CHARLES H. SPURGEON

Lessen aan mijn studenten

Vertaald uit het Engels door Teun van der Plas
naar 'Lectures to My Students'

© 2026 Teun van der Plas

Inhoud

Eerste reeks

Voorwoord bij de eerste reeks 5
Lezing 1: De waakzaamheid van de predikant over zichzelf 10
Lezing 2: De roeping tot het predikambt 33
Lezing 3: Het persoonlijke gebed van de prediker 63
Lezing 4: Ons openbare gebed 80
Lezing 5: De inhoud van onze preken 106
Lezing 6: De keuze van de tekst 123
Lezing 7: Over het vergeestelijken 147
Lezing 8: Over de stem 167
Lezing 9: Aandacht! 192
Lezing 10: De gave van het onvoorbereid spreken 212
Lezing 11: De zwaarmoedige buien van de predikant 233
Lezing 12: Het gewone gesprek van de predikant 251
Lezing 13: Aan werkers met weinig gereedschap 264

Tweede reeks

Inleiding bij de tweede reeks 280
Lezing 1: Verhelderende beelden in de prediking 290
Lezing 2: Anekdoten op de kansel 309
Lezing 3: Het nut van anekdoten en voorbeelden 334
Lezing 4: Waar vinden wij anekdoten en illustraties? 362
Lezing 5: Verzamelwerken van anekdotes en voorbeelden 384
Lezing 6: Boeken vol fabels, zinnebeelden en gelijkenissen 413
Lezing 7: De wetenschappen als bron van beeldspraak: de sterrenkunde 493
Bijlage A: Boeken met anekdoten en illustraties 536
Bijlage B: Spurgeons eigen boeken met illustraties 551

Derde reeks

Lezing 1: De Heilige Geest en onze bediening 557

Lezing 2: De noodzaak van vooruitgang in de bediening 586
Lezing 3: De noodzaak van beslistheid voor de waarheid 608
Lezing 4: De prediking in de open lucht: een schets van haar geschiedenis ... 628
Lezing 5: Prediking in de open lucht en enkele opmerkingen daarover 657
Lezing 6: Houding, beweging en gebaar op de kansel 683
Lezing 7: Houding, gebaar en beweging (tweede lezing): voorbeelden uit de praktijk 707
Lezing 8: Vurige ernst: hoe zij verloren gaat en hoe wij haar behouden 732
Lezing 9: Het blinde oog en het dove oor 756
Lezing 10: De bekering als ons doel 778

Commentaren en commentariëren

Voorwoord bij Commentaren en commentariëren 798
Lezing 1: Een gesprek over bijbelcommentaren 803
Lezing 2: Over het uitleggen van de Schrift 829
Catalogus van bijbelcommentaren 845
Opmerkingen bij de catalogus 1087

Eerste reeks

Voorwoord bij de eerste reeks

Het Predikantencollege

Het Predikantencollege is in het jaar 1856 op heel kleine schaal begonnen. Sindsdien heeft het niet minder dan driehonderdvijftig mannen opgeleid en in de bediening uitgezonden. Na aftrek van wie overleden of om andere redenen afgevallen zijn, staan er nog ongeveer driehonderd binnen het baptistenkerkverband, waar zij het evangelie van Jezus Christus prediken. Daarnaast ontvangt een veel groter aantal mannen in de avonduren kosteloos onderwijs, waardoor zij geschikt kunnen worden als stadszendeling, als colporteur of als nuttig christen in het dagelijks leven. De instelling neemt niemand aan om hem predikant te maken. Zij is opgericht om broeders verder te helpen die al minstens twee jaar met enige vrucht hebben gepreekt. Veel mannen met een ernstige geest en een gevestigd christelijk karakter worden in hun streven om goed te doen belemmerd door hun geringe kennis. Zij zijn zich bewust van hun gebreken en proberen zichzelf te verbeteren. Maar ze hebben geen gids, ze missen boeken en hebben weinig tijd, zodat ze geen vooruitgang kunnen boeken. Dit zijn de mannen die het Predikantencollege welkom heet. Mannen bij wie vroomheid, ijver en de inwonende Geest te vinden zijn, hoeven bij onze deur geen afwijzing te vrezen omdat ze arm zijn, mits zij de gaven van het spreken bezitten die voor een prediker onmisbaar zijn.

Het College wil predikers vormen, liever dan geleerden. Het vermogen om vlot te spreken ontwikkelen, hen helpen het woord van God te begrijpen en de geest van toewijding, moed en vertrouwen op God aanwakkeren: dat zijn zo belangrijke doelen dat wij alle andere

zaken daaraan ondergeschikt maken. Als een student duizend dingen leert en toch het evangelie niet op een aanvaardbare wijze kan verkondigen, heeft zijn opleiding haar ware doel gemist. Als het najagen van letterkundige prijzen en het verlangen naar klassieke onderscheidingen zijn gedachten zo in beslag nemen dat zijn aandacht van zijn levenswerk wordt afgeleid, dan zijn die gevaarlijk in plaats van nuttig. Wijs zijn om zielen te vangen: dat is de wijsheid die predikanten moeten bezitten.

In het Predikantencollege worden duidelijk omlijnde leerstellingen geloofd en onderwezen. Wij houden vast aan de leer van de genade en aan het oude rechtzinnige geloof. Met de talloze theologische nieuwigheden van onze tijd hebben wij geen enkele sympathie. Het zijn alleen naar de buitenkant nieuwigheden: naar hun wezen zijn het herhalingen van dwalingen die al lang geleden zijn weerlegd. Onze positie in leerstellige zaken is algemeen bekend. Wij belijden geen rekkelijke liefde die alles toelaat. Toch is er geen gebrek aan ernstige mensen die zich rond ons vaandel scharen, in de overtuiging dat alleen in de waarheid echte vrijheid te vinden is.

Het College wordt onderhouden door de vrijwillige giften van het volk van de Heere. Wij hebben geen lijst van donateurs, hoewel veel vrienden ons met regelmatige tussenpozen steun sturen. Ons vertrouwen is dat God in al onze middelen zal voorzien, en dat heeft Hij tot nu toe altijd gedaan. De president heeft nooit ook maar een stuiver voor zichzelf uit dit werk getrokken, in welke vorm ook. Integendeel, hij geeft er graag alles aan wat hij kan, zowel aan geld als aan kosteloze dienst. Daarom doet hij met des te meer vertrouwen een beroep op anderen om hem te helpen de instelling in stand te houden. Geen werk kan de mensheid een grotere weldaad bewijzen dan het opleiden van predikanten die God heeft uitgekozen. Rondom hen ontstaan immers kerken, scholen en alle instellingen van godsdienst en menslievendheid. Zoals ons bevolen is de Heere te bidden om ar-

beiders in Zijn oogst, zo zijn wij verplicht de oprechtheid van onze gebeden te bewijzen met onze daden.

Er is elke week minstens £100 nodig om het werk voort te zetten.

C. H. Spurgeon, Nightingale Lane, Clapham, Surrey.

Inleiding en verontschuldiging

Op het verzoek van veel predikanten die in hun studententijd naar mijn lezingen hebben geluisterd, laat ik een keuze daaruit drukken. Dat kan ik echter niet doen zonder verontschuldiging, want deze toespraken zijn oorspronkelijk niet voor het oog van het publiek bestemd en nauwelijks geschikt om aan kritiek te worden blootgesteld. Mijn lezingen op het College zijn in spreektaal gesteld, vertrouwelijk, vol anekdotes en vaak humoristisch. Ik maak ze met opzet zo, passend bij de gelegenheid. Aan het eind van de week ontmoet ik de studenten, en dan vind ik hen moe van strengere studies. Ik acht het dan het beste om in mijn voordrachten zo levendig en boeiend te zijn als ik maar kan. Ze hebben al volop klassieke talen, wiskunde en godgeleerdheid gehad. Ze zijn alleen nog in staat iets te ontvangen dat hun aandacht trekt en vasthoudt en hun hart in vuur zet. Onze eerwaarde leraar, de heer Rogers, vergelijkt mijn vrijdagse werk met het scherpen van de speld. Het vormen van de kop, het rechtmaken, het aanbrengen van het metaal en het polijsten zijn in de loop van de week gedaan. Het proces wordt besloten met een poging om er punt en scherpte aan te geven. Om daarin te slagen mag de docent zelf niet saai zijn en ook geen grote inspanning van zijn gehoor eisen.

Bij mijn jonge broeders voel ik mij even thuis als in de schoot van mijn gezin, en daarom spreek ik zonder terughoudendheid. Ruimhartige mensen zullen hiermee rekening houden bij het lezen van deze lezingen. Ik hoop dat allen die mij met hun kritiek vereren van die edele soort zullen zijn.

Misschien zullen er bijtende opmerkingen worden gemaakt over mijn veelvuldige verwijzingen naar mijzelf, naar mijn eigen werkwijze

en naar persoonlijke herinneringen. Ook die waren bedoeld. Ik heb het geheel bewust een bijna autobiografische kleur gegeven. Mijn eigen ervaring, hoe weinig die ook voorstelt, is namelijk de meest oorspronkelijke bijdrage die ik kan leveren. Voor mijn eigen studenten weegt zij ook net zo zwaar als alles wat ik verder binnen mijn bereik heb. Het zou voor mij onmogelijk zijn geweest de ervaringen van andere mannen aan te halen als zij niet moedig genoeg waren geweest om die op te schrijven. Ik doe een eerlijke poging mijn schuld aan mijn grotere voorgangers te erkennen door mijn eigen ervaringen neer te schrijven. Of dit uit zelfingenomenheid voortkomt of niet, moet elke lezer beslissen naar de zoetheid of zuurheid van zijn eigen aard. Een vader wordt vergeven als hij zijn zonen zijn eigen levensverhaal vertelt en dat de gemakkelijkste manier vindt om zijn stelregels kracht bij te zetten. De oude soldaat wordt vergeven als hij "zijn kruk op de schouder neemt en laat zien hoe slagvelden werden gewonnen". Ik vraag dat de vrijheid die men hun gunt, bij deze gelegenheid ook mij wordt gegund.

Het zou mij veel arbeid hebben bespaard als ik deze lezingen had bewaard om ze opnieuw uit te spreken voor nieuwe groepen eerstejaars. Ik ben mij van geen andere beweegreden bewust om ze te laten drukken dan het verlangen om mijn raadgevingen levend te houden in het geheugen van hen die ze jaren geleden hoorden. Ook wil ik ze inprenten bij anderen die buiten de grenzen van ons leslokaal wonen. Onze tijd is buitengewoon praktisch geworden en heeft een predikambt nodig dat niet alleen rechtzinnig en geestelijk is, maar ook natuurlijk in zijn uitdrukking en praktisch scherpzinnig. Het ambtelijke is doodziek. Het leven is de ware erfgenaam van het succes en staat op het punt zijn erfenis te aanvaarden. Maniertjes, gewichtigdoenerij en fatsoensregels, ooit zo machtig in de godsdienstige wereld, raken in de eerbied van de mensen even verouderd als de goden van de hoge Olympus, voor wie dichters in vroeger eeuwen hun lier stemden en beeldhouwers het marmer tot schoonheid wekten. Waarheid en

leven moeten overwinnen. Hun zege is het dichtst nabij wanneer ze niet langer worden belemmerd door de grafdoeken van conventie en schijn. Het is heerlijk om je voet door het latwerk en pleisterwerk van oude aanstellerij te trappen, om ruimte te maken voor de granieten muren van de werkelijkheid. Dat is voor mij een hoofddoel geweest. Moge God dit streven doen slagen.

Het ernstige werk waarmee het christelijke predikambt zich bezighoudt, vraagt alles van een mens, en dan dat alles op zijn best. Er halfslachtig aan beginnen is een belediging voor God en mensen. De slaap moet onze oogleden eerder verlaten dan dat wij mensen laten verloren gaan. Toch zijn wij allemaal geneigd om te slapen zoals de anderen, en studenten zijn evengoed als ieder ander geneigd de rol van de dwaze maagden te spelen. Daarom heb ik geprobeerd mijn hele ziel uit te spreken, in de hoop dat ik bij anderen geen sufheid zou wekken of voeden. Moge Hij in Wiens hand de kerken en hun herders zijn, deze woorden zegenen voor jongere broeders in het predikambt. Als dat gebeurt, zal ik het meer dan een volle beloning achten en de Heere dankbaar loven.

Mocht deze uitgave slagen, dan hoop ik binnenkort in dezelfde vorm een werk uit te geven over het becommentariëren, met een volledige catalogus van commentaren, en ook een tweede reeks lezingen. Ik zal dankbaar zijn voor iedere hulp bij de verkoop. De prijs is niet lonend, en de mensen die in onze onderwerpen geïnteresseerd zijn, zijn niet talrijk genoeg om een heel grote oplage te verzekeren. Alleen door de vriendelijke hulp van alle waarderende vrienden zal ik daarom de rest van de beoogde reeks kunnen uitgeven.

Lezing 1

De waakzaamheid van de predikant over zichzelf

"*Heb acht op uzelven en op de leer.*" — 1 Timotheüs 4:16.

Elke werkman weet hoe nodig het is om zijn gereedschap in goede staat te houden, want "*indien hij het ijzer heeft stomp gemaakt, en hij slijpt de snede niet, dan moet hij meerder kracht te werk stellen*". Verliest een werkman de scherpte van zijn dissel, dan weet hij dat hij zich harder zal moeten inspannen of dat zijn werk slecht zal uitvallen. Michelangelo, de uitverkorene onder de beeldende kunstenaars, begreep zo goed hoe belangrijk zijn gereedschap was, dat hij zijn penselen altijd eigenhandig maakte. Daarin geeft hij ons een beeld van de God der genade, Die alle ware dienaren met bijzondere zorg voor Zichzelf vormt.

Het is waar dat de Heere, zoals Quintin Matsys in het verhaal van het putdeksel van Antwerpen, met het gebrekkigste werktuig kan werken. Dat doet Hij wanneer Hij soms heel dwaze preken tot bekering laat dienen. Hij kan zelfs zonder werktuigen werken, zoals wanneer Hij mensen zaligt zonder dat er een prediker aan te pas komt en Hij het woord rechtstreeks door Zijn Heilige Geest toepast. Maar Gods volstrekt soevereine daden kunnen wij niet als regel voor ons eigen handelen nemen. In Zijn volstrekte macht mag Hij doen wat Hem het beste behaagt, maar wij moeten handelen zoals Zijn duidelijker beschikkingen ons leren. Een van de feiten die daarin helder genoeg zijn, is dat de Heere gewoonlijk de middelen op het doel af-

stemt. De duidelijke les daaruit is dat wij waarschijnlijk het meeste zullen bereiken wanneer wij er geestelijk het best aan toe zijn. Anders gezegd: we zullen het werk van onze Heere gewoonlijk het best doen wanneer onze gaven en genadegaven in goede orde zijn, en het slechtst wanneer ze het meest uit de plooi zijn. Dit is een praktische waarheid die ons de weg wijst; maakt de Heere uitzonderingen, dan bevestigen die slechts de regel.

In zekere zin zijn wij zelf ons gereedschap en moeten wij onszelf dus op orde houden. Als ik het evangelie wil prediken, kan ik alleen mijn eigen stem gebruiken. Daarom moet ik mijn stem oefenen. Ik kan alleen met mijn eigen hersens denken en met mijn eigen hart voelen. Daarom moet ik mijn verstand en mijn gevoel vormen. Ik kan alleen in mijn eigen vernieuwde natuur wenen en worstelen voor zielen. Daarom moet ik waakzaam de tederheid bewaren die in Christus Jezus was. Het zal tevergeefs zijn dat ik mijn bibliotheek vul, verenigingen organiseer of plannen ontwerp, als ik de vorming van mijzelf verwaarloos. Boeken, organisaties en stelsels zijn immers slechts van verre de werktuigen van mijn heilige roeping. Mijn eigen geest, ziel en lichaam vormen mijn naaste gereedschap voor de heilige dienst. Mijn geestelijke vermogens en mijn innerlijk leven zijn mijn strijdbijl en mijn wapens. M'Cheyne schreef aan een bevriende predikant, die op reis was om zich in het Duits te bekwamen, in precies dezelfde bewoordingen als wij: "Ik weet dat u zich hard op het Duits zult toeleggen, maar vergeet de vorming van de innerlijke mens niet. Ik bedoel die van het hart. Hoe zorgvuldig houdt de cavalerie-officier zijn sabel schoon en scherp! Elke vlek wrijft hij er met de grootste zorg af. Bedenk dat u Gods zwaard bent, Zijn werktuig. Ik vertrouw: een uitverkoren vat voor Hem, om Zijn Naam te dragen. Het succes zal grotendeels afhangen van de zuiverheid en de volmaaktheid van het werktuig. God zegent niet zozeer grote talenten als wel gelijkenis met Jezus. Een heilige predikant is een ontzagwekkend wapen in de hand van God."

Voor de heraut van het evangelie is het een heel ernstige ramp, zowel voor hemzelf als voor zijn werk, wanneer hij in eigen persoon geestelijk niet in orde is. Toch, mijn broeders, hoe gemakkelijk ontstaat zo'n kwaad, en hoe waakzaam moeten we ertegen zijn! Op een dag reisde ik met de sneltrein van Perth naar Edinburgh. Plotseling stonden we stil, omdat een heel klein schroefje in een van de machines gebroken was. Elke locomotief bestaat namelijk in feite uit twee machines. Toen we weer vertrokken, moesten we voortkruipen met één zuigerstang in bedrijf in plaats van twee. Er was maar een klein schroefje kapot. Was dat in orde geweest, dan was de trein over zijn ijzeren weg voortgesneld. Maar het ontbreken van dat onaanzienlijke stukje ijzer bracht het geheel in de war. Van een trein op een van de Amerikaanse spoorwegen wordt gezegd dat hij tot stilstand kwam door vliegen in de smeerdozen van de wielen. De vergelijking gaat helemaal op. Een man die in alle andere opzichten geschikt is om nuttig te zijn, kan door een klein gebrek zwaar gehinderd worden of zelfs volkomen nutteloos worden. Dat is des te pijnlijker omdat het met het evangelie verbonden is, dat in de hoogste zin geschikt is om de grootste resultaten te bereiken.

Het is vreselijk wanneer de heilzame balsem zijn werking verliest door de stumper die hem toedient. U weet allen welk schadelijk gevolg water vaak heeft als het door loden buizen stroomt. Zo kan ook het evangelie zelf, wanneer het door geestelijk ongezonde mensen heen stroomt, zo bedorven raken dat het schadelijk wordt voor hun hoorders. Te vrezen valt dat de calvinistische leer tot uiterst kwalijk onderwijs wordt wanneer mensen met een goddeloos leven haar verkondigen en haar tonen alsof ze een dekmantel voor losbandigheid is. Het arminianisme daarentegen, met zijn ruime aanbod van barmhartigheid, kan de zielen van mensen heel veel schade toebrengen als de zorgeloze toon van de prediker zijn hoorders doet geloven dat ze zich kunnen bekeren wanneer ze maar willen, en dat de boodschap van het evangelie dus geen haast heeft. Bovendien geldt: als een pre-

diker arm is aan genade, zal het blijvende goede dat zijn bediening misschien oplevert meestal zwak zijn en in geen verhouding staan tot wat men had mogen verwachten. Op veel zaaien volgt dan weinig oogsten, en de rente op de talenten is nauwelijks merkbaar. In twee of drie van de veldslagen die in de recente Amerikaanse oorlog verloren zijn, zou dat komen door het slechte buskruit dat sommige "prulleveranciers" aan het leger hadden geleverd, zodat een kanonnade niet de beoogde uitwerking had. Zo kan het ook met ons gaan. We kunnen ons doel missen, ons oogmerk kwijtraken en onze tijd verspillen doordat we geen ware levenskracht in onszelf hebben. Of we hebben haar niet in die mate dat God ons in overeenstemming met Zichzelf zou kunnen zegenen. Pas op dat u geen "prulpredikers" wordt.

Een van onze eerste zorgen moet zijn dat we zelf behouden mensen zijn

Dat een leraar van het evangelie er eerst zelf deel aan moet hebben, is een eenvoudige waarheid, maar tegelijk een regel van het grootste gewicht. Wij behoren niet tot degenen die de apostolische opvolging van jonge mannen zomaar aanvaarden omdat zij die voor zichzelf opeisen. Was hun studietijd eerder levendig dan geestelijk, en hebben zij hun onderscheidingen eerder met sportprestaties behaald dan met arbeid voor Christus, dan eisen wij een ander soort bewijs dan zij ons kunnen geven. Geen enkel bedrag aan collegegeld voor geleerde doctoren, en geen enkele hoeveelheid klassieke kennis die daarvoor in ruil is ontvangen, lijkt ons een bewijs van een roeping van boven. Ware en oprechte godsvrucht is als eerste onmisbare vereiste noodzakelijk. Welke "roeping" iemand ook beweert te hebben: als hij niet geroepen is tot heiligheid, is hij zeker niet geroepen tot de bediening.

"Tooi eerst uzelf, en versier dan uw broeder," zeggen de rabbijnen. "De hand," zegt Gregorius, "die een ander wil reinigen, mag zelf niet vuil zijn." Als uw zout smakeloos is, hoe kunt u anderen dan zouten?

Bekering is een *sine qua non* voor een predikant. U, die naar onze kansels streeft: "*Gijlieden moet wederom geboren worden.*" Het bezit van deze eerste vereiste mag ook door niemand als vanzelfsprekend worden aangenomen. Er bestaat namelijk een heel grote kans dat wij ons vergissen over de vraag of wij bekeerd zijn of niet. Geloof mij, het is geen kinderspel om "*uw roeping en verkiezing vast te maken*". De wereld is vol namaak en wemelt van mensen die de vleselijke eigenwaan strelen en zich rond een predikant verdringen als gieren rond een kadaver. Ons eigen hart is bedrieglijk. De waarheid ligt daarom niet aan de oppervlakte, maar moet uit de diepste put worden opgehaald. We moeten onszelf heel angstvallig en grondig onderzoeken, opdat wij niet enigszins, daar wij anderen gepredikt hebben, zelf verwerpelijk worden.

Hoe vreselijk is het om een prediker van het evangelie te zijn en toch onbekeerd! Laat ieder van u hier fluisteren tot zijn diepste ziel: "Wat zal het vreselijk voor mij zijn als ik de kracht niet ken van de waarheid die ik mij gereedmaak te verkondigen!" Een onbekeerde bediening brengt de meest onnatuurlijke verhoudingen mee. Een predikant zonder genade is een blinde die tot hoogleraar in de optica is gekozen. Hij filosofeert over licht en gezichtsvermogen, houdt voordrachten over de fijne tinten en zachte overgangen van de kleuren van het prisma en onderscheidt ze voor anderen, terwijl hijzelf volkomen in het duister zit! Hij is een stomme die tot de leerstoel voor muziek is verheven, een dove die vloeiend spreekt over symfonieën en harmonieën! Hij is een mol die beweert arendsjongen op te voeden, een napslak die tot voorzitter over engelen is gekozen. Op zo'n verhouding zou men de ongerijmdste en groteskste beelden kunnen toepassen, ware het onderwerp niet te ernstig. Het is een vreselijke positie voor een mens. Hij heeft een werk op zich genomen waarvoor hij totaal, helemaal en volkomen ongeschikt is. Toch beschermt die ongeschiktheid hem niet tegen de verantwoordelijkheden ervan, want hij heeft ze willens en wetens op zich geladen. Wat zijn natuur-

lijke gaven of verstandelijke vermogens ook zijn, voor geestelijk werk is hij volstrekt ongeschikt als hij geen geestelijk leven heeft. Het is zijn plicht het ambt neer te leggen totdat hij deze eerste en eenvoudigste vereiste ervoor heeft ontvangen. Een onbekeerde bediening moet ook in een ander opzicht even vreselijk zijn. Heeft de man geen zending ontvangen, wat een ongelukkige positie neemt hij dan in! Wat kan hij vinden in de ervaring van zijn gemeente om hem te troosten? Hoe moet hij zich voelen als hij de kreten van boetvaardigen hoort, of luistert naar hun benauwde twijfels en plechtige vrees? Hij moet er wel versteld van staan dat zijn woorden daartoe gezegend worden! Het woord van een onbekeerde kan tot bekering van zielen gezegend worden, omdat de Heere, terwijl Hij de man niet erkent, Zijn eigen waarheid toch eert.

Hoe radeloos moet zo iemand zijn wanneer hem om raad gevraagd wordt over de moeilijkheden van gevorderde christenen! Op de weg van de ervaring, waarop zijn eigen wedergeboren hoorders geleid worden, moet hij zich geheel verloren voelen. Hoe kan hij luisteren naar hun vreugde op het sterfbed, of deelnemen aan hun verrukte gemeenschap rond de tafel van hun Heere? Veel jongemannen die in de leer werden gedaan bij een vak dat ze niet konden uitstaan, zijn liever naar zee gevlucht dan dat ze dat verfoeide werk bleven doen. Maar waarheen moet die man vluchten die voor zijn hele leven bij deze heilige roeping in de leer is gedaan en toch een volslagen vreemdeling is voor de kracht van de godzaligheid? Hoe kan hij dagelijks mensen oproepen om tot Christus te komen, terwijl hij zelf Zijn stervende liefde niet kent? O heren, dit moet voortdurende slavernij zijn. Zo iemand moet de aanblik van een kansel net zozeer haten als een galeislaaf de roeiriem.

En hoe onbruikbaar moet zo iemand zijn! Hij moet reizigers leiden langs een weg die hij nooit heeft bewandeld, en een schip loodsen langs een kust waarvan hij geen enkel baken kent! Hij is geroepen om anderen te onderwijzen, terwijl hij zelf een dwaas is. Wat kan hij an-

ders zijn dan een wolk zonder regen, een boom met alleen bladeren? Een karavaan in de woestijn is dorstig en gaat bijna dood onder de brandende zon. Zij komt bij de zo lang verlangde put en, o gruwel van alle gruwelen, vindt hem zonder één druppel water. Zo gaat het ook met zielen die dorsten naar God en bij een genadeloze bediening komen: ze dreigen te bezwijken, omdat het water van het leven er niet te vinden is. Het is beter de kansels af te schaffen dan ze te vullen met mannen die geen ervaringskennis hebben van wat ze leren.

Helaas! De onbekeerde herder wordt ook vreselijk schadelijk, want van alle oorzaken die ongeloof teweegbrengen, moeten goddeloze predikanten tot de eersten gerekend worden. Onlangs las ik dat geen enkele vorm van kwaad zo'n verbazingwekkende vernietigende kracht bezat als de onbekeerde predikant van een parochie met een orgel van £1200, een koor van goddeloze zangers en een aristocratische gemeente. De schrijver meende dat er buiten de hel geen groter werktuig tot verdoemenis kon zijn dan dat. Mensen gaan naar hun kerk, nemen er gemakkelijk plaats en denken dat ze wel christenen zullen zijn. Intussen bestaat hun hele godsdienst eruit dat ze naar een redenaar luisteren, hun oren door muziek laten strelen en misschien hun ogen laten vermaken door sierlijke gebaren en modieuze manieren. Het geheel is niet beter dan wat ze in de opera horen en zien. In esthetisch opzicht is het misschien zelfs minder fraai, en geen greintje geestelijker. Duizenden feliciteren zichzelf en danken zelfs God dat ze vrome aanbidders zijn, terwijl ze tegelijk leven in een onwedergeboren, Christusloze staat. Ze hebben een gedaante van godzaligheid, maar verloochenen de kracht daarvan. Wie leiding geeft aan een stelsel dat niet hoger mikt dan op vormendienst, is veel meer een dienaar van de duivel dan een dienaar van God.

Een formalistische prediker is schadelijk zolang hij zijn uiterlijke evenwicht bewaart. Maar omdat hij het behoudende tegenwicht van de godzaligheid mist, zal hij vroeg of laat bijna zeker in zijn zedelijk

gedrag struikelen. Wat is zijn positie dan! Hoe wordt God gelasterd en het evangelie misbruikt!

Vreselijk is de gedachte aan de dood die zo iemand wacht, en aan zijn toestand daarna! De profeet schildert hoe de koning van Babel in de hel neerdaalt. Alle koningen en vorsten die hij had vernietigd en wier hoofdsteden hij had verwoest, staan in Pandemonium op van hun plaatsen. Zij begroeten de gevallen tiran met de snijdende spot: "*Gij zijt ons gelijk geworden.*" Kunt u zich niet voorstellen dat een man die predikant is geweest, maar zonder Christus in zijn hart geleefd heeft, naar de hel afdaalt? En dat alle gevangen geesten die hem vroeger hoorden, en alle goddelozen van zijn gemeente, opstaan en met bittere stem tot hem zeggen: "Bent u ook geworden zoals wij? Medicijnmeester, hebt u uzelf dan niet genezen? Bent u, die zich een schijnend licht noemde, voor eeuwig in de duisternis geworpen?" O, als iemand verloren moet gaan, laat het dan niet op deze manier zijn! Verloren gaan onder de schaduw van een kansel is vreselijk, maar hoeveel erger is het om vanaf de kansel zelf verloren te gaan! Er staat een ontzagwekkende passage in John Bunyans verhandeling *Sighs from Hell*, die mij vaak in de oren klinkt: "Hoeveel zielen hebben blinde priesters door hun onwetendheid niet vernietigd? Hun prediking deed hun zielen niet meer goed dan rattenkruit het lichaam. Van velen van hen is te vrezen dat ze voor hele steden moeten instaan. Ach, vriend, ik zeg u: u die het op u genomen hebt om het volk te prediken, het kan zijn dat u iets op u genomen hebt waarvan u niet weet wat het is. Zal het u niet bedroeven om uw hele parochie bulkend achter u aan de hel in te zien komen? Zij roepen: 'Dit hebben we aan u te danken. U was bang ons van onze zonden te vertellen, uit vrees dat wij u het vlees niet snel genoeg in de mond zouden stoppen. O vervloekte ellendeling, u was niet tevreden om als blinde leidsman zelf in de gracht te vallen, maar hebt ons er ook mee naartoe geleid.'"

Richard Baxter schrijft in zijn *Reformed Pastor*, te midden van veel andere ernstige stof, het volgende: "Heb acht op uzelf, opdat u niet

verstoken bent van die zaligmakende genade van God die u aan anderen aanbiedt. Wees geen vreemdeling voor de krachtige werking van het evangelie dat u predikt. Laat uw hart de Zaligmaker niet verwaarlozen terwijl u de wereld de noodzaak van een Zaligmaker aankondigt. Zorg dat u niet nalaat een belang in Hem en in Zijn reddende weldaden te hebben. Heb acht op uzelf, opdat u niet verloren gaat terwijl u anderen oproept om acht te slaan op het verloren gaan, en opdat u zelf niet uitgehongerd raakt terwijl u hun voedsel bereidt. Er is wel een belofte dat zij die velen tot de gerechtigheid brengen, zullen blinken als de sterren (Daniël 12:3). Maar dat geldt alleen op voorwaarde dat zijzelf eerst daartoe bekeerd zijn. Zulke beloften worden gedaan *caeteris paribus, et suppositis supponendis*. Hun eigen oprechtheid in het geloof is de voorwaarde voor hun heerlijkheid, eenvoudig beschouwd. Hun grote arbeid in de bediening kan wel een voorwaarde zijn voor de belofte van hun grotere heerlijkheid. Veel mensen hebben anderen gewaarschuwd om niet te komen op die plaats van pijniging, waar zij zelf zich naartoe haastten.

Menig prediker is nu in de hel die honderd keer zijn hoorders heeft opgeroepen om de uiterste zorg en ijver aan te wenden om haar te ontvlieden. Kan enig redelijk mens zich indenken dat God mensen zou zaligen omdat zij anderen redding aanbieden terwijl zij die zelf weigeren? Of omdat zij anderen waarheden vertellen die zij zelf verwaarlozen en misbruiken? Menige kleermaker loopt in lompen die kostbare kleren voor anderen maakt. Menige kok likt nauwelijks zijn vingers af als hij voor anderen de kostbaarste gerechten heeft bereid. Geloof het, broeders: God heeft nooit iemand behouden omdat hij prediker was, noch omdat hij een bekwaam prediker was, maar omdat hij een gerechtvaardigd, geheiligd mens was en daarom trouw in het werk van zijn Meester. Heb daarom eerst acht op uzelf. Wees wat u anderen overhaalt te zijn. Geloof wat u hun dagelijks overhaalt te geloven. Neem de Christus en de Geest die u anderen aanbiedt, van harte in u op. Hij die u gebood uw naaste lief te hebben als uzelf, gaf

daarmee te kennen dat u uzelf lief moet hebben en uzelf en hen niet moet haten en verderven." Mijn broeders, laat deze gewichtige woorden hun volle werking op u hebben. Er is zeker geen behoefte aan meer. Maar laat mij u vragen uzelf te onderzoeken en zo goed gebruik te maken van wat tot u gezegd is.

I. Als dit eerste punt van ware godsdienst vaststaat, is het voor de predikant van het volgende belang dat zijn godsvrucht krachtig is

Hij mag zich niet tevredenstellen met het peil van de gewone christenen in het gelid. Hij moet een rijpe en gevorderde gelovige zijn. De bediening van Christus is immers terecht genoemd "het uitgelezenste van Zijn keur, de verkorene van Zijn verkiezing, een gemeente uitgezocht uit de gemeente". Was hij geroepen tot een gewone positie en gewoon werk, dan zou gewone genade hem misschien kunnen voldoen, al zou dat ook dan een luie tevredenheid zijn. Maar nu hij uitverkoren is tot buitengewone arbeid en geroepen tot een plaats van ongewoon gevaar, moet hij verlangen die hogere kracht te bezitten die alleen voor zijn plaats toereikend is. Zijn pols van levende godzaligheid moet sterk en regelmatig kloppen. Zijn oog van het geloof moet helder zijn, zijn voet van vastberadenheid vast, zijn hand van bedrijvigheid vlug. Zijn hele inwendige mens moet in de hoogste mate gezond zijn. Van de Egyptenaren wordt gezegd dat zij hun priesters kozen uit de geleerdste van hun wijsgeren, en dat zij hun priesters zo hoog achtten dat zij hun koningen uit hen kozen. Voor Gods dienaren moeten wij het puikje van het hele christelijke leger hebben. Het moeten mannen zijn zoals een volk dat om koningen verlegen zat, niets beters kon doen dan hen op de troon te zetten. Onze zwakste geesten, onze schuchterste, meest vleselijke en meest wankele mannen zijn geen geschikte kandidaten voor de kansel.

Er is werk dat wij nooit aan een zieke of gebrekkige mens zouden opdragen. Iemand is misschien niet geschikt om op hoge gebouwen

te klimmen. Zijn hoofd is te zwak, en werk op grote hoogte zou hem in groot gevaar brengen. Laat hij dan vooral op de grond blijven en nuttig werk vinden waar een vast hoofd minder van belang is. Zo zijn er ook broeders met overeenkomstige geestelijke tekorten. Zij kunnen niet geroepen worden tot een dienst die opvallend en verheven is, omdat hun hoofden te zwak zijn. Kregen zij een klein succes, dan zouden zij dronken worden van ijdelheid. Dat is een ondeugd die onder predikanten maar al te gewoon is, dat bij hen het minst past en dat hen het zekerst ten val brengt. Als wij als volk onze haard en huis moesten verdedigen, zouden wij onze jongens en meisjes niet met zwaarden en geweren op de vijand afsturen. Evenmin mag de kerk elke welbespraakte nieuweling of onervaren ijveraar uitzenden om voor het geloof te pleiten. De vreze van de Heere moet de jongeman wijsheid leren, anders is het herderlijk ambt voor hem gesloten. De genade van God moet zijn geest rijp maken, of hij kan beter wachten totdat hem kracht uit de hoogte gegeven wordt.

Het hoogste zedelijke karakter moet nauwlettend bewaard worden. Velen zijn ongeschikt voor een ambt in de kerk, terwijl ze als gewone leden best in orde zijn. Ik heb heel strenge opvattingen over christenen die in grove zonde zijn gevallen. Ik verheug mij dat zij waarachtig bekeerd kunnen worden en met gemengde hoop en voorzichtigheid in de kerk ontvangen kunnen worden. Maar ik betwijfel, ik betwijfel ten zeerste, of iemand die grof gezondigd heeft, zo snel weer tot de kansel zou moeten worden toegelaten. John Angell James merkt op: “Wanneer een prediker van de gerechtigheid op de weg van de zondaars heeft gestaan, mag hij nooit meer zijn lippen openen in de grote gemeente voordat zijn berouw zo bekend is als zijn zonde.” Laat hen die door de kinderen van Ammon zijn kaalgeschoren, in Jericho blijven totdat hun baard weer gegroeid is. Dit is vaak gebruikt als spot tegen baardloze jongens, op wie het kennelijk niet van toepassing is. Maar voor onteerde mannen zonder goede naam is het een passend beeld, hoe oud ze ook zijn. Helaas! De baard van de goe-

de naam is moeilijk weer aan te kweken zodra hij eenmaal is afgeschoren. Openlijke zedeloosheid is in de meeste gevallen, hoe diep het berouw ook is, een noodlottig teken dat de ambtelijke genadegaven nooit in het karakter van de man aanwezig waren. De vrouw van Caesar moet boven verdenking staan. Er mogen geen lelijke geruchten zijn over inconsequent gedrag als predikant in het verleden, anders is de hoop op nuttigheid gering. In de kerk moeten dergelijke gevallenen als boetelingen worden ontvangen, en in de bediening mogen zij worden ontvangen als God hen daar plaatst. Mijn twijfel betreft dat niet, maar de vraag of God hen daar ooit geplaatst heeft. Ik geloof dat wij heel traag moeten zijn om mannen terug te helpen op de kansel die eenmaal beproefd zijn en daarbij hebben bewezen te weinig genade te hebben om de beslissende toets van het ambtelijk leven te doorstaan.

Voor sommig werk kiezen we alleen de sterken uit. Als God ons tot de bediening roept, moeten wij ernaar streven genade te verkrijgen, zodat wij versterkt worden tot geschiktheid voor onze plaats. Wij mogen geen louter nieuwelingen zijn die door de verleidingen van Satan worden meegesleept, tot schade van de kerk en tot ons eigen verderf. We moeten staan, toegerust met de hele wapenrusting van God, gereed voor heldendaden die van anderen niet worden verwacht. Voor ons moeten zelfverloochening, zelfvergetelheid, geduld, volharding en lankmoedigheid dagelijkse deugden zijn, "*en wie is tot deze dingen bekwaam*?" We moeten heel dicht bij God leven als we ons in onze roeping willen bewijzen.

Bedenk als predikanten dat uw hele leven, en vooral uw hele leven als herder, wordt beïnvloed door de kracht van uw godsvrucht. Als uw ijver verslapt, zult u op de kansel slecht bidden. In het gezin zult u slechter bidden, en het slechtst in uw studeerkamer alleen. Wordt uw ziel mager, dan merken uw hoorders, zonder te weten hoe of waarom, dat uw gebeden in het openbaar weinig smaak voor hen hebben. Misschien voelen zij uw dorheid eerder dan u zelf. Uw preken zullen

daarna uw achteruitgang verraden. U kunt even gekozen woorden en even goed geordende zinnen uitspreken als voorheen, maar er zal een merkbaar verlies zijn aan geestelijke kracht. U zult zich uitschudden als op andere malen, zoals Simson deed, maar u zult merken dat uw grote kracht geweken is. In uw dagelijkse omgang met uw gemeente zullen zij niet traag zijn om de alles doordringende achteruitgang van uw genadegaven op te merken. Scherpe ogen zien de grijze haren hier en daar veel eerder dan u. Laat iemand een hartziekte hebben, en alle kwalen zitten in die ene besloten: maag, longen, ingewanden, spieren en zenuwen zullen allemaal lijden. Zo ook: laat iemand in geestelijke dingen een verzwakt hart hebben, en al spoedig zal heel zijn leven de verwelkende invloed voelen.

Bovendien zal als gevolg van uw eigen achteruitgang ieder van uw hoorders min of meer lijden. De krachtigen onder hen overwinnen de neerdrukkende neiging, maar de zwakkeren worden ernstig geschaad. Met ons en onze hoorders gaat het zoals met horloges en de openbare klok. Als ons horloge verkeerd loopt, zullen weinigen erdoor misleid worden behalve wijzelf. Maar als de Horse Guards of de sterrenwacht van Greenwich het bij het verkeerde eind zouden hebben, zou half Londen de tijd kwijtraken. Zo is het ook met de predikant. Hij is de torenklok van de parochie; velen nemen hun tijd van hem, en als hij niet klopt, gaan ze allemaal min of meer verkeerd. Hij is voor een groot deel verantwoordelijk voor alle zonde die hij veroorzaakt. Hieraan kunnen wij niet denken, mijn broeders. We kunnen er geen ogenblik rustig bij stilstaan. En toch moet ernaar gekeken worden, opdat wij ertegen op onze hoede zijn.

U moet ook bedenken dat wij heel krachtige godsvrucht nodig hebben omdat onze gevaren zoveel groter zijn dan die van anderen. Over het geheel genomen wordt geen plaats zo met verzoeking bestookt als de bediening. Hoewel men algemeen denkt dat de onze een beschutte schuilplaats is tegen verzoeking, is het niet minder waar dat onze gevaren talrijker en verraderlijker zijn dan die van gewone

christenen. Ons ambt kan een hooggelegen standplaats zijn, maar die hoogte is gevaarlijk, en voor velen is de bediening een Tarpeïsche rots gebleken. Als u vraagt wat die verzoekingen zijn, dan zou de tijd ons ontbreken om ze op te sommen. Er zijn grovere en verfijndere. De grovere zijn verzoekingen zoals genotzucht aan tafel, waartoe de lokkingen overvloedig zijn onder een gastvrij volk. Dan zijn er de verzoekingen van het vlees, die onophoudelijk zijn bij jonge ongehuwde mannen die hoog geplaatst zijn te midden van een bewonderende schare jonge vrouwen. Maar genoeg hierover. Uw eigen waarneming zal u straks duizend strikken onthullen, tenzij uw ogen blind zijn.

Er zijn heimelijker strikken dan deze, waaraan wij moeilijker kunnen ontkomen. De ergste daarvan is de verzoeking tot ambtelijkheid. Dat is de neiging om onze Bijbel te lezen als predikanten, te bidden als predikanten, en ons hele geloofsleven zo te doen alsof wij er niet persoonlijk, maar alleen in onze functie bij betrokken zijn. Het is een groot verlies om het persoonlijke van berouw en geloof kwijt te raken. “Niemand,” zegt John Owen, “preekt zijn preek goed tot anderen als hij hem niet eerst tot zijn eigen hart preekt.” Broeders, het is uiterst moeilijk dit vol te houden. Ons ambt is, in plaats van onze godsvrucht te helpen zoals sommigen beweren, door het kwaad van onze natuur een van haar ernstigste hindernissen geworden. Zo ervaar ik het althans. Hoe schopt en worstelt men tegen het ambtelijke, en toch, hoe gemakkelijk valt het ons aan, als een lang kleed dat zich om de voeten van de hardloper windt en zijn lopen belemmert! Wees op uw hoede, beste broeders, voor dit en alle andere verleidingen van uw roeping. En als u dat tot nu toe hebt gedaan, blijf dan waken tot het laatste uur van uw leven.

We hebben maar één van de gevaren genoemd, maar ze zijn waarlijk een legioen. De grote vijand van de zielen draagt er zorg voor geen middel onbeproefd te laten voor de ondergang van de prediker. “Heb acht op uzelf,” zegt Baxter, “omdat de verleider zijn eerste en scherpste aanval op u zal doen. Als u de leiders tegen hem wilt zijn,

zal hij u niet verder sparen dan God hem tegenhoudt. Hij koestert de grootste haat jegens hen die zich verbonden hebben hem de meeste schade te berokkenen. Zoals hij Christus meer haat dan ieder van ons, omdat Hij de Veldheer is en '*de oversten Leidsman hunner zaligheid*' en meer dan de hele wereld tezamen doet tegen het koninkrijk der duisternis, zo let hij ook meer op de leiders onder hem dan op de gewone soldaten, naar evenredigheid om dezelfde reden. Hij weet welke verwarring hij onder de overigen kan stichten als de leiders voor hun ogen vallen. Hij heeft die manier van vechten lang beproefd: '*noch kleinen noch groten bestrijden*', vergelijkenderwijs gesproken, maar alleen dezen, en 'de herders slaan om de kudde te verstrooien'. Zijn succes op deze wijze is zo groot geweest dat hij zo ver als hij kan op dezelfde weg zal doorgaan. Heb daarom acht, broeders, want de vijand heeft in het bijzonder een oog op u. U zult zijn subtielste insinuaties, onophoudelijke verzoeken en gewelddadige aanvallen te verduren krijgen. Hoe wijs en geleerd u ook bent, heb acht op uzelf, opdat hij u niet te slim af is. De duivel is een grotere geleerde dan u en een behendiger twistredenaar. Hij kan zich veranderen in '*een engel des lichts*' om te misleiden. Hij zal binnen in u komen en u de benen onder het lijf vandaan slaan voordat u het weet. Hij zal ongemerkt goochelkunsten met u uithalen en u van uw geloof of onschuld beroven, zonder dat u merkt dat u het kwijt bent. Ja, hij zal u doen geloven dat het vermenigvuldigd of toegenomen is terwijl het verloren is.

U zult geen haak en geen lijn zien, laat staan de sluwe hengelaar zelf, terwijl hij u zijn aas aanbiedt. En zijn aas zal zo op uw aard en aanleg zijn afgestemd dat hij zeker voordelen in u zal vinden en uw eigen beginselen en neigingen u zal laten verraden. Wanneer hij u verwoest, zal hij u het werktuig van uw eigen verwoesting maken. O, wat een overwinning zal hij denken behaald te hebben als hij een predikant lui en ontrouw kan maken, of een predikant tot gierigheid of schandaal kan verleiden! Hij zal de kerk triomfantelijk toevoegen: 'Dit zijn uw heilige predikers. U ziet wat hun nauwgezetheid is en

waar het hen brengt.' Hij zal Jezus Christus Zelf triomfantelijk toevoegen: 'Dit zijn Uw kampioenen! Ik kan Uw voornaamste dienaren ertoe brengen U te smaden. Ik kan de rentmeesters van Uw huis ontrouw maken.' Als hij God zo durfde te honen op grond van een valse veronderstelling, en Hem zei dat hij Job ertoe kon brengen Hem in Zijn aangezicht te vloeken (Job 1:11), wat zou hij dan doen als hij werkelijk de overhand over ons kreeg? En ten slotte zal hij net zo goed over u triomferen, omdat hij u ooit zover kreeg dat u ontrouw werd aan wat u zo groots was toevertrouwd, dat u uw heilige belijdenis bezoedelde en dat u hem, die uw vijand was, zoveel dienst bewees. O, bevredig Satan niet zo ver. Maak hem niet zoveel vermaak. Laat hem niet met u doen wat de Filistijnen met Simson deden: eerst u van uw kracht beroven, dan uw ogen uitsteken en u zo tot het voorwerp van zijn zegepraal en spot maken."

II. Nog eens. Wij moeten de hoogste mate van godsvrucht aankweken omdat ons werk die dringend vereist. De arbeid van de christelijke bediening wordt goed verricht in precies dezelfde mate als onze vernieuwde natuur krachtig is. Ons werk is alleen goed gedaan wanneer het goed met onszelf gaat. Zoals de werkman is, zo zal het werk zijn. De vijanden van de waarheid onder ogen zien, de bolwerken van het geloof verdedigen, goed regeren in het huis van God, alle treurigen troosten, de heiligen stichten, de verlegenen leiden, de dwarsen verdragen, zielen winnen en verzorgen: al deze en duizend andere werken zijn niet voor een Zwakmoedig of een Gereed-om-te-hinken, maar zijn bestemd voor Grootmoed, die de Heere sterk heeft gemaakt voor Zichzelf. Zoek dan kracht bij de Sterke, wijsheid bij de Wijze, kortom alles bij de God van alles.

III. Ten derde: de predikant moet erop letten dat zijn persoonlijk karakter in alle opzichten overeenstemt met zijn bediening

Wij kennen allemaal het verhaal van de man die zo goed preekte en zo slecht leefde dat iedereen, wanneer hij op de kansel stond, zei dat

hij er nooit meer af moest komen, en wanneer hij eraf was, allen verklaarden dat hij er nooit meer op moest komen. De Heere behoede ons ervoor zo'n Janus na te volgen. Mogen wij nooit priesters van God zijn bij het altaar en zonen van Belial buiten de deur van de tabernakel. Mogen wij integendeel, zoals Nazianzenus van Basilius zegt, "donderen in onze leer en bliksemen in onze wandel". Wij vertrouwen mensen met twee gezichten niet, en mensen geloven niet degenen wier mondelinge en praktische getuigenis elkaar tegenspreken. Daden spreken luider dan woorden, zegt het spreekwoord. Zo overstemt een slecht leven de stem van de meest welsprekende bediening. Uiteindelijk moet ons ware bouwen met onze handen gebeuren, en moet ons karakter overtuigender zijn dan onze taal. Hier wil ik u niet alleen waarschuwen voor zonden van bedrijf, maar ook voor zonden van nalatigheid. Te veel predikers vergeten God te dienen wanneer zij van de kansel af zijn. Hun leven is in negatieve zin inconsequent. Verafschuw, beste broeders, de gedachte dat u uurwerkpredikanten zou zijn, die niet leven door de genade die in hen blijft, maar opgewonden worden door tijdelijke invloeden. Zulke mensen zijn alleen predikanten voor het moment, onder de druk van het uur van de bediening, en houden op predikant te zijn wanneer ze de kanseltrap afdalen. Ware predikanten zijn altijd predikanten. Te veel predikers zijn als die zandspeeltjes die we voor onze kinderen kopen.

U draait het doosje om, en het acrobaatje draait rond en rond totdat al het zand is weggelopen. Dan hangt het roerloos stil. Zo zijn er die volharden in de bediening van de waarheid zolang er een ambtelijke noodzaak voor hun werk is, maar daarna niet meer: geen loon, geen Onze Vader. Geen salaris, geen preek. Het is vreselijk om een inconsequente predikant te zijn. Van onze Heere wordt gezegd dat Hij op Mozes leek, om deze reden dat Hij was "*een Profeet, krachtig in werken en woorden*". De man van God moet hierin zijn Meester navolgen. Hij moet krachtig zijn zowel in het woord van zijn leer als in de daad van zijn voorbeeld, en zo mogelijk het krachtigst in het tweede.

Het is opmerkelijk dat de enige kerkgeschiedenis die wij hebben, "De Handelingen der apostelen" is. De Heilige Geest heeft hun preken niet bewaard. Het waren heel goede, betere dan wij ooit zullen houden, maar toch heeft de Heilige Geest alleen hun "daden" bewaard.

Wij hebben geen boeken met de besluiten van de apostelen. Als wij onze kerkvergaderingen houden, noteren wij onze notulen en besluiten, maar de Heilige Geest schrijft alleen de "daden" op. Onze daden moeten zo zijn dat ze het waard zijn opgetekend te worden, want opgetekend zullen ze worden. Wij moeten leven alsof wij onder het meer rechtstreekse oog van God zijn, en in de gloed van de grote, alles onthullende dag. Heiligheid is voor een predikant tegelijk zijn voornaamste behoefte en zijn schoonste sieraad. Louter zedelijke voortreffelijkheid is niet genoeg. Er moet een hogere deugd zijn. Een consequent karakter moet er zijn, maar dit moet gezalfd zijn met de heilige, wijdende olie, anders ontbreekt wat ons het meest welriekend maakt voor God en mensen. De oude John Stoughton dringt in zijn verhandeling *The Preacher's Dignity and Duty* aan op de heiligheid van de predikant, in zinnen vol gewicht: "Als Uza moest sterven, alleen omdat hij de ark van God aanraakte, en dat om haar tegen te houden toen zij dreigde te vallen; als de mannen van Beth-Semes omdat zij erin keken; als zelfs de dieren die slechts de heilige berg naderen worden bedreigd: wat voor mensen behoren dan zij te zijn die toegelaten worden om vertrouwelijk met God te spreken, om 'voor Hem te staan' zoals de engelen, en 'Zijn aangezicht gedurig aan te schouwen'; 'de ark op hun schouders te dragen', '*Zijn Naam te dragen voor de heidenen*'; in één woord, Zijn gezanten te zijn? '*De heiligheid is Uw huize sierlijk, HEERE!*' En zou het niet belachelijk zijn te menen dat de vaten heilig moeten zijn, de gewaden heilig, alles heilig, maar alleen hij op wiens kleren zelfs '*De HEILIGHEID DES HEEREN*' geschreven moet worden, onheilig mocht zijn? Dat de bellen van de paarden een opschrift van heiligheid zouden dragen, in Zacharia, en de bellen van de heiligen, de bellen van Aäron, ongewijd zouden zijn?

Nee, zij moeten '*brandende en lichtende*' kaarsen zijn, anders zal hun invloed een of andere kwaadaardige eigenschap uitstralen. Zij moeten 'herkauwen en de klauw verdelen', anders zijn zij onrein. Zij moeten '*het Woord der waarheid recht snijden*' en oprecht wandelen in hun leven, en zo leven met leer verbinden. Ontbreekt de heiligheid, dan onteren de gezanten het land waaruit zij komen en de vorst van wie zij komen. En deze dode Amasa, deze dode leer die niet door een goed leven levend is gemaakt en in de weg ligt, houdt het volk van de Heere tegen, zodat het niet vrolijk verder kan in zijn geestelijke strijd."

Het leven van de prediker moet een magneet zijn die mensen tot Christus trekt. Het is heel droevig als het hen van Hem afhoudt. Heiligheid bij predikanten is een luide roep tot zondaren om zich te bekeren, en verbonden met heilige blijmoedigheid wordt zij wonderlijk aantrekkelijk. Jeremy Taylor zegt in zijn eigen rijke taal: "Herodes' duiven zouden nooit zoveel vreemdelingen naar hun duiventillen hebben gelokt als ze niet met opobalsamum waren bestreken. Maar Didymus zei: 'Maak uw duiven welriekend, en zij zullen hele zwermen lokken.' En als uw leven voortreffelijk is, en uw deugden als kostbare zalf zijn, zult u uw gemeenteleden al spoedig uitnodigen om '*in odorem unguentorum*' te lopen, 'naar uw kostelijke geuren'. Maar u moet voortreffelijk zijn, niet '*tanquam unus de populo*', maar '*tanquam homo Dei*'. U moet een man van God zijn, niet naar de gewone manier van mensen, maar een man '*naar Zijn hart*'. Mensen zullen ernaar streven op u te lijken als u op God lijkt. Maar als u slechts aan de deur van de deugd staat, alleen om de zonde buiten te houden, zult u in de schaapskooien van Christus alleen binnenbrengen wie de vrees erin drijft. '*Ad majorem Dei gloriam*', 'om te doen wat God het meest verheerlijkt', dat is de lijn waarop u moet lopen. Want niet meer te doen dan allen noodzakelijk moeten doen, is slaafsheid, niet eens de genegenheid van zonen. Veel minder kunt u vaders zijn voor het volk, wanneer u niet zo ver gaat als de zonen van God. Een dievenlantaarn

mag aan één kant een zwak schijnsel hebben, maar zal nauwelijks één mens verlichten, en veel minder een menigte leiden of vele volgelingen aantrekken door de helderheid van haar vlam."

Een andere even bewonderenswaardige bisschoppelijke godgeleerde[1] heeft treffend en kernachtig gezegd: "De ster die de wijzen tot Christus leidde, en de vuurkolom die de kinderen tot Kanaän leidde, schenen niet alleen, maar gingen voor hen uit (Mattheüs 2:9; Exodus 13:21). De stem van Jakob zal weinig goed doen als de handen de handen van Ezau zijn. In de wet mocht niemand die enig gebrek had de offeranden van de Heere offeren (Leviticus 21:17-20). De Heere leert ons daarmee welke genadegaven in Zijn dienaren behoren te zijn. De priester moest in zijn kleed bellen en granaatappelen hebben, de ene een beeld van gezonde leer, de andere van een vruchtbaar leven (Exodus 28:33, 34). De Heere zal geheiligd worden in allen die tot Hem naderen (Jesaja 52:11). Want de zonden van de priesters maken dat het volk een afkeer heeft van het offer van de Heere (1 Samuël 2:17). Hun goddeloos leven maakt hun leer te schande. *Passionem Christi annunciant profitendo, male agendo exhonorant*, zoals Sint-Augustinus zegt: met hun leer bouwen zij, en met hun leven breken zij af. Ik besluit dit punt met die heilzame passage van Hiëronymus *ad Nepotianum*. Laat, zegt hij, uw werken uw leer niet te schande maken, opdat zij die u in de kerk horen niet stilzwijgend antwoorden: waarom doet u zelf niet wat u anderen leert? Hij is een al te verwende leraar die anderen overhaalt te vasten met een volle maag. Een rover kan de hebzucht aanklagen. *Sacerdotis Christi os, mens, manusque concordent*: een dienaar van Christus moet zijn tong, zijn hart en zijn hand met elkaar in overeenstemming hebben."

Heel schilderachtig is ook de taal van Thomas Playfere in zijn *Say Well, Do Well*: "Er was een belachelijke toneelspeler in de stad Smyrna die, toen hij uitriep O *coelum*! O hemel! met zijn vinger naar de grond wees. Toen Polemo, de voornaamste man ter plaatse, dat zag, kon hij het niet langer uithouden. Hij verliet het gezelschap in grote woede

en zei: 'Deze dwaas heeft met zijn hand een solecisme gemaakt, hij heeft met zijn vinger verkeerd Latijn gesproken.' En zo zijn zij die goed leren en slecht doen: ook al hebben zij de hemel op het puntje van hun tong, de aarde is op het puntje van hun vinger. Zij spreken niet alleen met hun tong verkeerd Latijn, maar met hun handen verkeerde godgeleerdheid. Zij leven niet naar hun prediking. Maar Hij Die in de hemel zit, zal hen uitlachen en hen van het toneel uitfluiten als zij hun handelwijze niet verbeteren."

Ook in kleine dingen moet de predikant erop letten dat zijn leven overeenstemt met zijn bediening. Hij moet vooral zorgen dat hij nooit tekortschiet in zijn woord. Hierin moeten we zelfs angstvallig nauwgezet zijn. We kunnen niet te zorgvuldig zijn. De waarheid moet niet alleen in ons zijn, maar van ons uitstralen. Een beroemd doctor in de godgeleerdheid in Londen, een heel voortreffelijk en godvrezend man die nu ongetwijfeld in de hemel is, kondigde op een zondag aan dat hij van plan was al zijn mensen te bezoeken. Om hen en hun gezinnen eens per jaar te kunnen bezoeken, zei hij, zou hij alle zitplaatshouders in volgorde nemen. Een mij goed bekende man, die toen arm was, was verrukt bij de gedachte dat de predikant naar zijn huis zou komen om hem te zien. Een week of twee voordat hij meende dat het zijn beurt zou zijn, veegde zijn vrouw zorgvuldig de haard en hield het huis netjes. De man kwam vroeg van zijn werk naar huis, in de hoop elke avond de doctor daar aan te treffen. Dit ging geruime tijd zo door. De doctor vergat zijn belofte, of hij werd het moe haar na te komen, of om een andere reden ging hij nooit naar het huis van deze arme man. Het gevolg was dat de man het vertrouwen in alle predikers verloor en zei: "Zij geven om de rijken, maar niet om ons die arm zijn." Die man vestigde zich jarenlang bij geen enkele plaats van eredienst, totdat hij ten slotte in Exeter Hall terechtkwam en jarenlang mijn hoorder bleef, tot de voorzienigheid hem wegnam. Het was geen kleine taak hem te doen geloven dat een predikant een eerlijk man

kon zijn en rijk en arm onpartijdig kon liefhebben. Laten wij dit soort kwaad voorkomen door heel nauwgezet te zijn in ons woord.

We moeten bedenken dat er heel veel naar ons gekeken wordt. Mensen hebben nauwelijks de brutaliteit om de wet te overtreden voor de ogen van hun medemensen, en juist in zulke openbaarheid leven en bewegen wij ons. Duizend arendsogen letten op ons. Laten wij zo handelen dat het ons nooit hoeft te bekommeren als de hele hemel, de aarde en de hel zich bij de toeschouwers voegden. Onze openbare positie is een groot voordeel als wij de vruchten van de Geest in ons leven kunnen laten zien. Pas op, broeders, dat u dat voordeel niet verspeelt.

Wanneer wij u zeggen, mijn beste broeders, let op uw leven, bedoelen we: wees zorgvuldig zelfs met de kleinigheden van uw karakter. Vermijd kleine schulden, onpunctualiteit, roddelen, bijnamen geven, kleine twisten en al die andere kleine ondeugden die de zalf met vliegen vullen. De zelfverwennerijen die de naam van velen hebben geschaad, mogen wij niet toelaten. De vertrouwelijkheden die anderen onder verdenking hebben gebracht, moeten wij kuis mijden. De ruwheden die sommigen hinderlijk hebben gemaakt en de fatterigheden die anderen belachelijk hebben gemaakt, moeten wij afleggen. Wij kunnen het ons niet veroorloven grote risico's te lopen door kleine dingen. Onze zorg moet zijn te handelen naar de regel: "W*ij geven geen aanstoot in enig ding, opdat de bediening niet gelasterd worde*."

Hiermee wordt niet bedoeld dat wij ons gebonden moeten achten aan elke gril of mode van het gezelschap waarin wij verkeren. In de regel haat ik de mode van de maatschappij en verfoei ik conventies. Als ik het beter vond een regel van de etiquette met voeten te treden, zou ik dat met genoegen doen. Nee, wij zijn mannen, geen slaven. We moeten onze mannelijke vrijheid niet opgeven om de lakeien te worden van hen die zich voordoen als deftig of zich beroemen op verfijning. Toch, broeders, alles wat grenst aan de grofheid die aan de zonde verwant is, moeten wij mijden zoals wij een adder zouden mijden.

De regels van Chesterfield zijn voor ons belachelijk, maar niet het voorbeeld van Christus. En Hij was nooit grof, plat, onbeleefd of onkies.

Bedenk ook in uw ontspanning dat u predikanten bent. Wanneer u van het exercitieterrein af bent, bent u nog steeds officier in het leger van Christus, en gedraag u als zodanig. Maar als de kleinere dingen in acht genomen moeten worden, hoe zorgvuldig moet u dan zijn in de grote zaken van zedelijkheid, eerlijkheid en rechtschapenheid! Hier mag de predikant niet falen. Zijn privéleven moet altijd zuiver gestemd blijven op zijn bediening, of zijn dag zal spoedig voor hem ondergaan. Hoe eerder hij dan aftreedt, hoe beter, want zijn voortzetting in zijn ambt zal alleen de zaak van God onteren en hemzelf te gronde richten.

Broeders, de grenzen van een lezing zijn bereikt en wij moeten de zitting verdagen.

---

1. Bisschop Reynolds.

Lezing 2

De roeping tot het predikambt

Ieder christen die daartoe in staat is, heeft het recht het evangelie te verbreiden. Meer nog: hij heeft niet alleen het recht, maar ook de plicht dat te doen, zolang hij leeft (Openbaring 22:17). De verbreiding van het evangelie is niet aan enkelen overgelaten, maar aan alle discipelen van de Heere Jezus Christus. Naar de mate van genade die de Heilige Geest hem heeft toevertrouwd, is ieder gehouden in zijn tijd en geslacht te dienen, zowel in de gemeente als onder de ongelovigen. Sterker nog, deze zaak gaat verder dan de mannen en omvat ook de hele andere sekse. Of gelovigen nu man zijn of vrouw, zij zijn allen gehouden zich tot het uiterste in te spannen om de kennis van de Heere Jezus Christus te verbreiden, voor zover de goddelijke genade hen daartoe in staat stelt. Onze dienst hoeft echter niet de bijzondere vorm van prediking aan te nemen.

In sommige gevallen mag dat zelfs beslist niet, bijvoorbeeld bij vrouwen, van wie het openbare onderwijzen uitdrukkelijk verboden is (1 Timotheüs 2:12; 1 Korinthe 14:34). Maar als wij de gave hebben om te preken, zijn wij verplicht haar te gebruiken. In deze lezing doel ik echter niet op het preken bij gelegenheid of op een andere vorm van dienst die alle heiligen gemeen hebben. Ik doel op het werk en het ambt van de opziener, waartoe zowel het onderwijzen als het regeren in de gemeente behoort. Dat ambt vraagt dat een man zijn hele leven aan het geestelijke werk wijdt en zich losmaakt van elk wereldlijk beroep (2 Timotheüs 2:4). Het geeft hem ook het recht om voor zijn tijdelijk levensonderhoud op de gemeente van God te steunen, omdat

hij al zijn tijd, krachten en inspanningen geeft ten goede van hen over wie hij gesteld is (1 Korinthe 9:11; 1 Timotheüs 5:18). Zo iemand spreekt Petrus aan met de woorden: "*Weidt de kudde Gods, die onder u is, hebbende opzicht daarover*" (1 Petrus 5:2).

Nu kan niet iedereen in een gemeente opzicht houden of regeren. Er moeten ook mensen zijn over wie opzicht gehouden wordt en die geregeerd worden. Wij geloven dat de Heilige Geest in de gemeente van God sommigen aanstelt om als opzieners te dienen, terwijl anderen gewillig gemaakt worden om tot hun eigen welzijn onder toezicht te staan. Niet allen zijn geroepen om te arbeiden in het Woord en de leer, om ouderling te zijn of om het ambt van opziener te bekleden. Ook moeten niet allen naar dat werk streven, want de gaven die ervoor nodig zijn, worden nergens aan allen beloofd. Alleen zij moeten zich aan deze gewichtige taken wijden die, zoals de apostel, voelen dat zij "*deze bediening hebben*" (2 Korinthe 4:1). Niemand mag als onderherder de schaapskooi binnendringen. Hij moet het oog gericht houden op de overste Herder en op Zijn wenk en bevel wachten. Voordat een man als gezant van God optreedt, moet hij wachten op de roeping van boven. Doet hij dat niet, maar stormt hij het heilige ambt binnen, dan zal de Heere van hem en anderen zoals hij zeggen: "*Ik hen niet gezonden, en hun niets bevolen heb, en zij dit volk gans geen nut doen, spreekt de HEERE*" (Jeremia 23:32).

Als u het Oude Testament naslaat, ziet u dat de boodschappers van God onder de oude bedeling zich erop beriepen dat zij hun opdracht van Jehova hadden. Jesaja vertelt ons dat een van de serafs zijn lippen aanraakte met een gloeiende kool van het altaar, en dat de stem van de Heere zei: "*Wien zal Ik zenden, en wie zal voor Ons henengaan*?" (Jesaja 6:8). Toen zei de profeet: "*Zie, hier ben ik, zend mij henen.*" Hij liep niet vooruit voordat de Heere hem zo in het bijzonder had bezocht en voor zijn zending had toegerust. De woorden "*Hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden*?" waren nog niet uitgesproken, maar hun ernstige betekenis werd wel degelijk begre-

pen. Jeremia beschrijft zijn roeping in zijn eerste hoofdstuk: "*Het woord des HEEREN dan geschiedde tot mij, zeggende: Eer Ik u in moeders buik formeerde, heb Ik u gekend, en eer gij uit de baarmoeder voortkwaamt, heb Ik u geheiligd; Ik heb u den volken tot een profeet gesteld. Toen zeide ik: Ach, Heere HEERE! zie, ik kan niet spreken, want ik ben jong. Maar de HEERE zeide tot mij: Zeg niet: Ik ben jong; want overal, waarhenen Ik u zenden zal, zult gij gaan, en alles, wat Ik u gebieden zal, zult gij spreken. Vrees niet voor hun aangezicht, want Ik ben met u, om u te redden, spreekt de HEERE. En de HEERE stak Zijn hand uit, en roerde mijn mond aan; en de HEERE zeide tot mij: Zie, Ik geef Mijn woorden in uw mond. Zie, Ik stel u te dezen dage over de volken en over de koninkrijken, om uit te rukken, en af te breken, en te verderven, en te verstoren; ook om te bouwen en te planten*" (Jeremia 1:4-10). Naar de uiterlijke vorm anders, maar van dezelfde strekking was de opdracht van Ezechiël.

In zijn eigen woorden luidt zij zo: "*En Hij zeide tot mij: Mensenkind, sta op uw voeten, en Ik zal met u spreken. Zo kwam in mij, als Hij tot mij sprak, de Geest, Die mij stelde op mijn voeten; en ik hoorde Dien, Die tot mij sprak. En Hij zeide tot mij: Mensenkind! Ik zend u tot de kinderen Israels, tot de rebellerende volken, die tegen Mij gerebelleerd hebben; zij en hun vaderen hebben overtreden tegen Mij tot op dezen zelven huidigen dag*" (Ezechiël 2:1-3). "*Daarna zeide Hij tot mij: Mensenkind, eet, wat gij vinden zult; eet deze rol, en ga, spreek tot het huis Israels. Toen opende ik mijn mond, en Hij gaf mij die rol te eten. En Hij zeide tot mij: Mensenkind, geef uw buik te eten, en vul uw ingewand met deze rol, die Ik u geef. Toen at ik, en het was in mijn mond als honig, vanwege de zoetigheid. En Hij zeide tot mij: Mensenkind, ga henen, kom tot het huis Israels, en spreek tot hen met Mijn woorden*" (Ezechiël 3:1-4). Daniëls roeping tot profeteren wordt weliswaar niet beschreven, maar zij blijkt overvloedig uit de gezichten die hem geschonken werden en uit de buitengewone gunst die hij bij de Heere genoot, zowel in zijn eenzame overdenkingen als in zijn openbare daden. Het is

niet nodig alle andere profeten de revue te laten passeren, want zij beriepen zich er allen op dat zij spraken met een "Zo *zegt de HEERE*". In de huidige bedeling is het priesterschap gemeenschappelijk aan alle heiligen. Maar profeteren, of wat daarmee overeenkomt, namelijk door de Heilige Geest bewogen worden om zich geheel aan de verkondiging van het evangelie te wijden, is in feite de gave en de roeping van slechts een betrekkelijk klein aantal. Zij moeten toch zeker even vast overtuigd zijn van de rechtmatigheid van hun plaats als de profeten. En hoe kunnen zij hun ambt rechtvaardigen, als het niet is door een soortgelijke roeping?

Niemand hoeft zich ook in te beelden dat zulke roepingen louter zelfbedrog zijn en dat in deze tijd niemand meer wordt afgezonderd voor het bijzondere werk van het onderwijzen van en het opzicht houden over de gemeente. De namen die het Nieuwe Testament aan de dienaren geeft, veronderstellen immers al een voorafgaande roeping tot hun werk. De apostel zegt: "Zo *zijn wij dan gezanten van Christus wege*." Maar ligt het hart van het gezantschap niet juist in de aanstelling door de vorst die men vertegenwoordigt? Een gezant die door niemand gezonden is, zou een voorwerp van spot zijn. Mannen die zich gezanten van Christus durven te noemen, moeten met de diepste ernst beseffen dat de Heere het woord van de verzoening in hen heeft "*gelegd*" (2 Korinthe 5:18, 19). Werpt iemand tegen dat dit tot de apostelen beperkt is, dan antwoord ik dat de brief niet alleen in naam van Paulus geschreven is, maar ook in die van Timotheüs. Er is dus ook een andere bediening dan het apostelschap in begrepen. In de eerste brief aan de Korinthiërs lezen wij: "Alzo *houde ons* [met 'ons' zijn hier Paulus en Sosthenes bedoeld (1 Korinthe 1:1)] *een ieder mens, als dienaars van Christus, en uitdelers der verborgenheden Gods*" (1 Korinthe 4:1). Een rentmeester moet zijn ambt toch zeker van de Meester ontvangen. Hij kan geen rentmeester zijn alleen omdat hij dat zelf verkiest, of omdat anderen hem zo beschouwen. Als iemand van ons zichzelf tot rentmeester van de markies van Westminster zou

benoemen en over diens bezittingen zou gaan beschikken, dan zou men ons onze vergissing razendsnel en op de meest overtuigende wijze laten inzien. Er moet dus kennelijk gezag zijn voordat iemand rechtmatig opziener kan worden, "*een huisverzorger Gods*" (Titus 1:7).

De titel engel in de Openbaring (Openbaring 2:1) betekent boodschapper. En hoe zouden mensen herauten van Christus kunnen zijn, als het niet is door Zijn verkiezing en aanstelling? Wordt betwist dat het woord engel op de predikant slaat, dan zouden wij graag aangetoond zien dat het op iemand anders kan slaan. Aan wie zou de Geest in de gemeente schrijven als aan haar vertegenwoordiger, als het niet was aan iemand in een positie die vergelijkbaar is met die van de voorzittende ouderling?

Titus kreeg de opdracht zijn bediening ten volle te bewijzen. Er was dus zeker iets te bewijzen. Van sommigen geldt: "*die zal een vat zijn ter ere, geheiligd en bekwaam tot gebruik des Heeren, tot alle goed werk toebereid*" (2 Timotheüs 2:21). De Meester mag de keuze van de vaten die Hij gebruikt niet worden ontzegd. Hij zal van bepaalde mannen nog altijd zeggen wat Hij zei van Saulus van Tarsen: "*Deze is Mij een uitverkoren vat, om Mijn Naam te dragen voor de heidenen*" (Handelingen 9:15). Toen onze Heere opvoer in de hoogte, heeft Hij de mensen gaven gegeven. Het is opmerkelijk dat die gaven mannen waren die voor verschillend werk werden afgezonderd: "*En Dezelfde heeft gegeven sommigen tot apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot evangelisten, en sommigen tot herders en leraars*" (Efeze 4:11). Hieruit blijkt duidelijk dat bepaalde personen als vrucht van de hemelvaart van onze Heere als herders aan de gemeenten geschonken worden. Zij zijn door God gegeven en dus niet door zichzelf tot hun plaats verheven. Broeders, ik hoop dat u eens zult kunnen spreken over de kudde "*over dewelke u de Heilige Geest tot opzieners gesteld heeft*" (Handelingen 20:28). En ik bid dat ieder van u met de apostel van de heidenen zal kunnen zeggen dat uw bediening niet "*van mensen*" is, "*noch door een mens*", maar dat u haar

van de Heere ontvangen hebt (Galaten 1:1). Moge in u die oude belofte vervuld worden: "*Ik zal ulieden herders geven naar Mijn hart*" (Jeremia 3:15). "*Ik zal herderen over hen verwekken, die ze weiden zullen*" (Jeremia 23:4). Moge de Heere Zelf in ieder van u Zijn eigen woord vervullen: "O *Jeruzalem! Ik heb wachters op uw muren besteld, die geduriglijk al den dag en al den nacht niet zullen zwijgen.*" Moge van u gelden: "*Zo gij het kostelijke van het snode uittrekt, zult gij als Mijn mond zijn*" (Jeremia 15:19). Moge de Heere de reuk van de kennis van Jezus door u openbaar maken in alle plaatsen, en u maken tot "*God een goede reuk van Christus, in degenen, die zalig worden, en in degenen, die verloren gaan*" (2 Korinthe 2:15). Nu u een onschatbare schat in aarden vaten hebt, moge de uitnemendheid van de goddelijke kracht op u rusten. Zo zult u God verheerlijken en uzelf rein houden van het bloed van alle mensen. Zoals de Heere Jezus de berg opklom, tot Zich riep die Hij wilde en hen daarna uitzond om te prediken (Markus 3:13), zo moge Hij ook u uitkiezen. Moge Hij u naar boven roepen om met Hem gemeenschap te hebben, en u uitzenden als Zijn uitverkoren dienaren, tot zegen van de gemeente en van de wereld.

Hoe kan een jongeman weten of hij geroepen is of niet? Dat is een gewichtige vraag, en ik wil haar met alle ernst behandelen. Och, dat ik daarbij goddelijke leiding mocht hebben! Dat honderden hun weg gemist hebben en tegen een preekstoel zijn opgelopen, blijkt helaas maar al te duidelijk uit de vruchteloze bedieningen en de kwijnende gemeenten om ons heen. Het is een vreselijke ramp voor een man als hij zijn roeping mist. En voor de gemeente aan wie hij zich opdringt, betekent zijn vergissing een beproeving van de zwaarste soort. Het zou een merkwaardig en pijnlijk onderwerp van overdenking zijn: hoe vaak mensen die over hun verstand beschikken, zich vergissen in het doel van hun bestaan en dingen najagen waarvoor zij nooit bestemd waren. Wie de volgende regels schreef, moet toch wel veel slecht bezette preekstoelen voor ogen hebben gehad:

"Zeg, wijzen, of u ooit ontdekt
Onder de dieren van elke soort,
Van elke staat, aard en grootte,
Van walvis en olifant tot vlieg,
Een schepsel dat zijn doel miskent
En zo voortdurend dwaalt als de mens!
Elke soort zoekt haar eigen goed,
Zoekt vreugde, rust en voedsel,
Zoals de natuur wijst, en dwaalt nooit
In wat zij kiest of verkiest;
Alleen de mens blundert, hoewel hij
Verstand bezit ver boven de rest.
Neem maar voorbeelden en probeer:
Een os zal niet proberen te vliegen,
Of zijn weide in het bos verlaten
Om met de vissen de vloed te verkennen.
Alleen de mens, van alle schepselen,
Handelt tegen zijn eigen natuur in."

Als ik denk aan het bijna oneindige kwaad dat kan voortkomen uit een vergissing in onze roeping tot het christelijke herdersambt, word ik overmand door de vrees dat iemand van ons zijn geloofsbrieven te laks zou onderzoeken. Ik zou liever hebben dat wij te veel twijfelden en te vaak onderzochten, dan dat wij de aarde onnuttig zouden beslaan. Het ontbreekt niet aan betrouwbare manieren waarop een man zijn roeping tot het predikambt kan toetsen, als hij dat ernstig wil. Hij is verplicht het predikambt niet in te gaan voordat hij zichzelf op dit punt plechtig onderzocht en beproefd heeft. Staat zijn eigen persoonlijke zaligheid vast, dan moet hij verder onderzoeken hoe het met zijn roeping tot het ambt staat. Het eerste is voor hem als christen van levensbelang, het tweede evenzeer voor hem als herder. Belijder zonder bekering of herder zonder roeping: het een is even erg als het ander. In beide gevallen is er een naam en niets meer.

1. Het eerste teken van de hemelse roeping is een intens, alles opeisend verlangen naar het werk. Bij een ware roeping tot het predikambt moet er een onweerstaanbaar, overweldigend verlangen zijn, een brandende dorst om anderen te vertellen wat God aan onze eigen ziel gedaan heeft. Zou ik het een soort *στοργή* mogen noemen, zoals vogels die kennen om hun jongen groot te brengen als het seizoen daar is, wanneer de moedervogel liever zou sterven dan haar nest te verlaten? Iemand die Alleine van nabij kende, zei van hem dat hij "oneindig en onverzadigbaar begerig was naar de bekering van zielen". Toen hij een fellowship aan zijn universiteit had kunnen krijgen, koos hij liever een betrekking als huispredikant, omdat hij "bezield was met ongeduld om zich direct met het werk van de bediening bezig te houden". "Word geen predikant als u het kunt laten," was de diepwijze raad van een godgeleerde aan iemand die hem om zijn oordeel vroeg.

Als een student in deze zaal tevreden zou kunnen zijn als krantenredacteur, kruidenier, boer, arts, advocaat, senator of koning, laat hem dan in de naam van hemel en aarde zijn weg gaan. Hij is niet de man in wie de Geest van God in Zijn volheid woont. Want een man die zo van God vervuld is, zou van elke bezigheid volkomen genoeg krijgen, behalve van die waarnaar zijn diepste ziel hijgt. Kunt u daarentegen zeggen dat u voor alle rijkdom van Oost- en West-Indië geen ander beroep zou kunnen of durven kiezen als u daardoor van de prediking van het evangelie van Jezus Christus zou worden afgehouden? Dan hebt u, reken daar maar op, de tekenen van dit apostelschap, mits de andere dingen even bevredigend zijn. Wij moeten voelen dat het wee ons is als wij het evangelie niet verkondigen. Het woord van God moet voor ons zijn als een brandend vuur, besloten in onze beenderen. Anders zullen wij, als wij het predikambt op ons nemen, er ongelukkig in zijn. Dan zullen wij de zelfverloochening die erbij hoort niet kunnen dragen en zullen wij weinig nut hebben voor hen onder wie wij dienen. Ik spreek van zelfverloochening, en te-

recht, want het werk van de ware herder staat er vol van. Zonder liefde voor zijn roeping zal hij spoedig bezwijken. Dan geeft hij het geploeter op, of hij sjokt ontevreden verder, gebukt onder een eentonigheid die even afmattend is als die van een blind paard in een rosmolen.

"Er ligt een troost in de kracht van de liefde;
Zij maakt draaglijk wat anders
Het hart zou breken."

Omgord met die liefde zult u onverschrokken zijn. Ontdaan van die meer dan magische gordel van een onweerstaanbare roeping zult u wegkwijnen in ellende. Dit verlangen moet doordacht zijn. Het mag geen plotselinge opwelling zijn zonder zorgvuldige overweging. Het moet opkomen uit ons hart in zijn beste ogenblikken, het doel zijn van ons eerbiedig verlangen en het onderwerp van onze vurigste gebeden. Het moet blijven wanneer verleidelijke aanbiedingen van rijkdom en gemak ermee in botsing komen. En het moet standhouden als een kalm, helder besluit, nadat alles op zijn juiste waarde geschat is en de kosten grondig overrekend zijn. Toen ik als kind bij mijn grootvader op het platteland woonde, zag ik eens een troep jagers in rode jassen achter een vos aan door zijn velden rijden. Ik was verrukt! Mijn kleine hart klopte van opwinding; ik wilde de honden wel volgen over heg en sloot. Ik heb altijd een natuurlijke voorliefde voor dat soort dingen gehad, en als men mij als kind vroeg wat ik wilde worden, zei ik meestal dat ik jager zou worden. Een mooi beroep, inderdaad! Veel jonge mannen denken over dominee worden zoals ik over jager worden dacht. Het is een kinderlijk idee: zij zouden de jas en het hoorngeschal wel willen hebben, de eer, het aanzien, het gemak. En vermoedelijk zijn zij zelfs dwaas genoeg om ook aan de rijkdommen van het ambt te denken. (Onwetende wezens moeten het zijn, als zij in de bediening bij de baptisten naar rijkdom zoeken!) Voor zwakke geesten heeft het predikambt een grote aantrekkingskracht. Daarom waarschuw ik alle jonge mannen met klem een gril niet voor

inspiratie te houden, en een kinderlijke voorkeur niet voor een roeping van de Heilige Geest. Let er goed op dat het verlangen waarover ik gesproken heb, volkomen onbaatzuchtig moet zijn. Als een man na het ernstigste zelfonderzoek in zijn streven naar het opzienersambt een ander motief ontdekt dan de eer van God en het heil van zielen, kan hij er beter direct van afzien. Want de Heere zal er een afschuw van hebben als men kopers en verkopers in Zijn tempel brengt. Elk winstbejag, hoe gering ook, zal zijn als de dode vlieg in de zalf, en alles bederven.

Dit verlangen moet blijvend zijn: een hartstocht die de beproeving doorstaat, een verlangen waaraan wij onmogelijk kunnen ontkomen, ook al hebben wij het geprobeerd. Het moet zelfs een verlangen zijn dat met de jaren sterker wordt, tot het een smachten, een kwijnen, een hongeren wordt om het Woord te verkondigen. Dit vurige verlangen is iets zo edels en schoons dat ik, wanneer ik het in het hart van een jongeman zie gloeien, altijd aarzel om hem te ontmoedigen, ook al heb ik mijn twijfels over zijn bekwaamheden. Om redenen die ik u verderop zal noemen, kan het nodig zijn de vlam te temperen, maar dat moet altijd met tegenzin en met wijsheid gebeuren. Ik heb zo'n diepe eerbied voor dit "vuur in de beenderen" dat ik het predikambt direct zou moeten verlaten als ik het zelf niet voelde. Voelt u die geheiligde gloed niet, dan smeek ik u: ga naar huis en dien God in de kring waar u thuishoort. Maar als de jeneverkolen werkelijk in u gloeien, smoor ze dan niet, tenzij andere overwegingen van groot gewicht u duidelijk maken dat het verlangen geen vuur van hemelse oorsprong is.

2. In de tweede plaats moet er, samen met het ernstige verlangen om herder te worden, bekwaamheid zijn om te onderwijzen en een zekere mate van de andere eigenschappen die nodig zijn voor het ambt van openbaar leraar. Om zijn roeping te bewijzen moet een man deze met goed gevolg op de proef stellen. Ik beweer niet dat iemand die voor het eerst opstaat om te spreken, al zo goed moet preken als

Robert Hall in zijn latere jaren. Preekt hij niet slechter dan die grote man in het begin, dan mag men hem niet veroordelen. U weet dat Robert Hall driemaal volledig is vastgelopen en toen uitriep: "Als dit mij niet nederig maakt, dan niets." Sommige van de edelste sprekers waren in hun beginjaren niet de welbespraaktste. Zelfs Cicero had aanvankelijk last van een zwakke stem en moeite met spreken. Toch moet niemand denken dat hij geroepen is om te preken voordat hij bewezen heeft dat hij kan spreken. God heeft de behemoth zeker niet geschapen om te vliegen. En als de leviathan een sterk verlangen zou hebben om met de leeuwerik op te stijgen, zou dat duidelijk een onverstandig streven zijn, want hij heeft geen vleugels. Is iemand geroepen om te preken, dan zal hij een zekere spreekgave ontvangen, die hij zal ontwikkelen en vergroten. Is de gave van het woord er in het begin niet in enige mate, dan zal zij zich waarschijnlijk nooit ontwikkelen.

Ik heb gehoord van een heer die een heel sterk verlangen had om te preken en bij zijn predikant bleef aandringen, tot hij na talloze afwijzingen toestemming kreeg een proefpreek te houden. Die gelegenheid maakte een einde aan zijn aandringen. Want toen hij zijn tekst had opgegeven, merkte hij dat hij op één na al zijn gedachten kwijt was. Die ene sprak hij met gevoel uit, en daarna kwam hij de kansel af. "Mijn broeders," zei hij, "als iemand van u denkt dat preken gemakkelijk is, raad ik u aan hier boven te komen staan en u alle verwaandheid te laten ontnemen." Als u de nodige bekwaamheid niet hebt, zal een proef van uw vermogens u uw tekort veelal wel laten zien. Ik weet niets beters. Wij moeten onszelf hierin een eerlijke kans geven, anders kunnen wij niet zeker weten of God ons geroepen heeft of niet. En in die proeftijd moeten wij ons vaak afvragen of wij, alles bij elkaar genomen, kunnen hopen anderen met zulke preken te stichten.

Wij moeten echter veel meer doen dan het aan ons eigen geweten en oordeel voorleggen, want wij zijn slechte rechters. Een bepaald

soort broeders heeft er een groot talent voor om te ontdekken dat zij in hun redevoeringen op wonderlijke wijze door God geholpen zijn. Ik zou hun die heerlijke vrijmoedigheid en zelfvoldaanheid benijden als daar enige grond voor was. Want helaas moet ik maar al te vaak klagen en treuren over mijn gebrek aan succes en mijn tekortkomingen als spreker. Op ons eigen oordeel kunnen wij niet veel bouwen, maar van verstandige, geestelijk gezinde mensen valt veel te leren. Het is beslist geen wet die voor iedereen moet gelden, maar toch is het in veel van onze plattelandsgemeenten een goed oud gebruik dat de jongeman die naar het predikambt streeft, voor de gemeente preekt. Voor de jonge kandidaat zal dat nauwelijks ooit een erg aangename beproeving zijn, en in veel gevallen voor de gemeente ook geen erg stichtelijke oefening. Toch kan het een heel heilzame tucht blijken, die voorkomt dat een schreeuwende onwetendheid openlijk tentoongesteld wordt. In het kerkboek van Arnsby staat de volgende aantekening: Een kort verslag van de roeping van Robert Hall junior tot het werk van de bediening door de gemeente te Arnsby, 13 augustus 1780.

"De genoemde Robert Hall is geboren te Arnsby op 2 mei 1764. Al van kindsbeen af was hij niet alleen ernstig en gaf hij zich over aan het verborgen gebed nog voordat hij duidelijk kon spreken, maar ook was hij altijd geheel gericht op het werk van de bediening. Hij begon gezangen te dichten toen hij nog geen zeven jaar oud was en liet daarin tekenen zien van godsvrucht, diepe gedachten en genialiteit. Tussen zijn achtste en negende jaar maakte hij verscheidene gezangen die door velen heel bewonderd werden. Een daarvan werd in die tijd in het *Gospel Magazine* gedrukt. Hij schreef zijn gedachten op over allerlei godsdienstige onderwerpen en over uitgekozen gedeelten van de Schrift. Ook had hij een sterke neiging tot leren, en hij maakte zulke vorderingen dat de dorpsschoolmeester bij wie hij in de leer was, hem niets meer kon bijbrengen. Toen werd hij naar de kostschool te Northampton gestuurd, onder de hoede van ds. John Ryland. Daar bleef hij ongeveer anderhalf jaar en maakte hij grote vor-

deringen in het Latijn en het Grieks. In oktober 1778 ging hij naar de Academie te Bristol, onder de hoede van ds. Evans. Op 13 augustus 1780 werd hij door deze gemeente tot de bediening uitgezonden, zestien jaar en drie maanden oud. De gemeente raakte overtuigd van zijn bekwaamheid voor het grote werk doordat hij op de onderlinge samenkomsten bij toerbeurt sprak over verschillende gedeelten van de Schrift. Daarin, en in het gebed, had hij al meer dan vier jaar zijn aandeel gehad. Ook had hij, als hij thuis was, op haar verzoek dikwijls op de zondagmorgen gepreekt, tot haar grote voldoening. Daarom verzocht de gemeente dringend en eenstemmig dat hij op plechtige wijze voor het openbare werk zou worden afgezonderd.

Dienovereenkomstig werd hij op de genoemde dag door zijn vader ten overstaan van de gemeente ondervraagd over zijn neiging, zijn beweegredenen en zijn doel met betrekking tot de bediening. Ook werd hem gevraagd een verklaring van zijn geloofsovertuiging af te leggen. Toen dit alles tot volle tevredenheid van de gemeente gedaan was, zonderde zij hem af door het opheffen van de rechterhand en door plechtig gebed. Daarna hield zijn vader een toespraak tot hem over 2 Timotheüs 2:1: '*Gij dan, mijn zoon, word gesterkt in de genade, die in Christus Jezus is*.' Zo uitgezonden, preekte hij 's middags over 2 Thessalonicenzen 1:7, 8. 'Moge de Heere hem zegenen en hem grote vrucht schenken!'"[2]

Aan het oordeel van mannen en vrouwen die dicht bij God leven, moet veel gewicht worden toegekend, en in de meeste gevallen zal hun uitspraak niet onjuist zijn. Toch is dit beroep niet beslissend of onfeilbaar, en het weegt alleen zo zwaar als het verstand en de godsvrucht van wie men raadpleegt. Ik weet nog goed hoe ernstig ik van het preken werd afgeraden door een christelijke matrone, zo godvrezend als er ooit een geleefd heeft. Ik heb geprobeerd de waarde van haar mening eerlijk en geduldig te wegen, maar het oordeel van mensen met een ruimere ervaring woog zwaarder. Jongemannen die twijfelen, doen er goed aan hun wijste vrienden mee te nemen wanneer

zij de volgende keer naar de kapel op het platteland of de samenkomstzaal in een dorp gaan om te proberen het Woord te brengen. Ik heb opgemerkt, en onze eerbiedwaardige vriend de heer Rogers heeft hetzelfde gezien, dat u, heren studenten, als geheel in uw oordeel over elkaar zelden of nooit ongelijk hebt. Er is, het hele huis overziende, bijna nooit een geval geweest waarin de algemene mening van het hele college over een broeder onjuist was. Mensen zijn niet zo onbekwaam om zich een oordeel over elkaar te vormen als soms wordt gedacht. Omdat u elkaar ontmoet in de les, op het gebedsuur, in gesprekken en bij allerlei godsdienstige bezigheden, peilt u elkaar. Een verstandig man zal het oordeel van het huis niet licht naast zich neerleggen.

Ik zou dit punt niet afmaken als ik er niet aan toevoegde dat de bekwaamheid om te stichten en de gave om te onderwijzen alleen niet genoeg zijn. Er moeten nog andere talenten zijn om het beeld van de herder compleet te maken. Een gezond oordeel en degelijke ervaring moeten u onderrichten; vriendelijke omgangsvormen en liefdevolle genegenheid moeten u leiden; vastberadenheid en moed moeten zichtbaar zijn; en tederheid en medeleven mogen niet ontbreken. Bestuurlijke gaven om goed te regeren zijn even noodzakelijk als onderwijzende gaven om goed te leren. U moet geschikt zijn om leiding te geven, bereid om te verdragen en in staat om vol te houden. In genade moet u met kop en schouders boven de rest van het volk uitsteken, zodat u hun vader en raadsman kunt zijn. Lees zorgvuldig de vereisten voor een opziener in 1 Timotheüs 3:2-7 en in Titus 1:6-9. Als zulke gaven en genadegaven niet in u zijn en niet overvloedig aanwezig zijn, kunt u misschien slagen als evangelist, maar als herder zult u niets voorstellen.

3. Om de roeping van een man verder te bewijzen moet hij, na enige oefening van zijn gaven zoals ik die al besproken heb, ook een zekere mate van bekeringswerk onder zijn arbeid zien. Anders mag hij concluderen dat hij zich vergist heeft, en kan hij zo goed mogelijk te-

rugkeren. Wij mogen niet verwachten dat wij bij de eerste of zelfs de twintigste keer dat wij in het openbaar optreden, al van succes zullen horen. Een man kan zichzelf zelfs zijn leven lang de tijd geven om het preken te beproeven, als hij zich daartoe geroepen voelt. Maar mij dunkt dat zijn opdracht als iemand die tot de bediening afgezonderd moet worden, ongezegeld is zolang er door zijn werk geen zielen tot de kennis van Jezus gewonnen zijn. Als werker moet hij doorwerken, of hij nu succes heeft of niet. Maar als dienaar van het Woord kan hij niet zeker zijn van zijn roeping voordat er vruchten zichtbaar zijn. Wat sprong mijn hart op van vreugde toen ik het bericht hoorde van mijn eerste bekeerling!

Een volle kerk en de vriendelijke woorden van vrienden konden mij nooit tevredenstellen. Ik verlangde te horen dat harten gebroken waren, dat men tranen had zien stromen uit de ogen van boetvaardigen. Wat verheugde ik mij, als iemand die een grote buit vindt, over een arme arbeidersvrouw die beleed dat zij de schuld van de zonde voelde en onder mijn preek op een zondagmiddag de Zaligmaker had gevonden. Het huisje waarin zij woonde, zie ik nog voor mij. Geloof mij, het lijkt mij altijd een schilderachtig plekje. Ik weet nog goed hoe zij in de gemeente werd opgenomen, hoe zij stierf en hoe zij naar huis ging, naar de hemel. Zij was het eerste zegel op mijn bediening, en, dat verzeker ik u, een heel kostbaar zegel. Nooit was een moeder gelukkiger bij het zien van haar eerstgeboren zoon. Toen had ik de lofzang van de maagd Maria kunnen zingen. Want mijn ziel maakte de Heere groot, omdat Hij mijn nederheid had aangezien en mij de grote eer gaf een werk te doen waarom al de geslachten mij zalig zouden spreken. Zo zag ik de bekering van één ziel. In uw ongeregelde arbeid moet er een zekere mate van bekeringswerk zijn, voordat u kunt geloven dat het preken uw levenswerk moet worden.

Denk aan de woorden van de Heere door de profeet Jeremia. Zij zijn hier heel treffend en zouden alle vruchteloze predikers moeten doen schrikken: "*Ik heb die profeten niet gezonden, nochtans hebben*

zij gelopen; Ik heb tot hen niet gesproken, nochtans hebben zij geprofeteerd. Maar zo zij in Mijn raad hadden gestaan, zo zouden zij Mijn volk Mijn woorden hebben doen horen, en zouden hen afgekeerd hebben van hun bozen weg, en van de boosheid hunner handelingen" (Jeremia 23:21, 22). Het is mij een raadsel hoe mannen jaar na jaar rustig kunnen blijven preken zonder dat er bekeringen zijn. Hebben zij dan geen innerlijke ontferming voor anderen? Geen besef van hun eigen verantwoordelijkheid? Durven zij, met een ijdel misbruik van Gods soevereiniteit, de schuld op hun Meester te werpen? Of geloven zij dat Paulus plant en Apollos natmaakt, maar dat God geen wasdom geeft? IJdel zijn hun talenten, hun wijsbegeerte, hun welsprekendheid en zelfs hun rechtzinnigheid, zonder de tekenen die daarop volgen. Hoe kunnen zij door God gezonden zijn als zij geen mensen tot God brengen?

Profeten wier woorden geen kracht hebben, zaaiers wier zaad helemaal verdort, vissers die geen vis vangen, soldaten die geen wonden toebrengen: zijn dat mannen van God? Het zou toch beter zijn modderschepper of schoorsteenveger te zijn dan als een volkomen onvruchtbare boom in het ambt te staan. Het geringste beroep is voor de mensheid nog van enig nut. Maar de ellendige man die een preekstoel bezet en zijn God nooit door bekeringen verheerlijkt, is een nul, een smet, een doorn in het oog, een onheil. Hij is het zout niet waard dat hij eet, laat staan zijn brood. En als hij naar de kranten schrijft om te klagen over zijn karige salaris, zou zijn geweten, als hij er een heeft, hem goed kunnen antwoorden: "En wat u wel krijgt, verdient u niet." Er kunnen tijden van droogte komen. Ja, magere jaren kunnen de vroegere jaren van zegen opslokken, maar toch zal er over het geheel vrucht zijn, vrucht tot eer van God. En intussen zal de tijdelijke onvruchtbaarheid de ziel met onuitsprekelijke smart vervullen. Broeders, als de Heere u geen ijver voor zielen geeft, blijf dan bij uw leest of uw troffel, maar mijd de preekstoel, zo lief als u de vrede van uw hart en uw eeuwig heil zijn.

4. Toch is er in ons onderzoek nog een stap verder nodig. De wil van de Heere aangaande herders wordt bekendgemaakt door het biddende oordeel van Zijn gemeente. Als bewijs van uw roeping is het nodig dat uw prediking het volk van God aanspreekt. God opent gewoonlijk een deur van het woord voor hen die Hij roept om in Zijn Naam te spreken. Het ongeduld zou de deur openduwen of intrappen, maar het geloof wacht op de Heere en krijgt te zijner tijd zijn gelegenheid. Wanneer de gelegenheid komt, komt ook onze beproeving. Als wij opstaan om te preken, wordt onze geest door de vergadering beoordeeld. Wordt die veroordeeld, of wordt de gemeente in de regel niet gesticht, dan valt er niet te twisten over de conclusie dat wij niet door God gezonden zijn.

De tekenen en kenmerken van een ware opziener zijn in het Woord vastgelegd tot leiding van de gemeente. Als de broeders, die leiding volgend, de vereiste eigenschappen niet in ons zien en ons niet tot het ambt verkiezen, dan is het duidelijk genoeg dat het herdersambt niet voor ons is, hoe goed wij ook mogen evangeliseren. Niet alle gemeenten zijn wijs en niet alle oordelen zij in de kracht van de Heilige Geest; veel van hen oordelen naar het vlees. Toch aanvaard ik over een zo persoonlijke zaak als mijn eigen gaven en genade liever het oordeel van een schare uit het volk van de Heere dan mijn eigen oordeel. Hoe dan ook, of u nu waarde hecht aan het oordeel van de gemeente of niet, één ding is zeker: niemand van u kan herder worden zonder de liefdevolle instemming van de kudde. Daarom zal dit voor u een praktische aanwijzing zijn, ook al is het misschien geen onfeilbare. Als uw roeping van de Heere echt is, zult u niet lang hoeven te zwijgen. Zo zeker als de man zijn uur nodig heeft, zo zeker heeft het uur zijn man nodig. De gemeente van God heeft altijd dringend levende predikers nodig. Voor haar is een man altijd kostbaarder dan het goud van Ofir.

Formele ambtsdragers lijden gebrek en hongeren, maar de gezalfden van de Heere hoeven nooit zonder gemeente te zijn. Want er zijn

scherpe oren die hen aan hun spreken herkennen, en bereidwillige harten die hen op de hun toegewezen plaats verwelkomen. Wees geschikt voor uw werk, en u zult nooit zonder werk zitten. Loop niet rond om uzelf hier en daar uit te nodigen om te preken. Maak u meer zorgen over uw bekwaamheid dan over uw gelegenheid, en wees nog ernstiger bezig met uw wandel met God dan met beide. De schapen zullen de door God gezonden herder kennen; de deurwachter van de schaapskooi zal voor u opendoen, en de kudde zal uw stem kennen.

Toen ik deze lezing voor het eerst hield, had ik de voortreffelijke brief van John Newton aan een vriend over dit onderwerp nog niet gelezen. Hij komt zo nauw overeen met mijn eigen gedachten dat ik u de brief zal voorlezen, op het gevaar af dat men mij voor een naprater houdt, wat ik in dit geval zeker niet ben:

"Uw geval doet mij denken aan het mijne. Mijn eerste verlangens naar de bediening gingen gepaard met grote onzekerheid en moeilijkheden, en de verwarring in mijn eigen gemoed werd nog vergroot door de uiteenlopende en tegenstrijdige oordelen van mijn vrienden. De raad die ik u kan geven, is de vrucht van pijnlijke ervaring en beproeving, en zal u daarom misschien niet onwelkom zijn. Ik bid onze genadige Heere dat Hij hem tot nut wil maken.

"Ik heb, net als u, lang in onrust verkeerd over de vraag wat wel en wat niet een ware roeping tot de bediening is. Nu lijkt mij dat een eenvoudig te beantwoorden vraag, maar misschien zal het voor u niet zo zijn, totdat de Heere het u in uw eigen geval duidelijk maakt. Ik heb niet de ruimte om zoveel te zeggen als ik zou kunnen. In het kort meen ik dat zij vooral drie dingen omvat:

"1. Een warm en ernstig verlangen om in deze dienst gebruikt te worden. Ik meen dat de man die eenmaal door de Geest van God tot dit werk bewogen is, het, als het voor hem bereikbaar is, zal verkiezen boven duizenden aan goud en zilver. Ook al wordt hij soms afgeschrikt door het besef van het gewicht en de moeilijkheid ervan, vergeleken met zijn eigen grote ontoereikendheid, toch kan hij het niet

opgeven. (Men mag immers aannemen dat een roeping van deze aard, als zij werkelijk van God is, gepaard zal gaan met nederigheid en zelfvernedering.) Ik houd het voor een goede regel om op dit punt na te gaan of het verlangen om te preken het vurigst is wanneer wij het levendigst en het meest geestelijk gestemd zijn en wanneer wij het diepst in het stof liggen voor de Heere. Is dat zo, dan is het een goed teken. Maar is iemand, zoals soms gebeurt, er heel vurig op uit om voor anderen te preken, terwijl hij in zijn eigen ziel maar weinig honger en dorst naar genade vindt, dan valt te vrezen dat zijn ijver eerder uit eigenliefde voortkomt dan uit de Geest van God.

"2. Naast dit hartelijke verlangen en deze bereidheid om te preken moet er te zijner tijd ook een zekere bekwaamheid blijken wat betreft gaven, kennis en spreekvaardigheid. Als de Heere iemand zendt om anderen te onderwijzen, zal Hij hem toch zeker ook de middelen geven. Ik geloof dat velen het goed bedoeld hebben toen zij als predikers optraden, en toch daarmee verder gingen dan hun roeping reikte of haar vooruitliepen. Het voornaamste verschil tussen een dienaar van het Woord en een gewone christen lijkt te liggen in de ambtelijke gaven die hem geschonken worden, niet voor hemzelf, maar tot stichting van anderen. Maar dan zeg ik: deze gaven moeten te zijner tijd blijken. Men mag ze niet ineens verwachten, maar geleidelijk, bij het gebruik van de juiste middelen. Ze zijn nodig om de bediening te vervullen, maar niet als voorwaarde om ons verlangen ernaar te rechtvaardigen. In uw geval: u bent jong en hebt de tijd nog voor u. Daarom hoeft u zich volgens mij nog niet te kwellen met de vraag of u deze gaven al hebt. Het is genoeg als uw verlangen vastligt en u bereid bent om biddend en ijverig op de Heere te wachten om ze te ontvangen. U hebt ze nu nog niet nodig.[3]

"3. Wat ten slotte een ware roeping bevestigt, is een overeenkomstige opening in de voorzienigheid: een geleidelijke reeks omstandigheden die de middelen, de tijd en de plaats aanwijzen om het werk werkelijk te beginnen. En totdat het zover is, moet u niet verwachten

dat u in uw eigen gemoed altijd vrij zult zijn van aarzeling. De voornaamste waarschuwing op dit punt is: grijp niet te haastig naar wat zich het eerst voordoet. Als het de wil van de Heere is u in Zijn dienst te brengen, dan heeft Hij uw plaats en uw werk al bepaald. En al weet u dat nu nog niet, te zijner tijd zult u het weten. Al had u de talenten van een engel, u zou er niets goeds mee kunnen doen totdat Zijn uur gekomen is en Hij u leidt naar het volk dat Hij door uw dienst besloten heeft te zegenen. Het is heel moeilijk ons hierin binnen de grenzen van de voorzichtigheid te houden, wanneer onze ijver brandt. Het besef van de liefde van Christus in ons hart en een tedere ontferming over arme zondaars zetten ons er gemakkelijk toe aan te vroeg naar buiten te treden. Maar "*wie gelooft, die zal niet haasten*". Ik heb ongeveer vijf jaar onder deze drang geleefd. Soms dacht ik dat ik moest preken, al was het op straat. Ik luisterde naar alles wat aannemelijk leek, en naar veel dat dat niet was. Maar de Heere heeft in Zijn genade, als het ware ongemerkt, mijn weg met doornen betuind. Anders, als ik aan mijn eigen geest was overgelaten, had ik mijzelf voorgoed de mogelijkheid ontnomen om ooit in zo'n nuttige werkkring te komen als waarin Hij mij op Zijn tijd heeft willen leiden. En nu zie ik duidelijk dat ik mijzelf overschatte in de tijd dat ik eerst had willen uitgaan, ook al was mijn bedoeling, naar ik hoop, in de grond goed. Ik had toen nog niet het geestelijke oordeel en de ervaring die voor zo'n grote dienst vereist zijn."

Dit zij genoeg, maar hetzelfde onderwerp komt u opnieuw voor ogen als ik u iets vertel van mijn ervaringen met aspirant-predikers. Ik moet voortdurend de taak vervullen die de Triers van Cromwell hadden: ik moet beoordelen of het raadzaam is bepaalde mannen te helpen in hun pogingen om herder te worden. Dat is een uiterst verantwoordelijke plicht, die buitengewone zorg vraagt. Natuurlijk werp ik mij niet op als rechter over de vraag of iemand het predikambt in mag gaan of niet. Mijn onderzoek heeft alleen ten doel uit te maken of deze instelling hem zal helpen of hem aan zijn eigen middelen zal

overlaten. Sommige van onze liefdadige buren beschuldigen ons ervan dat wij hier een "domineesfabriek" hebben, maar die beschuldiging is helemaal niet waar. Wij hebben nooit geprobeerd een predikant te maken, en het zou ons ook niet lukken als wij het probeerden. Wij nemen niemand in het College op dan wie al belijdt predikant te zijn. Het zou dichter bij de waarheid zijn als zij mij een domineesdoder noemden, want een flink aantal beginnelingen heeft van mij de genadeslag gekregen. En als ik terugdenk aan wat ik daarin gedaan heb, is mijn geweten volkomen gerust.

Het is mij altijd zwaar gevallen een veelbelovende jonge broeder te ontmoedigen die om toelating tot het College had gevraagd. Mijn hart neigde altijd naar de mildste kant, maar mijn plicht tegenover de gemeenten heeft mij gedwongen met strenge onderscheiding te oordelen. Als ik had gehoord wat de kandidaat te zeggen had, zijn getuigschriften had gelezen en zijn antwoorden op de vragen had gezien, en ik ervan overtuigd was dat de Heere hem niet geroepen had, dan moest ik hem dat zeggen. Sommige gevallen staan model voor alle andere. Er melden zich jonge broeders aan die vurig verlangen predikant te worden, maar bij wie het pijnlijk duidelijk is dat hun voornaamste drijfveer eerzucht is: zij willen schitteren onder de mensen. Gewoon menselijk gezien valt hun streven naar hogerop te prijzen, maar de preekstoel mag nooit de ladder zijn waarlangs de eerzucht omhoogklimt. Waren zulke mannen in het leger gegaan, dan zouden zij nooit tevreden zijn geweest voordat zij in de voorste gelederen stonden, want zij zijn vastbesloten zich naar boven te werken. Tot zover is dat allemaal heel lovenswaardig en heel juist. Maar zij hebben zich in het hoofd gezet dat zij in het predikambt grote bekendheid zouden krijgen. Zij hebben het genie in zich voelen ontluiken en zichzelf als groter beschouwd dan gewone mensen. Daarom hebben zij het predikambt gezien als een podium waarop zij hun vermeende talenten konden tentoonstellen. Telkens als dat zichtbaar werd, heb ik mij verplicht gevoeld de man "to gang his ain gate", zijn

eigen weg te laten gaan, zoals de Schotten zeggen. Ik ben ervan overtuigd dat zulke geesten altijd op niets uitlopen als zij in de dienst van de Heere treden. Wij merken dat wij niets hebben om ons op te beroemen, en als wij het wel hadden, zou een preekstoel de allerslechtste plaats zijn om het uit te stallen. Want daar worden wij dagelijks bepaald bij onze eigen onbeduidendheid en nietigheid.

Dan zijn er mannen die sinds hun bekering grote zwakheid van geest aan de dag hebben gelegd en zich gemakkelijk laten meeslepen door vreemde leringen, of die in slecht gezelschap en grove zonde vallen. Zulke mannen kan ik het nooit over mijn hart verkrijgen aan te moedigen het predikambt in te gaan, wat zij ook belijden. Laat hen, als zij oprecht berouw hebben, in de achterste gelederen blijven. Als een snelle afloop van wateren zullen zij de voortreffelijkste niet zijn.

Zo verwijs ik ook hen die geen ontbering kunnen verdragen maar tot het slag van de glacéhandschoentjes behoren, naar elders. Wij hebben soldaten nodig, geen dandy's; ernstige werkers, geen deftige lanterfanters. Mannen die tot het moment dat zij zich bij het college aanmelden niets gedaan hebben, krijgen te horen dat zij eerst hun sporen moeten verdienen voordat zij in het openbaar tot ridder geslagen worden. Vurige zielenliefhebbers wachten niet tot zij opgeleid zijn; zij dienen hun Heere meteen.

Ook melden zich bij mij sommige goede mannen die uitblinken door een enorme heftigheid en ijver en een opvallend gebrek aan hersens. Het zijn broeders die tot in alle eeuwigheid over niets zouden kunnen praten, die op de Bijbel zouden stampen en slaan zonder er iets uit te halen. Ernstig zijn zij, vreselijk ernstig, bergen in de pijnlijkste barensnood, maar er komt niets van, zelfs niet de *ridiculus mus*. Er lopen ijveraars rond die geen vijf samenhangende gedachten kunnen bedenken of uitspreken, wier bevattingsvermogen uiterst smal en wier verwaandheid uiterst breed is. Zij kunnen hameren en brullen, razen, scheuren en tieren, maar al dat lawaai komt alleen voort uit de holheid van de trommel. Ik meen dat deze broeders het

zonder opleiding even goed zullen doen als met, en daarom heb ik hun aanvragen meestal afgewezen. Een andere, buitengewoon grote groep zoekt de preekstoel zonder te weten waarom. Zij kunnen niet onderwijzen en willen niet leren, en toch moeten zij en zullen zij predikant worden. Zoals de man die op de Parnassus geslapen had en zich daarna altijd een dichter waande, hebben zij eens de brutaliteit gehad een gehoor een preek op te dringen, en nu is preken het enige wat hun nog goed genoeg is. Zij hebben zo'n haast om het kleren naaien vaarwel te zeggen, dat zij een scheur maken in de gemeente waarvan zij lid zijn om hun plan door te zetten. De toonbank staat hun tegen en zij begeren een kanselkussen. Van weegschaal en gewichten zijn zij moe, en zij moeten zo nodig hun hand beproeven aan de weegschaal van het heiligdom. Zulke mannen schuimen, als wilde baren van de zee, gewoonlijk hun eigen schande op, en wij zijn blij als wij hun vaarwel kunnen zeggen.

Lichamelijke gebreken roepen bij sommige voortreffelijke mannen vragen op over hun roeping. Ik zou mensen niet, zoals Eusthenes, naar hun gelaatstrekken willen beoordelen, maar hun algehele lichaamsbouw is toch een belangrijke maatstaf. Een smalle borst wijst niet op een man die voor het spreken in het openbaar gevormd is. U vindt het misschien vreemd, maar ik ben er vast van overtuigd dat de alwijze Schepper, als een man een ingevallen borst heeft zonder enige breedte tussen de schouders, niet bedoeld heeft dat hij geregeld zou preken. Als Hij had gewild dat hij zou spreken, zou Hij hem een redelijk brede borst hebben gegeven, genoeg om voldoende longkracht te leveren. Wil de Heere dat een schepsel rent, dan geeft Hij het vlugge poten; en wil Hij dat een ander schepsel preekt, dan zal Hij het geschikte longen geven. Een broeder die midden in een zin moet stoppen om zijn luchtpomp aan het werk te zetten, moet zich eens afvragen of er geen ander beroep is waarvoor hij beter geschikt is. Wie nauwelijks zonder pijn een zin kan afmaken, kan toch moeilijk geroepen zijn tot het bevel: "*Roep uit de keel, houd niet in*"? Er kunnen

uitzonderingen zijn, maar zit er geen gewicht in de algemene regel? Broeders met een gebrekkige mond en een onzuivere articulatie zijn gewoonlijk niet geroepen om het evangelie te prediken. Hetzelfde geldt voor broeders zonder gehemelte of met een onvolkomen gehemelte.

Enige tijd geleden kwam er een aanvraag van een jongeman die een soort draaiende beweging met zijn kaak maakte, op een manier die voor de toeschouwer uiterst pijnlijk was. Zijn predikant prees hem aan als een heel godvrezende jongeman, die al het middel was geweest om enkelen tot Christus te brengen, en hij sprak de hoop uit dat ik hem zou aannemen. Maar ik kon niet inzien dat dat juist zou zijn. Al had al het goud van Tarsis mijn beloning mogen zijn, ik had niet naar hem kunnen kijken terwijl hij preekte zonder in lachen uit te barsten. En naar alle waarschijnlijkheid zouden negen van de tien van zijn hoorders er nog gevoeliger voor zijn geweest dan ik. Een man met een grote tong die zijn mond vulde, zodat hij onduidelijk sprak, een ander zonder tanden, weer een ander die stotterde, en nog een ander die niet alle letters van het alfabet kon uitspreken: ik heb hen tot mijn spijt moeten afwijzen, omdat God hun niet de lichamelijke hulpmiddelen had gegeven die, zoals het gebedenboek het zou zeggen, "algemeen noodzakelijk" zijn.

Eén broeder heb ik ontmoet — één, zei ik? Ik heb er tien, twintig, honderd ontmoet die aanvoerden dat zij er zeker, volkomen zeker van waren dat zij tot het predikambt geroepen waren. Zij wisten het heel zeker, omdat zij in al het andere gefaald hadden. Dit is zo ongeveer het modelverhaal: "Meneer, ik kwam op een advocatenkantoor terecht, maar ik kon het daar nooit uithouden, zo opgesloten, en ik voelde mij niet thuis in de studie van de rechten. De Voorzienigheid sloot duidelijk mijn weg af, want ik raakte mijn betrekking kwijt." "En wat deed u toen?" "Tja, meneer, toen kwam ik op het idee een kruidenierswinkel te beginnen." "En ging dat goed?" "Nou, meneer, ik geloof niet dat ik ooit voor de handel bestemd was, en de Heere leek mij

daar de weg helemaal af te sluiten, want ik ging failliet en kwam flink in de problemen. Sindsdien heb ik een beetje in levensverzekeringen gedaan en geprobeerd een school op te zetten, en daarnaast thee verkocht. Maar mijn weg is overal afgesloten, en iets in mij zegt mij dat ik predikant moet worden." Mijn antwoord is gewoonlijk: "Ja, ik begrijp het. U hebt in al het andere gefaald, en daarom denkt u dat de Heere u in het bijzonder voor Zijn dienst heeft toegerust. Maar ik vrees dat u vergeten bent dat het predikambt de allerbeste mannen nodig heeft, en niet degenen die niets anders kunnen." Iemand die als prediker zou slagen, zou het waarschijnlijk ook als kruidenier of als advocaat, of in wat dan ook, heel goed doen. Een werkelijk waardevolle predikant zou in alles hebben uitgeblonken. Er is bijna niets onmogelijk voor een man die een gemeente jarenlang kan bijeenhouden en het middel kan zijn om haar honderden zondagen achter elkaar te stichten. Zo iemand moet wel iets kunnen; hij is beslist geen dwaas of nietsnut. Jezus Christus verdient de beste mannen om Zijn kruis te prediken, en niet de leeghoofden en de klungels.

Een jonge heer met wiens bezoek ik eens vereerd werd, heeft een foto van zijn voortreffelijke persoontje in mijn geheugen achtergelaten. Zijn gezicht leek op de titelpagina van een heel boekdeel vol verwaandheid en bedrog. Op een zondagmorgen liet hij mij in de consistoriekamer weten dat hij mij onmiddellijk moest spreken. Zijn brutaliteit verschafte hem toegang, en toen hij voor mij stond, zei hij: "Meneer, ik wil op uw College komen, en ik zou er graag meteen beginnen." "Wel, meneer," zei ik, "ik vrees dat wij op dit moment geen plaats voor u hebben, maar uw aanvraag zal in overweging worden genomen." "Maar het mijne is een heel bijzonder geval, meneer; u hebt waarschijnlijk nog nooit een aanvraag als de mijne gekregen." "Heel goed, wij zullen ernaar kijken.

De secretaris zal u een van de aanvraagformulieren geven, en u kunt maandag bij mij komen." Maandag kwam hij, met de vragen, die hij op een hoogst merkwaardige manier had beantwoord. Wat boeken

betrof, beweerde hij alle oude en moderne literatuur gelezen te hebben, en na een enorme lijst te hebben opgegeven, voegde hij eraan toe: “Dit is slechts een selectie; ik heb op alle gebieden zeer uitgebreid gelezen.” Wat zijn preken betrof, kon hij de beste getuigschriften overleggen, maar hij dacht niet dat die nodig zouden zijn, omdat een persoonlijk gesprek mij direct van zijn bekwaamheid zou overtuigen. Zijn verbazing was groot toen ik zei: “Meneer, ik moet u helaas zeggen dat ik u niet kan aannemen.” “Waarom niet, meneer?” “Ik zal het u eerlijk zeggen. U bent zo vreselijk knap dat ik u niet zou willen beledigen door u op te nemen in ons College, waar wij alleen maar nogal gewone mannen hebben. De president, de docenten en de studenten zijn allemaal mannen van middelmatige bekwaamheid, en u zou zich te diep moeten verlagen om onder ons te komen.” Hij keek mij heel streng aan en zei waardig: “Bedoelt u te zeggen dat mij de toegang tot uw College geweigerd wordt omdat ik een ongewoon genie bezit en in mijzelf een reusachtige geest heb ontwikkeld, zoals men zelden ziet?” “Ja,” antwoordde ik zo kalm als ik kon, gezien het overweldigende ontzag dat zijn genie mij inboezemde, “juist om die reden.” “Dan, meneer, moet u mij de gelegenheid geven mijn predikgaven te tonen. Kies een tekst die u maar wilt, of geef een onderwerp op dat u maar wilt, en hier in deze kamer zal ik erover spreken of erover preken zonder voorbereiding, en u zult versteld staan.” “Nee, dank u, ik doe mezelf liever niet de moeite aan om naar u te luisteren.” “Moeite, meneer! Ik verzeker u dat het u het grootst denkbare genoegen zou geven.” Ik zei dat dat best zo kon zijn, maar dat ik mij dat voorrecht onwaardig achtte, en zo nam ik voorgoed afscheid van hem. Ik kende de heer toen niet, maar later is hij voor de politierechter verschenen als iemand die al te slim was geweest.

Wij hebben af en toe aanvragen gehad waarover u misschien versteld zou staan, van mannen die kennelijk welbespraakt genoeg zijn en al onze vragen heel goed beantwoorden, behalve de vragen over hun leerstellige opvattingen. Daarop kregen wij herhaaldelijk dit ant-

woord: “De heer die-en-die is bereid de leer van het College aan te nemen, welke die ook mag zijn!” In al zulke gevallen beraden wij ons geen ogenblik; het antwoord is meteen nee. Ik noem het omdat het onze overtuiging laat zien dat mannen die geen kennis en geen vast geloof hebben, niet tot het predikambt geroepen zijn. Als jonge kerels zeggen dat zij over de theologie nog geen standpunt hebben ingenomen, moeten zij terug naar de zondagsschool tot zij dat wel hebben. Iemand die een College binnenschuifelt en voorwendt dat hij openstaat voor elke vorm van waarheid en buitengewoon ontvankelijk is, maar die in zijn geest nog niet heeft uitgemaakt of God een verkiezing van genade heeft en of Hij Zijn volk liefheeft tot het einde, is in mijn ogen een volslagen gedrocht. “*Geen nieuweling*,” zegt de apostel. Maar iemand die over zulke punten nog geen besluit heeft genomen, is openlijk en bij uitstek een nieuweling, en hoort thuis in de catechisatie tot hij de eerste waarheden van het evangelie geleerd heeft.

Ten slotte, heren, zullen wij onze roeping in ons latere leven moeten bewijzen door het praktische bewijs van onze bediening. Het zou betreurenswaardig zijn als wij zonder behoorlijk onderzoek aan onze loopbaan begonnen, want dan zouden wij haar misschien in schande moeten verlaten. Over het geheel genomen is de ervaring onze zekerste toets. Als God ons van jaar tot jaar staande houdt en ons Zijn zegen geeft, hoeven wij onze roeping niet verder te beproeven. Onze zedelijke en geestelijke geschiktheid wordt beproefd door de arbeid in onze bediening, en dat is de betrouwbaarste toets van alle. Iemand vertelde mij eens in een gesprek over een methode die Matthew Wilks toepaste om een jongeman te onderzoeken die zendeling wilde worden. De strekking van die proef, zo niet de uitwerking ervan, heeft mijn instemming, al strookt zij niet met mijn smaak. De jongeman wilde via de London Missionary Society als zendeling naar India gaan.

De heer Wilks kreeg de opdracht te beoordelen of hij voor zo’n post geschikt was. Hij schreef de jongeman en zei dat hij de volgende

ochtend om zes uur bij hem langs moest komen. De broeder woonde vele mijlen verderop, maar was stipt om zes uur bij het huis. De heer Wilks kwam de kamer echter pas uren later binnen. De broeder wachtte, verwonderd maar geduldig. Eindelijk verscheen de heer Wilks en sprak de kandidaat met zijn gebruikelijke neusstem als volgt aan: "Wel, jongeman, dus u wilt zendeling worden?" "Ja, meneer." "Hebt u de Heere Jezus Christus lief?" "Ja, meneer, ik hoop van wel." "En hebt u enige opleiding gehad?" "Ja, meneer, een beetje." "Goed, dan gaan wij u eens overhoren. Kunt u 'kat' spellen?" De jongeman keek verward en wist nauwelijks hoe hij op zo'n belachelijke vraag moest antwoorden. Zijn geest weifelde kennelijk tussen verontwaardiging en onderwerping, maar na een ogenblik antwoordde hij rustig: "K, a, t, kat." "Heel goed," zei de heer Wilks. "Kunt u nu ook 'hond' spellen?" Onze jonge martelaar aarzelde, maar de heer Wilks zei op zijn koelste toon: "O, maakt u zich geen zorgen; wees niet verlegen. U hebt het andere woord zo goed gespeld dat u dit ook wel zult kunnen. Hoe hoog het niveau ook is, het is niet zo verheven dat u het niet zonder blozen zou kunnen." De jeugdige Job antwoordde: "H, o, n, d, hond." "Zo, dat is goed. Ik zie dat het met uw spelling wel in orde is, en nu uw rekenen: hoeveel is twee maal twee?" Het is een wonder dat de heer Wilks die "twee maal twee" niet kreeg naar de trant van het gespierde christendom, maar de geduldige jongeman gaf het juiste antwoord en mocht gaan.

Op de commissievergadering zei Matthew Wilks: "Ik beveel die jongeman van harte aan. Zijn getuigschriften en zijn karakter heb ik naar behoren onderzocht, en bovendien heb ik hem persoonlijk een zeldzame proef laten doorstaan, zoals weinigen dat zouden kunnen. Ik heb zijn zelfverloochening beproefd: hij was 's morgens vroeg op; ik heb zijn humeur beproefd, en ik heb zijn nederigheid beproefd. Hij kan 'kat' en 'hond' spellen en weet dat 'twee maal twee vier is', en hij zal als zendeling uitstekend voldoen." Wat de oude heer naar men zegt met zo'n slechte smaak deed, mogen wij met alle recht bij ons-

zelf doen. Wij moeten nagaan of wij intimidatie, vermoeidheid, laster, spot en ontbering kunnen verdragen. Wij moeten nagaan of wij kunnen verdragen dat men ons tot aller afschrapsel maakt en ons om Christus' wil als niets behandelt. Als wij dat alles kunnen verdragen, hebben wij iets van de kenmerken die erop wijzen dat wij de zeldzame eigenschappen bezitten die in een ware dienaar van de Heere Jezus Christus samen moeten komen. Ik betwijfel ernstig of sommigen van ons hun schip, als zij eenmaal ver op zee zijn, wel zo zeewaardig zullen vinden als zij denken.

O mijn broeders, maak er ernstig werk van zolang u nog in deze stille plaats bent, en span u ijverig in om u voor te bereiden op uw hoge roeping. U zult beproevingen genoeg krijgen, en wee u als u niet van top tot teen gewapend uittrekt in een beproefde wapenrusting. U zult u met de paarden moeten mengen; laat de voetgangers u dan niet al moede maken in uw voorbereidende studies. De duivel is op pad, en velen zijn met hem. Beproef uzelf, en moge de Heere u bereiden voor de smeltkroes en de oven die u zeker wachten. Uw verdrukking zal misschien niet in alle opzichten zo zwaar zijn als die van Paulus en zijn metgezellen, maar u moet bereid zijn tot een soortgelijke beproeving. Laat mij u zijn gedenkwaardige woorden voorlezen. En laat mij u smeken terwijl u ze hoort, te bidden dat de Heilige Geest u zal sterken voor alles wat u te wachten staat: "*Wij geven geen aanstoot in enig ding, opdat de bediening niet gelasterd worde. Maar wij, als dienaars van God, maken onszelven in alles aangenaam, in vele verdraagzaamheid, in verdrukkingen, in noden, in benauwdheden, in slagen, in gevangenissen, in beroerten, in arbeid, in waken, in vasten, in reinheid, in kennis, in lankmoedigheid, in goedertierenheid, in den Heiligen Geest, in ongeveinsde liefde, in het woord der waarheid, in de kracht van God, door de wapenen der gerechtigheid aan de rechter en aan de linker zijde; door eer en oneer, door kwaad gerucht en goed gerucht; als verleiders, en nochtans waarachtigen; als onbekenden, en nochtans bekend; als stervenden, en ziet, wij leven; als getuchtigd, en*

niet gedood; als droevig zijnde, doch altijd blijde; als arm, doch velen rijk makende; als niets hebbende, en nochtans alles bezittende".

---

2. *Biographical Recollections of the Rev. Robert Hall*, A.M. Door J. M. Morris, 1833.

3. Wij zouden het niet precies zo durven zeggen. De gaven moeten tot op zekere hoogte zichtbaar zijn voordat het verlangen wordt aangemoedigd. Toch zijn wij het in hoofdzaak met de heer Newton eens.

Lezing 3

Het persoonlijke gebed van de prediker

Natuurlijk onderscheidt de prediker zich boven alle anderen als een man van gebed. Hij bidt als gewoon christen, anders zou hij een huichelaar zijn. Hij bidt meer dan gewone christenen, anders zou hij ongeschikt zijn voor het ambt dat hij op zich heeft genomen. “Het zou volstrekt monsterlijk zijn,” zegt Bernardus, “als iemand de hoogste was in ambt en de laagste naar de ziel, de eerste in rang en de laatste in levenswandel.” Over al zijn andere betrekkingen werpt zijn verantwoordelijkheid als herder, die alles overtreft, een stralenkrans. Als hij zijn Meester trouw is, valt hij in al die betrekkingen op door zijn gebedsleven. Als burger heeft zijn land het voordeel van zijn voorbede. Als buurman gedenkt hij in zijn smeking allen die in zijn schaduw wonen. Hij bidt als echtgenoot en als vader, en hij probeert van zijn huisgebed een voorbeeld voor zijn kudde te maken. Al zou het vuur op Gods altaar elders laag branden, in het huis van de uitverkoren dienaar van de Heere wordt het goed onderhouden, want hij zorgt ervoor dat het morgenoffer en het avondoffer zijn woning heiligen. Maar sommige van zijn gebeden hebben met zijn ambt te maken, en daarover moeten wij volgens het plan van deze lessen het meest spreken. Als dienaar van het Woord brengt hij bijzondere smekingen voor, en zo nadert hij in dit opzicht tot God, nog afgezien van al zijn naderen tot Hem in zijn andere betrekkingen.

Ik neem aan dat hij als dienaar voortdurend bidt. Telkens wanneer zijn gedachten naar zijn werk uitgaan, of hij nu bezig is met dat werk of niet, zendt hij een schietgebed omhoog en stuurt hij zijn heilige

verlangens als goedgerichte pijlen naar de hemel. Hij is niet altijd daadwerkelijk aan het bidden, maar hij leeft wel in de geest van het gebed. Als zijn hart bij zijn werk is, kan hij niet eten of drinken, zich niet ontspannen, niet naar bed gaan en niet opstaan zonder steeds weer een vurig verlangen te voelen, een last van zorg en een eenvoudige afhankelijkheid van God. Zo volhardt hij op de een of andere manier in het gebed. Als er één mens onder de hemel is die gedwongen is het gebod "*Bidt zonder ophouden*" na te leven, dan is het de christelijke dienaar. Hij heeft bijzondere verzoekingen, eigen beproevingen, ongewone moeilijkheden en opmerkelijke plichten. Hij heeft met God te maken in ontzagwekkende verhoudingen en met mensen in geheimzinnige belangen. Daarom heeft hij veel meer genade nodig dan gewone mensen. Omdat hij dat weet, wordt hij steeds gedreven om tot de Sterke te roepen om kracht en te zeggen: "*Ik hef mijn ogen op naar de bergen, van waar mijn hulp komen zal.*" Alleine schreef eens aan een dierbare vriend: "Hoewel ik snel onrustig ben en gemakkelijk uit mijn evenwicht raak, ben ik toch, dunkt mij, als een vogel buiten het nest. Ik ben nooit rustig voordat ik weer op mijn oude weg van gemeenschap met God ben, zoals de naald in het kompas rusteloos is tot ze naar de pool gericht staat. Door genade kan ik met de gemeente zeggen: '*Met mijn ziel heb ik U begeerd in den nacht, ook zal ik met mijn geest, die in het binnenste van mij is, U vroeg zoeken.*' Mijn hart is vroeg en laat bij God. Het is de bezigheid en de vreugde van mijn leven Hem te zoeken." Zo moet de vaste gang van uw leven zijn, o mannen Gods. Als u als predikanten niet veel bidt, bent u erg te beklagen. Als u later geroepen wordt een gemeente te dienen, groot of klein, en u verslapt in het verborgen gebed, dan bent niet alleen u te beklagen, maar ook uw gemeente. Bovendien treft u dan blaam, en er komt een dag waarop u beschaamd en verward zult staan.

Het is bijna niet nodig u de zoete vruchten van het persoonlijke gebed aan te prijzen, en toch kan ik het niet laten. Voor u als gezanten van God heeft de genadetroon een waarde die niet te schatten is.

Hoe vertrouwder u bent met het hof van de hemel, des te beter zult u de hemelse opdracht vervullen die u is toevertrouwd. Van alle vormende invloeden die een man tot een door God geëerd dienaar maken, ken ik geen machtiger dan zijn eigen vertrouwdheid met de genadetroon. Alles wat een opleiding aan een college voor een student kan doen, is grof en uiterlijk vergeleken met de geestelijke, tere beschaving die de gemeenschap met God geeft. Terwijl de nog ongevormde prediker op het wiel van de voorbereiding draait, is het gebed het gereedschap van de grote pottenbakker, waarmee Hij het vat vormt. Al onze bibliotheken en studeerkamers zijn maar leegte vergeleken met onze binnenkamers. In het verborgen gebed groeien wij, worden wij sterk en overwinnen wij.

Uw gebeden zullen uw bekwaamste helpers zijn zolang uw toespraken nog op het aambeeld liggen. Terwijl andere mensen, zoals Ezau, op jacht zijn naar hun deel, zult u met hulp van het gebed het smakelijke wild dicht bij huis vinden. Dan kunt u naar waarheid zeggen wat Jakob zo leugenachtig zei: "*Omdat de HEERE uw God dat heeft doen ontmoeten voor mijn aangezicht*." Als u uw pennen in uw hart kunt dopen terwijl u in ernst tot de Heere roept, zult u goed schrijven. En als u uw stof op uw knieën bij de poort van de hemel kunt verzamelen, zult u zeker ook goed spreken. Gebed als verstandelijke oefening brengt veel onderwerpen voor de geest en helpt zo bij de keuze van een thema. Als verheven geestelijke bezigheid reinigt het uw innerlijk oog, zodat u de waarheid ziet in het licht van God. Teksten weigeren vaak hun schatten te openbaren totdat u ze met de sleutel van het gebed opent. Hoe wonderlijk werden de boeken voor Daniël geopend toen hij in de smeking was! Hoeveel leerde Petrus niet op het dak! De binnenkamer is de beste studeerkamer. De uitleggers zijn goede onderwijzers, maar de Auteur Zelf is veel beter, en het gebed doet een rechtstreeks beroep op Hem en wint Hem voor onze zaak. Het is een groot ding zich in de geest en het merg van een tekst in te bidden en zich erin te werken door er op heilige wijze van

te eten, zoals de worm zich een weg boort naar de kern van de noot. Het gebed is een hefboom om zware waarheden op te tillen. Men vraagt zich verwonderd af hoe de stenen van Stonehenge op hun plaats gezet konden worden. Nog meer reden is er om te vragen waar sommigen hun bewonderenswaardige kennis van verborgen leerstukken vandaan haalden. Was het gebed niet de krachtige machine die dat wonder bewerkte? Wachten op God maakt van duisternis vaak licht. Volhardend vragen bij het heilige orakel licht de sluier op en geeft genade om in de diepten Gods te zien. Van een zekere puriteinse godgeleerde werd tijdens een debat opgemerkt dat hij steeds op het papier voor hem schreef. Toen anderen nieuwsgierig zijn aantekeningen probeerden te lezen, vonden zij op het blad niets anders dan de woorden "Meer licht, Heere," "Meer licht, Heere," tientallen keren herhaald: een bijzonder passend gebed voor de student van het Woord die zijn toespraak voorbereidt.

U zult vaak merken dat er nieuwe stromen van gedachten opwellen uit de tekst die voor u ligt, alsof de rots met de staf van Mozes was geslagen. Nieuwe aderen van kostbaar erts worden aan uw verbaasde blik onthuld als u Gods Woord ontgint en vlijtig de hamer van het gebed gebruikt. Soms zult u het gevoel hebben dat u helemaal opgesloten zit, en dan gaat er plotseling een nieuwe weg voor u open. Hij is het "*Die den sleutel Davids heeft*; *Die opent, en niemand sluit*." Als u ooit de Rijn bent afgevaren, dan zal het u zijn opgevallen dat het watergezicht van die majestueuze rivier veel weg heeft van een reeks meren. Voor en achter lijkt het schip ingesloten door massieve rotswanden of door kringen van wijnterrassen, totdat u plotseling een bocht omgaat en vóór u de jubelende, overvloedige rivier in haar kracht verder stroomt. Zo gaat het de zwoegende student vaak met een tekst. Hij lijkt potdicht voor u gesloten, maar het gebed drijft uw schip voort en richt de boeg naar nieuwe wateren. U ziet de brede en diepe stroom van de heilige waarheid in al haar volheid vloeien en u met zich meedragen. Is dit geen overtuigende reden om in het gebed

te blijven? Gebruik het gebed als een boorstang, en bronnen van levend water zullen uit het binnenste van het Woord opspringen. Wie zou tevreden zijn met dorst als levend water zo gemakkelijk te verkrijgen is!

De beste en heiligste mannen hebben het gebed altijd het belangrijkste deel van de voorbereiding op de kansel gemaakt. Van M'Cheyne[4] wordt gezegd: "Hij wilde zijn gemeente op de sabbat geven wat hem iets gekost had, en daarom trad hij nooit, tenzij er een dringende reden was, voor haar op zonder veel voorafgaande overdenking en gebed. Zijn beginsel hierover werd verwoord in een opmerking die hij maakte tegen enkelen van ons die over deze zaak spraken. Toen hem naar zijn mening werd gevraagd over ijverige voorbereiding voor de kansel, wees hij ons op Exodus 27:20: 'Gestoten olie — gestoten olie voor de lampen van het heiligdom.' Maar zijn biddende ijver was nog groter. Hij kon in feite de gemeenschap met God niet verwaarlozen voordat hij de gemeente binnenging. Hij moest gebaad worden in de liefde van God. Zijn bediening bestond zozeer in het naar voren brengen van inzichten die eerst zijn eigen ziel geheiligd hadden, dat de gezondheid van zijn ziel absoluut noodzakelijk was voor de kracht en het vermogen van zijn bediening." "Bij hem bestond het begin van alle arbeid onveranderlijk in de toebereiding van zijn eigen ziel. De wanden van zijn kamer waren getuigen van zijn gebeden en van zijn tranen, en ook van zijn roepen."

Het gebed zal u bijzonder helpen bij het uitspreken van uw preek. Niets maakt u zo heerlijk geschikt om te preken als vers af te dalen van de berg van de gemeenschap met God om tot mensen te spreken. Niemand kan zo goed met mensen pleiten als zij die om hunnentwil met God hebben geworsteld. Van Alleine wordt gezegd: "Hij stortte zijn hele hart uit in gebed en prediking. Zijn smekingen en zijn vermaningen waren zo liefdevol, zo vol heilige ijver, leven en kracht dat zij zijn hoorders helemaal overmeesterden. Hij smolt weg over hen, zodat hij de hardste harten deed ontdooien en week maakte, en soms

deed wegsmelten." Van dit heilige wegsmelten van het hart zou niets zijn gekomen als zijn geest niet eerst in de verborgen omgang met de verrezen Heere was blootgesteld aan de tropische stralen van de Zon der gerechtigheid. Een werkelijk ontroerende voordracht, zonder gemaaktheid maar vol hartelijkheid, kan alleen een kind van het gebed zijn. Er is geen welsprekendheid zoals die van het hart, en geen school om haar te leren behalve de voet van het kruis. Het zou beter zijn dat u nooit een regel van de menselijke redekunst leerde maar vol was van de kracht van uit de hemel geboren liefde, dan dat u Quintilianus, Cicero en Aristoteles meester werd en zonder de apostolische zalving bleef.

Het gebed maakt u misschien niet welsprekend op menselijke wijze, maar het maakt u wel werkelijk welsprekend, want u zult spreken uit het hart. Is dat niet de betekenis van het woord welsprekendheid? Het zal vuur uit de hemel op uw offer brengen en zo bewijzen dat het door de Heere is aangenomen.

Zoals er tijdens de voorbereiding in antwoord op gebed vaak nieuwe bronnen van gedachten opwellen, zo gaat het ook bij het uitspreken van de preek. De meeste predikers die op Gods Geest vertrouwen, zullen u vertellen dat hun frisste en beste gedachten niet de vooraf bedachte zijn, maar ideeën die tot hen komen alsof zij op de vleugels van engelen vlogen. Het zijn onverwachte schatten die plotseling door hemelse handen worden aangebracht, zaden van de bloemen van het paradijs, aangewaaid van de bergen van myrrhe. Vaak, heel vaak, als ik me geremd voelde in gedachten en uitdrukking, heeft het verborgen zuchten van mijn hart me verlichting gebracht en heb ik meer vrijheid dan gewoonlijk genoten. Maar hoe durven wij in de strijd te bidden als wij nooit tot de Heere hebben geroepen terwijl wij het harnas aangordden! De herinnering aan zijn worstelingen thuis troost de geboeide prediker op de kansel. God zal ons niet verlaten, tenzij wij Hem hebben verlaten. U, broeders, zult merken dat het gebed u de kracht verzekert die uw dag vraagt.

Zoals de tongen van vuur op de apostelen kwamen toen zij zaten te waken en te bidden, zo zullen zij ook op u komen. U zult merken dat u, op een moment dat u misschien zou verslappen, plotseling wordt opgetild als door de kracht van een serafijn. Wielen van vuur zullen aan uw wagen worden bevestigd, die al zwaar begon te slepen. Engelenrossen zullen in een oogwenk voor uw vurige wagen worden gespannen, totdat u als Elia de hemelen beklimt in een vervoering van laaiende inspiratie.

Hoe zou een gewetensvolle prediker na de preek lucht kunnen geven aan zijn gevoelens en troost voor zijn ziel vinden als de toegang tot de genadetroon hem werd ontzegd? Als wij tot het hoogste punt van opwinding zijn opgevoerd, hoe kunnen wij onze ziel dan verlichten behalve in aanhoudend smeken? Of als wij terneergedrukt zijn door vrees dat wij gefaald hebben, hoe worden wij dan getroost anders dan door onze klacht kreunend voor onze God uit te storten? Hoe vaak hebben sommigen van ons de halve nacht liggen woelen op ons bed vanwege het besef van tekortkomingen in ons getuigenis! Hoe vaak hebben wij verlangd terug te snellen naar de kansel om nog eens, met meer nadruk, te zeggen wat wij zo koel hadden uitgesproken! Waar konden wij rust voor onze geest vinden dan in belijdenis van zonde en in hartstochtelijk smeken dat onze zwakheid of dwaasheid de Geest van God in geen enkel opzicht zou hinderen! In een openbare samenkomst is het niet mogelijk om alle liefde van ons hart voor onze kudde uit te storten. Zoals Jozef zal de liefdevolle dienaar een plaats zoeken om te wenen. Hoe vrij hij zich ook mag uiten, zijn gevoelens blijven in de kansel opgesloten, en alleen in het persoonlijke gebed kan hij de sluizen openen en ze laten stromen. Als wij bij mensen niets voor God kunnen bereiken, zullen wij toch proberen bij God iets voor mensen te bereiken. Wij kunnen hen niet redden, en zelfs niet overhalen zich te laten redden, maar wij kunnen wel hun waanzin beklagen en de Heere smeken in te grijpen. Zoals Jeremia kunnen wij het ons voornemen maken: "*Zult gijlieden dat dan nog niet*

horen, zo zal mijn ziel in verborgene plaatsen wenen vanwege den hoogmoed, en mijn oog zal bitterlijk tranen, ja, van tranen nederdalen." Het hart van de Heere kan voor zulke ontroerende smeekbeden nooit onverschillig blijven. Op Gods tijd zal de wenende voorbidder een juichende winnaar van zielen worden. Er is een duidelijk verband tussen aanhoudende worsteling en echt succes, zoals tussen barensnood en geboorte, en tussen zaaien in vrees en oogsten in vreugde. "Hoe komt het dat uw zaad zo snel opkomt?" vroeg de ene tuinman aan de andere. "Omdat ik het week," was het antwoord. Wij moeten al ons onderwijs in tranen weken, "wanneer niemand dan God nabij is," en de groei zal ons verrassen en verblijden. Kon iemand zich verbazen over het succes van Brainerd, als zijn dagboek aantekeningen bevat als deze: "Dag van de Heere, 25 april. Vanmorgen ongeveer twee uur doorgebracht in heilige plichten, en werd in staat gesteld meer dan gewoonlijk te worstelen voor onsterfelijke zielen. Hoewel het vroeg in de morgen was en de zon nauwelijks scheen, was mijn lichaam toch drijfnat van het zweet." Het geheim van Luthers kracht lag in dezelfde richting. Theodorus zei van hem: "Ik hoorde hem toevallig bidden, maar, goede God, met hoeveel leven en geest bad hij! Het was met zoveel eerbied alsof hij tot God sprak, en toch met zoveel vertrouwen alsof hij tot zijn vriend sprak." Mijn broeders, laat mij u smeken mannen van gebed te zijn. Grote gaven zult u misschien nooit hebben, maar u zult het zonder die gaven goed genoeg doen als u overvloedig bent in voorbede. Als u niet bidt over wat u gezaaid hebt, kan het zijn dat Gods soevereiniteit besluit een zegen te geven, maar u hebt er geen recht op die te verwachten, en als die komt, zal hij uw eigen hart geen troost brengen. Gisteren las ik een boek van pater Faber, vroeger van het Oratorium te Brompton, een wonderlijk mengsel van waarheid en dwaling. Daarin vertelt hij een legende van deze strekking. Een zekere prediker, wiens preken mensen bij tientallen bekeerden, ontving een openbaring uit de hemel. Geen van die bekeringen was te danken aan zijn talenten of welsprekendheid, maar alle-

maal aan de gebeden van een ongeletterde lekenbroeder die op de trappen van de kansel zat en de hele tijd bad om het welslagen van de preek. Zo kan het op de dag die alles openbaar maakt ook met ons gaan. Wij kunnen ontdekken, nadat wij lang en vermoeiend in de prediking hebben gearbeid, dat alle eer toekomt aan een andere bouwer, wiens gebeden goud, zilver en kostelijke stenen waren, terwijl onze preken, omdat ze los van het gebed stonden, slechts hooi en stoppelen waren.

Als wij met preken klaar zijn, zullen wij, als wij ware dienaren van God zijn, nog niet klaar zijn met bidden. Want de hele gemeente zal met vele tongen, in de taal van de Macedoniër, roepen: "*Kom over … en help ons*," in het gebed. Als u de genade ontvangt om in het gebed te overwinnen, zult u veel verzoeken voor anderen hebben, want zij zullen naar u toe komen en vragen om een deel in uw voorbede. Zo zult u merken dat u met opdrachten naar de genadetroon wordt gezonden voor vrienden en hoorders. Zo gaat het mij altijd, en ik beschouw het als een vreugde zulke verzoeken aan mijn Heere voor te leggen. U kunt nooit onderwerpen voor het gebed tekortkomen, ook al zou niemand ze u aandragen. Kijk naar uw gemeente. Er zijn altijd zieken onder en nog veel meer mensen die ziek zijn naar de ziel. Sommigen zijn onbekeerd, anderen zoeken en kunnen niet vinden. Velen zijn moedeloos, en niet weinig gelovigen vallen terug of treuren. Er zijn tranen van weduwen en zuchten van wezen die in onze fles moeten worden gedaan en voor de Heere moeten worden uitgegoten. Als u een echte dienaar van God bent, zult u als priester voor de Heere staan, geestelijk gekleed in de efod en het borstschild waarop u de namen van de kinderen Israëls draagt, en voor hen pleiten binnen de voorhang. Ik heb broeders gekend die een lijst bijhielden van personen voor wie zij zich in het bijzonder verplicht voelden te bidden, en ik twijfel er niet aan dat zo'n lijst hen vaak herinnerde aan wat hun anders ontschoten zou zijn. Uw gemeente zal u ook niet geheel in beslag nemen, want het volk en de wereld eisen hun deel op.

De man die machtig is in het gebed kan als een vurige muur rondom zijn land staan, als zijn beschermengel en zijn schild. Wij hebben allemaal gehoord hoe de vijanden van de protestantse zaak de gebeden van Knox meer vreesden dan legers van tienduizend man. De beroemde Welch was ook een groot voorbidder voor zijn land. Hij zei vaak dat "hij zich afvroeg hoe een christen de hele nacht in zijn bed kon liggen en niet opstond om te bidden." Toen zijn vrouw, bang dat hij kou zou vatten, hem volgde naar de kamer waar hij zich had teruggetrokken, hoorde zij hem in afgebroken zinnen smeken: "Heere, wilt U mij Schotland niet geven?" O, dat wij zo om middernacht worstelden en riepen: "Heere, wilt U ons de zielen van onze hoorders niet geven?"

De dienaar die niet ernstig over zijn werk bidt, moet wel een ijdel en verwaand mens zijn. Hij handelt alsof hij zichzelf voldoende acht en dus niet tot God hoeft te roepen. En wat een ongegronde hoogmoed is het te denken dat onze prediking ooit uit zichzelf zo krachtig kan zijn dat zij mensen van hun zonden kan afbrengen en tot God kan leiden zonder het werk van de Heilige Geest. Als wij werkelijk nederig van gezindheid zijn, zullen wij niet de strijd in durven gaan voordat de Heere der heirscharen ons met alle kracht heeft bekleed en tot ons heeft gezegd: "*Ga heen in deze uw kracht*." De prediker die verzuimt veel te bidden, moet erg onverschillig zijn over zijn bediening. Hij kan zijn roeping niet hebben begrepen. Hij kan de waarde van een ziel niet hebben berekend en de betekenis van de eeuwigheid niet hebben ingeschat. Hij moet een ambtenaar zijn en meer niet, die naar de kansel is gelokt omdat hij de bete broods die bij het priesterambt hoort hard nodig heeft, of een verfoeilijke huichelaar die de lof van de mensen liefheeft en niet vraagt naar de lof van God. Hij zal zeker een oppervlakkige prater worden, die het meest wordt gewaardeerd waar genade het minst wordt geacht en ijdele schijn het meest wordt bewonderd. Hij kan niet een van hen zijn die diep ploegen en een overvloedige oogst binnenhalen. Hij is een lanterfanter, geen ar-

beider. Als prediker heeft hij de naam dat hij leeft, en hij is dood. Hij hinkt in zijn leven zoals de kreupele in de Spreuken, wiens benen niet even lang waren, want zijn bidden is korter dan zijn preken.

Ik vrees dat de meesten van ons min of meer zelfonderzoek nodig hebben op dit punt. Als iemand hier zou durven zeggen dat hij als student zoveel bidt als hij zou moeten, dan zou ik zijn bewering ernstig betwijfelen. En als er een predikant, diaken of ouderling aanwezig is die kan zeggen dat hij gelooft dat hij zo volledig met God bezig is in het gebed als hij maar zou kunnen, dan zou ik hem graag leren kennen. Ik kan alleen zeggen dat hij mij ver achter zich laat als hij deze voortreffelijkheid kan opeisen, want ik kan dat niet. Ik wou dat ik het kon. Ik leg deze belijdenis af met niet weinig schaamte en verwarring, maar ik ben verplicht haar af te leggen. Als wij niet nalatiger zijn dan anderen, is dat voor ons geen troost, want de tekortkomingen van anderen zijn voor ons geen verontschuldiging. Hoe weinigen van ons zouden zich kunnen meten met de heer Joseph Alleine, wiens karakter ik al eerder heb genoemd? “In de tijd van zijn gezondheid,” schrijft zijn vrouw, “stond hij steeds om vier uur of eerder op, en hij was erg bedroefd als hij smeden of andere ambachtslieden aan hun werk hoorde voordat hij in gemeenschap met God was. Hij zei vaak tegen mij: ‘Wat beschaamt mij dit lawaai. Verdient mijn Meester niet meer dan de hunne?’ Van vier tot acht uur bracht hij door in gebed, heilige overdenking en het zingen van psalmen, waarin hij veel behagen schepte en die hij dagelijks beoefende, alleen en ook in het gezin. Soms schortte hij de gang van zijn pastorale verplichtingen op en wijdde hij hele dagen aan deze verborgen oefeningen. Daartoe zorgde hij ervoor alleen te zijn in een leegstaand huis, of anders op een afgelegen plek in het open dal. Daar was dan veel gebed en overdenking van God en de hemel.”[5] Zouden wij Jonathan Edwards’ beschrijving van David Brainerd kunnen lezen zonder te blozen? “Zijn leven,” zegt Edwards, “toont de rechte weg naar succes in het werk van de bediening. Hij zocht dat succes zoals een vastberaden soldaat de overwin-

ning zoekt bij een beleg of een slag, of zoals een man die een wedloop loopt om een grote prijs. Bezield door liefde tot Christus en tot zielen: hoe arbeidde hij altijd vurig, niet alleen in woord en leer, in het openbaar en in het bijzonder, maar in gebeden dag en nacht, 'worstelend met God' in het verborgene en 'in barensnood' met onuitsprekelijk kreunen en zielsangst, 'totdat Christus een gestalte kreeg' in de harten van het volk tot wie hij gezonden was! Hoe dorstte hij naar een zegen op zijn bediening en 'waakte hij voor de zielen, als een die rekenschap geven zal'! Hoe 'ging hij heen in de mogendheden des Heeren HEEREN', zoekend en vertrouwend op de bijzondere invloed van de Geest om hem bij te staan en te doen slagen! En wat was ten slotte de gelukkige vrucht, na lang wachten en veel donkere en ontmoedigende verschijnselen: als een ware zoon van Jakob hield hij vol in het worstelen door al het donker van de nacht heen, tot het aanbreken van de dag."[6]

Zou het dagboek van Henry Martyn ons niet beschamen, waarin wij zulke aantekeningen vinden als deze: "24 september. Het besluit waarmee ik gisteravond naar bed ging, om deze dag aan gebed en vasten te wijden, werd ik in staat gesteld uit te voeren. In mijn eerste gebed om verlossing van wereldse gedachten, steunend op de kracht en de beloften van God, om mijn ziel tijdens het bidden vast te houden, werd mij geholpen om bijna een uur lang veel onthouding van de wereld te genieten. Toen las ik de geschiedenis van Abraham om te zien hoe vertrouwelijk God Zich in de oudheid aan sterfelijke mensen had geopenbaard. Daarna, in het gebed voor mijn eigen heiliging, ademde mijn ziel vrij en vurig naar de heiligheid van God, en dit was het beste uur van de dag."[7] Misschien zouden wij met meer waarheid met hem kunnen instemmen in zijn klacht na het eerste jaar van zijn bediening dat "hij oordeelde te veel tijd te hebben besteed aan openbaar dienstwerk en te weinig aan persoonlijke gemeenschap met God."

Hoeveel zegen wij misschien hebben gemist door nalatigheid in het smeken, kunnen wij nauwelijks raden. En niemand van ons kan weten hoe arm wij zijn vergeleken met wat wij hadden kunnen zijn als wij gewoonlijk dichter bij God in gebed hadden geleefd. Vergeefse spijt en gissingen hebben geen zin, maar een ernstig besluit tot verbetering zal veel nuttiger zijn. Wij behoren niet alleen meer te bidden, wij moeten het. Het is een feit dat het geheim van alle succes in de bediening ligt in het overwinnen bij de genadetroon.

Een schitterende zegen die het persoonlijke gebed over de bediening brengt, is iets onbeschrijfelijks en onnavolgbaars dat beter wordt aangevoeld dan benoemd. Het is een dauw van de Heere, een goddelijke tegenwoordigheid die u meteen zult herkennen als ik zeg dat het "*de zalving van den Heilige*" is. Wat is het? Ik vraag me af hoe lang wij ons het hoofd zouden kunnen breken voordat wij duidelijk onder woorden konden brengen wat bedoeld wordt met prediken met zalving. Toch weet wie preekt wanneer zij aanwezig is, en merkt wie luistert snel wanneer zij ontbreekt. Samaria in de hongersnood is een beeld van een rede zonder zalving. Jeruzalem met haar vette maaltijden vol merg kan een preek voorstellen die door zalving verrijkt is. Iedereen weet hoe fris de morgen is wanneer oosterse parels op elke grashalm glinsteren, maar wie kan dat beschrijven, laat staan het uit zichzelf voortbrengen? Zo is het geheim van de geestelijke zalving. Wij weten het, maar kunnen aan anderen niet vertellen wat het is. Het is even gemakkelijk als dwaas om haar na te maken, zoals sommigen doen die uitdrukkingen gebruiken die vurige liefde moeten aanduiden, maar vaker ziekelijke sentimentaliteit of louter vrome praat verraden. "Lieve Heere!" "Zoete Jezus!" "Dierbare Christus!" worden door hen bij de vleet uitgestrooid, tot men er misselijk van wordt. Zulke vertrouwelijkheden kunnen niet alleen draaglijk zijn geweest maar zelfs schoon toen zij voor het eerst van de lippen van een heilige Gods kwamen, die als het ware sprak vanuit de hoogwaardige heerlijkheid. Maar als ze lichtvaardig worden herhaald, zijn ze niet al-

leen ondraaglijk, maar ook onbetamelijk, zo niet profaan. Sommigen hebben geprobeerd zalving na te bootsen met onnatuurlijke tonen en gejammer, door het wit van hun ogen naar boven te draaien en hun handen op een hoogst belachelijke manier op te heffen. M'Cheynes toon en ritme hoort men voortdurend bij Schotten. Wij verkiezen zijn geest verreweg boven zijn maniertjes, en alle louter maniertjes zonder kracht zijn als vuil aas waaruit alle leven is verdwenen, stuitend en schadelijk. Zekere broeders streven naar inspiratie door inspanning en hard schreeuwen, maar het komt niet. Sommigen hebben wij gekend die hun rede onderbraken en uitriepen: "God zegene u," en anderen gebaren wild en drukken hun vingernagels in hun handpalmen alsof zij in stuiptrekkingen van hemelse gloed waren. Bah! Het geheel ruikt naar de kleedkamer en het toneel. Bij de hoorders vurigheid opwekken door haar bij de prediker te veinzen is een weerzinwekkend bedrog dat eerlijke mensen moeten verachten. "Gevoel te veinzen," zegt Richard Cecil, "is walgelijk en wordt snel doorzien, maar te voelen is de kortste weg naar de harten van anderen." Zalving is iets wat u niet kunt fabriceren, en haar namaaksels zijn erger dan waardeloos. Toch is zij op zichzelf onschatbaar en bovenmate nodig als u gelovigen wilt stichten en zondaren tot Jezus wilt brengen. Aan wie in het verborgene met God pleit, is dit geheim toevertrouwd. Op hem rust de dauw van de Heere, rondom hem hangt de geur die het hart verblijdt. Als de zalving die wij dragen niet van de Heere der heirscharen komt, zijn wij bedriegers. En omdat wij haar alleen in het gebed kunnen verkrijgen, laten wij dan aanhoudend, standvastig en vurig in het smeken blijven. Laat uw vacht op de dorsvloer van het smeken liggen totdat zij nat is van de dauw van de hemel. Ga niet dienen in de tempel voordat u zich in het bekken hebt gewassen. Denk niet dat u een bode van genade voor anderen kunt zijn voordat u de God van de genade zelf hebt gezien en het woord uit Zijn mond hebt ontvangen.

Tijd die wordt doorgebracht in stille neerbuiging van de ziel voor de Heere geeft grote kracht. David "*bleef voor het aangezicht des HEEREN*" (Engels: "sat before the Lord", hij zat). Het is een groot ding om zulke heilige zittingen te houden, met een ontvankelijke geest, zoals een open bloem de zonnestralen indrinkt of zoals de gevoelige fotografische plaat het beeld opneemt dat ervoor staat. De stilte, die sommige mensen niet kunnen verdragen omdat zij hun innerlijke armoede onthult, is voor de wijze als een paleis van cederhout, want door haar gewijde voorhoven wil de Koning in Zijn schoonheid wandelen.

> *"Heilige stilte, u die bent*
> *sluisdeur van het diepere hart,*
> *telg van hemelse aard;*
> *vorst van de mond en dooi van de geest."*[8]

Hoe onschatbaar de gave van de spraak ook mag zijn, het beoefenen van de stilte overtreft haar in sommige opzichten ver. Denkt u dat ik een kwaker ben? Welnu, het zij zo. Hierin volg ik George Fox met alle liefde, want ik ben ervan overtuigd dat de meesten van ons te veel waarde hechten aan spraak, die tenslotte slechts de schelp van het denken is. Stille bespiegeling, stille aanbidding, onuitgesproken verrukking: die zijn van mij wanneer mijn beste juwelen voor mij liggen. Broeders, beroof uw hart niet van de vreugden van de diepzee. Mis het leven in de diepte niet door altijd maar te babbelen tussen de gebroken schelpen en schuimende golven van de kust.

Ik zou u ernstig willen aanraden om, als u eenmaal in de bediening staat, buitengewone tijden van gebed te houden. Als uw gewone gebeden de frisheid en kracht van uw ziel niet op peil houden en u merkt dat u verslapt, ga dan een week alleen zijn, of zo mogelijk zelfs een maand. Wij hebben af en toe vakantiedagen, waarom niet vaak heilige dagen? Wij horen van onze rijkere broeders die tijd vinden voor een reis naar Jeruzalem. Zouden wij dan geen tijd kunnen vrijmaken voor de minder moeilijke en veel vruchtbaarder reis naar de

hemelse stad? Isaac Ambrose, ooit predikant in Preston, die dat beroemde boek *Looking unto Jesus* schreef, zonderde zich elk jaar een maand af in een hut in een bos bij Garstang. Geen wonder dat hij zo'n machtig godgeleerde was, als hij regelmatig zo lange tijd op de berg met God kon doorbrengen. Ik merk dat de roomsen gewoon zijn zogenaamde "retraites" te houden, waarbij een aantal priesters zich een tijd lang in volkomen stilte terugtrekt om al die tijd te besteden aan vasten en bidden, om hun ziel in vuur en vlam te zetten. Wij kunnen van onze tegenstanders leren. Het zou iets groots zijn als af en toe een groep waarlijk geestelijke broeders een dag of twee samen doorbracht in echte, brandende worsteling van gebed. Predikanten onder elkaar zouden veel meer vrijheid hebben dan in een gemengd gezelschap. Tijden van verootmoediging en smeking voor de hele gemeente zullen ons ook ten goede komen als wij er van harte aan deelnemen. Onze tijden van vasten en bidden in het Tabernakel zijn werkelijk hoogdagen geweest. Nooit stond de hemelpoort wijder open, nooit waren onze harten dichter bij de centrale heerlijkheid. Ik zie uit naar onze maand van bijzondere toewijding zoals zeelieden rekenen op het bereiken van land. Zelfs als ons openbare werk werd neergelegd om ons ruimte te geven voor bijzonder gebed, zou het een grote winst voor onze gemeenten kunnen zijn. Een reis naar de gouden rivieren van gemeenschap en overdenking zou ruim worden vergoed door een lading geheiligd gevoel en verheven gedachten. Ons zwijgen zou beter kunnen zijn dan onze stem, als onze eenzaamheid met God werd doorgebracht. Het was een grootse daad van de oude Hiëronymus toen hij al zijn dringende verplichtingen opzijschoof om een doel te bereiken waartoe hij zich uit de hemel geroepen voelde. Hij had een grote gemeente, zo groot als een van ons zich maar kan wensen. Maar hij zei tot zijn mensen: "Het is nu noodzakelijk dat het Nieuwe Testament wordt vertaald; u moet een andere prediker zoeken. De vertaling moet gemaakt worden. Ik ben op weg naar de woestijn en zal niet terugkeren voordat mijn taak is voltooid." Weg ging hij met

zijn manuscripten, en hij bad en arbeidde en bracht een werk voort, de Latijnse Vulgaat, dat zal duren zolang de wereld bestaat. Over het geheel genomen is het een allerwonderlijkste vertaling van de Heilige Schrift. Als geleerdheid en biddende afzondering samen zo'n onsterfelijk werk konden voortbrengen, dan zou onze vooruitgang spoedig zichtbaar worden als wij soms, wanneer wij ons daartoe gedrongen voelden, tegen onze mensen zeiden: "Beste vrienden, wij moeten echt even weg om onze ziel in de eenzaamheid te verkwikken." En al schreven wij dan geen Latijnse Vulgaten, toch zouden wij onsterfelijk werk doen, werk dat het vuur zou doorstaan.

---

4. *Memoir and Remains of the Rev. Robert Murray M'Cheyne*, bladzijde 61. Dit is een van de beste en nuttigste boeken die ooit zijn uitgegeven. Elke predikant zou het vaak moeten lezen.

5. *Joseph Alleine: His Companions and Times*, door Chas. Stanford. Een bewonderenswaardige levensbeschrijving.

6. *The life of the Rev. David Brainerd, Missionary to the Indians*, door Jonathan Edwards, A.M., President of the College of New Jersey. Londen, 1818.

7. A *Memoir of the Rev. Henry Martyn, B.D., Chaplain to the Hon. East India Company*, door Rev. John Sargent, M.A., Rector of Lavington. 1855.

8. Flecknoe.

Lezing 4

Ons openbare gebed

Episcopalen hebben er soms mee gepronkt dat de kerkmensen naar hun kerken gaan om te bidden en God te aanbidden, terwijl de Dissenters alleen samenkomen om preken te horen. Ons antwoord is: er mogen onder ons belijders zijn die zich aan dit kwaad schuldig maken, maar van het volk van God onder ons is het niet waar, en alleen zij zullen, in welke kerk ook, ooit werkelijk vreugde vinden in de aanbidding. Onze gemeenten komen samen om God te aanbidden. Wij beweren, en wij aarzelen niet het te beweren, dat er in onze gewone nonconformistische diensten evenveel waar en welgevallig gebed wordt opgezonden als in de beste en meest luisterrijke plechtigheden van de Church of England. Bovendien berust de opmerking, als zij wil zeggen dat het horen van preken geen aanbidding van God is, op een grove vergissing. Op de juiste wijze naar het evangelie luisteren is namelijk een van de edelste delen van de aanbidding van de Allerhoogste. Als het goed gebeurt, is het een oefening van de geest waarin alle vermogens van de geestelijke mens tot aanbidding worden aangesproken. Wie eerbiedig het Woord hoort, oefent zijn nederigheid, onderwijst zijn geloof, wordt doorstraald van vreugde, ontbrandt in liefde, wordt bezield met ijver en wordt omhooggeheven naar de hemel. Menigmaal is een preek een soort Jakobsladder geweest waarop wij de engelen Gods zagen opstijgen en afdalen, en de God van het verbond Zelf aan de top ervan. Vaak hebben wij gevoeld, wanneer God door Zijn dienaren in onze ziel sprak: "*Dit is niet dan een huis Gods, en dit is de poort des hemels*!" Wij hebben de naam van de Heere groot

gemaakt en Hem met ons hele hart geprezen terwijl Hij tot ons sprak door Zijn Geest, die Hij aan de mensen heeft gegeven. Zo breed als sommigen ons willen doen aannemen is het onderscheid tussen prediking en gebed dus niet. Het ene deel van de dienst vloeit zachtjes over in het andere, en vaak geeft de preek het gebed en de lofzang in. Ware prediking is een welgevallige aanbidding van God doordat zij Zijn genadige eigenschappen zichtbaar maakt. Het getuigenis van Zijn evangelie, dat Hem bovenal verheerlijkt, en het gehoorzaam horen van de geopenbaarde waarheid zijn een aangename vorm van dienst aan de Allerhoogste, en misschien een van de meest geestelijke waarmee de menselijke geest zich bezig kan houden. Toch is het goed, zoals de oude Romeinse dichter ons zegt, om van onze vijanden te leren. Het is dus mogelijk dat onze tegenstanders van de liturgie ons gewezen hebben op wat in sommige gevallen een zwakke plek in onze openbare diensten is. Het valt te vrezen dat onze godsdienstoefeningen niet altijd in de beste vorm zijn gegoten en niet altijd op de meest aanbevelenswaardige wijze worden aangeboden. Er zijn bedehuizen waar de smekingen niet zo vroom en niet zo ernstig zijn als wij wensen. Elders is de ernst zo vermengd met onwetendheid en de vroomheid zo ontsierd door gebral dat geen verstandig gelovige met genoegen aan de dienst kan deelnemen. Bidden door de Heilige Geest is onder ons niet algemeen, en niet iedereen bidt met het verstand evenzeer als met het hart. Er is ruimte voor verbetering, en op sommige plaatsen is die dringend nodig. Daarom waarschuw ik u, geliefde broeders, met alle ernst: bederf uw diensten niet door uw gebeden. Neem u plechtig voor dat alles wat in het heiligdom gebeurt van de beste soort zal zijn. Wees ervan overtuigd dat het vrije gebed het meest schriftuurlijke is en ook de voortreffelijkste vorm van openbare smeking moet zijn. Als u het geloof verliest in wat u doet, zult u het nooit goed doen. Overtuig u er dus van dat u voor het aangezicht van de Heere aanbidt op een wijze die door het Woord van God wordt gewaarborgd en door de Heere wordt aangenomen. De

uitdrukking "gebeden voorlezen", waaraan wij nu zo gewend zijn, komt in de Heilige Schrift niet voor, hoe rijk die ook is aan woorden om godsdienstige gedachten over te brengen. En de uitdrukking staat er niet, omdat de zaak zelf niet bestond. Waar vinden wij in de geschriften van de apostelen zelfs maar het kale denkbeeld van een liturgie? Het gebed in de samenkomsten van de eerste christenen was aan geen vaste bewoordingen gebonden. Tertullianus schrijft: "wij bidden zonder voorzegger, omdat wij bidden uit het hart."[9] Justinus de Martelaar beschrijft de voorganger als biddend "naar zijn vermogen".[10] Het zou moeilijk zijn te achterhalen wanneer en waar de liturgieën zijn begonnen. Hun invoering ging geleidelijk en ging naar onze overtuiging hand in hand met het verval van de zuiverheid in de kerk. Zouden ze onder de nonconformisten worden ingevoerd, dan zou dat het begin van ons verval en onze ondergang markeren. Het onderwerp lokt mij om langer stil te staan, maar het is niet waar het nu om gaat, en daarom ga ik verder. Ik merk alleen op dat u de zaak van de liturgieën bekwaam behandeld zult vinden bij dr. John Owen, die u er goed aan doet te raadplegen.[11]

Laat het onze taak zijn de voortreffelijkheid van het vrije gebed te bewijzen door het geestelijker en ernstiger te maken dan de liturgische godsdienstoefening. Het is heel jammer wanneer de hoorder zich de opmerking laat ontvallen: onze predikant preekt veel beter dan hij bidt. Dat is niet naar het voorbeeld van onze Heere. Hij sprak zoals nooit een mens gesproken heeft, en Zijn gebeden maakten op Zijn discipelen zo'n indruk dat zij zeiden: "*Heere, leer ons bidden*." Al onze vermogens moeten hun kracht bundelen bij het openbare gebed, en de hele mens moet tot zijn hoogste levenskracht worden verheven, terwijl de Heilige Geest ziel en geest doopt met Zijn heilige invloed. Maar slordig, onverschillig, levenloos gepraat in de gedaante van een gebed, uitgesproken om een bepaalde ruimte in de dienst op te vullen, is voor mensen een vermoeienis en voor God een gruwel. Als het vrije gebed algemeen op een hoger peil had gestaan, was er

nooit aan een liturgie gedacht. En ook nu nog hebben de gebedsformulieren geen betere verontschuldiging dan de zwakheid van het vrije gebed. Het geheim is dat wij in ons hart niet zo werkelijk vroom zijn als wij zouden moeten zijn. Een voortdurende omgang met God moet worden onderhouden, anders worden onze openbare gebeden flauw of vormelijk. Als de gletsjer hoog in de kloven van de berg niet smelt, zullen er geen beekjes afdalen om de vlakte te verkwikken. Het persoonlijke gebed is het exercitieterrein voor onze openbare oefeningen. Wij kunnen het niet lang verwaarlozen zonder van slag te raken wanneer wij voor het volk staan.

Onze gebeden mogen nooit over de grond kruipen; zij moeten opstijgen en zich verheffen. Wij hebben een hemelse gemoedsstemming nodig. Onze toespraken tot de troon van de genade moeten plechtig en nederig zijn, niet luchtig en luid, en ook niet vormelijk en onverschillig. De spreektaal van het dagelijks leven past niet voor het aangezicht van de Heere. Wij moeten ons eerbiedig en met diep ontzag buigen. Wij mogen vrijmoedig met God spreken, maar Hij is toch in de hemel en wij zijn op de aarde, en wij moeten aanmatiging vermijden. In het gebed staan wij bij uitstek voor de troon van de Oneindige. Zoals de hoveling in het paleis van de koning een andere houding en een ander gedrag aanneemt dan tegenover zijn medehovelingen, zo moet het ook bij ons zijn. In de kerken van Holland hebben wij gemerkt dat iedereen zijn hoed opzet zodra de predikant begint te preken, maar dat iedereen zijn hoed afneemt op het ogenblik dat hij zich tot het gebed wendt. Dit was ook de gewoonte in de oudere puriteinse gemeenten van Engeland, en bij de Baptisten bleef zij lang bestaan. Zij droegen hun mutsen tijdens de delen van de dienst die zij niet als rechtstreekse aanbidding beschouwden, en namen ze af zodra er een rechtstreekse nadering tot God plaatsvond, in het lied of in het gebed. Ik vind die gewoonte onbetamelijk en de reden ervoor onjuist. Ik heb erop gewezen dat het onderscheid tussen bidden en horen niet groot is, en ik weet zeker dat niemand zou voorstellen terug te keren

tot de oude gewoonte of tot de opvatting waarvan zij de aanwijzing was. Toch is er een verschil. Omdat wij in het gebed rechtstreekser met God spreken en niet zozeer de stichting van onze medemensen zoeken, moeten wij onze schoenen uittrekken van onze voeten, want de plaats waarop wij staan, is heilig land.

Laat de Heere alleen het doel van uw gebeden zijn. Pas op dat u niet naar de toehoorders kijkt; pas op dat u niet retorisch wordt om de luisteraars te behagen. Het gebed mag niet veranderd worden in "een zijdelingse preek". Het grenst aan godslastering om van de aanbidding een gelegenheid tot vertoon te maken. Mooie gebeden zijn meestal heel goddeloze gebeden. In de tegenwoordigheid van de Heere van de legermachten past het een zondaar slecht om de veren en de opschik van opgesmukte taal te pronk te zetten om de bijval van zijn medestervelingen te winnen. Huichelaars die dit durven doen, hebben hun loon weg, maar het is een loon om voor te vrezen. Een zwaar vonnis werd over een predikant geveld toen men vleiend van hem zei dat zijn gebed het welsprekendste was dat ooit in een gemeente in Boston was opgezonden. Wij mogen ernaar streven het verlangen en het hunkeren op te wekken van wie ons horen bidden. Maar elk woord en elke gedachte moet op God gericht zijn en het volk slechts raken voor zover nodig is om hen en hun noden voor de Heere te brengen. Denk in uw gebeden aan het volk, maar vorm uw smekingen niet om hun achting te winnen: kijk omhoog, kijk omhoog met beide ogen.

Vermijd alle platheden in het gebed. Ik moet bekennen dat ik er enkele heb gehoord, maar het zou nutteloos zijn ze op te sommen, te meer omdat zij met de dag zeldzamer worden. Wij komen nu zelden de platheden in het gebed tegen die vroeger zo gewoon waren in de Methodistische gebedssamenkomsten, en die waarschijnlijk van horen zeggen gewoner waren dan in werkelijkheid. Ongeschoolde mensen moeten, als het hun ernst is, op hun eigen manier bidden, en hun taal zal de kieskeurigen, zo niet de vromen, vaak schokken. Daar

moet men echter rekening mee houden, en als de geest duidelijk oprecht is, kunnen wij onbetamelijke uitdrukkingen vergeven. Eens hoorde ik op een gebedssamenkomst een arme man als volgt bidden: "Heere, waak over deze jonge mensen in de feesttijd, want Gij weet, Heere, hoe hun vijanden op hen loeren zoals een kat op muizen loert." Sommigen lachten om de uitdrukking, maar mij kwam zij natuurlijk en veelzeggend voor, als men bedenkt wie haar gebruikte. Een beetje vriendelijk onderricht en een wenk of twee zullen in zulke gevallen gewoonlijk voorkomen dat iets aanstootgevends zich herhaalt. Maar wij die op de kansel staan, moeten er zorgvuldig op letten dat wij zelf volkomen vrij van zulke dingen zijn. De biograaf van die merkwaardige Amerikaanse methodistenprediker Jacob Gruber vermeldt als voorbeeld van zijn gevatheid het volgende. Hij had gehoord hoe een jonge calvinistische predikant de leer die hij zelf aanhing, heftig aanviel, en werd daarna gevraagd met gebed af te sluiten. Daarbij bad hij onder meer dat de Heere de jonge man die gepreekt had, wilde zegenen en hem veel genade wilde geven, "opdat zijn hart even zacht mocht worden als zijn hoofd". Om van de slechte smaak van zulke openlijke afkeuring van een ambtgenoot maar te zwijgen: ieder weldenkend mens ziet dat de troon van de Allerhoogste niet de plaats is om zulke platte kwinkslagen te uiten. Hoogstwaarschijnlijk verdiende de jonge redenaar een tuchtiging voor zijn overtreding tegen de liefde, maar de oudere zondigde tienmaal erger door zijn gebrek aan eerbied. Uitgelezen woorden komen de Koning der koningen toe, niet woorden die liederlijke tongen hebben bezoedeld. Een andere fout die in het gebed evenzeer te vermijden is, is een ongeheiligde en walgelijke overvloed aan liefkozende woorden. Wanneer "Lieve Heere" en "Gezegende Heere" en "Zoete Heere" telkens en telkens terugkomen als ijdele herhalingen, behoren zij tot de ergste vlekken. Ik moet bekennen dat ik geen weerzin zou voelen tegen de woorden "Lieve Jezus" als zij van de lippen van een Rutherford, een Hawker of een Herbert vielen. Maar wanneer ik hoor dat innige en

vertrouwelijke uitdrukkingen worden afgesleten door mensen die helemaal niet opvallen door hun geestelijkheid, ben ik geneigd te wensen dat zij op de een of andere manier tot een beter begrip konden komen van de ware verhouding tussen mens en God. Het woord "lief" is door het dagelijks gebruik zo gewoon geworden, en zo klein, en in sommige gevallen zo onnozel en gemaakt een woordje van één lettergreep, dat het niet tot stichting strekt om er zijn gebeden mee te larderen.

Het sterkste bezwaar bestaat tegen de voortdurende herhaling van het woord "Heere", zoals die voorkomt in de eerste gebeden van jonge bekeerlingen en zelfs onder studenten. De woorden "O Heere! O Heere! O Heere!" grieven ons wanneer wij ze zo onophoudelijk horen herhalen. "*Gij zult den Naam des HEEREN uws Gods niet ijdellijk gebruiken*" is een groot gebod. Hoewel de wet onbewust kan worden overtreden, blijft die overtreding toch een zonde, en wel een heel ernstige. Gods naam mag geen stoplap zijn om ons gebrek aan woorden aan te vullen. Let erop dat u de naam van de oneindige Jehova met de grootste eerbied gebruikt. De Joden laten in hun heilige geschriften voor het woord "Jehova" een open plek, of zij schrijven het woord "Adonai", omdat zij die heilige naam te heilig vinden voor gewoon gebruik. Zo bijgelovig hoeven wij niet te zijn, maar het is goed angstvallig eerbiedig te zijn. Een overvloed aan "o's!" en andere tussenwerpsels kunnen wij best missen; jonge sprekers maken hier vaak de fout.

Vermijd die soort gebed die men — hoewel de taal ons over dit onderwerp niet veel woorden geeft — een soort dwingend eisen van God zou kunnen noemen. Het is heerlijk een mens met God te horen worstelen en te horen zeggen: "*Ik zal U niet laten gaan, tenzij dat Gij mij zegent.*" Maar dat moet zachtjes gezegd worden, en niet op een bazige toon, alsof wij van de Heere over alles zegeningen konden gebieden en afdwingen. Bedenk dat het nog altijd een mens is die worstelt, ook al mag hij worstelen met de eeuwige IK ZAL ZIJN. Jakob

hinkte aan zijn heup na die nacht van heilige strijd, om hem te laten zien dat God geducht is en dat zijn overwinnende kracht niet in hemzelf lag. Ons wordt geleerd te zeggen: "*Onze Vader*", maar het blijft: "*Onze Vader*, *Die in de hemelen zijt*". Vertrouwelijkheid mag er zijn, maar heilige vertrouwelijkheid; vrijmoedigheid ook, maar de vrijmoedigheid die uit genade voortkomt en het werk van de Geest is. Het is niet de vrijmoedigheid van de rebel die een brutaal voorhoofd toont in de tegenwoordigheid van zijn beledigde koning, maar die van het kind dat vreest omdat het liefheeft, en liefheeft omdat het vreest. Verval nooit in een verwaande, onbeschaamde wijze van God aan te spreken. Hij moet niet als tegenstander worden bestormd, maar als onze Heere en God worden gesmeekt. Laten wij nederig en ootmoedig van geest zijn, en zo bidden.

Bid wanneer u zegt te bidden, en praat er niet over. Zakenmensen zeggen: "Een plaats voor alles en alles op zijn plaats"; preek in de preek en bid in het gebed. Beschouwingen over onze behoefte aan hulp in het gebed zijn geen gebed. Waarom gaan mensen niet meteen over tot het gebed? Waarom blijven zij eromheen draaien? Waarom zeggen zij wat zij zouden moeten en willen doen, in plaats van in Gods naam aan het werk te gaan en het te doen? Leg u in volstrekte ernst toe op de voorbede en richt uw aangezicht naar de Heere. Pleit voor de vervulling van de grote en voortdurende noden van de kerk, en verzuim niet met vrome gloed de bijzondere behoeften van de tegenwoordige tijd en van het gehoor aan te dringen. Laat de zieken, de armen, de stervenden, de heidenen, de Jood en alle vergeten groepen mensen worden genoemd naarmate zij op uw hart drukken. Bid voor uw mensen als heiligen en als zondaars — niet alsof zij allen heiligen waren. Noem de jongeren en de ouderen, wie getroffen is en wie onverschillig is, de vromen en de afkerigen. Wijk nooit af naar rechts of naar links, maar ploeg voort in de voor van het ware gebed. Laat uw zondebelijdenissen en uw dankzeggingen waarachtig zijn en ter zake. Laat uw verzoeken worden voorgedragen alsof u in God geloofde en

niet twijfelde aan de kracht van het gebed. Ik zeg dit omdat zo velen op zo'n vormelijke manier bidden dat de waarnemers tot de slotsom komen dat zij bidden wel heel netjes vonden, maar al met al een armzalige en twijfelachtige zaak als het om het werkelijke resultaat ging. Bid als iemand die zijn God heeft beproefd en getrouw bevonden, en daarom met onwankelbaar vertrouwen komt om zijn pleidooien te hernieuwen. Denk eraan om tot God te bidden, het hele gebed door, en nooit te vervallen in praten of preken — en nog veel minder, zoals sommigen doen, in schelden en mopperen.

Leid in de regel, als u gevraagd wordt te preken, ook zelf het gebed. En als u hoog geacht wordt in de bediening, zoals ik hoop, maak er dan een punt van u met grote beleefdheid maar even grote vastberadenheid te verzetten tegen een bepaalde gewoonte. Ik bedoel de gewoonte om mannen voor het gebed uit te kiezen met de gedachte hen te eren door hun iets te doen te geven. Onze openbare godsdienstoefeningen mogen nooit worden verlaagd tot gelegenheden voor complimenten. Ik heb gebed en zang af en toe "de voorafgaande onderdelen" horen noemen, alsof zij slechts een voorwoord op de preek waren. Dit is, naar ik hoop, zeldzaam onder ons; als het gewoon was, zou het onze diepe schande zijn. Ik probeer altijd de hele dienst zelf te doen, om mijzelf en, naar ik meen, ook om het volk. Ik geloof niet dat "iedereen goed genoeg is om te bidden". Nee, mijne heren, het is mijn plechtige overtuiging dat het gebed een van de gewichtigste, nuttigste en eervolste delen van de dienst is, en dat het nog meer overweging verdient dan de preek. Het mag niet zo zijn dat eerst Jan en alleman en mensen van niets naar voren worden geschoven om te bidden, en dat dan de bekwamere man wordt uitgekozen om te preken. Het kan gebeuren door zwakte, of bij een bijzondere gelegenheid, dat het een verlichting voor de predikant is iemand te hebben die voor hem bidt. Maar als de Heere u uw werk heeft doen liefhebben, zult u dit onderdeel ervan niet vaak of gemakkelijk door een plaatsvervanger laten vervullen. Als u de dienst al uit handen

geeft, laat het dan zijn aan iemand op wiens geestelijkheid en gereedheid op dat moment u het volste vertrouwen hebt. Maar een onbegaafde broeder onverhoeds uitkiezen en hem naar voren schuiven om zich door de gebeden heen te slepen, is schandelijk.

> *"Zullen wij de hemel dienen met minder eerbied*
> *dan waarmee wij ons ruwe zelf bedienen?"*

Stel de bekwaamste man aan om te bidden, en laat liever de preek afgeraffeld worden dan de nadering tot de hemel. Laat de oneindige Jehova gediend worden met het beste wat wij hebben. Laat het gebed tot de goddelijke Majesteit zorgvuldig worden overwogen en worden gebracht met alle krachten van een ontwaakt hart en een geestelijk verstand. Wie door de omgang met God is toegerust om het volk te dienen, is gewoonlijk van alle aanwezigen de meest geschikte om te bidden. Een programma opstellen waarin een andere broeder zijn plaats inneemt, betekent: de harmonie van de dienst schaden, de prediker een oefening ontnemen die hem zou versterken voor zijn preek, en in veel gevallen vergelijkingen oproepen tussen het ene deel van de dienst en het andere, die nooit geduld zouden mogen worden. Als onvoorbereide broeders de kansel op gestuurd worden om mijn bidden voor mij te doen wanneer ik beloofd heb te preken, zie ik niet in waarom ik niet zou mogen bidden en dan terugtreden om die broeders het preken te laten doen. Ik kan geen reden zien om mij de heiligste, zoetste en meest zegenrijke oefening te ontnemen die mijn Heere mij heeft toebedeeld. Als ik mag kiezen, geef ik liever de preek op dan het gebed. Dit alles heb ik gezegd om u ervan te doordringen dat u het openbare gebed hoog moet achten en van de Heere de gaven en genaden moet zoeken die nodig zijn om het goed te vervullen.

Wie elk vrij gebed veracht, zal deze opmerkingen waarschijnlijk aangrijpen en ertegen gebruiken. Ik kan hun echter verzekeren dat de fouten waarop ik wees onder ons niet gewoon zijn en inderdaad bijna zijn uitgestorven. Bovendien was het schandaal dat zij veroor-

zaakten nooit, in het ergste geval, zo groot als het schandaal dat veroorzaakt wordt door de manier waarop de liturgische dienst vaak wordt gehouden. Veel te vaak wordt de kerkdienst er zo onvroom doorheen gejaagd alsof het het deuntje van een straatzanger was. De woorden worden nagepapegaaid zonder het geringste besef van hun betekenis. Niet soms, maar heel vaak kunt u in de plaatsen die voor de episcopale eredienst zijn bestemd de ogen van het volk, de ogen van de koorzangers en de ogen van de dominee zelf in alle richtingen zien dwalen. Uit de toon van het lezen zelf blijkt dan duidelijk dat er geen meeleven is met wat gelezen wordt.[12] Ik ben bij begrafenissen geweest waar de begrafenisdienst van de Church of England zo onbehoorlijk werd afgejakkerd dat het mij alle genade kostte die ik had om niet met een knielkussen naar het hoofd van dat schepsel te gooien. Ik was zo verontwaardigd dat ik niet wist wat ik moest doen toen ik, in aanwezigheid van rouwenden wier harten bloedden, een man de dienst hoorde afratelen alsof hij per stuk werd betaald en nog meer werk te doen had, en daarom het zo snel mogelijk erdoorheen wilde hebben. Welk effect hij dacht te bereiken, of welk goed resultaat er kon komen van woorden die eruit werden getrokken en eruit werden gesmeten met woede en heftigheid, kan ik mij niet voorstellen. Het is werkelijk schokkend te bedenken hoe die prachtige begrafenisdienst wordt vermoord en tot een gruwel gemaakt door de manier waarop hij vaak wordt gelezen. Ik vermeld dit alleen omdat wij, als zij onze gebeden te streng bekritiseren, een geduchte tegenaanklacht kunnen inbrengen om hen het zwijgen op te leggen. Het is echter veel beter voor ons onze eigen blunders te verbeteren dan fouten bij anderen te zoeken.

Wil ons openbare gebed zijn wat het moet zijn, dan is het eerste vereiste dat het een zaak van het hart is. Een mens moet het in zijn smeking werkelijk menen. Het moet waar gebed zijn, en als dat zo is, zal het, zoals de liefde, menigte van zonden bedekken. U kunt iemands vertrouwelijkheden en ook zijn platheden vergeven wanneer u

duidelijk ziet dat zijn diepste hart tot zijn Schepper spreekt, en dat alleen de gebreken in zijn opvoeding zijn fouten veroorzaken, en niet enige zedelijke of geestelijke ondeugden van zijn hart. Wie in het openbaar pleit, moet vurig zijn. Want een slaperig gebed: wat is er een slechtere voorbereiding voor een preek? Een slaperig gebed: wat kan mensen er meer van weerhouden helemaal naar het huis van God te gaan? Werp uw hele ziel in deze oefening. Als heel uw wezen ooit in iets betrokken was, laat het dan zijn bij het naderen tot God in het openbaar. Bid zo dat u door een goddelijke aantrekkingskracht de hele gemeente met u meevoert omhoog naar de troon van God. Bid zo dat u door de kracht van de Heilige Geest, die op u rust, de verlangens en gedachten van iedere aanwezige uitspreekt, en staat als de ene stem voor de honderden kloppende harten die voor de troon van God gloeien van vuur.

Daarnaast moeten onze gebeden passend zijn. Ik zeg niet dat u elk klein detail van de omstandigheden van de gemeente moet bespreken. Zoals ik eerder heb gezegd, is er geen reden het openbare gebed te maken tot een courant van de gebeurtenissen van de week, of tot een register van geboorten, sterfgevallen en huwelijken van uw mensen. Maar de algemene bewegingen die in de gemeente hebben plaatsgevonden, moeten door het zorgzame hart van de predikant worden opgemerkt. Hij moet de vreugden en de smarten van zijn mensen allebei voor de troon van de genade brengen. Hij moet vragen dat de goddelijke zegen mag rusten op zijn kudde in al haar bewegingen, oefeningen, bezigheden en heilige ondernemingen, en dat de vergeving van God zich mag uitstrekken tot hun tekortkomingen en ontelbare zonden.

Dan zou ik, bij wijze van negatieve regel, willen zeggen: laat uw gebed niet lang zijn. Ik meen dat het John Macdonald was die placht te zeggen: “Als u in de geest van het gebed bent, wees dan niet lang, omdat andere mensen u niet kunnen bijhouden in zo’n ongewone geestelijkheid. En als u niet in de geest van het gebed bent, wees dan

niet lang, want dan zult u de luisteraars zeker vermoeien." Livingstone zegt van Robert Bruce van Edinburgh, de beroemde tijdgenoot van Andrew Melville: "Niemand sprak in zijn tijd met zoveel duidelijkheid en kracht van de Geest. Niemand had zoveel zegels van bekering; ja, velen van zijn hoorders meenden dat niemand sinds de apostelen met zo'n kracht had gesproken ..... Hij was heel kort in het gebed wanneer anderen erbij waren, maar elke zin was als een sterke pijl die naar de hemel werd geschoten. Ik heb hem horen zeggen dat hij vermoeid raakte wanneer anderen lang baden; maar als hij alleen was, besteedde hij veel tijd aan worstelen en bidden." Een man mag bij bijzondere gelegenheden, als hij ongewoon bewogen en buiten zichzelf gevoerd is, twintig minuten bidden in het lange ochtendgebed, maar dit mag niet vaak gebeuren. Mijn vriend dr. Charles Brown van Edinburgh stelt, als uitkomst van zijn weloverwogen oordeel, dat tien minuten de grens is waartoe het openbare gebed verlengd mag worden. Onze puriteinse voorvaders plachten driekwartier of langer te bidden. Maar u moet bedenken dat zij niet wisten dat zij ooit nog de gelegenheid zouden hebben om voor een vergadering te bidden, en zich er dus aan verzadigden. Bovendien waren de mensen in die dagen niet zo geneigd te klagen over de lengte van gebeden of preken als zij tegenwoordig zijn. In het verborgene kunt u niet te lang bidden. Daar beperken wij u niet tot tien minuten, of tien uur, of tien weken als u wilt. Hoe meer u alleen op uw knieën bent, hoe beter. Wij spreken nu over de openbare gebeden die voor of na de preek komen, en daarvoor is tien minuten een betere grens dan vijftien. Slechts een op de duizend zal klagen dat u te kort bent, terwijl tientallen zullen mopperen dat u vermoeiend lang bent. "Hij bad mij in een goede gemoedsstemming," zei George Whitefield eens van een zekere predikant, "en als hij daar was opgehouden, zou het heel goed zijn geweest; maar hij bad mij er weer uit door door te gaan." De overvloedige lankmoedigheid van God is zichtbaar geworden in het sparen van sommige predikers die in dit opzicht grote zondaars zijn

geweest. Zij hebben met hun langdradige redevoeringen veel kwaad gedaan aan de vroomheid van Gods volk, en toch heeft God in Zijn barmhartigheid toegestaan dat zij nog steeds in het heiligdom dienst doen. Beklagenswaardig zijn zij die moeten luisteren naar voorgangers die vijfentwintig minuten in het openbaar bidden en dan God vragen hun "tekortkomingen" te vergeven! Wees niet te lang, om verscheidene redenen. Ten eerste vermoeit u uzelf en het volk. Ten tweede maakt een al te lang gebed uw mensen moedeloos om naar de preek te luisteren. Al die droge, saaie, breedsprakige praterij in het gebed doet slechts de aandacht afstompen, en het oor raakt als het ware verstopt. Niemand zou eraan denken Oorpoort met modder of stenen te versperren wanneer hij die poort wilde bestormen. Nee, laat de poort vrij gemaakt worden, zodat de stormram van het evangelie erop kan inwerken wanneer de tijd komt om hem te gebruiken. Lange gebeden bestaan ofwel uit herhalingen, ofwel uit onnodige uitleg die God niet nodig heeft. Of zij ontaarden in regelrechte preken, zodat er geen verschil is tussen het bidden en het preken, behalve dat de predikant in het ene geval zijn ogen dicht heeft en in het andere open houdt. Het is niet nodig in het gebed de catechismus van de Westminster Assembly op te dreunen. Het is niet nodig in het gebed de ervaring van alle aanwezigen te vertellen, of zelfs uw eigen. Het is niet nodig in het gebed een keuze van Schriftteksten aaneen te rijgen en David en Daniël en Job en Paulus en Petrus en wie al niet te citeren onder de aanduiding "Uw knecht van ouds". Het is nodig in het gebed tot God te naderen, maar het wordt niet van u gevraagd uw woorden te rekken tot iedereen ernaar verlangt het woord "Amen" te horen.

Eén kleine wenk kan ik niet achterhouden: laat nooit de indruk ontstaan dat u gaat besluiten, om dan nog eens vijf minuten door te gaan. Wanneer de aanwezigen zich in het hoofd hebben gezet dat u op het punt staat te eindigen, kunnen zij niet met een ruk weer in een vrome geest verdergaan. Ik heb mannen gekend die ons plaagden

met de hoop dat zij naar het einde gingen en zich dan twee of drie keer een nieuwe termijn gaven. Dit is heel onverstandig en onaangenaam.

Een andere regel is: gebruik geen vrome frasen. Mijn broeders, doe die verachtelijke dingen helemaal weg; zij hebben hun tijd gehad, laat ze sterven. Deze stukken geestelijke bombast kunnen niet genoeg worden afgekeurd. Sommige ervan zijn pure verzinsels, andere zijn passages uit de Apocriefen, en weer andere zijn teksten die men aan de Schrift toeschrijft, maar die vreselijk verminkt zijn sinds zij van de Auteur van de Bijbel kwamen. In de *Baptist Magazine* van 1861 maakte ik de volgende opmerkingen over de gewone platheden van gebedssamenkomsten. "Vrome frasen zijn een groot kwaad. Wie kan uitdrukkingen als de volgende rechtvaardigen? 'Wij zouden niet in Uw tegenwoordigheid willen stormen als het onnadenkende (!!) paard in de strijd.' Alsof paarden ooit nadachten, en alsof het niet beter was de geest en de kracht van het paard te tonen dan de loomheid en domheid van de ezel! Het vers waarvan wij denken dat deze mooie zin is afgeleid, heeft meer met zondigen te maken dan met bidden; wij zijn dus blij dat de uitdrukking op haar laatste benen loopt. 'Ga van hart tot hart, als olie van vat tot vat' is waarschijnlijk een aanhaling uit het kinderverhaal 'Ali Baba en de veertig rovers', maar het is zo ontbloot van zin, Schrift en poëzie als maar enige zin kan zijn. Wij weten niet dat olie op enige heel geheimzinnige of wonderlijke wijze van het ene vat in het andere stroomt. Het is waar dat zij nogal langzaam uit het vat komt, en daarom een passend zinnebeeld is van de ernst van sommige mensen. Maar het zou zeker beter zijn de genade rechtstreeks uit de hemel te ontvangen dan uit een ander vat — een Roomse gedachte die de beeldspraak lijkt in te fluisteren, als zij tenminste enige betekenis heeft. 'Uw arme, onwaardige stof' is een benaming die over het algemeen door de trotste mannen in de gemeente op zichzelf wordt toegepast, en niet zelden door de meest bemiddelde en kruiperige. In dat geval zijn de laatste twee woorden niet zo

heel ongepast. Wij hebben gehoord van een goed man die, toen hij pleitte voor zijn kinderen en kleinkinderen, zo geheel omneveld was door de verblindende invloed van deze uitdrukking dat hij uitriep: 'O Heere, red Uw stof, en het stof van Uw stof, en het stof van het stof van Uw stof.' Toen Abraham zei: '*Ik heb mij onderwonden te spreken tot den Heere, hoewel ik stof en as ben*', was die uitspraak krachtig en veelzeggend. Maar in haar verkeerd aangehaalde, verdraaide en misbruikte vorm kan zij maar beter zo snel mogelijk aan haar eigen element worden overgeleverd. Een ellendig samenraapsel van verdraaiingen van de Schrift, ruwe vergelijkingen en belachelijke beeldspraak vormt een soort geestelijk koeterwaals, het kroost van onheilige onwetendheid, onmannelijke navolging of genadeloze huichelarij. Het is tegelijk een oneer voor wie het voortdurend herhalen en een onuitstaanbare plaag voor wie er de oren moe van hebben."

Dr. Charles Brown van Edinburgh geeft in een bewonderenswaardige toespraak op een bijeenkomst van de New College Missionary Association voorbeelden van gangbare verkeerde aanhalingen die in Schotland inheems zijn, maar die soms toch hun weg over de Tweed vinden. Met zijn toestemming zal ik uitvoerig citeren. "Er is wat men een ongelukkige, soms heel groteske vermenging van Schriftteksten zou kunnen noemen. Wie kent niet de volgende woorden die in het gebed tot God worden gericht: 'Gij zijt de Hoge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en onder haar lofzangen!' Dat is slechts een mengelmoes van twee heerlijke teksten, elk heerlijk op zichzelf genomen. Beide worden ontsierd, en de ene gaat zelfs geheel verloren wanneer zij zo worden gecombineerd en vermengd. De ene is Jesaja 57:15: '*Want alzo zegt de Hoge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en Wiens Naam heilig is*.' De andere is Psalm 22:4: '*Doch Gij zijt heilig, wonende onder de lofzangen Israels*.' Het wonen onder de lofzangen van de eeuwigheid is, om het zacht te zeggen, schraal; in de voorbije eeuwigheid waren er geen lofzangen om in te wonen. Maar welk een heerlijkheid ligt erin dat God Zich verwaardigt te wonen,

Zijn eigen verblijf te nemen, onder de lofzangen van Israël, van de vrijgekochte kerk. Dan is er een voorbeeld onder dit kopje dat niets minder dan grotesk is, en toch zo vaak wordt gebruikt dat ik vermoed dat men het heel algemeen voor schriftuurlijk gezaghebbend houdt. Hier is het: 'Wij zouden onze hand op onze mond leggen, en onze mond in het stof, en uitroepen: Onrein, onrein; God, wees ons zondaren genadig.' Hier zijn niet minder dan vier teksten samengevoegd, elk mooi op zichzelf. Ten eerste Job 39:37: '*Zie, ik ben te gering; wat zou ik U antwoorden? Ik leg mijn hand op mijn mond.*' Ten tweede Klaagliederen 3:29: '*Hij steke zijn mond in het stof, zeggende: Misschien is er verwachting.*' Ten derde Leviticus 13:45, waar de melaatse de opdracht krijgt *de bovenste lip* te *bewimpelen* en te *roepen: Onrein, onrein.* En ten vierde het gebed van de tollenaar. Maar wat is het ongerijmd dat iemand eerst zijn hand op zijn mond legt, dan zijn mond in het stof steekt, en ten slotte uitroept enz.! Het enige andere voorbeeld dat ik geef, is een uitdrukking die bijna overal onder ons gangbaar is en waarvan, naar ik vermoed, bijna algemeen wordt gedacht dat zij in de Schrift staat: 'In Uw gunst is het leven, en Uw goedertierenheid is beter dan het leven.' Het feit is dat ook dit slechts een ongelukkige combinatie is van twee passages, waarin de term leven in volkomen verschillende en zelfs onverenigbare betekenissen wordt gebruikt. Het gaat namelijk om Psalm 63:4: '*Want Uw goedertierenheid is beter dan het leven*', waar leven duidelijk het tegenwoordige, tijdelijke leven betekent.

"Een tweede groep kan worden beschreven als ongelukkige veranderingen van Schrifttaal. Hoef ik te zeggen dat de 130e Psalm, '*Uit de diepten*' enz., een van de kostbaarste is in het hele boek der Psalmen? Waarom moeten wij de woorden van David en van de Heilige Geest in het openbare gebed zó gegeven hebben, en zo voortdurend dat onze vrome mensen er allemaal toe komen ze over te nemen in hun gebeden in de kring van vrienden en in het gezin: 'Bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt, en veel verlossing, opdat Gij gezocht wordt' — of

'opdat tot U gezocht wordt'? Hoe kostbaar zijn de eenvoudige woorden zoals zij in de Psalm staan (Psalm 130:4): '*Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt*' (Psalm 130:7, 8): '*Want bij den HEERE is goedertierenheid, en bij Hem is veel verlossing. En Hij zal Israel verlossen van al zijn ongerechtigheden.*' Ook in deze gezegende Psalm worden de woorden van het derde vers, '*Zo Gij, HEERE! de ongerechtigheden gadeslaat; HEERE! wie zal bestaan?*', ons te zelden gelaten in hun naakte eenvoud. Zij moeten de volgende verandering ondergaan: 'Zo Gij streng de ongerechtigheid gadesloegt' enz. Ik herinner mij uit mijn oude studententijd dat wij het in een veel kwetsendere vorm hadden: 'Zo Gij streng waart in het gadeslaan en onverbiddelijk in het straffen!' Een andere geliefde verandering is deze: 'Gij zijt in de hemel, en wij zijn op de aarde; laat daarom onze woorden weinig en welgeordend zijn.' Salomo's eenvoudige en verheven uitspraak (die zeker vol onderricht is over het hele thema waarmee ik bezig ben) luidt: '*God is in den hemel, en gij zijt op de aarde; daarom laat uw woorden weinig zijn.*' Prediker 5:1. Voor een ander voorbeeld in deze groep ziet u hoe Habakuks verheven woorden worden gemarteld: 'Gij zijt te rein van ogen om het kwade te zien, en kunt de zonde niet aanschouwen zonder afschuw.' De woorden van de Heilige Geest zijn (Habakuk 1:13): '*Gij zijt te rein van ogen, dan dat Gij het kwade zoudt zien, en de kwelling kunt Gij niet aanschouwen.*' Hoef ik te zeggen dat de kracht van het beeld '*de kwelling kunt Gij niet aanschouwen*' bijna verloren gaat wanneer u eraan toevoegt dat God er wel naar kan kijken, alleen niet zonder afschuw?

"Een derde groep bestaat uit betekenisloze pleonasmen, platte, alledaagse overtolligheden van uitdrukking bij het aanhalen van de Schrift. Een daarvan is zo algemeen geworden dat ik durf te zeggen dat u haar zelden mist wanneer de bedoelde passage ter sprake komt. 'Wees in het midden van ons' (of, zoals sommigen het liever zeggen, naar ik meen wat ongelukkig, 'in ons midden'), 'om ons te zegenen en ons goed te doen.' Welke bijkomende gedachte zit er in de laatste uit-

drukking, 'en ons goed te doen'? De bedoelde passage is Exodus 20:24: '*Aan alle plaats, waar Ik Mijns Naams gedachtenis stichten zal, zal Ik tot u komen, en zal u zegenen.*' Zo eenvoudig is de Schrift. Onze toevoeging is: 'Zegen ons en doe ons goed.' In Daniël 4:35 lezen wij de edele woorden: '*Er is niemand, die Zijn hand afslaan, of tot Hem zeggen kan: Wat doet Gij?*' De geliefde verandering is: 'Niemand kan Uw hand van het werken afslaan.' '*Hetgeen het oog niet heeft gezien, en het oor niet heeft gehoord, en in het hart des mensen niet is opgeklommen, hetgeen God bereid heeft dien, die Hem liefhebben.*' Dit wordt veranderd in: 'Noch is het in het hart des mensen opgeklommen om de dingen te bevatten.' Voortdurend horen wij God aangesproken als 'de hoorder en verhoorder van het gebed', een louter plat en nutteloos pleonasme, want het Schriftuurlijke denkbeeld van Gods verhoren van het gebed is juist dat Hij het beantwoordt — '*Gij hoort het gebed; tot U zal alle vlees komen*'; '*O HEERE! hoor mijn gebed*'; '*Ik heb lief, want de HEERE hoort mijn stem, mijn smekingen.*' Waar komt, nogmaals, die gemeenplaats in het openbare gebed vandaan: 'Uw vertroostingen zijn niet weinig en niet klein'? De verwijzing is, veronderstel ik, naar die woorden van Job: '*Zijn de vertroostingen Gods u te klein?*' Zo hoort men ook nauwelijks ooit dat gebed van de vierenzeventigste Psalm, '*Aanschouw het verbond; want de duistere plaatsen des lands zijn vol woningen van geweld*', zonder de toevoeging 'gruwelijk geweld'. Evenmin hoort men de oproep tot gebed in Jesaja, '*Laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen! En zwijgt niet stil voor Hem, totdat Hij bevestige, en totdat Hij Jeruzalem stelle tot een lof op aarde*', zonder de toevoeging 'op de hele aarde'. En ook niet die bede van de Psalmist, '*Wien heb ik nevens U in den hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde!*', zonder de toevoeging 'niets op de hele aarde'. Deze laatste voorbeelden mogen inderdaad kleinigheden lijken. En dat zijn zij ook, en ze zouden de moeite van het bekritiseren niet waard zijn als zij maar af en toe voorkwamen. Maar gezien als vaststaande gemeenplaatsen, op zichzelf zwak genoeg en zo vaak voorkomend dat zij de

indruk wekken schriftuurlijk gezag te hebben, meen ik bescheiden dat zij moeten worden afgekeurd en weggedaan, en geheel moeten worden verbannen uit onze Presbyteriaanse eredienst. Het zal u misschien verbazen te horen dat het enige schriftuurlijke gezag voor die geliefde en enigszins eigenaardige uitdrukking over 'de goddelozen die de zonde als een zoete brok onder hun tong rollen' de volgende woorden in het boek Job (20:12) zijn: '*Indien het kwaad in zijn mond zoet is, hij dat verbergt, onder zijn tong.*'"

Maar genoeg hierover. Het spijt mij dat ik mij in gemoede gebonden voelde zo lang bij zo'n ongelukkig onderwerp stil te staan. Ik kan het punt echter niet verlaten zonder u op het hart te drukken dat u in alle aanhalingen uit het Woord van God letterlijk nauwkeurig moet zijn.

Het zou een erezaak onder predikanten moeten zijn om de Schrift altijd juist aan te halen. Het is moeilijk om altijd juist te zijn, en juist omdat het moeilijk is, moet het des te meer het voorwerp van onze zorg zijn. In de zalen van Oxford of Cambridge zou het bijna als verraad of misdaad gelden wanneer een "fellow" Tacitus, Vergilius of Homerus verkeerd aanhaalde. Maar wanneer een prediker Paulus, Mozes of David verkeerd aanhaalt, is dat een veel ernstiger zaak, en evenzeer de strengste afkeuring waard. Let wel, ik zei een "fellow", geen eerstejaars, en van een herder verwachten wij op zijn eigen terrein ten minste dezelfde nauwkeurigheid als van de bezitter van een fellowship. U die zo onwankelbaar gelooft in de theorie van de woordelijke inspiratie (tot mijn grote voldoening), moet nooit aanhalen voordat u de precieze woorden kunt geven. Want volgens uw eigen betoog kunt u door de verandering van één enkel woord Gods bedoeling met de passage volledig missen. Als u geen uittreksels uit de Schrift juist kunt maken, waarom haalt u haar dan überhaupt aan in uw smekingen? Gebruik een uitdrukking die vers uit uw eigen geest komt, en die zal even aangenaam zijn voor God als een schriftuurlijke zinsnede die geschonden of verminkt is. Strijd met kracht tegen ver-

minkingen en verdraaiingen van de Schrift, en doe voor altijd afstand van alle vrome frasen, want zij ontsieren het vrije gebed.

Ik heb bij sommigen de gewoonte opgemerkt — ik hoop dat u er niet in vervallen bent — om met open ogen te bidden. Het is onnatuurlijk, onbetamelijk en walgelijk. Af en toe kan het geopende oog dat naar de hemel is opgeheven passend en indrukwekkend zijn, maar om rond te kijken terwijl men zegt zich tot de onzichtbare God te richten, is verfoeilijk. In de vroegste tijden van de kerk hebben de kerkvaders deze onbetamelijke gewoonte veroordeeld. Gebaren in het gebed moeten heel weinig worden gebruikt, of helemaal niet. Het is nauwelijks betamelijk de arm op te heffen en te bewegen als bij het preken. De uitgestrekte armen echter, of de gevouwen handen, zijn natuurlijk en veelzeggend bij sterke heilige ontroering. De stem moet bij de inhoud passen en mag nooit luidruchtig of aanmatigend zijn: nederig en eerbiedig moeten de tonen zijn waarin de mens met zijn God spreekt. Leert "*de natuur zelve*" u dit niet? Als de genade het niet doet, wanhoop ik.

Met bijzondere aandacht voor uw gebeden in de zondagse diensten kunnen enkele zinnen nuttig zijn. Om te voorkomen dat gewoonte en sleur onder ons op de troon komen, is het goed de orde van dienst zo veel mogelijk te variëren. Wat de vrije Geest ons ook drijft te doen, laten wij dat meteen doen. Ik was tot voor kort niet op de hoogte van de mate waarin de zeggenschap van diakenen zich aan predikanten heeft mogen opdringen in sommige achterlijke gemeenten. Ik ben altijd gewend geweest godsdienstige diensten te leiden op de wijze die ik het meest geschikt en stichtelijk achtte, en ik heb nooit zelfs maar een woord van bezwaar gehoord, hoewel ik hoop te mogen zeggen dat ik in de innigste vertrouwdheid met mijn ambtsdragers leef. Maar een ambtgenoot vertelde mij vanochtend dat hij bij één gelegenheid in de ochtenddienst aan het begin had gebeden in plaats van een lied op te geven, en dat de diakenen hem, toen hij na de dienst naar de consistoriekamer terugkeerde, meedeelden dat zij

geen nieuwigheden zouden dulden. Wij hebben tot nu toe begrepen dat Baptistengemeenten niet in slavernij zijn van tradities en vaste regels voor de wijze van aanbidding. En toch willen deze arme schepsels, deze heersers in spe, die luid genoeg tegen een liturgie schreeuwen, hun predikant binden met rubrieken die door de gewoonte zijn gemaakt. Het is tijd dat zulke onzin voor altijd het zwijgen wordt opgelegd. Wij eisen het recht op de dienst te leiden zoals de Heilige Geest ons beweegt en zoals wij het zelf het beste oordelen. Wij zullen er niet aan gebonden zijn hier te zingen en daar te bidden, maar zullen de orde van dienst variëren om eentonigheid te voorkomen. De heer Hinton heeft, naar ik heb gehoord, eens de preek aan het begin van de dienst gehouden, zodat wie te laat kwamen ten minste de gelegenheid hadden om te bidden. En waarom niet? Onregelmatigheden zouden goed doen, eentonigheid brengt vermoeidheid. Het zal vaak iets heel nuttigs zijn het volk twee of vijf minuten volkomen stil in diepe stilte te laten zitten. Plechtige stilte maakt een edele aanbidding.

> *Waar gebed is niet het rumoerige geluid*
> *dat luidruchtige lippen herhalen,*
> *maar de diepe stilte van een ziel*
> *die Jehova's voeten omklemt.*

Varieer de orde van uw gebeden dus, om de aandacht vast te houden en te voorkomen dat de mensen het geheel afwerken zoals een klok doorloopt totdat de gewichten beneden zijn.

Varieer de lengte van uw openbare gebeden. Denkt u niet dat het veel beter zou zijn als u soms, in plaats van drie minuten aan het eerste gebed en vijftien minuten aan het tweede te geven, elk negen minuten gaf? Zou het niet soms beter zijn langer te zijn in het eerste en niet zo lang in het tweede gebed? Zouden twee gebeden van een draaglijke lengte niet beter zijn dan één buitengewoon lang en één buitengewoon kort? Zou het niet goed zijn een lied te hebben na het lezen van het hoofdstuk, of een vers of twee voor het gebed? Waarom

niet af en toe vier keer zingen? Waarom niet af en toe tevreden zijn met twee liederen, of slechts één? Waarom zingen na de preek? Waarom zingen sommigen anderzijds nooit aan het slot van de dienst? Is een gebed na de preek altijd, of zelfs vaak, raadzaam? Is het niet soms heel indrukwekkend? Zou de leiding van de Heilige Geest ons niet een afwisseling verzekeren die nu onbekend is? Laten wij alles doen om te voorkomen dat ons volk gaat denken dat een bepaalde vorm van dienst is voorgeschreven, en zo terugvalt in het bijgeloof waaraan het is ontkomen.

Varieer de stroom van uw gebeden in de voorbede. Er zijn veel onderwerpen die uw aandacht vragen: de kerk in haar zwakheid, haar afdwalingen, haar smarten en haar vertroostingen; de buitenwereld, de buurt, onbekeerde hoorders, de jongeren, de natie. Bid niet elke keer voor dit alles, want anders zullen uw gebeden lang en waarschijnlijk saai zijn. Welk onderwerp ook het eerst in uw hart opkomt, laat dat het eerst in uw smekingen zijn. Er is een manier om een gebedslijn te volgen, als de Heilige Geest u daarin leidt, die de dienst tot één geheel maakt en in harmonie brengt met de liederen en de rede. Het is heel nuttig de eenheid in de dienst te bewaren waar u kunt; niet slaafs, maar verstandig, zodat het effect één is. Sommige broeders slagen er zelfs niet in de eenheid in de preek te bewaren, maar dwalen van Brittannië naar Japan en halen alle denkbare onderwerpen erbij. Maar u die het bewaren van eenheid in de preek hebt bereikt, kunt een stap verder gaan en een mate van eenheid in de dienst tonen, door erop te letten dat in het lied, het gebed en het hoofdstuk hetzelfde onderwerp op de voorgrond blijft. Nauwelijks aan te bevelen is de gewoonte van sommige predikers om in het laatste gebed de preek te herhalen. Het kan voor het gehoor leerzaam zijn, maar dat is een doel dat het gebed volkomen vreemd is. Het is gewrongen, schools en ongepast; volg die gewoonte niet na.

Mijd als een adder alle pogingen om in de openbare aanbidding een valse gloed op te wekken. Doe geen moeite ernstig te lijken. Bid

zoals uw hart u ingeeft, onder de leiding van de Geest van God, en als u dof en zwaar bent, zeg dat dan aan de Heere. Het is geen kwaad uw doodsheid te belijden en te bewenen en om levendmaking te roepen; het zal waar en welgevallig gebed zijn. Maar gehuichelde gloed is een schandelijke vorm van liegen. Doe nooit degenen na die vurig zijn. U kent een goed man die zucht, en een ander wiens stem schril wordt wanneer hij door ijver wordt meegesleept, maar kreun of piep daarom niet om even ijverig te lijken als zij. Wees gewoon natuurlijk van begin tot eind, en vraag God u in alles te leiden.

Tot slot — dit is een woord dat ik in vertrouwen tot uzelf spreek — bereid uw gebed voor. U zegt met verbazing: "Wat bedoelt u toch?" Welnu, ik bedoel wat sommigen niet bedoelen. De vraag werd eens besproken in een vereniging van predikanten: "Was het juist dat de predikant zijn gebed van tevoren voorbereidde?" Sommigen hielden ernstig vol dat dit verkeerd was, en terecht. Anderen hielden met evenveel ernst vol dat het juist was, en zij waren niet tegen te spreken. Ik geloof dat beide partijen het bij het rechte eind hadden. De eerste broeders verstonden onder het voorbereiden van het gebed het bestuderen van uitdrukkingen en het samenstellen van een gedachtegang. Dat was naar hun aller zeggen geheel in strijd met geestelijke aanbidding, waarin wij onszelf in de hand van Gods Geest moeten laten om door Hem onderwezen te worden, zowel wat de inhoud als wat de woorden betreft. Hierin stemmen wij volkomen met hen in, want als een man zijn gebeden uitschrijft en zijn smekingen instudeert, laat hij dan meteen een liturgie gebruiken. Maar de broeders in de tegenpartij bedoelden met voorbereiding iets heel anders: niet de voorbereiding van het hoofd, maar van het hart. Die bestaat in het plechtig van tevoren overwegen van het belang van het gebed, het nadenken over de noden van de zielen van mensen en het gedenken van de beloften waarop wij moeten pleiten. Zo komt men voor de Heere met een bede geschreven op de "*vlezen tafelen des harten*". Dit is zeker beter dan op goed geluk tot God te komen, zonder een be-

paalde opdracht of wens op de gok voor de troon te stormen. “Ik word nooit moe van bidden,” zei iemand, “omdat ik altijd een bepaalde opdracht heb wanneer ik bid.” Broeders, zijn uw gebeden van deze soort? Doet u moeite in een gepaste gemoedsstemming te zijn om de smekingen van uw volk voor te gaan? Stelt u uw zaak ordentelijk voor wanneer u voor de Heere komt? Ik voel, mijn broeders, dat wij ons door het persoonlijke gebed moeten voorbereiden op het openbare bidden. Door dicht bij God te leven moeten wij een geest van gebed behouden, en dan zullen wij in onze hardop uitgesproken pleidooien niet tekortschieten. Als er iets verder dan dit geduld mag worden, dan is het dat men de Psalmen en gedeelten van de Schrift die beloften, smekingen, lofprijzingen en belijdenissen bevatten, uit het hoofd leert, voor zover zij behulpzaam kunnen zijn bij het bidden. Van Chrysostomus wordt gezegd dat hij zijn Bijbel uit het hoofd had geleerd, zodat hij die naar believen kon opzeggen: geen wonder dat hij Goudmond werd genoemd. In onze omgang met God kan geen spraak passender zijn dan de woorden van de Heilige Geest — “*Doe, gelijk als Gij gesproken hebt*” vermag bij de Allerhoogste altijd veel. Wij raden dus aan de door de Geest ingegeven gebedsoefeningen van het woord van de waarheid uit het hoofd te leren. Uw voortgezette lezing van de Schriften zal u dan altijd van nieuwe smekingen voorzien, die zullen zijn als uitgegoten zalf en het hele huis van God met haar geur vervullen wanneer u uw verzoeken in het openbaar voor de Heere brengt. Zaden van gebed die zo in het geheugen zijn gezaaid, zullen een voortdurende gouden oogst opleveren, wanneer de Geest uw ziel verwarmt met heilig vuur in het uur van het gemeentelijk gebed. Zoals David het zwaard van Goliath gebruikte voor latere overwinningen, zo kunnen ook wij soms een reeds verhoorde bede gebruiken en ons in staat vinden met de zoon van Isaï te zeggen: “*Er is zijns gelijke niet*”, terwijl God het in onze ervaring opnieuw vervult.

Laat uw gebeden vurig zijn, vol vuur, heftigheid en overwinnende kracht. Ik bid de Heilige Geest elke student van dit College zo te on-

derwijzen in het openbare gebed, dat God altijd met het beste gediend wordt. Laat uw smekingen eenvoudig en uit het hart zijn. En terwijl uw volk soms zal voelen dat de preek beneden de maat was, mogen zij ook voelen dat het gebed alles vergoedde.

Er zou veel meer te zeggen zijn, misschien moest er meer gezegd worden, maar tijd en kracht ontbreken ons beide, en daarom komen wij tot een besluit.

---

9. "*Denique sine monitore, quia de pectore oramus.*" Tertullianus, *Apologeticum*, hoofdstuk 30.

10. [Griekse tekst ontbreekt in de bron] Justinus de Martelaar, *Apologie* I, hoofdstuk 68, bladzijde 270, uitgave Otto.

11. A *Discourse concerning Liturgies and their Imposition*, deel 15 van Owens *Works*, uitgave van Goold.

12. Het is niet meer dan billijk te erkennen, en wij doen dat met genoegen, dat deze fout de laatste jaren steeds zeldzamer is geworden.

Lezing 5

De inhoud van onze preken

Preken moeten echt onderwijs bevatten, en hun leer moet degelijk, zwaarwegend en overvloedig zijn. Wij gaan de kansel niet op om te praten omwille van het praten. Wij hebben opdrachten door te geven die van het allerhoogste belang zijn, en wij kunnen ons geen mooie, lege woorden veroorloven. Het terrein van onze onderwerpen is vrijwel onbegrensd; wij zijn dus niet te verontschuldigen als onze toespraken kaal zijn en zonder inhoud. Spreken wij als gezanten van God, dan hoeven wij nooit te klagen over gebrek aan stof, want onze boodschap is boordevol. Het hele evangelie moet vanaf de kansel worden voorgesteld; het hele geloof dat "*eenmaal den heiligen overgeleverd is*" moeten wij verkondigen. De waarheid, zoals zij "*in Jezus is*", moet leerzaam worden verkondigd, zodat de mensen het blijde geklank niet alleen horen, maar ook kennen. Wij dienen niet bij het altaar van "*den onbekenden God*", maar spreken tot de aanbidders van Hem van wie geschreven staat: "*Die Uw Naam kennen, zullen op U vertrouwen.*" Een preek goed indelen kan een bijzonder nuttige kunst zijn, maar wat als er niets is om in te delen? Wie alleen maar kan indelen, is als een uitstekende voorsnijder met een lege schaal voor zich. Een passende en aantrekkelijke inleiding kunnen houden, zich tijdens de toegemeten spreektijd netjes en ongedwongen uitdrukken en afsluiten met een fatsoenlijk slotwoord: voor wie in godsdienstige zaken alleen een voorstelling geeft, lijkt dat misschien alles wat nodig is. Maar de ware dienaar van Christus weet dat de ware waarde van een preek niet ligt in vorm en manier, maar in de waarheid die zij be-

vat. Niets kan het gemis aan onderwijs goedmaken; alle welsprekendheid ter wereld is als kaf vergeleken bij de tarwe van het evangelie van onze zaligheid. Hoe fraai de mand van de zaaier ook is, zonder zaad is zij een armzalige bespotting. De grootste toespraak die ooit is gehouden, is een pronkerige mislukking als de leer van de genade van God erin ontbreekt. Zo'n toespraak zweeft als een wolk over de hoofden van de mensen heen, maar laat geen regen vallen op de dorstige aarde. Daarom is de herinnering eraan bij zielen die door de ervaring van een dringende nood wijs zijn geworden er een van teleurstelling, of erger. Iemands stijl mag zo betoverend zijn als die van de schrijfster van wie iemand zei "dat zij moest schrijven met een kristallen pen, gedoopt in dauw, op zilveren papier, en als strooipoeder het stof van een vlindervleugel moest gebruiken"; maar wat is louter sierlijkheid voor hoorders wier zielen op dit eigen ogenblik in gevaar verkeren, anders dan iets wat "*lichter dan de ijdelheid*" is?

Paarden beoordeelt men niet naar hun belletjes en tooi, maar naar ledematen, botten en bloed; en preken worden door verstandige hoorders, als zij ze beoordelen, grotendeels afgemeten aan de hoeveelheid evangelische waarheid en de kracht van evangelische geest die zij bevatten. Broeders, weeg uw preken. Verkoop ze niet per yard, maar weeg ze af per pond. Hecht geen waarde aan de hoeveelheid woorden die u uitspreekt, maar streef ernaar gewaardeerd te worden om de kwaliteit van uw stof. Het is dwaas kwistig te zijn met woorden en gierig met waarheid. Wie er plezier in heeft zichzelf beschreven te horen zoals de grootste dichter ter wereld iemand beschrijft, moet wel bijzonder weinig verstand hebben. Die dichter zegt: "Gratiano spreekt een oneindige hoeveelheid onzin, meer dan wie ook in heel Venetië: zijn redenen zijn als twee tarwekorrels, verborgen in twee schepels kaf; u zoekt de hele dag voordat u ze vindt, en als u ze hebt, zijn ze de moeite van het zoeken niet waard." Wekkende oproepen aan het gevoel zijn uitstekend, maar als ze niet worden gesteund door onderwijs, zijn ze niet meer dan een steekvlam in de pan: kruit

verschoten, maar geen kogel die doel treft. Wees ervan verzekerd dat het vurigste revivalisme zich in louter rook zal uitputten als het niet wordt gevoed met de brandstof van onderwijs. De goddelijke methode is de wet eerst in het verstand te leggen en haar dan in het hart te schrijven; eerst wordt het oordeel verlicht en dan worden de hartstochten bedwongen. Lees Hebreeën 8:10 en volg het voorbeeld van het genadeverbond. Gouges aantekening bij die plaats mag hier passend worden aangehaald: — "Predikanten moeten hierin God navolgen en naar hun beste vermogen de mensen onderrichten in de verborgenheden van de godzaligheid, hun leren wat zij moeten geloven en doen, en hen daarna aansporen om met daad en werk te doen wat hun is geleerd. Anders zal hun arbeid waarschijnlijk tevergeefs zijn. Het verwaarlozen van deze weg is een voorname oorzaak dat mensen in veel dwalingen vervallen, zoals zij in deze dagen doen." Ik mag eraan toevoegen dat deze laatste opmerking in onze tijd nog meer gewicht heeft gekregen. Juist onder onwetende kudden houden de wolven van het pausdom huis; gezond onderwijs is de beste bescherming tegen de ketterijen die links en rechts onder ons verwoesting aanrichten. Uw hoorders hunkeren naar degelijke kennis van bijbelse onderwerpen, en die moeten zij krijgen. Zij hebben recht op nauwkeurige verklaringen van de Heilige Schrift, en als u "*een Uitlegger, een uit duizend*" bent, een echte bode uit de hemel, zult u die rijkelijk geven. Wat er verder ook aanwezig is: het ontbreken van stichtende, onderwijzende waarheid is, zoals het ontbreken van meel in brood, fataal. Afgemeten aan hun vaste inhoud in plaats van aan hun oppervlakte zijn veel preken bijzonder armzalige voorbeelden van godvruchtige toespraken. Ik geloof dat deze opmerking maar al te gegrond is: wie een korte cursus volgt bij een docent in de sterrenkunde of de geologie, krijgt een redelijk duidelijk beeld van zijn stelsel; maar wie niet twaalf maanden, maar twaalf jaar naar de gewone predikers luistert, krijgt nog geen flauw idee van hun theologische stelsel. Als dat zo is, is het een ernstig gebrek, dat niet genoeg betreurd kan worden. He-

laas, de onduidelijke uitspraken van velen over de grootste van alle eeuwige werkelijkheden, en de vaagheid van gedachten bij anderen over de grondwaarheden, hebben al te veel aanleiding tot die kritiek gegeven! Broeders, als u geen theologen bent, dan bent u als herders eenvoudig niets. U kunt schitterende redenaars zijn en rijk aan gepolijste zinnen; maar zonder kennis van het evangelie en aanleg om het te onderwijzen bent u niet meer dan "*een klinkend metaal, of luidende schel*". Woordenvloed is maar al te vaak het vijgenblad dat dienstdoet als bedekking van theologische onwetendheid. Klinkende volzinnen worden aangeboden in plaats van gezonde leer, en retorische krullen in plaats van stevige gedachten. Dat hoort niet zo te zijn. De overvloed aan holle grootspraak en het ontbreken van voedsel voor de ziel maken van een kansel een doos vol bombast en wekken minachting op in plaats van eerbied. Als wij geen leerzame predikers zijn die het volk werkelijk voeden, kunnen wij grote aanhalers van sierlijke poëzie zijn en machtige verkopers van tweedehands windzakken, maar dan zijn wij als Nero van weleer. Hij zat te vioolspelen terwijl Rome in brand stond, en hij zond schepen naar Alexandrië om zand voor de arena te halen terwijl het volk honger leed bij gebrek aan graan.

Wij houden eraan vast dat er in preken een overvloed aan stof moet zijn, en vervolgens dat deze stof moet passen bij de tekst. De toespraak moet in de regel uit de tekst voortkomen, en hoe duidelijker dat zo is, hoe beter; maar te allen tijde moet zij op zijn minst een heel nauwe verwantschap met de tekst hebben. Op het gebied van vergeestelijken en toepassen mag een ruime speelruimte worden toegestaan; maar vrijheid mag niet verworden tot willekeur, en er moet altijd een verband zijn, en wel meer dan een ver verband: een werkelijke verwantschap tussen de preek en haar tekst. Onlangs hoorde ik van een opmerkelijke tekst, die, al naar u wilt, passend of onpassend was. De landheer van een parochie had een aantal vlammend scharlaken mantels weggegeven aan de oudste vrouwen van de

parochie. Deze schitterende wezens moesten de zondag daarop de parochiekerk bezoeken en vóór de kansel plaatsnemen. Vanaf die kansel stichtte een van de zelfverklaarde opvolgers van de apostelen de heiligen met de woorden: "*Salomo, in al zijn heerlijkheid, niet is bekleed geweest, gelijk een van deze.*" Er wordt verteld dat bij een latere gelegenheid, toen dezelfde weldoener van de parochie aan elke man met een gezin een schepel aardappelen had gegeven, het onderwerp op de zondag daarop was: "*Zo zeiden zij …: Het is Man.*" Ik kan niet zeggen of de stof in dat geval bij de gekozen tekst paste; ik neem aan van wel, want het is waarschijnlijk dat het hele optreden van begin tot eind dwaas was. Sommige broeders zijn klaar met hun tekst zodra zij die hebben voorgelezen. Nadat zij die passage met het aankondigen ervan alle verschuldigde eer hebben bewezen, voelen zij geen noodzaak er verder naar te verwijzen. Zij tikken als het ware even aan hun hoed voor dat gedeelte van de Schrift en trekken dan verder naar nieuwe velden en verse weiden. Waarom nemen die mannen eigenlijk een tekst? Waarom beperken zij hun eigen heerlijke vrijheid? Waarom maken zij van de Schrift een opstapblok om hun ongetemde Pegasus te bestijgen? De woorden van de inspiratie zijn toch zeker nooit bedoeld als laarzenknecht om een Praatgraag te helpen zijn zevenmijlslaarzen aan te trekken, waarmee hij van pool tot pool kan springen.

De zekerste manier om afwisseling te behouden, is u te houden aan de bedoeling van de Heilige Geest in het gedeelte dat u behandelt. Geen twee teksten zijn precies hetzelfde; iets in het verband of de strekking van de passage geeft aan elke ogenschijnlijk gelijke tekst een andere schakering. Blijf op het spoor van de Geest en u zult u nooit herhalen of om stof verlegen zitten: Zijn voetstappen druipen van vettigheid. Een preek komt bovendien met veel meer kracht bij het geweten van de hoorders aan als zij duidelijk het woord van God zelf is: niet een lezing over de Schrift, maar de Schrift zelf, opengelegd en toegepast. Het is aan de majesteit van de inspiratie verschul-

digd dat u, wanneer u zegt uit een vers te preken, dat vers niet uit het zicht dringt om ruimte te maken voor uw eigen gedachten.

Broeders, als u gewend bent bij de nauwkeurige zin van de Schrift te blijven die voor u ligt, raad ik u verder aan u te houden aan de *ipsissima verba*, de eigen woorden van de Heilige Geest. Want hoewel themapreken in veel gevallen niet alleen toelaatbaar, maar ook heel gepast zijn, zijn die preken die de nauwkeurige woorden van de Heilige Geest uitleggen het nuttigst en het aangenaamst voor het grootste deel van onze gemeenten. Zij houden ervan dat de woorden zelf worden verklaard en uitgelegd. De meesten zijn niet altijd voldoende in staat de zin los van de taal te vatten, om zo te zeggen de waarheid zonder lichaam te aanschouwen. Maar als zij de nauwkeurige woorden steeds opnieuw horen herhalen en bij elke uitdrukking lang horen stilstaan, zoals predikers als de heer Jay uit Bath dat doen, worden zij meer gesticht en zet de waarheid zich steviger in hun geheugen vast. Laat uw stof dus overvloedig zijn en laat haar uit het geïnspireerde woord opgroeien, zoals viooltjes en sleutelbloemen vanzelf uit de grasmat opkomen, of zoals de zuivere honing uit de raat druipt.

Zorg ervoor dat uw uitspraken altijd gewicht hebben en vol werkelijk belangrijk onderwijs zijn. Bouw niet met "*hout, hooi, stoppelen*", maar met "*goud, zilver, kostelijke stenen*". Het is nauwelijks nodig u te waarschuwen tegen de grofste ontaardingen van de kanselwelsprekendheid, anders zou het voorbeeld van de beruchte redenaar Henley kunnen worden aangehaald. Die praatzieke avonturier, die Pope in zijn *Dunciad* heeft vereeuwigd, maakte van de gebeurtenissen van de week het onderwerp van zijn potsenmakerij op doordeweekse dagen, en godsdienstige onderwerpen ondergingen op zondag hetzelfde lot. Zijn sterke kant lag in zijn lage geestigheid en in het moduleren van zijn stem en het afgemeten bewegen van zijn handen. De spotdichter zegt van hem: "Hoe vloeiend druipt de onzin van zijn tong." Heren, het zou beter zijn nooit geboren te zijn dan dat zoiets naar waarheid

van ons gezegd kan worden; wij zijn op gevaar van onze zielen verplicht ons bezig te houden met de ernstige zaken van de eeuwigheid en niet met aardse onderwerpen. Er zijn echter andere en aanlokkelijker manieren om met hout en hooi te bouwen, en u moet ervoor waken dat u zich daardoor niet laat misleiden. Deze opmerking is vooral nodig voor die heren die hoogdravende zinnen aanzien voor welsprekendheid en Latijnse woordkeus voor grote diepte van gedachten. Bepaalde leraren in de predikkunde moedigen, zo niet met hun voorschriften dan toch met hun voorbeeld, bluf en grote opgeblazen woorden aan, en zijn daarom bijzonder gevaarlijk voor jonge predikers. Denk u een toespraak in die begint met de volgende verbazingwekkende en overweldigende bewering, die u door haar eigen grootsheid dadelijk met een gevoel van het verhevene en schone zal treffen: "DE MENS IS ZEDELIJK." Dit genie had er nog aan kunnen toevoegen: "Een kat heeft vier poten." Er zou in de ene mededeling evenveel nieuws zijn geweest als in de andere. Ik herinner me een preek van een schrijver die zich diepzinnig waande en de lezer volkomen verdoofde met grenadierswoorden van zes voet lengte, maar die, goed ingekookt, op niet meer vleesextract neerkwam dan dit: de mens heeft een ziel, zijn ziel zal in een andere wereld voortleven, en daarom moet hij zorgen dat zij daar een gelukkige plaats inneemt. Niemand kan bezwaar maken tegen die leer, maar zij is niet zo nieuw dat zij een trompetgeschal en een stoet van opgesmukte zinnen nodig heeft om haar aan het publiek voor te stellen. De kunst om alledaagse dingen sierlijk, plechtstatig, hoogdravend en bombastisch te zeggen is onder ons niet verloren gegaan, hoewel het volledig uitsterven ervan "een einde, vurig te wensen" zou zijn. Preken van dit slag zijn als modellen voorgehouden, en toch zijn het louter stukjes blaas, die op uw vingernagel zouden passen. Zij zijn zo opgeblazen dat zij u doen denken aan de gekleurde ballonnen die rondtrekkende kooplieden door de straten dragen om voor een halve penny per stuk te verkopen, tot vermaak van de allerjongsten. De vergelijking gaat,

tot mijn spijt, nog een eindje verder op, want in sommige gevallen bevatten deze toespraken als kleurstof een zweempje vergif, waar sommige zwakkeren tot hun schade achter zijn gekomen. Het is schandelijk uw kansel te beklimmen en rivieren van taal, watervallen van woorden over uw volk uit te storten, waarin louter gemeenplaatsen zijn opgelost als oneindig kleine korreltjes homeopathisch geneesmiddel in een Atlantische oceaan van gepraat. Het is veel beter de mensen brokken ongeprepareerde waarheid ruw voor te zetten, als stukken vlees van het hakblok van de slager, er maar zo afgehakt, met bot en al, en zelfs neergegooid in het zaagsel. Dat is beter dan de mensen met vertoon en op kieskeurige wijze een heerlijke schijf van helemaal niets aan te reiken op een porseleinen schotel, versierd met de peterselie van de poëzie en gekruid met de saus van gemaaktheid. Het is een gelukkige zaak als u zo door de Heilige Geest wordt geleid dat u een duidelijk getuigenis geeft van alle leerstukken die het evangelie vormen of eromheen liggen. Geen waarheid mag worden achtergehouden. De leer van de terughoudendheid, die zo verfoeilijk is in de mond van jezuïeten, is geen haar minder snood wanneer protestanten haar aanvaarden. Het is niet waar dat sommige leerstukken alleen voor de ingewijden zijn; er is niets in de Bijbel dat zich voor het licht schaamt. De verhevenste opvattingen over de goddelijke soevereiniteit hebben een praktische strekking en zijn niet, zoals sommigen denken, louter metafysische spitsvondigheden; de kenmerkende uitspraken van het calvinisme hebben betekenis voor het dagelijks leven en de gewone ervaring. Als u die opvattingen aanhangt, of de tegengestelde, hebt u geen vrijstelling die u toestaat uw overtuigingen te verbergen. Voorzichtige terughoudendheid is in negen van de tien gevallen lafhartig verraad. De beste tactiek is nooit tactisch te zijn, maar elk deeltje van de waarheid te verkondigen voor zover God het u heeft geleerd. Harmonie vereist dat de stem van één leerstuk de overige niet overstemt, en zij eist ook dat de zachtere tonen niet worden weggelaten vanwege het grotere volume van andere klanken.

Elke toon die de grote speelman heeft voorgeschreven, moet klinken; elke toon heeft zijn eigen evenredige kracht en nadruk. De passage die met *forte* is gemerkt, mag niet worden verzacht, en die met *piano* mogen niet als donder worden uitgerold, maar elk moet zijn verdiende gehoor krijgen. Alle geopenbaarde waarheid in harmonische verhouding moet uw thema zijn.

Broeders, als u zich voorneemt in uw kanselwoorden belangrijke waarheden te behandelen, mag u niet eeuwig rond de hoeken van de waarheid blijven zweven. Leerstukken die niet van vitaal belang zijn voor de zaligheid van de ziel, en zelfs niet onmisbaar voor het praktische christendom, horen niet bij elke gelegenheid van de eredienst aan de orde te komen. Breng alle trekken van de waarheid in de juiste verhouding naar voren, want elk deel van de Schrift is nuttig, en u moet niet alleen de waarheid prediken, maar de hele waarheid. Hamer niet voortdurend op één waarheid alleen. Een neus is een belangrijk onderdeel van het menselijk gelaat, maar alleen iemands neus schilderen is geen bevredigende manier om zijn portret te maken: een leerstuk kan heel belangrijk zijn, maar een overdreven waardering ervan kan noodlottig zijn voor een evenwichtige en volledige bediening. Maak van bijzaken geen hoofdzaken. Schilder de details van de achtergrond van het evangeliebeeld niet met dezelfde zware kwast als de grote voorwerpen op de voorgrond. De grote vraagstukken van het sublapsarisme en het supralapsarisme, de scherpe debatten over de eeuwige zoonschap, de ernstige twist over de dubbele uitgang en de pre- of postmillennialistische stelsels, hoe belangrijk sommigen ze ook achten, zijn praktisch van heel weinig belang voor die godvruchtige weduwe die met haar naald zeven kinderen moet onderhouden. Zij wil veel liever horen over de liefdevolle goedheid van de God van de voorzienigheid dan over deze diepe verborgenheden. Als u haar toespreekt over de trouw van God aan Zijn volk, wordt zij opgebeurd en geholpen in de strijd van het leven; maar moeilijke vragen zullen haar verwarren of in slaap brengen. Zij staat echter

model voor honderden die uw zorg het meest nodig hebben. Ons grote hoofdthema is het goede nieuws uit de hemel: de tijding van barmhartigheid door de verzoenende dood van Jezus, barmhartigheid voor de voornaamste van de zondaren wanneer zij in Jezus geloven. Wij moeten al onze kracht van oordeel, geheugen, verbeelding en welsprekendheid leggen in de verkondiging van het evangelie, en niet aan de prediking van het kruis onze willekeurige gedachten geven terwijl zijpaden onze diepere overpeinzingen in beslag nemen. Reken erop: als wij het verstand van een Locke of een Newton en de welsprekendheid van een Cicero zouden aanwenden voor de eenvoudige leer van "geloof en leef", zouden wij geen kracht overhouden. Broeders, houd u in de eerste plaats en boven alles aan de eenvoudige evangelische leer; wat u verder ook wel of niet predikt, zorg dat u onophoudelijk de zielzaligende waarheid naar voren brengt van "*Jezus Christus, en Dien gekruisigd*". Ik ken een predikant wiens schoenriem ik niet waardig ben te ontbinden, en wiens prediking vaak weinig beter is dan heilig miniatuurschilderwerk — ik zou bijna zeggen heilige beuzelarij. Hij is op zijn best bij de tien tenen van het beest, de vier gezichten van de cherubim, de mystieke betekenis van dassenvellen, de typologische betekenis van de draagstokken van de ark en de vensters van Salomo's tempel; maar de zonden van zakenlieden, de verzoekingen van deze tijd en de noden van onze eeuw raakt hij bijna nooit aan. Zo'n prediking doet mij denken aan een leeuw die op muizenjacht is, of aan een oorlogsschip dat rondvaart op zoek naar een verloren watervat. Onderwerpen die in belang nauwelijks opwegen tegen wat Petrus "*oudwijfse fabelen*" noemt, worden tot grote zaken gemaakt door die microscopische godgeleerden voor wie de fijnheid van een punt aantrekkelijker is dan het redden van zielen. U zult in Todds *Student's Manual* gelezen hebben dat Harcatius, koning van Perzië, een beroemd mollenvanger was en dat Briantes, koning van Lydië, even *au fait* was met het vijlen van naalden; maar deze beuzelarijen bewijzen helemaal niet dat zij grote koningen waren. In de be-

diening is het net zo: er bestaat zoiets als een armzalige geestelijke bezigheid die niet past bij de rang van een gezant van de hemel.

Bij een bepaalde soort geesten schijnt in deze tijd de Atheense lust om iets nieuws te zeggen of te horen te overheersen. Zij roemen op nieuw licht en maken aanspraak op een soort inspiratie die hun het recht geeft allen te veroordelen die niet tot hun broederschap behoren; en toch heeft hun grote openbaring betrekking op een loutere bijkomstigheid van de eredienst, of op een duistere uitleg van een profetie. Bij het zien van hun grote drukte en luide geschreeuw om zo weinig worden wij herinnerd aan

> "*Een oceaan, tot storm opgezweept,*
> *om een veer te laten zweven of een vlieg te laten verdrinken.*"

Nog erger zijn zij die hun tijd verspillen met het zaaien van twijfel over de echtheid van teksten of over de juistheid van bijbelse uitspraken over natuurverschijnselen. Pijnlijk herinner ik mij dat ik op een zondagavond een toespraak hoorde, een preek genoemd, waarvan het thema een slimme vraag was: daalde er werkelijk een engel neer om het water van Bethesda in beroering te brengen, of was het een met tussenpozen opwellende bron waarover het Joodse bijgeloof een legende had verzonnen? Stervende mannen en vrouwen waren bijeengekomen om de weg van de zaligheid te horen, en zij werden afgescheept met zo'n ijdelheid! Zij kwamen om brood en kregen een steen; de schapen keken op naar de herder en werden niet gevoed. Zelden hoor ik een preek, en als ik er een hoor, tref ik het buitengewoon slecht. Een van de laatste waarmee ik werd vermaakt, was bedoeld als rechtvaardiging van Jozua voor het verdelgen van de Kanaänieten, en een andere wilde aantonen: "*Het is niet goed, dat de mens alleen zij.*" Hoeveel zielen er zijn bekeerd als antwoord op de gebeden vóór deze preken, heb ik nooit kunnen vaststellen, maar ik vermoed sterk dat er geen buitengewone vreugde was die de rust van de gouden straten verstoorde.

In de overtuiging dat mijn volgende opmerking bijna overal overbodig is, breng ik haar met schroom naar voren: overlaad een preek niet met te veel stof. Niet alle waarheid hoeft in één toespraak te worden samengebracht. Preken zijn geen complete stelsels van godgeleerdheid. Het komt voor dat men te veel te zeggen heeft en het zo lang zegt dat de hoorders met walging naar huis gaan in plaats van met verlangen. Een oude predikant liep met een jonge prediker mee, wees naar een korenveld en merkte op: "Uw laatste preek had te veel in zich en was niet duidelijk genoeg, of niet goed genoeg geordend; ze was als dat tarweveld: ze bevatte veel ruw voedsel, maar niets dat geschikt was voor gebruik. U moet uw preken maken als een brood, geschikt om te eten en in een handige vorm." Het valt te vrezen dat menselijke hoofden (frenologisch gesproken) niet meer zo ruim zijn voor theologie als vroeger. Onze voorvaderen verheugden zich namelijk in zestien ounces godgeleerdheid, onverdund en onopgesmukt, en konden die drie of vier uur aan één stuk blijven ontvangen; maar onze meer ontaarde, of misschien drukkere, generatie heeft ongeveer één ounce leer per keer nodig, en dat moet dan het geconcentreerde extract of de etherische olie zijn, en niet de hele substantie van de godgeleerdheid. Wij moeten in deze tijd veel zeggen in weinig woorden, maar niet te veel, en niet met te veel uitwijding. Eén gedachte die in de geest is vastgezet, zal beter zijn dan vijftig gedachten die men langs het oor laat vliegen. Eén spijker van tien pence, ingeslagen en omgeklonken, is nuttiger dan een twintigtal kopspijkertjes die los zijn bevestigd en na een uur weer worden uitgetrokken. Onze stof moet goed geordend zijn volgens de ware regels van de bouwkunst van het denken. Niet praktische gevolgtrekkingen aan de basis en leerstellingen als sluitstenen; niet beeldspraak in de fundamenten en stellingen op de top; niet de belangrijkste waarheden eerst en het mindere onderwijs als laatste, zoals bij een anticlimax; maar de gedachte moet klimmen en stijgen. De ene trap van onderwijs moet naar de volgende leiden, de ene deur van redenering naar

de andere, en het geheel moet de hoorder omhoogvoeren naar een vertrek waarvan de ramen uitzicht geven op de waarheid, blinkend in het licht van God. Heb in de prediking voor alles een plaats, en laat alles op zijn plaats staan. Laat nooit toe dat waarheden hals over kop van u afvallen. Laat uw gedachten niet als een bende losbarsten, maar laat ze marcheren als een troep soldaten. Orde, de eerste wet van de hemel, mag niet worden verwaarloosd door de gezanten van de hemel.

Uw leerstellig onderwijs moet duidelijk en ondubbelzinnig zijn. Om dat te kunnen zijn, moet het eerst en vooral duidelijk zijn voor uzelf. Sommige mannen denken in rook en preken in een wolk. Uw mensen willen geen stralende nevel, maar de vaste *terra firma* van de waarheid. Filosofische bespiegelingen brengen bepaalde geesten in een halfdronken toestand, waarin zij alles dubbel zien of helemaal niets zien. Het hoofd van een zeker college in Oxford werd jaren geleden door een vreemdeling gevraagd wat het motto in het wapen van die universiteit was. Hij vertelde hem dat het was: "*Dominus illuminatio mea*." Maar hij zei de vreemdeling ook openhartig dat naar zijn persoonlijke mening een passender motto zou kunnen zijn: "*Aristoteles meae tenebrae*." Opzienbarende schrijvers hebben veel eerlijke mannen half gek gemaakt, die gewetensvol hun nachtelijke geschriften hebben gelezen vanuit het idee dat zij bij de tijd moesten zijn. Alsof zo'n noodzaak ons niet evengoed zou kunnen verplichten de schouwburgen te bezoeken om de nieuwe toneelstukken te kunnen beoordelen, of de renbaan te bezoeken om niet te bekrompen te zijn in onze opvattingen over paardenrennen en gokken. Wat mij betreft: ik geloof dat de voornaamste lezers van ketterse boeken predikanten zijn, en dat die boeken doodgeboren van de pers zouden vallen als predikanten er geen notitie van namen. Laat een predikant zich ervoor wachten zichzelf in verwarring te brengen, en dan is hij op weg om begrijpelijk te worden voor zijn mensen. Wie zich niet verstaanbaar kan maken, kan niet hopen dat zijn woorden worden gevoeld.

Als wij onze mensen verfijnde waarheid geven, zuivere schriftuurlijke leer, en alles zo verwoord dat er geen onnodige duisterheid in zit, zullen wij ware herders van de schapen zijn, en zal het toenemen van onze mensen spoedig openbaar worden.

Probeer de stof van uw preken zo vers mogelijk te houden. Herhaal niet vijf of zes leerstukken met een onveranderlijke eentonigheid. Koop een theologisch draaiorgel, broeders, met vijf melodieën nauwkeurig afgesteld, en u bent bevoegd om als ultra-calvinistisch predikant te werken in Zoar en Jireh, als u daarbij ook bij een of andere azijnfabriek een goede voorraad bittere, scherpe verwensingen van arminianen en voorstanders van de geloofsplicht inkoopt. Hersens en genade zijn facultatief, maar het orgel en de alsem zijn onmisbaar. Het is aan ons een wijder bereik van de waarheid te zien en ons daarin te verheugen. Alles wat deze goede mannen belijden over genade en soevereiniteit, houden wij even vast en vrijmoedig staande als zij; maar wij durven onze ogen niet te sluiten voor andere leringen van het Woord, en wij voelen ons gebonden onze bediening te volbrengen door te verkondigen "*al den raad Gods*". Met overvloedige thema's, ijverig toegelicht met verse beeldspraak en ervaringen, zullen wij niet vermoeien, maar onder Gods hand de oren en harten van onze hoorders winnen.

Laat uw onderwijs groeien en vooruitgaan; laat het dieper worden met uw ervaring en stijgen met de voortgang van uw ziel. Ik bedoel niet dat u nieuwe waarheden moet prediken; integendeel, ik acht die man gelukkig die van meet af aan zo goed is onderwezen dat hij na vijftig jaar bediening nooit een leerstuk heeft hoeven herroepen of over een belangrijke leemte heeft hoeven treuren. Maar ik bedoel: laat onze diepte en ons inzicht voortdurend toenemen, en waar geestelijke vooruitgang is, zal dat zo zijn. Timotheüs kon niet prediken als Paulus. Onze eerdere voortbrengselen moeten worden overtroffen door die van onze rijpere jaren; wij mogen die nooit tot voorbeeld nemen; ze kunnen het best worden verbrand, of alleen worden be-

waard om te worden betreurd vanwege hun oppervlakkigheid. Het zou treurig zijn als wij, na vele jaren in de school van Christus, niet meer wisten. Onze vooruitgang mag langzaam zijn, maar vooruitgang moet er zijn, anders is er reden te vermoeden dat het innerlijke leven ontbreekt of droevig ongezond is. Houd het voor volkomen zeker dat u het nog niet verkregen hebt, en moge u genade gegeven worden om voorwaarts te streven naar wat nog verder ligt. Moge u allen bekwaam worden gemaakt "*om te zijn dienaars des Nieuwen Testaments*", en in geen ding minder zijn dan de uitnemendste predikers, hoewel u in uzelf nog steeds niets zult zijn.

Het woord "preek" zou een stoot betekenen, en daarom moeten wij er bij het preken naar streven het onderwerp dat voorhanden is met kracht en effect te hanteren, en het onderwerp moet zich voor zo'n gebruik lenen. Louter zedelijke thema's kiezen is een houten dolk hanteren; maar de grote waarheden van de openbaring zijn als scherpe zwaarden. Blijf bij leerstukken die het geweten en het hart in beroering brengen. Blijf onwankelbaar de voorvechters van een zielenwinnend evangelie. Gods waarheid is op de mens afgestemd, en Gods genade stemt de mens op haar af. Er is een sleutel die, onder God, het speeldoosje van de menselijke natuur kan opwinden; verkrijg hem en gebruik hem dagelijks. Daarom dring ik erop aan dat u zich houdt aan het ouderwetse evangelie, en alleen daaraan, want voorzeker is het "*een kracht Gods tot zaligheid*".

Van alles wat ik zou willen zeggen is dit de som: mijn broeders, predik CHRISTUS, altijd en altijd weer. Hij is het hele evangelie. Zijn persoon, ambten en werk moeten ons ene, grote, alles omvattende thema zijn. De wereld moet nog steeds horen van haar Zaligmaker en van de weg om Hem te bereiken. Rechtvaardiging door het geloof zou veel meer dan nu het dagelijkse getuigenis van de protestantse kansels moeten zijn; en als met deze hoofdwaarheid ook de andere grote leerstukken van de genade algemener verbonden zouden worden, des te beter voor onze kerken en onze tijd. Als wij met de ijver van de

methodisten de leer van de puriteinen kunnen prediken, ligt er een grote toekomst voor ons. Het vuur van Wesley en de brandstof van Whitefield zullen een brand veroorzaken die de wouden van de dwaling in vlam zet en de ziel van deze koude aarde zelf verwarmt. Wij zijn niet geroepen om filosofie en metafysica te verkondigen, maar het eenvoudige evangelie. De val van de mens, zijn behoefte aan een nieuwe geboorte, vergeving door een verzoening en zaligheid als gevolg van geloof: dit zijn onze strijdbijl en onze strijdwapenen. Wij hebben genoeg te doen met het leren en onderwijzen van deze grote waarheden, en vervloekt zij die geleerdheid die ons van onze zending afleidt, of die opzettelijke onwetendheid die ons verlamt in het nastreven ervan. Meer en meer ben ik beducht dat enige opvatting over profetie, kerkbestuur, politiek of zelfs systematische theologie een van ons zou kunnen afhouden van het roemen in het kruis van Christus. Zaligheid is een thema waarvoor ik graag elke heilige tong zou werven. Ik ben hebzuchtig naar getuigen voor het heerlijke evangelie van de zalige God. O, dat de gekruisigde Christus de algemene last van de mannen Gods was! Uw gissing naar het getal van het beest, uw napoleontische bespiegelingen, uw vermoedens over een persoonlijke antichrist — vergeef het mij, ik reken ze slechts als beenderen voor honden. Nu er mensen sterven en de hel zich vult, lijkt het mij het allerergste gezwam om te mompelen over een Armageddon bij Sebastopol of Sadowa of Sedan, en tussen de gesloten bladen van het lot door te gluren om het lot van Duitsland te ontdekken. Over de profetie van de Openbaring staat: "*Zalig is hij, die leest, en zijn zij, die horen de woorden dezer profetie*". Maar dezelfde zegen is blijkbaar niet gevallen op hen die voorgeven haar uit te leggen, want geslacht na geslacht van hen is door de loutere loop van de tijd in dwaling bewezen, en de huidige generatie zal volgen naar hetzelfde roemloze graf. Ik wil liever één enkele vuurbrand uit het vuur rukken dan alle verborgenheden verklaren. Een ziel te winnen, zodat zij niet in het verderf neerdaalt, is een glorieuzere prestatie dan gekroond te worden in de

arena van de theologische twist als Doctor *Sufficientissimus*. Getrouw de heerlijkheid van God in het aangezicht van Jezus Christus te hebben ontsluierd, zal in het laatste oordeel als waardiger dienst worden gerekend dan het oplossen van de raadsels van de religieuze Sfinx, of het doorhakken van de Gordiaanse knoop van apocalyptische moeilijkheid. Gezegend is die bediening waarvan CHRISTUS ALLES IS.

Lezing 6

De keuze van de tekst

Ik vertrouw erop, mijn broeders, dat wij allen diep beseffen hoe belangrijk het is om elk onderdeel van de eredienst zo goed mogelijk te laten verlopen. De redding van een ziel kan, als middel, afhangen van de keuze van een lied. Wie dat bedenkt, zal het kiezen van de psalmen en gezangen geen kleinigheid vinden. Een goddeloze vreemdeling kwam eens een van onze diensten in Exeter Hall binnen. Hij werd tot het kruis gebracht door een lied van Wesley: "Jezus, Beminnaar van mijn ziel." "Heeft Jezus mij lief?" zei hij. "Waarom leef ik dan in vijandschap met Hem?" God kan ook een uitdrukking in ons gebed bijzonder zegenen tot de bekering van een dwalende. En het gebed in de zalving van de Heilige Geest kan veel bijdragen aan de opbouw van Gods volk en ontelbare zegeningen over hen brengen. Daarom zullen wij proberen te bidden met de beste gave en de hoogste genade die binnen ons bereik liggen. Ook bij de schriftlezing kunnen troost en onderwijs rijkelijk worden uitgedeeld. Wij zullen dus bij onze opengeslagen Bijbel even stilstaan en eerbiedig vragen om geleid te worden naar dat gedeelte van de Heilige Schrift dat het meest tot nut kan zijn.

Wat de preek betreft, zijn wij allereerst bezorgd over de keuze van de tekst. Niemand van ons denkt zo lichtvaardig over de preek dat hij meent dat een willekeurig opgeraapte tekst bij elke gelegenheid past, of zelfs maar bij enige gelegenheid. Wij zijn niet allemaal van de mening van Sydney Smith. Hij raadde een broeder die om een tekst verlegen zat aan om te preken over "*Parthers, en Meders, en Elamieten,*

en de inwoners zijn van Mesopotamië", alsof alles maar goed genoeg is voor een preek. Ik hoop dat wij ons elke week met grote ernst afvragen over welke onderwerpen wij de gemeente op zondagmorgen en zondagavond zullen toespreken. De hele Schrift is immers goed en nuttig, maar niet alles is bij elke gelegenheid even passend.[13] Alles heeft een bestemde tijd, en alles wint erbij als het op zijn tijd komt. Een wijze huisvader doet zijn best om ieder lid van het gezin op de juiste tijd zijn deel van het voedsel te geven. Hij deelt niet zomaar rantsoenen uit, maar stemt de spijzen af op de behoeften van zijn gasten. Alleen een kale ambtenaar, een slaaf van de sleur, een levenloze automaat van het formalisme, neemt genoegen met het eerste onderwerp dat hij tegenkomt. Wie zijn onderwerpen plukt zoals kinderen in de wei boterbloemen en madeliefjes plukken, gewoon zoals ze zich aandienen, handelt misschien passend bij zijn positie in een kerk waarin een beschermheer hem heeft binnengeschoven en waaruit de gemeente hem niet kan verwijderen. Maar wie zegt door God geroepen te zijn en door de vrije keuze van de gelovigen op zijn plaats te zijn gezet, moet zijn bediening beter bewijzen dan met zulke nalatigheid. Uit vele edelstenen moeten wij het juweel kiezen dat het best past in de zetting van het moment. Wij durven niet de feestzaal van de Koning binnen te stormen met een warboel van levensmiddelen, alsof het feestmaal een ordinair gegrabbel moest worden. Als welgemanierde bedienden blijven wij staan en vragen wij de grote Meester van het feest: "Heere, wat wilt Gij dat wij vandaag op Uw tafel zetten?"

Sommige teksten komen ons voor als hoogst ongelukkig gekozen. Wij vragen ons af wat de predikant van de heer Disraeli deed met de woorden "*Zal ik uit mijn vlees God aanschouwen*", toen hij onlangs sprak op het oogstfeest van een dorp. Uiterst ongelukkig was ook de begrafenistekst voor een vermoorde predikant, de heer Plow: "*Het is alzo, dat Hij het Zijn beminden als in den slaap geeft.*" Volslagen dwaas was degene die voor een preek voor de rechters bij een zitting van

het gerechtshof koos: "*Oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld wordt.*" Laat u niet misleiden door de klank en de schijnbare toepasselijkheid van bijbelwoorden. Athanase Coquerel bekent dat hij bij een derde bezoek aan Amsterdam heeft gepreekt over de woorden: "*Dit is de derde maal, dat ik tot u kom*" (2 Korinthe 13:1). Hij voegt er terecht aan toe dat hij "daarna grote moeite had om in deze rede te leggen wat bij de gelegenheid paste." Een soortgelijk geval was een van de preken over het overlijden van prinses Charlotte, over de woorden: "*Dat zij krank werd en stierf.*" Nog erger is het om woorden te kiezen uit ellendige schertslust, zoals bij een recente preek over de dood van Abraham Lincoln, over de zin: "*Abraham is gestorven.*" Er wordt verteld van een student, die hopelijk nooit uit de dop is gekropen, dat hij in het openbaar een preek hield voor zijn leraar, dr. Philip Doddridge. Nu had de goede man de gewoonte om recht tegenover de student te gaan zitten en hem vol in het gezicht te kijken. U kunt zich dus zijn verbazing voorstellen, om niet te zeggen zijn verontwaardiging, toen de aangekondigde tekst luidde: "*Ben Ik zo langen tijd met ulieden, en hebt gij Mij niet gekend, Filippus?*" Heren, dwazen worden soms student. Laten wij hopen dat niemand van die soort onze *Alma Mater* te schande maakt. Ik vergeef de man die voor die dronken Salomo, Jakobus de Eerste van Engeland en de Zesde van Schotland, preekte over Jakobus 1:6; de verleiding was te groot om te weerstaan. Maar voor eeuwig vervloekt zij de ellendeling, als zo iemand ooit heeft bestaan, die het overlijden van een diaken herdacht met een tirade over: "*En het geschiedde, dat de bedelaar stierf.*" De leugenaar die zo'n gruwel aan mij heeft toegeschreven, vergeef ik het. Maar ik hoop dat hij zijn schandelijke streken niet op iemand anders zal uitproberen.

Zoals wij een zorgeloos, toevallig grijpen naar onderwerpen willen vermijden, zo willen wij ook een eentonige regelmaat vermijden. Ik heb gehoord van een predikant die tweeënvijftig zondagse preken had, plus een paar extra voor feestdagen. Die hield hij jaar na jaar in vaste volgorde. Bij hem hoefde de gemeente niet te smeken dat haar

de volgende sabbat dezelfde woorden gesproken zouden worden. En het zou ook geen wonder zijn als er navolgers van Eutychus werden gevonden, en niet alleen op de derde zoldering. Nog niet zo lang geleden zei een predikant tegen een boer, een vriend van mij: "Weet u wat, meneer D.? Ik zat laatst mijn preken door te bladeren, en de pastorie is werkelijk zo vochtig, vooral in mijn studeerkamer, dat mijn preken helemaal muf zijn geworden." Mijn vriend was wel kerkvoogd, maar ging zelf naar een kerk van de dissenters. Hij was niet zo onbeleefd om te zeggen dat hij dat best kon geloven. Maar omdat de eerbiedwaardige dorpsoudsten de genoemde preken al vaak hadden gehoord, waren ze misschien wel in meer dan één opzicht muf. Er zijn mensen in het ambt die een klein voorraadje preken hebben aangelegd en die tot vervelens toe met afschuwelijke regelmaat herhalen. Rondtrekkende broeders moeten veel meer aan die verzoeking blootstaan dan zij die jarenlang op één plaats staan. Als zij aan die gewoonte ten prooi vallen, betekent dat beslist het einde van hun bruikbaarheid. Het jaagt ook een ondraaglijke doodskilte door hun hart, en hun gemeente zal dat al snel merken als zij hen hun versleten werkstukken als een papegaai hoort opzeggen. De beste uitvinding om geestelijke luiheid te bevorderen is wel het plan om een voorraad preken voor twee of drie jaar aan te leggen en die steeds opnieuw in volgorde te herhalen. Wij, mijn broeders, hopen vele jaren, zo niet ons hele leven, op één plaats te wonen, vastgeworteld door de wederzijdse genegenheid die tussen ons en onze gemeente zal groeien. Daarom hebben wij een heel andere methode nodig dan die van een luiaard of een rondtrekkend evangelist.

Het moet voor sommigen zwaar en voor anderen heel gemakkelijk zijn, denk ik, om hun onderwerp te vinden op de manier van hen wier lot in de bisschoppelijke staatskerk is gevallen. Daar neemt de predikant gewoonlijk het evangelie, de epistel of de lezing van de dag, en hij voelt zich verplicht, niet door een wet maar door een soort gewoonterecht, om over een vers uit het een of het ander te preken. Als

Advent en Epifanie, de vastentijd en Pinksteren weer hun vaste ronde maken, hoeft niemand in zijn hart te worstelen met de vraag: "Wat zal ik tot dit volk zeggen?" De stem van de kerk is helder en duidelijk: "*Meester! zeg het.* Daar ligt uw werk; geef u er helemaal aan." Misschien zijn er voordelen verbonden aan zo'n vaste regeling, maar het bisschoppelijke publiek lijkt daar niet in te hebben gedeeld. Hun eigen schrijvers klagen immers voortdurend over de saaiheid van de preken en betreuren het droevige lot van de lankmoedige leken, die ernaar moeten luisteren. De slaafse gewoonte om de loop van de zon en de omloop van de maanden te volgen, in plaats van op de Heilige Geest te wachten, is naar mijn mening ruim voldoende om te verklaren dat de preken in vele kerken, naar het oordeel van hun eigen schrijvers, niet meer zijn dan staaltjes van "die fatsoenlijke zwakte, die hun makers behoedt voor lachwekkende fouten en hen tegelijk belet treffende schoonheden voort te brengen." Laat het dan vaststaan dat wij het allen van het grootste belang vinden om niet alleen de waarheid te prediken, maar de juiste waarheid voor elke bijzondere gelegenheid. Wij zullen ons inspannen om te spreken over onderwerpen die het best bij de behoeften van ons volk passen en het meest kans hebben een kanaal van genade voor hun hart te worden.

Is het moeilijk om teksten te vinden? Ik herinner mij dat ik in mijn jonge jaren ergens in een boek met lezingen over homiletiek een bewering las die mij destijds danig beangstigde. Het kwam ongeveer hierop neer: "Als iemand moeite heeft met het kiezen van een tekst, kan hij maar beter meteen teruggaan naar de kruidenierswinkel of de ploeg, want hij heeft kennelijk niet de bekwaamheid die voor een predikant nodig is." Nu was juist dit heel vaak mijn kruis en last geweest. Ik vroeg mij dus af of ik naar een of ander wereldlijk beroep moest overstappen en het ambt moest verlaten. Maar dat heb ik niet gedaan, want ik ben nog altijd overtuigd dat ik, ondanks het vernietigende oordeel van die docent, een roeping volg waarop God duidelijk Zijn zegel heeft gezet. Die strenge opmerking bezwaarde mijn gewe-

ten zo, dat ik mijn grootvader, die al zo'n vijftig jaar in het ambt stond, vroeg of hij ooit in verlegenheid was geweest bij het kiezen van zijn onderwerp. Hij vertelde mij openhartig dat dit altijd zijn grootste moeite was geweest; vergeleken daarmee was het preken zelf voor hem geen zorg. Ik herinner mij de opmerking van de eerbiedwaardige man: "De moeilijkheid is niet dat er te weinig teksten zijn, maar dat er zo veel zijn dat ik tussen hen gedrongen word." Broeders, wij lijken soms op de liefhebber van uitgelezen bloemen, die midden in alle schoonheid van de tuin staat en er maar één mag uitkiezen. Wat blijft hij lang dralen tussen de roos en de lelie! En wat is het moeilijk om er één te verkiezen uit tienduizend bloeiende bekoorlijkheden! Ik moet bekennen dat het kiezen van mijn tekst mij nog altijd grote verlegenheid bezorgt. Het is, zoals de Fransen zeggen, *embarras de richesses*, een verlegenheid door rijkdom, heel iets anders dan de radeloosheid van de armoede. Het is de zorg om de meest dringende te kiezen uit zo veel waarheden die allemaal om gehoor roepen, zo veel plichten die allemaal moeten worden ingescherpt, en zo veel geestelijke behoeften van het volk die allemaal om vervulling vragen. Ik beken dat ik vaak uur na uur zit te bidden en te wachten op een onderwerp, en dat dit het belangrijkste deel van mijn studie is. Ik heb veel zwaar werk verricht met het bewerken van onderwerpen, het herkauwen van leerstukken en het maken van geraamten uit verzen. Daarna begroef ik elk bot ervan in de catacomben van de vergetelheid. Zo zeilde ik steeds verder over mijlen woelig water, tot ik de rode lichten zag en recht koers zette naar de gewenste haven. Ik geloof dat ik bijna elke zaterdag van mijn leven genoeg preekschetsen maak om er een maand mee toe te kunnen, als ik de vrijheid voelde om ze te preken. Maar ik durf ze evenmin te gebruiken als een eerlijke schipper een lading smokkelwaar aan land zou brengen. Onderwerpen glijden de een na de ander door de geest, als beelden die voor de lens van de fotograaf voorbijtrekken. Maar zolang onze geest niet is als de gevoe-

lige plaat die het beeld vasthoudt, zijn die onderwerpen voor ons waardeloos.

Wat is de juiste tekst? Hoe weet u dat? Wij herkennen hem aan de kenmerken van een vriend. Als een vers uw geest zo stevig vastgrijpt dat u zich niet kunt losmaken, hebt u geen verdere aanwijzing nodig over uw onderwerp. Net als een vis knabbelt u aan veel lokaas, maar als de haak u goed heeft doorboord, zwerft u niet meer rond. Als de tekst ons grijpt, mogen wij er zeker van zijn dat wij hem ook vasthebben. Dan kunnen wij er gerust over spreken en zo onze ziel bevrijden. Of, om een ander beeld te gebruiken: u neemt een aantal teksten in de hand en probeert ze stuk te slaan. U hamert er met alle kracht op, maar uw arbeid is vergeefs. Eindelijk vindt u er een die bij de eerste slag afbrokkelt en schittert terwijl hij uiteenvalt, en u ziet juwelen van de zeldzaamste glans van binnenuit flonkeren. De tekst groeit voor uw ogen, zoals het zaad uit de fabel dat tot een boom uitgroeide terwijl de toeschouwer ernaar keek. Hij bekoort en boeit u, of hij drukt u op uw knieën en legt u de last van de Heere op. Weet dan dat dit de boodschap is die de Heere u wil laten brengen. Als u dat voelt, wordt u zo aan dat schriftwoord gebonden dat u nooit rust zult vinden totdat u uw hele geest aan zijn kracht hebt overgegeven en erover hebt gesproken zoals de Heere het u geeft uit te spreken. Wacht op dat uitverkoren woord, al moet u wachten tot een uur voor de dienst. Nuchtere, berekenende mensen, die niet zoals wij door ingevingen bewogen worden, zullen dit misschien niet begrijpen. Maar voor sommigen van ons zijn deze dingen een wet in ons hart, waartegen wij niet durven zondigen. Wij blijven in Jeruzalem, totdat ons kracht gegeven wordt.

"Ik geloof in de Heilige Geest." Dit is een van de artikelen van de geloofsbelijdenis, maar onder belijders wordt er nauwelijks zo in geloofd dat ernaar gehandeld wordt. Veel predikanten lijken te denken dat zij zelf de tekst moeten kiezen, zelf zijn leer moeten ontdekken en zelf een preek erin moeten vinden. Wij denken daar anders over.

Natuurlijk gebruiken wij onze eigen wil, en ook ons verstand en onze gevoelens. Wij beweren immers niet dat de Heilige Geest ons zal dwingen tegen onze wil over een tekst te preken. Hij behandelt ons niet als speeldozen, die worden opgewonden en op een bepaalde melodie gezet. Nee, die glorierijke Inspirator van alle waarheid behandelt ons als redelijke wezens, die bewogen worden door geestelijke krachten die bij onze natuur passen. Toch verlangen godvrezende mensen altijd dat de keuze van de tekst bij de alwijze Geest van God ligt en niet bij hun eigen feilbare verstand. Daarom leggen zij zich nederig in Zijn hand en vragen zij Hem zich te verwaardigen hen te wijzen op het deel voedsel dat Hij voor Zijn volk op de juiste tijd heeft bestemd. Gurnall zegt: "Predikanten hebben uit zichzelf geen enkel vermogen voor hun werk. Ach, hoelang kunnen zij hun boeken overhoop zitten halen en hun hersenen pijnigen, totdat God hun te hulp komt! Dan wordt het hun, zoals Jakobs wildbraad, in de hand gebracht. Als God Zijn hulp niet laat neerdalen, schrijven wij met een pen zonder inkt. Als iemand meer dan een ander in afhankelijkheid van God moet wandelen, dan is het de predikant." Als iemand mij vraagt: "Hoe kom ik aan de meest passende tekst?", dan zou ik antwoorden: "Roep God erom aan." Harrington Evans noemt in zijn *Rules for Sermons* als eerste regel: "Zoek God in het gebed bij de keuze van een tekstgedeelte. Vraag u af waarom u voor juist dat gedeelte kiest. Laat die vraag eerlijk beantwoord worden. Soms kan het antwoord zo luiden dat het u zou moeten doen afzien van die keuze." Als het gebed alleen u niet naar de gewenste schat leidt, zal het in elk geval nuttig voor u zijn dat u hebt gebeden. De moeite om een onderwerp te vinden zal u tot grote zegen zijn, als zij u meer dan gewoonlijk doet bidden. Bidden is de beste studie. Luther zei dat al lang geleden: *Bene orasse est bene studuisse*, en dat afgesleten spreekwoord kan best herhaald worden. Bid over de Schrift. Dat is als het treden van druiven in de wijnpers, het dorsen van graan op de dorsvloer, het smelten van goud uit het erts. Het gebed is tweemaal gezegend: het zegent de

pleitende predikant én het volk dat hij dient. Als uw tekst komt als antwoord op gebed, zal hij u des te dierbaarder zijn. Hij komt met een goddelijke smaak en zalving die de formele redenaar, voor wie het ene onderwerp als het andere is, volkomen onbekend zijn.

Na het gebed zijn wij verplicht om met veel ernst gepaste middelen te gebruiken om onze gedachten te verzamelen en in de beste richting te leiden. Overweeg de toestand van uw hoorders. Denk na over hun geestelijke toestand, zowel als geheel als ieder afzonderlijk. Schrijf het geneesmiddel voor dat past bij de heersende ziekte, of bereid het voedsel dat past bij de heersende nood. Maar ik waarschuw u wel: houd geen rekening met de grillen van uw hoorders of met de eigenaardigheden van de rijken en invloedrijken. Geef niet te veel gewicht aan de heer en mevrouw in de groene bank, als u het ongeluk hebt zo'n afschuwelijke ereplaats te hebben in een huis waar allen gelijk zijn. Houd met de grote gever vooral evenveel rekening als met anderen, en laat zijn geestelijke zwakheden niet verwaarloosd worden. Maar hij is niet iedereen, en u bedroeft de Heilige Geest als u hem daarvoor houdt. Kijk met even grote belangstelling naar de armen in de gangpaden. Kies onderwerpen die binnen hun gedachtewereld liggen en die hen in hun vele verdriet kunnen opbeuren. Laat u het hoofd niet op hol brengen door ontzag voor die eenzijdige gemeenteleden die een zwak hebben voor één deel van het evangelie en Oost-Indisch doof zijn voor andere delen van de waarheid. Doe nooit moeite om hun een feestmaal of een uitbrander te geven. Het mag prettig zijn om te denken dat zij tevreden zijn, als het goede mensen zijn, en men heeft respect voor hun voorkeuren. Maar de trouw eist dat wij niet louter muzikanten van onze hoorders worden, die de deuntjes spelen die zij van ons vragen. Wij moeten de mond van de Heere blijven, om de hele raad van God te verkondigen.

Ik kom terug op mijn opmerking: denk na over wat uw mensen werkelijk nodig hebben voor hun opbouw, en laat dat uw onderwerp zijn. Die beroemde apostel van het noorden van Schotland, dr. Mac-

donald, geeft een treffend voorbeeld in zijn *Diary of Work in St. Kilda*: "Vrijdag 27 mei. Bij onze ochtendoefening vandaag las ik Romeinen 12 en gaf er enige verduidelijkingen bij. Dat gaf mij gelegenheid om de samenhang tussen geloof en praktijk uiteen te zetten, en te laten zien dat de leer van de genade overeenkomt met de godzaligheid en leidt tot heiligheid in hart en leven. Dat achtte ik nodig, want door het hoge standpunt dat ik de afgelopen dagen had ingenomen, vreesde ik dat de mensen zouden overhellen naar het antinomianisme, een uiterste dat even gevaarlijk is als het arminianisme, zo niet gevaarlijker." Bedenk welke zonden het meest voorkomen in de kerk en de gemeente: wereldsgezindheid, hebzucht, gebedsloosheid, toorn, hoogmoed, gebrek aan broederliefde, laster en dergelijke kwaden. Neem liefdevol de beproevingen van uw mensen in aanmerking en zoek een balsem voor hun wonden. U hoeft in het gebed of in de preek niet tot in de kleinste details in te gaan op al die beproevingen van uw gemeente. Toch was dat de gewoonte van een eerbiedwaardig predikant, die hier in de buurt eens een groot bisschop was en nu naar de hemel is gegaan. In zijn overvloedige liefde voor zijn mensen gaf hij zulke toespelingen op geboorten, sterfgevallen en huwelijken in zijn kudde, dat een van de zondagmiddagpleziertjes van zijn trouwe hoorders eruit moet hebben bestaan te raden op wie de predikant doelde in de verschillende delen van zijn gebed en preek. Dat werd van hem verdragen en zelfs bewonderd. Van ons zou het belachelijk zijn: een aartsvader mag met fatsoen doen wat een jongeman zorgvuldig moet vermijden. De eerbiedwaardige geestelijke die ik zojuist noemde, had dit in details treden geleerd van het voorbeeld van zijn vader. Hij kwam namelijk uit een gezin waarin de kinderen, als zij merkten dat er die dag iets bijzonders was gebeurd, tegen elkaar zeiden: "We moeten wachten tot het huisgebed, dan horen we er alles over." Maar ik dwaal af. Dit voorbeeld laat zien hoe een uitstekende gewoonte kan ontaarden in een fout, maar de regel die ik heb gegeven, wordt er niet door aangetast. Op bepaalde momenten zullen be-

paalde beproevingen veel gemeenteleden treffen. Omdat die beproevingen uw geest uitnodigen tot nieuwe gedachtevelden, doet u verkeerd als u doof bent voor hun roep. Verder moeten wij letten op de geestelijke toestand van ons volk. Merken wij dat zij aan het afglijden zijn, vrezen wij dat zij besmet zullen worden door een schadelijke ketterij of een verkeerde inbeelding, ja, treft ons iets in het hele gestel van de gemeente, dan moeten wij ons haasten een preek voor te bereiden die door Gods genade de plaag kan stuiten. Dit zijn de aanwijzingen onder zijn hoorders die de Geest van God aan de zorgvuldige, oplettende herder geeft over zijn handelwijze. De zorgvuldige herder onderzoekt zijn kudde vaak en stemt zijn behandeling af op de toestand waarin hij haar vindt. Hij zal de ene soort voedsel maar spaarzaam verstrekken en de andere in grotere overvloed, en ook geneesmiddel in de juiste hoeveelheid, naargelang zijn geoefende oordeel het een of het ander nodig vindt. Wij zullen de goede richting krijgen als wij ons maar aansluiten bij "*den grote Herder der schapen*".

Laten wij echter niet toestaan dat ons prediken dat rechtstreeks op ons volk gericht is, ontaardt in schelden. Men noemt de preekstoel "het Lafaardskasteel". In sommige opzichten is dat een heel passende naam, vooral als dwazen het podium bestijgen en hun hoorders brutaal beledigen door hun fouten of zwakheden aan openlijke spot prijs te geven. Er is een persoonlijk worden dat kwetsend, baldadig en onverantwoord is. Dat moeten wij zorgvuldig vermijden. Het is "*uit de aarde*, *aards*" en moet in niet mis te verstane woorden worden veroordeeld. Maar er is ook een ander persoonlijk worden, wijs, geestelijk en hemels, waarnaar wij onophoudelijk moeten streven. Het Woord van God is scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard. U kunt het Woord van God dus laten verwonden en doden en hoeft zelf niet snijdend te zijn in uw woorden en manier van doen. Gods waarheid doorzoekt. Laat haar de harten van de mensen doorzoeken, zonder kwetsende toevoegingen van uzelf. Wie de naam onder een portret moet schrijven als het hangt in de huiskamer waar de afge-

beelde persoon zelf zit, is maar een knoeier in het portretschilderen. Dwing uw hoorders te beseffen dat u over hen spreekt, ook al hebt u hen niet in de verste verte bij name genoemd of aangewezen. Soms moet u misschien zo ver gaan als Hugh Latimer toen hij over omkoping sprak. Hij zei: "Hij die de zilveren schaal en kan als steekpenning heeft aangenomen, denkt dat het nooit uitkomt. Maar hij weet misschien niet dat ik het weet. En ik weet het niet alleen: er zijn er meer dan ik die het weten. Och, omkoper en omkoping! Wie zo steekpenningen aanneemt, is nooit een goed man geweest. Ik kan ook niet geloven dat een omkoper een goed rechter zal zijn." Hier was evenveel voorzichtige terughoudendheid als vrijmoedige onthulling. Als u niet verder gaat dan dit, durft niemand u uit schaamte te beschuldigen van al te persoonlijk worden.

Vervolgens moet de predikant, als hij zijn tekst zoekt, bedenken wat zijn eerdere onderwerpen zijn geweest. Het zou onverstandig zijn om voortdurend op één leerstuk te hameren en andere te verwaarlozen. Sommigen van onze diepzinniger broeders kunnen misschien hetzelfde onderwerp in een reeks preken behandelen en met een draai aan de caleidoscoop nieuwe vormen van schoonheid tonen zonder van onderwerp te veranderen. Maar de meesten van ons, die minder vruchtbare gaven hebben, doen er het best aan afwisseling na te streven en een breed terrein van de waarheid te bestrijken. Ik vind het goed om vaak mijn lijst van preken door te kijken en na te gaan of er een leerstuk aan mijn aandacht is ontsnapt of een christelijke deugd in mijn bediening is verwaarloosd. Het is goed om te onderzoeken of wij de laatste tijd te leerstellig zijn geweest, of te kaal praktisch, of te uitsluitend bevindelijk. Wij willen niet ontaarden in antinomianen, en evenmin afzakken tot louter leraren van een koude moraal. Ons streven is dat men van onze dienst ten volle verzekerd zij. Wij willen elk deel van de Schrift zijn rechtmatige plaats geven in ons hart en ons hoofd. Leer, gebod, geschiedenis, voorafbeelding, psalm, spreuk, bevinding, waarschuwing, belofte, nodiging, bedrei-

ging of bestraffing: wij willen heel de door God ingegeven waarheid binnen de kring van ons onderwijs brengen. Laten wij een afkeer hebben van alle eenzijdigheid, van alle overdrijving van de ene waarheid en geringschatting van de andere. Laten wij proberen het portret van de waarheid te schilderen met evenwichtige trekken en harmonieuze kleuren, opdat wij haar niet onteren door vervorming te tonen in plaats van symmetrie, en een karikatuur in plaats van een getrouwe afbeelding.

Stel echter dat u in dat kamertje van u hebt gebeden, hard hebt geworsteld en lang hebt gesmeekt, dat u hebt nagedacht over uw mensen en hun behoeften, en dat u toch de tekst niet vindt. Maak u daar dan niet druk over en geef u niet over aan wanhoop. Als u op eigen bezoldiging in de krijg zou dienen, zou het heel ellendig zijn om zonder buskruit te zitten terwijl de slag nabij is. Maar omdat uw Aanvoerder ervoor moet zorgen, lijdt het geen twijfel dat Hij op de juiste tijd de munitie zal uitdelen. Als u op God vertrouwt, laat Hij u niet in de steek; Hij kán dat niet. Blijf pleiten en waken, want voor de vlijtige student is hemelse hulp zeker. Als u de hele week doelloos had rondgelopen en niet had gelet op een goede voorbereiding, zou u geen goddelijke hulp kunnen verwachten. Maar als u uw best hebt gedaan en nu wacht om de boodschap van uw Heere te horen, zult u nooit beschaamd staan.

Ik heb twee of drie dingen meegemaakt die u misschien wat zonderling voorkomen, maar ik ben dan ook een zonderling. Toen ik in Cambridge woonde, moest ik zoals gewoonlijk 's avonds preken in een naburig dorp, waar ik naartoe moest lopen. Ik had de hele dag gelezen en nagedacht, maar kon de juiste tekst niet vinden. Wat ik ook deed, er kwam geen antwoord van het heilige orakel; er flitste geen licht uit de Urim en Thummim. Ik bad, ik overdacht, ik ging van het ene vers naar het andere, maar mijn geest wilde nergens houvast vinden, of ik was, zoals Bunyan zou zeggen, "erg heen en weer geslingerd in mijn gedachten." Toen liep ik naar het raam en keek naar bui-

ten. Aan de overkant van de smalle straat waar ik woonde, zag ik op de leien een arme, eenzame kanarie, omringd door een menigte mussen, die allemaal naar hem pikten alsof zij hem in stukken wilden scheuren. Op dat moment kwam het vers bij mij op: "*Mijn erfenis is Mij een gesprenkelde vogel; de vogelen zijn rondom tegen haar.*" Ik ging in alle rust op weg, overdacht het gedeelte tijdens mijn lange, eenzame wandeling en preekte over Gods eigen volk en de vervolgingen door zijn vijanden, met vrijmoedigheid en gemak voor mijzelf en, naar ik geloof, tot troost van mijn eenvoudige dorpse gehoor. De tekst was mij gezonden; hadden de raven hem niet gebracht, dan toch zeker de mussen.

Een andere keer, toen ik in Waterbeach arbeidde, had ik op zondagmorgen gepreekt en was ik, zoals ik gewend was, bij een van de gemeenteleden gaan eten. Helaas waren er drie diensten, en de middagpreek volgde zo kort op die van de morgen dat het moeilijk was om de ziel voor te bereiden. Dat gold temeer omdat het middagmaal een noodzakelijk maar ernstig ongemak is waar een helder hoofd nodig is. Ach, die middagdiensten in onze Engelse dorpen! Meestal zijn ze een treurige verspilling van moeite. Rosbief en pudding drukken zwaar op de zielen van de hoorders, en de predikant zelf wordt in zijn denken afgestompt terwijl de spijsvertering het uur beheerst. Door mijn eten zorgvuldig af te meten, bleef ik die keer ernstig en levendig gestemd. Maar tot mijn schrik merkte ik dat de vooraf bepaalde gedachtegang mij ontglipt was. Ik kon het spoor van mijn voorbereide preek niet vinden, en hoe ik ook mijn hand tegen mijn voorhoofd drukte, het verdwenen onderwerp wilde niet terugkomen. De tijd was kort, de klok sloeg, en enigszins ontsteld zei ik tegen de brave boer dat ik voor geen goud meer wist waarover ik had willen preken. "Och," zei hij, "maakt u zich geen zorgen. U hebt vast wel een goed woord voor ons." Op dat moment viel er een brandend stuk hout uit het vuur op de haard, vlak voor mijn voeten, en de rook sloeg ons hevig in ogen en neus. "Kijk," zei de boer, "daar hebt u een tekst, me-

neer: '*Is deze niet een vuurbrand uit het vuur gerukt?*'" Nee, dacht ik, hij is er niet uit gerukt, want hij viel er vanzelf uit. Hier had ik een tekst, een illustratie en een hoofdgedachte als nestei voor meer. Er kwam meer licht, en de preek was zeker niet slechter dan mijn beter voorbereide ontboezemingen. Hij was beter in de beste zin, want een of twee mensen kwamen naar voren en verklaarden door die middagpreek wakker geschud en bekeerd te zijn. Ik heb het altijd een gelukkige omstandigheid gevonden dat ik de tekst was vergeten waarover ik had willen preken.

In New Park Street beleefde ik eens iets heel bijzonders, waarvan getuigen in deze zaal aanwezig zijn. Ik was op een zondagavond gelukkig door alle eerste delen van de eredienst heen gekomen en gaf het lied voor de preek op. Ik sloeg de Bijbel open om de tekst op te zoeken die ik zorgvuldig had bestudeerd als onderwerp van mijn preek. Toen sprong op de tegenoverliggende bladzijde een ander schriftgedeelte op mij af als een leeuw uit het struikgewas, met veel meer kracht dan ik had gevoeld bij het overdenken van de tekst die ik had gekozen. De mensen zongen en ik zuchtte. Ik werd van deze twee gedrongen, en mijn geest hing als in de weegschaal. Natuurlijk wilde ik graag het spoor volgen dat ik zorgvuldig had uitgestippeld. Maar de andere tekst duldde geen weigering en leek aan mijn jaspanden te trekken en te roepen: "Nee, nee, u moet over mij preken. God wil dat u mij volgt." Ik overlegde bij mijzelf wat mijn plicht was, want ik wilde fanatiek noch ongelovig zijn. Eindelijk dacht ik bij mijzelf: "Welnu, ik zou graag de preek houden die ik heb voorbereid, en het is een groot risico om een nieuwe gedachtegang in te slaan. Maar omdat deze tekst mij dwingt, kan het van de Heere zijn. Daarom zal ik het wagen, wat er ook van komt." Meestal kondig ik mijn indeling kort na de inleiding aan, maar deze keer deed ik dat, tegen mijn gewoonte in, niet, om een reden die sommigen van u wel zullen raden. Het eerste punt behandelde ik met grote vrijmoedigheid, volkomen voor de vuist weg, zowel wat de gedachten als wat de woorden betreft. Bij het

tweede punt stond ik stil met een besef van ongewone, rustige, doeltreffende kracht. Maar ik had geen idee wat het derde zou of kon zijn, want de tekst gaf op dat moment geen stof meer. Ik weet ook nu nog niet wat ik had kunnen doen als er niet iets was gebeurd waarmee ik nooit rekening had gehouden. Ik had mijzelf in grote moeilijkheden gebracht door te gehoorzamen aan wat ik voor een goddelijke aandrang hield. Toch voelde ik mij er betrekkelijk gerust over, omdat ik geloofde dat God mij zou helpen, en omdat ik wist dat ik de dienst in elk geval kon sluiten als er niets meer te zeggen viel. Ik hoefde niet lang te beraadslagen, want in één ogenblik zaten wij in volslagen duisternis. Het gas was uitgegaan. Omdat de gangpaden volgepakt waren met mensen en het gebouw overal overvol was, was dat een groot gevaar, maar ook een grote zegen. Wat moest ik nu doen? De mensen schrokken een beetje, maar ik stelde hen meteen gerust door te zeggen dat zij helemaal niet bang hoefden te zijn, al was het gas uit, want het zou snel weer worden aangestoken. En wat mijzelf betrof: ik had geen manuscript, dus ik kon in het donker net zo goed spreken als in het licht, als zij zo goed wilden zijn te blijven zitten en te luisteren. Al was mijn preek nog zo uitgewerkt geweest, het zou ongerijmd zijn geweest om haar voort te zetten. In mijn situatie bracht het mij dus des te minder in verlegenheid. In gedachten wendde ik mij meteen tot de bekende tekst die spreekt over het kind van het licht dat in de duisternis wandelt, en het kind van de duisternis dat in het licht wandelt. Passende opmerkingen en illustraties stroomden mij toe, en toen de lampen weer brandden, zag ik voor mij een gehoor zo geboeid en ingetogen als ooit een mens in zijn leven heeft gezien. Het vreemdste van alles was dat enkele gemeentevergaderingen later twee mensen naar voren kwamen om belijdenis van hun geloof te doen, die zeiden dat zij die avond bekeerd waren. De eerste had haar bekering te danken aan het eerste deel van de preek, over de nieuwe tekst die mij in handen was gegeven; de ander schreef zijn ontwaken toe aan het laatste deel, dat door de plotselin-

ge duisternis was ingegeven. Zo ziet u dat de Voorzienigheid mij terzijde stond. Ik wierp mij op God, en Zijn beschikking doofde het licht voor mij op het juiste moment. Sommigen mogen spotten, maar ik aanbid. Anderen mogen zelfs berispen, maar ik verheug mij. Alles is beter dan mechanisch preken waarin de leiding van de Geest feitelijk wordt genegeerd. Iedere prediker die door de Heilige Geest gedreven wordt, zal ongetwijfeld zulke herinneringen rond zijn bediening hebben. Daarom zeg ik: let op de loop van de Voorzienigheid en werp u op de leiding en hulp van de Heere. Als u ernstig uw best hebt gedaan om een tekst te vinden en er zich geen onderwerp aandient, ga dan de preekstoel op in de vaste overtuiging dat u een boodschap zult ontvangen als het zover is, ook al hebt u op dat moment geen woord.

In het levensverhaal van Samuel Drew, een beroemd methodistisch predikant, lezen wij: "Terwijl hij na een preek logeerde in het huis van een vriend in Cornwall, merkte iemand die de dienst had bijgewoond, tegen hem op dat hij bij die gelegenheid zijn gewone bekwaamheid had overtroffen. Ook anderen waren die mening toegedaan. Toen zei de heer Drew: 'Als dat waar is, is het des te merkwaardiger, want mijn preek was volkomen onvoorbereid. Ik ging de preekstoel op met het voornemen u uit een andere tekst toe te spreken. Maar toen ik naar de opengeslagen Bijbel keek, trok het gedeelte waarover u mij zoeven hoorde spreken, "*Schik u, o Israël! om uw God te ontmoeten*", zo sterk mijn aandacht dat mijn eerdere gedachten op de vlucht sloegen. Al had ik het gedeelte nooit eerder overdacht, ik besloot meteen het tot het onderwerp van mijn preek te maken.'" De heer Drew deed er goed aan de hemelse leiding te gehoorzamen.

Onder bepaalde omstandigheden zult u zich volstrekt gedwongen zien de goed bestudeerde preek opzij te leggen, te vertrouwen op de hulp van de Heilige Geest op dat moment en volkomen voor de vuist weg te spreken. U kunt in de positie komen van wijlen Kingman Nott, toen hij preekte in het Nationale Theater in New York. In een van zijn brieven zegt hij: "Het gebouw zat vol, en dan vooral met jongeman-

nen en jongens van het ruwste soort. Ik ging met een preek in mijn gedachten. Maar zodra ik het podium op kwam, begroet met een 'Hé! hé!', en zag met welke bonte en lawaaiige menigte ik te maken had, liet ik alle gedachten aan de preek varen. Ik greep de gelijkenis van de verloren zoon aan en probeerde hun belangstelling daarvoor te wekken. Dat lukte, en ik slaagde erin de meesten binnen te houden en redelijk aandachtig." Wat zou hij een onnozele hals zijn geweest als hij had volhard in zijn ongeschikte voordracht! Broeders, ik smeek u: geloof in de Heilige Geest en breng dat geloof ook in praktijk. Voor een arme, gestrande predikant die zijn geest niet vlot kan krijgen omdat er geen golfje gedachten komt, heb ik nog een hulpmiddel. Ik raad hem in zo'n geval aan om telkens weer naar het Woord van God zelf te gaan, een hoofdstuk te lezen en de verzen één voor één te overdenken. Of laat hij één enkel vers kiezen en zijn geest er volledig mee bezighouden. Misschien vindt hij zijn tekst niet in het vers of hoofdstuk dat hij leest. Maar het juiste woord komt tot hem doordat zijn geest actief bezig is met heilige zaken. Doordat gedachten met elkaar samenhangen, roept de ene gedachte de andere op, en weer een andere, totdat een lange stoet aan de geest is voorbijgetrokken. Daaruit zal de een of de ander het voorbestemde onderwerp zijn. Lees ook goede boeken die tot nadenken prikkelen, en laat uw geest erdoor wakker worden. Als men water wil oppompen uit een pomp die lang niet gebruikt is, giet men er eerst water in, en dan werkt de pomp. Pak een van de puriteinen van de plank en bestudeer zijn werk grondig. U zult merken dat u al snel bent als een vogel in de vlucht, geestelijk actief en vol beweging. Als voorzorg wil ik echter opmerken dat wij altijd in training moeten zijn voor het vinden van teksten en het maken van preken. Wij moeten onze geest voortdurend heilig actief houden. Wee de predikant die een uur durft te verspillen. Lees John Fosters *Essay on the Improvement of Time*, en neem u voor er nooit een seconde van te verliezen. Wie van maandagmorgen tot zaterdagavond wat rondloopt en lui droomt dat een engel hem in het laatste

uur of de laatste twee uur van de week zijn tekst zal komen brengen, verzoekt God en verdient het om op de sabbat met de mond vol tanden te staan. Als predikanten hebben wij geen vrije tijd. Wij zijn nooit buiten dienst, maar staan dag en nacht op onze wachttorens. Studenten, ik zeg u plechtig: niets ontslaat u van de strengste zuinigheid met uw tijd. U speelt ermee op eigen risico. Het blad van uw bediening zal spoedig verwelken, tenzij u, zoals de welgelukzalige man in de eerste Psalm, de wet van de Heere overdenkt dag en nacht. Ik wil heel graag dat u geen tijd verspilt aan godsdienstige verstrooiing of aan roddel en nietig gepraat. Pas op dat u niet van de ene bijeenkomst naar de andere rent, naar louter gezwets luistert en uw steentje bijdraagt aan het algemene opblazen van windzakken. Iemand die groot is op theekransjes, avondpartijtjes en zondagsschooluitstapjes, is meestal klein overal elders. Uw voorbereiding voor de preekstoel is uw eerste werk. Als u die verwaarloost, zult u uzelf en uw ambt geen eer aandoen. Bijen maken van de morgen tot de avond honing, en zo moeten wij altijd voorraad verzamelen voor ons volk. Ik geloof niet in een bediening die zware voorbereiding negeert. Toen ik door Noord-Italië reisde, sliep onze koetsier 's nachts in de koets. Toen ik hem 's morgens wekte, sprong hij eruit, klapte driemaal met zijn zweep en zei dat hij helemaal klaar was. Zo'n vlug toilet kon ik nauwelijks waarderen, en ik wenste dat hij ergens anders had geslapen, of dat ik op een andere plaats mocht zitten. U die klaarstaat om in een hinkstapsprong te preken, vergeeft het mij wel als ik ergens anders in de kerk ga zitten. Voortdurende geestelijke oefening met het oog op ons werk is raadzaam. Predikanten moeten altijd hooien, maar vooral als de zon schijnt. Merkt u niet soms dat u verbazend vlot preken kunt maken? De heer Jay zei dat hij in zo'n toestand zijn papier pakte en teksten en indelingen van preken noteerde. Die bewaarde hij als voorraad, zodat zij hem van dienst konden zijn op tijden dat zijn geest niet zo vlot was. De betreurde Thomas Spencer schreef: "Ik houd een boekje bij waarin ik elke tekst uit de Schrift noteer die met

kracht en zoetheid in mijn gedachten komt. Als ik van een schriftgedeelte zou dromen, zou ik het opschrijven. Als ik ga zitten om te schrijven, kijk ik het boekje door, en ik heb nog nooit om een onderwerp verlegen gezeten." Let op onderwerpen terwijl u door stad en land gaat.[14] Houd altijd uw ogen en oren open, dan zult u engelen horen en zien. De wereld is vol preken; vang ze in de vlucht. Een beeldhouwer gelooft, telkens als hij een ruw blok marmer ziet, dat daarin een edel beeld verborgen zit, en dat hij alleen het overtollige hoeft weg te hakken om het te onthullen. Geloof zo ook dat voor de wijze in de schil van alles de kern van een preek zit. Wees wijs en zie het hemelse in zijn aardse afbeelding. Hoor de stemmen uit de hemel en vertaal ze in de taal van de mensen. Wees altijd een prediker, o man van God, die in alle gewesten van natuur en kunst voedsel zoekt voor de preekstoel en op alle uren en tijden voorraad aanlegt en klaarmaakt.

Mij wordt gevraagd of het goed is om plannen bekend te maken en lijsten van geplande preken te publiceren. Ik antwoord: "*een iegelijk in zijn orde*". Ik ben geen rechter voor anderen, maar ik durf zoiets niet te proberen en zou er jammerlijk in falen als ik het waagde. Voorbeelden pleiten sterk tegen mijn mening, en voorop daarin gaan de reeksen preken van Matthew Henry, John Newton en een menigte anderen. Toch kan ik alleen mijn eigen persoonlijke indrukken geven, en ik laat ieder zichzelf een wet zijn. Veel vooraanstaande predikanten hebben waardevolle reeksen preken gehouden over vooraf vastgestelde onderwerpen. Maar wij zijn niet vooraanstaand, en wij moeten anderen zoals wij aanraden voorzichtig te zijn in wat zij doen. Ik durf niet aan te kondigen waarover ik morgen zal preken, laat staan waarover ik over zes weken of zes maanden zal preken. De reden is deels dat ik mij ervan bewust ben niet die bijzondere gaven te bezitten die nodig zijn om een gehoor langere tijd te boeien met één onderwerp of één reeks onderwerpen. Broeders met buitengewone eruditie en diepe geleerdheid kunnen het. Broeders zonder dit alles,

en zonder gezond verstand, kunnen doen alsof zij het kunnen. Maar ik kan het niet. Ik ben genoodzaakt een groot deel van mijn kracht te ontlenen aan afwisseling eerder dan aan diepgang. Het is de vraag of de grote meerderheid van de lijstpredikers hun programma's niet beter kon verbranden als zij succes willen hebben. Ik heb een heel levendige, of liever dodelijke, herinnering aan een bepaalde reeks preken over de Hebreeënbrief, die een diepe indruk op mij maakte, van de meest ongewenste soort. Ik wenste vaak dat de Hebreeën de brief voor zichzelf hadden gehouden, want hij verveelde één arme heidense jongen danig. Toen de zevende of achtste preek was gehouden, konden alleen de heel vrome mensen het nog verdragen. Die verklaarden natuurlijk dat zij nooit waardevoller uitleg hadden gehoord. Maar wie wat vleselijker oordeelde, leek het dat elke preek nog saaier was dan de vorige. Paulus vermaant ons in die brief: "*Verdraagt het woord dezer vermaning*", en dat deden wij. Zijn alle reeksen preken zo? Misschien niet, en toch vrees ik dat de uitzonderingen schaars zijn. Er wordt immers zelfs van die wonderbaarlijke uitlegger Joseph Caryl gezegd dat hij zijn beroemde lezingen over Job begon met achthonderd hoorders en het boek afsloot met nog maar acht! Een profetisch predikant weidde zo lang uit over de "*kleine hoorn*" van Daniël dat hij op een zondagmorgen nog maar zeven hoorders overhad. Zij vonden ongetwijfeld:

> *"Vreemd dat een harp van duizend snaren*
> *zo lang één en dezelfde melodie speelt."*

Gewoonlijk, en voor gewone mensen, lijken vooraf vastgestelde preken mij een vergissing. Ze zijn nooit meer dan een schijnbaar voordeel en meestal een werkelijk kwaad. Een lange brief helemaal doornemen vraagt toch zeker veel genialiteit van de prediker en een wereld van geduld van de hoorders. Bij wat ik nu heb gezegd, beweegt mij een nog diepere overweging. Het komt mij voor dat menig waarlijk levend, ernstig predikant een programma als een boei zou voelen. Stel dat de predikant voor de volgende zondag een onderwerp vol

vreugde aankondigt, dat levendigheid en verheffing van geest vraagt. Dan is het heel goed mogelijk dat hij zich om allerlei oorzaken in een treurige en bezwaarde gemoedstoestand bevindt. Toch moet hij de nieuwe wijn in zijn oude lederen zak doen en in zak en as naar het bruiloftsmaal gaan. En het ergste is dat hij dit misschien een hele maand moet herhalen. Is dat wel zoals het hoort? Het is belangrijk dat de spreker in harmonie is met zijn onderwerp. Maar hoe is dat te bereiken als de keuze van het onderwerp niet wordt overgelaten aan invloeden die op het moment zelf werken? Een mens is geen stoomlocomotief die over rails rijdt, en het is onverstandig hem in één spoor vast te zetten. Veel van de kracht van de predikant ligt erin dat zijn hele ziel in overeenstemming is met het onderwerp. Ik zou bang zijn om een onderwerp voor een bepaalde datum vast te stellen, uit vrees dat ik, als het zover is, niet in de juiste stemming ben. Bovendien is het niet gemakkelijk te zien hoe iemand zijn afhankelijkheid van de leiding van de Geest van God kan tonen als hij zijn eigen route al heeft uitgestippeld. Misschien zegt u: "Dat is een vreemd bezwaar, want waarom zou men niet twintig weken net zo goed op Hem kunnen vertrouwen als één?" Dat is waar, maar wij hebben nooit een belofte gekregen die zo'n geloof rechtvaardigt. God belooft ons genade te geven naar onze dagen, maar Hij zegt niets over het schenken van een reservefonds voor de toekomst.

> *"Dag aan dag viel het manna.*
> *O, leerden wij die les toch goed!"*

Zo zullen ook onze preken vers uit de hemel tot ons komen, wanneer wij ze nodig hebben. Ik sta wantrouwig tegenover alles wat uw dagelijkse afhankelijkheid van de Heilige Geest zou kunnen hinderen, en daarom leg ik de mening die ik al heb gegeven, nadrukkelijk vast. Tegen u, mijn jongere broeders, durf ik met gezag te zeggen: laat ambitieuze pogingen tot uitgewerkte reeksen preken over aan oudere en bekwamere mannen. Wij hebben maar een klein deel aan geestelijk goud en zilver. Laten wij ons kleine kapitaal beleggen in nuttige goe-

deren die vlot verkocht worden, en de rijkere kooplieden de duurdere en omvangrijker artikelen laten verhandelen. Wij weten niet wat de dag zal baren. Laten wij wachten op dagelijks onderwijs en niets doen wat ons zou beletten gebruik te maken van de materialen die de Voorzienigheid vandaag of morgen op ons pad legt.

Misschien vraagt u of u moet preken over teksten die mensen voor u uitkiezen en waarover zij u vragen te preken. Mijn antwoord zou zijn: in de regel nooit, en als er uitzonderingen moeten zijn, laat het er dan weinig zijn. Laat mij u eraan herinneren dat u geen winkel hebt waar klanten kunnen komen om hun bestellingen op te geven. Als een vriend een onderwerp voorstelt, denk er dan over na, overweeg of het gepast is en kijk of het met kracht tot u komt. Neem het verzoek hoffelijk in ontvangst, zoals u als heer en als christen verplicht bent. Maar als de Heere Die u dient, Zijn licht niet op de tekst laat vallen, preek er dan niet over, wie u ook probeert over te halen. Ik ben er volkomen zeker van dat wij, als wij op God wachten voor onze onderwerpen en het tot een zaak van gebed maken dat wij de goede leiding krijgen, op een rechte weg geleid zullen worden. Maar als wij opgeblazen zijn met de gedachte dat wij heel gemakkelijk zelf kunnen kiezen, zullen wij merken dat wij zelfs bij het kiezen van een onderwerp zonder Christus niets kunnen doen. Wacht op de Heere, hoor wat Hij spreken zal, ontvang het woord rechtstreeks uit Gods mond, en ga dan uit als een gezant die vers van het hof van de hemel komt. "*Ja, wacht op den HEERE.*"

---

13. "Een ogenblik nadenken over de eeuwige gevolgen die kunnen voortkomen uit het prediken van één enkele preek in de naam van de grote Leidsman en Voleinder van het geloof, zou voldoende moeten zijn om de lichtvaardige slordigheid en de roekeloze eigenwaan waarmee teksten soms worden gekozen en behandeld, krachtig terecht te wijzen. Het zou iedere ware dienaar van het evangelie moeten doordringen van de plicht zijn teksten te kiezen in een gemoedsgesteldheid die overeenstemt met de goddelijke leiding, telkens als hij die belangrijke taak verricht." —

DANIEL P. KIDDER, A *Treatise on Homiletics, designed to Illustrate the True Theory and Practice of Preaching the Gospel.*

14. “Ik werd tot een nuttige overdenking gebracht over de zorg van onze goede Herder voor Zijn kudde, doordat ik enkele lammeren aan de kou zag blootgesteld en een arm schaap dat omkwam bij gebrek aan zorg.” — DAGBOEK VAN ANDREW FULLER.

Lezing 7

Over het vergeestelijken

Veel schrijvers over de homiletiek veroordelen zonder enige terughoudendheid zelfs het af en toe vergeestelijken van een tekst.[15] "Kies teksten," zeggen zij, "die een duidelijke, letterlijke zin geven. Ga nooit verder dan de voor de hand liggende betekenis van de passage en sta uzelf nooit toe een tekst aan te passen of toe te spitsen. Dat is een kunstgreep van mensen met een kunstmatige beschaving, een trucje van kwakzalvers, een ellendige vertoning van slechte smaak en onbeschaamdheid." Ere wie ere toekomt, maar ik neem nederig de vrijheid deze geleerde mening te weerspreken. Ik geloof dat zij kieskeuriger is dan juist en aannemelijker dan waar.[16] Er kan veel echt goeds worden gedaan door nu en dan vergeten, eigenaardige, opmerkelijke en afgelegen teksten te nemen. Ik ben ervan overtuigd dat wij een meerderheid aan onze kant zullen hebben als wij ons beroepen op een jury van praktische, succesvolle predikers. Dat zijn geen theoretici, maar mannen die werkelijk in het veld staan. Misschien zijn de geleerde rabbi's van deze generatie te verheven en te hemels om zich tot mensen van lage stand te verlagen. Maar wij, die geen hoge beschaving, diepe geleerdheid of betoverende welsprekendheid te roemen hebben, hebben het wijs gevonden juist de methode te gebruiken die de grootheden hebben verboden. Wij vinden haar namelijk een van de beste manieren om buiten de sleur van dorre vormelijkheid te blijven, en zij geeft ons een soort zout waarmee wij onsmakelijke waarheid smaak kunnen geven. Veel grote zielenwinners vonden het passend hun bediening een prikkel te geven en de aandacht van hun volk te

trekken door nu en dan een pad in te slaan dat tot dan toe niet was betreden. De ervaring heeft hun niet geleerd dat zij dwaalden, maar het tegendeel. Binnen bepaalde grenzen, mijn broeders, moet u niet bang zijn te vergeestelijken of bijzondere teksten te nemen. Blijf Schriftgedeelten opzoeken, en geef niet alleen hun gewone betekenis, zoals u verplicht bent, maar leid er ook betekenissen uit af die niet aan de oppervlakte liggen. Neem de raad voor wat hij waard is, maar ik beveel u ernstig aan de overfijne critici te laten zien dat niet iedereen het gouden beeld aanbidt dat zij hebben opgericht. Ik raad u aan het vergeestelijken te gebruiken binnen vaste grenzen en perken. Maar ik bid u: stort u onder dekking van deze raad niet halsoverkop in een eindeloos en onbezonnen "inbeelden," zoals George Fox het zou noemen. Verdrink uzelf niet omdat men u aanraadt te baden, en hang uzelf niet op aan een eik omdat looizuur wordt geprezen als een waardevol samentrekkend middel. Wat geoorloofd is, wordt een ondeugd als men het overdrijft. Zo is vuur een goede dienaar in de haard, maar een slechte meester wanneer het woedt in een brandend huis. Te veel, zelfs van iets goeds, verzadigt en gaat tegenstaan, en nergens geldt dat zekerder dan bij het onderwerp dat wij nu bespreken.

I. De eerste regel die in acht genomen moet worden, is deze: rek een tekst niet geweld aan door ongeoorloofd te vergeestelijken. Dat is een zonde tegen het gezonde verstand. Wat is het woord van God vreselijk gehavend en verminkt door een zekere groep predikers, die teksten op de pijnbank hebben gelegd om ze te laten zeggen wat zij anders nooit gezegd zouden hebben. De heer Slopdash, over wie Rowland Hill ons vertelt in zijn *Village Dialogues*, is slechts een voorbeeld van een talrijk geslacht. Die waardige man wordt beschreven terwijl hij een toespraak houdt over de woorden "*Drie getraliede korven waren op mijn hoofd*" uit de droom van de bakker van Farao. Naar aanleiding daarvan sprak dat "driewerf gezalfde uilskuiken," zoals een vriend van mij hem zou noemen, over de leer van de Drie-eenheid!

Een dierbare dienaar van Christus, een eerbiedwaardige en voortreffelijke broeder, een van de leerzaamste predikers van zijn streek, vertelde mij dat hij op een dag een arbeider en zijn vrouw in zijn kapel miste. Hij miste hen telkens weer, zondag na zondag. Op een maandag ontmoette hij de man op straat en zei tegen hem: "Wel, John, ik heb u de laatste tijd niet gezien." "Nee, meneer," was het antwoord, "wij leken onder uw bediening niet meer zo te profiteren als vroeger." "Dat spijt me echt, John." "Nou, mijn vrouw en ik houden van de leer van de genade, en daarom zijn we de laatste tijd naar meneer Bawler gaan luisteren." "O! U bedoelt de goede man van de hoogcalvinistische kapel?" "Ja, meneer, en we zijn zo gelukkig. We krijgen daar echt goed voedsel, zestien ons op het pond. Onder uw bediening kwamen we bijna om van de honger, al zal ik u altijd als mens blijven respecteren, meneer." "Goed, mijn vriend. Natuurlijk moet u gaan waar u goed voor uw ziel krijgt. Ik hoop alleen dat het ook echt goed is. Maar wat kreeg u afgelopen zondag?" "O, we hadden een bijzonder verkwikkende tijd, meneer. 's Morgens hadden we — ik wil het u eigenlijk niet graag zeggen — maar we hadden werkelijk een heel kostelijke tijd." "Ja, maar waarover ging het dan, John?" "Nou, meneer, meneer Bawler leidde ons zegenrijk in die tekst: '*Als gij aangezeten zult zijn om met een heerser te eten… zet een mes aan uw keel, indien gij een gulzig mens zijt.*' " "Wat heeft hij daar in vredesnaam van gemaakt?" "Wel, meneer, ik kan u wel vertellen wat hij ervan maakte, maar ik zou eerst graag willen weten wat ú erover gezegd zou hebben." "Ik weet het niet, John. Ik geloof niet dat ik die tekst überhaupt zou hebben genomen. Maar als ik er toch over had moeten spreken, dan zou ik gezegd hebben dat iemand die aan eten en drinken verslaafd is, moet oppassen wat hij doet als hij bij grote mensen aan tafel zit, anders richt hij zichzelf te gronde. Gulzigheid is zelfs in dit leven noodlottig." "Ach," zei de man, "dat is uw doodletterlijke manier om het weer te geven. Zoals ik de vorige dag tegen mijn vrouw zei: sinds we naar meneer Bawler gaan luisteren, is de Bijbel voor ons zo opengegaan dat we er

veel meer in zien dan vroeger." "Ja, maar wat heeft meneer Bawler u over zijn tekst verteld?" "Nou, hij zei dat een gulzig mens een jonge bekeerling is, die vast en zeker een geweldige honger naar preken heeft en altijd voedsel wil, maar niet altijd kieskeurig is over wat voor voedsel het is." "En verder, John?" "Hij zei dat als de jonge bekeerling met een heerser ging aanzitten — dat wil zeggen met een wettische prediker, of iemand die het geloof als een plicht preekt — het slecht met hem zou aflopen." "Maar hoe zit het dan met het mes, John?" "Wel, meneer, meneer Bawler zei dat het heel gevaarlijk is om wettische predikers te horen. Dat zou de man zeker te gronde richten, en hij kon dan net zo goed meteen zijn keel afsnijden, meneer!" Het onderwerp was, denk ik, de schadelijke gevolgen als jonge christenen naar andere predikers luisteren dan die van de hypercalvinistische richting. De les die eruit getrokken werd, was dat deze broeder, liever dan naar zijn vroegere predikant te gaan luisteren, zijn keel maar beter kon afsnijden! Dat heet nog eens aanpassen! Critici, zulke dode paarden geven wij aan uw honds gebit prijs. Scheur en verslind zoveel u wilt, wij zullen u er niet over berispen. Wij hebben ook gehoord van een andere kunstenaar, die zijn gedachten liet gaan over Spreuken 21:17: "*Die blijdschap liefheeft, die zal gebrek lijden; die wijn en olie liefheeft, zal niet rijk worden.*" De Spreuken zijn een geliefd veld waarop vergeestelijkers zich vermeien. Onze waardige man deed het spreekwoord op deze wijze af: "'*Die blijdschap liefheeft*,' dat is, de christen die de genademiddelen geniet, '*die zal gebrek lijden*,' dat is, hij zal arm zijn van geest. '*Die wijn en olie liefheeft*,' dat wil zeggen, zich verheugt in de verbondsgaven en de olie en de wijn van het evangelie geniet, '*zal niet rijk worden*,' dat is, hij zal niet rijk worden in eigen schatting." Daarna toonde hij de voortreffelijkheid van hen die arm zijn van geest, en hoe zij de blijdschap van het evangelie zullen genieten. Dat is een heel juiste gedachte, maar mijn vleselijke ogen zien haar niet in de tekst. U hebt allen gehoord van de beroemde uitleg die William Huntingdon gaf van Jesaja 11:8: "*En een zoogkind zal*

zich vermaken over het hol van een adder; *en een gespeend kind zal zijn hand uitsteken in de kuil van den basilisk*." "'*Een zoogkind*,' dat is het kind in de genade, '*zal zich vermaken over het hol van een adder*,' '*een adder*,' dat is de Arminiaan; '*het hol van een adder*,' dat is de mond van de Arminiaan." Dan volgt een beschrijving van het vermaak waarin eenvoudige geesten de Arminiaanse wijsheid de baas zijn. Belijders van de andere richting in de godgeleerdheid hadden meestal het gezonde verstand het compliment niet terug te geven. Anders hadden de antinomianen zich misschien tussen de basilisken geplaatst gezien, terwijl hun tegenstanders hen bij de ingang van hun kuilen vol trots uitdaagden. Zo'n misbruik schaadt alleen wie het bedrijft. Theologische verschillen kunnen beter op een andere manier worden uitgelegd en verdedigd dan met zulke potsenmakerij. Soms komen er belachelijke uitkomsten voort uit louter domheid die door verwaandheid is opgeblazen. Eén voorbeeld moge volstaan. Een waardig predikant vertelde mij onlangs dat hij de laatste tijd voor zijn gemeente had gepreekt over de negenentwintig messen van Ezra. Ik ben er zeker van dat hij met deze scherpe werktuigen voorzichtig zou omgaan. Toch kon ik het niet laten te zeggen dat ik hoopte dat hij niet de hoogwijze uitlegger had nagevolgd die in dat vreemde getal messen een verwijzing zag naar de vierentwintig oudsten uit de Openbaring.

Een passage in de Spreuken luidt als volgt: "*Om drie dingen ontroert zich de aarde, ja, om vier, die zij niet dragen kan: om een knecht, als hij regeert*; *en een dwaas, als hij van brood verzadigd is*; *om een hatelijke vrouw, als zij getrouwd wordt*; *en een dienstmaagd, als zij erfgenaam is van haar vrouw*." Een razende vergeestelijker verklaart dat dit een lieflijk beeld is van het werk van de genade in de ziel, en dat het laat zien wat de Arminianen ontroert en hen tegen elkaar opzet. "'*Een knecht, als hij regeert*,' dat zijn arme knechten zoals wij, wanneer wij met Christus mogen regeren; '*een dwaas, als hij van brood verzadigd is*,'[17] dat zijn arme dwaze mensen zoals wij, wanneer wij gevoed worden met het vette der tarwe van de evangeliewaarheid; '*een hate-*

lijke vrouw, als zij getrouwd wordt,' dat is, een zondaar wanneer hij met Christus wordt verenigd; '*een dienstmaagd, als zij erfgenaam is van haar vrouw*,' dat is, wanneer wij arme dienstmaagden, die onder de wet stonden als slavinnen, de voorrechten van Sara binnengaan en erfgenamen worden van onze eigen vrouwe." Dit zijn enkele staaltjes van kerkelijke zeldzaamheden, die even talrijk en kostbaar zijn als de relikwieën die elke dag zo overvloedig op het slagveld van Waterloo worden opgeraapt en door de onnozelen als onschatbare schatten worden aanvaard. Maar wij hebben u een overdaad voorgezet en willen uw tijd niet langer verspillen. Hoeft u nog gewaarschuwd te worden u van al zulke grove ongerijmdheid af te keren? Zulke wartaal onteert de Bijbel, is een belediging voor het gezonde verstand van de hoorders en verlaagt de predikant jammerlijk. Dit is echter evenmin het vergeestelijken dat wij u aanbevelen als de distel in Libanon de ceder van Libanon is. Vermijd dat kinderachtige gedoe en die schandelijke verdraaiing van teksten, waarmee u een wijs man onder dwazen wordt, maar een dwaas onder wijzen.

II. Onze tweede regel is: vergeestelijk nooit over onkiese onderwerpen. Dat moet gezegd worden, want de familie Slopdash voelt zich nooit zo thuis als wanneer zij zo spreekt dat de wang van de zedigheid ervan rood wordt. Er is een soort kever die in vuil broedt, en dit schepsel heeft zijn evenbeeld onder de mensen. Moet ik op dit moment niet denken aan een smakelijke godgeleerde, die met verbazingwekkend genoegen en zinnelijke zalving uitweidde over de bijvrouw die in tien stukken werd gesneden? Greenacre zelf had het niet beter kunnen doen. Wat zijn er afschuwelijke dingen gezegd over enkele van de strengere en huiveringwekkender vergelijkingen van Jeremia en Ezechiël! Waar de Heilige Geest bedekt en kuis spreekt, hebben deze mannen de sluier weggerukt en gesproken zoals alleen ondeugende tongen het zouden durven. Ik ben niet preuts, verre van dat. Maar verklaringen van de nieuwe geboorte met vergelijkingen die een kraamverzorgster zou aandragen, uiteenzettingen over de

besnijdenis en gedetailleerde beschrijvingen van het huwelijksleven zouden mijn woede opwekken en mij doen verlangen met Jehu te bevelen dat de schaamteloze van boven neergestoten wordt, van de verheven plaats die hij door zo'n onbeschaamde brutaliteit te schande maakt.[18] Ik weet dat men zegt: *Honi soit qui mal y pense*, maar ik verklaar dat geen zuivere geest ook maar de geringste adem van onkuisheid van de kansel mag ondervinden. Caesars vrouw moet vrij van verdenking zijn, en de dienaren van Christus moeten zonder vlek in hun leven en zonder smet in hun spreken zijn. Heren, het kussen en knuffelen waar sommige predikers zo'n plezier in hebben, is walgelijk. Het Hooglied kan beter met rust worden gelaten dan zoals vaak gebeurt door het slijk te worden gesleurd. Jonge mannen vooral moeten angstvallig, naijverig zedig en zuiver in hun woorden zijn. Een oud man wordt het vergeven, ik weet nauwelijks waarom, maar een jonge man heeft helemaal geen verontschuldiging als hij de strenge grens van het betamelijke overschrijdt.

III. Vervolgens, en ten derde: vergeestelijk nooit om te laten zien wat een buitengewoon knappe kerel u bent. Zo'n bedoeling is goddeloos, en de gebruikte methode is dwaas. Alleen een buitensporige sul zal erop uit zijn bekend te worden om iets te doen wat negen van de tien mensen even goed kunnen. Een zekere proponent hield eens een preek over het woordje "maar." Hij hoopte zich zo bij de gemeente bemind te maken, want hij dacht dat zij verrukt zou zijn over de gaven van een broeder die zo wonderbaarlijk kon uitweiden over een louter voegwoord. Zijn onderwerp bleek te zijn dat er, wat er ook goeds mag zijn in iemands karakter of bewonderenswaardigs in zijn positie, altijd wel een moeilijkheid of beproeving is die bij ons allen hoort: "*Naaman… was een groot man voor het aangezicht zijns heren… doch…..*" Toen de redenaar de kansel afdaalde, zeiden de diakenen: "Wel, meneer, u hebt ons een bijzondere preek gegeven, maar — u bent de man niet voor deze plaats. Dat zien wij heel duidelijk." Helaas voor de geestigheid, wanneer zij zo gewoon wordt en bovendien een

wapen in de hand van haar eigen tegenstanders legt! Bedenk dat vergeestelijken geen wonderbaarlijk blijk van vernuft is, ook als u het goed kunt. Zonder oordeelkundigheid is het bovendien de snelste manier om uw buitensporige dwaasheid te tonen. Heren, als u ernaar streeft Origenes te evenaren in wilde, gewaagde uitleggingen, dan is het misschien goed zijn leven te lezen en aandachtig te letten op de dwaasheden waartoe zelfs zijn wonderlijke geest werd verleid doordat hij een wilde fantasie absolute macht over zijn oordeel liet nemen. En als u zich voorneemt de platvloerse schreeuwers van een vorige generatie te overtreffen, laat mij u er dan aan herinneren dat de narrenkap met bellen niet meer dezelfde bijval vinden als enkele jaren geleden. Onze derde waarschuwing is: verdraai de Schrift nooit om haar een nieuwe en zogenaamd geestelijke betekenis te geven, opdat u niet schuldig wordt bevonden aan die plechtige vloek waarmee de rol van de inspiratie bewaakt en afgesloten wordt. De heer Cook uit Maidenhead voelde zich verplicht zich van William Huntingdon af te scheiden, omdat deze het zevende gebod zo uitlegde dat de Heere tot Zijn Zoon sprak en zei: "Gij zult de vrouw van de duivel niet begeren," d.w.z. de niet-uitverkorenen. Men kan alleen zeggen: afschuwelijk! Misschien zou het een belediging zijn voor uw verstand en uw godsdienst om te zeggen: walg van de gedachte aan zulke heiligschennis. U deinst er instinctief voor terug.

Nog eens: laat uw gehoor in geen geval vergeten dat de verhalen die u vergeestelijkt, feiten zijn en geen louter mythen of gelijkenissen. De eerste betekenis van de passage mag nooit verdronken worden in de vloed van uw verbeelding. Hij moet duidelijk worden uitgesproken en de eerste plaats behouden. Uw toepassing mag de oorspronkelijke en eigenlijke betekenis nooit verdringen, en haar zelfs niet naar de achtergrond duwen. De Bijbel is geen verzameling van vernuftige allegorieën of leerzame dichterlijke overleveringen. Zij leert letterlijke feiten en openbaart geweldige werkelijkheden. Laat uw volle overtuiging hiervan duidelijk zijn voor allen die uw bedie-

ning bijwonen. Het zal een droevige dag voor de kerk zijn als de kansel zelfs maar de schijn zou wekken de sceptische veronderstelling te onderschrijven dat de Heilige Schrift slechts het verslag is van een verfijnde mythologie, waarin korreltjes waarheid zijn opgelost in zeeën van dichterlijke en verzonnen bijzonderheden. Toch is er een gerechtvaardigd terrein voor het vergeestelijken, of liever voor de bijzondere gave die mensen tot vergeestelijken brengt.[19] Zo is u vaak getoond dat de typen ruime gelegenheid bieden voor de oefening van een geheiligd vernuft. Waarom zou u op zoek gaan naar "hatelijke vrouwen" om over te preken, als u de tabernakel in de woestijn voor u hebt, met al zijn heilige voorwerpen, het brandoffer, het vredeoffer en alle verschillende offers die voor God werden gebracht? Waarom zou u zich inspannen voor nieuwigheden als de tempel met al zijn heerlijkheid voor u ligt?[20] Het grootste vermogen tot typologische uitleg vindt overvloedig werk in de onbetwiste symbolen van het Woord van God, en het is veilig daarmee aan de slag te gaan, omdat die symbolen door God zijn ingesteld. Als u alle typen van het Oude Testament hebt uitgeput, blijft u nog een erfstuk van duizend metaforen over. Benjamin Keach bewijst in zijn arbeidzame verhandeling heel praktisch welke mijnen van waarheid in de metaforen van de Schrift verborgen liggen. Zijn werk is overigens voor veel kritiek vatbaar, omdat hij de metaforen niet alleen op handen en voeten laat lopen, maar op zoveel poten als een duizendpoot. Toch verdient het niet de veroordeling van dr. Adam Clarke, die zegt dat het meer dan enig ander werk van die soort heeft bijgedragen tot het bederven van de smaak van zowel predikers als hoorders. Een omzichtige verklaring van de dichterlijke toespelingen van de Heilige Schrift zal uw volk bijzonder welkom zijn en, met Gods zegen, niet weinig nut doen. Maar stel dat u alle gewoonlijk aanvaarde typen hebt uitgelegd en licht hebt geworpen op de zinnebeelden en figuurlijke uitdrukkingen. Moeten uw fantasie en uw vreugde in gelijkenissen dan gaan slapen? Helemaal niet. Als de apostel Paulus een verborgenheid vindt in Mel-

chizedek en over Hagar en Sara zegt: "*Hetwelk dingen zijn, die andere beduiding hebben*," geeft hij ons een voorbeeld om schriftuurlijke allegorieën ook elders te ontdekken dan in de twee die hij noemt. De historische boeken leveren ons inderdaad niet alleen hier en daar een allegorie, maar lijken als geheel te zijn ingericht met het oog op symbolisch onderwijs. Een passage uit het voorwoord van de heer Andrew Jukes bij zijn werk over de typen van Genesis zal laten zien hoe een toegewijde geest zonder geweld een uiterst uitgewerkte theorie kan opbouwen: "Als basis en grond voor wat volgt wordt ons eerst getoond wat uit de mens voortkomt, en al de verschillende vormen van leven die van nature of door genade kunnen groeien uit de wortel van de oude Adam. Dit is het boek Genesis. Dan zien wij dat, of wat uit Adam is voortgekomen nu slecht of goed is, er verlossing moet zijn. Zo wordt een uitverkoren volk door het bloed van het Lam uit Egypte gered. Dit is Exodus. Als de verlossing bekend is, komen wij bij de ervaring van de uitverkorenen, die toegang nodig hebben en de weg daartoe leren naar God, de Verlosser, in het heiligdom. Dit krijgen wij in Leviticus. Dan worden in de woestijn van deze wereld, als pelgrims uit Egypte, het diensthuis, naar het beloofde land aan gene zijde van de Jordaan, de beproevingen van de reis geleerd, uit dat land van wonderen en van de wijsheid van de mens naar het land dat vloeit van melk en honing. Dit is het boek Numeri. Dan komt het verlangen om de woestijn te verruilen voor het betere land. Toch deinzen de uitverkorenen er een tijd voor terug om het binnen te gaan, nadat de verlossing bekend is. Dat komt overeen met het verlangen van de uitverkorenen in een bepaald stadium om de kracht van de opstanding te kennen, om nu al te leven als in de hemelse gewesten. De regels en voorschriften die moeten worden gehoorzaamd als dit geschieden zal, volgen nu. Deuteronomium, een tweede wetgeving, een tweede reiniging, wijst de weg van de voortgang. Hierna wordt Kanaän inderdaad bereikt. Wij trekken over de Jordaan. Wij kennen praktisch de dood van het vlees, en wat het is besneden te zijn en de

smaad van Egypte af te wentelen. Wij weten nu wat het is met Christus opgewekt te zijn en te worstelen, niet tegen vlees en bloed, maar tegen overheden en machten in de hemelse gewesten. Dit is Jozua. Dan komt het falen van de uitverkorenen in de hemelse gewesten, een falen dat voortkomt uit het sluiten van verbonden met de Kanaänieten in plaats van hen te overwinnen. Dit is Richteren. Daarna trekken de verschillende vormen van bestuur die de kerk kan kennen, in de boeken van de Koningen aan ons voorbij, van de eerste instelling van het bestuur in Israël tot aan het einde ervan, wanneer het bestuur van Babel om hun zonde dat van de uitverkorenen vervangt. Wanneer dit met al zijn schande bekend is, zien wij de overblijfselen van de uitverkorenen, elk naar zijn maat, doen wat gedaan kan worden om Israël zo mogelijk te herstellen. Sommigen keren, zoals Ezra, terug om de tempel te bouwen, dat is, de vormen van de ware godsdienst te herstellen. Anderen komen op, zoals Nehemia, om de muur te bouwen, dat is, met toestemming van de heidenen een zwakke navolging van het oude staatsbestel weer in te stellen. Een derde overblijfsel zien wij in Esther, in banden maar getrouw, door de voorzienigheid gered, hoewel Gods naam (en dat is kenmerkend voor hun toestand) in het hele verhaal nergens voorkomt." Ik zou u allerminst aanraden net zo fantasierijk te worden als de vernuftige schrijver die ik zojuist aanhaalde soms wordt door zijn ruime toegeven aan zijn neiging tot mystiek. Toch zult u het Woord met veel meer belangstelling lezen als u zorgvuldig genoeg leest om de algemene gang van de boeken van de Bijbel en hun samenhang als stelsel van typen op te merken.

Ook zal het vermogen dat tot vergeestelijken neigt, goed gebruikt worden bij het afleiden van de grote algemene beginselen die uit kleine, afzonderlijke feiten naar voren komen. Dat is een vernuftige, leerzame en geoorloofde bezigheid. Misschien zou u er niet voor kiezen te preken over "*Grijp haar bij haar staart*," maar de opmerking die eruit voortvloeit, ligt voor de hand: "er is een manier om alles aan

te pakken." Mozes greep de slang bij de staart. Zo is er ook een manier om ons lijden aan te pakken, zodat het in onze handen verstijft tot een wonderdoende staf. Er is een manier om de leer van de genade vast te houden, een manier om goddeloze mensen tegemoet te treden, enzovoort. In honderden schriftuurlijke gebeurtenissen kunt u grote algemene beginselen vinden die nergens met zoveel woorden zijn uitgedrukt. Neem de volgende voorbeelden van de heer Jay. Uit Psalm 74:14, "*Gij hebt de koppen des Leviathans verpletterd; Gij hebt hem tot spijs gegeven aan het volk in dorre plaatsen*," leidt hij de leer af dat de grootste vijanden van Gods pelgrimsvolk zullen worden gedood, en dat de herinnering aan die barmhartigheid de heiligen zal verkwikken. Uit Genesis 35:8, "*En Debora, de voedster van Rebekka, stierf, en zij werd begraven onder aan Beth-El; onder dien eik, welks naam hij noemde Allon-Bachuth*," spreekt hij over goede dienstknechten en de zekerheid van de dood. Bij 2 Samuël 15:15, "*Toen zeiden de knechten des konings tot den koning: Naar alles, wat mijn heer de koning verkiezen zal, ziet, hier zijn uw knechten*," toont hij aan dat christenen zulke taal terecht kunnen gebruiken, gericht tot Christus. Wie bezwaar mocht maken tegen de vorm van vergeestelijken waaraan de heer Jay zich zo doeltreffend en oordeelkundig overgaf, moet iemand zijn wiens mening u niet in het minst hoeft te bepalen. Naar mijn vermogen heb ik de vrijheid genomen hetzelfde te doen. De schetsen van vele preken van dit soort zijn te vinden in mijn werkje *Evening by Evening*, en in minder ruime mate in het bijbehorende *Morning by Morning*.

Een opmerkelijk voorbeeld van een goede preek die op een geforceerde en ongerechtvaardigde grondslag rust, is die van Everard in zijn *Gospel Treasury*. Het is de rede over Jozua 15:16, 17, waar de woorden luiden: "*En Kaleb zeide: Wie Kirjath-Sefer zal slaan, en nemen haar in, dien zal ik ook mijn dochter Achsa tot een vrouw geven. Othniel nu, de zoon van Kenaz, den broeder van Kaleb, nam haar in; en hij gaf hem Achsa, zijn dochter, tot een vrouw.*" Hier berust de gedach-

tegang van de prediker op de vertaling van de Hebreeuwse eigennamen, zodat hij het laat luiden: "Een goed hart zei: Wie de stad van de letter slaat en inneemt, hem zal ik het scheuren van de voorhang geven. En Othniël nam haar in, omdat het Gods geschikte tijd of gelegenheid was, en hij trouwde met Achsa, dat is, hij genoot het scheuren van de voorhang, en had daardoor de zegen van zowel de bovenste als de onderste bronnen." Was er geen andere manier om te laten zien dat wij de innerlijke zin van de Schrift moeten zoeken en niet moeten blijven steken in de blote woorden of de letter van het Boek?

De gelijkenissen van onze Heere bieden, in hun uitleg en toepassing, de ruimste speelruimte voor een rijpe en geoefende fantasie. Als die allemaal aan u voorbij zijn gegaan, blijven er nog de wonderen over, rijk aan symbolisch onderwijs. Het lijdt geen twijfel dat de wonderen de uitgebeelde preken van onze Heere Jezus Christus zijn. U hebt Zijn "woordpreken" in Zijn weergaloze onderwijs en Zijn "daadpreken" in Zijn onvergelijkelijke werken. Ondanks vele leerstellige tekortkomingen zult u Trench, over de wonderen, in dit opzicht erg behulpzaam vinden. Alle machtige werken van onze Heere zijn vol onderwijs. Neem het verhaal van de genezing van de dove en stomme man. De kwalen van die arme man zijn bij uitstek veelzeggend voor de verloren staat van de mens, en de handelwijze van onze Heere verduidelijkt het plan van de zaligheid op heel leerzame wijze. "*Hem van de schare alleen genomen hebbende*" — de ziel moet haar eigen persoonlijkheid en afzonderlijkheid leren voelen en in eenzaamheid worden geleid. "*Stak Hij Zijn vingeren in zijn oren*," waarmee de bron van het kwaad werd aangewezen. Zondaren worden overtuigd van hun staat. "*Gespogen hebbende*" — het evangelie is een eenvoudig en veracht middel, en de zondaar moet zich, om zalig te worden, verootmoedigen om het te ontvangen. "*Raakte Hij zijn tong aan*," waarmee Hij verder aanwees waar het kwaad zat — ons besef van nood groeit in ons. "*Opwaarts ziende naar den hemel*" — Jezus herinnerde Zijn patiënt eraan dat alle kracht van boven moet komen, een les die elke

zoeker moet leren. "*Zuchtte Hij*," ten teken dat de smarten van de Heelmeester de middelen zijn van onze genezing. En dan zei Hij: "*Effatha! dat is: wordt geopend!*" — dat was het krachtige woord van genade dat een onmiddellijke, volkomen en blijvende genezing teweegbracht. Leer aan deze ene uitleg hoe het met alle staat, en geloof altijd dat de wonderen van Christus een grote schilderijengalerij zijn, die Zijn werk onder de mensenkinderen verduidelijkt.

Laat het echter een les zijn voor allen die de gelijkenissen of de metaforen behandelen om omzichtig te zijn. Dr. Gill is iemand wiens naam in dit huis, waar zijn kansel nog staat, altijd met eer en achting moet worden genoemd. Toch komt zijn uitleg van de gelijkenis van de verloren zoon mij op sommige punten bedroevend ongerijmd voor. De geleerde commentator vertelt ons dat "het gemeste kalf" de Heere Jezus Christus was! Werkelijk, men huivert als men ziet waartoe het vergeestelijken komt. Dan is er ook zijn uitleg van de barmhartige Samaritaan. Het beest waarop de gewonde man werd gezet, is weer onze Heere Jezus, en de twee penningen die de barmhartige Samaritaan aan de waard gaf, zijn het Oude en het Nieuwe Testament, of de inzettingen van de doop en het avondmaal van de Heere.

Ondanks deze waarschuwing mag u veel speelruimte laten bij het vergeestelijken van mannen met een zeldzaam dichterlijk temperament, zoals John Bunyan. Heren, hebt u ooit John Bunyans vergeestelijking van de tempel van Salomo gelezen? Het is een hoogst opmerkelijke prestatie, en zelfs waar zij wat geforceerd is, staat zij vol van een toegewijd vernuft. Neem als staaltje een van zijn vergezochtste verklaringen, en kijk of die te verbeteren is. Het gaat over "de vleugelen van de poort van de tempel." "De vleugelen van deze poort of deur waren, zoals ik u al eerder zei, vouwdeuren, en zij hebben, zoals al werd aangestipt, enige betekenis. Want hierdoor kan een mens, vooral een jonge leerling, gemakkelijk een misvatting krijgen. Hij denkt dat de hele doorgang open is, terwijl er maar een deel open is, en drie delen nog voor hem verborgen kunnen blijven. Want deze deuren,

zoals ik zei, werden nog nooit wijd opengezet, ik bedoel in het antitype. Nog nooit heeft een mens al de rijkdom en volheid gezien die in Christus is. Een nieuwkomer die oordeelt naar wat hij nu ziet, vooral als hij maar weinig zag, kan zich dus gemakkelijk vergissen. Daarom zijn zulke mensen meestal vreselijk bang dat zij er nooit zullen binnenkomen. Wat zegt u, jonge nieuwkomer, is dit niet de toestand van uw ziel? Zo komt het u voor dat u te groot bent, zo'n grote, dikbuikige zondaar! Maar, o zondaar, wees niet bevreesd. De deuren zijn vouwdeuren en kunnen wijder worden geopend, en daarna weer wijder. Wanneer u dus bij deze poort komt en u verbeeldt dat er niet genoeg ruimte is om binnen te gaan, klop dan, en er zal u wijder worden opengedaan, en u zult worden ontvangen. Lukas 11:9; Johannes 6:37. Wie u dan ook bent, u bent gekomen bij de deur waarvan de deur van de tempel een type was. Vertrouw niet op uw eerste opvattingen van de dingen, maar geloof dat er overvloedige genade is. U weet nog niet wat Christus kan doen, de deuren zijn vouwdeuren. Hij is machtig '*meer dan overvloediglijk te doen, boven al wat wij bidden of denken.*' Efeze 3:20. De scharnieren waaraan deze deuren hingen, waren, zoals ik u zei, van goud. Dat betekent dat zij zowel draaiden op drijfveren en bewegingen van liefde als dat het openen ervan rijk was. Op gouden scharnieren draait de poort naar God. De posten waaraan deze deuren hingen, waren van olijfhout, die vette en olierijke boom. Dat toont dat zij nooit met tegenzin of traagheid opengaan, zoals deuren waarvan de scharnieren olie missen. Zij zijn altijd olierijk en gaan zo gemakkelijk en snel open voor wie erop kloppen. Daarom leest u dat Hij Die in dit huis woont, vrijelijk geeft, vrijelijk liefheeft en ons met Zijn hele hart goeddoet. 'Ja,' zegt Hij, '*Ik zal Mij over hen verblijden, dat Ik hun weldoe; en Ik zal hen getrouwelijk in dat land planten, met Mijn ganse hart en met Mijn ganse ziel.*' Jeremia 3:12, 14, 22; Jeremia 32:41; Openbaring 21:6; Openbaring 22:17. Daarom veroorzaakt de olie van de genade, aangeduid door deze olierijke boom, of deze olijfpos-

ten waaraan deze deuren hangen, dat zij vlot en vrijmoedig voor de ziel opengaan."

Als Bunyan de betekenis ontvouwt van het feit dat de deuren van dennenhout waren, wie anders dan hij zou dan hebben gezegd: "De den is ook het huis van de ooievaar, die onreine vogel, zoals Christus een haven en een schuilplaats is voor zondaars. Wat de ooievaar betreft, zegt de tekst: '*des ooievaars huis zijn de dennebomen*.' En Christus zegt tot de zondaars die hun behoefte aan beschutting zien: '*Komt herwaarts tot Mij... en Ik zal u rust geven*.' Hij is een hoog vertrek voor de verdrukte, een hoog vertrek in tijden van benauwdheid. Deuteronomium 14:18; Leviticus 11:19; Psalm 104:17; Psalm 74:2, 3; Matheüs 11:27, 28; Hebreeën 6:17-20." In zijn *House of the Forest of Lebanon* staat hij nog meer voor een raadsel, maar hij werkt zich eruit zoals geen ander dat had gekund. De drie rijen pilaren van elk vijftien vindt hij een raadsel dat voor hem iets te diep is, en hij geeft het op, maar pas nadat hij er kloeke pogingen op heeft gewaagd. De heer Bunyan is de voornaamste, het hoofd en de heer van alle allegorieschrijvers, en wij moeten hem niet volgen in de diepten van typologische en symbolische taal. Hij was een zwemmer; wij kunnen alleen maar waden en mogen niet verder gaan dan wij nog kunnen staan.

Voordat ik deze toespraak sluit, ben ik in de verleiding een of twee schetsen te geven van vergeestelijkingen die mij uit mijn vroegste dagen vertrouwd waren. Ik zal nooit een preek vergeten die werd gehouden door een ongeschoold maar opmerkelijk man, die mijn naaste buur was op het platteland. Ik kreeg de aantekeningen van die rede uit zijn eigen mond, en ik hoop dat zij aantekeningen zullen blijven en nooit meer in deze wereld als preek zullen worden gebruikt. De tekst was: "De nachtvalk, de uil en de koekoek." Dat lijkt u misschien niet bijzonder rijk aan stof; mij leek het ook niet zo, en daarom vroeg ik onschuldig: "En wat waren de hoofdpunten?" Hij antwoordde heel schalks: "Hoofdpunten? Wel, wring die vogels de nek om, en daar heb je er meteen drie: de nachtvalk, de uil en de koekoek." Hij toonde aan

dat deze vogels onder de wet allemaal onrein waren en duidelijke typen van onreine zondaars. Nachtvalken waren mensen die in het geniep stalen, en ook mensen die hun waren vervalsten en hun naasten op heimelijke wijze bedrogen zonder dat men hen voor schurken aanzag. De uilen verbeeldden dronkaards, die 's nachts altijd het levendigst zijn, terwijl zij overdag van slaperigheid bijna met hun hoofd tegen een paal lopen. Ook onder de belijders waren uilen. De uil is een heel klein vogeltje als hij geplukt is; hij ziet er alleen groot uit omdat hij zoveel veren draagt. Zo zijn veel belijders niets dan veren, en als je hun grootspraak van belijdenis wegnam, zou er maar heel weinig van hen overblijven. De koekoeken waren dan de geestelijken van de staatskerk, die altijd dezelfde noot laten horen wanneer zij hun mond in de kerk opendoen, en van de eieren van andere vogels leven met hun kerkelijke belastingen en tienden. De koekoeken waren, geloof ik, ook de voorstanders van de vrije wil, die altijd maar zeiden: "Doe-doe-doe-doe." Was dit niet iets te veel van het goede? Toch zou de preek, uit de mond van de man die haar hield, helemaal niet opmerkelijk of vreemd lijken. Dezelfde eerbiedwaardige broeder hield een even bijzondere, maar veel oorspronkelijker en nuttiger preek. Wie haar hoorden, zullen haar tot hun sterfdag niet vergeten. Het was naar aanleiding van deze tekst: "*Een bedrieger zal zijn jachtvang niet braden*" (Engels: "The slothful man roasteth not that which he took in hunting", de luiaard braadt niet wat hij op de jacht ving). De goede oude man leunde op de rand van de kansel en zei: "Dan, mijn broeders, was dat een luie kerel!" Dat was de inleiding. Daarna ging hij verder: "Hij ging op jacht, en na veel moeite ving hij zijn haas, en toen was hij te lui om hem te braden. Het was me er een, wat een luie kerel!" De goede man deed ons allen voelen hoe belachelijk zo'n luiheid was, en zei toen: "Maar het is heel goed mogelijk dat u even schuldig bent als deze man, want u doet precies hetzelfde. U hoort dat er een bekende predikant uit Londen komt, en u spant het paard voor de kar en rijdt tien of twintig mijl om hem te horen. En als u de

preek gehoord hebt, vergeet u er uw voordeel mee te doen. U vangt de haas en braadt hem niet. U gaat op jacht naar de waarheid, en dan neemt u haar niet aan." Toen toonde hij aan dat vlees bereid moet worden om door het lichaam te kunnen worden opgenomen — al geloof ik niet dat hij dat woord gebruikte — en dat zo ook de waarheid een proces moet doorlopen voordat zij in de geest kan worden opgenomen, zodat wij ervan kunnen eten en groeien. Hij zei dat hij zou laten zien hoe men een preek klaarmaakt, en dat deed hij uiterst leerzaam. Hij begon zoals de kookboeken: "Vang eerst uw haas." "Zo," zei hij, "zorg eerst voor een evangeliepreek." Daarna verklaarde hij dat heel veel preken de moeite van het najagen niet waard waren, dat goede preken droevig zeldzaam waren, en dat het de moeite waard was om elke afstand af te leggen om een degelijke, ouderwetse, calvinistische rede te horen. Toen de preek eenmaal gevangen was, zat er veel aan vast dat vanwege de zwakheid van de prediker misschien noodzakelijk was maar niet nuttig, en dat moest worden weggedaan. Hier weidde hij uit over het onderscheiden en beoordelen van wat wij hoorden, en over het niet geloven van elk woord van wie dan ook. Daarna volgden aanwijzingen over het braden van een preek: steek het braadspit van het geheugen er van het ene eind tot het andere doorheen, draai haar rond op het spitwerk van de overdenking, voor het vuur van een echt warm en ernstig hart, en zo zou de preek gaar en gereed zijn om echte geestelijke voeding te geven. Ik geef slechts de omtrek, en hoewel het wat belachelijk mag lijken, werd het door de hoorders niet zo ervaren. Het zat vol allegorie en hield de aandacht van de mensen van begin tot einde vast. "Wel, mijn waarde heer, hoe maakt u het?" was mijn groet aan hem op een morgen. "Ik ben blij u op uw leeftijd zo gezond te zien." "Ja, ik ben in prima conditie voor een oud man, en ik voel mij nauwelijks achteruitgaan." "Ik hoop dat uw goede gezondheid nog jaren zal voortduren, en dat u zoals Mozes naar uw graf zult gaan zonder dat uw oog donker geworden en uw kracht vergaan is." "Allemaal mooi en wel," zei de oude

heer, “maar ten eerste is Mozes helemaal niet naar zijn graf afgedaald, hij is er naar opgegaan. En ten tweede: wat is de betekenis van alles wat u zegt? Waarom was het oog van Mozes niet donker geworden?” “Ik veronderstel, meneer,” zei ik heel bescheiden, “dat zijn natuurlijke levenswijze en rustige geest hem hebben geholpen zijn vermogens te behouden en hem tot een krachtige oude man te maken.” “Heel waarschijnlijk,” zei hij, “maar daar wil ik niet heen. Wat is de betekenis, de geestelijke leer van de hele zaak? Is het niet juist dit: Mozes is de wet, en wat een heerlijk einde gaf de Heere de wet op de berg van Zijn voleindigd werk! Hoe zoet worden al haar verschrikkingen in slaap gesust met een kus uit Gods mond! En let wel, de reden waarom de wet ons niet meer veroordeelt, is niet dat haar oog donker geworden is, zodat zij onze zonden niet kan zien, of dat haar kracht om te vervloeken en te straffen vergaan is. Nee, Christus heeft haar naar de berg opgenomen en haar op heerlijke wijze een einde gemaakt.” Zo was zijn gewone praten en zo was zijn bediening. Vrede zij met zijn as. Hij hoedde de eerste jaren van zijn leven schapen en was daarna herder van mensen, en, zoals hij mij vertelde, “had hij gemerkt dat mensen veruit de schaapachtigste van de twee waren.” De bekeerlingen die onder hem de weg naar de hemel vonden, waren zo velen dat wij, als wij aan hen denken, zijn als zij die de kreupele zagen springen door het woord van Petrus en Johannes. Zij waren geneigd te bekritiseren, maar “*ziende den mens bij hen staan, die genezen was, hadden zij niets daartegen te zeggen.*”

Hiermee sluit ik, en ik herhaal mijn mening dat wij, geleid door omzichtigheid en oordeel, het vergeestelijken af en toe met goed gevolg bij ons volk kunnen gebruiken. In elk geval zullen wij hun belangstelling wekken en hen wakker houden.

---

15. “Allegorische prediking bederft de smaak en bindt het verstand, van prediker en hoorders beide.” — ADAM CLARKE. Wesleys regel is beter: “Wees spaarzaam met allegoriseren of vergeestelijken.”

16. Wat anders dan louter kieskeurigheid, of erger, kan bijvoorbeeld de heer Athanase Coquerel ertoe brengen zulke kritiek te schrijven als deze: “Voor ons christenen wordt het universele en hoogste priesterschap van de Zoon volstrekt niet aanbevolen door het te vergelijken met het pontificaat van Melchizedek; en onze pelgrimstocht naar het hemelse vaderland onder de leiding van Jezus lijkt maar heel weinig op die van Israël naar het beloofde land onder de leiding van Jozua, ondanks de gelijkheid van de namen.”!!!..... “Een groot aantal teksten leent zich met een wonderbaarlijk gemak voor deze uitleg, die er geen is. ‘*Heere, behoed ons, wij vergaan*!’ riepen de apostelen toen de storm op het meer van Galilea hun scheepje dreigde te verzwelgen. ‘*Wilt gij gezond worden*?’ zei Christus tot de verlamde van Bethesda. Wij voelen hoe gemakkelijk het is deze woorden te allegoriseren. Dat is al duizendmaal gebeurd; en misschien ontzegt geen enkele prediker, vooral in een tijd van gebrek aan bestudeerde teksten en rijpe plannen, zichzelf de toestemming dit hulpmiddel te gebruiken, dat des te verleidelijker is omdat het buitengewoon gemakkelijk is. Ik schreef een lange preek over de uitnodiging van Mozes aan zijn schoonvader Hobab, of Jethro. Numeri 10:29. ‘*Wij reizen naar die plaats, van welke de HEERE gezegd heeft: Ik zal u die geven; ga met ons*.’ De indeling was al gemaakt, te beginnen met een historische inleiding. Deze plaats, dat is de hemel. De Heere alleen geeft hem ons als vaderland. De ware gelovige zegt tot elk van zijn broeders: ‘Ga met ons.’ .... En ik moet mezelf nog vergeven dat ik dertig bladzijden in kwarto over dit thema heb geschreven en uit het hoofd geleerd.” Als de heer Coquerel zich aan geen grotere fout schuldig maakte dan deze, zou hij een veel betere godgeleerde zijn dan hij nu is.

17. Zou dit niet nauwkeurig toegepast kunnen worden op hoorders die vol zitten met zulke onzin?

18. South is niet altijd welvoeglijk, en was hij een Dissenter geweest, dan was hij om zijn vulgariteit uitgejouwd. Zijn genie staat buiten kijf, maar hij had zijn mond beter kunnen spoelen.

19. Mannen zonder fantasie en humor zullen dit ontkennen, zoals de arenden de geoorloofdheid van het jagen op vliegen zouden kunnen betwisten. Toch zijn zwaluwen juist voor dat laatste geschapen, en zo is voor sommige mensen de beoefening van een godvruchtige verbeelding een hoofddoel van hun gesteldheid.

20. SAMUEL MATHER blijft in deze kunde nog altijd een standaardautoriteit. Wij bevelen zijn werk de student aan.

Lezing 8

Over de stem

Onze eerste regel met betrekking tot de stem is: denk er niet te veel over na. Bedenk dat de mooiste stem niets betekent zonder iets te zeggen. Hoe goed ze ook wordt gehanteerd, ze is als een goed bestuurde kar zonder lading, tenzij u er belangrijke en tijdige waarheden mee aan uw mensen overbrengt. Demosthenes had ongetwijfeld gelijk toen hij aan een goede voordracht de eerste, de tweede en de derde plaats gaf. Maar wat heeft dat voor waarde als iemand niets heeft om voor te dragen? Een man met een buitengewoon mooie stem, maar zonder een goed ingelicht hoofd en een ernstig hart, zal "*een stem des roependen in de woestijn*" zijn. Of, om de uitdrukking van Plutarchus te gebruiken: *Vox et praeterea nihil*. Zo iemand mag schitteren in het koor, maar in de preekstoel is hij nutteloos. Zonder de kracht van zijn hart zou Whitefields stem op zijn hoorders niet meer blijvende uitwerking hebben gehad dan Paganini's viool. U bent geen zangers maar predikers: uw stem is slechts bijzaak. Wees er geen fat mee en jammer er niet over als kwakkelende zieken, zoals zovelen doen. Een bazuin hoeft niet van zilver te zijn, een ramshoorn is genoeg. Maar hij moet een ruwe behandeling kunnen verdragen, want bazuinen zijn er voor het krijgsgewoel en niet voor de salons van de mode. Denk anderzijds ook niet te gering over uw stem, want haar kwaliteit kan veel bijdragen aan het resultaat waarop u hoopt. Wanneer Plato de kracht van de welsprekendheid erkent, noemt hij ook de toon van de spreker. "Zo sterk," zegt hij, "klinken de rede en de toon van de redenaar mij in de oren, dat ik pas op de derde of vierde

dag weer tot mezelf kom en merk waar op aarde ik ben. Een tijdlang geloof ik graag dat ik op de eilanden van de zaligen woon." Uiterst kostbare waarheden kunnen ernstig worden ontsierd doordat ze op een eentonige toon worden voorgedragen. Ik hoorde eens hoe een hooggeachte predikant, die jammerlijk mompelde, werd vergeleken met "een hommel in een kruik". Dat is ongetwijfeld een platte beeldspraak, maar ze is zo treffend dat ik dat dreunende geluid op dit moment weer helder hoor. Ze doet mij denken aan de parodie op Grays *Elegy*:

> "*Nu verdwijnt het glimmende onderwerp uit het zicht,*
> *En heel de lucht houdt een slaperige stilte vast,*
> *Behalve waar de dominee zijn dreunende vlucht neuriet*
> *En loom gerinkel de sluimerende kooien in slaap sust.*"

Wat jammer dat iemand die uit zijn hart leerstukken van onbetwistbare waarde bracht, in de meest passende taal, ambtelijke zelfmoord pleegde door op één snaar te blijven tokkelen, terwijl de Heere hem toch een instrument met vele snaren had gegeven om op te spelen! Ach, wat een troosteloze stem was dat! Ze neuriede en neuriede als een molenrad op dezelfde onmuzikale wijs, of haar eigenaar nu sprak over de hemel of over de hel, over het eeuwige leven of over de eeuwige toorn. Misschien was ze bij toeval wat luider of zachter, naargelang de lengte van de zin, maar de toon bleef dezelfde: een troosteloze woestenij van geluid, een huilende wildernis van spraak waarin geen enkele verlichting, geen afwisseling, geen muziek te vinden was, niets dan afschuwelijke gelijkvormigheid. Als de wind door een Eolische harp waait, zwelt hij aan door alle snaren. Maar de hemelse wind die door sommige mensen heen gaat, put zich uit op één enkele snaar, en die is meestal de valst gestemde van allemaal. Alleen genade kan de hoorders in staat stellen zich te laten stichten onder het dreun — dreun — dreun van sommige theologen. Ik denk dat een onpartijdige jury in veel gevallen zou oordelen dat het slapen te rechtvaardigen is, wanneer het geluid van de prediker door zijn herhaalde

noot in slaap sust. dr. Guthrie schrijft het insluimeren van een bepaalde Schotse gemeente welwillend toe aan slechte ventilatie in het kerkgebouw. Dat heeft er iets mee te maken, maar een slechte toestand van de kleppen in de keel van de prediker kan nog wel een krachtiger oorzaak zijn. Broeders, laat in de naam van alles wat heilig is het hele klokkenspel in uw toren luiden, en val uw mensen niet lastig met het bim-bam van één arme gebarsten klok.

Wanneer u wel aandacht aan uw stem besteedt, pas dan op dat u niet vervalt in de gewoonlijke en algemene gemaaktheden van onze tijd. Nauwelijks één man op de twaalf praat op de preekstoel als een mens. Deze gemaaktheid is niet tot de protestanten beperkt, want abbé Mullois merkt op: "Overal elders spreken mensen: ze spreken voor de rechtbank en op het spreekgestoelte; maar ze spreken niet meer op de preekstoel, want daar treffen we alleen een gekunstelde en onechte taal aan, en een valse toon. Deze manier van spreken wordt alleen in de kerk geduld, omdat ze daar helaas zo algemeen is; elders zou ze niet worden verdragen. Wat zou men denken van iemand die in een salon op dezelfde wijze zou praten? Hij zou zeker menigeen een glimlach ontlokken. Enige tijd geleden was er een suppoost in het Panthéon, een goede kerel op zijn manier, die bij het opsommen van de schoonheden van het gebouw precies de toon aansloeg van veel van onze predikers. Hij wekte daarmee altijd de vrolijkheid van de bezoekers, die zich even goed vermaakten met zijn manier van spreken als met de bezienswaardigheden die hij hun aanwees. Wie geen natuurlijke en ware voordracht heeft, zou de preekstoel niet mogen beklimmen. Vanaf die plaats zou alles wat onwaar is zonder pardon verbannen moeten worden ..... In deze tijden van wantrouwen moet alles wat onwaar is terzijde worden gezet. De beste manier om zich daarvan als prediker te genezen is vaak te luisteren naar bepaalde eentonige en hevige predikers. We gaan dan met zo'n afkeer en zo'n afgrijzen van hun voordracht weg, dat we er liever voor kiezen te zwijgen dan hen na te doen. Op het ogenblik dat u het

natuurlijke en ware verlaat, doet u afstand van het recht om geloofd te worden, evenals van het recht om beluisterd te worden." U kunt overal rondgaan, in kerk en kapel, en u zult merken dat verreweg de meeste van onze predikers een heilige toon voor de zondag hebben. Ze hebben één stem voor de huiskamer en de slaapkamer, en een heel andere toon voor de preekstoel. Als ze dus niet zondig dubbeltongig zijn, dan zijn ze het letterlijk wel. Zodra sommige mannen de deur van de preekstoel achter zich sluiten, laten ze hun eigen persoonlijke mannelijkheid achter en worden ze even ambtelijk als de parochiebode. Daar zouden ze bijna met de farizeeër kunnen roemen dat ze niet zijn zoals andere mensen, hoewel het godslastering zou zijn God daarvoor te danken. Ze zijn niet langer vleselijk en spreken niet langer als mensen, maar een gejammer, een afgebroken gehumha, een *ore rotundo* of een andere onbevallige manier van geluid maken wordt aangenomen, om elke verdenking te voorkomen dat ze natuurlijk zijn en spreken uit de overvloed van het hart. Wat blijkt de toga, zodra ze eenmaal aan is, vaak het lijkkleed van het ware zelf van de man te zijn, en het verwijfde zinnebeeld van ambtelijkheid!

Er zijn twee of drie manieren van spreken die u, durf ik te zeggen, wel zult herkennen omdat u ze vaak hebt gehoord. Die waardige, doctorale, opgeblazen, bombastische stijl, die ik zojuist *ore rotundo* noemde, is nu niet meer zo gewoon als vroeger, maar sommigen bewonderen haar nog steeds. (Helaas kon de spreker hier door geen enkele bekende vorm van letterzetting worden weergegeven, want hij ging een lied voorlezen met een ronde, rollende, zwellende stem.) Toen een eerwaarde heer eens op deze manier stoom afliet, zei een man in het gangpad dat hij dacht dat de prediker "een knoedel had ingeslikt". Maar een ander fluisterde: "Nee, Jack, hij heeft 'm niet ingeslikt, hij heeft 'm nog in zijn mond en daar wiebelt hij rond." Ik kan me voorstellen dat dr. Johnson zo sprak in Bolt Court. Bij mensen voor wie het natuurlijk is, rolt het met olympische grootsheid. Maar op de preekstoel weg voorgoed met elke nabootsing ervan! Als het

vanzelf komt, goed en wel, maar het na te apen is verraad aan het gewone fatsoen. Ja, alle nabootserij grenst op de preekstoel bijna aan een onvergeeflijke zonde.

Er is nog een andere stijl, en ik smeek u daar niet om te lachen. (Hier gaf de spreker nog een voorbeeld.) Het is een manier van uitspreken die erg damesachtig wordt genoemd: gemaakt, fijntjes, dienstmeisjesachtig, treuzelend, à la Dundreary. Ik weet niet hoe ik haar anders moet beschrijven. De meesten van ons hebben het genoegen gehad deze of een andere van het uitgebreide geslacht van falsetten, stelten en gemaaktheden te horen. Ik heb vele verschillende soorten gehoord, van de volheid van het Johnsoniaanse tot de dunheid van het kleine, deftige gefluister, van het brullen van de stieren van Basan tot het tjip, tjip, tjip van een vink. Ik heb sommige van onze broeders kunnen terugvoeren tot hun voorvaderen, ik bedoel hun predikantelijke voorvaderen, van wie ze deze hemelse, melodieuze, geheiligde, in alle opzichten mooie, maar naar waarheid moet ik erbij zeggen weerzinwekkende manieren van spreken het eerst hebben overgenomen. De onbetwistbare volgorde van hun redenaarsstamboom is als volgt: Tjip, die de zoon was van Lispel, die de zoon was van Gegrijns, die de zoon was van Fat, die de zoon was van Gemaaktheid. Of: Wobbelaar, die de zoon was van Grootspraak, die de zoon was van Pompeusheid, en deze was de vader van vele zonen. Begrijp me goed: waar zelfs deze gruwelen van geluid natuurlijk zijn, veroordeel ik ze niet. Laat ieder schepsel in zijn eigen taal spreken. Maar het is een feit dat in negen van de tien gevallen deze heilige dialecten, die naar ik hoop spoedig dode talen zullen zijn, onnatuurlijk en geforceerd zijn. Ik ben ervan overtuigd dat deze tonen en halve tonen en eentonigheden Babylonisch zijn en helemaal niet het dialect van Jeruzalem. Het dialect van Jeruzalem heeft namelijk dit ene kenmerk, dat het iemands eigen manier van spreken is en buiten de preekstoel dezelfde als op de preekstoel. Van onze vriend uit de school van het gemaakte *ore rotundo* is nooit bekend geweest dat hij

buiten de preekstoel praat zoals erin, of in de huiskamer in dezelfde toon spreekt als op de preekstoel. “Wilt u zo goed zijn mij nog een kopje thee te geven, ik gebruik suiker, alstublieft.” Hij zou zichzelf belachelijk maken als hij zo sprak, maar de preekstoel mag het schuim van zijn stem krijgen, dat de huiskamer niet zou verdragen. Ik houd staande dat de beste tonen waartoe iemands stem in staat is, gegeven moeten worden aan de verkondiging van het evangelie, en dat zijn de tonen die de natuur hem leert te gebruiken in ernstig gesprek. Ezechiël diende zijn Meester met zijn meest muzikale en welluidende krachten, zodat de Heere zei: “*Gij zijt hun als een lied der minnen, als een, die schoon van stem is, of die wel speelt*.” Helaas had dit voor het harde hart van Israël geen nut, zoals niets nut heeft behalve de Geest van God. Toch paste het de profeet goed het woord van de Heere in de beste stijl van stem en optreden te brengen.

Verder moet u, als u eigenaardigheden in uw spraak hebt die onaangenaam zijn voor het oor, ze zo mogelijk verbeteren.[21] Het is waar dat de leraar dat veel gemakkelijker kan aanraden dan u het kunt doen. Toch is de moeilijkheid voor jonge mannen in de ochtend van hun bediening niet onoverkomelijk. Broeders van het platteland hebben een smaak van hun landelijke voedsel in de mond, wat ons onweerstaanbaar herinnert aan de kalveren van Essex, de varkens van Berkshire of de kleine ossen van Suffolk. Wie herkent niet meteen het dialect van Yorkshire of Somerset, dat niet alleen een gewestelijke uitspraak is maar ook een eigen toonval heeft? Het zou moeilijk zijn de oorzaak te ontdekken, maar het feit is duidelijk genoeg dat in sommige graafschappen van Engeland de kelen van de mensen lijken te zijn aangekoekt, als langgebruikte theeketels, en dat ze in andere klinken als koperen muziek, met een nare metalige klank. Deze variaties van de natuur mogen op hun tijd en plaats mooi zijn, maar mijn smaak heeft ze nooit kunnen waarderen. Een scherpe, wanklinkende piep, als van een roestige schaar, moet koste wat het kost worden afgeleerd. Dat geldt ook voor een dikke, onduidelijke uitspraak waarin

geen woord compleet is, maar zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden en werkwoorden tot een soort hutspot worden gemaakt. Even verwerpelijk is die spookachtige spraak waarbij iemand praat zonder zijn lippen te gebruiken en op afschuwelijke wijze buikspreekt: grafstemmen passen misschien bij een begrafenisondernemer, maar Lazarus werd niet uit zijn graf geroepen met holle kreunen. Een van de zekerste manieren om uzelf het graf in te helpen is spreken vanuit de keel in plaats van vanuit de mond. Dit misbruik van de natuur zal zij vreselijk wreken. Ontloop de straf door de overtreding te vermijden. Het kan hier goed zijn u aan te sporen: zodra u merkt dat u nogal overvloedig gehum-ha in uw betoog laat sluipen, ontdoe u dan meteen van die sluipende maar verderfelijke gewoonte. Er is helemaal geen reden voor, en hoewel wie er nu het slachtoffer van is de keten misschien nooit kan verbreken, moet u, die beginners in de redekunst bent, het beneden u achten dat schurende juk te dragen. Het is zelfs nodig te zeggen: open uw mond wanneer u spreekt, want veel onverstaanbaar gemompel komt voort uit het half gesloten houden van de mond. Niet voor niets hebben de evangelisten over onze Heere geschreven: "*Zijn mond geopend hebbende, leerde Hij hen.*" Zet wijd de deuren open waaruit zulke voortreffelijke waarheid moet uittrekken. Bovendien, broeders, vermijd het gebruik van de neus als spraakorgaan, want de beste autoriteiten zijn het erover eens dat hij bedoeld is om mee te ruiken. Er was een tijd dat de neusklank het juiste was, maar in dit ontaarde tijdperk doet u beter de duidelijke wenk van de natuur op te volgen en de mond zijn werk te laten doen zonder inmenging van het reukorgaan. Mocht er een Amerikaanse student aanwezig zijn, dan moet hij mij vergeven dat ik hem deze opmerking op het hart druk. Verfoei de gewoonte van sommigen die de letter "r" niet uitbrengen. Zo'n gewoonte is "vweselijk vewdewfelijk en wedeloos, vweselijk wampzalig en vewwewpelijk." Nu en dan heeft een broeder het geluk een bijzonder innemend en heerlijk lispelen te bezitten. Dat is misschien nog een van de kleinste kwalen als de

broeder zelf klein en innemend is, maar het zou iedereen die naar mannelijkheid en kracht streeft te gronde richten. Ik kan me nauwelijks voorstellen dat Elia tot Achab lispelde, of dat Paulus op de Marsheuvel zijn woorden aardig tjipte. Er kan een bijzondere weemoed liggen in een zwak en waterig oog en een weifelende stijl. We willen verder gaan en toegeven dat het verheven is waar die het gevolg zijn van intense hartstocht. Maar sommigen hebben ze van nature en gebruiken ze wat al te royaal. Het is, om het zacht te zeggen, niet nodig dat u hen nadoet. Spreek zoals de gevormde natuur u ingeeft en u zult het goed doen. Maar laat het gevormde natuur zijn, en geen ruwe, onbeschaafde, ongecultiveerde natuur. Demosthenes deed, zoals u weet, onbegrensde moeite voor zijn stem. En Cicero, die van nature zwak was, maakte een lange reis naar Griekenland om zijn manier van spreken te verbeteren. Laten wij, die veel edeler onderwerpen hebben, niet minder eerzuchtig zijn om uit te blinken. “Neem mij al het andere af,” zegt Gregorius van Nazianze, “maar laat mij de welsprekendheid, en ik zal de reizen die ik heb gemaakt om haar te leren nooit betreuren.”

Spreek altijd zo dat u verstaan wordt. Ik ken een man die zestien stone weegt en een halve mijl ver te horen zou moeten zijn, maar die zo onvergeeflijk traag is dat u hem in zijn kleine kerkgebouw zelfs vooraan op de galerij nauwelijks kunt horen. Wat heb je aan een prediker die men niet kan horen? Bescheidenheid zou iemand zonder stem ertoe moeten brengen plaats te maken voor anderen die beter geschikt zijn voor het werk van het verkondigen van de boodschappen van de Koning. Sommigen zijn luid genoeg, maar niet duidelijk. Hun woorden liggen over elkaar heen, spelen haasje-over of laten elkaar struikelen. Duidelijke uitspraak is veel belangrijker dan longkracht. Geef een woord toch een eerlijke kans. Breek het de rug niet in uw heftigheid en loop het de benen niet van het lijf in uw haast. Het is verschrikkelijk een grote kerel te horen mompelen en fluisteren terwijl zijn longen sterk genoeg zijn voor de luidste spraak. Maar

tegelijk geldt: hoe krachtig iemand ook schreeuwt, hij zal niet goed worden verstaan tenzij hij leert zijn woorden vooruit te duwen met de nodige ruimte ertussen. Te langzaam spreken is een ellendig werk en brengt actieve hoorders in de toestand die de "zenuwen" heet. Het is onmogelijk iemand te verstaan die voortkruipt met een mijl per uur. Vandaag één woord en morgen één woord is een soort langzaam vuur waarvan alleen martelaars zouden kunnen genieten. Overdreven snel spreken, razend en tierend tot volslagen bombast, is even onvergeeflijk. Het is niet krachtig en kan dat nooit zijn, behalve voor idioten, want het verandert wat een leger van woorden moest zijn in een bende en verdrinkt de betekenis doeltreffend in vloeden van geluid. Af en toe hoort men een woedende redenaar met onduidelijke uitspraak, wiens onstuimigheid hem meesleurt tot zo'n verwarring van klanken dat men op wat afstand denkt aan de regels van Lucanus:

> *"Haar brabbelende tong vermengt het mompelen tot een toon,*
> *Wanklinkend en niet gelijkend op menselijke klanken.*
> *Het scheen het geblaf van honden, het gehuil van wolven,*
> *Het klagelijke gekrijs van de middernachtelijke uil,*
> *Het gesis van slangen, het gebrul van de hongerige leeuw,*
> *Het beuken van golven die op de oever slaan,*
> *Het kreunen van winden in het bladerrijke woud,*
> *En het losbarsten van de donder uit de berstende wolk!*
> *Het waren deze, al deze samen in één."*

Het is een straf die men geen tweede keer wil ondergaan, een broeder te horen die transpiratie voor inspiratie aanziet en voortrent als een wild paard met een horzel in het oor, totdat hij geen adem meer heeft en moet pauzeren om zijn longen opnieuw vol te pompen. Een herhaling hiervan, een paar keer in één preek, is niet ongewoon, maar wel hoogst pijnlijk. Pauzeer tijdig genoeg om dat "hijg hijg" te voorkomen, dat eerder medelijden opwekt met de buiten adem geraakte redenaar dan meeleven met het onderwerp dat hij behandelt. Uw toehoorders mogen niet eens merken dat u ademhaalt. Het ademha-

lingsproces moet even onopgemerkt blijven als de bloedsomloop. Het is onfatsoenlijk de louter dierlijke functie van het ademen een onderbreking in uw betoog te laten veroorzaken.

Span uw stem in gewone prediking in de regel niet tot het uiterste in. Twee of drie ernstige mannen die hier nu aanwezig zijn, scheuren zichzelf aan stukken door onnodig te brullen. Hun arme longen zijn geprikkeld en hun strottenhoofd is ontstoken door luidruchtig schreeuwen, waar ze niet mee kunnen ophouden. Het is allemaal goed en wel om "*Roep uit de keel, houd niet in*" te doen, maar "*Doe uzelven geen kwaad*" is een apostolische raad. Als mensen u met de helft van de stem kunnen horen, is het goed de overtollige kracht te bewaren voor de keren dat ze nodig kan zijn. "Wie wat bewaart, die heeft wat" kan hier even goed gelden als elders. Wees een beetje zuinig met dat enorme volume aan geluid. Bezorg uw hoorders geen hoofdpijn wanneer u hun hartzeer wilt bezorgen. U wilt voorkomen dat ze in hun kerkbanken slapen, maar bedenk dat het niet nodig is hun trommelvliezen te laten barsten. "*De HEERE was in den wind niet*." Donder is geen bliksem. Mensen horen niet naar verhouding van het lawaai dat wordt gemaakt. Sterker nog, te veel lawaai bedwelmt het oor, wekt nagalm en echo's op en schaadt zo daadwerkelijk de kracht van uw preken. Pas uw stem aan uw gehoor aan. Wanneer er twintigduizend mensen voor u zitten, trek dan de registers open en geef het volle klokgelui, maar niet in een zaal waar slechts een paar tientallen mensen in passen. Wanneer ik een plaats betreed om te preken, bereken ik onbewust hoeveel geluid er nodig is om haar te vullen, en na enkele zinnen is mijn toon bepaald. Als u de man achter in de kerk kunt laten horen, als u kunt zien dat hij uw gedachte opvangt, mag u er zeker van zijn dat wie dichterbij zit u kan horen. Meer kracht is dan niet nodig, misschien volstaat zelfs iets minder. Let op en kijk. Waarom zo spreken dat men u op straat hoort, als daar niemand is die naar u luistert? Of u nu binnen of buiten bent, zorg dat de verst verwijderde hoorders u kunnen volgen, en dat is genoeg.

Overigens wil ik opmerken dat broeders uit barmhartigheid met de zwakken altijd zorgvuldig op de sterkte van hun stem moeten letten in ziekenkamers en in gemeenten waarvan men weet dat sommigen erg zwak zijn. Het is wreed bij het bed van een zieke te gaan zitten en uit te schreeuwen: "*DE HEERE IS MIJN HERDER*." Als u zo onbezonnen handelt, zal de arme man zodra u de trap af bent zeggen: "Och, och, wat doet mijn hoofd pijn! Ik ben blij dat de goede man weg is, Marie. Het is een heel kostbare psalm en zo rustig, maar hij las hem voor als donder en bliksem en bedwelmde me bijna!" Bedenk, u jongere en ongehuwde mannen, dat zacht gefluister beter bij de zieke past dan trommelslag en kanongebulder.

Houd zorgvuldig de regel in acht dat u de kracht van uw stem afwisselt. De oude regel was: begin heel zacht, stijg geleidelijk hoger en breng uw luidste tonen aan het eind. Laat al zulke voorschriften voor de mond van het kanon aan flarden worden geschoten: ze zijn misplaatst en misleidend. Spreek zacht of luid, zoals de ontroering van het moment u ingeeft, en neem geen kunstmatige en grillige regels in acht. Kunstmatige regels zijn een volslagen gruwel. De heer De Cormenin zegt er schamper over: "Wees hartstochtelijk, donder, raas, huil tot en met het vijfde woord van de derde zin van de tiende alinea van het tiende blad. Wat zou dat gemakkelijk zijn! En vooral, wat zou dat natuurlijk zijn!" In navolging van een populaire prediker voor wie het onvermijdelijk was, had een zekere predikant de gewoonte aan het begin van zijn preek in zo'n lage toon te spreken dat niemand hem kon verstaan. Iedereen boog zich voorover uit vrees dat er iets goeds in de lucht verloren ging, maar hun inspanning was vergeefs: een heilig gemompel was alles wat ze konden onderscheiden. Als de broeder niet luider had kunnen spreken, had niemand hem iets mogen verwijten. Maar het was een buitengewoon dwaze zaak dit te doen, terwijl hij even later de kracht van zijn longen bewees door het hele gebouw met klinkende volzinnen te vullen. Als de eerste helft van zijn rede van geen belang was, waarom liet hij die dan niet weg?

En als ze enige waarde had, waarom droeg hij haar dan niet duidelijk voor? Effect, heren, dat was waar het hem om ging. Hij wist dat iemand die zo sprak, grote effecten had bereikt, en hij hoopte hem te evenaren. Als iemand van u zo'n dwaasheid zou begaan voor zo'n verfoeilijk doel, dan wens ik van harte dat u nooit in dit Instituut was gekomen. Ik zeg u in alle ernst dat het zogenaamde "effect" hatelijk is, omdat het onwaar, gekunsteld, vol trucjes en daarom verachtelijk is. Doe nooit iets om het effect, maar verwerp de listen van kleine geesten, die jagen naar de goedkeuring van fijnproevers in de prediking, een slag mensen dat een ware dienaar even hinderlijk is als sprinkhanen voor de landbouwer in het Oosten. Maar ik dwaal af: wees al meteen duidelijk en verstaanbaar. Uw inleidingen zijn te goed om tegen de lucht te worden gefluisterd. Spreek ze vrijmoedig uit en dwing meteen bij het begin aandacht af met uw mannelijke tonen. Begin in de regel niet op de hoogste toon, want dan kunt u niet stijgen wanneer u warm wordt voor het werk. Maar spreek toch van het begin af vrijuit. Verlaag de stem wanneer het past, zelfs tot een fluistering, want zachte, bedachtzame, ernstige uitingen zijn niet alleen een verlichting voor het oor, maar kunnen ook bijzonder goed het hart bereiken. Wees niet bang voor de lage toonsoorten, want als u er kracht in legt, worden ze even goed gehoord als het geschreeuw. U hoeft niet met luide stem te spreken om goed gehoord te worden. Macaulay zegt van William Pitt: "Zijn stem werd, zelfs wanneer ze tot een fluistering zonk, tot in de verste banken van het Lagerhuis gehoord." Er is terecht gezegd dat het geweer dat het meeste lawaai maakt, niet datgene is dat de kogel het verst draagt: de knal van een buks is allesbehalve luidruchtig. Niet de luidheid van uw stem werkt, maar de kracht die u erin legt. Ik ben er zeker van dat ik zo kan fluisteren dat men het in elke hoek van ons grote Tabernakel hoort, en ik ben er even zeker van dat ik zo kan schreeuwen en brullen dat niemand mij kan verstaan. Ik zou het hier kunnen voordoen, maar misschien is het voorbeeld overbodig, want ik vrees dat sommigen van u dit met op-

merkelijk succes doen. Luchtgolven kunnen zo snel achter elkaar tegen het oor slaan dat ze op de gehoorzenuw geen vertaalbare indruk maken. Inkt is nodig om mee te schrijven, maar als u de inktpot over het vel papier omstoot, brengt u daarmee geen betekenis over. Zo is het ook met geluid: geluid is de inkt, maar om een verstaanbaar schrift op het oor te maken is beheersing nodig, geen hoeveelheid. Als uw enige ambitie is te wedijveren met

> *"Stentor, de sterke, begiftigd met koperen longen,*
> *Wiens keel de kracht van vijftig tongen overtrof,"*

brul u dan zo snel mogelijk naar de Elysese velden. Maar als u verstaan wilt worden en zo van nut wilt zijn, mijd dan het verwijt "machteloos en luid" te zijn. U weet dat schrille geluiden het verst reiken. De bijzondere roep die reizigers in de wildernis van Australië gebruiken, dankt haar opmerkelijke kracht aan haar schrilheid. Een bel is veel verder te horen dan een trom, en merkwaardig genoeg reikt een geluid dat muzikaler is verder. Wat nodig is, is niet het gebonk van de piano, maar het verstandig laten klinken van de beste toetsen. U mag zich dus vrij voelen om wat de luidheid betreft heel vaak gas terug te nemen; zo ontziet u zowel de oren van uw gehoor als uw eigen longen aanzienlijk. Probeer alle methoden, van de voorhamer tot de stuifzwam. Wees zo mild als een zefier en zo woest als een tornado. Wees inderdaad precies wat ieder verstandig mens in zijn spraak is wanneer hij natuurlijk praat, vurig pleit, vertrouwelijk fluistert, klaaglijk smeekt of duidelijk bekendmaakt. Na de matiging van de longkracht zou ik de regel plaatsen: moduleer uw tonen. Wijzig de toonsoort vaak en wissel voortdurend van melodie. Laat de bas, de sopraan en de tenor om beurten aan bod komen. Ik smeek u dit te doen uit medelijden met uzelf en met wie u horen. God heeft medelijden met ons en regelt alle dingen zo dat ze aan onze behoefte aan afwisseling voldoen. Laten wij medelijden hebben met onze medemensen en hen niet vervolgen met de verveling van eentonigheid. Het is ronduit barbaars het trommelvlies van een arme medemens de kwel-

ling aan te doen een half uur lang met hetzelfde geluid te worden doorboord en uitgeboord. Welke snellere manier om de geest idioot of krankzinnig te maken is denkbaar dan het onophoudelijke gedreun van een kever of het gezoem van een bromvlieg in het gehoororgaan? Welke vergunning hebt u dan, dat men u zulke wreedheid zou toestaan tegenover de weerloze slachtoffers die onder uw dreunende bediening zitten? De vriendelijke natuur spaart de ongelukkige slachtoffers van de dreuner vaak de volle werking van zijn martelingen door hen in zoete rust te dompelen. Dit wenst u echter niet. Spreek dan met afwisselende stem. Hoe weinig predikanten onthouden dat eentonigheid slaap veroorzaakt. Ik vrees dat de beschuldiging van een schrijver in de *Imperial Review* naar de letter waar is voor tal van mijn broeders. "We weten allemaal hoe het geluid van stromend water, het murmelen van de zee, het zuchten van de zuidenwind in de dennen of het klagen van houtduiven een heerlijke, dromerige loomheid teweegbrengt. We willen niet zeggen dat de stem van een hedendaagse godgeleerde ook maar in het minst op een van deze zoete geluiden lijkt, en toch is het effect hetzelfde: weinigen kunnen de slaperige invloed weerstaan van een langdurige verhandeling, uitgesproken zonder de minste verandering van toon of wisseling van uitdrukking. Het hoogst uitzonderlijke gebruik van de uitdrukking 'een opwekkende preek', zelfs door hen die met zulke zaken het best vertrouwd zijn, brengt inderdaad de gedachte over dat de overgrote meerderheid van de kanselredes beslist slaapverwekkend is. Het is een slechte zaak wanneer de prediker

> *Zijn hoorders in verwarring laat —*
> *Tussen de twee te beslissen:*
> *'Waakt en bidt,' zegt de tekst,*
> *'Ga slapen,' zegt de preek."*

Hoe muzikaal uw stem op zichzelf ook is, als u voortdurend dezelfde akkoorden blijft aanslaan, zullen uw hoorders merken dat de tonen ervan door de afstand lieflijker worden. Houd in de naam van de

menselijkheid op met dat zangerige opdreunen en ga verstandig spreken. Mocht dit argument u niet bewegen: ik ben over dit punt zo ernstig dat ik zeg: als u mijn raad niet wilt opvolgen uit barmhartigheid met uw hoorders, volg hem dan uit barmhartigheid met uzelf. Want zoals God in Zijn oneindige wijsheid het goed heeft gevonden altijd een straf te verbinden aan elke zonde tegen Zijn natuurlijke en zedelijke wetten, zo wordt het kwaad van de eentonigheid vaak gewroken door die gevaarlijke ziekte die *dysphonia clericorum* heet, of "keelpijn van predikanten". Sommige van onze broeders zijn zo geliefd bij hun hoorders dat die er geen bezwaar tegen hebben een flinke som te betalen om hen enkele maanden kwijt te zijn. Wanneer een reis naar Jeruzalem wordt aangeraden en bekostigd, wordt een lichte vorm van bronchitis zo opmerkelijk ten goede gekeerd dat mijn huidige betoog hun gemoedsrust niet zal verstoren. Maar dat is ons lot niet: voor ons betekent bronchitis echte ellende, en daarom zouden we, om haar te vermijden, elke verstandige suggestie opvolgen. Als u uw keel wilt ruïneren, kunt u dat snel doen, maar als u hem wilt sparen, let dan op wat u nu wordt voorgelegd. Ik heb in deze zaal vaak de stem met een trom vergeleken. Als de trommelaar altijd op dezelfde plek op het vel van zijn trom zou slaan, zou het vel snel tot een gat verslijten. Maar hoeveel langer zou het hem hebben meegegaan als hij zijn gebonk had afgewisseld en het hele trommelvel had gebruikt! Zo is het ook met iemands stem. Als hij altijd dezelfde toon gebruikt, zal hij een gat slijten in dat deel van de keel dat het meest wordt gebruikt om die eentonigheid voort te brengen, en al snel zal hij aan bronchitis lijden. Ik heb chirurgen horen verzekeren dat bronchitis bij de dissenters verschilt van het artikel van de Kerk van Engeland. Er bestaat een kerkelijke tongval die in de Staatskerk erg wordt bewonderd, een soort torenspits-in-de-keel-grootsheid, een aristocratisch, theologisch, dominee-achtig, bovennatuurlijk, onmenselijk bekauwen van de taal en rollen over de woorden. Het kan worden toegelicht met het volgende voorbeeld. "Wie geeuwen heeft om te geeu-

wen, die geeuwe": een opmerkelijke, zo niet indrukwekkende weergave van een Schrifttekst. Wie kent niet de gewijde manier van uitspreken van "Welbeminde broeders, de Schrift spoort ons op verscheidene plaatsen aan"? Het rolt me nu in de oren als Big Ben, samen met jongensherinneringen aan eentonig klokgelui van "De Prins Albert, Albert Prins van Wales, en de hele koninklijke familie .... Amen." Als iemand die zo onnatuurlijk praat geen bronchitis of een andere ziekte krijgt, kan ik alleen zeggen dat keelziekten wel heel soeverein moeten worden uitgedeeld. De nonconformistische stokpaardjes van de uitspraak heb ik al een klap gegeven, en ik geloof dat juist daardoor strottenhoofd en longen teer worden en goede mannen ten prooi vallen aan zwijgen en graf. Wilt u weten op wiens gezag ik u deze dreiging heb voorgehouden, dan geef ik u de mening van de heer Macready, de vermaarde tragediespeler. Hij kijkt onpartijdig en uit ervaring naar de zaak en verdient daarom een eerbiedig gehoor. "Een verslapte keel wordt gewoonlijk niet zozeer veroorzaakt door het oefenen van het orgaan als wel door de aard van de oefening. Dat wil zeggen, niet zozeer door lang of luid spreken als wel door spreken met een gemaakte stem. Ik weet niet zeker of ik in deze bewering zal worden begrepen, maar er is niet één op de, zou ik zeggen, tienduizend personen die zich tot een groep mensen richt met zijn natuurlijke stem, en deze gewoonte is vooral waarneembaar op de preekstoel. Ik geloof dat de verslapping van de keel voortkomt uit hevige inspanningen in deze gemaakte tonen, en dat ernstige irritatie en vaak zweren het gevolg zijn. De arbeid van een hele dag dienst in een kerk is, wat arbeid betreft, niets in vergelijking met het spelen van een van Shakespeares hoofdrollen, en ik veronderstel ook niet met een van de grote optredens van onze leidende staatslieden in het Parlement. Ik ben er absoluut zeker van dat de kwaal die u aanduidt als 'keelpijn van predikanten' in het algemeen is toe te schrijven aan de manier van spreken en niet aan de lengte van de tijd of de hevigheid van de inspanning die wordt gebruikt. Ik heb verscheidene van

mijn vroegere tijdgenoten op het toneel aan keelpijn zien lijden, maar ik denk niet dat het onder hen die in hun kunst uitblonken als een heersende ziekte kon worden beschouwd." Acteurs en advocaten moeten hun stem vaak zwaar belasten, en toch bestaat er niet zoiets als advocatenkeelpijn of tragediespelersbronchitis. Dat komt eenvoudig omdat deze mannen het publiek niet durven te dienen op zo'n slordige manier als sommige predikers hun God dienen. Samuel Fenwick, Esq., M.D., heeft in een populaire verhandeling over *Diseases of the Throat and Lungs*[22] heel verstandig gezegd: "Uit wat is gezegd over de fysiologie van de stembanden zal duidelijk zijn dat voortdurend in één toon spreken veel vermoeiender is dan de toonhoogte van de stem regelmatig te wijzigen. Door het eerste wordt namelijk één spier of één groep spieren alleen belast, terwijl door het tweede verschillende spieren in werking worden gebracht en elkaar zo ontlasten. Op dezelfde manier raakt iemand die zijn arm in een rechte hoek met zijn lichaam omhoog houdt in vijf of tien minuten vermoeid, omdat slechts één groep spieren het gewicht moet dragen. Maar diezelfde spieren kunnen de hele dag werken als hun werking wordt afgewisseld met die van andere. Wanneer we dus een predikant door de kerkdienst heen horen dreunen en op dezelfde manier en in dezelfde toon horen voorlezen, bidden en vermanen, kunnen we er volkomen zeker van zijn dat hij zijn stembanden tien keer meer werk geeft dan absoluut nodig is." Dit is misschien de plaats om een mening te herhalen die ik hier vaak heb uitgesproken en waaraan ik word herinnerd door de schrijver die ik heb aangehaald. Als predikanten vaker zouden spreken, zouden hun keel en longen minder vatbaar zijn voor ziekte. Hiervan ben ik heel zeker. Het is een kwestie van persoonlijke ervaring en brede waarneming, en ik ben ervan overtuigd dat ik me niet vergis. Heren, tweemaal per week preken is heel gevaarlijk, maar vijf of zes keer heb ik gezond bevonden, en zelfs twaalf of veertien keer niet buitensporig. Een groenteventer die één dag in de week bloemkool en aardappelen moet uitroepen, zou de in-

spanning uiterst zwaar vinden. Maar wanneer hij zes dagen achter elkaar straten, stegen en gangen vult met zijn daverende lawaai, wordt hij door geen *dysphonia pomariorum*, of "keelpijn van groenteventers", van zijn nederige werk afgehouden. Ik was blij dat mijn mening, dat zeldzaam preken de wortel van veel ziekten is, zo duidelijk door dr. Fenwick werd uitgesproken. "Alle voorschriften die hier zijn gegeven, zullen naar ik geloof vruchteloos zijn zonder regelmatige dagelijkse oefening van de stem. Niets lijkt zo geneigd deze ziekte te veroorzaken als het af en toe langdurig spreken, afgewisseld met lange tussenpozen van rust, waaraan predikanten in het bijzonder zijn onderworpen. Iedereen die dit een ogenblik overweegt, zal het gemakkelijk begrijpen. Als een mens, of welk ander dier ook, bestemd is voor een ongewone spierinspanning, wordt hij er dag aan dag in geoefend, en zo wordt arbeid gemakkelijk die anders bijna onmogelijk zou zijn uit te voeren. Maar het merendeel van de geestelijke stand ondergaat een grote spierinspanning in de vorm van spreken slechts op één dag van de week, terwijl ze op de overige zes dagen hun stem nauwelijks ooit boven de gebruikelijke toonhoogte verheffen. Als een smid of een timmerman zo af en toe de vermoeienis zou ondergaan die bij het uitoefenen van zijn vak hoort, zou hij daar niet alleen volkomen ongeschikt voor zijn, maar ook de vaardigheid verliezen die hij had verworven. Het voorbeeld van de beroemdste redenaars die de wereld heeft gezien, bewijst de voordelen van regelmatige en voortdurende oefening in het spreken. Ik zou daarom iedereen die aan deze kwaal lijdt met klem aanraden een of twee keer per dag hardop te lezen, met dezelfde stemhoogte als op de preekstoel, en daarbij bijzondere aandacht te schenken aan de houding van borst en keel, en aan een duidelijke en juiste uitspraak van de woorden." De heer Beecher is dezelfde mening toegedaan, want hij zegt: "Krantenjongens laten zien wat oefening in de open lucht voor iemands longen kan doen. Wat zou de bleke en zwak sprekende predikant doen, die zijn stem nauwelijks tot tweehonderd hoorders kan laten reiken, als

hij kranten moest uitroepen? Die New Yorkse krantenjongens staan aan het begin van een straat en sturen hun stem erdoorheen zoals een atleet een bal door een kegelbaan rolt. We raden mannen die zich voorbereiden op beroepen waarin gesproken wordt aan een tijdje met koopwaar op straat te venten. Jonge predikanten zouden een poos een compagnonschap met krantenjongens kunnen aangaan, totdat ze hun mond open hadden en hun strottenhoofd gestaald en verhard was."

Heren, een noodzakelijke regel is: pas uw stem altijd aan uw stof aan. Wees niet jubelend over een treurig onderwerp en sleep u anderzijds niet zwaar voort waar de tonen vrolijk moeten huppelen, alsof ze dansten op de melodie van de engelen in de hemel. Over deze regel zal ik niet uitweiden, maar wees ervan verzekerd dat ze van het grootste belang is en u, als u haar trouw volgt, altijd aandacht verzekert, mits uw stof dat waard is. Pas uw stem altijd aan uw stof aan, en wees bovenal in alles natuurlijk.[23] Weg voorgoed met slaafse aandacht voor regels en modellen. Doe de stemmen van anderen niet na, of, als u ze uit een onoverwinnelijke neiging toch moet volgen, streef dan de goede eigenschappen van elke redenaar na, dan wordt het kwaad verminderd. Ikzelf word door een soort onweerstaanbare invloed aangetrokken tot nabootsing, zodat een reis naar Schotland of Wales mijn uitspraak en toon een week of twee merkbaar beïnvloedt. Ik verzet me ertegen, maar zo is het, en de enige remedie die ik ken, is het kwaad een natuurlijke dood te laten sterven. Heren, ik keer terug naar mijn regel: gebruik uw eigen natuurlijke stem. Wees geen apen, maar mensen, geen papegaaien, maar in alles oorspronkelijke mensen. Men zegt dat de gepaste manier voor een man om zijn baard te dragen die is waarop hij groeit, want zowel in kleur als in vorm zal hij bij zijn gezicht passen. Uw eigen manieren van spreken zullen het best in overeenstemming zijn met uw manier van denken en uw eigen persoonlijkheid. De nabootser hoort thuis in de schouwburg, de beschaafde man in zijn geheiligde persoonlijkheid hoort thuis in het

heiligdom. Ik zou deze regel herhalen totdat ik u vermoeide, als ik dacht dat u hem zou vergeten: wees natuurlijk, wees natuurlijk, wees voor altijd natuurlijk. Een gemaakte stem of de nabootsing van de manier van dr. Zilvertong, de vermaarde godgeleerde, of zelfs van een innig geliefde docent of rector zal u onvermijdelijk te gronde richten. Ik bezweer u: werp de slaafsheid van het nabootsen van u af en verhef u tot de mannelijkheid van oorspronkelijkheid.

We zijn verplicht eraan toe te voegen: probeer uw stem te vormen. Wees niet zuinig met moeite of arbeid om dit te bereiken, want zoals terecht is opgemerkt: "Hoe wonderbaarlijk de gaven van de natuur aan haar uitverkorenen ook mogen zijn, ze kunnen slechts door arbeid en studie worden ontwikkeld en tot hun uiterste volmaaktheid worden gebracht." Denk aan Michelangelo, die een week lang werkte zonder zijn kleren uit te trekken, en aan Händel, die elke toets van zijn klavecimbel als een lepel uithoolde door onophoudelijk oefenen. Heren, praat daarna nooit meer over moeilijkheid of vermoeidheid. Het is bijna onmogelijk het nut te zien van de methode van Demosthenes om met kiezelstenen in zijn mond te spreken. Maar iedereen kan het nut inzien van zijn pleiten tegen de bulderende golven, zodat hij wist hoe hij gehoor kon afdwingen te midden van de luidruchtige volksvergaderingen van zijn landgenoten. En dat hij al rennend een heuvel op sprak, opdat zijn longen door zware inspanning kracht zouden winnen: de reden daarvan is even duidelijk als de zelfverloochening prijzenswaardig is. We zijn verplicht elk mogelijk middel te gebruiken om de stem te volmaken waarmee we het evangelie van de heerlijkheid van de zalige God moeten verkondigen. Zorg goed voor de medeklinkers en spreek ze allemaal duidelijk uit: ze zijn de gelaatstrekken en de uitdrukking van de woorden. Oefen onvermoeibaar totdat u elke medeklinker geeft wat hem toekomt. De klinkers hebben een eigen stem en kunnen dus voor zichzelf spreken. Oefen in alle andere zaken een strenge tucht totdat u uw stem meester bent en haar in de hand hebt als een goed getraind paard. Heren met een

smalle borst wordt geraden elke ochtend de halters te gebruiken, of beter nog die knotsen die het College voor u heeft verstrekt. U hebt brede borstkassen nodig en moet uw best doen die te krijgen. Spreek niet met uw handen in uw vestzakken, zodat uw longen worden samengedrukt, maar zet de schouders naar achteren, zoals beroepszangers doen. Leun tijdens het spreken niet over een lessenaar en houd tijdens het preken nooit het hoofd op de borst gebogen. Laat het lichaam liever naar boven dan naar beneden buigen. Weg met alle strakke dassen en dichtgeknoopte vesten: laat ruimte voor het volle spel van de blaasbalg en de pijpen. Bekijk de standbeelden van de Romeinse of Griekse redenaars, kijk naar Rafaëls schilderij van Paulus, en neem zonder gemaaktheid vanzelf de sierlijke en passende houdingen aan die daar zijn afgebeeld, want die zijn het best voor de stem. Laat een vriend u uw fouten vertellen, of verwelkom nog beter een vijand die u scherp in de gaten houdt en u venijnig steekt. Wat een zegen zal zo'n ergerlijke criticus zijn voor een wijze, en wat een onuitstaanbare plaag voor een dwaas! Verbeter uzelf ijverig en vaak, anders vervalt u onopgemerkt in fouten, groeien valse tonen en ontstaan slordige gewoonten ongemerkt. Beoordeel uzelf daarom met onophoudelijke zorg. Beschouw niets als klein waardoor u zelfs maar een beetje nuttiger kunt zijn. Maar, heren, ontaard in dit alles nooit tot kanselkwasten die denken dat gebaar en stem alles zijn. Ik word er misselijk van als ik hoor van mannen die een hele week nodig hebben om een preek in te studeren, waarbij het instuderen grotendeels bestaat uit het herhalen van hun kostbare voortbrengselen voor een spiegel! Wee dit tijdperk, als harten zonder genade vergeven moeten worden om hun gracieuze manieren! Geef ons liever alle ruwheden van de wildste rondtrekkende prediker uit de rimboe dan de geparfumeerde lieftalligheden van verwijfde deftigheid. Ik zou u evenmin aanraden kieskeurig te zijn met uw stem als ik u zou aanbevelen Rowland Hills meneer Taplash na te volgen, met zijn diamanten ring, zijn rijk geparfumeerde zakdoek en zijn lorgnet. Fatten horen niet

thuis op de preekstoel. Ze zouden in een kleermakersetalage moeten worden gezet, met een kaartje: “Dit model compleet, inclusief manuscripten, £10 10s.”

Misschien is hier de plaats om op te merken dat het goed zou zijn als alle ouders meer aandacht hadden voor de tanden van hun kinderen, omdat gebrekkige tanden een spreker ernstige schade kunnen toebrengen. Er zijn mannen met een gebrekkige uitspraak die meteen de tandarts moeten raadplegen, ik bedoel natuurlijk een grondig wetenschappelijke en ervaren tandarts, want een paar kunsttanden of een andere eenvoudige voorziening zouden voor hen een blijvende zegen zijn. Mijn eigen tandarts merkt in zijn circulaire heel verstandig op: “Wanneer een deel van de tanden of alle tanden verloren zijn gegaan, volgt een samentrekking van de spieren van het gezicht en de keel. De andere organen van de stem, die aan de tanden gewend waren, raken verzwakt en uit hun gewone spel, waardoor een breuk, loomheid of neerslachtigheid ontstaat, zoals in een muziekinstrument waarin een noot ontbreekt. Het is zinloos een volmaakte samenklank en een evenredig, samenhangend accent op de toon, de klank en de hoogte van de stem te verwachten bij gebreken aan de organen ervan, en natuurlijk wordt de articulatie gebrekkig. Zo’n gebrek vergroot de moeite van het spreken, om het zacht te zeggen, en in de meeste gevallen is lispelen, een te haastig of plotseling wegvallen of een zwakke voordracht het gevolg. Bij ernstiger gebreken volgen vrijwel zeker mompelen en klepperen.” Waar dit de oorzaak van het kwaad is en de genezing binnen bereik ligt, zijn we omwille van ons werk verplicht ervan gebruik te maken. Tanden lijken misschien onbelangrijk, maar bedenk dat niets klein is in een zo grote roeping als de onze. In mijn verdere opmerkingen zal ik nog kleinere dingen noemen, maar met de diepe overtuiging dat wenken over onbeduidende zaken van onbekende waarde kunnen zijn om u te behoeden voor ernstige nalatigheden of grove fouten. Tot slot zou ik met betrekking tot uw keel willen zeggen: zorg er goed voor. Zorg altijd dat

u hem goed schraapt wanneer u op het punt staat te spreken, maar schraap hem niet voortdurend tijdens het preken. Een hooggewaardeerde broeder uit mijn kennissenkring praat altijd zo: "Mijn beste vrienden — hm — hm — dit is een hoogst — hm — belangrijk onderwerp dat ik nu — hm — hm — aan u voor moet leggen, en — hm — hm — ik moet een beroep op u doen mij uw meest ernstige — hm — aandacht te schenken."[24] Vermijd dit met de grootste ijver. Anderen praten uit gebrek aan keelschrapen alsof ze verstopt zijn en op het punt staan op te hoesten. Het zou veel beter zijn dat meteen te doen dan de hoorder met herhaalde onaangename geluiden te laten walgen. Snuffelen en snuiven zijn verontschuldigbaar genoeg wanneer iemand verkouden is, maar ze zijn buitengewoon onaangenaam, en wanneer ze een gewoonte worden, zouden ze moeten worden aangeklaagd op grond van de "Wet op de hinderlijke zaken". Neemt u mij niet kwalijk, het mag vulgair lijken zulke dingen te noemen, maar uw aandacht voor de eenvoudige en vrije opmerkingen die in dit leslokaal worden gemaakt, kan later veel opmerkingen ten koste van u besparen.

Wanneer u klaar bent met preken, zorg dan voor uw keel door hem nooit strak in te pakken. Uit persoonlijke ervaring waag ik het met enige schroom deze raad te geven. Als sommigen van u heerlijk warme wollen sjaals bezitten waaraan de tederste herinneringen aan moeder of zuster zijn verbonden, koester ze dan. Koester ze onder in uw koffer, maar stel ze niet bloot aan alledaags gebruik door ze om uw nek te wikkelen. Als een broeder aan influenza dood wil gaan, laat hem dan een warme sjaal om zijn nek dragen. Dan vergeet hij hem op een avond en loopt hij een verkoudheid op die hem de rest van zijn natuurlijke leven bijblijft. U ziet een zeeman zelden zijn nek inpakken. Nee, hij houdt hem altijd bloot en onbedekt, heeft een omgeslagen kraag en, als hij al een das heeft, is het maar een kleine, losjes gebonden, zodat de wind rondom zijn nek kan waaien. Deze filosofie onderschrijf ik van harte. Ik ben er al veertien jaar nooit van afgeweken,

en daarvoor werd ik vaak door verkoudheid geplaagd, maar sindsdien heel zelden. Als u voelt dat u iets anders nodig hebt, laat dan uw baard groeien! Een uiterst natuurlijke, bijbelse, mannelijke en heilzame gewoonte. Een van onze broeders die hier nu aanwezig is, heeft dit jarenlang van groot nut bevonden. Hij moest Engeland verlaten wegens het verlies van zijn stem, maar hij is nu zo sterk als Simson, nu zijn haarlokken niet meer geschoren worden. Als uw keel ontstoken raakt, raadpleeg dan een goede arts. Kunt u dat niet, schenk dan zoveel aandacht als u wilt aan de volgende wenk. Koop nooit "Marshmallow Rock", "Cough-no-more Lozenges", "Pulmonic Wafers", andoorn, ipecacuana of een van de tienduizend verzachtende middelen. Ze kunnen u een tijd van dienst zijn door het huidige ongemak weg te nemen, maar ze ruïneren de keel door hun verslappende werking. Als u uw keel wilt verbeteren, neem dan een flinke portie peper, goede cayennepeper, en andere samentrekkende stoffen, zoveel als uw maag kan verdragen. Ga daar niet overheen, want u moet bedenken dat u voor uw maag moet zorgen en ook voor uw keel, en als het spijsverteringsstelsel van streek is, kan niets goed zijn. Het gezonde verstand leert u dat samentrekkende middelen nuttig moeten zijn. Hebt u ooit gehoord dat een leerlooier een stuk huid tot leer maakt door het in suiker te laten weken? Evenmin zouden tolu, ipecacuana of stroop zijn doel dienen, maar juist het omgekeerde. Als hij de huid wil harden en versterken, legt hij haar in een oplossing van eikenschors of een andere samentrekkende stof die het materiaal samentrekt en versterkt. Toen ik in Exeter Hall begon te preken, was mijn stem zwak voor zo'n plaats, zo zwak als de meeste stemmen, en in het straatpreken had ze me vaak helemaal in de steek gelaten. Maar in Exeter Hall, dat een ongewoon moeilijke plaats is om in te preken vanwege zijn buitensporige breedte in verhouding tot zijn lengte, had ik altijd een glaasje Spaanse-pepperazijn met water vlak voor me. Een teug daarvan leek de keel nieuwe kracht te geven wanneer hij moe werd en de stem dreigde te breken. Wanneer mijn keel wat verslapt

raakt, vraag ik gewoonlijk de kok mij een kom runderbouillon te bereiden, met zoveel peper als te verdragen is, en tot nu toe is dit een probaat middel geweest. Omdat ik echter niet bevoegd ben de geneeskunde uit te oefenen, zult u waarschijnlijk niet meer aandacht aan mij schenken in medische zaken dan aan een andere kwakzalver. Ik geloof dat de helft van de moeilijkheden met de stem in onze beginjaren zal verdwijnen naarmate we ouder worden en in het gebruik een tweede natuur vinden. Ik zou de werkelijk ernstigen willen aanmoedigen vol te houden. Als ze het woord van de Heere voelen als een brandend vuur, besloten in hun beenderen, kan zelfs stotteren worden overwonnen en kan angst met al haar verlammende gevolgen worden verbannen. Houd moed, jonge broeder, houd vol, en God, de natuur en de oefening zullen u helpen.

Ik zal u niet langer ophouden, maar spreek de hoop uit dat uw borst, longen, luchtpijp, strottenhoofd en al uw spraakorganen u mogen dienen totdat u niets meer te zeggen hebt.

---

21. "Wacht u voor alles wat onhandig of gemaakt is, in uw gebaar, uw zegswijze of uw uitspraak." — JOHN WESLEY.

22. Een populair traktaat over de *Causes and Prevention of Diseases*, door SAMUEL FENWICK, M.D., deel I, *Diseases of the Throat and Lungs*. JOHN CHURCHILL, New Burlington Street.

23. Toen aan Johnson werd gevraagd of Burke op Tullius Cicero leek, was het antwoord: "Nee, meneer, hij lijkt op Edmund Burke."

24. Een jonge prediker die zijn stijl wilde verbeteren, schreef aan Jacob Gruber om raad. Hij had de gewoonte gekregen zijn woorden te rekken, vooral wanneer hij opgewonden was. De oude heer stuurde hem het volgende laconieke antwoord: "Beste — ah! — broeder — ah! — Wanneer — ah u — ah gaat — ah preken — ah, zorg — ah dat — ah u niet — ah zegt — ah ah — ah! — Het uwe — ah, JACOB — AH GRUBER — AH"

Lezing 9

Aandacht!

Ons onderwerp is er een dat ik in boeken over de homiletiek nauwelijks ooit behandeld zie. Dat is een opmerkelijk feit, want het is een uiterst belangrijke zaak, die meer dan één hoofdstuk verdient. Ik veronderstel dat de homiletische geleerden menen dat hun boeken er in hun geheel van doortrokken zijn en dat zij het ons niet in klontjes hoeven te geven, omdat het, zoals suiker in de thee, het geheel op smaak brengt. Dat over het hoofd geziene onderwerp is: hoe verkrijgen en behouden wij de aandacht van onze hoorders? Die aandacht moet gewonnen worden, anders is er niets met hen te beginnen. En zij moet behouden blijven, anders kunnen wij maar woorden blijven spinnen en komt er niets goeds van.

Boven militaire bekendmakingen zetten onze Engelse officieren altijd het woord "AANDACHT!" in grote hoofdletters. Zo'n woord hebben wij boven al onze preken nodig. Wij hebben de ernstige, openhartige, wakkere en onafgebroken aandacht nodig van allen die in de gemeente zijn. Als de gedachten van mensen ver weg dwalen, kunnen zij de waarheid niet ontvangen, en het is ongeveer hetzelfde als zij passief blijven. De zonde kan niet uit mensen worden weggenomen terwijl zij in een diepe slaap liggen, zoals Eva uit de zijde van Adam werd genomen. Zij moeten wakker zijn, begrijpen wat wij zeggen en de kracht ervan voelen. Anders kunnen wij net zo goed zelf ook gaan slapen. Er zijn predikers die er weinig om geven of er naar hen geluisterd wordt of niet. Als zij de toegemeten tijd maar volhouden, is het voor hen van heel weinig belang of hun mensen voor de eeuwig-

heid horen of tevergeefs horen. Hoe eerder zulke predikers op het kerkhof slapen en preken met het vers op hun grafsteen, hoe beter. Sommige broeders spreken omhoog naar de ventilatieopening, alsof zij de aandacht van de engelen zochten. Anderen kijken neer op hun boek, alsof zij in gedachten verzonken waren of zichzelf als gehoor hadden en zich daardoor erg vereerd voelden. Waarom preken zulke broeders niet op de prairie om de sterren te stichten? Als hun prediking geen betrekking heeft op hun hoorders, zouden zij dat met alle recht kunnen doen. Als een preek een alleenspraak is, dan geldt: hoe eenzamer de spreker, hoe beter. Voor een redelijk prediker (en niet alle predikers zijn redelijk) moet het onmisbaar lijken om heel zijn gehoor te boeien, van de oudste tot de jongste. Wij mogen zelfs kinderen niet onoplettend maken. "Onoplettend maken," zegt u, "wie doet dat nou?" Ik zeg: de meeste predikers doen dat. Wanneer kinderen in een samenkomst niet stil zijn, ligt dat vaak evenzeer aan ons als aan hen. Kunt u niet met opzet een verhaaltje of gelijkenis opnemen voor de kleintjes? Kunt u niet de blik opvangen van de jongen op de galerij en het meisje beneden, die onrustig beginnen te worden, en hen met een glimlach tot rust brengen? Ik praat vaak met mijn ogen tegen de weesjongens vlak onder mijn preekstoel. Wij willen dat alle ogen op ons gericht zijn en alle oren voor ons openstaan. Het stoort mij zelfs als een blinde zijn gezicht niet naar mij toe keert. Als ik iemand zie omkijken, fluisteren, knikken of op zijn horloge zien kijken, concludeer ik dat ik niet op peil ben en deze gemoederen op de een of andere manier voor mij moet winnen. Zelden heb ik reden tot klagen, en als ik dat wel heb, klaag ik meestal over mezelf. Dan erken ik dat ik geen recht op aandacht heb als ik niet weet hoe ik die moet afdwingen.

Nu zijn er gemeenten wier aandacht u niet gemakkelijk wint, omdat zij er niet om geven geboeid te worden. Het heeft geen zin hen te berispen. Dat is als een struik naar een vogel gooien om hem te vangen. Het is namelijk zo dat er in de meeste gevallen een ander is die u

moet berispen, en dat bent u zelf. Het kan hun plicht zijn om te luisteren, maar het is veel meer úw plicht ervoor te zorgen dat zij het doen. U moet de vissen naar uw haak lokken, en als zij niet komen, moet u de visser de schuld geven en niet de vis. Dwing hen een poosje stil te staan en te horen wat God, de Heere, tot hun zielen spreken zal. De predikant die de oude vrouw aanraadde snuiftabak te nemen om niet te doezelen, werd door haar antwoord terecht op zijn plaats gezet. Als hij méér snuiftabak in de preek deed, zei zij, zou zij wel wakker genoeg zijn. Wij moeten rijkelijk snuiftabak in de preek strooien, of iets wat nog meer wakker maakt. Bedenk dat het voor sommigen van onze mensen niet zo gemakkelijk is om aandachtig te zijn. Velen van hen hebben geen belangstelling voor de zaak. Zij hebben niet genoeg van enige genadewerking in hun hart gevoeld om te belijden dat het evangelie voor hen enige bijzondere waarde heeft. Over de Zaligmaker die u verkondigt, kunt u tot hen zeggen:

> *"Gaat het ulieden niet aan, gij allen, die over weg gaat?*
> *Gaat het u niet aan dat Jezus sterven moest?"*

Velen van hen zijn de hele week neergedrukt geweest door de last van zakelijke zorgen. Zij zouden hun last op de Heere moeten werpen, maar doet u dat zelf altijd? Vindt u het altijd gemakkelijk aan uw bezorgdheid te ontsnappen? Kunt u de zieke vrouw en de sukkelende kinderen thuis vergeten? Het lijdt geen enkele twijfel dat velen het huis van God binnenkomen met een hoofd vol gedachten aan hun dagelijkse bezigheden. De boer denkt aan de akkers die geploegd of bezaaid moeten worden. Het is een natte zondag en hij piekert over de gele kleur van de jonge tarwe. De koopman ziet de onbetaalde wissel voor zijn ogen fladderen en de winkelier telt zijn oninbare schulden na. Het zou mij niet verbazen als de kleuren van de linten van de dames en het kraken van de laarzen van de heren velen storen. Er zijn lastige vliegen, weet u. Beëlzebub, de god van de vliegen, zorgt ervoor dat de gasten overal waar het feestmaal van het evangelie wordt aangericht, door kleine ergernissen geplaagd worden. Vaak steken ge-

dachtenmuggen de man terwijl u tot hem predikt. Hij denkt meer aan kleine afleidingen dan aan uw rede. Is het dan zo verwonderlijk dat hij dat doet? U moet de muggen verjagen en de ongestoorde gedachten van uw mensen veroveren. Leid ze uit de bedding waarin zij zes dagen lang gestroomd hebben en breng ze in een bedding die voor de sabbat past. U moet in uw rede en het onderwerp ervan genoeg hefkracht hebben om hen helemaal op te tillen van de aarde waaraan zij vastkleven, en hen een stukje dichter bij de hemel te brengen.

Vaak is het voor gemeenten heel moeilijk om aandachtig te zijn vanwege de plaats en de lucht. Als de ruimte bijvoorbeeld zo is als deze zaal op dit moment, afgesloten voor de frisse lucht en met alle ramen dicht, dan hebben de mensen genoeg te doen met ademhalen en kunnen zij nergens anders aan denken. Wanneer mensen steeds opnieuw de lucht inademen die al in de longen van anderen is geweest, raakt het hele levensmechanisme uit zijn voegen en zijn zij eerder geneigd tot een bonzend hoofd dan tot een gebroken hart. Het beste na de genade van God is voor een prediker zuurstof. Bid dat "*de vensteren des hemels*" geopend mogen worden, maar begin met het openen van de ramen van uw kerkgebouw. Kijk naar veel van onze dorpskerken, en ik vrees ook naar onze stadskapellen, en u zult zien dat de ramen niet zijn gemaakt om open te gaan. De moderne barbaarse bouwstijl geeft ons niet meer plafond dan een schuur heeft en niet meer ventilatieopeningen dan er in een oosterse kerker te vinden zijn, waar de tiran verwachtte dat zijn gevangene beetje bij beetje zou sterven. Wat zouden wij denken van een huis waarvan de ramen niet open kunnen? Zou een van u zo'n woning huren? Toch laten de gotische bouwkunst en dwaze trots velen afstand doen van het gezonde schuifraam ten gunste van gaatjes in het plafond of vogelvalletjes in de ramen. Zo worden plaatsen gemaakt die veel minder aangenaam zijn dan de oven van Nebukadnezar voor Sadrach, Mesach en Abed-nego was. Als al zulke kapellen goed verzekerd waren, zou ik er niet om kunnen bidden dat zij van brand gespaard ble-

ven. Zelfs waar de ramen wel open kunnen, blijven ze vaak maandenlang dicht, en van zondag tot zondag verandert de bedorven lucht niet. Dit mag niet geduld worden. Ik weet dat sommige mensen zulke dingen niet merken, en ik heb horen zeggen dat vossen niet sterven van de stank van hun eigen holen. Maar ik ben geen vos, en slechte lucht maakt mij suf, en mijn hoorders ook. Een vlaag frisse lucht door het gebouw kan voor de mensen het beste na het evangelie zelf zijn. In elk geval zou het hen in de juiste gemoedsstemming brengen om de waarheid te ontvangen. Neem op weekdagen de moeite om de hindernis van de bedorven lucht weg te nemen. In mijn vroegere kapel in Park Street heb ik tegen mijn diakenen meermalen gezegd dat de bovenste ruitjes van de ramen met het ijzeren raamwerk er maar beter uit konden, omdat de ramen niet open konden. Ik zei dat verscheidene keren, en er kwam niets van. Maar op een maandag gebeurde het door Gods beschikking dat iemand het merendeel van die ruitjes op meesterlijke wijze verwijderde, bijna even goed als wanneer een glazenmaker ze eruit had gehaald. Er was aanzienlijke ontsteltenis, en er werd veel gespeculeerd over wie de misdaad had begaan. Ik stelde voor een beloning van vijf pond uit te loven voor de ontdekking van de dader, die, zodra hij gevonden was, het bedrag cadeau zou krijgen. De beloning werd niet uitgekeerd, en daarom heb ik het niet als mijn plicht gezien de persoon aan te geven. Ik hoop dat niemand van u mij verdenkt, want anders moet ik bekennen dat ik gelopen heb met de stok die de zuurstof in dat benauwde gebouw liet.

Soms staan de gewoonten van onze mensen de aandacht in de weg. Zij zijn niet gewend om op te letten. Zij bezoeken de kerk, maar letten niet op de prediker. Zij hebben de gewoonte om naar iedereen om te kijken die binnenkomt, en zij komen op allerlei tijden binnen, soms met veel gestamp, gepiep van laarzen en het dichtslaan van deuren. Ik preekte eens voor een gemeente die voortdurend omkeek, en ik nam mijn toevlucht tot de volgende list. Ik zei: “Nu, vrienden,

omdat het u zo bijzonder boeit te weten wie er binnenkomt, en het mij zo erg stoort dat u omkijkt, zal ik, als u dat wilt, iedereen beschrijven die binnenkomt. Dan kunt u blijven zitten en naar mij kijken, en houdt u tenminste de schijn van fatsoen op." Ik beschreef één heer die binnenkwam en die toevallig een vriend was die ik kon afschilderen zonder hem te beledigen, als "een heel achtenswaardige heer die zijn hoed zojuist had afgenomen", enzovoort. Na die ene poging bleek het niet nodig er nog meer te beschrijven, want zij waren geschokt over wat ik deed. Ik verzekerde hun dat ik er veel meer door geschokt was dat zij mij dwongen hun gedrag zo in het belachelijke te trekken. Het genas hen voorlopig, en ik hoop voorgoed, tot grote vreugde van hun herder.

Laten wij nu veronderstellen dat dit in orde is gebracht. U hebt de bedorven lucht uit de ruimte laten wegtrekken en de manieren van de mensen verbeterd. Wat nu? Om aandacht te krijgen, is de eerste gouden regel: zeg altijd iets wat het waard is om te horen. De meeste mensen hebben een instinct dat hen doet verlangen iets goeds te horen. Zij hebben ook een verwant instinct dat u beter in acht kunt nemen, namelijk dat wat hen belet het nut in te zien van aandachtig luisteren naar louter woorden. Het is geen harde kritiek om te zeggen dat er predikanten zijn bij wie de woorden ver in de meerderheid zijn ten opzichte van de gedachten. In feite verbergen hun woorden hun gedachten, als zij die al hebben. Zij storten hopen kaf uit, en misschien is er ergens wel een haverkorrel of twee, maar het zou moeilijk te zeggen zijn waar. Gemeenten zullen niet lang luisteren naar woorden, woorden, woorden, woorden en niets anders. Onder de geboden ken ik er niet één dat luidt: "Gij zult niet breedsprakig zijn", maar het kan worden ondergebracht onder het gebod: "*Gij zult niet stelen*", want het is bedrog jegens uw hoorders om hun woorden te geven in plaats van geestelijk voedsel. "*In de veelheid der woorden ontbreekt de overtreding niet*", ook bij de beste prediker niet. Geef uw hoorders iets wat zij kunnen bewaren en onthouden, iets wat hun

waarschijnlijk van nut zal zijn: de beste stof uit de beste bron, degelijke leer uit het goddelijke Woord. Geef hun manna, vers uit de hemel, en niet steeds hetzelfde in dezelfde vorm tot walgens toe, als armenhuisbrood dat het hele jaar in dezelfde vorm gesneden wordt. Geef hun iets opmerkelijks, iets waarvoor iemand midden in de nacht zou opstaan om het te horen en waarvoor het de moeite waard is vijftig mijl te lopen om ernaar te luisteren. U bent daar heel goed toe in staat. Doe het, broeders. Doe het voortdurend, en u zult alle aandacht hebben die u maar kunt wensen. Laat de goede stof die u hun geeft, heel duidelijk geordend zijn. Dat is van groot belang. Het is mogelijk een enorme hoeveelheid goede dingen op te hopen in een grote warboel. Op een dag werd ik met een mand naar de winkel gestuurd en kocht ik een pond thee, een kwart pond mosterd en drie pond rijst. Op weg naar huis zag ik een troep jachthonden en vond ik het nodig hen over heg en sloot te volgen (zoals ik als jongen altijd deed). Toen ik thuiskwam, bleken alle waren — thee, mosterd en rijst — tot één afschuwelijke brij vermengd te zijn. Sinds die dag begrijp ik hoe nodig het is mijn onderwerpen in goede, stevige pakjes te verpakken, bijeengebonden met de draad van mijn rede. Daarom houd ik vast aan eerstens, tweedens en derdens, hoe ouderwets die methode nu ook mag zijn. Mensen zullen uw mosterdthee niet drinken, en zij zullen ook geen genoegen beleven aan door elkaar gehusselde preken waarin u kop noch staart kunt onderscheiden, omdat zij geen van beide hebben. Zij lijken op de skyeterriër van de heer Bright, bij wie kop en staart er precies hetzelfde uitzagen. Zet de waarheid de mensen voor op een logische, ordelijke manier, zodat zij haar gemakkelijk kunnen onthouden, en zij zullen haar des te bereidwilliger ontvangen. Let er bovendien op duidelijk te spreken. Hoe voortreffelijk uw stof ook is, als iemand haar niet begrijpt, is zij hem van geen nut. U kunt net zo goed in de taal van Kamtsjatka tot hem spreken als in uw eigen taal, als u uitdrukkingen gebruikt die hem totaal vreemd zijn en zegswijzen die niet bij zijn denkwijze passen. Ga naar zijn niveau om-

hoog als hij een arm man is. Ga naar zijn verstand omlaag als hij een ontwikkeld persoon is. U glimlacht om de manier waarop ik de termen zo verdraai, maar ik denk dat het meer een opgaan is om duidelijk te zijn voor ongeletterden dan om verfijnd te zijn voor beschaafden. In elk geval is het van de twee het moeilijkere, en het lijkt het meest op de spreekwijze van de Zaligmaker. Het is verstandig te lopen op een pad waarop uw toehoorders met u mee kunnen gaan, en niet op het hoge paard te klimmen en over hun hoofden heen te rijden. Onze Heere en Meester was de Koning van de predikers, en toch stond Hij nooit boven iemands bevattingsvermogen, behalve voor zover de grootheid en heerlijkheid van Zijn stof dat meebrachten. Zijn woorden en uitspraken waren zo dat Hij sprak als het "*heilig Kind Jezus*". Laat uw hart "*een goede rede*" opgeven, duidelijk geordend en eenvoudig uitgesproken, en u zult vrijwel zeker het oor winnen, en daarmee het hart.

Besteed ook aandacht aan uw wijze van spreken. Richt die op het bevorderen van de aandacht. En hier moet ik zeggen: lees uw preken in de regel niet voor. Er zijn enkele voorlezers geweest die grote invloed hebben uitgeoefend. Dr. Chalmers bijvoorbeeld had geen aandachtiger gehoor kunnen hebben als hij voor de vuist weg had gesproken. Maar ik veronderstel niet dat wij Dr. Chalmers evenaren. Mannen van zo'n aanzien mogen voorlezen als zij dat verkiezen, maar voor ons is er "*een weg, die nog uitnemender is*". Het beste voorlezen dat ik ooit heb gehoord, smaakte naar papier en bleef in mijn keel steken. Ik heb er niet van genoten, want mijn spijsvertering is niet goed genoeg om foliopapier te verteren. Het is beter zonder manuscript te werken, ook als u gedwongen bent het uit het hoofd op te zeggen. Het beste van alles is als u het ene noch het andere nodig hebt. Als u moet voorlezen, let dan op dat u het volmaakt doet. Wees de allerbeste voorlezer, en dat hebt u ook nodig als u aandacht wilt winnen.

Laat mij hier zeggen: als u wilt dat er naar u geluisterd wordt, improviseer dan niet in de sterke zin van het woord, want dat is even erg als voorlezen, of misschien erger, tenzij het manuscript ook geïmproviseerd was geschreven. Ik bedoel: zonder voorafgaande studie. Ga de preekstoel niet op om het eerste te zeggen wat u invalt, want het bovenste is bij de meeste mensen louter schuim. Uw mensen hebben preken nodig waarover gebeden en die met inspanning voorbereid zijn. Mensen willen geen rauw voedsel. Het moet gekookt en klaargemaakt voor hen worden. Wij moeten uit onze diepste ziel geven, in de woorden die zich vanzelf aandienen, de stof die door ons even grondig is voorbereid als een preekschrijver het maar had kunnen doen. Ja, zij moet zelfs beter voorbereid zijn, als wij goed willen spreken. De beste methode is naar mijn oordeel die waarbij de man niet de stof improviseert, maar de woorden. De taal komt hem op het moment zelf toe, maar het thema is goed doordacht. Als een leraar in Israël spreekt hij wat hij weet en getuigt hij wat hij gezien heeft.

Maak, om aandacht te krijgen, uw manier van spreken zo aangenaam als maar mogelijk is. Val bijvoorbeeld niet in eentonigheid. Varieer voortdurend uw stem. Varieer ook uw snelheid. Schiet voort als een bliksemflits en schrijd dan weer verder in stille majesteit. Verplaats uw klemtoon, wissel uw nadruk af en vermijd zangerigheid. Varieer de toon. Gebruik soms de bas en laat de donder binnenin rollen. Spreek op andere momenten zoals u over het algemeen behoort te spreken: vanaf de lippen, en laat uw spraak die van een gesprek zijn. Alles voor de afwisseling. De menselijke natuur verlangt naar verscheidenheid, en God geeft die in de natuur, in de voorzienigheid en in de genade. Laten wij haar ook in onze preken hebben. Ik zal hier echter niet lang bij stilstaan, want er zijn predikers bekend die aandacht wekten en vasthielden door hun stof alleen, terwijl hun manier van spreken erg gebrekkig was. Als de puriteinse prediker Richard Sibbes hier vanmiddag was, zou ik hem gegarandeerd aandachtige hoorders bezorgen voor alles wat hij te zeggen had, en toch stotterde

hij verschrikkelijk. Een van zijn tijdgenoten zegt dat hij sisklanken maakte, zo erg lispelde en siste hij. Wij hoeven niet ver te zoeken naar voorbeelden op moderne kansels, want het zijn er te veel. Maar wij mogen bedenken dat Mozes zwaar van mond was en dat toch ieder oor aandachtig naar zijn woorden luisterde. Waarschijnlijk had ook Paulus een soortgelijk gebrek, want van hem werd gezegd: "*de rede is verachtelijk*". Dat weten wij echter niet zeker, want het was slechts de kritiek van zijn vijanden. Paulus' kracht in de gemeenten was heel groot, en toch kon hij de aandacht niet altijd vasthouden als zijn preek lang was, want minstens één hoorder viel onder zijn preek in slaap met ernstige gevolgen. De manier van spreken is niet alles. Toch is het jammer, als u goede stof hebt verzameld, haar op armoedige wijze over te brengen. Een koning hoort niet in een vuilniskar te rijden, en de heerlijke leer van de genade mag niet slordig worden voorgedragen. Koninklijke waarheden moeten in een gouden wagen rijden. Breng de edelste van uw melkwitte paarden naar voren en laat de muziek van de zilveren trompetten welluidend klinken wanneer de waarheid door de straten rijdt. Als mensen niet luisteren, laten wij hun dan geen verontschuldiging geven in ons gebrekkige spreken. Als wij ons op dit punt echter niet kunnen verbeteren, laten wij dan des te ijveriger zijn om dat goed te maken door de rijkdom van onze stof, en laten wij bij alle gelegenheden ons uiterste best doen.

Maak de inleiding in de regel niet te lang. Het is altijd jammer om een groot portaal bij een klein huisje te bouwen. Een voortreffelijke christenvrouw hoorde eens John Howe, en omdat hij een uur over zijn voorwoord deed, was haar opmerking dat de beste man zo lang bezig was met het dekken van de tafel dat zij haar eetlust verloor. Zij dacht dat er uiteindelijk helemaal geen maaltijd zou komen. Dek uw tafel snel en maak een einde aan het gerinkel van messen en borden. Misschien hebt u een bepaalde uitgave gezien van Doddridges *Rise and Progress of Religion in the Soul*, met een inleidend opstel van John Foster. Het opstel is zowel groter als beter dan het boek en ontneemt

Doddridge de kans om gelezen te worden. Is dat niet ongerijmd? Vermijd deze fout in uw eigen werk. Ik maak de inleiding van mijn preek het liefst net als die van de stadsomroeper, die zijn bel luidt en roept: "Hoor eens aan! Hoor eens aan! Dit is om bekend te maken", alleen maar om de mensen te laten weten dat hij nieuws voor hen heeft en wil dat zij luisteren. Daartoe moet de inleiding iets treffends hebben. Het is goed een opzienbarend schot te lossen als seinschot om de dekken vrij te maken voor het gevecht. Begin niet op de volle toonhoogte en spanning van uw geest, maar wel zo dat allen verwachten dat er iets goeds komt. Maak van uw inleiding geen hoogdravend voorwoord dat nergens toe leidt, maar een stap naar iets nog beters. Wees vol leven vanaf het allereerste begin.

Herhaal uzelf niet in het preken. Vroeger hoorde ik weleens een godgeleerde die de gewoonte had om na ongeveer twaalf zinnen te zeggen: "Zoals ik al heb opgemerkt," of: "Ik herhaal wat ik eerder zei." Wel, die brave ziel, omdat er niets bijzonders was in wat hij gezegd had, liet de herhaling alleen maar des te duidelijker zien "*waar het land bloot is*". Als het heel goed was, en u zei het krachtig, waarom zou u het dan nog eens overdoen? En als het iets zwaks was, waarom zou u het dan een tweede keer tonen? Af en toe kan de herhaling van een paar zinnen natuurlijk heel treffend zijn. Alles kan af en toe goed zijn en toch als gewoonte heel verderfelijk. Wie verbaast zich erover dat mensen de eerste keer niet luisteren, als zij weten dat alles toch nog een keer komt?

Herhaal bovendien niet steeds hetzelfde denkbeeld in andere woorden. Laat er in elke zin iets nieuws zijn. Sla niet eeuwig op dezelfde spijker. U hebt een grote Bijbel. Sta de mensen toe de lengte en breedte ervan te genieten. En, broeders, denk niet dat het nodig of belangrijk is om elke keer dat u preekt een volledige samenvatting van de theologie te geven of een formele schets van de leerstukken, naar de wijze van Dr. Gill. Niet dat ik Dr. Gill in diskrediet wil brengen of iets tegen hem wil zeggen. Zijn methode is voortreffelijk voor een

samenvatting van de dogmatiek of voor een commentaar, maar niet geschikt voor de prediking. Ik ken een godgeleerde wiens preken, telkens als ze gedrukt worden, lezen als theologische samenvattingen, meer geschikt voor een leslokaal dan voor een preekstoel. Bij het publiek vallen zij plat. Onze hoorders willen niet de kale beenderen van technische definities, maar vlees en smaak. Definities en onderscheidingen zijn allemaal heel goed, maar als zij de hoofdschotel van een preek vormen, doen zij ons denken aan de jongeman wiens rede bestond uit allerlei belangrijke onderscheidingen. Over dit optreden merkte een oude diaken op dat er één onderscheid was dat hij had weggelaten, namelijk het onderscheid tussen vlees en beenderen. Als predikers dat onderscheid niet maken, zullen al hun andere onderscheidingen hun niet veel onderscheiding bezorgen.

Wilt u de aandacht vasthouden, wees dan niet te lang. Een oude prediker zei tegen een jongeman die een uur preekte: "Mijn beste vriend, het maakt mij niet uit waarover u verder preekt, maar ik wou dat u altijd ongeveer veertig minuten preekte." Wij moeten daar zelden ver bovenuit gaan: veertig minuten, of laten wij zeggen driekwartier. Als iemand niet in die tijd kan zeggen wat hij te zeggen heeft, wanneer zal hij het dan zeggen? Maar iemand zei dat hij "recht wilde doen aan zijn onderwerp". Maar moet hij niet ook recht doen aan zijn mensen, of hen althans een beetje genade bewijzen en hen niet te lang vasthouden? Het onderwerp zal niet over u klagen, maar de mensen wel. In sommige dorpen moeten de boeren, vooral 's middags, hun koeien melken, en één boer klaagde bitter bij mij over een jongeman, naar ik meen van dit College: "Meneer, hij had om vier uur moeten ophouden, maar hij ging door tot half vijf, en daar stonden al mijn koeien te wachten om gemolken te worden! Hoe zou hij het hebben gevonden als hij een koe was geweest?" Er school veel verstand in die vraag. De Vereniging tot Bescherming van Dieren had die jonge zondaar moeten vervolgen. Hoe kunnen boeren met vrucht horen als zij koeien-in-het-hoofd hebben? De moeder voelt zich gedu-

rende die extra tien minuten van uw preek moreel zeker dat de baby huilt of het vuur uit is, en zij kan en wil haar hart niet geven aan uw bediening. U houdt haar tien minuten langer vast dan zij had bedongen, en zij beschouwt dat als onrecht van uw kant. Er bestaat een soort zedelijk verdrag tussen u en uw gemeente dat u hen niet langer dan anderhalf uur zult vermoeien. Houdt u hen langer vast, dan komt dat neer op schending van een verdrag en op een stuk praktische oneerlijkheid waaraan u zich niet schuldig behoort te maken. Kortheid is een deugd die ieder van ons kan bereiken. Laten wij de kans niet verspelen om de eer te winnen die zij brengt. Als u mij vraagt hoe u uw preken kunt verkorten, zou ik zeggen: bestudeer ze beter. Besteed meer tijd in de studeerkamer, opdat u er minder op de preekstoel nodig hebt. Wij zijn over het algemeen het langst als wij het minst te zeggen hebben. Een man met veel goed voorbereide stof zal waarschijnlijk niet boven de veertig minuten uitkomen. Als hij minder te zeggen heeft, gaat hij vijftig minuten door, en als hij absoluut niets heeft, heeft hij een uur nodig om het te zeggen. Let op deze kleine dingen, en zij zullen helpen de aandacht vast te houden.

Wilt u de aandacht van uw mensen hebben, en wel grondig en altijd, dan kan dat alleen als zij door de Geest van God in een verheven en godvrezende gemoedsstemming worden geleid. Als uw mensen leergierig, biddend, werkzaam, ernstig en godvrezend zijn, zullen zij met het doel een zegen te ontvangen naar het huis van God komen. Zij zullen biddend hun plaats innemen en God vragen door u tot hen te spreken. Zij zullen op elk woord letten en niet moe worden. Zij zullen een eetlust hebben voor het evangelie, want zij kennen de zoetheid van het hemelse manna, en zij zullen verlangend zijn hun toegemeten porties te verzamelen. Niemand zal ooit een gemeente hebben om voor te preken die de mijne in dit opzicht overtreft. Over het algemeen zijn juist zij bij wie de prediker het meest thuis is, de beste hoorders voor hem. Het is voor mij betrekkelijk gemakkelijk om in het Tabernakel te preken. Mijn mensen komen met de bedoeling iets te

horen, en hun verwachting helpt zichzelf te vervullen. Als zij een andere prediker met dezelfde verwachting zouden horen, geloof ik dat zij over het algemeen tevreden zouden zijn, al zijn er uitzonderingen. Wanneer een prediker zich net gevestigd heeft, kan hij niet verwachten dat zijn gemeente hem die plechtige, ernstige aandacht geeft die zij krijgen die als vaders onder hun eigen kinderen staan, door duizend herinneringen met hun mensen verbonden en geacht om hun leeftijd en ervaring. Heel ons leven moet zo zijn dat het gewicht geeft aan onze woorden. Dan zullen wij in latere jaren de onoverwinnelijke welsprekendheid kunnen hanteren van een lang volgehouden karakter en niet alleen de aandacht verkrijgen, maar ook de liefdevolle eerbied van onze kudde. Als onze mensen door onze gebeden, tranen en arbeid geestelijk gezond worden, hoeven wij niet te vrezen dat wij hun aandacht verliezen. Een volk dat hongert naar de gerechtigheid, en een predikant die ernaar verlangt hun zielen te voeden, zullen in de liefelijkste harmonie met elkaar optrekken wanneer hun gemeenschappelijk thema het Woord van de Heere is.

Als u nog een aanwijzing nodig hebt om aandacht te winnen, zou ik zeggen: wees zelf geboeid, en u zult anderen boeien. Er zit meer in die woorden dan het lijkt. Daarom volg ik een gewoonte die ik zojuist veroordeelde en herhaal de zin: wees zelf geboeid, en u zult andere mensen boeien. Uw onderwerp moet zo zwaar op uw eigen gemoed wegen dat u al uw vermogens op hun best wijdt aan het uitspreken van wat uw ziel erover te zeggen heeft. Als uw hoorders dan zien dat het onderwerp u geheel in beslag heeft genomen, zal het hen geleidelijk ook in beslag nemen. Verbaast het u dat mensen niet luisteren naar een man die niet het gevoel heeft iets belangrijks te zeggen te hebben? Verbaast het u dat zij niet met al hun oren luisteren als een man niet met heel zijn hart spreekt? Vindt u het vreemd dat hun gedachten afdwalen naar onderwerpen die voor hen echt zijn, wanneer zij merken dat de prediker zijn tijd verspilt aan zaken die hij behandelt alsof het verzinsels waren? Romaine zei altijd dat het goed was

de kunst van het preken te verstaan, maar oneindig beter het hart van het preken te kennen. In dat gezegde zit geen gering gewicht. Het hart van het preken, het erin leggen van de ziel, de ernst die pleit alsof het om het leven zelf gaat, is de halve strijd om aandacht te winnen. Tegelijk kunt u de gemoederen van mensen niet in verrukte aandacht houden met louter ernst als u niets te zeggen hebt. Mensen zullen niet eeuwig in hun deuropening blijven staan om een kerel op een trom te horen slaan. Zij komen naar buiten om te zien waar hij mee bezig is, maar als zij merken dat het veel drukte om niets is, smijten zij de deur dicht en gaan weer naar binnen, alsof zij willen zeggen: "U hebt ons erin laten lopen, en dat bevalt ons niet." Heb iets te zeggen, zeg het ernstig, en de gemeente zal aan uw voeten zitten.

Het is misschien overbodig op te merken dat het voor het merendeel van onze mensen goed is dat er een flink aantal illustraties in onze preken voorkomt. Daarin hebben wij het voorbeeld van onze Heere, en de meeste grote predikers hebben overvloedig gebruikgemaakt van vergelijkingen, metaforen, allegorieën en anekdoten. Maar hoed u ervoor dit te overdrijven. Onlangs las ik het dagboek van een Duitse dame die van het lutheranisme tot ons geloof is bekeerd, en zij vertelt over een bepaald dorp waar zij woont: "Er is hier een zendingspost, en jonge mannen komen naar ons toe om te preken. Ik wil niets aanmerken op deze jonge heren, maar zij vertellen ons heel veel mooie verhaaltjes en ik denk niet dat er veel anders in zit wat zij zeggen. Ook heb ik enkele van hun verhaaltjes al eerder gehoord, daarom boeien zij mij niet zozeer als wanneer zij ons een goede leerstelling uit de Schriften zouden vertellen." Dezelfde gedachte is ongetwijfeld bij vele anderen opgekomen. "Mooie verhaaltjes" zijn heel goed, maar het gaat niet aan erop te vertrouwen als de grote aantrekkingskracht van een preek. Neem bovendien een waarschuwing aan over bepaalde van die "mooie verhaaltjes", want hun tijd is voorbij. De arme dingen zijn tot op de draad versleten en horen in de lappenzak. Ik heb sommige ervan zo vaak gehoord dat ik ze zelf zou kunnen vertellen,

maar dat is niet nodig. Moge zowel wij zelf als onze hoorders genadig van afgezaagde anekdoten worden verlost. Oude grappen maken ons misselijk wanneer kleingeestige grappenmakers ze als hun eigen vondsten rondventen, en anekdoten waarnaar onze overgrootvaders hebben geluisterd, hebben ongeveer hetzelfde effect op de geest. Wees op uw hoede voor die uiterst populaire verzamelingen van illustraties die in de hand van elke zondagsschoolleraar zijn. Niemand zal u dankbaar zijn voor het herhalen van wat iedereen al van buiten kent. Als u anekdoten vertelt, laat ze dan enige frisheid en oorspronkelijkheid hebben. Houd uw ogen open en pluk bloemen uit de tuin en het veld met uw eigen handen. Zij zullen veel aanvaardbaarder zijn dan verwelkte exemplaren die uit de boeketten van anderen geleend zijn, hoe mooi die ooit ook geweest mogen zijn. Illustreer rijk en treffend, maar niet zozeer met gelijkenissen die uit vreemde bronnen zijn ingevoerd als wel met treffende vergelijkingen die uit het onderwerp zelf voortkomen. Denk echter niet dat de illustratie alles is. Zij is het venster, maar wat baat het licht dat zij binnenlaat als u niets hebt wat het licht kan beschijnen? Garneer uw gerechten, maar bedenk dat het vlees de hoofdzaak is, niet de garnering. Er moet echte onderwijzing worden gegeven en gezonde leer worden onderwezen, anders zult u merken dat uw beeldspraak uw hoorders gaat tegenstaan en dat zij smachten naar geestelijk vlees.

Cultiveer in uw preken wat vader Taylor “de verrassingskracht” noemt. Daar zit veel kracht in om aandacht te winnen. Zeg niet wat iedereen verwachtte dat u zou zeggen. Houd uw zinnen uit de sleur. Als u al hebt gezegd: “Het heil is helemaal uit genade”, voeg er dan niet steeds aan toe: “en niet door menselijke verdienste.” Varieer liever en zeg: “Het heil is helemaal uit genade. De eigengerechtigheid heeft geen hoekje om haar hoofd te verbergen.” Ik vrees dat ik geen van de zinnen van de heer Taylor zo kan terughalen dat ik hem recht doe, maar het was ongeveer als volgt: “Sommigen van u maken geen vorderingen in het goddelijke leven, omdat u een eindje vooruitgaat

en dan weer terugdrijft. Het is net als met een schip op een rivier met getij, dat net ver genoeg met de stroom meegaat om door het terugkerende tij weer teruggevoerd te worden. Zo maakt u een poos goede vorderingen, en dan ineens" — wat zei hij? — "loopt u vast in een modderige kreek." Herhaalde hij ons ook niet een toespraak van deze strekking: "Hij was ervan overtuigd dat als zij bekeerd waren, zij oprecht zouden wandelen en hun ossen uit het koren van hun buurman zouden houden"? Wie af en toe naar dit middel van verrassing grijpt, houdt een gehoor in een staat van gepaste verwachting. Vorig jaar rond deze tijd zat ik op het strand van Menton aan de Middellandse Zee. De golven rezen en daalden heel zachtjes, want er is weinig of geen getij, en de wind was gaan liggen. De golven kropen loom de een na de ander omhoog, en ik schonk er weinig aandacht aan, hoewel zij vlak bij mijn voeten waren. Plotseling, alsof de zee door een nieuwe hartstocht werd gegrepen, zond zij één verreikende golf omhoog, die mij grondig doorweekte. Hoe rustig ik ook had gezeten, u kunt zich gemakkelijk voorstellen hoe snel ik overeind sprong en hoe vlug mijn dagdromerij voorbij was. Ik zei tegen een medebroeder in de bediening die naast mij zat: "Dit laat ons zien hoe wij moeten preken. Om mensen wakker te schudden, moeten wij hen verbazen met iets waar zij niet op rekenden." Broeders, overval hen. Laat uw bliksemschicht uit een heldere hemel vallen. Wanneer alles kalm en helder is, laat dan de storm opsteken en door het contrast zijn verschrikkingen des te groter maken. Bedenk echter dat niets zal baten als u zelf in slaap valt terwijl u preekt. Is dat mogelijk? O, mogelijk! Het gebeurt elke zondag. Veel predikanten zijn de hele preek door meer dan half in slaap. Ja, zij zijn nooit wakker geweest en zullen het waarschijnlijk ook nooit worden, tenzij er vlak bij hun oor een kanon wordt afgevuurd. Tamme zinswendingen, afgezaagde uitdrukkingen en saaie eentonigheid vormen de hoofdschotel van hun preken, en zij verbazen zich erover dat de mensen zo slaperig zijn. Ik beken dat ik dat niet doe. Een heel nuttig hulpmiddel om aandacht te krijgen is een

pauze. Houd af en toe plotseling halt, en de passagiers op uw koets zullen wakker worden. De molenaar valt in slaap terwijl de molenwielen draaien, maar als het malen op de een of andere manier ophoudt, schrikt de brave man wakker en roept: "Wat nu?" Als het op een zwoele zomerdag niets helpt om de slaperigheid te verjagen, wees dan heel kort, zing meer dan gewoonlijk of vraag een broeder of twee om voor te gaan in gebed. Een predikant die zag dat de mensen zouden gaan slapen, ging zitten en zei: "Ik zag dat u allen aan het rusten was, en ik dacht dat ik ook maar ging rusten." Andrew Fuller was nauwelijks met een preek begonnen toen hij de mensen in slaap zag vallen. Hij zei: "Vrienden, vrienden, vrienden, dit gaat zo niet. Als u sliep, heb ik soms gedacht dat het mijn schuld was, maar nu slaapt u al voordat ik begin, en dan moet het uw schuld zijn. Word toch wakker en geef mij de gelegenheid u enig goed te doen." Precies. Weet hoe u moet pauzeren. Maak er een punt van opwekkende tussenzinnen van stilte in te lassen. Spreken is zilver, maar zwijgen is goud als de hoorders onoplettend zijn. Ga door, door, door, door, door met alledaagse stof en eentonige toon, en u schommelt de wieg, en diepere sluimer zal het gevolg zijn. Geef de wieg een ruk, en de slaap vlucht weg.

Ik stel verder voor dat wij, om de aandacht de hele preek door vast te houden, de mensen moeten laten voelen dat zij belang hebben bij wat wij tot hen zeggen. Dit is eigenlijk een uiterst wezenlijk punt, want niemand slaapt zolang hij verwacht iets te horen wat in zijn voordeel is. Ik heb van allerlei vreemde dingen gehoord, maar nooit heb ik gehoord van iemand die in slaap viel terwijl er een testament werd voorgelezen waarin hij een legaat verwachtte. Evenmin heb ik gehoord van een gevangene die in slaap viel terwijl de rechter de zaak samenvatte en zijn leven op het spel stond. Eigenbelang maakt de aandacht scherp. Preek over praktische thema's, dringende, actuele, persoonlijke zaken, en u zult een ernstig gehoor krijgen.

Het is goed te voorkomen dat suppoosten door de gangpaden lopen om aan het gas of de kaarsen te frunniken, collectebordjes uit te

delen of ramen te openen. Diakenen en kosters die door de ruimte trippelen, zijn een kwelling die nooit geduldig te verdragen is. Zij moeten vriendelijk maar beslist worden verzocht hun rondwandelingen op te schorten.

Ook het te laat komen moet worden verholpen, en onze zachtste redeneringen en vermaningen moeten daarbij worden ingezet. Ik ben er zeker van dat de duivel de hand heeft in veel verstoringen in de gemeente die ons op de zenuwen werken en onze gedachten afleiden: het slaan van een bankdeur, het scherpe vallen van een stok op de vloer of het huilen van een kind zijn allemaal handige middelen in de handen van de boze om ons in ons werk te hinderen. Wij mogen onze mensen daarom met alle recht vragen onze bruikbaarheid voor dit soort aanvallen te behoeden.

Ik gaf u aan het begin een gouden regel om aandacht te krijgen, namelijk: zeg altijd iets wat het waard is om te horen. Ik zal u nu een diamanten regel geven, en dan sluit ik af. Wees zelf bekleed met de Geest van God, en dan komt er geen vraag meer over aandacht of gebrek aan aandacht. Kom fris uit de binnenkamer en uit de gemeenschap met God om voor God met heel uw hart en ziel tot mensen te spreken, en u zult macht over hen hebben. U hebt gouden ketenen in uw mond waarmee u hen vasthoudt. Wanneer God spreekt, moeten mensen luisteren. En hoewel Hij misschien spreekt door een arme, zwakke man zoals zijzelf, zal de majesteit van de waarheid hen dwingen op Zijn stem te letten. Bovennatuurlijke kracht moet uw toeverlaat zijn. Wij zeggen u: vervolmaak uzelf in de redekunst, bewerk alle velden van de kennis, maak uw preek verstandelijk en retorisch tot alles wat zij moet zijn (u behoort in zo'n dienst niet minder te doen). Maar bedenk tegelijk dat mensen "*niet door kracht noch door geweld*" wedergeboren of geheiligd worden, maar "*door Mijn Geest … zegt de HEERE der heirscharen*". Bent u zich niet soms bewust dat u met ijver bekleed bent als met een mantel en tot de rand toe vervuld met de Geest van God? Op zulke momenten hebt u een luisterend volk ge-

had, en kort daarna ook een gelovend volk. Maar als u niet zo bent "*aangedaan met kracht uit de hoogte*", bent u voor hen niet meer dan een musicus die op een mooi instrument speelt of met een heldere stem een lieflijk lied zingt, dat het oor bereikt maar niet het hart. Als u het hart niet raakt, zult u het oor snel vermoeien. Bekleed u dus met de kracht van de Geest van God en preek tot mensen als zij die binnenkort rekenschap moeten geven, en die verlangen dat hun rekenschap niet pijnlijk is voor hun mensen en smartelijk voor henzelf, maar tot eer van God.

Broeders, de Heere zij met u terwijl u in Zijn naam uitgaat en roept: "*Die oren heeft om te horen, die hore.*"

Lezing 10

De gave van het onvoorbereid spreken

Wij gaan het niet hebben over de vraag of preken moeten worden geschreven en voorgelezen, of geschreven, uit het hoofd geleerd en opgezegd, en evenmin over de vraag of men uitvoerige aantekeningen moet gebruiken of helemaal geen. Dat is nu niet ons onderwerp, hoewel wij er terloops naar kunnen verwijzen. We spreken nu over het spreken voor de vuist in zijn zuiverste en meest volledige vorm: spreken zonder voorbereiding, zonder aantekeningen en zonder dat men er vlak tevoren over heeft nagedacht.

Onze eerste opmerking is dat wij niemand zouden aanraden om als regel op deze manier te preken. Wie het toch deed, zou er vrijwel zeker in slagen een leegte te scheppen in zijn kerkgebouw; zijn gave om de mensen uiteen te drijven zou duidelijk aan het licht komen. Gedachten die niet bestudeerd zijn, die uit de geest voortkomen zonder voorafgaand onderzoek en zonder dat het onderwerp ook maar is nagegaan, moeten van heel geringe kwaliteit zijn, zelfs bij de bekwaamste mannen. Niemand van ons zal de brutaliteit hebben zichzelf te roemen als een genie of een wonder van geleerdheid. Ik vrees dan ook dat onze onvoorbereide gedachten over de meeste onderwerpen weinig aandacht verdienen. Gemeenten blijven alleen bijeen onder een leerzame bediening; het louter vullen van de tijd met welsprekendheid is niet genoeg. Overal vragen mensen om gevoed te worden, echt gevoed. Er zijn nieuwlichters wier openbare eredienst bestaat uit de voordrachten van elke broeder die zin heeft op te springen en te praten. Ondanks hun vleiende lokmiddelen voor on-

wetenden en praatzieken kwijnen zij meestal weg en sterven zij uit. Want er zijn mensen met de allerwonderlijkste denkbeelden, die menen dat het de bedoeling van de Geest is dat elk lid van het lichaam een mond is. Maar zelfs zij raken het al snel beu om de onzin van anderen aan te horen, hoe graag zij hun eigen onzin ook uitdelen. En de grote massa van de goede mensen wordt de langdradige onwetendheid moe. Zij keren terug naar de kerken waaruit zij waren weggelokt, of zouden terugkeren als de preekstoelen daar goed voorzien waren van degelijk onderwijs. Zelfs het quakerdom, met al zijn voortreffelijke eigenschappen, heeft nauwelijks kunnen overleven wat voor een armoede aan gedachten en leer er in veel van zijn samenkomsten door onvoorbereide sprekers is tentoongespreid. De werkwijze van de onvoorbereide bediening is in de praktijk mislukt en in de theorie onjuist. De Heilige Geest heeft nergens beloofd de heiligen door een onvoorbereide bediening van geestelijk voedsel te voorzien. Hij zal nooit voor ons doen wat wij zelf kunnen doen. Als wij kunnen studeren en het niet doen, als wij een bediening kunnen hebben die op studie berust en dat niet willen, dan hebben wij er geen recht op een goddelijke helper erbij te roepen om de tekorten van onze luiheid of zonderlingheid aan te vullen. De God van de voorzienigheid heeft beloofd Zijn volk met aards voedsel te voeden. Maar stel dat wij samenkwamen voor een maaltijd en niemand ook maar één gerecht had bereid, omdat allen erop vertrouwden dat de Heere het eten in datzelfde uur zou geven. Dan zou het feestmaal niet bijster bevredigend zijn, maar zou de dwaasheid door de honger worden bestraft. Zo gaat het inderdaad bij geestelijke maaltijden van de onvoorbereide soort, alleen zijn de geestelijke magen van mensen lang zo welsprekend niet als hun lichamelijke. Heren, probeer niet als regel een stelsel te volgen dat over het geheel zo weinig oplevert dat de enkele uitzonderingen de regel slechts bevestigen. Elke preek moet door de prediker goed worden overdacht en voorbereid. Elke predikant moet zich onder veel gebed om hemelse leiding zo volledig mogelijk in zijn onder-

werp verdiepen, al zijn verstandelijke vermogens inspannen voor zelfstandig denken en alle informatie verzamelen die binnen zijn bereik ligt. Hij moet de zaak van alle kanten bekijken, haar helemaal doordenken, haar goed kauwen en verteren. Heeft hij eerst zelf van het Woord gegeten, dan moet hij vervolgens dezelfde voeding voor anderen bereiden. Onze preken moeten ons geestelijk levensbloed zijn, de uitstroom van onze verstandelijke en geestelijke kracht. Of, om een ander beeld te gebruiken: zij moeten diamanten zijn, goed geslepen en goed gezet, kostbaar in zichzelf en met de sporen van arbeid. God verhoede dat wij de Heere aanbieden wat ons niets kost.

Met klem waarschuw ik u allen ervoor uw preken voor te lezen. Wel raad ik u aan ze vaak uit te schrijven, als een uiterst heilzame oefening en een grote hulp om het vermogen te verkrijgen om voor de vuist te spreken. Wie van ons veel schrijft in andere vormen, voor de pers en dergelijke, heeft die oefening misschien minder nodig. Maar gebruikt u de pen niet op andere manieren, dan doet u verstandig om althans een deel van uw preken uit te schrijven en ze met grote zorg te herzien. Laat ze daarna thuis, maar schrijf ze toch uit, zodat u behoed wordt voor een slordige stijl. De heer Bautain merkt in zijn voortreffelijke werk over het voor de vuist spreken op: “U zult nooit in staat zijn om in het openbaar goed te spreken, tenzij u zo’n meester over uw eigen gedachten wordt dat u ze kunt ontleden in hun delen, ze kunt ontbinden in hun bestanddelen en ze, als het nodig is, langs synthetische weg weer kunt samenvoegen, bijeenbrengen en concentreren. Deze ontleding van de gedachte, die haar als het ware voor de ogen van de geest uitspreidt, wordt alleen door het schrijven goed uitgevoerd. De pen is het ontleedmes dat de gedachten ontleedt. Alleen wanneer u opschrijft wat u innerlijk aanschouwt, kunt u er ooit in slagen helder te onderscheiden wat een gedachte allemaal inhoudt, of haar duidelijk afgebakende strekking te verkrijgen. Dan begrijpt u uzelf en maakt u zich ook aan anderen verstaanbaar.”

Wij raden niet aan om preken uit het hoofd te leren en ze uit het geheugen op te zeggen. Dat is zowel een vermoeiende oefening van een minder belangrijk vermogen van de geest als een luie veronachtzaming van andere, hogere vermogens. De meest inspannende en lofwaardige werkwijze is dat u uw geest vult met stof over het onderwerp van uw rede en u dan uitdrukt in de gepaste woorden die zich op dat moment aandienen. Dit is geen voor-de-vuist-prediking; de woorden zijn wel ter plekke gevonden, zoals dat naar mijn mening altijd zou moeten, maar de gedachten zijn het resultaat van onderzoek en studie. Alleen onnadenkende mensen denken dat dit gemakkelijk is. Het is tegelijk de zwaarste en de doeltreffendste manier van preken, en het heeft verdiensten van zichzelf waarover ik nu niet in bijzonderheden kan spreken, omdat het ons van ons onderwerp zou afvoeren. Ons onderwerp is de gave van zuiver, onvermengd en echt voor-de-vuist-spreken, en daartoe keren wij terug. Dit vermogen is buitengewoon nuttig en is in de meeste gevallen met enige ijver te verwerven. Velen bezitten het, maar niet zo velen dat ik mij vergis als ik zeg dat die gave zeldzaam is. De improvisatoren van Italië bezaten het vermogen van onvoorbereid spreken in zo hoge mate dat hun verzen over onderwerpen die de toeschouwers ter plaatse aandroegen, vaak honderden en zelfs duizenden regels besloegen. Zij brachten hele tragedies voort zo moeiteloos als bronnen opwellen met water. Een half uur of een heel uur lang rijmden zij erop los, gedreven door de ingeving van het ogenblik en misschien ook door de ingeving van een glaasje Italiaanse wijn. Hun gedrukte werken stijgen zelden boven het middelmatige uit, en toch verwierf een van hen, Perfetti, de lauwerkrans die alleen aan Petrarca en Tasso was toegekend. Velen van hen brengen tot op dit uur uit de losse hand verzen voort die opgewassen zijn tegen het bevattingsvermogen van hun hoorders, en zij houden hen ademloos aan hun lippen. Waarom zouden wij niet precies zo'n vermogen in proza kunnen verwerven? Verzen maken zullen wij, denk ik, niet kunnen, en dat vermogen hoeven wij ook niet

te begeren. Velen van u hebben ongetwijfeld een beetje gerijmd (wie van ons deed dat niet in een zwak ogenblik?), maar nu hebben wij het kinderlijke afgelegd, omdat het nuchtere proza van leven en dood, van hemel en hel en van omkomende zondaars al onze gedachten opeist.[25] Veel advocaten bezitten in hoge mate de gave om voor de vuist te spreken. Iets goeds moeten ze toch hebben! Een paar weken geleden werd een ellendeling aangeklaagd wegens het gruwelijke misdrijf van het belasteren van een advocaat. Het is maar goed voor hem dat ik zijn rechter niet was. Als dat moeilijke en afschuwelijke misdrijf hem naar behoren was bewezen, had ik hem namelijk veroordeeld tot een kruisverhoor voor de rest van zijn natuurlijke leven, in de hoop dat dit leven uit barmhartigheid kort zou zijn. Maar de heren van de balie zijn voor een groot deel bijzonder vaardige sprekers, en zoals u zult inzien moeten zij ook in aanzienlijke mate voor de vuist kunnen spreken. Het zou voor hen immers onmogelijk zijn altijd te voorzien welke lijn van betoog de getuigenis, de gemoedsgesteldheid van de rechter of de pleidooien van de andere partij zouden eisen. Hoe goed een zaak ook is voorbereid, er komen onvermijdelijk punten op die een wakkere geest en een vlotte tong vragen. Ik heb mij er zelfs over verbaasd hoe geestig, scherp en in elk opzicht gepast de antwoorden zijn die advocaten in onze rechtszalen zonder voorbereiding uit de mouw schudden. Wat een advocaat kan doen bij het bepleiten van de zaak van zijn cliënt, moeten u en ik zeker kunnen doen in de zaak van God. De balie mag de preekstoel niet overtreffen. Wij zullen in verstandelijke wapens even bedreven zijn als wie dan ook, met Gods hulp.

Sommige leden van het Lagerhuis hebben het vermogen om voor de vuist te spreken met groot resultaat beoefend. Van alle luisterplichten is gewoonlijk de ellendigste het luisteren naar een van de gewone middelmatige sprekers uit het Hogerhuis en het Lagerhuis. Laat men voorstellen dat moordenaars, als de doodstraf eenmaal is afgeschaft, gedwongen worden te luisteren naar een keur van de

saaiste parlementaire redenaars. Dat verhoede de Royal Humane Society! Toch kunnen enkele leden in het Huis onvoorbereid spreken, en wel goed. Ik denk dat een aantal van de mooiste dingen die John Bright, Gladstone en Disraeli hebben gezegd, helemaal waren wat Southey zou noemen: stralen uit de grote Geiser wanneer de bron volop spuit. Hun lange redevoeringen over de begroting, over de hervormingswet en dergelijke waren natuurlijk vooraf tot in de puntjes uitgewerkt. Maar veel van hun kortere toespraken zijn ongetwijfeld het kind van het uur geweest en hadden toch een verbazende kracht. Zullen de vertegenwoordigers van de natie een bedrevenheid in spreken bereiken die die van de vertegenwoordigers van het hof van de hemel te boven gaat? Broeders, ijver naar deze goede gave en zet u ervoor in om haar te verwerven. U bent er allen van overtuigd dat het vermogen dat wij overwegen een onschatbaar bezit moet zijn voor een predikant. Hebben wij één enkel hart horen fluisteren: "Ik wou dat ik het had, want dan hoefde ik niet zo hard te studeren"? Ach, dan mag u het niet hebben; u bent de gave onwaardig en niet geschikt om ermee vertrouwd te worden. Zoekt u deze gave als een kussen voor een lui hoofd, dan vergist u zich grondig. Het bezit van dit edele vermogen bezorgt u namelijk een enorme hoeveelheid arbeid, wilt u het vergroten of zelfs maar behouden. Het is als de wonderlamp uit het sprookje, die alleen scheen als zij goed werd gewreven en een dof bolletje werd zodra het wrijven ophield. Wat de luiaard begeert om het gemak, mogen wij toch om de beste redenen begeren.

Soms heeft men gehoord of gelezen van mannen die uit bravoure afspraken om te preken over teksten die hun ter plekke werden opgegeven, op de preekstoel of in de consistoriekamer. Zulke ijdele vertoningen zijn weerzinwekkend en grenzen aan godslastering. Net zo goed zouden we op de sabbat goochelvoorstellingen kunnen houden als zo'n redenaarskwakzalverij. Onze talenten zijn ons voor heel andere doeleinden gegeven. Ik hoop dat u nooit zo'n prostitutie van de gave zult mogen plegen. Kunststukjes van welsprekendheid zijn goed

genoeg in een debatingclub, maar in de bediening zijn ze verfoeilijk, zelfs wanneer een Bossuet zich ervoor leent.

Het vermogen van onvoorbereid spreken is van onschatbare waarde, omdat het een man in staat stelt om zich in een noodgeval ter plekke betamelijk uit te drukken. Zulke noodgevallen zullen zich voordoen. In de best ingerichte bijeenkomsten komen ongelukken voor. Bijzondere gebeurtenissen kunnen de vooraf bedachte loop van uw gedachten geheel opzij zetten. U ziet dan duidelijk dat het gekozen onderwerp ongelegen zou komen, en als een verstandig man schakelt u zonder aarzelen over op iets anders. Stel dat de oude weg is afgesloten en dat er niets anders op zit dan voor de wagen een nieuwe weg te banen. Kunt u de paarden dan niet even goed over een geploegde akker sturen als over de verharde weg waarover u hoopte te reizen, dan ligt u naast de bok en overkomt het gezelschap een ongeluk. Het is een grote verworvenheid als u het volgende kunt: u hebt op een openbare bijeenkomst de toespraken van uw broeders gehoord en vindt ze te luchtig, of juist te saai; dan werkt u, zonder er ook maar op te zinspelen, het kwaad rustig tegen en leidt u de vergadering naar een vruchtbaarder gedachtegang. Deze gave kan van het grootste belang zijn in de gemeentevergadering, waar zaken kunnen opkomen die moeilijk te voorzien zijn. Alle beroerders van Israël zijn nog niet gestorven. Achan werd gestenigd, en zijn vrouw en zijn kinderen, maar anderen van zijn familie moeten zijn ontsnapt, want het geslacht is stellig voortgeplant en moet voorzichtig en kordaat worden aangepakt. In sommige kerken zullen bepaalde luidruchtige mannen opstaan en spreken. Als zij dat gedaan hebben, is het van groot belang dat de predikant gereed en overtuigend antwoordt, opdat er geen slechte indrukken blijven hangen. Een predikant gaat naar de gemeentevergadering in de geest van zijn Meester. Hij is er zeker van dat hij in afhankelijkheid van de Heilige Geest heel goed in staat is elke ongepaste geest te beantwoorden. Hij zit op zijn gemak, houdt zijn kalmte, stijgt telkens in achting en bewaart een rustige gemeen-

te. De onvaardige broeder daarentegen raakt in de war, wordt waarschijnlijk driftig, laat zich tot onbezonnen uitspraken verleiden en haalt zich een wereld van verdriet op de hals. Bovendien kan iemand worden geroepen om op staande voet te preken, omdat de verwachte predikant niet komt opdagen of plotseling ziek is. Op een openbare bijeenkomst kan men zich gedrongen voelen te spreken waar men had besloten te zwijgen. En bij elke vorm van godsdienstoefening kunnen noodgevallen opkomen die onvoorbereid spreken zo kostbaar maken als het goud van Ofir.

De gave is waardevol, maar hoe is zij te verkrijgen? De vraag brengt ons tot de opmerking dat sommigen haar nooit zullen verkrijgen. Er moet een natuurlijke aanleg voor het spreken voor de vuist zijn, zoals voor de dichtkunst: een dichter wordt geboren, niet gemaakt. "De kunst kan het talent van een spreker ontwikkelen en volmaken, maar kan het niet voortbrengen." Alle regels van de retorica en alle kunstgrepen van de redenaarskunst kunnen een man niet welsprekend maken. Welsprekendheid is een gave uit de hemel en waar zij wordt onthouden, kan zij niet worden verkregen. Deze "gave van het woord", zoals wij het noemen, wordt bij sommige mensen geboren en is waarschijnlijk van moederszijde geërfd.[26] Anderen is de gave ontzegd. De bouw van hun kaak, en nog meer de bouw van hun hersenen, zal hen er nooit toe in staat stellen vloeiend en vlot te spreken. Zij kunnen misschien matige stotteraars en langzame verkondigers van nuchtere waarheid worden, maar zij kunnen nooit onvoorbereide redenaars zijn. Of het moest zijn dat zij Methusalem in leeftijd evenaarden; dan zouden zij zich misschien, volgens de theorie van Darwin, die een aartsbisschop van Canterbury uit een oester laat voortkomen, tot sprekers kunnen ontwikkelen. Is er geen natuurlijke gave voor redenaarskunst, dan kan een broeder wel een respectabele plaats bereiken op andere terreinen, maar als ster van de eerste grootte in het spreken voor de vuist zal hij waarschijnlijk niet schitteren.

Wie zonder enige studie op dat moment wil spreken, moet gewoonlijk veel studeren. Dit is misschien een paradox, maar de verklaring ligt voor de hand. Stel dat ik molenaar ben, dat er een zak bij mijn deur wordt gebracht en dat men mij vraagt die zak binnen vijf minuten te vullen met goed fijn meel. Dan kan ik dat alleen doen als ik de meelbak van mijn molen altijd vol houd, zodat ik de zak meteen kan openhouden, vullen en afleveren. Op dat moment ben ik toevallig niet aan het malen, en wat dat betreft is de levering onvoorbereid. Maar ik heb eerder gemalen, en daarom heb ik het meel om aan de klant uit te reiken. Zo moet u, broeders, hebben gemalen, anders hebt u het meel niet. U zult goede gedachten niet uit de losse hand kunnen voortbrengen, tenzij u gewend bent te denken en uw geest te voeden met overvloedig en voedzaam voedsel. Werk hard op elk beschikbaar ogenblik. Vul uw geest rijkelijk, dan hebt u, als kooplieden met volle pakhuizen, uw waren gereed voor uw klanten. Hebt u uw goede dingen op de planken van uw geest geordend, dan kunt u ze op elk moment naar beneden halen zonder het zware werk van naar de markt gaan, sorteren, vouwen en klaarmaken. Ik geloof niet dat iemand de gave van het spreken voor de vuist blijvend met succes kan behouden, tenzij hij gewoonlijk veel meer arbeid verricht dan degenen die hun redevoeringen schrijven en uit het hoofd leren. Neem het als een regel zonder uitzondering aan dat u vol moet zijn om spontaan te kunnen overvloeien. Het verzamelen van een voorraad gedachten en uitdrukkingen is buitengewoon nuttig. Er is een rijkdom en een armoede in beide opzichten. Wie veel kennis heeft, goed geordend, grondig begrepen en hem door en door vertrouwd, zal als een of andere vorst van sprookjesachtige rijkdom goud kunnen strooien naar links en naar rechts onder de menigte. Voor u, heren, zal een innige bekendheid met het Woord van God, met het innerlijke geestelijke leven en met de grote vraagstukken van tijd en eeuwigheid onmisbaar zijn. "*Uit den overvloed des harten spreekt de mond.*" Wen uzelf aan hemelse overdenkingen, onderzoek de Schriften en

schep uw lust in de wet van de Heere, en u hoeft niet bang te zijn te spreken over wat u gesmaakt en getast hebt van het goede woord Gods. Mensen mogen zich terecht traag van spraak betonen wanneer zij thema's bespreken die buiten hun ervaring liggen. Maar u, verwarmd met liefde tot de Koning en in gemeenschap met Hem, zult merken dat uw hart een goede rede opgeeft en dat uw tong zal zijn als "*een pen eens vaardigen schrijvers*". Dring door tot de wortels van de geestelijke waarheden door er een ervaringskennis van te hebben, dan zult u ze met gemak aan anderen uiteenzetten. Onkunde in de godgeleerdheid is op onze preekstoelen geen zeldzaamheid. Het wonder is niet dat zo weinig mensen voor de vuist kunnen spreken, maar dat er zo velen zijn die het kunnen, terwijl godgeleerden zo schaars zijn. Wij zullen nooit grote predikers hebben voordat wij grote godgeleerden hebben. U kunt geen oorlogsschip bouwen van een bessenstruik, en grote predikers die zielen bewegen kunnen niet worden gevormd uit oppervlakkige studenten. Wilt u vloeiend zijn, dat wil zeggen stromend, wees dan gevuld met alle kennis, en vooral met de kennis van Christus Jezus, uw Heere. Maar wij merkten op dat ook een voorraad uitdrukkingen een grote hulp zou zijn voor wie voor de vuist spreekt. En inderdaad: direct na een voorraad gedachten komt een rijke woordenschat. Schoonheden van taal, sierlijkheden van uitdrukking en vooral krachtige zinnen moeten worden uitgezocht, onthouden en nagevolgd. U moet niet met zo'n gouden potloodhouder rondlopen om elk veellettergrepig woord dat u in uw lectuur tegenkomt op te schrijven om het in uw volgende preek te gebruiken. Maar u moet wel weten wat woorden betekenen, de kracht van een synoniem kunnen schatten, het ritme van een zin kunnen beoordelen en het gewicht van een stopwoord kunnen wegen. U moet meesters van woorden zijn. Zij moeten uw geesten zijn, uw engelen, uw bliksemstralen of uw druppels honing. Louter woordenverzamelaars zijn hamsteraars van oesterschelpen, bonendoppen en appelschillen. Maar voor een man met brede kennis en diepe gedachten

zijn woorden de zilveren schalen waarin hij zijn gouden appelen opdient. Zorg dat u een goed span woorden hebt om de wagen van uw gedachten te trekken.

Ik denk ook dat wie goed voor de vuist wil spreken, zorgvuldig een onderwerp moet kiezen dat hij begrijpt. Dit is het hoofdpunt. Sinds ik in Londen ben, heb ik om de gewoonte te krijgen voor de vuist te spreken nooit iets bestudeerd of voorbereid voor de gebedssamenkomst op maandagavond. Die gelegenheid heb ik al die tijd gekozen als de kans voor een onvoorbereide aansporing. U zult echter opmerken dat ik bij zulke gelegenheden geen moeilijke uitleggende onderwerpen of duistere thema's kies, maar mij beperk tot eenvoudig, huiselijk spreken over de grondbeginselen van ons geloof. Wanneer men op zulke momenten opstaat, overziet de geest het geheel en vraagt: "Welk onderwerp heeft vandaag mijn gedachten al bezig gehouden? Wat ben ik in mijn lectuur van de afgelopen week tegengekomen? Wat ligt mij op dit uur het meest op het hart? Wat wordt er door de gezangen of de gebeden aangereikt?" Het baat niet om voor een vergadering op te staan en te hopen geïnspireerd te worden over onderwerpen waarvan u niets weet. Doet u zo onverstandig, dan is het gevolg dat u, omdat u niets weet, waarschijnlijk ook niets zult zeggen, en dat de mensen niet worden gesticht. Maar ik zie niet in waarom iemand niet voor de vuist zou kunnen spreken over een onderwerp dat hij volledig begrijpt. Elke handelaar die goed thuis is in zijn vak, zou het u kunnen uitleggen zonder zich eerst terug te hoeven trekken om na te denken. Zeker moeten wij even vertrouwd zijn met de eerste beginselen van ons heilig geloof. Wij mogen niet met de mond vol tanden staan wanneer wij moeten spreken over onderwerpen die het dagelijks brood van onze ziel vormen. Ik zie niet in welk voordeel er in zo'n geval is te halen uit het louter handwerk van schrijven vóór het spreken. Want als iemand dat doet, zou hij onvoorbereid schrijven, en onvoorbereid schrijven is waarschijnlijk nog zwakker dan onvoorbereid spreken. De winst van het schrijven ligt in de gelegenheid

tot zorgvuldige herziening. Maar zoals bekwame schrijvers hun gedachten al de eerste keer juist kunnen uitdrukken, zo kunnen ook bekwame sprekers dat. De gedachte van een man die op zijn benen staat en uitweidt over een thema waarmee hij vertrouwd is, kan heel ver van zijn eerste gedachte afliggen. Zij kan de room van zijn overpeinzingen zijn, verwarmd door de gloed van zijn hart. Omdat hij het onderwerp eerder goed heeft bestudeerd, zij het niet op dat moment, kan hij zich met grote kracht uitspreken. Een ander die gaat zitten om te schrijven, zet misschien alleen zijn eerste ideeën op papier, en die kunnen vaag en flauw zijn. Probeer dus niet onvoorbereid te spreken, tenzij u het thema goed hebt bestudeerd. Deze paradox is een raad van voorzichtigheid. Ik herinner mij bij één gelegenheid tamelijk scherp op de proef te zijn gesteld. Had ik mij niet geoefend in onvoorbereid spreken, dan weet ik niet hoe het met mij zou zijn gegaan. Ik werd verwacht om te preken in een bepaalde kapel, waar een volle gemeente zat. Maar ik was niet op tijd, doordat ik was opgehouden door een blokkade op de spoorweg. Een andere predikant ging daarom door met de dienst, en toen ik ter plaatse kwam, buiten adem van het rennen, was hij al aan het preken. Toen hij mij bij de voordeur zag verschijnen en door het gangpad naar voren zag komen, hield hij op en zei: "Daar is hij." Terwijl hij naar mij keek, voegde hij eraan toe: "Ik maak plaats voor u. Kom naar boven en maak de preek af." Ik vroeg hem wat de tekst was en hoe ver hij ermee gekomen was. Hij zei mij wat de tekst was en dat hij zojuist het eerste hoofdpunt had afgerond. Zonder aarzelen nam ik de rede op dat punt over en maakte de preek af. Ik zou mij schamen voor iedereen hier die dat niet had kunnen doen, want de omstandigheden waren zo dat de taak opvallend gemakkelijk was. In de eerste plaats was die predikant mijn grootvader, en in de tweede plaats was de tekst: "*Uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof; en dat niet uit u, het is Gods gave.*" Hij moet een dommer dier zijn geweest dan het dier waarop Bileam reed, als hij op zo'n ogenblik geen tong had gevonden. "*Uit genade zijt gij*

zalig geworden" was besproken als de aanduiding van de bron van de zaligheid. Wie kon er dan niet op doorgaan door de volgende zinsnede, "*door het geloof*", te beschrijven als het kanaal? Men hoefde niet veel te studeren om aan te tonen dat wij de zaligheid ontvangen door het geloof. Toch kreeg ik bij die gelegenheid nog een proef te doorstaan. Toen ik een eindje gevorderd was en warm begon te lopen, klopte een hand goedkeurend op mijn rug en zei een stem: "Dat is goed, dat is goed. Zeg het hun nog eens, anders vergeten ze het." Daarop herhaalde ik de waarheid. Wat verder, toen ik tamelijk diep op de ervaring inging, werd ik zachtjes aan mijn jaspand getrokken. De oude heer stond op, vooraan, en zei: "Mijn kleinzoon kan u dit als theorie vertellen, maar ik ben hier om ervan te getuigen als een zaak van praktische ervaring. Ik ben ouder dan hij, en ik moet u mijn getuigenis geven als oud man." Nadat hij ons zijn persoonlijke ervaring had verteld, zei hij: "Ziezo, mijn kleinzoon kan het evangelie veel beter prediken dan ik, maar een beter evangelie kan hij niet prediken, of wel?" Welnu, heren, ik kan mij gemakkelijk voorstellen dat ik, als ik bij die gelegenheid niet enig vermogen had gehad om voor de vuist te spreken, enigszins van mijn stuk gebracht zou zijn geweest. Maar zoals het ging, kwam het zo vanzelf alsof het van tevoren was geregeld.

Het leren van een andere taal is een uitstekende training voor het spreken voor de vuist. Wie in aanraking komt met de wortels van woorden en de regels van de taal, en genoodzaakt is de verschillen tussen de twee talen op te merken, raakt geleidelijk vertrouwd met woordsoorten, wijzen, tijden en verbuigingen. Als een werkman raakt hij bekend met zijn gereedschap en hanteert hij het als zijn dagelijkse metgezellen. Ik ken geen betere oefening dan een stuk van Vergilius of Tacitus zo snel mogelijk te vertalen en daarna rustig de fouten te verbeteren. Mensen die het niet beter weten, vinden alle tijd verloren die aan de klassieken wordt besteed. Maar al was het alleen om het nut van zulke studies voor de heilige redenaar, zouden ze aan al onze colleges moeten blijven. Wie ziet niet dat het voortdurend vergelijken

van de termen en uitdrukkingen van twee talen het gemak van uitdrukking moet bevorderen? Wie ziet bovendien niet dat de geest door deze oefening leert de fijnheden en spitsvondigheden van betekenis te waarderen, en zo het vermogen krijgt om onderscheid te maken tussen dingen die verschillen? Dat vermogen is onmisbaar voor een uitlegger van het Woord van God en voor wie Zijn waarheid voor de vuist verkondigt. Leer, heren, de hele machinerie van de taal in elkaar te zetten en uit elkaar te schroeven. Let op elk tandwiel, elk wiel, elke bout en elke stang, dan zult u zich vrijer voelen om de machine te besturen, zelfs met sneltreinsnelheid wanneer noodgevallen dat vragen.

Ieder die deze kunst wil verwerven, moet haar oefenen. Zoals Burke zegt, werd Charles Fox pas langzamerhand de briljantste en krachtigste debater die ooit geleefd heeft. Hij schreef zijn succes toe aan het besluit dat hij als heel jonge man nam om elke avond, goed of slecht, minstens één keer het woord te voeren. "Vijf hele zittingsperioden lang", placht hij te zeggen, "sprak ik elke avond behalve één, en ik betreur alleen dat ik die avond ook niet gesproken heb." In het begin kan men dat doen met geen ander gehoor dan de stoelen en boeken van zijn studeerkamer. Zo deed een heer die mij, toen hij zich voor toelating tot dit college aanmeldde, verzekerde dat hij zich twee jaar lang in zijn eigen kamer had geoefend in preken voor de vuist. Studenten die samenwonen, kunnen elkaar veel helpen door beurtelings toehoorder en spreker te zijn, met na elke poging wat vriendschappelijke kritiek. Ook het gesprek kan van wezenlijk nut zijn, als het een kwestie van beginsel is het degelijk en stichtelijk te maken. Denken moet met spreken verbonden worden. Dat is het vraagstuk, en het kan iemand bij de oplossing helpen als hij in zijn eenzame overpeinzingen hardop probeert te denken. Zo gewoon is dit bij mij geworden dat ik het erg behulpzaam vind om in het persoonlijke gebed met mijn stem te kunnen bidden. Hardop lezen doet mij meer goed dan het stille lezen, en wanneer ik in gedachten een preek uit-

werk, is het een verlichting om tegen mijzelf te spreken terwijl de gedachten opkomen. Natuurlijk overwint dit maar de helft van de moeilijkheid. U moet ook in het openbaar oefenen om de angst te overwinnen die het zien van een gehoor veroorzaakt. Maar halverwege is een groot deel van een reis. Goed onvoorbereid spreken is niets anders dan de uiting van een geoefend denker, een man met kennis die al staande overpeinst en zijn gedachten door zijn mond de open lucht in laat marcheren. Denk zo veel mogelijk hardop wanneer u alleen bent, en u zult spoedig op de grote weg naar succes in deze zaak zijn. De besprekingen en debatten in het leslokaal zijn van levensbelang als een volgende stap, en ik zou de meer terughoudende broeders willen aansporen daaraan deel te nemen. Onder u is de gewoonte ingevoerd dat u een onderwerp, op goed geluk getrokken uit een kom met een ruime keuze, moet behandelen. Wij moeten daar vaker toe overgaan. Wat ik veroordeelde als onderdeel van de eredienst, mogen wij vrijuit gebruiken als schoolse oefening onder elkaar. Het is geschikt om de gereedheid en zelfbeheersing van een man te beproeven. Wie erin faalt, heeft er waarschijnlijk evenveel baat bij als wie slaagt, want zelfkennis kan voor de een even nuttig zijn als oefening voor de ander. Als de ontdekking dat u nog een knoeier in de redenaarskunst bent u tot strengere studie en vastberadener pogingen drijft, dan kan dat de ware weg zijn naar uiteindelijke uitmuntendheid.

Naast de aanbevolen oefening moet ik u dringend wijzen op de noodzaak van koelbloedigheid en vertrouwen. Sydney Smith zegt: “Er gaat veel talent voor de wereld verloren door gebrek aan een beetje moed.” Dit is niet gemakkelijk te verwerven voor de jonge spreker. Kunt u, jonge sprekers, geen medeleven voelen met Blondin, de koorddanser? Hebt u niet soms, wanneer u preekt, het gevoel alsof u op een touw hoog in de lucht liep, en beeft u niet en vraagt u zich niet af of u het andere eind veilig zult bereiken? Hebt u soms, terwijl u die prachtige evenwichtsstok zwaaide en toekeek hoe de lovertjes

van uw beeldspraak poëzie over uw gehoor lieten flonkeren, niet half spijt gehad dat u zich ooit had blootgesteld aan zulke risico's van een plotselinge val? Of, om het beeld los te laten: hebt u zich niet afgevraagd of u de zin zou kunnen afmaken, of een werkwoord zou vinden bij het onderwerp, of een lijdend voorwerp bij het werkwoord? Alles hangt ervan af of u kalm en onverstoord blijft. Voorgevoelens van mislukking en vrees voor mensen zullen u ten val brengen. Ga voort in vertrouwen op God, en alles zal goed zijn. Hebt u een grammaticale fout gemaakt en bent u half geneigd terug te gaan om haar te verbeteren, dan maakt u spoedig een tweede, en uw aarzeling verstrikt u als in een net. Laat mij fluisteren, want het is alleen voor uw oor bestemd, dat teruggaan altijd verkeerd is. Maakt u een taalfout, ga dan door en let er niet op. Mijn vader gaf mij een heel goede regel toen ik leerde schrijven, die ik even nuttig acht bij het leren spreken. Hij zei altijd: "Als je bij het schrijven een fout maakt door een woord verkeerd te spellen of een verkeerd woord op te schrijven, streep het dan niet door en maak er geen knoeiboel van, maar kijk hoe je op de handigste manier kunt veranderen wat je wilde zeggen, zodat wat je geschreven hebt erin past en er geen spoor van een fout overblijft." Zo ook bij het spreken: als de zin niet op de beste manier wil eindigen, maak hem dan op een andere af. Het heeft weinig zin om terug te gaan om te verbeteren. U vestigt zo de aandacht op de fout die misschien weinigen hadden opgemerkt, en u trekt de geest af van uw onderwerp naar uw taal. Dat is het laatste wat een prediker mag doen. Merkt men uw taalfout toch op, dan zullen alle verstandige mensen een jonge beginneling vergeven. Zij zullen u eerder bewonderen, omdat u zo weinig belang hecht aan zulke misstappen en met uw hele hart doorgaat naar uw hoofddoel. Een beginneling in het openbaar spreken lijkt op een ruiter die niet aan paardrijden gewend is. Struikelt zijn paard, dan vreest hij dat het onderuit zal gaan en hem over zijn hoofd zal werpen. Is het paard wat vurig, dan is hij ervan overtuigd dat het zal weglopen. Het oog van een vriend of de op-

merking van een jongetje maakt hem zo ellendig alsof hij op de rug van de grote rode draak was vastgebonden. Maar wie gewend is in het zadel te zitten, kent hij geen gevaren en komt hij ze ook niet tegen, omdat zijn moed ze voorkomt. Wanneer een spreker voelt: "Ik ben meester van de situatie," is hij dat meestal ook. Zijn vertrouwen weert de rampen die beven zeker zou veroorzaken. Mijn broeders, als de Heere u werkelijk tot de bediening heeft verordend, dan hebt u de beste redenen om moedig en kalm te zijn. Voor wie hebt u immers te vrezen? U hebt de boodschap van uw Heere over te brengen zoals Hij u in staat stelt, en als dit gebeurt, bent u aan niemand verantwoording schuldig dan aan uw hemelse Meester, die geen harde rechter is. U gaat de preekstoel niet op om als redenaar te schitteren of om de voorkeuren van uw gehoor te bevredigen. U bent de bode van de hemel en niet de dienaar van mensen.[27] Denk aan de woorden van de Heere tot Jeremia, en wees bang om bang te zijn. "*Gij dan, gord uw lendenen, en maakt u op, en spreek tot hen alles, wat Ik u gebieden zal; wees niet verslagen voor hun aangezicht, opdat Ik u voor hun aangezicht niet versla.*" (Jeremia 1:17) Vertrouw op de tegenwoordige hulp van de Heilige Geest, en de siddering voor mensen, die een strik legt, zal van u wijken. Wanneer u zich thuis kunt voelen op de preekstoel en rond kunt kijken en tot de mensen kunt spreken als een broeder die tot broeders spreekt, dan zult u voor de vuist kunnen spreken, maar niet eerder. Schroomvalligheid en schuchterheid, die zo mooi zijn bij onze jongere broeders, zullen worden opgevolgd door die ware bescheidenheid die zichzelf vergeet en niet bezorgd is over de eigen reputatie, als Christus maar op de krachtigste wijze wordt gepreekt waartoe men in staat is. Voor de heilige en nuttige oefening van het spreken uit de losse hand moet de christelijke predikant een kinderlijk vertrouwen kweken op de onmiddellijke bijstand van de Heilige Geest. "Ik geloof in de Heilige Geest," zegt de geloofsbelijdenis. Het valt te vrezen dat velen hiervan geen werkelijk geloofsartikel maken. De hele week maar wat rondlopen en tijd verspillen, en ons

dan op de hulp van de Geest werpen, is goddeloze aanmatiging, een poging om de Heere te laten dienen voor onze luiheid en zelfverwennerij. Maar in een noodgeval ligt het heel anders. Wanneer iemand zich onvermijdelijk geroepen ziet om zonder enige voorbereiding te spreken, dan mag hij zich met het volste vertrouwen op de Geest van God werpen. Zonder twijfel komt de goddelijke Geest dan in aanraking met het menselijk verstand. Hij tilt het op uit zijn zwakheid en afleiding, laat het opstijgen en maakt het sterk en stelt het in staat goddelijke waarheid te begrijpen en onder woorden te brengen op een wijze die veel verder gaat dan zijn eigen krachten. Zulke tussenkomsten zijn, evenals wonderen, niet bedoeld om onze inspanningen overbodig te maken of onze ijver te verslappen, maar zijn de bijstand van de Heere waarop wij in een noodgeval mogen rekenen. Zijn Geest zal altijd met ons zijn, maar vooral onder zware druk van de dienst. Hoe ernstig ik u ook aanraad zuiver onvoorbereid spreken niet meer te beproeven dan u gedwongen bent, totdat u in uw bediening enigszins gerijpt bent, toch spoor ik u aan op die manier te spreken wanneer u daartoe gedwongen wordt, en geloof daarbij: "*Het zal u in dezelve ure gegeven worden, wat gij spreken zult.*"

Als u zo gelukkig bent het vermogen van het spreken voor de vuist te verwerven, bedenk dan dat u het heel gemakkelijk kunt verliezen. Dit is mij in mijn eigen ervaring opgevallen, en daarnaar verwijs ik omdat dat het beste bewijs is dat ik u kan geven. Als ik twee zondagen achter elkaar mijn aantekeningen wat langer en vollediger maak dan gewoonlijk, merk ik dat ik ze bij de derde keer nog langer nodig heb. Ik zie ook dat, als ik bij gelegenheid wat meer leun op mijn herinnering aan mijn gedachten en niet zo onvoorbereid ben als ik gewend was, er een regelrecht verlangen ontstaat naar vooraf uitschrijven, en zelfs een toenemende noodzaak daartoe. Als iemand uit louter gril met een stok begint te lopen, zal hij binnenkort een stok nodig hebben. Als u uw ogen een bril gunt, zullen zij er spoedig een als blijvend aanhangsel van eisen. En als u een maand op krukken zou lo-

pen, zou u ze aan het eind van die tijd bijna niet meer kunnen missen, hoewel uw ledematen van nature even gezond en sterk zouden kunnen zijn als die van ieder ander. Verkeerde gewoonten kweken een verkeerde natuur. U moet voortdurend oefenen in het voor de vuist spreken. En als u, om geschikte gelegenheden te krijgen, geregeld het woord verkondigt in huisjes, in de schoollokalen van onze gehuchten of aan twee of drie mensen langs de weg, dan zal uw toenemen openbaar worden voor allen.

Het kan u veel verbazing en verdriet besparen als u vooraf wordt gewaarschuwd dat uw spreekvermogen grote schommelingen zal vertonen. Vandaag kan uw tong "*een pen eens vaardigen schrijvers*" zijn, morgen kunnen uw gedachten en woorden allebei bevroren zijn. Levende dingen zijn gevoelig en worden door allerlei krachten beïnvloed. Alleen het louter werktuiglijke kan met volstrekte zekerheid worden berekend. Vind het niet vreemd als u zich vaak mislukt voelt, en verwonder u niet als blijkt dat u juist op zulke momenten het best geslaagd bent. U moet niet verwachten dat u ooit bekwaam wordt als uit uzelf. Geen gewoonte of oefening kan u onafhankelijk maken van goddelijke bijstand. En hebt u negenenveertig keer goed gepreekt toen u onverwachts werd geroepen, dan is dat geen reden tot zelfvertrouwen bij de vijftigste keer, want als de Heere u verlaat, loopt u volkomen vast. Uw wisselende stemmingen van vlotheid en moeite zullen er door Gods genade toe bijdragen dat u nederig blijft opzien naar de Sterke om sterkte.

Pas vooral op dat uw tong niet uw hersenen vooruitrent. Wees op uw hoede voor een zwakke vlotheid, een praatzieke breedsprakigheid, een handigheid in het niets zeggen. Wat is het een genoegen te horen dat een broeder is vastgelopen die erop vertrouwde dat hij door kon blijven gaan, terwijl hij werkelijk niets te zeggen had! Moge zo'n afloop komen over allen die in die richting dwalen. Mijn broeders, het is een afschuwelijke gave om te bezitten: in staat te zijn buitengewoon lang niets te zeggen. Uitgerekte onzin, omschrijvende

nietszeggendheid, uitgesponnen gemeenplaatsen of vrome grootspraak komen genoeg voor, en zij zijn de schande en de smaad van het voor-de-vuist-spreken. Zelfs wanneer gevoelens zonder waarde prachtig zijn verwoord en netjes zijn geformuleerd, wat baten zij? Uit niets komt niets. Spreken uit de losse hand zonder studie is een waterloze wolk, een waterloze fontein, een noodlottige gave, die even schadelijk is voor haar bezitter als voor zijn kudde. Er zijn mannen die zich bij mij hebben aangemeld en die ik de toegang tot dit college heb geweigerd, omdat zij volkomen verstoken waren van opleiding en van besef van hun eigen onwetendheid. Hun grenzeloze verwaandheid en enorme welbespraaktheid maakten hen tot gevaarlijke leerlingen. Sommigen deden mij zelfs denken aan de slang in de Openbaring, die uit haar mond water wierp als een rivier, zo overvloedig dat de vrouw er bijna door was weggevoerd. Als klokken opgewonden gaan zij maar door en door, totdat zij afgelopen zijn. Gelukkig is hij die het minst met hen te maken heeft. De preken van zulke predikers lijken op de rol van Snug de schrijnwerker toen hij de leeuw speelde. "U kunt het voor de vuist doen, want het is niets dan brullen." Het is beter de gave van vlot spreken te verliezen, of liever nooit te bezitten, dan onszelf te verlagen tot louter lawaaimakers, levende afbeeldingen van Paulus' "*klinkend metaal, of luidende schel*".

Ik had nog veel meer kunnen zeggen als ik het onderwerp had uitgebreid tot wat gewoonlijk preken voor de vuist wordt genoemd, dat wil zeggen het voorbereiden van de preek voor zover het de gedachten betreft, en de woorden pas tijdens de voordracht laten vinden. Maar dat is een heel andere zaak. Hoewel sommigen het als een grote verworvenheid beschouwen, is het naar mijn overtuiging een onmisbare vereiste voor de preekstoel en niet maar een weelde van talent. Maar daarover spreken wij bij een andere gelegenheid.

---

25. De heer Wesley achtte het nodig te zeggen: "Zing geen gezangen die u zelf hebt gemaakt." De gewoonte om zelfverzonnen rijmpjes te laten zingen was onder de

predikanten van zijn dagen heel algemeen. Laten wij hopen dat zij nu volkomen is uitgestorven.

26. “Er zijn mensen die erop gebouwd zijn om goed te spreken, zoals er vogels zijn die erop gebouwd zijn om goed te zingen, bijen om honing te maken en bevers om te bouwen.” — M. BAUTAIN.

27. “In het begin was mijn voornaamste zorg wat ik zou vinden om te zeggen. Ik hoop dat het nu veeleer is dat ik niet tevergeefs spreek. De Heere heeft mij hier immers niet gezonden om de naam van een vlot spreker te verwerven, maar om zielen voor Christus te winnen en Zijn volk te stichten. Vaak weet ik bij het begin niet hoe ik verder zal gaan, maar het ene biedt zich onmerkbaar na het andere aan, en over het algemeen komen de beste en nuttigste delen van mijn preek *de novo* bij mij op terwijl ik preek.” — JOHN NEWTON, *Letters to a Student in Divinity*.

Lezing 11

De zwaarmoedige buien van de predikant

Zoals van David is opgetekend dat hij in de hitte van de strijd moe werd, zo kan het van alle dienaren van de Heere worden geschreven. Aanvallen van neerslachtigheid overkomen de meesten van ons. Hoe opgewekt wij gewoonlijk ook zijn, af en toe worden wij onvermijdelijk terneergeslagen. De sterken zijn niet altijd krachtig, de wijzen niet altijd bij de hand, de dapperen niet altijd moedig en de blijmoedigen niet altijd gelukkig. Hier en daar zijn er misschien mannen van ijzer, bij wie slijtage geen merkbare schade aanricht. Toch vreet de roest ook aan hen. En wat gewone mensen betreft: de Heere weet, en Hij laat hen weten, dat zij maar stof zijn. Ik ken uit pijnlijke ervaring de diepe neerslachtigheid van de geest, want zij bezoekt mij lang niet zelden en met korte tussenpozen. Daarom dacht ik dat het sommige van mijn broeders tot troost zou kunnen zijn als ik mijn gedachten daarover gaf. Jongere mannen hoeven dan niet te denken dat hun iets vreemds overkomt als zij een tijdlang door zwaarmoedigheid worden bevangen. En droeviger gestemde mannen kunnen dan weten dat iemand over wie de zon zo heerlijk heeft geschenen, ook niet altijd in het licht wandelde.

Het is niet nodig met aanhalingen uit de levensbeschrijvingen van vooraanstaande predikanten te bewijzen dat tijden van verschrikkelijke uitputting de meesten van hen ten deel zijn gevallen, zo niet allemaal. Het leven van Luther alleen al zou duizend voorbeelden kunnen geven, en hij was allerminst van de zwakke soort. Zijn grote geest verkeerde vaak in de zevende hemel van jubel en even vaak aan de

rand van de wanhoop. Zelfs zijn sterfbed was niet vrij van stormen, en hij snikte zich in zijn laatste slaap als een groot, vermoeid kind. Laten wij liever geen voorbeelden opstapelen, maar stilstaan bij de redenen waarom dit alles wordt toegelaten. Waarom wandelen de kinderen van het licht soms in dikke duisternis? Waarom bevinden de herauten van de dageraad zich soms in een tienvoudige nacht? Is het niet in de eerste plaats omdat zij mensen zijn? Als mensen zijn zij met zwakheid omringd en erfgenamen van verdriet. De wijze in de Apocriefe boeken zei het goed:[28] "*Groot ongemak is geschapen voor alle mensen, en een zwaar juk ligt op de zonen van Adam, van de dag dat zij uit de schoot van hun moeder komen tot de dag dat zij terugkeren tot de moeder van alle dingen: hun gedachten en de vrees van hun hart, hun voorstelling van wat zij bejammeren, en de dag van de dood. Van hem die op de heerlijke troon zit tot hem die beneden zit in de aarde en de as; van hem die zich kleedt in blauwe zijde en een kroon draagt tot hem die in eenvoudig linnen gekleed gaat: toorn, nijd, moeite en onrust, doodsangst en hardheid, en dergelijke dingen komen over mens en dier, maar zevenvoudig over de goddelozen.*" De genade behoedt ons voor veel hiervan, maar omdat wij niet meer genade hebben, lijden wij nog altijd ook onder kwalen die te voorkomen waren. Zelfs onder de bedeling van de verlossing is het volkomen duidelijk dat wij zwakheden moeten verdragen. Anders was de beloofde Geest niet nodig om ons daarin te helpen. Het is nodig dat wij soms bedroefd zijn. Aan goede mensen is in deze wereld verdrukking beloofd, en predikanten mogen een groter deel verwachten dan anderen. Zo leren zij meeleven met het lijdende volk van de Heere en worden zij geschikte herders van een kwijnende kudde. Er hadden lichaamloze geesten gezonden kunnen worden om het Woord te verkondigen, maar die hadden zich niet kunnen inleven in hen die in dit lichaam zuchten en bezwaard zijn. Engelen hadden tot evangelisten kunnen worden aangesteld, maar hun hemelse eigenschappen zouden hen ongeschikt hebben gemaakt om medelijden te hebben met de onwetenden. Er hadden

mannen van marmer gemaakt kunnen worden, maar hun gevoelloze aard zou een hoon zijn geweest voor onze zwakheid en een bespotting van onze noden. De alwijze God heeft mensen uitgekozen, mensen die aan menselijke hartstochten onderworpen zijn, om Zijn vaten van genade te zijn. Vandaar deze tranen, vandaar deze verlegenheid en deze neerslachtigheid.

Bovendien mankeert de meesten van ons lichamelijk wel iets. Hier en daar ontmoeten wij een oude man die zich niet kan herinneren dat hij ooit een dag het bed heeft moeten houden. Maar verreweg de meesten van ons lijden aan een of andere zwakte, van lichaam of van geest. Bepaalde lichamelijke kwalen, vooral die van de spijsverteringsorganen, de lever en de milt, zijn rijke bronnen van moedeloosheid. Hoe een man ook tegen hun invloed strijdt, er zullen uren en omstandigheden zijn waarin zij hem een tijdlang de baas worden. En wat de kwalen van de geest betreft: is er wel iemand die helemaal gezond van geest is? Zijn wij niet allemaal een beetje uit evenwicht? Sommige geesten schijnen een sombere tint te hebben die bij hun eigen wezen hoort. Van hen kan worden gezegd: "Zwaarmoedigheid heeft hen als de hare getekend." Toch zijn het voortreffelijke geesten, geleid door de edelste beginselen, maar heel geneigd het zilveren randje te vergeten en alleen de wolk te onthouden. Zulke mannen kunnen met de oude dichter[29] zingen:

> *Ons hart is gebroken, onze harpen zijn ontsnaard,*
> *Onze enige muziek is zuchten en kreunen,*
> *Onze liederen gaan op de wijs van lachrymae,*
> *Wij zijn tot op vel en been afgetobd.*

Deze zwakheden hoeven een man in zijn loopbaan van bijzondere dienstbaarheid niet te schaden. Het kan zelfs zijn dat de goddelijke wijsheid ze hem heeft opgelegd als noodzakelijke vereisten voor zijn bijzondere weg van dienst. Sommige planten danken hun geneeskracht aan het moeras waarin zij groeien, andere aan de schaduw, de enige plek waar zij gedijen. De maan brengt evengoed kostbare

vruchten voort als de zon. Een boot heeft ballast nodig, niet alleen zeil, en een remschoen onder het wagenwiel is geen hindernis als de weg bergaf loopt. Pijn heeft in sommige gevallen waarschijnlijk het genie tot ontwikkeling gebracht, doordat zij de ziel opjoeg die anders als een leeuw in zijn hol was blijven slapen. Zonder de gebroken vleugel hadden sommigen zich in de wolken kunnen verliezen, zelfs enkelen van die uitgelezen duiven die nu de olijftak in hun mond dragen en de weg naar de ark wijzen. Maar waar lichaam en geest al vatbaar zijn voor neerslachtigheid, is het geen wonder dat het hart er op donkere momenten voor bezwijkt. Het wonder is in veel gevallen veeleer – en als het innerlijke leven beschreven kon worden, zouden de mensen het zo zien – hoe sommige predikanten hun werk überhaupt volhouden en nog een glimlach op hun gezicht dragen. De genade viert nog altijd haar overwinningen en het geduld heeft nog altijd zijn martelaren. Die martelaren verdienen niet minder eer omdat de vlammen hun geest omringen in plaats van hun lichaam, en omdat hun branden voor mensenogen verborgen blijft. De bediening van een Jeremia is even welgevallig als die van een Jesaja, en zelfs de nukkige Jona is een ware profeet van de Heere, zoals Nineve maar al te goed heeft gemerkt. Veracht de kreupelen niet, want er staat geschreven: "*Zelfs zullen de lammen den roof roven*." Eer integendeel hen die moe zijn en toch blijven vervolgen. Lea met haar tedere ogen was vruchtbaarder dan de schone Rachel, en Hanna's verdriet was goddelijker dan Peninna's grootspraak. "*Zalig zijn die treuren*", zei de Man van smarten, en laat niemand hen anders beschouwen wanneer hun tranen met genade gezouten zijn. Wij hebben de schat van het evangelie "*in aarden vaten*", en als er hier en daar een barst in het vat zit, laat dan niemand zich daarover verbazen.

Ons werk stelt ons, als wij het met ernst ter hand nemen, bloot aan aanvallen van neerslachtigheid. Wie kan het gewicht van zielen dragen zonder soms tot in het stof te zinken? Een hartstochtelijk verlangen naar de bekering van mensen verteert de ziel met zorg en teleur-

stelling, als het niet volledig wordt vervuld (en wanneer gebeurt dat ooit?). Zien dat hoopvollen zich afwenden, dat godvruchtigen verkoelen, dat belijders hun voorrechten misbruiken en dat zondaars driester worden in de zonde: is dat niet genoeg om ons ter aarde te drukken? Het Koninkrijk komt niet zoals wij zouden willen, de eerbiedwaardige Naam wordt niet geheiligd zoals wij wensen, en daarover moeten wij wenen. Hoe zouden wij niet bedroefd zijn, zolang de mensen onze prediking niet geloven en de arm van de Heere niet geopenbaard wordt? Alle hoofdarbeid vermoeit en drukt neer, want "*veel lezens is vermoeiing des vleses*". Maar ons werk is meer dan hoofdarbeid: het is hartenwerk, de arbeid van onze diepste ziel. Hoe vaak voelen wij ons op zondagavond alsof het leven helemaal uit ons is weggespoeld! Als wij onze ziel over onze gemeente hebben uitgegoten, voelen wij ons als lege aarden kruiken die een kind zou kunnen breken. Als wij meer op Paulus leken en met meer toewijding over zielen waakten, zouden wij waarschijnlijk beter weten wat het is om door de ijver voor het huis van de Heere verteerd te worden. Het is onze plicht en ons voorrecht ons leven voor Jezus op te gebruiken. Wij moeten geen levende voorbeelden zijn van fraai geconserveerde mensen, maar levende offers, bestemd om verteerd te worden. Wij moeten ons uitgeven en uitgeput worden, en onszelf niet in de watten leggen om ons vlees te koesteren. Zulke zielenarbeid als die van een getrouwe predikant brengt af en toe tijden van uitputting mee, waarin hart en vlees bezwijken. De handen van Mozes werden zwaar in de voorbede, en Paulus riep uit: "*En wie is tot deze dingen bekwaam*?" Zelfs van Johannes de Doper wordt gedacht dat hij zijn zwakke ogenblikken heeft gehad, en de apostelen waren eens verbaasd en hevig bevreesd.

Ook onze positie in de gemeente draagt hiertoe bij. Een predikant die voor zijn werk volledig is toegerust, zal gewoonlijk een geest apart zijn, boven, voorbij en los van anderen. Zelfs de liefdevolste van zijn gemeenteleden kan zich niet indenken in zijn bijzondere gedach-

ten, zorgen en verzoekingen. In de gelederen lopen de mannen schouder aan schouder met vele kameraden, maar naarmate de officier in rang stijgt, worden zijn gelijken minder in aantal. Er zijn veel soldaten, weinig kapiteins, nog minder kolonels en maar één opperbevelhebber. Zo wordt in onze gemeenten de man die de Heere tot leider verheft, een eenzaam man, in dezelfde mate als hij boven anderen uitsteekt. De bergtoppen staan plechtig afgezonderd en spreken alleen met God, wanneer Hij hun huiveringwekkende eenzaamheid bezoekt. Mannen van God die boven hun medemensen uitstijgen tot een nauwere gemeenschap met de hemelse dingen, missen in hun zwakkere ogenblikken het menselijk medeleven. Zoals hun Heere in Gethsemané zoeken zij tevergeefs troost bij de discipelen die om hen heen slapen. Zij schrikken van de onverschilligheid van hun kleine kring broeders en keren terug naar hun verborgen zielenstrijd, met een des te zwaardere last op zich, omdat zij hun dierbaarste metgezellen slapend hebben gevonden. Niemand kent, behalve wie het zelf heeft doorstaan, de eenzaamheid van een ziel die haar medemensen voorbij is gestreefd in ijver voor de Heere van de legermachten. Zij durft zich niet bloot te geven, uit vrees dat men haar voor krankzinnig houdt. Zij kan zich ook niet verbergen, want het is in haar als een brandend vuur, besloten in haar beenderen. Alleen bij de Heere vindt zij rust. Dat onze Heere Zijn discipelen twee aan twee uitzond, toonde dat Hij wist wat in de mens was. Maar voor een man als Paulus werd, dunkt mij, geen hulp gevonden die bij hem paste. Barnabas, Silas of Lukas waren te lage heuvels om verheven gesprek te voeren met zo'n Himalayatop als de apostel van de heidenen. Deze eenzaamheid, die, als ik mij niet vergis, door velen van mijn broeders wordt gevoeld, is een vruchtbare bron van neerslachtigheid. Onze broederlijke samenkomsten van predikanten en het onderhouden van heilige omgang met verwante geesten zullen ons, met Gods zegen, veel helpen om aan die valstrik te ontkomen.

Het lijdt weinig twijfel dat een zittend leven bij sommige gestellen tot zwaarmoedigheid leidt. Burton heeft in zijn *Anatomy of Melancholy* een hoofdstuk over deze oorzaak van droefheid. Hij citeert een van de talloze schrijvers uit wie hij put, en zegt: "Studenten verwaarlozen hun lichaam. Andere mensen letten op hun gereedschap: een schilder wast zijn penselen; een smid zorgt voor zijn hamer, aambeeld en smidse; een boer herstelt zijn ploegijzers en slijpt zijn bijl als die bot is; een valkenier of jager besteedt bijzondere zorg aan zijn valken, jachthonden, paarden, honden enzovoort; een musicus spant en ontspant de snaren van zijn luit. Alleen geleerden verwaarlozen dat werktuig dat zij dagelijks gebruiken (ik bedoel hun hersenen en geest). Lucanus zegt terecht: 'Pas op dat u het touw niet zo strak draait dat het breekt.'" Lang in één houding zitten, over een boek gebogen of met een ganzenveer schrijvend, is op zichzelf al een aanslag op de natuur. Voeg daar een slecht geventileerde kamer aan toe, een lichaam dat lang geen beweging heeft gehad en een hart dat onder vele zorgen gebukt gaat. Dan hebben wij alle ingrediënten voor een ziedende ketel van wanhoop, vooral in de sombere mistmaanden,

> *Wanneer een deken de dag omhult,*
> *Wanneer het rottende bos druipt*
> *En het blad in de klei is getrapt.*

Laat een man van nature zo blij zijn als een vogel, hij zal het jaar na jaar nauwelijks volhouden tegen zo'n zelfmoordende levenswijze. Hij maakt van zijn studeerkamer een gevangenis en van zijn boeken de cipiers, terwijl de natuur buiten zijn raam hem roept tot gezondheid en hem wenkt tot vreugde. Wie het zoemen van de bijen in de heide vergeet, het koeren van de bosduiven, het gezang van de vogels in de bossen, het kabbelen van de beekjes tussen de biezen en het ruisen van de wind in de dennen, hoeft zich niet te verbazen als zijn hart vergeet te zingen en zijn ziel zwaar wordt. Een dag frisse lucht op de heuvels, of een paar uur zwerven door de schaduwrijke stilte van de beukenbossen, zou de spinnenwebben wegvegen uit het hoofd van

tientallen van onze zwoegende predikanten, die nu maar half leven. Een flinke teug zeelucht of een stevige wandeling tegen de wind in geeft de ziel geen genade, maar wel zuurstof aan het lichaam, en dat is het beste op één na.

> *Het zwaarst is het hart in zware lucht,*
> *Elke wind die opsteekt, blaast de wanhoop weg.*

De varens en de konijnen, de beken en de forellen, de sparren en de eekhoorns, de sleutelbloemen en de viooltjes, het boerenerf, het pas gemaaide hooi en de geurige hop: dat zijn de beste medicijnen voor zwaarmoedigen, de zekerste opkikkers voor wie wegkwijnen, de beste verkwikking voor vermoeiden. Uit gebrek aan gelegenheid of aan zin worden deze grote geneesmiddelen verwaarloosd, en zo brengt de student zichzelf ten offer.

De tijden waarin aanvallen van neerslachtigheid het eerst toeslaan, laten zich naar mijn ervaring in een korte lijst samenvatten. Als eerste moet ik het uur van groot succes noemen. Wanneer eindelijk een lang gekoesterde wens in vervulling gaat, wanneer God door ons sterk is verheerlijkt en een grote overwinning is behaald, dan zijn wij geneigd te bezwijken. Men zou denken dat onze ziel bij zulke bijzondere gunsten in vervoering zou opstijgen en zich zou verheugen met een onuitsprekelijke vreugde, maar gewoonlijk is het omgekeerde het geval. De Heere stelt Zijn strijders zelden bloot aan de gevaren van zegepraal na de overwinning. Hij weet dat weinigen van hen zo'n beproeving kunnen doorstaan, en daarom mengt Hij bitterheid in hun beker. Zie Elia, nadat het vuur uit de hemel is gevallen, de priesters van Baäl zijn gedood en de regen het dorre land heeft overstroomd! Voor hem geen tonen van zelfvoldane muziek, geen paraderen als een overwinnaar in een triomfgewaad. Hij vlucht voor Izebel, en terwijl hij de terugslag van zijn hevige opwinding voelt, bidt hij dat hij mag sterven. Hij die de dood nooit zou zien, verlangt naar de rust van het graf, zoals Caesar, de heerser van de wereld, in zijn ogenblikken van pijn huilde als een ziek meisje. De arme menselijke natuur kan de span-

ning die hemelse overwinningen meebrengen niet verdragen: er moet een terugslag komen. Een overmaat aan vreugde of opwinding moet met latere neerslachtigheid worden betaald. Zolang de beproeving duurt, is de kracht tegen de nood opgewassen, maar als die voorbij is, eist de natuurlijke zwakheid het recht op zich te laten gelden. In het verborgen gesterkt kan Jakob de hele nacht worstelen, maar als de strijd voorbij is, moet hij 's morgens hinken, opdat hij zich niet bovenmate beroemt. Paulus mag opgetrokken worden tot in de derde hemel en onuitsprekelijke woorden horen, maar een doorn in het vlees, een engel van de satan om hem met vuisten te slaan, moet daar onvermijdelijk op volgen. Mensen kunnen onvermengd geluk niet verdragen. Zelfs goede mensen zijn nog niet geschikt om "hun voorhoofd met laurier en mirte omkranst" te krijgen zonder verborgen vernedering, die hen op hun plaats houdt. Als een opwekking ons van de voeten slingert, als populariteit ons omhoog voert en succes in het zielenwinnen ons verheft, dan zouden wij zijn als het kaf dat de wind henendrijft. Maar de genadige tucht van de barmhartigheid verbreekt de schepen van onze ijdele roem met een sterke oostenwind en werpt ons schipbreukig, naakt en verlaten op de Rots van de eeuwen.

Vóór elke grote onderneming is een zekere mate van dezelfde neerslachtigheid heel gewoon. Als wij de moeilijkheden overzien die voor ons liggen, zinkt ons de moed in de schoenen. De kinderen van Enak schrijden voor ons uit, en wij zijn in hun nabijheid als sprinkhanen in onze eigen ogen. De steden van Kanaän zijn ommuurd tot aan de hemel, en wie zijn wij dat wij zouden hopen ze in te nemen? Wij staan op het punt onze wapens neer te gooien en het hazenpad te kiezen. Nineve is een grote stad, en wij zouden liever naar Tarsis vluchten dan haar luidruchtige menigten onder ogen te komen. Wij zien al uit naar een schip dat ons stilletjes van het verschrikkelijke toneel kan wegvoeren, en alleen de angst voor storm houdt onze lafhartige voeten tegen. Zo verging het mij toen ik pas predikant in Lon-

den was. Mijn succes joeg mij schrik aan. De gedachte aan de loopbaan die het scheen te openen, maakte mij allerminst opgetogen, maar wierp mij in de diepste diepte. Daaruit hief ik mijn *miserere* aan en vond ik geen ruimte voor een *gloria in excelsis*. Wie was ik, dat ik zo'n grote menigte zou blijven leiden? Ik wilde terug naar mijn dorpse onbekendheid, of naar Amerika emigreren en een eenzaam nest zoeken in de uithoeken van de wouden, waar ik zou opgewassen zijn tegen wat er van mij gevraagd zou worden. Juist toen ging het doek op voor mijn levenswerk, en ik was bang voor wat het zou onthullen. Ik hoop dat ik niet ongelovig was, maar ik was vreesachtig en vervuld van het besef dat ik ongeschikt was. Ik zag op tegen het werk dat een genadige voorzienigheid voor mij had bereid. Ik voelde mij nog maar een kind en beefde toen ik de stem hoorde die zei: "*Maak u op en dors*"; "*gij zult bergen dorsen en vermalen, en heuvelen zult gij stellen gelijk kaf*." Deze neerslachtigheid overvalt mij telkens wanneer de Heere een grotere zegen voor mijn bediening voorbereidt. De wolk is zwart voordat zij openbreekt en werpt haar schaduw vooruit voordat zij haar stortvloed van barmhartigheid geeft. De neerslachtigheid is voor mij nu als een profeet in een ruw gewaad, een Johannes de Doper, die aankondigt dat de rijkere zegen van mijn Heere nabij is. Zo hebben veel betere mannen het ondervonden. Het schuren van het vat heeft het geschikt gemaakt voor het gebruik van de Meester. De onderdompeling in lijden ging vooraf aan de doop met de Heilige Geest. Vasten wekt de eetlust op voor het feestmaal. De Heere openbaart Zich achter de woestijn, terwijl Zijn dienaar de schapen hoedt en in eenzaam ontzag wacht. De woestijn is de weg naar Kanaän. Het lage dal leidt naar de hoog oprijzende berg. De nederlaag bereidt de overwinning voor. De raaf wordt uitgezonden vóór de duif. Het donkerste uur van de nacht gaat vooraf aan het aanbreken van de dag. De zeevaarders dalen neer tot in de afgronden, maar de volgende golf doet hen oprijzen naar de hemel; hun ziel versmelt van angst voordat Hij hen tot de haven van hun begeerte leidt.

Midden in een lange periode van onafgebroken arbeid kan dezelfde kwaal verwacht worden. Een boog kan niet altijd gespannen blijven zonder gevaar te breken. Rust is voor de geest even nodig als slaap voor het lichaam. Onze zondagen zijn onze werkdagen, en als wij niet op een andere dag rusten, zullen wij bezwijken. Zelfs de aarde moet braak liggen en haar sabbatten houden, en wij ook. Vandaar de wijsheid en het medelijden van onze Heere, toen Hij tegen Zijn discipelen zei: "*Komt gijlieden in een woeste plaats hier alleen, en rust een weinig*." Wat? Terwijl het volk versmacht? Terwijl de menigten zijn als schapen op de bergen zonder herder? Spreekt Jezus dan van rust? Terwijl schriftgeleerden en farizeeën als grijpende wolven de kudde verscheuren, neemt Hij Zijn volgelingen mee op een uitstapje naar een stille rustplaats? Zal een of andere vurige ijveraar zo'n schandelijk voorbijgaan aan de dringende eisen van het ogenblik aan de kaak stellen? Laat hem in zijn dwaasheid tieren. De Meester weet wel beter dan Zijn dienaren uit te putten en de lamp van Israël uit te blussen. Rusttijd is geen verloren tijd. Nieuwe kracht verzamelen is zuinigheid. Kijk naar de maaier op een zomerdag, die nog zoveel moet maaien voordat de zon ondergaat. Hij houdt even op met werken. Is hij een luiaard? Hij pakt zijn wetsteen en haalt die op en neer langs zijn zeis: "rink-a-tink, rink-a-tink, rink-a-tink." Is dat nutteloze muziek? Verspilt hij kostbare ogenblikken? Hoeveel had hij kunnen maaien in de tijd dat hij die tonen uit zijn zeis liet klinken! Maar hij scherpt zijn gereedschap, en straks doet hij veel meer, als hij zijn kracht weer geeft aan de lange halen die het gras in rijen voor hem neerleggen. Zo maakt een korte pauze de geest geschikt voor groter dienst aan de goede zaak. Vissers moeten hun netten herstellen, en wij moeten van tijd tot tijd onze geestelijke slijtage herstellen en ons raderwerk in orde brengen voor verdere dienst. Dag in dag uit aan de riemen trekken, als een galeislaaf die geen vrije dag kent, past niet bij sterfelijke mensen. Molenbeken stromen eindeloos door, maar wij moeten onze pauzes en tussenpozen hebben. Wie kan voorkomen

dat hij buiten adem raakt, als de wedloop zonder onderbreking doorgaat? Zelfs lastdieren moeten af en toe de wei in. De zee zelf rust bij eb en vloed, en de aarde houdt haar sabbat in de wintermaanden. En de mens, ook als hij tot gezant van God is verheven, moet rusten of bezwijken. Hij moet zijn lamp verzorgen of haar laag laten branden. Hij moet zijn krachten aanvullen of voortijdig oud worden. Het is wijs om af en toe verlof te nemen. Op de lange duur doen wij meer door soms minder te doen. Altijd maar doorgaan, zonder ontspanning, past misschien bij geesten die van deze "zware klei" zijn bevrijd. Maar zolang wij in deze tabernakel zijn, moeten wij van tijd tot tijd halt roepen en de Heere dienen met heilige rust en gewijde vrije tijd. Laat geen teer geweten twijfelen of het geoorloofd is een tijdlang uit het tuig te gaan, maar leer uit de ervaring van anderen hoe nodig het is, en hoezeer het plicht is, tijdig rust te nemen.

Eén verpletterende slag heeft de predikant soms diep neergeworpen. De broeder op wie hij het meest bouwde, wordt een verrader. Judas heft zijn verzenen op tegen de man die hem vertrouwde, en de prediker voelt de moed hem voor een ogenblik ontzinken. Wij zijn allemaal al te snel geneigd op een arm van vlees te steunen, en uit die neiging komt veel van ons verdriet voort. Even overweldigend is de slag wanneer een geacht en geliefd gemeentelid voor de verzoeking bezwijkt en de heilige Naam te schande maakt waarnaar hij genoemd werd. Alles liever dan dit. Dit doet de prediker verlangen naar een hut in een onmetelijke wildernis, waar hij zijn hoofd voor altijd kan verbergen en de lasterlijke spot van de goddelozen niet meer hoeft te horen. Tien jaar zwoegen kosten ons niet zoveel levenskracht als wij in een paar uur verliezen door Achitofel de verrader of Demas de afvallige. Ook twist, verdeeldheid, laster en dwaze kritiek hebben vaak heilige mannen terneergeslagen en hen laten rondgaan "*met een doodsteek in*" hun "*beenderen*". Harde woorden verwonden sommige fijngevoelige geesten diep. Veel van de beste predikanten zijn juist door het geestelijke van hun karakter buitengewoon gevoelig, te ge-

voelig voor een wereld als deze. “Een trap waarvan een paard nauwelijks opkijkt, zou een gezonde godgeleerde doden.” Door ervaring raakt de ziel gehard tegen de harde slagen die in onze strijd onvermijdelijk zijn. Maar in het begin doen deze dingen ons volkomen wankelen en sturen ze ons naar huis, gehuld in schrik en grote duisternis. De beproevingen van een ware predikant zijn niet gering, en die welke ondankbare belijders veroorzaken, zijn zwaarder te dragen dan de grofste aanvallen van openlijke vijanden. Laat niemand die gemoedsrust zoekt en een rustig leven verlangt, het ambt ingaan. Doet hij het toch, dan zal hij er vol afkeer uit wegvluchten. Weinigen is het beschoren door zo’n schrik en grote duisternis te gaan als mij overviel na het betreurenswaardige ongeluk in de Surrey Music Hall. Ik werd boven mate en boven vermogen bezwaard door een overstelpende last van ellende. Het tumult, de paniek, de doden stonden mij dag en nacht voor ogen en maakten het leven tot een last. Toen zong ik in mijn smart:

> *De storm van mijn gedachten*
> *Vermeerdert slechts mijn wee.*
> *Mijn geest versmacht, mijn hart*
> *Is verlaten en terneergeslagen.*

Uit die angstdroom werd ik in een ogenblik gewekt doordat de tekst genadig op mijn ziel werd toegepast: “*Deze heeft God door Zijn rechter hand verhoogd.*” Het feit dat Jezus nog altijd groot is, hoeveel Zijn dienaren ook lijden, loodste mij terug naar kalme redelijkheid en vrede. Mocht zo’n verschrikkelijke ramp een van mijn broeders treffen, laat hij dan geduldig hopen en stil wachten op het heil van God.

Wanneer de moeilijkheden zich opstapelen en de ontmoedigingen elkaar in lange reeks opvolgen, zoals de boden van Job, dan berooft de moedeloosheid, te midden van de onrust die het slechte nieuws in de ziel teweegbrengt, ook het hart van al zijn vrede. Gestadig druppelen holt de steen uit, en zelfs de dapperste geesten voelen het schuren van steeds nieuwe ellende. Als een karige provisiekast nog

zwaarder te dragen wordt door de ziekte van een vrouw of het verlies van een kind, en als op onvriendelijke opmerkingen van hoorders het verzet van diakenen en de koelheid van leden volgen, dan zijn wij geneigd met Jakob uit te roepen: "*Al deze dingen zijn tegen mij!*" Toen David in Ziklag terugkwam en de stad verbrand vond, de have geroofd, de vrouwen weggevoerd en zijn manschappen gereed om hem te stenigen, lezen wij: "*Doch David sterkte zich in den HEERE, zijn God.*" Het was goed voor hem dat hij dat kon, want hij zou vergaan zijn als hij niet had geloofd dat hij het goede van de Heere zou zien in het land van de levenden. Opeengestapelde noden maken elkaar zwaarder. Zij spelen elkaar in de kaart en verwoesten als roversbenden meedogenloos onze vrede. Golf op golf is zwaar werk voor de sterkste zwemmer. Waar twee zeeën samenkomen, wordt de meest zeewaardige kiel tot het uiterste beproefd. Als er tussen de slagen van de tegenspoed een vaste rustpauze zat, zou de geest erop voorbereid zijn. Maar als ze plotseling en zwaar komen, als het geroffel van grote hagelstenen, mag de pelgrim wel ontsteld zijn. Het laatste onsje breekt de kameel de rug, en als dat laatste onsje op ons wordt gelegd, wat wonder dat wij dan een tijdlang op het punt staan de geest te geven!

Ook komt dit kwaad over ons zonder dat wij weten waarom, en dan is het des te moeilijker te verdrijven. Neerslachtigheid zonder oorzaak laat zich niet met redenen bestrijden, en ook Davids harp kan haar niet met lieflijke klanken wegspelen. Je kunt net zo goed tegen de mist vechten als tegen deze vormeloze, ondefinieerbare en toch alles verduisterende hopeloosheid. In zo'n toestand heeft iemand geen medelijden met zichzelf, omdat het zo onredelijk, ja zelfs zondig lijkt om zonder duidelijke oorzaak bedroefd te zijn. En toch is de man bedroefd, tot in het diepst van zijn geest. Als zij die om zulke zwaarmoedigheid lachen, het verdriet ervan maar één uur voelden, zou hun lachen ernstig worden en omslaan in medelijden. Met wilskracht zou men het misschien kunnen afschudden, maar waar vinden

wij die wilskracht als de hele mens ontstemd is? De arts en de godgeleerde kunnen in zulke gevallen hun kunde bundelen, en beiden zullen de handen vol hebben, en meer dan vol. De ijzeren grendel die zo geheimzinnig de deur van de hoop sluit en onze geest in een sombere kerker vasthoudt, heeft een hemelse hand nodig om hem terug te schuiven. En wanneer die hand zich vertoont, roepen wij met de apostel uit: "*Geloofd zij de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, de Vader der barmhartigheden, en de God aller vertroosting; Die ons vertroost in al onze verdrukking, opdat wij zouden kunnen vertroosten degenen, die in allerlei verdrukking zijn, door de vertroosting, met welke wij zelven van God vertroost worden*" (2 Korinthe 1:3, 4). Het is de God van alle vertroosting Die kan,

> *Met zoet vergetelmiddel*
> *Onze arme boezems reinigen van die gevaarlijke stof*
> *Die op het hart drukt.*

Simon zinkt, totdat Jezus hem bij de hand grijpt. De duivel in het arme kind scheurt en rukt het, totdat het woord met gezag hem gebiedt eruit te gaan. Wanneer wij door vreselijke angsten worden gekweld en door een ondraaglijke nachtmerrie worden neergedrukt, hebben wij alleen nodig dat de Zon van de gerechtigheid opgaat, en de kwalen die uit onze duisternis zijn voortgekomen, worden verdreven. Maar niets minder dan dat zal de nachtmerrie van de ziel verjagen. Timothy Rogers, de schrijver van een verhandeling over de zwaarmoedigheid, en Simon Browne, de dichter van enkele bijzonder lieflijke gezangen, hebben zelf ondervonden hoe vergeefs de hulp van mensen is als de Heere het licht aan de ziel onttrekt.

Als men vraagt waarom de dienaren van Koning Jezus zo vaak door het dal van de schaduw van de dood moeten gaan, is het antwoord niet ver te zoeken. Dit alles dient de manier waarop de Heere werkt, die in deze woorden is samengevat: "*Niet door kracht noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden, zegt de HEERE.*" Er zullen werktuigen worden gebruikt, maar hun eigen zwakheid zal duide-

lijk aan het licht komen. De heerlijkheid zal niet worden gedeeld en de eer die de grote Werkmeester toekomt, zal niet worden verminderd. De man zal van zichzelf worden ontledigd en dan met de Heilige Geest worden vervuld. In zijn eigen ogen zal hij zijn als een dor blad dat door de storm wordt voortgejaagd, en dan zal hij gesterkt worden tot een koperen muur tegen de vijanden van de waarheid. De grote moeilijkheid is om de hoogmoed bij de werker weg te houden. Ononderbroken succes en onverminderde vreugde daarin zou meer zijn dan onze zwakke hoofden kunnen dragen. Onze wijn moet wel met water worden aangelengd, anders stijgt hij ons naar het hoofd. Ik getuig dat zij die in het openbaar door hun Heere worden geëerd, gewoonlijk een verborgen kastijding moeten doorstaan of een bijzonder kruis moeten dragen, opdat zij zich op geen enkele wijze verheffen en in de strik van de duivel vallen. Hoe vaak noemt de Heere Ezechiël "*Mensenkind*"! Midden in zijn vlucht naar de allerhoogste luister, juist wanneer hij met onbeneveld oog gesterkt wordt om in de uitnemende heerlijkheid te staren, valt het woord "*Mensenkind*" op zijn oren. Dat maakt het hart nuchter, dat anders bedwelmd had kunnen raken door de eer die het ontving. Zulke vernederende maar heilzame boodschappen fluistert onze neerslachtigheid ons in. Zij zegt ons onmiskenbaar dat wij maar mensen zijn, broos, zwak en snel bezwijkend. Door al het neerwerpen van Zijn dienaren wordt God verheerlijkt, want zij worden ertoe gebracht Hem groot te maken wanneer Hij hen weer op de been helpt, en zelfs terwijl zij in het stof liggen, brengt hun geloof Hem lof. Zij spreken des te lieflijker over Zijn trouw en worden des te vaster gegrondvest in Zijn liefde. Zulke rijpe mannen als sommige oudere predikers zijn, hadden er nauwelijks kunnen komen als zij niet van vat in vat waren geledigd en niet hadden leren zien hoe leeg zij zelf zijn en hoe ijdel alle dingen om hen heen. Lof zij God voor de oven, de hamer en de vijl. De hemel zal des te voller van zaligheid zijn omdat wij hier beneden met angst vervuld zijn geweest,

en de aarde zal beter bebouwd worden doordat wij in de school van de tegenspoed zijn gevormd.

De les van de wijsheid luidt: laat u door zielennood niet ontmoedigen. Beschouw het niet als iets vreemds, maar als een deel van de gewone ervaring van een predikant. Mocht de neerslachtigheid sterker zijn dan gewoonlijk, denk dan niet dat het met uw nut gedaan is. "*Werpt dan uw vrijmoedigheid niet weg, welke een grote vergelding des loons heeft.*" Ook al staat de voet van de vijand op uw nek, verwacht dat u zult opstaan en hem zult neerwerpen. Werp de last van het heden, samen met de zonde van het verleden en de vrees voor de toekomst, op de Heere, Die Zijn gunstgenoten niet verlaat. Leef bij de dag, ja, bij het uur. Vertrouw niet op stemmingen en gevoelens. Hecht meer aan een korreltje geloof dan aan een ton opwinding. Vertrouw alleen op God en leun niet op het riet van menselijke hulp. Wees niet verbaasd als vrienden u in de steek laten: het is een wereld die faalt. Reken bij mensen nooit op standvastigheid; op wispelturigheid kunt u rekenen zonder bang te zijn voor teleurstelling. De discipelen van Jezus verlieten Hem. Wees dus niet verbaasd als uw aanhangers afdwalen naar andere leraars. Zij waren niet uw alles toen zij bij u waren, dus is ook niet alles van u weg nu zij vertrokken zijn. Dien God met al uw kracht zolang de kaars brandt; dan zult u, als zij een tijdlang uitgaat, des te minder spijt hebben. Wees tevreden niets te zijn, want dat is wat u bent. Wanneer uw eigen leegte u pijnlijk bewust wordt, verwijt uzelf dan dat u ooit hebt gedroomd vol te zijn, behalve in de Heere. Hecht weinig aan beloningen hier en nu. Wees dankbaar voor de voorsmaak onderweg, maar zie uit naar de vreugde die hierna de vergelding zal zijn. Blijf met dubbele ernst uw Heere dienen, ook als u geen zichtbare vrucht ziet. Elke dwaas kan het smalle pad volgen als het licht is. De zeldzame wijsheid van het geloof maakt dat wij in het donker met onfeilbare zekerheid kunnen voortgaan, omdat het geloof zijn hand legt in die van zijn grote Gids. Tussen nu en de hemel kan het nog ruwer weer worden, maar ons Verbondshoofd

heeft daarin voorzien. Laten wij ons in niets laten afbrengen van het pad waarop de goddelijke roeping ons heeft gezet. Of het nu mooi weer is of storm, de kansel is onze wachttoren en de bediening onze krijgsdienst. Laat het ons deel zijn om, wanneer wij het aangezicht van onze God niet kunnen zien, te vertrouwen ONDER DE SCHADUW VAN ZIJN VLEUGELEN.

---

28. Jezus Sirach 40:1, 2, 3, 4, 5-8.

29. Thomas Washbourne.

Lezing 12

Het gewone gesprek van de predikant

ONS onderwerp is het gewone gesprek van de predikant wanneer hij zich onder mensen in het algemeen begeeft en geacht wordt helemaal op zijn gemak te zijn. Hoe moet hij zijn woorden kiezen te midden van zijn medemensen? Allereerst dit: laat hij zich geen domineeairs aanmeten en alles vermijden wat gekunsteld, ambtelijk, omslachtig en aanmatigend is. "De Zoon des mensen" is een verheven titel. Hij werd aan Ezechiël gegeven en aan Eén Die groter is dan hij. Laat dan de gezant van de hemel niet anders zijn dan een mensenzoon. Ja, laat hij bedenken dat hij die kindmens, het heilige Kind Jezus, des te meer zal gelijken naarmate hij eenvoudiger en natuurlijker is. Men kan zo zijn best doen om predikant te zijn, dat men te weinig mens wordt. Toch zult u des te meer zijn wat een dienaar van de Heere moet zijn, naarmate u meer een echt mens bent. Schoolmeesters en predikanten hebben meestal een voorkomen dat helemaal van hen zelf is. In verkeerde zin zijn zij "*niet … gelijk de anderen mensen*". Al te vaak zijn het gesprenkelde vogels, die eruitzien alsof zij niet thuishoren tussen de overige bewoners van het land, maar onhandig en zonderling zijn. Als ik een flamingo plechtig zag voortschrijden, een uil in de schaduw zag knipperen of een ooievaar ingetogen in gedachten verzonken zag staan, moest ik onweerstaanbaar denken aan sommige waardige broeders uit het gilde van de onderwijzers en predikers. Zij zijn altijd zo verbazend correct dat zij er een tikje komisch door worden. Die hoogst achtenswaardige, stijve, waardige, gewichtige en beheerste houding is gemakkelijk aan te leren. Maar is ze het aanleren waard?

Theodore Hook stapte eens op een heer af die met veel gewichtigdoenerij door de straat paradeerde, en zei tegen hem: “Meneer, bent u niet een persoon van groot gewicht?” Men heeft wel eens half de neiging gevoeld hetzelfde te doen bij bepaalde broeders van het ambt. Ik ken broeders die van top tot teen, in kleding, toon, houding, das en laarzen, zo door en door dominee zijn dat er geen greintje mens meer te zien is. Een jonge theologische spruit moest en zou in een toga over straat gaan. Een ander, van de hoogkerkelijke richting, heeft met veel zelfgenoegzaamheid in de kranten laten zetten dat hij Zwitserland en Italië doorreisde en overal zijn biretta droeg. Weinig jongens zouden zo trots zijn geweest op een narrenkap. Niemand van ons zal in zijn kleding zo ver gaan, maar met onze maniertjes kunnen wij hetzelfde doen. Sommige mannen lijken een witte das om hun ziel te hebben geknoopt; hun mannelijkheid wordt gewurgd door die gesteven lap. Bepaalde broeders houden een air van meerderwaardigheid op. Zij denken dat het indruk maakt, maar het is gewoon stuitend en staat lijnrecht tegenover hun aanspraak dat zij volgelingen zijn van de nederige Jezus. De trotse hertog van Somerset maakte zijn bevelen aan zijn bedienden met gebaren kenbaar, want hij verwaardigde zich niet met zulke lage wezens te spreken. Zijn kinderen gingen in zijn aanwezigheid nooit zitten. Als hij ’s middags sliep, stond aan weerszijden van hem een van zijn dochters, zolang zijn verheven sluimer duurde. Wanneer trotse Somersets in het predikambt terechtkomen, houden zij hun waardigheid op andere manieren op, die bijna even bespottelijk zijn. Op hun voorhoofd staat geschreven: “*Houd u tot uzelven, … want ik ben heiliger dan gij.*”

Een bekende predikant werd eens door een verheven broeder berispt omdat hij zich een bepaalde luxe veroorloofde, en de kosten werden daarbij als zwaarwegend argument aangevoerd. “Nu ja,” antwoordde hij, “daar zit misschien iets in. Maar bedenk wel dat ik aan mijn zwakheid niet de helft uitgeef van wat u aan stijfsel uitgeeft.” Dat is nu precies het artikel dat ik afkeur: dat vreselijke domineesstijfsel.

Hebt u zich daaraan te buiten gegaan, dan raad ik u dringend aan: "*Ga heen en was u zevenmaal in de Jordaan*", en krijg het eruit, tot het laatste deeltje. Ik ben ervan overtuigd dat een van de redenen waarom onze arbeiders zich zo algemeen ver houden van predikanten, hun afkeer is van hun gekunstelde en onmannelijke manieren. Als zij ons op de preekstoel en daarbuiten zagen optreden als echte mannen en ons natuurlijk hoorden spreken als eerlijke mensen, zouden zij zich om ons heen scharen. Wat Baxter zei, geldt nog steeds: "Het ontbreken van een vertrouwelijke toon en uitdrukkingswijze is een grote fout in de meeste van onze preken, en wel een die wij heel zorgvuldig moeten verbeteren." De ondeugd van het predikambt is dat predikanten het evangelie "verdomineeën". Wij moeten menselijkheid naast onze godgeleerdheid hebben als wij de massa's willen winnen. Iedereen doorziet gemaaktheid, en niemand laat zich er gauw door beetnemen. Gooi uw stelten weg, broeders, en loop op uw voeten. Leg uw kerkelijkheid af en kleed u in de waarheid.

Toch is een predikant overal waar hij is een predikant, en moet hij bedenken dat hij in dienst is. Een agent of een soldaat kan buiten dienst zijn, maar een predikant nooit. Ook in onze ontspanning moeten wij het grote doel van ons leven blijven nastreven, want wij zijn geroepen om ijverig aan te houden, "*tijdelijk, ontijdelijk*". Waar wij ook geplaatst worden, overal kan de Heere komen met de vraag: "*Wat maakt gij hier, Elia?*" Dan moeten wij meteen kunnen antwoorden: "Ik heb ook hier iets voor U te doen, en ik probeer het te doen." De boog moet natuurlijk soms worden ontspannen, anders verliest hij zijn veerkracht; maar daarvoor hoeft de pees niet te worden doorgesneden. Ik spreek nu over de predikant in zijn tijd van ontspanning. En ik zeg dat hij zich zelfs dan moet gedragen als de gezant van God en de gelegenheden moet aangrijpen om goed te doen. Dat zal zijn rust niet bederven, maar heiligen. Een predikant moet zijn als een kamer die ik in Beaulieu in het New Forest zag, waar nooit een spinnenweb te vinden is. Het is een grote rommelkamer die nooit wordt geveegd, en

toch bezoedelt geen enkele spin haar met de tekenen van verwaarlozing. Ze heeft een dak van kastanjehout, en om een of andere reden, die ik niet ken, komen spinnen jaar in jaar uit niet in de buurt van dat hout. Hetzelfde werd mij verteld in de gangen van Winchester School: "Hier komen nooit spinnen." Zo moet ook onze geest vrij zijn van luie gewoonten.

Op de openbare rustbanken voor sjouwers in de City van Londen kunt u de woorden lezen: "Rust, maar treuzel niet." Die woorden bevatten een raad die onze aandacht verdient. Ik noem het *dolce far niente* geen luiheid. Er is een zoet nietsdoen dat het beste geneesmiddel ter wereld is voor een afgematte geest. Als de geest vermoeid en van streek is, is het evenmin ledigheid hem rust te geven als het ledigheid is te slapen; en niemand wordt lui genoemd omdat hij de nodige tijd slaapt. Het is veel beter ijverig te slapen dan lui wakker te zijn. Wees ook in uw rusttijden en vrije uren bereid goed te doen. Wees zo werkelijk predikant, dan hoeft u niet te verkondigen dat u het bent.

De christelijke predikant moet buiten de preekstoel een gezellig mens zijn. Hij is niet in de wereld gezonden om kluizenaar te zijn, of monnik van La Trappe. Het is zijn roeping niet de hele dag op een pilaar te staan, boven zijn medemensen, zoals die halfgare Simeon de Pilaarheilige uit vroeger tijd. U moet niet vanuit de top van een boom kwelen als een onzichtbare nachtegaal, maar een mens onder de mensen zijn en tegen hen zeggen: "Ik ben net als u, in alles wat de mens betreft." Zout is nutteloos in het vat; het moet in het vlees worden gewreven. Zo moet ook onze persoonlijke invloed de samenleving doordringen en kruiden. Als u zich afzijdig houdt van anderen, hoe kunt u hun dan van nut zijn? Onze Meester ging naar een bruiloft en at brood met tollenaars en zondaars, en toch was Hij veel reiner dan die schijnheilige farizeeën, wier roem erin bestond dat zij zich van hun medemensen afzonderden. Aan sommige predikanten moet worden verteld dat zij van dezelfde soort zijn als hun hoorders. Het is

een opmerkelijk feit, maar wij kunnen het net zo goed zeggen: bisschoppen, kanunniken, aartsdiakens, prebendarissen, landdekens, rectoren, vicarissen en zelfs aartsbisschoppen zijn tenslotte maar mensen. God heeft geen heilige hoek van de aarde afgeschoten als koor voor hen, om daar op zichzelf te verblijven. Het zou geen kwaad kunnen als het heilige gesprek op het kerkhof en op het plein voor het bedehuis weer opleefde. Ik zie graag de grote taxusbomen buiten onze oude kerken met banken er rondom. Ze lijken te zeggen: "Ga hier zitten, buurman, en praat over de preek. Daar komt de dominee; hij komt erbij zitten en dan hebben we een prettig, heilig gesprek." Niet met elke prediker zou men graag praten, maar voor een uur gesprek met sommigen zou men een vermogen over hebben. Ik houd van een predikant wiens gezicht mij uitnodigt hem tot vriend te maken: een man op wiens drempel u *Salve*, "Welkom", leest, en bij wie u voelt dat die Pompejaanse waarschuwing, *Cave Canem*, "Pas op voor de hond", niet nodig is. Geef mij de man om wie de kinderen heen komen als vliegen om een honingpot; zij zijn eersteklas beoordelaars van een goed mens. Toen de koningin van Scheba Salomo op de proef stelde wat zijn wijsheid betrof, bracht zij volgens de rabbijnen kunstbloemen mee. Ze waren prachtig gemaakt en fijn geparfumeerd, zodat ze precies op echte bloemen leken. Zij vroeg Salomo uit te maken welke kunstbloemen waren en welke echt. De wijze man liet zijn dienaren het venster openen, en toen de bijen binnenkwamen, vlogen zij meteen naar de echte bloemen en trokken zich van de kunstbloemen niets aan. Zo zult u merken dat kinderen hun instinct hebben en heel snel ontdekken wie hun vriend is. En reken erop: de vriend van de kinderen is iemand die het waard is te kennen. Heb een goed woord voor ieder lid van het gezin: de grote jongens, de jongedames, de kleine meisjes, voor iedereen. Niemand weet wat een glimlach en een hartelijk woord kunnen uitrichten. Wie veel met mensen wil bereiken, moet van hen houden en zich onder hen thuis voelen. Iemand zonder enige hartelijkheid kan beter begrafenisondernemer worden

en de doden begraven, want de levenden zal hij nooit beïnvloeden. Ergens las ik de opmerking dat een volksprediker ingewanden moet hebben. Ik vrees dat die opmerking een milde kritiek was op de omvang die sommige broeders hebben bereikt, maar er zit waarheid in. Een man moet een groot hart hebben als hij een grote gemeente wil hebben. Zijn hart moet zo ruim zijn als de edele havens langs onze kust, waar een hele vloot ruimte heeft. Als een man een groot, liefhebbend hart heeft, gaan mensen naar hem toe als schepen naar een haven, en voelen zij zich in vrede wanneer zij in de luwte van zijn vriendschap voor anker zijn gegaan. Zo iemand is in het persoonlijke leven even hartelijk als in het openbaar. Zijn bloed is niet koud en visachtig; hij is warm als uw eigen haardvuur. Geen trots en zelfzucht doen u huiveren wanneer u hem nadert. Al zijn deuren staan open om u te ontvangen en u voelt u meteen bij hem thuis. Zulke mannen zou ik u willen overhalen te zijn, ieder van u.

De christelijke predikant moet ook heel opgewekt zijn. Ik heb niets op met rondlopen als zekere monniken die ik in Rome zag. Zij groeten elkaar met een grafstem en delen het prettige bericht mee: "Broeder, wij moeten sterven." Op die vrolijke groet antwoordt elke vrolijke broeder van de orde: "Ja, broeder, wij moeten sterven." Ik was blij op zo'n goed gezag te vernemen dat al die luie kerels op het punt staan te sterven. Al met al is dat ongeveer het beste wat zij kunnen doen. Maar tot het zover is, zouden zij wel een wat aangenamere groet kunnen gebruiken.

Ongetwijfeld zijn er mensen op wie het heel plechtige voorkomen van predikanten indruk maakt. Ik hoorde van iemand die ervan overtuigd raakte dat er iets in de rooms-katholieke godsdienst moest zitten, vanwege het uitgehongerde en uitgemergelde uiterlijk van een zekere geestelijke. "Kijk," zei hij, "hoe die man door zijn dagelijkse vasten en nachtelijke waken tot een geraamte is vermagerd! Wat moet hij zijn vlees kastijden!" Nu is het waarschijnlijk dat de uitgemergelde priester aan een inwendige ziekte leed, waarvan hij van

harte graag verlost zou zijn geweest. Niet de overwinning op zijn eetlust, maar een haperende spijsvertering had hem zo doen afnemen. Of misschien was het een onrustig geweten, dat hem zo deed tobben dat hij tot de lichtste gewichtsklasse afviel. Ik heb in elk geval nooit een tekst gevonden die uitstekende botten als bewijs van genade noemt. Was dat zo, dan had "het Levende Skelet" niet alleen als natuurlijke merkwaardigheid moeten worden tentoongesteld, maar als maatstaf van deugd. Sommige van de grootste schurken ter wereld zagen er even uitgemergeld uit als hadden zij van "*sprinkhanen en wilde honig*" geleefd. Het is een heel gewone dwaling te menen dat een zwaarmoedig gezicht de graadmeter is van een begenadigd hart. Ik beveel opgewektheid aan bij allen die zielen willen winnen: geen lichtzinnigheid en oppervlakkigheid, maar een hartelijke, blije geest. Met honing vangt men meer vliegen dan met azijn. En een man die de hemel op zijn gezicht draagt, zal meer zielen naar de hemel leiden dan een man die de Tartarus in zijn blik heeft.

Jonge predikanten, en eigenlijk alle anderen ook, moeten er in gezelschap voor oppassen dat zij het gesprek niet helemaal naar zich toe trekken. Ze zijn daar ongetwijfeld toe in staat; ik bedoel: ze kunnen goed onderwijzen en hebben het woord gemakkelijk. Maar zij moeten bedenken dat mensen er niet van houden voortdurend te worden onderwezen. Zij willen zelf ook aan het woord komen. Sommige mensen vinden niets zo prettig als dat men hen laat praten, en het kan voor hun bestwil zijn hun dat genoegen te gunnen. Op een avond bracht ik een uur door met iemand die mij de eer aandeed te zeggen dat hij mij een heel innemend gezelschap vond en in het gesprek buitengewoon leerzaam. Toch aarzel ik niet te bekennen dat ik bijna niets heb gezegd en hem het woord helemaal heb gelaten. Door geduld te oefenen won ik zijn goede dunk en kreeg ik de kans hem bij latere gelegenheden aan te spreken. Iemand heeft aan tafel evenmin het recht om alleen te praten als om alles alleen op te eten. Wij moeten onszelf niet zien als Sir Oracle, voor wie geen hond zijn bek mag

opendoen. Nee, laat het hele gezelschap uit zijn voorraad bijdragen. Dan zullen zij des te beter denken over de godvruchtige woorden waarmee u het gesprek probeert te kruiden.

Er zijn gezelschappen waar u zult komen, vooral wanneer u pas ergens predikant bent, waarin iedereen door de majesteit van uw aanwezigheid met ontzag wordt vervuld en mensen worden uitgenodigd omdat de nieuwe predikant erbij zal zijn. Zo'n situatie doet mij denken aan de kostbaarste beeldhouwwerken in het Vaticaan. Er is een klein vertrek afgeschermd, een gordijn wordt opengetrokken, en zie: daar staat voor u de grote Apollo! Als het uw zware lot is de Apollo van het kleine gezelschap te zijn, maak dan een eind aan die onzin. Was ik de Apollo, dan zou ik zo van het voetstuk willen stappen en iedereen de hand schudden. U doet er goed aan hetzelfde te doen, want vroeg of laat komt er een einde aan de drukte die zij om u maken, en het verstandigst is daar zelf een eind aan te maken. Heldenverering is een soort afgoderij en mag niet worden aangemoedigd. Helden doen er goed aan om, zoals de apostelen in Lystra, te schrikken van de eer die hun wordt bewezen en tussen de mensen in te springen met de uitroep: "*Mannen, waarom doet gij deze dingen? Wij zijn ook mensen van gelijke bewegingen als gij.*" Predikanten zullen dat niet lang hoeven te doen, want hun dwaze bewonderaars keren zich maar al te gemakkelijk tegen hen. En als zij hen niet bijna doodstenigen, gaan zij in onvriendelijkheid en minachting zo ver als zij durven.

Ik zeg wel: "Praat niet alles alleen en neem geen gewichtigheid aan die louter bedrog is"; maar wees ook geen stomme pop. Mensen vormen zich een oordeel over u en uw bediening naar wat zij in het persoonlijke leven van u zien, evengoed als naar uw openbare optreden. Veel jonge mannen hebben zichzelf op de preekstoel onmogelijk gemaakt door onbezonnenheid in de huiskamer, en hebben door hun domheid of lichtzinnigheid in gezelschap alle hoop verspeeld om goed te doen. Wees geen levenloos blok hout. Op de kermis van Antwerpen zag ik, tussen allerlei bezienswaardigheden die met enorme

schilderingen en grote trommen werden aangeprezen, een kraam met "een groot wonder", te zien voor een penny per persoon: het was een versteende man. Ik heb het toegangsgeld niet uitgegeven, want ik had al zoveel versteende mannen gratis gezien, op de preekstoel en daarbuiten: levenloos, onverschillig, zonder gezond verstand en volkomen futloos, terwijl zij bezig waren met het gewichtigste werk dat een mens kan ondernemen.

Probeer het gesprek vruchtbaar te maken. Wees gezellig en opgewekt en dergelijke, maar zet u in om iets te bereiken. Waarom zou u wind zaaien of een rots ploegen? Beschouw uzelf tenslotte als in hoge mate verantwoordelijk voor het gesprek dat gevoerd wordt waar u bent. U zult immers gewoonlijk in zo'n achting staan dat u de stuurman van het gesprek bent. Stuur het dus in goed vaarwater. Doe dat zonder ruwheid of dwang. Houd de wissels in goede staat, en de trein zal zonder schok op uw rails overgaan. Wees bereid kansen handig te grijpen en het gesprek ongemerkt de gewenste richting in te leiden. Als uw hart erbij is en uw verstand wakker, is dat gemakkelijk genoeg, vooral als u in stilte om leiding bidt.

Ik zal nooit vergeten hoe een dorstige kerel mij eens op Clapham Common om iets vroeg. Ik zag hem met een heel grote handkar, waarin hij een uiterst klein pakje vervoerde, en ik vroeg mij af waarom hij het pakje niet in zijn zak had gestoken en dat gevaarte thuis had gelaten. Ik zei: "Het ziet er vreemd uit, zo'n grote kar voor zo'n kleine vracht." Hij bleef staan, keek mij ernstig aan en zei: "Ja, meneer, het is heel vreemd. Maar weet u, ik heb vandaag nog iets veel vreemders meegemaakt. Ik ben deze hele gezegende dag in de weer geweest, aan het werk en aan het zweten, en tot nu toe ben ik geen enkele heer tegengekomen die eruitzag alsof hij mij een pint bier zou geven, tot ik u zag." Ik vond dat een bijzonder handig gekozen wending van het gesprek. En wij, die een veel beter onderwerp op ons hart hebben, moeten evengoed in staat zijn het onderwerp ter sprake te brengen waar ons hart naar uitgaat. Er lag een gemak in de manier

van doen van die man waar ik jaloers op was, want ik vond het niet zo eenvoudig mijn eigen onderwerp onder zijn aandacht te brengen. Maar als ik er evenveel over had nagedacht hoe ik hem goed kon doen als hij erover had nagedacht hoe hij aan een drankje kon komen, ben ik ervan overtuigd dat ik mijn doel zou hebben bereikt. Willen wij immers enigen behouden, dan moeten wij, zoals onze Heere, aan tafel spreken met een goed doel, ja, ook aan de rand van de put, onderweg, aan de oever van de zee, in huis en op het veld. Een heilig prater voor Jezus zijn kan een bijna even vruchtbaar ambt zijn als een getrouw prediker zijn. Streef in beide naar het uitnemende, en als u de hulp van de Heilige Geest inroept, zult u bereiken wat u verlangt.

Hier kan ik misschien een regel invoegen, die ik overigens volkomen overbodig acht voor ieder van de geachte broeders tot wie ik nu spreek. Loop niet de tafels van rijke mensen af om in de gunst te komen, en maak uzelf nooit tot een soort vaste aanhang van theevisites en feestjes. Wie bent u dat u de ene rijke man na de andere naar de ogen zou moeten zien, terwijl de armen van de Heere, Zijn zieken en Zijn dwalende schapen u nodig hebben? Het is misdadig de studeerkamer op te offeren aan de salon. Klantenlokker voor uw kerk zijn en mensen bij hen thuis opwachten om ze uw kerkbanken te laten vullen, is een vernedering waaraan niemand zich mag onderwerpen. Het is walgelijk predikanten van verschillende richtingen om een rijke man heen te zien fladderen als gieren om een dode kameel. Heerlijk sarcastisch was die beroemde brief “van een oude en geliefde predikant aan zijn lieve zoon” bij zijn intrede in het predikambt. Het volgende uittreksel eruit raakt precies ons huidige punt. Het schijnt overgenomen te zijn uit de *Smellfungus Gazette*, maar ik vermoed dat onze vriend Paxton Hood alles weet van wie het geschreven heeft. “Houd ook een waakzaam oog op alle veelbelovende personen, vooral rijke of invloedrijke, die in uw stad komen. Breng hun een bezoek en probeer hen door de devotie van de salon voor uw zaak te winnen. Zo kunt u de belangen van de Meester het doeltreffendst dienen. Men-

sen moeten worden opgezocht, en de uitkomst van een lange ervaring bevestigt mijn al lang gekoesterde overtuiging dat de macht van de preekstoel gering is vergeleken met de macht van de salon. Wij moeten de oefeningen van de jezuïeten navolgen en heiligen door het Woord van God en het gebed. Zij hadden succes, niet zozeer door de preekstoel als wel door de salon. In de salon kunt u fluisteren; u kunt mensen tegemoetkomen in al hun kleine, persoonlijke, eigen ideeën. De preekstoel is een heel onaangename plaats. Natuurlijk is hij de grote kracht van God, enzovoort, maar het is de salon die telt. Een predikant heeft niet evenveel kans op succes als hij een goed prediker is als wanneer hij een volmaakt heer is. Ook heeft in beschaafde kringen niemand een gegrond vooruitzicht op succes als hij geen heer is, wat hij verder ook mag zijn. Ik heb altijd bewondering gehad voor de karakterschets van Sint Paulus die lord Shaftesbury in zijn *Characteristics* geeft, namelijk dat hij een fijn heer was. En ik zou tegen u willen zeggen: wees een heer. Niet dat ik dat hoef te zeggen, maar ik ben ervan overtuigd dat wij alleen zo kunnen hopen op de bekering van onze groeiende, welvarende middenklasse. Wij moeten laten zien dat onze godsdienst de godsdienst is van gezond verstand en goede smaak, en dat wij sterke opwinding en sterke prikkels afkeuren. En o, mijn beste jongen, als u nuttig wilt zijn, maak het dan in uw binnenkamer vaak tot een zaak van ernstig gebed dat u fatsoenlijk mag zijn. Als men mij zou vragen wat uw eerste plicht is: wees fatsoenlijk; en uw tweede: wees fatsoenlijk; en uw derde: wees fatsoenlijk." Wie zich een soort predikers herinnert die vijftig jaar geleden opgeld deed, zal zien hoe scherp de satire in dit uittreksel is. Het kwaad is nu sterk afgenomen; ik vrees zelfs dat wij misschien naar het andere uiterste afdrijven.

Waarschijnlijk zal een verstandig gesprek soms op een twistgesprek uitlopen, en hier loopt menig goed man vast. De verstandige predikant zal in een discussie bijzonder zachtmoedig zijn. Juist hij moet niet de vergissing begaan te denken dat er kracht zit in drift en

macht in boos spreken. Een heiden die in Calcutta in een menigte stond te luisteren naar een zendeling die met een brahmaan twistte, zei dat hij wist wie gelijk had, hoewel hij de taal niet verstond: hij wist dat degene die het eerst zijn kalmte verloor, ongelijk had. Meestal is dat een heel juiste manier van oordelen. Probeer discussies met mensen te vermijden. Zeg uw mening en laat hen de hunne zeggen. Ziet u dat een stok krom is en wilt u dat anderen zien hoe krom hij is, leg dan een rechte lat ernaast; dat is ruim voldoende. Maar als u in een twistgesprek wordt meegezogen, gebruik dan heel harde argumenten en heel zachte woorden. Vaak kunt u iemand niet overtuigen door aan zijn verstand te trekken, maar wel overreden door zijn genegenheid te winnen. Onlangs had ik de ellende dat ik een paar nieuwe laarzen nodig had. Hoewel ik de man had opgedragen ze zo groot als kano's te maken, moest ik vreselijk zwoegen om ze aan te krijgen. Met een paar laarzenhaken zwoegde ik als de mannen aan boord van het schip van Jona, maar alles tevergeefs. Juist toen reikte een vriend mij een beetje Frans krijt aan, en in een ogenblik was het gebeurd. Wonderlijk overredend was dat Franse krijt. Heren, neem altijd een beetje Frans krijt mee in gezelschap, een keurig pakje christelijke overredingskracht, en u zult spoedig ontdekken wat het vermag.

En tot slot: bij al zijn beminnelijkheid moet de predikant vastberaden staan voor zijn beginselen en ze in elk gezelschap vrijmoedig belijden en verdedigen. Als zich een geschikte gelegenheid voordoet, of als hij erin geslaagd is er een te scheppen, moet hij niet traag zijn die te benutten. Sterk in zijn beginselen, ernstig van toon en liefdevol van hart moet hij als een man vrijuit spreken en God danken voor dat voorrecht. Terughoudendheid is niet nodig, en ze hoort er ook niet te zijn. De dolste verzinsels van spiritisten, de wildste dromen van utopische hervormers, het dwaaste gebabbel van de stad en de ijdelste onzin van de lichtzinnige wereld eisen gehoor en krijgen het. En zou Christus niet gehoord worden? Zou Zijn boodschap van liefde onverteld moeten blijven uit angst dat men ons opdringerigheid verwijt of

schijnvroomheid aanwrijft? Moet de godsdienst taboe zijn, het beste en edelste van alle onderwerpen verboden? Als dat in een of ander gezelschap de regel is, zullen wij ons daar niet naar schikken. Als wij die regel niet kunnen doorbreken, laten wij het gezelschap aan zichzelf over, zoals men een huis verlaat dat door melaatsheid is getroffen. Wij kunnen er niet in toestemmen ons de mond te laten snoeren, en er is geen reden waarom wij dat zouden moeten. Wij gaan naar geen plaats waar wij onze Meester niet mee naartoe kunnen nemen. Terwijl anderen zich de vrijheid veroorloven te zondigen, zullen wij onze vrijheid niet opgeven hen te bestraffen en te waarschuwen. Verstandig gebruikt kan ons gewone gesprek een krachtig middel ten goede zijn. Eén enkele zin kan een gedachtegang op gang brengen die leidt tot de bekering van mensen die onze preken nooit hebben bereikt. De methode om mensen bij de knoop te nemen, of hun de waarheid persoonlijk voor te houden, heeft veel succes gehad. Dat is echter een ander onderwerp, dat nauwelijks onder het gewone gesprek valt. Wij besluiten dan ook met de hoop dat wij in ons gewone praten, evenmin als op de preekstoel, ooit worden beschouwd als aardige mensen wier taak het is het iedereen naar de zin te maken, en die nooit iemand ook maar enige onrust bezorgen, hoe goddeloos hij ook leeft. Zulke mensen lopen bij de gezinnen van hun hoorders in en uit en zijn vrolijk met hen, terwijl zij over hen zouden moeten treuren. Zij gaan aan hun tafels zitten en eten op hun gemak, terwijl zij hen zouden moeten waarschuwen "*te vlieden van den toekomenden toorn*". Zij zijn als die Amerikaanse wekker waarvan ik hoorde, die gegarandeerd niemand wakker maakte die niet gewekt wilde worden.

Laat het onze taak zijn te zaaien, niet alleen in de eerlijke en goede aarde, maar ook op de steenrots en bij de weg, en op de grote laatste dag een blijde oogst binnen te halen. Moge het brood dat wij op ongewone momenten en bij vreemde gelegenheden op het water werpen, na vele dagen worden teruggevonden.

Lezing 13

Aan werkers met weinig gereedschap

Wat moeten die predikanten doen die weinig gereedschap hebben? Daarmee bedoel ik dat zij weinig boeken hebben en weinig of geen geld om er meer te kopen. Zo hoort het in geen enkel geval te zijn. De gemeenten moeten ervoor zorgen dat het onmogelijk wordt. Zij horen hun predikant naar hun uiterste vermogen niet alleen het voedsel te geven dat nodig is om zijn lichaam in leven te houden, maar ook geestelijke voeding, zodat zijn ziel niet verhongert. Een goede bibliotheek moet gelden als een onmisbaar onderdeel van het kerkmeubilair. Het werk van de diakenen is: "*de tafelen dienen*". Zij doen verstandig als zij ook een oogje houden op de studeertafel van de predikant, zonder de tafel van de Heere of die van de armen te verwaarlozen en zonder het eten op de tafel van de predikant te verminderen. Zij moeten die studeertafel ruim voorzien van nieuwe werken en standaardwerken. Dat is goed besteed geld, dat veel meer zal opbrengen dan iemand verwacht. Vooraanstaande gemeenteleden moeten niet welsprekend klagen over de afnemende kracht van de kansel. Zij moeten die kracht met rechtmatige middelen vergroten door de prediker voedsel voor zijn gedachten te geven. Mijn raad aan alle mopperaars is: leg de zweep in de kribbe.

Enkele jaren geleden heb ik geprobeerd onze gemeenten ertoe te brengen dat predikantsbibliotheken gewoon bij hun inrichting horen. Een paar bedachtzame mensen zagen de waarde van dat voorstel en begonnen het uit te voeren. Met veel genoegen heb ik hier en daar de planken gezien die erbij waren gezet, met een paar boeken erop. Ik

zou van harte wensen dat zo'n begin overal was gemaakt. Maar helaas, ik vrees dat alleen een lange reeks uitgehongerde predikanten de gierigaards zal overtuigen dat bezuinigen op een predikant verkeerde zuinigheid is. Gemeenten die geen ruim traktement kunnen geven, moeten dat enigszins goedmaken door een bibliotheek te stichten als blijvend onderdeel van hun gemeentebezit. Als zij die jaar na jaar aanvullen, wordt zij snel heel waardevol. In de pastorie van mijn eerbiedwaardige grootvader stond een verzameling kostbare oude puriteinse boeken, die van predikant op predikant was overgegaan. Ik herinner mij nog goed enkele lijvige boekdelen. Wat mij daarin het meest boeide, waren de merkwaardige beginletters, versierd met pelikanen, griffioenen, spelende kinderen of werkende aartsvaders. Men zal tegenwerpen dat de boeken zoekraken als de gebruikers elkaar opvolgen. Dat risico wil ik nemen. Beheerders kunnen met een beetje zorg voor de catalogus de bibliotheken even veilig bewaren als de kerkbanken en de kansel. Wordt dit plan niet aanvaard, probeer dan een ander en eenvoudiger plan. Laat alle bijdragers aan het onderhoud van de prediker tien procent of meer op hun bijdrage leggen, uitdrukkelijk om voedsel voor het brein van de predikant te kopen. Wat zij gaven, krijgen zij terug in de betere preken die zij horen. Als arme predikanten een klein jaarlijks inkomen konden krijgen dat heilig aan boeken wordt besteed, zou dat een Godsgeschenk voor hen zijn en een onmetelijke zegen voor de gemeenschap. Verstandige mensen verwachten niet dat een tuin jaar na jaar kruiden oplevert als zij de grond niet bemesten. Zij verwachten ook niet dat een locomotief werkt zonder brandstof, of zelfs maar dat een os of een ezel werkt zonder voer. Laten zij dus ophouden leerzame preken te verwachten van mannen die de voorraadkamer van de kennis niet in kunnen, omdat zij geen boeken kunnen kopen.

Maar ons onderwerp is: wat moeten mannen doen die geen voorraad hebben, geen kerkelijke bibliotheek, en geen toelage om boeken aan te schaffen? Laten we meteen opmerken dat deze mannen, als zij

slagen, meer eer verdienen dan degenen die over grote hulpmiddelen beschikken.

Van Quinten Massijs wordt verteld dat zijn medearbeiders hem al zijn gereedschap afnamen, behalve zijn hamer en zijn vijl, en dat hij zijn beroemde putoverkapping toch zonder dat gereedschap maakte. Des te meer eer voor hem! Grote lof komt toe aan die werkers voor God die grote dingen hebben gedaan zonder behulpzaam gereedschap. Hun arbeid zou veel lichter zijn geweest als zij het hadden gehad, maar wat zij hebben bereikt, is daardoor des te wonderlijker. Op de huidige Internationale Tentoonstelling in Kensington wordt de kookschool van de heer Buckmaster vooral bewonderd, omdat hij zulke smakelijke gerechten maakt van weinig belovend materiaal. Van een handvol beenderen en een beetje macaroni schotelt hij koninklijke lekkernijen voor. Had hij alle ingrediënten van de Franse keuken en gebruikte hij die allemaal, dan zou iedereen zeggen: "Nou, dat kan iedereen." Maar hij laat u stukjes vlees en beenderen zien en vertelt dat hij ze voor een paar penny's bij de slager heeft gekocht. Hij kan er een maaltijd van maken voor een gezin van vijf of zes. Dan kijken alle goede huisvrouwen verbaasd op en vragen zich af hoe dat in vredesnaam kan. Als hij zijn schotel laat rondgaan en zij proeven hoe heerlijk die is, zijn zij vol bewondering. Werk dus maar door, arme broeder, want u kunt in uw bediening toch nog grote dingen doen. Het welkomstwoord "*Wel, gij goede en getrouwe dienstknecht*!" zal des te nadrukkelijker zijn omdat u onder zware moeilijkheden hebt gearbeid.

Als iemand maar heel weinig boeken kan kopen, is mijn eerste raad: laat hij de allerbeste kopen. Als hij niet veel kan uitgeven, laat hij dan goed uitgeven. Het beste is altijd het goedkoopste. Laat verdunningen en aftreksels maar over aan wie zich zulke luxe kan veroorloven. Koop geen melk met water, maar koop gecondenseerde melk en doe er zelf zoveel water bij als u wilt. Deze tijd zit vol woordspinners, beroepsboekenmakers die een korreltje inhoud zo dun uithameren

dat het een vel papier van vijf acre bedekt. Zulke mensen zijn nuttig op hun manier, zoals goudkloppers dat zijn, maar u hebt niets aan hen. Boeren aan onze kust reden vroeger wagenvrachten zeewier naar hun land. Het zwaarste daarvan was het water. Nu drogen zij het wier en besparen zij een wereld van werk en kosten. Koop geen dunne soep, maar vleesextract. Zorg dat u veel krijgt in weinig. Geef de voorkeur aan boeken die rijk zijn aan wat James Hamilton "Bibline" noemde: het extract van boeken. U hebt nauwkeurige, beknopte, betrouwbare standaardwerken nodig en moet er zeker van zijn dat u die krijgt. Voor zijn *Horae Biblicae Quotidianae*, een voortreffelijke verklaring van de Bijbel, gebruikte dr. Chalmers alleen de "Concordance", de "Pictorial Bible", "Poole's Synopsis", "Matthew Henry's Commentary" en "Robinson's Researches in Palestine". "Dit zijn de boeken die ik gebruik," zei hij tegen een vriend. "Alles wat bijbels is, staat erin. Ik heb bij mijn bijbelstudie met niets anders te maken." Dit laat zien dat zelfs wie onbeperkte voorraden heeft, aan een paar standaardwerken genoeg vindt. Leefde dr. Chalmers nu nog, dan zou hij waarschijnlijk Thomsons *Land and the Book* nemen in plaats van *Robinson's Researches* en de *Pictorial Bible* opgeven voor Kitto's *Daily Bible Illustrations*. Die verandering zou ik de meeste mensen in elk geval aanraden. Dit is een duidelijk bewijs dat sommige heel vooraanstaande predikanten bij het bestuderen van de Schrift beter met weinig boeken uit de voeten konden dan met veel. Dat is, denk ik, onze hoofdtaak.

Zie dan zonder spijt af van de vele boeken die, net als de scheermessen van de arme Hodge, van beroemde nagedachtenis, "gemaakt zijn om te verkopen". Zij verkopen inderdaad: niet alleen zichzelf, maar ook wie ze koopt. Nu Matthew Henry's Commentary is genoemd, waag ik te zeggen dat geen enkele predikant een betere investering kan doen dan in die weergaloze uitleg. Schaf hem aan, al moet u uw jas verkopen om hem te kunnen kopen.

De volgende regel die ik geef, is: beheers de boeken die u hebt. Lees ze grondig. Baad erin totdat u ervan doordrenkt bent. Lees ze en

herlees ze, kauw erop en verteer ze. Laat ze in uw diepste zelf doordringen. Lees een goed boek meermaals en maak er aantekeningen en overzichten van. Een student zal merken dat één grondig beheerst boek zijn geestelijke gesteldheid meer beïnvloedt dan twintig boeken die hij alleen vluchtig heeft doorgenomen en waaraan hij alleen heeft gelikt, zoals het klassieke spreekwoord zegt: "zoals de honden uit de Nijl drinken". Weinig kennis en veel hoogmoed komen voort uit haastig lezen. Boeken kunnen zo op het brein worden gestapeld dat het niet meer werkt. Sommige mensen kunnen niet meer denken doordat zij het nadenken opzijzetten ten gunste van veel lezen. Zij proppen zich vol met boekenstof en krijgen een geestelijke indigestie. Boeken op het brein veroorzaken ziekte. Neem het boek op in uw brein, dan zult u groeien. In D'Israeli's *Curiosities of Literature* staat een scheldrede van Lucianus tegen mensen die opscheppen over het bezit van grote bibliotheken, die zij nooit lezen of waar zij nooit baat bij hebben. Hij begint met zo iemand te vergelijken met een loods die de kunst van het navigeren nooit heeft geleerd, of met een kreupele die geborduurde pantoffels draagt maar er niet rechtop in kan staan. Dan roept hij uit: "Waarom koopt u zoveel boeken? U hebt geen haar op uw hoofd en u koopt een kam. U bent blind en u moet nodig een mooie spiegel hebben. U bent doof en u wilt het beste muziekinstrument!" Dat is een welverdiende terechtwijzing voor wie denkt dat het bezit van boeken hem geleerdheid verzekert. Een beetje van die verleiding overkomt ons allemaal, want voelen wij ons niet wijzer nadat wij een uur of twee in een boekhandel hebben doorgebracht? Dan kan iemand net zo goed denken dat hij rijker is geworden doordat hij de kluizen van de Bank of England heeft bekeken. Laat bij het lezen uw motto zijn: "Veel, niet vele." Denk evengoed als u leest. Houd het denken altijd in verhouding tot het lezen, en uw kleine bibliotheek zal geen groot ongeluk zijn.

Er zit veel gezond verstand in de opmerking van een schrijver in de *Quarterly Review* van vele jaren geleden. "Geef ons het ene dier-

bare boek, goedkoop van de kraam geplukt voor de prijs van een maaltijd, beduimeld en met ezelsoren, gebarsten in de rug en gebroken in de hoek, met aantekeningen op het schutblad en gekrabbel in de kantlijn, bevlekt en geschroeid, gescheurd en versleten, glad gewreven in de zak en vuil geworden op de haard, vochtig geworden van het gras en bestoft tussen de sintels, waarover u gedroomd hebt in het bosje en gedommeld hebt voor de gloeiende kolen, maar dat u steeds opnieuw hebt gelezen, van kaft tot kaft. Door dit ene boek en zijn drie of vier afzonderlijke opvolgers is meer echte vorming bijgebracht dan door alle tienduizenden die de mijlenlange, uitpuilende, doorbuigende planken van de Bodleian belasten."

Maar als u vindt dat u méér boeken moet hebben, raad ik u aan een beetje verstandig te lenen. U hebt waarschijnlijk vrienden die boeken hebben en die zo vriendelijk zijn ze u een tijdje te laten gebruiken. Ik raad u in het bijzonder aan, om opnieuw te kunnen lenen, alles wat u is uitgeleend snel en in goede staat terug te brengen. Ik hoop dat het nu minder nodig is veel te zeggen over het terugbrengen van boeken dan enkele maanden geleden. Onlangs las ik namelijk een verklaring van een geestelijke die mijn mening over de menselijke natuur sterk heeft verbeterd. Hij zegt dat hij drie heren persoonlijk kent die geleende paraplu's werkelijk hebben teruggebracht! Helaas moet ik zeggen dat hij zich in een bevoorrechtere kring beweegt dan ik. Ik ken persoonlijk verscheidene jonge mannen die boeken hebben geleend en nooit hebben teruggebracht. Onlangs schreef een zekere predikant, die mij vijf boeken had uitgeleend die ik twee jaar of langer heb gebruikt, mij een briefje met het verzoek drie ervan terug te sturen. Tot zijn verbazing had hij ze met de eerstvolgende "Parcels' Delivery" terug, en nog twee andere die hij vergeten was. Ik had zorgvuldig een lijst bijgehouden van de geleende boeken en kon de eigenaar dus alles volledig teruggeven. Ik weet zeker dat hij de snelle aankomst niet had verwacht, want hij schreef mij een brief vol verbazing en dankbaarheid. Als ik zijn studeerkamer weer bezoek, ben ik vast welkom

voor een nieuwe lening. U kent het rijmpje dat in menig boek is geschreven:

> *Als u door een vriend wordt geleend,*
> *zal hij hartelijk welkom zijn*
> *om u te lezen, te bestuderen, niet uit te lenen,*
> *maar terug te brengen naar mij.*
> *Niet dat meegedeelde kennis*
> *de voorraad van de geleerdheid vermindert,*
> *maar boeken die eenmaal zijn uitgeleend,*
> *vind ik nooit meer terug.*

Sir Walter Scott zei altijd dat zijn vrienden misschien slechte rekenmeesters waren, maar dat zij zeker goede "boekhouders" waren. Sommigen hebben zelfs moeten doen wat die geleerde deed. Toen hem werd gevraagd een boek uit te lenen, liet hij de bediende zeggen dat hij het boek zijn kamer niet uit liet gaan, maar dat de heer die om de lening vroeg, daar mocht komen zitten lezen zolang hij wilde. Het weerwoord was onverwacht, maar volkomen raak. Toen zijn vuur slecht wilde branden, vroeg hij diezelfde persoon een blaasbalg te leen. Hij kreeg ten antwoord dat de eigenaar de blaasbalg zijn kamer niet uit liet gaan, maar dat de heer daar mocht komen blazen zolang hij wilde. Verstandig lenen kan u van veel leesstof voorzien, maar denk aan de bijlkop van die man in de Schrift en wees voorzichtig met wat u leent. "*De goddeloze ontleent en geeft niet weder.*"

Mocht de honger naar boeken zwaar worden in het land, dan is er één boek dat u allen hebt, en dat is uw Bijbel. Een predikant met zijn Bijbel is als David met zijn slinger en steen, volledig uitgerust voor de strijd. Niemand kan zeggen dat hij geen bron heeft om uit te putten, zolang de Schriften binnen bereik zijn. In de Bijbel hebben wij een volmaakte bibliotheek. Wie die grondig bestudeert, zal een beter geleerde zijn dan wanneer hij de hele bibliotheek van Alexandrië had verslonden. Ons streven moet zijn de Bijbel te verstaan. Wij moeten ermee vertrouwd zijn, zoals de huisvrouw met haar naald, de koop-

man met zijn grootboek en de zeeman met zijn schip. Wij horen de grote lijn ervan te kennen, de inhoud van elk boek, de bijzonderheden van de geschiedenissen, de leerstellingen, de geboden en alles wat erbij hoort. Erasmus vraagt over Hiëronymus: "Wie anders dan hij heeft ooit de hele Schrift uit het hoofd geleerd? Wie heeft haar zo in zich opgenomen en erover gemediteerd als hij?" Van Witsius, een geleerde Nederlander en schrijver van het beroemde werk *The Covenants*, wordt gezegd dat ook hij elk woord van de Schrift in de oorspronkelijke talen kon opzeggen. Meer nog: hij kon ook de samenhang geven en de kritische opmerkingen van de beste schrijvers. Ik heb gehoord van een oude predikant in Lancashire dat hij "een wandelende Concordantie" was. Hij kon u voor elke aangehaalde tekst hoofdstuk en vers noemen, of omgekeerd, als de plaats werd genoemd, de woorden juist geven. Dat zal een huzarenstukje van het geheugen zijn geweest, maar de studie die ervoor nodig was, moet heel nuttig zijn geweest. Ik zeg niet dat u daarnaar moet streven. Maar als het u lukte, zou het ruimschoots de moeite waard zijn. Het was een van de sterke kanten van dat zonderlinge genie William Huntington, die ik nu niet wil veroordelen of aanbevelen, dat hij in zijn preken voortdurend de Heilige Schrift aanhaalde. Hij noemde daarbij altijd hoofdstuk en vers. En om te laten zien dat hij niet van het gedrukte boek afhing, had hij de onbehoorlijke gewoonte de Bijbel van de voorkant van de kansel weg te nemen.

Iemand die niet alleen de letter van de Bijbel heeft geleerd, maar ook zijn innerlijke geest, zal geen geringe man zijn, aan welke tekorten hij ook lijdt. U kent het oude spreekwoord: *Cave ab homine unius libri*, "Wacht u voor de man van één boek." Hij is een geduchte tegenstander. Wie zijn Bijbel op zijn vingers kent en in zijn hart draagt, is een held in ons Israël. U kunt niet met hem wedijveren. U hebt misschien een wapenkamer vol, maar zijn kennis van de Schrift zal u overwinnen. Het is een zwaard als dat van Goliath, waarvan David zei: "*Er is zijns gelijke niet.*" De genadige William Romaine heeft, geloof ik,

in het laatste deel van zijn leven al zijn boeken weggedaan en niets anders meer gelezen dan zijn Bijbel. Hij was een geleerd man, maar dat ene Boek nam hem geheel in beslag en maakte hem machtig. Als wij uit nood hetzelfde moeten doen, laten wij dan bedenken dat sommigen het uit keuze hebben gedaan, en laten wij ons lot niet bejammeren. De Schriften zullen zoeter zijn dan honing voor onze smaak en zullen ons "*voorzichtiger dan de ouden*" maken. Wij zullen nooit gebrek hebben aan heilige stof als wij voortdurend het geïnspireerde boek bestuderen. Het is zelfs niet alleen stof die wij daar vinden, maar ook illustratie, want de Bijbel is zijn eigen beste illustrator. Als u een anekdote, vergelijking, allegorie of gelijkenis wilt, sla dan de heilige bladzijde op. De waarheid van de Schrift is nooit liefelijker dan wanneer zij is getooid met juwelen uit haar eigen schatkamer. Onlangs heb ik de boeken Koningen en Kronieken gelezen en ik ben ervan gaan houden. Zij zijn, als men ze met geopende ogen leest, even vol goddelijke onderwijzing als de Psalmen of de Profeten. Ik meen dat het Ambrosius was die zei: "Ik aanbid de oneindigheid van de Schrift." Ik hoor dezelfde stem die in de oren van Augustinus klonk over het Boek van God: *Tolle, lege*, "Neem en lees." Misschien zult u in afzondering wonen in een of ander dorp, waar u niemand vindt om mee te praten die boven uw eigen niveau staat, en waar u maar heel weinig boeken ontmoet die uw lezen waard zijn. Lees dan de wet van de Heere en overdenk die dag en nacht, en u zult zijn "*als een boom, geplant aan waterbeken*". Maak de Bijbel tot de man van uw rechterhand, de metgezel van elk uur, en u zult weinig reden hebben om uw schrale uitrusting in mindere dingen te beklagen.

Ik wil u ernstig de waarheid inprenten dat iemand die weinig gereedschap heeft, dat kan goedmaken met veel nadenken. Denken is beter dan boeken bezitten. Denken is een oefening van de ziel die haar krachten zowel ontwikkelt als vormt. Een klein meisje werd eens gevraagd of zij wist wat haar ziel was. Tot verbazing van allen zei zij: "Meneer, mijn ziel is mijn denk." Als dat juist is, hebben sommige

mensen heel weinig ziel. Zonder denken kan lezen de geest niet baten, maar het kan de mens wel wijsmaken dat hij wijzer wordt. Boeken zijn voor sommige mensen een soort afgod. Zoals het beeld de rooms-katholiek aan Christus moet doen denken en hem in feite van Christus afhoudt, zo zijn boeken bedoeld om mensen te laten denken, maar zij zijn vaak een belemmering voor het denken. George Fox nam een scherp mes en sneed voor zichzelf een leren broek. Hij rekende af met de mode van de samenleving en verborg zich in een holle boom om er maanden achtereen na te denken. Zo groeide hij uit tot een man van het denken, voor wie de mannen van de boeken al snel de aftocht bliezen. Wat bracht hij een opschudding teweeg, niet alleen onder de pausgezinden, de bisschoppelijken en de presbyterianen van zijn tijd, maar ook onder het belezen fatsoen van de Nonconformisten. Hij veegde ontelbare spinnenwebben uit de lucht en maakte het de boekenwurmen moeilijk. Het denken is de ruggengraat van de studie, en als meer predikanten zouden denken, wat zou dat een zegen zijn! Alleen hebben wij mannen nodig die denken over de geopenbaarde waarheid van God, en geen dromers die godsdiensten ontwikkelen uit hun eigen bewustzijn. Tegenwoordig worden wij lastiggevallen door een stel kerels die per se op hun hoofd willen staan en met hun voeten willen denken. Fantaseren is hun idee van overdenking. In plaats van de geopenbaarde waarheid te overwegen, bedenken zij een zelfgemaakte brij, waarin dwaling, onzin en eigendunk in ongeveer gelijke delen voorkomen. Die soep noemen zij “modern denken”. Wij hebben mannen nodig die recht proberen te denken en toch diep, omdat zij Gods gedachten denken. Het zij verre van mij u aan te sporen de opscheppende denkers van deze tijd na te volgen, die hun kerkgebouwen leegmaken en er dan op roemen dat zij prediken voor de beschaafden en intellectuelen. Het is ellendig schijnheilig gepraat. Ernstig denken over de dingen die onder ons volkomen zekerheid hebben, is heel iets anders, en daartoe spoor ik u aan. Zelf dank ik veel aan vele uren en zelfs dagen die ik alleen door-

bracht onder een oude eik aan de rivier de Medway. Omdat ik wat ongesteld was in de tijd dat ik van school ging, kreeg ik veel vrije tijd. Gewapend met een uitstekende hengel ving ik een paar kleine visjes en genoot ik van veel dagdromen, afgewisseld met onderzoekingen van het hart en veel herkauwen van opgedane kennis. Als jongens zouden denken, zou het goed zijn hun minder schoolwerk en meer gelegenheid tot denken te geven. Alleen maar volproppen zonder te verteren levert vlees zonder spieren op, en dat is geestelijk nog betreurenswaardiger dan lichamelijk. Als uw mensen niet talrijk genoeg zijn om u een bibliotheek te verschaffen, zullen zij minder aanspraak op uw tijd maken. Door tijd te hebben voor overdenking bent u dan zelfs beter af dan uw broeders met veel boeken en weinig ruimte voor stille bezinning.

Zonder boeken kan iemand veel leren door zijn ogen open te houden. De actuele geschiedenis, voorvallen vlak onder zijn neus, gebeurtenissen die in de krant staan, onderwerpen van algemeen gesprek: hij kan van allemaal leren. Het verschil tussen ogen hebben en geen ogen hebben is wonderbaarlijk. Hebt u geen boeken om uw ogen te vermoeien, houd ze dan open waar u ook gaat, en u zult iets vinden dat het bekijken waard is. Kunt u niet van de natuur leren? Elke bloem wacht erop u iets te leren. "*Aanmerkt de leliën des velds*" en leer van de rozen. U kunt niet alleen naar de mier gaan, maar elk levend wezen biedt zich aan om u te onderwijzen. In elke windvlaag is een stem en in elke stofkorrel die zij meevoert een les. Preken glinsteren in de morgen op elke grashalm, en homilieën vliegen u voorbij als de dorre bladeren van de bomen vallen. Een woud is een bibliotheek, een korenveld is een boek vol wijsbegeerte, de rots is een geschiedenis en de rivier aan haar voet een gedicht. Ga, u wiens ogen geopend zijn, en vind overal lessen van wijsheid, in de hemel boven, op de aarde beneden en in de wateren onder de aarde. Boeken zijn armzalig vergeleken hiermee. Bovendien kunt u, hoe schraal uw bibliotheken ook zijn, uzelf bestuderen. Dat is een geheimzinnig boek,

waarvan u het grootste deel nog niet hebt gelezen. Als iemand denkt dat hij zichzelf grondig kent, misleidt hij zichzelf, want het moeilijkste boek dat u ooit zult lezen, is uw eigen hart. Onlangs zei ik tegen een twijfelaar die in een doolhof scheen te dwalen: "Ik kan u echt niet begrijpen, maar ik ben er niet boos om, want ik heb mezelf nooit kunnen begrijpen." Dat meende ik werkelijk. Let op de kronkels, de wendingen en de eigenaardigheden van uw eigen geest, en op de vreemdheid van uw eigen ervaring. Let op de verdorvenheid van uw hart en het werk van de goddelijke genade, op uw neiging tot zonde en uw vermogen tot heiligheid. Let ook op hoe verwant u bent aan een duivel, en toch hoe nauw verbonden met God Zelf! Merk op hoe wijs u kunt handelen als u door God wordt onderwezen, en hoe dwaas u zich gedraagt als u aan uzelf wordt overgelaten. U zult merken dat de bestudering van uw hart van groot belang voor u is als wachter over de zielen van anderen. Iemands eigen ervaring moet voor hem het laboratorium zijn waarin hij de medicijnen beproeft die hij anderen voorschrijft. Zelfs uw eigen fouten en mislukkingen zullen u onderwijzen als u ze bij de Heere brengt. Volstrekt zondeloze mensen zouden zich niet kunnen inleven in onvolmaakte mannen en vrouwen. Bestudeer hoe de Heere met uw eigen ziel handelt, en u zult meer weten van Zijn wegen met anderen.

Lees andere mensen, want zij zijn even leerzaam als boeken. Stel dat er in een van onze grote ziekenhuizen een jonge student komt die zo arm is dat hij geen chirurgieboeken kan kopen. Dat zou zeker een groot nadeel voor hem zijn. Maar als hij vrij door het ziekenhuis mocht lopen, operaties zag uitvoeren en van dag tot dag gevallen volgde, zou het me niet verbazen als hij een even bekwaam chirurg werd als zijn bevoorrechte medestudenten. Zijn waarneming zou hem tonen wat boeken alleen niet kunnen. Als hij erbij stond bij het afzetten van een ledemaat, het verbinden van een wond of het afbinden van een slagader, zou hij in elk geval genoeg praktische chirurgie kunnen opdoen om er enorm veel aan te hebben. Welnu, veel van wat

een predikant moet weten, moet hij leren door eigen waarneming. Alle wijze herders hebben in geestelijke zin hun opleiding in het ziekenhuis gehad en zich beziggehouden met zoekenden, huichelaars, afvalligen, wanhopigen en overmoedigen. Iemand die zelf grondige praktische ervaring heeft in de dingen van God en de harten van zijn medemensen heeft gadegeslagen, zal, als al het andere gelijk is, veel nuttiger zijn dan iemand die alleen weet wat hij gelezen heeft. Het is heel jammer als iemand een opgedirkt academiekwastje is, dat als uit een hoedendoos uit het leslokaal stapt. Hij komt in een wereld die hij nooit eerder heeft gezien, moet omgaan met mensen die hij nooit heeft gadegeslagen en feiten hanteren waarmee hij nooit persoonlijk in aanraking is geweest. "*Geen nieuweling*", zegt de apostel. Men kan een nieuweling zijn en toch een uiterst bekwaam geleerde, een classicus, een wiskundige en een theoretisch theoloog. Wij moeten een praktische vertrouwdheid met de zielen van mensen hebben. Hebben wij daarvan veel, dan zal het geringe aantal van onze boeken een lichte verdrukking zijn. "Maar," zegt een vragende broeder, "hoe kunt u een mens lezen?" Ik heb gehoord van een heer van wie werd gezegd dat u nooit vijf minuten met hem onder een poort kon staan of hij leerde u iets. Dat was een wijs man. Maar nog wijzer zou hij zijn die nooit vijf minuten onder een poort stond zonder iets van andere mensen te leren. Wijze mensen kunnen evenveel leren van een dwaas als van een wijsgeer. Een dwaas is een prachtig boek om uit te lezen, want elk blad ligt open voor u. Er zit een vleugje komedie in de stijl, dat u verleidt door te lezen, en al haalt u er niets anders uit, u wordt gewaarschuwd uw eigen dwaasheid niet te publiceren.

Leer van ervaren heiligen. Wat voor diepe dingen kunnen sommigen van hen ons jongere mannen leren! Wat een voorbeelden kunnen Gods arme volk vertellen van de keren dat de Heere in Zijn voorzienigheid voor hen opkwam! Hoe roemen zij in Zijn ondersteunende genade en Zijn trouw aan Zijn verbond! Wat een nieuw licht werpen zij vaak op de beloften, door betekenissen te onthullen die verborgen

waren voor de vleselijk wijzen, maar helder werden voor eenvoudige harten! Weet u niet dat veel beloften met onzichtbare inkt zijn geschreven en bij het vuur van de verdrukking moeten worden gehouden voordat de letters zichtbaar worden? Beproefde zielen zijn grote leermeesters voor predikanten.

En wat valt er veel te leren van wie God zoekt! Ik heb heel veel van mijn eigen domheid gezien in gesprekken met zoekende zielen. Een arme jongen heeft mij in verwarring gebracht toen ik hem tot de Zaligmaker trachtte te brengen. Ik dacht dat ik hem vast had, maar hij ontsnapte mij telkens opnieuw met de dwarse vindingrijkheid van het ongeloof. Soms verrassen mij zoekenden die werkelijk bezorgd zijn met hun bijzondere vaardigheid in het bestrijden van de hoop. Hun argumenten zijn eindeloos en hun bezwaren talloos. Telkens opnieuw staan wij met de mond vol tanden. De genade van God stelt ons ten slotte in staat hen tot het licht te brengen, maar pas nadat wij onze eigen onbekwaamheid hebben gezien. In de vreemde verdraaiingen van het ongeloof, en in de bijzondere uitleggingen en misverstanden van de moedelozen over hun gevoelens en over uitspraken van de Schrift, vindt u vaak een wereld van onderwijs. Ik zou een jonge man liever een uur bij zoekenden en zwaarmoedigen geven dan een week in de beste van onze klassen, wat de praktische opleiding voor het herderschap betreft. Nog één ding: wees veel bij sterfbedden, want dat zijn verluchte boeken. Daar leest u de ware poëzie van onze godsdienst en leert u haar geheimen kennen. Wat een prachtige edelstenen spoelen de golven van de Jordaan aan! Wat een mooie bloemen groeien op zijn oevers! De eeuwige fonteinen in het land van de heerlijkheid werpen hun nevel omhoog, en de dauwdruppels vallen aan deze zijde van de smalle stroom! Ik heb eenvoudige mannen en vrouwen in hun laatste uren horen spreken alsof zij geïnspireerd waren, met vreemde woorden, gloeiend van hemelse luister. Die hebben zij van geen lippen hier onder de maan geleerd. Zij moeten ze hebben gehoord terwijl zij in de buitenwijken van het nieuwe Jeruza-

lem zaten. God fluistert ze hun in het oor te midden van hun pijn en zwakte, en dan vertellen zij ons iets van wat de Geest heeft geopenbaard. Ik wil al mijn boeken wel afstaan, als ik de Elia's van de Heere maar in hun vurige wagens zie opvaren.

Is dit niet genoeg over ons onderwerp? Als u meer wilt, is het tijd dat ik denk aan het wijze gezegde dat het beter is een gehoor met verlangen te laten gaan dan met walging. En daarom: adieu!

ALABASTER, PASSMORE EN ZONEN, DRUKKERS, FANN STREET, LONDEN, E.C.

Tweede reeks

Inleiding bij de tweede reeks

Inleiding

De eerste reeks van mijn lezingen is met een welkom ontvangen waarop de schrijver allerminst had gerekend. Iedereen heeft het boek vriendelijk ontvangen, en sommigen zijn er zelfs enthousiast over geworden. Ik ben de heren van de pers diep dankbaar voor hun hartelijke recensies en het grote publiek voor de ruime aankoop. Maar het meest dank ik de velen die in persoonlijke brieven met instemming over het werk hebben geschreven. Die woorden ben ik niet zo ondankbaar dat ik ze zou vergeten, en niet zo ijdel dat ik ze zou herhalen. Een mens mag blij zijn als hij bedankt wordt omdat hij zijn medemensen heeft gediend, en dan nog wel de dienaren van de Heere. Het is een troost te weten dat je nuttig hebt willen zijn en prettig te geloven dat het gelukt is. Het meest bemoedigend is het als de mensen die er baat bij hadden het zelf hebben bevestigd. De vorige lezingen zijn met niet weinig vrees en beven aan het publiek voorgelegd, maar nu kijk ik met ongewone tevredenheid op de uitkomst terug. Zoals mijn plicht is en mijn dankbaarheid mij ingeeft, breng ik hierbij God heel oprecht mijn dank. Ook betuig ik mijn erkentelijkheid aan de goede harten die mijn toespraken zo hartelijk hebben ontvangen.

Eén gevolg van de eensgezinde mildheid van mijn critici is deze tweede reeks lezingen. Of die voor mijn lezers een nieuwe beproeving van hun geduld wordt of een verdere bron van tevredenheid, zal alleen de tijd leren. Ik hoop dat de lezingen niet slechter zijn dan hun voorgangers. In sommige opzichten zouden ze beter moeten zijn, want ik heb drie jaar meer ervaring. Toch is er één geldige reden

waarom men van deze lezingen nauwelijks hetzelfde peil mag verwachten als van de eerste. De onderwerpen zijn niet talrijk, en bij de eerste keuze schept men vanzelf de room af, zodat de volgende oogst uit kleinere onderwerpen moet bestaan. Ik hoop echter dat de kwaliteit niet erg is gedaald en dat de welwillendheid van mijn lezers niet zal ontbreken. In elk geval bied ik niets aan wat mij niets heeft gekost, want ik heb mijn best gedaan en mij veel moeite getroost. Daarom stel ik mijn werk met een gerust geweten ter beschikking van mijn broeders. Ik hoop vooral dat jonge predikers het zorgvuldig lezen, want hun vooruitgang is mijn voornaamste doel geweest. Ik heb mijn toespraken geheel voor studenten en beginners in het preken gemaakt. Ik vraag dat ze altijd vanuit dat gezichtspunt worden bekeken. Veel opmerkingen die tegenover rauwe rekruten heel gepast zijn, zouden namelijk een grove onbeschaamdheid zijn tegenover meesters in Israël. Elke welwillende lezer zal het doel en de bedoeling in gedachten houden.

Ik grijp deze gelegenheid aan om de aandacht te vestigen op het tweede van mijn drie boeken voor studenten, want dit is eigenlijk het derde. Ik bedoel het boekdeel met de titel *Commenting and Commentaries*. Het bevat de ervaring en de kennis van een mensenleven. Het staat echter grotendeels vol met een catalogus van commentaren en kan zich daarom niet aanbevelen bij de smaak van het grote publiek. De verspreiding moet beperkt blijven tot wie informatie wil over uitleggende werken. Tot mijn eigen verbazing staat het in het tiende duizendtal, maar veel lezers voor wie het waardevol zou kunnen zijn, hebben het nog niet gezien. Bijna alle recensenten spreken met veel lof over dit boek. Ik denk dan ook dat het elke jongeman de moeite waard is het te kopen voordat hij ver gevorderd is met het opbouwen van een bibliotheek. Het ligt mij op het hart om, als mijn leven gespaard blijft, zes boeken van een halve kroon voor predikers uit te geven. Het vierde, dat grotendeels klaar is, zal over *The Art of Illustration* gaan. Ik wil in geen enkel geval tijd en arbeid verspillen aan

boeken die niet gelezen worden. Daarom noem ik het boek over commentaren op deze plaats. Het leven is kort, en de tijd is kostbaar voor een druk man. Wat wij ook doen, wij willen er het meeste van maken.

Nog één verontschuldiging en opmerking. De lezingen over "Houding, gebaar, actie enz." zullen waarschijnlijk worden beoordeeld als te veel werk maken van een bijzaak. Ik wou dat ik dat zelf kon denken. Mijn eigen waarneming bracht mij ertoe ze nodig te achten. Tientallen keren heb ik moeten betreuren dat sprekers die kleine punten verwaarlozen, totdat ze zichzelf ermee bederven. Het maakt weinig uit hoe iemand zijn lichaam en zijn handen beweegt, zolang hij maar niet de aandacht op zichzelf vestigt doordat hij onbeholpen en potsierlijk wordt. Dat velen dit doen, is een feit dat weinigen zullen ontkennen. Het is niet mijn bedoeling om te spotten ten koste van goede mannen, maar om te voorkomen dat hun toehoorders dat doen. Het is droevig te zien dat de boodschap van de Heere wordt bedorven doordat ze slecht wordt overgebracht, of dat de aandacht ervan wordt afgeleid door de eigenaardigheden in de manier van doen van de boodschapper. Sommigen vinden dat ik maar wat beuzel. Konden zij de gevolgen van slechte actie eens zien zoals die gezien worden door hen die zouden wensen dat ze ze niet zagen! Dan zouden ze ontdekken dat onder de enigszins sarcastische humor die ik heb gebruikt een heel ernstig doel ligt. En als zij ook geloofden, zoals ik, dat zulke kwalen alleen genezen kunnen worden door ze belachelijk te maken, dan zouden ze mij van beuzelarij vrijspreken, ook al keurden ze mijn aanpak van het kwaad niet goed. In de hoop dat het opkomende geslacht van predikers en door hen de gemeente van God er voordeel van zal hebben, wordt dit boek aangeboden aan de dienst van de Heere, in de hoop dat Hij het zal gebruiken tot Zijn eigen eer.

Het Predikantencollege

De lezingen waaruit dit boekdeel bestaat, zijn gehouden aan het Predikantencollege, achter de Metropolitan Tabernacle. Daarom nemen

wij de vrijheid die instelling in deze bladzijden te vermelden. Wij erkennen openlijk dat het één doel van onze uitgaven over het predikambt is om het College bekend te maken en er bereidwillige vrienden voor te winnen. Die uitgaven kunnen zelfs worden gezien als niets anders dan het uitdragen over een groter gebied van het onderwijs dat binnen de muren van het College wordt gegeven.

De instelling is bedoeld om bruikbare predikers aan een betere opleiding te helpen. Zij neemt niemand aan om hem predikant te maken. Wel vraagt zij dat haar leerlingen in de regel hun gaven minstens twee jaar hebben gebruikt en zielen voor Jezus hebben gewonnen. Die mannen nemen wij aan, hoe arm of weinig ontwikkeld ze ook zijn. Al onze inspanningen zijn gericht op het ene doel dat zij onderwezen worden in de dingen van God, toegerust worden voor hun werk en geoefend worden in de gave van het spreken. De gemeente in de Tabernacle bidt hier veel om. Dat gebed is niet vergeefs geweest, want zo'n 365 mannen die op deze wijze zijn opgeleid, verkondigen nu het evangelie van Jezus. Naast de studenten voor het gewone predikambt zijn enkele honderden straatprekers, stadszendelingen, onderwijzers en werkers van allerlei soort door onze avondklassen gegaan. Meer dan 200 mannen zijn nu bij ons: overdag oefenen zij hun beroep uit en 's avonds studeren zij. Wij vragen al onze broeders veel te bidden dat de toebrenging van de Geest het onderwijs mag heiligen en elke werker mag zalven voor de dienst van de Heere.

Het zou volstrekt ongepast zijn als wij ons bemoeiden met de regelingen van andere groepen christenen, die hun eigen methoden hebben om hun predikanten op te leiden. Het is ook duidelijk dat wij geen werkkring kunnen vinden voor mannen in kerkgenootschappen waarmee wij geen kerkelijke band hebben. Daarom beperken wij ons College tot Baptisten. Om niet lastiggevallen te worden met eindeloze twisten nodigen wij alleen hen uit die de opvattingen over de goddelijke waarheid aanhangen die in de volksmond calvinistisch heten. Niet dat wij om namen en uitdrukkingen geven. Maar wij willen be-

grepen worden, en daarom gebruiken wij een term die onze bedoeling zo goed weergeeft als een beschrijvend woord dat maar kan. Wij geloven dat de grote leerstukken van de genade de natuurlijke metgezellen zijn van de fundamentele evangelische waarheid van de verlossing door het bloed van Jezus. Daarom houden wij ze vast en onderwijzen wij ze, niet alleen in onze bediening onder de grote menigte, maar ook in het meer uitgelezen onderricht in het leslokaal. Het latitudinarisme met zijn ongeloof en het non-sectarisme met zijn onverdraagzaamheid zijn geen van beide vrienden van ons. Wij verheugen ons in de man die gelooft en daarom spreekt. Onze Heere heeft ons geen toestemming gegeven om royaal te zijn met wat niet van ons is. Wij moeten rekenschap afleggen van elke waarheid die ons is toevertrouwd. Onze middelen om dit werk te doen, berusten bij de allerhoogste God, Die hemel en aarde bezit. Wij hebben geen lijst van donateurs en geen register van fondsen. Ons vertrouwen is gevestigd op Hem, Die wij willen dienen. Hij heeft het werk al jarenlang ondersteund door Zijn rentmeesters te bewegen ons hulp te sturen. Wij zijn zeker dat Hij dat zal blijven doen, zolang het Hem behaagt dat wij dit liefdewerk verrichten. Wij hebben elke week van het jaar minstens £120 nodig, want wij moeten 113 mannen van kost, inwoning en onderwijs voorzien, preekplaatsen huren en nieuwe gemeenten helpen. Omdat wij dit werk in elk opzicht belangeloos doen, doen wij des te vrijer een beroep op hen die met ons geloven dat het een waardig streven is een ernstige jonge predikant te helpen zich toe te rusten voor zijn levenswerk. Geen geld levert zo'n grote opbrengst op, geen werk is zo belangrijk, en op dit moment is geen enkel werk zo volstrekt noodzakelijk.

Nightingale Lane,
Clapham, Surrey.

C. H. Spurgeon

Inleidende aantekeningen

De heer Spurgeon schreef in zijn voorwoord bij de tweede reeks van *Lessen aan mijn studenten*: "Ik grijp deze gelegenheid aan om de aandacht te vestigen op het tweede van mijn drie boeken voor studenten, want dit is eigenlijk het derde. Ik bedoel het boekdeel met de titel *Commenting and Commentaries*. Het bevat de ervaring en de kennis van een mensenleven. Het staat echter grotendeels vol met een catalogus van commentaren en kan zich daarom niet aanbevelen bij de smaak van het grote publiek. De verspreiding moet beperkt blijven tot wie informatie wil over uitleggende werken. Tot mijn eigen verbazing staat het in het tiende duizendtal, maar veel lezers voor wie het waardevol zou kunnen zijn, hebben het nog niet gezien. Bijna alle recensenten spreken met veel lof over dit boek. Ik denk dan ook dat het elke jongeman de moeite waard is het te kopen voordat hij ver gevorderd is met het opbouwen van een bibliotheek. Het ligt mij op het hart om, als mijn leven gespaard blijft, zes boeken van een halve kroon voor predikers uit te geven. Het vierde, dat grotendeels klaar is, zal over *The Art of Illustration* gaan. Ik wil in geen enkel geval tijd en arbeid verspillen aan boeken die niet gelezen worden. Daarom noem ik het boek over commentaren op deze plaats. Het leven is kort, en de tijd is kostbaar voor een druk man. Wat wij ook doen, wij willen er het meeste van maken."

Daarom vond mevrouw Spurgeon dat er, na het verschijnen van het commentaar van haar geliefde man op het evangelie naar Mattheüs, eerst een ander boek moest worden voltooid. Dat commentaar, *The Gospel of the Kingdom*, is het aangrijpend kostbare boek dat de overgang van de schrijver gedenkt van het prediken van het evangelie op aarde naar het binnengaan in het Koninkrijk in de hemel. Van zijn onvoltooide boeken moest als eerste het boek worden afgemaakt waaraan hij zelf de titel *The Art of Illustration* had gegeven, en waarvoor hij zo lang en zo zorgvuldig het materiaal had verzameld. Vandaar de uitgave van het huidige werk. Van de zeven lezingen in dit

boekdeel zijn de eerste twee tijdens het leven van de heer Spurgeon herzien en gestereotypeerd. Drie van de andere heeft hij gedeeltelijk herzien, voordat hij ze opnieuw hield voor een latere groep studenten dan zij die ze voor het eerst hoorden. De twee overige lezingen worden in hoofdzaak gedrukt zoals ze in de uitgewerkte aantekeningen van de verslaggever stonden. Alleen die verbeteringen in de formulering zijn aangebracht die volstrekt noodzakelijk waren om de juistheid van de mededelingen te waarborgen, voor zover die kon worden vastgesteld. Het was een voorzienige schikking dat juist toen de lezing over "De wetenschap van de sterrenkunde als bron van illustratie" voor de pers werd klaargemaakt, er in *Sword and the Trowel* een boek ter bespreking binnenkwam met de titel *The Voices of the Stars*, van J. E. Walker, M.A. (Elliot Stock). De schrijver van dat uiterst waardevolle boekdeel heeft zich grote moeite getroost "om op het hoogste gezag de feiten na te gaan die de grondslag vormen van de theologische en geestelijke overeenkomsten" waarop zijn werk wijst. Wij waren blij dat wij in sommige gevallen van zijn cijfers gebruik konden maken, om de lezing bij de tijd te brengen. Wij erkennen dankbaar dat wij de heer Walker voor deze hulp dank verschuldigd zijn.

Het is natuurlijk overbodig te zeggen dat dit boekdeel met lezingen niet is wat de heer Spurgeon ervan zou hebben gemaakt als hij het gedrukt had mogen zien. Wij erkennen dat volledig, en toch is elke mogelijke inspanning geleverd om het werk zo behulpzaam mogelijk te maken voor hen voor wie het in het bijzonder bedoeld is. In de catalogus van boeken met anekdoten, illustraties enzovoort is dat "enzovoort" tamelijk ruim opgevat. Het omvat ook de recensies in *Sword and the Trowel* van alle werken van dit soort die nuttig konden zijn voor predikanten, studenten, plaatselijke predikers, zondagsschoolleraren en christelijke werkers in het algemeen. De besprekingen van deze boeken met illustraties, die in "het tijdschrift van de heer Spurgeon" verschenen tot aan zijn opneming in de heerlijkheid, zijn bijna

allemaal (zo niet allemaal) door hemzelf geschreven. Met de lezingen 5 en 6 en bijlage A kunnen de lezers dus zien wat de overleden predikant van de Metropolitan Tabernacle de beste boeken van dit soort vond die hij onder ogen had gekregen. Hij was zelf zo'n meester in *The Art of Illustration* dat zijn oordeel over dit onderwerp extra gewicht heeft door zijn lange praktische ervaring. Dat zal het ongetwijfeld voor anderen van grote waarde maken.

Voor de recensies moest een bepaalde volgorde worden gekozen. Elke andere indeling zou onbillijk hebben geleken, en daarom is besloten dat de besprekingen worden gedrukt zoals ze in het tijdschrift verschenen, in chronologische volgorde. De verkoopprijzen van de boeken zijn vermeld ter oriëntatie van wie ze wil kopen. Bij besproken werken die nu niet meer in druk zijn, is dat vermeld, om teleurstelling te voorkomen bij de lezers en nutteloze navraag bij uitgevers. Het kan zijn dat boeken die niet meer in druk zijn, nog wel te krijgen zijn bij antiquaren. Waar de boeken uit de handen van de oorspronkelijke uitgevers zijn overgegaan, zijn de namen van de huidige uitgevers ingevoegd, met de prijzen waartegen de boeken nu te koop zijn.

De uitgave van dit boekdeel zal bij de predikanten die op het Predikantencollege zijn opgeleid veel herinneringen oproepen aan hun "onvergelijkelijke president". De gelukkige vrijdagmiddagen waarop deze en soortgelijke lezingen voor hen werden gehouden, zullen nooit vervagen uit het geheugen van de bijzonder bevoorrechte kring van broeders die de eer had aan de voeten van C. H. Spurgeon te zitten. Wie de inhoud van dit boek en de drie vorige reeksen lezingen leest, zal althans ten dele begrijpen waarom "Spurgeons mannen" steeds meer treuren over het verlies van hun geliefde leider. Maar alles wat hij onder God voor zijn zonen in het geloof was, zullen zij nooit helemaal kunnen weten. Och, mocht iedereen die onder zijn gezegende invloed kwam, meer op hem gaan lijken en daardoor worden, zoals hij was, "*een goed dienaar van Jezus Christus*"!

Voor de informatie van vrienden die het karakter en het doel van de *Lessen aan mijn studenten* van de heer Spurgeon niet goed kennen, is het goed hier weer te geven wat hij, bijna verontschuldigend, schreef toen hij eerdere voorbeelden daarvan aan het oordeel van het grote publiek voorlegde: "Mijn lezingen op het College zijn informeel, vertrouwelijk, vol anekdotes en vaak humoristisch. Ik maak ze met opzet zo, passend bij de gelegenheid. Aan het eind van de week ontmoet ik de studenten, en dan vind ik hen moe van strengere studies. Ik acht het het beste om in mijn voordrachten zo levendig en boeiend te zijn als ik maar kan. Zij hebben hun buik vol van klassieke talen, wiskunde en godgeleerdheid. Ze zijn alleen nog in staat iets te ontvangen dat hun aandacht trekt en vasthoudt en hun hart in vuur zet. Onze eerbiedwaardige docent, de heer Rogers, vergelijkt mijn vrijdagse werk met het scherpen van de speld. Het vormen van de kop, het rechtmaken, het aanbrengen van het metaal en het polijsten zijn in de loop van de week gedaan, en dan wordt het proces afgesloten met een poging om er punt en scherpte aan te geven. Om daarin te slagen mag de docent zelf niet saai zijn en ook geen grote inspanning van zijn gehoor eisen. Bij mijn jonge broeders voel ik mij even thuis als in de schoot van mijn gezin, en daarom spreek ik zonder terughoudendheid … In elk geval bied ik niets aan wat mij niets heeft gekost, want ik heb mijn best gedaan en mij veel moeite getroost. Daarom stel ik mijn werk met een gerust geweten ter beschikking van mijn broeders. Ik hoop vooral dat jonge predikers het zorgvuldig lezen, want hun vooruitgang is mijn voornaamste doel geweest. Ik heb mijn toespraken geheel voor studenten en beginners in het preken gemaakt. Ik vraag dat ze altijd vanuit dat gezichtspunt worden bekeken. Veel opmerkingen die tegenover rauwe rekruten heel gepast zijn, zouden namelijk een grove onbeschaamdheid zijn tegenover meesters in Israël. Elke welwillende lezer zal het doel en de bedoeling in gedachten houden."

Enige tijd voordat hij thuis werd geroepen, had de heer Spurgeon een vriend opdracht gegeven om uit zijn gepubliceerde preken alle anekdoten en illustraties te kiezen die hij bij het preken had gebruikt. Hij was van plan die in een aantal kleine boekdelen uit te geven. Hij hoopte dat ze nuttig zouden zijn voor andere predikers en sprekers. Mogelijk volgt het eerste van deze reeks snel op het huidige werk, want het zou een passend vervolg zijn op *The Art of Illustration*. Intussen is als tweede bijlage bij dit boek een lijst opgenomen van alle werken met illustraties van de heer Spurgeon die al zijn verschenen. Er zijn nog veel meer van zijn *Lessen aan mijn studenten* die nog niet gedrukt zijn, waaronder een reeks over het belangrijke onderwerp van het zielenwinnen. Die worden voor de pers voorbereid en zullen worden uitgegeven wanneer de gelegenheid zich voordoet.

Onze taak is nu voltooid. Zij was beslist niet gemakkelijk, en wij hebben haar steeds verricht met de herinnering aan de geliefde president en predikant, die het werk onmetelijk veel beter zou hebben gedaan. Toch zijn wij vol godvruchtige dankbaarheid dat opnieuw een boekdeel met zijn genadige en blijmoedige uitspraken is voltooid. Wij sluiten onze "Inleidende aantekeningen" af met de eigen woorden van de heer Spurgeon bij de uitgave van de vorige reeks lezingen: "In de hoop dat het opkomende geslacht van predikers en door hen de gemeente van God er voordeel van zal hebben, wordt dit boek aangeboden aan de dienst van de Heere, in de hoop dat Hij het zal gebruiken tot Zijn eigen eer."

J. W. H.

Lezing 1

Verhelderende beelden in de prediking

Het onderwerp dat nu voor ons ligt, is het gebruik van beelden in onze preken. Misschien bereiken we ons doel het best als we in deze toespraak zelf een beeld uitwerken. Er is immers geen betere manier om de pottenbakkerskunst te leren dan door een pot te maken. De kostelijke Thomas Fuller zegt: "Argumenten zijn de pijlers van het gebouw van een preek, maar gelijkenissen zijn de vensters die het beste licht geven." De vergelijking is raak en veelzeggend, en we zullen ons betoog onder haar leiding opbouwen.

De voornaamste reden om vensters in een huis te maken is, zoals Fuller zegt, het binnenlaten van licht. Gelijkenissen, vergelijkingen en beeldspraak doen dat. Daarom gebruiken we ze om ons onderwerp te illustreren, of anders gezegd: om het "met licht te verhelderen", want zo vertaalt Dr. Johnson het woord *illustreren* letterlijk. Vaak slaagt de verklarende uitleg er niet in onze hoorders te verlichten. Dan kunnen we hun toch onze bedoeling laten zien door een venster te openen en het aangename licht van de vergelijking binnen te laten. Onze Zaligmaker, Die het licht van de wereld is, zorgde ervoor Zijn rede met gelijkenissen te vullen, zodat het gewone volk Hem graag hoorde. Zijn voorbeeld geeft hoog gezag aan de gewoonte om hemelse onderwijzing met vergelijkingen en beelden te verlichten. Aan iedere prediker van de gerechtigheid, net als aan Noach, geeft de wijsheid het bevel: "*Gij zult een venster aan de ark maken.*" U kunt lastige definities en verklaringen opstapelen en uw hoorders toch in het duister laten over wat u bedoelt. Maar een volkomen passend beeld maakt de be-

tekenis wonderlijk helder. De platen in *The Illustrated London News* geven ons een veel beter idee van het landschap dat ze voorstellen dan de beste beschrijvende tekst kan geven. Met het onderwijs van de Schrift is het vrijwel hetzelfde: de abstracte waarheid staat veel levendiger voor ons als er een concreet voorbeeld bij wordt gegeven, of als de leer zelf in beeldtaal gekleed wordt. Zelfs in de kortste toespraak hoort zo mogelijk minstens één goed beeld te staan. Zo zag Ezechiël in zijn visioen van de tempel dat zelfs de kamertjes vensters hadden die bij hun grootte pasten. Als wij trouw zijn aan de geest van het evangelie, streven we ernaar de dingen duidelijk te maken. We willen eenvoudig zijn en begrepen worden door de ongeletterdste van onze hoorders. Laten we de mensen dus veel beelden en gelijkenissen voorhouden. Wijs was hij die zei: "De wereld onder mij is een spiegel waarin ik de wereld boven mij kan zien. De werken van God zijn de almanak van de herder en het abc van de ploeger." Wij hebben niets te verbergen en zijn dus ook niet gebrand op duisterheid. Lycophron verklaarde dat hij zich aan een boom zou ophangen als hij iemand vond die zijn gedicht "De profetie van Cassandra" kon begrijpen. Gelukkig stond er niemand op om hem tot zo'n misbruik van hout te brengen. Wij denken dat er onder de predikanten broeders te vinden zijn die met hun preken gerust hetzelfde risico zouden kunnen nemen. Ook onder ons zijn er nog die lijken op Heraclitus, die "de Duistere Leraar" werd genoemd, omdat zijn taal elk begrip te boven ging. Sommige mystieke toespraken zijn zo dicht, dat het licht erin zou doven als een fakkel in de *Grotta del Cane*. Ze bestaan uit het onmiskenbaar duistere en het onverklaarbaar ingewikkelde, en alle hoop om ze te begrijpen mag worden opgegeven. Zo'n redekunst beoefenen wij niet. We denken er net zo over als Joshua Shute, die zei: "De preek met de meeste eenvoud bevat de meeste geleerdheid. Daarom zei een groot geleerde vaak: 'Heere, geef mij geleerdheid genoeg om eenvoudig genoeg te kunnen preken.'"

Vensters verhogen het genot en de gezelligheid van een woning enorm, en zo maken beelden een preek aangenaam en boeiend. Een gebouw zonder vensters zou eerder een gevangenis zijn dan een huis, want het zou volkomen donker zijn en niemand zou het willen huren. Op dezelfde manier is een toespraak zonder gelijkenis saai en dor, en brengt ze een zware vermoeiing van het vlees met zich mee. De prediker in Salomo's Prediker "*zocht aangename woorden uit te vinden*", of, zoals het Hebreeuws zegt, "woorden van behagen". Beeldspraak en vergelijkingen zijn voor onze hoorders vast en zeker een verlustiging. Laten we hun het zout van de gelijkenis bij het vlees van de leer niet onthouden. Onze gemeenten luisteren met genoegen naar ons als we hun een goede portie beeldspraak geven. Terwijl er een anekdote wordt verteld, rusten ze uit, halen ze adem en laten ze hun verbeelding de vrije loop. Zo bereiden ze zich voor op het zwaardere werk dat hun wacht bij het luisteren naar onze diepere uiteenzettingen. Enkele jaren geleden zaten wij in een derdeklascoupé in de oostelijke graafschappen. We waren lange tijd zonder lamp geweest, en toen een reiziger een kaars aanstak, was het prettig om te zien hoe alle ogen die kant op draaiden en zich over het licht verheugden. Dat is vaak ook het effect van een treffende vergelijking midden in een preek: ze verlicht de hele zaak en verblijdt elk hart. Zelfs de kleine kinderen sperren hun ogen en oren open, en een glimlach verheldert hun gezichtjes als wij een verhaal vertellen. Ook zij verheugen zich immers in het licht dat door onze vensters naar binnen stroomt. We durven wel te zeggen dat ze vaak wensen dat de preek helemaal uit beelden bestond, zoals de jongen een koek wilde die helemaal uit rozijnen bestond. Maar dat mag niet. Er is een gulden middenweg, en daar moeten we ons aan houden: onze toespraak moet prettig om naar te luisteren zijn, maar geen louter tijdverdrijf. Er is geen enkele reden waarom het prediken van het evangelie een treurige bezigheid zou moeten zijn, voor de spreker of voor de hoorder. Laten al onze preken op een aangename manier nuttig zijn. Een huis mag geen dik-

ke muren zonder openingen hebben, en een toespraak mag niet louter uit massieve blokken leer bestaan zonder een venster van vergelijking of een traliewerk van poëzie. Doet ze dat wel, dan zullen onze hoorders ons geleidelijk verlaten. Ze blijven liever thuis om hun favoriete schrijvers te lezen, wier levendige taalbeelden hun geest meer genot geven.

Elke architect zal u vertellen dat hij zijn vensters ziet als een gelegenheid om sierlijkheid in zijn ontwerp te brengen. Een gebouw kan massief zijn, maar het kan niet behagen als het niet wordt onderbroken door vensters en andere details. Het paleis van de pausen in Avignon is een immens bouwwerk. Maar de vensters aan de buitenkant zijn er zo weinig, dat het helemaal het aanzien van een kolossale gevangenis heeft en niets laat zien van wat een paleis zou moeten zijn. Preken moeten worden onderbroken, gevarieerd, versierd en verlevendigd, en niets doet dat zo goed als het gebruik van typen, zinnebeelden en voorbeelden. Natuurlijk is versiering niet het hoofdpunt dat we in het oog moeten houden. Toch dragen vele kleine voortreffelijkheden bij aan de volmaaktheid, en dit is er één van. Daarom mag het niet over het hoofd worden gezien. Toen de wijsheid haar huis bouwde, hieuw ze haar zeven pilaren uit, tot heerlijkheid en schoonheid, en niet alleen tot steun van het gebouw. Zouden wij dan denken dat een ruwe hut goed genoeg is voor de schoonheid van de heiligheid om in te wonen? Een genadige toespraak wordt zeker niet beter doordat alle bevalligheid van taal eraan ontbreekt. Opzichtige opsmuk keuren we af, maar een passende schoonheid van uitdrukking cultiveren we. De waarheid is een koningsdochter en haar kleding moet van gouden borduursel zijn. Haar huis is een paleis, en daarvan moet gelden: "*uw glasvensters zal Ik kristallijnen maken, en uw poorten van robijnstenen*".

Beelden verlevendigen een gehoor en wekken de aandacht. Vensters die open kunnen (en dat is, helaas, in onze kerkgebouwen niet vaak het geval) zijn een grote zegen. Ze verfrissen en verkwikken het

gehoor met een beetje frisse lucht, en wekken de arme sterfelijken die slaperig worden van de bedompte lucht. Een venster zou, volgens zijn naam (Engels: *window*), een windedeur moeten zijn waardoor een zuchtje lucht bij het gehoor kan komen. Zo moet ook een oorspronkelijke stijlfiguur, een verheven beeld, een eigenaardige vergelijking of een rijke allegorie een bries van gelukkige gedachten over onze hoorders laten waaien. Die gaat als een levengevende adem over hen heen, wekt hen uit hun onverschilligheid en prikkelt hun vermogens om de waarheid te ontvangen. Wie gewend is aan het slaapverwekkende gepreek van sommige waardige godgeleerden, zou zich erg verbazen als hij de geestdrift en de levendige vreugde zag waarmee gemeenten luisteren naar een rede waardoor een rustige stroom van gelukkige, natuurlijke beelden vloeit. Dor als een woestijn zijn veel bundels preken die op de stoffige planken van de boekhandelaren te vinden zijn. Maar als ze in duizend alinea's één enkele vergelijking bevatten, is die als een oase in de Sahara en houdt ze de ziel van de lezer in leven. Denk bij het vormen van een toespraak weinig aan de boekenworm, die zeker zijn deel van het vlees krijgt, hoe droog uw leer ook is. Heb medelijden met de hongerigen vlak om u heen, die door uw preek leven moeten vinden, anders vinden ze het nooit. Als sommige van uw hoorders blijven slapen, zullen ze onvermijdelijk in de eeuwige verdoemenis wakker worden, want ze horen geen andere hulpvaardige stem.

Terwijl we beelden aanbevelen voor het noodzakelijke gebruik, moeten we onthouden dat ze niet de kracht van een preek zijn, net zomin als een venster de kracht van een huis is. Mede daarom mogen er niet te veel zijn. Te veel openingen voor het licht kunnen de stevigheid van een gebouw ernstig aantasten. We hebben preken gekend die zo vol beeldspraak zaten dat ze zwakke, en we hadden bijna gezegd gammele bouwwerken werden. Preken mogen geen boeketten bloemen zijn, maar schoven tarwe. Heel mooie preken zijn meestal heel nutteloze preken. Wie naar sierlijkheid streeft, loopt het misluk-

ken tegemoet. Er kan te veel van het goede zijn: een glazen huis is niet de gemakkelijkste woonplaats, en behalve andere bezwaren heeft het de grote fout dat het stenengooiers deerlijk in verleiding brengt. Als een kritische tegenstander onze beelden aanvalt, maakt hij er meestal korte metten mee. Voor welgezinde geesten zijn beelden bewijsmiddelen, maar voor tegenstanders zijn ze gelegenheden tot aanval: de vijand klimt door het venster naar binnen. Vergelijkingen zijn tweesnijdende zwaarden, die naar beide kanten snijden. Wat een scherp en treffend beeld lijkt, kan vaak geestig tegen u worden gekeerd, zodat er ten koste van u gelachen wordt. Verlaat u daarom niet op uw beelden en gelijkenissen. Zelfs een middelmatig man kan zich tegen een superieur verstand verdedigen als hij vaardig het geweer van zijn aanvaller tegen hemzelf richt. Hier is een voorbeeld dat mijzelf betreft. Ik geef het juist daarom, want deze lezingen zijn al die tijd autobiografisch geweest. Ik geef een knipsel uit een van onze godsdienstige bladen. "De heer Beecher is netjes onderuit gehaald in *The Sword and the Trowel*. In zijn *Lectures on Preaching* beweert hij dat de heer Spurgeon 'ondanks zijn calvinisme' succes heeft gehad. Daarbij merkt hij op dat 'de kameel niet beter reist, en ook niet nuttiger is, vanwege de bult op zijn rug'. Het beeld is niet gelukkig gekozen, want de heer Spurgeon pareert als volgt: 'Natuurkundigen verzekeren ons dat de bult van de kameel in de ogen van de Arabieren van groot belang is, want zij beoordelen de toestand van hun dieren naar de grootte, de vorm en de stevigheid van hun bulten. De kameel teert op zijn bult als hij door de woestijn trekt. In dezelfde mate als het dier over de zandvlakten reist en gebrek en vermoeidheid lijdt, slinkt de massa. Pas als de bult weer op omvang is gekomen, is hij geschikt voor een lange reis. Het calvinisme is dus het geestelijke voedsel dat een mens in staat stelt voort te werken op de wegen van de christelijke dienst. En al wordt het als een bult bespot door wie alleen maar toekijken, zij die de vermoeiende paden van een woestijnervaring bewandelen, kennen de waarde ervan maar al te goed om het te

willen missen, zelfs als daar de schitterende talenten van een Beecher voor in de plaats konden worden gegeven.'" Illustreer vooral, maar laat de preek niet louter uit beelden bestaan, want dan is ze alleen geschikt voor een vergadering van onnozelen. Een boek wordt er beter van als er gravures in staan, maar een plakboek dat louter uit houtsneden bestaat, is gewoonlijk bedoeld voor kleine kinderen. Ons huis moet worden opgetrokken uit het stevige metselwerk van de leer, op het diepe fundament van de inspiratie. De pijlers ervan moeten uit degelijke Schriftargumenten bestaan, en elke steen van de waarheid moet zorgvuldig op zijn plaats worden gelegd. Daarna moeten de vensters in goede orde worden aangebracht, in "*drie rijen*" als we willen: "*venster was tegenover venster*", zoals in het huis van het woud van Libanon. Maar een huis wordt niet gebouwd ter wille van de vensters, en een preek mag ook niet zo worden opgezet dat er een geliefde fabel in past. Een venster is slechts een gemak dat ondergeschikt is aan het hele ontwerp, en dat geldt ook voor de beste illustratie. We zijn dwaas als we een toespraak samenstellen om een beeld te tonen. Dan zijn we even dwaas als een architect die een kathedraal bouwt om een glas-in-loodraam te laten zien. We zijn niet in de wereld gezonden om een Crystal Palace te bouwen waarin kunstwerken en modieuze elegantie worden uitgestald. Als wijze bouwmeesters moeten wij een geestelijk huis opbouwen tot een woonstede van God. Ons gebouw is bedoeld om te blijven staan en voor dagelijks gebruik, en daarom mag het niet louter kristal en kleur zijn. Als dienaren van het evangelie raken we de weg helemaal kwijt als we streven naar schittering en opsmuk.

Het is onmogelijk een regel te geven voor hoeveel versiering er in elke toespraak hoort te zijn. Ieder moet dat zelf beoordelen. Echte smaak in kleding laat zich niet gemakkelijk omschrijven, en toch weet iedereen wat het is. Zo is er ook een literaire en geestelijke smaak, die zichtbaar moet zijn in het afmeten van beeldspraak en stijlfiguren in elke openbare rede. "*Ne quid nimis*" is een goede waarschuwing:

wees niet te gretig om op te smukken en te versieren. Sommige mensen lijken nooit genoeg te krijgen van beelden: elk van hun zinnen moet een bloem zijn. Ze omreizen zee en land om een nieuw stukje gekleurd glas voor hun vensters te vinden. Ze breken de muren van hun toespraken af om overbodige versiering binnen te laten, tot hun werk meer lijkt op een fantastische grot dan op een huis om in te wonen. Ze vergissen zich ernstig als ze denken dat ze zo hun eigen wijsheid tonen of hun hoorders baten. Ik zou bijna willen dat de vensterbelasting terugkwam, als die deze dichterlijke broeders zou afremmen. De wet stond, geloof ik, acht vensters vrij van belasting toe. Zo zouden wij ook "*weinige (dat is acht)*" beelden van kritiek kunnen vrijstellen, maar alles daarboven zou zwaar moeten betalen. Bloemen op tafel bij een maaltijd zijn mooi genoeg. Maar niemand kan van boeketten leven, en ze worden voorwerpen van minachting als ze ons worden voorgezet in plaats van stevig voedsel. Het verschil tussen een beetje zout bij uw vlees en gedwongen worden het hele zoutvat leeg te eten is voor iedereen duidelijk. We zouden willen dat zij die zoveel zinnebeelden, symbolen, figuren en vondsten uitstorten, bedachten dat misselijkheid bij de redekunst niet prettiger is dan bij het eten. Genoeg is een feest, en te veel mooie dingen kunnen een groter kwaad zijn dan helemaal geen.

Het is een veelzeggend feit dat de neiging om te overvloeien van beeldspraak en illustraties zwakker wordt naarmate mensen ouder en wijzer worden. Misschien is dat voor een deel te wijten aan het afnemen van hun verbeeldingskracht, maar het valt ook samen met het rijpen van hun verstand. Sommigen moeten noodgedwongen minder beelden gebruiken, omdat die hun niet meer zo toevloeien als vroeger. Maar dat is niet altijd het geval. Ik ken mannen die nog steeds een groot gemak hebben in het gebruik van beelden, maar het nu minder nodig vinden die gave te gebruiken dan in hun jongere jaren. Ze hebben immers het oor van het volk en zijn vastbesloten dat oor te vullen met onderwijs dat zo beknopt is als ze het maar kunnen ma-

ken. Begint u bij een volk dat het evangelie niet heeft gehoord en wiens aandacht u moet winnen, dan kunt u haast niet te ver gaan in het gebruik van beeldspraak. Onze Heere Jezus Christus gebruikte er veel van. Ja, "*zonder gelijkenis sprak Hij tot hen niet*", omdat ze niet zo ver opgeleid waren dat ze zuiver leerstellige waarheid met vrucht konden horen. Het valt op dat er na de uitstorting van de Heilige Geest minder gelijkenissen werden gebruikt en dat de heiligen duidelijker door God werden onderwezen. Toen Paulus in zijn brieven tot de gemeenten sprak of schreef, gebruikte hij weinig gelijkenissen, want hij richtte zich tot mensen die in de genade gevorderd waren en bereid waren te leren. Toen christelijke geesten vooruitgang boekten, werd de stijl van hun leraren minder figuurlijk en duidelijker leerstellig. In de klassieken van het college zien we zelden gravures. Die zijn bewaard voor de spellingboekjes van de bewaarschool. Dit moet ons wijsheid leren en ons doen inzien dat wij niet aan harde, vaste regels gebonden zijn. We moeten elke manier van onderwijzen meer of minder gebruiken, al naargelang onze eigen toestand en die van ons volk.

Beelden moeten echt licht werpen op het onderwerp waar het om gaat. Anders zijn het schijnvensters, en alle schijn is een gruwel. Toen de vensterbelasting nog gold, sloten veel mensen in landhuizen de helft van hun ramen af door ze dicht te pleisteren. Daarna lieten ze het pleisterwerk beschilderen om op ruiten te lijken. Zo was er nog de schijn van een venster, hoewel er geen zonlicht binnen kon komen. Ik herinner me nog goed de donkere kamers in de pastorie van mijn grootvader, en mijn verbazing dat mensen moesten betalen voor het licht van de zon. Blinde vensters zijn passende zinnebeelden van beelden die niets verhelderen en zelf uitleg nodig hebben. Hoogdravendheid is nergens kenmerkender dan in haar beeldspraak. Daar vermaakt ze zich in een waar carnaval van bombast. We kunnen verscheidene prachtige staaltjes aanhalen van verheven *spread-eagleism* en grootse onzin. Eén staaltje volstaat echter als gunstig voorbeeld

van een vorm van vertoon die aan de overkant van het water vaker voorkomt dan in deze ouderwetse streken. De naam van de schrijver noemen we niet, maar het uittreksel wordt woordelijk gegeven en is genomen uit een preek over "*het sterven is mij gewin*". Laat de jonge prediker het overdenken en zich erover verbazen, maar laat hij het niet navolgen. We geven de hele passage vanwege de fregatvogel en de trap van graniet, porfier en jaspis.

> "Er is een vogel die zeelieden de 'fregatvogel' noemen, met vreemde gewoonten en nog vreemder kracht. Mensen zien hem in alle luchtstreken, maar nooit heeft een mensenoog hem nog dicht bij de aarde gezien. Met vleugels van machtige spanwijdte, hoog gedragen, zeilt hij voort. Mensen in het hoge noorden zien hem om middernacht voortgaan te midden van het noorderlicht. Hij zeilt met uitgestrekte vleugels te midden van die geweldige vlammen en neemt de kleur aan van de golven van licht die om hem opzwellen en deinen. Mensen in de tropen zien hem op het heetst van de middag, zijn verenkleed geheel rood gekleurd door de felle stralen die onschadelijk op hem neerslaan. Te midden van hun gloeiende hitte draagt hij zich voort, majestueus, onvermoeibaar. Nooit is hij gezien afdalen uit zijn hoge vliegbaan, nooit afwijken. Voor velen is hij een mythe, voor allen een mysterie. Waar is zijn zitstok? [Dit is werkelijk prachtig. Laten we eraan toevoegen: "Wie zal zout op zijn staart leggen?"] Waar rust hij? Waar is hij uitgebroed? Niemand weet het. Men weet alleen dat boven de wolken, boven het bereik van de storm, boven het rumoer van dwarsstromingen, deze hemelvogel (laten we hem zo noemen) op zichzelf dragende vleugels, die het beneden zich achten de lucht te slaan waarop ze rusten, majestueus voortgaat. [Grootse gedachte! Het beest vliegt zonder zijn vleugels te bewegen, en vindt het beneden zich de lucht te slaan, en terecht, want hij verslaat de hele schepping.] Zo zal mijn hoop zijn. Aan beide polen van het leven, boven de wolken van verdriet, verheven boven de stormen die op mij neerslaan, op hoge, onvermoeibare vleugel, de aarde verachtend, zal ze voortgaan. Nooit zal ze afdalen, nooit afwijken van haar verheven vliegbaan. Ze zullen haar zien in de morgen van mijn leven. Ze zullen

haar zien in de hete middag. En wanneer de schaduwen vallen, mijn zon ondergegaan zijnde, volgens uw spreekwijze, maar volgens de mijne, wanneer de schaduwen verdwijnen, mijn zon opgegaan zijnde, zal het laatste wat ze van mij zien deze hoop zijn op het gewin in het sterven, terwijl ze op vaste vleugel wegzeilt en verdwijnt in het eeuwige licht."

"Ik voel, vrienden, dat geen aansporing van mij u zal optillen tot dit voetstuk van gehouwen graniet, waarop het aan de monumentale vroomheid gegeven is te staan. [Heel juist: een aansporing kan een mens niet goed op een voetstuk tillen. Daar is een been of een arm voor nodig. Maar wat is monumentale vroomheid?] Alleen door ontleding, door overpeinzing, door een gedachte die in de nachtelijke uren de majestueuze uitspraken van de Schrift overweegt en bij het open traliewerk — of, nog beter, onder de grote koepel — in gebed buigt en gemeenschap oefent met de mogelijkheden die voorbij dit leven liggen, als onbezette tronen die op bewoners wachten. Alleen op deze manier, en op andere die de Geest ingeeft aan geesten die ze kunnen ontvangen, zult u of wie ook ooit opstijgen tot het niveau van de aandoening die de tekst dicteerde. Waar is Paulus vandaag? Waar staat hij, die vanuit zijn gevangenis in Rome dit onsterfelijke woord uitzond? Is er een van ons die de bewering '*het sterven is mij gewin*' heeft bevestigd? Niemand." [Een tamelijk veilige vraag! Wie van ons is dood geweest?] "Wij weten dat hij in heerlijkheid wandelt. Hij beweegt zich door de majestueuze ruimten waar zelfs de Godheid zich niet beklemd voelt. [Welsprekend, of godslasterlijk, welke van de twee?] Na al zijn strijd is hij ingegaan tot de rust. Toch, wat heeft hij ontvangen dat niet ook voor ons in reserve ligt? Wat heeft hij dat hem niet als gave is toegekomen? En is zijn God niet de mijne en de uwe? Zal de eeuwige Vader met partijdige hand voeden? Zal Hij onderscheid maken en iemand worden die de persoon aanziet, zelfs aan Zijn eigen tafel? De vroomheid kan nooit het vreselijke vermoeden in haar geest opnemen. Onze Vader voedt Zijn kinderen allemaal op dezelfde manier, en de kleren die zij dragen zijn gesneden uit een koninklijke stof, namelijk Zijn gerechtigheid. Ze stralen als zonnen die

door de werking van een verheven beweging tot een samenstand zijn gebracht. Sta dan op, mijn vrienden, u, volk van Zijn liefde, sta op en klim met mij de machtige trap, waarvan de treden veranderen van graniet in porfier en van porfier in jaspis naarmate wij opstijgen, totdat onze voeten, rein als zij zelf, staan op de kristallen zee die zich in naadloze reinheid uitstrekt voor de troon." [Naar boven, naar de zee! En nog wel drie trappen op! Verheven gedachte, of in elk geval maar één stap daarvandaan.]

Dit stuk hoogdravende welsprekendheid werpt op niets licht en stelt ons niet in de geringste mate in staat te begrijpen waarom "*het sterven is mij gewin*". Het doel van zulke taal is niet de hoorder te onderwijzen, maar hem te verblinden en hem, zo mogelijk, de gedachte bij te brengen dat zijn predikant een wonderbaarlijk redenaar is. Wie zich verlaagt tot welk effectbejag ook, verdient het de kansel te worden ontzegd voor de duur van zijn natuurlijke leven. Laat uw stijlfiguren werkelijk uw bedoeling uitdrukken en verklaren, anders zijn het stomme afgoden, die niet in het huis van de Heere mogen worden opgesteld.

Het is goed op te merken dat beelden niet te opvallend mogen zijn. Om ons beeld voort te zetten: ze mogen geen beschilderde vensters zijn, die de aandacht op zichzelf vestigen in plaats van het heldere daglicht binnen te laten. Ik spreek geen oordeel uit over vensters die versierd zijn met "glas van allerlei kleuren, dat glanst als weiden getooid met de bloemen van de lente". Ik heb alleen mijn eigen beeld op het oog. Onze beelden zijn er niet zozeer om gezien te worden, als wel om doorheen te kijken. Als u de gedachten van de hoorder van het onderwerp afleidt door zijn bewondering te wekken voor uw eigen bekwaamheid in beeldspraak, doet u meer kwaad dan goed. Op een van onze tentoonstellingen zag ik het portret van een koning. Maar de schilder had Zijne Majesteit omgeven met een prieel van bloemen, zo voortreffelijk geschilderd dat ieders oog van de koninklijke gestalte werd weggetrokken. Alle middelen van de schilderkunst

waren aan de bijzaken verspild, met als gevolg dat het portret, dat alles in alles had moeten zijn, een ondergeschikte plaats kreeg. Dit was zeker een fout in de portretschilderkunst, ook al kon het een succes in de kunst zijn. Wij moeten Christus aan het volk voorstellen als Hij Die "*voor de ogen te voren geschilderd is geweest, onder u gekruist zijnde*", en het lieflijkste zinnebeeld of het bekoorlijkste beeld dat de geest van ons goddelijke onderwerp afleidt, moet gewetensvol worden afgezworen. Jezus moet alles in allen zijn. Zijn evangelie moet het begin en het einde zijn van al ons spreken. Gelijkenis en dichtkunst moeten onder Zijn voeten zijn, en de welsprekendheid moet Hem als dienares ten dienste staan. Nooit mag de rede van de predikant op enige wijze een mededinger worden van zijn onderwerp. Dat zou Christus onteren en niet verheerlijken. Vandaar de waarschuwing dat de beelden niet te opvallend mogen zijn.

Uit die laatste opmerking volgt een andere: beelden zijn het best als ze natuurlijk zijn en uit het onderwerp voortkomen. Ze moeten zijn als die goed geplaatste vensters die duidelijk deel uitmaken van het plan van een gebouw, en niet achteraf zijn ingevoegd of louter ter versiering. De kathedraal van Milaan vervult mijn geest met buitengewone bewondering. Ze lijkt me altijd te zijn opgegroeid uit de aarde als een kolossale boom, of liever als een woud van marmer. Van de voet tot de hoogste spits is elk detail een natuurlijke uitgroei, een deel van een goed ontwikkeld geheel, wezenlijk voor het hoofdidee. Ja, het is er onlosmakelijk mee verbonden. Zo moet een preek zijn: haar inleiding, indelingen, argumenten, oproepen en beelden moeten allemaal uit haarzelf voortkomen. Niets mag buiten levend verband met de rest staan. Het moet lijken alsof er niets bij kan worden gevoegd zonder dat het een uitwas is, en niets kan worden weggenomen zonder schade aan te richten. Er moeten bloemen in een preek staan, maar het merendeel ervan moet bestaan uit bloemen van de bodem. Geen sierlijke uitheemse gewassen, die duidelijk met veel zorg uit een ver land zijn aangevoerd, maar het natuurlijke opschie-

ten van een leven dat eigen is aan de heilige grond waarop de prediker staat. Stijlfiguren moeten passen bij de stof van de toespraak. Een roos aan een eik zou misplaatst zijn, en een lelie die uit een populier opspringt zou onnatuurlijk zijn. Alles moet uit één stuk zijn en een duidelijk verband hebben met de rest. Af en toe mag een beetje barbaarse pracht worden toegestaan, in de trant van Thomas Adams, Jeremy Taylor en andere leraars in Israël, die de waarheid versieren met zeldzame edelstenen en goud van Ofir, van ver gehaald. Toch wil ik dat u opmerkt wat Dr. Hamilton over Taylor zegt, want het is een waarschuwing voor wie het oor van de menigte willen winnen. "Gedachten, bijvoeglijke woorden, voorvallen en beelden kwamen met onweerhoudbare overvloed aanzetten, en ze waren allemaal zo toepasselijk en schoon, dat het moeilijk was er een van weg te sturen. Daarom probeerde hij voor allemaal een plaats en gebruik te vinden, voor 'bloemen en vlindervleugels' evengoed als voor 'tarwe'. En als hij de schakels van zijn logische keten niet kon smeden uit 'de ringetjes van de wijnrank' en 'de lokken van een pas gespeend jongetje', kon hij zijn onderwerp in elk geval versieren met voortreffelijke tooi. De passages uit zijn geliefde Augustinus en Johannes Chrysostomus, en uit zijn niet minder geliefde Seneca en Plutarchus, weet de geleerde te vergeven. De eekhoorn wordt niet meer verleid om noten naar zijn voorraad te dragen dan de boekengeleerde schrijver wordt verleid om mooie passages van zijn favoriete schrijvers over te brengen naar zijn eigen bladzijden. Helaas, hij weet nauwelijks hoe flauw en betekenisloos ze zijn voor wie niet dezelfde wandelingen heeft gemaakt en niet de vreugde heeft gedeeld waarmee hij grote buit vond. Voor hem roept elke gepolijste schelp zijn herfstverhaal op van bossen en bosjes, en van zonlicht dat door de gele bladeren neerstroomt. Maar boven die curieuze verzameling verkiest 'het grote publiek' verreweg een pint hazelnoten van de kar van een venter." Geen beelden zijn half zo treffend als die welke aan bekende voorwerpen zijn ontleend.

Op vreemde bodem groeien veel mooie bloemen, maar het dierbaarst voor het hart zijn die welke bloeien aan de deur van ons eigen huisje.

Uitwerken tot in de kleinste details is af te raden als we beelden gebruiken. Het beste licht komt binnen door het helderste glas: te veel verf houdt de zon buiten. Gods altaar moest van oudsher van aarde of van ongehouwen steen gemaakt worden, want het woord zei: "*zo gij uw houwijzer daarover verheft, zo zult gij het ontheiligen*" (Exodus 20:25). Een gekunstelde, kunstmatige stijl, waarop het graveermes veel sporen heeft nagelaten, past beter bij menselijke pleidooien in de rechtbank, op het forum of in de senaat dan bij profetische uitspraken die in de naam van God worden gedaan en tot bevordering van Zijn eer. De gelijkenissen van onze Heere waren zo eenvoudig als verhalen voor kinderen, en zo natuurlijk mooi als de lelies die opkwamen in de dalen waar Hij het volk onderwees. Hij ontleende geen legende aan de Talmoed en geen sprookje aan Perzië, en Hij haalde Zijn zinnebeelden niet van over zee. Hij woonde onder Zijn eigen volk en sprak over gewone dingen in huiselijke taal, zoals nooit een mens gesproken heeft, en toch zoals elke oplettende mens zou moeten spreken. Zijn gelijkenissen waren als Hijzelf en Zijn omgeving, en ze waren nooit geforceerd, fantastisch, schools of kunstmatig. Laten we Hem navolgen, want we zullen nooit een volmaakter of voor onze tijd geschikter voorbeeld vinden. Als we onze ogen openen, ontdekken we overal om ons heen een overvloed aan beelden. Er staat geschreven: "*Nabij u is het Woord*", en zo is ook de vergelijking bij dat Woord dichtbij:

> *"Alle dingen om mij heen, wat ze ook zijn,*
> *die ik ontmoet zoals het toeval wil,*
> *hebben een stem en een spraak in zich allemaal —*
> *vogels die zweven, en bijen die zoemen,*
> *het dier van het veld of van de stal;*
> *de bomen, de bladeren, het riet en de grassen;*
> *het beekje dat wegstroomt;*

> *de vogel in de lucht terwijl hij voorbijvliegt;*
> *of de bergen die roerloos blijven staan;*
> *en toch veranderen die onbeweeglijke massa's*
> *almaar, als dromen doen, de hele dag.*"

Er zal weinig behoefte zijn om te lenen uit de verborgen geheimen van de menselijke kunst, of om diep in de theorieën van de wetenschap door te dringen. In de natuur ligt het gouden beeld immers aan de oppervlakte, en het zuiverste is dat wat het bovenste ligt en het gemakkelijkst te zien is. Van de natuurlijke historie in al haar vertakkingen mogen we wel zeggen: "*het goud van dit land is goed*". De beelden die we ontlenen aan alledaagse verschijnselen, gezien door de ploeger en de voerman, zijn de allerbeste die de aarde kan opleveren. Een beeld is niet als een profeet, want het heeft de meeste eer in zijn eigen land. Wie het voorwerp het vaakst heeft gezien, heeft het meeste genoegen van het beeld dat eraan ontleend is. Ik vertrouw erop dat het nauwelijks nodig is eraan toe te voegen dat beelden nooit laag of gemeen mogen zijn. Ze hoeven niet hoogdravend te zijn, maar ze moeten altijd van goede smaak getuigen. Ze mogen alledaags zijn en toch ingetogen mooi, maar ruw en grof mogen ze nooit zijn. Een huis wordt onteerd door vuile vensters, vol spinnenwebben en aangekoekt vuil, dichtgeplakt met pakpapier of volgestopt met lompen. Zulke vensters zijn de kentekenen van een krot, niet van een huis. Er mag in onze beelden nooit zelfs maar het geringste spoor zijn van iets wat de meest kiese zedigheid zou kunnen kwetsen. Dat venster waaruit Izebel kijkt, bevalt ons niet. Net als op de bellen van de paarden moet op onze lichtste uitdrukkingen staan: "*De HEILIGHEID DES HEEREN*". Van wat het lage en gemene aanduidt, mogen we met de apostel zeggen: "*laat ook onder u niet genoemd worden, gelijkerwijs het den heiligen betaamt*". Al onze vensters moeten uitzien op Jeruzalem en geen enkel op Sodom. We willen onze bloemen altijd en alleen plukken uit het land van Immanuël, en Jezus Zelf zal hun geur en zoetheid zijn. Zo kan Hij, als Hij bij het traliewerk blijft staan om ons

over Zichzelf te horen spreken, zeggen: "*Uw lippen, o bruid! druppen van honigzeem; honig en melk is onder uw tong*". Wat buiten de grens van reinheid en goede naam groeit, mag nooit in onze kransen worden gebonden of onder de versieringen van onze toespraken worden geplaatst. Wat buitengewoon kunstig en treffend zou zijn in de rede van een volksredenaar of in de aanprijzing van een kermisventer, zou walgelijk zijn uit de mond van een dienaar van het evangelie. Er was een tijd dat we veel te veel voorbeelden van laakbare grofheid hadden kunnen vinden. Maar het zou onedelmoedig zijn ze nu te noemen, nu zulke dingen aan alle kanten worden veroordeeld.

Heren, zorg dat uw vensters niet gebroken, of zelfs maar gebarsten zijn. Met andere woorden: wees op uw hoede voor verwarde beelden en mank lopende vergelijkingen. Aan Sir Boyle Roche worden doorgaans enkele van de mooiste staaltjes van een mengelmoes van beeldspraak toegeschreven. We nemen aan dat de passage waarin hij zou hebben gezegd: "Ik ruik een rat; ik zie hem door de lucht zweven; ik zal hem in de kiem smoren", verzonnen is. Kleinere blunders komen in de taal van onze eigen landgenoten vaak genoeg voor. Een uitstekend voorstander van geheelonthouding riep uit: "Kameraden, laten we opstaan en aan het werk gaan! Laten we onze bijlen op de schouder nemen en de woeste plaatsen ploegen, tot het goede schip Matigheid vrolijk over het land zeilt." Jaren geleden hoorden we een vurige Ierse predikant uitroepen: "Garibaldi, meneer, hij is veel te groot een man om tweede viool te spelen voor zo'n ellendig hemellicht als Victor Emmanuel." Het was op een openbare vergadering, en daarom moesten wij ons netjes gedragen. Maar het zou een grote opluchting voor onze ziel zijn geweest als we ons hartelijk hadden mogen overgeven aan een lach om het schouwspel van Garibaldi met een viool, spelend voor een hemellicht. Een bepaald kinderversje klonk ons namelijk in de oren en stelde ons ernstgevoel zwaar op de proef. Een dichterlijke vriend spreekt ons als volgt bemoedigend toe:

> *"Ga voort, hoe ruw de weg ook is,*
> *al versperren vijanden uw pad,*
> *doof voor de keffende honden die*
> *uw voeten van het pad in de strik willen lokken."*

Onlangs sprak een broeder de wens uit dat wij "allen zielenwinners zouden zijn en de met bloed gekochte juwelen van de Heere zouden brengen om hun kronen aan Zijn voeten neer te werpen". De woorden hadden zo'n vroom geluid dat de hoorders de gebroken toestand van de uitdrukking niet opmerkten. Iemand uit uw eigen kring hoopte "dat elke student in staat gesteld mocht worden de evangelietrompet te blazen met zo'n helder en zeker geluid dat de blinden zouden zien". Misschien bedoelde hij dat ze hun ogen wijd zouden opensperren van verbazing over de verschrikkelijke schal. Maar het beeld was passender geweest als hij had gezegd "dat de doven zouden horen". Een Schots schrijver zegt, over een voorstel om een orgel te gebruiken bij de eredienst: "Niets anders dan het terugvallen op het Woord van God zal deze lawine van eigenwillige godsdienst en grove zonde stuiten."

De *Daily News* klaagde, bij de bespreking van een boek van een vooraanstaand nonconformistisch predikant, dat zijn beelden wat al te onhandelbaar waren. Zo sprak hij over iets wat een geheim was gebleven totdat een vreemd krachtige sleutel werd gestoken tussen de verborgen sluitstukken van het ouderlijke hart, en een ruwe ruk de sluisdeuren wijd openwierp en de gevangen stroom bevrijdde. Het is echter geen wonder dat gewone stervelingen blunders maken in beeldspraak, wanneer zelfs zijn wijlen Onfeilbare Heiligheid Pius IX over de heer Gladstone zei dat hij "plotseling naar voren was gekomen als een adder die de bark van Sint-Petrus aanvalt". Een adder die een bark aanvalt is wel wat veel voor de meest meegaande verbeelding, hoewel sommige geesten tot alle wonderen bereid zijn.

Een van die tijdschriften die zichzelf als de room van de room beschouwen, nam de moeite ons mee te delen dat de deken van Chi-

chester, als uitgekozen prediker in St. Mary's te Oxford, "de gelegenheid aangreep om de ritualisten te slaan, schenkel en heup, met grote woordenrijkdom en levendigheid". Simson sloeg zijn vijanden "*den schenkel en de heup, met een groten slag*", maar taal is buigzaam. Zulke blunders kunnen per bladzijde worden aangehaald. Ik heb er genoeg gegeven om u te laten zien hoe gemakkelijk de kruiken van de beeldspraak barsten en ongeschikt worden om onze bedoeling te dragen. De bekwaamste spreker kan zich af en toe in deze richting vergissen. Het is geen heel ernstige zaak, en toch kan het, als een dode vlieg, de heerlijke zalf bederven. Een paar broeders die ik ken, ontsporen voortdurend. Ze maken van elk beeld dat ze aanraken een warboel, en zodra ze een beeld naderen, verwachten we een ongeluk. Het zou verstandig van hen zijn alle stijlfiguren te mijden totdat ze weten hoe ze die moeten gebruiken. Want het is jammer als beelden zo verward zijn dat ze zowel de zin verduisteren als de lachlust opwekken. Verwarde beelden zijn echt een warboel. Laten we de mensen goede beelden geven of helemaal geen.

Op dit punt zal ik mijn lezing besluiten, die slechts bedoeld is als inleiding tot mijn onderwerp en niet als een volledige behandeling ervan.

Lezing 2

Anekdoten op de kansel

Vrij algemeen wordt erkend dat het verstandig is preken te verfraaien met een flink aantal illustraties. Maar anekdoten die daarvoor worden gebruikt, bekijken de preutse geesten van de kansel nog steeds met een zeker wantrouwen. Zo laag willen ze nog wel afdalen dat ze een zinnebeeld aanhalen, en ze verwaardigen zich de beeldspraak van een dichter te gebruiken. Maar zich bukken tot een eenvoudig, huiselijk verhaal, dat kunnen ze niet. Hun jongere ambtsbroeders zouden ze waarschijnlijk onder vier ogen zeggen: "Pas op dat u uzelf en uw heilige ambt niet verlaagt door anekdoten te vertellen. Die vallen het best bij het platte, ongeschoolde volk." Wij willen daar niet tegenover stellen dat iedereen overvloedig verhalen moet vertellen, want er moet onderscheid worden gemaakt. We geven grif toe dat er nuttige en bewonderenswaardige vormen van welsprekendheid zijn die door een boers verhaal zouden worden ontsierd. En er zijn geachte broeders wier aanleg het nooit zouden toelaten een verhaal te vertellen, omdat dat niet zou passen bij hun manier van denken. Hen willen wij zelfs niet met een zweem van afkeuring raken. Maar met anderen die iets lijken te zijn en niet zijn wat ze lijken, hebben wij geen medelijden. Integendeel, we voelen ons gedreven hun opgeschroefde grootheid aan te vallen. Als ze met anekdoten de spot drijven, glimlachen wij om hen en hun spot, en wensen hun meer verstand en minder stijfsel. Gemaakte verstandelijke meerderwaardigheid en zucht naar retorische praal hebben velen belet de waarheid van het evangelie op de gemakkelijkste manier die er is te verkondigen, namelijk door ver-

gelijkingen uit het dagelijks leven. Omdat ze zich niet tot de nederigen wilden voegen, hebben ze nagelaten verhalen te vertellen die hun bedoeling precies zouden hebben verduidelijkt. Uit angst voor plat door te gaan, hebben ze gouden kansen laten liggen. Net zo goed had David kunnen weigeren een van de gladde stenen naar het voorhoofd van Goliath te slingeren, omdat hij die in een gewone beek had gevonden. Van mensen met zulke verheven denkbeelden zal er naar de grote massa van het volk waarschijnlijk niets anders afvloeien dan een ijzige welsprekendheid — een rivier van ijs. Waardigheid is een uiterst armzalig en verachtelijk streven, tenzij het de waardigheid is om velen tot gerechtigheid te brengen. En toch zijn er predikers die nauwelijks genoeg echte waardigheid hadden om zichzelf voor verachting te behoeden, en die door er de schijn van aan te nemen "zo groot als de hoge Olympus" zijn opgezwollen. Een jonge heer kreeg, nadat hij een doorwrochte rede had gehouden, te horen dat niet meer dan vijf of zes mensen in de gemeente hem hadden kunnen begrijpen. Hij nam dat aan als een eerbetoon aan zijn genialiteit. Maar ik ben zo vrij hem in dezelfde categorie te plaatsen als iemand anders, die gewoon was zijn hoofd op de meest diepzinnige manier te schudden om zijn voordrachten indrukwekkender te maken. Dat had enig effect op het simpele volk op de goedkope plaatsen, tot een scherpzinnige christenvrouw opmerkte dat hij zijn hoofd weliswaar schudde, maar dat er niets in zat. Wie te verfijnd is om eenvoudig te zijn, moet opnieuw worden verfijnd. Luther heeft het in zijn Tafelgesprekken goed gezegd: "Vervloekt zijn alle predikers die in de kerk naar hoge en moeilijke dingen streven. Ze verwaarlozen het heil van de arme, ongeleerde mensen, zoeken hun eigen eer en lof, en proberen daarom een of twee grote personen te behagen. Als ik preek, daal ik diep af." Misschien is het overbodig u te herinneren aan de veel aangehaalde passage uit George Herberts "Country Parson". Toch kan ik haar niet weglaten, omdat ze zo geheel naar mijn hart is: "De pastoor bedient zich ook van de oordelen van God, van die uit oude tijden en

vooral van die van de laatste tijd. En het meest van die welke het dichtst bij zijn gemeente zijn voorgevallen, want mensen luisteren heel aandachtig naar zulke toespraken. Ze vinden dat het hun past dat te doen wanneer God zo dicht bij hen is, ja zelfs boven hun hoofd. Soms vertelt hij hun verhalen en uitspraken van anderen, al naar zijn tekst hem daartoe uitnodigt. Want daarop letten mensen ook, en dat onthouden ze beter dan vermaningen. Die sterven, hoe ernstig ze ook zijn, vaak met de preek, vooral bij mensen van het platteland. Die zijn bot en zwaar van begrip, moeilijk tot ijver en vurigheid te brengen, en hebben een berg van vuur nodig om te ontbranden. Maar verhalen en uitspraken zullen ze goed onthouden."

Men mag nooit vergeten dat de grote God zelf, wanneer Hij mensen wil onderwijzen, geschiedenissen en levensbeschrijvingen gebruikt. Onze Bijbel bevat leerstellingen, beloften en geboden. Maar die staan niet alleen. Het hele boek wordt levend gemaakt en toegelicht door wonderbare verslagen van wat God en mensen hebben gezegd en gedaan. Wie door God onderwezen is, waardeert de heilige geschiedenissen en weet dat er in die verhalen een bijzondere volheid en kracht van onderwijs ligt. Leraars van de Schrift kunnen niets beters doen dan hun medemensen onderwijzen op de manier van de Schrift.

Onze Heere Jezus Christus, de grote Leraar van de leraars, versmaadde het gebruik van anekdoten niet. Mij lijkt het duidelijk dat sommige van Zijn gelijkenissen feiten waren en dus anekdoten. Zou het verhaal van de verloren zoon niet letterlijk waar kunnen zijn geweest? Zijn er niet werkelijk gevallen geweest van een vijand die onkruid tussen de tarwe zaaide? Zou de rijke dwaas die zei: "*Neem rust*", niet een foto kunnen zijn geweest, naar het leven genomen? Hebben de rijke man en Lazarus niet werkelijk een rol gespeeld op het toneel van de geschiedenis? Het verhaal van hen die verpletterd werden door de val van de toren in Siloam, en de droevige tragedie van de Galileeërs, "*welker bloed Pilatus met hun offeranden gemengd had*",

waren beslist het gesprek van de dag onder de Joden, en onze Heere wist ze allebei goed te gebruiken. Wat Hij deed, hoeven wij ons niet te schamen te doen. Laten wij, opdat we het met alle wijsheid en voorzichtigheid doen, de leiding zoeken van de Geest van God, die zo voortdurend op Hem rustte.

Deze lezing wil ik vullen met de voorbeelden van grote predikers, te beginnen met het tijdperk van de Reformatie en zonder al te strenge tijdsorde voortgaand tot onze eigen dagen. Voorbeelden zijn krachtiger dan voorschriften. Daarom haal ik ze aan. Laat ik eerst die grote oude prediker noemen, Hugh Latimer, de meest Engelse van al onze godgeleerden, wiens invloed op ons land ongetwijfeld buitengewoon groot was. Southey zegt: "Latimer heeft de Reformatie door zijn prediking meer bevorderd dan welke andere man ook." Daarmee herhaalt hij de nog belangrijker uitspraak van Ridley, die vanuit zijn gevangenis schreef: "Ik geloof dat de Heere de oude vader Latimer in onze tijd en in ons land tot Zijn vaandeldrager heeft gesteld tegen Zijn dodelijke vijand, de antichrist." Als u iets van zijn preken hebt gelezen, zult u getroffen zijn door het aantal kostelijke, ouderwetse verhalen, gekruid met een huiselijke humor die ruikt naar de boerderij in Leicestershire waar hij opgroeide, bij een vader die flink boerenwerk verrichtte en een moeder die dertig koeien molk. Aan die verhalen mogen we ongetwijfeld toeschrijven dat de kerkbanken braken onder de overweldigende toeloop van mensen die hem wilden horen, en ook de algemene belangstelling die zijn preken wekten. Meer van zulke prediking, en we zouden minder bang hoeven te zijn voor de terugkeer van het pausdom. Het gewone volk hoorde hem gaarne, en zijn levendige anekdoten verklaren een groot deel van hun gretige aandacht. Enkele van die verhalen zou men nauwelijks kunnen herhalen, want de smaak van onze tijd is gelukkig verfijnder geworden. Maar andere zijn bewonderenswaardig en leerzaam. Hier volgen er drie:

De knecht van de monnik en de tien geboden

"Ik zal u nu een aardig verhaal vertellen over een monnik, om u wat op te frissen. Een bedelmonnik van de grauwe broeders, die in zijn rondgang vaak preekte, had maar één preek, die hij steeds hield. Die preek ging over de tien geboden. En omdat deze monnik die preek zo vaak had gehouden, vertelde iemand die haar eerder had gehoord aan de knecht van de monnik dat zijn meester 'broeder Johan Tien Geboden' werd genoemd. Daarom vertelde de knecht dit aan de monnik, zijn meester, en raadde hem aan over andere zaken te preken. Het griefde de knecht namelijk dat zijn meester werd bespot. De monnik antwoordde: 'Dan kun jij de tien geboden zeker goed opzeggen, want je hebt ze zo vaak gehoord.' 'Jazeker,' zei de knecht, 'dat verzeker ik u.' 'Laat me ze horen,' zei de meester. Toen begon hij: 'hoogmoed, hebzucht, ontucht,' en zo telde hij de doodzonden op als de tien geboden. Zo zijn er in onze tijd velen die het oude evangelie moe zijn. Ze willen graag nieuwe dingen horen. Ze denken dat ze het oude zo volmaakt kennen, terwijl ze niet meer weten dan deze knecht van zijn tien geboden."

De heilige Antonius en de schoenmaker

"We lezen een aardig verhaal over de heilige Antonius. Die leefde in de woestijn een heel hard en streng leven, zozeer dat niemand destijds hetzelfde deed. Een stem uit de hemel kwam tot hem en zei: 'Antonius, je bent niet zo volmaakt als een schoenmaker die in Alexandrië woont.' Toen Antonius dit hoorde, stond hij meteen op, nam zijn staf en ging op weg tot hij in Alexandrië kwam, waar hij de schoenmaker vond. De schoenmaker was verbaasd zo'n eerwaardige vader zijn huis te zien binnenkomen. Toen zei Antonius tegen hem: 'Kom, vertel me je hele levenswandel en hoe je je tijd besteedt.' 'Mijnheer,' zei de schoenmaker, 'wat mij betreft, goede werken heb ik niet, want mijn leven is eenvoudig en schraal. Ik ben maar een arme schoenmaker. 's Morgens bid ik bij het opstaan voor de hele stad waar ik woon,

vooral voor al die buren en arme vrienden die ik heb. Daarna ga ik aan mijn werk, waar ik de hele dag mee doorbreng om mijn brood te verdienen, en ik hoed me voor alle valsheid. Ik haat namelijk niets zozeer als bedrog. Wanneer ik dus iemand iets beloof, houd ik dat en doe ik het getrouw. Zo breng ik mijn tijd armoedig door met mijn vrouw en kinderen, die ik naar mijn beste verstand leer en onderwijs om God te vrezen en te ontzien. Dit is de som van mijn eenvoudige leven.'

"In dit verhaal ziet u hoe God hen liefheeft die hun roeping volgen en oprecht leven, zonder enige valsheid in hun handel. Deze Antonius was een groot en heilig man, en toch werd deze schoenmaker voor God even hoog geacht als hij."

Het gevaar van voorspoed

"Ik las eens een verhaal over een goede bisschop. Die reed langs de weg en was moe, terwijl hij nog ver van enige stad was. Daarom ging hij, toen hij een mooi huis zag, daarheen en werd er heel goed en eervol ontvangen. Er werden grote voorbereidingen voor hem getroffen en een groot feestmaal aangericht. Alles was er in overvloed. Toen zette de man des huizes zijn voorspoed uiteen en vertelde de bisschop hoeveel rijkdom hij had, in welke eer en waardigheid hij stond, hoeveel mooie kinderen hij had en wat voor deugdzame vrouw God hem had gegeven, zodat het hem aan niets ontbrak. Hij had geen moeite of last, noch van buiten noch van binnen. Toen deze heilige man de goede toestand van die man hoorde, riep hij een van zijn knechten en gelastte hem de paarden gereed te maken. De bisschop meende namelijk dat God niet in dat huis was, omdat er geen verzoeking was. Hij nam afscheid en ging zijns weegs. Toen hij twee of drie mijl verder was, herinnerde hij zich zijn boek dat hij had achtergelaten. Hij stuurde zijn man terug om dat boek te halen, en toen de knecht terugkwam, was het huis verzonken met alles wat erin was. Hieruit blijkt dat het goed is verzoeking te hebben. Deze man hield

zichzelf voor een vrolijke kerel, omdat alles hem voor de wind ging. Maar hij kende de les van de heilige Jakobus niet: *Beatus qui suffert tentationem*, '*Zalig is de man, die verzoeking verdraagt.*' Laten we hier dus leren niet mopperig te zijn wanneer God ons Zijn kruis oplegt."

Laten we een sprong van ongeveer een eeuw maken, dan komen we bij Jeremy Taylor, ook een bisschop. Ik noem hem direct na Latimer omdat hij schijnbaar zo'n tegenstelling met die huiselijke godgeleerde vormt, terwijl hij in werkelijkheid in dit opzicht iets van hem weg heeft. Ze verheugden zich beiden in beeld en metafoor, en hadden evenzeer plezier in voorvallen en verhalen. Het is waar dat de een over Jan en Willem sprak en de ander over Anaxagoras en Scipio. Maar werkelijke taferelen waren voor beiden een lust. In dat opzicht kan men Jeremy Taylor een in het Latijn omgezette Latimer noemen. Jeremy Taylor is even vol klassieke toespelingen als een koningspaleis vol zeldzame schatten. Zijn taal is van die verheven soort die beter bij een patricisch gehoor past dan bij een volksvergadering. Maar als men tot de kern van de zaak komt, ziet men dat Taylor, zoals Latimer huiselijk is, ook voorvallen vertelt die voor hem huiselijk zijn. Alleen is zijn huis bij de wijsgeren van Griekenland en de senatoren van Rome. Als men dit goed begrijpt, durven wij te zeggen dat niemand meer anekdoten heeft gebruikt dan deze schitterende dichter-prediker. Zijn biograaf zegt terecht: "Het zou moeilijk zijn een tak van geleerdheid of wetenschappelijke bezigheid aan te wijzen waarop hij niet af en toe zinspeelt, of een belangrijke schrijver, oud of modern, met wie hij zich niet bekend toont. Hij verwijst meer dan eens naar obscure verhalen bij oude schrijvers, alsof die voor al zijn lezers noodzakelijk even bekend waren als voor hemzelf. Zo spreekt hij bijvoorbeeld over 'de arme Attilius Aviola', en opnieuw over 'de Libische leeuw die losbrak in zijn wildernis en twee Romeinse jongens doodde'." In dit alles is hij uitgelezen en klassiek, en daarom voer ik hem hier des te vrijmoediger in. Er is namelijk geen reden waarom al onze anekdoten boers zouden moeten zijn. Ook wij mogen de schatten van de oud-

heid plunderen en de heidenen laten bijdragen aan het evangelie, zoals Hiram van Tyrus onder Salomo's leiding meewerkte aan de bouw van de tempel van de Heere.

Ik ben in andere opzichten geen bewonderaar van Taylors stijl, en zijn leer lijkt soms half pausgezind. Maar op deze plaats heb ik hem alleen op één punt te behandelen, en in die zaak is hij een bewonderenswaardig voorbeeld. Hij strooit met klassieke verhalen zoals een oosterse koningin zich tooit met talloze parels. Uit één enkele preek haal ik het volgende aan, dat voor ons doel kan volstaan:

Studenten die achteruitgaan

"Menedemus pleegde te zeggen 'dat de jongens die naar Athene gingen, het eerste jaar wijze mannen waren, het tweede jaar wijsgeren, het derde redenaars, en het vierde slechts gewone burgers die niets begrepen dan hun eigen onwetendheid.' En precies zo gaat het sommigen in de voortgang van de godsdienst. In het begin zijn ze vurig en actief, en dan verzadigen ze alle behoeften van de godsdienst. Wat dan overblijft, is dat ze snel moe werden, in ontstemming gingen zitten, naar de wereld terugkeren en opgaan in de bezigheden van hoogmoed of geld. Tegen die tijd begrijpen ze dat hun godsdienst is verminderd en overgegaan van de hitte en dwaasheden van de jeugd naar de koude en zwakheden van de ouderdom."

De trotse man die opschepte over zijn nederigheid

"Hij stond bekend als een ijdel mens die, buiten zichzelf van vreugde over de genezing (zoals hij meende) van zijn hoogmoed, zijn vrouw toeriep: '*Cerne, deposui fastum*,' 'Zie, ik heb al mijn hoogmoed afgelegd.'"

Diogenes en de jonge mannen

"Diogenes zag eens een jongeman uit een herberg of vermaakplaats komen. Toen die merkte dat de wijsgeer hem had opgemerkt, stapte hij met enige verwarring weer naar binnen om zijn goede naam bij die strenge man zo mogelijk te redden. Maar Diogenes zei tegen hem: *Quanto magis intraveris, tanto magis eris in caupona*: 'Hoe meer je teruggaat, hoe langer je blijft op de plaats waar je je schaamt gezien te worden.' Wie zijn zonde verbergt, houdt vast wat hij zijn schande en last acht."

Geen voorbeelden zullen meer gewicht voor u hebben dan die van de puriteinen, in wier voetspoor wij willen wandelen, al volgen wij helaas met zwakke voeten. Sommigen van hen waren rijk aan anekdoten en verhalen. Thomas Brooks is een opvallend voorbeeld van het wijze en rijke gebruik van heilige verbeelding. Ik zet hem vooraan, omdat ik hem de eerste acht in de bijzondere kunst die nu aan de orde is. Wat hij schrijft, is stof van goud. Zelfs in de kantlijnen van zijn boeken staan zinnen van uitzonderlijke kostbaarheid en toespelingen op klassieke verhalen. Zijn stijl is helder en vol. Hij gaat nooit zo ver in zijn voorbeelden dat hij zijn leer uit het oog verliest. Zijn stromen van beeldspraak laten zijn bedoeling nooit verdrinken, maar doen haar op hun oppervlak drijven. Als u zijn werken nooit hebt gelezen, benijd ik u bijna om de vreugde van uw eerste kennismaking met zijn "Unsearchable Riches", het uitproberen van zijn "Precious Remedies", het proeven van zijn "Apples of Gold", de omgang met zijn "Mute Christian" en het genieten van zijn andere meesterlijke geschriften. Laat mij u een voorproefje van zijn kunnen geven op het gebied van anekdoten. Hier zijn er enkele korte, die bijna op dezelfde bladzijde staan. Maar hij heeft er zo veel dat u gemakkelijk tientallen betere voor uzelf kunt uitkiezen.

De heer Welch die weende

"Een ziel die bijzondere betuigingen van liefde ontvangt, weent omdat ze Christus niet meer kan liefhebben. Toen de heer Welch, een predikant uit Suffolk, aan tafel zat te wenen en werd gevraagd waarom, antwoordde hij dat het was omdat hij Christus niet meer kon liefhebben. Wie Christus werkelijk liefhebben, kunnen in hun liefde tot Christus nooit hoog genoeg komen. Ze rekenen een beetje liefde voor geen liefde, grote liefde voor maar weinig, sterke liefde voor zwak, en de hoogste liefde voor oneindig ver beneden de waarde van Christus, de schoonheid en heerlijkheid van Christus, de volheid, de zoetheid en de goedheid van Christus. Het toppunt van hun ellende in dit leven is dat ze zo weinig liefhebben, terwijl ze zo innig bemind worden."

Onderworpen stilte

"Zo was de stilte van Filips de Tweede, koning van Spanje. Toen zijn onoverwinnelijke Armada, die drie jaar in de maak was geweest, verloren ging, gaf hij bevel dat men in heel Spanje God en de heiligen zou danken dat het niet erger was."

Gunstelingen die zich aan hun heren onderwerpen

"Toen Tiribazus, een Perzisch edelman, werd gearresteerd, trok hij eerst zijn zwaard en verdedigde zich. Maar toen men hem in naam van de koning sommeerde en hem vertelde dat men van de koning kwam en bevel had hem naar de koning te brengen, gaf hij zich gewillig over. Seneca spoorde zijn vriend aan zijn leed rustig te dragen, omdat hij een gunsteling van de keizer was. Hij zei hem dat het niet geoorloofd was te klagen zolang de keizer zijn vriend was. Zo zegt de heilige christen: O mijn ziel, wees stil, wees rustig. Alles is liefde, alles is een vrucht van goddelijke gunst."

Sir Philip Sydney

"Toen een godsdienstige bevelhebber in de strijd was neergeschoten en de wond werd onderzocht en de kogel eruit werd gesneden, hadden de omstanders medelijden met zijn pijn. Hij antwoordde: 'Hoewel ik kreun, zegen ik God dat ik niet mor. God staat Zijn volk toe te kreunen, maar niet te morren.'"

Thomas Adams, de puritein die zich aan de kerk conformeerde, wiens preken vol ruwe kracht en diepe betekenis zijn, aarzelde nooit een verhaal in te voegen wanneer hij vond dat het zijn leer kracht bijzette. Zijn uitgangspunt is altijd een bijbelzin of een bijbelse geschiedenis. Die werkt hij met veel zorg uit en hij brengt daarbij alle schatten van zijn geest in. Zoals Stowell zegt: "Fabels, anekdoten, klassieke poëzie, juwelen van de kerkvaders en andere oude schrijvers zijn over bijna elke bladzijde verspreid." Zijn anekdoten zijn meestal ruwe, ongekunstelde verhalen en laten zich vergelijken met die van Latimer. Alleen zijn ze niet zo vriendelijk. Hun humor is gewoonlijk grimmig en bijtend. De volgende kunnen als goede voorbeelden dienen:

De man en zijn gevatte vrouw

"De man vertelde zijn vrouw dat hij één slechte eigenschap had: hij werd boos zonder reden. Ze antwoordde gevat dat zij hem van die fout zou afhelpen, want ze zou hem reden genoeg geven. Het is de dwaasheid van sommigen dat ze zich zonder reden gekwetst voelen, terwijl de wereld hun belooft dat ze redenen genoeg zullen krijgen. '*In de wereld zult gij verdrukking hebben*.'"

De knecht bij de preek

"Veel mensen prijzen de preek bij anderen aan, maar weinig mensen prijzen haar aan hun eigen hart aan. Wat de *Christian Tell-truth* vertelt, is in wezen waar: een knecht komt van de kerk en prijst de preek tegenover zijn meester. Die vraagt hem wat de tekst was. Nee, zei de

knecht, die was al begonnen voordat ik binnenkwam. Wat was dan de slotsom? Hij antwoordde: Ik ging weg voordat de preek af was. Maar wat zei hij in het midden? Eerlijk gezegd sliep ik in het midden. Velen dringen zich de kerk in, maar maken geen plaats voor de preek om bij hen binnen te komen."

De afbeelding van een paard

"Iemand droeg een schilder op een *equum volitantem* voor hem te tekenen, een dravend of steigerend paard. De schilder, die het woord verkeerd verstond, tekende een *volutantem*, een zich wentelend of rollend paard, met de hoeven omhoog. Toen het thuis werd gebracht, verweet de besteller hem zijn vergissing: ik wilde hem steigerend hebben, en u hebt hem rollend gemaakt. Als dat alles is, zei de schilder, dan hoeft u het schilderij alleen maar ondersteboven te keren en u hebt wat u wilt. Zo kunnen ze in hun speculatieve redevoeringen ook slechts de trekken omkeren, en dan is de zaak zoals ze willen. Ik zeg dit niet om al hun geleerdheid in diskrediet te brengen, maar wel hun vruchteloze, overbodige geschillen en redeneringen, van mensen die zich een tong aanmeten waar de Schrift hun er geen geeft."

De zeerover

"Zoals toen een wanhopige zeerover, die een schip plunderde en leegroofde, door de kapitein te horen kreeg dat geen wet hem op dit moment kon raken, maar dat hij er op de dag des oordeels rekenschap van zou moeten geven. Hij antwoordde: Nee, als ik zo lang kan wachten voordat ik daar kom, dan neem ik u en uw vaartuig ook nog mee. Een waan waarmee te veel landrovers en onderdrukkers zichzelf in hun hart vleien, al durven ze het niet met hun lippen uit te spreken."

William Gurnall, de schrijver van "The Christian in Complete Armor", moet beslist een verteller van toepasselijke verhalen in zijn preken zijn geweest, aangezien ze zelfs in zijn strak opgezette, degelijke

geschriften voorkomen. Misschien had ik het onderscheid tussen zijn geschriften en zijn prediking niet hoeven maken, want uit het voorwoord blijkt dat zijn "Christian in Complete Armor" is gepreekt voordat het werd gedrukt. Elke bladzijde van zijn beroemde boek wemelt van levendige beelden, en waar dat het geval is, stuiten we altijd op korte verhalen en opvallende voorvallen. Hij is even kwistig met voorbeelden als Brooks, Watson of Swinnock. Gelukkig Lavenham, dat door zo'n herder werd bediend! Dit "Complete Armor" is trouwens boven alle andere boeken een boek voor predikers. Ik denk dat er meer preken door zijn ingegeven dan door enig ander niet-geïnspireerd boek. Ik heb het vaak ter hand genomen wanneer mijn eigen vuur laag brandde, en zelden heb ik op Gurnalls haard tevergeefs naar een gloeiende kool gezocht. John Newton zei dat als hij naast de Bijbel maar één boek mocht lezen, hij "The Christian in Complete Armor" zou kiezen, en Cecil was ongeveer dezelfde mening toegedaan. J.C. Ryle heeft ervan gezegd: "U vindt vaak in anderhalve regel een grote waarheid, zo bondig en toch zo volledig uitgedrukt dat u zich verbaast hoe er zo veel gedachte in zo weinig woorden kon worden gebracht." Een of twee verhalen uit het eerste deel van zijn grote werk moeten voor ons doel volstaan.

Vogel veilig aan de borst van een man

"Een heiden kon zeggen, toen een vogel die door een havik werd gevreesd, in zijn boezem vloog: 'Ik zal je niet verraden aan je vijand, aangezien je bij mij je toevlucht komt zoeken.' Hoeveel minder zal God een ziel uitleveren aan haar vijand wanneer ze haar toevlucht neemt tot Zijn Naam en zegt: 'Heere, ik word door zo'n verzoeking opgejaagd en door zo'n begeerte achtervolgd. Of U moet het vergeven, of ik ben verdoemd. Doodt het, of ik word er slaaf van. Neem mij op in de schoot van Uw liefde, om Christus' wil. Berg mij als in een burcht in de armen van Uw eeuwige sterkte. Het ligt in Uw macht mij van mijn vijand te redden of in zijn handen over te geven. Ik heb geen

vertrouwen in mijzelf of in iemand anders. In Uw handen beveel ik mijn zaak, mijn leven, en ik steun op U.' Deze afhankelijkheid van een ziel zal zeker Gods almachtige kracht wekken tot haar verdediging. Hij heeft de grootste eed gezworen die uit Zijn gezegende lippen kan komen, namelijk bij Zichzelf, dat wie '*de toevlucht genomen hebben*' om op Hem te hopen, '*een sterke vertroosting*' zullen hebben: Hebreeën 6:17, 18."

De prins met zijn gezin in gevaar

"Stel dat de zoon van een koning uit een belegerde stad was ontkomen, waar hij zijn vrouw en kinderen heeft achtergelaten (die hij liefheeft als zijn eigen ziel), en dat zij allen op het punt staan te sterven door het zwaard of door honger, als er niet snel hulp komt. Zou deze prins, aangekomen in zijn vaders huis, zich kunnen vermaken met de geneugten van het hof en de nood van zijn gezin vergeten? Of zou hij niet liever met spoed naar zijn vader gaan, met hun geroep en gekerm voortdurend in zijn oren, en voordat hij at of dronk zijn opdracht aan zijn vader overbrengen? Zou hij hem niet smeken, als hij hem ooit liefhad, alle krijgsmacht van zijn koninkrijk te zenden om het beleg op te heffen, liever dan dat een van zijn dierbaren zou omkomen? Zeker, mijne heren, ook al is Christus op het toppunt van Zijn verhoging en buiten de storm wat Zijn eigen persoon betreft, toch zijn Zijn kinderen, achtergelaten te midden van de beschietingen van de zonde, Satan en de wereld, in Zijn hart en zullen ze geen ogenblik door Hem vergeten worden. De zorg die Hij voor onze zaak draagt, bleek uit de snelle afvaardiging van Zijn Geest tot hulp van Zijn apostelen. Die zond Hij, bijna zodra Hij warm zat op Zijn plaats aan de rechterhand van Zijn Vader, tot ongeëvenaarde troost van Zijn apostelen en van ons, die tot op deze dag, ja tot het einde van de wereld, in Hem geloven of zullen geloven."

John Careless

"Wanneer God iemand de eer geeft voor Zijn waarheid te lijden, is dat een groot voorrecht: '*Want u is uit genade gegeven … niet alleen in Hem te geloven, maar ook voor Hem te lijden.*' God pleegt Zijn heiligen geen waardeloze gaven te geven. Er is iets kostbaars in, dat een vleselijk oog niet ziet. Het geloof, zult u zeggen, is een grote gave. Maar volharding is groter, want zonder die zou het geloof weinig waard zijn, en volharding in het lijden is boven beide eervol. Dit deed John Careless, een Engelse martelaar (die niet op de brandstapel stierf, maar toch in de gevangenis voor Christus), zeggen: 'Het is een eer die de engelen niet gegund is. Daarom, God vergeve mij mijn ondankbaarheid.'"

De heer Benbridge

"O, hoeveel mensen sterven aan de galg als martelaren in de zaak van de duivel, voor misdrijven, verkrachtingen en moorden! Hij zou Zijn genade kunnen intrekken en u aan uw eigen lafheid en ongeloof kunnen overlaten, en dan zou u zich gauw in uw ware kleuren tonen. De dapperste strijders voor Christus hebben geleerd hoe zwak ze zijn als Christus opzij stapt. Sommigen die groot getuigenis hebben gegeven van hun geloof en vastberadenheid in de zaak van Christus, zelfs tot zo dicht bij het sterven voor Zijn naam dat ze zich lieten binden aan de paal en het vuur onder hen werd aangestoken, toch heeft hun hart het begeven. Zo die heilige man, de heer Benbridge, in onze Engelse martelaarsgeschiedenis, die het hout van zich af duwde en uitriep: 'Ik herroep, ik herroep!' Toch kon deze man, toen zijn geloof was versterkt en hij 'aangedaan was met kracht uit de hoogte', binnen een week na die droevige nederlaag vrolijk aan de paal sterven. Hij Die eenmaal voor ons de dood heeft overwonnen, is het die altijd de dood in ons overwint."

John Flavel is een naam die ik in een andere lezing zal moeten aanhalen, want hij is het grootst in metafoor en allegorie. Maar wat de

anekdote betreft, is zijn prediking een prachtig voorbeeld. Van zijn bediening werd gezegd dat wie er niet door werd geraakt, een heel zacht hoofd of een heel hard hart moest hebben. Hij had een voorraad opvallende voorvallen en een gave om raak te illustreren. Omdat hij een man was in wiens optreden vrolijkheid zich met ernst mengde, was hij in de hoogste mate geliefd, zowel thuis als in het buitenland. Hij zocht woorden die de zeelieden van Dartmouth en de boeren van Devon zouden aanspreken, en daarom heeft hij zijn "Navigation Spiritualized" en zijn "Husbandry Spiritualized" nagelaten, een erfenis voor elk van de twee soorten mensen die de zee en het land ploegen. Het was de moeite waard een pelgrimstocht te maken om hem te horen. Wat een misdaad was het zijn door de hemel aangeraakte lippen het zwijgen op te leggen door de afschuwelijke Uniformiteitsakte! In plaats van verscheidene passages uit zijn preken aan te halen, die elk een anekdote bevatten, leek het mij goed een hele reeks verhalen te geven zoals we die in zijn voordrachten vinden over —

De voorzienigheid in de bekering

"Een stukje papier dat per ongeluk onder ogen kwam, is gebruikt als aanleiding tot bekering. Dat was het geval met een predikant uit Wales, die twee gemeenten had maar voor geen van beide veel zorg droeg. Op een markt kocht hij iets bij de kraam van een venter en scheurde een blad uit de catechismus van de heer Perkins af om het erin te wikkelen. Toen hij een regel of twee daarvan las, bracht God het zo bij hem binnen dat het zijn werk deed."

"Het huwelijk van een godvrezend man met een vleselijk gezin is door de Voorzienigheid beschikt tot bekering en zaligheid van velen daarin. Zo lezen we in het leven van die vermaarde Engelse waardige, de heer John Bruen, dat bij zijn tweede huwelijk werd afgesproken dat hij een jaar lang kost zou hebben in het huis van zijn schoonmoeder. Gedurende zijn verblijf daar dat jaar (zegt de heer Clark) behaag-

de het de Heere door zijn toedoen genadig te werken aan haar ziel, en ook aan die van zijn schoonzuster en halfzuster, hun broers, de heren William en Thomas Fox, met een of twee van de knechten in dat gezin."

"Niet alleen het lezen van een boek of het horen van een predikant, maar (wat het meest opmerkelijk is) zelfs de vergissing of vergeetachtigheid van een predikant is door de Voorzienigheid voor dit doel gebruikt. Augustinus vergat, toen hij eens voor zijn gemeente preekte, het onderwerp dat hij eerst had voorgesteld en viel, buiten zijn oorspronkelijke bedoeling, de dwalingen van de Manicheeën aan. Door die rede bekeerde hij een zekere Firmus, een van zijn hoorders, die wenend aan zijn voeten viel en beleed dat hij vele jaren een Manicheeër was geweest. Ik kende een ander, die om te preken een andere Bijbel meenam dan hij had bedoeld. Daarin miste hij niet alleen zijn aantekeningen, maar ook het hoofdstuk waarin zijn tekst stond, en dat bracht hem enigszins in verlegenheid. Maar na een korte pauze besloot hij te spreken over elke andere Schriftplaats die zich aan hem zou voordoen, en las dienovereenkomstig de tekst: 'De Heere vertraagt de belofte niet' (2 Petrus 3:9). Hoewel hij niets had voorbereid, hielp de Heere hem er methodisch en toepasselijk over te spreken. Door die rede werd een genadige verandering gewrocht bij iemand in de gemeente, die sindsdien goed bewijs heeft gegeven van een gezonde bekering en erkende dat deze preek het eerste en enige middel daartoe was."

"Om te spotten naar een preek gaan, heeft bij sommigen tot bekering in ernst geleid. De heer Firmin vertelt ons in zijn 'Real Christian' van een berucht dronkaard, die door de dronkaards 'Vader' werd genoemd. Die wilde op een dag per se horen wat Wilson zei, kennelijk met geen andere bedoeling dan de heilige man uit te lachen. Maar tijdens het gebed voor de preek begon zijn hart te ontdooien, en toen de prediker zijn tekst las, namelijk '*Zondig niet meer, opdat u niet wat ergers geschiede*' (Johannes 5:14), kon hij zich niet bedwingen. In die

preek veranderde de Heere zijn hart, hoewel hij voorheen zo'n bittere vijand was dat de predikant op lezingsdagen bang was langs zijn winkeldeur naar de kerk te gaan. '*Ziet, dit zijn maar uiterste einden Zijner wegen; en wat een klein stukje der zaak hebben wij van Hem gehoord?*'"

George Swinnock, enkele jaren kapelaan bij Hampden, had de gave van illustratie sterk ontwikkeld, zoals zijn werken bewijzen. Sommige van zijn vergelijkingen zijn vergezocht, en de groei van de kennis heeft enkele ervan achterhaald. Maar ze dienden zijn doel en maakten zijn onderwijs aantrekkelijk. Als we al zijn fantasieën aftrekken, die in onze tijd als geforceerd zouden worden beoordeeld, blijft er "een zeldzame hoeveelheid geheiligd vernuft en geheiligde wijsheid" over. En hier en daar zien we een paar treffende verhalen fonkelen, meest van klassieke herkomst.

Het gebed van Paulinus

"Paulinus zei, toen zijn stad door de barbaren werd ingenomen: *Domine, ne excrucier ob aurum et argentum*: 'Heere, laat mij niet gekweld worden om mijn zilver en goud dat ik heb verloren, want U bent alle dingen.' Zoals Noach, toen de hele wereld door water werd overspoeld, een fraaie samenvatting daarvan in de ark had, met alle soorten dieren en vogels daar, zo heeft hij die in een zondvloed God tot zijn God heeft, de bron van alle weldaden. Wie de oceaan geniet, mag zich verheugen, ook al worden hem enkele druppels afgenomen."

Koningin Elizabeth en het melkmeisje

"Koningin Elizabeth benijdde het melkmeisje toen ze in de gevangenis zat. Maar als ze had geweten welk glorieus bewind ze vierenveertig jaar zou voeren, zou ze niet hebben gemord over het povere geluk van zo'n eenvoudig mens. Christenen zijn te zeer geneigd de draf te benijden waarmee dwalende zondaars zich hier beneden vullen. Maar als ze hun heerlijke hoop op een hemel voor ogen stelden, hoe ze met

Christus zullen regeren tot in alle eeuwigheid, zouden ze weinig reden zien om te morren."

Het gelovige kind

"Ik heb een verhaal gelezen over een klein kind van ongeveer acht of negen jaar, dat sterk door honger werd geplaagd en op een dag haar moeder deerniswekkend aankeek en zei: 'Moeder, denkt u dat God ons zal laten verhongeren?' De moeder antwoordde: 'Nee, kind, dat zal Hij niet.' Het kind zei: 'Maar als Hij het doet, moeten we Hem toch liefhebben en dienen.' Zo spreekt een volwassen christen. Inderdaad brengt God ons tot gebrek en ellende, om ons te beproeven of we Hem liefhebben om Zichzelf, of om onszelf, of om die voortreffelijkheden die in Hem zijn, of om de weldaden die we van Hem ontvangen. Hij wil zien of we met de cynicus tegen Antisthenes zullen zeggen: *Nullus tam durus erit baculus*, enzovoort: 'Er zal geen knuppel zo hard zijn dat hij mij van U kan wegslaan.'"

Modieuze godsdienst

"Ik heb gelezen van een roomse dame in Parijs die, toen ze een luisterrijke processie voor een van hun heiligen zag, uitriep: 'O, wat is onze godsdienst veel mooier dan die van de hugenoten! Zij hebben een armzalige en bedelaarsachtige godsdienst, maar de onze is vol pracht en plechtigheid.' Maar zoals heraldici van een wapenschild zeggen dat het, als het vol tierlantijnen en bedenksels zit, een geringe afkomst verraadt, zo verraadt ook die wijze van aanbidding die met mensenvindingen is vermengd, een geringe afkomst, namelijk van de mens."

De drukke hertog

"De Franse hertog van Alva kon zeggen, toen Hendrik de Vierde hem vroeg of hij de zonsverduistering had gezien, dat hij zo veel zaken op

aarde te doen had dat hij geen tijd had naar de hemel op te kijken. Ik weet zeker dat de christen met meer waarheid en geweten kan zeggen dat hij zo veel te doen heeft voor de hemel dat hij geen tijd heeft zich met ijdele of aardse dingen bezig te houden."

Thomas Watson was een van de vele puriteinse predikers die het oor van het volk wonnen door hun veelvuldige voorbeelden. In de heldere, stromende beek van zijn onderwijs vinden we heel vaak parels van anekdoten. Niemand werd ooit moe onder zo'n prettige en toch gewichtige rede als we vinden in zijn "Beatitudes". Laat twee aanhalingen zijn vaardigheid tonen.

De vestaalse en de armbanden

"De meeste mensen denken dat ze gezegend zijn omdat God hen met een vermogen heeft gezegend. Helaas, God geeft deze dingen vaak in toorn. Hij overlaadt Zijn vijanden met goud en zilver. Plutarchus vertelt dit van Tarpeia, een vestaalse non, die met de vijand afsprak het Capitool van Rome aan hen te verraden, op voorwaarde dat zij de gouden armbanden aan hun linkerhand mocht hebben, wat ze haar beloofden. En toen ze het Capitool waren binnengegaan, wierpen ze niet alleen hun armbanden maar ook hun schilden op haar, door het gewicht waarvan ze doodgedrukt werd. God laat mensen vaak de gouden armbanden van aardse bezittingen hebben, waarvan het gewicht hen in de hel doet zinken. O, laten wij *superna anhelare*, onze ogen 'gevestigd' en onze harten 'verenigd' houden op God, het hoogste goed. Dat is de gelukzaligheid najagen als in een jacht."

Egel en konijnen

"De fabeldichter vertelt van de egel die bij het konijnenhol kwam in stormachtig weer en onderdak vroeg, met de belofte dat hij een rustige gast zou zijn. Maar toen hij eenmaal was opgenomen, zette hij zijn stekels op en ging niet weg voordat hij de arme konijnen uit hun holen had gedreven. Zo is het ook met de hebzucht. Al heeft ze veel

fraaie voorwendsels om zich in te dringen en in het hart te kronkelen, zodra u haar hebt binnengelaten, houdt deze doorn niet op met prikken voordat hij alle goede beginselen heeft verstikt en alle godsdienst uit uw harten heeft verdreven."

Ik denk dat dit moet volstaan om de mannen van de puriteinse periode te vertegenwoordigen. Zij voegden bij hun diepe theologie en veelzijdige geleerdheid een ijver om begrepen te worden en een vaardigheid om de waarheid uiteen te zetten met behulp van alledaagse gebeurtenissen. De tijd die op hen volgde, was dor aan geestelijk leven en werd geplaagd door een slag retorische godgeleerden, wier woorden weinig verband hadden met het Woord van het leven. Het schrale denken van de hoogwaardigheidsbeklederś uit de tijd van koningin Anna had geen metafoor of gelijkenis nodig. Er viel het volk niets uit te leggen. De uiterste inspanning van deze godgeleerden was de naaktheid van hun redevoeringen te verbergen onder de vijgenbladeren van verlatijnst woordgebruik. Levende prediking was verdwenen, geestelijk leven was verdwenen, en daarom werd er een kansel opgericht die geen stem had voor het gewone volk. Ze had zelfs voor niemand een stem, behalve voor de louter vormelijke mens, die tevreden is als het decorum wordt bewaard en de fatsoenlijkheid wordt gehandhaafd. Natuurlijk paste ons idee om de waarheid met verhalen duidelijk te maken niet bij de waardige doodsheid van die tijd, en pas toen de dorre beenderen zich begonnen te roeren, werd de populaire methode weer op de voorgrond gebracht.

De roemrijke George Whitefield staat samen met Wesley aan het hoofd van dat edele leger dat de opwekking van de vorige eeuw leidde. Het hoort op dit moment niet tot mijn plan te spreken over zijn weergaloze welsprekendheid, onblusbare ernst en onophoudelijke arbeid. Maar het past wel bij de gang van mijn lezing u te herinneren aan zijn eigen uitspraak: "Ik gebruik markttaal." Hij gebruikte zuiver, goed en vloeiend Engels, maar hij was zo eenvoudig alsof hij tot kinderen sprak. Hoewel hij beslist niet overvloedig was in voorbeelden,

gebruikte hij ze altijd wanneer het nodig was, en hij vertelde voorvallen met grote kracht van uitbeelding en nadruk. Zijn verhalen werden zo verteld dat ze het volk aangrepen. Ze zagen evengoed als ze hoorden, want elk woord had zijn eigen gebaar. Een reden waarom hij op zo grote afstand kon worden verstaan, was dat het oog het oor hielp. Als voorbeelden van zijn anekdoten heb ik de volgende uitgekozen:

De twee kapelaans

"U kunt niet buiten de genade van God wanneer u gaat sterven. Er was een edelman die een deïstische kapelaan hield, en zijn vrouw een christelijke. Toen hij op sterven lag, zei hij tegen zijn kapelaan: 'Ik mocht u heel graag toen ik gezond was. Maar nu ik ziek ben, moet ik de kapelaan van mijn vrouw hebben.'"

Nooit tevreden

"Mijn beste hoorders, er is niet één ziel onder u allen die tevreden is met haar stand. Is het niet de taal van uw harten, wanneer u leerlingen bent: We denken dat het ons goed zal gaan als we gezel zijn. Wanneer u gezel bent: dat het ons goed zal gaan als we meester zijn. Wanneer u ongehuwd bent: dat het ons goed zal gaan als we getrouwd zijn. En zeker denkt u dat het u goed zal gaan als u een koets houdt. Ik heb gehoord van iemand die laag begon. Eerst wilde hij een huis. Toen zei hij: 'Ik wil er twee, dan vier, dan zes.' En toen hij ze had, zei hij: 'Ik denk dat ik nu niets anders meer wil.' 'Jawel,' zei zijn vriend, 'u zult binnenkort nog iets anders willen, namelijk een lijkkoets met zes paarden om u naar uw graf te brengen.' En dat deed hem huiveren."

Dr. Mantons hart

"Een goede vrouw, die was gecharmeerd van dr. Manton, zei: 'O, meneer, u hebt vandaag een uitstekende preek gehouden. Ik wou dat ik

uw hart had.' 'Wenst u dat?' zei hij. 'Goede vrouw, u kunt dat beter niet wensen. Want als u het had, zou u uw eigen hart weer terug willen.' De besten onder de mensen zien zichzelf in het slechtste licht."

Uit vrees dat het aanhalen van nog meer voorbeelden vervelend zou kunnen worden, herinner ik u er alleen aan dat mannen als Berridge, Rowland Hill, Matthew Wilks, Christmas Evans, William Jay en anderen die pas onlangs van ons zijn heengegaan, veel van hun aantrekkingskracht te danken hadden aan de manier waarop ze hun hoorders wakker schudden en de waarheid hun in het gezicht flitsten door goed gekozen anekdoten. De tijd maant mij af te ronden, en hoe kan ik beter eindigen dan door één levende man te noemen die, meer dan alle anderen, op twee continenten de massa's van het volk in beweging heeft gebracht? Ik doel op D.L. Moody. Deze bewonderenswaardige broeder heeft een grote afkeer van het drukken van zijn preken, en dat mag hij wel hebben. Hij preekt namelijk onophoudelijk en heeft geen tijd om nieuwe redevoeringen voor te bereiden. Het zou daarom van grote onwijsheid van zijn kant getuigen die toespraken, waarmee hij een veldtocht voert, direct te laten drukken. We hopen echter dat hij, wanneer hij met een preek klaar is, haar nooit zal laten wegsterven, maar haar door de pers aan de kerk en aan de wereld zal geven. Onze gewaardeerde broeder heeft een levendige, treffende stijl, en hij acht het verstandig vaak een spijker met de hamer van de anekdote vast te zetten. Hier zijn vier of vijf fragmenten uit het boekje getiteld "Arrows and Anecdotes, by D.L. Moody. By John Lobb":

De moeder van de zwakzinnige

"Ik ken een moeder die een zwakzinnig kind heeft. Voor dat kind gaf ze alles op, het gezelschap van mensen, bijna alles, en ze wijdde haar hele leven aan hem. 'En nu,' zei ze, 'heb ik veertien jaar voor hem gezorgd en van hem gehouden, en hij kent me niet eens. O, het breekt mijn hart!' O, hoe moet de Heere dit van honderden hier zeggen! Je-

zus komt hier en gaat van bank tot bank en vraagt of er plaats voor Hem is. O, willen sommigen van u Hem niet in hun hart opnemen?"

Chirurg en patiënt

"Toen ik in Belfast was, kende ik een dokter die een vriend had die daar een vooraanstaand chirurg was. Die vertelde me dat het gebruik van de chirurg was om, voordat hij een operatie verrichtte, tegen de patiënt te zeggen: 'Kijk goed naar de wond en richt dan uw ogen op mij, en haal ze er niet af tot ik klaar ben met de operatie.' Ik dacht op dat moment dat dit een goede illustratie was. Zondaar, kijk vanavond goed naar de wond, en richt dan uw ogen op Christus en haal ze er niet af. Het is beter naar het geneesmiddel te kijken dan naar de wond."

Het gebed van de wees

"Een klein meisje van wie vader en moeder gestorven waren, werd in een ander gezin opgenomen. De eerste avond vroeg ze of ze mocht bidden zoals ze gewend was. Ze zeiden: 'O ja.' Dus knielde ze neer en bad zoals haar moeder het haar had geleerd. Toen dat was afgelopen, voegde ze er een klein gebed van zichzelf aan toe: 'O God, maak deze mensen zo lief voor mij als vader en moeder waren.' Toen hield ze even stil, keek op alsof ze antwoord verwachtte, en voegde eraan toe: 'Natuurlijk zal Hij het doen.' Wat was het geloof van dat kleintje lief eenvoudig! Ze verwachtte dat God zou 'doen', en natuurlijk kreeg ze wat ze vroeg."

Het appèl

"Een soldaat lag tijdens onze laatste oorlog op zijn sterfbed, en ze hoorden hem zeggen: 'Hier!' Ze vroegen hem wat hij wilde, en hij stak zijn hand omhoog en zei: 'Stil! Ze roepen het appèl van de hemel af,

en ik antwoord op mijn naam.' En even later fluisterde hij: 'Hier!' en hij was heengegaan."

Geen thuis voorbij het graf

"Ik heb gehoord van een rijke man die onlangs stierf. De dood kwam onverwacht over hem, zoals bijna altijd, en hij liet zijn advocaat komen om zijn testament op te stellen. Hij ging zijn bezit vermaken, en toen hij bij zijn vrouw en kind kwam, zei hij dat hij wilde dat zij het huis kregen. Maar het kleine kind begreep niet wat de dood was. Ze stond dichtbij en zei: 'Papa, hebt u een thuis in dat land waar u naartoe gaat?' De pijl trof dat hart, maar het was te laat. Hij zag zijn vergissing. Hij had geen thuis voorbij het graf."

Ik zal u niet langer vermoeien. U kunt zonder gevaar doen wat de nuttigste mannen vóór u hebben gedaan. Volg hen niet alleen in hun gebruik van voorbeelden, maar ook in hun wijze zorg om die ondergeschikt te houden aan hun doel. Zij waren geen verhalenvertellers maar predikers van het evangelie. Zij mikten niet op het vermaak van het volk maar op hun bekering. Nooit gingen ze uit hun weg om er een treffend stukje bij te slepen dat ze voor vertoon hadden bewaard, en nooit kon iemand van hun illustraties zeggen dat ze

> *"vensters zijn die het licht buitensluiten,*
> *en gangen die nergens heen leiden."*

Houd de juiste verhouding van de dingen in acht, opdat ik niet erger doe dan mijn arbeid verliezen, door de oorzaak te worden dat u het volk aaneengeregen anekdoten voorzet in plaats van gezonde leer. Dat zou even slecht zijn als wanneer u hongerige mensen bloemen aanbood in plaats van brood, en naakten gaas van spinrag gaf in plaats van wollen doek.

Lezing 3

Het nut van anekdoten en voorbeelden

Het nut van anekdoten en voorbeelden is veelzijdig. Voor ons doel kunnen we het terugbrengen tot zeven punten, al denk ik er niet aan dat dit een volledige lijst zou zijn.

I. We gebruiken ze in de eerste plaats om de geest te boeien en de aandacht van onze hoorders vast te houden. Een slaperig gehoor kunnen wij niet verdragen. Een man die slaapt, is voor ons geen man. Sydney Smith merkte op dat Eva weliswaar uit de zij van Adam werd genomen toen hij sliep, maar dat de zonde op die manier niet uit de harten van de mensen te halen is. Wij zijn het niet eens met Hodge, de heggensnoeier en slootgraver. Hij zei tegen een christen met wie hij sprak: "Ik hou van zondag, ik; ik hou van zondag." "En waarom hou je van zondag?" "Nou, ziet u, het is een rustdag. Ik ga naar de oude kerk, ik ga in een bank zitten, ik leg mijn benen omhoog en ik denk aan niks." Ik vrees dat dit aan niets denken in de stad net zo gewoon is als op het land. Maar uw achting voor de heilige dag, voor de bediening waartoe u geroepen bent en voor de vergadering van aanbidders staat u niet toe uw mensen de kans te geven aan niets te denken. U wilt in hen alle vermogens wakker maken om het Woord van God te ontvangen, zodat het hun tot zegen is.

We willen bij het begin van de dienst aandacht winnen en die vasthouden tot het einde. Daarvoor kunnen we vele middelen proberen, maar misschien slaagt geen ervan beter dan een boeiend verhaal. Dat laat Hodge luisteren. Hij zal de frisse lucht van de velden missen en slaperig worden in uw bedompte kapel, maar een volgend verhaal

brengt hem opnieuw tot aandacht. Hoort hij een verhaal uit zijn eigen dorp of zijn eigen streek, dan is hij er "helemaal bij", en dan mag u hopen hem goed te doen.

De anekdote in de preek dient hetzelfde doel als een prent in een boek. Iedereen weet dat boeken met plaatjes mensen aantrekken. Als een kind een boek krijgt, kan het de gedrukte tekst voorbijgaan zonder die te zien, maar bij de houtsneden blijft het zeker staan. Laten we ons niet te groot voelen om een middel te gebruiken dat velen met succes hebben toegepast. We moeten aandacht hebben. Bij sommige gehoren krijgen we die niet als we beginnen met degelijk onderwijs. Zij willen niet onderwezen worden en zijn dus niet in staat de waarheid te ontvangen als we haar kaal voor hen neerleggen. Dan moet er eerst een bos bloemen komen om deze mensen naar onze tafel te lokken, want daarna kunnen we hun het voedsel geven dat ze zo hard nodig hebben. Het Leger des Heils trekt met trompetten en trommen door de straten om de mensen naar de barakken te lokken. Zo mag ook een ernstig man de eerste minuten bij een onvoorbereide gemeente besteden aan het wakker maken van de mensen en aan het lokken naar de binnenkamer van de waarheid. Ook dit wekkende voorspel moet iets bevatten dat bij de gelegenheid past. Maar als het in gewicht van leer onder uw gewone peil blijft, mag het niet alleen worden vergoelijkt, het verdient zelfs lof als het het gehoor toebereidt voor wat volgt. Lokvoer vangt misschien geen vis, maar het dient zijn doel als het de vissen bij het aas en de haak brengt. Een gemeente die goed onderwezen is en vooral uit gevestigde gelovigen bestaat, hoeft niet in dezelfde trant te worden toegesproken als een gehoor dat vers uit de wereld komt, of als een bijeenkomst van lome, vormelijke kerkgangers. Uw gezond verstand zal u leren uw manier aan uw gehoor aan te passen. Het is mogelijk om diepe en langdurige aandacht vast te houden zonder een voorbeeld. Ik heb dat in de Tabernakel vaak gedaan als die vooral gevuld was met gemeenteleden. Maar zijn mijn eigen mensen weg en zitten er vreemden op hun

plaats, dan haal ik al mijn voorraad aan verhalen, vergelijkingen en gelijkenissen tevoorschijn.

Soms vertelde ik een anekdote op de kansel en dan lieten uiterst kieskeurige en nauwgezette mensen weten dat ze het jammer en afschuwelijk vonden dat ik zulke dingen zei. Maar toen ik zag dat God enkele van de voorbeelden die ik gebruikte had gezegend, dacht ik vaak aan het verhaal van de man met een hellebaard die door de hond van een edelman werd aangevallen. Hij doodde het dier natuurlijk toen hij zich verdedigde. De edelman was erg boos en vroeg hoe hij het durfde de hond te doden. De man antwoordde dat de hond hem anders gebeten en aan stukken gescheurd zou hebben. "Goed," zei de edelman, "maar u had hem niet met de hellebaard op de kop moeten slaan. Waarom sloeg u hem niet met de steel?" "Edele heer," antwoordde de man, "dat had ik gedaan als hij had geprobeerd mij met zijn staart te bijten." Zo zeggen sommige mensen ook tegen mij, als ik met de zonde te doen heb: "Waarom spreekt u haar niet fijntjes aan? Waarom spreekt u haar niet toe in hoofse taal?" Dan antwoord ik: "Dat zou ik doen als ze me met haar staart beet. Maar zolang ze mij hardhandig aanpakt, pak ik haar ook hardhandig aan. Elk wapen dat helpt om het monster te doden, vind ik niet ongeschikt voor mijn hand." In deze tijd kunnen we het ons niet veroorloven een kans te missen om het oor van het publiek te krijgen. We moeten elke gelegenheid benutten die zich aandient en elk werktuig dat ons kan helpen in ons werk. We moeten al onze vermogens wakker schudden en al onze krachten inspannen, om op de een of andere wijze de mensen te laten letten op wat zij zo traag ter harte nemen: het grote verhaal van de rechtvaardigheid, de matigheid en het toekomende oordeel. We zullen veel moeten lezen en hard moeten studeren, anders kunnen we onze tijd en ons geslacht niet ten goede beïnvloeden. Ik geloof dat de grootste vlijt nodig is om een werkelijk bekwaam prediker te worden, en ook de beste natuurlijke begaafdheid. Het is mijn vaste overtuiging dat u, als u die beste begaafdheid hebt, haar moet aan-

vullen met de grootst denkbare vlijt, wilt u echt veel nut hebben voor God onder dit kromme en verdraaide geslacht.

In Schotland klom een dwaas op de kansel voordat de predikant er was. De dominee vroeg hem naar beneden te komen. “Nee, nee,” antwoordde de man, “komt u er ook maar bij, want er zijn ons tweeën nodig om dit hardnekkige geslacht in beweging te krijgen.” Er is zeker alle wijsheid nodig die we kunnen krijgen om de mensen te bewegen onder wie ons lot gevallen is. Gebruiken we niet elk geoorloofd middel om de aandacht van onze hoorders te boeien, dan krijgen we te maken met een gemeente zoals die waarin alle mensen sliepen behalve één arme zwakzinnige. De predikant maakte hen wakker en probeerde hen te bestraffen met de woorden: “Zie je wel, jullie sliepen allemaal, behalve die arme Jock, de zwakzinnige.” Maar Jock sneed zijn terechtwijzing af met de uitroep: “En als ik geen zwakzinnige was geweest, had ik ook liggen slapen.”

II. De les van dat bekende verhaal laat ik voor zichzelf spreken. Ik ga door naar mijn tweede punt: het gebruik van anekdoten en voorbeelden maakt onze prediking levensecht en levendig. Dat is van groot belang. Van alles wat we moeten vermijden, is het een van de belangrijkste dat onze mensen het idee krijgen dat we tijdens het preken een rol spelen. Alles wat toneelmatig is op de kansel, in toon, in houding of in wat dan ook, verafschuw ik met heel mijn ziel. Ga gewoon de kansel op en praat met de mensen zoals u in de keuken of in de zitkamer zou praten. Zeg wat u te zeggen hebt in uw gewone stem. Ik smeek u bij alles wat goed is: gooi alle gekunstelde spreektrant weg en alles wat op gemaaktheid lijkt. Bij de grote massa slaagt niets behalve natuurlijkheid en eenvoud. Sommige predikanten kunnen zelfs geen lied aankondigen op een natuurlijke manier! “Laten wij zingen tot lof en eer van God,” [uitgesproken op de toon die soms in kerken en kapellen te horen is] — wie zou zo aan de theetafel praten? “Het zou me bijzonder verplichten als u zo vriendelijk wilt zijn mij nog een kopje thee te geven,” [uitgesproken op dezelfde onnatuurlijke

manier] — zo iemand zou u niet eens thee inschenken. Preken we in zo'n dwaze stijl, dan geloven de mensen niet wat we zeggen. Ze denken dat het ons vak is, ons beroep, en dat we het allemaal beroepsmatig doen. We moeten elke vorm van beroepsmatigheid afschudden, zoals Paulus de adder in het vuur afschudde. We moeten spreken zoals God heeft bepaald dat we spreken, en niet op een vreemde, zonderlinge, nieuwerwetse manier van kanselvoordracht.

Het onderwijs van onze Heere was verbazend levensecht en levendig. Hij zette de waarheid voor de ogen, niet als een vlakke afbeelding maar als in een stereoscoop, zodat ze rechtop kwam te staan met alle lijnen en hoeken van haar schoonheid, in levende werkelijkheid. Dat was een fraaie levende preek toen Hij een klein kind nam en het in het midden van de discipelen zette. Een andere krachtige rede was die waarin Hij predikte over het zich vrijhouden van knagende zorgen. Hij bukte zich en plukte een lelie (zo veronderstel ik) en zei: "A*anmerkt de lelien des velds, hoe zij wassen; zij arbeiden niet, en spinnen niet*." Ik kan me goed voorstellen dat er juist raven boven Zijn hoofd vlogen, dat Hij ze aanwees en zei: "A*anmerkt de raven, dat zij niet zaaien, noch maaien, welke geen spijskamer noch schuur hebben, en God voedt dezelve*." Er was, zoals u ziet, een levensechtheid en levendigheid in het geheel. We kunnen onze Heere niet altijd letterlijk navolgen, want we moeten meestal in bedehuizen prediken. Het is een zegen dat we zoveel huizen van gebed hebben, en ik dank God dat er zoveel bij komen overal om ons heen. Toch zou ik de Heere nog meer loven als de helft van de predikers die in onze gebouwen preken, eruit gezet werd en voor hun Meester moest spreken op de wegen en langs de heggen en overal waar de mensen naar hen willen luisteren. We moeten uitgaan in de hele wereld en het evangelie prediken aan alle schepselen. We moeten niet in onze kapellen blijven wachten tot alle schepselen binnenkomen om te horen wat wij te zeggen hebben. Een jager die bij zijn zitkamerraam zit, met zijn geweer geladen om patrijzen te schieten, haalt waarschijnlijk geen zwa-

re buit binnen. Nee, hij moet zijn laarzen aantrekken en over de velden trekken, dan komt hij in de buurt van de vogels die hij zoekt. Zo moeten ook wij doen, broeders. We moeten onze laarzen altijd klaar hebben voor het werk in het veld. We moeten voortdurend uitkijken naar kansen om onder de zielen van de mensen te gaan, om ze terug te brengen als zegetekens van de kracht van het evangelie dat wij te verkondigen hebben. Het zou misschien niet verstandig zijn onze preken levensecht en levendig te maken op de manier van de zonderlinge oude Matthew Wilks. Op een zondagmorgen nam hij een doosje mee de kansel op. Na enige tijd opende hij het en liet de gemeente een klein weegschaaltje zien. Toen sloeg hij met grote bedachtzaamheid de bladen van de Bijbel om, hield de weegschaal omhoog en kondigde als tekst aan: "*Gij zijt in weegschalen gewogen*; *en gij zijt te licht gevonden*." Ik vind dat echter kinderachtig en niet krachtig. Matthew Wilks bevalt me beter toen hij bij een andere gelegenheid als tekst had: "*Ziet dan, hoe gij voorzichtiglijk wandelt*." Hij begon met te zeggen: "Hebt u ooit een kater zien lopen op de rand van een hoge muur die bezaaid was met stukken van gebroken glazen flessen? Dan hebt u toen een juiste afbeelding gezien van wat bedoeld wordt met de vermaning: '*Ziet dan, hoe gij voorzichtiglijk wandelt*.'" Dan is er ook de goede "vader Taylor", die op straat preekte in een stad in Californië. Hij stond op een whiskyvat. Als illustratie stampte hij met zijn voet op het vat en zei: "Dit vat is als het hart van de mens: vol slechte stof. En er zijn mensen die zeggen dat het er, als de zonde in u zit, net zo goed uit kan komen." "Nee," zei de spreker, "zo is het niet. Kijk, hier is die whisky in het vat onder mijn voet. Het is iets slechts, het is iets verdoemelijks, het is iets duivels. Maar zolang hij goed dichtgestopt in het vat blijft, richt hij zeker niet de schade aan die hij aanricht wanneer hij naar de kroeg wordt gebracht en aan de dronkaards van de buurt wordt verkocht. Die gaan dan naar huis om hun vrouwen te slaan of hun kinderen te doden. Zo is het ook met u: houdt u uw zonden in uw eigen hart, dan zijn ze slecht en duivels en zal God

u erom verdoemen. Maar ze richten dan in elk geval minder schade aan bij andere mensen dan wanneer ze in het openbaar worden gezien." Opnieuw stampte de prediker op het vat en zei: "Stel dat u dit vat over de landsgrens probeert te brengen en de douanebeambte komt en eist rechten op de inhoud. U zegt dat u er geen whisky uit zult laten komen, maar de beambte zegt dat hij het niet kan laten passeren. Zo is het ook met ons. Al zou het ons mogelijk zijn ons van uiterlijke zonde te onthouden, het hart is toch vol van allerlei kwaad. Daarom zou het onmogelijk zijn de grenzen van de hemel te passeren en in die heilige en gelukkige plaats gevonden te worden." Ik vond dat een tamelijk levensechte illustratie en een prima manier om waarheid te onderwijzen. Toch zou ik niet altijd een whiskyvat als kansel willen hebben, uit vrees dat het deksel zou bezwijken en ik er ook in zou vallen.

Ik raad niemand van u aan om in zijn bediening zo levensecht te zijn als die bekende Franse priester. Hij zei tot zijn gemeente: "Wat de Magdalena's betreft, en wie zich schuldig maken aan zonden van het vlees: zulke mensen zijn heel gewoon. Ze komen zelfs in deze kerk in menigte voor. Ik ga dit misboek gooien naar een vrouw die een Magdalena is." Daarop bogen alle vrouwen in de kerk het hoofd. Toen zei de priester: "Nee, u bent toch zeker niet allemaal Magdalena's; dat dacht ik ook nauwelijks. Maar u ziet hoe uw zonde u vindt!" Ik raad u ook niet aan het voorbeeld te volgen van de geestelijke die een collecte moest houden voor de verlichting en verwarming van de kerk. Nadat hij enige tijd had gepreekt, blies hij de kaarsen aan weerszijden van de kansel uit. Hij zei dat de collecte voor het licht en het vuur was en dat hij zelf geen licht nodig had, want hij las zijn preek niet voor. "Maar," voegde hij eraan toe, "als Roger straks de psalm opgeeft, hebt u licht nodig om in uw boeken te kijken. De kaarsen zijn dus voor uzelf. En de kachel heb ik niet nodig voor de warmte, want de inspanning van het preken houdt mij warm genoeg. U ziet dus dat de collecte deze keer helemaal voor uzelf is. Niemand kan

zeggen dat de geestelijkheid dit keer voor zichzelf collecteert, want op deze zondag is het helemaal voor uzelf." Ik vond die man een dwaas om zulke opmerkingen te maken, al merk ik dat zijn optreden wordt aangehaald als een uitstekend voorbeeld van vrijmoedigheid in het preken.

Er wordt een verhaal over mijzelf verteld dat, zoals zo veel verhalen over mij, in twee betekenissen een verhaal is. Er wordt gezegd dat ik, om te laten zien hoe mensen terugvallen, ooit langs de leuning van de kansel naar beneden gegleden ben. Ik noem het alleen terloops, want het is opmerkelijk dat mijn kansel toen dit verhaal werd verteld, in de muur vastzat en er dus geen leuning was. De eerwaarde dwaas (en dat zou hij geweest zijn als hij had gedaan wat de mensen zeiden) had die streek dus niet kunnen uithalen, ook al had hij het gewild. Maar de anekdote dient, hoewel ze niet waar is, alle doeleinden van de levensechtheid die ik heb proberen te beschrijven.

U herinnert zich waarschijnlijk het voorbeeld van Whitefield die de blinde man met zijn hond afschilderde, wandelend aan de rand van een afgrond, met zijn voet bijna over de kant. De beschrijving van de prediker was zo aanschouwelijk en het beeld zo levendig en levensecht, dat lord Chesterfield opsprong en uitriep: "Goede God! Hij is verloren!" Maar Whitefield antwoordde: "Nee, mylord, hij is nog niet helemaal verloren. Laten we hopen dat hij nog gered kan worden." Daarna ging hij verder en sprak over de blinde man als iemand die door zijn verstand wordt geleid, dat slechts een hond is. Zo liet hij zien dat een mens die alleen door zijn verstand wordt geleid, op het punt staat in de hel te vallen. Hoe levendig zie je de geldzucht uitgebeeld in het verhaal dat onze eerbiedwaardige vriend, de heer Rogers, vertelde van een man die op zijn sterfbed zijn geld in zijn mond stopte, omdat hij het zo liefhad en er wat van wilde meenemen! Hoe treffend wordt ons het nutteloze van wereldse rijkdom als troost in onze laatste dagen voorgesteld door het verhaal waarin de goede Jeremiah Burroughes spreekt over een vrek die op zijn sterfbed zijn geldzak-

ken binnen handbereik had liggen! Hij bleef ze oppakken en zei: "Moet ik u verlaten? Moet ik u verlaten? Heb ik al die jaren voor u geleefd, en moet ik u nu verlaten?" En zo stierf hij. Van een ander wordt verteld dat hij in zijn dood veel pijn had, en vooral de grote pijn van een verontrust geweten. Ook hij liet zijn geldzakken een voor een brengen, met zijn hypotheken, obligaties en akten. Hij hield ze dicht bij zijn hart, zuchtte en zei: "Dit helpt niet. Dit helpt niet. Dit helpt niet. Neem het weg! Wat zijn ze allemaal armzalig, nu ik in mijn stervensuren troost het hardst nodig heb!"

Hoe duidelijk komt de liefde tot Christus naar voren in het verhaal van John Lambert, die aan de paal vastgebonden stond en levend verbrandde. Toch klapte hij in zijn handen terwijl hij brandde en riep: "Niemand dan Christus! Niemand dan Christus!" Toen zijn onderste ledematen verbrand waren, viel hij van de ketenen in het vuur, en nog riep hij midden in de vlammen: "Niemand dan Christus! Niemand dan Christus!" Hoe helder staat de waarheid voor u als u zulke verhalen hoort! U kunt haar bijna even goed beseffen alsof het voorval zich voor uw ogen had afgespeeld. Hoe goed ziet u de dwaasheid van misverstand tussen christenen in het verhaal van de heer Jay over twee mannen die op een mistige nacht uit tegenovergestelde richtingen liepen! Ieder zag wat hij voor een vreselijk monster hield dat op hem afkwam, en zijn hart bonsde van angst. Toen ze dichter bij elkaar kwamen, bleken de verschrikkelijke monsters broers te zijn. Zo zijn mensen van verschillende kerkgenootschappen vaak bang voor elkaar. Maar komen ze dichter bij elkaar en leren ze elkaars hart kennen, dan ontdekken ze dat ze toch broeders zijn. Het verhaal van de zwarte man en zijn meester laat goed zien dat we bij de hemelse dingen aan het begin moeten beginnen en ons niet mogen bezighouden met de diepere punten van onze heilige godsdienst voordat we de beginselen grondig geleerd hebben. Een arme zwarte man deed zijn best om zijn meester tot de kennis van de waarheid te brengen en spoorde hem aan tot geloof in Christus. De meester verontschuldigde

zich met de woorden dat hij de leer van de verkiezing niet kon begrijpen. “Ach, meester,” zei de zwarte man, “weet u niet wat er vóór de brief aan de Romeinen komt? U moet het Boek op de goede manier lezen. De leer van de verkiezing staat in Romeinen, en daarvoor komen eerst Mattheüs, Markus, Lukas en Johannes. U bent nog maar in Mattheüs, en dat gaat over bekering. Komt u bij Johannes, dan leest u wat de Heere Jezus Christus zei: ‘*Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.*’” Zo kunt u, broeders, ook tegen uw hoorders zeggen: “U doet er beter aan eerst de vier evangeliën te lezen dan te beginnen met Romeinen. Bestudeer eerst Mattheüs, Markus, Lukas en Johannes, en ga dan verder met de brieven.”

Maar ik moet niet doorgaan met het geven van voorbeelden, want er komen er zo veel vanzelf bij u op. Ik heb er genoeg gegeven om te laten zien dat ze onze prediking levendig en levensecht maken. Hoe meer u ervan hebt, hoe beter. Tegelijk, heren, moet ik u waarschuwen voor het gevaar van te veel anekdoten in één preek. Misschien moet u een schaal sla op tafel hebben. Maar nodigt u vrienden uit voor het eten en geeft u hun niets dan sla, dan hebben ze het slecht en zullen ze niet graag meer bij u komen.

III. Ten derde kunnen anekdoten en voorbeelden worden gebruikt om leerstukken of plichten uit te leggen aan trage verstanden. Ze kunnen zelfs de allerbeste vorm van uitleg zijn. Een prediker moet zijn onderwerp met voorbeelden toelichten en verduidelijken, zodat zijn hoorders echt vertrouwd raken met wat hij hun voorhoudt. Als iemand mij een stuk machinerie zou beschrijven, zou hij er misschien niet in slagen mij te laten begrijpen hoe het eruitziet. Maar wil hij zo vriendelijk zijn mij een tekening van de verschillende doorsneden te laten zien en daarna van de hele machine, dan zal ik op de een of andere manier wel uitvinden hoe ze werkt. Een afbeelding van een ding is altijd een veel krachtiger middel van onderwijs dan welke louter

woordelijke beschrijving ook. Juist zo zijn anekdoten en voorbeelden zo nuttig voor onze hoorders. Neem bijvoorbeeld deze anekdote bij de tekst: "*Maar gij, wanneer gij bidt, gaat in uw binnenkamer, en uw deur gesloten hebbende, bidt uw Vader, Die in het verborgen is.*" Een jongetje ging altijd naar een hooizolder om te bidden. Hij merkte dat er soms mensen naar boven kwamen die hem stoorden. De volgende keer dat hij de zolder opklom, trok hij daarom de ladder achter zich omhoog. Als u dit verhaal vertelt, kunt u uitleggen hoe de jongen zo in zijn binnenkamer ging en de deur sloot. De betekenis is niet zozeer het letterlijk binnengaan van een kamer of het sluiten van een deur, maar het zich losmaken van aardse bronnen van afleiding, het optrekken van de ladder achter ons en het buitensluiten van alles wat ons bij onze verborgen gebeden zou kunnen storen. Ik wou dat we altijd de ladder achter ons konden optrekken als we ons terugtrekken voor het gebed in het verborgen. Maar er zijn veel dingen die proberen die ladder te beklimmen. De duivel zelf komt naar boven om ons te storen als hij kan, en hij kan zonder ladder de hooizolder binnenkomen. Wat een uitstekende uitleg van het vijfde gebod gaf korporaal Trim toen hem werd gevraagd: "Wat bedoel je met je vader en je moeder eren?" Hij antwoordde: "Met uw verlof, edele heer: dat ik hun een shilling per week van mijn soldij geef als ze oud worden." Dat was een bewonderenswaardige verklaring van de betekenis van de tekst. Als u dan probeert te laten zien hoe wij daders van het Woord moeten zijn en niet alleen hoorders, is er het verhaal van een vrouw die door de predikant werd gevraagd wat hij zondag had gezegd. Ze antwoordde dat ze de preek niet meer wist. Maar hij had haar geweten geraakt, want toen ze thuiskwam, verbrandde ze haar korenmaat, die te kort mat. Er is nog een verhaal dat ook laat zien dat het evangelie zelfs nuttig kan zijn voor hoorders die vergeten wat ze gehoord hebben. Een predikant bezoekt op maandag een vrouw en treft haar aan terwijl ze wol wast in een zeef, die ze onder de pomp houdt. Hij vraagt haar: "Hoe bevielen u de preken van afgelopen zondag?" Zij

zegt dat ze haar veel goed hebben gedaan. “Welnu, wat was de tekst?” Ze weet het niet meer. “Wat was het onderwerp?” “Ach, meneer, het is helemaal bij me weg,” zegt de arme vrouw. Herinnert ze zich iets van wat er gezegd is? Nee, alles is weg. “Wel, Mary,” zegt de predikant, “dan kan het u niet veel goed hebben gedaan.” O, maar het had haar enorm veel goed gedaan. Ze legde het hem uit met de woorden: “Ik zal u vertellen hoe het zit, meneer. Ik leg deze wol in de zeef onder de pomp, ik pomp erop, en al het water loopt door de zeef weg, maar het wast wel de wol. Zo is het met uw preek: ze komt in mijn hart en loopt dan dwars door mijn arme geheugen, dat is als een zeef, maar ze wast mij schoon, meneer.” U zou lang kunnen praten over de reinigende en heiligende kracht van het Woord, en het zou op uw hoorders niet zo’n indruk maken als dat eenvoudige verhaal. Welke mooiere uitleg van de tekst “*Weent met de wenenden*” kunt u krijgen dan deze fraaie anekdote? “Moeder,” zei de kleine Annie, “ik begrijp niet waarom de arme weduwe Brown het fijn vindt dat ik bij haar op bezoek kom. Ze zegt dat ik haar zo troost. Maar moeder, ik kan niets zeggen om haar te troosten. Zodra ze begint te huilen, sla ik mijn armen om haar hals en huil ik ook, en dan zegt ze dat ze daar troost aan heeft.” En zo is het ook. Dat is de kern van troost: het medeleven, het meegevoel dat het meisje bewoog om met de wenende weduwe mee te wenen. De heer Hervey licht zo de grote waarheid toe dat de zonde er voor het oog van God anders uitziet dan voor het oog van de mens. Hij zegt dat u een klein insect kunt nemen en met de fijnste naald zo’n minuscuul gaatje erin kunt prikken dat u het met het blote oog nauwelijks ziet. Maar bekijkt u het door een microscoop, dan ziet u een enorme scheur waaruit een purperen stroom vloeit, zodat het schepsel eruitziet alsof het door de bijl was getroffen die een os doodt. Het is slechts een gebrek van ons zien dat we de dingen niet juist kunnen zien, maar de microscoop laat ze zien zoals ze werkelijk zijn. Zo kunt u uw hoorders uitleggen hoe Gods microscopische oog de zonde in haar ware gedaante ziet. Stel dat u het karakter van Kaleb

wilt schetsen, die volhardde de Heere na te volgen. Het zou veel van uw mensen erg helpen als u zei dat de naam Kaleb "hond" betekent, en dan liet zien hoe een hond zijn meester volgt. Zijn baas rijdt te paard over de modderige wegen. De hond blijft zo dicht mogelijk bij hem, hoeveel modder en vuil hij ook over zich heen krijgt en zonder zich te storen aan de schoppen die hij van de hoeven van het paard zou kunnen krijgen. Zo behoren ook wij de Heere te volgen. Wilt u de kortheid van de tijd laten zien, dan kunt u de arme naaister noemen met haar stukje kaars. Ze naait en naait om haar werk af te hebben voordat het licht uitgaat.

Veel predikers hebben de grootste moeite om geschikte beelden te vinden voor het eenvoudige geloof in de Heere Jezus Christus. Er is een uitstekende anekdote over een zwakzinnige man die door de predikant, die hem probeerde te onderrichten, werd gevraagd of hij een ziel had. Tot grote ontsteltenis van zijn vriendelijke leraar antwoordde hij: "Nee, ik heb geen ziel." De predikant zei dat hij heel verbaasd was dat hij, na jarenlang onderwijs, niet beter wist. Maar de arme man verklaarde zich zo: "Ik had eens een ziel, maar ik ben haar kwijtgeraakt. En Jezus Christus is gekomen en heeft haar gevonden, en nu laat ik Hem haar houden, want ze is van Hem, ze hoort niet langer bij mij." Dat is een mooi beeld van de weg van het behoud door het eenvoudige geloof in de plaatsvervanging van de Heere Jezus Christus. Het kleinste kind in de gemeente zou het door het verhaal van die arme zwakzinnige kunnen begrijpen.

IV. Ten vierde zit er in anekdoten en voorbeelden een soort redenering die voor onlogische geesten heel duidelijk is. Veel van onze hoorders hebben helaas zo'n geest, maar toch kunnen ze voorbeelden en hardnekkige feiten begrijpen. Waarheidsgetrouwe anekdoten zijn feiten, en feiten zijn hardnekkige dingen. Voorbeelden bewijzen een stelling als er genoeg van zijn, zoals we weten uit de inductieve wijsbegeerte. Twee voorbeelden bewijzen haar misschien niet, maar twintig kunnen haar tot volle zekerheid bewijzen. Neem de uiterst

belangrijke zaak van de gebedsverhoring. U kunt bewijzen dat God gebed verhoort door de ene anekdote na de andere aan te halen, waarvan u weet dat ze echt gebeurd zijn, over gevallen waarin God werkelijk gebed heeft gehoord en verhoord. Neem dat voortreffelijke boekje van de heer Prime over de kracht van het gebed. Ik geloof dat de waarheid over dit onderwerp daar zo helder is aangetoond als u het maar bij een stelling van Euclides kunt hebben. Ik denk dat, als zo veel feiten konden worden aangevoerd in verband met een vraag uit de geologie of de sterrenkunde, de zaak als beslist zou gelden. De schrijver brengt zulke overvloedige bewijzen dat God gebed heeft gehoord, dat zelfs mensen die de inspiratie verwerpen minstens moeten erkennen dat dit een wonderbaarlijk verschijnsel is. Ze kunnen het alleen verklaren door te belijden dat er een God is Die in de hemel woont en acht slaat op het roepen van Zijn volk op aarde.

Ik heb gehoord van sommige mensen die er bezwaar tegen hebben zich in te spannen voor de bekering van hun kinderen, omdat God de Zijnen toch wel zou redden zonder enige inspanning van onze kant. Ik weet nog dat ik een man die dit standpunt innam, deed ineenkrimpen door hem te vertellen van een vader die zijn kind nooit wilde leren bidden en het ook niet liet onderrichten in de betekenis van gebed. Hij vond dat verkeerd en dacht dat zulk werk aan Gods Heilige Geest moest worden overgelaten. De jongen viel en brak zijn been, en het moest eraf. Terwijl de chirurg het amputeerde, vloekte en tierde de jongen op de meest verschrikkelijke manier. De goede chirurg zei tegen de vader: “Ziet u, u wilde uw jongen niet leren bidden, maar de duivel had er blijkbaar geen bezwaar tegen hem te leren vloeken.” Dat is het kwade ervan. Doen wij niet ons best om onze kinderen tot Christus te brengen, dan is er een ander die zijn uiterste best doet om hen naar de hel te slepen. Een moeder zei eens tegen haar zieke zoon, die op sterven lag en in vreselijke gemoedsnood verkeerde: “Mijn jongen, het spijt me dat je zo in de problemen zit. Ik weet zeker dat ik je nooit iets slechts heb geleerd.” “Nee, moeder,” antwoordde

hij, “maar u hebt mij ook nooit iets goeds geleerd, en daarom was er ruimte voor allerlei kwaad om in mij binnen te komen.” Al deze verhalen zullen voor veel mensen de allerbeste soort argument zijn die u bij hen kunt gebruiken. U brengt hun feiten, en die feiten bereiken hun geweten, ook al zit het ingebed onder enkele duimen eelt. Ik ken geen redenering die de noodzaak van onderwerping aan de wil van God beter zou uitleggen dan het verhaal dat de heer Gilpin ons in zijn levensbeschrijving geeft. Hij werd erbij geroepen om te bidden met een vrouw wier zoon erg ziek was. De goede man vroeg God om, als het Zijn wil was, het lieve kind het leven en de gezondheid terug te geven. Toen viel de moeder hem in de rede en zei: “Nee, met zo’n gebed kan ik niet instemmen. Zo kan ik het niet uitspreken. Het moet Gods wil zijn om hem te genezen. Ik kan er niet tegen dat mijn kind zou sterven. Bid dat hij blijft leven, of het Gods wil is of niet.” Hij antwoordde: “Vrouw, dat gebed kan ik niet bidden, maar het is verhoord. Uw kind zal herstellen, maar u zult nog de dag betreuren waarop u die bede deed.” Twintig jaar later werd een vrouw in een flauwte weggedragen van onder het schavot in Tyburn, want haar zoon had lang genoeg geleefd om door zijn misdaden aan de galg te komen. Het goddeloze gebed van de moeder was gehoord en God had het verhoord. Wilt u dus de kracht van het evangelie bewijzen, besteed dan niet vruchteloos woorden, maar vertel de verhalen van gevallen die u hebt meegemaakt en die de waarheid toelichten die u bepleit. Zulke anekdoten zullen uw hoorders overtuigen zoals geen andere vorm van redeneren dat kan. Ik denk dat dit voor ieder van u duidelijk genoeg is.

Anekdoten zijn ook nuttig omdat ze vaak heel krachtig een beroep doen op de menselijke natuur. Wilt u hen bestraffen die de sabbat ontheiligen, vertel dan het verhaal van de heer die zeven soevereinen had en een arme drommel ontmoette. Hij gaf hem er zes van de zeven, en toen draaide die schurk zich om en beroofde hem van de zevende. Hoe duidelijk toont dat de ondankbaarheid van ons zondige

geslacht dat God die ene dag van de zeven ontneemt die Hij voor Zijn eigen dienst heeft afgezonderd! Dit verhaal doet ook een beroep op de menselijke natuur. Twee of drie jongens komen bij een kameraad en zeggen tegen hem: "Laten we wat kersen gaan halen uit de tuin van je vader." "Nee," antwoordt hij, "ik kan niet stelen en mijn vader wil niet dat die kersen geplukt worden." "O, maar je vader is zo aardig, en hij slaat je nooit." "Ach, ik weet dat dat waar is," antwoordt de jongen, "en juist daarom wil ik zijn kersen niet stelen." Dit zou laten zien dat de genade en goedheid van God Zijn kinderen niet tot losbandigheid brengen, maar hen integendeel van de zonde terughouden. Ook dit verhaal doet een beroep op de menselijke natuur en laat zien dat op de vaders van de Kerk niet altijd te rekenen valt als bronnen van gezag. Een edelman had gehoord van een heel oude man die in een dorp woonde. Hij zocht hem op, vond hem en kwam te weten dat hij zeventig jaar oud was. Hij praatte met hem in de veronderstelling dat hij de oudste inwoner was, toen de man zei: "O nee, meneer, ik ben niet de oudste. Ik ben niet de vader van het dorp. Er is een oudere, mijn vader, die nog leeft." Zo heb ik gehoord dat sommigen zeiden dat zij zich van "de vaders" van de Kerk afkeerden naar de heel oude vaders, dat wil zeggen weg van wie gewoonlijk "de kerkvaders" worden genoemd, terug naar de apostelen, die de ware vaders en grootvaders van de christelijke Kerk zijn.

Soms hebben anekdoten kracht doordat ze een beroep doen op het gevoel voor het koddige. Hier moet ik natuurlijk heel voorzichtig zijn, want het is een soort overlevering van de vaderen dat het verkeerd is om op zondag te lachen. Het elfde gebod is dat we elkaar moeten liefhebben, en het twaalfde is volgens sommige mensen: "Gij zult op zondag een lang gezicht trekken." Ik beken dat ik liever mensen hoor lachen dan dat ik ze zie slapen in het huis van God. Ik breng ook liever de waarheid bij hen binnen door middel van spot dan dat de waarheid verwaarloosd wordt of dat de mensen omkomen omdat ze de waarheid niet ontvangen. Ik geloof van harte dat er in een lach

evenveel heiligheid kan zitten als in een traan. Soms is lachen zelfs het betere van de twee. Ik kan huilen en morren en klagen en allerlei bittere gedachten tegen God koesteren, terwijl ik op een ander moment de lach van het sarcasme tegen de zonde kan lachen en zo een heilige ernst tonen in de verdediging van de waarheid. Ik weet niet waarom spot aan Satan moet worden overgelaten als wapen tegen ons, en niet door ons mag worden gebruikt als wapen tegen hem. Ik durf te beweren dat de Reformatie bijna net zoveel te danken had aan het gevoel voor het belachelijke in de menselijke natuur als aan wat dan ook. De humoristische schimpschriften en spotprenten die door de vrienden van Luther werden verspreid, openden de ogen van Duitsland voor de gruwelen van het priesterschap meer dan de stevigere en zwaarwichtiger argumenten tegen het Roomse stelsel. Ik zie niet in waarom we bij passende gelegenheden niet dezelfde manier van redeneren zouden proberen. "Het is een gevaarlijk wapen," zal men zeggen, "en veel mensen zullen zich ermee in de vingers snijden." Nou, dat is hun eigen zaak. Maar ik weet niet waarom we zo bezorgd moeten zijn over het snijden in hun vingers als ze tegelijk de zonde de keel kunnen afsnijden en de grote tegenstander van de zielen ernstige schade kunnen toebrengen.

Hier is een verhaal dat ik op zondag best wil vertellen ten behoeve van bepaalde mensen die goed zijn in het horen van preken en het bijwonen van gebedsbijeenkomsten, maar slecht in zaken. Zij werken op zondag nooit, omdat ze op geen enkele dag van de week werken. Ze vergeten dat deel van het gebod dat zegt: "*Zes dagen zult gij arbeiden*," dat even bindend is als het andere deel: "*Maar de zevende dag is de sabbat des HEEREN uws Gods; dan zult gij geen werk doen*." Aan deze mensen die nooit werken omdat ze zo hemels gezind zijn, zou ik het verhaal vertellen van een monnik die een klooster binnentrad. Hij wilde niet werken, niet op de akkers, niet in de tuin, niet bij het maken van kleren en ook niet aan iets anders, want, zo zei hij tegen de overste, hij was een geestelijk gezinde monnik. Toen het etenstijd na-

derde, vond hij het vreemd dat er geen oproep kwam uit de refter. Dus ging hij naar de prior en zei: "Eten de broeders hier niet? Krijgt u geen middagmaal?" De prior zei: "Wij wel, want wij zijn vleselijk. Maar u bent zo geestelijk dat u niet werkt, en daarom hebt u geen eten nodig. Daarom hebben wij u niet geroepen. De wet van dit klooster is: '*zo iemand niet wil werken, dat hij ook niet ete*.'"

Dat is een goed verhaal, dat van de jongen in Italië van wie het Nieuwe Testament in beslag werd genomen. Hij zei tegen de gendarme: "Waarom neemt u dit boek in beslag? Is het een slecht boek?" "Ja," was het antwoord. "Weet u zeker dat het boek slecht is?" vroeg hij, en weer was het antwoord: "Ja." "Waarom neemt u dan niet de Schrijver ervan in beslag, als het een slecht boek is?" Dat was een prachtig stukje sarcasme aan het adres van hen die de Schrift haatten en toch beweerden Christus lief te hebben. Een ander goed verhaal is dat van onze vriend de Ier. De priester vroeg hem welk recht een onwetend man als hij had om de Bijbel te lezen. Hij zei: "Jawel, maar ik heb een huiszoekingsbevel, want er staat: '*Onderzoekt de Schriften, want gij meent in dezelve het eeuwige leven te hebben; en die zijn het, die van Mij getuigen*.'"

Dit verhaal is naar mijn mening niet misplaatst als een soort belachelijk argument dat laat zien welke macht het evangelie over de menselijke geest behoort te hebben. Dr. Moffat vertelt ons van een Kaffer die op een dag bij hem kwam en zei dat het Nieuwe Testament dat de zendeling hem een week eerder had gegeven, zijn hond had bedorven. De man zei dat zijn hond een heel goede jachthond was geweest, maar het Testament aan stukken had gescheurd en opgegeten, en nu was hij helemaal bedorven. "Maak u niet druk," zei dr. Moffat, "ik geef u een ander Testament." "O!" zei de man, "daar gaat het niet om. Ik vind het niet erg dat de hond het boek bederft, want ik kan een ander kopen. Maar het boek heeft de hond bedorven." "Hoe zo?" vroeg de zendeling, en de Kaffer antwoordde: "De hond is nu van geen nut meer voor mij, want hij heeft het Woord van God gegeten,

en dat zal hem zijn vijanden doen liefhebben, zodat hij niet meer deugt voor de jacht." De man meende dat zelfs een hond het Nieuwe Testament niet kon opnemen zonder er zachtmoediger van te worden. Dat behoort in waarheid ook het geval te zijn bij allen die zich met het evangelie van Christus voeden. Ik zou niet aarzelen dat verhaal na dr. Moffat te vertellen. Ik zou het natuurlijk gebruiken om te laten zien dat er een grote verandering in een mens moet komen als hij de waarheid heeft ontvangen zoals ze in Jezus is, en dat hij nooit meer van nut mag zijn voor zijn oude meester. Toen de priesters de bewoners van Tahiti tot het Roomse geloof probeerden te bekeren, hadden ze een mooie afbeelding waarmee ze hoopten de mensen te overtuigen van de voortreffelijkheid van de Kerk van Rome. Er waren enkele dode houtblokken. Wie moesten die voorstellen? Dat waren de ketters, die in het vuur moesten. En wie waren de kleine takken van de boom? Dat waren de gelovigen. Wie waren de grotere? Dat waren de priesters. En wie waren de volgende? Dat waren de kardinalen. En wie was de stam van de boom? O, dat was de paus! En de wortel, wie stelde die voor? O, de wortel was Jezus Christus! Daarop zeiden de arme inboorlingen: "Nou, van de stam of de takken weten wij niets, maar we hebben de wortel, en daar willen wij bij blijven en we geven hem niet op." Hebben wij de wortel, hebben wij Christus, dan kunnen we alle aanmatigingen en wanen van mensen uitlachen. Deze verhalen mogen ons doen lachen, maar ze kunnen ook de dwaling dwars door het hart treffen en haar doden. Daarom mogen ze rechtmatig worden gebruikt als wapens waarmee wij uittrekken om de krijgen van de Heere te voeren.

V. Ten vijfde ligt een ander nut van anekdoten en voorbeelden hierin, dat ze het geheugen helpen de waarheid vast te houden. Er wordt een verhaal verteld, al sta ik niet in voor de waarheid ervan, over een man van het platteland. Iemand had hem wijsgemaakt dat alle Londenaren dieven waren. Toen hij dus voor het eerst in Londen kwam, probeerde hij zijn horloge te beveiligen door het in zijn vest-

zak te steken en het helemaal met vishaken te bedekken. “Als nu een heer mijn horloge probeert te pakken,” dacht hij, “zal hij het onthouden.” Het verhaal zegt dat hij, terwijl hij zo voortliep, zelf wilde weten hoe laat het was en zijn eigen hand in zijn zak stak, de vishaken helemaal vergetend. Wat dat met hem deed, kan beter worden bedacht dan beschreven. Mij dunkt dat een preek altijd zo moet zijn als de zak van die man van het platteland, vol vishaken. Wie dan ook binnenkomt om ernaar te luisteren, krijgt dan een vergeet-mij-nietje, een herinnering, vast in zijn oor en misschien ook in zijn hart en geweten. Laat hem er maar vlak voor het einde van de rede in vallen: er moet aan het slot iets zijn dat treft en blijft haken. Als wij door de velden van onze boerenvrienden lopen, zijn er bepaalde klissen die zeker aan onze kleren blijven hangen. Hoe we ook borstelen, er blijven altijd wat overblijfselen van de velden aan onze kleding zitten. Zo behoort er in elke preek een klis te zitten die blijft hangen aan wie haar hoort. Wat onthoudt u het best van de preken die u jaren geleden hebt gehoord? Ik durf te zeggen dat het een anekdote is die de prediker vertelde. Het kan een puntige zin zijn, maar waarschijnlijker is het een treffend verhaal dat tijdens de preek werd verteld. Rowland Hill bezocht kort voor zijn dood een oude vriend. Die zei tegen hem: “Meneer Hill, het is nu vijfenzestig jaar geleden dat ik u voor het eerst hoorde preken. Maar ik herinner mij uw tekst en een deel van uw preek.” “Welnu,” vroeg de prediker, “welk deel van de preek herinnert u zich?” Zijn vriend antwoordde: “U zei dat sommige mensen, wanneer ze een preek gingen horen, erg kieskeurig waren over de voordracht van de prediker. Toen zei u: ‘Stel dat u ging luisteren naar het voorlezen van het testament van een van uw verwanten en u verwachtte een erfenis van hem. Dan zou u er nauwelijks aan denken de manier te bekritiseren waarop de notaris het testament voorlas. Maar u zou een en al aandacht zijn om te horen of er iets voor u was nagelaten, en zo ja, hoeveel. Zo moet u het evangelie horen.’” Nu, die man had dat vijfenzestig jaar niet onthouden als meneer Hill de zaak niet

in zo'n voorbeeldvorm had gebracht. Stel dat hij had gezegd: "Beste vrienden, u moet naar het evangelie luisteren om het evangelie zelf en niet slechts om de bekoring van de welsprekendheid van de prediker of om die heerlijke hoogvliegende volzinnen die uw oren strelen." Stel dat hij het had gezegd op de fraaie manier waarop sommige mensen dat kunnen. Dan durf ik te zeggen dat de man het zo lang zou hebben onthouden als een eend zich herinnert wanneer hij voor het laatst in het water ging, en niet langer. Het zou namelijk zo alledaags zijn geweest om op die manier te spreken. Maar doordat hij de waarheid op die opvallende manier voorstelde, werd ze vijfenzestig jaar onthouden. Een Amerikaanse heer vertelde de volgende anekdote, die precies past bij mijn doel, dus ik geef haar aan u door. Hij zei: "Toen ik een jongen was, hoorde ik het verhaal van een kleermaker die heel oud werd en erg rijk, zodat iedereen die hem kende hem benijdde. Zijn leven liep, zoals alle levens, ten einde. Maar voordat hij heenging, voelde hij de wens de leden van zijn vak van dienst te zijn. Hij liet weten dat hij op een bepaalde dag alle kleermakers uit de buurt graag het geheim zou meedelen waardoor ze rijk konden worden. Een groot aantal ridders van de vingerhoed kwam. Terwijl ze in gespannen stilte wachtten op de belangrijke onthulling, werd hij in zijn bed overeind gezet, en met zijn laatste adem sprak hij deze korte zin uit: 'Maak altijd een knoop in uw draad.'" Daarom raad ik u aan, broeders, anekdoten en voorbeelden te gebruiken: ze leggen knopen in de draad van uw rede. Wat heeft het voor nut om het uiteinde van uw draad door de stof te trekken waaraan u werkt? Toch is dat bij heel veel preken waarnaar wij geluisterd hebben, of die we zelf hebben gehouden, het geval geweest. Het merendeel van wat we hoorden is dwars door ons verstand gegaan zonder blijvende indruk achter te laten, en alles wat we ons herinneren is een anekdote die de prediker vertelde.

Er is een bevestigd geval van een man die werd bekeerd door een preek vijfentachtig jaar nadat hij die had horen preken. Aan het slot

van een rede sprak de heer Flavel niet de gebruikelijke zegen uit, maar stond op en zei: "Hoe kan ik u met een zegen laten gaan, want velen van u zijn '*een vervloeking*; *Maran-atha*', omdat u de Heere Jezus Christus niet liefhebt?" Een jongen van vijftien hoorde die opmerkelijke uitspraak. Vijfentachtig jaar later zat hij onder een heg, in Virginia geloof ik, en de hele scène stond hem levendig voor ogen alsof ze de dag tevoren had plaatsgevonden. Het behaagde God de woorden van de heer Flavel te zegenen tot zijn bekering, en hij leefde nog drie jaar om een goed getuigenis af te leggen dat hij de kracht van de waarheid in zijn hart had gevoeld.

VI. Ten zesde zijn anekdoten en voorbeelden nuttig omdat ze vaak de gevoelens opwekken. Dat doen ze echter niet als u steeds dezelfde verhalen telkens opnieuw vertelt. Ik herinner me dat ik dat wonderbaarlijke verhaal over "Er is nog een man" voor het eerst hoorde en er heel wat bij huilde. Die arme ziel, net gered, halfdood, met alleen wat lompen aan, zei toch: "Er is nog een man," die gered moest worden. De tweede keer dat ik het verhaal hoorde, vond ik het mooi, maar het leek me niet meer zo nieuw als eerst. De derde keer dacht ik dat ik het nooit meer wilde horen. Ik weet niet hoe vaak ik het sindsdien heb gehoord, maar ik kan altijd zien wanneer het eraan komt. De broeder richt zich op, kijkt buitengewoon plechtig en zegt op grafstem: "Er is nog een man." Dan denk ik: "Ja, en ik wou dat die er niet was geweest," want ik heb dat verhaal zo vaak gehoord dat ik er ziek en moe van ben. Zelfs een goede anekdote kan zo afgezaagd raken dat ze geen kracht meer heeft en het geen zin meer heeft haar nog langer rond te vertellen.

Toch is een levend voorbeeld beter om de gevoelens van een gehoor aan te spreken dan welke hoeveelheid beschrijving ook. Toen de heer Beecher een mooi slavenmeisje met haar boeien om op zijn kansel bracht, deed hij meer voor de zaak van de afschaffing van de slavernij dan hij met de meest welsprekende redevoering had kunnen doen. Wat wij in deze tijd nodig hebben, is niet het aanhoren van lan-

ge verhandelingen over een droog onderwerp, maar iets praktisch te horen, iets zakelijks dat doordringt tot ons dagelijks denken. Krijgen we dat, dan worden onze harten snel bewogen.

Ik twijfel er niet aan dat het zien van een sterfbed mensen veel meer zou ontroeren dan dat bewonderenswaardige werk dat Drelincourt over de dood heet, een boek dat volgens mij nog nooit iemand heeft kunnen uitlezen. Er zijn misschien mensen geweest die het geprobeerd hebben. Maar ik geloof dat ze, lang voordat ze bij het einde waren, in een toestand van verstikking of coma verkeerden en met hete flanellen gewreven moesten worden. Het boek moest op een afstand worden gebracht voordat ze herstelden. Als u Drelincourt over de dood niet hebt gelezen, dan weet ik denk ik wat u wél hebt gelezen: het spookverhaal dat achter in het boek is ingenaaid. Het werk wilde niet verkopen en de hele oplage lag nog bij de boekhandelaar op de planken toen Defoe het verzinsel schreef onder de titel "A True Relation of the Apparition of Mrs. Veal after her death to Mrs. Bargrave". Daarin wordt Drelincourt over de dood door de verschijning aanbevolen als het beste boek over het onderwerp. Dit verhaal had geen spoor of schijn van waarheid. Het was allemaal verbeelding. Maar het werd achter in het boek gezet, en toen was de hele oplage snel uitverkocht en was er meer nodig. Zo kan het vaak met uw preken gaan. Alleen moet u de mensen vertellen wat werkelijk is gebeurd, dan houdt u hun aandacht vast en bereikt u hun harten.

Velen zijn tot zelfopoffering bewogen door het verhaal van de Moravische broeders in Zuid-Afrika. Zij zagen een groot afgesloten stuk grond waarin mensen wegrotten van de melaatsheid, sommigen zonder armen en sommigen zonder benen. Die Moravische broeders konden niet tot die arme melaatsen prediken zonder zelf voor het leven daar naartoe te gaan om met hen te rotten, en dat deden ze. Twee anderen uit dezelfde edele schare van broeders verkochten zich als slaaf in West-Indië om aan de slaven te mogen prediken. Kunt u zulke voorbeelden geven van onbaatzuchtigheid en toewijding

in de zending, dan wekt dat meer geestdrift voor de zending in het buitenland dan al uw strak beredeneerde betogen ooit zouden kunnen.

Wie heeft niet gehoord en de kracht gevoeld van het verhaal van de twee mijnwerkers, toen de lont brandde en er maar één kon ontsnappen? De christen riep tegen zijn onbekeerde metgezel: "Red uw leven, want als u sterft, bent u verloren. Maar als ik sterf, is het goed met mij. Dus gaat u maar." Ook het plan van de dwaas heb ik soms als treffend voorbeeld gebruikt. Een bootje was vergaan en de man erin probeerde naar de kant te zwemmen, maar de stroom was te sterk voor hem. Toen hij een uur verdronken was, zei een man: "Ik had hem kunnen redden." Toen ze vroegen hoe hij hem had kunnen redden, beschreef hij een plan dat uitstekend en uitvoerbaar leek, waardoor de man ongetwijfeld gered had kunnen worden. Maar helaas was hij op dat moment al verdronken! Zo zijn er mensen die altijd te laat wijs zijn. Als die of die de weg van alle levenden gegaan is, zeggen sommigen misschien tegen zichzelf: "Wat had ik niet voor hem kunnen doen als ik hem maar op tijd had aangepakt!" Broeders, laat die anekdote ons allen eraan herinneren dat we wijs moeten proberen te zijn in het winnen van zielen, voordat het te laat is om hen uit het eeuwige verderf te redden.

VII. Ten zevende en laatste zijn anekdoten en voorbeelden buitengewoon nuttig omdat ze het oor van de totaal onverschilligen vangen. In elke preek moet er iets zijn voor dit soort mensen, en een anekdote is er goed geschikt voor om het oor van de onnadenkenden en goddelozen te vangen. We verlangen werkelijk naar hun behoud, en we zouden onze val op elke mogelijke manier van aas voorzien om hen voor Christus te vangen. We kunnen niet verwachten dat onze jonge mensen komen luisteren naar geleerde leerstellige verhandelingen die op geen enkele manier zijn opgeluisterd met iets wat hun onvolgroeide geest boeit. Ja, zelfs volwassenen, na de zware arbeid van de week, van wie sommigen nog tot vroeg op zondagmorgen be-

zig waren, mogen we niet verwachten dat ze aandachtig luisteren naar lange, saaie redevoeringen die niet door één enkele anekdote worden onderbroken.

O jee, jee, jee! Wat heb ik medelijden met die onpraktische broeders die niet lijken te weten tot wie ze preken! "Ach," zei een broeder eens, "als ik preek, weet ik niet waar ik moet kijken, en dus kijk ik naar de ventilator." Er is niemand in de ventilator. Er kan ook niemand verondersteld worden daar te zijn, tenzij de engelen van de hemel er luisteren om de woorden van de waarheid te horen. Een predikant moet niet vóór de mensen preken maar recht tot hen. Laat hij hen recht aankijken. Als hij kan, laat hij hen dan door en door onderzoeken, als het ware een inventaris van hen opmaken om te zien hoe ze zijn, en zijn boodschap daarop afstemmen. Ik heb vaak een arme kerel in het gangpad van de Tabernakel zien staan. Hij ziet eruit als een mus die in een kerk is beland en er niet meer uit kan! Hij begrijpt niet wat voor dienst het is. Hij begint te tellen hoeveel mensen er op de voorste rij van het balkon zitten, en allerlei ideeën gaan door zijn hoofd. Nu wil ik zijn aandacht trekken. Hoe doe ik dat? Haal ik een Schriftwoord aan, dan weet hij misschien niet wat het betekent en is hij er misschien niet in geïnteresseerd. Zal ik een stukje Latijn in de preek brengen of het oorspronkelijke Hebreeuws of Grieks van mijn tekst aanhalen? Dat gaat voor zo iemand niet. Wat dan? Ah! Ik ken een verhaal dat hem, denk ik, precies zal passen. Daar komt het, en de man kijkt niet meer naar het balkon. Hij vraagt zich af wat die prediker eigenlijk van plan is. Er wordt iets gezegd dat zo precies bij zijn geval past dat hij zich afvraagt wie de predikant over hem heeft verteld. Hij denkt: "Wel, ik weet het al: mijn vrouw komt soms naar deze man luisteren, dus zij heeft hem alles over mij verteld!" Dan wordt hij nieuwsgierig om meer te horen. En terwijl hij naar de prediker opkijkt en luistert naar de waarheid die wordt verkondigd, daagt de eerste lichtstraal van goddelijke dingen in hem. Maar had ik ons vaste betoog voortgezet en was ik niet van de weg afgeweken, dan weet ik

niet wat er van die man had kunnen worden. “Ze zeggen dat ik afdwaal,” zei Rowland Hill in een preek die ik vanmiddag heb gelezen. “Ze zeggen dat ik afdwaal, maar dat komt omdat u afdwaalt en ik verplicht ben achter u aan te dwalen. Ze zeggen dat ik niet bij mijn onderwerp blijf, maar, God zij dank, ik blijf altijd bij mijn doel, en dat is uw zielen te winnen en u tot het kruis van Jezus Christus te brengen!” De heer Bertram toont treffend hoezeer mensen opgaan in wereldse zorgen. Hij vertelt het verhaal van de kapitein van een walvisvaarder, voor wie hij belangstelling probeerde te wekken voor de dingen van God. Die zei: “Het is zinloos, meneer; uw gesprek heeft geen effect op mij. Ik kan niet horen wat u zegt, en ik begrijp het onderwerp niet waarover u praat. Ik ben van huis gegaan om walvissen te vangen. Ik zoek al een jaar en negen maanden naar walvissen, meneer, en ik heb nog geen walvis gevangen. Ik ploeg de diepte om, op zoek naar walvissen. Als ik naar bed ga, droom ik van walvissen, en als ik ’s morgens opsta, vraag ik me af of er die dag een walvis gevangen zal worden. Er zit een walvis in mijn hart, meneer, een walvis in mijn brein, en het heeft geen zin dat u met mij over iets anders praat dan over walvissen.” Zo hebben uw mensen hun zaken in hun hoofd en in hun hart. Ze willen een fortuin verdienen en zich terugtrekken, of ze hebben een gezin met kinderen op te voeden, en Susan moet getrouwd worden, en John moet aan een baan geholpen worden. Het heeft geen zin met hen over de dingen van God te praten, tenzij u de walvissen kunt verjagen die maar blijven spartelen en klotsen.

Misschien is er een koopman die zojuist aan een slechte wissel heeft gedacht. Een ander heeft door het gebouw heen een stuk lint van een bepaalde kleur gezien, en denkt: “Ja, ik had een grotere voorraad van dat soort dingen moeten hebben, ik zie dat het in de mode komt!” Of misschien heeft een van de hoorders zijn buurman gezien en denkt hij dat hij hem morgen een bezoek moet brengen. Zo zijn de gedachten van de mensen bezet met allerlei onderwerpen behalve dat waarover de prediker spreekt. U vraagt mij hoe ik weet dat dit zo

is. Nu, ik weet het omdat ik mij aan hetzelfde schuldig heb gemaakt. Ik merk het wanneer ik naar een andere broeder luister die preekt. Ik denk niet dat ik het er goed afbreng wanneer ik zelf preek. Maar soms, als ik naar buiten het land in ga en de ochtend- en avonddienst doe en dan in de middag iemand anders hoor, denk ik: "Nu ja, toen ik daar stond, vond ik mezelf een stuk hout. Maar nu wou ik dat ik weer aan de beurt was!" Dit is heel verkeerd, dat zulke gedachten in ons opkomen. Maar omdat we allemaal zo snel afdwalen, moet de prediker anekdoten en voorbeelden de kansel opdragen en ze gebruiken als spijkers om de aandacht van de mensen aan het onderwerp van zijn preek vast te zetten.

De heer Paxton Hood zei eens in een lezing die ik hem hoorde houden: "Sommige predikers verwachten te veel van hun hoorders. Ze nemen een aantal waarheden mee de kansel op zoals iemand een doos spijkers naar boven draagt. Dan nemen ze aan dat de gemeente uit palen bestaat, halen een spijker tevoorschijn en verwachten dat die er zelf in de paal gaat zitten. Zo moet het niet. U moet uw spijker nemen, hem tegen de paal houden, hem erin slaan en hem dan aan de andere kant omslaan. Dan mag u verwachten dat de grote Meester van de vergaderingen de spijkers zo vastzet dat ze er niet uit vallen." Zo moeten we proberen de waarheid in de mensen te krijgen, want ze gaat er nooit uit zichzelf in. We moeten ook bedenken dat de harten van onze hoorders niet openstaan als een kerkdeur, zodat de waarheid kan binnengaan, haar plaats kan innemen en daar op haar troon kan zitten om aanbeden te worden. Nee, we moeten vaak met grote inspanning de deuren openbreken en de waarheid duwen naar plaatsen waar ze eerst geen welkome gast zal zijn, maar waar ze later, naarmate ze beter bekend wordt, meer zal worden liefgehad.

Voorbeelden en anekdoten helpen sterk om voor de waarheid de weg naar binnen te banen. Ze doen dat door het oor van de onverschilligen en onoplettenden te vangen. We moeten proberen te zijn als de heer Whitefield, over wie een scheepsbouwer zei: "Wanneer ik

iemand anders heb horen preken, kon ik altijd een schip van voor tot achter uittekenen. Maar als ik naar de heer Whitefield luister, kan ik niet eens de kiel leggen." En een ander, een wever, zei: "Ik heb in de kerk vaak uitgerekend hoeveel weefgetouwen het gebouw zou kunnen bevatten. Maar als ik naar die man luister, vergeet ik mijn weven helemaal." U moet, broeders, uw best doen om uw mensen de zaken van deze wereld te laten vergeten door de hele goddelijke waarheid in te weven in de voorbijgaande dingen van elke dag. Dat zult u doen door een oordeelkundig gebruik van anekdoten en voorbeelden.

Welnu, heren, deze zeven redenen hebben mij al lang verzoend met het gebruik van anekdoten en voorbeelden: dat ze de geest boeien en de aandacht van onze hoorders vasthouden, dat ze het onderwijs levendig en levensecht maken, dat ze enkele moeilijke gedeelten uitleggen aan trage verstanden, dat ze de redenerende vermogens van bepaalde geesten helpen, dat ze het geheugen steunen, dat ze de gevoelens opwekken en dat ze het oor van de onverschilligen vangen. Ik acht het heel waarschijnlijk dat ze ook u met het gebruik ervan zullen verzoenen.

Tegelijk moet ik herhalen wat ik eerder zei: we moeten ervoor zorgen dat onze anekdoten en voorbeelden niet zijn als lege vaten die niets vervoeren. Het mag van onze preken niet met waarheid gezegd worden wat een zekere dame zei. Zij werd, nadat ze een geestelijke had horen preken, gevraagd wat ze van de preek vond en of er niet veel geest in zat. "O ja!" antwoordde ze, "het was alleen maar geest. Er zat geen lichaam aan." Er moet "lichaam" zitten in elke rede, echt gezonde leer en gepaste onderwijzing die onze hoorders mee naar huis kunnen nemen. Niet alleen verhalen om hen te vermaken, maar degelijke waarheid om in het hart te ontvangen en in het leven uit te werken. Als dit zo is met uw preken, mijn beste broeders, dan heb ik vanmiddag niet tevergeefs tot u gesproken over het nut van anekdoten en voorbeelden.

Lezing 4

Waar vinden wij anekdoten en illustraties?

Beste broeders, na mijn vorige lezing over het nut van anekdoten en illustraties bent u waarschijnlijk wel bereid ze in uw preken te gebruiken. Maar sommigen van u zullen vragen: "Waar kunnen wij ze vandaan halen?" Laat ik helemaal aan het begin van ons gesprek van vanmiddag zeggen dat niemand anekdoten hoeft te verzinnen om een gemeente te boeien. Ik hoorde eens van iemand die op een vrijdag bij een predikant aanbelde. Het dienstmeisje zei dat haar meester niet te spreken was, want hij zat boven in zijn studeerkamer "anekdoten te maken". Dat soort werk deugt niet voor een christelijk predikant. Ik waarschuw u ook voor de vele gangbare anekdoten die steeds maar worden herhaald, maar waarvan ik half en half vermoed dat niet te bewijzen is dat ze echt gebeurd zijn. Zodra ik ook maar de geringste twijfel heb over de waarheid van een verhaal, laat ik het meteen vallen. Ik vind dat iedereen dat zou moeten doen. Zolang de anekdoten in omloop zijn en algemeen worden geloofd, en ze een nuttig doel kunnen dienen, mogen ze volgens mij worden verteld, zonder dat iemand ten overstaan van de rechter hoeft te verklaren dat ze waar zijn. Maar zodra de prediker zich afvraagt of het verhaal tenminste op feiten berust, kan hij beter iets anders zoeken. Hij heeft immers de hele wereld als voorraadschuur van illustraties. Wilt u uw gemeente boeien en haar aandacht vasthouden, dan kunt u anekdoten en illustraties langs vele wegen vinden, als gouden korrels die tussen de bergbeekjes glinsteren. Er is bijvoorbeeld de geschiedenis van de dag. U kunt de krant openslaan en er illustraties in vinden. In

mijn boekje van een shilling, *The Bible and the Newspaper*, heb ik voorbeelden gegeven van hoe dat kan. Toen ik deze lezing voorbereidde, nam ik een krant om te zien of ik er een illustratie in kon vinden, en ik vond er al gauw een. Er stond een bericht in over een man uit Wandsworth. Hij was met een geweer en een hond aangetroffen op het jachtterrein van een heer, waar hij niets te zoeken had, en hij zei dat hij alleen champignons zocht! Kunt u zich voorstellen wat een geweer en een hond met champignons te maken hebben? De jachtopziener voelde echter in de zak van de man en greep iets zachts. "Wat is dit?" vroeg hij. "O," zei de stroper, "het is maar een konijn." Toen men opmerkte dat de oren van het dier te lang waren voor een konijn, zei hij dat het maar een jonge haas was. Het bleek een heel mooie, vette volwassen haas te zijn. De man zei toen dat hij de haas bij een paar champignons had zien liggen, maar dat hij alleen de champignons wilde hebben! Dat is nu een prachtige illustratie. Zodra u een man beetpakt en hem van zonde begint te beschuldigen, zegt hij: "Zonde, meneer! Maar nee toch! Ik deed alleen iets heel gewoons, precies wat ik volkomen het recht heb te doen. Ik zocht champignons, ik was niet aan het stropen!" U dringt wat harder aan en probeert hem tot overtuiging van zonde te brengen. Dan zegt hij: "Nou ja, het was misschien niet helemaal zoals het hoort, misschien was het een tikje mis, maar het was maar een konijn!" Als de man niet langer kan ontkennen dat hij schuldig is aan zonde, zegt hij dat het maar een heel kleintje was. Het duurt lang voordat u hem zover krijgt dat hij erkent dat de zonde boven mate zondig is. Geen menselijke macht kan trouwens ooit echte overtuiging van zonde teweegbrengen in het hart van ook maar één zondaar. Dat moet het werk van de Heilige Geest zijn.

In dezelfde krant las ik ook over een rampzalig scheepsongeluk dat door het ontbreken van lichten was veroorzaakt. U zou dat voorval gemakkelijk kunnen benutten om te illustreren hoe zielen verloren gaan doordat zij Christus niet kennen. Ik twijfel er niet aan dat u in

elke ochtendkrant van vandaag zonder moeite een overvloed aan illustraties zou vinden. De heer Newman Hall zei eens, toen hij tot ons sprak, dat elke christelijke predikant geregeld zijn Bijbel en de krant *The Times* moest lezen! Ik denk, afgaande op zijn gebruikelijke manier van spreken, dat hij dat zelf ook doet. Of u nu die krant leest of een andere, u moet uzelf op de een of andere manier goed voorzien van illustraties uit de gewone gebeurtenissen om u heen. Ik heb medelijden met een zondagsschoolleraar, en nog veel meer met een dienaar van het evangelie, die niets zou kunnen doen met gebeurtenissen als de verschrikkelijke kerkbrand in Santiago, de grote brand bij London Bridge, de intocht van prinses Alexandra in Londen en de volkstelling. Eigenlijk geldt dat voor alles wat de aandacht van het publiek trekt. In al die gebeurtenissen zit een illustratie, een vergelijking, een allegorie die een les kan aanwijzen en een verhaal kan opluisteren.

Soms kunt u de plaatselijke geschiedenis gebruiken om uw onderwerp te illustreren. Als een predikant in een bepaalde streek preekt, vindt hij het vaak het beste om het oor van de mensen te winnen en hun aandacht vast te houden met een anekdote die met hun woonplaats te maken heeft. Waar ik maar kan, schaf ik de geschiedenis van verschillende graafschappen aan. Ik moet namelijk in allerlei provinciesteden en dorpen gaan preken, en ik merk dat er veel bruikbaar materiaal te delven valt, zelfs uit saaie, droge topografische boeken. Ze beginnen misschien met de naam van John Smith, dagloner, de man die het kerkelijk register bijhoudt, het torenuurwerk opwindt, muizenvallen maakt, ratten vangt en nog vijftig andere nuttige dingen doet. Maar als u geduld genoeg hebt om door te lezen, vindt u veel wetenswaardigheden die u nergens anders kunt krijgen. Waarschijnlijk komt u ook veel voorvallen en anekdoten tegen die u kunt gebruiken als illustratie van de waarheid die u wilt uiteenzetten.

Als u in Winslow in Buckinghamshire preekt, is het helemaal niet verkeerd om het voorval te vertellen van de goede Benjamin Keach,

de voorganger van de baptistengemeente in die stad. Hij stond in het jaar 1664 aan de schandpaal op het marktplein "wegens het schrijven, drukken en uitgeven van een schismatiek boek, getiteld *The Child's Instructor; or, a New and Easy Primmer*". Ik denk echter niet dat ik in Wapping de mensen "zondaars" zou noemen, zoals Rowland Hill gedaan schijnt te hebben toen hij hun zei dat "Christus oude zondaars kon redden, grote zondaars, ja, zelfs Wapping-zondaars!" In Craven Chapel zou het heel gepast zijn om het verhaal te vertellen van Lord Craven. Hij was zijn spullen aan het inpakken om tijdens de grote pest van Londen naar het platteland te vertrekken, toen zijn knecht tegen hem zei: "Milord, woont uw God alleen op het platteland?" "Nee," antwoordde Lord Craven, "Hij is hier even goed als daar." "Welnu," zei de knecht, "als ik Uwe Lordschap was, denk ik dat ik hier zou blijven. U bent in de stad even veilig als op het land." En Lord Craven bleef inderdaad, vertrouwend op de goede voorzienigheid van God.

Daarnaast, broeders, hebt u de wonderbaarlijke schatkamer van de oude en de nieuwe geschiedenis, de Romeinse, de Griekse en de Engelse, waarmee u zich natuurlijk goed vertrouwd wilt maken. Wie kan de oude klassieke verhalen lezen zonder dat zijn ziel vuur vat? Als u ze gelezen hebt, kent u niet alleen de gebeurtenissen uit "de dappere dagen van weleer". U hebt ook veel lessen geleerd die u vandaag in uw prediking van dienst kunnen zijn. Neem bijvoorbeeld het verhaal van Phidias en het beeld van de god dat hij had gehouwen. Toen hij het af had, beitelde hij in een hoek in kleine letters het woord "Phidias". Men bracht daartegen in dat het beeld niet als god kon worden aanbeden of heilig kon worden geacht, zolang het de naam van de beeldhouwer droeg. Er werd zelfs in ernst overwogen of Phidias niet gestenigd moest worden omdat hij het beeld zo had onteerd. Hoe durfde hij, zo vroeg men, zijn eigen naam op het beeld van een god te zetten? Zo zijn velen van ons erg geneigd ons naampje onder elk werk te zetten dat wij voor God hebben gedaan, zodat men zich ons herinnert. Wij zouden onszelf juist moeten verwijten dat wij ook maar iets

van de eer willen hebben voor wat God de Heilige Geest ons in staat stelt te doen.

Dan is er dat andere verhaal over een oude beeldhouwer. Hij stond op het punt het beeld van een god in een heidense tempel te plaatsen, hoewel hij dat deel van het beeld dat in de muur zou worden ingemetseld nog niet had afgewerkt. De priester maakte bezwaar en zei dat het beeld niet voltooid was. De beeldhouwer antwoordde: "Dat deel van de god zal nooit worden gezien, want het wordt in de muur ingebouwd." "De goden kunnen in de muur kijken," antwoordde de priester. Zo staan ook de meest verborgen delen van ons leven, de geheime zaken die nooit een mensenoog bereiken, onder het oog van de Almachtige. Ze verdienen de grootste zorg. Het is niet genoeg dat wij onze openbare reputatie onder onze medemensen ophouden, want onze God kan in de muur kijken. Hij ziet onze koelheid in de binnenkamer, in de omgang met Hem, en Hij merkt onze fouten en tekortkomingen in het gezin op.

Toen ik eens probeerde uiteen te zetten hoe de Heere Jezus Christus vreugde heeft in Zijn volk omdat het Zijn eigen handwerk is, vond ik een klassiek verhaal over Cyrus buitengewoon bruikbaar. Toen Cyrus een buitenlandse gezant door zijn tuin rondleidde, zei hij tegen hem: "U kunt onmogelijk zoveel belangstelling hebben voor deze bloemen en bomen als ik, want ik heb de hele tuin zelf aangelegd en elke plant hier met mijn eigen hand geplant. Ik heb ze begoten en ik heb ze zien groeien. Ik ben hun hovenier geweest en daarom hou ik veel meer van ze dan u kunt." Zo heeft ook de Heere Jezus Christus de mooie tuin van Zijn Kerk lief. Hij heeft die immers geheel zelf aangelegd en met Zijn eigen genadige hand beplant. Hij heeft over elke plant gewaakt en ze gevoed en gekoesterd.

De dagen van de kruisvaarders vormen een bijzonder rijke periode voor edele verhalen die goede illustraties opleveren. We lezen dat de soldaten van Godfried van Bouillon, toen zij Jeruzalem in het zicht kregen, zo bekoord waren door dat uitzicht dat zij op hun aangezicht

vielen. Daarna kwamen ze overeind, klapten in hun handen en lieten de bergen weerklinken van hun vreugdekreten. Zo zullen ook wij, als wij het nieuwe Jeruzalem in het zicht krijgen, ons gelukkige huis hierboven, waarvan de naam ons altijd dierbaar is, onze sterfkamer laten weerklinken van halleluja's. Zelfs de engelen zullen onze lofzangen en dankzeggingen horen. Over diezelfde Godfried wordt ook overgeleverd dat hij, toen hij aan het hoofd van zijn zegevierende leger Jeruzalem was binnengetrokken, weigerde de kroon te dragen waarmee zijn soldaten zijn voorhoofd wilden tooien. "Want," zei hij, "waarom zou ik een gouden kroon dragen in de stad waar mijn Heere een doornenkroon droeg?" Dat is een goede les om zelf te leren en aan onze mensen te leren. In de wereld waar Christus door de mensen veracht en verworpen werd, zou het een christen niet passen naar aardse eer te streven of eerzuchtig roem na te jagen. De discipel mag er niet aan denken boven zijn Meester te staan, noch de dienstknecht boven zijn Heere.

Dan zou u gemakkelijk een illustratie kunnen maken van dat romantische verhaal, dat waar kan zijn of niet, over koningin Eleonora die het gif uit de gewonde arm van haar man zoog. Velen van ons zouden, hoop ik, bereid zijn om als het ware alle laster en al het gif uit de arm van Christus' Kerk te zuigen. Ze zouden zelf elk lijden willen dragen, als de Kerk zelf er maar door kon ontkomen en leven. Zou niet ieder van u, mijn broeders, graag zijn lippen zetten op de vergiftigde wonden van de Kerk van vandaag? Zou hij niet zelfs tot de dood toe willen lijden, liever dan toe te laten dat de leer van Christus wordt aangevochten en de zaak van God onteerd?

Wat een prachtig veld van illustratie ligt voor u open in de kerkgeschiedenis! Het is moeilijk te zeggen waar men moet beginnen te graven in deze mijn van kostbare schatten. Het verhaal van Luther en de Jood zou kunnen dienen om het kwaad van de zonde te laten zien en hoe men die kan vermijden. Een Jood zocht een gelegenheid om de Hervormer neer te steken. Luther kreeg echter een portret van de

man die hem wilde vermoorden, zodat hij overal waar hij kwam op zijn hoede was voor de sluipmoordenaar. Luther gebruikte dit feit zelf als illustratie en zei: "God weet dat er zonden zijn die ons zouden vernietigen. Daarom heeft Hij ons in Zijn Woord portretten ervan gegeven, zodat wij overal waar wij ze zien kunnen zeggen: 'Dat is een zonde die mij zou neersteken. Ik moet me hoeden voor dat kwaad en uit de buurt ervan blijven.'" De kloeke Hugh Latimer laat in zijn beroemde verhaal over een voorval tijdens zijn verhoor voor een aantal bisschoppen heel duidelijk de alomtegenwoordigheid en alwetendheid van God zien. Hij toont ook de zorg die wij moeten betrachten in de tegenwoordigheid van Hem die onze meest verborgen gedachten en overleggingen kan lezen. Hij zegt: "Ik werd eens verhoord door vijf of zes bisschoppen. Ik had het daar zwaar. Elke week kwam ik driemaal voor verhoor, en er werden vele valstrikken en lagen gelegd om iets uit mij te krijgen ... Ten slotte werd ik voorgeleid om verhoord te worden in een kamer die met wandtapijten behangen was, waar ik gewoonlijk werd verhoord. Maar nu was de kamer enigszins veranderd. Waar vroeger altijd een vuur in de schoorsteen brandde, was het vuur nu weggehaald en hing er een wandtapijt voor de schoorsteen. De tafel stond vlak bij de haard. Onder de bisschoppen die mij verhoorden was er een met wie ik heel vertrouwd was geweest en die ik voor mijn grote vriend hield, een bejaarde man, en hij zat aan het eind van de tafel. Onder alle andere vragen stelde hij toen een heel subtiele en listige, en wel zo een dat ik er niet zo'n groot gevaar in vermoedde. Toen ik antwoord moest geven, zei iemand: 'Spreek alstublieft luider, meneer Latimer, ik ben erg hardhorend en er zitten er misschien velen ver weg.' Ik verwonderde mij erover dat mij gezegd werd luider te spreken. Ik begon argwaan te krijgen en luisterde naar de schoorsteen. Daar hoorde ik een pen schrijven in de schoorsteen achter het kleed. Ze hadden daar iemand neergezet om al mijn antwoorden op te schrijven, want ze wilden er zeker van zijn dat ik niet van hen zou afwijken. En van hen afwijken was er niet bij. God was

mijn goede Heere en gaf mij het antwoord, anders was ik er nooit uitgekomen." Toen Latimer enkele jaren later preekte, vertelde hij zelf het verhaal en paste hij de illustratie toe. "Mijn toehoorder," zei hij, "er is altijd een schrijvende pen aan het werk achter het wandtapijt, die alles opschrijft wat u zegt en alles aantekent wat u doet. Zorg er dus voor dat uw woorden en daden het waard zijn om in Gods gedenkboek te worden opgetekend."

Wilt u de leer van Gods bijzondere voorzienige zorg voor Zijn dienaren treffend illustreren, dan kunt u het verhaal vertellen van John Knox. Op een avond weigerde hij op zijn gewone plaats te gaan zitten, hoewel hij geen bepaalde reden had om zo te handelen. Niemand mocht op die stoel zitten. Tijdens die avond kwam er een schot door het raam, dat een kandelaar raakte die precies stond tegenover de plaats waar John Knox zou hebben gezeten als hij zijn gewone plaats had ingenomen. Er is ook het geval van de godvruchtige predikant die op de vlucht voor zijn vervolgers een hooizolder opging en zich in het hooi verborg. De soldaten gingen de ruimte in en staken en porden met hun zwaarden en bajonetten. De brave man voelde zelfs het koude staal de zool van zijn voet raken, en de kras die daardoor ontstond bleef jarenlang zichtbaar. Toch ontdekten zijn vijanden hem niet. Later kwam er een kip die elke dag vlak bij de plaats waar hij verborgen lag een ei legde, en zo werd hij onderhouden en bewaard totdat het veilig voor hem was om zijn schuilplaats te verlaten. Dezelfde predikant, of een van zijn vervolgde broeders, werd door de voorzienigheid beschermd door zo'n nederig werktuig als een spin. Dit is het verhaal zoals ik het gelezen heb: "Hij kreeg een vriendschappelijke waarschuwing dat men van plan was hem gevangen te nemen. Omdat hij merkte dat er mannen op zijn spoor waren, nam hij zijn toevlucht tot een mouterij en kroop in de lege droogoven, waar hij ging liggen. Meteen daarna zag hij een spin zich neerlaten over de smalle opening waardoor hij naar binnen was gekomen. Zo spande zij de eerste draad van wat spoedig tot een groot en prachtig web werd gesponnen. De

wever en het web, die zich recht tussen hem en het licht bevonden, vielen sterk op. Hij was zo getroffen door de vaardigheid en de ijver van de spin, en zo verdiept in het kijken naar haar werk, dat hij zijn eigen gevaar vergat. Toen het netwerk klaar was en kriskras over de opening van de oven liep, kwamen zijn achtervolgers in de mouterij om naar hem te zoeken. Hij hoorde hun stappen en luisterde naar hun wrede woorden terwijl zij rondkeken. Daarna kwamen ze vlak bij de oven en hoorde hij de een tegen de ander zeggen: 'Het heeft geen zin om daarin te kijken. De ouwe schurk kan daar nooit zijn. Kijk naar dat spinnenweb. Hij kan daar nooit in zijn gekomen zonder het te verscheuren.' Zonder verder te zoeken gingen zij elders zoeken, en hij ontkwam veilig uit hun handen."

Er is nog een verhaal dat ik ergens heb gelezen, over een gevangene tijdens de Amerikaanse oorlog. Hij werd in een cel gezet waarin een kleine spleet zat, en daardoor hield het oog van een soldaat hem dag en nacht in de gaten. Wat de gevangene ook deed, of hij at, dronk of sliep, het oog van de schildwacht was voortdurend op hem gericht. De gedachte daaraan, zei hij, was hem volkomen verschrikkelijk, ze bracht hem bijna tot waanzin. Hij kon het idee niet verdragen dat het oog van die man hem altijd bespiedde. Hij kon nauwelijks slapen. Zelfs zijn ademhaling werd een kwelling, omdat hij zich kon wenden waarheen hij wilde maar nooit aan de blik van dat soldatenoog kon ontkomen. Dat verhaal kan dienen als illustratie van het feit dat Gods alwetende oog altijd op ieder van ons rust.

Ik herinner me dat twee of drie van mijn gemeenteleden het nogal luid uitriepen toen ik hun dit verhaal vertelde, dat ik in een Amerikaans traktaat had gelezen. Ik neem aan dat het waar kan zijn. Ik beschouw het als betrouwbaar en ik wou dat ik het kon vertellen zoals het gedrukt staat. Een christelijk predikant die vlak bij de wildernis woonde, maakte op een avond een wandeling om in stilte na te denken. Hij ging veel verder dan hij van plan was, raakte het pad kwijt en dwaalde weg in de bossen. Hij bleef proberen de weg naar huis te

vinden, maar het lukte hem niet. Hij was bang dat hij de nacht in een boom zou moeten doorbrengen. Maar plotseling, terwijl hij verder ging, zag hij in de verte lichtjes schemeren. Hij liep dus snel door in de hoop onderdak te vinden in een gastvrije hut. Hij zag een vreemd schouwspel. Midden in het bos, op een open plek, werd een bijeenkomst gehouden, en de plaats werd verlicht door laaiende dennenfakkels. Hij dacht: "Kijk, hier zijn christenen samengekomen om God te aanbidden. Ik ben blij dat wat ik voor een vervelende vergissing hield, het verdwalen, mij hier heeft gebracht. Misschien kan ik zowel goed doen als goed ontvangen."

Tot zijn ontzetting bleek het echter een bijeenkomst van atheïsten te zijn, en de sprekers uitten hun lasterlijke gedachten tegen God met grote vrijmoedigheid en vastberadenheid. De predikant ging vol verdriet zitten. Een jongeman verklaarde dat hij niet in het bestaan van God geloofde, en hij daagde Jehova uit hem ter plekke te vernietigen als zo'n God bestond. Het hart van de brave man overlegde hoe hij moest antwoorden, maar zijn tong scheen aan zijn gehemelte te kleven. De ongelovige spreker ging zitten onder luid gejuich van bewondering en instemming. Onze vriend wilde geen lafaard zijn of zich terugtrekken op de dag van de strijd. Hij was dan ook bijna van plan op te staan en te spreken, toen een stevige, zwaargebouwde man opstond. Hij was de middag van zijn leven al voorbij maar nog buitengewoon krachtig, en leek een sterke, gespierde ontginner van de wildernis. Hij zei: "Ik wil graag spreken als u mij wilt aanhoren. Ik ga niets zeggen over het onderwerp dat de spreker die net is gaan zitten, heeft besproken. Ik ga u alleen een feit vertellen. Wilt u mij horen?" "Ja, ja," riepen ze. Het was een vrije discussie, dus ze wilden hem wel horen, vooral omdat hij niet van plan was iets tegen te spreken. "Een week geleden," begon hij, "was ik daarginds aan de oever van de rivier bomen aan het vellen. U kent de stroomversnellingen hierbeneden. Terwijl ik op enige afstand daarvan aan het werk was, hoorde ik kreten en gegil, vermengd met gebeden tot God om hulp.

Ik rende naar de waterkant, want ik vermoedde wat er aan de hand was. Daar zag ik een jongeman die zijn boot niet meer in bedwang kon houden. De stroom werd hem de baas en hij dreef de rivier af. Als niemand was tussenbeide gekomen, was hij binnen korte tijd zeker over de waterval gestort en meegesleurd naar een verschrikkelijke dood. Ik zag die jongeman in de boot knielen en de Allerhoogste God bidden, bij de liefde van Christus en bij Zijn dierbare bloed, om hem te redden. Hij beleed dat hij een ongelovige was geweest, maar zei dat hij, als hij maar deze ene keer gered mocht worden, zijn geloof in God zou belijden. Ik sprong meteen in de rivier. Mijn armen zijn niet erg zwak, denk ik, al zijn ze niet zo sterk als vroeger. Het lukte mij in de boot te komen, haar om te draaien en naar de oever te brengen, en zo heb ik het leven van die jongeman gered. Die jongeman is degene die net is gaan zitten en die het bestaan van God heeft ontkend en de Allerhoogste heeft uitgedaagd hem te vernietigen!" Ik gebruikte dat verhaal natuurlijk om te laten zien dat het gemakkelijk is op een veilige plaats te pochen en op te scheppen over ongelovige denkbeelden, maar dat mensen heel anders gaan praten als hun leven in gevaar komt.

Er is een prachtig verhaal dat laat zien dat men naar het huis van God moet gaan, niet alleen om naar de prediker te luisteren, maar om de Heere te zoeken. Een zekere dame was in een Schotse kerk naar het avondmaal gegaan en had veel van de dienst genoten. Toen ze thuiskwam, vroeg ze wie de predikant was geweest, en ze kreeg te horen dat het de heer Ebenezer Erskine was. De dame zei dat ze de volgende sabbat opnieuw zou gaan om hem te horen. Ze ging, maar ze had er helemaal geen baat bij. De preek leek geen zalving of kracht te hebben. Ze ging naar de heer Erskine en vertelde hem wat ze bij de twee diensten had ervaren. "Ach, mevrouw," zei hij, "de eerste sabbat kwam u om de Heere Jezus Christus te ontmoeten, en u kreeg een zegen. Maar de tweede sabbat kwam u om Ebenezer Erskine te horen, en u kreeg geen zegen, en u had ook geen recht om er een te

verwachten." U ziet, broeders, dat een prediker in algemene bewoordingen tot de mensen kan spreken over komen om God te aanbidden en niet alleen om de predikant te horen. Toch kan er van zijn woorden geen uitwerking uitgaan, omdat er misschien niets treffends genoeg in zit om in het geheugen te blijven. Maar wie zou na een anekdote als deze over de heer Erskine en de dame de les kunnen vergeten die ermee bedoeld werd?

Stel nu dat u alle illustraties hebt uitgeput die te vinden zijn in de geschiedenis van de dag, de plaatselijke geschiedenis, de oude en de nieuwe geschiedenis en de kerkgeschiedenis. Ik denk niet dat u dat zult doen, tenzij u zelf uitgeput raakt. Dan kunt u zich wenden tot de natuurlijke historie, waar u anekdoten en illustraties in grote overvloed vindt. U hoeft geen gewetensbezwaren te hebben tegen het gebruik van de feiten van de natuur om de waarheden van de Schrift te illustreren, want er is een gezonde filosofie die het gebruik van zulke illustraties ondersteunt. Het is een feit dat gemakkelijk te verklaren is: mensen nemen de waarheid van de openbaring sneller aan als u haar verbindt met een verwante waarheid uit de natuurlijke historie, of met iets wat het oog kan zien. Dat gaat gemakkelijker dan wanneer u hun de leer zelf kaal voorlegt. Bovendien mag een belangrijk feit niet worden vergeten. De God die de Auteur van de openbaring is, is ook de Auteur van de schepping, de voorzienigheid, de geschiedenis en al het andere waaraan u uw illustraties moet ontlenen. Als u de natuurlijke historie gebruikt om de Schriften toe te lichten, verklaart u slechts het ene boek van God met een ander deel dat Hij heeft geschreven.

Het is alsof u twee werken van één schrijver voor u hebt. Eerst heeft hij een boek voor kinderen geschreven, en daarna een deel met diepgaander onderricht voor mensen van rijpere leeftijd en hogere ontwikkeling. Wanneer u in het werk voor de meer gevorderde leerlingen duistere en moeilijke passages vond, zou u naar het boekje voor de jongeren verwijzen en zeggen: "Wij weten dat dit zus of zo

betekent, want zo wordt de zaak in het boek voor beginners uitgelegd." Zo zijn schepping, voorzienigheid en geschiedenis allemaal boeken die God heeft geschreven voor wie ogen hebben om te lezen. Ze zijn geschreven voor wie oren hebben om Zijn stem erin te horen, en zelfs voor natuurlijke mensen om te lezen, zodat zij er iets van God in zien. Maar het andere heerlijke Boek is geschreven voor u die van God geleerd en geestelijk en heilig gemaakt bent. Als u zich tot het leerboekje wendt, haalt u vaak iets uit dat eenvoudige verhaal dat de moeilijkere klassieker toelicht en illustreert, want dat is het Woord van God voor u.

Er is een bepaald gedachtepatroon dat God in alle dingen heeft gevolgd. Wat Hij met Zijn Woord heeft gemaakt, lijkt op het Woord zelf waardoor Hij het maakte. Het zichtbare is het symbool van het onzichtbare, omdat dezelfde gedachte van God er helemaal doorheen loopt. In alles wat God gemaakt heeft zit een aanraking van Zijn goddelijke vinger. Daarom hebben de dingen die voor onze zintuigen zichtbaar zijn bepaalde overeenkomsten met de dingen die niet zichtbaar zijn. Wat men kan zien, proeven, aanraken en betasten, is voor ons bedoeld als het uitwendige en zichtbare teken van iets wat wij vinden in het Woord van God en in onze geestelijke ervaring, en dat is de inwendige en geestelijke genade. Het is dus niet gekunsteld of onnatuurlijk om de natuur te gebruiken ter illustratie van de genade. God heeft het juist voor dat doel bestemd. Zoek uw vergelijkingen in de hele schepping. Beperk u niet tot één bepaalde tak van de natuurlijke historie. De gemeente van een bijzonder geleerde doctor klaagde dat hij haar voortdurend spinnen als illustratie voorzette. Het is beter de mensen af en toe een spin of twee te geven. Wissel het onderwijs dan af met verhalen, anekdoten, vergelijkingen en beelden uit de geologie, de sterrenkunde, de plantkunde of een van de andere wetenschappen die een zijlicht op de Schrift kunnen werpen. Als u uw ogen open houdt, ziet u niet eens een hond zijn baas volgen of een muis uit zijn hol piepen, en hoort u niet eens een zacht gekrab

achter de lambrisering, zonder iets te vinden om in uw preken te verweven. Dat geldt althans als al uw vermogens op de uitkijk staan. Als u vanavond naar huis gaat en bij uw haard zit, zou u uw huiskat niet moeten kunnen oppakken zonder iets te vinden dat u een illustratie oplevert. Hoe zacht zijn de kussentjes van poes, en toch, hoe scherp zijn haar klauwen in een oogwenk, als ze boos wordt! Wat lijkt dat op de verzoeking, zacht en vriendelijk wanneer ze eerst tot ons komt, maar hoe dodelijk, hoe verdoemelijk zijn de wonden die zij even later veroorzaakt!

Ik herinner me dat ik in een preek in de Tabernacle met buitengewoon goed gevolg een voorval heb gebruikt dat in mijn eigen tuin plaatsvond. Er was een hond die gewend was door de omheining te komen en in mijn bloembedden te krabben, tot duidelijke schade voor het werk en het humeur van de tuinman. Op een zaterdagmiddag liep ik in de tuin en bereidde mijn preek voor de volgende dag voor. Toen zag ik het viervoetige schepsel, overigens een nogal armzalig exemplaar. Ik had een wandelstok in mijn hand en wierp die met al mijn kracht naar hem, terwijl ik hem tegelijk goede raad gaf om naar huis te gaan. Wat deed mijn hondse vriend nu? Hij draaide zich om, nam de stok in zijn bek, bracht hem en legde hem aan mijn voeten neer, terwijl hij de hele tijd kwispelde in afwachting van mijn dank en vriendelijke woorden! U denkt natuurlijk niet dat ik hem schopte of de stok nog eens naar hem wierp. Ik schaamde me diep, en ik zei hem dat hij welkom was om zo lang te blijven als hij wilde en zo vaak te komen als hij maar wilde. Dat was een voorbeeld van de kracht van niet-weerstaan, onderwerping, geduld en vertrouwen om zelfs rechtvaardige toorn te overwinnen. Ik gebruikte die illustratie de volgende dag in mijn preek, en ik had helemaal niet het gevoel dat ik mezelf had vernederd door het verhaal te vertellen.

De meesten van ons hebben het boek van Alphonse Karr gelezen, A *Tour round my Garden*. Waarom schrijft niemand eens A *Tour round my Dining-table*, of A *Tour round my Kitchen*? Ik geloof dat iedereen

die zijn ogen open heeft om de overeenkomsten in de natuur te zien, een buitengewoon boeiend boek van die aard zou kunnen schrijven. Ik herinner me dat ik op een dag, toen ik in Cambridge woonde, dringend een preek nodig had. Ik kon geen onderwerp vinden, toen ik ineens een aantal vogels opmerkte op de leien van het huis aan de overkant. Toen ik er goed naar keek, zag ik een kanarie die ergens uit een huis was ontsnapt, en een heleboel mussen hadden hem omringd en bleven naar hem pikken. Daar had ik meteen mijn tekst: "*Mijn erfenis is Mij een gesprenkelde vogel; de vogelen zijn rondom tegen haar.*"

Nog eens, broeders: als u geen illustraties kunt vinden in de natuurlijke historie of in een van de andere geschiedenissen die ik heb genoemd, vind ze dan overal. Alles wat om u heen gebeurt, zal u van dienst zijn als u maar hersens in uw hoofd hebt. Maar als u uw gemeenten werkelijk wilt boeien en tot nut wilt zijn, moet u uw ogen openhouden en alle vermogens gebruiken waarmee de Heere u heeft toegerust. Als u dat doet, zult u merken dat u al wandelend door de straten wel iets tegenkomt dat u een Schriftgedeelte te binnen brengt. Of iets helpt u om, als u uw tekst hebt gekozen, hem voor de mensen zo te openen dat hun aandacht werkelijk wordt getrokken en de waarheid hun verstand en hart bereikt.

Vandaag bijvoorbeeld lag er sneeuw over de hele grond, en de zwarte aarde zag er mooi en wit uit. Zo is het met sommige mensen bij een voorbijgaande verbetering van hun leven. Ze zien er even heilig, hemels en zuiver uit alsof ze heiligen waren. Maar als de zon van de beproeving opkomt en een beetje hitte van verzoeking op hen komt, hoe snel tonen ze dan hun ware zwartheid, en hoe smelt al hun oppervlakkige godsvrucht weg!

De hele wereld is door God behangen met schilderijen. De prediker hoeft ze alleen maar een voor een van de muur te nemen en voor zijn gemeente omhoog te houden, en hij zal zeker haar belangstelling winnen voor het onderwerp dat hij wil illustreren. Maar hij moet zijn eigen ogen open hebben, anders ziet hij die schilderijen niet. Salomo

zei: "*De ogen des wijzen zijn in zijn hoofd*", en tot zo'n man schreef hij: "*Laat uw ogen rechtuit zien, en uw oogleden zich recht voor u heen houden.*" Waarom spreekt hij van zien met de oogleden? Ik denk dat hij bedoelt dat de oogleden moeten insluiten wat de ogen hebben waargenomen. U weet dat er een wereld van verschil is tussen een man met ogen en een man zonder ogen. De een gaat bij een beek zitten en ziet veel wat hem boeit en leert. Een ander is op dezelfde plek als de heer over wie Wordsworth schreef:

> "*Een sleutelbloem aan de rand van een rivier,*
> *een gele sleutelbloem was hem dat,*
> *en meer was het niet.*"

Als u moeite hebt uw onderwerp te illustreren, raad ik u sterk aan kinderen te onderwijzen wanneer u daar de gelegenheid voor krijgt. Ik ken geen betere manier om uw eigen geest te scholen in het gebruik van illustraties dan vaak een klas op de zondagsschool te nemen of zo vaak mogelijk toespraken tot de leerlingen te houden. Als u daar niet illustreert, wordt uw les of toespraak namelijk op een heel opvallende manier voor u geïllustreerd. De kinderen doen dat door hun algemene onrust en onoplettendheid, of door hun gepraat en gespeel. Toen ik zondagsschoolleraar was, had ik een klas jongens. Als ik ooit een beetje saai was, begonnen ze als wielen rond te draaien op de banken waarop ze zaten. Dat was voor mij een heel duidelijke aanwijzing dat ik hun een illustratie of een anekdote moest geven. Ik heb verhalen leren vertellen mede doordat ik ze moest vertellen. Een jongen in de klas zei vaak tegen me: "Dit is erg saai, meester, kunt u ons niet eens een verhaaltje opdissen?" Hij was natuurlijk een stoute jongen, en u zult wel denken dat hij slecht afliep toen hij opgroeide, maar ik weet dat helemaal niet zeker. Ik probeerde hem het verhaaltje op te dissen dat hij wilde om zijn aandacht weer te trekken. En ik durf te zeggen dat sommige van onze hoorders, als ze tijdens de preek mochten spreken, ons zouden vragen hun een verhaaltje op te dissen, dat wil zeggen hun iets te geven wat hen boeit. Ik geloof dat

een van de beste dingen die u kunt doen om ouderen of jongeren te onderwijzen, is hun veel anekdoten en illustraties te geven.

Ik denk dat het voor sommigen van u die nog geen meester zijn in de kunst van het illustreren, heel nuttig zou zijn boeken te lezen waarin overvloed is aan metaforen, vergelijkingen en zinnebeelden. Ik ga bij deze gelegenheid niet volledig op dat onderwerp in, want deze lezing is slechts een inleiding tot de volgende twee die ik hoop te houden. Daarin zal ik proberen u een lijst te geven van encyclopedieën van anekdoten en illustraties, en van boeken met fabels, zinnebeelden en gelijkenissen. Maar ik raad u aan werken te bestuderen zoals Gurnalls *Christian in Complete Armor* of de *Commentary* van Matthew Henry, met het uitdrukkelijke doel alle illustraties, zinnebeelden, metaforen en vergelijkingen op te merken die u kunt vinden. Ik zou zelfs "niet-vergelijkingen" uitkiezen. Ik hou van Keachs *Metaphors*, waarin hij het verschil aanwijst tussen het voorbeeld en het tegenbeeld. Soms zijn de tegenstellingen tussen verschillende personen of voorwerpen even leerzaam als hun overeenkomsten.

Als u het boek eenmaal hebt gelezen en geprobeerd hebt alle beeldspraak aan te strepen, lees het dan nog een keer door en noteer alle illustraties die u de eerste keer hebt gemist. Waarschijnlijk hebt u er veel gemist, en u zult verbaasd zijn te ontdekken dat er zelfs in de woorden zelf illustraties zitten. Hoe vaak is een woord zelf een beeld! Sommige van de sprekendste woorden in de menselijke taal zijn als kostbare edelstenen die al heel vaak voor uw ogen zijn gepasseerd, maar die u geen tijd hebt gehad om in uw hand te nemen of te waarderen. Bij uw tweede doorlezing van het boek merkt u misschien op wat u de eerste keer ontging. U vindt veel illustraties die slechts worden aangeduid in plaats van uitvoerig gegeven. Doe wat ik heb aanbevolen met heel wat boeken. Schaf exemplaren aan waarin u met een gekleurd potlood kunt aanstrepen wat u wilt, zodat u de illustraties direct ziet, of noteer ze in een van uw notitieboeken.

Ik ben ervan overtuigd dat de broeders die vroeg beginnen zulke dingen bij te houden, verstandig handelen. De commonplace books van de oude puriteinen waren van onschatbare waarde voor hen. Ze zouden nooit zulke wonderbaarlijke werken hebben kunnen samenstellen als ze niet zorgvuldig hun stof hadden verzameld en onder verschillende hoofden gerangschikt. Zo werd alles wat ze ooit over een onderwerp hadden gelezen gebalsemd en bewaard, en ze konden gemakkelijk naar elk punt verwijzen dat ze nodig hadden, hun geheugen opfrissen en hun aanhalingen controleren. Sommigen van ons die het erg druk hebben, kunnen van die taak worden vrijgesteld. Wij moeten doen wat wij kunnen. Maar sommigen van u, die naar kleinere gemeenten gaan, vooral op het platteland, zouden een commonplace-book moeten bijhouden, anders vrees ik dat u zelf erg alledaags zult worden.

Uw verzameling van vergelijkingen, metaforen, gelijkenissen en zinnebeelden zal pas compleet zijn als u ook de Schriften doorzoekt om de illustraties te vinden die daar zijn opgetekend. Bijbelse toespelingen zijn de meest doeltreffende middelen om de waarheden van het evangelie te illustreren en kracht bij te zetten. De prediker die zijn Bijbel kent, zal nooit verlegen zitten om een voorbeeld van wat "*nuttig*" is "*tot lering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is*". De Heere moet bedoeld hebben dat wij Zijn Woord zo gebruiken. Anders had Hij ons in het Oude Testament niet zo veel typen en symbolen gegeven van waarheden die later onder de bediening van het evangelie volledi ger zouden worden geopenbaard.

Zo'n verzameling illustraties als ik heb voorgesteld zal u later heel goed van pas komen. De vergelijkingen en beelden van anderen zullen u eraan herinneren zelf vergelijkingen en beelden te maken. Vertrouwdheid met iets maakt ons er bedreven in. Door oefening kunnen we bijna alles leren. Ik denk dat ik geleidelijk een tobbe zou leren maken als ik mijn tijd doorbracht met iemand die dat vak uitoefent. Ik

zou weten hoe de duigen en de hoepels moeten worden geplaatst als ik lang genoeg op het erf van de kuiper bleef. En ik twijfel er niet aan dat ieder van u alles zou kunnen leren wat hij wenste, als hij maar genoeg tijd en gelegenheid had. Zo zult u, als u naar illustraties zoekt, leren ze zelf te maken. Daarmee kom ik bij mijn laatste punt. Ik begon deze lezing met u te waarschuwen tegen het maken van anekdoten. Ik sluit haar af met u aan te raden u vaak de taak te stellen illustraties te maken. Probeer vergelijkingen te maken uit de dingen om u heen. Ik denk dat het goed zou zijn om soms de deur van uw studeerkamer te sluiten en tegen uzelf te zeggen: "Ik ga deze kamer niet uit voordat ik minstens een half dozijn goede illustraties heb gemaakt." De Chinezen zeggen dat het verstand in de maag zetelt, en dat de gevoelens daar ook zetelen. Ik denk dat ze gelijk hebben wat dat laatste betreft, want als u erg op iemand gesteld bent, uw vrouw bijvoorbeeld, zegt u dat u haar zou kunnen opeten. U zegt ook dat die en die persoon erg zoet is. Dus kan ook het verstand in de maag zetelen. Als u twee of drie uur opgesloten bent geweest en trek begint te krijgen in uw middageten of uw thee, kunt u dus aangespoord worden tot het maken van de zes illustraties die ik als minimum heb genoemd. Uw studeerkamer zou een echte gevangenis zijn als u uit de verschillende voorwerpen in de kamer niet zo veel nuttige vergelijkingen kon maken. Ik zou zeggen dat een gevangenis zelf aanleiding geeft tot het maken van veel metaforen. Ik wens niet dat u daarvoor naar de gevangenis gaat. Maar als u er ooit toch komt, moet u kunnen leren hoe u op een boeiende manier kunt preken over een tekst als deze: "*Voer mijn ziel uit de gevangenis*", of deze: "*Alzo was hij daar in het gevangenhuis. Doch de HEERE was met Jozef.*"

Als u uw hersens in huis niet aan het werk kunt krijgen, kunt u een wandeling maken. Zeg dan tegen uzelf: "Ik ga over de velden dwalen, of de tuin in, of door het bos slenteren, en kijken of ik niet de een of andere illustratie kan vinden." U kunt zelfs voor een etalage gaan staan om te zien of daar geen illustraties te ontdekken zijn. Of u kunt

een poosje blijven staan en horen wat mensen zeggen als ze voorbijgaan. U kunt ook stilhouden bij een groepje leeglopers en proberen te horen waarover ze praten, en kijken welk symbool u daaruit kunt opmaken. U moet ook zoveel tijd als u kunt besteden aan het bezoeken van zieken. Dat is een heel nuttige bezigheid, want in die heilige dienst krijgt u veel gelegenheid om illustraties te halen van beproefde kinderen van God als u hun uiteenlopende ervaringen hoort. Het is wonderlijk welke bladzijden van een nieuwe encyclopedie van illustrerend onderwijs u in onuitwisbare inkt uitgeschreven zou vinden als u zieken ging bezoeken, of zelfs als u met kinderen praatte. Velen van hen zeggen dingen die u met goed gevolg in uw preken kunt aanhalen. In elk geval moet u zich vast voornemen dat u de mensen zult boeien en aantrekken door de manier waarop u hun het evangelie voorhoudt. De strijd is voor de helft gewonnen met het ondernemen van de poging, met het nemen van dit vastberaden besluit: "Met Gods hulp zal ik de mensen onderwijzen door gelijkenissen, door vergelijkingen, door illustraties, door alles wat hun van nut kan zijn. En ik zal mij erop toeleggen een volkomen boeiend prediker van het Woord te zijn."

Ik hoop van harte dat u de kunst van het maken van illustraties zult beoefenen. Ik zal proberen een kleine reeks oefeningen voor u op te stellen die u week na week kunt doen. Ik zal u een onderwerp geven en een voorwerp waartussen een overeenkomst bestaat. Dan laat ik u proberen de overeenkomst te zien en uit te vinden welke vergelijkingen ertussen kunnen worden getrokken. Ik zal u ook, als ik kan, een onderwerp zonder voorwerp geven en dan tegen u zeggen: "Illustreer dat. Vertel ons bijvoorbeeld waar de deugd op lijkt." Of soms kan ik u het voorwerp zonder het onderwerp geven, bijvoorbeeld: "Een diamant. Hoe gebruikt u die als illustratie?" Dan kan ik u soms noch het onderwerp noch het voorwerp geven en gewoon zeggen: "Breng mij een illustratie." Ik denk dat we op deze manier een reeks oefeningen kunnen opstellen die u allen erg nuttig zullen zijn. De manier om een

verstand te krijgen dat de moeite waard is, is er een te krijgen dat goed gevuld is met dingen die het bewaren waard zijn. De man die de meeste illustraties in zijn hoofd heeft, zal natuurlijk degene zijn die de meeste illustraties in zijn toespraken gebruikt. Sommige predikers hebben de bult van de illustratie volledig ontwikkeld. Zij zullen hun onderwerp zeker illustreren, ze kunnen er niets aan doen. Sommige mensen zien altijd "gelijkenissen". Ze vangen een vergelijking op lang voordat anderen die zien. Als iemand van u zegt dat hij niet goed is in illustreren, antwoord ik: "Mijn broeder, u moet proberen hoorns te laten groeien als u er geen op uw hoofd hebt." Misschien kunt u nooit enige grote hoeveelheid verbeelding of fantasie ontwikkelen als u die in het begin niet bezit, net zoals het moeilijk is een kaas te maken van een molensteen. Maar door ijverige aandacht voor deze zaak kunt u verbeteren wat u nu bent. Ik geloof werkelijk dat sommige kerels een deuk in hun schedel hebben waar een bult hoort te zitten. Ik kende een jongeman die hard probeerde in dit College te komen. Maar hij zag nooit hoe hij dingen aan elkaar moest voegen, behalve door ze bij hun staarten aan elkaar te knopen. Hij bracht een boek uit, en toen ik het las, zag ik meteen dat het vol stond met mijn verhalen en illustraties. Dat wil zeggen, elke illustratie of elk verhaal in het boek was er een die ik had gebruikt, maar er was er niet één verteld zoals het hoorde. Deze man had het verhaal zo verteld dat het er helemaal niet meer was. Het punt dat ik naar voren had gebracht, had hij zorgvuldig weggelaten, en elk stukje was correct verteld behalve het enige dat de kern van het geheel was. Ik was natuurlijk blij dat ik die broeder niet in het College had. Hij zou door zijn gebreken misschien een sieraad voor ons zijn geweest, maar we kunnen zulke sieraden best missen. We hebben er trouwens al genoeg gehad.

Tot slot, beste broeders: probeer met alle kracht het vermogen te krijgen een gelijkenis, een vergelijking, een illustratie te zien waar die maar te zien is. Want in grote mate is dit een van de belangrijkste eigenschappen van de man die een openbaar spreker moet worden, en

vooral van de man die een bekwaam prediker van het evangelie van Christus moet zijn. Als de Heere Jezus zo vaak gelijkenissen gebruikte, moet het goed zijn dat wij hetzelfde doen.

Lezing 5

Verzamelwerken van anekdotes en voorbeelden

In mijn vorige lezing heb ik beloofd u een lijst te geven van cyclopedieën met anekdotes en voorbeelden, voor zover ze mij op dit ogenblik bekend zijn. Ik hoop bij een andere gelegenheid te vertellen over boeken met fabels, zinnebeelden en gelijkenissen. Vanmiddag beperken we ons tot verzamelingen van anekdotes en illustraties die speciaal zijn samengesteld voor predikanten en voor christelijke werkers in het algemeen. Ik weet niet welk boek met voorbeelden de apostel Paulus gebruikte. Boeken had hij wel, want hij schreef aan Timotheüs: "*Breng den reismantel mede, dien ik te Troas bij Karpus gelaten heb, als gij komt, en de boeken, inzonderheid de perkamenten.*" De boeken waren misschien allerlei Latijnse en Griekse werken die Paulus nodig had om iets na te slaan. De perkamenten waren mogelijk de oorspronkelijke handschriften van zijn brieven. Wat het ook was, hij wilde het niet kwijtraken, en daarom vroeg hij zijn zoon Timotheüs het naar hem toe te brengen. Misschien waren de perkamenten zijn aantekeningen van voorbeelden, die hij onderweg had opgeschreven. Of het was zijn notitieboek, zoals ik u allen heb aangeraden er een bij te houden. Hoe het ook zij, wat de eerste predikers ook bezaten, we weten dat er al eeuwenlang boeken met voorbeelden, metaforen en vergelijkingen worden uitgegeven. Wie gemakkelijk Latijn leest, kan veel van zulke werken vinden. Terwijl ik de stof voor deze lezing ordende, ontving ik een catalogus van bijna driehonderd boeken met zinnebeelden en dergelijke uitgaven, gedrukt in het Latijn, Frans, Italiaans,

Nederlands, Spaans en Duits. Maar wie zo'n verzameling wil aanleggen, heeft meer geld nodig dan baptistenpredikanten gewoonlijk ten deel valt.

Voor ons arme Engelsen is het eerste verzamelwerk dat ik zou aanbevelen *Things New and Old* van SPENCER. Dit boek was, zoals u weet, nauwelijks nog te koop tot de heer Dickinson het opnieuw uitgaf. Hij deed dat na herziening door ds. J. G. Pilkington, M.A., samengebonden met CAWDRAY'S *Similes*, in een bijzonder lijvig boekdeel van 1.112 bladzijden. De oorspronkelijke titelpagina verklaart het karakter van het werk. Ik lees de beschrijving daarom helemaal voor, al is ze nogal lang: — *Things New and Old; or, a Storehouse of Similes, Sentences, Allegories, Apophthegms, Apologues, Adages, Divine, Moral, Political, etc., — with their several applications. Collected and Observed from the writings and Sayings of the Learned in All Ages to the Present. By John Spencer, a Lover of Learning and Learned Men. With Preface by Thomas Fuller.* Dit boek verscheen in 1658. Het is samengesteld door een man die ruim twee eeuwen geleden bibliothecaris was van Sion College. Ik zie dat Spencer op 2 september 1634 tot bibliothecaris werd gekozen. Met enkele onderbrekingen, waarin hij werd geschorst of ontslagen en daarna weer aangesteld, bleef hij op die post tot zijn dood in 1680. Omdat hij zo lang de zorg had over die opmerkelijke verzameling kostbare boeken, maakte hij er uittreksels uit en stelde hij zo dit boek samen. Het was voor mij een gelukkige omstandigheid dat John Spencer bibliothecaris van die instelling was en dat hij zo'n goed boek heeft samengesteld, want ik heb er altijd goed gebruik van kunnen maken.

Jaren geleden heb ik dit boek aan de studenten aanbevolen. Verscheidene van hen hebben mij sindsdien verteld dat ze vonden dat ik daarmee een vergissing beging. Ze kochten het boek op mijn aanbeveling, maar ze vonden er niets aan en hebben het weer verkocht. Ik zou onder de indruk moeten zijn van hun bijzonder waardevolle oordeel, maar dat ben ik niet, want ik houd nog steeds van Spencer.

Sommige van zijn voorbeelden zijn heel eigenaardig, gewrongen en ouderwets. Wie niet de moeite neemt ze bij te snijden en in een modernere vorm te gieten, kan ze niet gebruiken. Ze vragen arbeid voordat ze dienst kunnen doen. Maar toen ik het boek prees, dacht ik dat een verstandig man, als hij ook maar het staartje van een illustratie of anekdote te pakken kreeg, daar genoeg aan had om er zelf iets van te maken. Daarom heb ik Spencer aanbevolen. Toen ik het boek opnieuw doorkeek, moest ik toegeven dat er veel in staat wat nu niet meer bruikbaar is. Maar ik ben er ook zeker van dat het voor mij een boek is geweest dat veel gedachten heeft gewekt. Het heeft mij vaak op weg geholpen met een voorbeeld waar ik anders nooit op gekomen zou zijn. Ik heb dus alle reden om er goed van te spreken. Vanmorgen heb ik mijn exemplaar weer opengeslagen, om te zien of ik me vergist had of niet. Ik heb immers groot vertrouwen in het oordeel van alle studenten die dit College verlaten. Na nader onderzoek en overweging ben ik tot de slotsom gekomen dat ik het in mijn eerste oordeel over het werk bij het rechte eind had.

Laat ik u nr. 11 voorlezen, op bladzijde 4: —

Verdrukking van God is tot het welzijn van Zijn kinderen

> "Een liefdevolle vader loopt met zijn kleine zoon, ik veronderstel in de stad. Wanneer hij merkt dat het kind rondkijkt en bij hem vandaan dwaalt, trekt hij zich terug achter een pilaar of verbergt zich in een hoek van de straat. Hij is niet van plan het kind kwijt te raken. Hij wil het laten huilen en naar hem laten zoeken, zodat het daarna dichter bij hem blijft. Zo doet onze hemelse Vader met ons. Wie Hij liefheeft, kastijdt Hij. Hij verbergt Zich, en trekt als het ware voor een tijd de stralen van Zijn genadige gunst terug, wanneer wij met onze gedachten rondzwerven en in onze verbeelding ronddolen. Maar het is om ons luider naar Hem te laten roepen, om ons in de toekomst dichter bij Hem te laten blijven en om ons voorzichtiger te laten wandelen dan ooit tevoren."

Ik vind dat een heel mooi voorbeeld. U hebt wel eens gezien dat een ouder of een kindermeisje zo met de kinderen handelt. Op dezelfde manier verbergt God Zich soms een tijd voor ons, om ons daarna des te nauwer aan Hem te doen kleven.

Hier is nog een voorbeeld van Spencer, nr. XVII, op de bladzijde na die ik zojuist heb genoemd: —

Het verschil tussen geestelijke en vleselijke gebeden, wat het verhoor betreft

> "Kinderen schieten pijlen af met de bedoeling ze kwijt te raken, en ze kijken niet eens waar ze neerkomen. Maar mannen richten bij het schieten op het doel, en ze gaan de pijl achterna om te zien hoe dicht hij erbij valt. Zo gaat het ook met goddeloze, vleselijke mensen. Wanneer zij hun gebeden tot de almachtige God hebben opgezegd, niet gebeden, is het slechts een *opus operatum*. Ze hebben er verder geen acht meer op. Maar Gods kinderen schieten hun gebeden af op de gebogen knieën van hun ziel. Wanneer ze hun verzoeken voor Hem uitstorten, kijken ze hun gebeden na, volgen ze die met hun ogen tot in de hemel, merken ze op hoe God ze ontvangt en wachten ze op een gelukkig antwoord naar Zijn goede wil en welbehagen."

Daarin hebt u een juist beeld van het gebed, zoals de psalmist het weergeeft in Psalm 5:4: "*Des morgens zal ik mij tot U schikken, en wacht houden.*" Dat zou een goede tekst voor u zijn om zondag over te preken. Het beeld is dat de smekeling is als een man met boog en pijl. Hij legt aan, richt zijn gebed tot God en kijkt dan omhoog om te zien waar het blijft. Ook let hij op welk antwoord er als reactie op zijn smeking neerdaalt. Neem nog een voorbeeld van dezelfde bladzijde: —

Gods kennis en de kennis van de mens, het verschil in het beschouwen van de dingen

> "In een jaarkalender op één blad kan een mens *uno intuitu* (in één oogopslag) alle maanden van het jaar zien, zowel de voorbije als de komende. Maar in een jaarkalender in boekvorm slaat hij de ene maand open en de andere om, en kan hij alleen het heden zien. Dit is het ware verschil tussen de kennis van God en die van de mens. God kijkt in één ogenblik naar wat voorbij is, wat er is en wat komen zal. Maar de kennis van de mens reikt slechts tot enkele dingen uit het verleden en het heden, en van wat komen gaat weet hij helemaal niets. Het is Gods voorrecht dat Hij dit kan, en een stuk wetenschap dat te hoog is voor enig sterfelijk mens om het te bereiken."

Dat lijkt mij een prachtig beeld: het hele jaar in één keer overzien zoals op een kalender van één blad, in plaats van telkens maar één bladzijde te zien zoals in een kalender in boekvorm. Zo liggen voor Gods alziend oog alle gebeurtenissen van verleden, heden en toekomst helder open, terwijl ons beperkte gezichtsvermogen maar weinig van het verleden en het heden ziet, en niets van de toekomst. Bij nr. 23 zet Spencer deze titel: "Het gevaar van vertrouwen op wereldse grootheid in tijd van nood". Over dat onderwerp zegt hij: — "Een reiziger in een storm stapt uit zijn weg om beschutting te zoeken tegen het weer. Hij zoekt zijn toevlucht bij een mooie, wijdvertakte eik en gaat onder de takken staan, met zijn rug dicht tegen de stam. Een tijdlang vindt hij daar goede verlichting. Maar eindelijk komt er een plotselinge windvlaag, die een hoofdtak afrukt. Die valt op de arme reiziger, die daar beschutting had gezocht, en verminkt of verwondt hem. Zo gaat het met niet weinigen. Ze ontmoeten in de wereld veel moeilijkheden en velerlei kwellingen, en ze wijken uit hun eigen weg af, en maar al te vaak uit de weg van God, om onder de vleugels van een groot man te komen. Misschien vinden ze daardoor voor een tijd enige hulp en beschutting. Maar na een poos stort die grote heer zelf met een smak neer van zijn vroegere hoogte van gunst en eer. Dan

worden ook zij ter verantwoording geroepen en vallen met hem, terwijl ze anders nog lang op hun eigen benen hadden kunnen staan, als ze niet hadden vertrouwd op zo'n arm van vlees, zo'n gebroken staf die hen bedroog."

Nu, broeders, u hoeft die beeldspraak niet precies te gebruiken zoals Spencer het doet, al vind ik dat hij er een goed gebruik van maakt. Menigeen gaat onder een boom staan om te schuilen voor de storm, en dan valt er een tak van die boom op hem, tot zijn schade. Dit zou een goede illustratie zijn bij Jesaja 30:1-3: "*Wee den kinderen, die afvallen, spreekt de HEERE, om een raadslag te maken, maar niet uit Mij, en om zich met een bedekking te bedekken, maar niet uit Mijn Geest, om zonde tot zonde te doen; Die gaan, om af te trekken in Egypte, en vragen Mijn mond niet; om zich te sterken met de macht van Farao, en om hun toevlucht te nemen onder de schaduw van Egypte. Want de sterkte van Farao zal ulieden tot schaamte zijn, en die toevlucht onder de schaduw van Egypte tot schande.*"

Dit boek, *Things New and Old*, staat bijna vol met goede dingen zoals die ik u heb voorgelezen. Ik heb ze genomen zoals ze mij in het oog vielen. Ik heb niet geprobeerd een keuze te maken uit de 2.283 voorbeelden die hier worden gegeven. Ik blijf dit werk dus aanbevelen en hoop dat het u net zo zal helpen als het mij al lang heeft geholpen. CAWDRAY is bij lange na niet zo goed als Spencer. Zijn illustratieve uittreksels zijn van een heel andere soort. U krijgt Spencer niet zonder Cawdray, want de twee zijn aan elkaar gebonden. Hoewel hij minder bruikbaar is dan Spencer, moet u hem dus nemen als iets wat erbij wordt gegeven. Zijn boek werd gedrukt in 1609. De volledige titel luidt: A *Treasury; or, Storehouse of Similes both Pleasant, Delightful, and Profitable, for all Estates of Men in General. Newly-collected into Heads and Commonplaces. By Robert Cawdray.* Hier is een proeve van zijn keuze: —

Tegenspoed maakt de godvruchtigen beter, maar de goddelozen slechter

> "Vol graan in de aar valt bij de minste beweging van de schoof uit. Graan dat enigszins is ingekrompen, laat de dop moeilijker los. Graan dat helemaal is ingekrompen, gaat liever met het kaf mee dan dat het uit de aar komt. Zo laat een oprecht christen bij de geringste verdrukking zijn zonde varen en vliegt hij naar God. De zwakkere christen doet hetzelfde met meer moeite. Maar de afvallige zal liever branden in onuitblusbaar vuur dan zijn geliefde zonde verlaten om zich zo tot God te keren."

Ik vind dat een heel goed voorbeeld, want elke dorser moet weten dat er zo'n verschil is tussen de graankorrels. En er is zeker zo'n tegenstelling als Cawdray aanwijst tussen het effect van verdrukking op gelovigen en op goddelozen.

Een ander mooi voorbeeld is nr. 12: —

Verdrukking

> "Een stuk koper dat op het aambeeld of het smidsblok met een hamer wordt geslagen, breekt en geeft tegelijk een scherp en onaangenaam geluid. Zo breekt een huichelaar wanneer hij tussen het aambeeld en de hamer van moeilijkheden en verdrukking komt. Hij breekt van ongeduld, hij mort, schreeuwt het uit en jammert in lasteringen tegen God."

Nee, als ik een boek onderzoek, vind ik het niet erg als ik twintig bladzijden moet lezen voordat ik één voorbeeld vind dat ik kan gebruiken. Als ik dat ene tegenkom, voel ik me beloond. U moet hetzelfde doen, broeders. Boeken met voorbeelden lijken veel op gezangenboeken en boeken met melodieën. Geen gezangenboek zingt u ooit van het begin tot het einde door. Er bestaat geen melodieënboek waarvan iemand meer dan een op de drie zingt. Zelfs uit een bundel als die van de heer Sankey zou u niet alle stukken willen zingen. Zo is

het ook met boeken met voorbeelden. Al zingt u niet alle gezangen of melodieën uit een boek, een ander geeft juist de voorkeur aan die welke u niet zingt, en zo kan de hele bundel voor de een of ander van nut zijn. Op dezelfde manier zou u van elke cyclopedie met voorbeelden kunnen zeggen: "Ik kan hier maar twintig van de metaforen gebruiken." Maar iemand anders, die minder wijs is dan u, kan er misschien veertig benutten. En een andere prediker, die niet half zoveel hersens had als u, wist er vijftig uit te halen. En er zijn zelfs broeders die er honderd zouden vinden waar u, heel knappe heren, er maar twintig zag. Het is niet erg een wat grotere voorraad te hebben dan uzelf nodig hebt, want wat u niet gebruikt, kan een andere prediker gebruiken.

Hier is nog een vergelijking van Cawdray: —

Een wedergeboren mens valt niet voorgoed

> "Wie van Berwick naar Londen reist, kan nu en dan een misstap doen en van de weg afraken. Maar hij keert snel terug op de weg, en zijn koers zal over het geheel goed zijn. Zo is het ook de eigenschap van de wedergeboren mens om te wandelen naar de Geest. Dat betekent niet dat hij nu en dan een stap vooruit zet, maar dat hij zijn gewone koers houdt op de weg van de godzaligheid."

Welnu, broeders, we hebben waarschijnlijk gemerkt dat dit voor onszelf waar is. Als we ooit van het rechte pad zijn afgeweken, hoop ik dat we snel zijn teruggekeerd op de weg van de heiligheid.

Ik denk dat dit genoeg moet zijn over Spencers *Things New and Old* en CAWDRAY'S *Similes*, uitgegeven door de heer Dickinson.

Voordat de heer Dickinson dit boek opnieuw uitgaf, was Spencers boek buitengewoon duur en niet verkrijgbaar voor het grote publiek. Daarom bracht een zekere heer SALTER een soort hutspot van Spencer uit, waarin moderne illustraties tussen de oudere uittreksels waren gemengd. De titel die hij aan zijn werk gaf, was *The Book of Illustrations; or, Scripture Truths Exhibited by the Aid of Similes, Original*

and Selected. By the Reverend H. G. Salter, A.M., *Curate and Lecturer of Glastonbury*. Het werd uitgegeven door de heren Hatchard and Son. In 1858 heb ik in mijn exemplaar geschreven, zie ik: "Een echt goed boek, maar niet zo goed als de kostbare oude Spencer." Deze waardige geestelijke verbeeldde zich bij het maken van zijn boek een onbetreden pad te bewandelen. Hij dacht dat hij weinig beloning zou krijgen voor zijn poging metaforen te verzamelen. Hij vond dat er geen geringe mate van morele moed voor nodig was om zo'n taak aan te pakken, want, zoals hij zei: — "Het is veiliger anderen te volgen. Het feit dat het publiek geen werk van deze aard bezit, zou de meeste mensen ontmoedigen. En de vraag waarom dat zo was, zou aan het begin een hindernis vormen. Maar enkelen met een gezaghebbend oordeel verzochten mij over dit onderwerp te publiceren, en daaruit is het plan ontstaan. Dat verzoek, versterkt door de eenstemmige instemming van hen die ik raadpleegde, overwon mijn aarzeling. Het bleek inderdaad dat de geestelijken met wie ik erover sprak, heel algemeen een volledige verzameling illustraties wilden bezitten.

> "Maar een andere en grotere ontmoediging zal men vinden in de stof zelf. Haar materiaal kan niet worden onderworpen aan de rechtvaardige beslissingen van de Rede. De grillige rechter op wie men zich moet beroepen, is de Smaak. Of een bepaalde illustratie moet worden toegelaten of afgewezen, kan nauwelijks door de Rede worden beslist. Er zijn geen vaste beginselen om haar aan te toetsen. Vaak zal ze bevallen of mishagen zonder aanwijsbare reden. Zoals onze smaken en inbeeldingen verschillen, zo zal ook onze goedkeuring of afkeuring zijn. Het karakter van mensengeesten loopt zo uiteen dat het onmogelijk zou zijn tot een eenstemmig oordeel te komen. Sommige illustraties van bijzondere pointe en schoonheid zouden algemene goedkeuring kunnen vinden. Maar van illustraties in het algemeen kan die voortreffelijkheid niet worden verwacht, evenmin als van andere onderwerpen. Hier moeten we ons dus op genade en ongenade overgeven aan de smaak van onze rechter. Over het algemeen is de maatstaf van de Smaak redelijk goed afgesteld. Hier is dat anders."

De heer Salter heeft een heel goed register bij zijn boek gemaakt, en hij gebruikte bijna uitsluitend Spencer. Maar wat hij gebruikte dat niet van Spencer was, was goed gekozen en ontleend aan schrijvers van aanzienlijke naam. Er staan veel goede verhalen in het boek. Hier is er een dat u ongetwijfeld kent, maar dat u misschien nog nooit op deze manier hebt zien gebruiken: —

Eigengerechtigheid

"Sir James Thornhill was de man die de binnenkant van de koepel van Saint Paul's in Londen schilderde. Nadat hij een van de vakken had voltooid, stapte hij geleidelijk achteruit om te zien hoe het er van een afstand uitzag. Hij deinsde zo ver terug, met zijn blik onafgebroken strak op het schilderstuk gericht, dat hij bijna aan de uiterste rand van de steiger was gekomen zonder het te merken. Als hij nog een halve minuut was blijven terugwijken, zou dat zijn ondergang hebben betekend en zou hij op de vloer beneden zijn gevallen. Een aanwezige, die het gevaar zag waarin de grote kunstenaar verkeerde, had de gelukkige tegenwoordigheid van geest om plotseling een van de kwasten te grijpen en zijn schilderij te bederven door erover te wrijven. Sir James, buiten zichzelf van woede, sprong naar voren om de rest van het stuk te redden. Maar zijn toorn veranderde spoedig in dankbaarheid toen de man tegen hem zei: 'Meneer, door het schilderij te bederven heb ik het leven van de schilder gered. U was tot de uiterste rand van de steiger genaderd zonder het te weten. Als ik u had toegeroepen om u op uw gevaar te wijzen, zou u zich vanzelf hebben omgedraaid om achter u te kijken. De schrik over uw vreselijke situatie zou u dan echt hebben doen vallen. Ik had dus geen andere manier om u te redden dan door te handelen zoals ik deed.' Zo is, als ik het zo mag zeggen, de manier waarop God met Zijn volk handelt. We zijn van nature allemaal gesteld op onze eigen wettische prestaties. We bewonderen ze tot ons verderf, tenzij de Heilige Geest ons uit onze dwaasheid terughaalt. Dat doet Hij door als het ware onze beste werken te bederven en ons te laten zien dat ze ontoereikend zijn om ons voor God te rechtvaardigen. Als we waarlijk '*van*

God geleerd' zijn, danken we Hem voor Zijn genade, in plaats van boos te zijn omdat onze afgoden zijn ontsierd. De enige weg waarlangs we van het eeuwige verderf worden gered, is dat we leren zien dat '*uit de werken der wet geen vlees gerechtvaardigd* zal *worden, voor Hem*.'"

Ik neem aan dat onze predikantsvaders, twee generaties geleden, heel tevreden waren met Bucks *Anecdotes*. De volledige titel van het boek luidt: *Anecdotes, Religious, Moral, and Entertaining; Alphabetically Arranged, and Interspersed with a Variety of Useful Observations. Selected by the late Rev. Charles Buck.* Het werd uitgegeven door de heren Longman, Brown, Green, and Longmans. Mijn exemplaar is van 1842, en het werk was toen bij de tiende druk aangekomen. Ik leid daaruit af dat het een flinke tijd opgang heeft gemaakt. Ik zie niet zo veel in de anekdotes. Dat ze mij nu niet bijzonder aanspreken, komt vermoedelijk doordat ik de meeste uit mijn hoofd ken. Als de verhalen een tikje ouder waren, zouden ze bijna net zo bruikbaar zijn als nieuwe. Maar ze zijn bij het tijdperk aangekomen waarin ze gauw als afgezaagd gelden. Toch zijn er enkele anekdotes bij die de laatste tijd niet vaker dan eens per week zijn gebruikt, en die dus weer tevoorschijn kunnen komen. Hier is een oud verhaal dat u, veronderstel ik, vaak hebt gehoord: —

De wereld een zee

"Een vriend van de beroemde heer J. Dod werd uit een geringe staat tot grote wereldse hoogte verheven. De heer Dod liet hem weten dat dit slechts was als van een boot op een schip stappen, en dat hij moest bedenken dat hij, zolang hij in de wereld was, nog altijd op zee was. Laten we ons dus verstandig voorbereiden op moeilijkheden en leren al onze bekommernis te werpen op Hem die de winden in Zijn vuisten houdt, die de golven van de zee stilt en die beloofd heeft Zijn volk veilig naar de haven van de rust te leiden."

Hier is een anekdote, nogal onhandig verteld, over —

Een vroegrijpe jongen

> "Een kind van zes jaar werd wegens zijn buitengewone gaven in gezelschap geïntroduceerd. Een voorname geestelijke vroeg hem 'waar God was', met het aanbod van een sinaasappel. 'Zeg mij,' antwoordde de jongen, 'waar Hij niet is, en ik zal u er twee geven.'"

Welnu, er zijn veel verhalen die even goed zijn als deze twee, en misschien zijn sommige ervan helemaal nieuw voor uw gemeenten. Als u een exemplaar van dit boek kunt krijgen, is het misschien de moeite waard het aan te schaffen. Maak er zelfs een regel van: ziet u boeken met anekdotes goedkoop te koop, voeg ze dan aan uw bibliotheek toe als u het geld kunt missen, want ze behoren tot de dingen die voor u onmisbaar zijn.

De volgende goede man die veel deed om predikanten van voorbeelden te voorzien, was de heer John Whitecross. Whitecross' *Anecdotes* zijn altijd tegen een redelijke prijs te krijgen. Het zijn er drie delen, met de volledige titels *Anecdotes Illustrative of A Select Passage in Each Chapter of the Old Testament*, *Anecdotes Illustrative of Select Passages in each Chapter of the New Testament* en *Anecdotes Illustrative of the Assembly's Shorter Catechism*. Ze werden uitgegeven in Edinburgh door de heren Oliphant and Co., en in Londen door de heren Hamilton, Adams, and Co.

De indeling in Whitecross' *Anecdotes* verschilt van de methode van de boeken die ik eerder noemde. De verhalen staan namelijk onder uitgekozen schriftplaatsen in plaats van onder onderwerpen of thema's. In het Oude Testament bijvoorbeeld begint de heer Whitecross met Genesis. Hij geeft één anekdote bij vers zestien van het eerste hoofdstuk van dat boek, een andere bij vers drie van het tweede hoofdstuk, nog een bij vers vijftien van het derde hoofdstuk, enzovoort. Sommige anekdotes passen bij de tekst en andere minder goed. Hier is een anekdote die als illustratie bij Genesis 8:22 wordt gegeven: — "*Voortaan al de dagen der aarde zullen zaaiing en oogst, en koude en hitte, en zomer en winter, en dag en nacht, niet ophouden.*"

> "Een predikant, die op een zondagmorgen naar de kerk ging terwijl het weer buitengewoon koud en stormachtig was, werd ingehaald door een van zijn buren. Die zei rillend tegen hem: 'Het is erg koud, meneer.' 'O!' antwoordde de predikant, 'God is nog steeds even goed als Zijn woord.' De ander keek verbaasd op bij die opmerking, want hij begreep niet waar hij heen wilde of waarop hij doelde, en vroeg hem wat hij bedoelde. 'Wat ik bedoel?' antwoordde hij. 'Wel, Hij heeft ruim drieduizend jaar geleden beloofd, en Hij houdt nog steeds Zijn woord, dat al de dagen der aarde zaaiing en oogst, en koude en hitte, niet zullen ophouden.'"

Het is een boeiende anekdote om op een winterse sabbatmorgen te vertellen, maar er zit niet veel in. De meeste anekdotes in deze boeken zijn ook niet bijzonder opmerkelijk, maar veel ervan kunnen nuttig zijn. Zeg echter niet dat de gebeurtenissen u zelf zijn overkomen, zoals ik van sommige predikers weet. Ik hoorde zelfs nog niet lang geleden van een predikant die zei dat iets hem onlangs was overkomen, terwijl ik het oorspronkelijke verhaal twintig jaar geleden al vertelde! Toen ik het vertelde, zei ik dat het mij onlangs was overkomen, en ik geloofde dat het zo was. Maar nu ik hoor dat deze man zegt dat het hem is overkomen, begin ik te twijfelen of het mij wel echt is overkomen. Ik vind het erg jammer wanneer een prediker, of welke spreker ook, een verhaal interessant wil laten lijken door te zeggen dat de verhaalde gebeurtenis hem is overkomen, terwijl dat niet zo is. Nauwgezette waarheidsliefde moet altijd het kenmerk zijn van ieder die opstaat om de waarheid van God te verkondigen. Hier is een mooi verhaal, en er zijn er meer van dit soort die zowel waardevol als bruikbaar zijn. Het is bedoeld als illustratie bij het vierde vers van de honderddertigste psalm: —

"*Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt.*" "Een zekere heer Davies, een jongeman die onder godsdienstige indrukken verkeerde, stortte zijn hart uit bij dr. Owen. In de loop van het gesprek zei dr. Owen: 'Jongeman, zeg eens, op welke manier denkt u tot God te gaan?' De heer Davies antwoordde: 'Door de Middelaar, meneer.'

'Dat is snel gezegd,' merkte dr. Owen op, 'maar ik verzeker u dat het iets anders is om door de Middelaar tot God te gaan dan velen die deze uitdrukking gebruiken beseffen. Ikzelf heb enkele jaren gepreekt terwijl ik maar weinig, zo al enige, kennis had van toegang tot God door Christus. Toen behaagde het de Heere mij te bezoeken met een zware beproeving, waardoor ik tot de rand van het graf werd gebracht en waaronder mijn geest met ontzetting werd vervuld. Maar het behaagde God genadig mijn ziel te verlichten door een krachtige toepassing van Psalm 130:4: "M*aar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt*." Uit deze tekst ontving ik bijzonder licht, vrede en troost in het naderen tot God door de Middelaar, en over deze tekst preekte ik meteen na mijn herstel.' Misschien danken we aan deze oefening van zijn geest zijn voortreffelijke verklaring van deze psalm." Er staan in Whitecross' *Anecdotes* ook enkele prachtige stukken over geloofservaring van de grote godgeleerden. Daarom raad ik u aan ze te kopen als u kunt.

De RELIGIOUS TRACT SOCIETY heeft twaalf kleine delen met anekdotes uitgegeven, tegen één shilling en vier penny per deel. Ik neem dus aan dat u ze voor één shilling per stuk kunt kopen. Tegen die prijs mogen ze niet duur heten, en elk deel moet u veel anekdotes opleveren. Als u uit elk van die oesterschelpen maar één of twee parels haalt, is het alles waard wat u ervoor betaalt. De anekdotes in deze boeken zijn naar onderwerp gerangschikt, waarbij elk deel aan één onderwerp is gewijd: — Vermaningen, Christelijk gedrag, Christelijke deugden, Christelijke predikanten, Christelijke zendingen, De Heilige Schrift, Gemengd, De voorzienigheid, Godsdienstige traktaten, Het maatschappelijk leven, Zondagsscholen en De jeugd. Het exemplaar dat ik in mijn hand heb, gaat over de Heilige Schrift. Ik wil u maar met één uittreksel ophouden. Maar ik weet dat er hier een heel behoorlijke keuze aan anekdotes staat, zodat dit boek u zeker het grootste deel van het materiaal voor een toespraak zou leveren als u op een bijeenkomst van het Bijbelgenootschap op het platteland

moest spreken. Dit is het verhaal dat ik had aangestreept om u uit dit deel voor te lezen: —

Pater Fulgentio

> "Pater Fulgentio, de vriend en biograaf van de beroemde Paolo Sarpi, die beiden in het geheim voorstanders van een hervorming van de godsdienst waren, preekte eens over Pilatus' vraag: "*Wat is waarheid*?" Hij vertelde de hoorders dat hij die na veel zoeken eindelijk had gevonden. Hij hield een Nieuw Testament omhoog en zei: 'Hier is ze, mijn vrienden.' Maar terwijl hij het weer in zijn zak stopte, voegde hij er bedroefd aan toe: 'Het is een verzegeld boek!' Het is sindsdien de eer van de Reformatie geweest het zegel te verbreken dat het priesterbedrog erop had gelegd, en de zalige schatten ervan open te leggen voor de mensheid."

In de andere delen staan enkele anekdotes die het zeker waard zijn om verteld te worden. Hier is er een uit de bundel getiteld *Social Life*: —

Maarschalk de Bassompierre

> "De maarschalk de Bassompierre zei tegen een van zijn officieren: 'Hoe oud bent u?' 'Ik kan het niet precies zeggen,' zei de kapitein, 'maar ik ben achtendertig of achtenveertig.' 'Hoe komt het,' vroeg de maarschalk, 'dat u zo onwetend bent over iets wat iedereen graag weet?' 'Wel,' zei de kapitein, 'ik houd precies bij wat ik aan huur ontvang en wat men mij verschuldigd is, uit vrees bedrogen te worden. Maar ik breek mijn hoofd nooit over mijn jaren, want niemand kan ze mij ontstelen!'
>
> "Arme man! Wist hij dan niet dat hij elke dag en elk uur van zijn kostbare tijd werd beroofd? Die is ook onherroepelijk voorbij. Als een dief ons geld steelt, kunnen we het misschien terugkrijgen. Maar tijd die voorbij is, komt nooit terug. Een leven dat is verspild, is voor altijd weg. Leer dus elk voorbijgaand uur te benutten."

Ik kan de twaalf delen als geheel niet erg sterk aanbevelen. Toch is een shilling niet veel om te betalen voor zo'n voorraad verhalen als elk van deze boekjes bevat. U doet er dus goed aan ze aan uw bibliotheek toe te voegen. Het boek van alle boeken met anekdotes is Arvines *Cyclopedia of Moral and Religious Anecdotes: a Collection of nearly Three Thousand Facts, Incidents, Narratives, Examples, and Testimonies*. Mijn exemplaar van Arvine heb ik vele jaren geleden in afleveringen betrokken van de Primitieve Methodisten, die het voor zes penny per aflevering uitbrachten. De door de heer Arvine verbeterde en goedgekeurde uitgave is die welke is verzorgd door ds. John Flesher en uitgegeven door de heer George Lamb, Sutton Street, Londen, E. Arvines werk is werkelijk een volmaakte cyclopedie. Ik gebruik het al vele jaren, en ik ben nog steeds van mening dat er sindsdien nauwelijks iets beters is verschenen als verzameling anekdotes. De indeling en rangschikking van de onderwerpen zijn uitstekend, en de uitgebreide onderwerps- en tekstregisters zijn bewonderenswaardig. U, heren, die zulke vurige geheelonthouders bent, zult dit boek precies naar uw smaak vinden. Op sommige plaatsen is het zo droog als een oven, en enkele van de anekdotes zijn sterk genoeg voor de vurigste afschaffer van sterke drank. Het is niettemin een prima boek. Ik zou wel eens een boek willen lezen waarin de gevolgen van onmatigheid worden overdreven. Er is een boek, *The Devil's Chain*, geschreven door de heer Edward Jenkins, lid van het Lagerhuis, de schrijver van *Ginx's Baby*. Maar hoe verschrikkelijk de beschrijvingen in dat boek ook zijn, de afschuwelijke daden van de drank worden er niet overdreven. Toen ik een jongen was, ging ik naar Madame Tussaud's en betaalde ik zes penny extra om de gruwelkamer in te gaan. Maar ik vond altijd dat ik niet de volle waarde voor mijn zes penny had gekregen. Toen ik echter *The Devil's Chain* las, kreeg ik daar gruwelen genoeg. Ik denk niet dat iemand alle kwaden van de onmatigheid of van het drankstelsel kan afschilderen. Dit boek van Arvine wordt er niet slechter maar juist beter door dat het anekdotes over dronkenschap

bevat. Wie van u die wonderlijke verhalen over onmatigheid niet wil gebruiken, kan ze met rust laten. En wie ze voor zijn toespraken over matigheid wel nodig heeft, vindt er hier volop.

Ik veronderstel dat de meesten van u goed bekend zijn met Arvine. Toch geef ik u twee van zijn anekdotes. De ene toont de leerstellige positie van de samensteller. De andere geeft een nogal vermakelijke beschrijving van hoe een prediker de gelegenheid om op de kansel van een collega te staan, in de praktijk "benutte": —

Riddles getuigenis op zijn sterfbed

> "De heer Edward Riddle, een bejaarde christen in Hull, zei enkele dagen voor zijn dood tegen iemand die erbij was: 'Sommigen veronderstellen misschien dat iemand van mijn leeftijd, die zo lang belijdenis van het geloof heeft gedaan, niets anders meer te doen heeft dan sterven en naar de hemel gaan. Maar ik merk dat ik op het laatste uur evenveel als zondaar behoefte heb om door Christus tot God te gaan als in het begin. Het bloed van Christus, de dood van Christus, Zijn overwinning en volheid zijn mijn enige grond van geloof, hoop en vertrouwen. Het is even nodig dat Hij de Voleinder van mijn geloof is als dat Hij de Leidsman ervan was.'"

De samensteller plaatst de volgende voetnoot bij de passage over het tot God gaan als zondaar. Maar u en ik, broeders, zullen het eens zijn met de goede oude heer Riddle: —

> "Dit en soortgelijke opvattingen zijn de onze niet. Wij geloven dat christenen zonder zonde kunnen leven. Toch hebben anderen evenveel recht op hun geloof als wij op het onze."

Het preekstoelraam en het kussen hersteld

"Ds. Zabdiel Adams ruilde eens van kansel met een naburige predikant, een zachtmoedig, vreedzaam man. Die kende de bijzondere botheid van het karakter van zijn vriend en zei tegen hem: 'U zult enkele gebroken ruitjes in het preekstoelraam vinden, en mogelijk zult

u last hebben van de kou. Het kussen is ook in slechte staat. Maar ik smeek u om er tegen mijn mensen niets over te zeggen. Ze zijn arm,' enzovoort. 'O nee! O nee!' zei de heer Adams. Maar voordat hij van huis ging, vulde hij een zak met lappen en nam die mee. Toen hij een korte tijd op de kansel stond, voelde hij zich enigszins gehinderd door de al te vrije luchtstroom. Hij nam bedaard een handvol lappen uit de zak en propte ze in het raam. Tegen het einde van de preek, die min of meer ging over de plichten van een volk jegens zijn predikant, werd hij erg levendig. Met opzet sloeg hij met beide vuisten met geweldige kracht op de kussens van de kansel. De veren vlogen in alle richtingen, en het kussen werd bijna veerloos. Hij onderbrak meteen de gedachtegang en riep eenvoudig uit: 'Wel, wat vliegen die veren!' Daarna ging hij verder. Hij had zijn belofte nagekomen om de gemeente niet over dat onderwerp aan te spreken. Maar hij had de leden een les geleerd die niet te missen was. De volgende sabbat waren het raam en het kussen in uitstekende staat."

De heren Gould and Lincoln, Boston, U.S.A., hebben nog een cyclopedie van Arvine uitgegeven, waarvan ik niet denk dat ze in Engeland is herdrukt. Ze bevat 3.040 illustraties en heeft als titel: A *Cyclopaedia of Anecdotes of Literature and the Fine Arts; Containing a Copious and Choice Selection of Anecdotes of the Various Forms of Literature, of the Arts of Architecture, Engravings, Music, Poetry, Painting, and Sculpture, and of the Most Celebrated Literary Characters and Artists of different Countries and Ages, etc. By Kazlitt Arvine*, A.M. U moet hem aanschaffen als u kunt. Dr. CHEEVER heeft een boek met anekdotes uitgebracht, maar alle of bijna alle ervan waren aan Arvine ontleend. Koop Cheever niet als u Arvine hebt, want Cheever is niets anders dan opgewarmde koude kool van Arvine. Wat een geluk is het voor hen die tegenwoordig boeken met anekdotes samenstellen, dat er al zoveel zijn uitgegeven! Dat bespaart hun de moeite om illustraties te bedenken. Ze hoeven alleen maar zoveel uit te kiezen als ze willen uit de boeken die al zijn verschenen. Zo doen de mensen dat

wanneer ze verzamelingen anekdotes maken. Ieder neemt de verhalen van anderen die voor hem kwamen. Als u veel van zulke boeken hebt, krijgt u dus een aantal voorbeelden steeds opnieuw te zien. Cheever leende van Arvine, en Arvine van Whitecross, of Buck, of Spencer. Waar Whitecross en de anderen hun verhalen vandaan hadden, weet ik niet. Maar er moet een oer-Whitecross of oer-Buck, of oer-Spencer, of oer-Arvine, of wie dan ook zijn geweest, van wie alle anderen hun mooie dingen hebben gestolen.

Een andere grote verzameling illustraties is Bates *Cyclopaedia*. De titel is: *A Cyclopaedia of Illustrations of Moral and Religious Truths (Alphabetically Arranged); Consisting of Definitions, Metaphors, Similes, Emblems, Contrasts, Analogies, Statistics, Synonyms, Anecdotes, etc., etc. By John Bate.* Ze werd oorspronkelijk uitgegeven door de heren Tresidder and Co., maar is nu in handen van de heren Jarrold and Sons. Als iemand de cyclopedie van de heer Bate bijzonder hoog prijst, zou ik zijn lof enigszins moeten temperen. Toch is het geen slechte verzameling anekdotes, en er staan heel goede dingen in. Er zit veel Arvine in, en wat Whitecross, en wat Buck, en ook iets van Keachs *Metaphors*. Ook zitten er enkele illustraties van dr. Guthrie in. Het bevat zelfs heel veel uitstekende dingen, maar er is ook een flink aantal dat niemand zou kunnen gebruiken of ooit zou willen gebruiken. Ze helpen het boek groter te maken en de prijs te verhogen. Ik hoop dat ze ook de beloning van de goede man die het boek maakte, verhogen, wat een hoogst wenselijke en behoorlijke uitkomst is. Onze vriend Bate is een Wesleyaan, en er zit een heel lichte wesleyaanse kleur in zijn deel. U die geen Wesleyanen bent, kunt met dit boek natuurlijk doen wat ik degenen die geen geheelonthouders zijn, aanraadde te doen met Arvine: u kunt voorbijgaan aan alles wat u niet bevalt. Dit is niet de beste verzameling illustraties die ooit is gemaakt, maar op zijn manier is het heel goed.

Daarna volgde een boek van ds. Elon Foster uit New York, getiteld *Hebrew Cyclopedia of Illustrations*, dat de heren Dickinson and Hig-

ham uitbrachten. Maar omdat de heer Foster een Amerikaan was, had hij zoveel illustraties van de heer Bate overgenomen dat de heer Bate, toen het deel hier werd gedrukt, verwachtte dat de heer Dickinson hem een vergoeding zou betalen over alle exemplaren die hij verkocht. Ik had in verscheidene gevallen hetzelfde kunnen doen, want ik ben een flinke gedupeerde van deze makers van anekdotenboeken. Ze maken er nu nooit een zonder mij flink te plukken, en ze gebruiken mijn voorbeelden zonder terughoudendheid. Daar zeg ik niet veel over. Maar er is één ding dat voor mij een grotere reden tot klagen is. Ik bedoel dat mensen mijn materiaal nemen zonder mij zelfs de eer ervan te geven. Toen een zekere heer zijn eerste deel anekdotes en illustraties uitbracht, was er een man met de naam Spurgeon, een fatsoenlijk mens van tamelijk goede naam. De samensteller nam dus een aantal gedachten van die man en zette zijn naam, "Spurgeon", eronder. Hier en daar stond in het boek de naam "Spurgeon", "Spurgeon". Het was erg vriendelijk om de illustraties van de arme man zo te gebruiken en er zijn naam bij te zetten. Het was inderdaad erg vriendelijk. Ik zou mijn hoed voor die heer moeten afnemen, en dat zou ik doen, als hij maar op mijn hoofd stond. Maar terwijl het tweede deel werd samengesteld, misdroeg de genoemde man zich op hoogst schandelijke wijze: hij zei zijn mening over de leer van de Anglicaanse Kerk. Zo'n daad is in de schatting van sommige mensen een "*zonde tot den dood*". De samensteller kon de naam van deze goddeloze man dus niet in zijn tweede deel zetten. Maar hij wilde de illustraties van de goddeloze man niet laten liggen. Dus nam hij ze en voegde ze in zonder de naam van de schrijver. Zo is het eerste deel onteerd en verlaagd met mijn afschuwelijke naam. Hier is het, in mijn hand. Maar het tweede deel heeft mijn gedachten en illustraties zonder mijn naam. Ongetwijfeld wordt dat als een heel nette verbetering beschouwd, maar de rechtvaardigheid ervan zie ik niet helemaal. Het past bij de manier waarop andere anglicaanse schrijvers mij hebben behandeld. Er is een zeker tijdschrift van hen dat maand na maand

een stuk van mij bevatte, woord voor woord overgenomen uit mijn *Feathers for Arrows*. Onderaan de uittreksels zetten ze: Door een oude schrijver. Ik ben die "oude schrijver". Een redacteur van een anglicaans tijdschrift nam *John Ploughman's Almanack*. "John Ploughman" is, weet u, een bijzondere vriend van mij. Die heer nam dus de almanak en plaatste elke maand alle spreuken, januari, februari, maart enzovoort, alsof ze van hemzelf waren. Ik vroeg me af hoe lang dat soort dingen zou doorgaan, en ik schreef aan de redacteur dat het een bijzonder slim idee van hem was om alle spreuken van mijn vriend "John Ploughman" zo over te nemen en in zijn tijdschrift af te drukken zoals hij deed, maar dat "John Ploughman" mij had opgedragen te zeggen dat hij daarmee niet langer mocht doorgaan. De redacteur schreef terug om te vragen wat hij moest doen, want hij was begonnen de spreuken af te drukken en zou ze graag het hele jaar door in zijn tijdschrift willen publiceren. Ik zei: "Nu, als u dat doet, moet u zeggen dat ik de schrijver van de spreuken ben, en zeggen dat u ze van mij hebt genomen. Als u dat doet, bent u een heer en een christen, en ik zal er verder niets over zeggen. Maar aangezien dat misschien te veel van u is om te verwachten, kunt u eenvoudig de namen van de uitgevers vermelden en zeggen dat de spreuken van 'John Ploughman' zijn. Dan zal mijn naam uw bladzijden niet bezoedelen." En zou u het geloven, broeders, de heer koos werkelijk de tweede mogelijkheid!

Ik kan me niet voorstellen in wat voor gemoedstoestand ik zelf zou verkeren als ik hier vanmiddag onder u zat en zei: "Welnu, broeders, ik zou u bepaalde werken hebben aanbevolen. Maar ik hoor dat de schrijver afgelopen zondag vanaf zijn kansel heeft gesproken tegen de doop van gelovigen, en daarom zal ik u niet aanraden zijn boeken te kopen." Ik zou mezelf werkelijk even laag vinden als zekere andere mensen die ik heb gekend, als ik op zulke wijze zou handelen! En dat iemand mijn stukken neemt en ze in zijn boek zet zonder mijn naam als schrijver te vermelden, alleen omdat ik had gezegd wat ik voor de

waarheid houd over de Anglicaanse Kerk, vind ik gruwelijk. Het kan echter zijn dat hij in de uitoefening van zijn christelijke liefde dacht dat ik boven mate verheven zou worden als mijn naam bij zoveel uittreksels mocht staan, zodat hij die vriendelijk wegliet. Met die uitleg van zijn handelwijze laten we de zaak daar.

Het gevolg van de klacht van de heer Bate over de heer Foster was dat de heer Dickinson ds. J. G. Pilkington, predikant van Saint Mark's in West Hackney en samensteller van *The Spiritual Garland*, in dienst nam om een ander boek te maken. Dat heet *The Dictionary of Illustrations, Adapted to Christian Teaching: Embracing Mythology, Analogies, Legends, Parables, Emblems, Metaphors, Similes, Allegories, Proverbs; Classic, Historic, and Religious Anecdotes; etc.* Dit is naar ik geloof het beste boek met illustraties dat er bestaat. Ik heb alle cyclopedieën doorgekeken die ik ken, en ik denk dat ik gerust kan zeggen dat dit veel beter is dan al het andere van die soort dat tot nu toe is voortgebracht. Ik kan er ook, met het bekende citaat, van zeggen: "*Quorum pars magna fui*", want er zijn vele bladzijden waarop u mijn naam gedrukt ziet staan. Ik mag dus zeggen dat ik een flinke vinger in die pastei heb. Ik beveel het u van harte aan, behalve het gedeelte dat van mij is. Dat bevel ik u liever niet aan. Over dat deel kunt u uw eigen oordeel vormen. Ik vind het een goed geordende en oordeelkundig samengestelde verzameling. Ze bevat niet alleen anekdotes en werkelijk goede illustraties, maar ook spreekwoordelijke uitspraken, puntige stukjes en dingen die het waard zijn om te weten, om te zeggen en om uw mensen te laten horen. Ik zou beslist zeggen dat u niets beters kunt doen dan deze cyclopedie te kopen, DICKINSON'S *Dictionary of Illustrations*. Het zal u, ben ik zeker, niet spijten dat u uw geld zo hebt belegd. Er staan 6.744 uittreksels in het deel, en dat aantal moet voldoende zijn om u minstens een week of twee mee te kunnen redden.

Daarna heeft de heer Elliot Stock twee boeken met illustraties uitgegeven. Het eerste droeg de titel *The New Handbook of Illustration;*

or, Treasury of Themes, Meditations, Anecdotes, Analogies, Parables, Similitudes, Types, Emblems, Symbols, Analogues, Allegories, and Expositions of Scripture Truth and Christian Life. Het tweede heette *The New Cyclopaedia of Illustrative Anecdote, Religious and Moral, Original and Selected*. Ik herinner me dat ik deze *New Cyclopaedia of Illustrative Anecdotes* heb besproken en zei dat het een nieuwe cyclopedie was van heel oude anekdotes. Dat oordeel kan ik niet veranderen. De cyclopedie is nieuw, maar de anekdotes zijn dat zeker niet. Het zijn die van Whitecross, van Arvine en van alle anderen, opgeknapt en in een nieuwe volgorde gezet. Toch zult u dit, als u geen ander hebt, een prima boek met illustraties vinden. We leven in een tijd waarin alles beter is dan het vroeger was, en ik hoop dat alles beter zal worden dan het nu is. Dr. Guthrie was gesteld op deze *Cyclopaedia of Anecdote* en schreef een uitermate lovende aanbeveling. Hij was een man die de waarde van zulke werken moest kennen, want hij was zelf een groot meester in de kunst van het illustreren. Deze twee delen van de heer Elliot Stock zouden een heel fraai geschenk zijn voor elke predikant. Ik stel aan uw gemeenten voor, broeders, dat ze ze u geven wanneer u in de bediening bent gevestigd.

Tot de allerbeste boeken met illustraties behoren de twee delen van de heer BOWES, getiteld *Illustrative Gatherings for Preachers and Teachers. A Manual of Anecdotes, Facts, Figures, Proverbs, Quotations, etc. By the Reverend G. S. Bowes, B.A., formerly Rector of Chillenden, Kent, and late scholar of Corpus Christi College, Cambridge*. Ze worden uitgegeven door de heren Nisbet and Co. Ik kan ze niet te veel prijzen. Ze zijn een ware goudmijn voor preken. U kunt er een willekeurig aantal preken uit halen, dat wil zeggen als u zelf preken in uw ziel hebt, en als u ze kunt maken wanneer u de stof aangereikt krijgt. De samensteller van deze boeken heeft de stof die hij heeft verzameld in zo'n handige vorm gebracht dat u niet anders kunt dan er voordeel van hebben als u zijn werken gebruikt. Ik beveel de boeken van de heer Bowes van harte aan. Ik geloof dat wie ze koopt op mijn aanbe-

veling, zal vinden dat ik hem een goede dienst heb bewezen. Ze bevatten een bewonderenswaardige verzameling van allerlei goede dingen, goed geordend onder passende kopjes, zodat ze buitengewoon behulpzaam zijn voor een student of predikant. Er staan niet alleen anekdotes en illustraties in, maar ook gelijkenissen en geestige, puntige opmerkingen over schriftteksten, en aantekeningen over verschillende leerstukken. Wie deze twee delen heeft, zal dus iets bezitten dat hem, zoals ik zojuist over een ander boek zei, op zijn minst een week of twee mee kan. Ik betwijfel of hij al het materiaal dat hij er vindt, in lange tijd zal kunnen opgebruiken. In elk geval blijft hem de noodzaak bespaard anekdotes te maken, want hij zal hier genoeg hebben, helemaal klaar voor gebruik.

Het laatste boek met illustraties dat ik u aanraad te kopen, als u het nog niet bezit, is *Feathers for Arrows; or Illustrations for Preachers and Teachers, from my Note-book. By C. H.* SPURGEON. Er staan evenveel nieuwe illustraties in als in welk boek ik ook ken. Ze zijn bijna allemaal nieuw, en ze zijn allemaal oorspronkelijk. Ik ontmoette eens een aanhanger van de High Church die mij vertelde dat hij *Feathers for Arrows* had gekocht. "En," zei hij, "sommige van de illustraties zijn heel treffend, maar ze moeten met grote omzichtigheid worden gebruikt." Zijn woorden leken te suggereren dat mijn uitdrukkingen mogelijk wat te krachtig waren, en misschien hier en daar enigszins ruw en ongepolijst. Daarom zei hij: "Ze moeten met grote omzichtigheid worden gebruikt." "Wel," antwoordde ik, "zo heb ik ze geschreven." Hij keek mij aan, maar zei niets. Waarschijnlijk was het nooit bij hem opgekomen dat dezelfde omzichtigheid nodig was bij het maken van de illustraties als bij het gebruiken ervan.

Ik zal later nog een lijst moeten maken van boeken met anekdotes en illustraties, wanneer ik deze lezing voor de pers gereedmaak. Maar deze lijst omvat alles wat ik op dit moment in de Engelse taal ken. Als een broeder hier een ander boek met anekdotes of illustraties kent dat ik niet heb genoemd, zou ik het bijzonder op prijs stellen als hij

het mij liet weten, want ik zou de lijst graag volledig maken. Ik heb alle middelen aangewend om andere boeken van dit soort op te sporen, maar ik heb niet van andere gehoord.

Natuurlijk ben ik me er volledig van bewust, broeders, dat er een heleboel boeken met anekdotes bestaan naast die welke ik heb genoemd. Maar het zijn geen godsdienstige anekdotes, en ze zijn ook niet samengesteld voor het gebruik van predikanten. Dat opent een heel ander veld van illustratie. Ik heb vaak net zoveel hulp gehad van anekdotes die niet godsdienstig waren als van die welke dat wel zijn. De *Percy Anecdotes* moeten onder de boeken met gemengde anekdotes altijd als "A1" worden gerekend. Zelfs boeken vol geest en humor kunnen van nut zijn, als ze, zoals mijn High Church-vriend zei, "met grote omzichtigheid" worden gebruikt. Er is een boek van een shilling over geest en humor, dat enige tijd geleden verscheen en waarin werkelijk enkele verhalen staan die het zeker waard zijn om te benutten. Ze zijn amusant, maar ze worden verteld als historische feiten, en ze illustreren de menselijke zwakheid zo dat u ze heel gemakkelijk kunt gebruiken om de dwaasheid en domheid van de zonde uiteen te zetten. Ik herinner me een van die verhalen, over de burgemeester van een stad in Frankrijk. Zijn dochter had een kanarievogel, en die ontsnapte uit zijn kooi. Daarom vaardigde hij een bekendmaking uit dat alle poorten van de stad gesloten moesten worden, zodat het diertje niet kon wegvliegen. Dat is een heel treffende illustratie van de manier waarop mensen in vroeger tijd de verspreiding van de godsdienstige waarheid probeerden tegen te houden. De rooms-katholieken sloten de poorten om de waarheid binnen de perken te houden. Maar de waarheid had, net als de kanarievogel, vleugels, en het had geen zin de poorten te sluiten om haar tot de stad te beperken. Diezelfde burgemeester vertelde de koning van Frankrijk, toen die met duizenden gewapende mannen door de stad trok, dat er ongeveer vier mijl verderop een heel gevaarlijk bos was waarin dieven op de loer lagen. Als zijne majesteit er geen bezwaar tegen had, zou

hij de stadsbode en twee man sturen om het leger te beschermen als het door het bos trok! Dat lijkt wonderbaarlijk veel op de manier waarop de Anglicaanse Kerk onze vrijheden als nonconformisten beschermt. U weet dat wij allen onze burgerlijke en godsdienstige vrijheid aan de Anglicaanse Kerk te danken hebben. We zouden nooit zijn toegelaten te bestaan als de kerk, zoals die bij wet gevestigd is, er niet was geweest. Zo zeggen sommigen althans! Ze hebben ons behoed voor de Kerk van Rome. En nu doen ze hun best, met hun stadsbodes, om het grote leger van dissenters te verdedigen tegen alle gevaren, ingebeelde en werkelijke! Nu, nu, broeders, zo'n onschuldige grap kan heel gemakkelijk tot goed praktisch nut worden gemaakt.

Er is een groot aantal boeken met illustraties, zoals die welke de heer TIMBS heeft samengesteld onder de titel *Anecdote Lives of Wits and Humorists*, met veel informatie over mensen en dingen die niet algemeen bekend zijn. Maar als ik me op dat terrein van illustratie begeef, begin ik aan een eindeloze taak. Ik probeer u nu alleen een lijst te geven van anekdotenboeken die voor het gebruik van predikanten zijn samengesteld. Ik herinner me dat ik, toen ik PAXTON HOODS *World of Anecdote* besprak, zei dat het een cyclopedie was van godsdienstige anekdotes en andere. Het is zeker een vreemd allegaartje van verhalen, een zo merkwaardige verzameling als ik ooit samengesteld heb gezien. Ik heb me vaak afgevraagd waarom ze eigenlijk zijn gedrukt, behalve voor de echte gezelligheid en de lol ervan. Of de heer Hood ooit een zegen over dat boek heeft gevraagd, weet ik niet. Er zijn op verschillende tijden veel boeken van een shilling met anekdotes verschenen. Ze zijn meestal te zien in de stationsboekhandels. Sommige anekdotes zijn juist geschikt voor treinreizigers, en sommige van de oudere zijn erg oud. De heer Joseph Miller, wie hij ook geweest mag zijn, was de schrijver van een groot aantal ervan. Een opmerkelijk man was die heer Joseph Miller. Maar broeders, wacht u ervoor ooit een van zijn anekdotes te gebruiken of een van zijn verhalen te vertellen.

De vermelding van deze eerbiedwaardige heer en zijn eeuwenoude gezegden doet mij denken aan een krantenartikel dat ik onlangs las. Een paar uittreksels eruit zullen deze toch al lange lezing op passende wijze besluiten. De kop boven het artikel was "Een rusthuis voor vergelijkingen", en de schrijver zei: — "Onder de instellingen van de toekomst zou zeker een rusthuis voor vergelijkingen moeten zijn, een plaats van rustige afzondering waar de versleten gelijkenis, de afgeleefde metafoor en het bejaarde en gefolterde voorbeeld rust kunnen vinden en definitief van verdere actieve dienst ontheven worden. Er is een groot aantal van deze arme wezens, die nu door de kolommen van kranten, de bladzijden van boeken en de toespraken van sprekers dwalen en die hun recht om met pensioen te gaan wel hebben verdiend. Uw hart wordt gevuld met medelijden wanneer u deze oude vrienden tegenkomt op de literaire, oratorische of vermanende heirbaan, stoffig van de reis en afgemat, en u gaat wensen dat er een middel kon worden gevonden om hen comfortabel binnenshuis te houden... Daar is onze vriend 'de oude man van de zee', die er nu wel hartelijk genoeg van moet hebben om op de nek van sprekers te rijden en onder daverend applaus te worden aan de kaak gesteld en afgeworpen. Deze arme kerel heeft in zijn tijd een verschrikkelijke hoeveelheid dienst moeten doen. Nu moest hij de leider van de tegenpartij voorstellen, dan weer de rivaliserende kandidaat. Eens is hij gedwongen de inkomstenbelasting te illustreren, een andere keer de landheren of de dominees. Jarenlang werd hij uitgejouwd als 'Protectie', en nu begint hij te worden uitgefloten als 'Vrijhandel'. In dit geval zou de menselijkheid zeker moeten ingrijpen, en de bejaarde zou zich mogen terugtrekken in het rusthuis en daar eindelijk vredig zijn laatste adem uitblazen. Hij zou dat met alle recht kunnen doen naast koningin Anna, want het is werkelijk de hoogste tijd dat zij voorgoed doodgaat en wordt bevrijd van het slavenwerk om het slappe bier van zogenaamde geestigaards te schenken. Er zijn volop andere waardige kandidaten. 'Macaulays schooljongen' zou nu ongetwijfeld erg blij zijn

als hem alleen gevraagd werd te stoppen met alles te weten en daarom het mikpunt te zijn. Deze arme jongen wordt al sinds zijn geboorte voor de dag gehaald om bespot te worden, en hij heeft nooit ook maar één vrije dag gekregen. Het is tijd dat hij uit zijn dienst wordt ontslagen en in de tuinen van het rusthuis lawntennis mag gaan spelen met de Spartaanse jongen. Die heeft zich in twintig eeuwen tijd toch zeker vaak genoeg door die vos laten verscheuren om zelfs de meest meedogenloze moralist op zoek naar voorbeelden tevreden te stellen... Columbus zou ook op elk moment toelating kunnen eisen op grond van zijn ei. Bijna iedereen die slim of opvallend wilde zijn, heeft dat ei aangehaald en bescheiden de gevolgtrekking gesuggereerd dat hij de man is die u 'laat zien hoe het moet'. En het ei moet nu behoorlijk bedorven zijn. Hij zou zich in het rusthuis helemaal thuis voelen bij die koning van Spanje die levend gegrild werd omdat de bevoegde ambtenaar niet bij de hand was om hem om te draaien of te bedruipen. We hebben allemaal de laatste naar het hoofd gegooid van mensen in ambtelijke posities, en hij moet ernaar verlangen om in alle rust te mogen grillen. Tientallen andere kandidaten zullen bij iedereen opkomen. En de 'mensen' zouden zeker niet verlegen zitten om exemplaren uit de dierenwereld om hen in het rusthuis gezelschap te houden. Er is bijvoorbeeld Newtons hond Diamond, die al zovele generaties lang de les van geduld in tegenspoed heeft onderstreept. Bruces spin is ook een verdienstelijke kandidaat. De superieure verteller heeft dit arme schepsel nu al eeuwen in zijn stichtelijke verhaal of opstel gesleept, tot hij hem de schrik van elke generatie jongeren heeft gemaakt. Het is tijd dat hij mag ophouden met volharden en zijn vliegen in vrede mag eten. De hele menagerie van Aesopus moet zeker worden toegelaten. De sarcastische manier waarop deze arme dieren al eeuwen worden behandeld, is een schande voor het menselijk ras... Ons rusthuis zou geen uiterlijke versiering ontberen. Er zijn veel natuurlijke objecten waarvan literatuur en welsprekendheid lang genoeg hebben geprofiteerd, en daarmee moeten ze tevreden zijn. Er

zijn bijvoorbeeld Scylla en Charybdis, die door Homerus voor korte dienst werden aangeworven maar sinds zijn tijd onafgebroken hard in de gelederen hebben gewerkt. Ze moeten de tuinen gaan sieren, samen met Pelion en Ossa, en daar tot rust worden gesust door de Pierische bron. Dan zou ook Goldsmiths hoge klif, die halverwege de storm splijt, het landschap moeten versieren. Daarin moet een nis worden uitgehouwen voor Mohammeds kist, die al een dozijn eeuwen als vergelijking is gebruikt, in strijd met alle wetten van de materie, en die best bevrijd mag worden uit haar toestand van zweven. En ook hier zullen honderden andere geschikte kandidaten zich bij de geduldige lezer aandienen. Iemand zou dit rusthuis werkelijk zo spoedig mogelijk moeten stichten, in het belang van de literaire mensheid."

En dat zeggen we allemaal, nietwaar, broeders!

Lezing 6

Boeken vol fabels, zinnebeelden en gelijkenissen

Mijn doel deze middag, broeders, is u enige leiding te geven bij boeken waarin u fabels, zinnebeelden en gelijkenissen kunt vinden. We willen op de best mogelijke manier prediken en de aandacht van onze mensen vasthouden vanaf het eerste woord tot het einde van de rede. Het zal ons daarom veel helpen als we niet alleen voorbeelden en anekdoten gebruiken, waarover ik u eerder heb gesproken. Ook een goede woordkeus helpt ons, evenals afwisseling in toon en zo veel mogelijk uitstekende stof die het onderwerp van onze rede verlicht en verklaart. Daarom doen we verstandig als we in onze prediking zo veel gelijkenissen en zinnebeelden opnemen als we kunnen.

Ik mag u er opnieuw aan herinneren, zoals ik in eerdere lezingen heb gedaan, dat het onderwijs van God Zelf altijd vooral in gelijkenissen werd gegeven. Alle voorafschaduwende plechtigheden en offers van de Joodse wet zijn evenzovele uitgebeelde gelijkenissen. Het is allemaal onderwijs in beelden, symbolen en zinnebeelden: het geslachte lam, het besprenkelde bloed, de gedode eerstgeborenen, de zondebok die weggezonden werd, de koperen slang die werd opgericht, enzovoort. U kent de betekenis van dat alles. Het was een lange reeks gelijkenissen, symbolen en voorafbeeldingen waarmee God tot de mensen sprak. Het meeste onderwijs in het Oude Testament lijkt in gelijkenissen te zijn gegeven. De profeten gebruikten voortdurend gelijkenissen en zinnebeelden. Ze waren zelfs gewend de waarheid niet alleen in de vorm van een gelijkenis of zinnebeeld te gieten, maar

ook in een toneelmatige vorm. Velen veroordelen alles wat toneelmatig is in de prediking. Met die term bedoel ik het zichtbaar uitbeelden en het gebruiken van tekens en tekenen die de waarheid niet alleen voor het oor brengen, maar ook voor het oog. De profeten maakten daar ruim gebruik van. Jeremia kreeg van de Heere het bevel om banden en jukken te maken en die op zijn nek te leggen. Daarna moest hij ze sturen naar de koningen van Edom, Moab, Ammon, Tyrus en Sidon, als zinnebeeld van hun dienstbaarheid aan de koning van Babel. Ook Ezechiël kreeg de opdracht om een tichelsteen te nemen en daarop de stad Jeruzalem af te beelden: "*En maak een belegering tegen haar, en bouw tegen haar sterkten, en werp tegen haar een wal op, en stel legers tegen haar, en zet tegen haar stormrammen rondom*". Hij moest ook een ijzeren pan of plaat nemen en die opstellen tussen zichzelf en de stad, om te laten zien op welke wijze de stad zou worden belegerd. Dat alles moest "*den huize Israels een teken*" zijn. Ik hoef niet stil te staan bij de vele vormen waarin de profeten Gods volk van weleer steeds onderwezen met tekens, symbolen, zinnebeelden en gelijkenissen. Als u een bloem mee de preekstoel op nam, en zeker als u een weegschaal liet zien, zoals Matthew Wilks deed, dan kwam u in de kranten en werd u weken aan de schandpaal genageld. Maar de profeten kregen van God het bevel te doen wat ze deden. Ze gehoorzaamden dus het woord van de Heere, wat de mensen ook mochten denken of zeggen van hun handelwijze. Ook onze Heere Zelf gebruikte veel vergelijkingen. Hij goot de waarheid in een vorm die de aandacht van de mensen het meest zou trekken, hun harde harten zou raken en hun afgestompte geweten zou bereiken. Aan de grote massa van het volk leerde Hij bijna niets op een andere manier: "*en zonder gelijkenis sprak Hij tot hen niet*". Na Zijn toespraken in de open lucht tot de menigte kwamen Zijn discipelen bij Hem, en dan legde Hij hun de diepere zin van Zijn openbare redevoeringen uit. Hij gaf hun geestelijke waarheid die dieper ging dan Zijn gewone hoorders konden of wilden ontvangen. Uit het gebruik dat onze Heere van de

gelijkenis maakte, mogen we dus besluiten dat het een uiterst belangrijke manier van onderwijzen is. We kunnen niets beters doen dan haar zelf toe te passen, overal en telkens wanneer we maar kunnen.

Als iemand van u een goed artikel zoekt over onderwijs in beelden, en vooral over de gelijkenissen, moet hij de "Introductory Essay" van TRENCH lezen in zijn *Notes on the Parables of our Lord* (John W. Parker & Son). Daar ziet u hoe hij onderscheid maakt tussen de gelijkenis en de fabel, de gelijkenis en de mythe, de gelijkenis en het spreekwoord, en de gelijkenis en de allegorie. Ik vind dat hij die onderscheidingen met grote wijsheid en gezond verstand aanbrengt. Er is nog veel meer over te zeggen. Maar wat hij heeft geschreven, is ruimschoots voldoende als inleiding op een boek over de gelijkenissen van onze Zaligmaker. Er staat bovendien veel in dat alle studenten van de verschillende vormen van spreken grondig behoren te begrijpen. Trench vat de hele zaak aan het slot zo beknopt samen, dat ik het waag het u voor te lezen:

"Om alles samen te vatten: de gelijkenis verschilt van de fabel, omdat zij zich in een geestelijke wereld beweegt en nooit de werkelijke orde van de natuurlijke dingen overschrijdt. Zij verschilt van de mythe, omdat in de mythe de diepere betekenis en het uiterlijke symbool onbewust in elkaar overvloeien, terwijl ze in de gelijkenis gescheiden en scheidbaar blijven. Zij verschilt van het spreekwoord, omdat zij langer wordt doorgevoerd en niet slechts toevallig en af en toe, maar noodzakelijk beeldspraak is. En zij verschilt van de allegorie, omdat zij het ene met het andere vergelijkt, maar tegelijk beide uit elkaar houdt als een innerlijke en een uiterlijke zaak. De allegorie daarentegen draagt de eigenschappen, hoedanigheden en betrekkingen van de ene over op de andere." Deze onderscheidingen zijn zo goed getrokken dat ik er als inleiding op ons onderwerp van deze middag eigenlijk nauwelijks iets aan hoef toe te voegen. U weet dat de mythe de gelijkenis zo in zichzelf opneemt dat de geleerden en de

bedachtzamen de betekenis wel begrijpen, maar het gewone volk meestal de uiterlijke vorm voor een feit aanneemt. De oude heidenen geloofden bijvoorbeeld dat Phaëton van zijn vader Helios toestemming kreeg de wagen van de zon te mennen. Hij deed dat zo roekeloos dat hij de macht over de paarden volledig verloor en bijna de wereld in brand stak. Dat zou ook gebeurd zijn als Jupiter zijn bliksemschichten niet naar hem had geslingerd, zijn wagen niet had omgegooid en de dolle menner niet had gedood in de vurige rivier de Eridanus. Maar dat is niet de les die het mythische verhaal wil geven. Het wil laten zien hoe menige jongeman zonder bekwaamheid heeft geprobeerd een volk te regeren en dat in onontwarbare moeilijkheden heeft gebracht. Of het toont hoe soms een volslagen beginneling leraar en herder van een christelijke gemeente is geworden. Dan heeft hij al snel geprobeerd de wagen van de zon te mennen, maar is eruit geslingerd. En als God zo'n ramp niet in Zijn barmhartigheid heeft verhinderd, is dat tot zijn eigen ondergang gebeurd en tot de ondergang van de kleine gemeenschap waarvan hij de menner wilde zijn.

De mythe, ziet u, laat de uiterlijke bekleding voorkomen als een feit in plaats van een verdichtsel. Daardoor misleidt zij het volk meer dan zij het onderwijst. Alleen de ingewijden niet, die door de schil heen dringen en de kern bereiken, de waarheid die voor de menigte verborgen is.

De allegorie is een andere vorm van hetzelfde onderwijs in beelden. Zij verklaart zichzelf al doende. Ze verpersoonlijkt dit en dat en maakt van eigenschappen personen. Naarmate ze vordert, ontsluit ze zich langzaam voor de hoorder of lezer, doordat de verklaring en het uiterlijke gewaad naast elkaar blijven lopen. Allegorieën zijn uitgewerkte gelijkenissen. Soms zijn het gelijkenissen die in de fijnere punten zijn ontwikkeld. Ze zijn de zijtakken van een grote spoorlijn, terwijl de gelijkenis de hoofdlijn is van het beeldende denken en onderwijzen.

U kunt allegorieën spaarzaam in de prediking gebruiken. Maar ik raad u niet aan uw hoorders alles voor te zetten wat er in de oude tijd zelfs op de preekstoel is uitgesproken. Ik denk dat ieder van u de *Faerie Queene* van EDMUND SPENSER moet lezen, en dat u de verzen moet kunnen aanhalen waarin hij alle ondeugden van de mensheid allegorisch uitbeeldt. Er staan regels in die het waard zijn om uw hele leven te blijven herhalen, als u ze uit hun enigszins zonderlinge vorm kunt overbrengen. Het zijn meesterlijke schilderingen van de ondeugden waaraan mensen zich hebben schuldig gemaakt. Op één plaats wordt de wagen van de zonde voortgetrokken door "zes ongelijke beesten": "een luie ezel", "een vuil zwijn", "een bebaarde bok", "een kameel geheel beladen met goud", "een gulzige wolf" en "een leeuw, die node geleid werd". Daarop rijden Ledigheid, Vraatzucht, Ontucht, Gierigheid, Nijd en Toorn. Ik geef u bij wijze van voorbeeld de coupletten over Nijd en Toorn, en over de duivelse voerman die volgens Spenser dit vreselijke span mende:

> XXX.
> *En naast hem reed de boosaardige Nijd*
> *op een gulzige wolf, en kauwde voortdurend*
> *tussen zijn zwerende tanden een giftige pad,*
> *zodat al het vergif langs zijn kaken liep.*
> *Maar innerlijk knaagde hij aan zijn eigen maag*
> *om de rijkdom van zijn naasten, die hem altijd bedroefd maakte.*
> *Want het was zijn dood als hij iets goeds zag,*
> *en hij weende dat hij niets had om over te wenen,*
> *maar als hij van onheil hoorde, werd hij wonderlijk blij.*

> XXXI.
> *In een kleed van verkleurd saai*
> *was hij gekleed, beschilderd vol ogen.*
> *En in zijn boezem lag heimelijk*
> *een hatelijke slang, waarvan hij de staart omhoogbond,*
> *in vele windingen, en zij droeg een dodelijke angel.*
> *Terwijl hij reed, knarsetandde hij bij het zien*

van die hopen goud bij de grijpzieke Hebzucht.
En hij misgunde de grote voorspoed
van de trotse Lucifera en van zijn eigen gezelschap.

XXXII.
Hij haatte alle goede werken en deugdzame daden,
en niet minder wie ze deed.
En wie uit mildheid de hongerigen met brood voedt,
diens aalmoes beschuldigt hij van gebrek aan geloof.
Zo misbruikt hij al het goede ten kwade.
En ook de geestkracht van beroemde dichters
belastert hij, en hij spuwt boosaardig vergif
uit melaatse mond op allen die ooit schreven.
Zo was de snode Nijd, die als vijfde in de rij zat.

XXXIII.
En naast hem rijdt de felle, wraakzuchtige Toorn
op een leeuw die node geleid werd.
In zijn hand heeft hij een brandende fakkel,
die hij rond zijn hoofd zwaait.
Zijn ogen schoten vurig rode vonken,
en staarden streng naar allen die hem aanschouwden.
Asgrauw van kleur was hij, en leek dood.
Steeds hield hij zijn hand op zijn dolk,
bevend van drift, wanneer de gal in hem zwol.

XXXIV.
Zijn ruwe kleding was geheel met bloed bevlekt
dat hij had vergoten, en geheel aan flarden gescheurd.
Door onbezonnen overhaasting was hij razend geworden.
Want over zijn handen had hij geen beheersing,
noch gaf hij om bloed in zijn wraakzucht.
Maar als de woedeaanval voorbij was,
kreeg hij vaak spijt van zijn wrede daden.
Toch bedacht hij, eigenzinnig als hij was, nooit vooraf
hoeveel onheil zijn onbezonnen haast zou veroorzaken.

XXXV.
Veel onheil volgt op wrede Toorn:
afschuwelijke Bloedvergieting en rumoerige Twist,
onmannelijke Moord en onheilbrengende Schade,
bittere Hoon, met het roestige mes van Wrok,
en knagend Leed, de vijand van het leven.
Dit alles, en nog vele kwalen meer, achtervolgt de Gramschap:
de zwellende Gal, en de Razernij die hoogtij viert,
de bevende Verlamming en het vuur van Sint-Franciscus.
Zo was Toorn, de laatste van dit goddeloze gevolg.

XXXVI.
En achteraan, op de disselboom van de wagen,
zat Satan, met een striemende zweep in de hand.
Daarmee joeg hij het luie span voorwaarts,
zo vaak als Luiheid nog in het slijk bleef staan.
Grote drommen volk schaarden zich om hen heen,
juichend van vreugde. En steeds lag voor hun weg
een mistige nevel over het hele land,
en onder hun voeten lagen verspreid
dode schedels en beenderen van mensen wier leven op dwaalwegen was geraakt.

Ik denk niet dat het gemakkelijk is zo te allegoriseren, en niet iedereen die het geprobeerd heeft, is erin geslaagd. Ik heb het zelf af en toe geprobeerd. Misschien herinneren sommigen van u zich een preek van mij over "Dingen die de zaligheid vergezellen" (nr. 152), die bestond uit een allegorie in de vorm van een optocht. U kunt die preek zelf bestuderen. Maar ik geef u er enkele fragmenten uit, zodat u ziet hoe ik mij door God bewogen voelde Zijn waarheid bij die gelegenheid voor te dragen:

> Ik ging zitten en overdacht dit onderwerp: "Dingen die de zaligheid vergezellen." Na enige tijd van herkauwen namen mijn gedachten de vorm aan van een allegorie, die ik u hopelijk vanmorgen kan voorstellen. Ik vergeleek de Zaligheid met een rijke, kostbare schat, die God

in Zijn oneindige liefde en barmhartigheid had besloten naar de wereld te zenden. En ik bedacht dat onze Heere Jezus zo betrokken was bij het brengen van die Zaligheid naar deze aarde, dat Hij alles zond wat Hij had, en zelf kwam om die Zaligheid te vergezellen en te begeleiden. Daarna stelde ik me een grote optocht van stralende gestalten voor die door dit land trok, met het heilige kleinood van de Zaligheid in hun midden. Ik keek omhoog en zag een machtige voorhoede, die de oevers van de eeuwigheid al had bereikt. Ik keek rondom de Zaligheid en zag haar altijd vergezeld van allerlei genaden en deugden. Die leken troepen soldaten te zijn die haar beschermden aan de spits, op de flanken en in de achterhoede ...

Stelt u zich dan voor hoe een oude vorst door zijn gebied trekt. We lezen verhalen over oosterse heersers uit vroeger tijd die eerder op romans lijken dan op de werkelijkheid. Dan trokken ze uit met duizenden wapperende banieren en met allerlei rijkdommen in hun gevolg. Neem dat nu als grondslag van mijn beeld, en stel u voor dat de Zaligheid de heilige schat is die door de wereld wordt gedragen, met wachters voor en wachters achter om haar op haar tocht te begeleiden. We beginnen dus met de voorhoede, die de Zaligheid is voorafgegaan of liever: haar voorgegaan is. Dan komen we bij hen die haar onmiddellijk voorafgaan. Daarna letten we op hen die naast haar meegaan, en we eindigen met de achterhoede die deze Zaligheid van onze God volgt.

I. Allereerst: BIJ DE MARSEN VAN TROEPEN EN LEGERS ZIJN ER RUITERS DIE VER VOORUIT RIJDEN, VOOR DE ANDERE TROEPEN UIT. Zo is er bij de optocht van de Zaligheid een bepaalde groep grote en machtige “dingen die de zaligheid vergezellen”, die haar ver zijn voorgegaan om de weg vrij te maken. Ik zal u de namen noemen van deze geweldige titanen die voorafgingen. De eerste is de Verkiezing, de tweede is de Voorbeschikking en de derde is de Verlossing, en het Verbond is de aanvoerder van hen allen. Voordat de Zaligheid in deze wereld kwam, trok de Verkiezing helemaal vooraan. Haar taak was het inkwartieren van de Zaligheid. De Verkiezing ging door de wereld en tekende de huizen aan waar de Zaligheid zou komen, en de harten

waarin de schat zou worden neergelegd. De Verkiezing keek over het hele menselijk geslacht heen, van Adam tot de laatste mens, en tekende met een heilig stempel hen aan voor wie de Zaligheid was bestemd. "*En Hij moest door Samaria gaan*", zei de Verkiezing, en daarom moest de Zaligheid daarheen. Toen kwam de Voorbeschikking. De Voorbeschikking tekende niet alleen het huis aan, maar zij legde ook de weg vast waarlangs de Zaligheid naar dat huis moest reizen. De Voorbeschikking bepaalde elke stap van het grote leger van de Zaligheid. Ze bepaalde het tijdstip waarop de zondaar tot Christus zou worden gebracht, de wijze waarop hij zou worden gered en de middelen die daarvoor zouden worden gebruikt. Ze legde het precieze uur en ogenblik vast waarop God de Geest hen die dood zijn in zonden levend zou maken, en waarop vrede en vergeving zouden worden toegesproken door het bloed van Jezus. De Voorbeschikking markeerde de weg zo volledig dat de Zaligheid nooit buiten haar grenzen treedt en nooit verlegen zit om de weg. In het eeuwige besluit van de soevereine God is elke voetstap van de Barmhartigheid vastgelegd. Niets in deze wereld draait op het toeval. Zelfs de plaats van een biesplant aan de rivier, die van tevoren bekend is, staat even vast als de troon van een koning. Het paste dus niet dat de Zaligheid aan het toeval werd overgelaten. God heeft daarom de plaats aangewezen waar zij haar tent zou opslaan, het aantal van haar voetstappen naar die tent en het tijdstip waarop zij daar zou aankomen. Toen kwam de Verlossing. De weg was ruw. De Verkiezing had het huis aangetekend en de Voorbeschikking had de weg in kaart gebracht, maar de weg was zo versperd dat de Zaligheid hem niet kon bewandelen voordat hij was vrijgemaakt. De Verlossing trad naar voren. Ze had maar één wapen, en dat wapen was het alles overwinnende kruis van Christus. Daar stonden de bergen van onze zonden. De Verlossing sloeg erop, en ze spleten in tweeën en lieten een dal over waar de verlosten van de Heere doorheen konden trekken. Daar was de grote kloof van Gods gekrenkte toorn. De Verlossing overbrugde die met het kruis en liet zo een eeuwig pad achter waarover de legers van de Heere kunnen overtrekken. De Verlossing heeft door elke berg een tunnel gegraven, elke zee drooggelegd, elk bos omgehakt, elke hoge heuvel ge-

slecht en alle dalen opgevuld. Zo is de weg van de Zaligheid nu vlak en eenvoudig. God kan rechtvaardig zijn en toch dengene rechtvaardigen "*die uit het geloof van Jezus is*".

Deze heilige voorhoede voerde als vaandel het Eeuwige Verbond. De Verkiezing, de Voorbeschikking en de Verlossing, de dingen die ver buiten ons zicht zijn voorafgegaan, scharen zich allemaal onder dit vaandel ten strijde: het Verbond, het Eeuwige Verbond, "*dat in alles wel geordineerd en bewaard is*". We weten en geloven dat God, voordat de morgenster de schaduwen van de duisternis opschrikte, met Zijn Zoon een verbond had gesloten. Zijn Zoon zou sterven en een losprijs betalen. En van de kant van God de Vader zou Jezus "*een grote schare, die niemand tellen kon*" krijgen. Zij zouden gekocht worden met Zijn bloed en door dat bloed heel veilig gered worden. Wanneer de Verkiezing voorttrekt, draagt zij dus het Verbond. Deze mensen zijn uitverkoren in het Verbond der genade. Wanneer de Voorbeschikking voorttrekt en de weg van de Zaligheid afbakent, verkondigt zij het Verbond. "*Hij heeft de landpalen der volken gesteld naar het getal der kinderen Israels*." En ook de Verlossing wijst naar het kostbare bloed van Christus en eist de Zaligheid op voor hen die met bloed gekocht zijn, omdat het Verbond heeft bepaald dat ze hun toebehoort. Maar, mijn beste hoorders, deze voorhoede is zo ver vooruit dat u en ik haar niet kunnen zien. Dit zijn ware leerstukken, maar heel geheimvol. Ze liggen buiten ons gezicht. En als we de Zaligheid willen zien, mogen we niet stilstaan voordat we de voorhoede zien. Want die is zo ver weg dat alleen het oog van het geloof haar kan bereiken. We moeten die heilige kijker hebben, die goddelijke verrekijker van het geloof. Anders zullen we nooit "*een bewijs der zaken die men niet ziet*" hebben. Laten we er echter zeker van zijn dat wie de Zaligheid heeft, ook de Verkiezing heeft. Wie gelooft, is uitverkoren. Iedereen die zich als een schuldig zondaar op Christus werpt, is zeker een uitverkoren kind van God. Zo zeker als u in de Zaligmaker gelooft en tot Hem gaat, zo zeker was u van alle eeuwigheid voorbeschikt om dat te doen. En uw geloof is het grote kenmerk en bewijs dat u door God bent uitverkoren en kostbaar bent in Zijn ogen. Gelooft u? Dan is de Verkiezing van u. Gelooft u? Dan is de Voorbeschikking zo zeker van

u als u leeft. Vertrouwt u alleen op Jezus? Vrees dan niet, want de Verlossing was voor u bedoeld. We zullen dus niet schrikken van die grote voorhoede die de hemelse heuvel al heeft bereikt en de plaats heeft bereid waar de uitverkorenen eeuwig zullen rusten aan de boezem van hun God.

III. En nu komt DE ZALIGHEID IN ALLE VOLHEID. De "dingen die de zaligheid vergezellen" vormen een glorieuze stoet voor haar uit, van de Verkiezing af tot en met die kostbare ontluikende knoppen van deugd in het hart van de zondaar. Wat een prachtig leger! De engelen vliegen zeker soms vol bewondering mee bij het zien van deze schitterende rij die de Zaligheid aankondigt aan het hart. En nu komt het kostbare kistje, bezet met edelstenen en juwelen. Het is van goddelijk vakmanschap. Er is nooit een hamer op geheven. Het is uitgeslagen en gevormd op het aambeeld van het eeuwige licht en gegoten in de mal van de eeuwige Wijsheid. Maar nooit heeft een mensenhand het bezoedeld. Het is bezet met juwelen die zo onuitsprekelijk kostbaar zijn dat de hele hemel en aarde, als ze werden verkocht, nooit een tweede Zaligheid zouden kunnen kopen!

En wie zijn die gestalten dicht om haar heen? Er zijn drie lieflijke zusters die altijd de schat bewaren. U kent ze, hun namen komen veel voor in de Schrift: Geloof, Hoop en Liefde, de drie goddelijke zusters. Zij dragen de Zaligheid in hun binnenste en voeren haar overal mee in hun lendenen. Het Geloof, dat Christus vastgrijpt en alles op Hem vertrouwt, dat alles waagt op Zijn bloed en offer en geen ander vertrouwen heeft. De Hoop, die met stralend oog opziet naar Jezus Christus in heerlijkheid en verwacht dat Hij spoedig komt. Ze kijkt naar beneden, en als ze de grimmige Dood op haar weg ziet, verwacht ze dat ze er met overwinning doorheen zal gaan. En u, lieflijke Liefde, de stralendste van de drie, wier woorden muziek zijn en wier ogen sterren! Ook de Liefde ziet naar Christus op en is op Hem verliefd. Ze houdt van Hem in al Zijn ambten, aanbidt Zijn aanwezigheid en eerbiedigt Zijn woorden. Zij is bereid haar lichaam aan de brandstapel te binden en te sterven voor Hem Die Zijn lichaam aan het kruis bond om voor haar te sterven. Lieflijke Liefde, God heeft goed

gekozen om u de bewaring van het heilige werk toe te vertrouwen! Geloof, Hoop en Liefde: zeg, zondaar, hebt u deze drie? Gelooft u dat Jezus de Zoon van God is? Hoopt u dat u door de kracht van Zijn verdiensten het aangezicht van uw Maker met vreugde zult zien? Hebt u Hem lief? Hebt u deze drie genaden? Zo ja, dan hebt u de Zaligheid. Als u die hebt, bent u rijk voor alle zaligheid die u zich maar kunt wensen. Want God in het Verbond is de uwe. Werp uw blik vooruit. Bedenk: de Verkiezing is van u, de Voorbeschikking en het soevereine besluit zijn beide van u. Bedenk: de verschrikkingen van de wet zijn voorbij, het gebroken hart is genezen, de vertroostingen van de godsdienst hebt u al ontvangen, de geestelijke genaden staan al in de knop. U bent een erfgenaam van de onsterfelijkheid en voor u ligt een glorieuze toekomst. Dit zijn de "dingen die de zaligheid vergezellen".

IV. Nu moet u nog even geduld met mij hebben, slechts enkele minuten: IK MOET DE ACHTERHOEDE LATEN OPTREKKEN. Het is onmogelijk dat de genade met zo'n voorhoede niet ook van achteren vergezeld wordt. Zie nu hen die de Zaligheid kennen. Zoals er vier stralende cherubs voor haar uit liepen, waarvan u de namen nog kent: Nederigheid, Berouw, Gebed en een teer Geweten, zo volgen er vier die haar achternagaan en met plechtige praal het hart van de zondaar binnentrekken. De eerste daarvan is de Dankbaarheid, die altijd zingt: "*Loof den HEERE, mijn ziel, en al wat binnen in mij is, Zijn heiligen Naam.*" En dan neemt de Dankbaarheid haar zoon bij de hand. De naam van die zoon is Gehoorzaamheid. "O mijn Meester," zegt het hart, "U hebt zo veel voor mij gedaan. Ik zal U gehoorzamen." In het gezelschap van deze lieflijke genade gaat er een die Toewijding heet, een zuivere, witte geest zonder enige aardsheid. Van haar hoofd tot haar voeten is zij helemaal van God en helemaal goud. Aan deze stralende gestalte is er een verbonden die Kennis heet, met een gelaat dat helder en ernstig is ...

Hebt u nu deze vier? Ze zijn eerder de opvolgers van de Zaligheid dan haar heraulten. "O ja," kan de gelovige zeggen, "ik hoop dat ik Dankbaarheid, Gehoorzaamheid, Toewijding en Kennis heb!" Ik zal u niet vermoeien, maar er zijn drie stralende gestalten die op deze vier vol-

gen, en ik mag ze niet vergeten, want zij zijn de bloem van allen. Daar is de IJver, met ogen van vuur en een hart van vlam, een brandende tong, een hand die nooit moe wordt en benen die nooit uitgeput raken. De IJver, die met vleugels sneller dan een bliksemflits rond de wereld vliegt en zelfs dan haar vlucht nog te traag vindt naar haar wens. De IJver, altijd bereid te gehoorzamen, die zichzelf voor Christus opgeeft en "*in het goede te allen tijd*" ijvert. Deze IJver woont altijd dicht bij een die Gemeenschap heet. Zij is zeker de voortreffelijkste van heel de stoet. Een geestelijk gemaakte engel, een engel die gezuiverd en nog engelachtiger gemaakt is: dat is de Gemeenschap. De Gemeenschap roept in het verborgene haar God aan, en haar God ziet het in het verborgen. Ze is gelijkvormig aan het beeld van Jezus, wandelt in Zijn voetstappen en legt haar hoofd voortdurend op Zijn borst. En als noodzakelijk gevolg staat aan de andere kant van de Gemeenschap, die met de ene hand de IJver vasthoudt, de Vreugde, vreugde in de Geest. Een Vreugde met een oog dat vonkender is dan de uitgelatenheid van de wereld ooit aan sterfelijke schoonheid gaf. Met lichte voet huppelt zij over bergen van verdriet en zingt op de ruwste wegen van trouw en liefde. De Vreugde zingt als de nachtegaal in het donker. Ze kan God loven in de storm en Zijn hoge lof uitroepen in het noodweer. Dit is zeker een passende cherub voor de achterhoede van de Zaligheid.

Ik ben bijna klaar. Vlak in de achterhoede komt de Volharding, de uiteindelijke, zekere en vaste. Daarna volgt de volkomen Heiliging, waardoor de ziel van elke zonde wordt gezuiverd en zo wit en zuiver wordt gemaakt als God Zelf. Nu zijn we bij de uiterste achterhoede van het leger gekomen. Maar bedenk: zoals er een voorhoede was die zo ver vooruit was dat we haar niet konden zien, is er ook een achterhoede die zo ver achter is dat we haar nog niet kunnen aanschouwen. Laten we proberen haar met het oog van het geloof te zien ... Luister, ik hoor de zilveren bazuin klinken. Er komt een glorieuze stoet achteraan! Een wacht, ver, ver terug, komt aan en volgt de voetsporen van de overwinnende helden die onze zonden al hebben weggevaagd. Ziet u niet vooraan een gestalte die de mensen als een skelet schilderen? Kijk naar hem. Hij is niet de koning der verschrikkingen.

Ik ken u, Dood, ik ken u. Ellendig hebben de mensen u belasterd. U bent geen spook. Uw hand draagt geen pijl. U bent niet vervaarlijk mager. Ik ken u, u stralende cherub. U hebt in uw hand geen pijl, maar een gouden sleutel die de poorten van het Paradijs ontsluit. U bent mooi om te zien. Uw vleugels zijn als "*vleugelen ener duive, overdekt met zilver*", en als geel goud. Zie deze engel de Dood, en zijn opvolger de Opstanding. Ik zie drie stralende wezens naderen. Een heet Vertrouwen: kijk! Het ziet naar de Dood. Er is geen angst in zijn oog en geen bleekheid op zijn voorhoofd. Zie, het heilige Vertrouwen marcheert met vaste tred. De koude, huiveringwekkende stroom van de Dood bevriest zijn bloed niet. Zie, achter hem komt zijn broer, de Overwinning. Hoor hem roepen: "*Dood, waar is uw prikkel? Hel, waar is uw overwinning?*" Het laatste woord, "overwinning", gaat verloren in het gejuich van de engelen. Dezen sluiten de rij. Engelen dragen de geesten van de verlosten in de boezem van de Zaligmaker:

Ver van een wereld van leed en zonde,
eeuwig bij God ingesloten,
zijn zij voor altijd gezegend.

JOHN SPENCER heeft in zijn *Things New and Old*, dat ik u in mijn vorige lezing heb aanbevolen, enkele merkwaardige allegorieën. Eén ervan is, zou ik bijna zeggen, om een kat aan het lachen te maken, en daarom zou ik u nauwelijks aanraden hem te gebruiken. Het gebruik van allegorieën is trouwens een nogal kiese zaak. Het vraagt meer verstand dan een dwaas heeft, of dan de meesten van ons ooit zullen hebben. Hier volgen twee allegorieën van Spencer:

Hoe het komt dat de waarheid niet altijd zichtbaar wordt

Er was een tijd dat de Waarheid in grote eer leefde. Maar door de nijd van haar vijanden werd ze te schande gemaakt en ten slotte uit de stad verbannen. Daar zat ze op een mesthoop, bedroefd en ontevreden, toen ze een wagen zag naderen met een grote stoet. Ze merkte meteen wie het was: haar grootste vijand, Vrouwe Leugen, gekleed in changeant taft. Haar koets was bedekt met wolken in alle kleuren van

de regenboog. Onbeschaamdheid en Huichelarij waren aan de ene kant haar gevolg, Laster en Achterklap aan de andere. Meineed ging heel de weg voorop, en velen (meer dan een goed aantal) behoorden tot de stoet. Toen ze bij de Waarheid kwam, beval ze haar als gevangene mee te voeren, om haar triomf des te groter te maken. 's Avonds liet ze het zich goed smaken en wilde ze aan niets gebrek hebben. Maar toen de morgen kwam, wilde ze er vandoor gaan zonder te betalen. Ze beweerde dat ze de rekening de avond tevoren had voldaan. Toen de zaak werd onderzocht, rechtvaardigde het gevolg zijn vrouwe. Alleen de Waarheid bekende dat er niets was betaald, en moest daarom alles betalen. De volgende nacht deed de vrouwe hetzelfde, maar ze pleegde bovendien een groot vergrijp. Toen ze daarvoor voor de rechter werd gebracht, begonnen Onbeschaamdheid en Huichelarij hun vrouwe te rechtvaardigen. Meineed sprak haar vrij, en Laster en Achterklap legden alle schuld bij de arme Waarheid. Zij moest nu sterven voor iets wat ze nooit gedaan had. De rechter vroeg wat ze ter verdediging kon zeggen. Ze kon niets anders zeggen dan: "Niet schuldig." Ze had ook geen vriend die voor haar wilde pleiten. Ten slotte trad de Tijd naar voren, een deftig, ervaren raadsman en welsprekend advocaat. Hij verzocht het hof om gunst, de zaak wat beter te mogen uitzoeken en onderzoeken, opdat de onschuldige niet zou lijden voor de onschuldige. Het verzoek werd ingewilligd. Toen begon de Tijd de wolken van de wagen van de vrouwe weg te drijven. Hij ontmaskerde haar lelijke gezicht, onthulde al haar volgelingen en liet ten slotte zien dat Vrouwe Leugen schuldig was aan alle schurkenstreken. Zo werd de arme Waarheid met hulp van de Tijd vrijgesproken en op vrije voeten gesteld.

En zo komt het dat de Waarheid, hoewel ze groot is en ten slotte zal zegevieren, toch niet altijd zichtbaar wordt. Ze kan op de straat struikelen (Jesaja 59:14) en een tijd lang vertrapt worden. Ze kan mishandeld en verbannen worden en achter leugens en valsheid aan moeten lopen, ja zelfs ter dood gebracht en begraven worden, terwijl ze geen tijd kan krijgen zich te zuiveren voordat het te laat is om haar te redden. Daarom zegt de apostel niet: "Nu blijft de Waarheid", omdat de Waarheid vaak verbannen wordt, maar: "*En nu blijft geloof, hoop en*

liefde" (1 Korinthe 13:13). Dat zijn genaden die aan elke christen zijn bestaan geven, en daartoe behoort de geopenbaarde Waarheid niet. Want ik kan in Christus geloven, naar de hemel hopen en mijn vijanden liefhebben, ook al word ik belasterd. Maar zonder deze drie kan ik geen christen zijn.

De eer en waardigheid van het predikambt

Er is een verhaal over het Kasteel van de Waarheid. De Koning van Jeruzalem had het toevertrouwd aan de bewaking en het beheer van zijn beste dienaar, de IJver. Toen kwam de Koning van Arabië met een oneindig leger tegen het kasteel op. Hij sloot het van alle kanten in met een onweerstaanbaar beleg en sneed alle toegangswegen, alle ontzet, alle hoop op vrienden, voedsel of munitie af. De IJver zag het. Hij zag hoe de nood hem bijna ertoe had gebracht de wanhoop de hand te schudden. Hij riep zijn krijgsraad bijeen, ontvouwde de treurigheid van zijn toestand, de sterkte van de vijand, het geweld van het beleg en de onmogelijkheid om boodschappen of brieven te bezorgen bij de Grote Koning, zijn Meester, van wie ze nieuwe kracht en moed konden krijgen. Daarop besloten ze allen, omdat de nood zo groot was, dat er geen andere weg was dan het kasteel, op heel harde voorwaarden, in de handen van de vijand over te geven. Maar de IJver wankelde bij dat besluit. Hij wilde de hoop niet opgeven zolang er nog een draad of haar was om zich aan vast te houden. Daarom zei hij hun dat hij in het kasteel één vriend of metgezel had, die zo wijs, zo moedig en zo gelukkig was dat hij alleen aan hem en aan zijn daden de leiding van hun redding zou opdragen. Dat was het Gebed, de kapelaan van de Grote Koning en de priester van die kolonie. Het Gebed werd dus geroepen en alle maatregelen werden besproken. Meteen wapende het zich met nederigheid, mildheid, oprechtheid en vurigheid. Ondanks de vijand baande het zich een weg, kwam bij de Koning, zijn Meester, en drong met zulke ontroerende hartstochten tot zijn oren door dat er onmiddellijk strijdkrachten werden opgeroepen. Onder leiding van het Gebed keerden die terug, hieven het beleg op, versloegen de Koning van Arabië, maakten buit van zijn kamp en

schonken het Kasteel van de Waarheid zijn eerste edele vrijheid. Toen dat volbracht was, kroonde de IJver het Gebed met kransen van olijf, eik en laurier, plaatste het aan zijn rechterhand en zei dat de godgeleerdheid om zijnentwil altijd in het eerste gelid van de eer zou marcheren.

En zeker, dienaren van Gods Woord, die hun geest het meest wijden aan de eer van God en aan het algemeen welzijn, vooral godgeleerden die Timotheüssen zijn in hun huis, Johannes Chrysostomussen op hun preekstoel en Augustinussen in disputen, die rechtvaardig zijn in hun woorden, wijs in hun raad, waakzaam, ijverig en trouw in de uitvoering van hun plannen: wie die niet koninklijk is, zou in eer vóór hen willen gaan?

Als u een paar uitstekende allegorieën zoekt die u goed zal doen om te lezen, koop dan een boek dat de heren Jackson, Walford en Hodder onlangs hebben uitgegeven. Het heet *The Angel of the Water Brooks* en bevat een bewonderenswaardige verzameling allegorieën, voornamelijk voor kinderen. Het boek heeft zijn naam gekregen naar de titel van de eerste gelijkenis erin.

Het toont de kracht van Gods genade, als een machtige Golfstroom, die de boze natuur van de zondaar vernietigt. Veel van de gelijkenissen zijn even goed en brengen de godsdienstige waarheid met grote kracht naar voren.

Nu kom ik tot mijn eigenlijke doel. Ik begin mijn lijst van boeken met zinnebeelden en dergelijke, en ik spreek eerst over fabels. Naar mijn mening kunnen wij de fabel in ons openbare onderwijs gebruiken. Het doel van de fabel is aards. Ze leert meestal een aardse stelregel, een stukje wereldse wijsheid, soms louter lage sluwheid en eigenbelang. Dit is de ziel van de fabel, en haar lichaam sluit daarbij aan: ze is meestal een samenstel van gesprekken tussen dieren, wilde beesten, vogels, vissen, stenen en ik weet niet wat er nog meer. De zuivere fabel is nauwelijks geschikt voor gebruik op de preekstoel. Ze is een verwrongen beeld van de natuur. Dat is heel goed als gids voor wijs beleid in de omgang tussen mensen, maar ze deugt niet om onze

hoorders de waarheden van de Bijbel te leren. Ik zeg niet dat de fabel liegt, want ze heeft helemaal niet de bedoeling te misleiden. Ik neem aan dat nooit iemand is misleid met het geloof dat de haan in de fabel ooit tegen de stier gesproken heeft, of dat de vos ooit die wijze opmerkingen over de druiven heeft gemaakt. Maar toch is de vorm van de fabel niet die van de strikte waarheid. Daarom is ze doorgaans niet geschikt voor de dienaar van Christus, die zich verheft tot hogere onderwerpen dan de fabel kan verfraaien of verklaren. Toch is er, geloof ik, een boek uitgegeven waarin wordt aangetoond hoe men de fabels van Aesopus kan vergeestelijken. Er zijn er verscheidene waarin de zedenlessen van de fabels op verschillende manieren worden toegepast. Dr. Maarten Luther, die een groot gezag is, zegt dat hij de fabels van Aesopus na zijn Bijbel het meest waardeert. Wat de Bijbel voor de hemelse dingen is, zegt hij, zijn de fabels van Aesopus voor de aardse. Zo denkt hij erover. Zijn mening moet zwaar wegen, want hij was geen geringe kenner van wat voor een prediker nuttig was.

Aesopus was de eerste schrijver van fabels die we kennen. Hij zou geboren zijn in Sardes, een stad in Lydië, in het jaar 620 voor Christus. Sommige schrijvers beweren echter dat hij een Frygiër was, of een Thraciër, of een Samiër. Anderen ontkennen dat zo iemand ooit heeft bestaan en beschouwen hem als louter een mythologische figuur. Er zijn heel veel fabels van hem die wij kunnen gebruiken, omdat het helemaal geen fabels zijn. Ze zijn alleen in vorm en gedaante fabels, en met een heel kleine verandering worden het meteen gelijkenissen. Laat me er een of twee voorlezen om u te laten zien dat het zo is:

De boogschutter en de leeuw

> Een heel bekwame Boogschutter ging naar de bergen om wild te zoeken. Alle dieren van het woud vluchtten bij zijn nadering. Alleen de Leeuw daagde hem uit tot de strijd. De Boogschutter liet meteen een pijl los en zei tegen de Leeuw: “Ik zend u mijn bode, zodat u van hem

kunt leren wat ik zelf zal zijn wanneer ik u aanval." De Leeuw rende gewond en in grote angst weg. Toen een Vos hem aanspoorde goede moed te hebben en niet bij de eerste aanval te vluchten, antwoordde hij: "U raadt mij tevergeefs. Als hij zo'n vreselijke bode zendt, hoe zal ik dan de aanval van de man zelf kunnen doorstaan?"

Welnu, er zit waarheid in die fabel. Als wij de pijlen niet kunnen weerstaan, hoe kunnen we dan verwachten de strijdbijl van de krijger te overwinnen? Als wij ziekte niet kunnen verdragen, die als een pijl van Gods boog komt, kunnen we de macht van God Zelf onmogelijk weerstaan. Als een beproeving die God als een schicht uit Zijn hand zendt het hart al zo vreselijk prikt en verwondt, wat moet dan de kracht van God zijn wanneer Hij Zelf komt om met de schuldige zondaar af te rekenen in het oordeel? Misschien hebt u al gemerkt waarom deze fabel zo gemakkelijk op de waarheid van de Schrift kan worden toegepast. Ze is in de grond helemaal geen fabel, maar een feit. Een leeuw kan, als hij door een pijl in zijn oog bijvoorbeeld wordt geraakt, voelen dat een heel krachtige vijand hem aanvalt. Hij zal dan waarschijnlijk zo snel mogelijk vluchten voor zo'n grote vijand. Er is werkelijk geen reden om een vos of een woord van de boogschutter of van de leeuw zelf in te voeren. Aan de grondslag van de fabel ligt een algemeen feit, en daarom kunt u er een gelijkenis van maken. Andere fabels van Aesopus zijn, om een Ierse uitdrukking te gebruiken, helemaal geen fabels. Deze is geen fabel:

De vliegen en de honingpot

In de kamer van een huishoudster was een kruik Honing omgevallen. Een aantal Vliegen werd door de zoetheid aangetrokken. Ze zetten hun poten erin en aten gulzig. Hun poten raakten echter zo met honing besmeurd dat ze hun vleugels niet meer konden gebruiken en zich ook niet konden losmaken. Ze stikten. Toen ze op het punt stonden te sterven, riepen ze uit: "O dwaze schepsels dat we zijn! Voor een beetje genot hebben we onszelf vernietigd!"

De enige fabel daarin is dat de vliegen spreken. U hoeft er alleen de verpersoonlijking af te halen. Dan hebt u het feit dat de vliegen om een paar ogenblikken genot bij het eten van de honing hun leven wegwierpen. En u hebt daar een gelijkenis die u gemakkelijk ten goede kunt aanwenden.

Door lange waarneming bij het doorlezen van boeken met fabels heb ik gemerkt dat u, als u een fabel leest die in werkelijkheid geen fabel is, een gelijkenis hebt die nuttig is in de dienst van Christus. Bestudeer daarom de fabels van Aesopus grondig, en verwerk ze soms in uw redevoeringen. Ook deze is geen fabel:

De badende jongen

> Een Jongen, die in een rivier baadde, liep gevaar te verdrinken. Hij riep een Reiziger die voorbijkwam om hulp. In plaats van een helpende hand toe te steken bleef de reiziger onbewogen staan en schold de jongen uit om zijn onvoorzichtigheid. “O, meneer!” riep de jongen, “help mij nu alstublieft, en scheld mij daarna maar uit.”

Ik hoef u niet te vertellen dat sommige predikers altijd de zondaar vermanen. Die kan best uitroepen: “U kunt mij beter Jezus Christus prediken en mij daarna uitschelden.” Wat geeft een waarlijk verlicht geweten zijn bezitter een uitbrander over de zonden van het verleden!

> *Ik weet dat ze vergeven zijn,*
> *maar toch is hun pijn voor mij*
> *al het leed en de angst*
> *die ze U, mijn Heere, hebben aangedaan.*

Over leerstellige moeilijkheden praten of de zondaar zijn fouten verwijten is ongelegen wanneer hij de Zaligmaker zoekt. Maar hem het plan van de zaligheid geven en hem aansporen het eeuwige leven te grijpen, dat is nu uw werk.

Dan is er die beroemde gelijkenis over "De Noordenwind en de Zon", die geen fabel is:

> De Noordenwind en de Zon twistten wie van hen de machtigste was. Ze kwamen overeen dat degene tot overwinnaar zou worden uitgeroepen die een reiziger het eerst zijn kleren kon laten uittrekken. De Noordenwind probeerde zijn kracht het eerst en blies met al zijn macht. Maar hoe scherper zijn vlagen werden, hoe dichter de Reiziger zijn mantel om zich heen trok. Ten slotte gaf hij alle hoop op de overwinning op en riep de Zon op te laten zien wat hij kon. De Zon scheen plotseling met al haar warmte. En nauwelijks voelde de Reiziger haar milde stralen of hij trok het ene kledingstuk na het andere uit. Ten slotte, volkomen overmand door de hitte, kleedde hij zich uit en baadde in een beek die op zijn weg lag.

De zon was de overwinnaar. Dat laat zien dat het de liefde is die het hart wint. Deze gelijkenis kan gemakkelijk worden vergeestelijkt en gebruikt om te laten zien dat de winden en wervelstormen van de Wet een reiziger soms zijn mantel kunnen afrukken, maar hem veel vaker zijn zonden doen omklemmen en zijn eigengerechtigheid nog steviger om zich heen doen binden. De zachtheid en liefde van Jezus Christus daarentegen ontwapenen de mens, en laten hem zowel zijn zonden als zijn eigengerechtigheid wegwerpen.

> *Wet en schrik verharden slechts,*
> *zolang ze alleen werken.*
> *Maar het besef van met bloed gekochte vergeving*
> *doet een hart van steen spoedig smelten.*

Hier is nog een gelijkenis van Aesopus die geen fabel is:

De eik en het riet

> Een heel grote Eik werd door de wind ontworteld en over een beek geworpen. Hij viel tussen enig Riet, dat hij zo toesprak: "Ik verbaas me erover dat jullie, die licht en zwak zijn, niet geheel worden ver-

pletterd door deze sterke winden." Ze antwoordden: "U vecht en strijdt met de wind, en daarom wordt u vernietigd. Wij daarentegen buigen voor het minste zuchtje wind, en blijven daarom ongebroken en ontsnappen."

Er is hier geen fabel, als u het spreken van het riet en de eik weglaat. Het is een feit dat de eik valt omdat hij voor de storm niet wil wijken, terwijl het riet voor de bries buigt en niet breekt. We moeten buigen of breken. Gezegend zijn zij die weten hoe ze moeten buigen in onderwerping aan de wil van God, en met Faber zingen:

> *Ik buig mij voor Uw wil, o God,*
> *en aanbid al Uw wegen.*
> *En elke dag die ik leef, zal ik zoeken*
> *U meer en meer te behagen.*

Ook dit is meer een gelijkenis dan een fabel:

De jongen en de hazelnoten

Een Jongen stak zijn hand in een kruik vol Hazelnoten. Hij greep er zo veel als hij maar kon vasthouden. Maar toen hij zijn hand eruit wilde trekken, werd hij daarvan weerhouden door de hals van de kruik. Hij wilde zijn hazelnoten niet kwijtraken, maar kon zijn hand ook niet terugtrekken. Hij barstte in tranen uit en klaagde bitter over zijn teleurstelling. Een omstander zei tegen hem: "Wees tevreden met de helft van de hoeveelheid, dan krijg je je hand er gemakkelijk uit."

Dit is een feit dat vaak is voorgekomen. Het toont hoe ijdel hebzucht is en hoe onmogelijk het is voor een gulzige jongen of een hebzuchtig man om gelukkig te zijn. U weet hoe u te veel kunt proberen en echt niets doet, of te veel kunt grijpen en zo alles verliest.

Hier zijn nog twee fabels van Aesopus die geen fabels zijn:

De dorstige duif

Een Duif, die door overmatige dorst werd gekweld, zag op een uithangbord een beker water geschilderd. Ze dacht niet dat het slechts een schilderij was. Ze vloog er met luid gefladder naartoe, botste nietsvermoedend tegen het uithangbord en kneusde zich vreselijk. Door de klap brak ze haar vleugels. Ze viel op de grond en werd door een van de omstanders gevangen.

De ossen en de assen

Een zware Wagen werd door een span Ossen over een landweg getrokken. De Assen kreunden en kraakten vreselijk. Toen draaiden de Ossen zich om en spraken de wielen zo toe: "Hé daar! Waarom maken jullie zo veel lawaai? Wij dragen al het werk, en wij, niet jullie, zouden moeten schreeuwen."

Tot zover dan dit ene boek, Aesopus' *Fables*. Het zal voor u een schatkamer vol voorbeelden zijn, als u het verstandig gebruikt.

Onder de moderne makers van fabels, fabels in de eigenlijke zin en oneigenlijke fabels, in die zin dat het geen fabels maar gelijkenissen zijn, hebt u MEVROUW PROSSER. Een beroemde vrouw! U kunt haar boek *Original Fables and Sketches* krijgen bij de Religious Tract Society. Haar kleine fabels verschenen week na week in *The Leisure Hour*. Neem deze, die ik een heel mooie gelijkenis vind:

De klacht van de oostenwind

"Waarom deinst u voor mij terug?" zei de oostenwind boos tegen de bloemen.

Als antwoord kroop de primula onder haar bladeren, boog het sneeuwklokje zich lager en legde droevig haar hoofd op de aarde. De openende knoppen sloten zich weer, en de jonge, tere, groene blaadjes krulden op en zagen er dor en verwelkt uit.

"Waarom vliedt u voor mij?" zei de oostenwind verwijtend tegen de vogels.

Als antwoord fladderde de vink in een struik. De zangers bleven dicht bij hun half afgebouwde nesten. Het roodborstje verborg zich onder de vensterbank, en de mussen kropen samen in hun holen.

"Ondankbaren," huilde de oostenwind. "Vul ik niet de zeilen van de schatschepen, die weldadige specerijen, glanzende koopwaar en alle kostbare gaven van verre landen aanvoeren? Het goud en het zilver, de edelstenen van de aarde en van de oceaan, worden die niet door mij naar deze kusten gedragen? En toch begroet liefde mij nooit. Ik tref een dor land en een verwijtend stilzwijgen, waar ik ook kom."

"Ach, mijn strenge broeder," antwoordde de zon, die zich een ogenblik door een loodgrijze hemel worstelde, "lees de reden van uw ontvangst goed. Wie brengt de snijdende vlaag en de verwoestende brand? Wie verbergt het azuur van de hemel en vertroebelt de schoonheid van de aarde? Wie probeert mij te omhullen met ondoordringbare somberheid, zodat ik de wereld niet meer kan opwekken zich te verheugen? Is dit niet uw werk? Rijkdom mag u brengen, maar de gaven van uw hand kunnen uw harde stem en liefdeloze aard niet goedmaken. Uw aanwezigheid boezemt schrik in terwijl ze verwoesting verspreidt. En waar vrees is, is liefde nooit te zien."

Ook hier is, net als bij Aesopus, de enige fabel dat de oostenwind en de zon spreken. Want het is een bekend feit dat de oostenwind voor mens en dier hoogst hinderlijk is, en waarschijnlijk ook voor bloemen en vogels. Uit die fabel of gelijkenis zou goed een geestelijke waarheid naar voren kunnen worden gebracht. Die zou de kracht van de liefde laten zien, en de zwakte van vrees en schrik, zelfs wanneer ze samengaan met de meest wezenlijke voortreffelijkheden.

Dit is een heel eenvoudige maar goede gelijkenis van mevrouw Prosser, waarin zij het kwaad van twisten in christelijke gemeenten, of waar dan ook, toont:

De citroenen en de soda

> "Wij zouden u zo afmaken," zeiden enkele citroenen tegen een fles koolzure soda.
>
> "Ik zou de smaak er zo uit u halen," antwoordde de soda.
>
> "Laten we onze kracht beproeven," zeiden de citroenen.
>
> "Met heel mijn hart," zei de soda. En ze gingen aan het werk en probeerden met alle macht elkaar uit te blussen. Bruis, deden de citroenen. Bruis, deed de soda. En ze bleven bruisen tot er van beide niets meer over was en alleen een walgelijke plas liet zien waar de strijd was geweest.

U ziet dat er ook hier eigenlijk geen fabel is. In de grond is het een feit. De fabel zit alleen in het gesprek, de verpersoonlijking, het allegoriseren van de zaak. Soda en citroenen laten inderdaad niets over als gevolg van hun gebruis. Daarom kunt u de fabel haar vleugels afnemen en haar tot goed praktisch nut aanwenden in het christelijke onderwijs.

Een van de boeken met zinnebeelden die u heel nuttig zouden moeten zijn, is AUSTEN over fruitbomen. Ik zal u de titelpagina van de oorspronkelijke uitgave voorlezen: *The Spiritual Use of an Orchard or Garden of Fruit Trees, Held Forth in Divers Similitudes between Natural and Spiritual Fruit Trees, according to Scripture and Experience; by Ralph Austen, Practiser in the Art of Planting.* Onder deze lange titel staat een nogal merkwaardige afbeelding van een tuin en verschillende landbouwwerktuigen, omgeven door dit motto: "*Mijn zuster, o bruid! gij zijt een besloten hof … Uw scheuten zijn een paradijs van granaatappelen, met edele vruchten.*" Austen was geen prediker, maar een tuinier, een kweker van fruitbomen. Dit werk is een eersteklas boek over hoe men fruitbomen plant en snoeit en over alles wat bij dat werk hoort. Maar het deel dat ons aangaat, is het gedeelte waarin de schrijver de fruitbomen vergeestelijkt. Het boek draagt het imprimatur van Dr. John Owen, "vicekanselier van de Universiteit van Ox-

ford, 2 augustus 1656". Dat feit alleen moet al een voldoende waarborg zijn voor de kwaliteit ervan. De heer Austen schijnt een goed man te zijn geweest, die een heel zware geestelijke ervaring had doorgemaakt en daardoor des te beter geschikt was om anderen te onderwijzen.

In het "Address to the Reader", waarin hij dit werk aanbeveelt, schrijft "Stephen Ford, Pastor of a Church of Christ in Chippin-Norton" als volgt:

> Wat de schrijver van de volgende opmerkingen en vergelijkingen betreft: wat vleselijke mensen of de hoogmoed van geestelijke mensen er ook tegen mogen inbrengen (want wie die ijverig en werkzaam is voor God, kan ontkomen aan de afkeuring van sommige mensen?), het is mij duidelijk dat de Geest van God hem in dit werk heeft voortgedragen. Verwerp het werk niet omdat het niet door een openbaar dienaar van het evangelie is gedaan. Want veel ervaren christenen die geen ambt bekleden, zijn (op deze manier) de Gemeente van God van groot nut geweest. Dit zijn de laatste tijden, waarin God Zijn grote evangeliebelofte vervult door Zijn Geest uit te gieten over alle vlees. En wie God voor een bijzondere dienst bestemt, bereidt Hij daarvoor toe door bijzondere voorbereidingen. Ik heb een uitvoerig, nauwkeurig verslag gezien dat deze schrijver heeft opgesteld over Gods omgang met hem gedurende vele jaren achtereen. Daaruit blijkt dat God vroeg met hem begon, vroeg in de morgen, ja in het eerste uur van de dag. Van zijn jeugd af is hij met vele verzoekingen beproefd. Al vroeg in de morgen ging hij door de geest van dienstbaarheid, en langzamerhand kwam hij ertoe Christus aan te nemen en een troostrijke zekerheid van zijn aandeel in Hem te verkrijgen. Maar daarna, omstreeks het midden van de dag (toen de Geest zich terugtrok en God Zijn aangezicht verborg om enkele genadige redenen), viel hij in een lange en droevige verlatenheid. Hij ging door het dal van de schaduw des doods, de angsten van de hel troffen hem, en dat op buitengewone wijze en in buitengewone mate. Maar God heeft hem (langzamerhand) uit de diepe put, uit het slijk en de klei opgetild, zijn voeten op een rotssteen gesteld, een nieuw lied in zijn mond gelegd en hem

werkzaam gemaakt voor God in zijn generatie. Wat zijn volgende arbeid betreft, ik twijfel er niet aan dat God die nuttig en vruchtbaar zal maken voor het volk van God. Wat helpt meer bij het begrijpen en onthouden van geestelijke dingen dan eenvoudige, veelzeggende vergelijkingen met dingen waarmee wij dagelijks omgaan (die hij allemaal ook uitvoerig behandelt en tot geestelijke doeleinden en voordelen aanwendt)?

Austens eigen voorwoord is zo voortreffelijk en bevat zoveel beelden en overdrachtelijke uitdrukkingen, dat ik u er enkele fragmenten uit moet voorlezen: —

"Als wij al het werk en alle arbeid in de boomgaard hebben verricht, en daarvoor een rijke vergoeding hebben ontvangen in aardse winst en genot van de bomen en hun vruchten, dan mogen wij (naast dat alles) er ook een geestelijk gebruik van maken en daar nog meer en groter voordeel en genot van hebben. Mensen plegen zich bij wereldse winst niet te beperken; maar waarom zouden zij dan niet alle soorten van winst willen ontvangen, of waarom zouden zij niet de grootste en beste willen ontvangen? Als iemand een glazen kraal of speeltje verkoos boven een kostbare, rijke edelsteen, zou men hem dan niet een dwaas noemen? Hoeveel dwazer en onverstandiger is dan hij die aardse winst najaagt en de geestelijke en eeuwige verwaarloost? Wees er dus op bedacht om van de fruitbomen een geestelijk nut te trekken.

"De wereld is een grote bibliotheek, en de fruitbomen zijn enkele van de boeken waarin wij de eigenschappen van God, Zijn macht, wijsheid, goedheid enzovoort duidelijk kunnen lezen en zien, en waaruit wij in veel opzichten kunnen leren wat onze plicht jegens Hem is, zelfs uit fruitbomen. Want zoals bomen (in overdrachtelijke zin) boeken zijn, zo hebben zij in diezelfde zin ook een stem en spreken zij duidelijk tot ons en leren zij ons veel goede lessen.

"Zoals ik vele duizenden natuurlijke fruitbomen heb geplant tot nut van het gemenebest, zo heb ik er ook enkele geestelijke ranken of

entingen van genomen (ik bedoel verschillende stellingen die zijn afgeleid uit waarnemingen in de natuur en die zich enigszins in takken en twijgen hebben vertakt). Ik heb ze gebundeld en uitgezonden tot nut van de gemeente van God. Als mensen ze slechts aannemen en ermee instemmen dat ze in hun eigen tuinen (hun hart en verstand) worden geënt, dan zullen ze groeien en bloeien en veel goede vrucht dragen, hier en voor eeuwig, wanneer de Hovenier ze door Zijn Geest bewatert: vruchten van geloof, liefde, vreugde, vrede en andere vruchten van de Geest, druiventrossen tot voeding en verkwikking van onze zielen terwijl wij door de woestijn reizen, en tot vermeerdering van onze heerlijkheid hierna in Kanaän, tot in alle eeuwigheid.

"Moge de grote Hovenier u deze vruchtbaarheid schenken,

samen met

"uw dienaar in de Heere,

"RA. AUSTEN."

Enkele jaren geleden kocht ik een flink aantal van deze boeken en verkocht ik ze heel goedkoop aan de studenten. Maar als een van de heren hier er een zou willen hebben, kan ik hem er geen leveren, want ik heb er nu geen meer. U komt het boek even goed in de oude als in de nieuwe uitgave tegen, en als u het krijgt, moet u het op prijs stellen om de overvloed aan gelijkenissen die het bevat. U zult merken dat de oude puriteinse boeken ongeveer even breed zijn als lang. Dat is de gestalte die een christen in zijn karakter behoort te hebben, zoals "*de grote stad, het heilige Jeruzalem*", waarvan wij lezen: "*De stad lag vierkant, en haar lengte was zo groot als haar breedte.*"

Nu zal ik u laten proeven hoe dit boek van de heer Austen is. Het gaat helemaal over fruitbomen; alles wat tot beeldspraak kan dienen, wordt gebruikt. Het boek bevat precies honderd Waarnemingen. Dat was gewoonlijk het getal waar de puriteinen van hielden; een Centurie van Waarnemingen noemden ze dat. Dit is de eerste: —

"De hovenier kiest naar eigen believen uit de wilde planten die hij in zijn boomgaarden wil brengen om ze daar te enten en jaar na jaar

tot vruchtdragen te leiden. Andere planten laat hij in de bossen en op de woeste gronden staan; hij laat ze met rust en bemoeit zich er niet mee, maar neemt deze of die mee en laat andere achter, zoals het hemzelf behaagt."

Dat is natuurlijk de leer van de verkiezing. Verderop zegt de schrijver: — "De hovenier behandelt zijn jonge fruitbomen met meer zorg en zachtheid dan de sterke, goed uitgegroeide bomen, omdat die (zolang zij klein en teer zijn) meer gevaar lopen om te breken, gekneusd te worden en ander letsel op te lopen dan later. Daarom maakt hij, behalve de grote muur of algemene omheining om de boomgaard, om elk van hen nog een bijzondere afsluiting van struiken, palen of iets dergelijks en geeft hij hun uitgelezen voeding door ze vaker met goed water te begieten, zodat ze groeien en sneller vooruitkomen."

U ziet allemaal hoe u dit beeld kunt toepassen. Hier is de elfde Waarneming: —

"Wij weten uit ervaring dat, nadat een plant is geënt, zowel de ent als de onderstam uitloopt. Als de ent krachtig en sterk groeit, zijn de scheuten van de onderstam maar zwak; maar als de scheuten van de onderstam sterk doorbreken, groeit de ent maar zwak. Daarom neemt de hovenier vaak de moeite om de scheuten af te snijden die aan de onderstam groeien, zodat de ent beter kan groeien."

Austen geeft deze Waarneming als volgt een geestelijke toepassing: —

"Zolang het geestelijke deel in ons krachtig werkt en groeit, werkt het vleselijke deel maar zwak; en zo is ook, als het vlees sterk is, de geest zwak."

Hij geeft een aantal van zulke waarnemingen. Ik weet niet of ik iets beters kan doen dan u er nog enkele voor te lezen. Hier is de dertigste Waarneming: —

"Fruitbomen die zich ver uitspreiden en laag bij de grond groeien, brengen (meestal) meer en grotere vruchten voort dan hoge bomen die naar de lucht streven.

"Dit wijst ons erop dat nederige christenen veel meer en veel mooiere vruchten voortbrengen dan christenen die zichzelf verheffen." Dit is de zevenennegentigste Waarneming: —

"De wortel van een boom deelt sap mee en geeft het af aan alle takken, de ene evengoed als de andere, aan de kleinste evengoed als aan de grootste. De kleinste tak of twijg aan de boom, ja de kleinste knop aan de kleinste tak, krijgt even gestadig en werkelijk sap van de wortel als de grootste arm of tak aan de boom." "Dit wijst ons erop dat Jezus Christus aan de geringste van Zijn volk even gestadig alle genade toevoert als aan hen die het meest uitmunten."

Schaf Austens *Garden of Fruit Trees* aan als u kunt, broeders, en laat uzelf niet ledig noch onvruchtbaar zijn.

Het volgende boek dat ik u wil voorleggen, is het werk van MEESTER JOHN FLAVEL, getiteld *Husbandry Spiritualized; or, the Heavenly Use of Earthly Things*. Wat voor schrijver Flavel is, kunt u raden uit zijn inleiding, of zoals hij het noemt, "het Proem" van deze verhandeling. Hier volgt een kort overzicht van zijn twintig stellingen over landlieden en van de zinnebeeldige betekenis die hij hecht aan hun beroep en omgeving. Ik denk niet dat ik ze hoef uit te leggen; alleen al de vermelding ervan zal u laten zien hoe terecht Flavel een eervolle plaats inneemt onder de makers van beelden, zinnebeelden enzovoort: —

"*Gods akkerwerk … zijt gij*." — 1 Korinthe 3:9.

"Het leven en het werk van een landman wijzen op voortreffelijke wijze heen naar de verhouding tussen God en Zijn gemeente en naar de onderlinge plichten van haar dienaren en leden; of anders gezegd: de gemeente is Gods akkerwerk, waaraan Zijn dienaren arbeiden.

"1. De landman koopt zijn akkers en geeft er een behoorlijke prijs voor, Jeremia 32:9, 10.

"Zo heeft God Zijn gemeente gekocht voor een volle prijs, namelijk het dierbare bloed van Zijn eigen Zoon, Handelingen 20:28.

“2. Landlieden scheiden hun eigen land af van dat van anderen. Zij hebben hun grenspalen en markeringen, waardoor het eigendom bewaard blijft, Deuteronomium 27:17; Spreuken 22:28.

“Zo is het volk van God op wonderlijke wijze afgezonderd en onderscheiden van alle volken van de aarde.

‘*... dat de HEERE Zich een gunstgenoot heeft afgezonderd*’ (Psalm 4:4); en

‘*De Heere kent degenen, die de Zijnen zijn*’ (2 Timotheüs 2:19).

“3. De landman omheint zijn korenvelden zorgvuldig met heggen en sloten om de opbrengst te beschermen tegen dieren die ze anders zouden overlopen en vernielen. Behouden wat wij hebben, is even goed boerenbeleid als meer verwerven dan wij hadden.

‘*Mijn Beminde heeft een wijngaard op een vetten heuvel. En Hij heeft dien omtuind*’ (Jesaja 5:1, 2).

Geen erfdeel wordt beter verdedigd en beveiligd dan het erfdeel van de Heere.

‘*Rondom Jeruzalem zijn bergen; alzo is de HEERE rondom Zijn volk*’ (Psalm 125:2).

Zie Jesaja 4:5. Er is geen enkele heilige die niet is omheind en omsloten door armen van macht en liefde, Job 1:10.

“4. Landlieden brengen hun mest uit om hun bouwland te bemesten; zij bemesten het, verzorgen het en houden het vruchtbaar.

‘*Heer, laat hem ook nog dit jaar, totdat ik om hem gegraven en mest gelegd zal hebben; en indien hij vrucht zal voortbrengen, laat hem staan; maar indien niet, zo zult gij hem namaals uithouwen*’ (Lukas 13:8, 9).

O, wat een rijke verzorging schenkt God aan Zijn gemeenten! Het zijn inderdaad kostbare akkers, verzorgd en bemest, niet alleen door dierbare inzettingen en beschikkingen, maar ook door het zweet, ja het bloed van hen die ze bedienen.

“5. De landman bouwt zijn huis op de plaats die hij heeft gekocht, woont op zijn land en bezoekt het vaak.

“Zo doet ook God: waar Hij een gemeente plant, vestigt Hij Zijn woning en is Hij van plan daar te wonen. ‘*God is in het midden van haar*’ (Psalm 46:6).

“6. Landlieden mopperen niet over de kosten die zij voor hun akkerbouw maken. Zoals zij er grote sommen aan besteden, doen zij dat ook met blijdschap. ‘*Nu dan, gij inwoners van Jeruzalem, en gij mannen van Juda, oordeelt toch tussen Mij en tussen Mijn wijngaard. Wat is er meer te doen aan Mijn wijngaard, hetwelk Ik aan hem niet gedaan heb?*’ (Jesaja 5:3, 4.)

En zoals Hij Zijn erfdeel de uitgelezenste weldaden schenkt, zo doet Hij dat ook met de grootste blijdschap, Jeremia 32:41.

“7. Wanneer landlieden kosten en moeite hebben gedaan voor hun akkerbouw, verwachten zij er vrucht van die in verhouding staat tot hun moeite en uitgaven, Jakobus 5:7; Jesaja 5:2.

“Ook deze hemelse Landman wacht op de vruchten van Zijn akkers. Nooit heeft een landman meer naar de gewenste oogst verlangd dan God naar de vruchten van heiligheid van Zijn heiligen.

“8. Landlieden zijn erg verheugd wanneer zij het welslagen van hun arbeid zien. Het troost hen over al hun zware moeite en vele vermoeiende dagen heen, als zij een goede opbrengst zien.

“Veel meer verheugt God Zich als Hij de bloeiende genaden van Zijn volk aanschouwt. Het behaagt Hem Zijn planten beladen te zien met vrucht en Zijn dalen van koren te horen zingen, Hooglied 6:2; 4:6.

“9. De landman is buitengewoon bedroefd wanneer hij de hoop op een goede oogst teleurgesteld ziet en zijn akkers onvruchtbaar of verschroeid blijken. “Zo uit de Heere Zijn droefheid over Zijn volk en Zijn toorn tegen hen wanneer zij geen vruchten voortbrengen, of wilde vruchten die erger zijn dan geen, Hosea 9:16.

“10. Landlieden gebruiken vele arbeiders om op hun akkers te werken; er zijn veel handen nodig voor zoveel werk. “Ook God heeft in de gemeenten velerlei werklieden die Hij uitzendt om op Zijn geestelijke akkers te arbeiden.

'*En Dezelfde heeft gegeven sommigen tot apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot evangelisten, en sommigen tot herders en leraars; tot de volmaking der heiligen, tot het werk der bediening*' (Efeze 4:11, 12)." Leest u dat vers niet zoals ik het ooit een broeder heb horen lezen: — "Hij gaf enkele apostelen, en enkele profeten, en enkele evangelisten, en enkele herders en leraars." Leg de nadruk op de goede plaats: "*En Dezelfde heeft gegeven sommigen tot apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot evangelisten, en sommigen tot herders en leraars*."

We zijn pas halverwege de twintig stellingen van de heer Flavel, dus laten we ze verder lezen: —

"11. Het werk waarvoor landlieden hun knechten op het veld inzetten, is zwaar en slopend. U ziet ze 's avonds zo moe thuiskomen dat ze hun benen nauwelijks achter zich aan kunnen slepen. "Maar Gods werklieden hebben een veel zwaardere taak dan zij. Daarom worden zij in de Schrift voorgesteld door de zwoegende os (1 Korinthe 9:9; Openbaring 4:7). Sommigen leiden het woord diaken af van een woord dat stof betekent, om de zwaarte van hun werk aan te duiden: zij arbeiden totdat zelfs hun wangen bedekt zijn met stof en zweet. De uitdrukking van de apostel is heel krachtig:

'*Waartoe ik ook arbeide, strijdende naar Zijn werking, die in mij werkt met kracht*' (Kolossenzen 1:29)."

Wat een machtig vers is dat! Daarmee zijn de broeders van antwoord gediend die denken dat de Geest van God in hen is, zodat zij wel naar bed kunnen gaan. Zij menen dat er geen worsteling met het vlees meer is, omdat zij Christus in zich hebben, de hoop van de heerlijkheid. De leer van deze tekst is juist: hoe meer de Heere in ons werkt, hoe meer strijd er zal zijn. "*Waartoe ik ook arbeide, strijdende naar Zijn werking, die in mij werkt met kracht*." Wanneer de christen die hoogte van ervaring bereikt, is er geen tevredenheid meer maar een heleboel strijd, en veel zwaar werk, zoals dat van de landman.

Laten we opnieuw verder lezen: —

“12. Het onmiddellijke doel van de arbeid van de landman en van zijn knechten is de verbetering van zijn land, om het vruchtbaarder en nuttiger te maken.

“Het doel en de bestemming van de bediening is het welzijn en het voordeel van de gemeenten. Gods landlieden mogen niet heersen over Gods erfdeel, alsof de gemeente er was voor hen en niet zij voor de gemeente.

“13. De werklieden die op de akkers arbeiden, zijn verantwoording schuldig voor hun werk aan hem die hen in dienst heeft genomen.

“Ook de ambtsdragers in de kerk zijn verantwoording schuldig aan God voor alle zielen die hun zijn toevertrouwd. Zij zijn rentmeesters over de verborgenheden van God, en rentmeesters moeten rekenschap afleggen, 1 Korinthe 4:1; Hebreeën 13:7. “14. Zij die al hun dagen hun tijd en kracht besteden aan het bemesten en ploegen van de akkers, onderhouden zichzelf en hun gezinnen door hun arbeid.

“‘*Alzo heeft ook de Heere geordineerd dengenen, die het Evangelie verkondigen, dat zij van het Evangelie leven*’ (1 Korinthe 9:14).

“15. Het is een grote last voor landlieden dat zij in een drukke tijd door stormachtig weer van hun werk worden afgehouden. Het drijft hen van de akkers en doet hen alles laten liggen totdat het weer opklaart. Maar ondertussen zitten zij niet stil; zij houden zich bezig met werk rondom het huis. “Zo is het ook in Gods akkerwerk een onuitsprekelijk leed voor Gods werklieden wanneer zij door die stormen van moeite, die hen van hun openbare bediening wegdrijven, nutteloos en onbruikbaar worden gemaakt voor de gemeenten. Met wat een zwaar hart ging Paulus weg uit zijn werk te Efeze! (Handelingen 20:1). Het put een dienaar uit om te prediken, maar het kost hem meer om te zwijgen.

“16. Er is een groot verschil tussen akkers die goed zijn bewerkt en verzorgd door een kundige en vlijtige landman, en akkers die lang braak hebben gelegen. Hoe geurig is het ene! Hoe dor en onvruchtbaar het andere!

"Zo staat het met die plaatsen die God heeft gezegend met een trouwe, zwoegende bediening, en die welke er geen hebben of een slechtere dan geen. De moeite en vlijt van dienaren zijn gewoonlijk te zien in het hemelse leven en de bloeiende genaden van het volk.

"17. De landman laat zich niet ontmoedigen al ligt het zaad lang onder de kluiten. Hij weet dat het uiteindelijk zal opkomen en hem, of hen die na hem komen, zal belonen voor hun moeite en geduld bij het wachten erop.

"Dienaren moeten niet meteen ontmoedigd raken in hun werk omdat zij weinig of niets zien van al het zaad dat zij onder het volk hebben gezaaid.

"18. Landlieden vinden laaggelegen grond en dalen het vruchtbaarst. Heuvels, hoe hoog zij ook boven de lagere gronden uitsteken, beantwoorden niet zo aan de moeite van de landman als de dalen. Deze worden het best bewaterd en zijn beschut tegen de brandende hitte van de zon.

"De ervaring leert ons dat de nederigste heiligen onder het evangelie het vruchtbaarst zijn. Zij zijn het die gehoor geven aan: '*Ontvangt met zachtmoedigheid het Woord, dat in u geplant wordt*' (Jakobus 1:21).

"19. De eerste oogst is gewoonlijk de beste, en hoe langer de landman zijn grond bewerkt, hoe minder die oplevert. Na enkele jaren zijn zijn kracht en sterkte uitgeput.

"De eerste ontvangst van het evangelie is gewoonlijk de beste, en het goede dat de bediening teweegbrengt, wordt vaak bij haar eerste komst gedaan, Johannes 5:35; Galaten 4:15.

"20. Ten slotte: wanneer akkers onvruchtbaar worden en de kosten van de landman niet meer opbrengen en niet beantwoorden aan het zaad dat hij erin zaait, trekt hij de heggen uit en laat hij ze braak liggen.

"Zo neemt de Heere, wanneer gemeenten vormelijk en vruchteloos worden, de tegenwoordigheid van Zijn evangelie bij hen weg, trekt

Hij de heg van Zijn bescherming om hen heen uit en laat Hij hen open liggen als woeste grond, om door hun vijanden te worden overlopen, Jeremia 7:12; Jesaja 5:5." Flavel schreef ook een verhandeling met de titel A *New Compass for Seamen*; *or*, *Navigation Spiritualized*. Ik ga u twee proeven uit de inhoud geven: —

> *"Schepen maken goede vaart als ze een passaat vangen.*
> *Zo'n wind treffen de heiligen altijd aan."*

Waarneming

"Hoewel de winden in de meeste delen van de wereld wisselvallig zijn en soms uit alle streken van het kompas waaien, waardoor het zeilen traag en gevaarlijk is, vinden zeelieden rond de evenaar toch een passaat, die voor het grootste deel in één richting blaast. Daar varen zij vrolijk voor de wind uit en hoeven zij over honderden mijlen nauwelijks een bovenzeil te strijken.

Toepassing

"Hoewel het volk van God op zijn weg naar de hemel veel schijnbare hindernissen en tegenslagen tegenkomt, die als tegenwind zijn voor een schip, zijn zij toch van de dag van hun bekering tot de dag van hun volkomen zaligheid nooit buiten het bereik van een passaat naar de hemel. '*En wij weten, dat dengenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen, die naar Zijn voornemen geroepen zijn*' (Romeinen 8:28). Dit is een allerkostbaarste Schriftplaats, zwanger van troost voor alle gelovigen in alle omstandigheden, een pilaar van vertroosting voor alle bedrukte heiligen. Laten we haar wat van dichterbij bekijken.

"'*Wij weten.*' Let op de zekerheid en duidelijkheid van de stelling, die niet gebouwd is op een gissing of een verre waarschijnlijkheid, maar op de kennis van de heiligen. Wij weten het, deels door godde-

lijke openbaring, omdat God het ons heeft gezegd, en deels door onze eigen ervaring, omdat wij het zo bevinden.

"'*Alle dingen*.' Niet alleen dingen die van nature en rechtstreeks strekken tot ons goed, zoals ordinanties, beloften, zegeningen enzovoort, maar ook dingen die van nature helemaal niet geschikt zijn voor zo'n doel en er niet toe neigen, zoals verdrukkingen, verzoekingen, verdorvenheden, verlatingen enzovoort. Ook die helpen allemaal vooruit. Zij —

"'*Medewerken*.' Niet alle rechtstreeks en uit hun eigen aard en neiging, maar doordat zij door de genadige hand van God worden overheerst en op zo'n uitkomst gericht. Zij werken dat goede voor de heiligen ook niet ieder afzonderlijk en los van elkaar uit, maar als hulpoorzaken of hulpmiddelen, die onder de hoogste en voornaamste oorzaak van hun gelukzaligheid staan en daaraan ondergeschikt werken.

"Zelfs de schijnbaar meest tegengestelde dingen, ja de zonde zelf, die van nature werkelijk tegengesteld is aan hun goed, dragen er uiteindelijk toch aan bij. Verdrukkingen en verlatingen schijnen tegen ons te werken, maar wanneer zij eenmaal in de rij en orde van oorzaken zijn geplaatst, werken zij samen met zulke gezegende werktuigen als het Woord en het gebed tot een gelukkige uitkomst. En hoewel de gezichten van deze dingen, die zo samenstemmen en samenwerken, naar verschillende kanten kijken, zijn er als het ware verborgen ketenen en verbindingen van de voorzienigheid tussen hen, die hen in hun uitkomst verenigen. Er kunnen vele werktuigen aan één werk worden gebruikt zonder dat zij hun plannen met elkaar delen of onderling verstandhouding hebben. Jozefs broeders, de Midianieten, Potifar enzovoort kenden elkaars gedachten niet en beoogden niet hetzelfde doel (laat staan het doel dat God door hen bereikte). De ene handelde uit wraak, de andere om gewin, een derde uit berekening, en toch kwamen zij ten slotte allen samen in de uitkomst die God door hen had bedoeld, namelijk Jozefs verhoging. Zo is het ook hier,

christen: er zijn meer werktuigen aan het werk voor uw eeuwig goed dan u beseft.

Overdenking

"Wees dan welgemoed, o mijn ziel, en leun op deze pilaar van vertroosting in alle benauwdheid. Hier is een belofte voor mij, als ik een geroepene ben. Zij verandert, als de steen der wijzen, alles wat zij aanraakt in goud. Deze belofte is mijn veiligheid; hoe het er ook in de wereld aan toe gaat: mijn God zal mij geen kwaad doen (vgl. Jeremia 25:6: '*opdat Ik u geen kwaad doe*'). Nee, Hij zal mij goed doen door elke beschikking. O, had ik maar een hart om alles te laten meewerken tot Zijn eer, Hij die alles laat meewerken tot mijn goed! Mijn God, keert Gij alles tot mijn voordeel? O, laat mij dan alles teruggeven tot Uw lof; en als Gij door alles mijn eeuwig goed werkt, laat mij dan in alles dankzeggen!

"Maar ach, hoe dwaas en onwetend ben ik geweest, ja als een beest voor U! Hoe onrustig is mijn hart geweest, en hoe geneigd om te morren over Uw beschikkingen wanneer zij mijn wil doorkruisten, zonder te bedenken dat mijn God trouw mijn goed nastreeft, ook in die dingen die doorkruisen, evengoed als in wat mij behaagt!

"Gezegende Heere, wat een gezegende toestand is het voor al Uw volk, dat binnen de lijn van deze belofte is! Alles is hun vriendelijk en weldadig: vrienden zijn behulpzaam, vijanden zijn behulpzaam, alles werkt samen en strekt tot hun geluk. Bij anderen is het niet zo. Niets werkt voor hun goed, nee, alles werkt ertegen; hun eigen weldaden zijn strikken en hun voorspoed verderft hen (Spreuken 1:32). Zelfs het gezegende evangelie is hun een reuk des doods. Wanneer hun kwaad overkomt, is het '*een enig kwaad*' (Ezechiël 7:5), dat wil zeggen een kwaad dat hun niet in goed wordt gekeerd; en zoals hun kwaad niet in goed wordt gekeerd, zo wordt al hun goed in kwaad gekeerd. Zoals deze belofte invloed heeft op alles wat het volk van God aangaat, zo heeft de vloek invloed op alle genietingen van de goddelozen. O mijn

ziel, loof de Heere, die uw lot op zo'n lieflijke plaats heeft doen vallen en u zo'n heerlijk erfdeel heeft gegeven als deze belofte is!

Het gedicht

> *"Als eenmaal de hondsster opgaat, zeggen velen,*
> *rijpt het koren dan snel, bij nacht en bij dag.*
> *Zielen die eenmaal in Christus zijn: die Morgenster laat zulke*
> *invloeden op hen vallen dat alle beschikkingen*
> *van God over hen, zoet of zuur,*
> *hun zielen elk uur voor de heerlijkheid doen rijpen.*
> *Al hun lijden is, goed begrepen,*
> *zegen; elke wind zal iets goeds aanwaaien.*
> *Zeker, de heiligen zouden nooit morren over hun nood*
> *als het gevoel werd afgezet en het geloof tot rechter werd gemaakt.*
> *Vallen maken hen behoedzamer en verbeteren hun pas*
> *wanneer gaven hun hart opblazen en de genade verzwakken.*
> *Kon Satan de uitkomst zien en de afloop*
> *van zijn verzoekingen, hij zou nauwelijks verzoeken.*
> *Zagen de heiligen maar welke vruchten hun nood draagt,*
> *midden in die nood zouden zij juichen en zingen.*
> *O heilige wijsheid! Wie kan anders dan zich verwonderen*
> *te zien hoe Gij redt uit het vuur, door vuur?*
> *Ongetwijfeld staan de heiligen in de heerlijkheid vol verbazing*
> *bij die vreemde wegen die weinigen nu begrijpen."*

The Christian's Compass is een bijzonder vernuftige samenstelling, waarin alle streken van het scheepskompas worden genoemd: —

"1. N. Stuur nooit een koers dan bij licht van God (Psalm 119:105).

"2. N. ten O. Begin nooit aan een plan dan dat strekt tot Christus' eer (1 Petrus 4:11).

"3. N.N.O. Benijd niets dat gedijt zonder God (Psalm 73:1).

"4. N.O. ten N. Ga nooit wegen op die niet zijn toegestaan, ook niet om de meest begeerde voordelen te verkrijgen (1 Timotheüs 6:9, 10).

“5. N.O. Neem nu de heilige geboden van God ter harte, als u hierna de hoge vertroostingen van God verwacht (Psalm 119:48). “6. N.O. ten O. Acht de schatten van Egypte nooit zo hoog dat u er het volk van God voor verlaat (Hebreeën 11:26).

“7. O.N.O. Dwaal niet, vooral niet in zaken van de ziel (Jakobus 1:16; 1 Timotheüs 1:19, 20; 2 Timotheüs 2:18).

“8. O. ten N. Mijd niets dan zonde (1 Petrus 3:2; Job 1:7, 8; 31:34).

“9. O. Versterk uw hart door genade (Hebreeën 13:9).

“10. O. ten Z. Houd heiligheid in het oog in elke handeling (1 Petrus 1:15; Zacharia 14:20).

“11. O.Z.O. Streef steeds ernstig om te leven onder de genademiddelen en ze te benutten (Hebreeën 10:25).

“12. Z.O. ten O. Lijd elk kwaad van straf of smart liever dan de wegen van Christus en van de genade te verlaten.

“13. Z.O. Zucht ernstig om meer genieting van Christus.

“14. Z.O. ten Z. Zoek altijd enige bewijzen van Christus in u, de hoop op heerlijkheid.

“15. Z.Z.O. Stel u de eeuwigheid steeds voor ogen, met het oog op het genieten van Jezus Christus (Johannes 17:24).

“16. Z. ten O. Vestig het altijd in uw ziel als een beginsel waarvan u nooit zult afwijken, dat heiligheid en ware gelukzaligheid in Christus zijn en door Christus.

“17. Z. Stel uzelf altijd voor het aangezicht van de Heere (Psalm 16:8; Handelingen 2:25).

“18. Z. ten W. Zie de zwakheid die u naar de dood spoedt, ook wanneer u op het hoogtepunt of de top staat.

“19. Z.Z.W. Zie de zonde, die de prikkel van de dood is, als weggenomen door Christus (1 Korinthe 15:55, 56, 57).

“20. Z.W. ten Z. Spaar wijselijk elke dag enige voorraad voor uw sterfdag.

“21. Z.W. Zet de wereldse dingen onder uw voeten, voordat de dood komt om u in het gezicht te zien.

"22. Z.W. ten W. Weeg en waak steeds, met omgorde lendenen en brandende lampen (Lukas 12:35, 36, 37).

"23. W.Z.W. Weeg de werken van de ziel in de weegschaal van het heiligdom.

"24. W. ten Z. Wandel in zoete gemeenschap met Christus hier, en zo zult u in vrede kunnen sterven (Lukas 2:29).

"25. W. Wat uw toestand in deze wereld ook is, zie God aan als Degene die erover beschikt en wees daarmee tevreden (Filippenzen 4:11).

"26. W. ten N. Wandel niet naar de koers van de meesten, maar naar het voorbeeld van de besten.

"27. W.N.W. Weeg niet wat mensen over u zeggen of denken, als God u maar goedkeurt (2 Kronieken 10:8; Romeinen 2:28, 29).

"28. N.W. ten W. Zie kleine zonden nooit door de vingers, maar waak ertegen, en verzuim nooit kleine plichten (Efeze 5:15, 16).

"29. N.W. Wens nooit onbezonnen de dood, en heb het leven niet onmatig lief (1 Koningen 19:4; Job 2:4).

"30. N.W. ten N. Werk nu vlijtig voordat de nacht komt (Job 10:1, 21, 22; Prediker 9:10).

"31. N.N.W. Noem niets wanneer u voor uw ziel bij God pleit, dan Christus en vrije genade (Daniël 9:17, 18).

"32. N. ten W. Verwelkom nu Christus, als u bij uw sterven door Christus verwelkomd wilt worden.

"Een tedere, levendige, verlevendigde en verlichte consciëntie is het enige punt waarop wij deze praktische regels van ons christelijk kompas moeten oprichten, Hebreeën 12:1; 2 Korinthe 1:12. Ons geheugen is het kompashuis waarin dit kompas moet worden bewaard, waarin deze regels moeten worden opgeslagen, zodat wij ze even gereed en bekwaam kunnen gebruiken als de zeeman zijn zeekompas." Ik zal u nog maar één citaat uit Flavel geven, en wel uit zijn *Occasional Meditations*: —

Bij het vangen van een paard in een vette weide

"Toen dit paard in schrale, korte weilanden werd gehouden, waar het veel ruimte had maar weinig gras, wat was het toen zachtaardig en handelbaar! Het bleef niet alleen rustig staan om gepakt te worden, maar kwam uit zichzelf naar de hand en volgde mij op en neer over het veld voor een korst brood of een handvol haver. Maar sinds ik het in deze vette weide heb gezet, komt het niet meer naar mij toe en laat het mij ook niet dicht bij zich komen. Het schopt overmoedig naar mij uit en vlucht van mij weg, alsof ik eerder zijn vijand dan zijn weldoener was. Hierin zie ik de houding van mijn eigen hart tegenover God: hoe meer Hij voor mij heeft gedaan, des te minder hoort Hij van mij. In een lage en bedrukte staat, wat is mijn hart dan handelbaar tot de plicht! Dan komt het vrijwillig tot de voet van God. Maar in een verheven toestand, hoe wild loopt mijn hart dan weg van God en plicht! Met deze ondankbare vergelding beschuldigde God Zijn eigen volk, Jeremia 2:31: leerzaam en handelbaar in de woestijn, maar toen het vet was geworden in die rijke weide Kanaän, zeiden zij: '*Wij zijn heren, wij zullen niet meer tot U komen.*' Hoe snel worden al Gods vroegere weldaden vergeten! En hoe vaak wordt die oude waarneming bewaarheid, zelfs bij Zijn eigen volk: —

> *'Nauwelijks schenken wij gaven aan iemand,*
> *of onze gaven worden meteen grijs van ouderdom!'*

"Maar dat is een slechte pachter die tegen zijn verhuurder een proces voert met diens eigen pachtgeld; en een slecht hart dat tegen God strijdt met Zijn eigen weldaden."

Deze fragmenten laten u zien hoe Flavel is.

Wat nu de eigenlijke gelijkenissen betreft: het beste wat ik voor u kan doen, broeders, is aanwijzen waar u er enkele vindt. Ten eerste staat er, zoals u allen weet, een groot aantal in *Pilgrim's Progress* van JOHN BUNYAN. De taferelen die Christen zag in het huis van de Uitlegger en in het paleis dat Schoon heette, behoren tot de rijkste en

beste gelijkenissen die in de menselijke literatuur te vinden zijn. Met uitzondering van die van onze Heere Zelf zijn er in feite geen die ze overtreffen. Er is de gelijkenis van de man die de kamer veegt en de pelgrim bijna doet stikken in het stof, totdat de dienstmaagd die erbij staat water sprenkelt. Dan zijn er de twee kinderen, Hartstocht en Geduld; het vuur dat tegen een muur brandt en toch niet wordt gedoofd door water, omdat de vlam in het geheim door olie wordt gevoed; de man in een ijzeren kooi; en andere, die ik u nu niet weer in herinnering zal brengen, maar die u allen uit het hoofd behoort te kennen.

Misschien weet u echter niet allemaal dat John Bunyan A *Book for Boys and Girls, Divine Emblems, or Temporal Things Spiritualized* heeft geschreven, waarin enkele voortreffelijke gelijkenissen staan. Het zijn eigenlijk zinnebeelden. U vindt ze in Offors prachtige uitgave van Bunyans werken, de drie delen die u allen zou moeten aanschaffen als u kunt. Ik zeg niet dat de poëzie in deze zinnebeelden die van Milton overtreft, of zelfs maar die van Cowper evenaart, maar de zin is goed.

Neem bijvoorbeeld dit eens: —

> *"Deze vuursteen ligt al sinds mensenheugenis daar,*
> *waar kristalheldere beken steeds hun weg banen.*
> *Toch blijft hij even goed een vuursteen*
> *als voordat hij het water raakte of daar kwam.*
> *Zijn hardheid is in het geheel niet verminderd,*
> *door water wordt hij helemaal niet doordrongen.*
> *Hoewel water een verzachtende kracht in zich heeft,*
> *kan het de steen niet oplossen, want het is vuursteen.*
> *Ja, hoewel hij in het water blijft liggen,*
> *zijn vurige aard behoudt hij toch.*
> *Zet u hem tegenover zijn tegendeel,*
> *dan spuwt hij u zijn vuur recht in het gezicht.*

Vergelijking

> *"Deze vuursteen is een zinnebeeld van hen die*
> *onder het Woord liggen als stenen, totdat zij sterven.*
> *Zijn kristalheldere stromen hebben hun aard niet veranderd,*
> *zij zijn door genade niet van hun begeerten vervreemd."*

Zeg wat u wilt van het rijm, maar het beeld is heel goed. Het volgende dat ik u zal geven is —

Bij het zwepen van een tol

> *"Met de zweep zet de jongen de tol aan de gang,*
> *de zweep doet hem draaien op zijn teen;*
> *hierheen en daarheen laat hij hem springen en hippen:*
> *met de zweep wordt de tol aan het lopen gebracht.*

Vergelijking

> *"Onze wetsgezinde is als deze vlugge tol:*
> *zonder zweep doet hij zijn plicht niet.*
> *Laat Mozes hem zwepen, dan springt en hipt hij;*
> *houdt men op met zwepen, dan blijft hij niet staan en gaat hij niet."*

Ook dit is heel goed. Al zijn de rijmen niet eersteklas, de leer is juist. Hier is nog een zinnebeeld van Bunyan: —

Bij de bedelaar

> *"Hij heeft gebrek, hij vraagt, hij beroept zich op zijn armoede,*
> *zij binnenshuis weigeren hem een aalmoes.*
> *Hij herhaalt en vergroot zijn leed,*
> *maar zij wijzen hem af en geven hem geen hulp.*
> *Hij bedelt, zij zeggen: 'Maak dat u wegkomt'; hij wil niet horen,*
> *hij hoest en zucht om te laten merken dat hij er nog is.*
> *Zij slaan geen acht op hem, hij herhaalt zijn gekreun;*
> *zij zeggen nog steeds: 'Nee', en hij beklaagt zichzelf.*

Zij noemen hem 'landloper' en worden steeds harder;
hij roept schriller en bazuint zijn nood uit.
Eindelijk, als zij merken dat hij geen nee aanneemt,
geven zij hem zonder verder uitstel een aalmoes.

Vergelijking

"Deze bedelaar lijkt op hen die God
om genade bidden en geen nee aannemen,
maar wachten en al zijn harde weigeringen
niet anders achten dan vaderlijk uitstel.
Doe hem dan na, biddende zielen, en roep:
er gaat niets boven aanhoudend smeken."

Ook dit munt niet uit in poëzie, nietwaar, broeders? Maar ik denk dat wij het gemis aan rijm best kunnen verdragen als wij zo goed onderwijs krijgen. Ik zal u nog maar één zinnebeeld geven: —

De jongen en de vlinder

"Zie toch hoe gretig dit jongetje van ons
naar een vlinder jaagt, alsof alle vreugde,
alle winst, eer en blijvend genot
in haar waren ingepakt, of de rijkste schatten
die in haar te vinden zijn, tot één bundel konden worden samengebonden,
terwijl al haar al lichter is dan een veer.
Hij roept, rent en schreeuwt: 'Hier, jongens, hier!'
Hij vreest noch doornstruiken noch brandnetels:
hij struikelt over molshopen, staat op
en rent weer, als iemand die zijn verstand kwijt is.
En al zijn moeite en zijn luide geschreeuw
zijn alleen voor een dwaze vlinder.

Vergelijking

> *"Dit jongetje is een zinnebeeld van hen*
> *wier hart geheel ter beschikking staat van de wereld.*
> *De vlinder stelt mij voor*
> *dat de beste dingen van de wereld op zijn best vergankelijk zijn.*
> *Alles zijn slechts beschilderde nietigheden en valse vreugden,*
> *zoals deze arme vlinder voor onze jongens.*
> *Zijn rennen door brandnetels, dorens en distels*
> *om zijn kinderlijke dwaze begeerten te bevredigen,*
> *zijn tuimelen over molshopen om zijn doel te bereiken,*
> *namelijk zijn vlinder te vangen,*
> *toont duidelijk welke gevaren sommige mensen lopen*
> *om te krijgen wat even snel verloren is als gewonnen.*
> *Mannen lijken in hun keuze veel wijzer dan kinderen,*
> *omdat zij niet achter vlinders aan rennen,*
> *terwijl zij toch, helaas, voor lege speeltjes*
> *kinderen volgen, als jongens zonder baard."*

In zijn Voorwoord vertelt meester John Bunyan "de beleefde lezer" om welke reden hij dit boek schreef en voor welke personen het bedoeld was. Dat laat zien dat hij het voor kinderen bedoelde: —

> *"De titelpagina toont, als u er goed naar kijkt,*
> *wie de eigenlijke onderwerpen van dit boek zijn:*
> *het zijn jongens en meisjes van allerlei soort en rang,*
> *van wie op leeftijd zijn tot kinderen op de knie.*
> *Zo veelomvattend ben ik in mijn opvattingen;*
> *hun kinderlijke bewegingen verleiden mij daartoe.*
> *Wij hebben nu jongens met baarden en meisjes die*
> *zo groot zijn als oude vrouwen, maar zonder ernst.*
> *Neem het mij dan niet kwalijk dat ik hen zo beschrijf.*
> *Vleien mag ik niet, opdat ik hen er niet door omkoop*
> *om een beter oordeel over zichzelf te hebben*
> *dan wijze mensen hebben over de poppen op hun planken."*

Het woord “babies” betekent plaatjes; “babs” noemde men ze vroeger. Ik denk niet dat wij dat woord nu nog gebruiken. Ze werden “babs” genoemd omdat ze er voor de kleintjes in werden gezet; en zo hadden oude woordenboeken tot voor kort het woord, niet met de betekenis van baby’s maar van plaatjes. Het woord “babies” werd in oude tijden ook gebruikt als naam voor poppen; dat kan hier de bedoelde betekenis zijn van “babies on their shelves”. Bunyan gaat verder: —

> *“Hun malle streken, gekke gewoonten en manieren*
> *laten zien dat zij, als echte meisjes en jongens, spelen*
> *met alle dwaze malligheden van deze tijd,*
> *en dat in het openbaar, als op een toneel.*
> *Onze mannen met baarden doen als jongens zonder baard,*
> *onze vrouwen vermaken zich met kinderlijk speelgoed.*
> *Onze predikers hebben hen lang met woord en pen*
> *bejegend en hen niet voor jongens maar voor mannen gehouden.*
> *Zij schoten hun donderslagen op hen en hun speelgoed af,*
> *maar troffen hen niet, omdat het meisjes en jongens waren.*
> *Hoe beter geladen, des te wijder schoten zij mis,*
> *of anders zo hoog dat zij dwergen niet raakten.*
> *In plaats van mannen vonden zij meisjes en jongens*
> *die aan niets verslaafd waren dan aan kinderlijk speelgoed.*
> *Opdat ik hen, goede lezer, redden mag,*
> *speel ik nu met hen de ware morinel;*
> *en omdat zij zich om ernst niet bekommeren,*
> *werp ik mijn baard achter een struik;*
> *en als een dwaas sta ik met hun speelgoed te frunniken,*
> *alles om hun te tonen dat zij meisjes en jongens zijn.”*

Hier moet ik mijn lievelingsdichter noemen, FRANCIS QUARLES, die ik zelfs voor John Milton niet zou willen ruilen. Er zat zoveel poëzie in hem als maar in één klein manslichaam kan worden samengeperst. Maar hij is vergeten en wordt nu door velen genegeerd. Zijn *Emblems, Divine and Moral* staan vol gelijkenissen. Het zijn geen zinnebeelden die aan de natuur zijn ontleend, maar zinnebeelden die hij zelf op een

bewonderenswaardige manier heeft bedacht. De houtsneden zijn heel bijzonder; hij moet op zijn hoofd hebben gestaan om ze te bedenken. U kunt hier en daar een kleine gelijkenis uitkiezen, zoals deze, die u vindt in het zesde zinnebeeld van Boek III: —

> *"Heere, als het mokkende kind vecht en vliegt*
> *met ongesnoeide wapens naar de ogen van zijn moeder,*
> *dan toont haar frons (half met een glimlach gemengd) misschien*
> *een boze liefdesbeet op zijn arm, of zoiets;*
> *maar als het kleintje slechts een lip trekt en huilt,*
> *dan begint haar hart te smelten en meteen*
> *sust zij zijn bedauwde wangen; zij zegent haar kind*
> *en smoort haar woorden in duizend kussen.*
> *Ik ben dat kind: zie, hier lig ik voor U neergeworpen,*
> *smekend om genade, ik herhaal het en roep*
> *om genadige vergeving. Laat Uw zachte oren*
> *in woorden horen wat moeders aan tranen oordelen.*
> *Zie mijn zwakheden niet aan, Heere, dan door mijn vrees heen,*
> *en kijk naar elke overtreding door een traan.*
> *Bedaar dan Uw toorn en toon U milder.*
> *Bedenk dat Gij een Vader zijt en ik een kind."*

Dit is een ander zinnebeeld van Quarles: —

"*Laat de watervloed mij niet overstromen, en laat de diepte mij niet verslinden.*" — Psalm 69:16.

> *"De wereld is een zee; mijn vlees een schip dat bemand is*
> *met zwoegende gedachten en gestuurd door de hand van de rede;*
> *mijn hart is de kompasroos waarop het vaart;*
> *mijn losse neigingen zijn de grote zeilen;*
> *het bovenzeil is mijn fantasie, en de vlagen*
> *die deze dartele zeilen vullen, zijn wereldse begeerten.*
> *Het gebed is de kabel, aan wiens einde het anker*
> *Hoop verschijnt, dat alleen in onze angsten losraakt;*
> *mijn wil is de wispelturige loods die de*
> *wankelende kiel gebiedt; mijn zonden zijn als de zandbanken;*

het berouw is de emmer, en mijn oog
de pomp, ongebruikt (behalve in nood) en droog;
mijn geweten is het dieplood dat de diepten
peilt, maar zelden roept: O, bodemloos!
Windstilte is gerustheid; de kolk, wanhoop;
mijn vracht is verdorvenheid, en dit leven is mijn overtocht;
mijn ziel is de passagier, verward voortgedreven
van vrees tot schrik; haar haven van aankomst is de hemel.
Mijn zeeën zijn stormachtig, en mijn schip lekt;
mijn matrozen zijn ruw; mijn stuurman is flauw en zwak;
mijn zeildoek is gescheurd en klappert van kant tot kant;
mijn kabel is gebarsten, mijn anker slecht vastgemaakt;
mijn loods is krankzinnig; mijn scheepsbreukzanden zijn aan het oog onttrokken;
mijn emmer is stuk en mijn pomp is verstopt;
mijn windstilte is bedrieglijk, en mijn kolk te dichtbij;
mijn waren zijn bevuild, en mijn overtocht te duur;
mijn dieplood is licht, het kan niet zinken en niets peilen.
O, zal mijn ziel, door rotsen bedreigd, verdrinken?
Heere, stil de zeeën en beschut mijn schip tegen onheil;
onderricht mijn matrozen, leid de arm van mijn stuurman;
raak Gij mijn kompas aan en vernieuw mijn zeilen;
zend mij steviger moed of zend mij mildere winden;
maak mijn kabel sterk, bind mijn anker vaster;
richt mijn loods en wees Gij zijn Meester;
houd de zandbanken mij voor ogen in volle ernst;
maak mijn emmer heel, boor mijn pomp opnieuw;
giet mijn dieplood opnieuw, maak het geschikt om te peilen
waar de rotsen schuilen en waar het drijfzand ligt;
bewaak Gij de kolk met liefde, mijn windstilten met zorg;
reinig mijn vracht; aanvaard mijn geringe overtocht;
verkwik de zeeziek geworden passagier; kort
zijn reis in; land hem in de haven die hij wenst:
Gij, Gij, die wind en stormachtige zeeën gehoorzamen,
die door de diepte een weg gaf aan het morrende Israël,

zeg tot mijn ziel: wees veilig; en dan zal mijn oog
de grimmige dood bespotten, al staat de grimmige dood erbij!
O Gij, wiens krachtherstellende arm Uw zinkende Petrus
koesterde, op het punt van omkomen,
reik Uw hand uit, of beveel mij op de golf te treden;
ik kom, ik kom: de stem die roept, zal redden!"

U zult veel goeds in Quarles vinden als u aandachtig leest. U weet hoe hij de wereldling afbeeldt die op een hert van een heuvel afrijdt, dat hij zo hard als hij kan aanspoort, terwijl de rechtvaardige op een ezel de heuvel op rijdt en een kruipende slak volgt. Dit is het zinnebeeld dat hij geeft: —

"*De mensen hebben de duisternis liever gehad dan het licht; want hun werken waren boos.*" — Johannes 3:19.

"Heere, wanneer wij de wereld verlaten en tot U komen,
hoe loom, hoe traag zijn wij dan!
Hoe achterlijk! Hoe averechts is de beweging
van onze onhandige godsdienst!
Onze gedachten zijn molenstenen en onze zielen lood,
en onze begeerten zijn dood:
onze beloften zijn mooi gedaan, flauw betaald,
of gebroken, of niet gedaan;
ons beter werk (als er iets goeds is) dient
onze eigen bijbedoelingen;
bij de uitvoering ervan werpt één arme wereldse spotternij
ons ten val of drijft ons terug.
Als Uw scherpe gesel enige verborgen fouten opspoort,
mopperen wij of vallen wij af;
en als Uw zachte hand zich inhoudt, dwalen wij,
of verliezen werkeloos de weg.
Is de weg goed, dan talmen wij; zit hij vol modder,
dan blijven wij steken of keren wij terug:
een lam lijkt een leeuw; en wij vrezen
dat elke struik die wij zien een beer is.

Wanneer onze trage zielen onze gedachten op U richten,
zijn wij zo langzaam als slakken;
maar op de aarde schieten wij onze gevleugelde begeerte af;
wij branden, wij branden als vuur.
Zoals de verliefde naald zich graag buigt
naar haar magnetische vriend,
of zoals de ogen van de begerige minnaar vliegen
naar het oog van zijn schone meesteres:
zo, zo klampen wij ons vast aan de aarde; wij vliegen en hijgen,
en toch vliegen wij niet snel genoeg.
Als het genot wenkt met haar zalvende handen,
is haar wenk een sterk bevel;
als de eer ons roept met haar hoofse adem,
is een uur uitstel de dood;
als de gouden vingers van de winst ons verlokken,
grijpen wij sneller dan arenden toe;
laat Auster wenen of de bulderende Boreas razen
totdat ogen of longen er zeer van doen;
laat Neptunus opzwellen tot zijn waterzuchtige zijden
in gebroken getijden uiteenbarsten:
noch dreigende rotsen, noch winden, noch golven, noch vuur
kunnen ons woeste verlangen beteugelen:
noch vuur, noch rotsen kunnen onze razende geesten stuiten,
noch golven, noch winden:
snel en onbevreesd vluchten onze voeten voort!
De lichtvoetige ree is niet zo snel als wij."

Quarles heeft een merkwaardige afbeelding van de ziel van een mens, die in een wagen rijdt die door een geit en een schaap wordt getrokken en razend wordt bestuurd door de duivel, terwijl de Heere Jezus Christus haar met een touw of ketting terugtrekt. Daarbij schrijft hij: — "*... gij ... gewandeld hebt, naar de eeuw dezer wereld, naar den overste van de macht der lucht.*" — Efeze 2:2.

"O, waarheen wordt deze dolle wereld ten slotte
gedreven? Waar zullen haar rusteloze wielen aankomen?
Waarom jaagt haar slecht passend span zo snel voort?
O, waarheen bedoelt haar woeste voerman te rijden?
Wat, zullen haar dwaalvlagen nooit voorbij zijn?
Eeuwig ronddolen? Nooit eens terugkeren?
Zal de eeuwige voortgang van de aarde nooit eindigen?
Haar span zet zijn frisse loop voort,
en toch rusten zij nooit, en toch worden zij nooit moe.

"De heethoofdige hengsten van Sol, wier neusgaten vlammen braken,
en wier koperen longen dagelijks vuur uitblazen,
worden na hun taak van twaalf uur stijf en kreupel,
en hun onsterfelijke geesten verflauwen en vermoeien;
aan de voet van de azuren berg eisen hun arbeid
het voorrecht van rust op, waar zij zich terugtrekken
om hun brandende koten te blussen, en hun
vlammende neusgaten in de westelijke diepte te dopen,
en hun vermoeide zielen te verfrissen met krachtherstellende slaap.

"Maar deze monsterlijke knollen, schandelijk verwekt
tussen mensen en duivels, gemaakt voor race of vlucht,
kunnen de ledige wereld voorttrekken zonder
het bed van rust te verwachten, maar reizen met vermaak;
zij, die nooit weg of weer wegen, draven
door stof en vuil, en ploeteren bij nacht en bij dag;
zo ploeteren deze vleesgeworden duivels, wier vrije moeite
wordt gevoed met waterzucht en venusziekten.
Er is geen zweep nodig; maar kracht om de teugels te voeren.

"Arme gevangen wereld! Hoe heeft uw lichtzinnigheid
uw vijanden een rechtmatige aanleiding gegeven tot bedrog!
O, hoe wordt u verraden, zo fraai voortgedreven
in schijnbare triomf naar uw eigen verwarring!
Hoe is uw lege heelal beroofd
van alle ware vreugden door de misleiding van één valse vreugde!

> *Zo heb ik een onontloken maagd gezien, gevoed*
> *met gesuikerde woorden, zo vol dat zij wordt geleid*
> *als een fraai begeleide bruid naar het bed van een valse bankroetier.*

> *"Trek, genadige Heere! Laat Uw arm de wereld niet verlaten,*
> *opgesloten in haar eigen vernuft;*
> *denk aan dat genoegen dat Gij eens had*
> *te midden van de lelies en de zoete bedden van specerijen.*
> *Trek (haal) krachtig aan, Gij wiens hand de macht heeft te remmen*
> *de snelvoetige woede van tienduizend ondeugden;*
> *laat Uw stofverslindende draak niet pochen*
> *dat zijn list heeft gewonnen wat Juda's leeuw verloor;*
> *gedenk wat er is gevraagd; reken na wat het kostte."*

U kunt Quarles niet doorbladeren zonder iets te vinden dat u helpt om beelden en illustraties te maken. Daarom raad ik u aan zeker zijn *Emblems, Divine and Moral* aan te schaffen.

Er is ook zijn boekje *Divine Fancies: Digested into Epigrammes, Meditations, and Observations*. Mijn exemplaar is een kwartoband uit 1633 en is, zoals u ziet, in perkament gebonden. U kunt waarschijnlijk wel een moderne herdruk krijgen. Er staan zeldzame dingen in, en ook goede, zoals bijvoorbeeld de gelijkenissen van het wakkere geweten en de watermolen: —

Over een ontwaakt geweten

> *"Er is een soort geweten dat sommige mensen houden,*
> *dat is als een lid dat door slaap verdoofd is;*
> *dat, zodra het bloed zich verzamelt en het weer wakker wordt,*
> *steekt, prikt en aanvoelt als tien."*

Over een watermolen

> *"De vormelijke christen is als een watermolen:*
> *zolang de sluis niet open is, ligt hij stil;*

> *hij kan helemaal niet werken, hij kan niet dromen van gaan, totdat zijn raderen de stroom vinden.*"

Er zijn genoeg van zulke goede dingen. Het werk is verdeeld in vier boeken. In elk van de eerste drie staan precies honderd "invallen" (*fancies*), maar het vierde boek bevat er honderdzeventien. De schrijver schreef een opmerkelijke opdracht voor zijn boek: "Aan de Koninklijke Knop van Majesteit en het Middelpunt van al onze Hoop en Gelukzaligheid, KAREL, Prins van Groot-Brittannië, Frankrijk en Ierland, Zoon en Erfgenaam van de Hoge en Machtige KAREL, bij de genade van GOD Koning van Groot-Brittannië, Frankrijk en Ierland", en een even buitengewone toespraak tot de gravin van Dorset, de gouvernante van het koninklijke kind. Maar het voorwoord "aan de lezers" van Quarles ligt meer in onze lijn. Het is zelf beeldspraak, en daarom past een uittreksel eruit nu goed. Hij zegt: — "Ik bied u hierbij een bijenkorf aan, beladen, sommige bijen met was en sommige met honing. Wees niet bang te naderen. Er zijn hier geen wespen, er zijn hier geen horzels. Mocht een dartele bij toevallig rond uw oren gonzen, houd dan stand en houd uw handen thuis: niemand zal u steken, tenzij u eerst slaat. Mocht er toch een steken, dan heeft zij honing in haar zakje die u ook zal genezen. In duidelijker bewoordingen: ik bied u een boek van invallen aan, waarin ik, zoals ik er niets in heb om op te scheppen, ook (naar ik hoop) niets zal hebben waarvoor ik moet blozen. Niet alles kan alles aanspreken: als sommige invallen allen bevallen, of alle invallen sommigen, dan is dat meer dan ik verwacht."

In deze modernere tijden is er een boek verschenen waarvan mijn exemplaar de titelpagina mist. Ik heb het eens naar de drukkers gestuurd, en u weet, broeders, dat er merkwaardige geesten zijn die hun verblijf hebben in drukkerijen. Dit boek werd uitgebracht door de heer Tegg en was, geloof ik, het werk van een zekere heer BARBER uit Amerika. Het heet *Religious Emblems, Fables, and Allegories* en heeft een voorwoord van de heer James Smith, een van mijn voorgangers in de kapel aan New Park Street en later predikant in Chel-

tenham. Het werk is niet veel waard; als u het niet vindt, hoeft u niet te huilen. Het bevat enkele van de afschuwelijkste houtsneden die ooit zijn bedacht. De man die ze sneed, zou er voorgoed mee moeten kappen en nooit meer iets moeten snijden. Er is een afbeelding van een jongeman die in een bed van tulpen en rozen ligt, met een boek onder zijn arm, en die vast in slaap is op de rand van een afgrond, die mij voorkomt alsof hij drie- of vierduizend mijl diep gaat. De tekst eronder is: "*Immers zet Gij hen op gladde plaatsen; Gij doet hen vallen in verwoestingen*" (Psalm 73:18). Er staat een gedicht bij, hier is het: —

Vleselijke gerustheid

> *"Zie hier afgebeeld een zacht oplopend terrein,*
> *met vrolijke tulpen en bloeiende rozen gekroond,*
> *waar bloemen van velerlei kleur, vrolijk of schoon,*
> *hun zoetheid vermengen met de zachte lucht;*
> *terwijl zangers van het woud op de vleugel neerduiken*
> *en hun tonen stemmen en de zachtste liederen zingen;*
> *een jongeling ligt te slapen op het rozenbed,*
> *achteloos voor gevaren, zo tot ondergang geleid;*
> *daar is een afschuwelijke afgrond van dikste duisternis,*
> *waar nooit hoop komt, maar duisternis en wanhoop;*
> *één draai, één beweging, en hij rolt in de afgrond,*
> *waar vurige golven azen op de ziel."*

Ik weet niet hoe golven aan de ziel azen, maar ik neem aan dat dat nodig was voor de poëzie. Toch is daar de afbeelding van een jongeman die aan de rand van een afgrond ligt. Er zijn nog veel meer heel merkwaardige dingen in dit boek. Er is een, niet erg mooie, afbeelding van een man die aan een dood lichaam geketend is, ter illustratie van de tekst: "*Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods*?" (Romeinen 7:24). Quarles illustreerde dezelfde tekst door de levende persoon binnen de ribben van een geraamte te plaatsen. Op de afbeelding in dit boek is een vogel te zien die uit een

kooi vliegt, en dit is het gedicht dat de tekst en de afbeelding verklaart: —

De ziel in gevangenschap

> *"Gruwel der gruwelen! Wat een gezicht is dit!*
> *Leven aan de dood geketend, in schrik en wanhoop.*
> *Zo straften wrede tirannen, wanneer zij het veld hadden gewonnen,*
> *gewoonlijk hen die gedwongen waren zich over te geven.*
> *De gewonde gevangene, nog kronkelend van pijn,*
> *moest de diamanten keten dragen*
> *die rond de ledematen van een pas gedode werd gelegd*
> *en de levende aan de rottende dode bond,*
> *totdat het smachtende slachtoffer, door de stank gesmoord,*
> *neerlag en zijn leven in doodsangst uitblies.*

> *"Zo is het met de ziel, door het Woord verlicht,*
> *die het pad ziet dat opwaarts naar God leidt*
> *en graag zou rennen, maar een schurende keten voelt*
> *die hem snel weer naar de wereld terugsleurt;*
> *het lichaam van de verdorvenheid opent zich voor zijn oog,*
> *hij ziet de oorzaak, maar ach! hij kan niet vliegen.*
> *Wie, wie! vraagt hij met bevende, worstelende adem,*
> *zal mij redden van deze vreselijke massa van de dood?*
> *Hij roept nu Mozes aan om zijn keten te breken,*
> *Mozes is doof, hij roept hem tevergeefs aan;*
> *hij roept Jezus aan, wonderbare Naam! Hij hoort,*
> *en breekt zijn keten en verstrooit al zijn vrees.*
> *Nu, als de vogel die uit zijn gevangenis vliegt,*
> *stijgt hij op vleugels van liefde omhoog naar de hemel."*

Een ander boek dat op zijn manier groots is, is dat van Krummacher: *The Parables of Frederic Adolphus Krummacher, translated from the seventh German edition*. Dit is niet de Krummacher die *Elijah and Elisha* schreef, maar de vader van die goede man. Veel stukken in dit boek kunt u niet gebruiken. Het zijn nabootsingen van de geïnspi-

reerde verslagen van bijbelse gebeurtenissen, en ik zou ze niet graag horen herhalen. Ik betwijfel sterk of zoiets geoorloofd is. Ik geef u twee of drie voorbeelden, zodat u weet hoe ze eruitzien:

Johannes en Petrus

"Johannes en Petrus spraken eens over vroeger, toen de Heere nog bij hen was, en ze begonnen ook te spreken over de dag waarop de Heere gezalfd werd in Bethanië. Toen zei Petrus: 'Weet je nog hoe ernstig Christus naar Judas keek, toen die zei: "*Waarom is deze zalf niet verkocht voor driehonderd penningen, en den armen gegeven*?" En naar ons keek Hij vriendelijk, hoewel wij met de woorden van Judas instemden.'

"Toen zei Johannes: 'Ik heb de Meester daarnaar gevraagd. Hij zei toen tegen mij: "Het was niet goed van je om dat te zeggen, maar in de oprechtheid van je hart meende je wat je zei. Hoe kon Ik dan toornig op je zijn en je niet zacht terechtwijzen? Maar het ontbrak Judas aan de voornaamste deugd: waarachtigheid." Zo sprak Hij.' En Johannes voegde eraan toe: 'Heeft hij de Meester niet kort daarna met een kus verraden?'

"Zo sprak de discipel die Jezus liefhad. In de ogen van de ernstige Petrus glinsterden tranen, want hij dacht eraan dat ook hij eens een verrader van de waarheid was geweest."

Ik meen, broeders, dat niemand het recht heeft wie dan ook die in de Schrift genoemd wordt zo'n verhaal in de mond te leggen. Hier is nog een van Krummachers denkbeeldige gesprekken tussen bijbelse personen:

Het wonder

"Op een dag in de lente zat de jonge Salomo onder de palmbomen in de tuinen van zijn vader, de koning, en keek in diepe gedachten naar de grond. Toen kwam Nathan, zijn leermeester, naar hem toe en zei: 'Waarom peins je zo ernstig onder de palmbomen?' De jongeman hief

het hoofd op en antwoordde: 'Nathan, ik zou graag een wonder zien.' De profeet glimlachte en antwoordde: 'Dezelfde wens had ook ik in de dagen van mijn jeugd.'

"'En is hij vervuld?' vroeg de zoon van de koning haastig.

"'Er kwam een man Gods bij mij', vervolgde Nathan, 'met een granaatappelpit in zijn hand. "Zie", zei hij, "wat er uit deze pit zal voortkomen." Toen maakte hij met zijn vinger een gat in de aarde, legde de pit erin en bedekte haar. Toen hij zijn hand terugtrok, weken de wolken uiteen en zag ik twee kleine blaadjes tevoorschijn komen. Maar ik had ze nauwelijks gezien, of ze groeiden samen en werden een ronde stam, omgeven door schors. De stam groeide voor mijn ogen en werd hoger en dikker.

"'Toen zei de man Gods tegen mij: "Let op!" En terwijl ik keek, zag ik zeven takken uit de stam voortkomen, als de zeven armen van de kandelaar op het altaar.

"'Ik stond verbaasd, maar de man Gods gebaarde mij te zwijgen en op te letten. "Zie", zei hij, "nieuwe scheppingen zullen beginnen." Toen schepte hij water in de holte van zijn hand uit het beekje langs de weg en sprenkelde driemaal over de takken. En zie, nu waren de takken bedekt met groene bladeren, zodat een koele schaduw en zoete geuren ons omringden. "Vanwaar", riep ik, "komt deze geur en deze verkwikkende schaduw?"

""Zie je niet", zei de man Gods, "de karmozijnrode bloemen die uit het groene loof barsten en in trossen hangen?" Ik wilde spreken, maar een zachte bries bewoog de bladeren en strooide de bloemen om ons heen, zoals wanneer sneeuw uit de wolken neerdaalt. De vallende bloemen hadden nauwelijks de grond bereikt, of ik zag de rode granaatappels tussen de bladeren hangen, zoals de amandelen aan de staf van Aäron.

"'Daarna liet de man Gods mij achter, verloren in verbazing.'

"Nathan zweeg, en Salomo vroeg haastig: 'Waar is hij? Hoe heet die man Gods? Leeft hij nog?'

“Toen antwoordde Nathan: ‘Zoon van David, ik heb je over een visioen verteld.’ Toen Salomo die woorden hoorde, was hij bedroefd in zijn hart en zei: ‘Hoe kun je mij zo bedriegen?’

“Maar Nathan antwoordde: ‘Ik heb je niet bedrogen, nakomeling van Isaï. Zie, in de tuin van je vader kun je in werkelijkheid zien wat ik je vertelde. Gebeurt hetzelfde niet met de granaatappelbomen en met alle andere bomen?’

“‘Ja’, zei Salomo, ‘maar ongemerkt en over een lange tijd.’ Toen antwoordde Nathan: ‘Is het minder een werk van goddelijke invloed omdat het in stilte en onopgemerkt gebeurt? Mij lijkt het des te goddelijker. Leer de natuur en haar werking kennen. Dan zul je graag in een hogere macht geloven en niet meer verlangen naar een wonder door mensenhand.’

“De jonge koningszoon stond een tijdje in gedachten en zweeg. Toen wendde hij zich tot de profeet en zei: ‘Ik dacht aan het wonder waarvan het boek van de wet getuigt: de uitlopende en bloeiende amandelstaf van Aäron. Zie, over zo’n wonder sprak ik. Het was een dorre stok, net als de staven van de andere stammen van Israël, en toch bloeide en knopte hij in één nacht en droeg amandelen in de tabernakel. Bloeit hij nog?’ vroeg Salomo. En Nathan antwoordde en zei: ‘Zeker, in het priesterschap van Aäron en zijn stam, en op zijn tijd zal hij nog mooier bloeien en uitlopen. Want is het niet iets onsterfelijks en hemels, door Jehova verordend, een teken van Zijn barmhartigheid en van Zijn verbond, waarvan de amandelstaf getuigde?’ ‘Ik versta je woorden, man Gods’, zei de jongeman blozend. ‘Als het hemelse en onsterfelijke zich moet openbaren, dan moet de dode amandeltak, hoewel hij geen wortel en geen sap heeft, bloeien als in de dagen van de lente.’

“‘En ook ik versta jou, Jedidja’, antwoordde Nathan. Hij glimlachte vriendelijk naar de zoon van de koning en greep zijn hand.”

Dat zou een heel mooie gelijkenis zijn geweest als ze zonder het gesprek tussen Nathan en Salomo was gegeven. Ik geef u nog maar één van deze gelijkenissen:

De dood van Abraham

"Toen de dagen van Abraham, de godvruchtige aartsvader, ten einde liepen, ging hij oud en levensmoe op zijn bed liggen. Hij riep zijn kinderen en kleinkinderen bij zich, en zij gingen in een kring om hem heen staan. Toen sprak de aartsvader met een vrolijk gelaat: 'Kinderen, de God in Wie ik heb geloofd, roept mij nu!' En hij zegende hen. Maar zijn kinderen weenden en zeiden: 'Ach, mocht het uur nog eenmaal aan u voorbijgaan!'

"Maar hij antwoordde: 'Niet zo, mijn geliefden. Als ik al de dagen van mijn leven voor Gods aangezicht in oprechtheid en liefde heb gewandeld, hoe zou ik dan aarzelen naar Hem toe te gaan nu Hij mij roept?' En toen hij dit gezegd had, boog hij het hoofd en gaf de geest. En de gestalte van de dode was als de gestalte van iemand die slaapt."

Welnu, naar mijn mening is dit soort schrijven niet toelaatbaar. Sommigen zullen het misschien bewonderen, maar ik heb ernstige vragen bij de gepastheid ervan. Hier wordt heilige grond betreden op een manier die mij niet juist voorkomt. Toch zijn veel van Krummachers gelijkenissen, op deze uitzondering na, opmerkelijk mooi. Deze is bijzonder fraai:

Het roodborstje

"Midden in de winter kwam een roodborstje aan het raam van een vrome boer, alsof het graag binnen wilde komen. Toen opende de boer zijn raam en nam het vertrouwelijke diertje vriendelijk in zijn huis op. Het pikte de kruimels op die van zijn tafel vielen, en zijn kinderen hadden het vogeltje lief en koesterden het. Maar toen de lente terugkeerde en de struiken en bomen blad kregen, opende de boer zijn raam en vloog de kleine gast naar het nabije bos, bouwde zijn

nest en zong vrolijk. En zie, toen de winter terugkwam, keerde het roodborstje terug naar het huis van de boer, en nu kwam zijn maatje mee. De man en zijn kinderen waren heel blij toen ze de twee vogeltjes zagen, die hen met hun heldere ogen zo vertrouwelijk aankeken. En de kinderen zeiden: 'De vogeltjes kijken naar ons alsof ze iets willen zeggen.' Toen antwoordde hun vader: 'Als ze konden spreken, zouden ze zeggen: vriendelijk vertrouwen wekt vriendelijk vertrouwen, en liefde wekt liefde.'"

Dat is een allerliefst gelijkenisje. Hier is er nog een:

Het licht van huis

"Een reiziger haastte zich uit een ver land naar zijn vaderland. Zijn hart was vol hoop en vreugde, want hij had zijn ouders en broers al vele jaren niet gezien, en daarom reisde hij met grote spoed. Maar toen hij in de bergen was, overviel hem de nacht, en het was zo donker dat hij de staf in zijn hand nauwelijks kon zien. Toen hij in het dal kwam, raakte hij de weg kwijt en dwaalde lang naar rechts en naar links. Toen werd hij heel bedroefd en zuchtte: 'Ach, mocht er toch een mens mij tegemoetkomen om mij uit deze nood te helpen en mij op de goede weg te brengen! Wat zou ik dankbaar zijn!' Zo sprak hij, en hij bleef staan wachten op een gids. Terwijl de vermoeide pelgrim daar stond, vol twijfel en angst, zie, daar scheen van verre een flikkerend licht door de duisternis, en de schemer ervan leek hem lieflijk in de donkere nacht. 'Wees welkom', riep hij uit, 'boodschapper van vrede! Je verzekert mij dat er een mens in de buurt is. Je zwakke schijnsel in de duisternis van de nacht is mij zoet als de zonsopgang.' Hij haastte zich naar het verre licht, in de veronderstelling dat hij de man zag die het droeg. Maar zie, het was een dwaallicht dat uit een moeras opsteeg en boven de stilstaande poel zweefde. Zo kwam de man dicht bij de rand van het verderf.

"Plotseling riep een stem achter hem: 'Sta stil, anders ben je een dode man!' Hij bleef staan en keek om. Het was een visser die hem

vanuit zijn boot toeriep. 'Waarom', vroeg hij, 'zou ik het vriendelijke leidende licht niet volgen? Ik ben de weg kwijt.' 'Het leidende licht', zei de visser, 'noem je dat zo, dat bedrieglijke schijnsel dat de dwaler naar gevaar en verderf lokt? Boze onderaardse machten brengen uit de stinkende moerassen de nachtelijke damp voort die de glans van het vriendelijke licht nabootst. Zie hoe rusteloos het rondfladdert, dat boze kind van nacht en duisternis.' Terwijl hij zo sprak, verdween het bedrieglijke licht. Toen het gedoofd was, bedankte de vermoeide reiziger de visser hartelijk omdat hij hem had gered. En de visser antwoordde en zei: 'Moet de ene mens de andere in dwaling laten en hem niet op de goede weg helpen? Wij hebben beiden reden God te danken: ik, dat Hij mij tot werktuig maakte om jou goed te doen, en jij, dat ik was bestemd om op dit uur in mijn boot op het water te zijn.'

"Toen verliet de goedhartige visser zijn boot, vergezelde de reiziger een eind en bracht hem op de goede weg naar het huis van zijn vader. Nu liep hij opgewekt verder, en al spoedig scheen het licht van huis door de bomen met zijn stille, bescheiden glans, en het was hem dubbel welkom na de moeiten en gevaren die hij had doorstaan. Hij klopte aan, de deur ging open, en zijn vader en moeder, broers en zusters kwamen hem tegemoet, vielen hem om de hals en kusten hem, schreiend van vreugde."

Het is nogal lang en sterk beschrijvend, maar er staan mooie dingen in, en ook nuttige lessen.

Hier is nog een gelijkenis van Krummacher:

De gids

"Een wandelaar moest een lange en gevaarlijke tocht maken over een ruw en rotsachtig gebergte, en hij kende de weg niet. Hij vroeg de weg aan een reiziger van wie hij hoorde dat die langs ditzelfde pad was gekomen. De reiziger wees hem de weg duidelijk en nauwkeurig aan, met alle zijpaden en afgronden waarvoor hij zich moest hoeden en de rotsen die hij moest beklimmen. Bovendien gaf hij hem een

blad papier waarop dit alles kundig en nauwkeurig stond beschreven. De wandelaar lette daar aandachtig op, en bij elke bocht en elk zijpad woog hij de aanwijzingen en beschrijvingen van zijn vriend zorgvuldig af. Flink ging hij voort, maar hoe verder hij kwam, des te steiler leken de rotsen, en de weg leek zich te verliezen in de eenzame, troosteloze kloven. Toen begaf hem de moed. Angstig keek hij op naar de oprijzende grijze rotsen en riep: 'Het is onmogelijk voor een mens zo'n steil pad te beklimmen en over deze ruwe rotsen te klauteren. Alleen de vleugels van adelaars en de voeten van de berggeit kunnen dat.' Hij keerde zich af, van plan terug te gaan langs de weg die hij gekomen was, toen hij plotseling een stem hoorde roepen: 'Houd moed en volg mij!' Hij keek om, en tot zijn blijde verrassing zag hij de man die hem de weg had gewezen. Hij zag hem rustig en vastberaden lopen tussen de kloven en afgronden en de bruisende bergbeken. Dat gaf hem nieuw vertrouwen, en hij volgde hem met kracht. Vóór de avond hadden ze de berg beklommen, en een lieflijk dal waar mirte- en granaatappelbomen bloeiden, ontving hen aan het einde van hun pelgrimstocht. Toen bedankte de opgewekte wandelaar zijn vriend en zei: 'Hoe kan ik je mijn dankbaarheid uitdrukken? Je hebt mij niet alleen op de goede weg geleid, maar mij ook kracht en moed gegeven om vol te houden.' De ander antwoordde: 'Zo is het niet. Ben ik niet een wandelaar zoals jij, en ben jij niet dezelfde man als eerst? Je hebt alleen door mijn voorbeeld gezien wat je bent en wat je kunt doen.'" Hoe mooi zou u die gelijkenis kunnen gebruiken om te laten zien hoe Jezus Christus ons grote kracht geeft, niet alleen door voorschriften maar ook door Zijn voorbeeld. Hij wijst ons niet alleen de weg, maar gaat met ons mee op die weg en laat ons zien waarheen wij moeten gaan en wat wij moeten doen.

Deze fragmenten geven u een indruk van Krummachers stijl. Er staan nog veel meer heel mooie gelijkenissen in zijn boek. Ik heb er nog twee aangestreept die ik u volgens mij moet voorlezen:

De magneetnaald

"Een genootschap van geleerde mannen liet een schip bouwen en besloot een reis te maken om de wonderlijke aard en eigenschappen van de magneetnaald te ontdekken. Toen het schip zeilklaar was, gingen ze aan boord en namen een groot aantal boeken en allerlei instrumenten mee. Daarna plaatsten ze een magneetnaald in het midden en onderzochten en bestudeerden haar. Zo voeren ze heen en weer, kijkend naar de naald, en ieder had zijn eigen mening over de verborgen kracht die de naald beweegt.

"Sommigen noemden deze geheime kracht een stroom, anderen een ademtocht, weer anderen een geest. Sommigen beweerden dat zij van het zuiden naar het noorden werkte, anderen van het noorden naar het zuiden. Zo ontstond onder de geleerden een hevige twist, en zij zeilden heen en weer over de oceaan en maakten ruzie met elkaar. Plotseling voelden ze een ruwe schok en hoorden ze een zware krak. Het schip was op een rots gelopen en uiteengebarsten, en de golven stroomden onstuimig naar binnen. Toen werden de geleerden allen door grote schrik en verwarring bevangen. Ze lieten de naald in de steek, sprongen overboord en redden zich op de rotsen. Het schip werd door de golven verzwolgen.

"Nu zaten ze op de kale rotsen, doorweekt van het zoute water, en riepen elkaar toe dat er op de magneetnaald niet te rekenen viel!"

Krummacher geeft geen verklaring bij deze gelijkenis. Maar als u de godsdienst als de naald beschouwt, ziet u mensen die erover vechten en twisten. Ze volgen haar goddelijke leiding niet en geven zich er niet aan over. Als het dan misgaat, roepen de mensen: "Ach, dat is nu uw godsdienst!" Nee, deze geleerden maakten geen juist gebruik van de naald. Als ze de aanwijzing van de naald hadden gevolgd, zo ontdekt hadden welke kant ze opvoeren en een goede zeekaart hadden geraadpleegd, dan was het goed gekomen. Hun eigen dwaasheid bracht hen in het ongeluk.

Dat is een gelijkenis van hoge orde, let wel, en voor het vertellen ervan vanaf de kansel is een superieure geest nodig, zoals u allen, broeders, bezit.

Een andere gelijkenis van soortgelijke aard is de laatste die ik u uit Krummacher zal geven:

De loop van de beek

"'Zie de loop van die beek daar', zei een leraar tegen zijn leerlingen. Krachtig en kalm stroomt ze door het dal en de weiden en weerspiegelt het beeld van de blauwe hemel in de spiegel van haar heldere golven. Ze bevochtigt de wortels van de bomen en struiken die aan haar oever groeien, en haar koele dampen verkwikken de bloemen en grashalmen rondom.

"'Dan stroomt ze door een dor stuk land vol zand en grind, en daar houdt haar zegen op.

"'Toch blijft ze dezelfde heldere beek, vol zegen, ook al geniet niemand van haar mildheid.

"'Zie, een wild zwijn stormt erin, de glinsterende golven splijtend. Het dier drinkt van het water, dat zijn gloeiende flanken verkoelt. Het slijk dat door de plotselinge beroering is opgewoeld, zakt weer naar de bodem. Nu buigt een vermoeide wandelaar zich over het heldere kristal, lest zijn dorst en verkoelt zijn gloeiende voorhoofd. Dan haast hij zich verder, verkwikt en dankbaar.

"'Waar is de bron en oorsprong van de lieflijke beek?

"'Kijk daarboven! Zie je de oprijzende top van de berg en de grot, omringd door ruwe rotsen? Daar, in de diepe schoot van de aarde, is de verborgen bron van de beek.

"'Maar vanwaar komen de nooit opdrogende bron en de onuitputtelijke toevoer?

"'Zie, de top van de berg raakt het gewelf van de hemel, gehuld in dauwachtige wolken.

"'Waar is het einde van de beek?

"'Steeds wassend terwijl ze voortstroomt, valt ze in de armen van de oceaan, en vandaar keert ze terug naar de wolken.'

"Zo sprak de meester, en zijn leerlingen herkenden daarin het beeld van de hemelse liefde en haar werking op aarde."

Voor goede gelijkenissen beveel ik u nog eens aan Spencers *Things New and Old*, dat ervan wemelt en ook rijk is aan de zinnebeelden en toelichtingen die ik u al uit zijn bladzijden heb voorgelegd. Hier is een leerzame gelijkenis over wespen en bijen:

Een luiaard die voor de geringste verleiding bezwijkt

"Zet een glas met een nauwe opening vlak bij een bijenkorf, en u zult spoedig zien hoe bedrijvig de wespen erheen komen, aangelokt door de geur van het zoete vocht dat er als lokaas in is gedaan. Zie hoe gretig ze in de opening kruipen en plotseling van die gladde steilte neervallen in die waterige val, waaruit ze nooit meer kunnen opstijgen. Na wat vergeefse moeite en vermoeidheid verdrinken ze en sterven. Nu is er geen enkele van de bijen die er ook maar naar kijkt. Ze gaan recht naar hun korf, zonder acht te slaan op zo'n aanlokkelijk lokaas. Zo worden ledige en slecht gezinde mensen gemakkelijk meegetrokken door elke verleiding. Ze hebben zowel tijd als lust om elke zoete lokstem tot zonde te ontvangen en gaan baldadig hun eigen goddeloze begeerten na, totdat ze in onherstelbare verdoemenis vallen. Maar de ijverige en arbeidzame christen, die zijn eerlijke beroep krachtig en gewetensvol uitoefent, is vrij van het gevaar van die dodelijke verlokkingen en legt een voorraad honing van troost aan tegen de winter van het kwaad."

Stel dat u Spencers *Things New and Old* hebt, en stel dat u vernuft hebt, wat niet helemaal hetzelfde is. Dan raad ik u aan *Gotthold's Emblems: or, Invisible Things Understood by Things that are Made* te kopen, van Christian Scriver, predikant te Maagdenburg in 1671. Een betere belegging kunt u niet doen, zelfs niet als u trouwt. Dat kan trouwens een slechte belegging blijken als u het te vroeg doet, of niet

verstandig. Deze Engelse vertaling van Gotthold werd oorspronkelijk uitgegeven door de heren T. and T. Clark te Edinburgh, in twee delen, maar nu is er een goede uitgave in één deel. Er staat voor elke dag van het jaar een zinnebeeld in, met een overdenking erbij. Sommige zinnebeelden van Gotthold kunnen niet juist onder de gelijkenissen worden gerekend. Er zijn zinnebeelden bij, andere zijn echte fabels, enkele zijn uitgebreide beeldspraak, maar er zijn ook veel gelijkenissen. Neem deze, waarin een zwakke maag het beeld is van een teer geweten.

De zwakke maag (9 februari)

"Een vrome man klaagde over pijn in zijn maag, en toen hem naar de oorzaak werd gevraagd, antwoordde hij: 'Ik was onlangs op een feestmaal, waar er hardnekkig bij mij op werd aangedrongen te eten, en daardoor at ik meer dan mijn gewone maat. Het gevolg is dat mijn maag boos is en zich wil wreken en mij wil straffen.' Gotthold merkte op: Let op het zinnebeeld dat u in uzelf hebt van vrome en gewetensvolle mensen. Zij kunnen de geringste overmaat niet verdragen. Niet alleen hebben zij oprecht berouw over daadwerkelijke zonde, maar ze worden ook ziek als ze zich aan de minste nalatigheid schuldig hebben gemaakt. Hun hart bonst, hun geweten steekt en beklemt hen, en ze vinden geen rust voordat ze door ware boetvaardigheid met God verzoend zijn door Christus."

Als ik u nog een of twee zinnebeelden van Gotthold voorlees, zult u begrijpen hoe het kwam dat de schrijver, Christian Scriver, zo populair was. In het voorwoord van de vertaler lezen we dat "de koningin van Zweden (in die tijd het eerste en machtigste protestantse koninkrijk ter wereld) hem uitnodigde haar geestelijk leidsman en hofprediker te Stockholm te worden, en weende en ontroostbaar was toen hij, de zwakten van de ouderdom voelend en gedreven door bescheidenheid en gehechtheid aan zijn kudde en zijn zwaar beproefde vaderland, de eervolle roeping afsloeg." Naar ik meen is er in de chris-

telijke wereld nooit een boek zo goed verkocht als *Gotthold's Emblems*, behalve Bogatsky's *Golden Treasury* en enkele Engelse boeken, zoals Doddridge's *Rise and Progress of Religion in the Soul* en Baxters *Saint's Everlasting Rest*. Hier is nog een zinnebeeld van Gotthold:

Bezonken slijk (24 april)

"In een vat vol modderig water zakte de troebelheid zichtbaar naar de bodem, en het water werd steeds zuiverder, totdat het ten slotte volkomen helder leek. De geringste beweging bracht het bezinksel echter weer naar boven, en het water werd weer dik en troebel als eerst. Hier hebben we, zei Gotthold toen hij het zag, een zinnebeeld van het menselijk hart. Het hart zit vol slijk van zondige lusten en vleselijke begeerten, en het gevolg is dat er geen zuiver water uit kan vloeien, dat wil zeggen goede en heilige gedachten. Het is in waarheid een modderkuil en poel van zonde, waarin allerlei lelijk gedierte wordt gekweekt en rondkruipt. Menigeen laat zich echter door dat hart misleiden en stelt zich zijn hart nooit half zo slecht voor als het werkelijk is, omdat zijn lusten soms rusten en als het ware naar de bodem zakken. Bij zulke gelegenheden zijn zijn gedachten ogenschijnlijk vroom en heilig, zijn verlangens zuiver en matig, zijn woorden liefdevol en stichtelijk, en zijn werken nuttig en christelijk. Maar dit duurt slechts zolang hij niet beroerd wordt. Ik bedoel: zolang hij geen gelegenheid of prikkel tot zonde heeft. Laat die zich voordoen, en de wereldse lusten komen zo dik naar boven dat al zijn gedachten, woorden en werken niets dan slijk en onreinheid laten zien. De een is zachtmoedig zolang hij niet wordt dwarsgezeten. Dwarsboom hem, en hij is als buskruit dat door de kleinste vonk ontbrandt en met een luide knal en verwoestend gevolg oplaait. Een ander is matig zolang hij geen vrolijke makkers heeft, een derde kuis zolang de ogen van mensen op hem gericht zijn.

"Ach, mijn God! Hoe vaak heb ik me verbeeld dat de wereld en al haar lusten duizend mijlen ver weg waren, en toch daarna ontdekt

dat zij, als een listige vijand, zich slechts rustig had gehouden om mij onverhoeds aan te vallen en te verleiden. Vaak heb ik in de omgang met U plechtig beloofd dat ik hoffelijk en vriendelijk zou zijn tegen de man door wie ik was gekrenkt, en dat ik dat in mijn gedrag zou tonen. Ja, als het op dat moment van mij was gevraagd, zou ik mijn beloften met zoveel eden als men maar wilde hebben bevestigd. En toch heb ik daarna ontdekt dat de aanblik van hem alleen mijn hart al zo hevig in beroering bracht dat er niets in te zien was dan het slijk van vijandschap. O mijn God, '*ontzondig mij met hysop, en ik zal rein zijn; was mij, en ik zal witter zijn dan sneeuw*!' '*Schep mij een rein hart*' (Psalm 51:12)."

Dat is nu een heel genadige gedachte, mooi uitgedrukt. Gottholds zinnebeelden zijn allemaal zo zoet, vol inhoud en merg. Hier is er nog een:

De bedorven pen (25 april)

"Een dame van stand moest een brief schrijven. Ze nam een pen op die ze daarvoor ongeschikt vond, en probeerde hem bij te snijden. Daarbij maakte ze echter een vlek op het papier, en dat maakte haar zo kwaad dat ze de pen met geweld op de tafel sloeg en hem bederf. Gotthold zag het gebeuren en zei met een glimlach: Niets is gewoner in het leven dan mensen op deze manier te zien handelen. Ze gooien hun werktuigen weg, breken en vernielen ze, wanneer die hun niet naar wens dienen. Daarmee tonen ze echter slechts hoe rechtvaardig en billijk het zou zijn als de Allerhoogste Bewerker van alle goede dingen, Die wil dat wij de werktuigen van Zijn genade en wil zijn, maar ons nutteloos en zelfs weerspannig en ongehoorzaam vindt, ons in Zijn toorn zou verwerpen en in Zijn hete ongenoegen aan stukken zou slaan. Waarom zou dat bij Hem verkeerd zijn, wat bij ons juist lijkt? Maar Hij is God en geen mens, en Zijn barmhartigheid is zo groot en zo teder dat Hij de hittigheid van Zijn toorn niet uitvoert en niet terugkeert om ons geheel te verderven. (Hosea 11:8, 9.)

"U God van barmhartigheid, ik kan mij geen betere voorstelling vormen van Uw lankmoedigheid dan door mijn eigen korte leven te overzien en de rijke betoning ervan aan mijzelf op te merken. Maar als ik me de grote menigte ongelovigen voorstel die U dagelijks en elk uur beledigen en toch voortdurend Uw goedheid begeren en voortdurend genieten, dan zinkt mijn ziel als in een diepe oceaan, en het enige waarover ik treur, is dat er iemand is die U niet liefheeft, U Die de liefde zelf bent."

Ik hoop dat u uit deze fragmenten, die goede voorbeelden zijn, zult leren dat *Gotthold's Emblems* van onschatbare waarde voor u zullen zijn.

Er is een boekje, getiteld *Spiritual Fables, Apologues, and Allegories, in Prose and Verse*, door E. B., in 1869 uitgegeven door de heren Reeves and Turner. De goede man die het schreef, heeft zijn naam niet voluit gezet maar alleen zijn initialen gegeven: E. B. Ik weet echter toevallig dat hij Edwin Bowden heette en dat hij een invalide predikant van de Congregationalisten was te Heavitree, bij Exeter. Zijn werk is een boek met fabels, maar de fabels zijn heel goed, en die welke geen fabels zijn, zijn gelijkenissen. Hier is er een:

Kamilles

"'U ruikt heerlijk geurig', zei het Grindpad tegen een bed Kamillebloemen onder het raam. 'Er is op ons getreden', antwoordden de Kamilles. 'Komt het daardoor?' vroeg het Grindpad. 'Als er op mij getreden wordt, geeft dat geen zoete geur.' 'Onze aard is anders', antwoordden de Kamilles. 'Grindpaden worden alleen maar harder doordat er op ze getreden wordt. Maar het effect op onszelf is dat wij, als wij worden platgedrukt en gekneusd terwijl de dauw erop ligt, de zoete geur afgeven die u nu opmerkt.' 'Heel prettig', antwoordde het Grind."

Dat is geen fabel, ziet u: de kamille ruikt wel als erop getreden wordt, de grindpaden niet.

Dit is nog een van de geestelijke fabels van de heer Bowden:

Eb en vloed

"'Moeder', zei een klein Napje dat aan de rots vastzat, 'Moeder, wat is er van de zee geworden? Ik ben hier zo droog.' 'Er is niets ongewoons gebeurd, kind', zei het oude Napje liefdevol. 'Ach, het was zo fijn om in het diepe water te zijn', zei het kleintje. 'Is de zee helemaal weg?' 'Ze komt straks wel terug, schat', antwoordde het vriendelijke oude Napje, dat lange ervaring had met eb en vloed. 'Maar ik heb zo'n dorst en ben bijna flauw, de zee is al zo lang weg.' 'Wacht nog maar even in hoop, kleintje. Houd je stevig vast aan de rots, en het getij zal spoedig bij ons terugkomen.' En het kwam, het kwam spoedig. Het rolde de kust op en ruiste over het zand, maakte kleine plassen en vormde kleine riviertjes in de holten. Toen rolde het tegen de rotsen op en kwam ten slotte bij het Napje, overspoelde het met zijn verkwikkende water en voorzag zo overvloedig in zijn behoeften dat het in vrede insliep en zijn moeiten vergat.

"Het godsdienstige gevoel heeft zijn eb en vloed. Maar wanneer de vroegere voelbare vertroostingen verdwenen zijn, is het toch een steun en veiligheid voor de ziel zich vast te blijven houden aan de onbeweeglijke, onveranderlijke rots, Christus Jezus. De liefde rouwt om de afwezigheid van geestelijke genietingen. '*Heeft God vergeten genadig te zijn? Heeft Hij Zijn barmhartigheden door toorn toegesloten? … voortaan niet meer goedgunstig zijn? … Houdt Zijn goedertierenheid in eeuwigheid op?*' (Psalm 77:8-10.) Dan beteugelt het geloof de vrees en bemoedigt het het vertrouwen op God: '*Wat buigt gij u neder, o mijn ziel! en wat zijt gij onrustig in mij? Hoop op God, want ik zal Hem nog loven; Hij is de menigvuldige Verlossing mijns aangezichts, en mijn God.*' (Psalm 42:12.)"

Hier is nog een fragment uit het boek van E. B.:

Week worden

"'Onverklaarbaar is dit!' zei de Was, terwijl hij smeltend van de vlam op het papier eronder druppelde. 'Wees niet bedroefd', zei het Kaars-

je, 'ik ben er zeker van dat alles goed is.' 'Ik heb nog nooit zo'n pijn gehad!' riep de Was, terwijl hij bleef druppelen. 'Het is niet zonder goede bedoeling en het zal goed aflopen', antwoordde het Kaarsje. De Was kon op dat ogenblik niet antwoorden vanwege een sterke druk. Toen hij weer opkeek, droeg hij een prachtige afdruk, het evenbeeld van het zegel dat op hem was gedrukt. 'Ach! Nu begrijp ik het', zei de Was, niet langer in lijden, 'ik werd week gemaakt om deze lieflijke, duurzame afdruk te ontvangen. Ja, nu zie ik dat alles goed was, want het heeft mij de prachtige gelijkenis gegeven die ik anders niet had kunnen krijgen.'

"Verdrukkingen zijn in de hand van de Heilige Geest middelen om het hart week te maken, zodat het hemelse indrukken kan ontvangen. Job zei: '*God heeft mijn hart week gemaakt*' (23:16). Zoals de Was in zijn van nature harde toestand de afdruk van het zegel niet kan opnemen en gesmolten moet worden om ontvankelijk te worden, zo wordt de gelovige door geheiligde beproevingen toebereid om de goddelijke gelijkenis te ontvangen en te dragen. '*In Welken gij ook, nadat gij geloofd hebt* (zegt de apostel), *zijt verzegeld geworden met den Heiligen Geest der belofte*' (Efeze 1:13), '*Die ons ook heeft verzegeld, en het onderpand des Geestes in onze harten gegeven*' (2 Korinthe 1:22)."

Ik heb Withers *Emblems* sterk horen aanbevelen, maar ik kan me bij die aanbeveling niet aansluiten. De titel van het boek is nogal merkwaardig: A *Collection of Emblems, Ancient and Moderne: Quickened with Metricall Illustrations, both Morall & Divine: and Disposed into Lotteries, that Instruction, and Good Counsell, may bee furthered by an Honest and Pleasant Recreation*, door George Wither. Sommige prenten boven aan de bladzijden zijn opmerkelijk, maar de zinnebeelden zijn naar mijn mening heel pover. Ik heb het boek doorgekeken om te zien of er iets in stond dat de moeite van het voorlezen waard was, en ik vond deze gelijkenis:

De reiziger op het ijs

> *"Een reiziger, die zich moet wagen*
> *zijn weg te zoeken over een bevroren meer,*
>
> *beproeft met tijd en zorg eerst*
>
> *de glasachtige gladheid van die ijsweg,*
>
> *opdat hij niet uitglijdt door te snel te lopen*
>
> *of het knisperende wegdek breekt door zijn haast.*
>
> *Zo (bij gebrek aan beter opletten)*
>
> *loopt hij het onheil op van onbezonnen spoed.*
>
> *Wij zijn allen reizigers, en wij allen*
>
> *hebben vele doorgangen die even gevaarlijk zijn*
>
> *als bevroren meren, en wij betreden gladde wegen*
>
> *waarop ons leven snel verbeurd kan worden*
>
> *(met al onze hoop op eeuwig leven ook),*
>
> *tenzij wij goed overwegen wat wij doen.*
>
> *Er is geen eigen weg of openbaar pad*
>
> *dat geen hobbels, gaten of gladheid heeft,*
>
> *waardoor wij onheil ontmoeten, tenzij*

wij hem lopen met standvastige waakzaamheid.

De treden naar eer staan op torens

van smeltende sneeuw en ijspegels,

en wie niet behoedzaam over hun toppen gaat,

glijdt plotseling van al zijn hoop af.

Ja, zelfs die weg die zeker en heilig is

en de geest leidt weg van ijdelheid en dwaasheid,

wordt door zoveel andere paden gekruist

dat hij door overhaasting snel verloren kan gaan,

tenzij wij goed beraadslagen over

de sporen waarin onze voorouders zijn gegaan.

En wie met meer haast dan zorg zal rennen,

kan de weg verliezen waarop hij goed begon."

Ten slotte is er een boek getiteld *Moral Emblems, with Aphorisms, Adages, and Proverbs of All Ages and Nations, from Jacob Cats and Robert Farlie*, uitgegeven door de heren Longman, Green, and Co. Farlie schreef een boek over kaarsen, dat mij veel heeft geholpen bij de voorbereiding van mijn lezing over "Preken in kaarsen". Jacob Cats, een Nederlander, schreef een boek over zinnebeelden, en de heer Richard Pigot heeft ze in het Engels vertaald. Het werk is uitgegeven met prachtige gravures en luisterrijk drukwerk, in een heel fraaie band, voor ongeveer vijfentwintig of dertig shilling. Daarom denk ik

niet, broeders, dat het voor de meesten van u bereikbaar is. Voor dat bedrag kunt u immers veel boeken kopen die nuttiger voor u zijn. Er staan heel veel goede dingen in, heel goede spreuken, fabels enzovoort, hoewel misschien niet zo goed als enkele die u vanmiddag hebt gehoord. Ze zijn in dichtvorm. Hier is er een:

Haast u langzaam

> *"De perzikboom, uit al te grote haast*
> *om zijn bloesems aan de zon te tonen,*
>
> *geeft zijn mooie bloei aan verspilling prijs*
>
> *voordat de lentevorst voorbij is.*
>
> *Veel wijzer is de moerbei,*
>
> *die pas aan haar bladeren denkt*
>
> *wanneer elke boom groene bladeren heeft*
>
> *en de rozen beginnen te bloeien.*

> *Zij zullen zeker succes en lof oogsten*
> *die, geleid door de regel van het verstand,*
>
> *de gepaste dingen doen op gepaste dagen*
>
> *en zich kleden zoals het seizoen het best past."*

Hier is nog een zinnebeeld van Jacob Cats:

Eén rotte appel besmet alle andere in de mand

> *"Mooie meid, die zo vaak hier voorbijkomt*

om van mij uw fruit te kopen,

als dank voor uw vriendelijkheid, bid ik u,

voordat u mijn fruit proeft,

luister naar wat ik te zeggen heb,

want ik zou graag een dienst bewijzen

aan wie vandaag van mij koopt,

goede klanten zoals u.

Vele jaren heb ik fruit verkocht
en ik ken de aard ervan goed,

evenals van elk kruid en elke wortel

die in de tuin groeien.

En dit heb ik ondervonden, en ook gehoord

van allen die fruit hebben gekweekt:

hoe mooi en vers het ook lijkt om te zien,

het goede houdt zich apart het best.

Een rotte peer, hoe gering
het teken van bederf ook is,

moet, zodra zij in het oog valt,

meteen worden weggegooid.

Want hoe klein de schade ook is,

in korte tijd heb ik gezien

dat het bederf zich vaak aan alles meedeelt

vanuit die ene peer alleen.

Ik had een partij jargonelle-peren,
zo gezond als fruit maar kan zijn,

en alle kregen de rot van één appel

en werden voor mij een droevig verlies.

Er is ook geen vrucht die ooit groeide

die, als ze in enig deel bedorven is,

niet spoedig alles bederft wat dichtbij is.

Neem deze waarheden dus ter harte!

Eén bedorven druif kan de tros bederven,

een beschimmelde aar de korenschoof,

een schurftig schaap met rot en zweren

besmet en doodt de beste kudde.

Daarom, meisje, wil ik dat u weet
welk kwaad het kwade contact brengt

aan alle beste vruchten die groeien

en aan de mooiste meisjes, zoals aan al het andere.

Zoek alleen alles wat goed is om te leren,

keer uw oren af van kwade raad,

want hoe mooier de vrucht is,

hoe groter haar behoefte aan zorg."

Het laatste zinnebeeld, van Cats, is nauwelijks geestelijk te noemen. Maar het zal u laten zien dat u niet bang hoeft te zijn voor de publieke opinie, en het zal u herinneren aan iets waarvan ik mijn volle deel heb gehad en dat ook u op zijn tijd ten deel kan vallen:

De gans sist goed, maar bijt niet

"Toen ik deze ganzen voor het eerst zag en hoorde
hoe fel ze naar mij sisten,

vluchtte ik overweldigd van angst voor de vogel

en meende daarin te zien

een gevleugeld beest of een wrede draak

met een verpestende adem

die alleen al, zo had ik horen vertellen,

ontzetting en dood kon verspreiden.

Eindelijk, ondanks hun snauwend gesis,

voelde ik in mijn borst

een vreemd besluit om mijn vlucht te staken

en hen zo goed mogelijk te weerstaan.

Dus, even fel om mij heen kijkend,

wilde ik mijn zwaard trekken

en de sissende monsters doorboren,

toen ik opeens zag,

en zei, zo duidelijk als ik kon spreken:

'Wel, ik ben een volslagen dwaas!
Het beest heeft een platte, tandeloze snavel!

Daarmee kan hij niet bijten.

Hij heeft geen klauwen aan zijn voeten

waarvoor ik bang moest zijn,

geen kromme nagels die ik zie

om mijn vlees mee te verscheuren.

Het is alleen maar lege wind, ook al is het
zo schrikwekkend voor oor en oog.

Vrees niet, mijn makkers! Wie sist en blaast,

bijt zelden fel.'"

Zo heb ik u een flinke verscheidenheid aan werken genoemd. Als u er enkele weet te bemachtigen, zult u daarmee waarschijnlijk tevreden moeten zijn. *Gotthold's Emblems* is het beste van alle. Ze zijn werkelijk van de eerste rang. Dat boekje van E. B. moet u zien te krijgen, als u kunt. De zinnebeelden van John Bunyan vindt u in zijn werken, en die van Flavel in de zijne. Austen zult u misschien niet zo gemakkelijk krijgen, maar Quarles, Spencer en Aesopus kunt en moet u kopen. Krummachers stijl is heel fraai en smaakvol, maar hij gebruikt meer woorden dan ik graag heb. Gotthold vind ik het mooist, hij heeft geen woord te veel. Ik denk dat ook u tevreden zult zijn als u hem eenmaal in handen hebt.

Ik wil u vanmiddag niet langer ophouden. Ik hoop alleen dat ik u heb kunnen wijzen op enkele boeken die u werkelijk van nut zullen zijn om fabels, zinnebeelden en gelijkenissen te vinden.

Lezing 7

De wetenschappen als bron van beeldspraak: de sterrenkunde

Ik stel mij voor, broeders, u met tussenpozen een reeks lezingen te geven over de verschillende wetenschappen als bron van beeldspraak. Ik doe dat als ik daartoe in staat ben, en op dat punt heb ik nogal mijn twijfels. Naar mijn overtuiging moet elke student voor de christelijke bediening van elke wetenschap minstens iets weten. Hij moet zich inlaten met elke vorm van kennis die nuttig kan zijn in zijn levenswerk. God heeft alles wat er in de wereld is, gemaakt om onze leermeester te zijn, en van elk ding valt iets te leren. Een student die niet alle colleges volgt waar hij hoort te zijn, wordt nooit een gedegen student. Evenzo zal wie niet leert van alles wat God gemaakt heeft, nooit alle voedsel verzamelen dat zijn ziel nodig heeft. Dan zal hij waarschijnlijk ook niet die volle verstandelijke rijpheid bereiken waarmee hij een volledig toegeruste leraar van anderen kan zijn.

Ik begin met de wetenschap van de STERRENKUNDE. U moet meteen goed begrijpen dat ik geen lezing over sterrenkunde ga houden. Ik zal ook niet alle grote feiten en bijzonderheden van deze boeiende wetenschap noemen. Ik wil de sterrenkunde eenvoudig gebruiken als een van de vele terreinen van beeldspraak die de Heere ons heeft aangereikt. Toch zeg ik erbij dat wij allen deze wetenschap veel aandacht moeten geven. Ze gaat over vele van de grootste wonderen in de natuur, en haar uitwerking op de geest is werkelijk verbazingwekkend. De onderwerpen van de sterrenkunde zijn zo groots en de wonderen die de telescoop onthult zo verheven, dat geesten die

langs andere wegen geen kennis konden opnemen, vaak opvallend ontvankelijk zijn geworden terwijl ze deze wetenschap bestudeerden. Ik ken het geval van een broeder, een van de studenten op dit college, die een verschrikkelijke domkop leek. Wij dachten werkelijk dat hij nooit iets zou leren en dat we hem in wanhoop zouden moeten opgeven. Maar ik gaf hem een boekje dat *The Young Astronomer* heet. Later vertelde hij dat hij bij het lezen precies voelde alsof er iets in zijn hoofd kraakte, of alsof er een snaar knapte. Hij had zulke ruime gedachten in zich opgenomen dat zijn schedel, geloof ik, werkelijk een uitzetting onderging die hij in zijn kinderjaren al had moeten doormaken. Nu onderging hij die alsnog, door de wonderbaarlijke kracht van de gedachten die zelfs de beginselen van de sterrenkunde bij hem opwekten.

Deze wetenschap moet de bijzondere vreugde zijn van predikers van het evangelie. Ze brengt ons toch zeker dichter bij God dan bijna elke andere wetenschap. Er is gezegd dat een sterrenkundige zonder eerbied krankzinnig is. Ik zou zeggen dat elk mens zonder eerbied krankzinnig is, en wel met de ergste vorm van krankzinnigheid. Maar wie de sterren aan de hemel heeft leren kennen en toch de grote Vader der lichten niet heeft gevonden, de Heere die ze allemaal gemaakt heeft, moet zeker met krankzinnigheid geslagen zijn. Ondanks al zijn geleerdheid is hij getroffen door een verstandelijk onvermogen dat hem bijna beneden de beesten plaatst die vergaan.

Kepler, de grote wiskundige sterrenkundige, heeft veel van de wetten die het heelal beheersen zo goed uitgelegd. Eén van zijn boeken, zijn *Harmonieën*, sluit hij af met een eerbiedige en vrome uiting van zijn gevoelens: “Ik dank U, Heere en Schepper, dat U mij vreugde hebt gegeven door Uw schepping; want ik ben verrukt geweest over het werk van Uw handen. Ik heb de mensen de heerlijkheid van Uw werken bekendgemaakt, voor zover mijn beperkte geest hun oneindigheid kon bevatten. Mocht ik iets hebben voortgebracht dat U onwaardig is, of mocht ik mijn eigen roem hebben gezocht, wilt U mij

dan genadig vergeven." En u weet hoe de machtige Newton, een waar vorst onder de mensenkinderen, steeds op zijn knieën werd gedreven als hij omhoog keek naar de hemel en nieuwe wonderen ontdekte aan de sterrenhemel. Daarom moet de wetenschap die mensen ertoe brengt zich in nederigheid voor de Heere te buigen, altijd een geliefd studievak voor ons zijn. Het is immers onze taak eerbied voor God in te prenten bij allen die onder onze invloed komen.

De sterrenkunde zou ons in veel van haar opmerkelijke bijzonderheden nooit toegankelijk zijn geworden als de telescoop niet was ontdekt of uitgevonden. De waarheid is groot, maar ze raakt ons pas tot behoud wanneer we haar persoonlijk leren kennen. Door de kennis van het evangelie, zoals het ons in het Woord van God geopenbaard is, wordt het voor ons waarheid. De Bijbel is voor ons vaak wat de telescoop is voor de sterrenkundige. De Schrift maakt de waarheid niet; maar ze openbaart haar zo dat ons arme, zwakke verstand, als de Heilige Geest het verlicht, haar kan aanschouwen en begrijpen.

Uit een boek waaraan ik veel van de citaten in deze lezing te danken heb, leer ik dat de telescoop op de volgende bijzondere manier is ontdekt: "Een brillenmaker in Middelburg stuitte op de ontdekking doordat zijn kinderen zijn aandacht vestigden op het vergrote beeld van de windvaan van een kerk. Ze zagen die per ongeluk door twee brillenglazen die ze op enige afstand van elkaar tussen hun vingers hielden. Dit was een van die onbezonnen daden uit de kinderjaren, en zelden is er een vergelijkbaar voorbeeld geweest van machtige gevolgen die uit zo'n onbeduidende omstandigheid voortkwamen. Het is vreemd om erover na te denken dat de speelse streken van jongens uiteindelijk, en al kort daarna, verband bleken te houden met de verruiming van de bekende grenzen van het planetenstelsel, het ontrafelen van de nevel van Orion en het onthullen van de rijkdom van het uitspansel boven ons." Op een soortgelijke manier is een eenvoudige gebeurtenis vaak het middel geweest om mensen de wonderen van Gods genade te laten zien. Wat iemand slechts bedoelde als spelen

met goddelijke dingen, heeft God doen meewerken tot het behoud van zijn ziel. Hij liep binnen om een preek te horen, zoals hij naar de schouwburg had kunnen gaan om een toneelstuk te zien. Maar Gods Geest bracht de waarheid tot in zijn hart. Hij openbaarde hem de diepten van het koninkrijk en zijn eigen persoonlijk aandeel daarin.

Ik denk dat die ontdekking van de telescoop nuttig kan dienen als beeld van het verband tussen kleine oorzaken en grote gevolgen. Ze laat zien hoe Gods voorzienigheid voortdurend kleine dingen gebruikt om wonderbaarlijke en belangrijke omwentelingen te bewerken. Wat ons een zuiver toeval lijkt, zonder iets opmerkelijks, kan vaak toch de hele loop van ons leven veranderen. Het kan ook invloed hebben op het leven van velen anderen, en dat een heel andere richting geven. Toen de telescoop eenmaal was ontdekt, werden het aantal, de plaats en de bewegingen van de sterren steeds beter zichtbaar. Zo kunnen we nu de wonderen van de sterrenhemel bestuderen en steeds meer leren van de wonderen die Gods hand daar tentoonspreidt. De telescoop heeft ons veel meer van de zon, de maan en de sterren laten zien dan we ooit zonder dit hulpmiddel hadden kunnen ontdekken. Dr. Livingstone gebruikte tijdens zijn reizen in Afrika vaak de sextant. Daarom sprak men onder de inboorlingen over hem als de blanke man die de zon kon neerhalen en onder zijn arm kon dragen. Dat is wat de telescoop voor ons heeft gedaan, en dat is ook wat het geloof in het evangelie voor ons heeft gedaan in de geestelijke hemelen: het heeft de Vader, de Zoon en de Heilige Geest tot ons neergebracht. Het heeft ons de hoge, eeuwige dingen gegeven tot ons tegenwoordig bezit en onze blijvende vreugde. U ziet dus dat de telescoop zelf ons veel waardevolle beelden kan leveren.

Ook de lessen die we leren uit de bestudering van de sterren ten dienste van de zeevaart, kunnen we goed gebruiken. De zeeman die de ongebaande zee oversteekt, kan door sterrenkundige waarnemingen te doen nauwkeurig koers zetten naar zijn gewenste haven. Kapitein Basil Hall vertelt ons in het boek dat ik eerder noemde, dat hij

“eens uit San Blas aan de westkust van Mexico vertrok. Na een reis van achtduizend mijl, die negenentachtig dagen duurde, kwam hij in zicht van Rio de Janeiro. Hij was in die tijd door de Stille Oceaan gevaren, om Kaap Hoorn heen gegaan en de Zuid-Atlantische Oceaan overgestoken. Hij had geen land aangedaan en, afgezien van een Amerikaanse walvisvaarder, geen enkel zeil gezien. Toen hij nog een week varen van Rio verwijderd was, begon hij ernstig werk te maken van het bepalen van de positie van zijn schip met behulp van maanwaarnemingen. Daarna zette hij zijn koers uit volgens de gewone navigatiebeginselen. Die kunnen veilig worden gebruikt voor korte afstanden tussen twee bekende punten. Toen hij volgens zijn berekeningen op vijftien of twintig mijl van de kust was gekomen, draaide hij om vier uur ’s morgens bij om de dageraad af te wachten. Daarna zette hij weer koers en voer voorzichtig verder vanwege een dichte mist. Toen die optrok, had de bemanning de voldoening de grote Suikerbroodberg te zien, die aan één kant van de havenmond staat. Hij lag zo bijna recht vooruit dat ze hun koers niet meer dan één streek hoefden te wijzigen om de haveningang te halen. Het was het eerste land dat ze in bijna drie maanden hadden gezien, na zoveel zeeën te zijn overgestoken en door talloze stromingen en tegenwinden heen en weer te zijn geslingerd. Op allen aan boord werkte dat als een elektrische schok. Overmand door bewondering brachten de matrozen de commandant een hartelijk driewerf hoera.”

Op dezelfde manier varen ook wij op aanwijzing van de hemellichamen. We hebben lange tijd geen land in zicht en zien soms zelfs geen enkel zeil voorbijkomen. Toch zullen we, als we onze waarnemingen juist doen en het spoor volgen dat zij aanwijzen, bij het einde van onze reis een grote zegen ontvangen. We zien dan niet de grote Suikerbroodberg, maar de Schone Haven van de heerlijkheid recht voor ons liggen. We hoeven onze koers niet eens één streek te wijzigen. Wat zullen we vreugdeliederen aanheffen als we de hemelse haven binnenvaren! Niet ter ere van onze eigen bekwaamheid, maar tot

lof van de wonderbare Kapitein en Loods Die ons over de stormachtige zee van het leven heeft geleid en ons veilig liet varen, zelfs waar we onze weg niet konden zien!

Kepler maakt een wijze opmerking wanneer hij spreekt over het wiskundige stelsel waarmee de baan van een ster kon worden voorspeld. Nadat hij het resultaat van zijn waarnemingen heeft beschreven en zijn vaste geloof heeft uitgesproken dat de wil van de Heere de hoogste macht in de wetten van de natuur is, zegt hij: "Maar als er iemand is die te traag van begrip is om deze wetenschap te ontvangen, dan raad ik hem aan de school van de sterrenkunde te verlaten en zijn eigen weg te gaan. Hij moet ophouden met dit rondzwerven door het heelal. Laat hij zijn natuurlijke ogen opheffen, de enige waarmee hij kan zien, en zijn hart uitstorten in lof aan God de Schepper. Hij mag er zeker van zijn dat hij God niet minder eer bewijst dan de sterrenkundige. Aan die heeft God gegeven met zijn innerlijk oog helderder te zien, en die kan en zal God verheerlijken om wat hij zelf ontdekt heeft."

Dit is, denk ik, een heel fraai voorbeeld van wat u kunt zeggen tegen een arme, ongeletterde man in uw gemeente: "Welnu, mijn vriend, als u dit theologische stelsel dat ik u heb uitgelegd niet kunt begrijpen, en als die leerstukken u volkomen onbegrijpelijk lijken, als u mij niet kunt volgen in mijn kritiek op de Griekse tekst, als u het dichterlijke beeld dat ik daarnet probeerde te geven en dat mijzelf zo bekoort niet helemaal kunt vatten, dan nog geldt dit. Als u niet meer weet dan dat uw Bijbel waar is, dat u zelf een zondaar bent en dat Jezus Christus uw Zaligmaker is, ga dan uw weg, aanbid en vereer, en denk aan God zoals u dat kunt. Laat de sterrenkundigen, de telescopen, de sterren, de zon en de maan maar zitten. Aanbid de Heere op uw eigen manier. Los van mijn theologische kennis en mijn uitleg van de leerstukken die in de Schrift geopenbaard zijn, is de Bijbel zelf al genoeg. Dat geldt ook voor de dierbare waarheid die u door het onderwijs van de Heilige Geest in uw eigen ziel hebt ontvangen. Ze is

voldoende om u tot een welgevallige aanbidder van de Allerhoogste God te maken." Ik neem aan dat u allen weet dat er onder de oude stelsels van de sterrenkunde een was dat de aarde in het middelpunt plaatste en de zon, de maan en de sterren eromheen liet draaien. "De drie grondbeginselen ervan waren de onbeweeglijkheid van de aarde, haar centrale positie en de dagelijkse omwenteling van alle hemellichamen om haar heen in cirkelvormige banen."

Zo kan men ook een theologisch stelsel opbouwen waarin de mens het middelpunt is. Daarin wordt te verstaan gegeven dat Christus en Zijn verzoenend offer alleen ter wille van de mens zijn gebracht. De Heilige Geest zou slechts een grote Werker ten bate van de mens zijn, en zelfs de grote en heerlijke Vader zou men eenvoudig moeten zien als bestaande om de mens gelukkig te maken. Dat kan het theologische stelsel zijn dat sommigen hebben aangenomen. Maar, broeders, wij mogen niet in die dwaling vallen. Zoals de aarde niet het middelpunt van het heelal is, zo is de mens niet het grootste van alle wezens. God heeft de mens in Zijn welbehagen hoog verheven, maar we moeten bedenken hoe de psalmist over hem spreekt: "*Als ik Uw hemel aanzie, het werk Uwer vingeren, de maan en de sterren, die Gij bereid hebt; wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, en de zoon des mensen, dat Gij hem bezoekt?*" Op een andere plaats zegt David: "*O HEERE! wat is de mens, dat Gij hem kent, het kind des mensen, dat Gij het acht? De mens is der ijdelheid gelijk; zijn dagen zijn als een voorbijgaande schaduw.*" De mens kan niet het middelpunt van het theologische heelal zijn. Hij is een veel te onbeduidend wezen om die plaats in te nemen. Het heilsplan moet er zijn om een ander doel dan alleen de mens gelukkig te maken, of zelfs heilig te maken. De zaligheid van de mens moet zeker in de eerste plaats ter ere van God zijn. U hebt de juiste vorm van de christelijke leer gevonden wanneer u het stelsel hebt gevonden dat God in het middelpunt heeft, heersend en regerend naar het welbehagen van Zijn wil. Maak de mens niet zo klein dat het lijkt alsof God niets om hem geeft. Als u dat doet, belastert u

God. Geef de mens de plaats die God hem heeft toegewezen. Dan krijgt u een theologisch stelsel waarin alle waarheden van de openbaring en de ervaring zich in heerlijke orde en harmonie bewegen om het grote centrale hemellicht: de goddelijke, soevereine Heerser over het heelal, "*God boven allen te prijzen in der eeuwigheid*".

U kunt echter, ieder van u, nog een andere fout maken, namelijk door te denken dat u zelf het middelpunt van een stelsel bent. Die dwaze gedachte is, denk ik, een goed voorbeeld. Sommige mensen hebben als grondbeginselen allereerst hun eigen onbeweeglijkheid: wat ze zijn, zullen ze altijd blijven, ze hebben gelijk en niemand kan hen verroeren. Ten tweede is hun positie centraal: voor hen gaan zonnen op en onder en nemen manen toe en af. Voor hen bestaan hun vrouwen, voor hen worden hun kinderen geboren en voor hen staat alles op de plaats waar het in Gods heelal staat. Ze beoordelen alles volgens die ene regel: "Wat levert het mij op?" Dat is het begin en het einde van hun grootse stelsel. Ze verwachten de dagelijkse omwenteling van alle aardse lichamen om hen heen, en als het kan zelfs van alle hemellichamen. De zon, de maan en de elf sterren moeten zich voor hen neerbuigen. Welnu, broeders, wat de aarde betreft is dat een achterhaalde theorie, en voor onszelf bevat zo'n idee geen greintje waarheid. Wij mogen dat onjuiste denkbeeld koesteren, maar het grote publiek doet dat niet. Hoe eerder Gods genade haar bij ons uitdrijft, hoe beter. Dan kunnen we onze juiste plaats innemen in een veel hoger stelsel dan waarvan we ooit het middelpunt kunnen zijn.

DE ZON dus, en niet de aarde, is het middelpunt van het zonnestelsel. Let wel, dit stelsel is waarschijnlijk maar een klein, onbeduidend hoekje van het heelal, al omvat het een zo ontzaglijke ruimte dat u zich bij de werkelijke getallen niet het minste zou kunnen voorstellen. Toch kan dat geweldige stelsel, vergeleken met het hele heelal van God, niet meer zijn dan één stofkorrel op het strand. Er kunnen tienduizenden maal tienduizenden stelsels zijn, waarvan sommige uit talloze stelsels zo groot als het onze bestaan. De grote zon zelf

kan slechts een planeet zijn die om een grotere zon draait. En deze wereld kan slechts een klein maantje zijn van die zon, nog nooit waargenomen door de sterrenkundigen die misschien op die verder gelegen zon wonen. Het is een wonderbaarlijk heelal dat God heeft gemaakt. Hoeveel ervan we ook mogen hebben gezien, we moeten nooit denken dat we meer dan een heel klein deel hebben ontdekt van de werelden op werelden die God heeft geschapen.

De aarde, alle planeten en alle vaste stof van het heelal worden, zoals u weet, beheerst door de aantrekkingskracht. Twee krachten houden ons op onze plaats in de wereld en in onze baan om de zon. De ene heet de middelpuntzoekende kracht en trekt ons naar de zon toe. De andere is de middelpuntvliedende kracht; die verklaart men gewoonlijk met de neiging van waterdruppels op een rondgedraaide dweil om langs een raaklijn weg te vliegen van de cirkel die ze beschrijven. Ik geloof dat er op dezelfde manier twee krachten voortdurend op ieder van ons werken. De ene trekt ons naar God toe en de andere drijft ons van Hem weg. Zo worden we in de kring van het leven gehouden. Maar ik zal, wat mij betreft, heel blij zijn als ik uit die kring kan treden en aan de invloed van de middelpuntvliedende kracht ben ontsnapt. Ik geloof dat ik op het moment dat ik dat doe, zodra de aantrekking die mij van God wegtrekt verdwenen is, bij Hem in de hemel zal zijn. Dat betwijfel ik niet. Zodra een van de twee krachten die het menselijk leven beïnvloeden is uitgeput, zullen we ofwel wegdrijven in de verre ruimte door de middelpuntvliedende kracht, wat God verhoede, ofwel door de middelpuntzoekende kracht direct naar het centrale hemellichaam vliegen. En hoe eerder dat heerlijke einde van het leven komt, des te beter zal het voor ons zijn. Met Augustinus zou ik willen zeggen: “Alle dingen worden getrokken naar hun eigen middelpunt. Wees U het Middelpunt van mijn hart, o God, mijn Licht, mijn enige Liefde!”

De zon zelf is een enorm lichaam. Ze is opgemeten, maar ik zal u, denk ik, niet met de cijfers belasten, want die geven u geen toerei-

kend beeld van haar werkelijke grootte. Laat het genoeg zijn te zeggen dat er, als de aarde en de maan binnen in de zon werden gezet, ruim voldoende plaats zou zijn om in hun banen te blijven draaien, precies zoals ze nu doen. Er zou geen gevaar zijn dat ze zouden botsen tegen die buitenste korst van de zon, die voor hen de hemel zou voorstellen.

Het duurt ongeveer acht minuten voordat het licht van de zon ons bereikt. Hoe snel dat licht komt, kunnen we beoordelen als we bedenken dat een kanonskogel, met de grootst mogelijke snelheid voortschietend, er zeven jaar over zou doen om daar te komen. Een trein die dertig mijl per uur reed en nooit stopte voor een versnapering, zou meer dan driehonderdvijftig jaar nodig hebben om het eindstation te bereiken. Zo kunt u zich een zwak denkbeeld vormen van de afstand die ons van de zon scheidt. Dit biedt ons, denk ik, een goed beeld van het geloof. Niemand kan anders dan door het geloof weten dat de zon bestaat. Dat ze acht minuten geleden bestond, weet ik, want hier is een lichtstraal die zojuist van haar kwam en mij dat meedeelde. Maar ik kan er niet zeker van zijn dat ze op dit moment bestaat. Sommige vaste sterren staan zo ver van de aarde dat een lichtstraal van hen honderden jaren nodig heeft om ons te bereiken. Voor zover wij weten, kunnen ze allang uitgedoofd zijn. Toch zetten we ze nog steeds op onze hemelkaart. We kunnen ze daar alleen houden door het geloof, want zoals geldt: "*Door het geloof verstaan wij, dat de wereld door het woord Gods is toebereid*", zo kunnen we ook alleen door het geloof weten dat een van die sterren nu nog bestaat. Als we de zaak nauwkeurig onderzoeken, blijkt dat ons gezichtsvermogen en al onze vermogens en zintuigen niet toereikend zijn om ons een stellige overtuiging te geven met betrekking tot die hemellichamen. We moeten dus nog steeds geloof oefenen. In de geestelijke dingen is dat in nog veel hogere mate zo: "*wij wandelen door geloof en niet door aanschouwen*".

Dat de zon vlekken op haar gezicht heeft, is een feit dat iedereen opmerkt. Zo is het precies; en als u zonnen bent, hoe helder ook, en u hebt toch vlekken, dan zult u merken dat mensen die heel snel opmerken en erop wijzen. Er wordt vaak veel meer gepraat over de vlekken van de zon dan over haar stralende oppervlak. Op dezelfde manier zal men meer zeggen over alle vlekken en gebreken die mensen in ons karakter ontdekken dan over alle voortreffelijkheden die ze in ons zien. Lange tijd werd beweerd dat er helemaal geen vlekken of spikkels op de zon waren. Veel sterrenkundigen ontdekten die smetten en plekken op het gezicht van de zon, zowel met de telescoop als zonder. Maar mannen die het hadden moeten weten, namelijk de eerwaarde vaders van de kerk, verzekerden hun dat zoiets onmogelijk kon bestaan. Het boek dat ik eerder aanhaalde, zegt: "Toen Scheiner, een Duitse jezuïet, aan zijn provinciaal-overste verslag uitbracht van wat zijn zintuigen hem hadden getoond, weigerde die hem pertinent te geloven. 'Ik heb,' zei hij, 'de geschriften van Aristoteles vele malen van het begin tot het eind gelezen en ik kan u verzekeren dat ik daarin nergens iets heb gevonden dat lijkt op wat u noemt. Ga, mijn zoon, en stel uzelf gerust. Wees ervan verzekerd dat wat u voor vlekken in de zon houdt, de fouten van uw glazen zijn, of van uw ogen.'" Broeders, zo kennen we de macht van het vooroordeel. We weten hoe mensen niet willen zien wat ons volkomen duidelijk is. Zelfs als men hun de feiten voorlegt, kan men ze er niet toe brengen die te geloven. Ze schrijven ze toe aan alles behalve aan de werkelijke waarheid. Ik ben bang dat men met het Woord van God zelf vaak op precies dezelfde manier heeft gehandeld. Waarheden die daar stellig en duidelijk geopenbaard zijn, worden hardnekkig ontkend omdat ze toevallig niet passen bij de vooropgezette theorieën van ongelovigen. Er zijn heel wat pogingen gedaan om uit te leggen wat de vlekken op de zon werkelijk zijn. Een theorie is dat de zonnebol omgeven is door een lichtgevende dampkring en dat de vlekken openingen in die dampkring zijn waardoor we het vaste oppervlak van de zon zien. Ik

zie geen enkele reden waarom die theorie niet waarschijnlijk zou zijn. Als ze waar is, verklaart ze mijns inziens het eerste hoofdstuk van Genesis, waar ons wordt verteld dat God het licht op de eerste dag schiep, hoewel Hij de zon pas op de vierde dag maakte. Heeft Hij niet eerst het licht gemaakt, en daarna de zon genomen, die anders een donkere wereld had kunnen zijn, en het licht daarop gezet als een lichtgevende dampkring? De twee dingen zouden zeker heel goed met elkaar kunnen kloppen. En als die vlekken werkelijk openingen zijn in de lichtgevende dampkring waardoor we het donkere oppervlak van de zon zien, zijn ze bewonderenswaardige beelden van de vlekken die mensen in ons zien. We zijn met heiligheid bekleed als met een kleed van licht. Maar af en toe is er een scheur waardoor waarnemers neerkijken in het donkere lichaam van de natuurlijke verdorvenheid dat nog steeds in de allerbeste van ons zit.

Het is gevaarlijk om met onbeschermde ogen in de zon te kijken. Sommigen hebben het gewaagd er met glazen zonder enige kleur naar te kijken, en zij zijn met blindheid geslagen. Verscheidene mensen hebben uit onachtzaamheid nagelaten een geschikt soort glas te gebruiken voordat ze de telescoop op de zon richtten, en zijn zo blind geworden. Dit is een beeld van onze behoefte aan een Middelaar. Het toont hoe noodzakelijk het is God te zien door Christus Jezus, onze Heere, heen. Anders zou de al te overweldigende heerlijkheid van de Godheid het vermogen om God te zien geheel kunnen vernietigen.

Over de werking van de zon op de aarde zal ik nu niet uitweiden, want dat raakt meer een andere tak van wetenschap dan de sterrenkunde. Het zal genoeg zijn te zeggen dat levende planten soms ook zonder zon groeien, zoals u ze misschien in een donkere kelder hebt gezien. Maar hoe bleek zijn ze onder zulke omstandigheden! Wat moet Humboldt een genoegen hebben beleefd toen hij de grote ondergrondse grot binnenging, de Cueva del Guácharo in het gebied van Caracas! Het is een grot die bewoond wordt door nachtelijke,

vruchtenetende vogels, en dit was wat de grote natuuronderzoeker zag: “Zaden die de vogels voor hun jongen naar binnen hadden gebracht en hadden laten vallen, waren ontkiemd. Ze hadden hoge, bleke, spookachtige stengels voortgebracht, bedekt met half gevormde bladeren. Het was echter onmogelijk de soort te herkennen door de verandering in vorm, kleur en uiterlijk die het ontbreken van licht had veroorzaakt. De inheemse indianen keken naar deze sporen van onvolkomen organisatie met een mengeling van nieuwsgierigheid en angst, alsof het bleke, misvormde spoken waren die van het aanschijn van de aarde waren verbannen.”

Bedenk dus eens, broeders, wat u en ik zouden zijn zonder het licht van Gods aangezicht. Stel u een gemeente voor die opgroeit zoals sommige gemeenten opgroeien, zonder enig licht uit de hemel: een grot vol vreemde vogels en bleke plantengroei. Wat een vreselijke plaats om te bezoeken! Er is zo’n grot in Rome, en er zijn er andere in verschillende delen van de aarde. Maar wee degenen die in zulke akelige holen gaan wonen!

Wat een wonderbaarlijke werking heeft het licht van Gods aangezicht op mensen die het goddelijke leven in zich hebben maar in het donker hebben geleefd! Reizigers vertellen ons dat u in de uitgestrekte wouden van de Amazone en de Orinoco soms op grote schaal de invloed van het licht kunt zien in de kleuring van de planten wanneer de bladknoppen zich ontwikkelen. Eén van hen zegt: “Wolken en regen verduisteren de lucht soms enkele dagen achtereen. In die tijd ontvouwen de knoppen zich tot bladeren. Maar deze bladeren hebben een bleke tint tot de zon verschijnt. Dan verandert hun kleur in een paar uur van heldere hemel en schitterend zonlicht in een levendig groen. Er wordt verteld dat bij twintig dagen donker, somber weer, waarin de zon niet één keer verscheen, de bladeren tot hun volle grootte uitgroeiden maar bijna wit waren. Op een ochtend begon de zon in volle helderheid te schijnen. De kleur van het woud veranderde zo snel dat de voortgang ervan viel te volgen. Tegen het

midden van de middag droeg het geheel, over vele mijlen, het gewone zomerkleed."

Dat is, zo komt het mij voor, een mooi beeld dat geen nadere uitleg nodig heeft. U kunt de toepassing ervan op de Heere Jezus zelf allemaal wel maken. Zoals Dr. Watts zingt:

> *"Verschijnt Hij in het diepste duister,*
> *dan is mijn dageraad begonnen;*
> *Hij is de lieve morgenster van mijn ziel,*
> *en Hij mijn opgaande zon."*

Dan beginnen we allerlei schoonheid aan te doen, zoals de bladeren door de stralen van de zon worden gekleurd. Elk atoompje kleur dat in een van onze deugden zit en elk spoor van smaak dat in een van onze vruchten zit, danken we aan die heldere zonnestralen. Ze stromen naar ons neer van de Zon der gerechtigheid, die onder Zijn vleugelen nog vele andere zegeningen draagt behalve genezing.

De werking van de zon op de plantengroei kunt u waarnemen bij de bloemen in uw eigen tuin. Merk op hoe ze zich naar haar toekeren zodra ze maar kunnen. De zonnebloem volgt bijvoorbeeld de loop van de zon alsof hij zelf de zoon van de zon was en liefdevol opkeek naar het gezicht van zijn vader. Hij lijkt erg op een zon, en ik denk dat dat komt omdat hij zo graag naar de zon keert. De ontelbare bladeren van een klaverveld buigen zich naar de zon, en planten betuigen min of meer hun eerbied aan het zonlicht waaraan ze zo diep verplicht zijn. Zelfs de planten in de kas groeien, zoals u daar kunt waarnemen, niet in de richting waarin u zou verwachten dat ze zouden groeien als ze warmte zochten: niet naar de kachelpijp, waar de warmte vandaan komt, en ook niet naar de plek waar de meeste lucht binnenkomt. Nee, ze zullen altijd, als het maar enigszins kan, hun takken en hun bloemen naar de zon uitsteken. Zo behoren wij te groeien naar de Zon der gerechtigheid. Het is voor de gezondheid van onze ziel dat we ons gezicht naar de Zon keren, zoals Daniël bad met open ven-

sters tegen Jeruzalem aan. Waar Jezus is, daar is onze Zon. Laten we ons hele wezen voortdurend naar Hem neigen.

Nog niet zo lang geleden las ik het volgende opmerkelijke voorbeeld van de kracht van lichtstralen die van de zon komen. Enkele duikers werkten bij de golfbreker van Plymouth. Ze waren in de duikerklok, dertig voet onder het wateroppervlak. Maar een bolle lens in het bovenste deel van de klok bundelde de zonnestralen volop op hen en verbrandde hun mutsen. Toen ik dit verhaal las, dacht ik dat het een uitstekend beeld was van de kracht die in het evangelie van onze Heere Jezus Christus ligt. Sommige van onze hoorders zitten wel dertig voet onder de wateren van de zonde, als ze niet nog dieper zitten. Maar door Gods genade zullen we hen nog de zalige brandende kracht laten voelen van de waarheden die wij prediken, ook al lukt het ons niet hen allemaal met dit krachtige glas in brand te zetten. Misschien had u, toen u een jongen was, een brandglas. Toen u met een vriend uit was die niet wist wat u in uw zak had, terwijl hij heel rustig naast u zat, haalde u uw glas tevoorschijn en hield het een paar seconden boven de rug van zijn hand, tot hij daar iets heets voelde. Ik houd van de man die, als hij preekt, de stralen van het evangelie op een zondaar bundelt tot hij hem brandt. Verstrooi de lichtstralen niet. U kunt het glas zo draaien dat het de stralen verspreidt in plaats van ze te bundelen. Maar de beste manier van preken is Jezus Christus, de Zon der gerechtigheid, recht op het hart van een zondaar te richten. Het is de beste manier ter wereld om hem te bereiken. En als hij dertig voet onder water zit, stelt dit brandglas u in staat hem te bereiken. Let er alleen goed op dat u niet uw eigen kaars gebruikt in plaats van de Zon, want die zal hetzelfde doel niet dienen.

Soms wordt de zon verduisterd, zoals u weet. De maan schuift tussen ons en de zon, en dan kunnen we de grote dagbol niet zien. Ik neem aan dat wij allen wel eens een totale zonsverduistering hebben gezien, en misschien zien we er nog een. Het is een bijzonder boeiend gezicht. Maar het lijkt mij dat de mensen veel meer aandacht aan

de zon schenken wanneer ze verduisterd is dan wanneer ze helder schijnt. Ze blijven niet dag na dag naar haar staan kijken als ze haar heldere stralen in onbewolkte heerlijkheid uitstort. Maar zodra ze verduisterd is, komen ze met duizenden naar buiten met hun glazen. Elke kleine jongen op straat heeft een stukje berookt glas waardoor hij naar de zonsverduistering kijkt.

Zo geloof ik, broeders, dat onze Heere Jezus Christus nooit zoveel aandacht van mensen krijgt als wanneer Hij wordt voorgesteld als de lijdende Zaligmaker, Die hun voor ogen geschilderd wordt als onder hen gekruisigd. Toen de grote verduistering over de Zon der gerechtigheid heen trok, waren alle ogen op Hem gevestigd, en dat was ook niet meer dan terecht. Verzuim nooit uw hoorders voortdurend te vertellen over die vreselijke verduistering op Golgotha. Maar vergeet niet hun ook alle gevolgen van die verduistering te vertellen, en dat die geweldige gebeurtenis zich niet zal herhalen.

> *"Zie, de verduistering van de zon is voorbij;*
> *zie, Hij gaat niet meer onder in bloed."*

Nu we het over zonsverduisteringen hebben: het boek dat ik noemde, bevat een treffende beschrijving van een verduistering door iemand die aan de sterrenkundige Halley schreef. Hij nam zijn standplaats op Haradow Hill, vlak bij het oostelijke uiteinde van de laan van Stonehenge. Dat is een uitstekende plaats voor waarnemingen, en daar bekeek hij de verduistering. Hij zegt erover: "Nu waren we gehuld in een totale en tastbare duisternis, als ik die uitdrukking mag gebruiken. Ze kwam snel, maar ik keek zo aandachtig dat ik de voortgang ervan kon waarnemen. Ze viel over ons heen als een grote zwarte mantel die over ons werd geworpen, of als een gordijn dat van die kant werd dichtgetrokken. De paarden die we aan de teugel hielden, leken er diep door getroffen en drongen dicht tegen ons aan met tekenen van uiterste verbazing. Voor zover ik kon waarnemen, hadden de gezichten van mijn vrienden een afschuwelijke uitdrukking. Niet zonder een onwillekeurige uitroep van verwondering keek ik op dat moment om

mij heen. Het was het ontzagwekkendste gezicht dat ik ooit in mijn leven had aanschouwd."

Zo moet het, veronderstel ik, ook zijn in het geestelijke rijk. Toen de Zon van deze grote wereld verduisterd werd, waren alle mensen in duisternis. En wanneer er enige oneer komt over het kruis van Christus of over Christus zelf, dan is elke christen zelf in een verschrikkelijke duisternis. Hij kan niet in het licht zijn als zijn Heere en Meester in de schaduw is.

Een waarnemer beschrijft wat hij zelf in Oostenrijk zag. Daar maakten alle mensen blijkbaar van de verduistering een feestdag en kwamen samen op de vlakte, met allerlei middelen om dit wonderlijke schouwspel te bekijken. Deze schrijver zegt: "Het verschijnsel had in zijn grootsheid de baldadigheid van de jeugd overwonnen, evenals de luchthartigheid die sommige mensen als teken van meerderwaardigheid aannemen, en de rumoerige onverschilligheid waarmee soldaten gewoonlijk te koop lopen. Ook heerste er een diepe stilte in de lucht: de vogels waren opgehouden met zingen." Het merkwaardigste is dat in Londen, na een verduistering, de hanen allemaal begonnen te kraaien toen ze merkten dat de zon weer scheen. Het was alsof ze vol vreugde meenden dat het daglicht door de duisternis van de nacht was heengebroken.

Toch lijkt dit wonderbaarlijke verschijnsel niet altijd de aandacht te hebben getrokken van allen die het hadden kunnen zien. De geschiedenis zegt dat er ooit een veldslag werd geleverd, naar ik meen in Griekenland. Tijdens het gevecht trad een totale zonsverduistering in, maar de krijgers vochten gewoon door. Ze merkten het buitengewone voorval zelfs helemaal niet op. Dat toont ons hoe sterke hartstochten ons onze omgeving kunnen doen vergeten. Het leert ons ook hoe iemands bezigheden op aarde hem blind kunnen maken voor alles wat er in de hemel gebeurt. We lazen zojuist hoe die paarden die werkeloos op Salisbury Plain stonden, tijdens de verduistering beefden. Maar een andere schrijver vertelt ons dat de paarden in Italië,

die druk bezig waren rijtuigen te trekken, niet de minste aandacht aan het verschijnsel lijken te hebben geschonken en gewoon hun weg vervolgden. Zo zijn de bezigheden van een wereldse man vaak zo allesopeisend dat ze hem beletten de gevoelens te ervaren die anderen wel ervaren, van wie de geest vrijer is om erover na te denken.

Ik las een heel aardig verhaal over een verduistering, dat u waarschijnlijk graag zult horen. Een arm meisje uit de gemeente Sieyes in de Lage Alpen hoedde om zes uur op een heldere zomermorgen haar kudde op de berghelling. De zon was opgegaan en verdreef de nevels van de nacht. Iedereen dacht dat het een heerlijke, onbewolkte dag zou worden. Maar het licht werd geleidelijk donkerder tot de zon helemaal verdwenen was. Een zwarte bol nam de plaats in van de gloeiende schijf, de lucht werd koel en een geheimzinnige somberheid hing over het hele gebied. Het kind was zo bang door dit voorval, dat zeker ongewoon was, dat ze begon te huilen en luid om hulp riep. Haar ouders en anderen die op haar roep afkwamen, wisten niets van een verduistering. Daarom waren ook zij verbijsterd en bang, maar ze probeerden haar zo goed mogelijk te troosten. Na korte tijd trok de duisternis weg van het gezicht van de zon en ze scheen weer zoals tevoren. Toen riep het meisje luid in het dialect van de streek: “O mooie zon!” En dat kon ze met reden zeggen. Toen ik het verhaal las, dacht ik aan de tijd dat mijn hart een verduistering had ondergaan en de tegenwoordigheid van Christus een tijdlang was weggegaan. Toen Hij terugkwam, leek de Zon mij zo mooi, nog helderder en schoner dan vóór de tijdelijke duisternis. Jezus leek mij met een helderder licht te beschijnen dan ooit tevoren, en mijn ziel riep in een vervoering van verrukking: “O mooie Zon der gerechtigheid!” Dat verhaal moet, denk ik, de beelden die wij aan de zon ontlenen besluiten. We willen immers ook alles leren wat we kunnen van haar planeten. Als we ze allemaal willen bezoeken, zullen we ver moeten reizen, en ook snel.

De dichtstbijzijnde planeet die om de zon draait, is MERCURIUS, ongeveer 37.000.000 mijl van het grote hemellicht verwijderd. Mercurius ontvangt daarom veel meer licht en warmte van de zon dan wij op aarde. Men gelooft dat zelfs aan de polen van Mercurius water altijd zou koken, dat wil zeggen als de planeet in het algemeen net zo is samengesteld als deze wereld. Niemand van ons zou daar ooit kunnen leven. Maar dat is geen reden waarom anderen dat niet zouden kunnen, want God kon sommige van Zijn schepselen net zo goed in het vuur laten leven als Hij anderen daarbuiten kon laten leven. Ik twijfel er niet aan dat de bewoners daar, als die er zijn, van de hitte genieten. In geestelijke zin weten we in elk geval dat mensen die dicht bij Jezus leven, in de goddelijke vlam van liefde wonen.

Mercurius is een betrekkelijk kleine planeet. Haar middellijn is ongeveer 2.960 mijl, terwijl die van de aarde 7.975 mijl is. Mercurius snelt in achtentachtig dagen om de zon, met een snelheid van bijna 110.000 mijl per uur, terwijl de aarde in dezelfde tijd slechts 65.000 mijl aflegt. Stel u voor dat u de Atlantische Oceaan in twee of drie minuten overstak! Het is een bewijs van Gods wijsheid dat Mercurius de dichtste van de planeten lijkt te zijn. U begrijpt het: het deel van een machine dat het snelst ronddraait en het meest slijt, moet van het sterkste materiaal gemaakt zijn. Zo is Mercurius heel sterk gemaakt om de enorme belasting van haar snelle beweging en de grote hitte waaraan ze blootstaat te kunnen dragen.

Dit is een beeld van hoe God ieder mens toerust voor zijn plaats. Als Hij van mij een Mercurius wil maken, de boodschapper van de goden zoals de ouden hem noemden, en mij snel wil laten reizen, dan zal Hij mij sterkte geven naar mijn dagen. In de vorming van elke planeet, waarmee Hij haar aanpast aan haar eigen plaats, ligt een wonderbaarlijk bewijs van Gods macht en vooruitziende blik. Op dezelfde manier rust Hij mensen toe voor het gebied waarop ieder van hen geroepen is.

Ik zie graag in Mercurius een beeld van het kind van God dat vol van genade is. Mercurius is altijd dicht bij de zon, zo dicht zelfs dat ze zelf maar zelden wordt gezien. Ik meen dat Copernicus heeft gezegd dat hij haar nooit had gezien, hoewel hij er lang en zorgvuldig naar had uitgekeken. Hij betreurde het diep dat hij moest sterven zonder deze planeet ooit te hebben gezien. Anderen hebben haar wel waargenomen, en voor hen was het een waar feest haar omlopen te kunnen volgen. Mercurius gaat meestal verloren in de stralen van de zon. Daar moeten u en ik ook zijn: zo dicht bij Christus, de Zon der gerechtigheid, in ons leven en in onze prediking, dat de mensen die onze bewegingen proberen waar te nemen ons nauwelijks nog kunnen zien. De lijfspreuk van Paulus moet de onze zijn: "*niet meer ik, maar Christus*". Doordat Mercurius zo dicht bij de zon staat, wordt ze bovendien blijkbaar het minst begrepen van alle planeten. Ze heeft de sterrenkundigen misschien meer moeite bezorgd dan enig ander lid van de hemelse familie. Ze hebben haar veel aandacht gegeven en geprobeerd alles over haar te weten te komen, maar het was een heel moeilijke taak. Ze gaat meestal verloren in de zonneglans en wordt nooit gezien in een donker deel van de hemel. Zo geloof ik, broeders, dat hoe dichter wij bij Christus leven, hoe groter raadsel wij voor alle mensen zullen zijn. Hoe meer wij in Zijn glans verloren gaan, hoe minder ze ons zullen kunnen begrijpen. Als wij altijd waren wat we moesten zijn, zouden mensen in ons een beeld zien van de tekst: "*Gij zijt gestorven, en uw leven is met Christus verborgen in God.*" Net als Mercurius moeten we ook zo actief zijn in onze aangewezen baan dat we waarnemers geen tijd geven ons in één stand te bekijken. En verder moeten we zo opgaan in de heerlijkheid van Christus' tegenwoordigheid dat ze ons niet kunnen onderscheiden.

Wanneer Mercurius vanaf de aarde wordt gezien, is ze nooit zichtbaar in haar glans, want haar gezicht is altijd naar de zon gekeerd. Ik vrees dat wij, wanneer we erg op de voorgrond komen, meestal alleen als zwarte vlekken te zien zijn. Wanneer de prediker in een preek erg

op de voorgrond treedt, is er altijd duisternis. Ik heb graag dat de evangelieprediking helemaal Christus is, de Zon der gerechtigheid, en helemaal geen zwarte vlek. Niets van onszelf, maar alles van de Heere Jezus. Als er inwoners van Mercurius zijn, moet de zon hun vier of vijf keer zo groot lijken als ons, en de helderheid zou voor onze ogen ondraaglijk zijn. Het zou een heerlijk schouwspel zijn als iemand daarnaar kon staren. En zo ziet u ook meer van Christus naarmate u dichter bij Hem komt, en groeit Hij in uw achting.

De planeet na Mercurius is VENUS. Ze staat ongeveer 66.000.000 mijl van de zon af en is iets kleiner dan de aarde, met een middellijn van 7.510 mijl tegenover onze 7.975. Venus gaat in 225 dagen om de zon met een snelheid van 80.000 mijl per uur. Toen het copernicaanse stelsel van de sterrenkunde goed in de wereld was gezet, werd een van de bezwaren ertegen als volgt geformuleerd: “Het is duidelijk dat Venus niet om de zon draait. Als ze dat wel deed, zou ze hetzelfde uiterlijk moeten vertonen als de maan. Dan zou ze soms een sikkel moeten zijn, een andere keer een halve maan, of de vorm aannemen die men ‘bol’ noemt, en soms zou ze als een volle cirkel moeten verschijnen.” “Maar,” zei de tegenstander, wijzend op Venus, “ze is altijd even groot. Kijk naar haar, ze lijkt helemaal niet op de maan.” Dit was een moeilijkheid die sommige van de eerdere sterrenkundigen niet konden verklaren. Maar toen Galilei zijn pas gemaakte telescoop op de planeet kon richten, wat ontdekte hij toen? Dat Venus werkelijk dezelfde schijngestalten doorloopt als de maan! We kunnen haar niet altijd geheel verlicht zien. Toch is het, denk ik, waar dat het licht van Venus ons steeds ongeveer hetzelfde lijkt. U zult meteen begrijpen waarom. Wanneer het gezicht van de planeet naar ons toe gekeerd is, staat ze op de grootste afstand van de aarde. Het licht dat ons bereikt, is dan dus niet meer dan wanneer ze dichterbij is maar haar gezicht minstens gedeeltelijk van ons is afgekeerd. Naar mijn mening zijn beide feiten volkomen met elkaar te verenigen. Zo is het, geloof ik, ook met sommige leerstukken van de genade waarover bepaalde

mensen in verwarring raken. Ze zeggen: “Hoe brengt u deze twee dingen met elkaar in overeenstemming?” Ik antwoord: “Ik zie niet in dat ik verplicht ben te bewijzen hoe ze met elkaar overeenstemmen. Als God het mij had verteld, zou ik het u vertellen. Maar nu Hij dat niet heeft gedaan, moet ik de zaak laten waar de Bijbel haar laat.” Het kan zijn dat ik de verklaring van een ogenschijnlijk verschil tussen de twee waarheden niet heb ontdekt. Toch kunnen die twee dingen daarom nog best volkomen met elkaar in overeenstemming zijn. Venus is zowel de morgenster als “de avondster, de schone ster”. Ze is Lucifer genoemd, en Phosphorus, de lichtbrenger, en ook Hesperus, de vesperster. Misschien herinnert u zich hoe Milton in *Paradise Lost* naar dit dubbele karakter en deze dubbele taak van Venus verwijst:

> *“Schoonste van de sterren! laatste in de stoet van de nacht,*
> *tenzij u eerder bij de dageraad behoort;*
> *zeker onderpand van de dag, die de lachende morgen kroont*
> *met uw heldere krans: prijs Hem in uw kring,*
> *terwijl de dag aanbreekt, dat zoete, vroege uur.”*

Onze Heere Jezus Christus noemt Zichzelf “*de blinkende Morgenster*”. Wanneer Hij in de ziel komt, is Hij de zekere voorbode van dat eeuwige licht dat nooit meer zal ondergaan. Nu Jezus, de Zon der gerechtigheid, aan het gezicht van de mensen is onttrokken, moeten u en ik als avondsterren zijn. We moeten zo dicht mogelijk bij de grote centrale Zon blijven en de wereld laten weten hoe Jezus was door onze gelijkenis met Hem. Heeft Hij niet tot Zijn discipelen gezegd: “*Gij zijt het licht der wereld*”?

De volgende kleine planeet die om de zon draait, is DE AARDE. Haar afstand tot de zon schommelt tussen ongeveer tweeënnegentig en vijfennegentig miljoen mijl. Wees niet ontmoedigd, heren, in uw hoop de zon te bereiken, want u bent er lang niet zo ver vandaan als de bewoners van Saturnus. Als daar bewoners zijn, staan ze ongeveer tien keer zo ver van de zon als wij. Toch denk ik niet dat u ooit plaats zult nemen in de vurige wagen van Sol, althans niet in uw huidige li-

chamelijke toestand. Het is er veel te warm om u daar thuis te voelen. De aarde is iets groter dan Venus en doet er veel langer over om om de zon te gaan: ze is twaalf maanden onderweg, of, om precies te zijn, 365 dagen, 6 uur, 9 minuten en 10 seconden. Deze wereld is nogal een trage zaak, en ik vrees dat ze minder tot Gods eer is dan enige andere wereld die Hij gemaakt heeft. Ik heb haar niet van een afstand gezien. Maar ik vermoed dat ze nooit zo helder schijnt als Venus, want door de zonde is ze in een wolk van duisternis gehuld. Ik veronderstel dat in de dagen van het duizendjarig rijk het gordijn zal worden opengetrokken, dat er licht op de aarde zal worden geworpen en dat ze dan tot Gods eer zal schijnen zoals haar zustersterren die hun oorspronkelijke glans nooit hebben verloren. Ik denk dat er al enkele gordijnen zijn opgetrokken. Elke preek vol van Christus die wij houden, rolt een deel van de nevels en mistbanken van het oppervlak van de planeet weg, althans moreel en geestelijk, zo niet natuurlijk. Toch, broeders, al reist de aarde langzaam in vergelijking met Mercurius en Venus, ze beweegt wel, zoals Galilei zei, en ook nog met behoorlijke snelheid. Als u twintig minuten zou wandelen en niets wist van de snelheid waarmee de aarde reist, dan zou u, durf ik wel te zeggen, verbaasd zijn als ik u verzekerde dat u in die korte tijd meer dan 20.000 mijl had afgelegd. Toch zou het een feit zijn. Dit boek, dat ons al veel nuttige informatie heeft gegeven, zegt: “Het is een werkelijk verbazingwekkende gedachte dat wij, ‘wakend, slapend, thuis of op reis’, voortdurend met de aardse massa worden rondgedragen met een snelheid van elf mijl per minuut. Tegelijkertijd reizen we er door de ruimte mee met een snelheid van zesenzestigduizend mijl per uur. Zo worden we gedurende de twintig minuten die we nodig hebben om een mijl van onze drempel af te lopen, stilletjes meer dan twintigduizend mijl van het ene deel van de ruimte naar het andere gebracht. En tijdens een nacht van acht uur rust of woelen, worden we onbewust verplaatst over een afstand die gelijk is aan tweemaal de afstand tot de maan.”

Van deze beweging nemen we niets waar. Zo komt het dat kleine dingen die dichtbij en tastbaar zijn, ons vaak belangrijker lijken dan grote dingen die verder weg liggen. Deze wereld maakt op veel mensen een veel sterkere indruk dan de toekomstige wereld ooit heeft gedaan, omdat ze alleen kijken naar de dingen die men ziet, die tijdelijk zijn. "Maar," zegt u misschien, "we voelen toch niet dat we bewegen." Nee, maar u beweegt wel, ook al bent u zich daar niet van bewust. Zo hoeft ook een gelovige in Christus, denk ik, zich daarover niet ongerust te maken als hij soms niet voelt dat hij vooruitgaat in de dingen van God. Ik weet niet zeker of wie zich inbeeldt geestelijk te groeien, dat ook werkelijk doet. Misschien groeit er alleen ergens een kankergezwel, en geven de dodelijke vezels daarvan hun het gevoel dat er iets in hen groeit. Helaas, dat is ook zo, maar het is een groei tot verderf. Als iemand denkt dat hij een volwassen christen is, doet hij me denken aan een arme jongen die ik vroeger wel zag. Hij had zo'n prachtig groot hoofd bij zijn lichaam dat hij het vaak op een kussen moest leggen, want het was te zwaar voor zijn schouders. Zijn moeder vertelde me dat hij, als hij probeerde op te staan, vaak omviel omdat zijn zware hoofd hem uit balans bracht. Er zijn mensen die heel snel lijken te groeien, maar ze hebben een waterhoofd en zijn niet in verhouding. Wie werkelijk groeit in genade, zegt niet: "Lieve help! Ik voel dat ik groei. Prijs de Heere! Laten we een lied zingen: 'Ik groei! Ik groei!'" Ik heb soms gevoeld dat ik kleiner werd, broeders. Dat is heel goed mogelijk, en ook een goede zaak. Als we onszelf erg groot vinden, komt dat doordat we een aantal gezwellen of vuile zweren hebben, die opengesneden moeten worden om het kwade vocht te laten weglopen dat ons doet opscheppen over onze grootheid. Het is goed dat we onszelf niet voelen bewegen, want zoals ik u al eerder in herinnering bracht: "*wij wandelen door geloof en niet door aanschouwen*". Toch weet ik dat we bewegen, en ik ben ervan overtuigd dat ik, voor zover de omwenteling van de aarde dat toelaat, vandaag over een jaar op precies deze plek terugkeer. Als ze vanaf Saturnus

op mij neerkijken, zullen ze me ergens in de buurt van deze plek ontdekken, tenzij de Heere intussen komt of mij tot Zich roept om bij Hem te zijn.

Als we de wereld wel voelden bewegen, zou dat waarschijnlijk komen doordat er een obstakel op de hemelweg lag. Maar we gaan zo zacht, zo rustig en zo stil voort dat we het niet merken. Ik geloof dat het met de groei in genade ongeveer net zo gaat. Een baby groeit zonder het te weten, het zaad groeit onbewust in de aarde, en zo ontwikkelen wij ons in het goddelijk leven, totdat we komen tot de volle grootte van mannen in Christus Jezus.

De aarde heeft een dienares: DE MAAN. Behalve dat zij een van de planeten is die om de zon wentelen, heeft zij de taak de aarde te dienen. Ze doet haar veel nuttig werk en verlicht haar 's nachts met haar grote reflectorlamp, naar gelang van de olie die ze heeft om haar stralen op ons te laten schijnen. De maan werkt ook op de aarde in door haar aantrekkingskracht. Water is het beweeglijkste deel van onze planeet, en daarom trekt de maan het naar zich toe. Zo ontstaan de getijden, en die houden de hele wereld gezond in beweging; ze zijn er een soort levensbloed voor.

De maan wordt verduisterd, soms heel vaak en veel vaker dan de zon, en dat verschijnsel heeft veel schrik veroorzaakt. Bij sommige stammen is een maansverduistering een aanleiding tot het grootst mogelijke verdriet. Sir R. Schomberg beschrijft een totale maansverduistering in San Domingo als volgt: "Ik stond alleen op het platte dak van het huis waar ik woonde en volgde het verloop van de verduistering. In gedachten zag ik het levendige en bijzondere tafereel voor me dat ik eens heb meegemaakt in het binnenland van Guyana, bij de ongeschoolde en bijgelovige Indianen. Toen het eerste bericht van de verduistering kwam, stormden ze uit hun hutten. Ze brabbelden in hun taal en wierpen met heftige gebaren hun gebalde vuisten naar de maan. Toen de schijf, zoals ook nu, volledig verduisterd was, braken ze uit in gejammer. Somber hurkten ze op de grond en verborgen

hun gezicht tussen hun handen. De vrouwen bleven tijdens dit vreemde schouwspel in hun hutten. Toen het eerste stuk van de maan zich schitterend als een fonkelende diamant uit de schaduw bevrijdde en zichtbaar werd, keken alle ogen ernaar. Ze spraken met gedempte stem tot elkaar, maar hun opmerkingen werden steeds luider en ze kwamen overeind uit hun gebogen houding naarmate het licht toenam. Toen de heldere schijf aankondigde dat het monster dat de Koningin van de Nacht wilde verstikken, overwonnen was, uitten de Indianen hun grote vreugde in die eigenaardige juichkreet die in de stilte van de nacht over grote afstand te horen is."

Gebrek aan geloof veroorzaakt de buitengewoonste angst en leidt tot de belachelijkste daden. Wie gelooft dat de maan, hoewel tijdelijk verborgen, weer zal schijnen, ziet een verduistering als een merkwaardig verschijnsel dat zijn aandacht waard is en vol boeiende kanten zit. Maar wie werkelijk vreest dat God het licht van de maan uitblaast en dat hij haar heldere stralen nooit meer zal zien, verkeert in vreselijke nood. Misschien doet hij wat de hindoes en sommige Afrikanen tijdens een verduistering doen. Ze slaan op oude trommels, blazen op ossenhoorns en maken allerlei angstaanjagend lawaai, om de draak die de maan zou hebben verzwolgen ertoe te brengen haar weer uit te spugen. Dat is hun theorie over een verduistering en ze handelen ernaar. Maar als we eenmaal de waarheid kennen, en vooral de heerlijke waarheid dat "*dengenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen, die naar Zijn voornemen geroepen zijn*", dan zijn we niet bang voor een draak die de maan verzwelgt, en ook niet voor iets anders wat mensen zich uit angst hebben ingebeeld. Kennen we de waarheid niet, dan kan elke gebeurtenis die vanuit Gods gezichtspunt heel goed te verklaren is, ons met de uiterste schrik vervullen en ons misschien tot de wildste dwaasheden drijven.

De volgende planeet na de aarde is Mars, het vurige Mars, dat meestal met een roodachtig licht schijnt. Vroeger dacht men dat de

kleur van Mars' "bloedrode schild" veroorzaakt werd doordat het de zonnestralen opnam. Dat idee is weerlegd en men gelooft nu dat de kleur van de bodem de oorzaak is. Volgens de eerdere opvatting moet een boos mens, die op Mars lijkt, de god van de oorlog, iemand zijn die alle andere kleuren voor eigen gebruik heeft opgenomen en aan anderen alleen de rode stralen laat zien. De modernere opvatting, dat de bodem van de planeet haar eigen kleur geeft, leert ons dat waar een vurige natuur is, die zich ook krijgslustig zal tonen, tenzij de genade haar in toom houdt. Mars staat ongeveer 140.000.000 mijl van de zon en is veel kleiner dan onze aarde, want zijn middellijn bij de evenaar bedraagt 4.363 mijl. Met een snelheid van 53.600 mijl per uur doet hij er 687 dagen over om zijn baan om de zon te voltooien.

Tussen de banen van Mars en Jupiter ligt een brede zone waarin eeuwenlang geen planeten zichtbaar waren. De sterrenkundigen zeiden echter bij zichzelf: "Er moet toch wel iets tussen Mars en Jupiter zijn." Grote planeten konden ze niet vinden, maar toen de telescopen groter en krachtiger werden, zagen ze dat er een groot aantal ASTEROÏDEN of PLANETOÏDEN is, zoals sommigen ze noemen. Ik weet niet hoeveel het er zijn, want ze zijn als de gezinnen van sommige van onze broeders: ze worden dagelijks talrijker. Enkele honderden zijn al ontdekt, en met behulp van telescopische fotografie mogen we verwachten dat er nog veel meer gevonden worden. De eerste asteroïde werd op de eerste dag van de huidige eeuw ontdekt en kreeg de naam Ceres. Veel van hen hebben vrouwelijke namen uit de mythologie gekregen. Ik veronderstel dat dit komt doordat het de kleinere planeten zijn, en men het galant vindt hun namen van dames te geven. Hun middellijn lijkt uiteen te lopen van ongeveer 20 tot 200 mijl. Velen hebben gemeend dat het brokstukken zijn van een planeet die ooit tussen Mars en Jupiter draaide, maar die is opgeblazen en in een algemene ramp en ondergang uiteengevallen. De meteorietstenen die soms op de aarde vallen, maar veel vaker, in bepaalde jaargetijden, door de middernachtelijke hemel zien schieten, kunnen ook brok-

stukken zijn van de genoemde wereld die is vergaan. In elk geval zijn, sinds "*de vaders ontslapen zijn*", niet alle dingen gebleven zoals ze waren. Er zijn veranderingen geweest in de sterrenwereld, om de mensen te laten weten dat er nog andere veranderingen zullen komen. Deze brokken meteorisch gesteente vliegen door de ruimte. Zodra ze binnen het bereik van onze dampkring komen, treffen ze een weerstand biedend medium. Daar moeten ze met enorme snelheid doorheen en daardoor worden ze gloeiend heet en dus zichtbaar. Op dezelfde manier zijn er, geloof ik, in de wereld heel wat goede mensen die onzichtbaar zijn tot ze tegenstand ondervinden. Als ze tegenstand ondervinden en de liefde van God hen met geweldige kracht voortdrijft, worden ze roodgloeiend van heilige ijver. Ze overwinnen alle tegenstand en worden dan zichtbaar voor het oog van de mensen. Wat mij betreft ga ik zelfs liever door een weerstand biedend medium. Ik denk dat wij allemaal in zo'n dampkring moeten reizen, om die heilige wrijving te krijgen die de krachten die ons zijn toevertrouwd, volop tot ontwikkeling brengt. Als God ons kracht heeft gegeven, is het helemaal niet slecht om ons te plaatsen waar tegenstand is. Die houdt ons niet tegen, maar juist door dat proces gaan we nog helderder schijnen als lichten in de wereld.

Voorbij de ruimte die de asteroïden innemen, ligt de prachtige planeet JUPITER, de helderste ster die we zien, behalve Venus. En toch is hij heel, heel erg ver weg. Zijn gemiddelde afstand tot de zon bedraagt ongeveer 475.000.000 mijl. Dat wil zeggen: meer dan vijf keer zo ver weg als wij. Zelfs wij staan al zo ver weg dat we de zon niet vaak zien. Jupiter staat vijf keer zo ver van de zon en hij heeft 4.333 dagen nodig, bijna twaalf van onze jaren, om rond dat grote hemellicht te gaan, met een snelheid van 27.180 mijl per uur. Jupiter is zo helder deels door zijn grote omvang, want hij heeft een middellijn van bijna 90.000 mijl, terwijl die van de aarde minder dan 8.000 bedraagt. Misschien komt het deels ook doordat hij beter gebouwd is om licht terug te kaatsen, want anders zou zijn grootte hem op die afstand

niets helpen. En broeders, als u en ik in moeilijke posities worden geplaatst, waar we niet lijken te kunnen schijnen tot eer van God, dan moeten we de Heere bijzonder vragen ons zo te maken dat we Zijn glans beter kunnen weerspiegelen. Zo kunnen we evenveel goed doen als onze broeders die op gunstiger plaatsen staan.

Jupiter wordt vergezeld door vier manen. Deze manen werden kort na de uitvinding van de telescoop ontdekt. Toch waren er verscheidene mensen die niet in hun bestaan wilden geloven. Een van onze uitstekende vrienden, de jezuïeten, was natuurlijk het vastberadenst in zijn besluit dat hij nooit en op geen enkele manier zou worden overtuigd van iets wat anderen als een feit kenden. Men vroeg hem door een telescoop te kijken om te zien dat het werkelijk zo was. Hij weigerde echter, omdat hij, zo zei hij, misschien zou moeten geloven wat hij zag als hij het deed. En omdat hij dat niet wilde, weigerde hij te kijken. Zijn er niet mensen die zo handelen ten opzichte van de waarheden van de openbaring? Enige tijd later haalde de jezuïet zich de toorn van de goede Kepler op de hals. Hij raakte ervan overtuigd dat hij ongelijk had, ging naar de sterrenkundige en vroeg hem om vergeving. Kepler zei dat hij hem wel zou vergeven, maar hem wel een boetedoening moest opleggen. “Wat zal dat zijn?” vroeg hij. “Wel,” zei Kepler, “u moet door die telescoop kijken.” Dat was de zwaarste straf die de jezuïet ooit maar kon krijgen. Want toen hij door het instrument keek, moest hij wel zeggen dat hij zag wat hij eerst had ontkend, en moest hij wel uitspreken dat hij de leer van de sterrenkundige voor waar hield. Zo kan het voor een mens soms een heel zware straf zijn om de waarheid te moeten zien. Als hij haar niet wil zien, is het goed om hem te dwingen ernaar te kijken. Er zijn heel wat broeders die geen jezuïeten zijn en toch niet erg verlangen de hele waarheid te kennen. Maar ik hoop dat u en ik, broeders, altijd alles zullen willen leren wat de Heere in Zijn Woord heeft geopenbaard.

Dit was het betoog van Sizzi, een sterrenkundige van enige naam, die probeerde te bewijzen dat de manen van Jupiter niet konden be-

staan. Ik vraag me af of u de fout erin kunt zien: “Er zijn zeven vensters aan de dieren gegeven in de woning van het hoofd, waardoor de lucht in de tent van het lichaam wordt toegelaten om het te verlichten, te verwarmen en te voeden. Die vensters zijn de voornaamste delen van de microkosmos, of kleine wereld: twee neusgaten, twee ogen, twee oren en één mond. Zo zijn er in de hemel, als in een macrokosmos, of grote wereld, twee gunstige sterren, Jupiter en Venus, twee ongunstige, Mars en Saturnus, en twee lichtgevers, de zon en de maan. Mercurius alleen is onbeslist en onverschillig. Hieruit, en uit vele andere natuurverschijnselen, zoals de zeven metalen en dergelijke, die op te noemen vermoeiend zou zijn, leiden we af dat het aantal planeten noodzakelijkerwijs zeven is. Verder zijn de manen met het blote oog onzichtbaar en kunnen ze dus geen invloed op de aarde uitoefenen. Ze zouden daarom nutteloos zijn en bestaan dus niet. Bovendien hebben zowel de Joden en andere oude volken als de hedendaagse Europeanen de indeling van de week in zeven dagen aangenomen en die dagen genoemd naar de zeven planeten. Als we nu het aantal planeten vermeerderen, stort dit hele stelsel in elkaar.” Ik denk, broeders, dat ik dezelfde soort redenering vele malen heb horen aanvoeren ten aanzien van geestelijke zaken. Het is een redenering vanuit de theorie, tegen de feiten in. Maar feiten zullen overal ter wereld altijd theorieën omverwerpen, alleen duurt het soms een hele tijd voordat de feiten volledig bewezen kunnen worden.

Het is een bijzondere zaak, en een nieuw bewijs van Gods kracht en wijsheid, dat de manen van Jupiter voortdurend verduisterd worden, wat bij hun snelle omlopen om hem heen vanzelfsprekend genoeg is, en dat ze toch nooit allemaal tegelijk verduisterd zijn. Eén maan kan verduisterd zijn, en misschien nog een andere, of zelfs drie van de vier, maar er blijft altijd één schijnen. Zo neemt God Zijn volk ook nooit al hun troost tegelijk af. Er is altijd wel een lichtstraal om hen op te vrolijken.

Er valt nog veel meer te leren van Jupiter. Maar nu ik u met hem heb laten kennismaken, laat ik het aan u over hem zelf te onderzoeken en eruit te halen wat u kunt.

Ver, ver voorbij Jupiter ligt SATURNUS. Die achtenswaardige planeet is erg belasterd, maar ik ben blij u te kunnen meedelen dat hij zo'n behandeling niet verdient. Hij staat bijna 900.000.000 mijl van de zon. Ik vraag me af of een broeder hier met een ruime geest enig idee heeft van wat een miljoen is. Ik denk van niet, en ik weet zeker dat ik het zelf niet heb. Er is heel veel denkwerk voor nodig om te vatten wat een miljoen betekent. Maar te beseffen wat een miljoen mijl is, gaat ons verstand volkomen te boven. Een miljoen spelden zou al iets geweldigs zijn, maar een miljoen mijl! En hier hebben we het over negenhonderd miljoen mijl. Welnu, ik geef alle hoop op om te begrijpen wat dat is, zolang ik in deze beperkte staat verkeer. Als u het over negenhonderd miljoen heeft, kunt u evengoed meteen negenhonderd biljoen zeggen, want het ene getal is bijna even onbegrijpelijk als het andere. En bedenk dan wel dat deze enorme ruimte voor onze grote God slechts een handbreedte is, vergeleken met het onmetelijke heelal dat Hij heeft geschapen.

Ik zei dat Saturnus zwaar belasterd is, en dat is zo. U weet dat we in onze Engelse taal het woord "saturnine" hebben, een weinig vleiende aanduiding voor bepaalde mensen. Als iemand wordt geprezen omdat hij zo hartelijk en gezellig is, zegt men dat hij "jovial" is, naar Jovis of Jupiter, de helder stralende planeet. Maar iemand met het tegenovergestelde temperament noemt men "saturnine", omdat men veronderstelt dat Saturnus een doffe planeet is, vreselijk somber, en dat zijn invloeden kwaadaardig en verderfelijk zijn. Hebt u enkele van de astrologische boeken gelezen die ik met genoegen heb mogen bestuderen, dan hebt u daar kunnen lezen dat u, als u onder de invloed van Saturnus geboren was, net zo goed onder de invloed van Satan geboren had kunnen zijn. Want op het eind komt dat ongeveer op hetzelfde neer. Hij zou een heel langzaam type zijn, en zijn symbool is

het hiërogliefische teken voor lood. Maar in werkelijkheid is hij een heel lichte en luchtige persoonlijkheid. Zijn middellijn is ongeveer negen keer zo groot als die van de aarde. Hij heeft het volume van 746 werelden zo groot als de onze, maar zijn gewicht is niet meer dan dat van 92 van zulke bollen. De dichtheid van de planeten lijkt af te nemen naarmate hun afstand tot de zon groter is. Dat gebeurt niet in regelmatige verhouding, maar toch heel duidelijk. En er lijkt geen reden te zijn waarom de planeten die het verst weg staan en langzaam reizen, even dicht zouden zijn gemaakt als die dichter bij de centrale bol, die sneller om hem heen draaien. Dit nuttige boek, waaruit ik u al enkele passages heb voorgelezen, zegt: "In plaats van als lood in de machtige wateren te zinken, zou hij op de vloeistof drijven als er een oceaan te vinden was die groot genoeg is om hem te ontvangen. John Goad, de bekende astro-meteoroloog, verklaarde dat de planeet niet zo'n 'loodzware, blauwneuzige kerel' was als de hele oudheid had geloofd en de wereld nog steeds veronderstelde. Maar het was het werk van anderen om dat te bewijzen. Zes duizend jaar lang of daaromtrent hield Saturnus zijn persoonlijke gelaatstrekken, zijn boeiende gezin en zijn vreemde toebehoren, de prachtige oude gebouwen van zijn huis, verborgen voor de kennis van de mensheid. Maar uiteindelijk werd hij betrapt door een klein buisje, gericht op hem vanaf een helling van de Apennijnen. Degene die het vasthield, vroeg bij het binnendringen van zijn privéleven niet om verlof en vond het geen indringerij." Toen dat "kleine buisje" op hem werd gericht, bleek hij een allermooiste planeet te zijn, een van de meest afwisselende en wonderbaarlijkste van alle planetaire werelden.

Zie dat als een voorbeeld van de valsheid van laster, en van hoe sommige mensen zwaar worden bemodderd en bespat omdat anderen hen niet kennen. Deze planeet, die zo geminacht werd, bleek werkelijk een heel mooi object te zijn. In plaats van heel somber te zijn, wat het woord "saturnine" gewoonlijk betekent, is hij helder en glorieus. Saturnus heeft ook niet minder dan acht manen die hem

vergezellen, en daarnaast drie prachtige ringen, waarvan Tennyson heeft gezongen:

> *"Zo stil als, terwijl Saturnus wentelt, zijn onwrikbare schaduw slaapt op zijn lichtende ringen."*

Saturnus ontvangt maar ongeveer een honderdste deel van het licht van de zon, vergeleken met wat wij ontvangen. Toch zou de dampkring, veronderstel ik, zo kunnen zijn ingericht dat hij evenveel zonlicht heeft als wij. Maar ook als de dampkring van dezelfde soort is als de onze, zou Saturnus nog steeds evenveel licht hebben als wij in een gewone Londense mist. Ik heb het natuurlijk over het licht van de zon. Maar we kunnen niet weten welke lichtkracht de Heere in de planeet zelf heeft gelegd. Bovendien heeft hij zijn acht manen en zijn drie schitterende ringen, met een glans die we ons niet kunnen voorstellen of beschrijven. Wat moet het zijn om een wonderbaarlijke lichtboog te zien rijzen tot een hoogte van 37.570 mijl boven de planeet, met de enorme spanwijdte van 170.000 mijl! Stond u op de evenaar van Saturnus, dan zou u de ringen alleen als een smalle lichtband zien. Maar kon u naar de polen reizen, dan zag u boven u een geweldige boog, schitterend van licht, zoals sommige van de grote reflectoren die u ziet hangen in grote gebouwen waar ze niet genoeg zonlicht krijgen. De reflector helpt de lichtstralen te verzamelen en te werpen waar ze nodig zijn. Ik twijfel er niet aan dat deze ringen voor Saturnus als reflectoren werken. Het moet een wonderlijke wereld zijn om in te wonen, als er inwoners zijn. Ze krijgen vergoedingen die hun nadelen van zo ver van de zon af volkomen goedmaken. Zo is het ook in de geestelijke wereld: wat de Heere in de ene richting onthoudt, geeft Hij in een andere terug. Wie ver verwijderd is van de genademiddelen en de christelijke voorrechten, heeft een innerlijk licht en een vreugde waar anderen, met schijnbaar grotere voordelen, bijna jaloers op zouden kunnen zijn.

Als we opnieuw door de hemel reizen, ver, ver voorbij Saturnus, komen we bij URANUS, of HERSCHEL, zoals hij soms wordt genoemd

naar de sterrenkundige die hem in 1781 ontdekte. De gemiddelde afstand van Uranus tot de zon wordt geschat op ongeveer 1.754.000.000 mijl. Ik geef u de cijfers, maar u noch ik kan ook maar het geringste besef hebben van de afstand die ze voorstellen. Voor een waarnemer op Uranus zou de zon waarschijnlijk maar als een verre lichtvlek verschijnen. Toch wentelt de planeet met ongeveer 15.000 mijl per uur om de zon en doet hij er ongeveer vierentachtig van onze jaren over om één omloop te voltooien. Uranus zou in volume even groot zijn als drieënzeventig of vierenzeventig aardes en vergezeld worden door vier manen. Ik weet niet veel van Uranus, dus ik ben niet van plan veel over hem te zeggen.

Dat kan dienen als voorbeeld van de les dat een mens beter zo weinig mogelijk kan zeggen over iets waarvan hij maar weinig weet. Dat is een les die veel mensen nodig hebben. Zo zijn er waarschijnlijk meer werken over het boek Openbaring dan over enig ander deel van de Schrift, en op een paar na zijn ze het papier niet waard waarop ze gedrukt zijn. Na het boek Openbaring komt in dit opzicht het boek Daniël. Omdat het zo moeilijk uit te leggen is, hebben veel mensen erover geschreven, maar in het algemeen hebben ze er alleen mee bereikt dat ze elkaar weerlegd en tegengesproken hebben. Laten we, broeders, preken wat we weten en zwijgen over wat we niet weten.

We zijn in gedachten ver gereisd door naar de planeet Uranus te gaan, maar onze reis van vanmiddag is nog niet voltooid. Sommige sterrenkundigen merkten op dat de baan van Uranus soms afweek van de koers die ze op hun hemelkaart hadden uitgezet. Dat overtuigde hen ervan dat er een ander planetair lichaam moest zijn, dat toen nog niet ontdekt was en een onzichtbare maar krachtige invloed op Uranus uitoefende.

Dit feit, dat deze enorme werelden met zoveel miljoenen mijlen ruimte tussen hen elkaars bewegingen vertragen of versnellen, is voor mij een mooi beeld van de invloed die u en ik hebben op onze medemensen. Bewust of onbewust belemmeren we iemands voort-

gang op het pad dat tot God leidt, of we versnellen zijn tocht langs de hemelweg. "*Niemand van ons leeft zichzelven.*"

De sterrenkundigen kwamen tot de conclusie dat er een andere planeet moest zijn, die hun nog onbekend was en de beweging van Uranus verstoorde. Zonder van elkaar te weten gingen een Engelsman, de heer Adams uit Cambridge, en een Fransman, de heer Leverrier, aan het werk om te berekenen op welke plaats het hemellichaam te verwachten was. Hun berekeningen leidden tot bijna dezelfde uitkomsten. Toen de telescopen werden gericht op dat deel van de hemel waar de wiskundige sterrenkundigen de planeet verwachtten, werd ze meteen ontdekt, schijnend met een bleek en geel licht. We kennen haar nu onder de naam NEPTUNUS. Het boek dat voor me ligt spreekt als volgt over de twee methoden om een planeet te vinden, waarbij de ene werker de krachtigste telescoop gebruikte en de andere wiskundige berekeningen maakte: "Een planeet met het oog ontdekken of met de geest naar haar plaats opsporen zijn daden die even onvergelijkbaar zijn als lichamelijke en verstandelijke kracht. Achterovergeleund in zijn gemakkelijke stoel hoeft de praktische sterrenkundige alleen door de spleet in zijn draaiende koepel te kijken om de pelgrimsster op haar baan te volgen. Of hij maakt met vergrotende kracht haar kleine schijfje groter en brengt haar zo van haar sterrengezellen over naar het gebied van de planeten. De natuurkundige sterrenkundige heeft zulke hulpmiddelen daarentegen niet. Hij rekent op het middaguur, als de sterren verdwijnen onder een middagzon. Hij berekent om middernacht, als wolken en duisternis de hemel omhullen. En vanuit die hersenkoepel, die geen opening naar de hemel heeft en geen ander instrument dan het oog van de rede, ziet hij in de storende werkingen van een ongeziene planeet op een door hem evenmin geziene planeet het bestaan van de storende macht. Uit de aard en de omvang van haar werking berekent hij haar grootte en wijst hij haar plaats aan."

Wat is de rede iets groots! Ze staat ver boven de loutere zintuigen, en dan staat het geloof weer hoog boven de rede. Alleen was de rede in het geval van de wiskundige sterrenkundige aan wie we denken, een soort geloof. Hij redeneerde: "Gods wetten zijn zus en zo. Deze planeet Uranus wordt verstoord. Een andere planeet moet haar verstoord hebben, dus ik ga uitzoeken waar hij is." En toen zijn ingewikkelde berekeningen klaar waren, legde hij zijn vinger op Neptunus, even gemakkelijk als een rechercheur zijn hand legt op een inbreker, en een stuk sneller. Het lijkt mij zelfs dat het vaak makkelijker is een ster te vinden dan een dief te pakken.

Neptunus had al lang geschenen voordat hij ontdekt en benoemd werd. Ook u en ik, broeders, kunnen jarenlang onbekend blijven, en misschien ontdekt de wereld ons nooit. Maar ik hoop dat onze invloed, zoals die van Neptunus, wordt gevoeld en erkend, of we nu door mensen worden gezien of alleen in eenzame pracht schijnen tot eer van God.

Welnu, we zijn in gedachten tot aan Neptunus gereisd, die ongeveer 2.748.000.000 mijl van de zon staat. Daar staande kijken we uit over de ruimte, en daar zijn ontelbare, ontelbare, ontelbare mijlen waarin geen planeten meer lijken te zijn die tot ons zonnestelsel behoren. Er kunnen er nog andere zijn die niet ontdekt zijn, maar voor zover we weten is er voorbij Neptunus "*een grote klove gevestigd*".

Er zijn echter wat ik "springers" zou willen noemen in het stelsel, die zonder polsstok die kloof kunnen oversteken. Dat zijn DE KOMETEN. Deze kometen zijn doorgaans zo ijl, een louter vlokkige massa damp, dat ze de beweging van een planeet nooit verstoren als ze ons stelsel binnenflitsen en er weer uit wegschieten. Ik ken ook enkele aardse kometen die naar allerlei steden gaan en daar een tijd lang vlammen. Maar ze hebben niet de macht om de planeten die daar in hun vaste baan draaien, te verstoren. De kracht van een mens bestaat er niet in heen en weer te razen als een komeet, maar in jaar na jaar vast te schijnen als een vaste ster. De sterrenkundige Halley zegt: "Als

u een komeet zou samenpersen tot de dikte van de gewone dampkring, zou hij geen vierkante duim ruimte vullen." Een komeet is zo ijl dat u door vijfduizend mijl ervan kunt kijken en net zo gemakkelijk kunt zien alsof hij er niet was. Het is goed om doorzichtig te zijn, broeders. Maar ik hoop dat u steviger zult zijn dan de meeste kometen waarvan we ooit gehoord hebben.

Kometen komen heel regelmatig, hoewel ze erg onregelmatig lijken. Halley voorspelde dat de komeet van 1682, waarvan eerder weinig bekend was, met regelmatige tussenpozen van ongeveer vijfenzeventig jaar terug zou keren. Hij wist dat hij haar terugkeer niet zou meemaken, maar hij sprak de hoop uit dat zijn voorspelling herinnerd zou worden als ze terugkwam. Verschillende sterrenkundigen hielden haar in het oog en hoopten dat ze op het voorspelde tijdstip zou komen, want anders zouden onwetende mensen niet in de sterrenkunde geloven. Maar de komeet kwam gewoon terug, dus hun gemoed werd gerustgesteld en Halleys voorspelling werd bevestigd. Onder de verhalen over het waarnemen van kometen is er een dat zowel een beeld als een les bevat. "Messier, die de naam 'de kometenjager' had gekregen vanwege het aantal dat hij ontdekte, was bij die gelegenheid bijzonder gespannen. Hij was een heel eenvoudig mens, en zijn ijver voor kometen uitte zich vaak op de zonderlingste manier. Toen hij het sterfbed van zijn vrouw bijstond en dus noodgedwongen van zijn sterrenwacht weg was, werd hem de ontdekking van een komeet voor de neus weggekaapt door Montaigne de Limoges. Dat was een zware, pijnlijke slag. Een bezoeker begon hem te troosten vanwege zijn recente verlies. Messier dacht alleen aan de komeet en antwoordde: 'Ik had er twaalf ontdekt. Helaas, dat die Montaigne me de dertiende afhandig moest maken!' Maar meteen bedacht hij zich en riep uit: 'Ach! *cette pauvre femme*!' en bleef zijn vrouw en de komeet samen bejammeren." Hij leefde kennelijk zo in de hemel dat hij zijn vrouw vergat. En als de wetenschap een mens soms kan wegvoeren

van alle zorgen van dit sterfelijke leven, dan moet ons hemelse leven ons zeker verheffen boven alle afleidingen en zorgen die ons kwellen.

De terugkeer van een komeet wordt vaak met grote zekerheid aangekondigd. Deze alinea stond in een krant: "Al met al kan het als vrij zeker gelden dat de komeet in heel Europa zichtbaar zal worden tegen het einde van augustus of het begin van september. Hij zal hoogstwaarschijnlijk met het blote oog te onderscheiden zijn als een ster van de eerste grootte, maar met een dofer licht dan dat van een planeet, en omgeven door een bleke nevel die zijn glans enigszins zal verminderen. In de nacht van 7 oktober zal de komeet het bekende sterrenbeeld de Grote Beer naderen. Tussen dat tijdstip en de 11e zal hij recht door de zeven opvallende sterren van dat sterrenbeeld gaan. Tegen het einde van november zal de komeet zich in de stralen van de zon storten en verdwijnen, en er pas tegen het einde van december aan de andere kant weer uit tevoorschijn komen. Dit overzicht van de bewegingen van een lichaam dat op dat moment onzichtbaar is en miljoenen mijlen ver weg, is bijna even nauwkeurig als de vroege advertenties voor de postkoetsdiensten tussen Londen en Edinburgh. Laten we nu de waarnemingen van het oog naast de verwachtingen van de wetenschap leggen. We zullen zien dat de wetenschap bijna volkomen gelijk heeft gekregen."

Bedenk eens welke berekeningen daarvoor nodig waren, heren. Want hoewel een komeet de koers van een planeet niet verstoort, verstoort een planeet de koers van een komeet wel degelijk. De sterrenkundigen moesten in hun berekeningen dus rekening houden met het spoor waarlangs de komeet zou moeten reizen. Als we hem zien als een reiziger die moe is van de weg, dan herinneren we ons dat hij langs de heldere woning van Neptunus moet gaan, en Neptunus zal hem zeker een kopje thee aanbieden. Dan reist hij door tot Uranus en overnacht daar. 's Morgens brengt hij vroeg een bezoek aan Saturnus en blijft daar ontbijten. Hij eet bij Jupiter. Straks bereikt hij Mars, en daar zal zeker herrie zijn. Hij zal blij zijn als hij Venus bereikt, en na-

tuurlijk zal zij hem met haar bekoring ophouden. U ziet dus heel gemakkelijk in, heren, dat de berekeningen over de terugkeer van een komeet buitengewoon moeilijk zijn. Toch berekenen de sterrenkundigen de tijd haarfijn. Deze wetenschap is heel wonderbaarlijk, niet alleen om wat ze onthult, maar ook om het talent dat ze naar boven haalt en de lessen die ze ons voortdurend leert over de wonderlijke werken van onze grote Vader.

We zijn klaar met het zonnestelsel, en ook met die indringers die zo nu en dan bij ons komen uit verre andere stelsels. Want een komeet wordt, denk ik, maar een maand of een week gezien en komt soms pas na honderden jaren terug. Waar zijn ze al die tijd gebleven? Welnu, ze zijn ergens heen gegaan en dienen, durf ik te zeggen, het doel van de God die hen gemaakt heeft. Maar ikzelf zou in Gods stelsel geen komeet willen zijn. Ik zou mijn vaste plaats willen hebben en daar voor de Heere blijven schijnen. Ik woon al heel wat jaren in Londen en ik heb in die tijd veel kometen zien komen en gaan. O, wat een grote lichten heb ik voorbij zien razen! Ze zijn weggegaan naar een onbekende sfeer, zoals kometen gewoonlijk doen. Over het algemeen heb ik gemerkt dat wanneer mensen zoveel meer gaan doen dan alle anderen en daar verbazend gewichtig over doen, hun geschiedenis meestal vrij nauwkeurig wordt beschreven door die eenvoudige vergelijking: omhoog gaan als een raket en neerkomen als een stok. Ik weet niet of u zich in uw verbeelding over de borstwering van dit kleine zonnestelsel kunt buigen om te zien wat erachter ligt. Maak uw geest niet eng, heren, tot enkele honderden miljoenen mijlen! Als u werkelijk heel ver uitkijkt, begint u een ster te zien. Ik zou alleen maar betekenisloze woorden uitspreken als ik u zei hoe ver die van ons af staat. Maar er zijn andere, van de sterren die we kunnen zien, die bijna onmetelijk verder weg staan. Ze hebben zich heel wat moeite getroost om ons over zo'n enorme afstand een lichtstraal te sturen. Zo laten ze ons weten dat het hun goed gaat en dat ze, hoewel ze zo

ver van ons af zijn, in onze afwezigheid nog altijd genieten zo goed ze kunnen.

Zoals gewone mensen ze zien, lijken deze sterren, zoals we zeggen, "zomaar" over de hemel verspreid te zijn. Ik bewonder die bekoorlijke afwisseling altijd weer. En ik ben God dankbaar dat Hij de sterren niet in rechte lijnen heeft gezet, als rijen straatlantaarns. Bedenk eens, broeders, hoe het zou zijn als we 's nachts omhoog keken en de sterren allemaal in rijen geordend zagen, als spelden op een papier! Prijs de Heere, zo is het niet! Hij nam gewoon een handvol heldere werelden en strooide ze over de hemel, en ze vielen in de allermooiste standen, zodat de mensen zeggen: "Daar is de Grote Beer", en: "Dat is de Karelswagen", en elke boer kent de Sikkel. Hebt u die niet gezien, broeders? Anderen zeggen: "Dat is de Maagd, en dat is de Ram, en dat is de Stier", enzovoort.

Ik vind dat het benoemen van de verschillende sterrenbeelden veel lijkt op een groot deel van de mystieke prediking van tegenwoordig. De predikers zeggen: "Dat is zus en dat is zo." Welnu, misschien is dat ook wel zo, maar ik zie het niet. U kunt zich in de sterrenbeelden aan de hemel alles voorstellen wat u wilt. Ik heb me een vesting in het vuur voorgesteld en gezien hoe ze werd opgebouwd en hoe kleine soldaten haar weer afbraken. U kunt van alles zien in het vuur, in de hemel en in de Bijbel, als u er op die manier naar wilt kijken. Maar u ziet het niet in werkelijkheid, het is slechts een gril van uw verbeelding. Er zijn geen stieren en beren aan de hemel. Er is misschien wel een maagd, maar die moet niet worden aanbeden zoals de Roomsgezinden leren. Ik hoop dat u allen de Poolster kent. U behoort ook de wijzers te kennen. Ze wijzen naar de Poolster, en dat is precies wat wij moeten doen: de arme slaven van zonde en Satan wijzen naar de ware Ster van de vrijheid, onze Heere en Zaligmaker, Jezus Christus.

Dan zijn er de Plejaden; bijna iedereen kan u zeggen waar die staan. Het is een groep van schijnbaar kleine sterren, maar ze zijn buitengewoon helder. Ze leren mij dat ik, als ik een heel klein mens

ben, moet proberen heel helder te zijn. Als ik niet kan zijn als Aldebaran of als een van de helderste juwelen van de hemel, moet ik zo helder zijn als ik maar kan in mijn eigen kring en daar even nuttig zijn alsof ik een ster van de eerste grootte was. Aan de andere kant van de aardbol kijken ze omhoog naar het Zuiderkruis. Ik durf te zeggen dat een van onze broeders uit Australië u een privé-lezing over dat sterrenbeeld zal geven. Het is heel mooi om te bedenken dat het Kruis de gids van de zeeman is. Het is de beste gids die iemand kan hebben, aan deze kant van de keerkring of aan de andere.

Naast de sterren zijn er geweldige lichtgevende lichamen die NEVELS worden genoemd. In sommige delen van de hemel zijn enorme massa's lichtstof. Sommigen veronderstelden dat dit de stof was waaruit werelden gemaakt werden. Het waren de klompen mortel waaruit volgens de oude goddeloze theorie werelden groeiden door een of ander zonderling evolutieproces. Maar toen Herschel zijn telescoop erop richtte, deed hij die theorie al snel de das om, want hij ontdekte dat deze nevels eenvoudig enorme massa's sterren waren, zo ontelbaar veel mijlen ver weg dat ze voor ons oog leken op een klein stofje licht. Er zijn veel wonderlijke dingen te leren over de sterren, en ik hoop dat u daar ernstig aandacht aan zult geven als u de gelegenheid krijgt. Een daarvan is het feit dat sommige sterren niet meer zichtbaar voor ons zijn. Tycho Brahe vertelde dat hij bij een gelegenheid een aantal dorpelingen zag die naar de hemel keken. Toen hij hun vroeg waarom ze naar de hemel staarden, zeiden ze dat er plotseling een nieuwe ster was verschenen. Ze straalde een paar maanden helder en verdween toen. Vaak is een sterrenwereld rood geworden, alsof ze in brand stond. Ze scheen te branden en te vlammen en verdween dan. Kepler zegt over zo'n verschijnsel: "Wat het kan voorspellen, is moeilijk te bepalen. Alleen dit is zeker: dat het de mensen komt vertellen ofwel helemaal niets ofwel hoogst gewichtig nieuws, ver boven het menselijk gevoel en verstand." Naar aanleiding van de opvattingen van sommigen, die het nieuwe voorwerp ver-

klaarden met de epicurische leer van een toevallige samenvoeging van atomen, merkt hij met kenmerkende eigenaardigheid, maar ook met gezond verstand, op: "Ik zal deze twistende partijen, mijn tegenstanders, niet mijn mening vertellen maar die van mijn vrouw. Gisteren werd ik, moe van het schrijven en met een geest die vol stof zat van het nadenken over deze atomen, tot het avondeten geroepen. Er werd me een salade voorgezet waar ik om had gevraagd. 'Het lijkt dus,' zei ik hardop, 'dat als tinnen schotels, bladeren sla, korrels zout, druppels water, azijn en olie en plakjes ei van alle eeuwigheid door de lucht hadden gevlogen, het uiteindelijk bij toeval zou kunnen gebeuren dat er een salade uit voortkwam.' 'Ja,' zegt mijn vrouw, 'maar niet zo'n lekkere en goed aangemaakte als deze die ik voor u heb gemaakt.'"

Dat zou ik ook denken. En als een toevallige samenvoeging van atomen geen salade kon maken, is het niet erg waarschijnlijk dat ze een wereld konden maken. Ik vroeg eens aan iemand die zei dat de wereld een toevallige samenloop van atomen was: "Hebt u wel eens geen geld gehad en was u ergens waar u niemand kende die u een maaltijd zou geven?" Hij antwoordde: "Ja, dat heb ik." "Wel," zei ik, "is het u toen wel eens overkomen dat een toevallige samenloop van atomen een schapenbout voor u maakte, met mooie gekookte rapen en kappertjessaus, als uw maaltijd?" "Nee," zei hij, "dat is niet gebeurd." "Nou," antwoordde ik, "een schapenbout, zelfs met rapen en kappertjessaus erbij, is in ieder geval gemakkelijker te maken dan een van deze werelden, zoals Jupiter of Venus."

In het Woord van God wordt ons gezegd dat "*de ene ster verschilt in heerlijkheid van de andere ster*". Toch kan een kleine ster ons meer licht geven dan een grotere ster die verder weg staat. Sommige sterren zijn wat veranderlijk genoemd wordt: ze lijken op het ene moment groter dan op het andere. Algol, in het hoofd van Medusa, is zo'n ster. We lezen: "Op haar helderst lijkt de ster van de tweede grootte, en dat blijft ze ongeveer twee dagen en veertien uur. Daarna

neemt haar licht af, en zo snel dat het in drieënhalf uur is teruggebracht tot de vierde grootte. Ze houdt dit aanzien iets meer dan vijftien minuten vol, neemt dan toe en krijgt in nog eens drieënhalf uur haar vroegere uiterlijk terug." Ik vrees dat velen van ons veranderlijke sterren zijn. Als we soms dof worden, is het goed als we onze helderheid even snel terugkrijgen als Algol. Dan zijn er duizenden dubbelsterren. Ik hoop dat u ieder een vrouw krijgt die altijd met u zal schijnen en u nooit zal verduisteren, want een dubbelster kan op het ene moment heel helder zijn en soms volledig verduisterd worden. Er zijn ook drievoudige sterren of stelsels en vierdubbele stelsels. In sommige gevallen draaien honderden of duizenden om elkaar heen en om hun centrale lichten. In de sterrenhemel zijn wonderlijke combinaties van glorie en schoonheid te zien. Sommige van die sterren zijn rood, sommige blauw, sommige geel, en alle kleuren van de regenboog zijn erin vertegenwoordigd. Het zou heel bijzonder zijn om op een van hen te wonen en over de hemel te kijken en alle heerlijkheden te zien van de hemelen die God gemaakt heeft. Al met al ben ik voorlopig echter best tevreden om op deze kleine planeet te blijven, vooral omdat ik haar niet kan inruilen voor een ander verblijf voordat God dat wil.

Bijlage A

Boeken met anekdoten en illustraties

Boeken met anekdoten, illustraties enzovoort, besproken in *The Sword and the Trowel* en niet genoemd in lezing 5 en 6. (Zie de inleidende opmerkingen en de voetnoot op bladzijde 88.)

GRAY (ds. JAMES COMPER) en CAREY (ds. C. S.). *The Class and the Desk*. Elliot Stock. 4 delen, 2s. per deel. Een gevestigde favoriet bij zondagsschoolleraren. De drukbezette leraar vindt hier volop beknopte aanwijzingen die zich tot lessen laten uitwerken, en verwijzingen naar andere boeken die helpen om die lessen uit te leggen en toe te lichten.

GRAY (ds. JAMES COMPER). *Topics for Preachers and Teachers*. Elliot Stock. 5s. Een onmisbaar boek voor alle leraren. Het staat vol illustraties en bevat een overvloed aan stof om de godsdienstige waarheid uit te leggen en in te scherpen. Wij zijn blij dat de schrijver van dat uitstekende werk, *The Class and the Desk*, zijn goede smaak en uitgebreide kennis zo voortreffelijk benut als in het boek dat voor ons ligt. De kaarten, de tekst en de vele houtsneden zijn allemaal van de eerste rang. Wij kunnen het met geen woorden sterk genoeg bij onze lezers aanbevelen.

Rays from the East; or, Illustrations of the Holy Scriptures, derived principally from the Manners of Eastern Nations. Religious Tract Society. 6s. (Uitverkocht.) Sindsdien uitgegeven in een reeks *Books for the People*, 1d. per deel. Dit fraai gebonden boek is rijkelijk voorzien van gravures en zal zich vanzelf een weg banen. Het wordt steeds moeilijker om nog iets nieuws te vinden aan illustraties uit de Bijbel, omdat

zovelen het veld al hebben afgeoogst. Toch is de schrijver van dit boek ... erin geslaagd nieuwe en oude dingen voort te brengen. Wij zijn hem dank verschuldigd voor een bijzonder aantrekkelijke en leerzame verzameling, waarin geen gekunstelde taal te vinden is, maar duidelijk naar eenvoud wordt gestreefd.

The Note-Book, a Collection of Anecdotes and Illustrations for the use of Teachers. Sunday School Union. 1s. 6d. (Uitverkocht.) Wat het drukwerk betreft is het geen erg fraai boek, maar het is zowel goedkoop als nuttig ... Dit notitieboek is maar een klein ding, en het is er niet slechter om. Het bevat heel wat goede dingen en is goed geschikt voor leraren en lekenpredikers.

The Biblical Treasury: an Illustrative Companion to the Bible, for the use of Sunday-school Teachers, Ministers, and Bible Students. Sunday School Union. 14 delen, 2s. per deel. Iedere leraar, zonder één uitzondering, zou een volledige reeks van *The Biblical Treasury* moeten bezitten. Dan heeft hij een grote voorraad bijbelse illustraties bij de hand. Dit is een van de allerbeste dingen die de Sunday School Union ooit gedaan heeft. Voor het gewone voetvolk van het grote leger van zondagsschoolleraren is het eenvoudig onschatbaar.

DENTON (MATTHEW). *Anecdotes Illustrative of Religious and Moral Truth*. Partridge and Co. 2s. (Uitverkocht.) Het is niet gemakkelijk een verzameling anekdoten samen te stellen die ook maar enigszins nieuw is. Onze schrijver is daar redelijk in geslaagd. De meeste van deze verhalen kennen wij als oude bekenden uit andere boeken, maar er zijn er enkele die wij nog niet eerder in afzonderlijke vorm tegenkwamen. De meeste lezers zullen er plezier en belangstelling in vinden, en sommige zijn bruikbaar als illustratie, maar niet alle. Vrienden die een van de encyclopedieën bezitten, hebben dit boek niet nodig. Wie dat voorrecht niet heeft, doet er goed aan het aan te schaffen.

GOLDING (GODFREY). *The Book of Good Devices, with a Thousand Precepts for Practice*. Cassell and Co. 5s. (Uitverkocht.) Wij hebben nog nooit een boek ontmoet dat zo tot nadenken prikkelt. Het be-

strijkt een brede kring van onderwerpen en is toch oordeelkundig in de keuze van de uittreksels. De bladzijden zijn omlijst met puntige, spreekwoordelijke voorschriften, en veel van de aangehaalde passages zijn één massa bondige, kernachtige uitspraken. Het is al met al een levend boek, en een heel mooi boek.

BALFOUR (THOMAS A. G., M.D.). *God's Jewels; or, a Mineralogical Illustration of Scripture*. Edinburgh: Menzies. 2s. 6d. (Uitverkocht.) Een boek over juwelen, en zelf een juweel van een boek. Wij kennen nauwelijks een voorbeeld waarin zo'n grondige kennis van edelstenen samengaat met de gave om te illustreren. Dr. Balfour is bovendien even zuiver in zijn theologie als grondig in zijn mineralogie. Het werk is klein, maar bevat meer kostbare stof tot nadenken dan men vaak aantreft in boeken die tien keer zo dik zijn.

LEIFCHILD (ds. J., D.D.). *Remarkable Facts: Illustrative and Confirmatory of Different Portions of the Holy Scripture*. Met een voorwoord van zijn zoon. R. D. Dickinson. 2s. Zoals bij de hoge leeftijd van de schrijver te verwachten was, verblinden de hier verzamelde illustraties niet door hun nieuwheid, maar stichten ze door hun bezonnen ernst ... Al onze bejaarde predikanten zouden, net als dr. Leifchild, een verslag van hun persoonlijke herinneringen moeten nalaten. Zo zou onze schat aan illustrerende feiten worden verrijkt en zou er nieuw bewijs van de kracht van het evangelie bijkomen. Predikanten zullen onder deze opmerkelijke feiten verscheidene vinden waarvan zij goed gebruik kunnen maken.

MOODY (DWIGHT L.). *Arrows and Anecdotes*. Met een schets van zijn jeugd, door JOHN LOBB. Nicholson and Co. 1s. Sommige van deze illustraties zijn oorspronkelijk, andere zijn uit bekende bronnen overgenomen en aangepast. Wij hadden bijna gezegd: gemoody-fied. De heer Moody heeft nooit geschroomd te verklaren dat hij zich toeëigende wat hij maar aan goeds vond, en daar had hij volkomen gelijk in. Nu de heer Lobb de krenten uit de pap heeft gehaald, zien wij er een aantal van onszelf tussen, en wij zijn blij dat ze zo goed gebruikt

zijn. Maar wij zien ook heel wat die op de eigen akker van de heer Moody gegroeid zijn, en die predikanten van het evangelie zorgvuldig moeten bewaren voor later gebruik. Dit is een verstandige keuze van pittige stukjes en levendige verhalen, die mensen wakker maken en ook wakker houden.

BARDSLEY (ds. J. W., M.A.). *Illustrative Texts and Texts Illustrated.* Nisbet and Co. 5s. De heer Bardsley hoefde zich helemaal niet te verontschuldigen of te denken dat zijn illustraties van korte duur zouden zijn. Integendeel, menig predikant en leraar zal zich over zijn tweeënnegentig gedeelten verheugen "*als een, die een groten buit vindt*". Hoe meer van zulke boeken die tot nadenken prikkelen, hoe beter.

PHILLIPS (JOHN RICHARDSON). *Remarkable Providences and Proofs of a Divine Revelation; with Thoughts and Facts for the Weak in Faith, the Doubter, and the Infidel.* Partridge and Co. 7s. 6d. (Uitverkocht.) Een verzameling van hoogst opmerkelijke feiten uit allerlei bronnen. De lezers kunnen niet anders dan meegevoerd worden op de stroom van belangstelling die door deze bladzijden vloeit.

Anecdotes for the Family and Social Circle. Partridge and Co. 3s. 6d. (Uitverkocht.) Het boek is smaakvol gebonden, maar de verhalen zijn te veel afgesleten. Wij hebben genoeg verzamelingen van muffe anekdoten; we zouden blij zijn met een paar verse. Toch zijn er velen voor wie de voorvallen heel nieuw zullen zijn, en zij krijgen waar voor hun geld als zij dit fraaie boek kopen.

VAUX (ds. J. E., M.A.). *The Preacher's Storehouse; a Collection of Pithy Sayings and Choice Passages on Religious and Moral Subjects.* G. J. Palmer, 32, Little Queen Street, Lincoln's Inn Fields. 7s. 6d. De opzet van dit "Storehouse" is goed, maar wij denken niet dat de samensteller de voorraden zo goed heeft uitgekozen als hij had kunnen doen. Het is nogal een allegaartje, en er zit te weinig van het element van de genade in om ons te bevallen. Toch is de keuze van uittreksels voor een aanhanger van de High Church verrassend katholiek, en het resultaat moet jonge beginners in het predikambt helpen. Over nutti-

ge theologische onderwerpen worden puntige aanhalingen gegeven: spreuken, beeldspraak en uitleggingen. Daaruit kan de predikant menige frisse gedachte en treffende uitdrukking putten.

BERTRAM (ds. R. A.). A *Dictionary of Poetical Illustrations*. R. D. Dickinson. 12s. 6d. Een van de nuttigste boeken die een predikant kan bezitten ... Ook als iemand in zijn preken geen poëzie aanhaalt, is het altijd nuttig voor hem te weten wat de grote dichters over zijn onderwerp hebben gezegd. Er bestaan zeker betere verzamelingen dan deze, maar het is een opmerkelijke aanvulling op die welke eraan voorafgingen.

BERTRAM (ds. R. A.). A *Homiletic Encyclopædia of Illustrations in Theology and Morals*. R. D. Dickinson. 12s. 6d. Dit lijkt ons een bijzonder waardevolle verzameling, waar iemand een heel leven over zou doen als hij haar zelf moest aanleggen. Het zal een gouden schatkamer zijn voor wie het met beleid weet te gebruiken. Maar nog meer waarde heeft het voor wie door dit voorbeeld worden aangespoord zelf een verzameling aantekeningen aan te leggen. De heer Bertram moet veel moeite hebben gedaan en veel heilige vlijt hebben betoond bij het verzamelen van de belangrijke uittreksels die hier zorgvuldig geordend en onder hun eigen kopjes geplaatst zijn. Het boek is een belangrijke aanwinst voor de bibliotheek van een predikant.

NEIL (ds. JAMES, M.A.). *Rays from the Realms of Nature*; *or*, *Parables of Plant Life*. Long Neil and Co., Chancery Lane. 2s. 6d. Dit is een boek naar ons hart. Het haalt uit bomen en bloemen feiten bijeen om zedelijke en geestelijke waarheid te verduidelijken. Dat is het juiste gebruik van de natuur. Zo leest men het ene werk van de grote Auteur bij het licht van het andere en vergelijkt men uitspraak met uitspraak.

HOOD (ds. E. PAXTON). *The World of Moral and Religious Anecdote*. Hodder and Stoughton. 6s. Dit is een nieuwe en goedkope uitgave van de opmerkelijke verzameling voorvallen van de heer Hood. Wij hebben deze vreemde, pikante en gedenkwaardige verhalen lang geleden gelezen en hebben ons kostelijk vermaakt. Maar wij kunnen

niet zeggen dat wij ooit veel van het werk gedacht hebben wat betreft het nut of zelfs de godsdienstigheid van sommige verhalen, want enkele van de anekdoten hadden achterwege moeten blijven. Onze vriend had veel beter kunnen doen dan zo'n "universum van onverteerde en ongeordende anekdoten" bijeen te brengen. Toch moeten wij, nu wij onze grom hebben laten horen, eraan toevoegen dat wij het heel jammer hadden gevonden als wij *The World of Anecdote* of *The World of Religious Anecdote* hadden moeten missen. Daarmee hebben wij menig aangenaam vrij uur gevuld.

LONG (ds. J.). *Eastern Proverbs and Emblems Illustrating Old Truths*. Trübner and Co. 6s. Dit boek bevat een groot aantal spreekwoorden die tot nu toe niet in onze westerse omloop zijn gekomen, en de zinnebeelden zijn vaak mooi en bruikbaar. Toch is het slecht in elkaar gezet, en de stof past niet altijd bij het onderwerp dat ze moet verduidelijken. Hier hebben wij alle ingrediënten voor een goed boek, maar bij gebrek aan een beetje handigheid komt het werk niet zo afgerond uit de handen van de schrijver als het had kunnen zijn. Wij zijn de schrijver dank verschuldigd voor veel nieuwe symbolen en gezegden. Als hij bij een nieuwe uitgave het snoeimes gebruikt, zal zijn boek een standaardwerk worden.

PIKE (RICHARD). *Remarkable Religious Anecdotes*. Derby: Wilkins and Ellis. 1s. Deze anekdoten zijn voor het grootste deel fris en treffend, en wij hebben ze met genoegen gelezen. Het boekje is werkelijk niet slecht voor een shilling.

HOYT (J. K.) EN WARD (ANNA L.). *The Cyclopædia of Practical Quotations, English and Latin, with an Appendix of Proverbs, etc.* R. D. Dickinson. 12s. 6d. Een bijzonder nuttig boek voor een man van letteren, voor wie het uitgebreide register een grote weldaad zal zijn. De samenstelling heeft veel arbeid gekost, en daarom zal het wie het gebruikt arbeid besparen. Het wordt terecht "praktisch" genoemd, want het is er niet voor de schijn, maar voor het echte werk. In dat opzicht

overtreft het alle andere citatenboeken die ons tot nu toe onder ogen zijn gekomen.

NYE (J. L.). *Anecdotes on Bible Texts*. Sunday School Union. 9 delen. (Nieuwe Testament.) 1s. per deel. Moge de samensteller worden aangemoedigd om op deze manier elk boek van de Bijbel te illustreren! De heer Nye bewijst alle leraren en predikers een grote dienst. Sommige van zijn anekdoten zullen zijn lezers wel bekend zijn, maar als geheel zijn ze even fris als nuttig. Wie deze boekjes van een shilling koopt, doet goede zaken.

PROSSER (ELEANOR B.). *Fables for "You." With Illustrations*. "Home Words" Office, Paternoster Square. 2s. 6d. Wij zijn mevrouw Prosser diep dankbaar voor deze fabels. Zij heeft geen tijd besteed aan het uitschrijven van de moraal van elk verhaal, maar heeft elk verhaal zo duidelijk gemaakt dat het zijn eigen les leert.

The Voice of Wisdom. A Treasury of Moral Truths from the Best Authors. Selected by J. E. Edinburgh: Nimmo and Co. 2s. 6d. (Uitverkocht.) Een verzameling uittreksels, spreuken enzovoort, alfabetisch geordend onder bepaalde onderwerpen. Wij denken niet dat dit de beste keuze is die gemaakt kon worden, maar ook niet de slechtste. Wij zien niet welk doel de samensteller voor ogen had, want men kan weinig beginnen met de korte passages die hij heeft gerangschikt. Toch heeft hij op zijn minst laten zien dat uit de oude velden al het nieuwe koren komt, en uit de oude boeken alle nieuwe stof die mensen leren, zoals Chaucer ons lang geleden al vertelde. Veel van de aanhalingen zijn heel fris, terwijl andere zo oud zijn als Egyptische mummies. Samen vormen ze een schatkamer waarvan menigeen zich rijk zou voelen als hij haar bezat, al zijn er veel betere boeken van dezelfde soort.

HOOD (ds. E. PAXTON). *The World of Proverb and Parable, with Illustrations from History, Biography, and the Anecdotal Table-talk of all Ages*. R. D. Dickinson. 5s. 6d. Dit reusachtige boek bevat een stromende vloed van verhalen en een massa gegevens over de bronnen waar

meer van hetzelfde soort te vinden is ... Wie deze berg van spreekwoorden en gelijkenissen koopt, krijgt een goudmijn voor zijn geld. Uit billijkheid moeten wij eraan toevoegen dat wij dapper hebben geprobeerd dit boek helemaal uit te lezen, maar dat wij het zwaar werk vonden. Het is een verbazingwekkend boek, maar de schrijver besteedt niet genoeg zorg aan zijn materiaal als hij het eenmaal verzameld heeft. Nu wij dit gezegd hebben, bevelen wij dit omvangrijke werk met onverminderde ernst aan bij wie treffende dingen zoeken en ze weten te gebruiken.

MACLAREN (ds. ALEXANDER, D.D.). *Pictures and Emblems, being Illustrations from his Sermons*. "Christian Commonwealth" Office, 73, Ludgate Hill. 5s. Deze geliefde schrijver heeft bij onze lezers geen aanbevelingsbrieven nodig. Hij heeft stofjes van goud. Zelfs zijn blad valt niet af. Hier hebben wij een rijkdom aan symbolen en zinnebeelden die niet te overtreffen is.

Scientific Illustrations and Symbols; *Moral Truths Mirrored in Scientific Facts*. Door een barrister van de Honourable Society of the Inner Temple. R. D. Dickinson. 7s. 6d. Het idee dat hier is uitgewerkt, is rijk en zal door anderen nog verder worden opgepakt. Veel van de gekozen wetenschappelijke feiten zijn bijzonder verhelderend. Wie met behulp van dit boek geen beeldspraak en zinnebeelden kan vinden, moet wel heel traag van geest zijn. Dit voortreffelijke boek verdient een ruime afzet.

ADAMSON (ds. WILLIAM, D.D.). *The Religious Anecdotes of Scotland*. Glasgow: T. D. Morison. 5s. Een mooie verzameling mooie oude verhalen, zoals die alleen verteld konden worden in het land van het calvinisme en van stoere mannelijkheid. Wij kennen de meeste verhalen; ze moeten zelfs gerekend worden tot de driemaal vertelde verhalen. Maar veel ervan zullen nieuw zijn voor zuiderlingen, al zijn ze onze noordelijke broeders goed genoeg bekend. Dr. Adamson heeft een waardevol en door en door levendig boek samengesteld.

THOMSON (W. M., D.D.). *The Land and the Book*. Nelson and Sons. 5 delen, 21s. per deel. Dit is, ver vóór alle andere publicaties, hét boek over het Heilige Land en de omliggende gebieden. Wat wij aan dr. Thomson verplicht zijn, kan nooit volledig worden uitgedrukt. Hij heeft zorgvuldig waargenomen, verstandig aantekeningen gemaakt en geduldig verslag gedaan. U voelt zich bij hem thuis; hij speelt nooit de geleerde professor tegenover u ... De uitgave van de heren Nelson, in drie fraaie delen, is een prijs waarvoor een man met een bescheiden inkomen verstandig de strijd van zelfverloochening, zuinigheid en bijzondere vlijt kan aangaan. De voorraad aan ideeën en illustraties die hierin is opgeslagen, zal in geen enkel mensenleven uitgeput raken. (Het oorspronkelijke werk, getiteld *The Land and the Book*, werd in één deel uitgegeven voor 7s. 6d. en paste dus naar zijn prijs beter bij "een man met een bescheiden inkomen". Het is nog steeds verkrijgbaar, zowel nieuw als tweedehands. Sommige boekhandelaren bieden de uitgave in drie delen aan voor 31s. 6d.)

Anecdotes Illustrative of Old Testament Texts. Hodder and Stoughton. Heel goed. Wij vinden hier een heel redelijke mengeling van nieuwe anekdoten en enkele oude die onvermijdelijk zijn. Goed waar voor zes shilling. Koop het! Er is een bijbehorend deel, getiteld *Anecdotes Illustrative of New Testament Texts*.

MARSH (ds. F. E.). *Similes of the Christian Life*. J. F. Shaw and Co. Een predikant of leraar zou bij het lezen van dit boek op een reeks preken of toespraken komen. Niet zozeer wat het bevat, als wel wat het oproept, maakt het tot een wenselijke aankoop. Toch is het op zijn eigen manier goed. *Emblems of the Holy Spirit*. Even vol genade, en tegen dezelfde prijs, namelijk 1s. 6d.

Thirty Thousand Thoughts, being Extracts covering a Comprehensive Circle of Religious and Allied Topics. Bezorgd door de hoogeerwaarde H. D. M. SPENCE, M.A., ds. Joseph S. EXELL, M.A., en ds. Charles NEIL, M.A. Nisbet and Co. 6 delen, 16s. per deel. (De heer Dickinson heeft een onverkorte herdruk uitgegeven voor 25s., fran-

co.) Tot het laatste toe zien wij het nut van de opzet van dit werk niet in. Het plan werd aan het begin vastgesteld, maar het gevolg is dat de uittreksels naar ons oordeel meer door elkaar liggen dan wanneer er helemaal geen plan was geweest. Bovendien achten wij de uittreksels zelf niet zo buitengewoon waardevol dat ze het verdienen in enorme delen te worden opgenomen. Sommige zijn uitzonderlijk kostbaar, maar de meeste zijn uitstekende gemeenplaatsen en niets meer.

MACKEY (ds. H. O.). *One Thousand New Illustrations for the Pulpit, Platform, and Class*. R. D. Dickinson. 3s. 6d. Onze vriend, de heer Mackey, heeft duizend illustraties verzameld, en hij noemt ze terecht "nieuw". Hij heeft geen ruimte gebruikt om de les uit te werken van het feit dat hij aanhaalt, maar geeft met een kort opschrift aan welk onderwerp hij wilde verhelderen. Wij zijn blij te zien dat een van onze opkomende predikanten zich toelegt op het opsporen van treffende dingen.

BAXENDALE (ds. WALTER). *Dictionary of 6,330 Anecdotes, Incidents, and Illustrative Facts, Selected and Arranged for the Pulpit and the Platform*. R. D. Dickinson. 12s. 6d. Er zijn veel encyclopedieën van anekdoten, en ze zijn allemaal nuttig. Sommige zijn bij uitstek bruikbaar, en wij willen er geen kwaad woord over zeggen, integendeel. Natuurlijk heeft elke samensteller het voordeel van zijn voorgangers, omdat hij het beste van hun materiaal kan gebruiken en er zijn eigen oogst aan kan toevoegen. Het is daarom niet verrassend dat de heer Baxendale andere uitstekende verzamelaars en ordenaars van illustraties in sommige opzichten zou overtreffen. Maar wij menen stellig dat hij dat ook gedaan heeft. Alles bij elkaar genomen is dit boek het beste in zijn soort. De prijs waarvoor de heer Dickinson het aanbiedt, is erg laag voor zo'n groot boek, en de kwaliteit is erg hoog voor zo'n enorme massa stof. Alle predikers, sprekers en leraren die van de diensten van de heer Baxendale gebruik willen maken, zullen daar veel baat bij hebben.

EXELL (ds. JOSEPH S.). *The Bible Illustrator; or, Anecdotes, Similes, Emblems, Illustrations, Expository, Scientific, Geographical, Historical, on the Verses of the Bible*. (Nog in uitgave. Wie het wil aanschaffen, kan bij de heren Nisbet and Co. een lijst van de verschenen delen aanvragen.) Veel stof voor uw geld. Wij kunnen ons niet herinneren ooit zulke compacte bladzijden te hebben gezien, en dan nog wel in kleine letter! De boeken zijn letterlijk volgepropt. Ze doen ons denken aan balen geperst hooi. Gedeelten uit preken, commentaren en allerlei boeken worden gebruikt als uitleg bij de verschillende verzen, en ze zijn over het geheel genomen uitstekend gekozen en geordend. De heer Exell heeft daarvoor een grote gave, en hij gebruikt die met bewonderenswaardige ijver. Dit bedelen, lenen en stelen van de gedachten van schrijvers is een ware kunst geworden.

CHRISTY (ROBERT). *Proverbs, Maxims, and Phrases of all Ages. Classed Subjectively, and Arranged Alphabetically*. T. Fisher Unwin. Dit zijn twee schitterende delen. Wie zich in spreekwoorden verdiept, zal de noeste samensteller zegenen. Vooral verdient hij lof voor zijn indeling, die uniek en praktisch bruikbaar is ... Wij waren half spijtig toen wij deze delen zagen, omdat wij zelf een soortgelijk werk voorbereiden ... en wij vreesden dat wij uit onze markt waren gedrukt. Maar het onze is iets heel anders en zal door zijn prijs passen bij mensen die geen guinea kunnen betalen voor deze twee delen, die desondanks ruimschoots hun geld waard zijn. Wij bevelen deze uitgave van harte aan en wensen haar een ruime afzet. Ze verdient het.

TINLING (ds. J. F. B., B.A.). *Fifteen Hundred Facts and Similes for Sermons and Addresses*. Hodder and Stoughton. 6s. Een verzameling illustraties die nuttig zal zijn voor wie ze in zijn onderwijs weet te verwerken. De heer Tinling heeft een mooie keuze gemaakt. Veel van de vergelijkingen zullen voor de gewone lezer heel nieuw zijn, en ze zijn zo goed geordend en van een register voorzien dat hun praktische waarde er sterk door toeneemt. Dit is een goed boek voor een predikant.

FULLERTON (W. Y.). *God's Jewels: Twelve Chapters on the Privilege and Glory of God's People with many Illustrations and Incidents, Drawn from the Science and History of Precious Stones and Pearls*. Passmore and Alabaster. 1s. 6d. Er zijn verscheidene boeken over edelstenen waarin deze kostbare dingen het licht van heilig onderwijs laten stralen, maar dit boekje doet voor geen van hen onder. Het is van begin tot eind boeiend. Alles over juwelen wat voor de heilige dienst gebruikt kan worden, wordt benut. De heer Fullerton heeft geen bladgoud uitgeslagen, maar massief goud gegeven, in klompen. Hij heeft zoveel illustraties dat hij nergens lang bij stilstaat, maar doorgaat naar de volgende, en de volgende. Wij hebben dit onderwerp zorgvuldig bestudeerd en er vrij uitvoerig lezingen over gehouden, en daarom zijn wij een bevoegd beoordelaar. Wij kennen dit bijzonder mooie boek een eerste prijs toe.

MILLIGAN (ds. JAMES, D.D.). *Aphorisms, Maxims, and Short Sentences*. Edinburgh: Oliphant and Co. 3s. netto. Verzamelaars van aforismen zouden dit aan hun schatten moeten toevoegen ... Onder de kernachtige uitspraken zijn er enkele van buitengewone voortreffelijkheid.

GEIKIE (ds. CUNNINGHAM, D.D.). *The Holy Land and the Bible. A Book of Scripture Illustrations Gathered in Palestine*. Cassell and Co. 21s. Een prachtige aanwinst voor onze boeken over het Heilige Land. De schrijver vertelt ons dat hij Palestina bezocht met het voornemen om illustraties van de Schrift te verzamelen in het land dat "een natuurlijke uitleg is van de Heilige Schriften die het ons gegeven heeft". Het hele Palestina van de Bijbel ... wordt aangesproken om illustraties te leveren bij het Oude en het Nieuwe Testament ... Het boek is rijk en smaakvol geïllustreerd.

KNIGHT (ALFRED E.). *Gleanings from Bible Lands: Over 500 Passages of Scripture Illustrated*. Passmore and Alabaster. 2s. 6d. Dit is een boek dat een grote verspreiding verdient. Een predikant met weinig middelen zou in dit handzame boek de kern van een hele bibliotheek

over het Oosten vinden. Een leraar zou er zowel onderwerpen als illustraties in vinden. Een godvrezende lezer zou zich onderwezen en verblijd voelen. De schrijver noemt zijn boek "nalezingen", maar wij vinden er gouden schoven in.

NEIL (ds. JAMES, M.A.). *Pictured Palestine*. Nisbet and Co. 7s. 6d. Door zijn verblijf in Jeruzalem, waar hij predikant van Christ Church was, kon de heer Neil een voorraad verhalen verzamelen die bijbelse gebeurtenissen illustreren. Die worden in *Pictured Palestine* op uiterst boeiende wijze verteld. Daarnaast hebben de heer James Clark, de heer Henry A. Harper en andere kunstenaars het boek verrijkt met afbeeldingen van de beschreven taferelen.

The Cyclopaedia of Nature Preachings. Met een inleiding van Hugh MACMILLAN, LL.D. Elliot Stock. 7s. 6d. Een waardevol boek voor wie het werk van de genade liefheeft, zoals dat in de natuur wordt afgebeeld. In dit boek worden heuvel en dal, berg en vallei, lucht, aarde, vuur en water allemaal ingezet om de waarheden van het Woord van God toe te lichten. Studenten en predikanten zullen veel plezier aan deze encyclopedie beleven en haar een ereplaats op hun boekenplank geven.

BULLOCK (ds. CHARLES, B.D.). *Matches that Strike*. "Home Words" Office, Paternoster Square. 5s. Dit is een boek met anekdoten, en een uitstekende verzameling ook. Wij hebben de heer Bullock al lang geprezen als een voortreffelijk boekenmaker, maar wij wisten niet dat hij ook lucifermaker was geworden. Een deel van het hout waarvan de "lucifers" gemaakt zijn, is gesneden uit wat Amerikanen "kastanje"-bomen noemen, maar ze zullen net zo goed "vlam vatten" als wanneer ze nooit eerder gebruikt waren. En ze zullen menige saaie preek helpen verlichten, of een anders sombere matigheidstoespraak opfleuren.

PROCTOR (ds. F. B., M.A.). *Classified Gems of Thought*. Hodder and Stoughton. 7s. 6d. Deze nieuwe en goedkope uitgave van een treffende en nuttige schatkamer van uitleg en illustratie zal menig predikant

tot zegen zijn. Het boek prikkelt en zet aan het denken, zonder uitputtend te zijn. De beste en grootste schrijvers worden aangehaald, en toch worden de gebruikelijke, platgetreden passages vermeden.

SPURGEON (C. H.). *What the Stones Say*; *or*, *Sermons in Stones*. Fully illustrated. Met aantekeningen van J. L. KEYS en een inleiding van ds. THOMAS SPURGEON. London: "Christian Herald" Publishing Co., Tudor Street, E.C. 1s. en 2s. De heer Keys had het voorrecht een woordelijk verslag te bezitten van de gedenkwaardige lezing van de heer Spurgeon over *Sermons in Stones*, en hij heeft er verstandig aan gedaan die uit te geven. In heel uitvoerige aantekeningen heeft hij uittreksels ingevoegd uit verschillende werken over stenen, zoals de geliefde spreker die naar zijn mening waarschijnlijk in zijn werk zou hebben opgenomen als hem gegund was het gedrukt te zien. Alle vrienden van de heer Spurgeon zouden dit boekje moeten kopen. De vele illustraties waarmee het versierd is, verhogen de waarde ervan aanzienlijk.

MARSHALL (WILLIAM). *Nature as a Book of Symbols*. Hodder and Stoughton. 3s. 6d. Dit boek is geschreven in een eerbiedige geest en met duidelijke aandacht voor de literaire vorm. Na de eerste bladzijden hoopten wij dat het geconcentreerder van karakter zou zijn dan het bleek te zijn; de gedachte is te wijd uitgespreid. Misschien lieten wij onze verwachting te gemakkelijk hoog opstijgen, maar er was zeker in het begin de belofte van iets diepzinnigers dan er uiteindelijk komt. Toch valt er op de algemene kwaliteit van het werk niets aan te merken. De openbaring wordt geëerd, het vleesgeworden Woord verhoogd, en de natuur wordt steeds door een geestelijke bril bekeken. Het is een boek voor het hart en verdient een grote verspreiding.

MOODIE (WILLIAM). *Tools for Teachers*; *a Collection of Anecdotes, Illustrations, Legends, etc., for Teachers of Sunday-schools, Bible Classes, and Boys' Brigades*. Elliot Stock. 5s. Illustraties zijn onmisbaar "gereedschap voor leraren" die willen zijn als "*een arbeider, die niet beschaamd wordt, die het Woord der waarheid recht snijdt*". De heer

Moodie heeft in zijn zondagsschoolwerk ondervonden hoe nodig zulk gereedschap is. Hij heeft er een grote en bewonderenswaardige verzameling van bijeengebracht en stelt die nu ter beschikking van andere werkers. Veel van de hier gepubliceerde anekdoten zijn al in een of meer van de vele encyclopedieën verschenen, maar er zijn genoeg nieuwe om deze verzameling een eigen karakter te geven.

Bijlage B

Spurgeons eigen boeken met illustraties

C. H. Spurgeons boeken met illustraties en uittreksels, voor gebruik door predikers, zondagsschoolleraren en andere christelijke werkers.

De volgende delen zijn allemaal uitgegeven door de heren Passmore and Alabaster, Paternoster Buildings, Londen.

The Salt-Cellars. Een verzameling spreekwoorden, met eenvoudige aantekeningen daarbij. In 2 delen, 3s. 6d. per deel, of fraai gebonden in Frans marokijn, soepel, 7s. 6d. per deel.

"De 'Salt-Cellars' kunnen gerust worden aanbevolen, zelfs aan die vage en niet bijster serieuze figuur: de gewone lezer. Laat hij de boeken openslaan waar hij wil, hij zal iets vinden dat hem doet stilhouden om te lezen." — *Daily News*. "Dit is een boek om binnen handbereik te houden voor vijf vrije minuten. Er staat geen zin in die niet voldoet aan de eis van het motto op de titelpagina: 'kortheid, verstand en zout'. De ordening van de stof is meesterlijk, en de uitvoering van het boek strekt de uitgevers tot grote eer." — *Christian Leader*.

"De spreekwoorden zijn uitstekend, maar de opmerkingen van de heer Spurgeon zijn volmaakt. Ze zijn kernachtig, getuigen van een diepe kennis van de menselijke natuur, zijn vaak humoristisch, staan altijd aan de kant van het recht en zijn niet zelden spreekwoordelijker dan de spreekwoorden zelf." — *Church Review*. "Spreekwoordelijke wijsheid wordt met opmerkelijke vaardigheid uitgelegd en toegepast. Het werk kan sommige predikers helpen hun preken met de voorraad eruit op smaak te brengen." — *The Record*.

"Deze spreekwoorden en oude, eigenaardige gezegden kunnen goede diensten bewijzen in preken en toespraken op bijeenkomsten. Predikers en sprekers zouden er goed aan doen er verstandig gebruik van te maken." — *British Weekly*.

Feathers for Arrows; *or*, *Illustrations for Preachers and Teachers, from my Note Book*. Linnen band, 2s. 6d. (Zie lezing 5.)

"Het werk bestrijkt een breed scala aan onderwerpen. De beelden zijn altijd treffend en vaak schitterend, en de waarheden die ze illustreren, zijn dezelfde die altijd de kern van de preken van de heer Spurgeon hebben gevormd. Een uitgelezener verzameling illustraties kennen wij niet." — *Freeman*. "De verzameling is heel gevarieerd, maar alles heeft betrekking op de hoogste thema's en is geschikt om het hoogste doel van het christelijk predikambt te dienen. Er is een voortreffelijk register van onderwerpen en een tweede van teksten." — *Evangelical Magazine*.

Illustrations and Meditations; *or*, *Flowers from a Puritan's Garden*. Gedistilleerd en uitgedeeld door C. H. SPURGEON. Linnen band, 2s. 6d.

"Het boek dat voor ons ligt, zit vol nuttige wenken en mooie illustraties. Nergens zijn wij meer typerende trekken van de geest en het hart van de heer Spurgeon tegengekomen dan in deze illustraties. Het boek verdient enorm populair te worden, en dat zal het ongetwijfeld ook worden." — *Christian Commonwealth*.

"Het is een tuin vol mooie en nuttige dingen, die allerlei soorten lezers zal verrukken." — *Christian World*.

Sermons in Candles. Illustraties die in gewone kaarsen te vinden zijn. Stijve kaft, 1s.; linnen band, goudsnede, 2s.

"Wat oorspronkelijkheid en eigenheid betreft, en om een aantal puntig verwoorde gedachten over de godsdienstige waarheid, is dit boekje ongeëvenaard. De lezingen zijn uniek." — *Freeman*.

"Het hoeft geen betoog dat de lezingen vol verhelderende genade en wijsheid zijn en in hun vindingrijkheid en scherpzinnigheid wer-

kelijk monumentaal. Licht en warmte breken op elke bladzijde door." — *The Christian*.

The Bible and the Newspaper; Spurgeon's Shilling Series. (Zie lezing IV, bladzijde 54.)

"Wij hopen dat velen dit boek zullen lezen en in de oesterschelp van een gelijkenis de parel van grote waarde zullen vinden." — C. H. Spurgeon in *The Sword and the Trowel*.

"Wie wil weten hoe de heer Spurgeon kan schrijven, moet maar eens een shilling besteden aan een van deze boekjes uit Spurgeon's Shilling Series. Dan zal hij gemakkelijk inzien hoe het komt dat hun schrijver zowel lezers als hoorders weet te trekken." — *The Bookseller*.

Spurgeon's Birthday Book. Met voor elke dag van het jaar een metafoor, vergelijking, allegorie of illustratie, samengesteld uit de werken van C. H. Spurgeon. Linnen band, 2s. 6d.; Perzisch leer, 3s. 6d.; marokijn, 5s.; juchtleer, met foto, 10s. 6d.

"Voor dertig pence kunnen onze lezers een boek bezitten dat even nuttig als fraai uitgevoerd is. Data die het gezin dierbaar zijn, of de handtekeningen van geliefde vrienden en bezoekers, kunnen hier op de gelukkigste manier worden bewaard en teruggevonden." — *Christian Age*.

My Sermon-Notes, met 264 preekschetsen, geïllustreerd met talrijke anekdoten, uittreksels enzovoort. Compleet in 2 delen, 5s. per deel, of verkrijgbaar in vier gedeelten, 2s. 6d. per gedeelte. In elk deel een volledig register van onderwerpen en teksten.

"Predikers die bereid zijn te leren van iemand die werkelijk in staat is hun iets te leren, kunnen heel wat slechtere dingen doen dan een exemplaar van dit werk kopen. Wij geloven dat het werkelijk van nut zal blijken." — *Church Review*.

"Veel van de schetsen hebben een bijzondere frisheid. Aan het eind van elke schets staan anekdoten die de preken moeten illustreren. De 'Notes' houden zich ver van twistpunten, en wij zijn ervan overtuigd dat de meeste geestelijken ons dankbaar zullen zijn dat wij 'My Ser-

mon-Notes' aanbevelen." — *Literary Churchman*. "Doordat deze preekschetsen zoveel stof tot nadenken geven, zijn ze heel nuttig, en het illustratiemateriaal, bijeengebracht uit een breed scala van schrijvers, verhoogt hun waarde aanzienlijk. De prediker die ze gebruikt, kan niet anders dan wijs en goed geholpen worden." — *The Rock*.

"Deze 'Notes' zijn in zeldzame mate prikkelend. Ze zijn een echte weldaad voor vermoeide predikanten." — *The Christian*.

Types and Emblems. Een verzameling preken, gehouden op zondag- en donderdagavond in de Metropolitan Tabernacle. Prijs 3s. "Deze toespraken typeren zou eenvoudig overbodig zijn. Elke lezer van de preken van de heer Spurgeon weet hoeveel alles waard is wat van zijn hand van de pers komt. Het boek is bijzonder smaakvol uitgevoerd." — *Christian Age*.

Flashes of Thought; Being One Thousand Choice Extracts from the Works of C. H. Spurgeon. Alfabetisch geordend en met een uitgebreid register. Prijs 5s.

"Het idee is goed. *Flashes of Thought*, het boek in kwestie, met duizend uitgelezen uittreksels uit de werken van de heer Spurgeon, zal zeker gretig worden ontvangen door de enorme schare die hem bewondert en volgt." — *Daily Telegraph*.

Spurgeon's Gems: Being Brilliant Passages Selected from the Discourses of C. H. Spurgeon. Grote letter. 3s. 6d.

"Een keuze uit de bladzijden van de heer Spurgeon, met voorbeelden van zijn gelukkigste gedachten, juweeltjes uit zijn toespraken enzovoort." — Uittreksel uit het voorwoord.

Gleanings among the Sheaves. Door C. H. Spurgeon. Linnen band, 1s. "Deze uittreksels zijn echt Spurgeoniaans: pittig, rijk en zeldzaam, zowel naar stijl als naar inhoud, en vol voortreffelijke troost, trouwe raad, heldere vergelijkingen, dichterlijke toetsen en het heerlijke oude evangelie. Het verbaast ons niet dat er op de dag van verschijning achtduizend exemplaren werden verkocht, en wij vertrouwen

dat er achtmaal tachtigduizend hun weg zullen vinden naar het godsdienstige publiek." — *Weekly Review*.

Derde reeks

Lezing 1

De Heilige Geest en onze bediening

Ik heb een onderwerp gekozen waarover het moeilijk is iets te zeggen wat nog niet vaak is gezegd. Maar omdat het thema van het grootste belang is, is het goed er vaak bij stil te staan. Ook als we alleen oude dingen naar voren brengen en niets meer, kan het verstandig zijn u eraan te herinneren. Ons onderwerp is "de Heilige Geest in verband met onze bediening", of anders gezegd: het werk van de Heilige Geest in verband met onszelf als dienaren van het evangelie van Jezus Christus.

"Ik geloof in de Heilige Geest." Die zin hebben we uitgesproken als geloofsbelijdenis. Ik hoop dat we hem ook kunnen herhalen als een vrome alleenspraak die persoonlijke ervaring ons op de lippen dwingt. Voor ons zijn de aanwezigheid en het werk van de Heilige Geest de grond van ons vertrouwen dat ons levenswerk wijs is en uitzicht heeft. Hadden we niet in de Heilige Geest geloofd, dan hadden we onze bediening allang neergelegd. Want "*wie is tot deze dingen bekwaam*?" Onze hoop op succes en onze kracht om de dienst voort te zetten liggen in ons geloof dat de Geest van de Heere op ons rust. Ik ga er voorlopig van uit dat wij allemaal weten dat de Heilige Geest bestaat. We hebben gezegd dat we in Hem geloven. Maar in werkelijkheid zijn we in deze zaak verder gekomen dan het geloof en hebben we het gebied van het bewustzijn betreden. Er was een tijd dat de meesten van ons in het bestaan van onze huidige vrienden geloofden, omdat we van hen hadden gehoord "*met het gehoor des oors*". Nu hebben we elkaar gezien, de broederlijke handdruk gewisseld en de

invloed van de prettige omgang ondervonden. Daarom geloven we niet zozeer meer, maar weten we. Zo hebben we ook gevoeld hoe de Geest van God op ons hart werkt. We hebben de macht gekend en bespeurd die Hij over mensengeesten uitoefent, en we kennen Hem door veelvuldig, bewust en persoonlijk contact. Door de gevoeligheid van onze geest zijn we ons even bewust van de aanwezigheid van de Geest van God als van het bestaan van de zielen van onze medemensen, die we opmerken doordat ze op onze ziel inwerken. Zo weten we ook zeker dat de stof bestaat, doordat die op onze zintuigen inwerkt. We zijn opgetild uit de doffe sfeer van louter verstand en stof naar de hemelse glans van de wereld van de geest. Nu onderscheiden wij als geestelijke mensen de geestelijke dingen. We voelen de krachten die in het rijk van de geest de overhand hebben, en we weten dat er een Heilige Geest is, want we voelen Hem op onze geest werken. Was dat niet zo, dan zouden we zeker geen recht hebben om in de bediening van Christus' gemeente te staan. Zouden we dan zelfs durven om lid van haar te blijven? Maar mijn broeders, we zijn geestelijk levend gemaakt. We zijn ons duidelijk bewust van een nieuw leven, met alles wat daaruit voortkomt. We zijn nieuwe schepselen in Christus Jezus en wonen in een nieuwe wereld. We zijn verlicht en hebben mogen zien "*hetgeen het oog niet heeft gezien*". We zijn geleid in waarheid die vlees en bloed nooit hadden kunnen openbaren. We zijn door de Geest getroost: heel vaak heeft de heilige Trooster ons uit de diepten van het verdriet naar de hoogten van de blijdschap getild. In zekere mate zijn we ook door Hem geheiligd, en we zijn ons ervan bewust dat de heiliging in ons voortgaat, in verschillende vormen en op verschillende manieren. Daarom weten we, op grond van al deze persoonlijke ervaringen, dat er een Heilige Geest is, zo zeker als we weten dat we zelf bestaan.

Ik word verleid hier nog even te blijven, want het punt verdient meer aandacht. Ongelovigen vragen om verschijnselen. De oude zakelijke leer van Gradgrind is de godsdienst binnengedrongen, en de

scepticus roept: “Wat ik wil, zijn feiten.” Dit zijn onze feiten: laten we niet vergeten ze te gebruiken. Een scepticus daagt mij uit met de opmerking: “Ik kan mijn geloof niet vastmaken aan een boek of aan een geschiedenis; ik wil feiten zien die nu gebeuren.” Mijn antwoord is: “U kunt ze niet zien, omdat uw ogen blind zijn. Maar de feiten zijn er daarom niet minder. Wij die ogen hebben, zien wonderbaarlijke dingen, ook al ziet u ze niet.” Als hij mijn bewering belachelijk maakt, ben ik daar helemaal niet verbaasd over. Ik had het van hem verwacht en zou heel verrast zijn geweest als hij het niet had gedaan. Maar ik eis respect voor mijn positie als getuige van feiten, en ik keer mij tot de tegenstander met de vraag: “Welk recht hebt u om mijn getuigenis te ontkennen? Als ik een blinde was en u vertelde mij dat u een vermogen bezat dat zien heet, dan zou ik onredelijk zijn als ik u uitschold voor een verwaande dweper. Alles wat u mag zeggen, is dat u er niets van weet. Maar u hebt het recht niet om ons allemaal leugenaars of bedrogenen te noemen. U mag u aansluiten bij de spotters van weleer en verklaren: “*de man des geestes is onzinnig*”, maar daarmee weerlegt u zijn uitspraken niet.” Broeders, voor mij bewijzen de verschijnselen die de Geest van God teweegbrengt de waarheid van de christelijke godsdienst. Ze doen dat even duidelijk als de ondergang van de farao bij de Rode Zee, het neerdalen van het manna in de woestijn of het water dat uit de geslagen rots sprong ooit aan Israël de aanwezigheid van God te midden van zijn stammen hebben bewezen.

Nu komen we bij de kern van ons onderwerp. Voor ons als predikanten is de Heilige Geest absoluut onmisbaar. Zonder Hem is ons ambt een lege naam. We maken aanspraak op geen enkel priesterschap bovenop dat wat elk kind van God toekomt. Maar we zijn de opvolgers van hen die in vroeger tijden door God gedreven werden om Zijn woord te verkondigen, tegen de overtreding te getuigen en Zijn zaak te bepleiten. Als de geest van de profeten niet op ons rust, is de mantel die we dragen niets anders dan een “*haren mantel*”, aan-

gedaan "*om te liegen*". Als de Geest van God niet op ons rust, moet men ons met afschuw verjagen uit de kring van eerlijke mensen, omdat we durven te spreken in de naam van de Heere. We menen dat we woordvoerders zijn van Jezus Christus, aangesteld om Zijn getuigenis op aarde voort te zetten. Maar op Hem en Zijn getuigenis rustte altijd de Geest van God. Als Hij niet op ons rust, zijn we klaarblijkelijk niet op dezelfde wijze als Hij in de wereld gezonden. Met Pinksteren begon het grote werk om de wereld te bekeren met vurige tongen en een geweldig bruisende wind, tekenen van de aanwezigheid van de Geest. Als wij dus denken te slagen zonder de Geest, handelen we niet naar de orde van Pinksteren. Als we de Geest niet hebben die Jezus beloofd heeft, kunnen we de opdracht niet uitvoeren die Jezus gegeven heeft.

Ik hoef geen van u hier te waarschuwen voor de waan dat we de Geest zouden kunnen hebben op zo'n manier dat we daardoor geïnspireerd worden. Toch moeten de leden van een bepaalde twistzieke moderne sekte voor deze dwaasheid gewaarschuwd worden. Zij houden vol dat hun samenkomsten staan "onder het voorzitterschap van de Heilige Geest". Over die gedachte kan ik alleen zeggen dat ik in de heilige Schrift noch de uitdrukking noch het idee heb kunnen ontdekken. In het Nieuwe Testament vind ik wel een groep Korinthiërs die uitzonderlijk begaafd was, graag sprak en zich overgaf aan partijstrijd. Zij zijn de ware vertegenwoordigers van hen op wie ik doel. Maar zoals Paulus van hen zei: "*Ik dank God, dat ik niemand van ulieden gedoopt heb*", zo dank ook ik de Heere dat er weinig mensen van die richting in ons midden zijn gevonden. Het schijnt dat hun bijeenkomsten een bijzondere gave van inspiratie bezitten, misschien niet helemaal onfeilbaarheid, maar er wel dicht tegenaan. Als u hun bijeenkomsten hebt bijgewoond, betwijfel ik sterk dat u meer gesticht bent door de voordrachten onder dat hemelse voorzitterschap dan door die van gewone predikers van het Woord. Die gewone predikers beschouwen zich alleen als onder de invloed van de Heilige Geest,

zoals de ene geest onder invloed staat van een andere geest, of het ene verstand onder invloed van een ander verstand. We zijn niet de lijdelijke overbrengers van onfeilbaarheid, maar eerlijke leraars van wat wij geleerd hebben, voor zover wij het hebben kunnen begrijpen. Onze geest is actief en heeft een eigen bestaan terwijl de Geest Zijn werk in ons doet. Daardoor zijn zowel onze gebreken als Zijn wijsheid zichtbaar. En terwijl we bekendmaken wat Hij ons heeft laten weten, worden we diep vernederd door het feit dat onze eigen onwetendheid en dwaling tegelijk gedeeltelijk aan het licht komen, omdat we niet volkomener aan de goddelijke kracht onderworpen zijn geweest. Ik vermoed niet dat u op de weg zult dwalen waarop ik gezinspeeld heb. De uitkomsten van eerdere experimenten zijn zeker niet geschikt om verstandige mensen tot die dwaasheid te verleiden.

Dit is onze eerste vraag: waarin mogen wij op de hulp van de Heilige Geest rekenen? Als we hierover gesproken hebben, zullen we heel ernstig een tweede vraag overwegen: hoe kunnen we die hulp verliezen? Laten we bidden dat deze overweging, door Gods zegen, ons helpt haar te behouden. Waarin mogen wij op de hulp van de Heilige Geest rekenen? Ik zou antwoorden: op zeven of acht manieren.

1. Ten eerste is Hij de Geest van kennis: "*Hij zal u in al de waarheid leiden*." In die hoedanigheid hebben wij Zijn onderwijs nodig.

We hebben dringend behoefte aan studie, want wie anderen onderwijst, moet zelf onderwezen zijn. Gewoontegetrouw ongepreppareerd de preekstoel op te gaan is onvergeeflijke aanmatiging: niets kan onszelf en ons ambt effectiever verlagen. Nadat de bisschop van Lichfield bij een visitatie had gesproken over de noodzaak om het Woord ernstig te bestuderen, zei een zekere predikant tegen de bisschop dat hij zijn leer niet kon geloven. "Want," zei hij, "vaak weet ik in de consistorie niet waarover ik ga spreken, maar ik ga de preekstoel op, preek, en vind het niets bijzonders." De bisschop antwoordde: "Daar hebt u volkomen gelijk in, dat u het niets bijzonders vindt, want uw kerkvoogden hebben mij verteld dat zij er net zo over den-

ken." Als we zelf niet onderwezen zijn, hoe kunnen we dan onderwijzen? Als we zelf niet hebben nagedacht, hoe zullen we anderen tot nadenken brengen? In ons studeerwerk, in de gezegende arbeid waarin we alleen zijn met het Boek voor ons, hebben we de hulp van de Heilige Geest nodig. Hij houdt de sleutel van de hemelse schatkamer in handen en kan ons verrijken boven alle verwachting. Hij heeft de leidraad door de meest doolhofachtige leer en kan ons de weg van de waarheid wijzen. Hij kan "*de koperen deuren*" verbreken en "*de ijzeren grendelen*" in stukken slaan, en ons geven "*de schatten, die in de duisternissen zijn, en de verborgene rijkdommen*". U kunt de grondtekst bestuderen, de commentaren raadplegen en diep nadenken. Maar als u verzuimt machtig tot de Geest van God te roepen, zal uw studie u niet baten. Zelfs als u de hulpmiddelen moet missen (wat ik hoop dat niet gebeurt), zult u veel van de goddelijke betekenis te pakken krijgen als u op de Heilige Geest wacht in eenvoudige afhankelijkheid van Zijn onderwijs. De Geest van God is ons bijzonder kostbaar, omdat Hij ons vooral onderricht over de persoon en het werk van onze Heere Jezus Christus, en dat is het hoofdpunt van onze prediking. Hij neemt van wat van Christus is en toont het ons. Als Hij van de dingen van de leer of van het gebod had genomen, zouden we ook blij geweest zijn met zulke genadige bijstand. Maar omdat Hij Zich vooral verheugt in de dingen van Christus en Zijn heilige licht richt op het kruis, verblijden we ons dat het middelpunt van ons getuigenis zo goddelijk verlicht wordt. En we zijn er zeker van dat dit licht zich zal verspreiden over de rest van onze bediening. Laten we op de Geest van God wachten met deze bede: "O Heilige Geest, openbaar ons de Zoon van God, en toon ons zo de Vader." Als de Geest van kennis onderricht Hij ons niet alleen over het evangelie, maar leidt Hij ons ook om de Heere te zien in alle andere zaken. We mogen onze ogen niet sluiten voor God in de natuur, voor God in de algemene geschiedenis, voor God in de dagelijkse gebeurtenissen van de voorzienigheid of voor God in onze eigen ervaring. De gezegende Geest is

voor ons de uitlegger van Gods gedachten in dit alles. Als we bidden: "Leer mij wat U wilt dat ik doen zal", of: "*Doe mij weten, waarover Gij met mij twist*", of: "Zeg mij wat Uw bedoeling is in deze kostbare weldaad van barmhartigheid, of in die andere beschikking van oordeel en genade vermengd", dan worden we in elk geval goed onderwezen. Want de Geest is de zevenarmige kandelaar van het heiligdom, en bij Zijn licht wordt alles op de juiste wijze gezien. Goodwin merkt terecht op: "Er moet licht zijn bij de waarheid, wil men haar kennen. De ervaring van alle genadige mensen bewijst dat. Wat is de reden dat u op het ene moment bepaalde dingen in een hoofdstuk ziet en op het andere moment niet, dat u op het ene moment een bepaalde genade in uw hart ziet en op het andere moment niet, dat u op het ene moment een zicht hebt op geestelijke dingen en op het andere niet? Het oog is hetzelfde, maar het is de Heilige Geest die deze donkere lantaarn opent en sluit, als ik haar zo mag noemen. Naarmate Hij haar wijder opent, of vernauwt, of nauwer sluit, zien wij meer of minder. En soms sluit Hij haar helemaal, en dan is de ziel in duisternis, hoe goed haar oog ook is."

Geliefde broeders, wacht op Hem om Zijn licht. Anders blijft u in duisternis en wordt u "*blinde leidslieden der blinden*".

2. Ten tweede wordt de Geest de Geest van wijsheid genoemd, en in die hoedanigheid hebben wij Hem hard nodig. Kennis kan namelijk gevaarlijk zijn als ze niet vergezeld gaat van wijsheid, de kunst om wat we weten juist te gebruiken. Het Woord van God recht te snijden is even belangrijk als het volledig te begrijpen. Sommigen die duidelijk een deel van het evangelie hebben begrepen, hebben dat ene deel namelijk een te grote nadruk gegeven. Daardoor hebben ze een vertekend christendom laten zien, tot schade van wie het ontving, want die lieten op hun beurt een vertekend karakter zien. Iemands neus is een opvallend kenmerk in zijn gezicht, maar het is mogelijk haar zo groot te maken dat ogen, mond en al het andere onbelangrijk worden. De tekening is dan een karikatuur en geen portret. Zo kunnen

ook bepaalde belangrijke leerstukken van het evangelie zo overdreven worden verkondigd dat de rest van de waarheid in de schaduw komt. De prediking is dan niet langer het evangelie in zijn natuurlijke schoonheid, maar een karikatuur van de waarheid. Overigens zijn sommige mensen, laat ik het zeggen, mateloos op die karikatuur gesteld. De Geest van God zal u leren het offermes te gebruiken om de offers te verdelen. En Hij zal u laten zien hoe u de weegschalen van het heiligdom gebruikt om de kostbare specerijen in de juiste hoeveelheden af te wegen en te mengen. Elke ervaren prediker voelt dit als van het grootste belang, en het is goed als hij elke verleiding weerstaat om het te verwaarlozen. Helaas, sommige van onze hoorders willen niet dat de hele raad van God wordt verkondigd. Zij hebben hun lievelingsleerstukken en zouden willen dat wij over al het andere zwijgen. Velen zijn als de Schotse vrouw die na het horen van een preek zei: "Het was heel goed, als die rommel van plichten aan het eind er maar niet bij had gezeten." Er zijn broeders van die soort. Ze genieten van het troostende deel, van de beloften en de leerstellingen, maar over de praktische heiliging mag nauwelijks worden gesproken. Trouw eist dat we hun een evangelie geven dat naar alle kanten recht is, waaruit niets is weggelaten en waarin niets wordt overdreven. Daarvoor is veel wijsheid nodig. Ik betwijfel ernstig of iemand van ons zoveel van die wijsheid heeft als nodig is. Waarschijnlijk worstelen we met onvergeeflijke voorkeuren en ongerechtvaardigde neigingen. Laten we die opsporen en ermee ophouden. We zijn ons er misschien van bewust dat we bepaalde teksten hebben overgeslagen. Niet omdat we ze niet begrijpen (dat zou te rechtvaardigen zijn), maar omdat we ze wel begrijpen en nauwelijks durven te zeggen wat ze ons geleerd hebben. Of omdat die teksten een tekortkoming in onszelf of een vooroordeel onder onze hoorders te duidelijk zouden onthullen voor ons gemak. Zo'n zondig zwijgen moet onmiddellijk ophouden. Om wijze rentmeesters te zijn en de juiste porties voedsel voor het huisgezin van onze Meester te brengen, hebben we

Uw onderwijs nodig, o Geest van de Heere! En dat is nog niet alles. Want ook als we weten hoe we het Woord van God recht moeten snijden, hebben we wijsheid nodig bij de keuze van dat bijzondere deel van de waarheid dat het best past bij het moment en bij de samengekomen mensen. En evenzeer is zorgvuldig inzicht nodig in de toon en de manier waarop de leer wordt voorgesteld. Ik geloof dat veel broeders die de verantwoordelijkheid van de mens prediken, dat op zo'n wettische manier doen dat ze iedereen afstoten die van de leer van de genade houdt. Aan de andere kant vrees ik dat velen de soevereiniteit van God zo hebben gepreekt dat ze iedereen die in de vrije wil van de mens gelooft helemaal van de calvinistische kant hebben weggedreven. We moeten de waarheid geen ogenblik verbergen, maar we moeten de wijsheid hebben haar zo te prediken dat er geen onnodige wrijving of ergernis ontstaat. Wel moet er een geleidelijke verlichting komen voor wie haar helemaal nog niet kunnen zien, en een leiding van de zwakkere broeders in de volle kring van de evangelieleer.

Broeders, we hebben ook wijsheid nodig in de manier waarop we dingen aan verschillende mensen voorleggen. U kunt iemand neerslaan met juist de waarheid die bedoeld was om hem op te bouwen. U kunt iemand misselijk maken met de honing waarmee u zijn mond wilde zoeten. De grote barmhartigheid van God is onvoorzichtig gepredikt en heeft honderden tot losbandigheid gebracht. En aan de andere kant zijn de verschrikkingen van de Heere soms met zoveel geweld uitgeslingerd dat ze mensen tot wanhoop hebben gedreven, en zo tot een vastbesloten verzet tegen de Allerhoogste. "*De wijsheid is een uitnemende zaak, om iets recht te maken*", en wie haar heeft, brengt elke waarheid op haar tijd naar voren, gekleed in het gewaad dat haar het best past. Wie kan ons die wijsheid geven behalve de gezegende Geest? O mijn broeders, zorg dat u in diepe eerbied op Zijn leiding wacht.

3. Ten derde hebben we de Geest op nog een andere manier nodig, namelijk als de gloeiende kool van het altaar die onze lippen aanraakt. Als we kennis en wijsheid hebben om het passende deel van de waarheid te kiezen, kunnen we dan vrij spreken wanneer we haar overbrengen. "*Zie, deze heeft uw lippen aangeroerd.*" O, wat spreekt een mens heerlijk als zijn lippen verbrand zijn door de gloeiende kool van het altaar! Dan voelt hij de brandende kracht van de waarheid niet alleen diep in zijn ziel, maar ook op de lip waarmee hij spreekt. Merk op hoe zijn stem dan trilt. Hebt u zojuist in de gebedssamenkomst niet gemerkt hoe de stemmen van twee biddende broeders beefden en hoe hun lichamen trilden? Niet alleen waren hun harten geraakt, zoals ik hoop dat al onze harten geraakt waren, maar ook hun lippen waren aangeraakt, en daardoor werd hun spraak beïnvloed. Broeders, we hebben de Geest van God nodig om onze mond te openen, zodat we de lof van de Heere verkondigen. Anders spreken we niet met kracht.

We hebben de goddelijke invloed nodig om ons tegen te houden veel dingen te zeggen die, als ze onze tong werkelijk verlieten, onze boodschap zouden schaden. Wie van ons begiftigd is met de gevaarlijke gave van humor, moet af en toe stilhouden, het woord uit zijn mond nemen en bekijken of het wel tot stichting dient. En wie in zijn vorige leven tussen grove, ruwe mensen verkeerde, moet met lynxogen waken tegen onfatsoenlijkheid. Broeders, laat het verre van ons zijn een woord te zeggen dat een onzuivere gedachte zou oproepen of een twijfelachtige herinnering wakker zou maken. We hebben de Geest van God nodig om ons toom en gebit aan te leggen. Zo houdt Hij ons tegen om te zeggen wat de gedachten van onze hoorders van Christus en de eeuwige werkelijkheden zou afleiden en hen aan de laaghartige dingen van de aarde zou laten denken. Broeders, we hebben de Heilige Geest ook nodig om ons aan te vuren in ons spreken. Ik twijfel er niet aan dat u zich allemaal bewust bent van verschillende gemoedstoestanden bij het preken. Sommige daarvan komen

voort uit de verschillende toestanden van uw lichaam. Een zware verkoudheid bederft niet alleen de helderheid van de stem, maar laat ook de stroom van de gedachten bevriezen. Wat mijzelf betreft: als ik niet helder kan spreken, kan ik ook niet helder denken, en dan wordt de inhoud net zo schor als de stem. De maag en alle andere organen van het lichaam beïnvloeden ook de geest. Maar daar doel ik niet op. Bent u zich niet bewust van veranderingen die helemaal los staan van het lichaam? Terwijl u in volle gezondheid verkeert, merkt u dan niet dat u de ene dag zo zwaar bent als de wagens van de farao toen de wielen eraf waren, en op een andere tijd zo vrij als "*een losgelaten hinde*"? Vandaag glinstert uw tak van de dauw, gisteren was zij verschroeid van droogte. Wie weet niet dat de Geest van God in dit alles is? De goddelijke Geest werkt soms zo op ons in dat Hij ons volledig buiten onszelf brengt. Van het begin van de preek tot het eind kunnen we in zulke tijden zeggen: "*Of in het lichaam, weet ik niet, of buiten het lichaam, weet ik niet, God weet het.*" Alles is vergeten behalve het ene, alles in beslag nemende onderwerp dat we behandelen. Als mij de hemel verboden was, maar ik mocht voor de hele eeuwigheid een toestand kiezen, dan zou ik kiezen voor de toestand waarin ik mij soms bevind bij het prediken van het evangelie. De hemel wordt in zo'n toestand al vooraf afgebeeld: de geest is afgesloten van alle storende invloeden en aanbidt de majestueuze, bewust aanwezige God. Elk vermogen is gewekt en wordt vol vreugde tot het uiterste geprikkeld. Alle gedachten en krachten van de ziel zijn blij bezig met het aanschouwen van de heerlijkheid van de Heere en met het prijzen van de Beminde van onze ziel voor luisterende scharen. En al die tijd dringt de zuiverste denkbare welwillendheid jegens onze medemensen het hart om namens God met hen te pleiten. Welke gemoedstoestand kan hiermee wedijveren? Helaas, we hebben dit ideaal bereikt, maar we kunnen het niet altijd volhouden. Want we weten ook wat het is om in boeien te preken of in de lucht te slaan. We mogen heilige en gelukkige veranderingen in onze bediening aan niets minder

toeschrijven dan aan de werking van de Heilige Geest op onze ziel. Ik ben er zeker van dat de Geest zo werkt. Vaak, heel vaak, wanneer de ongelovige mij twijfels heeft aangereikt, ben ik in staat geweest die met volkomen minachting in de wind te slaan. Want ik ben mij duidelijk bewust van een kracht die op mij werkt als ik in de naam van de Heere spreek. Die kracht gaat oneindig uit boven elk persoonlijk spreekvermogen en ver boven elke energie die voortkomt uit opwinding, zoals ik die gevoeld heb bij een wereldlijke lezing of een rede. Zij is zo volkomen anders dan die kracht dat ik heel zeker weet dat ze niet van dezelfde orde of klasse is als het enthousiasme van de politicus of de gloed van de redenaar. Mogen wij vaak de goddelijke energie voelen en met kracht spreken.

4. Maar dan, ten vierde, werkt de Geest van God ook als zalfolie. Dat heeft betrekking op de hele voordracht: niet alleen op het uitspreken met de mond, maar op de hele voordracht van de toespraak. Hij kan u uw onderwerp zo laten voelen dat het u doortintelt. U wordt erdoor neergedrukt tot u in de aarde wordt verpletterd, of erdoor verheven tot u op zijn arendsvleugels wordt gedragen. Naast uw onderwerp laat Hij u ook uw doel voelen, tot u verlangt naar de bekering van mensen en naar de verheffing van christenen tot iets edelers dan zij tot nu toe hebben gekend. Tegelijk is er nog een ander gevoel bij u, namelijk een intens verlangen dat God verheerlijkt wordt door de waarheid die u uitspreekt. U bent zich bewust van een diepe verbondenheid met de mensen tot wie u spreekt. U treurt over sommigen van hen omdat ze zo weinig weten, en over anderen omdat ze veel hebben gekend maar het hebben verworpen. U kijkt in sommige gezichten en uw hart zegt stil: “Hier valt de dauw.” En als u zich tot anderen wendt, merkt u bedroefd dat zij zijn als het dauwloze gebergte van Gilboa. Dit alles gaat door terwijl u spreekt. We kunnen niet zeggen hoeveel gedachten tegelijk door de geest kunnen gaan. Ik heb eens acht reeksen gedachten geteld die tegelijk in mijn hoofd bezig waren, of althans binnen dezelfde seconde. Ik predikte het evan-

gelie met al mijn kracht, maar kon het niet laten mee te voelen met een dame die duidelijk op het punt stond flauw te vallen. Ook keek ik uit naar onze broeder die de ramen opent, zodat hij ons meer lucht zou geven. Ik dacht aan die illustratie die ik onder het eerste punt had weggelaten, gaf vorm aan de tweede indeling en vroeg mij af of A mijn berisping had gevoeld. Ik bad dat B troost zou vinden in de bemoedigende opmerking, en tegelijk prees ik God voor mijn eigen persoonlijke genieten van de waarheid die ik verkondigde. Sommige uitleggers beschouwen de cherubs met hun vier gezichten als zinnebeelden van predikanten. Ik zie zeker geen moeilijkheid in die viervoudige gedaante, want de heilige Geest kan onze geestestoestanden vermenigvuldigen en ons vele malen de mensen maken die we van nature zijn. Hoeveel Hij van ons kan maken en hoe grootse hoogten Hij ons kan doen bereiken, durf ik niet te gissen. Zeker is dat Hij "*machtig is meer dan overvloediglijk te doen, boven al wat wij bidden of denken*".

Het is in het bijzonder het werk van de Heilige Geest om in ons een gebedsgezindheid te bewaren terwijl we spreken. Dit is een toestand die we sterk moeten begeren: terwijl u met preken bezig bent, te blijven bidden; Zijn woord te doen, "*gehoorzamende de stem Zijns woords*"; het oog op de troon te houden en de vleugel voortdurend in beweging. Ik hoop dat we weten wat dit betekent. Ik weet zeker dat we het tegendeel kennen of het binnenkort kunnen ondervinden: het kwaad van preken in een geest zonder gebed. Wat kan erger zijn dan spreken onder invloed van een trotse of boze geest? Wat is verzwakkender dan preken in een ongelovige geest? Maar o, om in ons verborgen hart te branden terwijl we voor de ogen van anderen vlammen! Dit is het werk van de Geest van God. Werk het in ons, o aanbiddelijke Trooster!

In onze preekstoelen hebben we de geest van afhankelijkheid nodig, vermengd met die van toewijding, zodat we van het eerste woord tot de laatste lettergreep opzien naar de Sterke om kracht. Het is

goed te voelen dat u, ook al bent u tot dit punt doorgegaan, de dwaas zou uithangen voordat de preek ten einde is als de Heilige Geest u zou verlaten. Als u de hele preek door opziet naar de bergen vanwaar uw hulp komt, in volstrekte afhankelijkheid van God, zult u heel de tijd met een dappere, zelfverzekerde geest prediken. Misschien had ik niet "dapper" moeten zeggen, want het is niet dapper om God te vertrouwen. Voor ware gelovigen is het gewoon een kwestie van zoete noodzaak. Hoe kunnen zij Hem niet vertrouwen? Waarom zouden zij twijfelen aan hun altijd trouwe Vriend? Ik zei onlangs 's morgens tot mijn gemeente, bij het preken over de tekst "*Mijn genade is u genoeg*", dat ik voor het eerst in mijn leven ervoer wat Abraham voelde toen hij op zijn aangezicht viel en lachte. Ik reed naar huis, erg moe van een lange werkweek, toen deze tekst mij te binnen kwam: "*Mijn genade is u genoeg*." Maar hij kwam met de nadruk op twee woorden: "***Mijn*** *genade is* ***u*** *genoeg*." Mijn ziel zei: "Natuurlijk is ze dat. Zeker is de genade van de oneindige God meer dan genoeg voor zo'n nietig insect als ik." En ik lachte, en lachte opnieuw bij de gedachte hoe ver de voorraad al mijn behoeften te boven ging. Het leek mij alsof ik een klein visje was in de zee, en in mijn dorst zei: "Helaas, ik zal de oceaan leegdrinken." Toen hief de Vader van de wateren Zijn hoofd verheven op en antwoordde glimlachend: "Visje, de grenzeloze oceaan is genoeg voor u." Door die gedachte leek het ongeloof hoogst belachelijk, wat het ook is. O broeders, we moeten prediken met het gevoel dat God het woord wil zegenen, want we hebben Zijn belofte daarvoor. En als we klaar zijn met preken, moeten we uitkijken naar de mensen die een zegen hebben ontvangen. Zegt u ooit: "Ik ben overweldigd van verbazing dat de Heere zielen heeft bekeerd door mijn arme bediening"? Valse nederigheid! Uw bediening is arm genoeg. Iedereen weet dat, en u zou het het best moeten weten. Maar is het bovendien een wonder dat God, die gezegd heeft: "*Mijn woord … zal niet ledig tot Mij wederkeren*", Zijn belofte heeft gehouden? Moet de spijs haar voedingswaarde verliezen omdat de schotel een armzalig bord is?

Moet de goddelijke genade overwonnen worden door onze zwakheid? Nee, maar "*wij hebben dezen schat in aarden vaten, opdat de uitnemendheid der kracht zij van God, en niet uit ons*".

We hebben de Geest van God dus de hele preek door nodig om onze harten en gedachten in de juiste toestand te houden. Want als we niet de juiste geest hebben, verliezen we de toon die overtuigt en overwint, en onze mensen zullen ontdekken dat de kracht van Simson van hem geweken is. Sommigen spreken berispend en verraden zo hun slechte humeur. Anderen prediken zichzelf en onthullen zo hun trots. Sommigen spreken alsof het een gunst van hun kant was de preekstoel te bestijgen, terwijl anderen preken alsof ze zich verontschuldigen voor hun bestaan. Om fouten in manieren en toon te vermijden, moeten we geleid worden door de Heilige Geest, Die als enige ons leert "*wat nut is*".

5. Ten vijfde zijn wij volledig afhankelijk van de Geest van God om echt resultaat uit het evangelie te laten voortkomen, en op dat resultaat moeten we altijd mikken. We staan niet op onze preekstoelen om onze vaardigheid in geestelijk schermen te laten zien, maar we komen om echt te vechten. Ons doel is het zwaard van de Geest door de harten van mensen te drijven. Als preken ooit in enig opzicht als een openbaar vertoon kan worden gezien, moet het zijn als het vertoon van een ploegwedstrijd, dat bestaat uit werkelijk ploegen. De wedstrijd zit niet in het uiterlijk van de ploegen, maar in het verrichte werk. Zo moeten predikanten worden beoordeeld naar de manier waarop zij de ploeg van het evangelie voortdrijven en de voor van het ene eind van het veld tot het andere trekken. Mik altijd op resultaat. "O," zegt iemand, "ik dacht dat u zou zeggen: 'Doe dat nooit.'" Ik zeg ook: mik nooit op effect, in de ongelukkige zin van dat woord. Mik nooit op effect zoals de climaxmakers, de dichtregelcitanten, de zakdoekzwaaiers en de bombastblazers. Het zou voor een mens beter zijn dat hij nooit geboren was dan dat hij een preekstoel zou verlagen tot een kijkkast om zichzelf in te vertonen. Mik op het juiste soort ef-

fect: de inspiratie van heiligen tot edeler dingen, het dichter brengen van christenen bij hun Meester, het troosten van twijfelaars tot ze zich uit hun schrik oprichten, de bekering van zondaars en hun onmiddellijke geloof in Christus. Zonder deze tekenen die erop volgen, wat is dan het nut van onze preken? Het zou ellendig zijn om met een zekere aartsbisschop te moeten zeggen: "Ik ben door veel plaatsen van eer en vertrouwen gegaan, zowel in de kerk als in de staat, meer dan wie ook van mijn rang in Engeland in de zeventig jaar vóór mij. Maar als ik zeker wist dat ik door mijn prediking maar één ziel tot God had bekeerd, zou ik daarin meer troost vinden dan in alle eervolle ambten die mij zijn verleend." Wonderen van genade moeten de zegels van onze bediening zijn. Wie kan die geven, behalve de Geest van God? Een ziel bekeren zonder de Geest van God! Maar u kunt niet eens een vlieg maken, laat staan een nieuw hart en een vaste geest scheppen. Gods kinderen naar een hoger leven leiden zonder de Heilige Geest! U zult hen onuitsprekelijk veel waarschijnlijker tot vleselijke zorgeloosheid brengen als u probeert hen op welke eigen wijze ook te verheffen. Onze doelen kunnen nooit worden bereikt als we de medewerking van de Geest van de Heere missen. Wacht daarom van dag tot dag op Hem, "*met sterke roeping en tranen*".

Het gebrek aan duidelijke erkenning van de kracht van de Heilige Geest ligt aan de wortel van veel nutteloze bedieningen. De krachtige woorden van Robert Hall zijn nu even waar als toen hij ze als gloeiende lava uitstortte over een halfsociniaans geslacht. "Enerzijds verdient het aandacht dat de meest vooraanstaande en succesvolle predikers van het evangelie in verschillende gemeenschappen, een Brainerd, een Baxter en een Schwartz, het meest opvielen door hun eenvoudige afhankelijkheid van geestelijke hulp. Anderzijds dat geen enkel succes de bediening heeft vergezeld van hen die deze leer hebben verwaarloosd of ontkend. Zij hebben zo'n terechtwijzing van hun aanmatiging ontvangen in het totale mislukken van hun inspanningen dat niemand zal volhouden dat er, voor zover het hen betreft, sprake

is van een werkelijke goddelijke tussenkomst. Want wanneer is de arm van de Heere geopenbaard aan die zogenaamde leraars van het christendom die geloven dat er zo'n arm niet is? We moeten hen laten arbeiden op een akker waarvan God de wolken heeft geboden er niet op te regenen. Alsof ze zich daarvan bewust waren, hebben ze hun inspanningen de laatste tijd in een nieuwe richting gelegd. Wanhopend aan de bekering van zondaars hebben ze zich beperkt tot het verleiden van de gelovigen. Daarin hebben ze, het moet worden toegegeven, volkomen consequent gehandeld volgens hun beginselen, want het verspreiden van dwaalleer vereist althans geen goddelijke bijstand."

6. Vervolgens hebben we de Geest van God nodig als de Geest "*der gebeden*", Die "*naar God voor de heiligen bidt*". Een heel belangrijk deel van ons leven bestaat uit bidden in de Heilige Geest. De predikant die dat niet vindt, kan zijn bediening beter ontvluchten. Overvloedig gebed moet samengaan met ernstig prediken. We kunnen niet altijd met het lichaam op de knieën liggen, maar de ziel zou nooit de houding van gebed moeten verlaten. De gewoonte om te bidden is goed, maar de geest van het gebed is beter. Regelmatige afzondering moet worden onderhouden, maar voortdurende gemeenschap met God moet ons doel zijn. In de regel zouden wij predikanten nooit veel minuten moeten gaan zonder werkelijk ons hart in gebed omhoog te heffen. Sommigen van ons kunnen eerlijk zeggen dat ze zelden een kwartier voorbij laten gaan zonder tot God te spreken, en dat niet uit plicht maar uit instinct, als gewoonte van de nieuwe natuur waarvoor wij niet meer verdienste opeisen dan een zuigeling voor zijn roepen om zijn moeder. Hoe zouden we het anders kunnen doen? Als we nu veel in de geest van het gebed willen zijn, hebben we verborgen olie nodig die wordt uitgegoten op het heilige vuur van de toewijding van ons hart. We hebben nodig dat we telkens opnieuw bezocht worden door "*den Geest der genade en der gebeden*".

Wat onze gebeden in het openbaar betreft: laat nooit naar waarheid gezegd kunnen worden dat ze officieel, vormelijk en koud zijn. Toch zullen ze dat zijn als de toevoer van de Geest karig is. Over hen die een liturgie gebruiken, oordeel ik niet. Maar tegen hen die gewend zijn aan vrij gebed zeg ik: u kunt jaar na jaar niet aanvaardbaar in het openbaar bidden zonder de Geest van God. Dood bidden wordt voor de mensen aanstootgevend lang voordat die tijd verstrijkt. Wat dan? Vanwaar zal onze hulp komen? Sommige zwakkelingen hebben gezegd: "Laten we een liturgie hebben!" In plaats van goddelijke hulp te zoeken, zullen zij naar Egypte afdalen om hulp. In plaats van afhankelijk te zijn van de Geest van God, bidden zij uit een boek! Wat mij betreft: als ik niet kan bidden, wil ik dat liever weten, en over de onvruchtbaarheid van mijn ziel kreunen totdat de Heere mij weer bezoekt met vruchtbaarheid van toewijding. Als u met de Geest vervuld bent, zult u blij zijn alle vormelijke boeien af te werpen, zodat u zich kunt overgeven aan de heilige stroom om meegevoerd te worden tot u wateren vindt om in te zwemmen. Soms zult u in de preekstoel een nauwere gemeenschap met God in het gebed genieten dan u ergens anders hebt gekend. Voor mij was mijn grootste afzondering in het gebed vaak in het openbaar. Mijn waarste eenzaamheid met God heb ik vaak beleefd terwijl ik pleitte te midden van duizenden. Ik heb aan het einde van een gebed mijn ogen geopend en ben als met een schok teruggekeerd naar de samenkomst, bij het besef dat ik op aarde en onder mensen was. Zulke tijden staan niet tot onze beschikking, en we kunnen onszelf door geen enkele voorbereiding of inspanning in zulke toestanden brengen. Hoe gezegend ze zijn, zowel voor de predikant als voor zijn volk, kan geen tong zeggen. Hoeveel kracht en zegen er bovendien in een voortdurende gebedsgezindheid moet liggen, kan ik hier niet uiteenzetten. Maar voor dit alles moeten we naar de Heilige Geest opzien, en God zij geprezen: we zullen niet tevergeefs opzien, want juist van Hem wordt gezegd dat Hij in het gebed "*onze zwakheden mede te hulp*" komt.

7. Verder is het belangrijk dat we onder de invloed van de Heilige Geest staan, omdat Hij de Geest van heiligheid is. Een heel aanzienlijk en essentieel deel van de christelijke bediening ligt immers in het voorbeeld. Onze mensen letten veel op wat wij buiten de preekstoel zeggen en op wat wij doen in de huiskring en elders. Vindt u het gemakkelijk, mijn broeders, om heiligen te zijn? Heiligen die zo zijn dat anderen u als voorbeeld kunnen zien? We zouden zulke echtgenoten moeten zijn dat elke echtgenoot in de gemeente zonder gevaar kan zijn zoals wij zijn. Is het zo? We zouden de beste vaders moeten zijn. Helaas, sommige predikanten zijn, voor zover ik weet, daar ver vandaan: wat hun gezin betreft, hebben zij de wijngaarden van anderen gehoed, maar hun eigen wijngaard hebben zij niet gehoed. Hun kinderen worden verwaarloosd en groeien niet op als een godvrezend nageslacht. Is dat bij de uwe zo? Zijn we in de omgang met onze medemensen "*onberispelijk en oprecht, kinderen Gods zijnde, onstraffelijk*"? Zo behoren wij te zijn. Ik bewonder de redenen van Whitefield om altijd brandschoon linnengoed te dragen. "Nee, nee," zei hij dan, "dit zijn geen kleinigheden. Een predikant moet zonder vlek zijn, zelfs in zijn kleding, als hij kan." Reinheid kan bij een predikant niet te ver gaan. U hebt een ongelukkige broeder zichzelf zien bevlekken, en u hebt hem liefdevol geholpen de vlekken te verwijderen. Maar u hebt gevoeld dat het beter was geweest als de kleren altijd wit waren geweest. O, onszelf onbesmet van de wereld te bewaren! Hoe kan dit, in zo'n omgeving vol verzoeking en met zulke zonden die ons lichtelijk omringen, tenzij we door een hogere macht bewaard worden? Als u in alle heiligheid en reinheid wilt wandelen, zoals het dienaren van het evangelie betaamt, moet u dagelijks gedoopt worden in de Geest van God.

8. Nog eens: we hebben de Geest nodig als Geest van onderscheiding, want Hij kent de gedachten van mensen zoals Hij de gedachten van God kent. We hebben dit heel erg nodig in de omgang met moeilijke karakters. Er zijn in deze wereld mensen die misschien mogen

preken, maar nooit pastor zouden mogen worden. Zij hebben een verstandelijke of geestelijke ongeschiktheid. In de kerk van San Zeno te Verona zag ik het standbeeld van die heilige in zittende houding. De kunstenaar heeft hem zulke korte knieën gegeven dat hij helemaal geen schoot heeft, zodat hij nooit een voedstervader had kunnen zijn. Ik vrees dat velen anderen aan een soortgelijke handicap lijden: zij kunnen hun geest er niet toe brengen van harte in te gaan op de pastorale zorg. Zij kunnen dogmatiseren over een leerstuk en redetwisten over een verordening, maar meeleven met een ervaring is hun vreemd. Zulke mensen kunnen geplaagde consciënties slechts schrale troost bieden. Hun raad zal even waardevol zijn als die van de hooglander die, naar verluidt, een Engelsman in een moeras op de Ben Nevis zag wegzakken. "Ik zak weg!" riep de reiziger. "Kunt u mij zeggen hoe ik eruit kom?" De hooglander antwoordde kalm: "Ik denk dat u er waarschijnlijk nooit uit zult komen", en liep weg. We hebben predikanten van dat soort gekend, verward en bijna geërgerd door zondaars die worstelen in het moeras van de mismoedigheid. Als u en ik, ongeoefend in de herderskunst, in het vroege voorjaar tussen de ooien en jonge lammeren werden geplaatst, wat zouden we er dan mee aanvangen? In zo'n verlegenheid verkeren zij die nooit door de Heilige Geest zijn onderwezen hoe ze voor de zielen van mensen moeten zorgen. Mogen Zijn aanwijzingen ons behoeden voor zulke ellendige onbekwaamheid.

Bovendien, broeders, hoe groot onze tederheid van hart of liefdevolle bezorgdheid ook is, we zullen niet weten hoe we met de grote verscheidenheid aan gevallen moeten omgaan als de Geest van God ons niet leidt. Want geen twee mensen zijn hetzelfde, en zelfs hetzelfde geval vraagt op verschillende tijden een verschillende behandeling. De ene keer kan het het beste zijn te troosten, een andere keer te berispen. En degene met wie u vandaag tot tranen toe meeleefde, moet u morgen misschien met een frons tegemoet treden, omdat hij speelde met de troost die u hem bood. Wie de gebrokenen

van hart verbinden en de gevangenen vrijlaten, moeten de Geest van de Heere op zich hebben.

Bij het toezicht op en de leiding van een gemeente is de hulp van de Geest nodig. In de grond is de voornaamste reden voor afscheiding van ons kerkverband de moeilijkheid die voortkomt uit onze kerkelijke inrichting. Er wordt gezegd dat ze "neigt tot onrust in de bediening". Dat is ongetwijfeld heel lastig voor wie hunkeren naar de waardigheid van het ambtelijke en per se Sir Oracle willen zijn, in wiens bijzijn geen hond mag blaffen. Wie niet meer in staat zijn te regeren dan kleine kinderen, zijn precies de personen met de grootste dorst naar gezag. Omdat ze er in deze streken weinig van toegekend krijgen, zoeken ze andere gebieden op. Kunt u uzelf niet beheersen, bent u niet mannelijk en onafhankelijk, weegt u moreel niet zwaarder dan anderen, hebt u niet meer gave en meer genade dan uw gewone hoorders? Dan mag u een toga aantrekken en beweren dat u de heerser in de gemeente bent. Maar dat zal niet in een gemeente van baptistische of nieuwtestamentische orde zijn. Wat mij betreft zou ik een afschuw hebben van het pastoraat over een volk dat niets te zeggen heeft, of dat, als het al iets zegt, evengoed stil kan zijn, omdat de pastor de opperheer is en zij maar leken en nullen. Ik zou liever de leider zijn van zes vrije mannen, wier enthousiaste liefde mijn enige macht over hen is, dan de dictator spelen over twintig onderworpen volken. Welke positie is edeler dan die van een geestelijke vader die geen gezag opeist en toch algemeen geacht wordt, wiens woord alleen als liefdevol advies wordt gegeven, maar met de kracht van wet mag werken? Hij houdt rekening met de wensen van anderen en merkt dat zij eerst willen weten wat hij zou aanraden. En omdat hij zich altijd naar de wensen van anderen voegt, merkt hij dat zij zich graag naar hem voegen. Liefdevol vastberaden en vriendelijk zachtmoedig is hij de eerste van allen omdat hij de dienaar van allen is. Heeft dit geen wijsheid van boven nodig? Wat kan haar meer vereisen? David zei, toen hij op de troon bevestigd was, dat het God is "*Die mijn volk*

aan mij onderwerpt". Zo kan elke gelukkige pastor het zeggen wanneer hij zoveel broeders van verschillend temperament ziet die allemaal gelukkig bereid zijn onder tucht te staan en zijn leiding te aanvaarden in het werk van de Heere. Als de Heere niet in ons midden was, hoe snel zou er verwarring zijn! Predikanten, diakenen en ouderlingen mogen allemaal wijs zijn, maar als de heilige Duif vertrekt en de geest van twist binnenkomt, is het met ons gedaan. Broeders, ons stelsel werkt niet zonder de Geest van God. Ik ben blij dat het niet werkt, want de haperingen en storingen vestigen onze aandacht op het feit van Zijn afwezigheid. Ons stelsel was nooit bedoeld om de heerlijkheid van priesters en pastors te bevorderen, maar het is erop berekend mannelijke christenen op te voeden die hun geloof niet uit de tweede hand nemen. Wat ben ik, en wat bent u, dat wij "*heerschappij*" zouden voeren "*over het erfdeel des Heeren*"? Durft iemand van ons te zeggen met de Franse koning: "*L'état, c'est moi*" ("de staat, dat ben ik"), dus ik ben de belangrijkste persoon in de gemeente? Zo ja, dan zal de Heilige Geest zulke ongeschikte werktuigen waarschijnlijk niet gebruiken. Maar als we onze plaats kennen en die in alle nederigheid willen houden, zal Hij ons helpen, en zullen de gemeenten bloeien onder onze zorg.

Ik heb u een lange lijst gegeven van zaken waarin de Heilige Geest absoluut noodzakelijk voor ons is, en toch is de lijst bij lange na niet compleet. Ik heb haar opzettelijk onvolledig gelaten, want als ik haar probeerde te voltooien, zou al onze tijd verstreken zijn voordat we de vraag konden beantwoorden: hoe kunnen we deze noodzakelijke hulp verliezen? Laat niemand van ons ooit het experiment proberen, maar zeker is dat predikanten de hulp van de Heilige Geest kunnen verliezen. Ieder van u hier kan haar verliezen. U zult niet verloren gaan als gelovigen, want het eeuwige leven is in u. Maar u kunt verloren gaan als predikanten en niet meer gehoord worden als getuigen voor de Heere. Als dit gebeurt, zal het niet zonder oorzaak zijn. De Geest eist een soevereiniteit op zoals die van de wind, die blaast waarheen hij

wil. Maar laten we nooit denken dat soevereiniteit en grilligheid hetzelfde zijn. De gezegende Geest handelt zoals Hij wil, maar Hij handelt altijd rechtvaardig, wijs en met motief en reden. Soms geeft Hij Zijn zegen of onthoudt Hij haar om redenen die met onszelf te maken hebben. Let op de loop van een rivier als de Theems: hoe ze kronkelt en draait naar eigen believen, en toch is er een reden voor elke bocht en kromming. De geoloog die de bodem bestudeert en de gesteldheid van de rotsen opmerkt, ziet een reden waarom het rivierbed naar rechts of naar links afbuigt. Zo is het ook: hoewel de Geest van God de ene prediker meer zegent dan de andere, en de reden niet zo kan zijn dat iemand zichzelf op zijn eigen goedheid kan feliciteren, zijn er toch bepaalde dingen aan christelijke predikanten die God zegent, en andere dingen die het succes hinderen. De Geest van God valt als de dauw, in geheimzinnigheid en kracht. Maar in de geestelijke wereld is het zoals in de natuurlijke: bepaalde stoffen worden nat van het hemelse vocht, terwijl andere altijd droog blijven. Is er dan geen oorzaak? De wind blaast waarheen hij wil, maar als we een stevige bries willen voelen, moeten we de zee op of de heuvels beklimmen. De Geest van God heeft Zijn geliefde plaatsen om Zijn macht te tonen. Hij wordt afgebeeld door een duif, en de duif heeft haar uitgekozen verblijfplaatsen: naar de waterbeken, naar de vredige en stille plaatsen gaat de duif. We ontmoeten haar niet op het slagveld en ze strijkt ook niet neer op kadavers. Er zijn dingen die passen bij de Geest en dingen die tegen Zijn gezindheid ingaan. De Geest van God wordt met licht vergeleken, en licht kan schijnen waar het wil, maar sommige lichamen zijn ondoorzichtig, terwijl andere doorzichtig zijn. Zo zijn er mensen door wie God de Heilige Geest kan schijnen, en er zijn anderen door wie Zijn glans nooit verschijnt. Zo kan dus worden aangetoond dat de Heilige Geest, hoewel Hij de "*vrijmoedige*" Geest van God is, in Zijn werkingen helemaal niet grillig is.

Maar, beste broeders, de Geest van God kan bedroefd en gekrenkt worden, en zelfs weerstaan. Dit te ontkennen is ingaan tegen het

voortdurende getuigenis van de Schrift. Het ergste van alles: we kunnen Hem smaad aandoen en Hem zo beledigen dat Hij niet meer door ons spreekt, maar ons verlaat zoals Hij vroeger koning Saul verliet. Helaas, dat er mensen in de christelijke bediening zijn aan wie dit is overkomen. Maar ik ben bang dat ze er zijn.

Broeders, wat zijn de kwaden die de Geest bedroeven? Ik antwoord: alles wat u als gewoon christen ongeschikt zou hebben gemaakt voor gemeenschap met God, maakt u ook ongeschikt om als predikant de buitengewone kracht van de Heilige Geest te voelen. Maar afgezien daarvan zijn er bijzondere belemmeringen.

Een van de eerste die we moeten noemen, is een gebrek aan gevoeligheid, of die gevoelloze toestand die voortkomt uit ongehoorzaamheid aan de invloeden van de Geest. We moeten fijngevoelig zijn voor Zijn zwakste beweging, en dan mogen we Zijn blijvende aanwezigheid verwachten. Maar als wij zijn "*gelijk een paard, gelijk een muilezel, hetwelk geen verstand heeft*", zullen we de zweep voelen, maar niet de tedere invloeden van de Trooster genieten.

Een andere bedroevende fout is een gebrek aan oprechtheid. Als een groot musicus een gitaar neemt of een harp aanroert en merkt dat de tonen vals zijn, houdt hij zijn hand in. Sommige mensen hebben geen eerlijke ziel. Ze zijn sofistisch en dubbelhartig. Christus' Geest wordt geen medeplichtige van mensen in het ellendige bedrijf van bedriegen en dubbelspel. Komt het er werkelijk op neer dat u bepaalde leerstellingen predikt, niet omdat u ze gelooft, maar omdat uw gemeente dat van u verwacht? Wacht u uw tijd af tot u zonder risico uw huidige geloofsbelijdenis kunt afzweren en vertellen wat uw laffe geest werkelijk voor waar houdt? Dan bent u waarlijk gevallen en lager dan de gemeenste slaven. God verlosse ons van verraderlijke mensen, en als zij in onze rijen binnendringen, mogen zij snel worden weggejaagd onder de tonen van de Schurkenmars. Als wij een afschuw van hen voelen, hoeveel te meer moet de Geest van de waarheid hen verafschuwen!

U kunt de Heilige Geest ernstig bedroeven door een algemene karigheid aan genade. De uitdrukking is onhandig, maar ze beschrijft bepaalde mensen beter dan enige andere die mij te binnen schiet. De familie Karige-genade heeft gewoonlijk een van de broers in de bediening. Ik ken de man. Hij is niet oneerlijk, niet immoreel, niet slecht van humeur en niet aan zichzelf toegeeflijk. Maar er ontbreekt iets. Het zou niet gemakkelijk zijn te bewijzen dat het ontbreekt aan de hand van een openlijke overtreding, maar het ontbreekt in de hele man, en het ontbreken ervan bederft alles. Hij mist het ene noodzakelijke. Hij is niet geestelijk, hij heeft geen smaak van Christus, zijn hart brandt nooit in hem, zijn ziel is niet levend, hem ontbreekt genade. We kunnen niet verwachten dat de Geest van God een bediening zegent die nooit uitgeoefend had mogen worden, en een genadeloze bediening is zeker van die aard. Een ander kwaad dat de goddelijke Geest wegdrijft, is hoogmoed. De weg om heel groot te worden is heel klein te zijn. Heel opmerkelijk te zijn in uw eigen schatting is onopgemerkt te blijven door God. Als u per se op de hoge plaatsen van de aarde wilt wonen, zult u de bergtoppen koud en kaal vinden. De Heere woont bij de nederigen, maar de hoogmoedigen kent Hij van verre.

De Heilige Geest wordt ook gekrenkt door luiheid. Ik kan mij niet voorstellen dat de Geest bij de deur van een luiaard wacht en de tekorten aanvult die door traagheid zijn ontstaan. Lui zijn in de zaak van de Verlosser is een ondeugd waarvoor geen verontschuldiging kan worden verzonnen. We krijgen zelf kippenvel als we de trage bewegingen van luiaards zien, en we mogen er zeker van zijn dat de werkzame Geest evenzeer wordt gekrenkt door hen die spelen met het werk van de Heere. Verwaarlozing van het persoonlijke gebed en vele andere kwaden zullen hetzelfde ongelukkige gevolg hebben, maar het is niet nodig daarover uit te weiden, want uw eigen geweten zal u, broeders, zeggen wat het is dat de Heilige van Israël bedroeft. En laat mij u nu smeken: luister naar dit woord. Weet u wat er kan

gebeuren als de Geest van God sterk wordt bedroefd en van ons wegtrekt? Er zijn twee mogelijkheden. De eerste is dat we nooit werkelijk Gods dienaren waren, maar slechts tijdelijk door Hem gebruikt werden, zoals Bileam, en zelfs de ezelin waarop hij reed. Stel, broeders, dat u en ik een tijd lang gerust blijven prediken en dat noch wij zelf noch anderen vermoeden dat we de Geest van God missen. Onze bediening kan dan plotseling ten einde komen, en wijzelf kunnen met haar ten einde komen. We kunnen in onze beste jaren worden neergeslagen, zoals Nadab en Abihu, om nooit meer te worden gezien terwijl we voor het aangezicht van de Heere dienen. Of we kunnen op rijpere leeftijd worden weggenomen, zoals Hofni en Pinehas, om niet langer te dienen in de tabernakel van de samenkomst. We hebben geen geïnspireerde kroniekschrijver om voor ons het plotselinge afsnijden van veelbelovende mannen te boekstaven. Maar als we hem hadden, zouden we misschien met afschrik lezen over ijver die door sterke drank werd onderhouden, over openlijk farizeïsme verbonden met geheime verontreiniging, over beleden rechtzinnigheid die volslagen ongeloof verborg, of over een andere vorm van vreemd vuur dat op het altaar werd aangeboden. Dat ging door totdat de Heere het niet meer verdroeg en de overtreders met een plotselinge slag afsneed. Zal dit vreselijke lot een van ons treffen?

Helaas, ik heb sommigen gezien die door de Heilige Geest werden verlaten, zoals Saul. Er staat geschreven dat de Geest van God over Saul kwam, maar hij was ontrouw aan de goddelijke invloed, en die week van hem, en een boze geest nam haar plaats in. Zie hoe de verlaten prediker somber de cynicus speelt, alle anderen bekritiseert en de speer van de laster werpt naar een betere man dan hijzelf. Saul was eens onder de profeten, maar hij voelde zich meer thuis onder de vervolgers. De teleurgestelde prediker kwelt de ware evangelist, neemt zijn toevlucht tot de hekserij van de filosofie en zoekt hulp bij dode ketterijen. Maar zijn kracht is weg, en de Filistijnen zullen hem spoedig onder de gesneuvelden vinden. “*Verkondigt het niet te Gath*,

boodschapt het niet op de straten van Askelon"; "*Gij, dochteren Israels, weent over Saul*"; "*Hoe zijn de helden gevallen in het midden van den strijd!*" Sommigen, eveneens door de Geest van God verlaten, zijn geworden als de zonen van zekere Sceva, een Jood. Deze bedriegers probeerden duivelen uit te drijven in de naam van Jezus, Die Paulus predikte, maar de duivelen sprongen op hen en overweldigden hen. Zo hebben sommige predikers tegen de zonde uitgehaald, en juist de ondeugden die ze aan de kaak stelden, hebben hen ten val gebracht. De zonen van Sceva zijn onder ons in Engeland geweest: de duivelen van de dronkenschap hebben de overhand gekregen over de man die de betoverende beker aan de kaak stelde, en de demon van de onkuisheid is gesprongen op de prediker die de reinheid toejuichte. Als de Heilige Geest afwezig is, is de onze van alle posities de gevaarlijkste. Laten we daarom oppassen.

Helaas, sommige predikanten worden zoals Bileam. Hij was toch een profeet? Sprak hij niet in de naam van de Heere? Wordt hij niet genoemd "*de man, wien de ogen geopend zijn, ... die het gezicht des Almachtigen ziet*"? Toch streed Bileam tegen Israël en bedacht hij listig een plan waardoor het uitverkoren volk ten val gebracht kon worden. Dienaren van het evangelie zijn papisten, ongelovigen en vrijdenkers geworden en hebben plannen gesmeed voor de vernietiging van wat zij eens beleden te waarderen. We kunnen apostelen zijn en toch, zoals Judas, zonen van het verderf blijken te zijn. Wee ons als dit zo is!

Broeders, ik neem aan dat we werkelijk kinderen van God zijn, en wat dan? Welnu, ook dan kunnen we, als de Geest van God van ons wijkt, plotseling weggenomen worden zoals de bedrogen profeet die het gebod van de Heere in de dagen van Jerobeam niet gehoorzaamde. Hij was ongetwijfeld een man van God, en de dood van zijn lichaam was geen bewijs van het verlies van zijn ziel. Maar hij brak los van wat hij wist dat het gebod van God was, speciaal aan hemzelf gegeven, en zijn bediening eindigde daar en toen, want een leeuw trof hem onderweg aan en doodde hem. Moge de Heilige Geest ons be-

hoeden voor bedriegers en ons getrouw houden aan de stem van God.

Erger nog, we kunnen het leven van Simson herhalen, over wie de Geest van God kwam in het leger van Dan. Maar in de schoot van Delila verloor hij zijn kracht, en in de gevangenis verloor hij zijn ogen. Hij voltooide dapper zijn levenswerk, blind als hij was, maar wie van ons wil zo'n lot tarten?

Of, en dit laatste heeft mij onuitsprekelijk bedroefd omdat het veel waarschijnlijker is dan al het andere: we kunnen in pijnlijke mate door de Geest van God worden gelaten om het einde van ons levenswerk te bederven, zoals Mozes. Niet onze zielen te verliezen, nee, zelfs niet onze kronen in de hemel of onze goede naam op aarde, maar toch in onze laatste dagen onder een wolk te staan omdat we eens iets onbedachtelijks met onze lippen hebben voortgebracht. Ik heb onlangs de laatste dagen van de grote profeet van de Horeb bestudeerd, en ik ben nog niet hersteld van de diepe somberheid van geest die dit over mij bracht. Wat was de zonde van Mozes? U hoeft er niet naar te vragen. Ze was niet grof zoals de overtreding van David, niet opzienbarend zoals het falen van Petrus, niet zwak en dwaas zoals de ernstige fout van zijn broer Aäron. Ze lijkt zelfs een oneindig kleine overtreding naar de maatstaf van het gewone oordeel. Maar het was nu eenmaal de zonde van Mozes, van een man die meer dan alle anderen door God begunstigd was, van een leider van het volk, van een vertegenwoordiger van de goddelijke Koning. De Heere kon haar bij ieder ander door de vingers zien, maar niet bij Mozes. Mozes moest getuchtigd worden doordat hem verboden werd het volk het beloofde land in te leiden. Hij had inderdaad een heerlijk uitzicht vanaf de top van de Pisga, en alles wat verder de strengheid van het vonnis kon verzachten. Maar het was een grote teleurstelling het erfland van Israël nooit binnen te gaan, en dat omdat hij eenmaal onbedachtelijk sprak. Ik zou de dienst van mijn Meester niet willen schuwen, maar ik beef in Zijn tegenwoordigheid. Wie kan foutloos zijn als

zelfs Mozes dwaalde? Het is iets vreselijks om door God bemind te zijn. "*Wie is er onder ons, die bij een verterend vuur wonen kan? Wie is er onder ons, die bij een eeuwigen gloed wonen kan? Die in gerechtigheden wandelt, en die billijkheden spreekt*": Alleen hij kan die zondeverterende vlam van liefde het hoofd bieden. Broeders, ik smeek u, verlang naar de plaats van Mozes, maar beef als u haar inneemt. Vrees en beef voor al het goede dat God voor uw aangezicht zal doen voorbijgaan. Als u het meest vol bent van de vruchten van de Geest, buig dan het diepst voor de troon en dien de Heere met vrees. "*De HEERE, uw God is een ijverig God.*" Bedenk dat God tot ons gekomen is, niet om ons te verheffen, maar om Zichzelf te verheffen, en wij moeten erop toezien dat Zijn eer het enige doel is van alles wat wij doen. "*Hij moet wassen, maar ik minder worden.*" O, mocht God ons hiertoe brengen en ons heel voorzichtig en nederig voor Zijn aangezicht laten wandelen. God zal ons doorzoeken en beproeven, want het oordeel begint bij Zijn eigen huis, en in dat huis begint het bij Zijn predikanten. Zal iemand van ons te licht gevonden worden? Zal de put van de hel een deel van haar ellendige bewoners trekken uit onze kring van herders? Verschrikkelijk zal het lot zijn van een gevallen prediker: zijn veroordeling zal gewone overtreders met verbazing slaan. "*De hel van onderen was beroerd om uwentwil, om u tegemoet te gaan, als gij kwaamt.*" "*Die altegader zullen antwoorden, en tot u zeggen: Gij zijt ook krank geworden, gelijk wij, gij zijt ons gelijk geworden.*" O, dat de Geest van God ons levend maakt en houdt voor God, getrouw aan ons ambt, nuttig voor ons geslacht en rein van het bloed van de zielen van mensen. Amen.

Lezing 2

De noodzaak van vooruitgang in de bediening

Beste medestrijders![1] We zijn met weinigen en een wanhopige strijd ligt voor ons. Daarom is het nodig dat ieder van ons ten volle wordt benut en wordt aangespoord tot zijn uiterste kracht. Het is wenselijk dat de dienaren van de Heere naar hun karakter de uitgelezen mannen van het hele heelal zijn, want dat vraagt onze tijd. Met het oog op uzelf en uw persoonlijke bekwaamheid geef ik u daarom het motto: "Ga vooruit." Ga vooruit in persoonlijke ontwikkeling, vooruit in gaven en in genade, vooruit in geschiktheid voor het werk en vooruit in gelijkvormigheid aan het beeld van Jezus. De punten waarover ik spreek beginnen onderaan en klimmen omhoog.

1. Ten eerste, beste broeders, acht ik het nodig tegen mezelf en tegen u te zeggen dat we vooruit moeten gaan in onze verstandelijke ontwikkeling. Het kan niet dat we ons telkens op ons slechtst aan God aanbieden. Op ons best zijn we Hem nog niet waard, maar laat de gave in elk geval niet verminkt en gebrekkig zijn door onze luiheid. "*Gij zult liefhebben den Heere, uw God, met geheel uw hart*" is misschien makkelijker na te komen dan Hem lief te hebben met heel ons verstand. Toch moeten we Hem ons verstand geven en niet alleen onze genegenheid. En dat verstand moet goed gevuld zijn, zodat we Hem geen leeg juwelenkistje aanbieden. Onze bediening vraagt verstand. Ik wil niet hameren op "de verlichting van onze eeuw", maar het staat het vast dat er onder alle lagen van de bevolking een grote vooruitgang in onderwijs is en dat er nog veel meer zal komen. De

tijd is voorbij dat een predikant kon volstaan met ongrammaticaal taalgebruik. Zelfs in een dorp, waar volgens het spreekwoord "niemand niks weet", is de schoolmeester tegenwoordig overal aan het werk. Gebrek aan opleiding staat het nut van een prediker nu meer in de weg dan vroeger. Wil de spreker dat zijn hoorders het evangelie onthouden, dan onthouden zij juist zijn taalfouten. Die halen ze dan aan voor een grapje, terwijl wij zo graag hadden gezien dat ze de goddelijke leer in diepe ernst aan elkaar doorvertelden. Beste broeders, we moeten onszelf op het hoogst mogelijke peil brengen. Dat doen we eerst door kennis te verzamelen om de schuur te vullen. Dan leren we onderscheiden om de hoop te kunnen wannen. En ten slotte houden we het goed vast in ons verstand, zodat we het gewande graan in de voorraadschuur kunnen opslaan. Deze drie zijn misschien niet even belangrijk, maar ze zijn alle nodig voor een volledig mens.

We moeten, zeg ik, grote moeite doen om kennis op te doen, vooral Bijbelse kennis. We mogen ons niet beperken tot één onderwerp van studie, anders oefenen we niet ons hele verstand. God heeft de wereld voor de mens gemaakt en Hij heeft de mens gemaakt met een verstand dat bedoeld is om de hele wereld te bewonen en te gebruiken. De mens is de huurder en de natuur is voor een tijd zijn huis. Waarom zou hij zichzelf dan buitensluiten uit een van de kamers? Waarom zou hij weigeren te proeven van de reine spijzen die de grote Vader op tafel heeft gezet? Toch is onze hoofdtaak de Schrift te bestuderen. De hoofdtaak van de smid is paarden te beslaan. Laat hij dus zorgen dat hij dat kan. Want al zou hij een engel een gouden gordel kunnen omdoen, als hij geen hoefijzer kan maken en vastzetten, is hij als smid een mislukking. Het is van weinig belang dat u de schitterendste gedichten zou kunnen schrijven, en misschien zou u dat ook kunnen. Het gaat erom dat u een goede en pakkende preek kunt houden, die heiligen vertroost en zondaars overtuigt. Bestudeer de Bijbel, beste broeders, van begin tot einde, met alle hulpmiddelen die u

maar kunt krijgen. Bedenk dat de hulpmiddelen die tegenwoordig voor gewone christenen binnen bereik liggen veel talrijker zijn dan in de dagen van onze vaderen. U moet dus grotere Bijbelkenners zijn als u uw hoorders voor wilt blijven. Bemoei u met alle kennis, maar overdenk boven alles dag en nacht de wet van de Heere.

Laat u goed onderwijzen in de theologie en stoor u niet aan de spot van hen die erop schelden omdat ze er niets van weten. Veel predikers zijn geen theologen, en daarom maken ze fouten. Het kan zelfs de meest levendige evangelist geen kwaad ook een gedegen theoloog te zijn. Het kan hem vaak behoeden voor grove misstappen. Tegenwoordig horen we mensen één enkele zin uit de Schrift losrukken uit het verband en "Eureka! Eureka!" roepen, alsof ze een nieuwe waarheid hadden gevonden. Toch hebben ze geen diamant ontdekt maar een stuk gebroken glas. Hadden ze "*geestelijke dingen met geestelijke*" kunnen samenvoegen, hadden ze de analogie van het geloof begrepen en kenden ze de heilige geleerdheid van de grote Bijbelonderzoekers uit vroegere eeuwen, dan hadden ze zich niet zo snel op hun wonderbaarlijke kennis beroemd. Laten we de grote leerstellingen van het Woord van God grondig kennen en krachtig zijn in het uitleggen van de Schrift. Ik ben ervan overtuigd dat geen enkele prediking zo lang standhoudt en een gemeente zo goed opbouwt als de verklarende prediking. Het zou een ongerijmd uiterste zijn de vermanende toespraak helemaal te laten varen voor de verklarende. Maar ik kan u niet ernstig genoeg verzekeren dat u uitleggers moet zijn, als uw bediening blijvend nuttig wil zijn. Daarvoor moet u het Woord zelf verstaan en het zo kunnen toelichten dat de mensen door het Woord worden opgebouwd. Wees meester over uw Bijbel, broeders. Welke andere werken u ook niet hebt doorzocht, wees thuis in de geschriften van de profeten en de apostelen. "*Het woord van Christus wone rijkelijk in u.*" Geef de ingegeven geschriften de voorrang, maar verwaarloos geen enkel gebied van kennis. De aanwezigheid van Jezus op aarde heeft de rijken van de natuur geheiligd, en wat Hij gereinigd

heeft, moet u niet gemeen maken. Alles wat uw Vader gemaakt heeft is van u, en u moet ervan leren. U kunt het dagboek van een natuuronderzoeker lezen of het verslag van een reiziger, en er winst uit halen. Ja, zelfs een oud kruidenboek of een handboek over alchemie kan u honing geven, zoals de dode leeuw van Simson. Er zitten parels in oesterschelpen en vruchten aan doornige takken. De paden van de ware wetenschap, vooral van de natuurlijke historie en de plantkunde, druipen van vettigheid. De geologie is, voor zover ze feit is en geen fantasie, vol schatten. De geschiedenis, met haar wonderlijke beelden die aan u voorbijtrekken, is bij uitstek leerzaam. Ja, elk deel van Gods heerschappij in de natuur wemelt van kostbare lessen. Volg de sporen van de kennis zoals u tijd, gelegenheid en bijzondere aanleg hebt. Aarzel niet uit angst dat u zichzelf te hoog zou opleiden. Waar de genade overvloedig is, maakt geleerdheid u niet hoogmoedig en schaadt ze uw eenvoud in het evangelie niet. Wees God dienstbaar met de opleiding die u hebt en dank Hem dat Hij door u heen blaast als u een ramshoorn bent. Maar als u de mogelijkheid hebt een zilveren bazuin te worden, kies dat dan liever.

Ik heb gezegd dat we ook moeten leren onderscheiden, en juist in deze tijd moet daar nadruk op worden gelegd. Velen lopen achter nieuwigheden aan en laten zich bekoren door elke nieuwe vondst. Leer onderscheid maken tussen de waarheid en haar namaak, dan laat u zich niet op een dwaalspoor brengen. Anderen kleven als napslakken aan oude leringen, terwijl die misschien alleen oude dwalingen zijn. "*Beproeft alle dingen*; *behoudt het goede*." Het gebruik van de zeef en de wanschop verdient alle lof. Beste broeders, wie de Heere heeft gevraagd hem heldere ogen te geven om de waarheid te zien en haar strekking te onderscheiden, en wie door voortdurende oefening een nauwkeurig oordeel heeft verworven, is geschikt om een leider van het leger van de Heere te zijn. Maar zo is niet iedereen. Het is pijnlijk te zien hoeveel mensen alles aannemen als het maar ernstig aan hen wordt voorgelegd. Ze slikken het medicijn van elke geestelijke kwak-

zalver die brutaal genoeg is om oprecht over te komen. "*Wordt geen kinderen in het verstand*," maar toets zorgvuldig voordat u iets aanvaardt. Vraag de Heilige Geest u het vermogen te geven te onderscheiden. Dan leidt u uw kudde ver weg van giftige weiden en voert u haar naar veilige weidegrond.

Als u na verloop van tijd het vermogen hebt verworven om kennis op te doen, en de gave om te onderscheiden, zoek dan vervolgens het vermogen om vast te houden wat u hebt geleerd. In onze tijd roemen bepaalde mensen erop windvanen te zijn. Ze houden niets vast, want ze hebben eigenlijk niets wat het vasthouden waard is. Gisteren geloofden ze iets anders dan wat ze vandaag geloven, en weer anders dan wat ze morgen zullen geloven. Wie kan zeggen wat ze zullen geloven als de maan weer haar hoorns vult? Dan zou hij een grotere profeet moeten zijn dan Jesaja. Ze veranderen voortdurend en lijken geboren onder die maan, met haar wisselende stemmingen. Misschien zijn deze mensen zo oprecht als ze beweren, maar wat hebben we aan hen? Ze zijn als goede bomen die vaak worden verplant. Hun aard mag edel zijn, maar ze brengen niets voort. Hun kracht gaat op aan wortelen en opnieuw wortelen en ze hebben geen sap over voor vrucht. Wees er zeker van dat u de waarheid hebt, en wees er dan zeker van dat u haar vasthoudt. Sta open voor nieuwe waarheid, als het waarheid is. Maar wees uiterst behoedzaam met de bewering dat er een beter licht is gevonden dan dat van de zon. Wie nieuwe waarheid te koop aanbiedt op straat, zoals de jongens de tweede editie van de avondkrant, deugt meestal niet erg. De schone maagd van de waarheid schildert haar wangen niet en tooit haar hoofd niet zoals Izebel, die elke nieuwe wijsgerige mode volgde. Ze is tevreden met haar eigen natuurlijke schoonheid, en in de kern is zij "*gisteren en heden dezelfde en in der eeuwigheid*". Wie vaak van mening verandert, moet meestal zelf veranderd worden, en dan in de meest ingrijpende zin. Onze heren van het "moderne denken" richten onberekenbare schade toe aan de zielen van mensen. Ze lijken op Nero die op de top van

een toren viool speelde terwijl Rome aan zijn voeten in brand stond. Zielen worden verdoemd en toch spinnen deze mannen theorieën. De hel spert zich wijd open en slokt met haar open muil ontelbaren op, en zij die de boodschap van het heil moesten verspreiden, "volgen nieuwe denklijnen". Hoogbeschaafde zielenmoordenaars zullen merken dat hun veelgeroemde "beschaving" op de dag van het oordeel geen verontschuldiging is. Laten we toch om Gods wil weten hoe mensen gered worden en aan het werk gaan. Voortdurend overleggen over de juiste manier om brood te maken terwijl een volk omkomt van de honger, is verfoeilijk tijdverdrijf. Het wordt tijd dat we weten wat we moeten onderwijzen, of anders ons ambt neerleggen. "*Altijd leren, en nimmermeer tot kennis der waarheid kunnen komen*" is de lijfspreuk van de slechtste mensen eerder dan van de beste. In Rome zag ik een standbeeld van een jongen die een doorn uit zijn voet trekt. Ik ging mijn weg en kwam een jaar later terug, en daar zat dezelfde jongen, die de indringer nog steeds probeerde te verwijderen. Is dit ons voorbeeld? "Ik vorm mijn geloofsbelijdenis elke week," was de bekentenis die een van deze godgeleerden mij deed. Waarmee zal ik zulke wankelmoedigen vergelijken? Zijn ze niet als die vogels die zich ophouden bij de Gouden Hoorn en te zien zijn vanuit Constantinopel? Van hen zegt men dat ze altijd op de vleugels zijn en nooit rusten. Niemand heeft ze ooit zien neerstrijken op het water of op het land. Ze zweven voor altijd in de lucht. De inwoners noemen ze "verloren zielen", die rust zoeken en die niet vinden. Wie zelf geen persoonlijke rust heeft in de waarheid, is, als hij al niet zelf onbekeerd is, in elk geval weinig geschikt om anderen te redden. Wie geen vaststaande waarheid te vertellen heeft, moet er niet van opkijken als zijn hoorders weinig van hem denken. We moeten de waarheid kennen, haar begrijpen en haar met vaste greep vasthouden, anders kunnen we niet hopen anderen te leiden tot geloof in haar. Broeders, ik draag u op: zoek te weten en te onderscheiden. En wees dan, na het onderscheiden, ijverig om geworteld en gegrond te zijn in de waarheid.

Houd de bewerkingen in volle gang: de schuur vullen, het graan wannen en het in graanschuren opslaan. Dan zult u verstandelijk "vooruitgaan".

2. We moeten vooruitgaan in redenaarsbekwaamheid. Ik begin onderaan, maar ook dit is belangrijk, want het is jammer dat zelfs de voeten van dit beeld van leem zouden zijn. Niets is gering wat van dienst kan zijn voor ons grote doel. Alleen bij gebrek aan een hoefnagel verloor het paard zijn hoefijzer en werd het ongeschikt voor de strijd. Dat hoefijzer was slechts een armzalige ijzeren rand die de grond sloeg. Toch had de hals die met donder bekleed was geen enkel nut meer toen het hoefijzer weg was. Een man kan voor geestelijk nut onherstelbaar verloren zijn, niet doordat het hem aan karakter of geest ontbreekt, maar doordat hij verstandelijk of als spreker instort. Daarom ben ik met deze punten begonnen en ik herhaal dat we in ons spreken moeten verbeteren. Niet ieder van ons kan spreken zoals sommigen dat kunnen. En zelfs deze mannen kunnen niet spreken naar hun eigen ideaal. Als er hier een broeder is die denkt dat hij zo goed preekt als hij zou moeten, dan raad ik hem aan er helemaal mee op te houden. Hij zou even verstandig handelen als de grote schilder die zijn palet brak. Die wendde zich tot zijn vrouw en zei: "Mijn schildersdagen zijn voorbij, want ik ben tevreden over mezelf, en daarom weet ik zeker dat mijn kracht weg is." Welke andere volmaaktheid ook bereikbaar mag zijn, ik ben er zeker van dat wie denkt de volmaaktheid in de redenaarskunst te hebben bereikt, woordenvloed verwart met welsprekendheid en omhaal van woorden met bewijsvoering. Wat u ook weet, u kunt geen werkelijk bekwame predikanten zijn als u niet "*bekwaam om te leren*" bent. U kent predikanten die hun roeping hebben misverstaan en er duidelijk geen gaven voor hebben. Zorg ervoor dat niemand dat van u denkt. Er zijn broeders in de bediening wier spreken ondraaglijk is. Ze brengen u tot woede of ze brengen u in slaap. Geen chloraal kan sommige toespraken evenaren in slaapwekkende kracht. Geen mens kan lang naar hen luisteren,

tenzij hij oneindig veel geduld heeft, en de natuur doet er goed aan het slachtoffer door de slaap te bevrijden. Onlangs hoorde ik iemand zeggen dat een zekere predikant evenveel gaven voor de bediening had als een oester. Naar mijn oordeel was dat een laster op de oester, want dat waardige tweekleppige dier toont veel oordeel in zijn openingen en weet wanneer het zich moet sluiten. Als sommige mannen veroordeeld werden om hun eigen preken aan te horen, zou dat een rechtvaardig oordeel over hen zijn. Ze zouden snel met Kaïn uitroepen: "*Mijn misdaad is groter, dan dat zij vergeven worde*." Laten wij niet onder dezelfde veroordeling vallen.

Broeders, we moeten een heldere stijl aankweken. Als iemand mij niet duidelijk maakt wat hij bedoelt, komt dat doordat hij zelf niet weet wat hij bedoelt. Een gemiddelde hoorder die de gedachtegang van de predikant niet kan volgen, moet zich geen zorgen maken maar de predikant de schuld geven, want die moet de zaak duidelijk maken. Als u in een put kijkt, lijkt hij heel diep als hij leeg is. Maar als er water in zit, ziet u het glinsteren. Ik geloof dat veel "diepe" predikers alleen diep zijn omdat ze zijn als droge putten waar helemaal niets in zit, behalve rottende bladeren, een paar stenen en misschien een dode kat of twee. Als er levend water in uw prediking is, kan ze heel diep zijn, maar het licht van de waarheid zal haar helder maken. Het is niet genoeg zo duidelijk te zijn dat u verstaan kunt worden. U moet zo spreken dat u niet verkeerd begrepen kunt worden. We moeten niet alleen een heldere, maar ook een krachtige stijl aankweken. Onze spraak moet kracht hebben. Sommigen denken dat dit bestaat in luid spreken, maar ik kan hun verzekeren dat ze zich vergissen. Onzin wordt niet beter door ze te brullen. God vraagt niet dat we schreeuwen alsof we tot tienduizend mensen spreken, terwijl we maar driehonderd mensen toespreken. Laten we krachtig zijn door de voortreffelijkheid van onze stof en de geestkracht die we in de voordracht ervan leggen. Kortom, laat ons spreken natuurlijk en levend zijn. Ik hoop dat we de kunstjes van beroepsredenaars hebben afgezworen:

de poging om effect te maken, de berekende climax, de van tevoren geplande pauze, het toneelmatige gestap, het overdreven articuleren van woorden en ik weet niet wat nog meer. Dat ziet u bij sommige hoogdravende godgeleerden, die nog op de aarde rondlopen. Mogen zij binnenkort uitgestorven dieren zijn, en moge ons allemaal een levende, natuurlijke, eenvoudige manier worden geleerd om het evangelie uit te spreken. Want ik ben ervan overtuigd dat God zo'n stijl waarschijnlijk zal zegenen. Naast veel andere dingen moeten we overredingskracht aankweken. Sommige broeders hebben grote invloed op mensen, terwijl anderen met grotere gaven die missen. Die laatsten lijken niet dicht bij de mensen te komen. Ze kunnen hen niet grijpen en laten voelen. Er zijn predikers die in hun preken hun hoorders een voor een bij het knoopsgat lijken te pakken en de waarheid recht in hun ziel te drijven. Anderen generaliseren zo veel en zijn daarbij zo koel, dat men zou denken dat ze spraken over bewoners van een verre planeet wier zaken hen niet veel aangingen. Leer de kunst om met mensen te pleiten. Dat zult u goed doen als u de Heere vaak ziet. Als ik me goed herinner, vertelt het oude klassieke verhaal dat de zoon van Darius, die van kindsbeen af stom was geweest, plotseling uitriep van verbazing toen een soldaat zijn vader wilde doden: “Weet u dan niet dat hij de koning is?” Zijn zwijgende tong werd losgemaakt door liefde voor zijn vader. Zo kan ook onze tong ernstige woorden vinden als wij de Heere zien, gekruisigd voor de zonde. Als er enige spraak in ons is, zal dit haar wekken. Ook het weten van de schrik van de Heere moet ons aansporen de mensen tot het geloof te bewegen. Wij kunnen niet anders dan hen smeken zich met God te laten verzoenen. Broeders, let op hen die zondaars voor Jezus winnen, ontdek hun geheim en rust niet voordat u dezelfde kracht hebt verkregen. Vindt u ze heel eenvoudig en huiselijk, maar ziet u dat ze echt nuttig zijn? Zeg dan tegen uzelf: “Dat is mijn manier.” Luistert u daarentegen naar een prediker die veel wordt bewonderd, en hoort u bij navraag dat er geen zielen tot redding komen? Zeg dan tegen

uzelf: “Dit is niets voor mij, want ik probeer niet groot te zijn, maar werkelijk nuttig.”

Laat uw redenaarskunst daarom voortdurend verbeteren in helderheid, zeggingskracht, natuurlijkheid en overredingskracht. Probeer, beste broeders, zo te leren spreken dat u zich aanpast aan uw hoorders. Daar hangt veel van af. De prediker die een beschaafde gemeente zou toespreken in de taal die hij zou gebruiken tegen een groep straatventers, zou zich een dwaas tonen. En omgekeerd handelt hij als een idioot die tot mijnwerkers en kolenarbeiders komt met vaktaal van de theologie en zinnen uit de salon. De spraakverwarring van Babel was grondiger dan wij denken. Ze gaf niet alleen verschillende talen aan grote volken, maar maakte ook dat de spraak van elke stand afweek van die van de andere. Een kerel uit Billingsgate kan een fellow van Brazenose niet verstaan. Nu de straatventer de taal van het college niet kan leren, moet het college de taal van de straatventer leren. “Wij gebruiken de taal van de markt,” zei Whitefield, en dat strekte hem tot grote eer. Toch koos hij een andere stijl toen hij in de salon van de gravin van Huntingdon stond en zijn spraak de ongelovige edelen boeide die zij had meegebracht om hem te horen. Zijn taal was in beide gevallen even eenvoudig, omdat ze in beide gevallen even vertrouwd was voor de hoorders. Hij gebruikte niet de *ipsissima verba*, want dan zou zijn taal in het ene geval of het andere haar eenvoud hebben verloren. Ze zou voor de adel straattaal zijn geweest of Grieks voor de menigte. In onze wijze van spreken moeten we streven “*allen … alles*” te worden. Hij is de grootste meester in de redenaarskunst die tot elke groep mensen kan spreken op een manier die past bij hun toestand en hun hart waarschijnlijk raakt. Broeders, laat niemand ons overtreffen in spreekkracht. Laat niemand ons voorbijgaan in het meesterschap over onze moedertaal. Geliefde medestrijders, onze tongen zijn de zwaarden die God ons gegeven heeft om voor Hem te gebruiken, zoals ook van onze Heere wordt gezegd: “*Uit Zijn mond ging een tweesnijdend scherp zwaard.*” Laat deze

zwaarden scherp zijn. Oefen uw spreekvermogen en behoor tot de eersten van het land in welsprekendheid. Ik spoor u hiertoe niet aan omdat u opvallend tekortschiet. Verre van dat, want iedereen zegt tegen mij: "We herkennen de mannen van het college aan hun eenvoudige, vrijmoedige spreken." Dat doet mij geloven dat u de gave in ruime mate in u hebt, en ik smeek u de moeite te nemen haar te volmaken.

3. Broeders, we moeten nog ernstiger ernaar streven vooruit te gaan in zedelijke eigenschappen. Laat wat ik hier zal noemen terechtkomen bij wie het nodig hebben, maar ik verzeker u dat ik niemand van u in het bijzonder voor ogen heb. We verlangen te komen tot de hoogste vorm van bediening. Dan zullen we, ook al verwerven we de verstandelijke en redenaarsbekwaamheden, falen als we niet ook hoge zedelijke eigenschappen bezitten.

Er zijn kwaden die we moeten afschudden, zoals Paulus de adder van zijn hand schudde. En er zijn deugden die we tegen elke prijs moeten verwerven. Zelfbehagen heeft zijn duizenden verslagen. Laten we beven dat we omkomen door de handen van die Delila. Laten we elke hartstocht en gewoonte onder de nodige beheersing houden. Als we geen meester over onszelf zijn, zijn we niet geschikt om leiders in de gemeente te zijn.

We moeten elke gedachte aan eigen belangrijkheid wegdoen. God zal de man die zichzelf groot acht niet zegenen. Zelfs roemen in het werk van God de Heilige Geest in uzelf is gevaarlijk dicht bij zelfverheerlijking. "*Laat u een vreemde prijzen, en niet uw mond*," en wees heel blij als die vreemde verstandig genoeg is om zijn mond te houden.

We moeten ook ons humeur goed beheersen. Een krachtig temperament is niet helemaal een kwaad. Mannen die zo gemakkelijk zijn als een oude schoen, zijn meestal ook even weinig waard. Ik zou niet tegen u zeggen: "Beste broeders, zorg dat u een fel temperament hebt." Maar ik zeg wel: "Als u het hebt, beheers het dan zorgvuldig." Ik

dank God als ik een predikant zie die genoeg temperament heeft om verontwaardigd te zijn over onrecht en vast te staan voor het goede. Toch is temperament een scherp gereedschap, en het snijdt vaak de man die het hanteert. "*Bescheiden, gezeggelijk*", liever kwaad verdragen dan het doen, dat moet onze geest zijn. Als een broeder hier van nature te snel overkookt, laat hij dan zorgen dat hij, als hij het doet, niemand verbrandt behalve de duivel. En laat hij daarna maar doorkoken.

We moeten, sommigen van ons in het bijzonder, onze neiging tot lichtzinnigheid overwinnen. Er is een groot verschil tussen heilige vrolijkheid, die een deugd is, en algemene lichtzinnigheid, die een ondeugd is. Er is een lichtzinnigheid die niet genoeg hart heeft om te lachen, maar met alles spot. Ze is oppervlakkig, hol en onecht. Een hartelijke lach is niet meer lichtzinnig dan een hartelijke huilbui. Ik spreek van dat godsdienstige bovenlaagje dat aanmatigend maar dun is, oppervlakkig en onoprecht over de gewichtigste zaken. Godzaligheid is geen grap, en ze is ook geen loutere vorm. Pas op dat u geen toneelspelers wordt. Wek bij ernstige mensen nooit de indruk dat u niet meent wat u zegt en dat u maar een beroepsmens bent. Brandend zijn op de lippen en bevroren in de ziel is een teken van verwerping. God behoede ons ervoor overdreven fijn en oppervlakkig te zijn. Mogen wij nooit de vlinders zijn van de tuin van God.

Tegelijk moeten we alles vermijden wat lijkt op de woestheid van het fanatisme. Ik ken een soort godsdienstige mensen van wie ik niet twijfel dat ze door een vrouw zijn gebaard, maar het lijkt of ze door een wolvin zijn gezoogd. Ik doe hun daarmee geen oneer aan: zijn niet Romulus en Remus, de stichters van Rome, zo grootgebracht? Sommige strijdlustige mannen van deze soort hadden voldoende geestkracht om dynastieën van denken te stichten. Maar menselijke vriendelijkheid en broederlijke liefde passen beter bij het koninkrijk van Christus. We moeten niet de wereld rondgaan om ketterijen op te sporen, als terriërs die snuffelen naar ratten. We moeten ook niet

zo zeker zijn van onze eigen onfeilbaarheid dat we kerkelijke brandstapels oprichten om iedereen die van ons verschilt te braden. Niet met takkenbossen, het is waar, maar met "*gloeiende jeneverkolen*", bestaande uit sterk vooroordeel en wrede achterdocht.

Bovendien zijn er manieren van doen, stemmingen en gewoonten die ik nu niet kan beschrijven, waartegen we moeten strijden. Kleine fouten kunnen vaak de bron van mislukking zijn, en ervan afkomen kan het geheim van succes zijn. Reken niets klein wat uw nut ook maar in geringe mate hindert. Werp uit de tempel van uw ziel de stoelen van hen die duiven verkopen, evenals de handelaars in schapen en ossen.

En, beste broeders, we moeten zekere zedelijke vermogens en gewoonten verwerven en hun tegendelen afleggen. Wie geen oprechtheid van geest heeft, zal nooit veel voor God doen. Als we ons door berekening laten leiden, als er voor ons enige handelwijze is behalve de rechtlijnige, lijden we spoedig schipbreuk. Neem u voor, beste broeders, dat u arm kunt zijn, dat u veracht kunt worden en dat u zelfs het leven kunt verliezen, maar dat u niets krooms kunt doen. Laat voor u eerlijkheid de enige politiek zijn.

Moge u ook de grote zedelijke eigenschap van moed bezitten. Daarmee bedoelen we geen brutaliteit, onbeschaamdheid of verwaandheid, maar echte moed om kalm het juiste te doen en te zeggen en rechtdoor te gaan, wat het ook kost, ook als niemand een goed woord voor u over heeft. Ik sta verbaasd over het aantal christenen dat bang is de waarheid tegen hun broeders te zeggen. Ik dank God dat ik dit kan zeggen: er is geen lid van mijn gemeente, geen ambtsdrager van de gemeente en geen mens ter wereld tegen wie ik bang ben in zijn gezicht te zeggen wat ik achter zijn rug zou zeggen. Onder God dank ik mijn positie in mijn eigen gemeente aan de afwezigheid van alle politiek en aan de gewoonte te zeggen wat ik bedoel. Het plan om alles aangenaam te maken voor iedereen is even gevaarlijk als slecht. Als u tegen de een het een zegt en tegen de ander het

ander, vergelijken ze eens hun aantekeningen en zien ze u door. Dan wordt u veracht. De man met twee gezichten zal vroeg of laat het voorwerp van minachting zijn, en terecht. Vermijd boven alles lafheid, want ze maakt mensen tot leugenaars. Als u iets over iemand wilt zeggen waarvan u vindt dat u het moet zeggen, laat dan dit de maat zijn van wat u zegt: "Hoeveel durf ik hem in zijn gezicht te zeggen?" U mag zich geen woord meer veroorloven in afkeuring van wie dan ook. Als dat uw regel is, redt uw moed u uit duizend moeilijkheden en verwerft hij u blijvend respect.

Beste broeders, mocht u, nu u integriteit en moed hebt, ook begiftigd worden met onbedwingbare ijver. Ijver, wat is dat? Hoe zal ik het beschrijven? Bezit het en u zult weten wat het is. Word verteerd door liefde voor Christus en laat de vlam voortdurend branden, niet oplaaiend op openbare vergaderingen en uitdovend in het dagelijkse routinewerk. We hebben onbedwingbare volharding nodig, vasthoudende vastberadenheid en een combinatie van heilige hardnekkigheid, zelfverloochening, heilige zachtmoedigheid en onoverwinnelijke moed.

Blink ook uit in één vermogen dat zowel verstandelijk als zedelijk is: het vermogen om al uw krachten te concentreren op het werk waartoe u geroepen bent. Verzamel uw gedachten, roep al uw vermogens bijeen, bundel uw energie, richt uw capaciteiten. Leid alle bronnen van uw ziel in één bedding, zodat ze in een ongedeelde stroom voortvloeit. Sommige mannen missen deze eigenschap. Ze versnipperen zichzelf en mislukken. Bundel uw bataljons en werp ze op de vijand. Probeer niet groot te zijn in dit en groot in dat, om "alles bij toerbeurt, en niets lang" te zijn. Laat uw hele wezen gevangen meevoeren door Jezus Christus en leg alles neer aan Zijn dierbare voeten, Hij die voor u bloedde en stierf.

4. Boven dit alles hebben we geestelijke bekwaamheden nodig, genaden die door de Heere Zelf in ons gewerkt moeten worden. Dit is,

daar ben ik zeker van, het voornaamste. Andere dingen zijn kostbaar, maar dit is onbetaalbaar. We moeten rijk zijn in God.

We moeten onszelf kennen. De prediker moet groot zijn in de wetenschap van het hart, de wijsbegeerte van de innerlijke ervaring. Er zijn twee scholen van ervaring en geen van beide wil van de andere leren. Laten wij echter tevreden zijn van beide te leren. De ene school spreekt over het kind van God als iemand die de diepe verdorvenheid van zijn hart kent, die de afschuwelijkheid van zijn natuur begrijpt en dagelijks voelt dat "*in mij, dat is, in mijn vlees, geen goed woont*". "Die man heeft het leven van God niet in zijn ziel," zeggen zij, "die dit niet weet en voelt, en het van dag tot dag niet voelt door bittere en pijnlijke ervaring." Het is tevergeefs hun te spreken over vrijheid en over "*blijdschap door den Heiligen Geest*". Ze willen het niet hebben. Laten we leren van deze eenzijdige broeders. Ze weten veel wat men moet weten, en wee die predikant die hun deel van de waarheid negeert. Maarten Luther zei altijd dat verzoeking de beste leermeester voor een predikant is. Aan die kant van de zaak zit waarheid. Een andere school van gelovigen staat veel stil bij het heerlijke werk van de Geest van God, en terecht en gezegend. Zij geloven in de Geest van God als een reinigende kracht die de stal van Augias van de ziel schoonveegt en er een tempel voor God van maakt. Maar vaak praten ze alsof ze waren opgehouden te zondigen of last te hebben van verzoeking. Ze roemen alsof de strijd al was gestreden en de overwinning al was behaald. Laten we van deze broeders leren. Alle waarheid die ze ons kunnen leren, laten we die kennen. Laten we vertrouwd raken met de berghoogten en de heerlijkheid die erop schijnt, de Hermons en de Tabors, waar we met onze Heere kunnen worden veranderd van gedaante. Wees niet bang te heilig te worden. Wees niet bang te vol van de Heilige Geest te zijn. Ik wil dat u wijs bent naar alle kanten en dat u de mens kunt behandelen in zijn strijd en in zijn vreugde, als iemand die met beide vertrouwd is. Weet waar Adam u heeft achtergelaten. Weet waar de Geest van God u heeft ge-

plaatst. Ken geen van beide zo uitsluitend dat u de andere vergeet. Ik geloof dat als er mannen zijn die waarschijnlijk zullen uitroepen: "*Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods*?", het altijd de predikanten zullen zijn. Want we moeten in alle dingen verzocht worden om anderen te kunnen vertroosten. Vorige week zag ik in een treincoupé een arme man met zijn been op de bank. Een functionaris die hem in die houding zag, merkte op: "Deze kussens zijn niet gemaakt om uw vuile laarzen op te leggen." Zodra de conducteur weg was, legde de man zijn been weer omhoog en zei tegen mij: "Hij heeft vast nooit zijn been op twee plaatsen gebroken, anders was hij niet zo scherp tegen mij." Als ik broeders heb gehoord die rustig hadden geleefd en een goed inkomen genoten, en anderen veroordeelden die zwaar beproefd waren omdat ze zich niet op hun manier konden verheugen, dan voelde ik dat ze niets wisten van de gebroken beenderen die anderen hun hele pelgrimstocht lang moeten dragen.

Broeders, ken de mens in Christus en buiten Christus. Bestudeer hem op zijn best en bestudeer hem op zijn slechtst. Ken zijn bouw, zijn geheimen en zijn hartstochten. U kunt dit niet uit boeken leren. U moet persoonlijke geestelijke ervaring hebben. God alleen kan u die geven.

Onder de geestelijke verworvenheden is het boven alle andere dingen nodig Hem te kennen die het zekere geneesmiddel is voor alle menselijke ziekten. Ken Jezus. Zit aan Zijn voeten. Overweeg Zijn natuur, Zijn werk, Zijn lijden en Zijn heerlijkheid. Verheug u in Zijn tegenwoordigheid. Heb van dag tot dag gemeenschap met Hem. Christus kennen is de voortreffelijkste van alle wetenschappen begrijpen. U kunt niet anders dan wijs worden als u omgang hebt met de wijsheid. U kunt niet zonder kracht blijven als u gemeenschap hebt met de machtige Zoon van God. Onlangs zag ik in een Italiaanse grot een klein varentje dat groeide waar zijn blaadjes voortdurend glinsterden en dansten in de nevel van een fontein. Het was altijd groen, en noch de droogte van de zomer noch de kou van de winter deerde het. La-

ten we zo voor altijd blijven onder de zoete invloed van de liefde van Jezus. Woon in God, broeders. Bezoek Hem niet af en toe, maar blijf in Hem. In Italië zegt men dat waar de zon niet binnenkomt, de arts moet binnenkomen. Waar Jezus niet schijnt, is de ziel ziek. Koester u in Zijn stralen en u zult krachtig zijn in de dienst van de Heere. Afgelopen zondagavond had ik een tekst die mij overmeesterde: "*Niemand kent den Zoon dan de Vader*." Ik zei tegen de mensen dat arme zondaars die tot Jezus waren gegaan en Hem hadden vertrouwd, dachten dat ze Hem kenden, maar dat ze maar een klein deel van Hem kenden. Heiligen met zestig jaar ervaring, die elke dag met Hem hebben gewandeld, denken dat ze Hem kennen, maar ze zijn nog maar beginners. De volmaakte geesten voor de troon, die Hem al vijfduizend jaar onophoudelijk aanbidden, denken misschien dat ze Hem kennen, maar ze kennen Hem niet ten volle. "*Niemand kent den Zoon dan de Vader*." Hij is zo heerlijk dat alleen de oneindige God volledige kennis van Hem heeft. Daarom zal er geen grens zijn aan onze studie en geen beperking in onze gedachtegang, als we onze Heere tot het grote voorwerp van al ons overdenken maken.

Broeders, als gevolg hiervan moeten we, als we sterke mannen willen zijn, gelijkvormig worden aan onze Heere. O, om op Hem te lijken! Gezegend zij dat kruis waaraan we zullen lijden, als we lijden omdat we op de Heere Jezus gaan lijken. Als we gelijkvormigheid aan Christus verkrijgen, zal er een wonderlijke zalving op onze bediening zijn. En zonder die, wat is een bediening waard?

Kortom, we moeten arbeiden voor heiligheid van karakter. Wat is heiligheid? Is het niet heelheid van karakter, een evenwichtige toestand waarin niets ontbreekt en niets te veel is? Het is geen zedelijkheid, want die is een koud, levenloos standbeeld. Heiligheid is leven. U moet heiligheid hebben. En, beste broeders, ook als u tekortschiet in verstandelijke bekwaamheden (wat ik hoop dat niet gebeurt) en als u maar weinig redenaarsgave hebt (wat ik vertrouw dat niet zo is), reken er dan op dat een heilig leven op zichzelf een wonderbare kracht

is. Het zal veel tekorten goedmaken. Het is zelfs de beste preek die de beste mens kan houden. Laten we ons voornemen alle zuiverheid te hebben die te krijgen is en alle heiligheid te verkrijgen die te bereiken is. Laten we ons voornemen dat alle gelijkenis met Christus die in deze zondige wereld mogelijk is, zeker in ons zal zijn door het werk van de Geest van God. De Heere verhoge ons allen als college op een hoger plan, en Hij zal de eer hebben!

5. Toch ben ik nog niet klaar, beste broeders. Ik moet u zeggen: ga vooruit in het werk zelf, want we zullen er per slot van rekening aan worden gekend wat we hebben gedaan. We behoren krachtig te zijn in werken en niet alleen in woorden. Er zijn goede broeders in de wereld die onpraktisch zijn. De grote leer van de wederkomst doet hen met open mond staan en in de lucht turen. Ik sta dan ook bijna klaar te zeggen: "*Gij mannen van Plymouth, wat staat gij en ziet op naar den hemel?*" Dat Jezus Christus komt, is geen reden om sterren te kijken, maar om te werken in de kracht van de Heilige Geest. Wees niet zo in beslag genomen door speculaties dat u liever een Bijbellezing houdt over een duistere plaats in Openbaring dan les te geven op een school voor armen of de armen te onderwijzen over Jezus. We moeten klaar zijn met dagdromen en aan het werk gaan. Ik geloof in eieren, maar we moeten er kuikens uit krijgen. Het kan mij niet schelen hoe groot uw ei is. Het mag een struisvogelei zijn als u wilt, maar als er niets in zit, ruim dan alstublieft de schalen op. Als er iets uit komt, God zegene uw speculaties. En zelfs als u iets verder gaat dan ik het verstandig vind te wagen, dan zij God toch geprezen als u er nuttiger door bent. We willen feiten: daden die verricht zijn, zielen die gered zijn. Het is allemaal goed en wel om opstellen te schrijven, maar welke zielen hebt u gered van het neerdalen naar de hel? Uw uitstekende leiding van uw school interesseert mij, maar hoeveel kinderen zijn daardoor in de gemeente gebracht? We horen graag van die bijzondere bijeenkomsten, maar hoeveel mensen zijn daarin werkelijk uit

God geboren? Worden heiligen opgebouwd? Worden zondaars bekeerd?

Heen en weer zwaaien op een hek met vijf stangen is geen vooruitgang, al lijken sommigen dat te denken. Ik zie hen in een voortdurend Elysium zitten, voor zich uit en tegen hun vrienden neuriën: "We zitten heel gemakkelijk." God behoede ons ervoor in gemak te leven terwijl zondaars in de hel wegzinken. Wie over de bergwegen in Zwitserland reist, ziet voortdurend sporen van de boorstang. Zo moeten er in elk predikantenleven sporen zijn van harde arbeid. Broeders, doe iets, doe iets, doe iets. Terwijl commissies hun tijd verspillen aan besluiten, doe iets. Terwijl genootschappen en verenigingen statuten opstellen, laten wij zielen winnen. Al te vaak bespreken we, en bespreken we, en bespreken we, en lacht Satan in zijn vuistje. Het is tijd dat we klaar zijn met plannen maken en iets zoeken om te plannen. Ik bid u, wees allen mannen van de daad. Ga aan het werk en houd u mannelijk. De opvatting van de oude Soevorov over oorlog is ook de mijne: "Vooruit en toeslaan! Geen theorie! Aanvallen! Vorm een colonne! Bajonetten op! Storm midden in de vijand!" Ons ene doel is zondaars te redden, en dat moeten we niet bepraten maar doen in de kracht van God.

6. Ten slotte, en hier ga ik een boodschap brengen die zwaar op mij weegt: ga vooruit in de keuze van uw arbeidsveld. Ik pleit vandaag voor wie niet voor zichzelf kunnen pleiten, namelijk de grote verafgelegen massa's van de heidense wereld. Onze bestaande kansels zijn redelijk goed voorzien, maar we hebben mannen nodig die op nieuwe fundamenten bouwen. Wie zal dat doen? Zijn wij, als een gezelschap van gelovige mannen, zuiver in ons geweten over de heidenen? Miljoenen hebben nooit de naam van Jezus gehoord. Honderden miljoenen hebben maar één keer in hun leven een zendeling gezien en weten niets van onze Koning. Zullen wij hen laten omkomen? Kunnen wij naar ons bed gaan en slapen terwijl China, India, Japan en andere volken verdoemd worden? Zijn wij rein van hun bloed? Hebben ze

geen aanspraak op ons? We moeten het zo stellen: niet "Kan ik bewijzen dat ik moet gaan?", maar "Kan ik bewijzen dat ik niet moet gaan?" Wanneer een man eerlijk kan bewijzen dat hij niet moet gaan, dan is hij vrij, maar anders niet. Wat antwoordt u, mijn broeders? Ik leg het u voor, man voor man. Ik werp onder u geen vraag op die ik niet eerlijk aan mezelf heb gesteld. Ik heb gevoeld dat het een grote uitwerking zou hebben op het aansporen van de kerken als enkele van onze vooraanstaande predikanten zouden gaan. Ik heb mezelf eerlijk afgevraagd of ik moest gaan. Na alles te hebben afgewogen voel ik me gebonden mijn plaats te behouden. Ik denk dat het oordeel van de meeste christenen hetzelfde zou zijn. Maar ik hoop dat ik blij zou gaan als het mijn plicht was. Broeders, doorloop zelf hetzelfde proces. We moeten de heidenen bekeerd zien. God heeft tienduizenden van Zijn uitverkorenen onder hen. We moeten gaan en hen zoeken tot we hen vinden. Veel moeilijkheden zijn nu weggenomen: alle landen staan voor ons open en afstand bestaat niet meer. Het is waar dat we niet de pinkstergave van de talen hebben, maar talen zijn nu gemakkelijk te leren. En de boekdrukkunst is een volledige vervanging voor de verloren gave. De gevaren die aan zending verbonden zijn, zouden geen enkele oprechte man mogen tegenhouden, ook als ze heel groot waren, maar ze zijn nu tot een minimum teruggebracht. Er zijn honderden plaatsen waar het kruis van Christus onbekend is en waar we zonder risico heen kunnen. Wie wil gaan? De mannen die moeten gaan, zijn jonge broeders met goede gaven die nog geen gezinszorgen op zich hebben genomen.

Elke student die het college binnenkomt, moet deze zaak overwegen en zich aan het werk overgeven, tenzij er afdoende redenen zijn waarom hij dat niet kan. Het is een feit dat het zelfs voor de koloniën heel moeilijk is mannen te vinden. Ik heb in Australië kansen gehad die ik heb moeten afslaan. Dat zou niet zo moeten zijn. Er is zeker nog zelfopoffering onder ons, en sommigen onder ons zijn bereid om voor Jezus verbannen te worden. De zending kwijnt weg bij gebrek

aan mannen. Als de mannen er waren, zou de vrijgevigheid van de kerk in hun behoeften voorzien. In feite heeft de vrijgevigheid van de kerk al in de middelen voorzien, en toch zijn er niet de mannen om te gaan. Ik zal nooit het gevoel hebben, broeders, dat wij als groep mannen onze plicht hebben gedaan voordat we onze kameraden zien vechten voor Jezus in elk land, vooraan in de strijd. Ik geloof dat als God u beweegt te gaan, u onder de beste zendelingen zult behoren. Want u zult de prediking van het evangelie het grote kenmerk van uw werk maken, en dat is Gods zekere weg van kracht. Ik wou dat onze kerken het voorbeeld volgden van die van pastor Harms in Duitsland, waar elk lid met de daad en in waarheid aan God was toegewijd. De boeren gaven de opbrengst van hun land, de arbeiders hun arbeid. Eén gaf een groot huis om als zendingscollege te worden gebruikt. En pastor Harms kreeg geld voor een schip dat hij uitrustte om reizen naar Afrika te maken. Toen zond hij zendelingen, en kleine gezelschappen van zijn mensen met hen mee, om christelijke gemeenschappen te vormen onder de Bosjesmannen. Wanneer zullen onze kerken even zelfverloochenend en energiek zijn? Kijk naar de Hernhutters! Hoe wordt elke man en vrouw een zendeling, en hoeveel doen ze daardoor! Laten we hun geest overnemen. Is het een goede geest? Dan is het goed voor ons die te hebben. Het is niet genoeg dat wij zeggen: "Die Hernhutters zijn heel bijzondere mensen!" We behoren ook bijzondere mensen te zijn. Christus heeft de Hernhutters niet meer gekocht dan Hij ons gekocht heeft. Ze zijn niet meer verplicht offers te brengen dan wij. Waarom dan deze terughoudendheid? Als we lezen over heldhaftige mannen die alles voor Jezus opgaven, moeten we hen niet alleen bewonderen maar navolgen. Wie zal hen nu navolgen? Kom ter zake. Zijn er onder u niet enigen die bereid zijn zich aan de Heere toe te wijden? "Vooruit" is vandaag de wachtkreet! Zijn er geen vurige geesten om de voorhoede te leiden? Bid allen dat tijdens dit Pinksterfeest de Geest zal zeggen: "*Zondert Mij af beiden Barnabas en Saulus tot het werk*."

Vooruit! In Gods naam, VOORUIT!

---

1. Deze lezing werd gehouden voor predikanten die in het Pastors' College waren opgeleid, evenals voor studenten. Vandaar sommige verschillen in uitdrukking.

Lezing 3

De noodzaak van beslistheid voor de waarheid

Sommige dingen zijn waar en andere zijn onwaar. Ik beschouw dat als een axioma, maar veel mensen geloven het blijkbaar niet. Het heersende beginsel van onze tijd lijkt dit te zijn: "Iets is waar of onwaar, al naargelang het gezichtspunt waarvanuit u het bekijkt. Zwart is wit en wit is zwart, afhankelijk van de omstandigheden, en het maakt eigenlijk niet uit hoe u het noemt. Waarheid is natuurlijk waarheid, maar het zou onbeleefd zijn te zeggen dat het tegendeel een leugen is. We moeten niet bekrompen zijn, maar denken aan het motto: 'Zoveel hoofden, zoveel zinnen.'" Onze voorvaderen hielden zorgvuldig de grenspalen in stand. Zij hadden sterke overtuigingen over de vaste punten van de geopenbaarde leer en hielden hardnekkig vast aan wat zij schriftuurlijk achtten. Hun akkers werden beschermd door heggen en sloten, maar hun zonen hebben de heggen uitgerukt, de sloten gedempt, alles geëffend en haasje-over gespeeld met de grensstenen. De school van het moderne denken lacht om de belachelijke stelligheid van hervormers en puriteinen. Zij schrijdt voort in glorieuze ruimdenkendheid en zal binnenkort een groot verbond tussen hemel en hel afkondigen. Of liever: een samensmelting van beide instellingen op grond van wederzijdse toegeeflijkheid, waarbij leugen en waarheid naast elkaar mogen liggen, zoals de leeuw naast het lam. Toch is mijn vaste, ouderwetse overtuiging dat sommige leerstellingen waar zijn en dat uitspraken die er lijnrecht tegenover staan niet waar zijn. Als "nee" de werkelijkheid is, is "ja" van tafel, en als "ja" te

rechtvaardigen is, moet "nee" worden prijsgegeven. Ik geloof dat de heer die onze rechtbanken zo lang bezighoudt, óf Sir Roger Tichborne is, óf iemand anders. Ik kan me nog niet voorstellen dat hij tegelijk de rechtmatige erfgenaam en een bedrieger is. Toch ligt in godsdienstige zaken het modieuze standpunt ongeveer op die breedtegraad.

Wij hebben een vast geloof te prediken, mijn broeders, en we zijn uitgezonden met een welomschreven boodschap van God. We hoeven de boodschap niet al lopend te verzinnen. Onze Meester heeft ons niet uitgezonden met een algemene opdracht van deze strekking: "Predik zoals u in uw hart denkt en in uw hoofd bedenkt. Blijf bij de tijd. Wat het volk ook wil horen, vertel dat, en het zal gered worden." Zo lezen wij het waarlijk niet. Er staat iets bepaalds in de Bijbel. Zij is niet een klomp was die wij naar eigen believen kunnen vormen, of een baal stof die wij naar de heersende mode kunnen knippen. Uw grote denkers beschouwen de Schrift kennelijk als een doos met letters om mee te spelen en er van te maken wat ze willen. Of als een toverfles waaruit ze alles kunnen schenken wat ze verkiezen, van atheïsme tot spiritisme. Ik ben te ouderwets om voor deze theorie neer te vallen en haar te aanbidden. In de Bijbel wordt mij iets verteld, en wel met zekerheid. Het wordt mij niet voorgehouden met een "maar" en een "misschien", een "als" en een "mogelijk" en vijftigduizend vermoedens erachter. Dan zou het er kort en goed op neerkomen dat het misschien helemaal niet zo is. Nee, het wordt mij geopenbaard als onfeilbaar feit, dat geloofd moet worden. Het tegendeel ervan is dodelijke dwaling en komt van de vader van de leugen.

Wij geloven dus dat er zoiets bestaat als waarheid en zoiets als leugen. Wij geloven dat er waarheden in de Bijbel staan en dat het evangelie bestaat in iets bepaalds dat door mensen geloofd moet worden. Daarom past het ons beslist te zijn in wat wij leren, en het op een besliste manier te leren. We hebben te maken met mensen die verloren zullen gaan of behouden worden, en door dwalende leer zullen ze zeker niet behouden worden. We hebben te maken met God, wiens die-

naren wij zijn. Hij wordt niet geëerd als wij leugens verkondigen. Hij zal ons ook niet belonen met de woorden: "*Wel, gij goede en getrouwe dienstknecht!* U hebt het evangelie zo oordeelkundig verminkt als ooit iemand vóór u." Wij staan in een heel ernstige positie. Ons past de geest van de oude Michaja, die zei: "*Zo waarachtig als de HEERE leeft, voor Wiens aangezicht ik sta, hetgeen de HEERE tot mij zeggen zal, dat zal ik spreken.*" Wij zijn geroepen om niet minder en niet meer te zeggen dan Gods woord. Maar dat woord moeten wij verkondigen in een geest die de mensenkinderen overtuigt dat wij God geloven, wat zij er ook van denken, en dat ons vertrouwen op Hem niet te schokken is.

Broeders, waarin moeten wij stellig zijn? Er leven heren die zich verbeelden dat er geen vaste beginselen zijn om op te bouwen. "Misschien mogen een paar leerstukken als vaststaand gelden," zei er een tegen mij. "Het is misschien vastgesteld dat er een God is, maar men moet niet dogmatisch worden over Zijn persoonlijkheid. Er valt veel te zeggen voor het pantheïsme." Zulke mannen kruipen het ambt binnen. Meestal zijn ze sluw genoeg om de ruimte van hun geest te verbergen achter christelijke taal. Zo handelen ze naar hun beginselen, want hun grondregel is dat de waarheid er niet toe doet. Wat ons betreft, althans wat mij betreft: ik ben er zeker van dat er een God is. Ik ben van plan dat te prediken zoals iemand dat doet die er absoluut zeker van is. Hij is de Maker van hemel en aarde, de Meester van de voorzienigheid en de Heere van de genade. Zijn naam zij geloofd tot in alle eeuwigheid! Over Hem willen wij geen vragen en debatten.

Even zeker weten wij dat het boek dat "de Bijbel" heet, Zijn woord is en door Hem is ingegeven. Het is niet ingegeven zoals Shakespeare, Milton en Dryden misschien ingegeven zijn, maar in een oneindig hogere zin. Als we dus de juiste tekst hebben, achten we de woorden zelf onfeilbaar. Wij geloven dat alles wat in het boek staat dat van God tot ons komt, door ons moet worden aanvaard als Zijn zekere getuigenis, en niets minder dan dat. God verhoede dat wij verstrikt raken

in die verschillende verklaringen van de *modus* van de inspiratie, die op weinig meer neerkomen dan het uithollen ervan. Het boek is een goddelijk voortbrengsel. Het is volmaakt en het hoogste beroepsgerecht: "de rechter die de strijd beslecht." Ik zou er eerder over dromen mijn Maker te lasteren dan de onfeilbaarheid van Zijn woord in twijfel te trekken.

Ook over de leer van de gezegende Drie-eenheid zijn wij zeker. We kunnen niet verklaren hoe de Vader, de Zoon en de Geest elk afzonderlijk en volmaakt in Zichzelf kunnen zijn, terwijl die drie toch één zijn, zodat er maar één God is. Toch geloven wij het werkelijk, en we zijn van plan het te prediken, ondanks unitarische, sociniaanse, sabelliaanse of welke dwaling ook. Wij zullen de leer van de Drie-eenheid in de eenheid voor altijd vasthouden.

En, broeders, van ons zal geen onzeker geluid komen over de verzoening van onze Heere Jezus Christus. Wij kunnen het bloed niet weglaten uit onze bediening, want dan is het leven eruit verdwenen. Van het evangelie mogen wij immers zeggen: "*het bloed is de ziel*" ervan. De werkelijke plaatsvervanging van Christus, het plaatsvervangend offer van Christus ten behoeve van Zijn volk, opdat zij door Hem zouden leven: dit moeten wij verkondigen tot aan onze dood.

Evenmin kunnen wij ook maar een ogenblik wankelen in onze overtuiging over de grote en heerlijke Geest van God. Wij geloven in Zijn bestaan, in Zijn persoonlijkheid, in de kracht van Zijn werking en in de noodzaak van Zijn invloeden. Wij geloven ook dat niemand wedergeboren wordt dan door Hem. Wij worden opnieuw geboren door de Geest van God, en de Geest woont in de gelovigen. Hij is de bewerker van alles wat goed is in hen, hun heiligmaker en hun behouder, zonder wie zij niets goeds kunnen doen. Wij zullen geen moment aarzelen deze waarheden te prediken.

Ook de volstrekte noodzaak van de nieuwe geboorte is een zekerheid. Wij treden met bewijskracht op als we dat punt raken. We zullen ons volk nooit vergiftigen met de gedachte dat een morele verbe-

tering voldoende is. Integendeel, we zullen hun keer op keer zeggen: "*Gijlieden moet wederom geboren worden*." Wij zijn niet in de toestand van de Schotse predikant. Toen de oude John Macdonald voor de gemeente van die predikant een preek hield voor zondaars, merkte de predikant op: "Welnu, meneer Macdonald, het was een heel goede preek die u hebt gehouden, maar ze is erg misplaatst, want ik ken in mijn gemeente geen enkele onwedergeboren persoon." Die arme ziel was zelf waarschijnlijk niet wedergeboren. Nee, wij durven onze hoorders niet te vleien. We moeten hun blijven zeggen dat zij als zondaars geboren zijn en als heiligen geboren moeten worden, anders zullen ze het aangezicht van God nooit met welbehagen zien. De verschrikkelijke boosheid van de zonde: ook daarover zullen wij niet aarzelen. Wij zullen daarover zowel bedroefd als stellig spreken. Al stellen sommige bijzonder wijze mannen moeilijke vragen over de hel, wij zullen niet nalaten de schrik van de Heere te verkondigen. Wij zullen ook zeggen dat de Heere heeft gesproken: "*En dezen zullen gaan in de eeuwige pijn; maar de rechtvaardigen in het eeuwige leven*."

Evenmin zullen wij ooit een onzeker geluid laten horen over de heerlijke waarheid dat de zaligheid helemaal uit genade is. Als wij zelf ooit gered worden, weten wij dat alleen soevereine genade het heeft gedaan, en we voelen dat het bij anderen net zo moet zijn. Wij zullen "Genade, genade, genade!" verkondigen met al onze kracht, levend en stervend.

Ook over de rechtvaardiging door het geloof zullen wij heel beslist zijn, want de zaligheid is "*niet uit de werken, opdat niemand roeme*." "Leven in een blik op de Gekruisigde" zal onze boodschap zijn. Vertrouwen op de Verlosser zal de zaligmakende genade zijn die wij de Heere zullen bidden in te planten in het hart van al onze hoorders. En al het andere waarvan wij geloven dat het waar is in de Schrift, zullen wij met beslistheid prediken. Zijn er vragen die als betwistbaar of betrekkelijk onbelangrijk mogen gelden, dan zullen wij daarover met zoveel beslistheid spreken als betamelijk is. Maar punten die niet be-

twistbaar kunnen zijn, omdat ze wezenlijk en fundamenteel zijn, zullen wij zonder enig stamelen verkondigen. Wij zullen de mensen niet vragen: "Wat wilt u dat wij zeggen?" Ja, en wij zullen ook niet verontschuldigend zeggen: "Dit zijn mijn opvattingen, maar de opvattingen van anderen kunnen juist zijn." Wij moeten het evangelie niet prediken als onze opvattingen, maar als de gedachte van God: het getuigenis van Jehova over Zijn eigen Zoon en over de zaligheid voor verloren mensen. Als de samenstelling van het evangelie ons was toevertrouwd, hadden wij het misschien kunnen veranderen naar de smaak van deze bescheiden eeuw. Maar wij zijn nooit aangesteld om het goede nieuws te bedenken, alleen om het te herhalen. Daarom durven wij niet buiten het opgetekende te treden. Wat wij van God geleerd hebben, leren wij. Doen wij dat niet, dan zijn wij ongeschikt voor onze plaats. Stel dat ik een dienstbode in huis heb en haar met een boodschap naar de deur stuur. Als zij die op eigen gezag verandert, kan ze daardoor de ziel van de boodschap wegnemen en zal ze verantwoordelijk zijn voor wat zij heeft gedaan. Ze blijft niet lang bij mij in dienst, want ik heb een dienstbode nodig die herhaalt wat ik zeg, zo nauwkeurig mogelijk, woord voor woord. Doet zij dat, dan ben ik verantwoordelijk voor de boodschap en zij niet. Als iemand boos op haar wordt vanwege wat ze gezegd heeft, zou hij heel onrechtvaardig zijn. Zijn ruzie is met mij en niet met degene die ik in dienst heb als mijn mondstuk. Wie Gods woord heeft, die spreke het waarachtig. Dan hoeft hij tegensprekers niet anders te antwoorden dan met een "*Zo zegt de HEERE*." Dit is dus de zaak waarover wij beslist zijn.

Hoe moeten wij die beslistheid tonen? Daarover hoeven wij ons niet bezorgd te maken, want onze beslistheid zal zich op haar eigen wijze tonen. Als wij een waarheid werkelijk geloven, zullen wij erover beslist zijn. Zeker moeten wij onze beslistheid niet tonen met die koppige, woedende, wolfachtige bekrompenheid. Die sluit iedereen uit van de kans en de hoop op zaligheid, en van de mogelijkheid om

wedergeboren of zelfs maar fatsoenlijk eerlijk te zijn, als zij maar van ons verschillen over de kleur van één schub van de grote leviatan. Sommige mensen lijken van nature dwars gemaakt te zijn. Ze zijn gefabriceerd om rasp te zijn, en rasp zullen ze. Liever dan niet met u te twisten, zouden ze een vraag opwerpen over de kleur van onzichtbaarheid of het gewicht van een niet-bestaande stof. Ze zijn tegen u in het geweer, niet vanwege het belang van de vraag die besproken wordt, maar vanwege het veel grotere belang dat zij altijd de paus van het gezelschap zijn. Loop niet de wereld rond met gebalde vuist, klaar om te vechten, en met een theologische revolver in uw broekspijp. Het heeft geen zin om een soort leerstellige vechthaan te zijn die wordt rondgedragen om te tonen wat voor vuur u hebt, of een terriër van de rechtzinnigheid die bij tientallen onrechtzinnige ratten wil toeslaan. Beoefen de *suaviter in modo* evengoed als de *fortiter in re*. Wees bereid te vechten en draag altijd uw zwaard aan de heup gegord, maar draag het in een schede. Het heeft geen zin om uw wapen voor ieders ogen rond te zwaaien om strijd uit te lokken. Zo doen onze geliefde vrienden van het Smaragden Eiland. Van hen wordt gezegd dat ze op de kermis van Donnybrook hun jas uittrekken en achter zich aan over de grond slepen. Ondertussen zwaaien ze hun knuppels en roepen ze: “Is er een heer zo goed om op de slip van mijn jas te trappen?” Dat zijn theologen met zo’n warm, edelmoedig bloed dat ze pas vrede hebben als ze volop in oorlog verwikkeld zijn.

Als u het evangelie werkelijk gelooft, zult u er op verstandiger manieren voor opkomen. Uw toon al zal uw oprechtheid verraden. U zult spreken als iemand die iets te zeggen heeft waarvan hij weet dat het waar is. Hebt u ooit een schurk gadegeslagen op het moment dat hij een leugen gaat vertellen? Hebt u gezien hoe hij het moet uitspreken? Het kost lange tijd om goed te kunnen liegen, want de gezichtsorganen zijn oorspronkelijk niet gevormd en aangepast om met zelfvoldoening een leugen uit te spreken. Wanneer een man weet dat hij u de waarheid vertelt, bevestigt alles aan hem zijn oprechtheid. Elke

ervaren advocaat die getuigen ondervraagt, weet vrijwel precies of een getuige echt is of een bedrieger. De waarheid heeft haar eigen voorkomen en haar eigen manier, haar eigen toon en nadruk. Daar staat een onhandige, onwetende boerenkerel in de getuigenbank. De advocaat probeert hem zo mogelijk te beetnemen en in de war te brengen, maar de hele tijd voelt hij dat dit een eerlijke getuige is. Hij zegt bij zichzelf: "Ik zou de verklaring van deze man graag aan het wankelen brengen, want ze zal mijn kant van de zaak ernstig schaden." Zo'n zelfde waarachtige uitstraling moet er altijd zijn bij de christelijke prediker. Alleen: hij getuigt niet alleen van de waarheid, hij wil ook dat anderen die waarheid voelen en haar kracht erkennen. Daarom moet hij meer beslistheid in zijn toon leggen dan een gewone getuige die feiten vermeldt, die al dan niet geloofd kunnen worden zonder dat er in beide gevallen ernstige gevolgen uit voortvloeien. Luther was de man van de beslistheid. Niemand twijfelde eraan dat hij geloofde wat hij sprak. Hij sprak met donderslagen, want er was bliksem in zijn geloof. Die man preekte met zijn hele wezen, want zijn hele natuur geloofde. U voelde: "Nu ja, hij is misschien gek, of hij heeft zich misschien volledig vergist, maar hij gelooft stellig wat hij zegt. Hij is het vleesgeworden geloof. Zijn hart loopt over op zijn lippen."

Willen wij beslistheid voor de waarheid tonen, dan moeten wij dat niet alleen doen door onze toon en manier, maar ook door ons dagelijks handelen. Het leven van een man is altijd krachtiger dan zijn spreken. Als mensen hem taxeren, rekenen zij zijn daden als ponden en zijn woorden als penningen. Als zijn leven en zijn leer niet met elkaar overeenkomen, aanvaardt de massa van de toeschouwers zijn praktijk en verwerpt zij zijn prediking. Een man kan veel over de waarheid weten en toch een uiterst schadelijke getuige van haar zijn, omdat hij haar geen eer aandoet. De kwakzalver uit het klassieke verhaal, die een onfeilbaar middel tegen verkoudheid aanprees en tussen elke zin van zijn lofrede hoestte en niesde, kan dienen als beeld

en teken van een onheilige predikant. De sater in de fabel van Aesopus was verontwaardigd over de man die met dezelfde mond warm en koud blies, en terecht. Ik kan me geen zekerder manier bedenken om mensen tegen de waarheid in te nemen dan haar lof te laten zingen door mannen met een verdacht karakter. Toen de duivel in de dagen van onze Heere predikant werd, gebood de Meester hem te zwijgen. Hij had geen behoefte aan satanische lof. Het is erg belachelijk om goede waarheid uit de mond van een slecht mens te horen. Het is als meel in een kolenzak. Toen ik de laatste keer in een van onze Schotse steden was, hoorde ik van een zwakzinnige in het gesticht die zichzelf voor een groot historisch figuur hield. Met veel plechtigheid nam de arme kerel een indrukwekkende houding aan en riep: "Ik ben Sir William Wallace! Geef me een stukje tabak." De afdaling van Sir William Wallace naar een stuk tabak was te dwaas om ernstig te blijven. Toch was zij niet zo dwaas en niet zo triest als een belijdend gezant van het kruis te zien die hebzuchtig, werelds, driftig of laks is. Wat zou het vreemd zijn een man te horen zeggen: "Ik ben een dienaar van de Allerhoogste God en ik ga overal heen waar ik het meeste salaris kan krijgen. Ik ben geroepen om alleen te arbeiden voor de eer van Jezus en ik ga nergens heen tenzij de gemeente van hoogst aanzienlijke stand is. "*Het leven is mij Christus*", maar dat kan ik niet voor minder dan vijfhonderd pond per jaar." Broeder, als de waarheid in u is, zal zij uit uw hele wezen stromen, zoals de geur uit elke tak van de sandelhoutboom stroomt. Zij zal u voortdrijven zoals de passaat de schepen voortjaagt en al hun zeilen vult. Zij zal heel uw natuur met haar kracht verteren, zoals het bosvuur alle bomen van het woud verbrandt. De waarheid heeft u haar vriendschap pas volledig geschonken als al uw doen en laten haar zegel draagt.

Onze beslistheid voor de waarheid moeten wij tonen door de offers die wij bereid zijn te brengen. Dit is inderdaad de meest doeltreffende en tegelijk de zwaarste manier. We moeten bereid zijn alles op te geven ter wille van de beginselen die wij hebben aangenomen.

We moeten bereid zijn onze beste steunpilaren te kwetsen en onze warmste vrienden van ons te vervreemden, liever dan ons geweten te logenstraffen. We moeten bereid zijn bedelaars te zijn in de beurs en uitvaagsel in aanzien, liever dan trouweloos te handelen. Wij kunnen sterven, maar wij kunnen de waarheid niet verloochenen. De kosten zijn al berekend en wij zijn vastbesloten de waarheid tegen elke prijs te kopen en haar tegen geen enkele prijs te verkopen. Te weinig van deze geest is tegenwoordig te vinden. Mensen hebben een zaligmakend geloof en redden hun eigen hachje uit de moeilijkheden. Ze hebben veel onderscheidingsvermogen en weten aan welke kant hun brood gesmeerd wordt. Ze zijn ruimhartig en zijn allen alles geworden, opdat zij immers enig geld behouden. Er lopen genoeg honden rond die iedereen op de hielen zouden volgen die hen aan vlees helpt. Zij behoren tot de eersten die tegen beslistheid blaffen en haar halsstarrig dogmatisme en onwetende bekrompenheid noemen. Hun veroordelend oordeel bezorgt ons geen verdriet. Het is wat wij verwachtten.

Boven alles moeten wij onze ijver voor de waarheid tonen door haar voortdurend, tijdig en ontijdig, te handhaven op de tederste en liefderijkste wijze, maar toch heel ernstig en vastberaden. We moeten niet tot onze gemeenten praten alsof we half slapen. Onze prediking mag geen verstaanbaar gesnurk zijn. Er moet kracht in zitten, leven, energie en vuur. We moeten onszelf er geheel in leggen en laten zien dat de ijver van Gods huis ons heeft verteerd.

Hoe moeten wij onze beslistheid tonen? Zeker niet door steeds op één snaar te spelen en telkens dezelfde waarheden te herhalen met de verklaring dat wij ze geloven. Zo'n handelwijze kan alleen bij de onbekwamen opkomen. De draaiorgelman is geen toonbeeld van beslistheid. Hij heeft misschien volharding, maar dat is niet hetzelfde als standvastigheid. Ik kan bepaalde broeders aanwijzen die vier of vijf leerstukken hebben geleerd en die telkens weer met eindeloze eentonigheid afdraaien. Ik ben altijd blij als ze hun deuntjes draaien in

een straat die ver van mijn woning ligt. Mensen vermoeien door voortdurende herhaling is niet de manier om onze vastheid in het geloof te tonen.

Mijn broeders, u zult uw beslistheid versterken door te bedenken hoe belangrijk deze waarheden zijn voor uw eigen ziel. Zijn uw zonden vergeven? Hebt u een hoop op de hemel? Hoe werken de plechtige zaken van de eeuwigheid op u in? U bent zeker niet gered buiten deze dingen om. Daarom moet u ze vasthouden, want u voelt dat u een verloren mens bent als ze niet waar zijn. U moet sterven, en omdat u zich bewust bent dat alleen deze dingen u in het laatste ogenblik kunnen dragen, houdt u ze met al uw kracht vast. U kunt ze niet opgeven. Hoe kan iemand een waarheid prijsgeven waarvan hij voelt dat ze van levensbelang is voor zijn eigen ziel? Hij voelt dagelijks: "Ik moet erop leven, ik moet erop sterven, buiten haar om ben ik nu ellendig en voor eeuwig verloren, en daarom kan ik haar met Gods hulp niet loslaten."

Uw eigen ervaring van dag tot dag zal u dragen, geliefde broeders. Ik hoop dat u de kracht van de waarheid die u predikt al hebt ervaren en nog veel meer zult ervaren. Ik geloof de leer van de verkiezing, omdat ik er zeker van ben dat ik Hem nooit zou hebben gekozen als God mij niet gekozen had. Ik ben er zeker van dat Hij mij gekozen heeft voordat ik geboren was, want anders zou Hij mij nooit achteraf hebben gekozen. Hij moet mij hebben uitverkoren om redenen die ik niet ken, want ik zou in mijzelf nooit een reden hebben kunnen vinden waarom Hij mij met bijzondere liefde zou hebben aangezien. Zo ben ik gedwongen die leer te aanvaarden. Ik ben gebonden aan de leer van de verdorvenheid van het menselijk hart. Ik vind immers mijzelf verdorven van hart en heb dagelijks bewijzen dat "*in mij, dat is, in mijn vlees, geen goed woont*." Ik kan niet anders dan vasthouden dat er verzoening moet zijn voordat er vergeving kan zijn, want mijn geweten eist het en mijn vrede hangt ervan af. Het kleine gerecht in mijn eigen hart is pas tevreden als er vergelding wordt geëist voor de

oneer die God is aangedaan. Soms zegt men ons dat dit of dat niet waar is. Maar als wij kunnen antwoorden dat wij het hebben beproefd en bewezen, welk antwoord is er dan tegen zo'n redenering? Iemand komt met de verbazingwekkende ontdekking dat honing niet zoet is. "Maar ik heb er vanmorgen wat van gehad en ik vond het erg zoet," zegt u, en uw antwoord is afdoende. Hij vertelt u dat zout vergiftig is, maar u wijst op uw eigen gezondheid en verklaart dat u al twintig jaar zout eet. Hij zegt dat brood eten een vergissing is, een vulgaire dwaling, een verouderde ongerijmdheid. Maar bij elke maaltijd maakt u zijn protest tot onderwerp van een vrolijke lach. Als u dagelijks en gewoonlijk ervaring hebt van de waarheid van Gods Woord, ben ik niet bang dat u erover aan het wankelen wordt gebracht. Die jonge kerels die nooit overtuiging van zonde hebben gevoeld, maar hun godsdienst hebben gekregen zoals ze hun bad in de ochtend nemen, door erin te springen, zullen er even gemakkelijk weer uit springen als ze erin sprongen. Wie noch de vreugden noch de neerslachtigheden van de geest voelt die op geestelijk leven wijzen, is verstijfd, en zijn verlamde hand heeft geen vaste greep op de waarheid. Louter oppervlakkige lezers van het Woord, die zoals zwaluwen het water met hun vleugels aanraken, vliegen het eerst van het ene land naar het andere, zoals persoonlijke overwegingen hen sturen. Ze geloven dit en dan weer dat, want in werkelijkheid geloven ze niets met overgave. Bent u ooit door het slijk en de modder van zielswanhoop gesleept? Bent u ooit omgekeerd en uitgewist zoals men een schotel uitwist, wat al uw eigen kracht en trots betreft, en bent u daarna vervuld met de vreugde en de vrede van God door Jezus Christus? Dan vertrouw ik u tussen vijftigduizend ongelovigen. Telkens als ik de afgezaagde aanvallen van de scepticus op het Woord van God hoor, glimlach ik innerlijk en denk ik: "Wel, onnozele hals! Hoe kunt u zulke onbeduidende bezwaren aanvoeren? Ik heb in de worstelingen van mijn eigen ongeloof tien keer grotere moeilijkheden gevoeld." Wij die ons met de paarden hebben gemengd, laten ons door voetgangers niet moede maken.

Gordon Cumming en andere leeuwendoders laten zich niet afschrikken door wilde katten. Zo zullen ook zij die oog in oog met Satan hebben gestaan, het veld niet ruimen voor aanmatigende scepticussen of voor andere mindere dienaren van de boze.

Als wij gemeenschap hebben met de Heere Jezus Christus, mijn broeders, kan het niet gebeuren dat wij aan de grondslagen van het evangelie gaan twijfelen. Ook kunnen wij niet besluiteloos zijn. Eén blik op het doornenbekroonde hoofd en de doorboorde handen en voeten is het zekere geneesmiddel voor "moderne twijfel" en al zijn grillen. Schuil in de "Rots der eeuwen, voor u gekloofd", en u zult het drijfzand verafschuwen. Die uitstekende Amerikaanse prediker, de serafijnse Summerfield, draaide zich op zijn sterfbed om naar een vriend in de kamer en zei: "Ik heb een blik in de eeuwigheid geworpen. O, als ik kon terugkomen en opnieuw prediken, hoe heel anders zou ik prediken dan ik tevoren gedaan heb!" Werp een blik in de eeuwigheid, broeders, als u beslist wilt zijn. Denk eraan hoe Atheïst op de weg naar het Nieuwe Jeruzalem Christen en Hoopvol ontmoette en zei: "Er is geen hemels land. Ik heb een lange weg afgelegd en kon het niet vinden." Toen zei Christen tegen Hoopvol: "Hebben wij het niet gezien vanaf de top van de Berg Helder, toen wij bij de herders waren?" Dat was een antwoord! Zo hebben ook wij, als mensen zeiden: "Er is geen Christus, er is geen waarheid in de godsdienst", hun geantwoord: "Hebben wij niet grote lust gehad in Zijn schaduw en eronder gezeten? Was Zijn vrucht ons gehemelte niet zoet? Ga met uw scepsis naar hen die niet weten Wien zij geloofd hebben. Wij hebben het goede woord van het leven gesmaakt en getast. "*Hetgeen wij … gezien en gehoord hebben, dat verkondigen wij.*" En of mensen ons getuigenis aannemen of niet, "*wij kunnen niet laten te spreken*", want "*wij spreken, wat wij weten, en getuigen, wat wij gezien hebben.*" Dat, mijn broeders, is de zekere weg om beslist te zijn.

En nu tot slot: waarom moeten wij juist in dit tijdperk beslist en vrijmoedig zijn? Dat moeten wij zijn omdat dit een twijfelende tijd is.

Het wemelt van de twijfelaars zoals het Egypte van weleer van de kikvorsen. U stoot er overal tegenaan. Iedereen twijfelt aan alles, niet alleen in de godsdienst maar ook in de politiek en de sociale economie, eigenlijk in alles. Het is het tijdperk van de vooruitgang, en ik veronderstel dat het daarom het tijdperk van het losmaken moet zijn, opdat het hele staatsbestel een stukje verder kan opschuiven. Welnu, broeders, nu de tijd twijfelt, is het verstandig dat wij onze voet neerzetten en blijven staan waar wij zeker weten dat wij waarheid onder ons hebben. Misschien zouden wij meer geneigd zijn naar nieuwe leraren te luisteren als dit een tijd van bekrompenheid was waarin mensen niet wilden leren. Maar nu moet de conservatieve kant de onze zijn, of liever de radicale kant, die de werkelijk conservatieve is. We moeten teruggaan naar de *radix*, de wortel van de waarheid, en onverbiddelijk staan voor wat God heeft geopenbaard, en zo het wankelen van deze tijd tegemoet treden. Onze welsprekende buurman, de heer Arthur Mursell, heeft de tegenwoordige tijd treffend getekend:

> Zijn wij te ver gegaan met te zeggen dat het moderne denken ongeduldig is geworden met de Bijbel, het evangelie en het kruis? Laten wij zien. Welk deel van de Bijbel heeft het niet aangevallen? De Pentateuch heeft het allang als onecht uit de canon geveegd. Wat wij lezen over de schepping en de zondvloed wordt als fabel bestempeld. En de wetten over de grenspalen, waaruit Salomo zich niet schaamde te citeren, worden begraven of op de plank gelegd. Verschillende mensen vallen verschillende gedeelten van het boek aan, en diverse stelsels richten hun batterijen van vooroordeel op uiteenlopende punten. Zo wordt de Schrift door sommigen helemaal aan stukken gescheurd en naar de vier winden van de hemel verstrooid. En zelfs door de meest toegeeflijke van de beschaafde vandalen van wat het moderne denken heet, wordt zij samengeperst tot een dun traktaat over moraal, in plaats van het boek met onderwijs waardoor wij het eeuwige leven hebben. Er is bijna geen profeet of hij is door de wijsneuzen van de dag beoordeeld in precies dezelfde geest als waarmee zij een werk uit

de bibliotheek van Mudie zouden beoordelen. De Temaniet en de Suhiet hebben de gekwelde Job nooit met half zoveel vooroordeel verkeerd uitgelegd als de erkende intellecten van onze tijd. Jesaja wordt, in plaats van doormidden gezaagd, in vieren gedeeld en aan stukken gehakt. De wenende profeet verdrinkt in zijn eigen tranen. Ezechiël wordt tot atomen vermalen te midden van zijn raderen. Daniël wordt met huid en haar verslonden door de geleerde leeuwen. En Jona wordt door de diepe monsters met een onverbiddelijker vraatzucht ingeslikt dan de vis, want zij geven hem nooit meer terug. De geschiedenissen en gebeurtenissen van de grote kroniek worden ruw tegengesproken en weersproken, omdat een of andere schoolmeester met een lei en een griffel zijn sommen niet kan laten kloppen. En elk wonder dat de macht van de Heere verrichtte ten gunste van Zijn volk of ter verijdeling van hun vijanden, wordt als een ongerijmdheid afgedaan, omdat de professoren hetzelfde niet kunnen doen met hun bezweringen. Een paar van de zogenaamde wonderen kunnen geloofwaardig zijn, omdat onze leiders denken dat ze die zelf kunnen verrichten. Een paar natuurverschijnselen die een of andere doctor in een donkere kamer aan een gezelschap van pedanten kan laten zien, of met een tafel vol apparatuur, zullen het wonder van de Rode Zee wel verklaren. Een luchtreiziger stijgt op in een ballon en daalt weer neer, en verklaart zo de wolk- en de vuurkolom en dergelijke kleinigheden volledig weg. En zo zijn onze grote mannen tevreden als zij denken dat hun speelgoedstaf de staf van Aäron heeft verslonden. Maar als de staf van Aäron dreigt de hunne te verslinden, zeggen ze dat dat deel niet echt is en dat wonder nooit heeft plaatsgevonden.

Het Nieuwe Testament vergaat het van de kant van deze indringers niet beter dan het Oude. Er wordt geen tol van eerbied geheven op hun hulde wanneer zij de grens oversteken. Zij herkennen geen waarschuwende stem met de roep: '*Trek uw schoenen uit van uw voeten; want de plaats, waarop gij staat, is heilig land.*' De geest die op zijn weg van geestelijke roof halt houdt om een of andere eerbiedige reden, wordt als onwetend of slaafs aan de kaak gesteld. Aarzelen om de hoef te zetten op een lelie of een lentebloem is de sentimentele

dwaasheid van een kind, en de voorhoede van het denken van de eeuw heeft alleen medelijden en een grijns voor zo'n gevoel, terwijl zij voortschrijdt op haar vermaarde mars van de vooruitgang. Men vertelt ons dat de legenden van onze kinderkamers achterhaald zijn en dat bredere opvattingen veld winnen bij denkende geesten. Wij zijn niet bereid dat te geloven. De waarheid is dat enkele, heel weinige denkende mannen, wier denken van begin tot eind uit ontkenning bestaat en wier geest gekweld wordt door een chronische draai of kromming die hen tot intellectuele vraagtekens maakt, de grondslag van dit stelsel hebben gelegd. Deze weinige eerlijke twijfelaars zijn vergezeld door een grotere groep die gewoon rusteloos is, en deze weer door mannen die vijandig staan tegenover de geest en de waarheden van de Schrift. Samen hebben zij een kliek gevormd en zichzelf de leiders van het denken van de tijd genoemd. Zij hebben een gevolg, dat is waar, maar waaruit bestaat dat? Uit louter satellieten van de mode. Uit de rijkdom, de pedanterie en de domheid van onze grote bevolkingsmassa's. Een rij rijtuigen zet passagiers af en haalt ze weer op bij de deur waar een vooruitstrevend professor zal spreken, en omdat de modiste van de vloer tot het plafond in de collegezaal wordt aangeprezen, zou men zeggen dat deze opvattingen veld winnen. Maar wie verdenkt in een eeuw van mode als deze die gunstelingen van de mode ervan dat zij enige opvattingen hebben? Het wordt respectabel om een tijdlang een bepaalde naam te volgen, en zo gaan de ijdeltuiten om de naam te volgen en de kleding te vertonen. Maar wat opvattingen betreft: men zou zulke mensen er evenmin van verdenken dat zij die hebben als dat zij ervan zouden dromen meer dan een tiende van de menigten die de tentoonstelling van de Royal Academy bezoeken, ervan te beschuldigen dat zij de wetten van het perspectief begrijpen. Het hoort zo: en dus gaat iedereen die een japon te tonen heeft en een slenterpas te luchten, daarmee pronken, en allen die bij de mode willen horen (en wie niet?) moeten met de tijd meegaan. En zo zien wij de tijden voortschrijden over de heilige gebieden van het Nieuwe Testament, alsof het de vloer van St. Alban's of van een collegezaal was. Dames slepen hun sleep en fatten zetten hun lakschoenen op de echtheid van dit, het gezag van dat, of de in-

> spiratie van weer iets anders. Mensen die nooit van Strauss, van Bauer of van Tübingen hebben gehoord, zijn volkomen bereid te zeggen dat onze Zaligmaker slechts een goedbedoelend man was, die heel veel fouten had en heel veel vergissingen maakte; dat Zijn wonderen, zoals ze in het Nieuwe Testament staan opgetekend, deels ingebeeld waren en deels door natuurlijke theorieën te verklaren; dat de opwekking van Lazarus nooit plaatsvond, aangezien het Evangelie naar Johannes van begin tot eind een vervalsing is; dat de verzoening een leer is die als bloedig en onrechtvaardig moet worden verguisd; dat Paulus een fanaticus was die onbezonnen schreef, en dat veel van wat zijn naam draagt nooit door hem is geschreven. Zo wordt de Bijbel van Genesis tot Openbaring door de *tribulum* van de kritiek gehaald, totdat er in het geloof van de eeuw waarin wij leven, zoals dat wordt vertegenwoordigd door zijn zogenaamde leiders, nog maar een paar ingegeven fragmenten hier en daar overblijven.

Bovendien is dit uiteindelijk geen ernstig twijfelende tijd. We leven te midden van een zorgeloos, frivool ras. Als de twijfelaars eerlijk waren, zouden er meer ongelovige samenkomstplaatsen zijn dan er zijn. Maar het ongeloof als georganiseerde gemeenschap gedijt niet. Het openlijke en erkende ongeloof in Londen is teruggebracht tot één oude golfplaten loods tegenover St. Luke's. Ik geloof dat dit nu zijn stand is. "De Hall of Science" heet die toch? Zijn literatuur werd lange tijd voortgezet in een halve winkel in Fleet Street. Dat was alles wat het kon onderhouden, en ik weet niet of zelfs die halve winkel nu nog wordt gebruikt. Het is een armzalig, kinds, kwijlend ding. In de tijd van Tom Paine trad het intimiderend op als een krachtige godslasteraar, maar het sprak zich openlijk uit en was op zijn eigen manier recht door zee en ernstig in zijn openhartigheid. In vroeger dagen beschikte het over enkele namen die men met enig respect kon noemen. Hume bijvoorbeeld, Bolingbroke en Voltaire waren groot in talent, al waren ze dat niet in karakter. Maar waar vindt u nu een Hobbes of een Gibbon? De twijfelaars van nu zijn meestal twijfelaars omdat zij helemaal niets om de waarheid geven. Zij zijn volkomen onver-

schillig. Het moderne scepticisme speelt en dartelt met de waarheid. Het wijdt zich aan het "moderne denken" als aan een tijdverdrijf, zoals dames zich wijden aan croquet of boogschieten. Dit is niets minder dan een tijd van modisterij, poppen en blijspel. Zelfs goede mensen geloven niet onvoorwaardelijk zoals hun vaders deden. Sommigen onder de nonconformisten zijn zelfs beschamend laks in hun overtuigingen. Ze hebben weinig meesterlijke overtuigingen die hen naar de brandstapel of zelfs maar naar de gevangenis zouden leiden. Weekdieren hebben de plaats van mannen ingenomen, en mannen zijn veranderd in kwallen. Verre zij het van ons hen na te volgen.

Bovendien is dit een tijd die erg beïnvloedbaar is, en daarom zou ik u graag erg beslist zien, zodat u er indruk op kunt maken. De opmerkelijke vooruitgang die de Hoogkerkelijke beweging in Engeland heeft geboekt, toont dat ernst kracht is. De ritualisten geloven iets, en dat feit heeft hun invloed gegeven. Hun kenmerkende geloof is mij ondraaglijke onzin en hun handelingen zijn kinderachtige dwaasheid. Maar zij hebben het aangedurfd tegen het gepeupel in te gaan, en ze hebben het gepeupel naar hun kant omgedraaid. Dapper hebben zij gestreden, laten we het tot hun eer zeggen. Toen hun kerken het toneel werden van oproer en wanorde en het vreselijke gehuil "Geen pausdom!" door de lagere standen werd aangeheven, traden zij de vijand moedig tegemoet en deinsden nooit terug. Ze gingen in tegen de hele stroom van wat men hield voor het diepgewortelde gevoel van Engeland ten gunste van het protestantisme. Met nauwelijks een bisschop om hen te steunen en maar weinig broden en vissen van bescherming zijn ze gegroeid van een handvol tot de overheersende en meest levenskrachtige partij in de Kerk van Engeland. Tot onze diepe verbazing en ontzetting hebben ze mensen ertoe gebracht het pausdom weer te aanvaarden dat wij dood en begraven dachten. Als iemand mij twintig jaar geleden had verteld dat de heks van Endor koningin van Engeland zou worden, zou ik het even weinig hebben geloofd als dat wij nu zo'n Hoogkerkelijke ontwikkeling zouden hebben.

Maar het feit is dat de mannen ernstig en beslist waren, dat zij wat zij geloofden stevig vasthielden en niet aarzelden hun zaak te bevorderen. De tijd kan dus indruk ondergaan: hij zal aannemen wat door ijverige mannen wordt geleerd, of het nu waarheid is of leugen. Men kan tegenwerpen dat de leugen er des te gemakkelijker zal worden aangenomen. Dat is best mogelijk, maar mensen zullen alles aannemen als u het maar met geweldige energie en levende ernst predikt. Als zij het niet in hun hart opnemen in geestelijke zin, dan zal er in elk geval een verstandelijke instemming en toestemming zijn, ongeveer naar verhouding van de energie waarmee u het verkondigt. Ja, en God zal ook onze beslistheid zegenen. Als de geest dan door onze ernst gewonnen is en de aandacht door onze ijver is veroverd, zal het hart zelf door de Geest van God worden geopend. We moeten beslist zijn. Wat hebben de Dissenters de laatste tijd voor een groot deel anders gedaan dan proberen deftig te zijn? Hoeveel van onze predikanten zwoegen erop grote redenaars of intellectuele denkers te zijn? Dat is het niet. Onze jonge predikanten zijn daardoor verblind en zijn gaan balken als wilde ezels, in de veronderstelling dat men dan zou denken dat zij uit Jeruzalem kwamen of in Duitsland waren opgevoed. De wereld heeft hen doorzien. Er is naar mijn overtuiging niets wat echte christenen nu meer verachten dan de dwaze aanstellerij van het intellectualisme. U zult een goede oude diaken horen zeggen: "Meneer Zus-en-zo, die wij hier hadden, was een heel knappe man en hield wonderlijke preken, maar de gemeente is er door achteruitgegaan. We kunnen de predikant nauwelijks onderhouden en we zijn van plan de volgende keer een van de ouderwetse predikanten terug te hebben die iets geloven en dat prediken. Anders komt er geen aanwas in onze kerk." Gaat u de mensen vertellen dat u gelooft dat u iets kunt zeggen, maar dat u nauwelijks weet wat? Dat u er niet helemaal zeker van bent dat wat u predikt juist is, maar dat de trustakte u verplicht het te zeggen, en dat u het daarom zegt? Dan kunt u dwazen en idioten behagen, en u zult zeker ongeloof verspreiden, maar meer

bereikt u niet. Als een profeet optreedt, moet hij spreken als van de Heere, en kan hij dat niet, laat hij dan teruggaan naar bed. Het is heel zeker, beste vrienden, dat wij nu of nooit beslist moeten zijn, want de tijd drijft kennelijk af. U kunt geen twaalf maanden toekijken zonder te zien hoe hij met de stroom meegaat. De ankers zijn opgehaald en het schip drijft naar zijn ondergang. Het drijft nu, voor zover ik kan zeggen, naar het zuidoosten en nadert Kaap Vaticaan. Als het veel verder in die richting drijft, zal het op de rotsen van het Roomse rif lopen. We moeten aan boord gaan, het koppelen aan de heerlijke stoomsleper van de evangeliewaarheid en het terugslepen. Ik zou blij zijn als ik het om Kaap Calvijn heen kon brengen, recht de Baai van Golgota in, en het kon voor anker leggen in de mooie haven vlakbij Vera Cruz, of het kruis. God geve ons genade om dat te doen. We moeten een sterke hand hebben, onze stoom goed op druk houden en de stroom trotseren. Zo zullen wij door Gods genade zowel deze tijd als de komende geslachten redden.

Lezing 4

De prediking in de open lucht: een schets van haar geschiedenis

Er zijn gewoonten waarvoor niets anders kan worden aangevoerd dan dat ze heel oud zijn. In zulke gevallen is ouderdom net zoveel waard als de roest op een valse munt. Het is echter een gelukkige omstandigheid als de gewoonte van eeuwen kan worden aangevoerd voor een werkelijk goede en bijbelse praktijk, want dat omgeeft haar met een stralenkrans van eerbied. Nu kan men met weinig kans op tegenspraak beweren dat prediking in de open lucht even oud is als de prediking zelf. We mogen gerust geloven dat Enoch, de zevende van Adam, toen hij profeteerde, geen betere kansel vroeg dan de berghelling. Ook mogen we geloven dat Noach, als prediker van de gerechtigheid, bereid was zijn tijdgenoten toe te spreken op de scheepswerf waar zijn wonderbaarlijke ark werd gebouwd. Mozes en Jozua vonden hun gemakkelijkste plaats om reusachtige menigten toe te spreken zeker onder het pijlerloze gewelf van de hemel. Samuël sloot een preek af op het veld bij Gilgal, te midden van donder en regen, waarmee de Heere het volk bestrafte en op de knieën dwong. Elia stond op de Karmel en daagde het weifelende volk uit met de woorden: "*Hoe lang hinkt gij op twee gedachten*?" Jona was van een verwante geest. Hij verhief zijn waarschuwende stem in de straten van Nineve en liet op alle plaatsen waar het volk samenkwam de waarschuwing horen: "*Nog veertig dagen, dan zal Nineve worden omgekeerd.*" Om Ezra en Nehemia te horen, "*verzamelde zich al het volk als een enig man op de straat voor de Waterpoort*". Ja, overal om ons

heen vinden we in de verslagen van het Oude Testament voorbeelden van prediking in de open lucht.

Het kan echter volstaan om terug te gaan tot het begin van ons eigen heilige geloof. Daar horen we de voorloper van de Zaligmaker roepen in de woestijn en zijn stem verheffen vanaf de oever van de rivier. Onze Heere Zelf, die nog meer ons voorbeeld is, hield het grootste deel van Zijn preken op de berghelling, aan het strand of in de straten. In alle opzichten was onze Heere een openluchtprediker. Hij zweeg niet in de synagoge, maar Hij voelde Zich evenzeer thuis in het veld. Van Hem is geen enkele rede overgeleverd die in de koninklijke kapel werd gehouden, maar we hebben wel de Bergrede en de rede op het vlakke veld. De allereerste en meest goddelijke vorm van prediking werd dus buitenshuis beoefend door Hem die sprak zoals nooit een mens gesproken heeft.

Na Zijn heengaan kwamen Zijn discipelen weliswaar binnenshuis samen, vooral in de opperzaal. Maar ook toen werd er nog het vaakst gepreekt op het voorplein van de tempel of op andere open plaatsen die beschikbaar waren. Het denkbeeld van heilige plaatsen en gewijde kerkgebouwen was nog niet bij hen opgekomen. Ze preekten in de tempel omdat daar de meeste mensen samenkwamen. Met evenveel ernst echter hielden zij "*niet op … bij de huizen, te leren, en Jezus Christus te verkondigen*".

De apostelen en hun directe opvolgers brachten hun boodschap van genade niet alleen over in hun eigen gehuurde huizen en in de synagogen, maar ook overal waar de gelegenheid zich voordeed. Dat valt terloops op te maken uit de volgende mededeling van Eusebius. "De goddelijke en bewonderenswaardige leerlingen van de apostelen bouwden op alle plaatsen waar zij kwamen het gebouw van de gemeenten verder op, waarvan de apostelen de fundamenten hadden gelegd. Overal zetten zij de prediking van het evangelie voort en zaaiden zij het zaad van de hemelse leer over de hele wereld. Velen van de leerlingen van toen deelden hun bezittingen uit aan de armen. Zij

verlieten hun eigen land en deden het werk van evangelisten onder hen die het christelijk geloof nog nooit hadden gehoord. Zij predikten Christus en gaven hun de evangeliegeschriften. Zodra zij in een of ander vreemd land het geloof hadden geplant en leiders en herders hadden aangesteld, aan wie zij de zorg voor deze nieuwe aanplant toevertrouwden, trokken zij verder naar andere volken, bijgestaan door de genade en de krachtige werking van de Heilige Geest. Zodra zij het evangelie begonnen te prediken, stroomde het volk overal naar hen toe. Het aanbad vol blijdschap de ware God, de Schepper van de wereld, en geloofde met vroom en oprecht hart in Zijn naam."

Toen de donkere middeleeuwen hun schaduw wierpen, waren de beste predikers van de geleidelijk in verval rakende kerk ook predikers in de open lucht. Dat gold evenzeer voor de rondtrekkende bedelmonniken en de grote stichters van kloosterorden, die de vroomheid die er nog was in leven hielden. We horen van Berthold van Regensburg, die op een veld bij Glatz in Bohemen zestig- tot honderdduizend toehoorders had. Er waren ook Bernardussen en Bernardijnen en Antoniussen en Thomassen met grote faam als rondreizende predikers, over wie we hier niet uitvoerig kunnen spreken. Dr. Lavington, bisschop van Exeter, had geen andere argumenten meer. Daarom voerde hij als bewijs dat de methodisten één waren met de papisten aan dat de vroege predikheren zo graag in de open velden het woord voerden. Hij haalde Ribadeneira aan en noemde Petrus van Verona, die "een goddelijke gave bezat om te preken. Noch kerken, noch straten, noch markten konden de grote menigte bevatten die samenkwam om zijn preken te horen." De geleerde bisschop had gemakkelijk meer voorbeelden kunnen noemen, en wij ook. Maar die zouden niets anders bewijzen dan dat veldprediking, ten goede of ten kwade, een grote kracht is.

Toen de Antichrist zijn heerschappij over een groter gebied begon uit te oefenen, waren de hervormers vóór de Reformatie vaak predikers in de open lucht. Een voorbeeld is Arnold van Brescia, die de

aanmatigingen van de paus aan de poorten van het Vaticaan zelf aan de kaak stelde.

Het zou heel gemakkelijk zijn te bewijzen dat opwekkingen meestal vergezeld gingen van een flinke hoeveelheid prediking buitenshuis of op ongewone plaatsen, als ze daar al niet door werden veroorzaakt. De eerste openlijke prediking van de protestantse leer vond bijna noodzakelijkerwijs plaats in de open lucht of in gebouwen die niet voor de eredienst waren gewijd, want de kerken waren in handen van het pausdom. Het is waar dat Wycliffe een tijd lang het evangelie preekte in de kerk te Lutterworth. Ook Hus, Hiëronymus en Savonarola hielden een tijd lang halve evangeliepreken binnen het kerkelijk bestel om hen heen. Maar toen zij het evangelie vollediger leerden kennen en verkondigen, werden zij gedwongen andere podia te zoeken. Toen de Reformatie nog een zuigeling was, leek zij op het pasgeboren Christuskind: zij had geen plaats om het hoofd neer te leggen. Maar een schare mannen, te vergelijken met de hemelse legermacht, verkondigde haar onder de open hemel, waar herders en gewone mensen hen graag hoorden. Verspreid door Engeland staan nog verscheidene bomen die "evangelie-eiken" heten. Aan de overkant van de Theems ligt een plek die bekendstaat als "Gospel Oak". Zelf heb ik in Addlestone in Surrey gepreekt onder de wijd uitgespreide takken van een oude eik, waaronder John Knox het evangelie zou hebben verkondigd tijdens zijn verblijf in Engeland. Menig woeste heide, eenzame berghelling en verborgen plek in het bos is op dezelfde wijze gewijd. Over grotten, dalen en heuveltoppen, waar de gelovigen vanouds bijeenkwamen om het woord van de Heere te horen, hangen nog altijd overleveringen. Het was ook niet alleen op afgelegen plaatsen dat in vroeger tijden de stem van de prediker klonk. Er is nauwelijks een marktkruis dat niet heeft gediend als kansel voor rondtrekkende evangelieverkondigers. Tijdens het leven van Wycliffe trokken zijn zendelingen door het land en predikten overal het woord. In een wet van het parlement uit de tijd van Richard II (1382)

wordt het als een klacht van de geestelijkheid vermeld dat een aantal personen in mantels van grof wollen laken van stad naar stad trok, zonder toestemming van de bisschoppen. Zij predikten niet alleen in kerken, maar ook op kerkhoven en markten en zelfs op kermissen. Het landvolk stroomde in grote getale toe om deze herauten van het kruis te horen. De soldaten mengden zich onder de menigte, klaar om de predikers met hun zwaard te verdedigen als iemand hen zou lastigvallen. Na Wycliffes dood schroomden zijn volgelingen niet dezelfde methoden te gebruiken. Van William Swinderby wordt in het bijzonder vermeld dat hij, "toen hij in de ban was gedaan en hem was verboden in een kerk of op een kerkhof te preken, een kansel maakte van twee molenstenen in de High Street van Leicester en daar predikte 'de bisschop ten spijt'. 'Daar,' zegt Knighton, 'kon men drommen mensen zien komen van alle kanten, uit de stad zowel als van het platteland, het dubbele aantal van wat er placht te zijn wanneer zij hem op wettige wijze konden horen.'"

In Duitsland en andere landen op het vasteland werd de Reformatie sterk geholpen door de preken die buiten voor de massa's werden gehouden. We lezen over lutherse predikers die het land doortrokken en de nieuwe leer verkondigden aan menigten op markten en kerkhoven, maar ook op bergen en in weiden. In Goslar preekte een student uit Wittenberg in een weide met lindebomen, waaraan zijn toehoorders de naam "de Lindebroeders" te danken hadden. D'Aubigné vertelt dat in Appenzell de menigten niet in de kerken konden worden ondergebracht. Daarom werd er gepreekt op de velden en op de openbare pleinen. Ondanks felle tegenstand weergalmden de heuvels, weiden en bergen van de blijde boodschap van het heil. In het leven van Farel komen we voorvallen tegen die met de bediening buiten de kerk te maken hebben. Toen hij in Metz zijn eerste preek hield op het kerkhof van de dominicanen, lieten zijn vijanden alle klokken luiden. Zijn donderende stem overstemde echter het geluid. Over Neuchâtel lezen we: "De hele stad werd zijn kerk. Hij preekte op de

markt, in de straten, bij de poorten, voor de huizen en op de pleinen. Hij deed dat zo overtuigend en met zoveel uitwerking dat hij velen voor het evangelie won. De mensen verdrongen zich om zijn preken te horen en konden noch met bedreigingen, noch met overreding worden tegengehouden."

Uit dr. Wylies *History of Protestantism* neem ik het volgende over: "Er wordt gezegd dat de eerste veldpreek in de Nederlanden plaatsvond op 14 juni 1566, in de buurt van Gent. De prediker was Helman Modet, die vroeger monnik was geweest maar nu de hervormde predikant in Oudenaarde was. 'Deze man,' zegt een rooms kroniekschrijver, 'was de eerste die het waagde in het openbaar te preken, en bij zijn eerste preek waren 7000 mensen.' De tweede grote veldpreek vond plaats op 23 juli daarna. Het volk kwam bijeen in een grote weide in de buurt van Gent. Het 'Woord' was in die dagen kostbaar, en het volk, dat er vurig naar dorstte, maakte zich klaar om twee dagen achtereen op het terrein te blijven. Hun voorbereidingen leken meer op een leger dat zijn kamp opslaat dan op een vredige menigte die samenkomt voor de eredienst. Rondom de aanbidders stond een muur van versperringen in de vorm van karren en wagens. Bij alle ingangen waren schildwachten geplaatst. In haast was een eenvoudige kansel van planken getimmerd en op een kar geplaatst. Modet was de prediker. Om hem heen zaten vele duizenden mensen, die luisterden terwijl hun pieken, bijlen en geweren naast hen lagen, gereed om te worden gegrepen op een teken van de schildwachten die rondom de hele bijeenkomst de wacht hielden. Voor de ingangen waren kraampjes opgesteld waar venters verboden boeken aanboden aan iedereen die ze wilde kopen. Langs de wegen die het land in liepen stonden bepaalde personen die de taak hadden de toevallige voorbijganger te vragen binnen te komen en het evangelie te horen ... Wanneer de diensten voorbij waren, trok de menigte naar andere streken. Daar sloegen zij op dezelfde wijze hun kamp op en bleven er even lang, en zo trokken zij door heel West-Vlaanderen. Op deze conventikels wer-

den altijd de psalmen van David gezongen, die in het Nederlands waren vertaald naar de berijming van Clément Marot en Theodorus Beza. De oden van de Hebreeuwse koning, gezongen door vijf- tot tienduizend stemmen en door de wind over bossen en weiden gedragen, waren op grote afstand te horen. Zij hielden de ploeger staande die zijn voor omkeerde, en de reiziger die zijn weg vervolgde, en deden hem stilstaan en zich afvragen waar die zang vandaan kwam." Het is heel opmerkelijk dat de gemeentezang steevast op hetzelfde moment herleeft als de prediking van het evangelie. In alle eeuwen werd een Moody vergezeld door een Sankey. De geschiedenis herhaalt zich, omdat gelijke oorzaken vrijwel zeker gelijke gevolgen hebben. Het zou een boeiende taak zijn om een boekdeel samen te stellen met opmerkelijke feiten over openluchtprediking, of, nog beter, een doorlopende geschiedenis ervan. Ik heb zelfs geen tijd voor een volledige schets. Ik wil u alleen vragen: waar zou de Reformatie zijn geweest als haar grote predikers zich tot kerken en kathedralen hadden beperkt? Hoe zou het gewone volk in het evangelie onderwezen zijn zonder die ver rondzwervende evangelisten, de colporteurs, en die stoutmoedige vernieuwers die op elke hoop stenen een kansel vonden en op elke open plek bij de woningen van mensen een gehoorzaal?

Onder de voorbeelden uit ons eigen zo hoog begenadigde eiland kan ik niet nalaten het opmerkelijke geval van de heilige Wishart te noemen. Dit neem ik over uit de *Historical Collections* van Gillies.

"George Wishart was een van de eerste predikers van de leer van de Hervormers en leed de marteldood in de dagen van Knox. Zijn openbare uitleg van de brief aan de Romeinen wekte vooral de angst en de haat op van de roomse geestelijken, die ervoor zorgden dat hem in Dundee het zwijgen werd opgelegd. Hij ging naar Ayr en begon daar het evangelie te prediken met grote vrijmoedigheid en trouw. Maar Dunbar, destijds aartsbisschop van Glasgow, werd ingelicht over de grote toeloop van mensen naar zijn preken. Op aandrang van kardinaal Beaton ging hij naar Ayr, vastbesloten Wishart te

laten arresteren. Eerst nam hij echter de kerk in bezit om te voorkomen dat Wishart daarin zou preken. Het nieuws hiervan bracht Alexander, graaf van Glencairn, en enkele heren uit de omgeving onmiddellijk naar de stad. Zij wilden Wishart de kerk binnenbrengen en boden dat ook aan. Maar hij wilde er niet in toestemmen. Hij zei 'dat de preek van de bisschop niet veel kwaad zou doen en dat hij, als het hun goeddacht, naar het marktkruis zou gaan'. Dat deed hij dan ook, en hij preekte met zoveel succes dat verscheidene van zijn hoorders, die vroeger vijanden van de waarheid waren geweest, bij die gelegenheid bekeerd werden. Na het vertrek van de aartsbisschop bleef Wishart bij de heren van Kyle. Op hun verzoek zou hij de volgende dag van de Heere preken in de kerk van Mauchline, en daartoe ging hij erheen. Maar de sheriff van Ayr had 's nachts een bezetting soldaten in de kerk gelegd om hem buiten te houden. Hugh Campbell van Kinzeancleugh en anderen uit de parochie waren hevig verontwaardigd over deze goddeloosheid en wilden de kerk met geweld binnengaan. Maar Wishart stond dat niet toe en zei: 'Broeders, het is het woord van de vrede dat ik u predik. Er zal vandaag van niemand het bloed worden vergoten. Jezus Christus is even machtig in de velden als in de kerk. Zelf heeft Hij, toen Hij in het vlees leefde, vaker gepredikt in de woestijn en aan de oever van de zee dan in de tempel van Jeruzalem.' Daarop bedaarde het volk, en men ging met hem naar de rand van de heide, ten zuidwesten van Mauchline. Daar ging hij op een aarden wal staan en preekte voor een grote menigte. Hij sprak meer dan drie uur lang, terwijl God wonderbaarlijk door hem werkte. Zo werd zelfs Laurence Ranken, de heer van Shield, een heel goddeloos man, door zijn toedoen bekeerd. Ongeveer een maand na dit voorval hoorde hij dat in Dundee de pest was uitgebroken, de vierde dag nadat hij die stad had verlaten, en dat die nog altijd zo woedde dat dagelijks grote aantallen mensen werden weggevaagd. Dit greep hem zozeer aan dat hij besloot naar hen terug te keren. Hij nam dan ook afscheid van zijn vrienden in het westen, die vol droefheid waren om

zijn vertrek. De dag na zijn aankomst in Dundee liet hij bekendmaken dat hij zou preken. Daartoe koos hij zijn plaats boven op de oostpoort: de besmette mensen stonden buiten en de gezonden binnen. Zijn tekst bij die gelegenheid was Psalm 107:20: '*Hij zond Zijn woord uit, en heelde hen, en rukte hen uit hun kuilen.*' Met die rede troostte hij het volk zozeer dat het zich gelukkig prees zo'n prediker te hebben, en men smeekte hem bij hen te blijven zolang de pest woedde." Wat een tafereel moet dit zijn geweest! Zelden had een prediker zo'n gehoor, en ik mag er wel aan toevoegen dat zelden een gehoor zo'n prediker had. Dan, om de woorden van een oude schrijver te gebruiken: "Vader Tijd stond naast de prediker met zijn zeis en zei met schorre stem: 'Werk, zolang het heden heet, want 's avonds maai ik u neer.' Ook stond daar de grimmige dood vlak bij de kansel met zijn scherpe pijlen en zei: 'Schiet u de pijlen van God af, dan schiet ik de mijne.'" Dit is waarlijk een opmerkelijk voorbeeld van prediking in de open lucht.

Ik wou dat het in mijn macht lag meer bijzonderheden te geven over die beroemde preek van John Livingstone op het erf van de Kirk of Shotts. Daar vonden niet minder dan vijfhonderd van zijn hoorders Christus, hoewel het gedurende een groot deel van de tijd bij stromen regende. Het blijft een van de grote buitenpreken uit de geschiedenis, door geen enkele binnenshuis overtroffen. Dit is de kern van wat we ervan weten:

"Het was in die tijd kennelijk niet gebruikelijk om op de maandag na de bediening van het Avondmaal nog een preek te houden. Maar God had zoveel van Zijn genadige tegenwoordigheid gegeven en Zijn volk zoveel gemeenschap met Zichzelf geschonken op de voorgaande dagen van die plechtigheid, dat zij niet wisten hoe zij uiteen moesten gaan zonder dank en lof. Er was een grote toeloop geweest van uitgelezen christenen, met verscheidene vooraanstaande predikanten, uit bijna alle hoeken van het land. Velen van hen waren al verscheidene dagen voor het sacrament bijeen geweest. Zij hoorden preken en

voegden zich in grotere of kleinere groepen samen in gebed, lofzang en geestelijke gesprekken. Terwijl hun hart gloeide van de liefde Gods, uitten sommigen het verlangen naar een preek op de maandag. Anderen sloten zich daarbij aan, en in korte tijd werd dat verlangen heel algemeen. De heer John Livingstone, kapelaan van de gravin van Wigtoun (destijds nog slechts prediker, geen bevestigd predikant, en ongeveer zevenentwintig jaar oud), werd met heel veel moeite overgehaald om te overwegen die preek te houden. Hij had de nacht daarvoor doorgebracht in gebed en gesprek. Maar toen hij tegen acht of negen uur 's morgens alleen in de velden was, kwam er zo'n kleinmoedigheid over zijn hart, door het besef van onwaardigheid en ongeschiktheid om te spreken voor zoveel bejaarde en waardige predikanten en zoveel vooraanstaande, ervaren christenen, dat hij dacht er helemaal tussenuit te knijpen. Hij was zelfs al een eind weggegaan. Maar toen hij de Kirk of Shotts bijna uit het oog verloor, werden deze woorden zijn hart ingegeven met een overweldigende kracht: '*Ben Ik Israel een woestijn geweest, of een land der uiterste donkerheid?*' Dit dwong hem te oordelen dat het zijn plicht was terug te keren en aan de roeping om te preken gehoor te geven. Dat deed hij dan ook, met goede bijstand, ongeveer anderhalf uur lang, over de punten die hij uit die tekst had overdacht, Ezechiël 36:25, 26: '*Dan zal Ik rein water op u sprengen, en gij zult rein worden; van al uw onreinigheden en van al uw drekgoden zal Ik u reinigen. En Ik zal u een nieuw hart geven, en zal een nieuwen geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen, en zal u een vlesen hart geven.*' Toen hij ging besluiten, kwam er plotseling een zware bui. Die deed de mensen haastig naar hun mantels en omslagdoeken grijpen. Toen begon hij ongeveer in deze geest te spreken: 'Als een paar druppels regen uit de wolken hen al zo van streek brengen, hoe van streek zouden zij dan zijn, hoe vol afgrijzen en wanhoop, als God met hen zou handelen naar wat zij verdienen. Zo zal Hij handelen met allen die uiteindelijk onboetvaardig blijven. God zou met recht vuur en zwavel over hen

kunnen laten regenen, zoals over Sodom en Gomorra en de andere steden van de vlakte. De Zoon van God heeft in onze natuur getabernakeld en daarin gehoorzaamd en geleden. Hij alleen is de toevlucht en de beschutting tegen de storm van de goddelijke toorn die wij voor onze zonde verdiend hebben. Zijn verdiensten en Zijn middelaarschap zijn het enige scherm tegen die storm. Alleen boetvaardige gelovigen zullen het voordeel van die schuilplaats hebben.' Met deze of enkele soortgelijke woorden, en nog vele andere, werd hij ongeveer een uur lang voortgedragen (nadat hij klaar was met wat hij van tevoren had overdacht) in een toon van vermaning en waarschuwing, met grote vrijmoedigheid en een smeltend hart."

We mogen de regelmatige prediking in de open lucht bij Paul's Cross niet vergeten, onder de dakrand van de oude kathedraal. Dit was een beroemde instelling. Dankzij haar konden de vooraanstaande predikers van die tijd door de burgers in groten getale worden gehoord. Koningen en prinsen vonden het niet beneden hun waardigheid om op de galerij te zitten die tegen de muur van de kathedraal was gebouwd en te luisteren naar de prediker van die dag. Latimer vertelt ons dat het kerkhof in zo'n ongezonde staat verkeerde dat velen stierven doordat zij de preken bijwoonden. En toch ontbrak het nooit aan hoorders. Nu de gruwel van het begraven binnen de stadsmuren is afgeschaft, zou zoiets niet meer voorkomen en zou Paul's Cross opnieuw kunnen worden opgericht. Misschien zou een verandering naar de open ruimte een deel van het papisme wegblazen dat zich geleidelijk aan de diensten in de kathedraal hecht. Het herstel van de openbare prediking waarvan Paul's Cross het middelpunt was, is hoogst wenselijk. Ik wens van harte dat iemand met voldoende middelen een centrale open plek in onze grote hoofdstad zou kopen, daar een kansel en een aantal banken zou neerzetten en het geheel zou bestemmen voor het gebruik van erkende dienaren van het evangelie. Zij zouden daar vrijelijk het evangelie moeten verkondigen aan ieder die komt, zonder voorkeur of onderscheid. Dat zou van meer

werkelijk nut zijn voor onze almaar groeiende stad dan al haar kathedralen, abdijen en grootse gotische bouwwerken. Voordat alle open ruimten volledig zijn weggevaagd door de steeds verder zwellende vloed van mortel en baksteen, zou het verstandig beleid zijn om evangelieweiden veilig te stellen. Noem ze akkers van God voor de levenden, of hoe u het ook maar wilt: open plaatsen voor vrije evangeliepredikiing.

Gedurende de hele puriteinse tijd waren er bijeenkomsten op allerlei afgelegen plaatsen, uit vrees voor de vervolgers. "Wij hebben," schrijft aartsbisschop Laud in een brief van Fulham, juni 1632, "weer een conventikel van separatisten opgepakt in Newington Woods, in precies het struikgewas waar het hert van de koning voor zijn jacht van de volgende morgen zou worden gelegerd." Een kuil of grindgroeve op Hounslow Heath diende soms als conventikel, en bij Hitchin ligt een dal waar John Bunyan in gevaarlijke tijden placht te preken. Heel Schotland door zijn de dalen, kloven, vlakten en berghellingen tot op de dag van vandaag vol herinneringen aan de Covenanters. U zult zeker rotskansels tegenkomen, van waaruit de strenge vaders van de presbyteriaanse kerk hun veroordelingen van het erastianisme donderden en de rechten van de Koning van alle koningen bepleitten. Cargill en Cameron en hun medestrijders vonden een passend toneel voor hun dappere bediening in de scheuren en ravijnen van de eenzame bergen.

> *"Lang vóór de dageraad, langs omwegen,*
> *over heuvels, door bossen, over troosteloze wildernissen, zochten zij*
> *de bergheide, waar rivieren, hier slechts beken,*
> *uiteenlopen naar verschillende zeeën. Vlak bij zulke beken*
> *is soms een klein dal uitgeschept, een plek*
> *met vrolijk grasland en bloemen die vreemdelingen lijken*
> *te midden van de heidewildernis die rondom*
> *het oog vermoeit. In eenzaamheden als deze*
> *verijdelden uw vervolgde kinderen, Schotland,*
> *de bloedige wet van een tiran en een dweper.*

Daar, leunend op zijn speer ....
hoorde de grijze veteraan het woord van God,
door Cameron donderend uitgesproken, of door Renwick
in zachte stroom uitgegoten. Dan steeg het lied op, de luide
lofzang. De wielende plevier hield op
met haar klaagroep. De eenzame plek was blij,
en op de verre grafheuvels ving het oor van de wachter
soms twijfelend de door de bries gedragen klank op.
Maar er volgden nog donkerder jaren, en niet langer
durfde de verzamelde schare bij daglicht
God te aanbidden, of zelfs in het holst
van de nacht, behalve wanneer de winterstorm woest raasde
en donderslagen de mannen van het bloed dwongen
zich neer te leggen in hun holen. Dan kwam het verspreide
handjevol onverschrokken samen in een diepe kloof,
door rotsen overwelfd, om de stem te horen,
de stem van hun trouwe herder. Hij opende bij het schijnsel
van de bliksemende hemel het heilige boek
en sprak woorden van troost. Over hun zielen
kwam zijn stem als een sussing, zoals de pluimen van de
korhoen zich over haar jongen leggen wanneer zij bij het vallen van de avond
treurend haar kroost bijeenbrengt, door moorddadig
vermaak verstrooid, en over de overgeblevenen
liefdevol haar vleugels spreidt. Dicht nestelend onder haar borst
kropen de gekoesterden weg tussen de purperen bloemen."

Ik moet, al loop ik het risico langdradig te zijn, de volgende ontroerende beschrijving van een van zulke taferelen nog toevoegen. Het beeld in proza overtreft zelfs het schilderij van de dichter.

"Wij gingen over tot de bediening van de heilige instelling en droegen haar en onszelf op aan de onzichtbare bescherming van de Heere der heerscharen, in Wiens naam wij bijeen waren. Ons vertrouwen was in de arm van Jehova, die beter was dan wapens van oorlog of de sterkte van de bergen. De plaats waar wij samenkwamen was in alle

opzichten geschikt en leek er speciaal voor gevormd te zijn. Het was een groene, liefelijke oeverstrook vlak aan de waterkant (de Whittader). Aan beide zijden lag een ruime helling in de vorm van een halve cirkel, bedekt met heerlijk grasland, die in een zachte glooiing tot een flinke hoogte opliep. Boven ons was de heldere blauwe hemel, want het was een zoete, stille sabbatmorgen, die inderdaad beloofde '*een der dagen van den Zoon des mensen*' te zijn. Er was een plechtigheid in die plaats die paste bij de gelegenheid en de hele ziel verhief tot een zuivere en heilige gesteldheid. De avondmaalstafels waren op het gras bij het water neergezet, en rondom die tafels had het volk zich in betamelijke orde geschaard. Maar de veel grotere menigte zat op de helling, die van boven tot onder vol was. Het was een even liefelijk gezicht als er ooit een van die aard is gezien. Elke dag, wanneer de bijeenkomst uiteenging, trokken de predikanten met hun bewakers, en zoveel mensen als konden, zich terug naar hun kwartieren in drie verschillende plaatsen in de omgeving, waar zij van het nodige konden worden voorzien. De ruiters stelden zich in een groep op totdat het volk de plaats had verlaten. Daarna marcheerden zij in goede orde op korte afstand erachteraan, totdat iedereen veilig was ondergebracht. 's Morgens, wanneer het volk terugkeerde naar de samenkomst, vergezelden de ruiters hen. Alle drie de groepen ontmoetten elkaar op een mijl afstand van de plek en marcheerden in een gesloten formatie naar de gewijde grond. Wanneer de gemeente zich eenmaal goed op haar plaatsen had gezet, namen de wachters weer hun verschillende posten in, zoals tevoren. Deze toevallige vrijwilligers leken een gave van de Voorzienigheid te zijn, en zij verzekerden de vrede en rust van het gehoor. Van zaterdagmorgen, toen het werk begon, tot maandagmiddag hebben wij namelijk niet de minste belediging of last van vijanden ondervonden. Dat leek wonderbaarlijk. In het begin was er enige vrees, maar het volk bleef ongestoord zitten, en het geheel werd even ordelijk afgesloten als in de tijd van Schotlands helderste middag. En waarlijk, het schouwspel van zoveel ern-

stige, kalme en vrome gezichten moet de tegenstanders met ontzag hebben vervuld en was ontzagwekkender dan welke uiterlijke kracht van woeste blikken en krijgshaftige uitrusting ook. Wij verlangden niet naar de gunst van aardse koningen. Er scheen een geestelijke en goddelijke majesteit over het werk, en er was tastbaar bewijs dat de grote Meester van de samenkomsten in ons midden aanwezig was. Het was waarlijk het werk van de Heere, die ons een tafel bereidde in de woestijn, in het gezicht van onze vijanden. Hij richtte een zuil van heerlijkheid op tussen ons en de vijand, zoals de vurige wolk van weleer die scheiding bracht tussen het kamp van Israël en de Egyptenaren: bemoedigend voor de een, maar donker en vreselijk voor de ander. Hoewel onze geloften niet werden afgelegd binnen de voorhoven van het huis van God, ontbrak het ze niet aan oprechtheid van hart, die beter is dan de eerbied voor heiligdommen. Te midden van de eenzame bergen herinnerden wij ons de woorden van onze Heere dat ware aanbidding niet eigen was aan Jeruzalem of Samaria, en dat de schoonheid van de heiligheid niet bestond in gewijde gebouwen of stoffelijke tempels. Wij dachten aan de ark van de Israëlieten, die jarenlang in de woestijn had rondgetrokken zonder andere woonplaats dan de tabernakel op de vlakte. Wij dachten aan Abraham en de oude aartsvaders, die hun offers op de rotsen als altaar legden en zoete wierook brandden in de schaduw van de groene boom.

"De instelling van het Laatste Avondmaal, die gedachtenis aan Zijn stervende liefde tot Zijn wederkomst, werd duidelijk bekrachtigd en gesteund met kracht en verkwikkende invloed van boven. Geprezen zij God, want Hij heeft Zijn erfdeel bezocht en bevestigd toen het vermoeid was. Op die dag trok Sion de schoonheid van Saron en Karmel aan. De bergen barstten uit in gezang, en de woestijn ging uitbotten en bloeien als een roos. Weinig van zulke dagen zijn er gezien in de verlaten kerk van Schotland, en weinigen zullen ooit iets dergelijks meemaken. Er was een rijke uitstorting van de Geest in veler hart. Hun zielen, vervuld van hemelse vervoering, schenen een god-

delijker element in te ademen en naar boven te branden als met het vuur van een zuivere en heilige toewijding. De predikanten werden zichtbaar geholpen om tot het geweten van de hoorders te spreken. Het leek alsof God hun lippen had aangeraakt met een gloeiende kool van Zijn altaar, want wie het hadden meegemaakt, verklaarden dat zij zich meer gedroegen als gezanten van het hof van de hemel dan als mensen uit aardse klei gevormd. De tafels werden bediend door enkele heren en personen van de ernstigste houding. Niemand werd toegelaten zonder tekens, zoals gebruikelijk, die op de zaterdag werden uitgereikt, maar alleen aan hen van wie een van de predikanten of vertrouwenspersonen wist dat zij vrij waren van openbare schandalen. Alle gebruikelijke vormen werden doorlopen. De deelnemers kwamen aan het ene eind binnen en gingen aan het andere weer weg. Er werd een doorgang vrijgehouden zodat zij weer hun zitplaatsen op de berghelling konden innemen. De heer Welsh hield de avondmaalspreek en bediende de eerste twee tafels, zoals hij bij zulke gelegenheden gewoonlijk werd gevraagd te doen. De andere vier predikanten, de heren Blackader, Dickson, Riddell en Rae, spraken op hun beurt de overigen toe. De tafelbediening werd door de heer Welsh afgesloten met een plechtige dankzegging. Plechtig was zij ook, en lieflijk en stichtelijk om te zien: de ernst en de kalmte van alle aanwezigen, evenals van alle onderdelen van de dienst. De avondmaalsviering werd vredig beëindigd, terwijl heel het volk van harte zijn dank aanbood en met blijde stem zong tot de Rots van hun zaligheid. Het was heerlijk om, toen de avond viel, hun melodie in volle eensgezindheid langs de heuvel te horen zwellen, terwijl de hele gemeente eenstemmig meedeed en God prees met de stem van psalmen.

"Er waren twee lange tafels en één korte dwars aan het hoofd, met aan elke kant zitplaatsen. Aan elke tafel zaten ongeveer honderd mensen. Er waren in totaal zestien tafels, zodat die dag ongeveer drieduizend tweehonderd mensen aan het avondmaal deelnamen." De merkwaardigste plaats die ooit voor een toespraak is gekozen,

was misschien het midden van de rivier de Tweed. Daar preekte de heer John Welsh vaak tijdens strenge vorst, zodat hij kon ontsnappen aan de autoriteiten van Schotland of Engeland, naargelang wie zich ermee zou bemoeien. Prijsvechters hebben vaak de grens tussen twee graafschappen uitgekozen voor hun gevechten, maar de kinderen van het licht schijnen hun in die voorzichtigheid al te zijn voorgegaan. Het is ook vermakelijk te lezen dat aartsbisschop Sharp de militie beval erop uit te gaan om de menigte te verdrijven die op de berghelling was samengekomen om de heer Blackader te horen. Hem werd toen meegedeeld dat zij allemaal een uur eerder al waren weggegaan om de preek bij te wonen.

Hoe de wereld eruit zou hebben gezien als er geen prediking was geweest buiten de muren, onder een heerlijker dak dan deze dennenhouten balken, kan ik, dat weet ik zeker, niet raden. Het was een prachtige dag voor Engeland toen Whitefield met de veldprediking begon. Toen Wesley in Epworth een preek hield op het graf van zijn vader, omdat de parochiepriester hem niet toeliet in het zogenaamd heilige gebouw, schreef hij: "Ik ben er zeker van dat ik mijn parochianen in Lincolnshire veel meer goed heb gedaan door drie dagen op het graf van mijn vader te preken dan door drie jaar op zijn kansel te preken." Hetzelfde kan van alle openluchtprediking die erop volgde worden gezegd, vergeleken met de regelmatige preken binnenshuis. "De gedachte om in de open lucht te preken werd bij Whitefield opgewekt door een menigte van duizend mensen die geen toegang kon krijgen tot de kerk van Bermondsey, waar hij op een zondagmiddag preekte. Hij vond geen aanmoediging toen hij dit aan enkele van zijn vrienden noemde. Zij vonden het 'een dwaas idee'. Toch zou het de volgende zondag zijn uitgevoerd bij de Ironmongers' Almshouses, als de prediker niet teleurgesteld was in zijn gehoor, dat zo klein was dat het hem vanaf de kansel kon horen. Hij nam twee preken mee, de ene voor binnen en de andere voor buiten." Het idee dat zo tot een besluit was gerijpt, hoefde niet lang op uitvoering te wachten. De kanselier

van het bisdom had belemmeringen opgeworpen voor Whitefields prediking in de kerken van Bristol ten behoeve van zijn weeshuis. Daarom ging hij naar Kingswood om te preken voor de kolenwerkers. Hij nam daar voor het eerst, op een zaterdagmiddag, zijn standplaats in op Hannah Mount. Hij sprak over Mattheüs 5:1-3 tot allen die kwamen luisteren, en meer dan tweehonderd mensen waren er. Zijn enige opmerking in zijn dagboek is: "Geprezen zij God dat het ijs nu gebroken is en dat ik nu het veld heb betreden! Sommigen zullen mij misschien laken. Maar is er geen oorzaak? Kansels worden geweigerd, en de arme kolenwerkers dreigen om te komen door gebrek aan kennis." Nu was hij de eigenaar van een kansel die geen mens hem kon afnemen, en zijn hart verheugde zich over deze grote gave. Op de volgende dag staat in het dagboek: "Alle kerkdeuren zijn nu gesloten, en als ze open waren, zouden ze de helft van hen die kwamen luisteren niet kunnen bevatten. Om drie uur 's middags ging ik naar Kingswood, naar de kolenwerkers. God bewees ons grote gunst door ons een mooie dag te zenden, en er waren bijna tweeduizend mensen bijeen bij die gelegenheid. Ik preekte over Johannes 3:3 en werkte die tekst bijna een uur lang uit, en ik hoop tot troost en stichting van hen die mij hoorden." Twee dagen later stond hij op dezelfde plek en preekte hij met grote vrijmoedigheid voor een gehoor van vier- of vijfduizend mensen. De heldere zon boven hem en de onmetelijke menigte die in ontzagwekkende stilte om hem heen stond, vormden een beeld dat hem met heilige bewondering vervulde. Op een latere zondag opende Bassleton, een dorp op twee mijl van Bristol, zijn kerk voor hem. Er kwam een talrijk gehoor samen. Hij las eerst de gebeden in de kerk en preekte daarna op het kerkhof. Om vier uur haastte hij zich naar Kingswood. Hoewel het februari was, was het weer ongewoon zacht. De ondergaande zon scheen met haar volle kracht, en de bomen en heggen zaten vol toehoorders die de prediker wilden zien en ook horen. Een uur lang sprak hij met een stem die luid genoeg was om door iedereen te worden gehoord, en zijn hart was niet zon-

der vreugde in zijn eigen boodschap. Hij schrijft in zijn dagboek: 'Geprezen zij God. Het vuur is aangestoken. Mogen de poorten van de hel het nooit kunnen overweldigen!' Het is belangrijk te weten wat zijn gevoelens waren toen hij die onmetelijke veldgemeenten ontmoette, wier aantal van tweehonderd was gegroeid tot twintigduizend, en wat de uitwerking van zijn prediking op zijn gehoor was. Zijn eigen woorden zijn: 'Omdat zij geen eigen gerechtigheid hadden om af te leggen, hoorden de kolenwerkers graag van Jezus, die een vriend was van tollenaars en die niet was gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondaars tot bekering. Het eerste teken dat zij werden aangegrepen was het zien van de witte sporen die hun tranen trokken over hun zwarte wangen, toen zij uit hun kolenmijnen kwamen. Honderden en nog eens honderden van hen werden spoedig onder diepe overtuiging gebracht. Die liep (zoals de gebeurtenissen bewezen) gelukkig uit op een gezonde en grondige bekering. De verandering was voor allen zichtbaar, al waren er velen die haar liever aan van alles toeschreven dan aan de vinger van God. Omdat het tafereel geheel nieuw was en ik net was begonnen voor de vuist weg te preken, bracht het dikwijls veel innerlijke strijd met zich mee. Soms had ik, als er twintigduizend mensen voor mij stonden, naar mijn eigen besef geen woord te zeggen, noch tot God noch tot hen. Maar ik werd nooit helemaal verlaten, en ik leerde vaak door gelukkige ervaring wat onze Heere bedoelde toen Hij zei: "*Stromen des levenden waters zullen uit zijn buik vloeien.*" Het open firmament boven mij en het uitzicht op de omliggende velden, met het zien van duizenden en nog eens duizenden, sommigen in koetsen, sommigen te paard en sommigen in de bomen, en soms allen bewogen en badend in tranen, waaraan soms nog de plechtigheid van de naderende avond werd toegevoegd: dit alles was bijna te veel voor mij en overmande mij volkomen.'"

Wesley schrijft in zijn dagboek: "Zaterdag 31 [maart 1739]. 's Avonds kwam ik in Bristol aan en ontmoette daar de heer Whitefield. Ik kon

me in het begin nauwelijks verzoenen met deze vreemde manier van preken in de velden, waarvan hij mij op zondag het voorbeeld gaf. Ik was mijn hele leven (tot heel kort geleden) zo gehecht aan elk punt dat betrekking had op welvoeglijkheid en orde, dat ik het redden van zielen bijna een zonde zou hebben gevonden als het niet in een kerk was gebeurd." Dat waren de gevoelens van een man die later een van de grootste openluchtpredikers werd die ooit geleefd hebben!

Ik zal niet blijven stilstaan bij het beschrijven van de heer Whitefield op onze eigen Kennington Common tussen tienduizenden, of bij Moorfields vroeg in de morgen, toen de lantaarns fonkelden als zoveel glimwormen op een grazige berm in een zomernacht. Ook zal ik de menigte van heerlijke taferelen met Wesley en zijn meer vermaarde predikers niet noemen. Maar een beeld dat meer lijkt op wat sommigen van u gemakkelijk kunnen navolgen, heeft zich diep in mijn geheugen vastgezet. Ik stel het u voor, opdat u in de tijden die komen de dag van de kleine dingen nooit zult verachten:

"Wesley bereikte Newcastle op vrijdag 28 mei. Toen hij na de thee ging wandelen, was hij verrast en geschokt over de overvloedige goddeloosheid. Dronkenschap en vloeken leken algemeen, en zelfs de monden van kleine kinderen waren vol vloeken. Hoe hij de zaterdag doorbracht, wordt ons niet gemeld. Maar op zondagmorgen om zeven uur nam hij met John Taylor zijn standplaats in bij de pomp in Sandgate, 'het armste en meest verachte deel van de stad', en zij begonnen de Honderdste Psalm te zingen op de bekende melodie. Drie of vier mensen kwamen om hen heen staan om te zien wat er aan de hand was. Dat werden er al snel meer, en voordat Wesley klaar was met preken, bestond zijn gehoor uit twaalf- tot vijftienhonderd mensen. Toen de dienst was afgelopen, bleven de mensen nog staan gapen, met de diepste verbazing. Daarop zei Wesley: 'Als u wilt weten wie ik ben: mijn naam is John Wesley. Om vijf uur 's avonds ben ik van plan, met Gods hulp, hier opnieuw te preken.'"

Heerlijk waren die grote samenkomsten op velden en gemeenschappelijke weiden, die voortduurden gedurende de lange periode waarin Wesley en Whitefield een zegen waren voor ons volk. De veldprediking was het wilde zingen van de vogels in de bomen, als getuigenis dat de ware lente van de godsdienst was aangebroken. Vogels in kooien zingen misschien liefelijker, maar hun muziek is niet zo natuurlijk en geeft niet zo'n zekere belofte van de komende zomer. Het was een gezegende dag toen de methodisten en anderen begonnen Jezus te verkondigen in de open lucht. Toen werden de poorten van de hel aan het wankelen gebracht, en de gevangenen van de duivel bij honderden en duizenden vrijgemaakt.

Toen de veldprediking eenmaal was hervat, werd haar vruchtbare werking niet meer stilgezet. Te midden van honende menigten en regens van rotte eieren en vuil bleven de directe volgelingen van de twee grote methodisten het ene dorp na het andere en de ene stad na de andere bestormen. Hun avonturen liepen sterk uiteen, maar hun succes was meestal groot. Men moet vaak glimlachen bij het lezen van gebeurtenissen uit hun arbeid. Een stoet pakpaarden werd zo gedreven dat een gehoor uiteenviel, en er werd een brandspuit tevoorschijn gehaald die over de menigte werd leeggespoten om hetzelfde doel te bereiken. Handbellen, oude ketels, mergpijpen en hakmessen, trompetten, trommels en hele muziekkorpsen werden ingezet om de stemmen van de predikers te overstemmen. In één geval werd de parochiestier losgelaten, en in andere werden honden op elkaar gehitst. De predikers moesten een gezicht hebben als een keisteen, en dat hadden ze ook. John Furz zegt: "Zodra ik begon te preken, kwam een man recht op mij af en richtte een geweer op mijn gezicht. Hij zwoer dat hij mijn hersens eruit zou schieten als ik nog één woord zei. Toch ging ik door met spreken, en hij ging door met vloeken. Soms zette hij de loop van het geweer tegen mijn mond, soms tegen mijn oor. Terwijl wij het laatste lied zongen, kwam hij achter mij staan, vuurde het geweer af en brandde een deel van mijn haar

weg." Na zoiets, mijn broeders, mogen wij nooit meer klagen over kleine onderbrekingen of ergernissen. De nabijheid van een donderbus in de handen van een zoon van Belial is niet erg bevorderlijk voor geordende gedachten en heldere uitspraak. Toch was de ervaring van Furz waarschijnlijk niet erger dan die van John Nelson, die koeltjes zegt: "Maar toen ik midden in mijn rede was, gooide iemand aan de buitenkant van de menigte een steen, die mij aan het hoofd verwondde. Maar dat zorgde er juist voor dat de mensen beter luisterden, vooral toen ze het bloed over mijn gezicht zagen lopen. Zo was alles stil totdat ik klaar was en een lied zong."

Het leven van Gideon Ouseley, door dr. Arthur, is een van de krachtigste getuigenissen voor de waarde van prediking buiten de kerk. In het begin van deze eeuw, van 1800 tot 1830, was hij in volle kracht. Hij reed door heel Ierland en preekte in elke stad het evangelie van Jezus. Zijn kansel was meestal de rug van zijn paard, en hij zelf en zijn medewerkers stonden bekend als de mannen met de zwarte mutsen, omdat zij gewoonlijk kalotjes droegen. Deze ruiterbediening was in haar tijd de oorzaak van een grote opwekking in Ierland. Zij beloofde werkelijk de diepgewortelde vloek van Erin aan te raken: de macht van het priesterschap en het bijgeloof van het volk. Ouseley toonde altijd veel scherpzinnigheid en een vleugje nuchtere humor. Daarom preekte hij meestal voor het raam van de apotheker, omdat de menigte dan minder scheutig zou zijn met haar stenen. Of als tweede keus liet hij de woning van een achtenswaardige katholiek in zijn rug liggen, om dezelfde reden. Zijn preek vanaf de stenen trap van het marktgebouw van Enniscorthy was een goed voorbeeld van zijn behendige methode om een opgewonden menigte Ieren tegemoet te treden. Ik geef haar u volledig weer, opdat u weet hoe u moet handelen als u ooit in soortgelijke omstandigheden komt: "Hij nam zijn plaats in, zette zijn hoed af, zette zijn zwarte fluwelen muts op en begon, na enkele ogenblikken van stil gebed, te zingen. Er kwamen mensen om hem heen staan. Tijdens het zingen van enkele verzen

waren zij stil en kennelijk aandachtig, maar al gauw werden zij rusteloos en luidruchtig. Hij begon toen te bidden, en korte tijd volgde stilte. Maar al spoedig, toen de menigte groeide, werd zij onrustig en zelfs onstuimig. Hij sloot zijn gebed af en begon te preken. Maar het was duidelijk dat zijn gehoor niet geneigd was naar hem te luisteren. Voordat er veel zinnen waren uitgesproken, begonnen er projectielen te vliegen. Aanvankelijk waren die niet erg schadelijk: afval, groenten, aardappels, rapen en dergelijke. Maar al snel werd er met harder materiaal gegooid, bakstenen en stenen, waarvan sommige hem raakten en lichte wonden toebrachten. Hij hield op en riep na een pauze: 'Jongens lief, wat scheelt jullie vandaag? Willen jullie een oude man niet een beetje laten praten?' 'We willen geen woord uit uw oude kop horen,' was het prompte antwoord van iemand in de menigte. 'Maar ik wil jullie vertellen wat jullie, denk ik, graag zouden horen.' 'Nee, we vinden niks leuk wat u ons te vertellen hebt.' 'Hoe weet je dat? Ik wil jullie een verhaal vertellen over iemand van wie jullie allemaal zeggen dat je haar respecteert en liefhebt.' 'Wie is dat?' 'De zalige Maagd.' 'Och, en wat weet u nou van de zalige Maagd?' 'Meer dan je denkt, en ik ben ervan overtuigd dat jullie blij zullen zijn met wat ik te vertellen heb, als jullie maar naar mij willen luisteren.' 'Komaan dan,' zei een andere stem, 'laat ons horen wat hij over de heilige Moeder te zeggen heeft.' En er viel een stilte, en de zendeling begon: 'Er was eens een jong paar dat zou trouwen, uit een stadje dat Kana heette. Het ligt ver weg in dat land waar onze zalige Zaligmaker een groot deel van Zijn leven onder ons doorbracht. De fatsoenlijke mensen wier kinderen zouden trouwen, vonden het goed om de zalige Maagd uit te nodigen voor het bruiloftsmaal, en haar zalige Zoon ook, en enkele van Zijn discipelen. En zij vonden allemaal dat het goed was om te komen. Terwijl zij aan tafel zaten, meende de Maagdmoeder te zien dat de wijn die voor het onthaal was voorzien begon op te raken. Zij was bezorgd dat de fatsoenlijke jonge mensen beschaamd zouden staan voor hun buren. Daarom fluisterde zij tegen haar zalige Zoon: "*Zij*

hebben geen wijn." "Maak je daar maar geen zorgen over, mevrouw," zei Hij. En een minuut of twee later zei zij, die goed wist wat er in Zijn goede hart was, tegen een van de bedienden die achter hen langs liep: "*Zo wat Hij ulieden zal zeggen, doet dat.*" Even later zei onze zalige Heere dan ook tegen een van hen (ik veronderstel dat zij het onder elkaar hadden doorgegeven): "Vul die grote waterkruiken met water." (Er stonden er zes in een hoek van de kamer, en ze bevatten bijna drie gallon per stuk, want de mensen in die landen gebruiken elke dag veel water.) En zij herinnerden zich de woorden van de heilige Maagd, deden wat Hij hun zei, kwamen terug en meldden: "Heere, ze zijn tot de rand toe vol." "Neem er dan wat van mee naar de meester aan het hoofd van de tafel," zei Hij. En dat deden zij. De meester proefde het, en kijk eens aan! Het was wijn, en nog de beste ook. En er was genoeg voor het feest, ja, en misschien bleef er nog wat over om het jonge paar te helpen bij het opzetten van hun huishouden. En dat alles, zien jullie, kwam doordat de bedienden de raad van de zalige Maagd volgden en deden wat zij hun zei. Als zij nu vandaag hier onder ons was, zou zij ons allemaal precies dezelfde raad geven: "*Zo wat Hij ulieden zal zeggen, doet dat*," en daar heeft zij alle reden toe, want zij weet heel goed dat er niets dan liefde in Zijn hart voor ons is en dat er niets dan wijsheid van Zijn lippen komt. En nu zal ik jullie enkele van de dingen vertellen die Hij tot ons zegt. Hij zegt: "*Strijdt om in te gaan door de enge poort; want velen, zeg Ik u, zullen zoeken in te gaan, en zullen niet kunnen.*"" En dadelijk legde de prediker kort maar helder en krachtig de aard van de poort van het leven uit, haar nauwte en de verschrikkelijke noodzaak om erdoor naar binnen te dringen. Hij sloot af met de raad van de Maagd: '*Al wat Hij ulieden zal zeggen, doet dat.*' Op dezelfde wijze legde hij enkele andere gewichtige woorden van onze goddelijke Heere uit en drukte die zijn hoorders op het hart: '*Zo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het Koninkrijk Gods niet ingaan*'; en: '*Zo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelven, en neme zijn kruis dagelijks op, en*

volge Mij.' Telkens versterkte hij zijn aansporing met de raad die de Maagd aan de bedienden te Kana gaf. 'Maar nee,' barstte hij ten slotte uit, 'nee, met al de liefde en eerbied die jullie voorwenden voor de zalige Maagd, willen jullie haar raad niet aannemen. Jullie luisteren liever gewillig naar elke dronken schoolmeester die jullie een café in lokt en jullie hoofd vol kwaad en slechtheid stopt.' Hier werd hij onderbroken door een stem, kennelijk van een oude man, die riep: 'Dat is waar, het is waar wat u zegt. Al zou u uw hele leven lang leugens vertellen, nu vertelt u de waarheid.' En zo kreeg de prediker verlof om zijn rede te beëindigen, met niet weinig goed gevolg."

De geschiedenis van de Primitieve Methodisten zou hier zonder meer kunnen worden ingevoegd als onderdeel van onze schets van de veldprediking, want die wonderlijke zendingsbeweging dankte haar ontstaan en groei aan dit middel. Het is echter een merkwaardige herhaling van de gebeurtenissen die het vroegere methodisme van tachtig of negentig jaar eerder begeleidden. De Wesleyanen waren fatsoenlijk geworden, en het was tijd dat het oude vuur oplaaide onder een andere klasse van mensen. Als Wesley nog had geleefd, zou hij zich hebben beroemd op de arme maar dappere predikers die hun leven waagden om de boodschap van eeuwige liefde te brengen onder de verdorvenen, en hij zou hen in hun kruistocht zijn voorgegaan. Nu kwamen er andere leiders naar voren, en het duurde niet lang of hun ijver riep een leger van vurige getuigen op, die zich niet lieten afschrikken door menigten, landheren of geestelijken. Ook de deftige broeders, wier fatsoen zij zo vreselijk schokten, konden hen niet verkillen. Toen kwamen de oude wapens weer in overvloed tevoorschijn. Landbouwproducten in alle stadia van ontbinding beloonden de ijverige apostelen: rapen en aardappels waren de eerste gang, en daarna volgden rotte eieren in bijzondere overvloed. Dat waren, zo merken we op, vaak ganzeneieren, vermoedelijk uitgekozen vanwege hun grootte. Er stond dikwijls een ton koolteer klaar, en er werd vuil uit de paardenvijvers aan toegevoegd, en dat alles onder begeleiding van

blikken fluitjes, hoorns en ratels van nachtwakers. De voorstanders van "Kerk en koning" zorgden voor vaten bier om de rechtgelovige aanvallers te verfrissen. Zowel de predikers als hun leerlingen werden zo wreed behandeld dat het zelfs in het hart van tegenstanders medelijden opwekte. Dit alles was gelukkig een schending van de wet, maar de onbezoldigde vrederechters keken de overtreders door de vingers en probeerden de prediker door intimidatie het zwijgen op te leggen. Om Christus' wil waren zij tevreden als landlopers en zwervers behandeld te worden, en de Heere gaf hun grote eer. Er werden discipelen gewonnen, en de Ranters werden talrijker. Tot voor kort zijn deze toegewijde broeders met geweld tegengewerkt. Maar hun blijde ervaring heeft hen doen volharden in hun zingen door de straten, hun kampbijeenkomsten en andere onregelmatigheden: gezegende onregelmatigheden, waardoor honderden dwalenden zijn ontmoet en naar de kudde van Jezus zijn geleid.

Ik heb geen tijd om mijn onderwerp verder toe te lichten met beschrijvingen van het werk van Christmas Evans en anderen in Wales, of van de Haldanes in Schotland, of zelfs van Rowland Hill en zijn broeders in Engeland. Als u het onderwerp wilt nagaan, kunnen deze namen u als wenken dienen om overvloedig materiaal te vinden. Ik kan aan de lijst nog toevoegen *The Life of Dr. Guthrie*, waarin hij opmerkelijke openluchtbijeenkomsten beschrijft ten tijde van de Disruption, toen de Vrije Kerk nog geen met mensenhanden gebouwde gebedshuizen had. Ik moet even blijven stilstaan bij Robert Flockhart uit Edinburgh. Hij was weliswaar een kleiner licht, maar wel een licht dat bleef schijnen, en een passend voorbeeld voor het gros van Christus' straatgetuigen. Elke avond, in alle weersomstandigheden en te midden van vele vervolgingen, bleef deze dappere man drieënveertig jaar lang op straat spreken. Denk daar eens aan, en laat u nooit ontmoedigen. Toen hij al wankelend het graf naderde, stond de oude soldaat nog steeds op zijn post. "Medelijden met de zielen van mensen dreef mij," zei hij, "naar de straten en stegen van mijn geboorte-

stad, om met zondaars te pleiten en hen over te halen tot Jezus te komen. De liefde van Christus drong mij." Noch de vijandigheid van de politie, noch de beledigingen van papisten, unitariërs en dergelijke konden hem bewegen. Hij bestrafte de dwaling in de duidelijkste bewoordingen en predikte met al zijn kracht het heil door genade. Zo kort geleden is hij heengegaan dat Edinburgh zich hem nog herinnert. Er is plaats voor zulke mensen in al onze steden en dorpen, en behoefte aan honderden van zijn edele orde in dit enorme volk van Londen: kan ik het minder noemen? In Amerika voerden mannen als Peter Cartwright, Lorenzo Dow, Jacob Gruber en anderen van een vorige generatie een heerlijke strijd onder de open hemel, op hun eigen, oorspronkelijke manier. In latere tijden heeft Father Taylor ons een ander bewijs gegeven van de onmetelijke kracht van deze wijze van kruistocht in zijn *Seven Years of Street Preaching in San Francisco, California*. Hoewel ik sterk in verleiding ben, zal ik er op dit moment van afzien om uittreksels uit dat heel opmerkelijke werk te geven.

De kampbijeenkomst is een soort gezamenlijke veldprediking en is in de Verenigde Staten een instelling geworden, waar alles op grote schaal moet gebeuren. Dit zou mij tot een ander onderwerp voeren. Daarom zal ik u slechts een glimp van dat middel tot nut geven en het daarbij laten.

De volgende beschrijving van de eerdere kampbijeenkomsten in Amerika is van de hand van de schrijver van *Narrative of a Mission to Nova Scotia*: "De tenten worden gewoonlijk opgeslagen in de vorm van een halve maan, in het midden waarvan een verhoogd podium voor de predikers staat. Daaromheen zijn in alle richtingen rijen planken geplaatst waarop de mensen zitten terwijl zij het woord horen. Tussen de bomen, die hun kruinen over deze boskerk uitspreiden, hangen de lampen, die de hele nacht branden en licht geven bij de verschillende godsdienstoefeningen die de plechtige uren van middernacht vullen. Het was bijna elf uur 's nachts toen ik voor het eerst

aan de rand van het kamp aankwam. Ik liet mijn boot achter aan de rand van het bos, een mijl van het toneel. Toen ik uitkwam op het kampterrein, veranderde mijn nieuwsgierigheid in verbazing bij het zien van de hangende lampen tussen de bomen, de tenten die een grote open ruimte half omsloten, en vierduizend mensen in het midden daarvan, die met diepe aandacht luisterden naar de prediker. Zijn donderende stem en bezielde voordracht droegen de trilling van elk woord over een grote afstand door het diep beschaduwde bos, waar, behalve de fonkelende lampen van het kamp, de broedende duisternis een tienvoudige somberheid verspreidde. Alles wekte mijn verbazing en bracht mij nadrukkelijk de Hebreeën in de woestijn voor ogen. De bijeenkomsten beginnen gewoonlijk op maandagmorgen en gaan op de vrijdagmorgen daarop uiteen. De dagelijkse oefeningen verlopen als volgt. 's Morgens om vijf uur klinkt de hoorn door het kamp, voor prediking of voor gebed. Dit brengt, met soortgelijke oefeningen of een korte pauze, het ontbijtuur van acht uur. Om tien uur klinkt de hoorn voor openbare prediking. Daarna wordt de tijd tot de middag gevuld met kleine groepjes biddende mensen, die overal in het kamp zijn gaan zitten, zowel in de tenten als onder de bomen. Na het middageten klinkt de hoorn om twee uur; dit is voor de prediking. Ik had moeten opmerken dat in elke tent gewoonlijk een of twee vrouwen achterblijven om het middagmaal te bereiden. Op verschillende plaatsen in het kamp brandt een vuur, waar water voor thee wordt gekookt, want het gebruik van sterke drank is verboden. Na de middagprediking verloopt alles ongeveer zoals 's morgens, alleen zijn de biddende groepen groter en wordt er meer ruimte gegeven aan bezielde vermaningen en luide gebeden. Sommigen die zich bij zulke gelegenheden inspannen, verliezen spoedig hun stem, en aan het einde van een kampbijeenkomst kunnen velen van zowel predikers als volk alleen nog fluisteren. Om zes uur 's avonds roept de hoorn tot prediking. Daarna gaan alle bovengenoemde middelen voort, hoewel zonder vaste vorm, tot de avond; ja, en op welk deel van de nacht

u ook wakker wordt, de woestijn is vol lofzang." Of er onder verstandige leiding ook in ons land zulke bijeenkomsten gehouden zouden kunnen worden, kan ik niet beslissen. Maar het lijkt mij wel overweging waard of er niet op ruime terreinen in de zomer diensten zouden kunnen worden gehouden, bijvoorbeeld een week lang, door predikanten die elkaar zouden opvolgen in het verkondigen van het evangelie onder de bomen. Preken en gebedssamenkomsten, toespraken en liederen zouden elkaar in verstandige afwisseling kunnen opvolgen. Misschien zouden duizenden ertoe te bewegen zijn samen te komen om God te aanbidden, onder wie tientallen en honderden zouden zijn die nooit onze gewone kerkgebouwen binnengaan. Er moet niet alleen iets gedaan worden om de miljoenen te evangeliseren, maar alles moet gedaan worden. Misschien zou in een verscheidenheid van pogingen het beste middel ontdekt worden. "*Opdat ik immers enigen behouden zou*" moet ons motto zijn, en dit moet ons voorwaarts drijven om uit te gaan in de wegen en heggen en hen te dwingen in te komen. Broeders, "*als tot verstandigen spreek ik*"; "*merk, hetgeen ik zeg*".

Lezing 5

Prediking in de open lucht en enkele opmerkingen daarover

Ik vrees dat er in sommige van onze minder verlichte plattelandskerken behoudende mensen zijn die het bijna een schokkende vernieuwing vinden als er ergens anders gepreekt wordt dan in het kerkgebouw. Zij zien het als een zeker teken van ketterse neigingen en van ijver zonder verstand. Een jonge broeder die het zich onder hen gemakkelijk wil maken, mag niets zo ongebruikelijk voorstellen als een preek buiten de muren van hun Sion. Over de oude tijd wordt ons gezegd: "*De opperste Wijsheid roept overluid daar buiten; Zij verheft haar stem op de straten. Zij roept in het voorste der woelingen; aan de deuren der poorten.*" Maar de wijze mannen van de rechtzinnigheid zouden de Wijsheid het liefst muilkorven, behalve onder het dak van een erkend gebouw. Deze mensen geloven in een Nieuw Testament dat zegt: "*Ga uit in de wegen en heggen; en dwing ze in te komen*", en toch hebben zij een afkeer van letterlijke gehoorzaamheid aan dat gebod. Denken zij soms dat er een bijzondere zegen rust op een bepaalde grenen plank met een rechte schutting van paneelwerk achter de rug? Dat is een uitvinding van ongemak die de mensen allang had moeten doen verkiezen om buiten op het groene gras te aanbidden. Menen zij dat genade terugkaatst van klankborden, of dat je haar uit kanselkussens kunt kloppen zoals het stof? Zijn zij verliefd op de slechte lucht en de verstikkende bedomptheid, die sommige van onze kerkgebouwen voor neus en longen bijna even weerzinwekkend maken als de mishuizen van de papisten met hun goedkope, stinkende

wierook? Deze bezwaarmakers te antwoorden is een taak waar wij geen zin in hebben. Wij hebben liever vijanden die het staal waard zijn dat wij op hen gebruiken, maar deze mensen zijn nauwelijks een terloopse opmerking waard. Men glimlacht om hun vooroordeel, maar misschien moeten wij er nog over wenen, als het het nuttige werk in de weg mag staan.

Voor prediking in de open lucht is geen enkele verdediging nodig. Er zouden echter heel krachtige argumenten nodig zijn om te bewijzen dat iemand zijn plicht heeft gedaan als hij nooit buiten de muren van zijn kerkgebouw heeft gepreekt. Een verdediging is eerder nodig voor diensten binnen gebouwen dan voor aanbidding buiten. Er zijn zeker verontschuldigingen nodig voor architecten die baksteen en natuursteen tot in de hemel opstapelen, terwijl er beneden voor arme zondaars zo'n behoefte is aan ruimte om te preken. Er is een verdediging hard nodig voor bossen van stenen pilaren, waardoor de predikant niet te zien en zijn stem niet te horen is. Ook voor hoge gotische daken waarin alle geluid verloren gaat en mensen worden gedood doordat zij moeten schreeuwen tot hun bloedvaten barsten. En voor het opzettelijk scheppen van echo's door harde, geluidkaatsende oppervlakken aan te brengen om aan de eisen van de kunst te voldoen, met totale veronachtzaming van het gemak van zowel toehoorders als spreker. Zeker is ook een fatsoenlijk excuus dringend nodig voor die kinderachtige mensen die er per se geld aan moeten verspillen om spookgedrochten en monsters aan de buitenkant van hun preekhuizen te plaatsen. En voor hen die ook binnen en buiten andere belachelijke stukken papisterij moeten aanbrengen, die hun kerken en kapellen eerder ontsieren dan versieren. Maar voor het gebruik van de onmetelijke audiëntiezaal van de hemelse Vader is geen enkele verdediging nodig. Die is in alle opzichten zo geschikt voor de verkondiging van een evangelie dat zo vrij, zo volledig, zo ruim en zo verheven is. Het is te verontschuldigen dat godsdienstige samenkomsten in Engeland meestal overdekt worden gehouden, omdat ons kli-

maat zo afschuwelijk slecht is. Maar het zou goed zijn daarmee op te houden als het weer mooi en stabiel is en er ruimte en rust te vinden zijn. Wij zijn niet zoals de bewoners van Palestina, die hun weer kunnen voorspellen en niet elk uur gevaar lopen voor een bui. Als wij samenkomen *sub Jove*, zoals de Latijnen zeggen, moeten wij verwachten dat de Jupiter van het uur *Jupiter pluvius* is. Een zondvloed kunnen wij altijd krijgen als wij die niet wensen. Maar als wij voor aanstaande zondagmorgen een dienst in de open lucht vaststellen, hebben wij geen enkele zekerheid dat wij niet allemaal doornat worden. Het is waar dat sommige opmerkelijke preken in de regen zijn gehouden. Maar in de regel is de ijver van onze hoorders niet zo groot dat zij veel nat verdragen. Bovendien is de kou van onze winters te streng voor diensten buiten het hele jaar door. Toch heb ik in Schotland gehoord van preken te midden van natte sneeuw, en John Nelson schrijft dat hij sprak tot "een menigte die te groot was om in het huis te kunnen, hoewel het donker was en het sneeuwde". Zulke dingen kunnen af en toe gebeuren, maar uitzonderingen bevestigen de regel. Het is ook billijk toe te geven dat het niet nodig is om buiten te gaan preken voor minder mensen dan er binnen zouden zijn, wanneer de mensen toch binnen de muren komen. Dat geldt als het huis zo ruim is dat een man er niet gemakkelijk meer mensen kan laten horen en het altijd vol is. Alles bij elkaar genomen helpt een gemakkelijke zitplaats, beschut tegen het weer en afgesloten van lawaai en storing, een mens om het evangelie met ernst en rustig nadenken te horen. Een goed geventileerd, goed beheerd gebouw is een voordeel als de menigte erin past en ertoe te bewegen is om te komen. Maar aan die voorwaarden wordt zelden voldaan, en daarom is mijn stem voor de velden.

Het grote voordeel van prediking in de open lucht is dat wij zoveel nieuwkomers het evangelie laten horen die het anders nooit zouden horen. Het evangeliegebod luidt: "*Gaat heen in de gehele wereld, predikt het Evangelie aan alle kreaturen.*" Het wordt echter zo weinig op-

gevolgd dat men zou denken dat er stond: "Gaat heen in uw eigen kerkgebouw, predikt het Evangelie aan de weinige kreaturen die binnen willen komen." Het woord "*Ga uit in de wegen en heggen; en dwing ze in te komen*" maakt weliswaar deel uit van een gelijkenis, maar verdient het om heel letterlijk te worden genomen; zo wordt de bedoeling ervan het best uitgevoerd. Wij moeten werkelijk de straten, de stegen en de wegen op gaan. Want er zijn mensen die zich in de heggen verschuilen, zwervers langs de weg, straatlopers en steegbewoners, die wij nooit zullen bereiken als wij hen niet achtervolgen tot in hun eigen gebied. Jagers blijven niet thuis wachten tot de vogels komen om neergeschoten te worden, en vissers gooien hun netten niet in hun boot in de hoop veel vis te vangen. Handelaars gaan naar de markten; zij volgen hun klanten en gaan eropuit naar de handel als die niet naar hen toe komt. Zo moeten ook wij doen. Sommige van onze broeders leuteren maar door voor lege banken en muffe knielkussens, terwijl zij honderden blijvend goed zouden kunnen doen door de oude muren een tijdje te verlaten en levende stenen voor Jezus te zoeken. Laten zij uit Rehoboth komen en ruimte vinden op de straathoek. Laten zij Salem verlaten en de vrede van verwaarloosde zielen zoeken. Laten zij niet langer dromen in Bethel, maar een open plek maken tot niets anders dan een huis Gods. Laten zij afdalen van de berg Sion en opklimmen uit Enon, en zelfs weggaan uit Trinity, St. Agnes, St. Michael-and-All-Angels, St. Margaret-Pattens, St. Vedast, St. Ethelburga en al de andere, om nieuwe heiligen te proberen te vinden onder de zondaars die omkomen omdat zij zonder kennis zijn. Ik heb straatprediking in Londen opmerkelijk gezegend gezien bij mensen van wie het karakter en de omstandigheden het volstrekt onmogelijk zouden hebben gemaakt dat zij in een kerkgebouw werden aangetroffen. Ik ken bijvoorbeeld een Joodse vriend die, toen hij uit Polen kwam, niets van de Engelse taal verstond. Toen hij zondags door de straten ging, zag hij de talrijke groepjes die naar ernstige sprekers luisterden. In zijn eigen land had hij zoiets nooit gezien. De

Russische politie zou daar schrikken als er groepjes mensen met elkaar in gesprek werden gezien. Daarom boeide het hem des te meer. Toen hij een beetje Engels leerde, ging hij steeds trouwer naar de straatsprekers luisteren. In het begin deed hij het zelfs vooral om de taal te leren. Ik ben bang dat het Engels dat hij zo opdeed niet van het allerbeste was. Dat oordeel baseer ik evenveel op wat ik van het straatpreken heb gehoord als op het luisteren naar onze Joodse vriend zelf, wiens theologie beter is dan zijn Engels. Hoe dan ook, die "*waarlijk een Israëliet*" heeft altijd reden om de straatpredikers aan te bevelen. Hoeveel andere vreemdelingen en buitenlanders door hetzelfde middel "*medeburgers der heiligen en huisgenoten Gods*" zijn geworden, kunnen wij niet zeggen. Ook rooms-katholieken worden op deze manier ontmoet, vaker dan sommigen zouden denken. Het is zelden verstandig gevallen van bekering onder papisten bekend te maken. Maar mijn eigen waarneming brengt mij tot de overtuiging dat die veel gewoner zijn dan tien jaar geleden, en dat het genadewerk vaak begint met wat men op onze straathoeken van het evangelie hoort. Ook ongelovigen buigen voortdurend voor het woord van de Heere, als het hun zo persoonlijk wordt voorgehouden. De straatevangelist wint bovendien de aandacht van die excentrieke mensen wier godsdienst niet te beschrijven en niet te bedenken is. Zulke mensen haten zelfs de aanblik van onze kerken en kapellen, maar blijven in een menigte staan om te horen wat er gezegd wordt. Vaak zijn zij het meest onder de indruk als zij de grootste minachting veinzen.

Bovendien zijn er in grote steden talloze mensen die geen geschikte kleren hebben om in te aanbidden, naar het heersende denkbeeld van hoe kleren moeten zijn. En niet weinigen zijn zelf zowel als hun kleding zo vies, zo stinkend en zo onaantrekkelijk dat de grootste filantroop en de meest nivellerende democraat een beetje ruimte tussen zichzelf en hun levendige persoonlijkheden zou wensen. Anderen zouden, wat voor kleding zij ook dragen, om geen enkele reden een

kapel binnengaan, want zij beschouwen het bijwonen van de eredienst als een soort straf. Misschien herinneren zij zich de saaie zondagen van hun kinderjaren en de dorre preken die zij hebben gehoord toen zij een paar keer een kerk binnengingen. Zeker is dat zij mensen die de godsdienstoefeningen bezoeken zien als mensen die de straf die zij in de volgende wereld zouden moeten ondergaan, ontlopen door haar in deze wereld te ondergaan. De zondagskrant, de pijp en de pot hebben meer bekoring voor hen dan alle preken van bisschoppen en dominees, of zij nu van de staatskerk of van de afgescheiden kerken zijn. De evangelist in de open lucht pikt vaak deze leden van de "Geen kerk"-partij op. Daarbij vindt hij dikwijls enkele van de rijkste edelstenen die ten slotte de kroon van de Verlosser zullen sieren: juwelen die door hun ruwheid gemakkelijk onopgemerkt blijven bij een kieskeuriger soort zielenwinners. Jona werd in de straten van Nineve gehoord door menigten die nooit van zijn bestaan zouden hebben geweten als hij een zaal had gehuurd. Johannes de Doper wekte aan de Jordaan een belangstelling die nooit zou zijn gewekt als hij in de synagoge was gebleven. En zij die van stad tot stad gingen en overal het woord van de Heere Jezus verkondigden, zouden de wereld nooit in roer hebben gesteld als zij het nodig hadden gevonden zich te beperken tot ijzeren lokalen met het rechtzinnige bord: "Het evangelie van de genade van God zal (D.V.) hier gepredikt worden aanstaande zondagavond."

Ik ben er ook zeker van dat het voor de gewone hoorders veel beter zou zijn als wij onze vrienden op het platteland zover konden krijgen dat zij een flink aantal keren per jaar naar buiten gingen. Ze zouden dan een dienst kunnen houden in een weide, in een schaduwrijk bosje, op een heuvelhelling, in een tuin of op een gemeenteweide. Alleen al de nieuwigheid van de plaats zou hun belangstelling verfrissen en hen wakker schudden. De geringe verandering van omgeving zou een wonderlijk effect hebben op de slaperigsten. Zie hoe werktuigelijk zij hun gewone kerk binnengaan en hoe werktuigelijk zij haar

weer verlaten. Zij laten zich in hun banken zakken alsof zij eindelijk een rustplaats hebben gevonden. Zij staan met geweldige inspanning op om te zingen, en zij zakken weer neer voordat u tijd hebt voor een doxologie aan het slot van het lied, omdat zij niet merkten dat die eraan kwam. Wat een houtblokken zijn sommige vaste hoorders! Velen van hen slapen met open ogen. Zij zitten een aantal jaren op dezelfde oude plek, waar de banken, de kansel, de galerijen en al het andere altijd hetzelfde zijn, behalve dat ze elke week een beetje vuiler en doffer worden. Iedereen zit er voor eeuwig en altijd op dezelfde plaats, en het gezicht, de stem en de toon van de predikant zijn van januari tot december vrijwel hetzelfde. Dan gaat men de heilige stilte van het tafereel voelen en luistert men naar wat er gebeurt alsof het gericht is tot "het doffe, koude oor van de dood". Een molenaar hoort zijn raderen alsof hij ze niet hoort, een stoker merkt het gekletter van zijn machine nauwelijks nog op nadat hij het een poosje heeft verdragen, en een inwoner van Londen merkt het onophoudelijke gedreun van het verkeer nooit. Zo worden veel leden van onze gemeenten ongevoelig voor de ernstigste toespraken en nemen zij die als vanzelfsprekend aan. De prediking en de rest van de dienst worden zo gewoon dat zij er evengoed niet kunnen zijn. Een verandering van plaats zou daarom nuttig kunnen zijn. Zij kan eentonigheid voorkomen, onverschilligheid wakker schudden, tot nadenken aanzetten en op duizend manieren de aandacht bevorderen en nieuwe hoop geven om goed te doen. Een grote brand die enkele van onze kapellen tot de grond toe zou afbranden, zou niet de grootste ramp hoeven te zijn die ooit heeft plaatsgevonden. Als hij tenminste enkele van die concurrenten van de zeven slapers van Efeze wakker maakte! Die komen nooit in beweging zolang het oude huis en de oude banken bij elkaar blijven. Bovendien is frisse lucht, en dan volop, iets heerlijks voor elke sterveling: man, vrouw en kind. Ik heb in Schotland op een zondag tweemaal gepreekt, in Blairmore, op een kleine hoogte aan de rand van de zee. Ik sprak met al mijn kracht tot grote gemeenten, die bij

duizenden te tellen waren. Toch voelde ik mij daarna niet half zo uitgeput als ik dat vaak ben wanneer ik een paar honderd mensen toespreek in een of ander afschuwelijk 'zwart hol van Calcutta' dat kapel heet. Ik schrijf mijn frisheid en vrijheid van loomheid in Blairmore toe aan het feit dat de ramen niet dicht konden worden gedaan door mensen die bang zijn voor hoogten, en dat het dak zo hoog was als de hemel boven de aarde is. Mijn overtuiging is dat een man op een zondag drie of vier keer buiten zou kunnen preken met minder vermoeidheid dan één rede zou veroorzaken in een bedorven atmosfeer, verhit en vergiftigd door menselijke adem en zorgvuldig behoed voor elke verfrissende toevoer van natuurlijke lucht.

Tenten zijn slecht, onuitsprekelijk slecht: veel erger dan de slechtste gebouwen. Ik denk dat een tent de meest verwerpelijke overkapping is die ooit voor een preekplaats is bedacht. Ik ben blij dat in Londen tenten worden gebruikt, want de allerslechtste plaats is beter dan geen, en ze zijn gemakkelijk van de ene plek naar de andere te verplaatsen en niet erg duur. Maar toch, als ik de keuze had tussen helemaal niets en een tent, zou ik veruit de open lucht verkiezen. Onder doek wordt de stem gedempt en neemt de inspanning van het spreken sterk toe. Het materiaal werkt als een natte deken op de stem, het doodt haar weerklank en belet dat zij ver draagt. Met vreselijke inspanning, in de bedompte lucht die in een tent ontstaat, loopt u meer kans gedood te worden dan gehoord. U zult hebben opgemerkt, zelfs bij onze eigen bijeenkomsten van het College, als wij maar zo'n tweehonderd man zijn, hoe moeilijk het is om aan het einde van een tent iets te verstaan, zelfs als de zijkanten open zijn en de lucht zuiver is. Misschien schrijft u dat bij die gelegenheid tot op zekere hoogte toe aan een gebrek aan aandacht en rust bij die tamelijk uitgelaten gemeente. Maar toch, ook als er gebeden wordt en alles stil is, heb ik een groot gebrek aan draagkracht bemerkt in de beste stem onder een grote feesttent.

Als u in de open lucht op het platteland gaat preken, hebt u misschien keus uit een plek om te spreken. Zo niet, dan moet u uiteraard nemen wat u kunt krijgen en het in geloof aanvaarden als het allerbeste. Een keuze van Hobson, die plek of niets, maakt de zaak eenvoudig en bespaart veel gepraat. Wees niet te kieskeurig. Als er toevallig een beschikbare weide vlak bij uw kapel ligt, kies die dan. Dan is het erg gemakkelijk om naar het kerkgebouw uit te wijken als het weer ongeschikt blijkt, of als u aan het slot van uw toespraak een gebedssamenkomst of nasamenkomst wilt houden. Het is goed om vóór uw gewone diensten te preken op een plek vlak bij uw kerkgebouw, zodat u de menigte regelrecht het gebouw in kunt laten marcheren voordat zij weten wat zij doen. Een half uur spreken en zingen in de open lucht vóór uw gewone aanvangsuur vult vaak een leeg huis. Houd u tegelijk niet altijd aan nabije en handige plekken, maar kies een plaats om precies de tegenovergestelde reden: omdat zij ver van elke plaats van aanbidding ligt en volkomen verwaarloosd is. Hang de lampen op waar een donkere hoek is: hoe donkerder, hoe meer licht nodig is. Paradise Row en Pleasant Place zijn meestal het minst paradijselijk en het onaangenaamst. Richt daarheen uw schreden. Laat de bewoners van het dal van de schaduw van de dood merken dat er voor hen een licht is opgegaan.

Ik ben ergens de aanbeveling tegengekomen om altijd te preken met een muur achter u, maar daartegen teken ik met respect bezwaar aan. Wees op uw hoede voor wat er aan de andere kant van de muur kan zijn! Een evangelist kreeg van boven een muur een kan kokend water over zich heen, met de vriendelijke opmerking: “Daar is soep voor protestanten!” Een ander werd vereerd met uiterst onsmakelijke bespatting uit een vat dat van boven werd leeggegooid. Gideon Ouseley begon te preken in Roscommon met zijn rug tegen de gevel van een tabaksfabriek, waarin een venster met een houten luik zat, waardoor goederen naar de zolder werden gehesen. Zou het u verbazen te horen dat het venster plotseling openging en dat er een

emmer tabakswater uit neerdaalde, een scherpe vloeistof die heel pijnlijk is voor de ogen? De prediker wist in later jaren wel beter dan zich in zo'n verleidelijke positie te plaatsen. Laat zijn ervaring u onderwijzen.

Als ik te kiezen had voor een preekplaats, zou ik liever tegenover een stijgend terrein staan of op een open plek die op enige afstand door een muur wordt begrensd. Er moet natuurlijk genoeg ruimte zijn voor de gemeente om zich te verzamelen tussen de preekstoel en het begrenzende voorwerp voor u, maar ik zie graag een einde en wil niet de grenzeloze ruimte in schreeuwen. Ik ken geen mooiere plek voor een preek dan die welke ik innam op het terrein van mijn vriend de heer Duncan in Benmore. Het was een vlak grasveld, op de achtergrond oprijzende terrassen vol dennenbomen. De mensen konden op de banken beneden zitten of neerstrijken op de grazige hellingen, zoals het hun het beste uitkwam. Zo had ik een deel van mijn gemeente op oprijzende galerijen boven mij en de rest in de ruimte om mij heen. Mijn stem steeg gemakkelijk op, en ik geloof dat als de mensen een halve mijl de heuvel op hadden gezeten, zij mij gemakkelijk hadden kunnen verstaan. Ik veronderstel dat Wesleys geliefde plek in Gwennap Pit ongeveer van dezelfde aard moet zijn. Amfitheaters en berghellingen zijn altijd geliefde plaatsen bij predikers in de velden, en hun voordelen zullen u meteen duidelijk zijn. Mijn vriend de heer Abraham heeft eens in Oxfordshire een grootse kathedraal voor mij tevoorschijn gebracht. De overblijfselen ervan heten nog steeds "Spurgeon's Tabernacle" en zijn te zien in de buurt van Minster Lovell, in de vorm van een vierhoek van eiken. Oorspronkelijk was het de ideale preekplaats, want het was een open plek in het dichte bos van Witchwood en was te bereiken langs wegen die door het dichte kreupelhout waren gekapt. Ik zal die "groene lanen" en de groene muren die ze insloten nooit vergeten. Als u de binnentempel bereikte, bestond die uit een groot vierkant waaruit het kreupelhout en de kleinere bomen waren weggehaald, terwijl een voldoende aantal jon-

ge eiken was blijven staan, die tot aanzienlijke hoogte waren opgegroeid en ons met hun takken overschaduwden. Hier was een werkelijk prachtige kathedraal, met pilaren en bogen: een tempel niet met handen gemaakt, waarvan wij met recht konden zeggen:

> "*Vader, Uw hand*
> *heeft deze eerbiedwaardige zuilen opgericht, U*
> *hebt dit groene dak geweven.*"

Ik heb nooit, noch thuis noch op het vasteland, bouwkunst gezien die met mijn kathedraal kon wedijveren. "*Ziet, wij hebben van haar gehoord in Efratha; wij hebben haar gevonden in de velden van Jaar*" (Engels: "in the fields of the wood", in de velden van het woud). De blauwe hemel was zichtbaar door ons lichtbeukvenster, en uit het grote raam aan het verre einde glimlachte de zon ons tegen de avond toe. O, mijne heren, het was werkelijk heerlijk om zo te aanbidden onder het gewelfde uitspansel, buiten het geluid van het stadsgegons, waar alles rondom bijdroeg tot stille gemeenschap met God. Die plek is nu gerooid, en de plaats van onze samenkomst is op enige afstand daarvan gekozen. Zij is van vrijwel dezelfde aard, alleen zijn mijn grensmuren van bosgroei verdwenen en hebben plaatsgemaakt voor een open uitgestrektheid van geploegde akkers. Alleen de pilaren en het dak van mijn tempel zijn gebleven, maar ik ben nog steeds blij om, zoals de druïden, onder de eikenbomen te aanbidden. Dit jaar had een duif haar nest vlak boven mijn hoofd gebouwd. Zij bleef heen en weer vliegen om haar jongen te voeden terwijl de preek voortging. Waarom niet? Waar zou zij meer thuis zijn dan waar de Heere van de liefde, de Vredevorst, werd aanbeden? Het is waar dat mijn gewelfde kathedraal niet waterdicht is en dat er ook andere buien dan die van genade op de gemeente zullen neerdalen. Maar dat heeft zijn voordelen, want het maakt ons des te dankbaarder wanneer de dag gunstig is, en de onzekerheid van het weer wekt een grote hoeveelheid ernstig gebed op.

Eens preekte ik in de open lucht in de hooitijd tijdens een hevige regenbui. De tekst was: "*Hij zal nederdalen als een regen op het nagras, als de druppelen, die de aarde bevochtigen*", en wij hadden zeker de zegen en niet alleen het ongemak. Ik was nat genoeg en mijn gemeente moet doorweekt zijn geweest, maar zij hielden stand. Ik heb nooit gehoord dat iemand er in zijn gezondheid slechter van werd, hoewel ik, God zij dank, wel heb gehoord van zielen die onder die preek tot Jezus zijn gebracht. Af en toe, en onder sterke opwinding, doen zulke dingen niemand kwaad. Maar wij mogen geen wonderen verwachten en ons ook niet roekeloos wagen aan een handelwijze die de zieken zou kunnen doden en bij de sterken de kiem van ziekte zou kunnen leggen. Ik herinner me goed dat ik tussen de kliffen van Cheddar preekte. Wat een prachtige positie! Wat een schoonheid en verhevenheid! Maar er was groot gevaar van vallende stukken steen, losgemaakt door de mensen die hoger op de klif zaten. Daarom zou ik die plek niet opnieuw kiezen. Wij moeten angstvallig plaatsen vermijden waar een ernstig ongeluk mogelijk zou zijn. Een gewond hoofd maakt niemand geschikt om te genieten van de schoonheden van de natuur of de vertroostingen van de genade. Toen ik een toespraak op die plaats besloot, riep ik die machtige rotsen aan als getuigen dat ik het evangelie aan de mensen had gepredikt, en om op de grote laatste dag een getuigenis tegen hen te zijn als zij de boodschap verwierpen. Pas onlangs hoorde ik van iemand voor wie die oproep door de Heilige Geest nuttig is gemaakt.

Kijk goed naar de grond die u kiest, of die niet moerassig is. Ik zie nooit graag een man tot aan zijn knieën in de modder wegzakken terwijl ik preek. Biezige plekken zijn vaak zo glad en groen dat wij ze kiezen zonder te merken dat zij gauw modderig worden en onze hoorders natte voeten bezorgen. Veroorzaak liever zelf ongemak dan dat u uw gehoor ongemak bezorgt: uw Meester zou het ook gedaan hebben. Zelfs in de straten van Londen is zorg voor het gemak van uw

hoorders een van de dingen die een menigte meer voor u innemen dan wat ook.

Mijd als uw ergste vijand de omgeving van de Normandische populier. Deze bomen veroorzaken een voortdurend gesis en geritsel, bijna als het geluid van de zee. Elk blad van sommige soorten populier is voortdurend in beweging, zoals de tong van Praatgraag. Het geluid lijkt misschien niet erg luid, maar het overstemt de beste stemmen. "*Het geruis van een gang in de toppen der moerbezienbomen*" is heel mooi, maar blijf uit de buurt van het lawaai van populieren en enkele andere bomen, anders zult u het ontgelden. Ik heb pijnlijke ervaring met deze ellende. De oude slang zelf scheen mij toe te sissen uit die onrustige takken.

Geoefende predikers willen de zon liefst niet recht in hun gezicht hebben, en ook hun hoorders willen zij niet op dezelfde manier hinderen. Daarom houden zij met dit punt rekening wanneer zij een dienst regelen. In Londen zien wij die lichtbron niet vaak genoeg om ons er veel zorgen over te maken.

Probeer niet tegen de wind in te preken, want dat is een nutteloze poging. U kunt uw stem met een geweldige inspanning een kleine afstand ver slingeren, maar zelfs de weinigen kunnen u niet goed verstaan. Ik raad u niet vaak aan te kijken uit welke hoek de wind waait, maar bij deze gelegenheid dring ik erop aan, anders zult u vergeefs arbeiden. Preek zo dat de wind uw stem naar de mensen draagt en haar niet in uw keel terugblaast, anders moet u uw eigen woorden opeten. Het is niet te zeggen hoe ver een man met de wind mee gehoord kan worden. In bepaalde luchtlagen en klimaten, zoals bijvoorbeeld in dat van Palestina, kunnen mensen over meerdere mijlen worden gehoord. En afzonderlijke zinnen van een bekende toespraak kunnen in Engeland over een grote afstand worden herkend. Maar ik zou ernstig aan een man twijfelen als hij beweerde dat hij een nieuwe zin op meer dan een mijl afstand verstond. Van Whitefield wordt gezegd dat hij op een mijl afstand werd gehoord, en mij is zelf verze-

kerd dat men mij op die afstand hoorde, maar ik ben daar enigszins sceptisch over.[2] Een halve mijl is toch zeker genoeg, zelfs met de wind mee. Maar zorg wel dat u de wind mee hebt, wilt u überhaupt gehoord worden. Op het platteland zou het gemakkelijk moeten zijn een geschikte plek om te preken te vinden. Een van de eerste dingen die een predikant moet doen als hij het College verlaat en zich in een landstadje of dorp vestigt, is beginnen met spreken in de open lucht. Hij zal over de positie meestal geen moeite hebben: het land ligt voor hem en hij kan naar eigen believen kiezen. Het marktkruis is een goed begin, daarna het uiteinde van een met armen volgepropte binnenplaats en vervolgens de lievelingshoek van de leeglopers van het dorp. De kraam van een marktventer is op zondagavond tijdens de dorpskermis een prima preekstoel, en een wagen doet goede dienst op het dorpsplein, of in een weide op enige afstand, tijdens de doordeweekse avonden van het dorpsfeest. Een uitstekende plaats voor een rede *al fresco* is het dorpsplein waar de oude iepen, lang geleden geveld, nog steeds in reserve liggen alsof zij bedoeld waren als zitplaatsen voor uw gemeente. Dat geldt ook voor het kerkhof bij het kerkgebouw, waar "de eenvoudige voorvaderen van het gehucht slapen". Wijd het aan de levenden toe en laat de mensen genieten van *Meditations among the Tombs*. Maak dus geen uitvluchten, maar ga meteen aan het werk.

In Londen of in een andere grote stad is het veel waard een open plek te vinden waar u het recht kunt krijgen om naar believen diensten te houden. Als u een stuk grond kunt vinden dat nog niet is bebouwd, en u kunt het gebruik ervan van de eigenaar krijgen totdat hij het bebouwt, dan is dat een grote aanwinst en een kleine uitgave voor omheining waard. Want dan bent u heer en meester, en zijn verstoorders indringers op verboden terrein. Ik veronderstel dat zo'n plek niet vaak te krijgen is, vooral niet voor mensen die geen geld hebben, maar het is het overwegen waard. Het is een groot voordeel wanneer uw plaats van aanbidding zelfs maar een kleine buitenruim-

te heeft, zoals bij Surrey Chapel, of op de trappen van het Tabernacle. Want daar bent u buiten het bereik van de bemoeienis van de politie of van dronken mannen. Als wij geen van die dingen hebben, moeten wij straathoeken, driehoekige pleintjes, rustige hoekjes en wijde ruimten vinden om het evangelie te verkondigen. Jaren geleden preekte ik voor enorme gemeenten in King Edward's Road in Hackney, dat toen nog open veld was, maar nu is er geen vrije meter meer over. Bij die gelegenheden was het gedrang gevaarlijk voor lijf en leden, en er scheen geen einde te komen aan de mensenmassa's. De helft van het aantal zou veiliger zijn geweest. Die open ruimte is verdwenen, en dat geldt ook voor de velden bij Brixton, waar het jaren geleden heerlijk was om de verzamelde menigten naar het woord te zien luisteren. Belast met de zeldzame moeite dat ik te veel mensen bij elkaar breng, ben ik genoodzaakt geweest deze oefeningen in Londen na te laten, maar niet doordat ik hun belang minder voel. Omdat het Tabernacle altijd vol is, heb ik thuis een zo grote gemeente als ik wens en preek ik alleen op het platteland buiten. Maar voor predikanten wier overdekte ruimte klein is en wier gemeente dun bezet is, is de open lucht het geneesmiddel, in Londen of in de provincie.

Bij het opbouwen van een nieuwe gemeente en bij zendingswerk zijn diensten in de open lucht een hoofdmiddel. Laat de mensen buiten luisteren, opdat zij straks binnen aanbidden. U hebt geen kansel nodig, een stoel doet het ook, of de stoeprand. Hoe minder vormelijkheid, hoe beter. Als u begint met alleen maar te praten tegen de twee of drie mensen om u heen, zonder te doen alsof u preekt, doet u het goed. Door een persoonlijk gesprek met één mens kan meer goed worden gedaan dan door een retorische toespraak tot vijftig. Belemmer niet opzettelijk het verkeer. Maar als de menigte aangroeit, ga dan niet uit pure schrik haastig weg: de politieman laat het u vroeg genoeg weten. U bent echter het meest nodig waar u geen gevaar loopt voorbijgangers te hinderen, maar veel eerder zelf gevaar loopt.

Ik bedoel die centrale binnenplaatsen en doodlopende stegen in onze grote steden, die buiten de route van het fatsoen liggen en aan niemand bekend zijn dan aan de politie, en aan hen vooral door builen en wonden. Men spreekt van het ontdekken van het binnenland van Afrika. Wij hebben ontdekkingsreizigers nodig voor Frying-pan Alley en Emerald-Island Court. De poolstreken zijn bijna even bereikbaar als Dobinson's Rents en Jack Ketch's Warren. Helden van het kruis, hier is een veld voor u, glorierijker dan de Cid ooit aanschouwde toen hij met zijn dappere rechterarm de heidense legers versloeg. "*Wie zal mij voeren in een vaste stad? Wie zal mij leiden tot in Edom?*" Wie zal ons in staat stellen deze achterbuurten en holen voor Jezus te winnen? Wie kan het doen, behalve de Heere? Soldaten van Christus die zich in deze streken wagen, moeten rekenen op een herleving van de gebruiken van de goede oude tijd, voor zover het stenen betreft. Ik heb meegemaakt dat er een bloempot 'per ongeluk' uit een bovenraam viel, in een opvallend schuine richting. Toch zullen wij, als wij geboren zijn om te verdrinken, niet door bloempotten worden gedood. Bij zo'n behandeling kan het verfrissend zijn te lezen wat Christopher Hopper onder soortgelijke omstandigheden meer dan honderd jaar geleden schreef: "Ik trok mij weinig aan van een beetje vuil, een paar rotte eieren, het geluid van een koehoorn, het lawaai van bellen of een paar sneeuwballen in het seizoen. Maar soms werd ik begroet met slagen, stenen, bakstenen en knuppels. Die vond ik niet prettig: ze waren niet aangenaam voor vlees en bloed. Ik verloor soms een beetje huid en één keer een beetje bloed, dat met een scherpe steen uit mijn voorhoofd werd getrokken. Ik droeg een paar dagen een pleister en schaamde mij niet: ik roemde in het kruis. En toen mijn geringe lijden overvloedig was ter wille van Christus, was mijn troost veel overvloediger. Ik ben nooit gelukkiger geweest in mijn eigen ziel, of meer gezegend in mijn arbeid."

Ik ben enigszins verheugd als ik hoor dat een broeder af en toe door de politie wordt opgesloten, want het doet hem goed, en het

doet ook de mensen goed. Het is een prachtig gezicht om de predikant van het evangelie door de dienaar van de wet te zien wegvoeren! Het wekt medeleven met hem op, en de volgende stap is medeleven met zijn boodschap. Velen die eerst geen belangstelling voor hem hadden, willen hem graag horen wanneer hem wordt bevolen op te houden, en nog meer wanneer hij naar het bureau wordt gebracht. De slechtste mensen hebben respect voor een man die in moeilijkheden komt om hen goed te doen. Als zij zien dat er onrechtvaardig verzet wordt opgewekt, raken zij erg ijverig in zijn verdediging.

Ik ben ervan overtuigd dat hoe meer er in Londen in de open lucht wordt gepreekt, hoe beter het is. Als het voor sommigen een plaag wordt, zal het voor anderen een zegen zijn, mits het goed gebeurt. Als het evangelie wordt gesproken en de geest van de prediker er een is van liefde en waarheid, kunnen de resultaten niet worden betwijfeld: het brood dat op het water is uitgeworpen, moet men "*vinden na vele dagen*". Het evangelie moet echter worden gepreekt op een manier die het aanhoren waard is, want louter lawaai maken is eerder een kwaad dan een voordeel. Ik ken een gezin dat bijna gek wordt van het afschuwelijke geschreeuw van eentonige vermaningen en het gebrul van "Veilig in de armen van Jezus" vlak bij hun deur, elke zondagmiddag, jaar in jaar uit. Het zijn ijverige christenen, die hun kwelgeesten graag zouden helpen als zij enige kans op nut zagen van het geweldige geschreeuw. Maar zij zien zelden een hoorder en denken niet dat wat er gezegd wordt enig goed zou doen als het al gehoord werd. Daarom klagen zij dat zij hun paar uur rust moeten missen omdat twee goede mannen het hun plicht vinden een luidruchtige maar volkomen nutteloze dienst te verrichten. Ik zag eens een man preken zonder andere hoorder dan een hond, die op zijn staart zat en heel eerbiedig opkeek terwijl zijn baas oreerde. Er stonden geen mensen aan de ramen en er liepen geen mensen voorbij, maar de broeder en zijn hond stonden op hun post, of de mensen nu wilden horen of het lieten. Ook liep ik eens langs een ijverige redenaar wiens hoed voor

hem op de grond lag, gevuld met papieren, en er was zelfs geen hond als gehoor, noch iemand binnen gehoorsafstand. Toch "verspilde hij zijn lieflijkheid aan de woestijnlucht". Ik hoop dat het zijn eigen gemoed verlichtte. Het moet werkelijk beschouwd worden als een wezenlijk onderdeel van een preek dat iemand haar hoort: het kan geen groot voordeel voor de wereld zijn dat er preken *in vacuo* worden gehouden.

Wat de stijl bij het preken buiten betreft: die moet beslist heel anders zijn dan veel van wat binnen heerst. Misschien zou een spreker die een stijl heeft verworven die volledig is aangepast aan een straatpubliek, er verstandig aan doen die mee naar binnen te nemen. Een groot deel van het preken kan worden omschreven als niets zeggen op uiterst langdurige wijze. Maar buiten wordt woordenrijkheid niet gewaardeerd: u moet iets zeggen en ermee ophouden, en dan iets meer zeggen, anders laten uw hoorders het u weten. "Kom op," roept een straatcriticus, "laat maar horen, ouwe jongen." Of er wordt opgemerkt: "Kom op, spuw het uit! Je kunt beter naar huis gaan en je les leren." "Maak het kort, ouwe jongen" is een heel gewone vermaning, en ik wou dat de gratis verstrekkers van dat advies het konden laten horen in Ebenezer en Zoar en enkele andere plaatsen die gewijd zijn aan langdradige redevoeringen. Waar die openhartige kritieken niet worden gebruikt, berispen de hoorders de breedsprakigheid door stilletjes weg te lopen. Heel onaangenaam is dat, uw gemeente te zien uiteengaan, maar het is een heel duidelijke wenk dat ook uw gedachten nogal verspreid zijn. Op straat moet een man zichzelf levend houden en veel voorbeelden en anekdotes gebruiken, en hier en daar een kostelijke opmerking strooien. Lang stilstaan bij een punt gaat nooit. Redeneringen moeten kort en duidelijk zijn en snel worden afgedaan. De rede mag niet gekunsteld of ingewikkeld zijn, en het tweede punt mag niet afhangen van het eerste, want het gehoor wisselt, en elk punt moet op zichzelf volledig zijn. De gedachtenketen moet in stukken worden gehaald en elke schakel moet worden omge-

smolten en tot kogels worden gegoten. U hebt niet zozeer Saladins sabel nodig om een mousseline zakdoek door te snijden, als wel de strijdbijl van Richard Leeuwenhart om een ijzeren staaf te breken. Kom meteen tot de kern en kom daar met al uw kracht.

Buiten zijn korte zinnen en korte gedachtegangen nodig. Lange alinea's en lange redeneringen kunnen beter voor andere gelegenheden worden bewaard. Bij rustige plattelandsmenigten heeft een welsprekend zwijgen, nu en dan ingelast, veel kracht: het geeft de mensen tijd om adem te halen en ook om na te denken. Probeer dat echter niet in een straat in Londen: u moet doorgaan, anders loopt iemand anders met uw gemeente weg. Bij een regelrechte veldpreek zijn pauzes heel doeltreffend en op verschillende manieren nuttig, zowel voor de spreker als voor de hoorders. Maar voor een voorbijgaand gezelschap dat niet gestemd is voor iets als aanbidding, is een snelle, korte, scherpe toespraak het meest geschikt. Op straat moet een man van begin tot eind intens zijn, en juist daarom moet hij beknopt en geconcentreerd zijn in zijn denken en uitdrukken. Het zou nooit gaan om te beginnen met: "Mijn tekst, beste vrienden, is een gedeelte uit het geïnspireerde woord, dat leerstukken van het uiterste belang bevat en ons op de duidelijkste wijze de waardevolste praktische onderwijzing voorhoudt. Ik nodig u uit tot uw zorgvuldige aandacht en tot de uitoefening van uw oprechtste oordeel terwijl wij het onder verschillende aspecten bezien en in verschillende lichten plaatsen, opdat wij zijn plaats in de analogie van het geloof kunnen waarnemen. In de exegese ervan zullen wij een arena vinden voor het gecultiveerde verstand en de verfijnde gevoeligheden. Zoals het murmelende beekje door de weiden kronkelt en de weilanden vruchtbaar maakt, zo stroomt een stroom van heilige waarheid door de merkwaardige woorden die nu voor ons liggen. Het zal goed voor ons zijn de kristallen stroom om te leiden naar het reservoir van onze overpeinzing, opdat wij de beker der wijsheid met de lippen der tevredenheid kunnen drinken." Mijne heren, is dat niet nogal bovengemid-

deld woordenspinsel, en is die kunst tegenwoordig niet algemeen in zwang? Als u naar de obelisk in Blackfriars Road gaat en op die manier praat, wordt u begroet met "Ga door, ouwe zeur," of "Is-ie niet prachtig? NOU MOE!" Een heel vulgaire jongeman roept: "Wat een mond voor een pieper!" en een ander roept op een toon van schijnbare plechtigheid: "AMEN!" Als u hun kaf geeft, geven zij het u graag terug in uw eigen schoot. "*Een goede, neergedrukte ... en overlopende maat*" zullen zij u toemeten. Schijn en vertoon vinden geen genade bij een straatmenigte. Maar heb iets te zeggen, kijk hen in het gezicht, zeg wat u bedoelt, zeg het eenvoudig, onbevreesd, ernstig en beleefd, en zij zullen u horen. Spreek nooit om de tijd te vullen of om uzelf te horen praten, anders krijgt u informatie over uw uiterlijk of uw manier van spreken die waarschijnlijk meer waar dan aangenaam is. "Hé," zegt er een, "zou die geen goede begrafenisondernemer zijn! Hij zou ze doen huilen." Dit was een compliment aan een zwaarmoedige broeder wiens toon uitgesproken begrafenisachtig is. "Hé, ouwe jongen," zei een criticus bij een andere gelegenheid, "ga jij maar even je keel smeren. Je moet je vreselijk droog voelen na zo te hebben doorgezaagd over helemaal niks." Ook dit was bijzonder passend voor een heel zware broeder over wie wij eerder hadden opgemerkt dat hij een goede martelaar zou zijn, want het was zeker dat hij goed zou branden, zo droog was hij. Het is jammer, heel jammer, dat zulke ruwe opmerkingen worden gemaakt. Maar er zit een snode trek in sommigen van ons, waardoor wij opmerken dat de vulgaire opmerkingen vaak heel waar zijn en "de natuur als het ware de spiegel voorhouden". Zoals een karikatuur u vaak een levendiger idee van een man geeft dan een foto zou doen, zo treffen deze ruwe menigtecritici een redenaar levensecht met hun overdreven afkeuring. De allerbeste spreker moet erop voorbereid zijn zijn deel van de straatgrappen te ontvangen en ze zo nodig terug te geven. Maar preutsheid, gemaaktheid, vormelijkheid, schijnheilige langdradigheid en de aanstellerij van superioriteit nodigen beledigende grappen uit en verdienen ze in aan-

zienlijke mate. Chadband of Stiggins in verschoten zwart, met geplakt haar en een enorme das, is een even natuurlijk voorwerp van spot als de heer Guido Fawkes zelf. Iemand die in eigen ogen heel groot is, wekt onmiddellijk tegenstand op, en het aanstellen van bovennatuurlijke heiligheid heeft hetzelfde effect. Hoe minder u op een dominee lijkt, hoe meer kans u hebt gehoord te worden. En als bekend is dat u predikant bent, doet u het des te beter naarmate u zich meer als een man laat zien. "Wat krijg je daarvoor, baas?" wordt zeker gevraagd als u een geestelijke lijkt, en het is goed hun meteen te vertellen dat dit extra is, dat u overwerk doet en dat er geen collecte komt. "U zou meer goed doen als u ons wat brood of een slokje bier gaf in plaats van die traktaatjes," wordt voortdurend opgemerkt, maar een mannelijke houding en de openhartige verklaring dat u geen loon zoekt maar hun welzijn, zullen dat afgezaagde bezwaar het zwijgen opleggen. De gebaren van de straatprediker moeten van de allerbeste soort zijn: volkomen natuurlijk en ongedwongen. Niemand mag op straat op een groteske manier gaan staan, anders verzwakt hij zichzelf en nodigt hij aanval uit. De straatprediker moet zijn eigen predikant niet nadoen, anders ziet de menigte de nabootsing heel snel door, als de broeder ergens bij huis in de buurt is. Hij moet evenmin een houding aannemen zoals kleine jongens doen die zeggen: "Mijn naam is Norval!" De stijve rechte houding met de regelmatige op-en-neerbeweging van arm en hand wordt te vaak gekozen. En nog sterker zou ik de gebaren van een wild razende krankzinnige veroordelen waar sommigen zo dol op zijn, die een kruising lijkt tussen Whitefield met beide armen in de lucht en Sint-Joris met beide voeten hevig bezig de draak te vertrappen. Sommige goede mannen zijn van nature grotesk, en anderen doen veel moeite om zichzelf zo te maken. De goddeloze Londenaars zeggen: "Wat een kuur!" Ik wou dat ik een kuur voor dat kwaad kende.

Alle maniertjes moeten worden vermeden. Tegenwoordig merk ik dat er niets kan gebeuren zonder een heel grote Bagster-bijbel met

een slappe kaft. Er schijnt een bijzondere bekoring in het grote formaat te zitten, hoewel er bijna een kinderwagentje nodig is om hem rond te duwen. Kies met zo'n Bijbel vol linten een plek in Seven Dials, naar het voorbeeld van een godgeleerde die door de heer McCree zo beeldend is beschreven. Neem uw hoed af, leg uw Bijbel erin en zet hem op de grond. Laat de vriendelijke vriend die u rechts nadert uw paraplu vasthouden. Zie hoe gretig de beste man daarvoor is! Is het niet aangenaam? Hij verzekert u dat hij nooit zo gelukkig is als wanneer hij goede mannen helpt goed te doen. Sluit nu uw ogen in gebed. Als uw gebed voorbij is, heeft iemand van de gelegenheid geprofiteerd. Waar is uw liefhebbende vriend die uw paraplu en uw gezangboek vasthield? Waar is die goed geborstelde hoed en die rechtzinnige Bagster? Waar? O, waar? De echo antwoordt: "Waar?"

De ramp die ik zo heb beschreven, wekt de gedachte dat een broeder u in uw eerste optreden beter kan vergezellen, zodat de een kan waken terwijl de ander bidt. Als een aantal vrienden met u meegaat en een kring om u vormt, is dat een grote aanwinst, en als zij kunnen zingen is het nog meer tot hulp. Het vriendelijke gezelschap zal anderen aantrekken, zal helpen de orde te bewaren en zal goede dienst bewijzen door preken in zang te laten klinken. Het is heel wenselijk om zo te spreken dat u gehoord wordt, maar voortdurend schreeuwen heeft geen zin. De beste straatprediking is niet die welke op het hoogste volume van uw stem wordt gedaan, want het moet onmogelijk zijn de juiste nadruk te leggen op treffende passages als u de hele tijd met al uw kracht schreeuwt. Als er geen hoorders dicht bij u zijn, en toch mensen aan de overkant van de weg blijven staan luisteren, zou het dan niet goed zijn over te steken en zo wat van de kracht te sparen die nu verspild wordt? Een rustige, doordringende, gesprekstoon lijkt het meest te treffen. Mensen schreeuwen en brullen niet wanneer zij in diepste ernst pleiten. Zij hebben dan doorgaans minder wind en wat meer regen: minder bombast en wat meer tranen. Voort, voort, voort met één eentonige schreeuw, en u vermoeit ie-

dereen en put uzelf uit. Wees dus nu verstandig, u die wilt slagen in het verkondigen van de boodschap van uw Meester onder de menigte, en gebruik uw stem zoals het gezond verstand dat voorschrijft.

In een traktaat dat is uitgegeven door dat voortreffelijke genootschap, "The Open Air Mission", lees ik het volgende:

Eigenschappen voor predikers in de open lucht

1. Een goede stem.
2. Natuurlijkheid van gedrag.
3. Zelfbeheersing.
4. Een goede kennis van de Schrift en van alledaagse dingen.
5. Het vermogen zich aan te passen aan elke gemeente.
6. Een goede gave om met voorbeelden te verduidelijken.
7. IJver, voorzichtigheid en gezond verstand.
8. Een groot, liefhebbend hart.
9. Oprecht geloof in alles wat hij zegt.
10. Volledige afhankelijkheid van de Heilige Geest voor succes.
11. Een nauwe wandel met God door gebed.
12. Een consequente wandel voor mensen door een heilig leven.

Als iemand al deze eigenschappen heeft, kan de Koningin hem maar beter meteen tot bisschop maken. Toch is er geen enkele van deze eigenschappen die goed gemist kan worden.

Onderbrekingen komen op de straten van Londen vrijwel zeker voor. Op bepaalde plaatsen gaat maandenlang alles goed, maar op andere posities begint het gevecht zodra de spreker zijn mond opent. Er zijn seizoenen van tegenstand: verschillende scholen van tegenstanders komen op en verdwijnen, en dienovereenkomstig is er wanorde of rust. De beste tact zal niet altijd baten om verstoring te voorkomen. Als mannen dronken zijn, valt er niet met hen te redeneren, en van woedende Ierse papisten kunnen wij ongeveer hetzelfde zeggen. Met zulke mensen is weinig te doen, tenzij de menigte om hen heen meewerkt, zoals zij vaak doet, om de dwarsligger te verwijde-

ren. Bepaalde personen zullen, als zij horen dat er gepreekt wordt, hoe dan ook onderbreken. Zij gaan er met opzet heen, en ook als zij telkens weer worden beantwoord, blijven zij volharden. Een vaste regel is altijd beleefd en goedgehumeurd te zijn, want als u boos of kwaad wordt, is het met u gedaan. Een andere regel is bij uw onderwerp te blijven en u nooit in zijkwesties te laten trekken. Predik Christus of niets: twist of bespreek niets, behalve met uw oog op het kruis. Als u even wordt weggedreven, wees dan altijd waakzaam om terug te komen op uw enige thema. Vertel hun het oude, oude verhaal, en als zij dat niet willen horen, ga dan verder. Wees echter behendig en vang hen met list. Zoek het ene doel langs vele wegen. Een beetje aangeboren vernuft is vaak het beste hulpmiddel en doet wonderen bij een menigte. Bonhomie is bij zulke gelegenheden het beste na de genade. Een broeder die ik ken bracht een woedende roomskatholiek tot zwijgen door hem zijn standplaats aan te bieden en hem te verzoeken te preken. De kameraden van de man spoorden hem voor de grap aan door te gaan, maar toen hij weigerde, werd de fabel van de hond in de kribbe verteld en verdween de verstoorder. Als het een echte scepticus is die u aanvalt, is het verstandig het debat zoveel mogelijk te mijden, of hem juist vragen te stellen, want uw taak is niet te redetwisten maar het evangelie te verkondigen. De heer John McGregor zegt: “Er zijn vele soorten sceptici. Sommigen stellen vragen om antwoorden te krijgen, en anderen leggen moeilijkheden voor om het volk in verwarring te brengen. Een eerlijke scepticus zei tegen mij in een menigte in Hyde Park: ‘Ik probeer al tien jaar te geloven, maar er is een tegenstrijdigheid waar ik niet overheen kom. Het is deze: ons wordt gezegd dat het boekdrukken nog geen vijfhonderd jaar geleden is uitgevonden, en toch dat de Bijbel vijfduizend jaar oud is, en ik kan voor mijn leven niet zien hoe dit kan.’ Nee! De menigte lachte niet om deze man. Heel weinig mensen in een menigte weten veel meer over de Bijbel dan hij. Maar hoe diep dronken zij een verslag van een half uur over de Schriftmanuscripten in, over hun bewa-

ring, hun vertalingen en versies, hun verspreiding en verzameling, hun vergelijking en overlevering en het overweldigende bewijs van hun echte waarheid!"

Ik herinner me een ongelovige op Kennington Common die heel doeltreffend werd tot zwijgen gebracht. Hij bleef de schoonheden van de natuur en de werken van de natuur ophemelen, tot de prediker hem vroeg of hij zo vriendelijk wilde zijn hun te vertellen wat de natuur was. Hij antwoordde dat "iedereen wist wat de natuur was". De prediker antwoordde: "Nou, dan is het des te gemakkelijker voor u om het ons te vertellen." "Wel, natuur, natuur," zei hij, "natuur, natuur is natuur." Natuurlijk lachte de menigte en zweeg de wijze man.

Onwetendheid, als zij verbonden is met een grove, praatzieke tong, moet worden tegemoetgetreden door haar genoeg touw te geven. Een kerel wilde weten "hoe Jakob wist dat Ezau hem haatte". Hij had die keer het verkeerde eind van de stok te pakken, en de prediker lichtte hem niet in. Anders had hij hem van munitie voorzien voor toekomstige ontmoetingen.

Onze taak is niet mensen van argumenten te voorzien door hun moeilijkheden mee te delen. Bij het beantwoorden daarvan hebben predikanten de opvattingen van ongelovigen wijder verspreid dan de ongelovigen zelf hadden kunnen doen. Ongelovigen "lezen slechts hun bot geworden pijlen bijeen en schieten ze opnieuw op het schild van de waarheid". Ons doel is niet hen te overwinnen in logische gevechten, maar hun zielen te redden. Echte moeilijkheden moeten wij trachten te beantwoorden, en daarom is een bekwame kennis van de bewijzen bijzonder wenselijk. Maar eerlijke tegenstanders spreekt men het best alleen, wanneer zij zich niet schamen toe te geven dat zij ongelijk hebben, en dat zouden wij in de menigte niet van hen kunnen verwachten. Christus moet worden gepredikt, of mensen nu in Hem willen geloven of niet. Onze eigen ervaring van Zijn macht om te redden zal onze beste redenering zijn, en ernst onze beste welsprekendheid. De gelegenheid zal vaak het meest passende woord

aan de hand doen, en wij kunnen ook terugvallen op de Heilige Geest, Die ons in dezelfde ure zal leren wat wij spreken moeten.

Het beroep van de spreker in de open lucht is even eervol als zwaar, even nuttig als vermoeiend. God alleen kan u erin staande houden, maar met Hem aan uw zijde hebt u niets te vrezen. Al stonden tienduizend rebellen voor u en een legioen duivels in elk van hen, dan hoeft u niet te beven. Meer is Hij Die voor u is dan allen die tegen u zijn.

> *"Door de hele hel weerstaan,*
> *werpen wij de hele hel omver;*
> *en terwijl wij hen overwinnen door het bloed van Jezus,*
> *gaan wij steeds uit om te overwinnen."*

---

2. Uit *Chambers' Book of Days* ontlenen wij de volgende aantekening: "Mevrouw Oliphant vermeldt in haar *Life of the Rev. Edward Irving* dat hij bij sommige gelegenheden duidelijk op een afstand van een halve mijl is gehoord. Er is echter beweerd dat Black John Russell uit Kilmarnock, die door Burns in weinig genadige bewoordingen is bezongen, op een afstand van een volle mijl is gehoord, hoewel misschien niet verstaanbaar. Het schijnt dat zelfs dit niet de uiterste grens van het verschijnsel is. Een briefschrijver in *Jameson's Journal* verklaarde in 1828 dat hij, aan de westkant van Dunfermline, een deel van een preek had opgevangen die op dat moment werd gehouden in een tent te Cairneyhill door dr. Black. Hij miste geen woord, 'hoewel de afstand ongeveer twee mijl moet zijn geweest'. De prediker is misschien zelden overtroffen in duidelijk spreken en een heldere stem, 'en de wind, die gestaag en matig was, kwam uit de richting van het geluid'."

Lezing 6

Houding, beweging en gebaar op de kansel

De onderwerpen van deze lezing zijn “Houding, gebaar en beweging bij het uitspreken van een preek.” Ik zal niet proberen een scherpe grens te trekken tussen het een en het ander. Daar is een bijzonder fijn onderscheidingsvermogen voor nodig, en eigenlijk kan het helemaal niet, want ze gaan vanzelf in elkaar over. Na een eerlijke poging bleek het mij onmogelijk om zelfs “houding” en “gebaar” in mijn eigen gedachten volkomen gescheiden te houden. Daarom heb ik ze maar laten samenvloeien. Ik hoop dat het resultaat toch niet verwarrend zal zijn.

De preek zelf is de hoofdzaak: de inhoud, het doel en de geest waarin ze aan de mensen wordt voorgelegd, de heilige zalving op de prediker en de goddelijke kracht die de waarheid op de hoorder toepast. Dit alles is oneindig veel belangrijker dan welke bijzonderheid van de voordracht ook. Houding en beweging zijn vergeleken daarmee kleine en onbeduidende zaken. Toch moet zelfs de sandaal van het standbeeld van Minerva zuiver worden uitgehouwen, en in de dienst van God moet ook het kleinste met heilige zorg worden behandeld. Het leven bestaat uit kleine gebeurtenissen, en of het slaagt, hangt vaak af van de aandacht voor kleinigheden. Kleine vliegen doen de zalf van de apotheker stinken, en kleine vossen verderven de wijngaarden. Daarom moeten kleine vliegen en kleine vossen uit onze bediening worden geweerd. Ongetwijfeld hebben fouten in een zo ondergeschikte zaak als de houding mensen bevooroordeeld gemaakt. Zo hebben ze de vrucht geschaad van bedieningen die anders heel

welkom waren geweest. Een man met meer dan gemiddelde gaven kan door belachelijke bewegingen naar de achterste rij worden verdrongen en daar blijven steken. Dat zou al heel jammer zijn als het maar om één geval ging, maar het valt te vrezen dat velen door dezelfde oorzaak schade lijden. Kleine eigenaardigheden en dwaasheden in manier en gebaar proberen verstandige mensen niet op te merken, maar het grote publiek ziet ze wel. De meeste hoorders richten hun ogen zelfs vooral op juist die dingen, en wie komt om te spotten, let op niets anders. Sommige mensen worden door de eigenaardigheden van bepaalde predikers afgestoten of juist vermaakt. Anderen zoeken een excuus om niet op te letten en grijpen dit handige excuus gretig aan. Er is geen enkele reden waarom wij mensen zouden helpen om ons eigen streven naar hun welzijn tegen te werken. Geen predikant zal willens en wetens een gewoonte aankweken die zijn pijlen bot maakt of ze van het doel doet afwijken. Omdat deze kleine dingen — beweging, houding en gebaar — dat gevolg kunnen hebben, zult u er meteen aandacht aan schenken.

Wij geven graag toe dat beweging bij het preken van ondergeschikt belang is. Sommigen die in de hoogste zin succes hebben gehad, waren vanuit het oogpunt van de redenaarskunst namelijk bijzonder gebrekkig. Op dit ogenblik is er in Boston in de Verenigde Staten een prediker van de allerhoogste kracht. Een welgezinde criticus schrijft over hem: “In de eerste zinnen bungelt de ene of de andere arm hulpeloos langs zijn zij, alsof die bestond uit losjes verbonden staartwervels. Al snel vertoont hij een uiterst innemende onhandigheid. Hij waggelt rond alsof elk been korter is dan het andere, en schudt onbeholpen nadrukkelijk met hoofd en schouders. Hij trekt op een volstrekt onmogelijke manier één wenkbrauw op. Niemand anders kan zo loensen.” Hier overwint de geest de stof, en maakt de voortreffelijkheid van het onderwijs de gebreken in de voordracht goed. Toch zou het beter zijn als zulke bezwaren er niet waren. Zijn gouden appelen niet des te aantrekkelijker in zilveren schalen? Waarom zou

krachtig onderwijs gepaard moeten gaan met waggelen en loensen? Toch is het duidelijk dat de juiste beweging op zijn zachtst gezegd niet noodzakelijk is voor succes. Homerus vond het volledig ontbreken van gebaren blijkbaar geen belemmering voor een uitzonderlijke spreekkracht. Hij schildert immers een van zijn grootste helden die gebaren helemaal afzweert, zij het niet zonder enige afkeuring van zijn gehoor.

> *Maar toen Ulysses opstond, diep in gedachten,*
> *sloeg hij zijn bescheiden ogen neer naar de grond;*
> *als een onbedreven of een stomme stond hij daar,*
> *hij hief zijn hoofd niet op en strekte zijn scepterhand niet uit.*
> *Maar wanneer hij spreekt, wat een welsprekendheid stroomt er dan!*
> *Zacht als de vlokken van neerdalende sneeuw*
> *vallen de rijke woorden, met ongedwongen kunst;*
> *smeltend vallen ze en zinken in het hart!*
> *Wij horen vol verwondering, en diep verrast*
> *weerleggen onze oren de afkeuring van onze ogen.*

Wij hoeven ook niet terug te gaan naar de oudheid om te bewijzen dat een uiterst rustige beweging samen kan gaan met de hoogste welsprekendheid, want uit de nieuwere tijd schieten ons verscheidene voorbeelden te binnen. Eén zal volstaan: onze eigen, buitengewoon begaafde Robert Hall had geen redenaarsgebaren en bewoog nauwelijks op de kansel. Alleen tilde hij af en toe zijn rechterhand op of wuifde ermee, en in zijn meest bewogen ogenblikken deed hij afwisselend een stap terug en een stap naar voren.

Het is voor u minder een plicht om de juiste kanselbeweging te verwerven dan om de verkeerde kwijt te raken. Als u tot roerloze paspoppen werd teruggebracht, zou dat beter zijn dan levendige en zelfs krachtige belichamingen van het groteske te zijn, zoals sommige van onze broeders zijn geweest. Sommige mannen vervallen geleidelijk in een manier van preken die op zelfmoord neerkomt, en het is werkelijk bijzonder zeldzaam dat iemand ontsnapt als hij zich een-

maal in de mazen van een kwalijk maniërisme heeft verstrikt. Niemand zegt hun iets over hun vreemde capriolen, en dus hebben ze er geen weet van. Het verbaast mij wel dat hun vrouwen hen thuis niet nadoen en hun die onhandigheid zo niet afleren door hen uit te lachen. Ik heb gehoord van een broeder die in zijn eerste jaren heel geliefd was, maar later ver achterop raakte in de wedloop, omdat hij geleidelijk in slechte gewoonten verviel. Hij sprak met een valse, zeurderige toon, nam hoogst merkwaardige houdingen aan en trok zulke buitengewone monden dat de mensen hem niet met genoegen konden aanhoren. Hij groeide uit tot een man om te achten en te eren, maar niet om naar te luisteren. Voortreffelijke christenen hebben gezegd dat ze niet wisten of ze moesten lachen of huilen als ze hem hoorden preken. De natuur dreef hen tot lachen, maar daarna voelden ze dat de genade hen tot huilen bewoog, als ze zagen hoe zo'n goed prediker door belachelijke aanstellerij volkomen werd bedorven. Als u er niet om geeft de juiste beweging aan te leren, wees dan ten minste wijs genoeg om het groteske en gekunstelde te mijden. Er ligt een wijd gebied tussen de modegek die zijn lokken krult en parfumeert en de man die zijn haar in klitten laat hangen als de manen van een wild dier. Wij zouden u nooit aanraden om houdingen voor de spiegel te oefenen, grote godgeleerden na te doen of de fijne heer te spelen. Maar anderzijds is het niet nodig om plat of belachelijk te zijn. Houdingen en standen zijn maar een klein deel van de kleding van een rede, en het wezen van de zaak zit niet in de kleding. Een man in grof fustein is "toch een man, ondanks dat alles". Zo kan ook een preek die vreemd wordt uitgesproken toch een goede preek zijn. Maar zoals niemand van u een armenpak zou willen dragen als hij betere kleren kon krijgen, zo moet u ook niet zo slordig zijn dat u de waarheid als een bedelares kleedt, terwijl u haar als een prinsendochter zou kunnen tooien.

Sommige mannen zijn van nature erg onhandig in hun gestalte en bewegingen. Ik veronderstel dat we dat moeten wijten aan wat een

plattelander hun “opvoeding” noemde. De gang van de boer is zwaar en sloffend. U kunt zien dat een omgeploegde akker zijn natuurlijke leefgebied is. Op de straatstenen of op het tapijt vertrouwt hij zijn voeten niet, maar door een modderig pad, met aan elke laars een muildierlast aarde, komt hij zonder moeite vooruit, al is het niet sierlijk. Sommige mannen hebben een plompheid en lompheid die in hun gestel zelf is ingebakken. U zou ze niet elegant kunnen maken, al stiet u ze in een mortier met een stamper, midden tussen het gestoten graan. De exercitiesergeant is op onze scholen van het grootste nut, en ouders die denken dat exercitie tijdverspilling is, vergissen zich deerlijk. Door goede exercitie krijgt het menselijk lichaam een welgevormdheid en handigheid, een algemene gepastheid van gestalte, die zelden op een andere manier wordt verworven. Drillen brengt de schouders van een man omlaag, houdt zijn armen van overmatig zwaaien af, zet zijn borst uit en laat hem zien wat hij met zijn handen moet doen. Kortom, het leert hem rechtop te lopen en zichzelf enigszins in model te brengen zonder dat hij daar bewust moeite voor doet. Zo’n moeite zou zijn onhandigheid immers onfeilbaar verraden. Heel geestelijke mensen zullen denken dat ik me met beuzelarijen bezighoud, maar dat doe ik werkelijk niet. Ik hoop dat de dag komt waarop het als een wezenlijk deel van de opvoeding wordt gezien om een jongeman te leren hoe hij zich moet dragen en zonder onhandigheid moet bewegen.

Het kan gebeuren dat onhandige gebaren voortkomen uit een zwakke stem en een zenuwachtig besef dat het op dat gebied aan kracht ontbreekt. Sommige uitstekende mannen die wij kennen, zijn zo bescheiden dat het schroomvalligheid wordt. Daardoor gaan ze aarzelend spreken en raken ze in hun optreden van slag. Misschien is daarvan geen opmerkelijker voorbeeld te noemen dan de overleden en geliefde dr. James Hamilton. Hij was de fraaiste en zuiverste van alle sprekers, maar met gebaren die in de hoogste mate pijnlijk waren. Zijn levensbeschrijver zegt: “Aan verstandelijke vermogens en

kennis bezat hij een grote rijkdom. Maar hij was veel minder begaafd in het vermogen om zijn gedachten uit te spreken met alle wisseling van toon en toonaard die hun aard vereiste, en toch zo dat hij in een groot gebouw volkomen verstaanbaar was. Op dit gebied voelde hij zich dan ook altijd gekweld door het besef dat hij tekortschoot bij zijn eigen ideaal. Het is zeker dat het gebrek aan stemkracht en aan beheersing van zijn intonatie veel afdeed aan de kracht en de populariteit van zijn prediking. In fijnheid van opvatting, in de gelukkige keuze van uitdrukkingen, in de beheersing van treffende en oorspronkelijke beeldspraak en in de gloed van evangelische ijver die alles doortrok, had hij weinig gelijken. Wat zijn openbare prediking betrof, verloren deze zeldzame eigenschappen echter de helft van hun kracht, omdat hij voortdurend gedwongen was zich met inspanning verstaanbaar te maken. Hij ging op zijn tenen staan en wierp zijn woorden bij handenvol uit, in de hoop dat ze de verre zijbeuken zouden bereiken. Als de spieren van zijn borst hem in staat hadden gesteld om stevig en ontspannen te staan, terwijl zijn lippen het werk van de uitspraak deden zonder de hulp van extra stoten uit overvolle longen, dan zou James Hamilton zeker door grotere menigten zijn gevolgd. Zijn boodschap zou dan toegang hebben gekregen tot een bredere en meer gevarieerde kring. Maar wij weten niet welk kwaad als tegenwicht met zo'n uiterlijk succes zou zijn meegekomen. Hoewel deze doorn in het vlees ondanks al zijn gebeden en moeite bleef, bleef toch ook de grote vergoeding: '*Mijn genade is u genoeg*; *want Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht*.' De talenten die de Heere goed vond hem te schenken, heeft hij met wonderbaarlijke vaardigheid en ijver in de dienst van de Gever besteed. En als sommige talenten werden onthouden, dan weet Hij Die ze onthield waarom. '*Hij heeft alles wel gedaan*.'" Met deze gedachte stemmen wij van harte in, maar het zou ons spijten als een jongeman zich zonder verzet bij een soortgelijk gebrek neerlegde en het aan de hand van de Heere toeschreef. Dr. Hamilton deed dat niet. Hij streefde ernstig naar het overwinnen van

zijn natuurlijke nadeel, en naar wij weten nam hij les bij meer dan één leraar in de voordrachtskunst. Hij zocht geen toevlucht in de uitvlucht van de luiaard, maar werkte hard om de moeilijkheid de baas te worden. Hij faalde alleen omdat het een lichamelijk gebrek was dat niet te verhelpen viel. Laten wij, waar we onhandigheid zien die duidelijk onvermijdelijk is, er weinig of geen aandacht aan schenken. Laten we er liever voor zorgen de broeder te prijzen omdat hij het onder die omstandigheden zo goed doet. Het is geen kleine prestatie als een godgeleerde het onbevallige van zijn uiterlijke mens bedekt met rijkdom van gedachten en gepastheid van taal, en zo de ziel over het lichaam laat zegevieren. Toch moeten wij, als wijzelf met een gebrek in onze manier van doen behept zijn, besluiten het te overwinnen, want het is geen onmogelijke taak. Edward Irving was een treffend voorbeeld van het vermogen van een mens om zichzelf op dit punt te verbeteren. In het begin was zijn manier van doen onhandig, gedwongen en onnatuurlijk. Maar door vlijtige oefening werden zijn houding en beweging treffende hulpmiddelen voor zijn welsprekendheid.

Kansels hebben veel op hun geweten, omdat ze mannen onhandig hebben gemaakt. Wat een vreselijke uitvindingen zijn het! Als wij ze eenmaal konden afschaffen, zouden wij van hen kunnen zeggen wat Jozua over Jericho zei: "*Vervloekt zij die man …, die zich opmaken en deze stad Jericho bouwen zal*". De ouderwetse kansel is voor de kerken namelijk een grotere vloek geweest dan op het eerste gezicht blijkt. Geen advocaat zou ooit een kansel opgaan om voor de rechtbank een zaak te bepleiten. Hoe zou hij kunnen verwachten te slagen als hij bijna tot aan zijn schouders levend begraven was? De cliënt zou verloren zijn als zijn pleitbezorger zo gevangen zat. Hoe mannelijk en gebiedend is de houding waarin Chrysostomus gewoonlijk wordt afgebeeld! Als men even zijn gewaden vergeet, voelt men dat zo'n natuurlijke houding veel beter past bij de verheven waarheid dan die van iemand die over een vel papier gebogen staat. Zo iemand kijkt

maar heel af en toe op, en laat dan niet meer zien dan zijn hoofd en schouders. Austin zegt in zijn *Chironomia*[3] terecht: "Vrijheid is ook nodig voor sierlijkheid van beweging. Geen gebaren kunnen sierlijk zijn die worden beperkt door uiterlijke omstandigheden of worden geremd door de geest. Als een man een vergadering zou moeten toespreken vanuit een nauw venster waardoor hij zijn armen en zijn hoofd niet naar buiten kon steken, zou hij tevergeefs proberen sierlijke gebaren te maken. Elke mindere mate van beperking moet naar verhouding schadelijk zijn voor de sierlijkheid. Zo schaadt de overvolle rechtszaal de beweging van de advocaat, en de dichte, met kussens beklede kansel, die vaak meer dan de helft van zijn gestalte aan het oog onttrekt, schaadt evenzeer de sierlijke beweging van de prediker." De overleden Thomas Binney kon een podium niet verdragen. Het was bekend dat hij gewaden en andere stoffen liet halen om over de leuningen van een open spreekgestoelte te hangen, als hij in zo'n gestoelte werd geplaatst. Dit moet alleen uit de macht van de gewoonte zijn voortgekomen, want het kan geen werkelijk voordeel opleveren om in een houten hok opgesloten te zitten. Dit gevoel zal de gesloten kansel ongetwijfeld nog een tijdje op zijn plaats houden. Maar in komende eeuwen zullen mensen in het feit dat ons heilige geloof de kansels heeft overleefd een argument vinden voor de goddelijkheid ervan.

Predikanten kunnen niet worden verweten dat ze onbeholpen houdingen en standen aannemen, als maar een heel klein deel van hun lichaam tijdens een rede te zien is. Als het de gewoonte was om te preken zoals Paulus in Athene, zouden de openbare sprekers voorbeelden van welvoeglijkheid worden. Maar als de gebruikelijke methode is gemodelleerd naar onze houtsnede van "De eerwaarde dr. Paulus preekt in Londen", kunnen wij ons niet verbazen dat het onbeholpene en het groteske welig tieren. Overigens is het boeiend om op te merken dat Rafaël in zijn weergave van Paulus in Athene klaarblijkelijk de uitspraak van de apostel in gedachten had: "*De God … woont*

niet in tempelen met handen gemaakt; en wordt ook van mensenhanden niet gediend". Daarom beeldt hij hem uit met opgeheven handen. Deze aanwijzing dank ik aan G. W. Hervey, M.A., die een uiterst bekwaam en veelomvattend "System of Rhetoric" heeft geschreven.[4]

Opmerkelijk zijn de vormen die kansels hebben aangenomen naar de grillen van menselijke verbeelding en dwaasheid. Twintig jaar geleden hadden ze waarschijnlijk hun dieptepunt bereikt. Wat ontwerp en bedoeling ervan kunnen zijn geweest, is moeilijk te raden. Een diepe houten kansel van het oude soort zou een predikant wel aan zijn sterfelijkheid kunnen herinneren, want hij is niets anders dan een rechtop gezette doodkist. Maar op welke redelijke grond begraven wij onze herders levend? Veel van deze bouwsels lijken op tonnen, andere hebben de vorm van eierdopjes en wijnglazen. Een derde soort was klaarblijkelijk gemodelleerd naar graankisten op vier poten, en een vierde soort kan alleen worden vergeleken met zwaluwnesten die tegen de muur zijn geplakt. Sommige zijn zo hoog dat wie erin staat duizelig wordt, als hij in de ontzaglijke diepte onder zich durft te turen. En wie lang naar de hooggezeten prediker opkijkt, krijgt er een stijve nek van. Hoog neergestreken in deze "schaapstorens" heb ik me gevoeld als een matroos in de top van de mast. Deze gruwelen zijn op zichzelf al een kwaad en brengen ook kwaad voort.

Nu ik het toch over kansels heb, wil ik een zijsprong maken en ten behoeve van diakenen en kerkvoogden opmerken dat ik op kansels vaak een allerafschuwelijkste gaslucht bemerk. Die komt klaarblijkelijk van lekkende gasleidingen en maakt een prediker gemakkelijk half dronken of misselijk. Deze kwelling zou ons bespaard moeten blijven. Ook wordt aan weerskanten van het hoofd van de predikant vaak vlak naast hem een grote lamp geplaatst, zodat al zijn bewegingen worden belemmerd en hij tussen twee vuren staat. Als er geklaagd wordt over de heethoofdigheid van onze predikanten, valt dat gemakkelijk te verklaren, want het toestel daarvoor is met grote zorg ingericht. Pas onlangs had ik op een avond het voorrecht, toen ik op de kansel ging

zitten, te voelen alsof iemand mij op mijn kruin sloeg. Toen ik opkeek, hing er recht boven mij een enorme argandbrander met een reflector om licht op mijn Bijbel te werpen. Dat was ongetwijfeld een bijzonder attente vinding, alleen was de uitvinder vergeten dat zijn branders een verschrikkelijke hitte op een gevoelig brein lieten neerdalen. Niemand verlangt ernaar om tijdens het preken een kunstmatige *coup de soleil* op te lopen. Als wij zo'n ramp moeten lijden, laat die ons dan overkomen tijdens onze vakantie, en dan door de zon zelf. Niemand die een kansel bouwt, lijkt eraan te denken dat de prediker een mens is met dezelfde gevoelens en zintuigen als andere mensen. De zitplaats waarop u af en toe moet rusten, is vaak niet meer dan een richel, en de deurknop prikt in uw onderrug. Als u opstaat en naar voren wilt komen, zit er vaak een merkwaardige zak van gutta-percha tussen u en uw kansel. Dit gummiachtige bergplaatsje is liefdadig bedoeld om bepaalde doven te helpen, die er, hoop ik, baat bij hebben. Dat zouden ze ook moeten hebben, want elk kwaad hoort een compenserende uitwerking te hebben. U kunt niet naar voren buigen zonder dit apparaat dicht te drukken. Zelf stop ik er meestal mijn zakdoek in. Daardoor halen de doven de uiteinden van de buizen uit hun oren en ontdekken ze dat ze mij zonder die buizen goed genoeg horen.

Niemand kent het ongemak van kansels, behalve de man die in heel veel kansels heeft gestaan en elke volgende slechter vond dan de vorige. Ze zijn meestal zo diep dat een kleine man zoals ik er nauwelijks overheen kan kijken. Als ik vraag om iets om op te staan, brengen ze mij een knielkussen. Denk eens aan een dienaar van het evangelie die zich al preekend op een knielkussen in evenwicht moet houden: een Boanerges en een Blondin in één persoon. Het is te veel gevraagd om tegelijk het evenwicht van onze geest en de balans van ons lichaam te bewaren. Het kantelen en omvallen van krukjes en knielkussens dat ik tijdens het preken heb moeten doorstaan, schiet mij nu weer te binnen en doet de pijnlijkste gewaarwordingen herleven.

Wij zouden toch voor zulke kleine ergernissen gespaard moeten blijven, want het kwaad ervan blijft zeker niet beperkt tot ons ongemak. Als dat zo was, zou het van geen belang zijn. Maar helaas, deze kleine dingen brengen de geest vaak uit zijn evenwicht, verbreken de samenhang van onze gedachten en verontrusten ons gemoed. Wij zouden boven zulke kleinigheden verheven moeten zijn, maar "*de geest is wel gewillig, maar het vlees is zwak*". Het is wonderlijk hoe de geest door de kleinste dingen wordt beïnvloed. Er is geen enkele noodzaak om onnodige oorzaken van ongemak in stand te houden. Het verhaal van Sydney Smith laat zien dat wij in onze beproeving niet alleen hebben gestaan. "Ik kan het niet verdragen", zei hij, "om op de echt rechtzinnige manier in mijn kansel te worden opgesloten, met mijn hoofd net boven de lessenaar uit. Ik wil neerkijken op mijn gemeente en erop los kunnen vuren. De gewone mensen zeggen dat ik een stoutmoedig prediker ben, want ik wil mijn armen vrij hebben en op de kansel kunnen bonzen. Om dat te bereiken had ik eens de koster opgedragen een stapel knielkussens voor mij op te bouwen om op te staan, en toen overkwam mij iets vreemds. Mijn tekst was: '*Twijfelmoedig, doch niet mismoedig; vervolgd, doch niet daarin verlaten; nedergeworpen, doch niet verdorven.*' Ik had deze woorden nauwelijks uitgesproken en wilde ze gaan toelichten, toen ik dat al in praktijk bracht, op een manier die ik helemaal niet had voorzien. Mijn bouwwerk van knielkussens bezweek plotseling. Ik viel naar beneden en kon maar met moeite voorkomen dat ik in de armen van mijn gemeente werd geslingerd. Die gedroeg zich, dat moet ik zeggen, heel goed en hervond haar ernst eerder dan ik had kunnen verwachten."

Maar ik moet terugkeren naar mijn onderwerp. Dat doe ik door te herhalen dat ik geloof dat de dichtgetimmerde kansels grotendeels verantwoordelijk zijn voor de onbeholpen houdingen die sommige van onze predikanten aannemen als ze uit hun kooien zijn en los op een podium staan. Ze weten niet wat ze met hun benen en armen moeten doen en voelen zich onhandig en blootgesteld. Daardoor ver-

vallen ze tot belachelijke houdingen. Wie gewend is geraakt zichzelf als een “levend borstbeeld” te beschouwen, voelt zich te lang geworden wanneer hij in zijn volle lengte moet verschijnen.

Ongetwijfeld worden velen door angst onhandig. Het is niet de aard van de man, en ook niet zijn kansel, maar zijn zenuwachtigheid die een vogelverschrikker van hem maakt. Voor sommigen vraagt het al grote moed om voor een gehoor te staan, en spreken is voor hen werkelijk een beproeving. Geen wonder dat hun houding gedwongen is, want ze trekken en trillen over hun hele lijf. Elke zenuw is in opwinding, en hun hele lichaam beeft van angst. Vooral weten ze niet wat ze met hun handen moeten doen, en ze bewegen ze rusteloos, onregelmatig en zonder betekenis. Als ze die langs hun zij konden vastbinden, zouden ze zich over de bevrijding verheugen. Een geestelijke van de Engelse staatskerk voert in zijn pleidooi voor het gebruik van een manuscript het opmerkelijke argument aan dat een zenuwachtig man zijn handen bezig houdt doordat hij de bladen van zijn preek moet omslaan. Zonder papier voor zich zou hij niet weten wat hij ermee moest doen. Geen ongeluk zonder een geluk, en het moet wel een heel slechte gewoonte zijn die niet enige verre en toevallige voordelen heeft. Voor zenuwachtigheid moet er echter een doeltreffender behandeling zijn. De prediker moet het kwaad proberen te overwinnen, in plaats van een manier te zoeken om de uiterlijke verschijnselen ervan te verbergen. Oefening is een groot geneesmiddel, en geloof in God is een nog krachtiger geneesmiddel. Als de predikant aan de mensen gewend raakt, staat hij ontspannen, omdat hij op zijn gemak is. Hij voelt zich thuis, en aan zijn handen of benen of enig ander deel van zijn lichaam denkt hij niet. Hij gaat met heel zijn hart aan het werk en neemt vanzelf de houdingen aan die voor een ernstig man het natuurlijkst zijn, en die zijn ook de meest gepaste. Ongezochte gebaren, waaraan u nooit een ogenblik hebt gedacht, zijn de allerbeste. Het hoogste resultaat van de kunst is de kunst te verbannen, zodat de man even vrij is om sierlijk te zijn als een ree op

de bergen. Soms kunnen eigenaardigheden in houding en gebaar ontstaan doordat het moeilijk is het volgende woord te vinden. Een Amerikaanse waarnemer zei enkele jaren geleden: "Het is soms boeiend om te zien op welke verschillende manieren verschillende mensen zich uit dezelfde verlegenheid redden. De heer Calhoun zit niet vaak om een woord verlegen, maar af en toe blijft er een bij het uitspreken in zijn keel steken, zoals Macbeths 'Amen'. In zo'n geval geeft hij een of twee geprikkelde rukken aan zijn boord en haalt hij zijn benige vingers door zijn lange grijze haar, tot het er weer van overeind staat. Als Webster naar een woord zoekt of in een zin verstrikt raakt, krabt hij bijna zonder uitzondering zorgvuldig de binnenhoek van zijn linkeroog met de ringvinger van zijn rechterhand. Lukt het zo niet, dan wrijft hij tamelijk fel over zijn neus met de gebogen knokkel van zijn duim. Als laatste redmiddel spert hij zijn knieën zo ver uit elkaar dat zijn benen op een ellips lijken. Dan steekt hij zijn handen diep in zijn zakken en werpt het bovenlijf met een ruk naar voren, en dan 'moet' het woord wel komen." Een man moet worden vergeven wat hij doet als hij in doodsnood verkeert. Maar het zou een grote winst zijn als hij nooit aan zulke verlegenheden leed en zo aan de verrenkingen die daaruit voortkomen ontsnapte.

Ook leidt de gewoonte sprekers vaak tot heel eigenaardige bewegingen, waaraan ze zo verknocht raken dat ze zonder die bewegingen niet kunnen spreken. Men ziet vaak dat iemand aan een knoop op de achterkant van zijn jas trekt of met zijn vingers draait, niet als deel van de redenaarskunst van de prediker, maar als een soort vrije begeleiding ervan. Addison vertelt in de *Spectator* een vermakelijk voorval van dit soort. "Ik herinner me dat ik als jonge man vaak in Westminster Hall kwam. Daar was een advocaat die nooit pleitte zonder een stuk pakgaren in zijn hand, dat hij de hele tijd dat hij sprak om een duim of vinger draaide. De grappenmakers van die tijd noemden het de draad van zijn betoog, want hij kon geen woord uitbrengen zonder. Een van zijn cliënten, die meer vrolijk dan wijs was, stal het hem

op een dag midden in zijn pleidooi. Maar hij had het beter kunnen laten, want hij verloor zijn zaak door zijn grap." Heren die tot nu toe vrij zijn van zulke kleine eigenaardigheden, moeten op hun hoede zijn dat ze er niet langzamerhand aan toegeven. Maar zolang het slechts kleinigheden zijn, die maar door weinigen worden opgemerkt en de inspanningen van de prediker niet schaden, hoeft er geen groot gewicht aan te worden gehecht.

De houding van de predikant moet natuurlijk zijn, maar zijn natuur mag niet van het grove soort zijn. Het moet een sierlijke, beschaafde natuur zijn. Hij moet vooral die standen vermijden die voor een spreker onnatuurlijk zijn, omdat ze de spraakorganen belemmeren of zijn longen beknellen. Hij moet zijn gezond verstand gebruiken en het zich niet moeilijk maken om te spreken door voorover te leunen over de Bijbel of de lessenaar. Voorover buigen alsof u vertrouwelijk spreekt tegen de mensen vlak onder u, kan af en toe worden geduld. Maar als vaste houding is het even schadelijk als onbevallig. Wie denkt eraan voorover te buigen als hij in de huiskamer spreekt? Wat een moordend werk zou het zijn om een lang gesprek te voeren terwijl u uw ademhalingsapparaat tegen de rand van een tafel drukt! Sta rechtop, zorg voor een vaste houding, en spreek dan als een man. Enkele sprekers vergissen zich zelfs in de andere richting en werpen hun hoofd ver achterover, alsof ze tot de engelen spraken of een handschrift op het plafond zagen. Ook dit komt voort uit het kwade. Tenzij een verheven uitroep dat een enkele keer vereist, moet men het beslist niet doen. John Wesley zegt terecht: "Het hoofd moet niet te hoog worden gehouden en ook niet boers te ver naar voren worden gestoken. Het moet ook niet neerhangen alsof het op de borst rust, en niet altijd naar de ene of de andere kant overhellen. Het moet bescheiden en betamelijk rechtop worden gehouden, in zijn natuurlijke staat en stand. Verder moet het niet onbeweeglijk worden gehouden als een standbeeld, maar ook niet voortdurend bewegen en heen en weer worden geworpen. Om beide uitersten te vermijden

moet het, al naar gelang de gelegenheid, zacht worden gedraaid, soms de ene kant op, soms de andere. Op andere ogenblikken moet het recht vooruit blijven kijken, naar het midden van het gehoor."

Te veel mannen nemen een slungelige houding aan. Ze hangen en liggen erbij alsof ze over de borstwering van een brug leunden en praatten met iemand beneden in een boot op de rivier. Wij gaan de kansel niet op om erbij te hangen en vrij en ongedwongen te lijken. We gaan erheen voor een heel ernstige zaak, en onze houding moet bij onze zending passen. Een eerbiedige en ernstige geest blijkt niet uit een lome hangerigheid of een achteloze slungeligheid. Er wordt gezegd dat bij de Grieken zelfs de ploegers en herders sierlijke houdingen aannemen zonder te beseffen dat ze dat doen. Ik denk dat het ook van de Italianen geldt. Overal waar ik een Romeinse man of vrouw heb gezien, zagen ze eruit als studies voor een kunstenaar, of ze nu op de Spaanse Trappen sliepen, op een brokstuk van de thermen van Caracalla zaten, een bundel op hun hoofd droegen of op een muildier reden. Toch is dit het laatste wat ooit bij hen opkomt. Die schilderachtige boeren hebben nooit les in gymnastiek gehad, en ze breken zich er het hoofd niet over hoe ze op de buitenlander overkomen. De zuivere natuur, bevrijd van aanstellerij, stijfheid en gekunsteldheid, maakt hun gewoonten sierlijk. Wij zouden dwaas zijn om Grieken of Italianen na te doen, behalve in hun vrijheid van alle nabootsing. Maar het zou goed zijn als wij hun ongedwongen en natuurlijke beweging konden overnemen. Er is geen reden waarom een christen een hansworst zou zijn, en er zijn heel veel redenen waarom een predikant geen lomperd zou mogen zijn. Rowland Hill zei dat hij niet inzag waarom de duivel de beste melodieën zou moeten hebben. Zo zie ook ik niet in waarom hij de sierlijkste sprekers zou moeten hebben!

Laten wij nu de houding verlaten en de beweging bij het preken nader bekijken. Ook dit is een ondergeschikt en toch belangrijk punt. Onze eerste opmerking is dat ze nooit overdreven mag zijn. In dit op-

zicht geldt: "*de lichamelijke oefening is tot weinig nut*". Wij kunnen niet gemakkelijk beoordelen wanneer beweging overdreven is, want wat bij de ene man overdreven zou zijn, kan bij een ander heel passend en juist zijn. Verschillende volken gebruiken verschillende bewegingen bij het spreken. Twee Engelsen praten heel rustig en bedaard met elkaar, vergeleken met een paar Fransen. Kijk naar onze Gallische buren. Zij praten met hun hele lichaam, ze halen hun schouders op, bewegen hun vingers en gebaren met grote heftigheid. Welnu, dan mogen wij een Franse predikant toestaan om bij het preken beweeglijker te zijn dan een Engelsman, omdat hij dat ook in het gewone spreken is. Ik weet niet zeker of een Franse godgeleerde dat in werkelijkheid is, maar als dat zo was, zou het door de nationale gewoonte te verklaren zijn. Als u en ik op de Parijse manier met elkaar spraken, zouden we spot opwekken. Op dezelfde manier zouden we datzelfde risico lopen als we op de kansel heftig en onstuimig werden. Want als Addison een autoriteit is, gebruiken Engelse redenaars minder gebaren dan die van andere landen. Zoals het met volken is, zo is het met mensen: sommigen gebaren van nature meer dan anderen. Als het werkelijk natuurlijk is, hebben we er weinig op aan te merken. Zo kunnen we bijvoorbeeld de wonderbaarlijke gebaren en wandelingen van John Gough niet afkeuren, want zonder die zou hij Gough niet zijn geweest. Ik vraag me af hoeveel mijlen hij tijdens een van zijn lezingen aflegt! Hebben wij hem niet de hellingen van een vulkaan zien beklimmen op jacht naar een luchtbel? Wat hadden wij medelijden met hem toen wij hem tot aan de enkels in de hete as zagen! Dan was hij weg, ver weg aan het andere eind van het podium in Exeter Hall, waar hij een glas water toesprak. Maar daar bleef hij maar even, en meteen stormde hij weer over de eksterogen van de broeders van de matigheidsbeweging op de eerste rij. Dit was voor John Gough goed genoeg. Maar als u, John Smith of John Brown, aan zulke wandelingen begint, zal men u al gauw vergelijken met de wandelende Jood, of met de ijsbeer in de dierentuin van Londen, die eeu-

wig heen en weer loopt in zijn hok. Maarten Luther sloeg zo hard met zijn vuist dat men in Eisenach een plank laat zien — ik meen een plank van drie duim dik — die hij brak toen hij op een tekst hamerde. Aan de waarheid van de legende is getwijfeld. Men heeft beweerd dat die fijne handen, die zo bekoorlijk op de gitaar konden spelen, nauwelijks zo ruw behandeld kunnen zijn. Maar als de hand een aanwijzing is voor het karakter van de eigenaar, kunnen wij het goed geloven, want kracht en tederheid waren in Luther wonderlijk verenigd. Er was veel fijnheid en gevoeligheid in Luthers geest, maar die verminderden zijn geweldige energie nooit. Ze vermeerderden die eerder. Het is helemaal niet moeilijk te geloven dat hij een plank kon verbrijzelen, als men ziet hoe hij op de paus insloeg. En toch kunnen we ons goed voorstellen dat hij de snaren van zijn gitaar met de hand van een meisje aanraakte. Zo kon ook David kunstig op de harp spelen, en toch werd door zijn armen een stalen boog verbroken. Van John Knox wordt gezegd dat hij eens zo zwak was dat u, voordat hij de kansel opging, zou verwachten dat hij flauw zou vallen. Maar zodra hij voor het gehoor stond, leek het alsof hij "*ding the pulpit in blads*" zou, wat vertaald betekent dat hij de kansel aan splinters zou slaan. Dat was klaarblijkelijk de stijl van de tijd waarin de protestanten voor hun bestaan vochten, en de paus met zijn priesters en de duivel met zijn engelen tot bijzondere woede waren opgewekt. Toch denk ik niet dat Melanchthon het nodig vond om zo geweldig te zijn, en Calvijn hamerde en hakte ook niet op dezelfde manier. In elk geval hoeft u niet te proberen planken van drie duim te breken, want er zou een spijker in kunnen zitten. U hoeft ook geen kansel aan "*blads*" te slaan, want dan zou u weleens zonder kansel kunnen komen te staan. Kom met kracht op de gewetens af en probeer harde harten te breken door de kracht van de Geest. Maar daar is geestelijke kracht voor nodig, want lichamelijke energie is niet "*een kracht Gods tot zaligheid*". Het is heel gemakkelijk om het zo te overdrijven dat u zichzelf belachelijk maakt. Misschien was het een scherp besef van dit

gevaar dat dr. Johnson ertoe bracht beweging helemaal te verbieden. Hij prees dr. Watts hoog, omdat "hij niet trachtte zijn welsprekendheid met enig gebaar te ondersteunen. Want aangezien lichamelijke bewegingen geen enkel verband hebben met theologische waarheid, zag hij niet in hoe ze die kracht konden bijzetten." De opmerking van de grote lexicograaf is onzin. Maar als ze gewichtig genoeg wordt gevonden om een prediker tot volstrekte roerloosheid terug te brengen, is dat nog beter dan overspannen poseren. Toen Nathan David toesprak, heeft hij zijn gelijkenis vermoedelijk heel rustig verteld. Toen het ogenblik kwam om te zeggen: "*Gij zijt die man!*", zal hij de koning diep ernstig hebben aangekeken. Maar jongere predikanten stellen zich voor dat de profeet midden in de zaal stapte, zijn rechtervoet vooruitzette, zijn vinger als een pistool tussen de koninklijke ogen richtte en met een harde stamp van zijn voet schreeuwde: "*GIJ ZIJT DIE MAN!*" Was het zo gegaan, dan valt te vrezen dat de koninklijke schuldige zijn gedachten van zichzelf had afgewend naar de waanzinnige profeet, en zijn wacht had geroepen om de zaal te ontruimen. Nathan was te diep en plechtig in ernst om onbetamelijk heftig te zijn. Als algemene regel mogen wij hier opmerken dat diep gevoel de manier van doen eerder dempt dan te heftig maakt. Wie de lucht slaat, brult, raast en stampt, bedoelt niets. En hoe meer een man werkelijk meent wat hij zegt, hoe minder platte heftigheid er zal zijn. John Wesley legt de prediker in zijn "Directions concerning Pronunciation and Gesture" te veel aan banden, wanneer hij zegt: "Hij mag nooit in zijn handen klappen of op de kansel bonzen. De handen moeten zelden hoger dan de ogen worden opgeheven." Maar waarschijnlijk had hij daarbij een flagrant geval van buitensporigheid op het oog. Hij heeft echter wel gelijk als hij zijn predikers waarschuwt dat "de handen niet voortdurend in beweging mogen zijn, want dit noemden de ouden het gebabbel van de handen."

Russell zegt heel wijs: "Ware heftigheid ontaardt nooit in geweld en geschreeuw. Ze is de kracht van bezieling, niet van razernij. Ze

openbaart zich niet in het gillen en schuimbekken, het stampen en de verwringingen van platte buitensporigheid. Ze is altijd mannelijk en edel, ook in haar hevigste opwinding. Ze verheft, ze verlaagt niet. Ze daalt nooit af tot de brullende stem, de grove keelklanken, de krijsende nadruk, de hysterische vervoering van toon, de dreigende houding en de gebalde vuist van buitensporige hartstocht."[5] Als uw preek een beetje nabootsende beweging van u lijkt te vragen, wees dan bijzonder waakzaam dat u niet te ver gaat, want dat kan gebeuren voordat u het beseft. Ik heb gehoord van een jonge godgeleerde die in een vermaning aan de onbekeerden uitriep: "Helaas, u sluit uw ogen voor het licht (hier sloot hij beide ogen), u stopt uw oren voor de waarheid (hier stak hij een vinger in elk oor), en u keert het heil de rug toe" (hier keerde hij de mensen zijn rug toe). Verbaast het u dat de mensen allemaal in lachen uitbarstten, toen ze een man zagen staan met zijn rug naar hen toe en zijn vingers in zijn oren? De beweging mocht passend zijn, maar ze was overdreven en had beter achterwege kunnen blijven. Een heftig gebaar zal, ook al prijzen sommigen het, anderen zeker van de komische kant treffen. Toen Burke in het Lagerhuis de dolk neersmeet om te laten zien dat Engelsen wapens maakten die tegen hun eigen landgenoten zouden worden gebruikt, was zijn gebaar naar mijn gevoel treffend en heel ter zake. En toch zei Sheridan: "De geachte afgevaardigde heeft ons het mes gebracht, maar waar is de vork?" En Gilray maakte er een boosaardige spotprent van. De risico's van te weinig beweging zijn zeker niet groot, maar u ziet duidelijk dat er in de andere richting grote gevaren zijn. Overdrijf de beweging daarom niet. Als u merkt dat u van nature heel energiek bent in uw voordracht, houd uw energie dan wat in. Zwaai wat minder met uw handen, sla wat barmhartiger op de Bijbel en neem het in het algemeen wat kalmer op. Misschien komt een man in zijn beweging het dichtst bij de gulden middenweg wanneer zijn manier van doen geen lof of afkeuring uitlokt, omdat ze zo volkomen één geheel vormt met de rede dat ze helemaal niet als afzonderlijk

onderdeel wordt opgemerkt. Beweging die opvallend de aandacht trekt, is waarschijnlijk buiten verhouding en overdreven. De heer Hall bracht eens een avond door bij mevrouw Hannah More, en zijn oordeel over haar manieren zou heel goed kunnen dienen als kritiek op de maniertjes van predikanten. “Niets opvallends, mevrouw, zeker niet. Haar manieren zijn te volmaakt correct om op te vallen. Opvallende manieren zijn slechte manieren, weet u, mevrouw. Zij is een volmaakte dame en vermijdt zorgvuldig de buitenissigheden waaruit opvallende manieren bestaan.”

In de tweede plaats moet beweging veelzeggend en passend zijn. Wij kunnen door beweging niet zoveel uitdrukken als door taal, maar enkele dingen kan men er zelfs krachtiger mee uitdrukken. Verontwaardigd een deur openen en erheen wijzen is net zo nadrukkelijk als de woorden: “Verlaat de kamer!” Weigeren iemand de hand te geven die hem zelf uitsteekt, is een heel duidelijke uiting van kwade wil. Het zal waarschijnlijk een blijvender bitterheid wekken dan de scherpste woorden. Het verzoek om over een bepaald onderwerp te zwijgen kan goed worden overgebracht door een vinger op de lippen te leggen. Een hoofdschudden drukt heel duidelijk afkeuring uit. Opgetrokken wenkbrauwen drukken krachtig verrassing uit, en elk deel van het gezicht heeft zijn eigen welsprekendheid van vreugde en verdriet. Wat een boekdelen kunnen worden samengebald in een schouderophalen, en wat een treurig onheil heeft datzelfde schouderophalen aangericht! Omdat gebaar en houding dus krachtig kunnen spreken, moeten wij ervoor zorgen dat ze ook juist spreken. Het gaat niet aan om de beroemde Griek na te doen die “O hemel!” riep en daarbij naar de aarde wees. Evenmin moet u stervende zwakte uitbeelden door op de lessenaar te bonzen. Zenuwachtige sprekers lijken met hun gebaren lukraak te schieten. U kunt hen hun handen zien wringen terwijl ze uitweiden over de vreugden van het geloof, of krampachtig de rand van de kansel zien grijpen terwijl ze de gelovige opwekken alle aardse dingen losjes vast te houden. Zelfs wanneer ze

niet langer schuchter zijn, slagen broeders er niet altijd in hun gebaren gelijk op te laten gaan met hun woorden. Men ziet mannen met neerdalende vuist uitvaren tegen juist de mensen die ze proberen te troosten. Ik hoop dat niemand van u zo dom zal zijn om zijn handen te vouwen terwijl hij zegt: "Het evangelie is niet bedoeld om tot enkelen beperkt te blijven. Het is ruim en breed van geest. Het opent zijn armen voor mensen van alle rangen en volken." Het zou een even grote misser zijn als u uw armen uitspreidde en riep: "Broeders, concentreer uw krachten! Verzamel ze, zoals een bevelhebber op de dag van de strijd zijn troepen verzamelt rond het koninklijke vaandel." Zet de gebaren nu eens op hun juiste plaats en zie hoe de geopende armen verspreiding kunnen uitdrukken, en de samengebrachte handen concentratie. Beweging en toon samen kunnen de betekenis van de woorden volkomen tegenspreken. De abbé Mullois vertelt over een boosaardige grappenmaker die een prediker de verschrikkelijke woorden "*Gaat weg van Mij, gij vervloekten*" op de vriendelijkste toon hoorde uitspreken. Hij wendde zich tot zijn buurman en zei: "Kom hier, jongen, laat me je omhelzen. Dat is wat de dominee zojuist heeft uitgedrukt." Dit is een treurige zaak, maar zeker geen ongewone. Hoeveel kracht kan de taal van de Schrift verliezen door de slechte voordracht van de prediker! De woorden die de Franse prediker zo slecht uitsprak, zijn verschrikkelijk. Dat voelde ik ook toen ik ze niet lang geleden in vreselijke ernst hoorde uitsissen door een krankzinnige, die meende een profeet te zijn die gezonden was om mij en mijn gemeente te vervloeken. "*Gaat weg van Mij, gij vervloekten*" kwam van zijn lippen als het rommelen van de donder, en het laatste woord leek zich in de ziel zelf vast te bijten, toen de fanaticus het met vlammend oog en uitgestrekte hand over de samenkomst slingerde.

Te veel sprekers lijken les te hebben gehad van Bendigo of een andere meester in de edele kunst van de zelfverdediging, want ze houden hun vuisten alsof ze klaar zijn voor een ronde. Het is niet prettig om broeders het evangelie van de vrede in die strijdlustige stijl te

zien prediken. Toch hoort men helemaal niet zelden van een evangelist die een vrije Christus preekt met gebalde vuist. Het is vermakelijk om hen in positie te zien gaan staan en te horen zeggen: "*Komt herwaarts tot Mij*", en dan, met een draai van beide vuisten: "*en Ik zal u — rust geven.*" Men moest zulke belachelijke voorstellingen liever niet oproepen, maar ze zijn meer dan eens opgeroepen door mannen die boven alles vurig verlangden hun hoorders aan betere dingen te laten denken. Heren, het verbaast mij helemaal niet dat u lacht. Maar het is oneindig veel beter dat u hier hartelijk om deze dwaasheden lacht dan dat uw mensen later om u lachen. Ik geef u geen denkbeeldige schets, maar een die ik zelf heb gezien, en ik vrees dat ik het nog eens zal zien. Als die onhandige handen eenmaal zijn bedwongen, worden ze onze beste bondgenoten. Wij kunnen er bijna net zo goed mee spreken als met onze tong, en er een soort stille muziek mee maken die de bekoring van onze woorden vergroot. Als u nog nooit Sir Charles Bell over "De hand" hebt gelezen, doe dat dan zeker, en let goed op de volgende passage: "Wij mogen niet nalaten te spreken over de hand als instrument van uitdrukking. Er zijn formele verhandelingen over geschreven. Maar als wij gedwongen waren naar autoriteiten te zoeken, zouden wij de grote schilders als getuigen kunnen aanvoeren. Zij hebben immers door de stand van de handen, in overeenstemming met de figuur, elk gevoel uitgedrukt. Wie kan bijvoorbeeld de welsprekendheid van de handen ontkennen in de Magdalena's van Guido, of hun uitdrukking in de cartons van Rafaël of in het Laatste Avondmaal van Leonardo da Vinci? Wij zien daar alles uitgedrukt wat de hand volgens Quintilianus kan uitdrukken. 'Want de andere delen van het lichaam', zegt hij, 'helpen de spreker, maar deze spreken, mag ik wel zeggen, zelf. Daarmee vragen wij, beloven wij, roepen wij aan, zenden wij weg, dreigen wij, smeken wij, wijzen wij af. Daarmee drukken wij vrees, vreugde en droefheid uit, onze twijfels, onze instemming en ons berouw. Wij tonen er matigheid of overvloed mee; wij geven er getal en tijd mee aan.'"

Het gezicht, en vooral de ogen, spelen een heel belangrijke rol in alle passende beweging. Het is erg jammer wanneer predikanten hun mensen niet kunnen aankijken. Het is vreemd om hen te horen pleiten met mensen die ze niet zien. Ze smeken hen op Jezus aan het kruis te zien! U vraagt zich af waar de zondaars zijn. De ogen van de prediker zijn op zijn boek gericht, of op het plafond, of in de lege ruimte. Het lijkt mij dat u uw ogen op de mensen moet richten wanneer u tot de vermaning komt. Er zijn gedeelten van een preek waarin de verhevenheid van de leer om een opgeheven blik kan vragen, en er zijn andere gedeelten waarin u uw ogen naar believen kunt laten dwalen. Maar als het ogenblik van het pleiten is gekomen, is het ongepast om ergens anders heen te kijken dan naar de mensen die u toespreekt. Broeders die dit nooit doen, verliezen een grote kracht. Toen dr. Wayland ziek was, schreef hij: "Of ik mijn vroegere gezondheid zal terugkrijgen, weet ik niet. Maar als het mij toch vergund wordt weer te preken, zal ik zeker doen wat in mijn vermogen ligt om te leren rechtstreeks tot mensen te preken, hen in het gezicht kijkend en niet naar het papier op de lessenaar."

Wie volmaakt wil zijn in houding en gebaar, moet zijn hele lichaam beheersen. In het ene geval zal de meest passende beweging die van zijn hoofd zijn, in een ander geval die van zijn handen, en in een derde die van alleen zijn romp. Quintilianus zegt: "Ook de zijden moeten hun deel hebben in het gebaar. Bovendien draagt de beweging van het hele lichaam veel bij aan het effect van de voordracht. Zozeer zelfs, dat Cicero van mening is dat men met de gebaren daarvan meer kan bereiken dan zelfs met de handen. Zo zegt hij in zijn werk *De Oratore*: 'Er zullen geen gekunstelde bewegingen van de vingers zijn, geen vingers die neerslaan op de afgemeten cadans van de taal. Maar hij zal gebaren maken met de bewegingen van zijn hele lichaam en de mannelijke buiging van zijn zij.'"

Ik zou de voorbeelden van wat ik met passende beweging bedoel kunnen vermenigvuldigen, maar deze moeten volstaan. Laat het ge-

baar overeenstemmen met de woorden en een soort doorlopend commentaar en praktische uitleg zijn bij wat u zegt. Hier moet ik even stoppen, in de hoop het onderwerp in mijn volgende lezing voort te zetten. Maar ik ben me er zo van bewust dat velen mijn onderwerp zo ondergeschikt zullen vinden dat het van geen enkel belang is, dat ik besluit met een voorbeeld van de zorgvuldigheid waarmee grote schilders op kleine bijzonderheden letten. Ik trek daar alleen deze conclusie uit: als zij zo aandachtig zijn voor kleine dingen, moeten wij dat veel meer zijn. Vigneul Marville zegt: "Toen ik in Rome was, zag ik vaak Claude, die toen werd begunstigd door de voornaamste personen van die stad. Ik ontmoette hem vaak aan de oevers van de Tiber, of dwalend in de omgeving van Rome, te midden van de eerbiedwaardige resten van de oudheid. Hij was toen al een oude man, maar toch heb ik hem van zijn wandeling zien terugkeren met zijn zakdoek vol mos, bloemen, stenen en dergelijke. Die wilde hij thuis bestuderen met de onvermoeibare aandacht die hem tot zo'n nauwkeurig navolger van de natuur maakte. Op een dag vroeg ik hem hoe hij, zelfs in Italië, onder de schilders zo'n uitzonderlijke naam had verworven. 'Ik spaar geen enkele moeite, zelfs niet bij de kleinste kleinigheden', was het bescheiden antwoord van dit eerbiedwaardige genie."

---

3. *Chironomia; or, a Treatise on Rhetorical Delivery*: omvattend vele voorschriften, zowel oude als nieuwe, voor de juiste regeling van de stem, het gelaat en het gebaar, en een nieuwe methode voor de notatie daarvan; toegelicht met vele figuren. Door de eerwaarde Gilbert Austin, A.M. Londen, 1806. [Kwarto.]

4. A *System of Christian Rhetoric for the Use of Preachers and other Speakers*. Door George Winfred Hervey, M.A. Houlston and Sons, 1873.

5. *Pulpit Elocution: comprising Remarks on the Effect of Manner in Public Discourse; the Elements of Elocution, applied to the reading of Scripture, Hymns, and Sermons; with observations on the Principles of Gesture; and a Selection of Exercises in Reading and Speaking*. Door William Russell, met een inleiding van Edwards A. Park, D.D., en Rev. Edward N. Kirk. Andover [U.S.A.]. 1853.

Lezing 7

Houding, gebaar en beweging (tweede lezing): voorbeelden uit de praktijk

Deze lezing begint bij het derde punt. U herinnert zich dat we gezegd hebben dat het gebaar niet overdreven mag zijn, en ten tweede dat het gepast moet zijn. Nu komt de derde regel: beweging en gebaar mogen nooit potsierlijk zijn. Dat is duidelijk genoeg, en ik zal hem alleen inscherpen door voorbeelden van het potsierlijke te geven. Zo kunt u niet alleen precies deze gevallen vermijden, maar ook alles wat erop lijkt. In alle eeuwen schijnen er heel veel belachelijke gebaren te zijn geweest. Bij een oude schrijver vind ik namelijk een lange lijst van zonderlinge gewoonten. Van sommige mag men hopen dat ze deze wereld hebben verlaten. Andere worden in zulke krachtige bewoordingen beschreven dat ze de werkelijkheid waarschijnlijk karikaturaal weergeven. Deze schrijver zegt: “Sommigen houden hun hoofd onbeweeglijk en opzij gedraaid, alsof het van hoorn was. Anderen staren zo ontzettend met hun ogen dat ze iedereen schrik lijken te willen aanjagen. Sommigen draaien voortdurend hun mond scheef en bewegen hun kin terwijl ze spreken, alsof ze al die tijd noten kraakten. Sommigen ademen, zoals de afvallige Julianus, hoon uit en tonen in hun gezicht minachting en onbeschaamdheid. Weer anderen spelen de verzonnen helden uit het treurspel na: ze gapen geweldig en sperren hun kaken zo wijd open alsof ze iedereen willen verslinden. Vooral wanneer ze van woede brullen, spuiten ze hun schuim in het rond en bedreigen ze u met samengetrokken wenkbrauwen en ogen als van Saturnus. Dezen maken, alsof ze een spelletje spelen, voortdu-

rend bewegingen met hun vingers en proberen door het buitensporige werk van hun handen bijna alle figuren van de wiskundigen in de lucht te vormen. Weer anderen hebben daarentegen handen die zo zwaar zijn en door angst zo vastgeklonken zitten, dat ze gemakkelijker balken zouden kunnen verplaatsen. Velen werken zo met hun ellebogen dat het duidelijk is dat ze vroeger zelf schoenmaker zijn geweest, of nooit in een ander gezelschap hebben verkeerd dan dat van schoenlappers. Sommigen bewegen hun lichaam zo onvast dat ze lijken te spreken vanuit een roeibootje. Weer anderen zijn zo lomp en onbehouwen in hun bewegingen dat u zou denken dat het zakken vlasafval zijn, beschilderd om op mensen te lijken. Ik heb er gezien die op het podium sprongen en bijna in de maat rondhuppelden, mannen die de volderdans vertoonden en, zoals de oude dichter zegt, hun geest uitdrukten met hun voeten. Maar wie is in kort bestek in staat alle fouten in het gebaar en alle ongerijmdheden van een slechte voordracht op te sommen?" Deze lijst zou de gretigste verzamelaar voor een gruwelkamer toch wel tevreden kunnen stellen, maar ze bevat nog niet de helft van wat in onze eigen tijd te zien is voor wie van de ene bijeenkomst naar de andere kan rondzwerven. Kinderen schijnen nooit door hun kattenkwaad heen te zijn. Zo lijken ook sprekers nooit aan het einde van hun zonderlinge gebaren te komen. Zelfs de besten vervallen er af en toe in.

De eerste soort van het potsierlijke gebaar kan de stijve worden genoemd, en die komt heel vaak voor. Mannen die deze gruwel vertonen, lijken geen buiging in hun lichaam te hebben en stijf te zijn in hun gewrichten. Hun armen en benen bewegen alsof ze op ijzeren scharnieren zitten en van uiterst hard metaal zijn gemaakt. Een houten ledenpop, zoals kunstenaars die gebruiken, zou hun ledematen zo recht en stijf goed kunnen weergeven. Maar ze zou niet de rukken laten zien waarmee die ledematen omhoog en omlaag worden geslingerd. Er is niets ronds in de bewegingen van deze broeders. Alles is hoekig, scherp, werktuiglijk. Als ik wat ik bedoel zou voordoen door

zelf hun rechthoekige houdingen aan te nemen, zou men kunnen denken dat ik meer dan één bijzonder bekwame predikant uit het noorden belachelijk maak. Omdat ik dat vrees, en bovendien grote eerbied voor deze broeders heb, durf ik niet in al te kleine bijzonderheden te treden. Toch is het denkbaar dat deze goede mannen zelf wel beseffen dat ze hun benen niet moeten neerzetten alsof ze bij een wasrek of een enorme tang horen, en dat hun armen niet volkomen stijf moeten zijn als pookijzers. Men heeft olie voor de gewrichten aangeraden, maar er lijkt een gebrek aan olie in de ledematen zelf te zijn. Die bewegen op en neer alsof ze bij een machine horen en niet bij een levend lichaam. Elke vorm van lichaamsbeweging zou zeker kunnen helpen om dit kwaad te genezen, dat bij sommige nog levende predikers bijna aan een misvorming grenst. Op het podium van Exeter Hall bezorgen heren die aan onnatuurlijke stijfheid lijden niet alleen de bekwame karikaturist stof. Helaas trekken ze door hun afschuwelijke bewegingen ook de aandacht van hun toehoorders weg van hun voortreffelijke toespraken. Bij een bepaalde gelegenheid hoorden wij vijf of zes opmerkingen over de onhandige houdingen van de doctor en slechts een of twee lofuitingen over zijn uitstekende toespraak. “Mensen moeten zulke kleinigheden niet opmerken,” zegt onze vriend Philo. Maar mensen merken zulke kleinigheden wel op, of ze dat nu behoren te doen of niet, en daarom is het goed ze niet te vertonen. Waarschijnlijk zullen sommige heel voortreffelijke mensen deze hele lezing beneden hun aandacht vinden en vinden dat ze naar twijfelachtige humor riekt. Dat kan ik niet helpen. Ik hecht weliswaar niet zoveel waarde aan het gebaar als Demosthenes, die het tot het eerste, het tweede en het derde punt van de redenaarskunst maakte, maar het staat vast dat veel goede spraak haar kracht verliest door de onhandige houding van de spreker. Als ik dat kwaad dus enigszins kan herstellen, wil ik graag de kritiek van mijn ernstiger broeders dragen. Het is mij diep ernst, hoe speels mijn opmerkingen ook mogen lijken. Deze dwaasheden zijn het best te treffen met de lichte pij-

len van de spot. Daarom gebruik ik die. Ik deel namelijk niet de mening van hen

> *"die menen dat alle deugd in ernst ligt*
> *en dat een glimlach een teken van verdorvenheid is."*

De tweede vorm van het potsierlijke lijkt op de eerste en kan het best onderscheiden worden als het regelmatige en werktuiglijke. In dit geval bewegen mannen zich niet als levende wezens met wil en verstand, maar als automaten die gemaakt zijn om voorgeschreven bewegingen op precieze tijdstippen uit te voeren. Achter het Tabernakel heeft een man boven zijn arbeidershuisje een soort windwijzer geplaatst in de vorm van een soldaatje. Dat tilt eerst de ene arm op en dan de andere, met een nogal gewichtig air. Het heeft me al vaak doen glimlachen, doordat het me onweerstaanbaar herinnert aan —, die beurtelings de ene en de andere arm omhoog rukt. Of als hij de ene arm stil laat liggen, hakt hij met de andere zo volhardend op en neer alsof hij door de wind of door een uurwerk wordt bewogen. Op en neer, op en neer gaat de hand, zonder naar rechts of naar links af te wijken. Elke andere beweging wordt volledig verworpen, behalve dit ene eentonige op en neer. Het maakt weinig uit hoe onberispelijk een beweging op zichzelf is. Ze wordt ondraaglijk als ze zonder verandering wordt volgehouden. Ludovicus Cresollius uit Bretagne (1620) spreekt in zijn verhandeling over de beweging en de uitspraak van een redenaar nogal scherp over een geleerde, verfijnde Parijse prediker. Die had zijn ergernis gewekt door de vermoeiende eentonigheid van zijn bewegingen. "Wanneer hij zich naar links keerde, sprak hij enkele woorden met een matig handgebaar. Dan boog hij naar rechts en speelde dezelfde rol opnieuw. Dan weer terug naar links, en meteen weer naar rechts. Op bijna gelijke en afgemeten tussenpozen werkte hij zich op tot zijn gebruikelijke gebaar en doorliep hij zijn ene soort beweging. U kon hem alleen vergelijken met de geblinddoekte Babylonische ossen die vooruitgaan en over hetzelfde pad weer terugkeren. Ik walgde er zo van dat ik mijn ogen sloot. Maar

zelfs toen kon ik de onaangename indruk van de manier van doen van de spreker niet van me afschudden."

De heersende stijl van het Lagerhuis bestaat, voor zover ik die in openbare vergaderingen heb gezien, uit een op-en-neergaande beweging van de rug en de hand. Men ziet het Lagerhuislid als het ware buigen voor de Speaker en het geachte huis, ongeveer zoals een kelner in een eethuis doet wanneer hij de bestelling voor een uitgebreid diner opneemt. "Ja, meneer," "Ja, meneer," "Ja, meneer," met een ruk tussen elke uitroep. Het grappige rijmpje met zijn korte regels brengt mij menig parlementair spreker voor de geest:

> *"Meneer Tattat,*
> *u moet niet kloppen*
> *uw argumenten plat*
> *op de kruin van andermans hoed."*

Dit is nauw verwant aan wat terecht de pompzwengelstijl is genoemd. Die is heel vaak te zien en bestaat uit een lange reeks rukken met de arm. Misschien zijn die bedoeld om de nadruk te vergroten, maar in werkelijkheid doen ze helemaal niets. Sprekers van deze soort doen ons denken aan Moores raadsel: "Waarom lijkt een pomp op Lord Castlereagh?"

> *"Omdat het een tenger houten ding is,*
> *die zijn onhandige arm op en neer laat zwaaien,*
> *en koeltjes spuit, en spuit, en blijft spuiten*
> *in één zwakke, waterige, eeuwige vloed."*

Af en toe ontmoet men een zaagachtige beweging, waarbij de arm om beurten langer en korter lijkt te worden. Deze beweging wordt tot in volmaaktheid uitgevoerd wanneer de redenaar over de leuning of over de voorkant van de kansel leunt en naar beneden toe op de mensen inzaagt, zoals de bovenzager aan een stuk hout werkt. Men vraagt zich af hoeveel planken een man in diezelfde tijd zou zagen als hij echt aan hout werkte in plaats van aan de lucht. Wij zijn dankbaar

voor bekeerde houtzagers, maar we hopen dat ze zich vrij zullen voelen hun zagen achter te laten.

Ongeveer hetzelfde kan worden gezegd van de talrijke hamerslagers die onder ons aan het werk zijn. Zij beuken en slaan er flink op los, tot verderf van de Bijbels en tot uitkloppen van de kanselkussens. De voorgangers van deze heren werden door Hudibras bezongen in de vaak aangehaalde regels: "En de kerkelijke preekstoeltrom
werd met de vuist geslagen in plaats van met een stok."

Hun enige gebaar is hameren, hameren, hameren, zonder zin of reden, of het onderwerp nu aangenaam is of aangrijpend. Zij prediken met betoning en kracht, maar de vertoning is altijd dezelfde. We durven niet te zeggen dat ze "*goddelooslijk met de vuist*" slaan, maar slaan doen ze zeker, en wel met grote kracht. Ze verkondigen "*de liefelijkheden van het Zevengesternte*" en het tedere lokken van de liefde met vuistslagen. En ze proberen u de schoonheid en de tederheid van hun onderwerp te laten voelen met de slagen van hun nooit rustende hamer.

Sommigen van hen zijn waarlijk saai genoeg en hameren niet eens met hartelijke overgave. Dan wordt het werk ondraaglijk. Men hoort graag een flink geluid, en men ziet graag een man met nadruk aan het hameren gaan, als het toch moet gebeuren. Maar de heer die wij in gedachten hebben, wordt zelden of nooit warm voor zijn werk en slaat alleen maar omdat het nu eenmaal zijn manier is.

> "*U hoort hem zijn zware voorhamer zwaaien*
> *met afgemeten, trage slag.*"

Als iemand dan toch moet slaan, laat hij het in ernst doen. Maar er is geen noodzaak om voortdurend te beuken. Er zijn betere manieren om een treffende prediker te worden dan het nadoen van de predikant over wie zijn voorzanger zei dat hij de ingewanden uit één Bijbel had geslagen en al ver was met een tweede. In bepaalde oude Latijnse handschriften van preken met aantekeningen in de kantlijn wordt de prediker aangeraden het kruisbeeld te schudden en op de kansel te

hameren als Satan zelf. Op die manier moest hij zijn gedachten verzamelen. Maar veel zou men niet geven voor gedachten die zo zijn verzameld. Hebben enkele vrienden van ons deze handschriften gezien en zijn ze verliefd geworden op de aanwijzingen? Het lijkt er wel op. Nu zouden het rukken, zagen, pompen en beuken alle verdraaglijk en zelfs gepast kunnen zijn als ze afgewisseld werden. Maar de voortdurende herhaling van één ervan wordt vermoeiend en zinloos. De mandarijnpoppetjes in een theewinkel, die steeds met hun hoofd knikken, en de wassen dames die in het raam van de kapper met gelijkmatige bewegingen ronddraaien, zijn geen geschikte voorbeelden voor mannen die het ernstige werk voor zich hebben om mensen te winnen voor genade en deugd. U moet zo oprecht, zo echt en zo diep ernstig zijn dat louter werktuiglijke bewegingen voor u onmogelijk zijn. Alles aan u moet dan leven, kracht, geconcentreerd vermogen en intense ijver verraden.

Een andere vorm van het potsierlijke kan terecht de zwoegende worden genoemd. Bepaalde broeders zullen in hun bediening nooit tekortschieten door gebrek aan lichamelijke inspanning. Wanneer ze het spreekgestoelte beklimmen, zijn ze op hard werken uit, en al gauw puffen en blazen ze alsof ze arbeiders zijn die per stuk werken. Ze beginnen aan een preek met het voornemen er stormenderhand doorheen te gaan en alles voor zich uit te drijven. Bij hen wordt "*het Koninkrijk der hemelen geweld aangedaan*" in nog een andere zin dan die de Schrift bedoelt. "Hoe gaat het met uw nieuwe predikant?" vroeg een belangstellende vriend aan een eenvoudige hoorder. "O," zei de man, "hij komt er wel, want hij valt de zonde aan alsof hij een os neerslaat." Een uitstekende zaak om in de geest te doen, maar niet om letterlijk uit te voeren. Wanneer ik wel eens hoorde van een wilde broeder die op een erg warme dag zijn boord en das afdeed, en zelfs zover ging dat hij zijn jas uittrok, dacht ik dat hij zich alleen maar in de toestand bracht die de redenaar van de spierkracht zich wenst. Hij beschouwt een preek immers kennelijk als een veldslag of een wor-

stelpartij. Een Ierse donderaar die ik ken, brak een stoel tijdens een tirade tegen het pausdom, en ik beefde ook voor de tafel. Een bekende toneelspeler, die laat in zijn leven bekeerd en prediker werd, sloeg herhaaldelijk met zijn wandelstok op de tafel of de vloer als hij warm werd in een toespraak. Hij heeft me doen wensen mijn oren te sluiten wanneer de scherpe tikken van zijn stok elkaar met grote snelheid en toenemende kracht opvolgden. Wat het bijzondere nut van het lawaai was, kon ik niet zeggen, want wij waren allemaal wakker en zijn stem was krachtig genoeg. Van de grote oude man nam men het echter niet kwalijk, want het paste bij de "verheven vervoering" van zijn geheel toegewijde geestdrift. Maar zo wenselijk was het lawaai nu ook weer niet dat het van ieder van ons in ruime mate gevraagd zou worden.

Zwoegend gebaar is vaak een overblijfsel van het vak dat de prediker vroeger uitoefende. Zoals een oude jager de honden niet helemaal kan vergeten, zo kan de goede man de gewoonten van de werkplaats niet van zich afschudden. Een broeder die wagenmaker is geweest, preekt altijd alsof hij wielen maakt. Als u de kunst van het wagenmaken verstaat, kunt u de meeste handelingen ervan in een van zijn levendigste toespraken terugzien. In een andere vriend herkent u de werktuigkundige, in een derde de kuiper, en in een vierde de kruidenier met zijn weegschaal. Een broeder die slager is geweest, zal ons vrijwel zeker laten zien hoe men een stier neerslaat, zodra hij ook maar enigszins op dreef raakt in zijn betoog. Terwijl ik de toespraak zag voortgaan van kracht tot kracht en de prediker warm zag worden voor zijn werk, heb ik bij mezelf gedacht: "Daar komt de slagersbijl, daar gaat de vette os, daar valt de prijsstier neer." Zulke herinneringen aan vroegere beroepen zijn nooit erg laakbaar, en altijd minder aanstootgevend dan de volstrekt onverontschuldigbare onhandigheid van heren die van jongs af in de hallen van de geleerdheid hebben gewoond. Die kunnen soms net zo hard zwoegen, maar met veel minder gelijkenis met nuttig werk. Ze slaan de lucht en werken zich uit de

naad om niets te doen. Heren van de universiteiten zijn vaak afschuwelijker in hun bewegingen dan gewone mensen. Misschien heeft hun opleiding hen het zelfvertrouwen ontnomen en hen des te zenuwachtiger en onhandiger gemaakt. Het is mij wel eens voorgekomen dat sommige sprekers zich verbeelden dat ze tapijten kloppen, of hout hakken, of worstvlees malen, of boter kneden, of hun vingers in de ogen van mensen steken. Och, konden ze zichzelf maar zien zoals anderen hen zien! Dan zouden ze misschien ophouden zo voor het publiek op te treden en hun lichamelijke oefening voor andere gelegenheden bewaren. Al met al geef ik de voorkeur aan de krachtige, zwoegende vertoningen boven de gemakkelijker en zelfs statige allures van bepaalde zelfingenomen praters. De een wrijft zijn handen tegen elkaar met overvloedige zelfvoldaanheid,

> *"wassend zijn handen met onzichtbare zeep*
> *in onwaarneembaar water,"*

en debiteert intussen de platste gemeenplaatsen met de houding van een man die Robert Hall of Chalmers overtreft. Een ander pauzeert en kijkt waardig om zich heen, alsof hij onschatbare inlichtingen heeft meegedeeld aan een hoogbevoorrecht gezelschap. Redelijkerwijs zou men van hen verwachten dat ze in hevige opwinding opstaan en hun overweldigend gevoel van verplichting uitspreken. Er is niets gezegd wat verder gaat dan louter schooljongenspraat. Maar de houding van waardigheid, de gezaghebbende houding, de toon zelf van de man tonen allemaal hoe volkomen tevreden hij is. Dit is geen zwoegend preken, maar het komt me te binnen om het te noemen, omdat het juist het tegenovergestelde is en zoveel meer te veroordelen. Enkele onnozelen laten zich ongetwijfeld imponeren en menen dat een man iets groots moet zeggen wanneer hij zich op een gewichtige manier uitdrukt. Maar verstandige mensen worden eerst vermaakt en daarna met afkeer vervuld door die gewichtige manier van doen, "*à la grand seigneur*". Een van de grote voordelen van onze opleiding op het College is de zekerheid dat een opgeblazen manier

van doen zeker getemperd zal worden door de beminnelijke ijver waarmee al onze studenten ervan genieten een broeder uit dit gevaar te redden. Veel windbuilen zijn in deze zaal ineengezakt onder uw zachtzinnige behandeling, en hopelijk worden ze nooit meer tot hun vroegere omvang opgeblazen. Er zijn in de bediening van alle kerken mensen die enorm gebaat zouden zijn bij een beetje van de heel openhartige, zo niet woeste kritiek die aanstormende redenaars van u hebben moeten verdragen. Ik zou willen dat elke predikant die zo'n leerzame marteling heeft gemist, een voldoende eerlijke vriend kon vinden om hem te wijzen op de zonderlinge gewoonten waarin hij ongemerkt vervallen kan zijn. Maar hier mogen we een andere zwoegende redenaar niet over het hoofd zien, die ons voor ogen staat. We noemen hem de perpetuum-mobile-prediker. Hij is louter beweging en heft zijn vinger op, of zwaait met zijn hand, of slaat met zijn handpalm bij elk woord. Geen ogenblik is hij in rust. Hij is zo gretig om nadrukkelijk te zijn, dat hij zijn doel volkomen mist. Waar elk woord door een gebaar wordt benadrukt, is immers niets meer nadrukkelijk. Deze broeder haalt de gedachten van de mensen weg van zijn woorden naar zijn bewegingen. Het oog voert de gedachten daadwerkelijk weg van het oor, en zo wordt het doel van de prediker een tweede keer gemist. Deze voortdurende beweging maakt sommige toehoorders erg onrustig en zenuwachtig, en geen wonder. Wie kan het immers verdragen al dat onophoudelijke kloppen, wijzen en zwaaien te zien? In het gebaar, evenals in al het andere, geldt: "*Uw bescheidenheid zij allen mensen bekend.*"

Zo heb ik drie soorten van het potsierlijke genoemd: het stijve, het werktuiglijke en het zwoegende. Ook heb ik kort het lui-waardige aangestipt. Ik besluit de lijst met nog twee andere soorten. Er is het krijgshaftige, dat genoeg aan het potsierlijke grenst om in deze categorie te worden geplaatst. Sommige predikers lijken elke keer dat ze voor een gemeente staan "*den goeden strijd des geloofs*" te strijden. Ze nemen een schermhouding aan en staan op hun hoede tegen een

denkbeeldige vijand, of ze vallen de onzichtbare tegenstander met grimmige vastberadenheid aan. Ze zouden niet woester kunnen kijken als ze aan het hoofd van een regiment ruiterij stonden. Ze zouden aan het einde van elk onderdeel van hun toespraak ook niet tevredener kunnen lijken als ze een reeks Waterloo's hadden uitgevochten. Ze draaien hun hoofd met een triomfantelijke blik opzij, alsof ze willen zeggen: "Die vijand heb ik verslagen, en we zullen niets meer van hem horen."

De laatste zonderlinge beweging die ik onder dit kopje zal plaatsen, is de ontijdige. In dit geval houden de handen geen tred met de lippen. De goede broeder loopt met zijn gebaren een beetje achter, en daardoor is de hele handeling in de war. In het begin kunt u de man helemaal niet doorgronden. Hij lijkt zonder rijm of reden te hakken en te bonken. Maar uiteindelijk merkt u dat zijn huidige gebaar volkomen past bij wat hij een paar seconden eerder zei. De uitwerking is uiterst vreemd. Wie de sleutel niet heeft, staat voor een raadsel, en wanneer het volledig begrepen wordt, verliest het niets van zijn zonderlingheid.

Naast deze zonderlinge gewoonten is er een soort beweging die, om de mildste term te gebruiken, volstrekt lelijk moet worden genoemd. Hiervoor is een podium "over het algemeen nodig", want een man kan zichzelf niet zo grondig belachelijk maken als hij in een kansel verborgen is. Een leuning vastgrijpen en lager en lager zakken tot u bijna de grond raakt, is uiterst belachelijk. Het mag een gepaste houding zijn als voorspel van een lenig gymnastisch kunststuk, maar als begeleiding van welsprekendheid is het monsterachtig. Toch heb ik het meer dan eens gezien. Het was moeilijk om aan mijn tekenaar de buitengewone houding duidelijk te maken. Maar de houtsnede kan helpen te laten zien wat bedoeld wordt, en ook om de houding in onbruik te laten raken. Een of twee broeders hebben zich op mijn podium op deze wonderlijke manier uitgeleefd. Het staat hun vrij dit opnieuw te doen, als ze bij het zien van zichzelf in deze ruwe schets de

houding indrukwekkend en gezagvol vinden. Het zou veel beter zijn voor zulke opmerkelijke vertoners als van hen werd gezegd wat van die grote Wesleyaan, Richard Watson, werd gezegd: "Hij stond kaarsrecht, en bijna alle beweging die hij gebruikte was een lichte beweging van de rechterhand, met af en toe een veelzeggend schudden van het hoofd." De gewoonte de schouders op te halen heeft over sommige predikers als een tiran geheerst. Een aantal mannen heeft van nature ronde schouders, en nog veel meer lijken vastbesloten zo over te komen. Wanneer ze iets gewichtigs te zeggen hebben, geven ze zichzelf namelijk ruggensteun door hun rug op te trekken. Een uitstekende prediker in Bristol, die onlangs is overleden, trok eerst de ene en dan de andere schouder op terwijl zijn grote gedachten zich naar buiten worstelden. En wanneer ze eindelijk uitgesproken werden, zag hij eruit als een gebochelde tot de inspanning voorbij was. Wat jammer dat zo'n gewoonte ingeworteld was geraakt! Hoe wenselijk is het te vermijden dat ze ontstaat! Quintilianus zegt: "Sommige mensen trekken hun schouders omhoog als ze spreken, maar dat is een fout in het gebaar. Demosthenes placht, om zichzelf ervan te genezen, op een smal spreekgestoelte te staan en te oefenen met een speer die boven zijn schouder hing. Als hij in het vuur van de voordracht deze fout niet vermeed, werd hij verbeterd doordat hij zich aan de punt bezeerde." Dit is een scherp geneesmiddel. Maar de winst zou een af en toe opgelopen wond waard zijn als mensen die het menselijk lichaam misvormen, zo van de fout konden worden genezen.

Bij een openbare bijeenkomst plaatste een heer, die zich heel erg op zijn gemak scheen te voelen en met veel gemoedelijke superioriteit sprak, bij een bepaalde gelegenheid zijn handen achter zich onder de panden van zijn jas. Zo sloeg hij een heel zonderling figuur, vooral voor wie vanaf het podium een zijaanzicht hadden. Naarmate de spreker bezielder werd, bewoog hij zijn panden steeds vaker. Dat deed de toeschouwer denken aan een kwikstaartje. Men moet het ge-

zien hebben om het te waarderen. Maar één vertoning is genoeg om elke verstandige man ervan te overtuigen dat een rok, hoe sierlijk ook, allerminst bijdraagt aan de ernst van de gelegenheid wanneer men de panden van dat kledingstuk aan het achterwerk van de redenaar ziet uitsteken. U hebt ook wel eens op vergaderingen de heer gezien die zijn handen op zijn heupen zet en eruitziet alsof hij de hele wereld trotseert, of alsof hij aanzienlijke pijn lijdt. Deze houding riekt veel meer naar Billingsgate en zijn visvrouwen dan naar heilige welsprekendheid. De armen "akimbo", geloof ik dat ze het noemen, en het geluid van het woord alleen al doet eerder aan het belachelijke denken dan aan het verhevene. We kunnen er voor een ogenblik best in vervallen, maar een toespraak in die houding houden is ongerijmd. Het is nog erger om met de handen in de broek te staan, zoals de mensen die men op Franse stations ziet. Zij steken hun handen waarschijnlijk in hun zakken omdat er verder niets in zit, en de natuur heeft een afkeer van een vacuüm. Een vinger even in de vestzak: daarvoor zal niemand worden berispt. Maar de handen in de broek steken is schandalig. Een man moet volkomen minachting voor zijn gehoor en voor zijn onderwerp hebben gevoeld voordat hij hiertoe kon komen. Heren, omdat u heren bent, zult u nooit voor deze gewoonte gewaarschuwd hoeven te worden, want u zult er niet toe afdalen. Af en toe kan iemand, voor een overdreven deftig en gemaakt gehoor, in de verleiding komen zijn dwaze deftigheid te schokken met een vrijheid en een ongedwongenheid die bedoeld is als protest van een kortaangebonden mannelijkheid. Maar een man het evangelie zien prediken met zijn handen in zijn zakken doet u niet denken aan een profeet of een apostel. Er zijn broeders die dit af en toe doen en het zich kunnen permitteren door hun algemene karaktersterkte. Juist dit zijn de mannen die zoiets niet zouden moeten doen, omdat hun voorbeeld krachtig is en zij enigszins verantwoordelijk zijn voor de zwakkelingen die hen nadoen.

Een andere onbetamelijke stijl is nauw verwant aan de vorige, al is ze niet helemaal zo bezwaarlijk. Ze is te zien bij openbare diners van gewone aard, waar witte vesten wat extra vertoon nodig hebben. Ze is ook te zien bij bijeenkomsten van arbeiders, waar een werkgever zijn mensen op een uitje heeft getrakteerd en antwoordt op de dronk op "de firma". Af en toe wordt ze vertoond op godsdienstige bijeenkomsten, waar de spreker een man van plaatselijk belang is en voelt dat hij heerser is over alles wat hij overziet. In dit geval worden de duimen in de armsgaten van het vest gestoken, en de spreker gooit zijn jas naar achteren en onthult het onderste deel van zijn vest. Ik heb dit de pinguïnstijl genoemd, en ik kan geen betere vergelijking vinden. Voor een lakei of koetsier op een avondpartij, of voor een lid van de Verenigde Orde van Zonderlinge Kerels, mag deze houding gepast en waardig zijn. Een eerbiedwaardige vader mag in die houding met zijn jongens en meisjes praten op een familiebijeenkomst. Maar voor een openbare spreker, en nog veel meer voor een predikant, is ze als algemene gewoonte even misplaatst als een houding maar kan zijn.

Een volle neef van deze mode is het vasthouden van de jas bij de kraag. De spreker lijkt het nodig te vinden zichzelf goed in de hand te houden. Sommigen grijpen stevig vast en laten dan de handen op en neer gaan alsof ze de jas op een nieuwe plaats dubbel willen vouwen of de kraag willen verlengen. Ze lijken aan de voorkant van hun jas te hangen als een man die zich aan twee touwen vastklampt. Men verbaast zich erover dat het kledingstuk niet in de nek splijt. Deze gewoonte voegt niets toe aan de kracht of de helderheid van de stijl van een spreker. De waarschijnlijke betekenis ervan is: "Ik voel me volkomen op mijn gemak en geniet enorm van het horen van mijn eigen stem."

Omdat het goed zou zijn zoveel mogelijk lelijkheden uit te roeien, zal ik zelfs die noemen die tamelijk zeldzaam zijn. Ik herinner me een bekwaam predikant die gewend was naar de palm van zijn linkerhand

te kijken, terwijl hij er met zijn rechter zijn gedachten uit leek te plukken. Indelingen, illustraties en treffende punten leken allemaal in zijn handpalm te groeien als zoveel bloemen. Hij scheen ze een voor een zorgvuldig met wortel en al op te nemen en aan de mensen te tonen. Het maakte weinig uit, want zijn gedachten waren van hoog gehalte, maar toch was het gebaar allerminst sierlijk. Een prediker van niet gering formaat placht zijn vuist naar zijn voorhoofd te heffen en zachtjes tegen zijn voorhoofd te tikken, alsof hij op de deur van het verstand moest kloppen om zijn gedachten wakker te maken. Ook dit was eigenaardiger dan krachtig. Met de wijsvinger van de rechterhand in de linkerhand wijzen alsof men er kleine gaatjes in boort, of de genoemde wijsvinger gebruiken alsof men in de lucht steekt, is een ander grillig gebaar dat zijn grappige kant heeft. De hand over het voorhoofd halen wanneer de gedachte diep is en het juiste woord niet gemakkelijk te vinden, is een heel natuurlijke beweging. Maar zich op het hoofd krabben is allerminst even raadzaam, hoewel het misschien net zo natuurlijk is. Ik heb dit laatste gebaar heel ver zien doorvoeren, maar ik ben er nooit verliefd op geworden.

Ik kan niet nalaten een toevallige potsierlijkheid te noemen die bijzonder vaak voorkomt. Sommige broeders verkondigen hun stellingen altijd met een uitgespreide hand, die ze op en neer blijven bewegen op het ritme van elke zin. Nu is dit gebaar op zijn manier uitstekend, als het niet te eentonig wordt volgehouden. Maar helaas is het aan ongelukjes onderhevig. Als de ernstige redenaar zijn hand omhoog en omlaag blijft bewegen, loopt hij groot gevaar vaak het beeld te vertonen dat mijn tekenaar heeft afgebeeld. Het gebaar grenst aan het symbolische, maar helaas is het symbool enigszins vulgair geworden. Het is omschreven als “de duim van de spot tegen de neus van de minachting zetten”. Sommige mannen plegen dit onbewust twintig keer tijdens een toespraak.

U hebt gelachen om deze portretten die ik tot uw stichting heb geschilderd. Pas op dat niemand om u hoeft te lachen omdat u in deze of soortgelijke ongerijmdheden van beweging vervalt.

Ik moet echter bekennen dat ik over geen van deze, noch over allemaal samen, zo slecht denk als over de overfijne stijl, die volkomen verachtelijk en afschuwelijk is. Ze is erger dan het gewone vulgaire, want ze is de essentie van vulgariteit, gekruid met gemaaktheid en airs van deftigheid. Rowland Hill schetste wat ik veroordeel in zijn portret van de heer Taplash. Het was natuurlijk vijftig jaar geleden een nauwkeuriger weergave wat de bijzonderheden betreft dan nu, maar in de hoofdtrekken is het nog steeds nauwkeurig genoeg: "De redenaar zou, als hij voor het eerst verscheen, opgepoetst en uitgedost zijn in de meest verfijnde stijl. Geen haar zou verkeerd zitten op zijn lege schedel, waaraan de kapper de hele zondagochtend zijn beroep had uitgeoefend, en die gepoederd was tot hij zo wit was als de gevallen sneeuw. Zo sierlijk opgetooid, en door een overvloed aan parfum ruikend als een civetkat, vulde hij de lucht met geur terwijl hij voorbijging. Dan zou hij met een heel verwaand sprongetje de kansel op stappen, alsof hij uit een hoedendoos stapte. Daar moest hij niet alleen zijn sierlijke voortbrengsel vertonen, maar ook zijn sierlijke zelf: zijn tere witte hand, die zijn diamanten ring toonde, terwijl zijn rijk geparfumeerde witte zakdoek werd ontvouwd en met opmerkelijke behendigheid en kunst werd gehanteerd. Zijn reukflesje werd vervolgens af en toe aan zijn neus gebracht, wat telkens weer gelegenheid gaf zijn schitterende ring te tonen. Nadat hij zo de gewichtige zaak van de zakdoek en het reukflesje had geregeld, moest hij vervolgens zijn lorgnet pakken, om het schone deel van zijn gehoor te verkennen. Met hen had hij de dag ervoor misschien galant omgegaan en hen vermaakt met zijn goedkope praat. En zodra hij hun oog kon vangen, schonk hij hun een gemaakte glimlach en een sierlijk knikje."

Dit is een scherpe prozaversie van Cowpers schets van zekere "boodschappers van genade" die "weer in zichzelf vervielen" wanneer de preek ten einde was. Heel kleine zelven moeten het geweest zijn.

> *"Nu komt de zakspiegel tevoorschijn. Eerst strijken we*
> *een wenkbrauw glad; vervolgens schikken we een loshangende lok;*
> *dan laten we ons, met een gebaar dat heel sierlijk wordt uitgevoerd,*
> *terugvallen in onze zitplaats, strekken een arm uit*
> *en leggen die met zachte zorg op gemak neer,*
> *de zakdoek in de hand laag neerhangend.*
> *De betere hand, drukker bezig, geeft de neus*
> *zijn bergamot, of helpt het behoeftige oog*
> *met een toneelkijker het bewegende tafereel te volgen*
> *en de langzaam wegtrekkende schonen te herkennen. —*
> *Dit nu is walgelijk en stoot mij meer af*
> *dan bij een kerkman slordige veronachtzaming*
> *en boerse ruwheid zou doen."*

"Boerse ruwheid" is heel verfrissend nadat men is vermoeid door leeghoofdige stijfheid. Cicero spoorde redenaars niet voor niets aan hun gebaren liever aan het leger of de worstelring te ontlenen dan aan de dansers met hun verwijfde precisie. Mannelijkheid moet nooit worden opgeofferd aan sierlijkheid. Onze arbeidersklassen zullen nooit zelfs maar tot het overwegen van de waarheid van het christendom gebracht worden door leraars die gesteven en gekunsteld zijn. De Britse arbeider bewondert mannelijkheid en luistert liever naar iemand die in een hartelijke, natuurlijke stijl spreekt. Arbeiders van alle volken zullen inderdaad eerder getroffen worden door een flinke onachtzaamheid dan door een fatterige zorg voor het persoonlijke uiterlijk. Het verhaal van de abbé Mullois is, vermoeden wij, slechts een van een talrijke klasse.[6] "Een bekeerde Parijse arbeider, een man met een eigenzinnig maar openhartig karakter, vol energie en geest, die vaak met groot succes had gesproken in de clubs van mannen uit zijn eigen stand, werd gevraagd door de prediker die hem tot God

had geleid, hem mee te delen door welk middel hij, die eens zo ver van de godsdienst vervreemd was geweest, uiteindelijk tot het geloof was teruggebracht. 'Dat u dat doet,' zei zijn ondervrager, 'kan nuttig voor me zijn bij mijn pogingen om anderen terug te winnen.' 'Liever niet,' antwoordde hij, 'want ik moet u eerlijk zeggen dat u in het geval niet erg op de voorgrond treedt.'

"'Maakt niet uit,' zei de ander, 'het zal niet de eerste keer zijn dat ik dezelfde opmerking hoor.'

"'Nu, als u het toch wilt horen, kan ik u in enkele woorden vertellen hoe het is gegaan. Een goede vrouw had me lastiggevallen om uw boekje te lezen — neemt u me de uitdrukking niet kwalijk, ik sprak in die tijd in die stijl. Toen ik enkele bladzijden had gelezen, was ik zo onder de indruk dat ik een sterk verlangen voelde u te zien. Men vertelde me dat u in een bepaalde kerk predikte, en ik ging naar u luisteren. Uw preek had enig verder effect op mij, maar, om eerlijk te zijn, heel weinig, naar verhouding eigenlijk helemaal geen. Wat veel meer voor mij deed, was uw open, eenvoudige en goedaardige manier, en vooral uw slecht gekamde haar. Ik heb altijd een afkeer gehad van die priesters wier hoofd doet denken aan dat van een kappersgezel. En ik zei bij mezelf: "Die man vergeet zichzelf omwille van ons, dus moeten wij ook iets voor hem doen." Daarop besloot ik u een bezoek te brengen, en u had me te pakken. Dat was het begin en het einde van de zaak.'"

Er zijn dwaze jongedames die in vervoering raken van een lieve jongeman wiens voornaamste gedachte zijn kostbare persoon is. Hopelijk worden zij met de dag minder. Maar verstandige mannen, en vooral de stevige arbeiders van onze grote steden, verafschuwen fatterigheid in een predikant volkomen. Overal waar u gemaaktheid ziet, vindt u meteen een scheidsmuur tussen die man en de nuchtere menigte. Weinig oren worden verrukt door de stemmen van pauwen.

Het is jammer dat we niet alle predikanten kunnen overhalen mannen te zijn, want het is moeilijk in te zien hoe ze anders echte man-

nen Gods kunnen zijn. Het is even te betreuren dat we predikers niet kunnen bewegen te spreken en gebaren te maken zoals andere verstandige mensen. Het is namelijk onmogelijk dat ze de massa's grijpen zolang ze dat niet doen. Alle vreemde elementen in houding, toon of kleding zijn barricades tussen ons en het volk. We moeten spreken als mannen als we mannen willen winnen. De recente herleving van de opschik in de Anglicaanse Kerk is om deze reden, en om veel ernstiger redenen, een stap in de verkeerde richting. Honderd jaar geleden was de opgedirktheid van de geestelijkheid ongeveer net zo opvallend als nu. Maar ze had geen leerstellige betekenis en was louter fatterigheid, als Lloyd in zijn *Metrical Plea for Curates* geloofd mag worden.

Hij haalt de rectors met veel hartelijkheid door het slijk en beschrijft onder andere een kerkelijke fat:

> *"Zie Nugoso! Wriemelend, schuifelend voort,*
> *een louter kerkpop, een automaat*
> *in het ambt: let op zijn trippelende, gemaniëreerde pas,*
> *de godsdienst schuimt en kleurt in zijn gezicht!*
> *Het is godsdienst van top tot teen!*
> *Maar modisten en kappers hebben het zo gemaakt.*
> *Het draagt godsdienst op de modieuze wijze,*
> *het borstelt, stijft, kamt die elke dag:*
> *zijn rechtzinnigheid ligt in uiterlijke dingen,*
> *in bevershoeden, soutanes, toga's, beffen, handschoenen en ringen:*
> *het toont zijn geleerdheid met zijn doctorskap*
> *en bewijst zijn goedheid, — omdat zijn kleren goed zijn."*

Deze voorliefde voor een fraaie uitdossing leidde tot een stijve gepastheid op de kansel. Men noemde het "waardigheid" en was er trots op. Gepastheid en welvoeglijkheid waren hun voornaamste zorg, en die werden vermengd met gewichtigdoenerij of dwaas aanstellerig geglimlach, naargelang de eigenaardigheden van het schepsel. Zo ging het door tot eerlijke mannen hun holle vertoningen moe

werden en zich van zulke gekunstelde bedieningen afkeerden. De predikers waren te veel bezig met gepast te zijn om zich druk te maken om nuttig te zijn. De gebaren die hun woorden wat begrijpelijker zouden hebben gemaakt, verwaardigden ze zich niet te gebruiken, want wat kon het gewone volk hun schelen? Als mensen met smaak tevreden waren, hadden ze alle beloning die ze verlangden, en intussen kwamen de menigten om bij gebrek aan kennis. God behoede ons voor fijne manieren en deftige gepastheid, als die de massa's vervreemd moeten houden van de openbare eredienst van God. In onze eigen tijd is deze walgelijke gemaaktheid, hopen wij, veel zeldzamer, maar ze bestaat nog steeds. Wij hadden de eer een predikant te kennen die niet kon preken zonder zijn zwarte glacéhandschoenen. Toen hij zich bij een bepaalde gelegenheid zonder die in een zekere kansel bevond, kwam hij ervoor naar beneden naar de consistorie. Helaas had een van de diakenen niet zijn eigen hoed, zoals hij bedoelde, maar die van de prediker mee naar zijn bank genomen. Terwijl men dit ontdekte, was de predikant in vreselijke paniek en riep: "Ik preek nooit zonder handschoenen. Ik kan het niet. Ik kan de kansel niet op voordat u ze gevonden hebt." Ik wou dat hij ze nooit gevonden had, want hij was meer geschikt om achter de toonbank van een stoffenwinkel te staan dan om de heilige lessenaar te bezetten. Slordigheid van welke soort ook moet bij een predikant worden vermeden. Maar mannelijkheid vervalt vaker in deze fout dan in het andere, verwijfde kwaad. Vermijd daarom met heel uw hart deze ergste dwaling. Cowper zegt:

> *"Ik verfoei in mijn ziel alle gemaaktheid,"*

en dat doet elk verstandig mens. Alle trucs en toneeleffecten zijn ondraaglijk wanneer de boodschap van de Heere moet worden overgebracht. Beter een gescheurde kleding en ruwe spraak, met een ongekunstelde, eerlijke manier, dan geestelijke pronkzucht. Veel beter is het elke regel van sierlijkheid te overtreden dan een loutere vertoner te zijn, een volleerd toneelspeler, een speler op een godsdienstig to-

neel. De karikaturist van twintig jaar geleden vereerde mij met de naam Brimstone (Zwavel) en plaatste naast mij een gemaakt glimlachende voordrachtskunstenaar die hij Treacle (Stroop) noemde. Ik was volkomen tevreden met mijn lot, maar dat had ik niet kunnen zeggen als ik door het begeleidende portret was voorgesteld. Melasse en andere suikerige zaken maken mij misselijk. Een fat op de kansel geeft mij het gevoel dat Jehu had toen hij het opgetooide hoofd en het geschilderde gezicht van Izebel zag en verontwaardigd riep: "*Stoot ze van boven neder.*"

Het zou mij erg verontrusten als mijn opmerkingen over potsierlijke bewegingen er ook maar één van u toe zouden brengen te gaan poseren en toneelspelen. Dat zou van de regen in de drup vluchten zijn. We hebben vermeld dat dr. Hamilton lessen nam bij een meester om van zijn gebrek af te komen. Maar het resultaat was klaarblijkelijk niet erg bemoedigend, en ik vrees ernstig dat professionele leraren meer fouten scheppen dan genezen. Misschien zal hetzelfde resultaat volgen uit mijn eigen amateuristische poging. Maar ik wil die tegenslag althans zoveel mogelijk voorkomen door ernstige waarschuwingen. Denk er niet aan hoe u zult gebaren wanneer u preekt, maar leer de kunst om het goede te doen zonder er ook maar enige gedachte aan te wijden.

Onze laatste regel is er een die alle andere samenvat: wees natuurlijk in uw bewegingen. Schuw zelfs de schijn van een ingestudeerd gebaar. Kunst is koud, alleen de natuur is warm. Laat de genade u vrijhouden van alle schijn, en wees in elke beweging en op elke plaats waarachtig, zelfs als men u ruw en onbeschaafd zou vinden. Uw manier van doen moet altijd uw eigen zijn. Ze mag nooit een gepolijste leugen zijn. En wat zijn het nadoen van deftigheid, het veinzen van hartstocht, het voorwenden van ontroering of het nabootsen van de voordrachtswijze van een ander anders dan een praktische leugen?

> "*Weg daarom met alle pose en gestaar*
> *en toneelmatig opschrikken, geoefend voor de spiegel!*"

Ons doel is de uitwassen van de ruwe natuur weg te nemen, niet kunstmatigheid en gemaaktheid voort te brengen. We willen de boom snoeien en hem allerminst in een vaste vorm knippen. We willen dat onze studenten over de beweging nadenken terwijl ze bij ons op het College zijn, zodat ze er later nooit aan hoeven te denken. De zaak is te onbeduidend om er in de werkelijke strijd van het predikantsleven wekelijks onderdeel van uw studie van te maken. U moet er nu aandacht aan besteden en er dan klaar mee zijn. U bent niet door God gezonden om glimlachjes te winnen, maar om zielen te winnen. Uw leraar is niet de dansmeester, maar de Heilige Geest. En uw kanselmanier is slechts een ogenblik van overweging waard, omdat ze uw succes kan hinderen doordat ze mensen opmerkingen over de prediker laat maken wanneer u al hun gedachten voor het onderwerp wilt hebben. Als de beste beweging dit effect had, zou ik u aansporen haar af te zweren. En als de slechtste gebaren zo'n uitkomst zouden voorkomen, zou ik u aanraden die te oefenen. Alles waar ik naar streef, is rustige, sierlijke, natuurlijke bewegingen te bepleiten, omdat die het minst waarschijnlijk worden opgemerkt. De hele zaak van de voordracht moet één geheel zijn. Alles moet harmoniëren: de gedachte, de geest, de taal, de toon en de beweging moeten uit één stuk zijn. Het geheel moet niet zijn om onszelf eer te winnen, maar tot eer van God en tot welzijn van mensen. Als dat zo is, hoeft u niet te vrezen dat u de regel over het natuurlijke overtreedt, want het zal niet bij u opkomen anders te zijn.

Toch heb ik nog één vrees, en die is deze: u kunt in een dwaze navolging vervallen van een bewonderde predikant, en dit zal u tot op zekere hoogte van het goede spoor afbrengen. Iedereens bewegingen moeten bij hemzelf passen en voortkomen uit zijn eigen persoonlijkheid. De stijl van dr. Goliath, die zes voet lang is, zal niet passen bij de gestalte en persoon van onze vriend Short, die een Zacheüs onder de predikers is. De achtenswaardige manier van doen van een bejaarde en vereerde predikant zal evenmin passen bij de jeugdige Apollos, die

nauwelijks de tienerleeftijd is ontgroeid. Ik heb gehoord dat een hele tijd lang een flink aantal jonge congregationalistische predikanten de voorganger van het Weigh House nadeed. Zo waren er overal kleine Binneys die de grote Thomas in alles kopieerden, behalve in zijn doordachte prediking. Er gaat een gerucht dat er een of twee jonge Spurgeons rondlopen. Als dat zo is, hoop ik dat het mijn eigen zonen betreft, die van geboorte recht hebben op de naam. Als iemand van u een loutere kopiist van mij wordt, zal ik u beschouwen als doornen in het vlees en u rekenen tot hen over wie Paulus zegt: "*gij verdraagt gaarne…*" Toch is het wijselijk gezegd dat elke beginner noodzakelijkerwijs een tijd lang kopiist moet zijn. De kunstenaar volgt zijn meester terwijl hij nog nauwelijks de grondbeginselen van de kunst heeft verworven, en misschien blijft hij zijn leven lang een schilder van de school waaraan hij zich eerst verbond. Maar naarmate hij bedreven wordt, ontwikkelt hij zijn eigen individualiteit, groeit hij uit tot een schilder met een eigen stijl, en is hij er beter en niet slechter aan toe dat hij zich in zijn eerste dagen tevreden aan de voeten van een meester heeft gezet. In de redenaarskunst is het noodzakelijkerwijs hetzelfde. Daarom is het misschien te veel gezegd dat u nooit iemand moet kopiëren. Maar het kan beter zijn u aan te sporen de beste bewegingen na te volgen die u kunt vinden, zodat uw eigen stijl goed gevormd wordt terwijl hij zich ontwikkelt. Corrigeer de invloed van één man door wat u aan voortreffelijkheid bij anderen ziet. Maar schep toch een eigen manier. Slaafse navolging is de praktijk van een aap. Maar een ander volgen waar hij juist leidt, en alleen daar, is de wijsheid van een verstandig man. Laat toch nooit een natuurlijke oorspronkelijkheid verloren gaan doordat u de beste modellen uit de oudheid of de meest gewaardeerde onder de modernen nabootst.

Tot besluit: laat mijn kritiek op diverse potsierlijke houdingen en bewegingen u niet op de kansel achtervolgen. Het is beter ze allemaal te begaan dan er bang voor te zijn, want dat zou u verkrampt en onhandig maken. Ga er kloek op af, of u nu blundert of niet. Een paar

fouten in deze zaak zijn lang niet zo erg als zenuwachtig zijn. Het kan zijn dat wat bij een ander excentriek zou zijn, bij u het meest gepast is. Neem daarom niemands uitspraak aan als geldend voor elk geval, of voor het uwe. Zie hoe John Knox is afgebeeld op de bekende gravure. Is zijn houding sierlijk? Misschien niet. Toch is ze precies zoals ze moet zijn, nietwaar? Kunt u er enige fout in vinden? Is ze niet Knox-achtig en vol kracht? Ze zou nog niet bij één op de vijftig mannen passen. Bij de meeste predikers zou ze gekunsteld lijken, maar bij de grote Hervormer is ze kenmerkend en komt ze overeen met zijn levenswerk. U moet de persoon, de tijden en zijn omgeving in gedachten houden. Dan blijkt de manier van doen een heldenprediker volkomen te passen, gezonden om het werk van een Elia te doen en zijn bestraffingen uit te spreken in de aanwezigheid van een pauselijk hof dat de hervormingen die hij eiste, haatte. Wees uzelf zoals hij zichzelf was. Wees uzelf, zelfs als u onbehouwen en onhandig zou zijn. Uw eigen kleren, al zijn ze van zelfgesponnen stof, zullen u beter passen dan die van een ander, al zijn ze van het beste laken gemaakt. U mag de kledingstijl van uw leraar volgen als u wilt, maar leen niet zijn jas. Wees tevreden met het dragen van een eigen jas. Wees bovenal zo vol van inhoud, zo vurig en zo genadig dat het volk er weinig om geeft hoe u het woord uitdeelt. Want als ze merken dat het vers uit de hemel komt, en het zoet en overvloedig vinden, zullen ze weinig acht slaan op de mand waarin u het hun brengt. Laat ze, als ze willen, zeggen: "*de tegenwoordigheid des lichaams is zwak*", maar bid dat ze mogen belijden dat uw getuigenis "*gewichtig en krachtig*" is. Maak uzelf "*aangenaam bij alle gewetens der mensen, in de tegenwoordigheid Gods*", en dan zal men zelden letten op louter "*de munte, en de dille*" van de houding.

Tijdens het voorbereiden van deze lezing kwam het bij me op een plaat te kopiëren die ik in Austins *Chironomia* vond, in de hoop dat ze jonge sprekers enige richting kan geven. Omdat mijn lezing vooral laat zien hoe het niet moet, kan dit een kleine hulp in positieve rich-

ting zijn. Natuurlijk raad ik niet aan dat er zoveel beweging wordt gebruikt bij het voordragen van dit ene stuk of van enig ander. Maar ik zou voorstellen dat elke houding afzonderlijk wordt overwogen. De meeste houdingen zijn natuurlijk, treffend en leerzaam. Ik bewonder ze niet allemaal, want ze zijn hier en daar een beetje geforceerd. Maar als geheel ken ik geen betere les in zo kort bestek, en omdat ze in verzen is, zullen de woorden gemakkelijker onthouden worden.

Aan het maken van deze platen en van de houtsneden in de vorige lezingen zijn aanzienlijke kosten verbonden geweest. Daarom is dit boekdeel met lezingen een paar bladzijden korter dan zijn voorganger. Maar de zorg om de zaak grondig te doen, ten bate van mijn jongere broeders, heeft mij ertoe gebracht op te nemen wat ik van harte hoop dat hun van enig bescheiden nut zal zijn. Vaak is een enkele wenk voldoende. Wijze mannen leren alles uit één voorbeeld, en ik vertrouw erop dat de volgende illustraties voor veel beginners genoeg zullen zijn om de sleutel te geven tot een juiste en sprekende houding en beweging.

---

6. M. l'abbé Isidore Mullois, in zijn werk *The Clergy and the Pulpit in their Relations to the People.*

Lezing 8

Vurige ernst: hoe zij verloren gaat en hoe wij haar behouden

Als mij werd gevraagd welke eigenschap bij een christelijke predikant het meest nodig is om met succes zielen voor Christus te winnen, zou ik antwoorden: "ernst". Vroeg men het mij een tweede of een derde keer, dan zou mijn antwoord niet anders luiden. Wat ik zelf heb waargenomen, dwingt mij tot de slotsom dat het werkelijke succes als regel evenredig is met de ernst van de prediker. Grote en kleine mannen slagen allebei als ze door en door levend zijn voor God, en ze mislukken als ze dat niet zijn. We kennen mannen van naam die een hoge reputatie hebben, die grote scharen trekken en veel bewondering oogsten. Toch staan ze als zielenwinners erg laag op de ladder. Voor alles wat zij op dat terrein bereiken, hadden ze evengoed docent anatomie of politiek redenaar kunnen zijn. Aan de andere kant hebben we anderen gezien die hen in begaafdheid evenaarden, maar zo bruikbaar waren bij de bekering van mensen dat hun kennis en gaven hun duidelijk niet in de weg hebben gestaan, integendeel. Door hun vurige en godvrezende gebruik van die gaven en door de zalving van de Heilige Geest hebben zij velen tot gerechtigheid gebracht. We hebben broeders gezien met heel geringe gaven die een vreselijk blok aan het been van hun gemeente waren. Ze bleken in hun werkkring zo onbekwaam als blinden in een sterrenwacht. Maar we kennen ook mannen van even geringe bekwaamheid van wie ieder "*een geweldig jager voor het aangezicht des* HEEREN" is. Door hun heilige kracht zijn veel harten voor de Heiland buitgemaakt. Ik schep vreugde in die uit-

spraak van M'Cheyne: "Niet zozeer grote talenten zegent God, als wel grote gelijkenis met Christus." In veel gevallen is het succes van een dienaar bijna helemaal terug te voeren op vurige ijver, op een verterende hartstocht voor zielen en op een gretige bezieling voor de zaak van God. Wij geloven dat mannen in de dienst van God in elk geval bloeien in dezelfde mate waarin hun hart brandt van heilige liefde, als de overige omstandigheden dezelfde zijn. "*De God, Die door vuur antwoorden zal, Die zal God zijn*"; en de man die de tong van vuur heeft, laat hém Gods dienaar zijn.

Broeders, u en ik moeten als predikers altijd ernstig zijn in ons werk op de preekstoel. Hier moeten wij ons inspannen om het hoogst mogelijke niveau te bereiken. Vaak heb ik tegen mijn broeders gezegd dat de preekstoel de Thermopylae van de christenheid is: daar wordt de strijd verloren of gewonnen. Ons grote zorgpunt moet zijn dat wij onze kracht op de preekstoel behouden. Die geestelijke uitkijktoren moeten wij bezetten met een wakker hart en een heldere geest, in volle kracht. Het baat ons niet om noeste herders te zijn als wij geen ernstige predikers zijn. Er zal ons heel wat vergeven worden op het stuk van pastoraal huisbezoek, als de zielen van het volk op de sabbatdag werkelijk gevoed worden. Maar gevoed moeten ze worden, en niets anders kan dat goedmaken. Het mislukken van de meeste predikanten die langzaam stroomafwaarts drijven, is terug te voeren op onbekwaamheid op de preekstoel. De eerste taak van een kapitein is dat hij weet hoe hij zijn schip moet besturen. Niets kan een tekort daaraan goedmaken. Zo moet ook onze preekstoel onze eerste zorg zijn, anders loopt alles mis. Honden vechten vaak omdat er te weinig botten zijn. Zo twisten gemeenten ook vaak omdat ze te weinig geestelijk voedsel krijgen om tevreden en vredig te blijven. De ogenschijnlijke aanleiding voor de ontevredenheid kan iets anders zijn. Maar negen van de tien keer ligt een tekort aan rantsoen ten grondslag aan de muiterijen die in onze kerken voorkomen. Mensen weten, net als alle andere schepselen, wanneer ze gevoed zijn. Na een maaltijd zijn

ze gewoonlijk goedgehumeurd. Zo vergeten onze hoorders, als ze in het huis van God komen en daar het brood van hun bescheiden deel krijgen, in de vreugde van het feestmaal heel wat grieven. Sturen we hen echter hongerig weg, dan zijn ze zo prikkelbaar als een berin die van jongen beroofd is.

Om aanvaardbaar te zijn, moeten wij ernstig zijn op het moment dat we werkelijk aan het preken zijn. Cecil heeft terecht gezegd dat de geest en de manier van een prediker vaak meer uitwerken dan zijn stof. Ik acht het uiterst laakbaar om met de lusteloze houding van die heren de preekstoel op te gaan, die er onderuitgezakt bij hangen en op het kussen leunen alsof ze eindelijk een rustig plekje hebben bereikt. Soms gaat iemand voor de mensen staan om alledaagse praatjes uit te delen die hem niets hebben gekost, alsof alles goed genoeg is voor een preek. Dat tast niet alleen de waardigheid van ons ambt aan, maar is ook aanstootgevend in de ogen van God. Wij moeten om onszelf ernstig zijn op de preekstoel, want we kunnen onze plaats als leiders in de gemeente van God niet lang behouden als we saai zijn. Bovendien moeten we om onze gemeenteleden en de bekeerden energiek zijn, want zijn wij niet ijverig, dan zijn zij het ook niet. Het ligt niet in de natuurlijke orde dat rivieren bergopwaarts stromen. Het gebeurt dan ook zelden dat de ijver van de kerkbank naar de preekstoel stijgt. Het is natuurlijk dat zij van ons naar onze hoorders toe stroomt. De preekstoel moet daarom hoog staan in gloed, als wij, onder God, ons volk vurig willen maken en houden. Wie onze bediening bijwoont, heeft in de week veel te doen. Velen hebben gezinszorgen en dragen zware persoonlijke lasten. Vaak komen ze koud en lusteloos de samenkomst binnen, met gedachten die kriskras dwalen. Het is onze taak die gedachten te nemen en in de smeltoven van onze eigen ernst te werpen. We moeten ze laten smelten door heilige overpeinzing en door intens pleiten, en ze uitgieten in de vorm van de waarheid. Een smid kan niets beginnen als zijn vuur is uitgegaan, en in dat opzicht is hij het beeld van een predikant. Als alle lichten in de

buitenwereld gedoofd zijn, moet de lamp die in het heiligdom brandt, nog onverminderd blijven schijnen. Voor dat vuur mag nooit de avondklok worden geluid. We moeten het volk beschouwen als het hout en het offer, na een tweede en een derde keer flink nat gemaakt door de zorgen van de week. Daarop moeten wij, zoals de profeet, het vuur uit de hemel af bidden. Een saaie predikant maakt een saai gehoor. U kunt niet verwachten dat de ambtsdragers en de leden van de gemeente per stoomtrein reizen als hun eigen gekozen herder nog steeds met de oude breedwielige wagen rijdt. Ieder van ons zou moeten zijn zoals die reformator, van wie wordt gezegd: "*Vividus vultus, vividi occuli, vividae manus, denique omnia vivida*". Ik zou dat vrij vertalen als: "een gelaat dat straalt van leven, ogen en handen vol leven, kortom een levendige prediker, door en door levend."

> "*Uw ziel moet overvloeien, wilt u*
> *de ziel van een ander bereiken;*
> *een overvloeiend hart is nodig*
> *om de lippen volle spraak te geven.*"

De wereld zal evengoed lijden als de kerk, als wij niet vurig zijn. We kunnen niet verwachten dat een evangelie zonder ernst enige machtige uitwerking heeft op de onbekeerden om ons heen. Een van de verontschuldigingen die het geweten van een goddeloos geslacht het meest in slaap sussen, is de halfhartigheid van de prediker. Ziet de zondaar de prediker knikkebollen terwijl hij spreekt over het komende oordeel, dan besluit hij dat het oordeel iets is waarover de prediker droomt. Hij neemt zich voor het allemaal als verzinsels te beschouwen. De hele buitenwereld loopt ernstig gevaar door de koelhartige prediker, want ze trekt dezelfde conclusie als de afzonderlijke zondaar. Ze volhardt in haar eigen lusteloosheid, geeft haar kracht aan haar eigen vergankelijke doelen en vindt zichzelf wijs dat ze dat doet. Hoe kan het anders? Als de profeet zijn hart achterlaat terwijl hij zegt te spreken in de naam van God, wat kan hij dan anders ver-

wachten dan dat de goddelozen om hem heen zich wijsmaken dat zijn boodschap niets voorstelt en zijn zending een poppenkast is?

Hoor hoe Whitefield preekte, en waag het nooit meer om lusteloos te zijn. Winter zegt van hem: "Soms weende hij hevig en was hij vaak zo overmand dat u een paar seconden dacht dat hij nooit zou herstellen. Als hij dan herstelde, had de natuur enige tijd nodig om tot rust te komen. Ik heb hem bijna nooit een preek zien afronden zonder dat hij min of meer weende. Zijn stem werd vaak onderbroken door zijn gemoedsbewegingen. Ik heb hem op de preekstoel horen zeggen: 'U verwijt mij dat ik schrei. Maar hoe kan ik dat laten, als u zelf niet schreit, hoewel uw eigen onsterfelijke zielen op de rand van het verderf staan? En, voor zover ik weet, hoort u misschien uw laatste preek en krijgt u nooit meer de gelegenheid dat Christus u wordt aangeboden?'"

Ernst op de preekstoel moet echt zijn. Ze mag niet worden nagebootst. We hebben gezien hoe ze werd nagemaakt, maar iedereen met een greintje verstand doorzag de misleiding. Met de voet stampen, op de kansel slaan, zweten, schreeuwen, brullen, de aandoenlijke gedeelten uit andermans preken citeren of uit een betraand oog opzettelijk tranen laten vloeien: niets daarvan kan echte zielsangst en echte tederheid van geest vervangen. Het beste toneelspel blijft toneelspel. Wie alleen naar de schijn kijkt, kan er plezier in hebben, maar liefhebbers van de werkelijkheid walgen ervan. Wat een aanmatiging, wat een huichelarij is het om met een kundig gebruik van de stem de hartstocht na te bootsen die het echte werk van de Heilige Geest is! Laten louter toneelspelers oppassen dat zij zich door hun theatrale vertoon niet bezondigen aan de Heilige Geest. We moeten ernstig zijn op de preekstoel omdat we overal ernstig zijn. We moeten in onze toespraken laaien omdat we voortdurend in vuur en vlam staan. IJver die wordt opgespaard om alleen bij grote gelegenheden te worden losgelaten, is een gas dat eens zijn eigenaar zal vernietigen. In het huis van de Heere mag niets anders verschijnen dan de

waarheid. Alle gemaaktheid is vreemd vuur en wekt de verontwaardiging op van de God van de waarheid. Wees ernstig, en u zult ernstig lijken. Een brandend hart vindt vanzelf een vlammende tong. Gespeelde ernst is een van de verachtelijkste kunstgrepen om gunst van het publiek te winnen. Laten we alleen al de gedachte eraan verafschuwen. Wees maar lusteloos op de preekstoel als u dat in uw hart ook bent. Wees traag van spraak, slepend van toon en eentonig van stem, als u uw ziel zo het best kunt uiten. Zelfs dat zou oneindig beter zijn dan van uw bediening een maskerade te maken en van uzelf een toneelspeler.

Maar onze ijver tijdens het preken moet gevolgd worden door intense zorg over wat daarna komt. Gebeurt dat niet, dan hebben we reden om aan onze oprechtheid te twijfelen. God zal geen oogst van zegels sturen aan wie nooit de akkers bewaken of bewateren die ze hebben ingezaaid. Als de preek voorbij is, hebben we alleen nog maar het net uitgeworpen. Door gebed en waakzaamheid moeten we het daarna aan land trekken. Ik kan hier, denk ik, niets beters doen dan een veel bekwamere pleitbezorger u te laten toespreken en de woorden van dr. Watts aan te halen: "Wees erg bezorgd over het welslagen van uw arbeid op de preekstoel. Besproei het gezaaide zaad niet alleen met openbaar, maar ook met verborgen gebed. Pleit aanhoudend bij God dat Hij u niet tevergeefs laat arbeiden. Wees niet als die dwaze vogel, de struisvogel, die haar eieren in het stof legt en ze daar achterlaat zonder zich erom te bekommeren of ze tot leven komen of niet (Job 39:17-20). God heeft haar geen verstand gegeven, maar laat deze dwaasheid niet uw karakter of uw gewoonte zijn. Arbeid, waak en bid, opdat uw preken en de vrucht van uw studie woorden van goddelijk leven mogen worden voor zielen. De vrome heer Baxter heeft opgemerkt (ik heb het ergens in zijn werken gelezen) dat hij nooit enig noemenswaardig succes heeft gekend van de schitterendste en edelste talenten of van de voortreffelijkste soort prediking. Zelfs als de predikers zelf waarlijk godvrezend waren, zag hij het niet,

als zij niet oprecht bezorgd waren over het welslagen van hun bediening. Laat de ontzagwekkende en gewichtige gedachte, dat zielen door onze prediking behouden worden of door onze nalatigheid verloren gaan en tot de hel worden veroordeeld, altijd in onze geest leven. Ik zeg: laat deze ontzagwekkende en overweldigende gedachte altijd in onze geest wonen. Wij zijn tot wachters over het huis van Israël aangesteld, zoals Ezechiël dat was. Geven wij geen waarschuwing voor naderend gevaar, dan kunnen de zielen van menigten door onze nalatigheid omkomen. Het bloed van die zielen zal vreselijk van onze hand worden geëist (Ezechiël 3:17 enz.)."

Zulke overwegingen moeten ons doen aanhouden, "*tijdelijk, ontijdelijk*", en ons te allen tijde met ijver doen bekleden "*als een mantel*". We moeten helemaal levend zijn, en altijd levend. Een zuil van licht en vuur zou het passende zinnebeeld van de prediker moeten zijn. Onze bediening moet krachtig zijn, anders raakt ze deze onbezonnen tijd nooit. Daartoe moet ons hart voortdurend gloeien en moet onze hele natuur ontbrand zijn van een alles verterende hartstocht voor de eer van God en het welzijn van mensen.

Nu, mijn broeders, het is droevig waar dat heilige ernst, als we haar eenmaal hebben gekregen, gemakkelijk gedoofd kan worden. In feite wordt ze vaker afgekoeld in de eenzaamheid van een dorpspastoraat dan te midden van warmhartige christelijke broeders. Adam, de schrijver van "Private Thoughts", merkte eens op dat "een arme dorpsdominee die in zijn gemeente tegen de duivel strijdt, edeler gedachten heeft dan Alexander de Grote ooit heeft gehad." Ik voeg eraan toe dat hij meer dan Alexanders vuur nodig heeft om overwinnaar te blijven in zijn heilige strijd. Sleepy Hollow en Dormer's Land zullen ons te veel worden, tenzij wij bidden om dagelijkse verlevendiging.

Toch heeft ook het stadsleven zijn gevaren. De ijver brandt gemakkelijk laag door tal van verplichtingen, als een vuur dat is uiteengestrooid in plaats van bijeengeharkt tot één hoop. Dat voortdurende

kloppen op onze deur en de eeuwige bezoeken van mensen die niets omhanden hebben, zijn evenzovele emmers koud water over onze godvrezende ijver. Op de een of andere manier moeten wij zorgen voor ononderbroken overdenking, anders verliezen we kracht. Londen is in dit opzicht een bijzonder zware werkkring.

Ook wordt de ijver sneller afgeremd na lange jaren in dezelfde dienst dan wanneer nieuwheid ons werk bekoring geeft. De heer Wesley zegt in het vijftiende deel van zijn "Journals and Letters": "Ik weet dat ik mijzelf en de meeste van mijn gemeente in slaap zou preken, als ik een heel jaar op één plaats zou preken." Wat moet het dan zijn om vele jaren op dezelfde preekstoel te blijven! In zo'n geval is het niet het tempo dat doodt, maar de lengte van de wedloop. Onze God is voortdurend dezelfde en duurt eeuwig. Hij alleen kan ons in staat stellen om te volharden tot het einde. Wie na twintig jaar bediening onder hetzelfde volk levendiger is dan ooit, staat diep in de schuld bij de levendmakende Geest.

De ernst kan verminderen door verwaarlozing van de studie, en dat gebeurt maar al te vaak. Als wij ons niet hebben geoefend in het Woord van God, zullen wij niet preken met de gloed en de genade van de man die zich heeft gevoed met de waarheid die hij brengt en daardoor sterk en vurig is. Volgens sommige gezaghebbende schrijvers hangt de ernst van een Engelsman in de strijd ervan af dat hij goed gevoed is. Als hij uitgehongerd is, heeft hij geen zin in het gevecht. Als wij goed gevoed zijn met gezonde evangeliekost, zullen wij krachtig en vurig zijn. Selden beschrijft hoe een oude, botte bevelhebber bij Cadiz zijn soldaten toesprak: "Wat een schande zal het zijn, Engelsen die goed rundvlees en bier eten, dat jullie je laten verslaan door die schooierige Spanjaarden die niets dan sinaasappels en citroenen eten!" Zijn filosofie en de mijne komen overeen: hij verwachtte moed en dapperheid van mannen die goed gevoed waren. Broeders, verwaarloos nooit uw geestelijke maaltijden, anders ontbreekt het u aan uithoudingsvermogen en zakt de moed u in de

schoenen. Leef van de stevige kost van de leerstukken van de genade. Dan zult u langer leven en harder werken dan wie zich vergasten aan het gebak en de slagroomtoetjes van het "moderne denken". Aan de andere kant kan de ijver ook worden gedoofd door onze studie. Het komt ongetwijfeld voor dat men het brein voedt ten koste van het hart. Menigeen heeft zich in zijn streven naar geleerdheid eerder bekwaamd om recensies te schrijven dan om preken te houden. Een eigenaardige evangelist zei vaak dat Christus gekruisigd hing onder Grieks, Latijn en Hebreeuws. Het zou niet zo moeten zijn, maar het is vaak gebeurd dat de student op het college brandstof heeft verzameld en het vuur heeft verloren waarmee hij die moet aansteken. Het zal ons voor eeuwig tot schande strekken als wij onze vlam begraven onder het takkenhout dat bedoeld is om haar te voeden. Als wij ontaarden in boekenwurmen, is dat een vreugde voor de oude slang en een ellende voor onszelf.

Ware ernst kan sterk verminderen door lichtzinnigheid in het gesprek, en vooral door grappen met collega-predikanten. In hun gezelschap veroorloven we ons vaak grotere vrijheden dan we in de omgang met andere christenen zouden willen nemen. Er zijn uitstekende redenen waarom we ons bij onze broeders thuis voelen. Maar gaat deze vrijheid te ver, dan zullen we al snel merken dat we schade hebben geleden door ijdel gepraat. Vrolijkheid is één ding en frivoliteit is iets anders. Wijs is wie door een ernstige blijmoedigheid in het gesprek laveert tussen de donkere rotsen van zwaarmoedigheid en het drijfzand van lichtzinnigheid.

We zullen vaak merken dat de koude christenen met wie wij in aanraking komen, onze ijver dreigen te verzwakken. Wat leggen sommige belijders toch een vreselijke natte deken over alles! Hun opmerkingen na een preek zijn genoeg om u van uw stuk te brengen. U denkt dat u de stenen zelf tot gevoel hebt bewogen, maar u ervaart pijnlijk dat deze mensen volkomen onberoerd zijn gebleven. U hebt gebrand en zij zijn bevroren. U pleitte alsof het om leven of dood

ging, en zij rekenden uit hoeveel seconden de preek duurde. Ze misgunden u de vijf extra minuten boven het gebruikelijke uur, die uw ernst u noopte te gebruiken in uw pleiten met de zielen van mensen. Zijn die door de vorst aangetaste mannen toevallig de ambtsdragers van de gemeente, van wie u vanzelfsprekend de warmste meeleving verwacht, dan is het gevolg in hoge mate ontmoedigend. Dat geldt des te meer als u jong en onervaren bent. Het is alsof een engel opgesloten zit in een ijsberg. "*Gij zult niet ploegen met een os en met een ezel te gelijk*" was een barmhartig voorschrift. Maar als een hardwerkende, ossachtige predikant wordt gekoppeld aan een diaken die geen tweede os is, wordt het zwaar ploegen. Sommige knorrige belijders hebben in dit opzicht heel wat op hun geweten. Een van hen is nog niet zo lang geleden naar een ernstige jonge evangelist gestapt die zijn best had gedaan en zei: "Jongeman, noemt u dat preken?" Hij hield zichzelf voor trouw, maar hij was wreed en onbeschoft. De goede broeder overleefde de klap, maar die was daarom niet minder bruut. Zulke vergrijpen tegen de kleinen van de Heere komen, hoop ik, heel zelden voor. Maar ze zijn bijzonder pijnlijk en leiden onze veelbelovende jeugd gemakkelijk van het pad af.

Vaak zal ook het gehoor als geheel uw ijver temperen. U ziet aan hun blik en houding dat de mensen uw warmhartige pogingen niet waarderen, en u raakt ontmoedigd. Ook die lege banken zijn een zware beproeving. Is het gebouw groot en de gemeente klein, dan werkt dat sterk deprimerend. Niet iedereen kan het verdragen "*een stem des roependen in de woestijn*" te zijn. Ordeverstoring in de gemeente kwelt gevoelige sprekers ook ernstig. Een vrouw die met houten overschoenen door het gangpad loopt, het kraken van een paar nieuwe laarzen, het vaak vallen van paraplu's en wandelstokken, het huilen van baby's en vooral het gewoontegetrouwe te laat komen van de helft van de aanwezigen: dit alles prikkelt de geest. Het leidt hem af van zijn doel en vermindert zijn gloed. We willen nauwelijks bekennen dat ons hart zo gemakkelijk door zulke kleinigheden wordt

geraakt. Toch is het zo, en het is helemaal niet verwonderlijk. Potten met de kostbaarste zalf worden vaker bedorven door dode vliegen dan door dode kamelen. Zo vernietigen onbeduidende dingen de ernst gemakkelijker dan grotere ergernissen. Bij een grote ontmoediging vermant een man zich, werpt zich op zijn God en ontvangt goddelijke kracht. Maar bij kleinere neerslachtigheid gaat hij zich misschien zorgen maken, en de bagatel blijft irriteren en etteren tot er ernstige gevolgen komen.

Neem mij niet kwalijk dat ik zeg dat u op de toestand van uw lichaam moet letten, vooral wat het eten betreft. Elke vorm van overdaad kan uw spijsvertering schaden en u suf maken terwijl u vurig zou moeten zijn. Uit het levensbericht van Duncan Matheson pluk ik een anekdote die hier goed bij past: "Op een plaats waar evangelisatiesamenkomsten werden gehouden, werden de lekenpredikers, onder wie de heer Matheson, rijkelijk onthaald in het huis van een christelijke heer. Na het diner gingen ze naar de samenkomst, niet zonder enig meningsverschil over de beste manier om de diensten van die avond te leiden. 'De Geest is bedroefd; Hij is hier helemaal niet, ik voel het', zei een van de jongere mannen met een jammerklacht die enigszins afstak bij zijn eerdere onbeperkte genot van de tafelgenoegens. 'Onzin', antwoordde Matheson, die een hekel had aan alle gejammer en ziekelijke vroomheid. 'Niets daarvan. U hebt gewoon te veel gegeten en u voelt zich zwaar.'" Duncan Matheson had gelijk. Een beetje meer van zijn gezond verstand zou een grote winst zijn voor sommigen die ultrageestelijk zijn. Zij schrijven al hun gemoedstoestanden toe aan een bovennatuurlijke oorzaak, terwijl de werkelijke reden veel dichterbij ligt. Is het niet vaak voorgekomen dat maagklachten voor afval van het geloof zijn aangezien en een slechte spijsvertering voor een hard hart is uitgelegd? Ik zeg niets meer: voor wie het begrijpt is een woord genoeg. Veel lichamelijke en geestelijke oorzaken kunnen schijnbare lusteloosheid veroorzaken waar in het hart juist intense ernst is. Bij sommigen van ons veroorzaakt een on-

rustige nacht, een omslag in het weer of een onvriendelijke opmerking het meest betreurenswaardige effect. Maar wie klaagt over gebrek aan ijver, is vaak de ijverigste mens ter wereld. De bekentenis dat er geen leven is, bewijst op zichzelf dat er leven bestaat en dat het niet zonder kracht is. Ontzie uzelf niet zo dat u zelfvoldaan wordt. Maar belaster uzelf ook niet en zak niet weg in moedeloosheid. Uw eigen oordeel over uw toestand is niet veel waard. Vraag de Heere u te doorzoeken.

Langdurige arbeid zonder zichtbaar succes is een andere veelvoorkomende domper op de ijver. Als men het goed bekijkt, zou het echter een prikkel moeten zijn tot zevenvoudige vlijt. De eigenaardige Thomas Fuller merkt op: "Hierin heeft God veel zwoegende herders vernederd, door hen wolken te laten zijn die regenen, niet over het gelukkige Arabië, maar over het woeste en stenige Arabië." Als onze mislukking ons vernedert, is dat goed. Maar als ze ons ontmoedigt, en vooral als ze ons bitter laat denken over succesvollere broeders, moeten we ernstig bezorgd om ons heen kijken. Het is mogelijk dat wij trouw zijn geweest en wijze methoden hebben gebruikt, dat we op onze juiste plaats staan en toch het doel niet hebben getroffen. Waarschijnlijk zullen we zwaar gebukt gaan en nauwelijks kunnen voortgaan met het werk. Maar als we moed vatten en onze ernst vergroten, zullen we eens een rijke oogst binnenhalen, die ons ruimschoots zal vergoeden voor al ons wachten. "*Ziet, de landman verwacht de kostelijke vrucht des lands*." Met een heilig geduld, uit ijver geboren, moeten wij blijven wachten en nooit twijfelen dat de tijd om Sion genadig te zijn nog komt.

We mogen ook nooit vergeten dat het vlees zwak is en van nature geneigd om te sluimeren. We hebben voortdurend een vernieuwing nodig van de goddelijke drijfkracht die ons ooit op weg zette in de dienst. We zijn niet als pijlen, die hun doel bereiken door alleen de kracht waarmee ze van de boog vertrokken. We zijn ook niet als vogels, die hun eigen drijfkracht in zich dragen. We moeten voortge-

dragen worden als schepen op zee, door de voortdurende kracht van de hemelse wind, anders komen we niet vooruit. Door God gezonden predikers zijn geen speeldozen die, eenmaal opgewonden, hun vaste melodieën afspelen. Het zijn trompetten, die volkomen zwijgen tot de levende adem hen een duidelijk geluid laat voortbrengen. We lezen van sommigen die "*stomme honden*" zijn en "*het sluimeren lief*" hebben. Zo zouden wij allen zijn als de genade van God ons niet voorkwam. We moeten waken tegen een zorgeloze, onverschillige geest. Doen we dat niet, dan zijn we al snel zo lauw als Laodicea zelf.

Bedenk dus, beste broeders, dat wij ernstig moeten zijn, dat we ernst niet kunnen nabootsen of door iets anders vervangen, en dat we haar heel gemakkelijk kwijtraken. Laten we een tijdje nadenken over de wegen en middelen om al onze gloed te behouden en nog te vermeerderen. Willen we dat onze ernst blijft, dan moet ze aangestoken worden aan een onsterfelijke vlam. Ik ken er maar één: de vlam van de liefde van Christus: "*vele wateren zouden deze liefde niet kunnen uitblussen*". Een vonk van die hemelse zon zal even onsterfelijk zijn als de bron waaruit ze kwam. Als wij die kunnen krijgen, ja, als wij haar hebben, zullen we vol geestdrift blijven, hoe lang we ook leven, hoe zwaar we ook beproefd worden en hoe ontmoedigd we om allerlei redenen ook zijn. Om ons leven lang vurig te blijven, moeten we om te beginnen de gloed van het hemelse leven bezitten. Hebben wij dit vuur? We moeten de waarheid in onze ziel ingebrand hebben, anders brandt zij niet op onze lippen. Begrijpen wij dit? De leer van de genade moet een deel van onszelf zijn, verweven met inslag en schering van ons wezen. Dat kan alleen gebeuren door dezelfde hand die het weefsel oorspronkelijk heeft gemaakt. We zullen onze liefde tot Christus en onze liefde tot zielen nooit verliezen, als de Heere ons die heeft gegeven. De Heilige Geest maakt de ijver voor God tot een blijvend levensbeginsel in plaats van een opwelling. Rust de Heilige Geest op ons, of is onze huidige gloed louter menselijk gevoel? Op dit punt moeten we ons hart streng ondervragen. We moeten de vraag

stellen: hebben we het heilige vuur dat voortkomt uit een ware roeping tot de bediening? Zo niet, waarom zijn we hier dan? Als iemand kan leven zonder te preken, laat hij dan leven zonder te preken. Als iemand tevreden kan zijn zonder een zielenwinner te zijn, dan zou ik bijna zeggen dat hij maar beter niet aan het werk kan beginnen. Maar ik zeg liever: laat hij erom bidden dat de steen uit zijn hart wordt weggenomen, zodat hij kan voelen voor verloren mensen. Tot die tijd kan hij als predikant werkelijk kwaad aanrichten, doordat hij de plaats inneemt van iemand die geslaagd zou zijn in het gezegende werk waarin hij zelf moet mislukken. Het vuur van onze ernst moet branden op de haard van het geloof in de waarheden die wij prediken, en van het geloof in hun kracht om de mensheid te zegenen wanneer de Geest ze op het hart toepast. Wie verkondigt wat misschien of misschien niet waar is en wat hij over het geheel genomen net zo goed vindt als elke andere vorm van onderwijs, zal noodzakelijkerwijs een heel zwakke prediker zijn. Hoe kan hij ijveren voor iets waarvan hij niet zeker is? Als hij niets weet van de innerlijke kracht van de waarheid in zijn eigen hart, en nooit iets heeft gesmaakt en getast van het goede woord van het leven, hoe kan hij dan enthousiast zijn? Maar als de Heilige Geest ons in de verborgen plaatsen heeft onderwezen en onze ziel in zichzelf de leer heeft laten verstaan die wij moeten verkondigen, dan zullen wij altijd spreken met de tong van vuur. Broeder, begin niet anderen te onderwijzen voordat de Heere u heeft onderwezen. Het moet dor werk zijn om leerstellingen na te papegaaien die uw hart niets zeggen en uw verstand niet overtuigen. Ik zou liever touw uitrafelen en een zwengel draaien voor mijn ontbijt, zoals de paupers in het nachtverblijf van het armenhuis, dan de slaaf van een gemeente te zijn en haar geestelijk voedsel te brengen waarvan ik zelf nooit proef. En hoe verschrikkelijk moet het einde van zo'n weg zijn! Hoe vreselijk de rekenschap die aan het eind moet worden afgelegd door iemand die in het openbaar onderwees wat hij niet van harte geloofde, en deze verfoeilijke huichelarij in de naam van God bedreef!

Broeders, als het vuur van de goede plaats naar de goede plaats is gebracht, hebben we een goed begin en de hoofdbestanddelen van een glorieus einde. Aangestoken door een gloeiende kool, door de gevleugelde cherub van het altaar naar onze lippen gebracht, is het vuur ons binnenste gaan verteren. Daar zal het blijven branden, ook al zou Satan zelf zich inspannen om het uit te trappen.

Toch heeft zelfs de beste vlam ter wereld vernieuwing nodig. Ik weet niet of onsterfelijke geesten, zoals de engelen, al vliegend drinken en zich voeden met een of ander hoger manna dat voor hen in de hemel is bereid. Maar waarschijnlijk is geen enkel geschapen wezen, hoe onsterfelijk ook, helemaal vrij van de noodzaak om van buiten voedsel voor zijn kracht te ontvangen. Zeker moet de vlam van ijver in het vernieuwde hart, hoe goddelijk ook, voortdurend met verse brandstof gevoed worden. Zelfs de lampen van het heiligdom hadden olie nodig. Voed de vlam, mijn broeder, voed haar vaak. Voed haar met heilige gedachten en overpeinzing, vooral met gedachten over uw werk, over uw beweegredenen om het te doen, over het doel ervan, over de hulp die voor u klaarstaat, en over de grote uitkomsten als de Heere met u is. Sta veel stil bij de liefde van God voor zondaren, bij de dood van Christus voor hen en bij het werk van de Geest in het hart van mensen. Denk na over wat er in het hart van mensen moet worden gewrocht voordat ze kunnen worden gered. Bedenk dat u niet bent gezonden om graven wit te pleisteren, maar om ze te openen. Dat is een werk dat niemand kan verrichten, tenzij hij, zoals de Heere Jezus bij het graf van Lazarus, diep bewogen wordt in de geest. Zelfs dan is hij machteloos zonder de Heilige Geest. Overpeins met diepe ernst het lot van de verloren zondaar. Werp, zoals Abraham toen hij vroeg opstond om naar de plaats te gaan waar hij met God omging, een blik op Sodom en zie de rook ervan opgaan als de rook van een oven. Mijd elke opvatting over de toekomstige straf die haar minder verschrikkelijk zou voorstellen en zo uw bezorgdheid zou afstompen om onsterfelijke wezens te redden uit de onuitblus-

bare vlam. Als mensen werkelijk slechts een edeler soort apen zijn en sterven als het vee, kunt u hen gerust zonder medelijden laten omkomen. Maar als hun schepping naar het beeld van God onsterfelijkheid inhoudt en er enige vrees bestaat dat zij door hun ongeloof een eindeloos wee over zichzelf brengen, word dan wakker voor de doodsangst die deze zaak vraagt. Schaam u zelfs voor het kleinste vermoeden van onverschilligheid. Denk ook veel aan de zaligheid van de gered de zondaar. Put, zoals de heilige Baxter, rijke argumenten voor ernst uit "de eeuwige rust van de heiligen". Ga naar de hemelse heuvels en verzamel daar brandstof. Stapel de heerlijke blokken van het hout van de Libanon op, en het vuur zal vrij branden en een zoete geur geven terwijl elk stuk uitgelezen cederhout in de vlam gloeit. U hoeft niet te vrezen dat u lusteloos wordt, als u voortdurend vertrouwd bent met eeuwige werkelijkheden. Voed de vlam vooral met innige gemeenschap met Christus. Nooit was iemand koud van hart die met Jezus omging zoals Johannes en Maria vroeger. Want Hij doet het hart van mensen in hen branden. Ik heb nog nooit een halfhartige prediker ontmoet die veel gemeenschap had met de Heere Jezus. De ijver voor het huis van God verteerde onze Heere. Komen wij met Hem in aanraking, dan begint Hij ook ons te verteren. We voelen dat wij niet anders kunnen dan spreken over wat we in Zijn gezelschap hebben gezien en gehoord. Ook kunnen we niet nalaten daarover te spreken met de vurigheid die voortkomt uit werkelijke kennis ervan. Wij die al vijfentwintig jaar preken, voelen soms dat hetzelfde werk, hetzelfde onderwerp, hetzelfde volk en dezelfde preekstoel samen een gevoel van eentonigheid kunnen oproepen. Eentonigheid kan al snel tot moeheid leiden. Maar dan denken we aan een andere gelijkheid, die onze volledige verlossing wordt: er is dezelfde Heiland, en we mogen op dezelfde manier naar Hem gaan als in het begin, want "*Jezus Christus is gisteren en heden dezelfde en in der eeuwigheid*". In Zijn tegenwoordigheid drinken we de nieuwe wijn en vernieuwen we onze jeugd. Hij is de fontein, eeuwig stromend met het koele, verfris-

sende water van het leven. In gemeenschap met Hem merken we dat onze ziel wordt opgewekt tot altijddurende energie. Onder Zijn glimlach is ons langgewende werk altijd verrukkelijk en heeft het een stralender bekoring dan nieuwheid had kunnen geven. Elke morgen verzamelen we nieuw manna voor ons volk, en terwijl we het gaan uitdelen, voelen we een zalving van verse olie op ons neerdruppelen. "*Maar dien den HEERE verwachten, zullen de kracht vernieuwen; zij zullen opvaren met vleugelen, gelijk de arenden; zij zullen lopen, en niet moede worden; zij zullen wandelen, en niet mat worden.*" Pas gekomen uit de tegenwoordigheid van Hem "*Die in het midden der zeven gouden kandelaren wandelt*" zijn wij bereid om te schrijven of te spreken tot de gemeenten in de kracht die Hij alleen kan geven. Strijders van Christus, u kunt uw Aanvoerder alleen waardig zijn door in gemeenschap met Hem te blijven en naar Zijn stem te luisteren, zoals Jozua deed toen hij bij de Jordaan stond en vroeg: "*Wat spreekt mijn Heere tot Zijn knecht?*"

Waai de vlam aan, en voed haar ook. Waai haar aan met veel smeking. We kunnen elkaar op dit punt niet dringend genoeg aansporen. Geen taal kan te hevig zijn om predikers te smeken te bidden. Voor onze broeders en voor onszelf is gebed absoluut noodzakelijk. Noodzaak! Daar praat ik liever niet over. Laat me liever spreken over de heerlijkheid van het gebed, over de wonderbare zoetheid en goddelijke gelukzaligheid die komen over de ziel die leeft in de dampkring van het gebed. John Fox zei: "De tijd die wij in het verborgen met God doorbrengen, is de zoetste tijd en de best bestede. Wees daarom verliefd op het gebed, als u uw leven liefhebt." De vrome heer Hervey nam zich voor op zijn ziekbed: "Als God mijn leven spaart, zal ik minder lezen en meer bidden." John Cooke uit Maidenhead schreef: "De bezigheid, het genot, de eer en het voordeel van het gebed dringen met toenemende kracht elke dag op mijn geest aan." Een overleden predikant riep, toen zijn einde naderde: "Ik wou dat ik meer had gebeden." Velen van ons zouden die wens kunnen uiten. Er moeten bij-

zondere tijden voor het gebed zijn, en het is goed die regelmatig te onderhouden. Maar de geest van het gebed is nog beter dan de gewoonte van het gebed. "*Bidt zonder ophouden*" is beter dan met tussenpozen bidden. Het is een gelukkige omstandigheid als we vaak samen met godvrezende broeders de knie kunnen buigen. Ik denk dat het voor ons predikanten een regel zou moeten zijn om nooit uit elkaar te gaan zonder een woord van gebed. Er zou veel meer voorbede naar de hemel opstijgen als wij daar werk van maakten, vooral wij die studiegenoten zijn geweest. Laat, als het mogelijk is, gebed en lofprijzing elke ontmoeting van vriend met vriend heiligen. Het is een verkwikkende gewoonte om voor het preken een minuut of twee smeking in de consistorie te houden, als u drie of vier warmhartige diakenen of andere broeders erbij kunt roepen. Het sterkt mij altijd voor de strijd. Maar om uw ernst aan te wakkeren tot een hevige vlam moet u desondanks de geest van voortdurend gebed zoeken, zodat u "*biddende in den Heiligen Geest*" overal en altijd bidt: in de studeerkamer, in de consistorie en op de preekstoel. Het is goed om voortdurend met God te pleiten, bij het gaan zitten op de preekstoel, bij het opstaan om het lied aan te kondigen, bij het lezen van het hoofdstuk en tijdens het houden van de preek. Houd de ene hand leeg omhoog naar God om te ontvangen, en deel met de andere hand het volk uit wat de Heere schenkt. Wees bij het preken als een buisleiding tussen de eeuwige en oneindige voorraden van de hemel en de bijna grenzeloze nood van mensen. Om dat te doen moet u de hemel bereiken en de verbinding zonder onderbreking onderhouden. Bid voor het volk terwijl u tot hen preekt. Spreek met God voor hen terwijl u met hen spreekt voor God. Alleen zo kunt u verwachten voortdurend ernstig te zijn. Zelden staat iemand onernstig op van zijn knieën. En als hij dat wel doet, kan hij beter tot het gebed terugkeren tot het heilige vuur op zijn ziel neerdaalt. Adam Clarke zei eens: "Studeer uzelf dood, en bid uzelf dan weer levend." Het was een wijze uitspraak. Probeer het eerste niet zonder het tweede. En droom er evenmin van

dat het tweede oprecht gedaan kan worden zonder het eerste. Werk en bid, evenals waak en bid. Maar bid altijd.

Wakker het vuur ook aan door vaak te proberen nieuw werk te doen. Schud uzelf wakker uit de sleur door los te breken van de vertrouwde werkvelden en maagdelijke grond te ontginnen. Als ondergeschikt maar heel nuttig middel om het hart fris te houden, stel ik u voor om vaak nieuw werk toe te voegen aan uw gewone bezigheden. Sommige broeders verlaten binnenkort het college om zich te vestigen in werkkringen waar ze met weinig hogere geesten in aanraking zullen komen. Misschien zullen ze bijna alleen staan op de hogere paden van het geestelijk leven. Tegen hen zou ik willen zeggen: pas goed op uzelf, dat u niet flauw, muf en nutteloos wordt. Houd uzelf fris door een ondernemende geest te behouden. U zult een flink deel werk hebben te doen, met weinig mensen om u daarbij te helpen. De jaren zullen zich zwaar voortslepen. Wees daarop bedacht en gebruik alle middelen om te voorkomen dat u dof en slaperig wordt. Gebruik daaronder wat ik op grond van mijn ervaring u op het hart druk. Ik vind het goed voor mijzelf om altijd nieuw werk onder handen te hebben. De oude en gebruikelijke ondernemingen moeten worden voortgezet, maar er moet iets bij komen. Met ons moet het gaan zoals met de landbezetters op onze gemeenschappelijke gronden: de omheining van onze tuin moet elk jaar een of twee voet naar buiten opschuiven en wat meer van de meent insluiten. Zeg nooit: "het is genoeg", en aanvaard nooit het beleid van "rust uit en wees dankbaar". Doe alles wat u maar kunt, en doe dan nog iets meer. Ik weet niet langs welke weg de heer die adverteert dat hij kleine mensen langer kan maken, die taak aanpakt. Maar als er al enig resultaat te bereiken is bij het toevoegen van een el aan iemands lengte, dan zou dat volgens mij zijn door zich elke ochtend op de tenen zo hoog mogelijk uit te strekken. Daarna moet u dag na dag proberen een beetje hoger te reiken. Dit is zeker de weg om verstandelijk en geestelijk te groeien: "*strekkende mij tot hetgeen voor is*". Als het oude een beetje flauw

dreigt te worden, voeg er dan nieuwe pogingen aan toe, en de hele massa wordt opnieuw gedesemd. Probeer het, en u zult snel de kracht ontdekken van het ontginnen van nieuwe grond, het binnenvallen van nieuwe provincies van de vijand en het beklimmen van nieuwe hoogten om daar de banier van de Heere op te planten. Dit is natuurlijk een ondergeschikt hulpmiddel ten opzichte van de middelen waarover we al hebben gesproken, maar het is toch erg nuttig en kan u veel goed doen. In een provinciestadje van, zeg, tweeduizend inwoners zult u na enige tijd denken: "Welnu, nu heb ik zo ongeveer alles gedaan wat ik op deze plaats kan doen." Wat dan? Er is een gehucht op zo'n vier mijl afstand. Begin daar een zaal te openen. Als één gehucht bezet is, onderneem dan een tocht naar een ander, verken het land en maak de verlichting van zijn geestelijke nood tot uw ambitie. Is de eerste plaats voorzien, denk dan aan een tweede. Het is uw plicht, en het zal ook uw bescherming zijn. Iedereen weet hoeveel belangstelling nieuw werk wekt. Een tuinman wordt zijn arbeid moe als hij geen nieuwe bloemen in de kas mag zetten of de perken in het gazon niet in een nieuwe vorm mag snijden. Alle eentonig werk is onnatuurlijk en vermoeiend voor de geest. Daarom is het wijs variatie in uw arbeid te brengen. Veel zwaarwegender is de raad: blijf dicht bij God, en blijf dicht bij uw medemensen die u probeert te zegenen. Blijf onder de schaduw van de Almachtige, woon waar Jezus Zich openbaart en leef in de kracht van de Heilige Geest. Daarin ligt uw leven. Whitefield vermeldt een jongen die zo levendig bewust was van de tegenwoordigheid van God dat hij gewoonlijk met zijn hoed af over de wegen liep. Wat zou ik graag willen dat wij altijd zo gestemd waren. Dan zou het geen moeite kosten om ernst te behouden.

Zorg er ook voor dat u op vertrouwde voet staat met hen wier zielen aan uw zorg zijn toevertrouwd. Ga in de stroom staan en vis. Veel predikers zijn volkomen onwetend over hoe het gros van de mensen leeft. Ze zijn thuis tussen de boeken, maar volkomen de kluts kwijt tussen mensen. Wat zou u denken van een plantkundige die zelden

echte bloemen zag, of een sterrenkundige die nooit een nacht bij de sterren doorbracht? Zouden zij de naam van wetenschapsman waardig zijn?

Evenmin kan een dienaar van het evangelie iets anders zijn dan een kwakzalver, tenzij hij met mensen omgaat en het karakter zelf bestudeert. "Studies naar het leven", heren: daarvan moeten we er veel hebben, als we in onze preken naar het leven willen schilderen. Lees mensen evenzeer als boeken en heb mensen liever dan meningen, anders wordt u een levenloze prediker.

Kom van dichtbij in aanraking met wie in angst verkeren. Let op hun moeilijkheden, hun worstelingen en gewetensnood. Het zal u helpen ernstig te worden wanneer u hun ijver ziet om vrede te vinden. Aan de andere kant kan het u, wanneer u ziet hoe weinig ernstig de meeste mensen blijven, nog ijveriger maken om hen wakker te schudden. Verblijd u met wie de Heiland vinden: dit is een groot middel tot opwekking voor uw eigen ziel. Als u een treurende tot Jezus kunt brengen, voelt u zich weer helemaal jong. Het zal als olie voor uw gebeente zijn om een schreiende boeteling te horen uitroepen: "Nu zie ik het allemaal! Ik geloof, en mijn last is weg: ik ben gered." Soms zal de verrukking van pasgeboren zielen u elektriseren tot apostolische intensiteit. Wie zou niet kunnen preken na zielen te hebben zien bekeren? Wees erbij wanneer de genade het verloren schaap eindelijk vangt, zodat u door deel te hebben aan de vreugde van de Grote Herder uw jeugd kunt vernieuwen. Wees erbij wanneer de jacht op zondaars ten einde is, en u zult beloond worden voor de vermoeiende jacht op hen, die u misschien maanden en jaren hebt volgehouden. Grijp hen vast met de stevige greep van de liefde en zeg: "Ja, door de genade van God heb ik deze zielen werkelijk gewonnen." En uw enthousiasme zal opvlammen.

Als u moet werken in een grote stad, raad ik u aan dat u, waar uw bedehuis ook staat, vertrouwd raakt met de armoede, onwetendheid en dronkenschap van de plaats. Ga, als u kunt, met een stadszende-

ling mee naar de armste wijk. U zult zien wat u zal verbazen, en het werkelijk zien van de ziekte zal u gretig maken om het geneesmiddel bekend te maken. Er is genoeg kwaad te zien, zelfs in de beste straten van onze grote steden. Maar in de toestand van de sloppenwijken is een onuitsprekelijke diepte van gruwel. Zoals een arts de ziekenhuizen bezoekt, zo moet u door de stegen en hofjes trekken om het onheil te aanschouwen dat de zonde heeft aangericht. Het is genoeg om een mens bloedtranen te laten wenen als hij kijkt naar de verwoesting die de zonde op aarde heeft aangericht. Eén dag met een toegewijde zendeling zou een mooie afsluiting van uw collegetijd zijn en een passende voorbereiding op het werk in uw eigen kring. Zie de massa's die in hun zonden leven, bevlekt met drankmisbruik en schending van de sabbat, met oproer en godslastering. En zie hen sterven, dronken en verhard, of doodsbang en wanhopig. Dit zal zeker verflauwende ijver weer aanwakkeren, als iets dat kan. De wereld is vol van verpletterende armoede en vernietigend verdriet. Schande en dood zijn het deel van duizenden, en er is een groot evangelie nodig om te voorzien in de hevige nood van de zielen van mensen. Inderdaad, zo is het. Twijfelt u eraan? Ga het zelf zien. Zo zult u leren een grote zaligheid te prediken en de grote Zaligmaker groot te maken, niet alleen met uw mond, maar met uw hart. En zo zult u met uw werk getrouwd raken, zodat u het onmogelijk ooit nog kunt verlaten.

Sterfbedden zijn voor ons uitnemende scholen. Ze zijn bedoeld als versterkende middelen die ons voor ons werk stalen. Ik ben van de slaapkamers van stervenden naar beneden gekomen en dacht dat iedereen gek was, en ikzelf het meest. Ik heb het de mensen kwalijk genomen dat ze zoveel ernst aan aardse dingen besteedden. Ik zei half tegen mezelf: waarom reed die man zo haastig voorbij? Waarom liep die vrouw in zo'n opschik over straat? Omdat zij allemaal zo snel zouden sterven, dacht ik dat niets hun moeite waard was behalve zich voorbereiden om hun God te ontmoeten. Vaak aanwezig zijn waar mensen sterven, zal ons helpen hen zowel te leren sterven als te le-

ven. M'Cheyne bezocht zijn zieke of stervende toehoorders gewoonlijk op de zaterdagmiddag, want, zoals hij tegen dr. James Hamilton zei: "Voor het preken keek hij graag over de rand."

Ik bid u bovendien: meet uw werk af in het licht van God. Bent u een dienaar van God of niet? Als u dat bent, hoe kan uw hart dan koud zijn? Bent u gezonden door een stervende Heiland om Zijn liefde te verkondigen en de beloning van Zijn wonden te winnen, of niet? Als u dat bent, hoe kunt u dan verslappen? Is de Geest van God op u? Heeft de Heere u gezalfd "*om den armen het Evangelie te verkondigen*"? Zo niet, doe dan niet alsof. Zo wel, "*ga heen in deze uw kracht*", en de Heere zal uw sterkte zijn. Uw werk is geen ambacht en geen beroep. Wie het afmeet met de maat van de handelaar, vindt het zeker het armzaligste bedrijf op aarde. Beschouw het als een beroep: wie zou niet liever een ander kiezen, voor zover het gaat om gouden winst of wereldse eer? Maar stel dat het een goddelijke roeping is, en dat u een wonderdoener bent die in het bovennatuurlijke woont en niet voor de tijd werkt maar voor de eeuwigheid. Dan behoort u tot een edeler gilde en een hogere broederschap dan alles wat uit de aarde voortkomt en zich met de tijd bezighoudt. Bekijk het op de juiste wijze, en u zult erkennen dat het groots is om zo arm te zijn als uw Heere, als u, net als Hij, velen rijk mag maken. U zult voelen dat het heerlijk is zo onbekend en veracht te zijn als de eerste volgelingen van uw Heere, omdat u Hem bekendmaakt, Die kennen het eeuwige leven is. U zult tevreden zijn om iets te zijn of niets te zijn. De gedachte aan uzelf zal niet bij u opkomen, of alleen om te worden afgewezen als een laagheid die een toegewijd man niet mag dulden. Dat is het punt. Meet uw werk zoals het gemeten moet worden, en ik ben niet bang dat uw ernst zal verminderen. Aanschouw het in het licht van de dag des oordeels en met het oog op de eeuwige beloningen van trouw. O broeders, de huidige vreugde van het redden van een ziel is overweldigend heerlijk. U hebt haar gevoeld, hoop ik, en kent haar nu. Een ziel te redden van het neerdalen naar het verderf

brengt ons een beetje hemel hier beneden. Maar wat moet het zijn op de dag des oordeels om geesten te ontmoeten die door Christus zijn verlost en die het nieuws van hun verlossing van onze lippen hebben geleerd! We zien uit naar een zalige hemel in gemeenschap met onze Meester. Maar we zullen ook de extra vreugde kennen om die geliefden te ontmoeten die wij door onze bediening tot Jezus hebben geleid. Laten we elk kruis verdragen en alle schande minachten, om de vreugde die Jezus ons voorhoudt: mensen voor Hem te winnen.

Eén gedachte kan er nog toe bijdragen onze ernst vol te houden. Bedenk het grote kwaad dat ons en onze hoorders zeker zal overkomen als wij nalatig zijn in ons werk. "*Die is wel in zijn ongerechtigheid weggenomen*": is dat geen verschrikkelijk vonnis? Het is voor mij even ontzagwekkend als wat erop volgt: "*maar zijn bloed zal Ik van des hand des wachters eisen*". Hoe zullen we het lot van een ontrouwe dienaar beschrijven? En elke onernstige dienaar is ontrouw. Ik zou veel liever naar Tofet worden verbannen als moordenaar van het lichaam van mensen dan als vernietiger van hun zielen. Ik ken ook geen toestand waarin iemand zo noodlottig, zo oneindig kan omkomen als die van de man die een evangelie preekt waarin hij niet gelooft, en het ambt van herder op zich neemt over een volk wiens heil hij niet vurig begeert. Laten we bidden dat we altijd en voortdurend getrouw bevonden worden. God geve dat de Heilige Geest ons zo maakt en houdt.

Lezing 9

Het blinde oog en het dove oor

Ik heb in deze zaal vaak gezegd dat een predikant één blind oog en één doof oor moet hebben. Daarmee heb ik de nieuwsgierigheid van verschillende broeders gewekt, en zij hebben om uitleg gevraagd. Zij vinden namelijk, net als ik, dat hoe scherper onze ogen en oren zijn, hoe beter. Welnu, heren, omdat de tekst enigszins geheimzinnig is, krijgt u er nu de uitleg van. Een deel van wat ik bedoel, drukt Salomo in gewone woorden uit in het boek Prediker (7:21): "*Geef ook uw hart niet tot alle woorden, die men spreekt, opdat gij niet hoort, dat uw knecht u vloekt.*" Dat wil zeggen: neem die woorden niet ter harte en laat ze niet op u wegen. Let er niet op, en doe alsof u ze niet hoorde. U kunt de tongen van de mensen niet stoppen. Het beste is daarom uw eigen oren te stoppen en u niet te bekommeren om wat er gezegd wordt. Er is een wereld van ijdel gebabbel in omloop, en wie daar acht op slaat, heeft zijn handen vol. Hij zal merken dat zelfs de mensen met wie hij samenleeft niet altijd zijn lof zingen. Ook zal hij merken dat zijn trouwste dienaren, wanneer hij hen had ontstemd, in de hitte van het ogenblik felle woorden over hem hebben gesproken die hij beter niet had kunnen horen. Wie heeft er niet in een opwelling van ergernis iets over een ander gezegd waarvan hij later spijt had? Het getuigt van grootmoedigheid om heftige woorden te behandelen alsof ze nooit gesproken zijn. Als iemand kwaad is, doet men er verstandig aan bij hem weg te lopen en de twist te verlaten, eer hij zich vermengt. En als we gedwongen worden onbezonnen taal aan te horen, moeten we proberen die uit ons geheugen te wissen en met Da-

vid zeggen: "*Ik daarentegen ben als een dove, ik hoor niet... Ja, ik ben als een man, die niet hoort, en in wiens mond geen tegenredenen zijn.*" Tacitus beschrijft een wijs man die tot iemand die hem uitschold zei: "U bent heer over uw tong, maar ik ben ook meester over mijn oren." Hij bedoelde: zegt u maar wat u wilt, ik hoor alleen wat ik wil horen. Onze oren kunnen we niet sluiten zoals onze ogen, want we hebben geen oorleden. Toch lezen we van iemand "*die zijn oor stopt, dat hij geen bloedschulden hore*", en dus is het ongetwijfeld mogelijk de poort van het oor zo te verzegelen dat er geen smokkelwaar binnenkomt. Over het algemene dorpsgeklets en over de onbezonnen woorden van boze vrienden zouden wij zeggen: hoor ze niet. En moet u ze toch horen, neem ze dan niet ter harte. U hebt immers zelf ook wel eens ijdel en boos gepraat. U zou zelfs nu nog in een lastig parket komen als u verantwoording moest afleggen voor elk woord dat u hebt gesproken, ook over uw beste vriend. Zo redeneerde Salomo ook toen hij de aangehaalde passage afsloot: "*Want uw hart heeft ook veelmalen bekend, dat gij ook anderen gevloekt hebt.*"

Bij de verdere uitwerking van mijn tekst zeg ik allereerst dit: neem u bij het begin van uw bediening voor met een schone lei te beginnen. Wees doof en blind voor de oude geschillen die in de gemeente nog kunnen voortleven. Zodra u uw herdersambt aanvaardt, kunnen er mensen bij u op bezoek komen die u aan hun kant willen krijgen in een familieruzie of een kerkelijk geschil. Wees doof en blind voor die mensen. Verzeker hun dat voor u gedane zaken geen keer nemen. U hebt de provisiekast van uw voorganger immers niet geërfd en bent dus niet van plan zijn koude vlees op te eten. Is er werkelijk een flagrant onrecht gedaan, zet u dan ijverig in om dat recht te zetten. Is het slechts een vete, zeg de ruziezoeker dan dat hij ermee moet ophouden, en deel hem eens en voor altijd mee dat u er niets mee te maken wilt hebben. Het antwoord van Gallio zal u bijna van pas komen: "*Zo er enig ongelijk, of kwaad stuk begaan ware, o Joden, zo zou ik met reden ulieden verdragen; maar indien er geschil is over een woord,*

en namen, en over de wet, die onder u is, zo zult gij zelven toezien; want ik wil over deze dingen geen rechter zijn."

Toen ik als jongeman van het platteland naar de New Park-street Chapel kwam en tot predikant werd gekozen, kreeg ik al snel bezoek van een goede man die de gemeente had verlaten omdat hij, zoals hij zei, "schandelijk behandeld" was. Hij noemde de namen van een stuk of zes mensen, allemaal vooraanstaande leden van de gemeente, die zich heel onchristelijk tegenover hem hadden gedragen. Hijzelf, de arme onschuldige lijder, was een toonbeeld van geduld en heiligheid geweest. Aan wat hij over anderen zei, zag ik meteen wat voor man hij was (een manier van oordelen die mij nooit heeft misleid), en ik besloot hoe ik zou handelen. Ik zei hem dat de gemeente in een treurige onrust had verkeerd. De enige weg uit die knoop was dat iedereen het verleden vergat en opnieuw begon. Hij antwoordde dat het verstrijken van de jaren de feiten niet veranderde. Ik zei dat het wel iemands kijk erop zou veranderen, als hij in al die tijd een wijzer en beter mens was geworden. Verder zei ik dat het hele verleden samen met mijn voorgangers was heengegaan. Hij moest hen maar naar hun nieuwe werkkring volgen en het met hen regelen, want ik zou deze zaak nog niet met een tang aanraken. Hij werd nogal warm, maar ik liet hem uitstralen tot hij weer afgekoeld was, en we gaven elkaar een hand en namen afscheid. Hij was een goed mens, maar zo ongemakkelijk in elkaar gezet dat hij anderen soms op een heel hinderlijke manier dwarszat. Als ik op zijn verhaal was ingegaan en zijn zaak had onderzocht, zou de ruzie nooit meer zijn opgehouden. Ik ben er heel zeker van dat ik voor mijn eigen succes en voor de bloei van de gemeente de wijste weg koos door mijn blinde oog te richten op alle geschillen van vóór mijn komst. Het is het toppunt van onwijsheid wanneer een jongeman die net van de opleiding of van een andere gemeente komt, zich door een kliek laat bepraten. Dan laat hij zich door vriendelijkheid en vleierij omkopen tot partijganger, en maakt hij zich zo onmogelijk bij de ene helft van zijn mensen. Weet niets van

partijen en kliekjes, maar wees de herder van de hele kudde en zorg voor allen evenveel. "*Zalig zijn de vreedzamen*", en een zekere manier om vrede te stichten is het vuur van de tweedracht met rust te laten. Blaas het niet aan, por er niet in en gooi er geen brandstof op, maar laat het vanzelf uitdoven. Begin uw bediening met één blind oog en één doof oor.

Datzelfde vermogen, of liever dat gebrek aan vermogen, zou ik ook aanraden in geldzaken, en dan met name wat uw eigen salaris betreft. Soms hebt u, vooral bij het opbouwen van een nieuwe gemeente, geen diaken die dat terrein kan beheren. Dan voelt u zich misschien geroepen het zelf op u te nemen. In zo'n geval valt u niets te verwijten; u verdient zelfs lof. Menigmaal zou het werk ook helemaal tot stilstand komen als de prediker niet zijn eigen diaken was en door eigen inspanning zowel in de stoffelijke als in de geestelijke behoeften voorzag. Over deze uitzonderlijke gevallen heb ik alleen te zeggen dat ik de worstelende werker bewonder en diep met hem meeleef. Hij is overbelast en is als soldaat van zijn Heere vaak minder succesvol, omdat hij verstrikt is in de bezigheden van dit leven. In gemeenten die goed gevestigd zijn en een behoorlijk onderhoud bieden, doet de predikant er verstandig aan op alles toe te zien maar zich met niets te bemoeien. Als diakenen niet te vertrouwen zijn, moeten ze helemaal geen diaken zijn. Maar zijn ze hun ambt waard, dan zijn ze ook ons vertrouwen waard. Ik weet dat er gevallen voorkomen waarin zij pijnlijk onbekwaam zijn en men hen toch moet verdragen. In zo'n toestand moet de predikant het oog openen dat anders blind was gebleven. Voordat het beheer van de kerkelijke gelden een schandaal wordt, moeten wij vastberaden ingrijpen. Maar is daar geen dringende reden voor, dan kunnen wij beter in de arbeidsverdeling geloven en de diakenen hun eigen werk laten doen. Wij hebben net als andere ambtsdragers het recht ons met de financiën bezig te houden als wij dat willen. Het is echter verstandiger ons er zoveel mogelijk buiten te houden, als anderen het voor ons willen beheren. Is de beurs leeg, is

de vrouw ziekelijk en zijn de kinderen talrijk, dan moet de prediker spreken als de gemeente niet behoorlijk voor hem zorgt. Maar het is niet verstandig de mensen voortdurend te vragen om meer inkomen. Wordt een predikant slecht betaald en vindt hij dat hij meer waard is en dat de gemeente hem meer kan geven, dan moet hij daarover eerst vriendelijk, vrijmoedig en vastberaden met de diakenen spreken. Pakken zij het niet op, dan kan hij het daarna op een verstandige, zakelijke manier aan de broeders voorleggen. Niet als iemand die om een aalmoes bedelt, maar als iemand die een beroep doet op hun eergevoel, omdat "*de arbeider zijn loon waardig*" is. Laat hij ronduit zeggen wat hij denkt, want daar is niets beschamends aan. Er zou veel meer reden tot schaamte zijn als hij zichzelf en de zaak van God te schande maakte door zich in de schulden te steken. Laat hij dus ter zake spreken, in de juiste geest, tegen de juiste mensen, en het daarbij laten, zonder zijn toevlucht te nemen tot heimelijk klagen. Het geloof in God moet onze bezorgdheid over tijdelijke dingen temperen en ons in staat stellen te doen wat wij prediken, namelijk: "*Zijt niet bezorgd, zeggende: Wat zullen wij eten, of wat zullen wij drinken, of waarmede zullen wij ons kleden?... want uw hemelse Vader weet, dat gij al deze dingen behoeft.*" Sommigen die beweerden van het geloof te leven, hadden een uiterst sluwe manier om giften los te krijgen, met slinkse draaien van de kurkentrekker. Maar u zult óf ronduit vragen, als mannen, óf het overlaten aan het christelijk gevoel van uw mensen, en voor de posten en methoden van het kerkelijk geldbeheer een blind oog en een doof oor hebben.

Het blinde oog en het dove oor komen uitstekend van pas bij de roddelaars van de plaats. Elke gemeente, en trouwens elk dorp en elk gezin, wordt geplaagd door een paar mevrouwen Grundy, die thee drinken en vitriool praten. Zij zijn nooit stil maar zoemen rond, tot grote ergernis van wie vroom zijn en de handen uit de mouwen steken. Niemand hoeft ver te zoeken naar een perpetuum mobile: hij hoeft alleen hun tongen te bekijken. Op theeavonden, naaikransen en

andere bijeenkomsten bedrijven zij vivisectie op de goede naam van hun naasten. Natuurlijk zijn zij er happig op hun messen te beproeven op de predikant, de vrouw van de predikant, de kinderen van de predikant, de hoed van de vrouw van de predikant, de japon van de dochter van de predikant en hoeveel nieuwe linten zij de afgelopen zes maanden heeft gedragen, en zo tot in het oneindige. Er zijn ook mensen die nooit zo gelukkig zijn als wanneer zij "tot in hun hart bedroefd" de predikant moeten vertellen dat meneer A. een slang in het gras is, dat hij zich vergist als hij zo goed denkt over de heren B. en C., en dat zij heel "promiscue" hebben gehoord dat meneer D. en zijn vrouw slecht bij elkaar passen. Dan volgt een lang verhaal over mevrouw E., die zegt dat zij en mevrouw F. mevrouw G. tegen mevrouw H. hebben horen zeggen dat mevrouw J. zou hebben gezegd dat meneer K. en mejuffrouw L. uit de kapel wilden vertrekken om meneer M. te gaan horen. En dat alles vanwege wat de oude N. tegen de jonge O. had gezegd over die mejuffrouw P. Luister nooit naar zulke mensen. Doe wat Nelson deed toen hij zijn blinde oog tegen de kijker hield, verklaarde dat hij het sein niet zag en dus met de slag doorging. Laat die schepsels maar zoemen en hoor ze zelfs niet, tenzij ze zoveel over één persoon zoemen dat de zaak ernstig dreigt te worden. Dan is het goed hen ter verantwoording te roepen en in alle ernst met hen te spreken. Verzeker hun dat u de feiten precies voor u moet hebben. Zeg dat uw geheugen niet zo sterk is, dat u aan veel dingen te denken hebt en dat u in zulke zaken altijd bang bent een fout te maken. Als zij zo goed wilden zijn op te schrijven wat zij te zeggen hebben, zou de zaak volledig voor u liggen en kon u er meer tijd aan besteden. Mevrouw Grundy zal dat niet doen. Zij heeft een grote afkeer van duidelijke en precieze uitspraken en praat liever in het wilde weg.

Ik wens van harte dat wij op de een of andere manier het roddelen konden uitbannen. Maar ik vermoed dat dit nooit zal gebeuren zolang het menselijk geslacht blijft wat het is. Jakobus zegt immers:

"*Want alle natuur, beide der wilde dieren en der vogelen, beide der kruipende en der zeedieren, wordt getemd en is getemd geweest van de menselijke natuur. Maar de tong kan geen mens temmen; zij is een onbedwingelijk kwaad, vol van dodelijk venijn.*" Wat niet te genezen is, moet worden verdragen, en de beste manier om het te verdragen is er niet naar te luisteren. Boven een van onze oude kastelen heeft een vroegere eigenaar deze regels laten aanbrengen:

> ZE ZEGGEN.
> WAT ZEGGEN ZE?
> LAAT ZE ZEGGEN.

Mensen met een dun vel moeten dit motto uit het hoofd leren. Het gepraat van het dorp is nooit de aandacht waard. U moet er ook geen belangstelling voor hebben, behalve om te treuren over de boosaardigheid en harteloosheid waarvan het maar al te vaak het teken is.

Mayow zegt in zijn *Plain Preaching* heel treffend: "Als u een vrouw de eenden en ganzen van een boer zou zien doden om één veer te bemachtigen, dan zag u iemand handelen zoals wij doen wanneer wij van iemand kwaadspreken om het genoegen dat wij in het kwaadspreken scheppen. Want het genoegen dat wij voelen is nog geen veer waard, en de pijn die wij veroorzaken is vaak groter dan wat een man voelt bij het verlies van zijn bezit." Las af en toe zo'n opmerking in een preek in, wanneer er geen bepaalde roddel in omloop is. Het kan de verstandigere mensen misschien enig nut doen; aan de rest wanhoop ik. Doe vooral zelf nooit mee aan het rondvertellen van praatjes, en vraag uw vrouw daar ook van af te zien. Sommige mannen praten veel te veel. Zij doen mij denken aan de jongeman die naar Socrates werd gestuurd om de redenaarskunst te leren. Toen hij aan de wijsgeer werd voorgesteld, praatte hij zo onophoudelijk dat Socrates dubbel lesgeld vroeg. "Waarom vraagt u mij het dubbele?" zei de jongeman. "Omdat ik u twee wetenschappen moet leren," zei de redenaar, "de ene hoe u uw mond moet houden en de andere hoe u moet spreken." De eerste wetenschap is de moeilijkste. Streef er toch

naar daarin bedreven te worden, anders zult u veel te lijden hebben en eindeloos moeilijkheden veroorzaken.

Mijd met heel uw ziel die geest van achterdocht die het leven van sommige mensen verzuurt. Keer een blind oog en een doof oor naar alles waaruit u op een harde manier een onvriendelijke gevolgtrekking zou kunnen maken. Achterdocht maakt een mens tot een kwelling voor zichzelf en een spion voor anderen. Begin eenmaal te verdenken, en de redenen tot wantrouwen vermenigvuldigen zich om u heen; uw achterdochtigheid zelf schept er het grootste deel van. Menige vriend is in een vijand veranderd doordat hij werd verdacht. Kijk dus niet om u heen met de ogen van het wantrouwen, en luister niet als een luistervink met het scherpe oor van de angst. Door de gemeente gaan om ontevredenheid op te sporen, als een jachtopziener die konijnen zoekt, is laag werk, en meestal wordt het heel bitter beloond. Lord Bacon geeft het verstandige advies van "het vooruitziend achterwege laten van onderzoek naar wat wij liever niet zouden vinden". Wanneer er niets te ontdekken valt dat ons kan helpen anderen lief te hebben, kunnen wij het onderzoek beter staken. Wij zouden immers iets aan het licht kunnen brengen dat het begin is van jarenlange twist. Ik doel natuurlijk niet op gevallen die om tucht vragen en grondig onderzocht en moedig aangepakt moeten worden. Ik heb het over louter persoonlijke zaken waarbij u zelf de voornaamste lijdende partij bent. Dan is het altijd het beste niet te weten, en niet te willen weten, wat er over u gezegd wordt, door vrienden of door vijanden. Wie ons prijzen, vergissen zich waarschijnlijk evenzeer als wie ons smaden, en het ene kan als tegenwicht van het andere gelden, als het al de moeite waard is het oordeel van mensen mee te tellen. Hebben wij de goedkeuring van onze God, bevestigd door een rustig geweten, dan kunnen wij het ons veroorloven onverschillig te staan tegenover de meningen van onze medemensen, of die ons nu prijzen of veroordelen. Kunnen wij dat punt niet bereiken, dan zijn wij kinderen en geen mannen.

Sommigen willen kinderachtig graag weten wat hun vriend van hen vindt. Bevat dat oordeel ook maar het kleinste element van tegenspraak of afkeuring, dan beschouwen zij hem meteen als een vijand. Wij zijn immers geen pausen, en wij willen toch niet dat onze hoorders ons voor onfeilbaar houden? Wij hebben mannen gekend die woedend werden om een volkomen billijke en redelijke opmerking. Zij zagen in een oprechte vriend een tegenstander die er plezier in had fouten te vinden. Zo'n verkeerde voorstelling aan de ene kant riep al gauw verhitting op aan de andere kant, en de ruzie was daar. Hoeveel beter is zachtmoedige verdraagzaamheid! U moet kritiek kunnen verdragen, anders bent u niet geschikt om aan het hoofd van een gemeente te staan. En u moet de criticus laten gaan zonder hem tot uw doodsvijanden te rekenen, anders bewijst u een zwakkeling te zijn. Het is altijd het verstandigst dubbele vriendelijkheid te tonen wanneer iemand u hard heeft aangepakt omdat hij dat zijn plicht vond. Hij is waarschijnlijk een eerlijk man en het waard gewonnen te worden. Wie u in uw beginjaren nauwelijks geschikt achtte voor het herdersambt, kan nog uw standvastigste verdediger worden wanneer hij ziet dat u groeit in de genade en vordert in bekwaamheid voor het werk. Beschouw hem dus niet als een vijand omdat hij eerlijk zijn twijfels heeft uitgesproken. Erkent uw eigen hart niet dat zijn vrees niet helemaal ongegrond was? Keer uw dove oor naar wat u zijn harde kritiek vindt, en probeer beter te preken.

Mensen kunnen uit zucht naar verandering, uit gekrenktheid, doordat hun smaak zich ontwikkelt of om andere redenen onrustig worden onder onze bediening, en het is goed dat wij daar niets van weten. Zien wij het gevaar, dan mogen wij niet laten merken dat wij het hebben opgemerkt. Wij moeten ons dan inspannen onze preken te verbeteren, in de hoop dat de goede mensen beter gevoed zullen worden en hun ontevredenheid vergeten. Zijn het werkelijk begenadigde mensen, dan zal het beginnende kwaad overgaan en ontstaat er

geen echte ontevredenheid. Ontstaat die toch, dan moet u haar niet uitlokken door haar te vermoeden.

Wanneer ik wist dat er enige ontevredenheid over mij bestond, heb ik daar geen notitie van genomen, tenzij ik er niet omheen kon. Integendeel, ik heb mij juist des te beleefder en vriendelijker gedragen tegenover degene die tegen mij was, en nooit heb ik er meer van gehoord. Had ik de goede man als tegenstander behandeld, dan zou hij zijn best hebben gedaan de rol te spelen die hem werd toegedacht, en die met ere te vervullen. Maar ik besefte dat hij een christen was en het recht had een hekel aan mij te hebben als hij dat wilde, en dat ik, als hij dat had, niet onvriendelijk over hem moest denken. Daarom behandelde ik hem als iemand die een vriend van mijn Heere was, al was hij dat van mij niet. Ik gaf hem werk te doen waaruit vertrouwen in hem bleek, zorgde dat hij zich thuis voelde en won hem geleidelijk voor mij, tot hij een toegewijde vriend en een medewerker werd. De beste mensen zijn soms uit hun humeur en zeggen onvriendelijke dingen. Wij zouden blij zijn als onze vrienden helemaal konden vergeten wat wij zeiden toen wij kribbig en prikkelbaar waren. Het is dus in de geest van Christus om in dit opzicht tegenover anderen te handelen zoals wij zouden willen dat zij tegenover ons deden. Herinner een broeder er nooit aan dat hij ooit iets hards over u heeft gezegd. Ziet u hem in een betere stemming, begin dan niet over die vroegere pijnlijke gelegenheid. Is hij een man van de goede geest, dan zal hij in de toekomst niet graag een herder ergeren die hem zo grootmoedig heeft behandeld. Is hij gewoon een lomperik, dan is het zonde om met hem in discussie te gaan, en kunt u het verleden daarom beter stilzwijgend laten passeren.

Het is beter honderd keer bedrogen te worden dan een leven van achterdocht te leiden. Dat is ondraaglijk. De vrek die midden in de nacht door zijn kamer sluipt en in elk vallend blad een inbreker hoort, is niet ellendiger dan de predikant die gelooft dat er complotten tegen hem worden gesmeed en dat er nadelige praatjes over hem wor-

den verspreid. Ik herinner mij een broeder die geloofde dat hij vergiftigd werd. Hij was ervan overtuigd dat zelfs de stoel waarop hij zat en de kleren die hij droeg door een of andere geraffineerde scheikunde met de dood doortrokken waren. Zijn leven was één voortdurende angst, en zo is het bestaan van een predikant wanneer hij iedereen om zich heen wantrouwt. Achterdocht is ook niet alleen een bron van onrust. Het is een zedelijk kwaad, dat het karakter schaadt van wie het koestert. Achterdocht brengt bij koningen tirannie voort, bij echtgenoten jaloezie en bij predikanten bitterheid. Zo'n bitterheid ontbindt in de geest alle banden van de herderlijke verhouding, vreet als een bijtend zuur in de ziel van het ambt zelf en maakt het tot een vloek in plaats van een zegen. Wanneer dit vreselijke kwaad alle melk van menselijke goedheid in iemands boezem heeft doen schiften, is hij meer geschikt voor de recherche dan voor de bediening. Als een spin begint hij zijn draden uit te werpen en weeft hij een web van trillende draadjes, die allemaal naar hemzelf leiden en hem waarschuwen bij de lichtste aanraking van zelfs de kleinste mug. Daar zit hij in het midden, een en al gevoeligheid, louter zenuwen en rauwe wonden, prikkelbaar en geprikkeld, een martelaar die zichzelf ten offer brengt, die de brandende takkenbossen om zich heen trekt en blijkbaar verlangt verbrand te worden. De trouwste vriend is onder zulke omstandigheden niet veilig. Ook wie zorgvuldig vermijdt aanstoot te geven, blijft niet gevrijwaard van wantrouwen; dat wordt hem waarschijnlijk zelfs uitgelegd als sluwheid en lafheid. De samenleving loopt van een achterdochtig man bijna evenveel gevaar als van een dolle hond, want hij hapt zonder reden naar alle kanten en strooit links en rechts het schuim van zijn waanzin rond. Het is vergeefs met het slachtoffer van deze dwaasheid te redeneren. Met verdraaide vindingrijkheid keert hij elk argument de verkeerde kant op en maakt van uw pleidooi voor vertrouwen een nieuwe reden voor wantrouwen. Het is droevig dat hij de ongerechtigheid niet ziet van zijn ongegronde afkeuring van anderen, vooral van hen die zijn beste

vrienden en de trouwste steunpilaren van de zaak van Christus zijn geweest. “Ik zou de deugd, zo beproefd, niet willen krenken

> *door de geringste schaduw van twijfel.*
> *Ongepaste achterdocht is nog laaghartiger*
> *dan zelfs de schuld die men verdenkt.*”

Niemand mag om een woord schuldig gemaakt worden; maar waar achterdocht heerst, wordt zelfs zwijgen een misdaad. Broeders, mijd dit kwaad door de eigenliefde af te zweren. Beschouw het als een kleine zaak wat de mensen over u denken of zeggen, en bekommer u alleen om hoe zij met uw Heere omgaan. Bent u van nature gevoelig, geef dan niet toe aan die zwakheid en sta niet toe dat anderen erop inspelen. Zou het geen grote verlaging van uw ambt zijn als u een leger spionnen in dienst had om te verzamelen wat uw mensen allemaal over u zeiden? En toch komt het daarop neer wanneer u bepaalde bemoeials al het geroddel van de plaats bij u laat aandragen. Jaag die schepsels weg. Verafschuw die onheilstichtende, kletsende dienstmaagden van de twist. Wie aandraagt, draagt ook weg: ongetwijfeld gaan de roddelaars uit uw huis weg en vertellen zij elke opmerking door die over uw lippen komt, rijkelijk gegarneerd met eigen toevoegingen. Bedenk dat, zoals de heler even slecht is als de steler, ook wie naar laster luistert deelt in de schuld ervan. Als er geen luisterende oren waren, zouden er geen kwaadsprekende tongen zijn. Zolang u slechte waar koopt, schept de vraag het aanbod, en draaien de leugenfabrieken op volle toeren. Niemand wil een maker van leugens worden, en toch laat wie met genoegen naar laster luistert en die gretig gelooft, menig broedsel uitkomen.

Salomo zegt: “*Een oorblazer scheidt den voornaamsten vriend*” (Spreuken 16:28). Er worden toespelingen gemaakt en jaloezie wordt gewekt, tot “er een wederzijdse koelheid ontstaat en geen van beiden begrijpt waarom, en ieder zich afvraagt wat er toch de oorzaak van kan zijn. Zo worden de hechtste, de langste, de warmste en meest vertrouwelijke banden, de bronnen van de zoetste vreugden

van het leven, misschien voor altijd verbroken."[7] Dit is werk dat de aartsvijand zelf waardig is, maar het zou nooit kunnen gebeuren als mensen buiten de sfeer van achterdocht leefden. Zoals het nu is, is de wereld hierdoor vol verdriet, een verdriet dat even scherp als overbodig is. Dat is werkelijk smartelijk! Campbell zegt welsprekend: "De ruïnes van oude vriendschappen zijn voor mij een droeviger schouwspel dan die van verwoeste paleizen. Ze tonen het hart dat eens door vreugde verlicht werd, nu vochtig en verlaten, en bezocht door de onheilsvogels die in ruïnes nestelen." O achterdocht, wat een verwoestingen hebt u op aarde aangericht! Leer ongelovig te zijn tegenover wie geen vertrouwen hebben in hun broeders. Wantrouw hen die u anderen willen laten wantrouwen. Een vastberaden ongeloof tegenover alle kwaadsprekers zal veel doen om hun schadelijke ijver te beteugelen. Matthew Pool zegt in zijn Cripplegate-lezing: "Het algemene gerucht is zijn goede naam al lang kwijt, en ik weet niet wat het in onze dagen heeft gedaan om die terug te winnen. Daarom behoort het niet geloofd te worden. Hoe weinig berichten van welke aard ook blijken niet vals te zijn wanneer men ze onderzoekt! Wat mij betreft: als ik één bericht op de twintig geloof, vind ik dat al heel ruim gerekend. Wantrouw vooral smaad en kwade geruchten, want die verspreiden zich het snelst, omdat zij de meeste mensen welkom zijn. Zij menen dat hun eigen goede naam nooit zo stevig gefundeerd is als wanneer die gebouwd is op de puinhopen van die van anderen." De mensen die u wantrouwend willen maken tegenover uw vrienden zijn een armzalig slag, en achterdocht is op zichzelf een ellendige en kwellende ondeugd. Neem u daarom vast voor uw blinde oog en uw dove oor naar de hele zaak te keren. Hoef ik nog iets te zeggen over de wijsheid om nooit te horen wat niet voor u bestemd was? De luistervink is een laag mens, die weinig of niets beter is dan de gewone verklikker. En wie zegt dat hij iets heeft opgevangen, heeft vermoedelijk meer opgevangen dan hem toekwam.

Jeremy Taylor merkt wijs en terecht op: “Luister nooit aan de deur of aan het raam. Behalve dat het een gevaar en een valstrik inhoudt, is het ook een inbreuk op de privacy van mijn naaste en een blootleggen van wat hij juist afsluit opdat het niet open zou liggen.” Het is een afgesleten spreekwoord dat luistervinken zelden iets goeds over zichzelf horen. Afluisteren is een soort diefstal, maar de gestolen goederen zijn de dief nooit tot genoegen. Inlichtingen die langs heimelijke weg zijn verkregen, doen een zaak, behalve in uiterste gevallen, meer kwaad dan goed. De magistraat kan het dienstig achten op zo’n manier bewijs te verzamelen, maar ik kan mij geen geval voorstellen waarin een predikant dat zou moeten doen. Onze zending is er een van genade en vrede. Wij zijn geen aanklagers die belastend bewijs opsporen, maar vrienden wier liefde een menigte van overtredingen wil bedekken. De gluurogen van Kanaän, de zoon van Cham, zullen nooit in onze dienst staan. Wij verkiezen de vrome kiesheid van Sem en Jafeth, die achterwaarts gingen en de schande bedekten die het kind van het kwaad met leedvermaak had rondverteld.

Keer in de regel ook naar meningen en opmerkingen over uzelf het blinde oog en het dove oor toe. Wie in de openbaarheid staat, moet openbare kritiek verwachten. En omdat het publiek niet als onfeilbaar kan gelden, kan wie in de openbaarheid staat ook verwachten op een manier bekritiseerd te worden die eerlijk noch prettig is. Aan alle eerlijke en terechte opmerkingen zijn wij verplicht de nodige aandacht te geven. Maar voor het bittere vonnis van het vooroordeel, de lichtzinnige vitterij van modieuze lieden, de domme uitlatingen van onwetenden en de felle veroordelingen van tegenstanders kunnen wij gerust een doof oor hebben. Wij kunnen niet verwachten dat zij ons goedkeuren van wie wij de geliefde zonden met onze getuigenis veroordelen; hun lof zou aantonen dat wij ons doel hadden gemist. Wij verwachten natuurlijk wel goedkeuring van onze eigen mensen, de leden van onze gemeenten en de vaste hoorders van onze samenkomsten. Maken zij opmerkingen waaruit blijkt dat zij niet bepaald

grote bewonderaars zijn, dan kunnen wij in de verleiding komen moedeloos of zelfs boos te worden. Daarin ligt een valstrik. Toen ik op het punt stond mijn dorpsgemeente te verlaten voor Londen, bad een van de oude mannen dat ik "verlost mocht worden van het blaten van de schapen". Ik kon voor geen goud bedenken wat hij bedoelde, maar nu is het raadsel mij duidelijk en heb ik geleerd dat gebed zelf te bidden. Te veel acht slaan op wat onze mensen zeggen, of het nu lof is of kleinering, is niet goed voor ons. Als wij in de hoogte wonen bij "*den grote Herder der schapen*", zullen wij ons weinig aantrekken van al het verwarde geblaat om ons heen. Maar zijn wij "*vleselijk*" en wandelen wij "*naar den mens*", dan zullen wij weinig rust hebben als wij luisteren naar dit en dat en nog wat waarover elk arm schaap over ons kan blaten. Misschien is het volkomen waar dat u afgelopen zondagmorgen buitengewoon saai was. Maar het was niet nodig dat mevrouw Klets u kwam vertellen dat diaken Jones dat vond. Het is meer dan waarschijnlijk dat uw prediking, omdat u de hele week daarvoor buiten was geweest, veel weg had van melk met water. Maar het is beslist niet nodig dat u onder de mensen rondgaat om te ontdekken of zij het gemerkt hebben. Is het niet genoeg dat uw geweten daarover onrustig is? Probeer het voortaan beter te doen, maar wil niet alles horen wat elke Jan, Piet en Mina erover te zeggen heeft. Of andersom: u was in uw laatste preek in hogere sferen en eindigde met heel wat trompetgeschal. Nu bent u erg benieuwd welke indruk u hebt gemaakt. Beheers uw nieuwsgierigheid: het doet u geen goed ernaar te informeren. Als de mensen het toevallig met uw eigen oordeel eens zijn, voedt het alleen uw armzalige ijdelheid. Denken zij er anders over, dan schaadt uw vissen naar lof u in hun achting. Het gaat in elk geval alleen maar over uzelf, en dat is een armzalig onderwerp om bezorgd over te zijn. Wees een man, en verlaag u niet door complimentjes te zoeken als kleine kinderen in nieuwe kleren, die zeggen: "Kijk eens naar mijn mooie jurkje." Hebt u nu nog niet ontdekt dat vleierij even schadelijk is als aangenaam? Zij maakt de geest

week en u gevoeliger voor laster. Hoe meer lof u behaagt, hoe meer afkeuring u pijn zal doen. Bovendien is het een misdaad u door kleinzielige overwegingen over uw eigen kleine ik te laten afhouden van uw grote doel, de Heere Jezus te verheerlijken. Al was er geen andere reden, dan zou dit zwaar bij u moeten wegen. Hoogmoed is een dodelijke zonde en groeit wel zonder dat u de gemeentelijke sproeiwagen leent om hem op te kweken. Vergeet uitdrukkingen die uw ijdelheid voeden. En merkt u dat u zich die ongezonde hapjes laat smaken, belijd die zonde dan met diepe verootmoediging. Payson toonde dat hij sterk was in de Heere toen hij aan zijn moeder schreef: "U moet beslist, mijn lieve moeder, geen woord zeggen dat ook maar lijkt op een aanwijzing dat u denkt dat ik groei in de genade. Ik kan het niet verdragen. Alle mensen hier, vrienden en vijanden, spannen samen om mij te gronde te richten. Satan en mijn eigen hart helpen natuurlijk een handje mee. En als u ook meedoet, vrees ik dat al het koude water dat Christus op mijn hoogmoed kan werpen niet zal beletten dat die uitslaat tot een verwoestende vlam. Zo zeker als iemand mij vleit en liefkoost, moet mijn hemelse Vader mij kastijden. En het is een onuitsprekelijke barmhartigheid dat Hij Zich verwaardigt dat te doen. Ik kan, dat is waar, gemakkelijk honderd redenen bedenken waarom ik niet hoogmoedig zou moeten zijn, maar hoogmoed trekt zich niets aan van redenen, of van wat dan ook, behalve van een flink pak slaag. Zelfs op dit ogenblik voel ik hem tintelen in mijn vingertoppen en mijn pen proberen te sturen." Ik weet zelf iets van die verborgen kastijdingen die onze goede Vader Zijn dienaren toedient wanneer Hij ziet dat zij zich te hoog verheffen. Daarom voeg ik van harte mijn eigen ernstige waarschuwing toe: verwen het vlees niet door te luisteren naar de lof van de vriendelijkste vrienden die u hebt. Zij zijn onverstandig, en u moet u voor hen hoeden. Een verstandige vriend die u week in week uit onverbiddelijk bekritiseert, zal u tot veel grotere zegen zijn dan duizend kritiekloze bewonderaars, als u verstand genoeg hebt om zijn behandeling te verdragen en ge-

nade genoeg om er dankbaar voor te zijn. Toen ik in de Surrey Gardens preekte, stuurde een onbekende criticus van grote bekwaamheid mij wekelijks een lijst van mijn verkeerde uitspraken en andere versprekingen. Hij zette nooit zijn naam eronder, en dat was mijn enige klacht tegen hem, want daardoor bleef ik bij hem in een schuld waarvoor ik hem niet kon bedanken. Ik maak van deze gelegenheid gebruik om te erkennen hoeveel ik hem verschuldigd ben. Met een vriendelijke toon en een duidelijk verlangen mij te helpen, noteerde hij zonder pardon alles wat ik volgens hem verkeerd had gezegd. Bij sommige van die verbeteringen vergiste hij zich zelf, maar meestal had hij gelijk, en zijn opmerkingen hielpen mij veel fouten te zien en te vermijden. Ik keek met veel belangstelling uit naar zijn wekelijkse aantekeningen, en ik hoop dat ik er beter van ben geworden. Had ik twee of drie zondagen eerder een zin al eens gebruikt, dan schreef hij: "Zie dezelfde uitdrukking in die en die preek", met vermelding van nummer en bladzijde. Eens merkte hij op dat ik te vaak de regel aanhaalde: "Niets breng ik in mijn handen", en hij voegde eraan toe: "Wij zijn voldoende ingelicht over de leegte van uw handen." Hij wilde weten op welk gezag ik iemand 'hebzuchtig' noemde, enzovoort. Misschien zouden sommige jonge mannen door zulke strenge kritiek ontmoedigd, zo niet geërgerd zijn geraakt. Maar dan zouden zij heel dwaas zijn geweest, want door zulke terechtwijzing kwalijk te nemen zouden zij een waardevolle hulp bij hun vooruitgang hebben weggegooid. Geen geld kan een openhartig, eerlijk oordeel kopen, en wanneer wij het voor niets kunnen krijgen, laten wij er dan ten volle gebruik van maken. Het ergste is dat van hen die hun oordeel geven maar weinigen bevoegd zijn er een te vormen. Wij zullen dan ook lastiggevallen worden met dwaze, onbeschaamde opmerkingen, tenzij wij naar al die opmerkingen het blinde oog en het dove oor keren.

Gebruik bij valse berichten over uzelf meestal het dove oor. Helaas zijn leugenaars nog niet uitgestorven, en net als Richard Baxter en John Bunyan kunt u beschuldigd worden van misdaden die uw ziel

verafschuwt. Laat u daardoor niet van uw stuk brengen, want deze beproeving is de allerbeste mensen overkomen, en zelfs uw Heere ontkwam niet aan de giftige tong van de leugen. Bijna altijd is het de wijste weg zulke dingen een natuurlijke dood te laten sterven. Een grote leugen waar niemand acht op slaat, is als een grote vis op het droge: hij spartelt en springt en slaat zich in korte tijd dood. Haar beantwoorden is haar weer in haar element brengen en haar aan een langer leven helpen. Leugens dragen gewoonlijk ergens hun eigen weerlegging bij zich en steken zichzelf dood. Vooral sommige leugens hebben een eigen lucht, die hun rotheid verraadt aan elke eerlijke neus. Raakt u erdoor van streek, dan is het doel waarmee ze verzonnen zijn al half bereikt. Maar uw stille verdraagzaamheid stelt de boosaardigheid teleur en geeft u een gedeeltelijke overwinning, die God in Zijn zorg voor u spoedig zal veranderen in een volledige verlossing. Uw onberispelijke leven is uw beste verdediging, en wie het hebben gezien, zullen niet toestaan dat u zo gemakkelijk wordt veroordeeld als uw lasteraars verwachten. Onthoud u er alleen van uw eigen strijd te voeren, en in negen van de tien gevallen zullen uw beschuldigers met hun kwaadaardigheid niets winnen dan ergernis voor zichzelf en minachting van anderen. De lasteraar vervolgen is zelden verstandig. Ik herinner mij een geliefde dienaar van Christus die in zijn jeugd erg gevoelig was en, toen hij valselijk beschuldigd werd, de persoon voor de rechter daagde. Er werd een verontschuldiging aangeboden die elke jota van de beschuldiging introk en bijzonder ruimhartig was. Maar de goede man stond erop dat zij in de kranten werd afgedrukt, en het gevolg overtuigde hem van zijn eigen onverstand. Massa's mensen die anders nooit van het smaadschrift zouden hebben gehoord, vroegen wat het te betekenen had en maakten er opmerkingen over. Meestal besloten zij met de wijze opmerking dat hij vast iets onvoorzichtigs had gedaan om zo'n beschuldiging uit te lokken. Men hoorde hem zeggen dat hij zo'n middel zijn leven lang nooit meer zou gebruiken, want hij voelde dat de openbare

verontschuldiging hem meer kwaad had gedaan dan de laster zelf. Wij staan in een positie waarin wij uitgelezen schietschijven zijn voor de duivel en zijn bondgenoten. Het beste wat wij kunnen doen, is daarom onze onschuld te verdedigen door te zwijgen en onze goede naam aan God over te laten. Toch zijn er uitzonderingen op deze algemene regel. Worden er duidelijke, concrete, openbare beschuldigingen tegen iemand ingebracht, dan is hij verplicht ze te beantwoorden, en wel zo duidelijk en openlijk mogelijk. Elk onderzoek weigeren komt in zo'n geval in feite neer op schuld bekennen. Hoe men het ook inkleedt, het grote publiek beschouwt een weigering om te antwoorden gewoonlijk als bewijs van schuld. Bij gewone kwellingen en ergernissen is het verreweg het beste volkomen lijdzaam te blijven. Maar wanneer de zaak ernstiger vormen aanneemt en onze beschuldiger ons uitdaagt ons te verdedigen, zijn wij verplicht zijn beschuldigingen met een eerlijke uiteenzetting van de feiten te beantwoorden. Zoek in elk geval raad bij de Heere over de vraag hoe u met lasterlijke tongen moet omgaan, en uiteindelijk zal de onschuld in het licht gesteld en de leugen ontmaskerd worden.

Sommige predikanten zijn gebroken van geest geraakt, uit hun positie verdreven en zelfs in hun goede naam beschadigd doordat zij acht sloegen op dorpsroddel. Ik ken een fijne jongeman voor wie ik een vruchtbare loopbaan voorspelde, die in grote moeilijkheden kwam doordat hij het aanvankelijk een moeilijkheid liet zijn en vervolgens hard werkte om het er een te maken. Hij kwam bij mij en klaagde dat hem groot onrecht was aangedaan. Dat was ook zo, maar van begin tot eind ging het over wat een stuk of zes vrouwen hadden gezegd over zijn handelwijze na de dood van zijn vrouw. Het was oorspronkelijk te nietig om er iets mee te doen. Een zekere mevrouw Q. had gezegd dat het haar niet zou verbazen als de predikant zou trouwen met de dienstbode die toen bij hem in huis woonde. Een ander maakte ervan dat zij zou hebben gezegd dat hij met haar moest trouwen, en toen vond een derde met kwaadaardige vindingrijkheid een

diepere betekenis in de woorden en maakte er een beschuldiging van. Het ergste van alles was dat de beste, gevoelige prediker de zaak per se moest uitzoeken. Hij beschuldigde een stuk of twintig mensen ervan laster over hem te verspreiden, en dreigde sommigen zelfs met gerechtelijke stappen. Had hij er in het verborgen over kunnen bidden, of er zelfs maar een deuntje overheen kunnen fluiten, dan zou het geklets geen kwaad hebben gedaan. Maar deze beste broeder kon niet verstandig met de laster omgaan, want hij had niet wat ik u dringend aanbeveel, namelijk een blind oog en een doof oor.

Nog één ding, mijn broeders: het blinde oog en het dove oor zullen u van nut zijn tegenover andere gemeenten en hun predikanten. Ik vind het altijd prachtig wanneer een broeder die zich met andermans zaken bemoeit, zijn vingers brandt. Waarom hield hij zich niet bij zijn eigen zaken, in plaats van bisschop te spelen in andermans bisdom? Leden van gemeenten vragen mij vaak mij met hun interne twisten te bemoeien. Maar tenzij zij met gezag bij mij komen en mij officieel als scheidsrechter aanstellen, weiger ik. Alexander Cruden noemde zichzelf "de Corrector", en ik heb hem die titel nooit benijd. Er zou een bijzondere inspiratie nodig zijn om iemand in staat te stellen alle geschillen in onze gemeenten te beslechten, en in de regel zijn juist de minst bekwamen er het meest op gebrand het te proberen. Inmenging, hoe goed bedoeld ook, mislukt meestal. Interne tweedracht in onze gemeenten lijkt erg op ruzie tussen man en vrouw: wanneer het zover komt dat zij het met elkaar moeten uitvechten, wordt wie tussenbeide komt het slachtoffer van hun gezamenlijke woede. Alleen een groentje als meneer Verdant Green zal zich in een huiselijke strijd mengen. De man neemt het hem natuurlijk kwalijk, en de vrouw zegt, hoewel zij menige klap heeft gekregen: "Laat mijn man met rust, hij heeft het recht mij te slaan als hij dat wil." Hoe groot de onderlinge vijandschap van echtelijke strijders ook is, ze lijkt vergeten in hun wrevel tegen indringers. Zo krijgt ook onder de Baptisten, dat bijzonder onafhankelijke kerkgenootschap, wie van buiten de gemeente

zich er op welke manier ook mee bemoeit, gegarandeerd de klappen. Beschouw uzelf niet als bisschop van alle naburige gemeenten, maar wees tevreden met de zorg voor Lystre, of Derbe, of Thessalonica, of welke gemeente u ook is toevertrouwd, en laat Filippi en Efeze over aan hun eigen herders. Moedig ontevreden mensen niet aan hun predikant te bekritiseren of u nieuws te brengen over misstanden in andere gemeenten. Wanneer u uw collega-predikanten ontmoet, wees dan niet haastig met uw raad. Zij kennen hun plicht net zo goed als u de uwe, en uw oordeel over hun handelwijze berust waarschijnlijk op onvolledige informatie uit bevooroordeelde bronnen. Krenk uw buren niet met uw bemoeizucht. Wij hebben allemaal thuis genoeg te doen, en het is verstandig ons buiten alle twisten te houden die ons niet aangaan. Een van de spreekwoorden van de wereld raadt ons aan onze vuile was thuis te wassen. Ik voeg daar een regel aan toe en raad aan dat wij onze buren niet bezoeken terwijl hun was in de week staat. Dat zijn wij onze vrienden verschuldigd, en het bevordert de vrede het best. "*De voorbijgaande, die zich vertoornt in een twist, die hem niet aangaat, is gelijk die een hond bij de oren grijpt*": hij loopt een flinke kans gebeten te worden, en weinigen zullen medelijden met hem hebben. Bridges merkt wijs op: "Onze gezegende Meester heeft ons een les in godvruchtige wijsheid gegeven. Hij heelde de twisten in Zijn eigen gezin, maar toen men Hem vroeg Zich te mengen in een twist die Hem niet aanging, gaf Hij tot antwoord: '*Wie heeft Mij tot een rechter of scheidsman over ulieden gesteld?*'" Zelfbenoemde rechters dwingen maar weinig respect af; waren zij beter in staat te oordelen, dan zouden zij er minder toe geneigd zijn. Menig gering verschil binnen een gemeente is tot een grote brand aangewakkerd door predikanten van buiten, die geen idee hadden van het onheil dat zij aanrichtten. Zij velden oordelen op grond van eenzijdige verklaringen en hitsten zo de partijen tegen elkaar op, die zich veilig voelden wanneer zij konden zeggen dat de predikanten uit de omgeving het volkomen met hen eens waren. Mijn raad is dat wij ons aansluiten bij de

“Weetniksen” en nooit een woord zeggen over een zaak voordat wij beide kanten hebben gehoord. En bovendien dat wij ons best doen geen van beide kanten te horen als de zaak ons niet aangaat.

Is dit niet een voldoende verklaring van mijn uitspraak dat ik één blind oog en één doof oor heb, en dat het mijn beste oog en mijn beste oor zijn?

---

7. Dr. Wardlaw over Spreuken.

Lezing 10

De bekering als ons doel

Het hoogste doel van de christelijke bediening is de eer van God. Of er nu zielen bekeerd worden of niet: als Jezus Christus getrouw wordt gepredikt, heeft de predikant niet tevergeefs gearbeid, want hij is voor God een goede reuk, zowel in hen die verloren gaan als in hen die zalig worden. Toch heeft God ons in de regel gezonden om te prediken, opdat de mensenkinderen door het evangelie van Jezus Christus met Hem verzoend worden. Hier en daar kan een prediker van de gerechtigheid, zoals Noach, blijven arbeiden zonder dat iemand buiten zijn eigen gezin in de ark van de zaligheid komt. Een ander kan, zoals Jeremia, tevergeefs wenen over een volk dat zich niet bekeert. Maar meestal is de prediking bedoeld om de hoorders te redden. Het is aan ons om ook op steenachtige plaatsen te zaaien, waar ons werk geen vrucht oplevert. Toch zijn wij gehouden om naar een oogst uit te zien, en om te treuren als die niet op de juiste tijd komt.

Omdat Gods eer ons hoogste doel is, streven wij daarnaar door de opbouw van de heiligen en de redding van zondaren te zoeken. Het is een edel werk om Gods volk te onderwijzen en op te bouwen in hun allerheiligst geloof. Wij mogen deze plicht zeker niet verwaarlozen. Daartoe moeten wij helder spreken over de leer van het evangelie, over de levende ervaring en over de christelijke plicht, en wij mogen er nooit voor terugschrikken om heel de raad Gods te verkondigen. Maar al te vaak worden verheven waarheden achtergehouden, omdat ze niet praktisch zouden zijn. Juist het feit dat ze geopenbaard zijn,

bewijst echter dat de Heere ze van waarde acht, en wee ons als wij doen alsof wij wijzer zijn dan Hij. Van elke leerstelling van de Schrift mogen wij zeggen: "Haar dan een tong te geven, is wijs voor een mens."

Als er één toon wegvalt uit de goddelijke harmonie van de waarheid, kan de muziek er jammerlijk onder lijden. Uw mensen kunnen ernstig geestelijk ziek worden doordat ze een bepaalde vorm van geestelijk voedsel missen, die alleen kan worden aangereikt door de leerstukken die u achterhoudt. In het voedsel dat wij eten zitten bestanddelen die op het eerste gezicht niet nodig lijken voor het leven, maar de ervaring leert dat ze onmisbaar zijn voor gezondheid en kracht. Fosfor maakt geen vlees, maar het is nodig voor de botten. Veel minerale stoffen en zouten vallen onder dezelfde omschrijving: in de juiste verhouding zijn ze noodzakelijk voor het menselijk lichaam. Zo zijn er ook waarheden die weinig geschikt lijken als geestelijk voedsel, maar die toch heel heilzaam zijn om gelovigen ruggengraat en spieren te geven en de verschillende organen van de christelijke mannelijkheid te herstellen. Wij moeten "de hele waarheid" prediken, opdat de mens Gods volmaakt zij, tot alle goed werk volkomen toegerust.

Ons grote doel, God te verheerlijken, moet echter vooral worden bereikt door het winnen van zielen. Wij moeten zielen voor God geboren zien worden. Gebeurt dat niet, dan moet onze kreet die van Rachel zijn: "*Geef mij kinderen! of indien niet, zo ben ik dood.*" Winnen wij geen zielen, dan moeten wij treuren als de landman die geen oogst ziet, als de visser die met een leeg net naar zijn hut terugkeert, of als de jager die tevergeefs over berg en dal heeft gezworven. Onze woorden moeten die van Jesaja zijn, onder veel zuchten en steunen uitgesproken: "*Wie heeft onze prediking geloofd, en aan wien is de arm des HEEREN geopenbaard?*" De gezanten van de vrede mogen niet ophouden bitter te wenen, totdat zondaren wenen over hun zonden. Als wij vurig verlangen dat onze hoorders in de Heere Jezus geloven, hoe

moeten wij dan te werk gaan om door God gebruikt te worden om zo'n uitkomst te bewerken? Dit is het onderwerp van deze lezing.

Bekering is een goddelijk werk. Wij moeten er dus voor zorgen dat wij volledig op de Geest van God vertrouwen en van Hem de kracht over de gemoederen van mensen verwachten. Hoe vaak deze opmerking ook herhaald wordt, ik vrees dat wij de kracht ervan te weinig voelen. Als wij ons werkelijk meer bewust waren van onze behoefte aan de Geest van God, zouden wij dan niet met meer afhankelijkheid van Zijn onderwijzing studeren? Zouden wij niet vuriger bidden om met Zijn heilige zalving gezalfd te worden? Zouden wij Hem in het prediken niet meer ruimte geven om te werken? Mislukken veel van onze pogingen niet doordat wij de Heilige Geest in de praktijk negeren, al doen wij dat niet in de leer? Als God hoort Hem de troon toe, en in al onze ondernemingen moet Hij begin, midden en einde zijn. Wij zijn werktuigen in Zijn hand en niets meer. Als dit volledig wordt erkend, wat moet er dan nog meer gebeuren als wij bekeringen hopen te zien?

Ongetwijfeld moeten wij zorgen dat wij vooral die waarheden prediken die waarschijnlijk tot dit doel leiden. Welke waarheden zijn dat? Ik antwoord: wij moeten allereerst Christus prediken, en Die gekruisigd. Waar Jezus verhoogd wordt, worden zielen aangetrokken: "*En Ik, zo wanneer Ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal hen allen tot Mij trekken.*" De prediking van het kruis is voor hen die behouden worden de wijsheid Gods en de kracht Gods. De christelijke predikant moet alle waarheden prediken die zich rond de persoon en het werk van de Heere Jezus scharen. Daarom moet hij heel ernstig en indringend spreken over het kwaad van de zonde, die de behoefte aan een Zaligmaker heeft geschapen. Hij moet laten zien dat zonde een overtreding van de wet is, dat zij straf noodzakelijk maakt en dat Gods toorn erover geopenbaard wordt. Hij mag zonde nooit behandelen alsof het een kleinigheid of een ongelukje was, maar moet haar voorstellen als boven mate zondig. Hij moet in bijzonderheden treden. Hij moet het

kwaad niet oppervlakkig in het algemeen aanstippen, maar de verschillende zonden een voor een noemen, vooral die welke in zijn tijd het meest voorkomen. Denk aan de alles verslindende veelkoppige draak van de dronkenschap, die ons land verwoest. Denk aan de leugen, die in de vorm van laster aan alle kanten welig tiert. Denk aan de ontucht, die met heilige kiesheid genoemd moet worden en toch meedogenloos veroordeeld moet worden. Wij moeten vooral die kwaden bestraffen waarin onze hoorders gevallen zijn of waarschijnlijk zullen vallen. Leg de tien geboden uit en gehoorzaam het goddelijke gebod: "*Verkondig Mijn volk hun overtreding, en het huis Jakobs hun zonden.*" Ontvouw de geestelijkheid van de wet, zoals onze Heere deed, en toon hoe zij overtreden wordt door boze gedachten, voornemens en inbeeldingen. Zo zullen veel zondaren verslagen worden in het hart. De oude Robbie Flockhart zei altijd: "Het heeft geen zin te naaien met de zijden draad van het evangelie, als wij er niet met de scherpe naald van de wet een weg voor banen." De wet gaat voorop, als de naald, en trekt de draad van het evangelie achter zich aan. Preek daarom over zonde, over gerechtigheid en over het toekomende oordeel. Leg vaak uit wat er in de eenenvijftigste psalm staat. Toon dat God lust heeft tot waarheid in het binnenste, en dat reiniging door het bloed van het offer volstrekt nodig is. Richt u op het hart. Peil de wond en raak de gevoeligste plek van de ziel. Spaar de strengere thema's niet, want mensen moeten gewond worden voordat zij genezen kunnen worden, en gedood voordat zij levend gemaakt kunnen worden. Niemand zal ooit het kleed van Christus' gerechtigheid aantrekken voordat hij van zijn vijgenbladeren is ontdaan, en niemand zal zich wassen in de fontein van de genade voordat hij zijn vuilheid inziet. Daarom, mijn broeders, mogen wij niet ophouden de wet te verkondigen, haar eisen, haar bedreigingen en de vele overtredingen ervan door de zondaar.

Leer de verdorvenheid van de menselijke natuur. Toon de mensen dat zonde geen ongelukje is, maar de echte vrucht van hun bedorven

hart. Predik de leer van de natuurlijke verdorvenheid van de mens. Het is een onpopulaire waarheid, want tegenwoordig zijn er predikanten die hoog opgeven van "de waardigheid van de menselijke natuur". Over "de gevallen staat van de mens" — dat is de uitdrukking — wordt soms gesproken, maar over het bederf van onze natuur en verwante thema's wordt zorgvuldig gezwegen. Moormannen krijgen te horen dat zij hun huid wit kunnen maken, en men hoopt dat luipaarden hun vlekken zullen afleggen. Broeders, u zult niet in deze waan vervallen, of als u dat toch doet, mag u weinig bekeringen verwachten. Zachte dingen profeteren en het kwaad van onze verloren staat verzachten is niet de weg om mensen tot Jezus te leiden.

Broeders, de noodzaak van het goddelijke werk van de Heilige Geest volgt vanzelf uit het voorgaande onderwijs, want de uiterste nood vraagt om goddelijk ingrijpen. Mensen moeten horen dat zij dood zijn en dat alleen de Heilige Geest hen levend kan maken. Zij moeten horen dat de Geest werkt naar Zijn eigen welbehagen en dat niemand aanspraak kan maken op Zijn bezoekingen of Zijn hulp kan verdienen. Dit wordt als heel ontmoedigend onderwijs beschouwd, en dat is het ook, maar mensen moeten ontmoedigd worden als zij op een verkeerde manier naar zaligheid zoeken. Hen het vertrouwen in hun eigen vermogens ontnemen is een grote hulp om hen van zichzelf weg te laten zien naar Een Ander, naar de Heere Jezus. De leer van de verkiezing en andere grote waarheden verkondigen dat de zaligheid helemaal uit genade is: niet het recht van het schepsel, maar de gave van de soevereine Heere. Ze zijn er allemaal op berekend om de mens van zijn trots te ontdoen en hem zo voor te bereiden om Gods barmhartigheid te ontvangen.

Wij moeten onze hoorders ook Gods rechtvaardigheid voorhouden en de zekerheid dat elke overtreding gestraft zal worden. Vaak moeten wij

> *"Hun in ontzagwekkende rij voor ogen stellen*
> *de praal van die geduchte dag*
> *wanneer Christus met de wolken komt."*

Laat in hun oren de leer van de wederkomst klinken, niet als een merkwaardigheid van de profetie, maar als een plechtig, praktisch feit. Het is zinloos om onze Heere voor te stellen in alle rinkelende pracht van een aards koninkrijk, zoals broeders doen die in een herleefd jodendom geloven. Wij moeten de Heere prediken als Degene Die komt om de wereld in gerechtigheid te oordelen, de volken voor Zijn rechterstoel te dagen en hen te scheiden zoals de herder de schapen van de bokken scheidt. Paulus predikte over rechtvaardigheid, matigheid en het toekomende oordeel, en liet Felix beven. Deze thema's zijn nu even krachtig. Wij beroven het evangelie van zijn kracht als wij de bedreigingen met straf weglaten. Het valt te vrezen dat de nieuwerwetse meningen over vernietiging en herstel, die de Kerk in deze laatste dagen hebben geplaagd, veel predikanten traag hebben gemaakt om over het laatste oordeel en de gevolgen ervan te spreken. Daardoor heeft de schrik van de Heere weinig invloed gehad, op predikers zowel als op hoorders. Als dit zo is, kan het niet genoeg betreurd worden, want daardoor blijft een belangrijk middel tot bekering ongebruikt.

Geliefde broeders, wij moeten vooral duidelijk zijn over de grote zielreddende leer van de verzoening. Wij moeten een echt, oprecht plaatsvervangend offer prediken en de vergeving als gevolg ervan verkondigen. Wazige opvattingen over het verzoenende bloed zijn tot het uiterste schadelijk. Zielen worden onnodig in slavernij gehouden en heiligen worden beroofd van het rustige vertrouwen van het geloof, omdat hun niet nadrukkelijk gezegd wordt: "*Want Dien, Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.*" Wij moeten de plaatsvervanging recht voor de raap en ondubbelzinnig prediken, want als er één leer duidelijk in de Schrift onderwezen wordt, dan is het deze: "*De*

straf, die ons den vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijn striemen is ons genezing geworden." "*Die Zelf onze zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het hout.*" Deze waarheid geeft rust aan het geweten door te tonen hoe God rechtvaardig kan zijn en tegelijk de Rechtvaardigmaker van wie gelooft. Dit is het grote net van de evangelievissers. De vissen worden door andere waarheden in de goede richting gevoerd of gedreven, maar dit is het net zelf. Als mensen gered moeten worden, dan moeten wij in de duidelijkste bewoordingen de rechtvaardiging door het geloof prediken, als de wijze waarop de verzoening werkzaam wordt in de ervaring van de ziel. Als wij gered worden door het plaatsvervangende werk van Christus, is er geen verdienste van ons nodig, en hoeven mensen alleen maar met een eenvoudig geloof aan te nemen wat Christus al gedaan heeft. Het is heerlijk te blijven stilstaan bij de grote waarheid: "*Maar Deze, een slachtoffer voor de zonden geofferd hebbende, is in eeuwigheid gezeten aan de rechter hand Gods.*" Wat een heerlijk gezicht: Christus gezeten op de plaats van eer, omdat Zijn werk volbracht is. De ziel mag wel rusten in een werk dat zo duidelijk volkomen is.

De rechtvaardiging door het geloof mag nooit verduisterd worden, en toch zijn niet allen er duidelijk over. Ik hoorde eens een preek over "*Die met tranen zaaien, zullen met gejuich maaien*", waarvan de strekking in gewone taal was: "Wees goed, heel goed, en al zult u daardoor moeten lijden, God zal u ten slotte belonen." De predikant geloofde ongetwijfeld in de rechtvaardiging door het geloof, maar hij predikte heel duidelijk het tegenovergestelde. Velen doen dit als zij kinderen toespreken. Ik merk dat zij de kleintjes meestal vertellen over het liefhebben van Jezus, en niet over het geloven in Hem. Dit moet een schadelijke indruk achterlaten in jonge gemoederen en hen afbrengen van de ware weg van de vrede.

Predik met ernst de liefde van God in Christus Jezus en verheerlijk de overvloedige barmhartigheid van de Heere. Maar predik haar altijd in samenhang met Zijn rechtvaardigheid. Prijs de liefde niet aan als

de enige eigenschap, op de manier die maar al te vaak gevolgd wordt, maar zie de liefde in de hoge theologische zin, waarin zij als een gouden cirkel alle goddelijke eigenschappen in zich bevat. God zou geen liefde zijn als Hij niet rechtvaardig was en niet alles haatte wat onheilig is. Verhef nooit de ene eigenschap ten koste van de andere. Laat de grenzeloze barmhartigheid zichtbaar zijn in rustige samenhang met strenge rechtvaardigheid en onbeperkte soevereiniteit. Het ware karakter van God is geschikt om de zondaar ontzag in te boezemen, indruk op hem te maken en hem te vernederen. Pas op dat u uw Heere niet verkeerd voorstelt.

Al deze waarheden en andere die het evangelische stelsel voltooien, zijn erop berekend om mensen tot geloof te brengen. Maak ze daarom tot de hoofdzaak van uw onderwijs.

In de tweede plaats geldt: als wij vurig verlangen dat zielen gered worden, moeten wij niet alleen de waarheden prediken die daartoe kunnen leiden, maar ook die waarheden zo behandelen dat het doel bereikt wordt. Vraagt u hoe? Allereerst moet u veel doen door onderwijs. Zondaren worden niet in de duisternis gered, maar uit de duisternis: "*Ook is de ziel zonder wetenschap niet goed.*" Mensen moeten onderwezen worden over zichzelf, hun zonde en hun val, over hun Zaligmaker, de verlossing, de wedergeboorte enzovoort. Veel wakker geworden zielen zouden Gods weg van behoud graag aannemen als zij die maar kenden. Zij lijken op hen over wie de apostel zei: "*En nu, broeders, ik weet, dat gij het door onwetendheid gedaan hebt.*" Als u hen onderwijst, zal God hen redden. Staat er niet geschreven: "*De opening Uwer woorden geeft licht*"? Als de Heilige Geest uw onderwijs zegent, zullen zij inzien hoe verkeerd zij geleefd hebben, en worden zij geleid tot bekering en geloof. Ik geloof niet in een prediking die voornamelijk bestaat uit roepen: "Geloof! Geloof! Geloof!" Alleen al uit billijkheid bent u verplicht die arme mensen te zeggen wat zij moeten geloven. Er moet onderwijs zijn, anders is de aansporing om te geloven duidelijk belachelijk en in de praktijk vruchteloos. Ik vrees

dat sommige van onze rechtzinnige broeders ingenomen zijn geraakt tegen de vrije uitnodigingen van het evangelie doordat zij de rauwe, onverteerde toespraken hoorden van opwekkingspredikers bij wie het in het hoofd maar los in elkaar zit. De beste manier om zondaren tot Christus te preken is Christus aan zondaren te preken. Aansporingen, smeekbeden en dringende beden zonder gezond onderwijs zijn als het afvuren van kruit zonder kogel. U kunt roepen, wenen en pleiten, maar u kunt mensen niet laten geloven wat zij niet gehoord hebben, noch een waarheid laten aannemen die hun nooit is voorgelegd. "*Dewijl de prediker wijs geweest is, zo leerde hij het volk nog wetenschap.*" Terwijl u onderwijst, is het wijs een beroep te doen op het verstand. De ware godsdienst is zo logisch alsof zij helemaal geen gevoelszaak was. Ik ben geen bewonderaar van de bijzondere opvattingen van de heer Finney, maar ik twijfel er niet aan dat hij velen tot nut is geweest. Zijn kracht lag in zijn gebruik van heldere argumenten. Velen die zijn faam kenden, waren bij het eerste horen sterk teleurgesteld, omdat hij weinig fraaie taal gebruikte en zo kalm en droog was als een boek van Euclides. Maar hij was precies afgestemd op een bepaald soort mensen, en zij werden door zijn krachtige redenering overtuigd en in hun geweten getroffen. Moet er niet gezorgd worden voor mensen met een betogende geest? Wij moeten allen alles worden, en voor deze mensen moeten wij betogend worden en hen met duidelijke gevolgtrekkingen en noodzakelijke conclusies in het nauw drijven. Van vleselijk redeneren willen wij niets weten, maar van eerlijk, oprecht overwegen, bedenken, oordelen en betogen hoe meer, hoe beter.

De groep die logische argumenten nodig heeft, is klein in vergelijking met het aantal mensen bij wie men moet aandringen met gevoelsmatige overreding. Zij hebben niet zozeer redeneringen nodig als een hartebetoog, dat is logica die in vuur en vlam is gezet. U moet met hen redeneren zoals een moeder bij haar jongen pleit om haar geen verdriet te doen, of zoals een liefhebbende zuster haar broer

smeekt terug te keren naar het huis van hun vader en zich te verzoenen. Het betoog moet door de levende warmte van de liefde tot overreding worden verlevendigd. Koude logica heeft haar kracht, maar als zij door genegenheid roodgloeiend wordt gemaakt, is de kracht van het tedere betoog onvoorstelbaar. De macht die één mens over anderen kan krijgen, is enorm, maar zij komt vaak het sterkst tot ontwikkeling wanneer de leidende geest de macht over zichzelf heeft verloren. Als hartstochtelijke ijver de man zelf heeft meegesleept, wordt zijn spraak een onweerstaanbare stroom die alles meeneemt. Een man van wie men weet dat hij godvrezend en toegewijd is, en van wie men voelt dat hij ruimhartig en zelfopofferend is, heeft kracht in zijn persoon zelf, en zijn raad en aanbeveling wegen zwaar door zijn karakter. Maar als hij gaat pleiten en overreden, zelfs tot tranen toe, is zijn invloed wonderbaarlijk, en God de Heilige Geest spant haar voor Zijn dienst. Broeders, wij moeten pleiten. Smeekbeden en dringende verzoeken moeten zich vermengen met ons onderwijs. Elk beroep dat het geweten kan bereiken en mensen kan bewegen om naar Jezus te vluchten, moeten wij voortdurend gebruiken, of wij op enigerlei wijze enigen mogen behouden. Ik heb weleens gehoord dat predikanten bekritiseerd werden omdat zij over zichzelf spraken wanneer zij pleitten, maar wij hoeven ons van die afkeuring weinig aan te trekken, zolang wij het voorbeeld van Paulus hebben. Tegenover een gemeente die u liefheeft, is het volkomen geoorloofd te vertellen over uw verdriet dat velen van hen niet gered zijn, en over uw hevige verlangen en onophoudelijke gebed voor hun bekering. U doet goed als u vertelt wat u zelf van Gods goedheid in Christus Jezus hebt ervaren, en mensen verzoekt te komen om hetzelfde te proeven. Wij mogen voor onze mensen geen abstracties of louter ambtsdragers zijn. Wij moeten bij hen pleiten als echte mensen van vlees en bloed, als wij hen bekeerd willen zien. Als u uzelf kunt aanhalen als een levend voorbeeld van wat de genade gedaan heeft, is het pleidooi te krachtig

om het achterwege te laten uit angst voor de beschuldiging van zelfingenomenheid.

Soms moeten wij ook van toon veranderen. In plaats van te onderwijzen, te redeneren en te overreden moeten wij overgaan tot dreigen en Gods toorn over onbekeerde zielen aankondigen. Wij moeten het gordijn oplichten en hen de toekomst laten zien. Toon hun hun gevaar en waarschuw hen te vlieden van de toekomende toorn. Is dat gedaan, dan moeten wij terugkeren naar de uitnodiging en de wakker geworden geest de rijke voorzieningen van oneindige genade voorhouden, die de mensenkinderen vrijelijk worden aangeboden. In de naam van onze Meester moeten wij de uitnodiging laten klinken: "*Die wil, neme het water des levens om niet.*" Laat u daarvan niet afhouden, mijn broeders, door die ultracalvinistische theologen die zeggen: "U mag de goddelozen onderwijzen en waarschuwen, maar u mag hen niet uitnodigen of smeken." En waarom niet? "Omdat zij dode zondaren zijn, en het dus ongerijmd is hen uit te nodigen, want zij kunnen niet komen." Waarom mogen wij hen dan wel waarschuwen of onderwijzen? Het argument is zo sterk, als het al sterk is, dat het alle vormen van appèl op zondaren wegvaagt. Alleen zij zijn logisch die, nadat zij tot de heiligen hebben gepreekt, gaan zitten en zeggen: "*De uitverkorenen hebben het verkregen, en de anderen zijn verhard geworden.*" Op welke grond moeten wij de goddelozen dan nog aanspreken? Als wij hun alleen mogen opdragen wat zij zonder de Geest van God kunnen doen, worden wij louter moralisten. Als het ongerijmd is een dode zondaar te gebieden te geloven en te leven, dan is het even vruchteloos hem te gebieden zijn toestand te overdenken en na te denken over zijn toekomstig lot. Het zou zelfs helemaal zinloos zijn, ware het niet dat ware prediking een daad van geloof is en door de Heilige Geest wordt erkend als het middel om geestelijke wonderen te werken. Als wij op onszelf waren en geen goddelijke tussenkomst verwachtten, zouden wij verstandig doen binnen de grenzen van de rede te blijven en mensen te overreden alleen te doen

waartoe wij hen in staat zien. Dan zouden wij de levenden gebieden te leven, de zienden aansporen te zien en de willigen overreden te willen. De taak zou zo gemakkelijk zijn dat zij zelfs overbodig zou lijken. Zeker zou er geen bijzondere roeping van de Heilige Geest nodig zijn voor zo'n eenvoudige onderneming. Maar broeders, waar is dan de machtige kracht en de overwinning van het geloof, als onze bediening dit is en niets meer? Wie onder de mensenkinderen zou het een grote roeping vinden om naar een synagoge gezonden te worden om tegen een volkomen gezonde man te zeggen: "*Sta op en wandel*", of tegen de bezitter van gezonde ledematen: "*Strek uw hand uit*"? Het is een armzalige Ezechiël wiens grootste prestatie is te roepen: "Levende zielen, leef!" Leg de twee methoden naast elkaar wat het praktische resultaat betreft, en u zult zien dat zij die zondaren nooit aansporen zelden in enige mate zielen winnen, maar hun kerken in stand houden met bekeerlingen uit andere stelsels. Ik heb hen zelfs horen zeggen: "O ja, de methodisten en de opwekkingsmensen kloppen de heggen af, maar wij zullen veel van de vogels vangen." Als ik zo'n lage gedachte koesterde, zou ik mij schamen die uit te spreken. Een stelsel dat de buitenwereld niet kan raken, maar het wakker schudden en bekeren moet overlaten aan anderen die het onrechtzinnig acht, spreekt zijn eigen veroordeling uit.

Verder, broeders, als wij zielen gered willen zien, moeten wij verstandig zijn over de tijden waarop wij de onbekeerden aanspreken. Hier wordt heel weinig gezond verstand aan besteed. Bij sommige predikanten is er een vast tijdstip om tot zondaren te spreken, dat even regelmatig komt als het middaguur. Aan het eind van de preek worden een paar kruimels van het feestmaal naar de honden onder de tafel gegooid, en zij behandelen uw kruimels zoals u hen behandelt, namelijk met beleefde onverschilligheid. Waarom moet het waarschuwende woord altijd helemaal aan het eind van de preek staan, als de hoorders het meest vermoeid zijn? Waarom mensen aankondigen dat zij hun harnas moeten aangorden om onze aanval af

te slaan? Als hun belangstelling gewekt is en zij het minst op hun hoede zijn, schiet dan een pijl af op de onverschilligen. Dat zal vaak meer uitwerking hebben dan een hele regen van pijlen die op hen wordt afgeschoten als zij volledig gehuld zijn in een beproefd harnas. Verrassing is een belangrijk element om aandacht te winnen en een opmerking in het geheugen te prenten. De tijden om de onverschilligen aan te spreken moeten met het oog daarop gekozen worden. Het kan heel goed als regel zijn om in de ochtenddienst de stichting van de heiligen te zoeken, maar het zou verstandig zijn daarvan af te wijken en de onbekeerden soms de grootste inspanning van uw voorbereiding en de beste dienst van de dag te geven.

Sluit geen enkele preek af zonder de goddelozen aan te spreken, maar stel uzelf tegelijk perioden in voor een vastberaden en onafgebroken aanval op hen, en ga met heel uw ziel de strijd in. Richt u bij zulke gelegenheden duidelijk op onmiddellijke bekeringen. Span u in om vooroordelen weg te nemen, twijfels op te lossen, bezwaren te overwinnen en de zondaar meteen uit zijn schuilplaatsen te drijven. Roep de gemeenteleden op tot bijzonder gebed, smeek hen persoonlijk te spreken met zowel de bezorgden als de onbezorgden, en let zelf dubbel goed op kansen om mensen persoonlijk aan te spreken. Wij hebben ervaren dat onze februari-bijeenkomsten in de Tabernakel opmerkelijke resultaten hebben opgeleverd, doordat de hele maand aan bijzondere inspanning werd gewijd. De winter is gewoonlijk de oogsttijd van de prediker, omdat de mensen in de lange avonden beter bijeen kunnen komen en buiten geen beweging of vermaak kunnen zoeken. Wees goed voorbereid op het gepaste seizoen, "*ter tijde als de koningen uittrekken*".

Een belangrijke factor bij het bevorderen van bekering zijn uw eigen toon, gemoedsaard en geest in het prediken. Als u de waarheid in een saaie, eentonige stijl predikt, kan God dat zegenen, maar waarschijnlijk zal Hij dat niet doen. In elk geval is de neiging van zo'n stijl niet de aandacht te bevorderen, maar haar te belemmeren. Het ge-

beurt niet vaak dat zondaren wakker worden door predikanten die zelf slapen. Een harde, gevoelloze wijze van spreken moet ook vermeden worden: gebrek aan tederheid is een droevig gemis en stoot eerder af dan dat het aantrekt. De geest van Elia kan wakker schudden, en waar hij heel intens is, kan hij veel doen om de ontvangst van het evangelie voor te bereiden. Maar voor werkelijke bekering is meer van Johannes nodig: liefde is de winnende kracht. Wij moeten mensen tot Jezus liefhebben. Grote harten zijn het belangrijkste vereiste voor grote predikers, en wij moeten onze genegenheden daartoe aankweken. Tegelijk mag onze manier van doen niet vervallen in de zoetsappige, suikerzoete praat waaraan sommige mannen zich overgeven, die voortdurend iedereen "lieve vriend" noemen en mensen vleien alsof zij hopen hen met zoete praatjes tot godsvrucht te strelen. Mannelijke mensen walgen ervan en vermoeden huichelarij als zij een prediker stroop horen praten. Laten wij vrijmoedig en openhartig zijn, en onze hoorders nooit toespreken alsof wij hen om een gunst vragen, of alsof zij de Verlosser een plezier zouden doen door Hem toe te staan hen te redden. Wij zijn gehouden nederig te zijn, maar ons ambt van gezant moet voorkomen dat wij kruiperig worden.

Gelukkig zijn wij als wij gelovig prediken en altijd verwachten dat de Heere Zijn eigen woord zal zegenen. Dat geeft ons een stil vertrouwen dat ongeduld, overhaasting en vermoeidheid verbiedt. Als wijzelf twijfelen aan de kracht van het evangelie, hoe kunnen wij het dan met gezag prediken? Voel dat u een bevoorrecht man bent doordat u het goede nieuws mag verkondigen, en verheug u erover dat uw zending eeuwig voordeel inhoudt voor wie voor u zitten. Laat de mensen zien hoe blij en zelfverzekerd het evangelie u heeft gemaakt, en het zal veel doen om hen te laten verlangen naar zijn gezegende invloeden.

Predik heel plechtig, want het is een gewichtige zaak, maar laat uw stof levendig en aangenaam zijn, want dat voorkomt dat de plechtigheid verzuurt tot somberheid. Wees zo volledig plechtig dat al uw

vermogens wakker en toegewijd zijn, en dan zal een flits van humor de rede alleen maar meer gewicht geven, zoals een bliksemflits de middernachtelijke duisternis des te indrukwekkender maakt. Preek naar één punt toe en richt al uw krachten op het doel dat u beoogt. Er mag geen sprake zijn van het berijden van stokpaardjes, van het gebruik van sierlijke taal, van enige schijn van persoonlijke vertoning, anders zult u falen. Zondaren zijn scherpzinnige mensen en ontdekken snel zelfs de geringste poging om zichzelf te verheerlijken. Geef alles op ter wille van hen die u wilt redden. Wees een dwaas om Christus' wil als u hen daarmee wint, of wees een geleerde als dat meer indruk op hen maakt. Spaar geen arbeid in de studeerkamer, geen gebed in de binnenkamer en geen ijver op de kansel. Als mensen hun ziel geen gedachte waard achten, dwing hen dan te zien dat hun predikant er heel anders over denkt.

Beoog bekeringen, verwacht ze en bereid u erop voor. Neem het besluit dat uw hoorders zich aan uw Heere zullen overgeven of zonder verontschuldiging zullen staan, en dat dit de onmiddellijke uitkomst zal zijn van de preek die u nu onder handen hebt. Laat de christenen om u heen zich niet verbazen als zielen gered worden, maar spoor hen aan te geloven in de onverminderde kracht van het blijde nieuws, en leer hen zich te verbazen als het uitspreken van de getuigenis van Jezus geen reddend gevolg heeft. Sta niet toe dat zondaren preken horen als iets vanzelfsprekends, en laat hen niet spelen met het scherpe gereedschap van de Schrift alsof het speelgoed was. Houd hun telkens weer voor dat elke ware evangeliepreek hen slechter achterlaat als zij hen niet beter maakt. Hun ongeloof is een zonde van elke dag en elk uur. Laat hen nooit uit uw onderwijs afleiden dat zij te beklagen zijn omdat zij God tot leugenaar blijven maken door Zijn Zoon te verwerpen.

Doordrongen van een besef van hun gevaar, geef de goddelozen geen rust in hun zonden. Klop telkens weer op de deur van hun hart, en klop alsof het om leven en dood gaat. Uw bezorgdheid, uw ernst,

uw angst, uw barensweeën voor hen zal God zegenen om hen wakker te maken. God werkt krachtig door dit middel. Maar onze strijd voor zielen moet echt zijn en niet gespeeld, en daarom moeten onze harten tot ware eenheid van gevoel met God gebracht worden. Een lage vroomheid betekent weinig geestelijke kracht. Uiterst puntige toespraken kunnen gehouden worden door mannen wier hart niet in orde is met de Heere, maar het resultaat ervan moet gering zijn. In de toon zelf van de man die bij Jezus is geweest, zit iets wat meer kracht heeft om het hart te raken dan de volmaaktste redenaarskunst. Bedenk dit, en houd een ononderbroken wandel met God. U zult veel nachtwerk in het verborgene nodig hebben als u veel verloren schapen van uw Heere wilt bijeenbrengen. Alleen door gebed en vasten kunt u de kracht krijgen om de ergste duivels uit te drijven. Laat mensen over de soevereiniteit zeggen wat zij willen: God verbindt bijzonder succes aan bijzondere gesteldheden van het hart, en als die ontbreken, zal Hij niet veel krachtige werken doen.

Naast ernstige prediking is het verstandig andere middelen te gebruiken. Als u resultaten van uw preken wilt zien, moet u bereikbaar zijn voor zoekenden. Een samenkomst na elke dienst is misschien niet wenselijk, maar er moeten veelvuldig gelegenheden gezocht en op de een of andere wijze geschapen worden om direct met uw mensen in contact te komen. Het is schokkend te bedenken dat er predikanten zijn die helemaal geen methode hebben om de bezorgden te ontmoeten, en als zij er hier en daar een zien, is dat door de moed van de zoeker en niet door de ernst van de herder. Stel van meet af aan regelmatige en veelvuldige tijden vast om allen te zien die Christus zoeken, en nodig zulke mensen voortdurend uit om met u te komen spreken. Houd daarnaast talrijke samenkomsten voor vragenden, waarin alle toespraken erop gericht zijn de bedroefden te helpen en de verwarden te leiden. Vermeng die met vurige gebeden voor de aanwezigen persoonlijk en korte getuigenissen van pas bekeerden en anderen. Omdat de openlijke belijdenis van Christus voortdurend in

verband met het zaligmakende geloof wordt genoemd, is het wijs het gelovigen die Jezus nog bij nacht volgen gemakkelijk te maken naar voren te komen en hun trouw aan Hem te betuigen. Er mag niemand overgehaald worden tot het afleggen van een belijdenis, maar er moet alle gelegenheid zijn om dat te doen, en er mag geen struikelblok op de weg van hoopvolle gemoederen worden gelegd. Wat hen betreft die nog niet zo ver gevorderd zijn dat er aan de doop gedacht kan worden: u kunt hun van het grootste nut zijn door persoonlijk contact, en daarom moet u dat zoeken. Twijfels kunnen worden weggenomen, dwalingen worden rechtgezet en schrikbeelden verjaagd door een paar ogenblikken gesprek. Ik heb gevallen gekend waarin een levenslange ellende werd beëindigd door een eenvoudige uitleg die jaren eerder gegeven had kunnen worden. Zoek de dwalende schapen een voor een op, en als u merkt dat al uw gedachten nodig zijn voor één enkel mens, laat u die moeite dan niet spijten. Uw Heere stelt immers in Zijn gelijkenis de goede herder voor als iemand die zijn verloren schaap niet in een kudde thuisbrengt, maar een voor een op zijn schouders, en zich daarover verheugt.

Met alles wat u kunt doen, zullen uw wensen niet vervuld worden, want zielen winnen is een bezigheid die op een mens vat krijgt: hoe meer hij met bekeringen beloond wordt, hoe gretiger hij wordt om grotere aantallen voor God geboren te zien worden. Daarom zult u spoedig ontdekken dat u hulp nodig hebt als er velen binnengebracht moeten worden. Het net wordt snel te zwaar voor één paar handen om aan de wal te trekken als het vol vissen zit, en uw medehelpers moeten gewenkt worden om u te hulp te komen. Grote dingen worden door de Heilige Geest gedaan wanneer een hele gemeente tot heilige energie wordt gewekt: dan zijn er honderden getuigenissen in plaats van één, en die versterken elkaar. Dan lossen pleitbezorgers voor Christus elkaar af en werken zij elkaar in de hand, terwijl het smeken met de kracht van verenigd aandringen naar de hemel opstijgt. Zo worden zondaren omringd door een kring van ernstige

smeekbeden, en wordt de hemel zelf te velde geroepen. In sommige gemeenten lijkt het moeilijk voor een zondaar om gered te worden, want al het goede dat hij van de kansel ontvangt, wordt eruit gevroren door de poolkou waarmee hij omringd is. Aan de andere kant maken sommige kerken het mensen moeilijk om onbekeerd te blijven, want met heilige ijver jagen zij de onbezorgden op tot bezorgdheid. Het moet onze eerzucht zijn om, in de kracht van de Heilige Geest, de hele gemeente in een krachtige zendingsgeest te brengen, haar te maken tot een Leidse fles die tot het uiterste geladen is met goddelijke elektriciteit, zodat alles wat ermee in aanraking komt haar kracht voelt. Wat kan één man alleen doen? Wat kan hij niet doen met een leger van enthousiasten om zich heen? Overweeg bij het begin de mogelijkheid van een gemeente van zielenwinners. Leg u niet neer bij de gangbare gedachte dat wij maar een paar nuttige werkers kunnen verzamelen en dat de rest van de gemeenschap onvermijdelijk een dood gewicht moet zijn. Het kan zo gebeuren, maar begin niet met die gedachte, anders zal zij bewaarheid worden. Wat gebruikelijk is, hoeft niet algemeen te zijn. Betere dingen zijn mogelijk dan alles wat tot nu toe bereikt is. Stel uw doel hoog en spaar geen moeite om het te bereiken. Span u in om een gemeente te verzamelen die leeft voor Jezus, waarvan elk lid volledig energiek is en het geheel onophoudelijk bezig is met het redden van mensen. Daartoe moet er de beste prediking zijn om het leger tot kracht te voeden, voortdurend gebed om de kracht van omhoog neer te brengen, en het heldhaftigste voorbeeld van uw kant om hun ijver te ontvlammen. Dan kan, onder de goddelijke zegen, een verstandig beheer van de hele strijdmacht niet anders dan de wenselijkste uitkomsten voortbrengen. Wie van u kan dit denkbeeld vatten en het in werkelijkheid belichamen?

Het zal heel verstandig en nuttig blijken om af en toe een andere broeder te laten komen om voor te gaan in evangelisatiediensten. Er zijn namelijk vissen die nooit in uw net zullen komen, maar die zeker ten deel zullen vallen aan een andere visser. Nieuwe stemmen drin-

gen door waar het vertrouwde geluid zijn uitwerking heeft verloren, en zij wekken ook een diepere belangstelling bij hen die al aandachtig zijn. Gezonde en verstandige evangelisten kunnen zelfs de meest bekwame predikant helpen en vrucht binnenhalen die hij niet heeft kunnen bereiken. In elk geval onderbreken zij de gelijkmatigheid van de gewone diensten en maken zij die minder geneigd eentonig te worden. Laat nooit jaloezie u hierin hinderen. Stel dat een andere lamp de uwe overschijnt: wat maakt het uit, zolang hij licht brengt aan hen voor wier welzijn u zich inzet? Zeg met Mozes: "*Och of al dat volk des HEEREN profeten waren!*" Wie vrij is van eigenzuchtige jaloezie zal merken dat er geen aanleiding voor komt. Zijn mensen weten misschien heel goed dat hun predikant in gaven door anderen wordt overtroffen, maar zij zullen bereid zijn te verklaren dat niemand hem overtreft in liefde voor hun zielen. Een liefhebbende zoon hoeft niet te geloven dat zijn vader de geleerdste man van de parochie is. Hij houdt van hem om wie hij is, en niet omdat hij beter is dan anderen. Vraag van tijd tot tijd een warmhartige buurman, benut het talent in de gemeente zelf en roep de hulp in van een vooraanstaand zielenwinner. Dit kan, in Gods hand, de harde grond voor u openbreken en u betere dagen brengen.

Kortom, geliefde broeders, arbeid op welke manier ook, met alle middelen, om God te verheerlijken door bekeringen, en rust niet voordat het verlangen van uw hart vervuld is.

Commentaren en commentariëren

Voorwoord bij Commentaren en commentariëren

Toen ik het eerste deel van “Lessen aan mijn studenten” uitgaf, was het mijn bedoeling zodra de tijd het toeliet een volgende reeks voor te bereiden. In die beoogde bundel wilde ik ook twee toespraken over het commentariëren opnemen. Toen bedacht ik echter dat er iets beters mogelijk was. De twee lezingen konden het onderwerp van de schriftuitleg inleiden, en een catalogus van commentaren kon de student dan helpen het advies in praktijk te brengen. Het samenstellen van zo’n catalogus zou natuurlijk geen geringe arbeid zijn. Maar eenmaal voltooid kon hij velen van dienst zijn en in de beoogde richting meer uitwerken dan de dringendste vermaningen. Daarom besloot ik het werk aan te pakken, en hier is het resultaat.

Het zou gemakkelijk zijn de gebreken van de hedendaagse kansel aan te wijzen en er het eigen ideaal van goede prediking tegenover te zetten. Maar anderen hebben dat zo vaak geprobeerd, met zo weinig resultaat, dat wij van die taak afzien. Een verstandig criticus zou waarschijnlijk klagen dat veel preken tekortschieten in degelijk onderwijs, bijbelse uitleg en schriftuurlijke bewijsvoering. Ze zijn eerder flitsend dan vlezig, eerder knap dan degelijk, eerder onderhoudend dan indringend. Hij zou wijzen op retorische redevoeringen waarin de leer nauwelijks te ontdekken valt, en op schitterende betogen waaruit nooit enig voedsel voor de ziel te halen is. Daarna zou hij waarschijnlijk voorstellen dat preken uit hun tekst moeten voortvloeien en moeten bestaan uit een heldere uitleg en een ernstige inscherping van de waarheden die de tekst duidelijk leert. Uitleggende

prediking zou hij aanbevelen als de grote behoefte van deze tijd, als de beste bescherming tegen opkomende dwalingen en als het zekerste middel tot geestelijke opbouw. De meesten van ons zouden tegen zulke opmerkingen niets inbrengen. We zouden erkennen dat ze vol wijsheid zijn en het overdenken waard. We zouden niet meedoen aan een algemene afkeuring van vermanende toespraken of thematische preken. Evenmin zouden we instemmen met de eis dat elke preek binnen de grenzen van haar tekst moet blijven, of zelfs dat ze überhaupt een tekst moet hebben. Maar we zouden van harte onderschrijven dat er veel meer uitleggende prediking nodig is, en dat alle predikers beter zouden zijn als ze bekwamer uitleggers van het geïnspireerde Woord waren.

Om dat resultaat dichterbij te brengen, moeten onze predikanten op elke mogelijke manier worden aangespoord om de Heilige Schrift te onderzoeken. En de jongere broeders verdienen enige leiding bij de keuze van de werken die hen in hun studie het meest kunnen helpen. Velen zijn ervan overtuigd dat zij het Woord moeten uitleggen. Maar omdat zij de grondtalen niet kennen, kunnen zij alleen terugvallen op hun Engelse concordanties, en dan tasten zij rond terwijl een gedegen verklaring hun gedachten de goede kant op zou sturen. Het is waar dat de Heilige Geest de zoeker onderwijst, maar Hij werkt door middelen. De Ethiopische kamerling had goddelijke verlichting kunnen ontvangen, en ongetwijfeld heeft hij die ook ontvangen. Toch antwoordde hij, toen hem gevraagd werd of hij de Schrift verstond die hij las: "*Hoe zou ik toch kunnen, zo mij niet iemand onderricht?*" Zo iemand die onderricht, is nog altijd nodig. Godgeleerden die de Schrift hebben bestudeerd, hebben ons grote voorraden heilige gedachten nagelaten, en we doen er goed aan die te gebruiken. Hun uitleg kan nooit in de plaats komen van onze eigen overdenking. Maar zoals water dat men in een droge pomp giet, die pomp vaak op gang brengt zodat hij zelf water oppompt, zo zet lectuur die tot nadenken prikkelt de geest uit zichzelf in beweging. Hier ligt echter de

moeilijkheid. Studenten vinden het niet gemakkelijk te kiezen welke werken zij moeten kopen, en hun schamele middelen gaan vaak op aan boeken van betrekkelijk weinig waarde. Kan ik een arme man ervoor behoeden zijn geld uit te geven aan wat geen brood is? Of kan ik een broeder, door hem een goed boek aan te wijzen, helpen dieper te graven in de mijnen van de waarheid? Dan ben ik ruimschoots beloond. Daarvoor heb ik gezwoegd en veel gelezen, en zo'n drie- of vierduizend boeken heb ik onder ogen gehad. Daaruit heb ik mijn catalogus samengesteld. Veel boeken heb ik afgewezen, en toch is de keuze heel gevarieerd geworden. Hoewel ik het oordeelsvermogen dat ik bezit zorgvuldig heb gebruikt, heb ik ongetwijfeld veel fouten gemaakt. Ik zal zeker maar weinigen vinden die het met al mijn beoordelingen eens zijn, en sommigen zullen boos worden om mijn opmerkingen. Toch heb ik mijn best gedaan, en met alle onpartijdigheid waartoe ik in staat ben heb ik niets verzacht en niets uit kwade wil neergeschreven. Wie er iets op aan te merken heeft, doet er goed aan het werk beter te doen. Laat hij alleen bedenken dat hij dan met mijn kalf ploegt, en dat hij het dus in alle redelijkheid beter moet doen dan ik.

In mijn opmerkingen over de commentaren ben ik nogal eens schertsend geweest. Een catalogus is immers een droge zaak, en zowel om mijzelf als om mijn lezers heb ik mijn vrolijke ader hier en daar de vrije loop gelaten. Ik hoop dat ik daarvoor geen afkeuring zal krijgen, ook al verdien ik er geen lof mee.

Het voorwoord bij de catalogus staat vóór de catalogus zelf. Ik verzoek de lezer dat door te nemen voordat hij de lijst gaat gebruiken. Aan God beveel ik dit werk aan. Het is begonnen en voltooid met geen ander doel dan Zijn naam te eren en Zijn Kerk op te bouwen door de bestudering van Zijn Woord aan te moedigen. Moge Hij omwille van Zijn Zoon mijn hartenwens vervullen.

Het Pastors' College

Dit werk is voortgekomen uit de verbondenheid van de schrijver met het Pastors' College, en de bibliotheek van die instelling heeft bij de uitvoering ervan in hoge mate geholpen. Daarom moet de lezer toestaan dat het College in deze bladzijden op dezelfde manier wordt vermeld als in het vorige deel van deze reeks. Het College bekendmaken en er bereidwillige vrienden voor winnen is onomwonden één van de doelen van deze uitgaven. Ze kunnen trouwens worden gezien als niet meer dan het verbreiden, over een groter gebied, van het onderwijs dat binnen de muren van het College wordt gegeven.

De instelling wil bruikbare predikers helpen aan een betere opleiding. Zij neemt niemand aan om van hem een predikant te maken, maar verlangt dat haar leerlingen in de regel hun gaven minstens twee jaar hebben beoefend en zielen voor Jezus hebben gewonnen. Zulke mannen nemen wij aan, hoe arm of achter in hun ontwikkeling ze ook zijn. Al onze inspanningen zijn gericht op het ene doel: dat zij onderwezen worden in de dingen van God, toegerust worden voor hun werk en geoefend worden in de gave van het spreken. De gemeente bidt veel om dit doel, en dat gebed is niet tevergeefs geweest. Want zo'n 330 mannen die zo zijn opgeleid, verkondigen nu het evangelie van Jezus. Behalve de studenten voor het gewone predikambt zijn enkele honderden straatpredikers, stadszendelingen, onderwijzers en werkers van allerlei soort door onze avondklassen gegaan. Op dit moment is een groep van 250 van zulke mannen bij ons: overdag oefenen zij hun beroep uit en 's avonds studeren zij. Wij vragen al onze broeders om veel gebed, opdat de Geest het onderwijs mag heiligen en elke werker mag zalven voor de dienst van de Heere. Het zou volkomen ongepast zijn als wij ons bemoeiden met de regelingen van andere groepen christenen, die hun eigen manier hebben om hun predikanten op te leiden. Bovendien kunnen wij uiteraard geen werkkring vinden voor mannen in kerkgenootschappen waarmee wij geen kerkelijke band hebben. Daarom beperken wij ons College tot baptis-

ten. En om niet te worden lastiggevallen met eindeloze twisten, nodigen wij alleen hen uit die de opvattingen over de goddelijke waarheid aanhangen die algemeen als calvinistisch bekendstaan. Niet dat wij om namen en uitdrukkingen geven, maar omdat wij begrepen willen worden, gebruiken wij een term die zo nauwkeurig weergeeft wat wij bedoelen als een omschrijvend woord maar kan. Wij geloven dat de grote leerstukken van de genade de natuurlijke metgezellen zijn van de fundamentele evangelische waarheid van de verlossing door het bloed van Jezus. Daarom houden wij ze vast en onderwijzen wij ze, niet alleen in onze prediking voor de grote menigte, maar ook in het meer besloten onderwijs van het leslokaal. Latitudinarisme met zijn ongeloof en niet-sektarisme met zijn onverdraagzaamheid zijn geen van beide vrienden van ons: wij scheppen vreugde in de man die gelooft en daarom spreekt. Onze Heere heeft ons geen verlof gegeven om ruimhartig te zijn met wat niet van ons is. Wij zullen rekenschap moeten geven van elke waarheid die ons is toevertrouwd. Onze middelen om dit werk te doen zijn bij de allerhoogste God, Die hemel en aarde bezit. Wij hebben geen lijst van vaste gevers en geen fondsen. Ons vertrouwen is op Hem Die wij willen dienen. Hij heeft het werk vele jaren onderhouden door Zijn rentmeesters te bewegen ons hulp te sturen, en wij zijn er zeker van dat Hij dat zal blijven doen zolang Hij wil dat wij dit liefdewerk voortzetten. Wij hebben minstens 100 pond per week nodig, het hele jaar door. Omdat ons werk in elk opzicht onbezoldigd is, doen wij des te vrijer een beroep op hen die het met ons eens zijn dat het een waardig streven is een ernstige jonge predikant te helpen zich voor zijn levenswerk toe te rusten. Geen geld brengt zoveel op, geen werk is zo belangrijk, en op dit moment is geen werk zo volstrekt noodzakelijk.

Nightingale Lane,
Clapham, Surrey.

Lezing 1

Een gesprek over bijbelcommentaren

Om de Schrift te kunnen uitleggen en als hulp bij uw studie voor de kansel hebt u kennis nodig van de commentatoren. Het is een roemrijk leger, laat ik u zeggen, en de kennismaking ermee zal u vreugde en winst brengen. U bent natuurlijk niet zulke betweters dat u denkt of zegt dat u de Schrift kunt uitleggen zonder hulp van de werken van godgeleerden en geleerde mannen die vóór u op het terrein van de uitleg hebben gearbeid. Bent u die mening toegedaan, blijf er dan vooral bij, want u bent de moeite van een bekering niet waard. Net als het clubje dat er net zo over denkt als u, zou u de poging opvatten als een belediging van uw onfeilbaarheid. Het is vreemd dat sommige mensen die zo veel spreken over wat de Heilige Geest aan henzelf openbaart, zo weinig ophebben met wat Hij aan anderen heeft geopenbaard. Mijn praatje van vanmiddag is niet bedoeld voor deze grote oorspronkelijke geesten. Het is bedoeld voor u, die tevreden bent te leren van heilige mannen, door God onderwezen en machtig in de Schriften. De laatste jaren is het mode geworden om tegen het gebruik van commentaren te spreken. Als er enige vrees bestond dat de uitleggingen van Matthew Henry, Gill, Scott en anderen zouden worden verheven tot christelijke Targums, dan stemden wij mee in het koor van de bezwaarmakers. Maar dat zo'n gevaar bestaat of nadert, vermoeden wij niet. De verleidingen van onze tijd liggen eerder in holle aanspraken op nieuwe denkbeelden dan in het slaafs volgen van erkende gidsen. Een behoorlijke kennis van de opvattingen van de reuzen uit het verleden had menige dwalende denker kunnen behoe-

den voor wilde uitleggingen en schandelijke gevolgtrekkingen. Meestal bleken de verachters van commentaren mannen te zijn die er helemaal niet mee bekend waren. Bij hen heeft niet vertrouwdheid minachting gekweekt, maar juist het tegendeel van vertrouwdheid. Het is waar dat er een aantal uitleggingen van de hele Bijbel bestaat die nauwelijks een plaats op de plank verdienen. Ze willen te veel en mislukken geheel. De schrijvers hebben een beetje geleerdheid over een uitgestrekt oppervlak uitgesmeerd en hebben voor de hele Schrift gebrekkig geprobeerd wat ze voor één boek met redelijk succes hadden kunnen doen. Maar wie zal de buitengewone waarde ontkennen van uitleggingen als die van Calvijn, Ness, Henry, Trapp, Poole en Bengel, die even diep als breed zijn? En verder: wie kan aanspraak maken op bijbelse geleerdheid zonder vertrouwd te zijn met de grote schrijvers die een leven lang één heilig boek hebben uitgelegd? Caryl over Job zal het geduld van een student die elke letter van het Woord liefheeft, niet uitputten. Zelfs Collinges, met zijn negenhonderdnegen bladzijden over één hoofdstuk van het Hooglied, is voor de prediker niet te uitvoerig. En Mantons uitgave van de honderdnegentiende Psalm in lange versmaat zal evenmin te overvloedig zijn. Een buitenstaander kan zich niet voorstellen hoeveel echte geleerdheid er te vinden is in oude commentaren als deze: Durham over het Hooglied van Salomo, Wilcocks over Psalmen en Spreuken, Jermin over Prediker en Spreuken, Greenhill over Ezechiël, Burroughs over Hosea, Ainsworth over de Pentateuch, King over Jona, Hutcheson over Johannes, Petrus Martyr over Romeinen enzovoort, en bij Willett, Sibbes, Bayne, Elton, Byfield, Daillé, Adams, Taylor, Barlow, Goodwin en anderen over de verschillende brieven. Zonder te proberen alle namen in bijzonderheden te geven, wil ik in een gemoedelijk gesprek de meest opmerkelijke noemen, die over de hele Bijbel schreven of over een van beide Testamenten. Ik vestig vooral uw aandacht op de titels, die bij puriteinse schrijvers meestal in het kort de gang van het werk weergeven.

Als eerste onder de machtigen voor algemeen nut moeten we de man noemen wiens naam een begrip is: Matthew Henry.[1] Hij is vroom en kernachtig, gezond van leer en verstandig, stimulerend en nuchter, beknopt en betrouwbaar. Hij schittert van beeldspraak, is rijk aan vergelijkingen, vloeit over van voorbeelden en is overvloedig in overdenkingen. Hij houdt van bijstellingen en alliteratie. Meestal is hij eenvoudig, eigenaardig en vol pit. Hij kijkt dwars door een tekst heen. Kritisch lijkt hij niet, maar stilletjes geeft hij de uitkomst van een nauwkeurige kritische kennis van de grondtekst, geheel op het niveau van de beste critici van zijn tijd. In de zeden en gewoonten van het Oosten is hij niet thuis, want het Heilige Land was niet zo toegankelijk als in onze dagen. Maar hij is diep geestelijk, hemels en nuttig. Hij vindt in elke tekst goede stof en leidt uit alles de meest praktische en verstandige lessen af. Zijn commentaar is er een om neer te zetten waar ik het zag, in het oude bedehuis te Chester: vastgeketend in de consistoriekamer, zodat iedereen het kon lezen. Het is het commentaar van de arme man, de metgezel van de oude christen, geschikt voor iedereen en leerzaam voor allen. Zijn eigen verslag van hoe hij ertoe kwam zijn uitleg te schrijven, geeft ons een voorbeeld van iemand die lust heeft in de wet van de Heere. “Als iemand wil weten hoe een zo geringe en onbekende persoon als ik, die in kennis, oordeel, welsprekendheid en alle voordelen voor zo’n dienst minder ben dan de minste van al de dienstknechten van mijn Meester, ertoe kwam zo’n groot werk te wagen, dan kan ik geen andere verklaring geven dan deze. Het is al lang mijn gewoonte om de weinige tijd die ik in mijn studeerkamer overhad, naast mijn voortdurende voorbereiding voor de kansel, te besteden aan het opstellen van uitleggingen over enkele delen van het Nieuwe Testament. Dat deed ik niet zozeer voor eigen gebruik als puur voor eigen genoegen, omdat ik niet weet hoe ik mijn gedachten en tijd met meer voldoening zou kunnen besteden. *Trahit sua quemque voluptas*: ieder die studeert, heeft een geliefd vak dat zijn vreugde is boven elk ander, en dit is het mijne. Het is

die kennis waarin ik van kindsbeen af het geluk had te worden opgevoed door mijn altijd hooggeëerde vader, wiens nagedachtenis mij altijd heel dierbaar en kostbaar moet zijn. Hij hield mij vaak voor dat een goed tekstkenner een goed godgeleerde is, en dat ik andere boeken moest lezen met dit voor ogen: dat ik de Schrift beter zou kunnen verstaan en toepassen." U weet misschien dat het laatste deel van het Nieuwe Testament door andere handen is voltooid, omdat de goede man de weg van alle vlees was gegaan. Het waren de heren Evans, Brown, Mayo, Bays, Rosewell, Harriss, Atkinson, Smith, Tong, Wright, Merrell, Hill, Reynolds en Billingsley, allen predikanten van de Dissenters. Ze hebben hun werk uitstekend gedaan, veel van de stof verwerkt die Henry had verzameld en hun best gedaan zijn methode te volgen. Maar hun gezamenlijke werk haalt het bij lange na niet bij Matthew Henry zelf, en elke lezer merkt het verschil snel op. Elke predikant behoort Matthew Henry minstens één keer helemaal en zorgvuldig door te lezen. Ik raad u aan dat te doen in de eerste twaalf maanden nadat u het college hebt verlaten. Begin bij het begin en neem u voor het goede land te doorkruisen van Dan tot Berseba. U zult een enorme voorraad preekstof verwerven als u leest met uw notitieboekje binnen handbereik. En wat gedachten betreft: die zullen u omzwermen als kwetterende zwaluwen rond een oude gevel tegen het einde van de herfst. Als u het hoofdstuk dat u zojuist hebt gelezen, in het openbaar uitlegt, zal uw gemeente zich verbazen over het nieuwe in uw opmerkingen en de diepte van uw gedachten. Dan kunt u hun vertellen wat een schat Henry is. De preken van de heer Jay dragen onmiskenbaar het bewijs dat hij bijna dagelijks Matthew Henry heeft bestudeerd. Veel van de eigenaardige dingen in Jays preken zijn direct terug te voeren op Matthew Henry of op Jays vertrouwdheid met die schrijver. Ik heb weleens gedacht dat Jays stijl op Matthew Henry gegrondvest is: Matthew Henry is Jay schrijvend, Jay is Matthew Henry preekend. Wat kan ik nog meer zeggen ter aanbeveling van de prediker of van de schrijver?

Ik kan u niet ernstig genoeg op het hart drukken hoe belangrijk het is de uitleggingen te lezen van die vorst onder de mensen, Johannes Calvijn![2] Ik vrees dat een krappe beurs u de aanschaf onmogelijk zal maken. Maar schaf ze aan als het enigszins kan, en gebruik ze intussen ijverig, want ze staan in de bibliotheek van het college. Ik heb vaak de neiging gevoeld met pater Simon, een rooms-katholiek, uit te roepen: "Calvijn bezat een verheven genie", en met Scaliger: "O, wat heeft Calvijn de betekenis van de profeten goed getroffen, niemand beter." U zult tweeënveertig of meer mooie delen vinden die hun gewicht in goud waard zijn. Van alle commentatoren acht ik Johannes Calvijn de meest onbevooroordeelde. In zijn uitleg is hij niet altijd wat men tegenwoordig calvinistisch zou noemen. Dat wil zeggen: waar de Schrift de leer van de predestinatie en de genade handhaaft, deinst hij geen haarbreed terug. Maar omdat sommige Schriftplaatsen de stempel dragen van menselijk vrij handelen en verantwoordelijkheid, schuwt hij het niet hun betekenis in alle billijkheid en oprechtheid uit te leggen. Hij was geen man die teksten bijknipte en bijsnoeide. Hij gaf hun betekenis voor zover hij die kende. Zijn eerlijke bedoeling was de Hebreeuwse en Griekse grondtekst zo nauwkeurig mogelijk te vertalen en dan de betekenis te geven die zulke Griekse en Hebreeuwse woorden vanzelf overbrengen. In feite spande hij zich in om niet zijn eigen gedachte over de woorden van de Geest te verkondigen, maar de gedachte van de Geest, zoals die in die woorden is vervat. Dr. King zegt terecht van hem: "Geen schrijver is ooit eerlijker en oprechter met het Woord van God omgegaan. Hij let er angstvallig op dat hij het voor zichzelf laat spreken, en waakt voor elke neiging van zijn eigen geest om er een twijfelachtige betekenis aan te geven, om een leer te vestigen die hij belangrijk acht of een theorie te handhaven waaraan hij gehecht is. Dit is een van zijn voornaamste verdiensten. Hij zal geen enkele leer, hoe rechtzinnig en wezenlijk ook, staven met een Schriftplaats die hem van twijfelachtige toepassing of onvoldoende kracht lijkt. Hoe vast hij bijvoorbeeld ook in de leer van

de Drie-eenheid geloofde, hij weigert er een bewijs voor te ontlenen aan de meervoudsvorm van de naam van God in het eerste hoofdstuk van Genesis. Het zou gemakkelijk zijn meer voorbeelden van dit soort te geven. Of wij zijn conclusie delen of niet, ze moeten wel de overtuiging wekken dat hij op zijn minst een eerlijk commentator is, die geen Schriftgedeelte meer of minder laat zeggen dan wat de goddelijke Auteur er naar zijn inzicht mee bedoeld heeft."

De uitgave van de werken van Johannes Calvijn die door de Calvin Translation Society is uitgegeven, is sterk verrijkt door de opmerkingen van de bezorgers. Die bestaan niet alleen uit aantekeningen bij het Latijn van Calvijn, de Franse vertaling en de tekst van de oorspronkelijke Schrift, maar ook uit gewichtige meningen van vooraanstaande critici, toelichting op zeden en gewoonten en waarnemingen van reizigers. Overigens, heren, wat jammer dat men de aantekeningen in de oude puriteinse boeken doorgaans niet leest! Als u oude exemplaren koopt van schrijvers als Brooks, zult u merken dat de aantekeningen in de kantlijn bijna even rijk zijn als de boeken zelf. Het is goudstof, van hetzelfde metaal als de baren in het midden van de bladzijde. Maar terug naar Calvijn. Had u nog bevestigend bewijs nodig voor de waarde van zijn geschriften, dan kon ik een wolk van getuigen oproepen, maar het volstaat er een of twee aan te halen. Hier is de mening van iemand die als zijn grote vijand wordt beschouwd, namelijk Arminius: "Naast het lezen van de Schriften, waar ik ernstig op aandring, moedig ik mijn leerlingen aan de commentaren van Calvijn te lezen. Ik prijs die in hogere bewoordingen dan Helmich[3] zelf. Want ik verzeker dat hij in de uitleg van de Schrift onvergelijkelijk uitblinkt en dat zijn commentaren hoger gewaardeerd moeten worden dan alles wat ons is overgeleverd door de *Library of the Fathers*. Zo erken ik dat hij boven de meeste anderen, of liever boven alle andere mensen, bezat wat men een uitnemende gave van profetie kan noemen."

De eigenaardige Robert Robinson zei van hem: “Deze kernachtige commentator is niet samen te vatten, en hoe meer ik hem lees, des te meer wordt hij mijn favoriete uitlegger.” De heilige Baxter schreef: “Ik ken sinds de dagen van de apostelen niemand die ik hoger waardeer en eer dan Calvijn, en wiens oordeel in alle dingen, alles bij elkaar genomen, ik hoger acht en dichter benader.”

Als u genoeg Latijn kent, vindt u in de *Synopsis* van Poole[4] een wonderbaarlijke verzameling van alle wijsheid en dwaasheid van de critici. Het is een omvangrijke cyclopedie, passend bij de tijd waarin godgeleerden cyclopen konden zijn en nog niet van folio’s tot octavo’s waren geslonken. Een vraag waarop ik geen antwoord eis: heeft een van u ooit het stof afgeklopt van het eerbiedwaardige exemplaar van Poole dat onze boekenplanken belast? Toch heeft Poole er niet minder dan tien jaar aan gewerkt, en dus verdient het uw regelmatige aandacht. Tien jaar, laat ik eraan toevoegen, doorgebracht in Amsterdam, in ballingschap uit zijn vaderland, om de waarheid.

Zijn werk was gebaseerd op een eerdere compilatie met de titel *Critici Sacri*. Die bevat het geconcentreerde licht van een sterrenbeeld van geleerde mannen die in geen enkele tijd of land zijn overtroffen.

Matthew Poole schreef ook *Annotations*[5] over het Woord van God, in het Engels. Matthew Henry vermeldt ze als werken die in zijn tijd vele drukken hebben beleefd. Hij prijst ze niet alleen hoog, maar verklaart ook dat hij in zijn eigen werk steeds kort is geweest over wat de heer Poole uitvoeriger heeft behandeld, en dat hij zorgvuldig heeft vermeden wat daar te vinden is. De drie delen, redelijk goedkoop en gemakkelijk te krijgen, zijn onmisbaar voor uw bibliotheken. Al met al: als ik maar één commentaar mocht hebben en Matthew Henry al gelezen had zoals ik, zou ik misschien wel Poole kiezen. Hij is een heel verstandig en oordeelkundig commentator, en een van de weinigen die eerlijk konden zeggen: “Wij hebben geen duidelijke moeilijkheid met opzet omzeild en hebben getracht al onze lezers rechtmatig te-

vreden te stellen. En als er nog een knoop onontward is, hebben we onze lezers verteld wat er naar alle waarschijnlijkheid is gezegd om hen bij het ontwarren ervan tevreden te stellen." Poole is lang niet zo kernachtig en geestig als Matthew Henry, maar hij is misschien nauwkeuriger, minder een commentator en meer een uitlegger. Bij Matthew Poole stuit u op geen vertoon van geleerdheid, en dat om de eenvoudige reden dat hij zo diep geleerd was dat hij uitkomsten kon geven zonder zijn intellectuele serviesgoed uit te stallen. Een pedant die voortdurend Ambrosius en Hiëronymus, Piscator en Oecolampadius aanhaalt om te laten zien hoe belezen hij is, is meestal een handelaar in kleine waar. Hij haalt alleen aan wat anderen vóór hem hebben aangehaald. Maar wie u de uitkomst en opbrengst van heel uitgebreide lectuur kan geven zonder voor zich uit te laten trompetten, is de werkelijk geleerde. Let op dat u de *Annotations* niet verwart met de *Synopsis*. Het Engelse werk is geen vertaling van het Latijnse, maar een geheel afzonderlijk werk. Merkwaardig genoeg heeft hij, net als de andere grote Matthew, zijn werk niet kunnen voltooien. Hij kwam niet verder dan Jesaja 58, en andere handen hebben zich verenigd om het plan te voltooien. Is het mogelijk te veel lof te zeggen over de onvergelijkelijk kernachtige en stimulerende folianten van John Trapp?[6] Sinds de heer Dickinson ze weer toegankelijk heeft gemaakt,[7] hoop ik dat de meesten van u ze hebben gekocht. Trapp is het meest waardevol voor mannen met onderscheidingsvermogen, voor bedachtzame mannen, voor mannen die alleen een aanzet voor een gedachtegang nodig hebben en dan zelf verder kunnen lopen. Trapp blinkt uit in geestige verhalen enerzijds en geleerde zinspelingen anderzijds. U zult niet volledig van hem genieten tenzij u de grondtekst kunt raadplegen, en toch zal zelfs een domkop in de klassieke talen hem waarderen. Zijn geschriften doen me aan hemzelf denken. Hij was predikant, vandaar zijn heilige praktische opmerkingen. Hij was hoofd van een openbare school, en overal zien we zijn diepe geleerdheid. Een tijd lang verbleef hij te midden van de kanonnen en trommen van een

parlementair garnizoen, en hij keuvelt en vertelt vreemde anekdotes als een man die aan het soldatenleven gewend is. Toch geeft hij commentaar alsof hij zijn hele leven niets anders dan commentator was geweest. Sommige van zijn opmerkingen zijn vergezocht. Net als bij de van verre gehaalde zeldzaamheden uit Salomo's Tarsis is er veel goud en zilver, maar zijn er ook apen en pauwen. Sommige van zijn tekstkritische opmerkingen zouden in deze dagen van grotere geleerdheid vermaak wekken. Maar toch: wie Trapp wil overtreffen, moet heel vroeg opstaan. Trapp is mijn bijzondere metgezel en schat. Ik kan hem lezen als ik te moe ben voor iets anders. Trapp is zout, peper, mosterd, azijn en al die andere smaakmakers. Zet hem op tafel als u studeert, en als uw gerecht klaar is, gebruik hem dan om het geheel te kruiden. Ja, heren, lees zeker Trapp, en als u besmet raakt met zijn gewijde humor, des te beter voor uw hoorders.

Een heel voorname plaats komt toe aan dr. Gill.[8] Zonder enige twijfel was Gill een van de bekwaamste hebraïsten van zijn tijd, en ook op andere gebieden geen geringe kenner. Toen een tegenstander in een twist het had aangedurfd hem "een knoeier in de godgeleerdheid" te noemen, gaf de goede doctor, genoodzaakt om roemende onwijs te worden, zo'n lijst van zijn bekwaamheden dat zijn beschuldiger daarvan beschaamd moet zijn geweest. Zijn grote werk over de Heilige Schrift wordt vandaag de dag nog hoog gewaardeerd door de beste autoriteiten. Dat is een afdoend bewijs van de waarde ervan, want de stroom van het theologisch denken loopt precies tegen dr. Gill in. Tegenwoordig zal vermoedelijk niemand worden gelaakt om zijn arminianisme, maar de meeste moderne godgeleerden halen graag smalend hun neus op voor alles wat ook maar iets te sterk calvinistisch is. Toch zijn Gills lauweren als uitlegger nog groen, te midden van het verval van zijn eigen strenge stelsel en de slechte naam van zelfs gematigder calvinisme. Zijn extreme standpunten worden verworpen, maar zijn geleerdheid wordt gerespecteerd. De wereld en de kerk nemen de vrijheid zijn dogmatisme in twijfel te trekken, maar

beide buigen voor zijn eruditie. Waarschijnlijk heeft sinds Gills dagen niemand hem ook maar enigszins geëvenaard in rabbijnse geleerdheid. Zeg van die kennis wat u wilt, ze heeft haar waarde. Natuurlijk moet men wroeten tussen regelrechte mesthopen en vuilnisbelten, maar er zijn enkele juwelen die de wereld niet kan missen. Gill was een meester in het zeven van as tussen de Targums, de Talmoeds, de Misjna en de Gemara. Hij verdiende ruimschoots de graad waarvan hij zei: "Ik heb hem niet gekocht, er niet aan gedacht en hem niet gezocht."

Hij was altijd aan het werk. Het is moeilijk te zeggen wanneer hij sliep, want hij schreef 10.000 folio-bladzijden theologie. Het portret van hem dat aan deze gemeente toebehoort, in mijn eigen consistoriekamer hangt en waarnaar alle gepubliceerde portretten zijn gegraveerd, toont hem na een gesprek met een arminiaanse heer. Hij trekt op veelzeggende wijze zijn neus op, alsof hij zelfs de geur van de vrije wil niet kon verdragen. In zo'n stemming schreef hij zijn commentaar. Het hele commentaar door jaagt hij op het arminianisme. Hij is lang niet zo boeiend en leesbaar als Matthew Henry. Hij bracht zijn uitleg van sabbat tot sabbat aan zijn gemeente, vandaar de eigenaardige trant ervan. Zijn veelgebruikte manier van kritiek is: "Deze tekst betekent niet dit", terwijl niemand ooit dacht dat hij dat betekende. Dan: "Hij betekent niet dat", terwijl slechts twee of drie ketters zich dat ooit hebben ingebeeld. En weer betekent hij niet een derde ding, of een vierde, of een vijfde of zesde ongerijmdheid. Maar eindelijk denkt hij dat hij dit-en-dat betekent, en dat zegt hij u op een methodische, preekachtige manier. Dit is een gemakkelijke manier, heren, om de tijd te vullen als u ooit te weinig hoofdpunten voor een preek hebt. Laat uw gemeente eerstens, tweedens en derdens zien wat de tekst niet betekent, en daarna kunt u teruggaan en laten zien wat hij wel betekent. Men zal misschien denken dat één zo'n leraar genoeg is, en dat wat bij een geleerde doctor werd geduld, bij een student die net van het college komt, zou worden uitgefloten. Wie overtreft Gill als

het gaat om goed, gezond, degelijk en nuchter verstand bij het uitleggen? Zelden laat hij zich door zijn verbeelding op hol brengen. Dat gebeurt alleen af en toe, als hij een gelijkenis probeert te ontsluiten en in elke omstandigheid en elk kleinste detail een betekenis vindt, of als hij op een tekst stuit die niet bij zijn belijdenis past, en vreselijk hakt en houwt om het Woord van God in een systematischer vorm te brengen. Gill is de koryfee van het hypercalvinisme, maar als zijn volgelingen nooit verder gingen dan hun meester, zouden ze niet ver afdwalen.

Naast Gill heb ik in mijn bibliotheek Adam Clarke geplaatst,[9] maar omdat ik mijn rust niet verstoord wil zien door oorlogen tussen de schrijvers, heb ik Doddridge tussen hen in gezet. Als de geesten van de twee waardige mannen op aarde konden neerdalen in dezelfde stemming waarin zij vertrokken, zou geen enkel huis hen kunnen bevatten. Adam Clarke is de grote verklaarder van onze wesleyaanse vrienden, en zij hebben geen reden zich voor hem te schamen, want hij behoort tot de eersten onder de uitleggers. Zijn geest werd kennelijk gefascineerd door de merkwaardigheden van de geleerdheid, en daarom is zijn commentaar wat te veel een oud rariteitenwinkeltje. Maar het is gevuld met kostbare zeldzaamheden, zoals alleen een groot man ze kon verzamelen. Net als Gill is hij eenzijdig, alleen in de tegenovergestelde richting dan onze vriend de Baptist. Het gebruik van beide schrijvers kan helpen het evenwicht van uw oordeel te bewaren. Als u vindt dat Clarke te weinig zalving heeft, lees hem dan niet om de smaak, maar om de tekstkritiek, en dan zult u niet teleurgesteld worden.

De schrijver vond dat uitvoerige overdenkingen meer iets voor de prediker waren dan voor de commentator. Daarom hoorde het niet bij zijn opzet zulke beschouwingen te schrijven als die waardoor Matthew Henry bij de grote massa zo geliefd is. Als u een exemplaar van Adam Clarke hebt en het oordeelkundig leest, zult u er enorm veel voordeel van hebben. Want vaak laat hij als door een zijlicht de

betekenis van de tekst op een verbazend nieuwe manier uitkomen. Het verbaast mij niet dat Adam Clarke ondanks zijn eigenaardigheden nog altijd een vorst onder de commentatoren is. Ik vind hem niet zo behulpzaam als Gill. Maar vanuit zijn kant van de zaak, waar ik persoonlijk geen sympathie voor heb, is hij een belangrijk schrijver die het verdient door elke lezer van de Schrift te worden bestudeerd. Hij zegt heel oordeelkundig van dr. Gill: "Hij was een heel geleerd en goed man, maar heeft vaak zijn beter oordeel uit het oog verloren door de tekst te vergeestelijken." Dit is precies het oordeel dat wij over hemzelf vellen, als we in de laatste zin een paar woorden veranderen: "Hij heeft vaak zijn beter oordeel uit het oog verloren door geleerde eigenaardigheden na te jagen." De aap die Eva verleidt in plaats van de slang, is daar een opvallend voorbeeld van.

Omdat ik helemaal geen aandacht schenk aan de chronologische volgorde, dwaal ik nu terug naar de oude meester Mayer,[10] een zeldzame en waardevolle schrijver. Ik ben al lang in Londen, maar pas onlangs ben ik erin geslaagd mijn reeks compleet te krijgen. Vooral het eerste deel is uiterst zeldzaam. De zes delen in folio zijn een uiterst oordeelkundig en bekwaam overzicht van eerdere commentatoren, verrijkt met de eigen aantekeningen van de schrijver. Samen vormen ze een van de volledigste en beste geleerde Engelse commentaren, niet bedoeld voor populair gebruik, maar onmisbaar voor de student. Hij is een schakel tussen de moderne school, aan het hoofd waarvan ik Poole en Henry plaats, en de oudere school die meestal in het Latijn schreef en gekleurd was door de spitsvondigheden van die scholastici die als vliegen rond het lijk van Aristoteles zwermden. Hij schijnt vóór Diodati en Trapp te hebben geschreven, maar kreeg geen gelegenheid om te publiceren. Ik vrees dat hij vergeten zal worden, omdat er weinig kans is op heruitgave van zo'n uitvoerige en misschien zware schrijver. Hij is een waar Alpengebergte van geleerdheid, maar koud en arm aan geestelijkheid, vandaar zijn gebrek aan populariteit. In 1653 gaf Arthur Jackson,[11] prediker van Gods Woord in

Wood Street te Londen, vier delen over het Oude Testament uit. Die schijnen het resultaat te zijn van zijn kanseluitleg aan zijn gemeente. Zijn werken zouden waardevol zijn als er niets beters was, maar ze zijn niet te vergelijken met andere, die al eerder en later genoemd zijn. U kunt zonder hem, maar hij is een achtenswaardig schrijver. Veel nuttiger is *History and Mystery of the Old and New Testament* van Ness,[12] een prachtige schatkamer van eigenaardige opmerkingen over de historische boeken van de Schrift. U vindt het in vier dunne folio-delen, en u zult een schat bezitten als u het aanschaft. Moet ik de *Contemplations* van bisschop Hall[13] nog in uw liefdevolle aandacht aanbevelen? Wat een geest! Wat een gezond verstand! Wat een verborgen geleerdheid! Zijn stijl is even kernachtig en geestig als die van Thomas Fuller, en heeft bovendien een heilige zalving waarop Fuller geen aanspraak kan maken.

Haaks *Annotations*[14] komen tot ons als de vrucht van de beroemde Synode van Dordt, en de *Westminster Annotations*[15] als het voortbrengsel van een nog eerwaardiger vergadering. Maar als ik, met de hoed in de hand en een diepe buiging voor die verheven bijeenkomsten van uitnemende geesten, het mag zeggen, zou ik willen opmerken dat zij opnieuw laten zien dat commissies zelden evenaren wat één man alleen tot stand brengt. De aantekeningen zijn te kort en fragmentarisch om van grote waarde te zijn. De delen zijn een zware investering.

Onder de commentatoren van moderne datum die de hele Bijbel behandelen, wordt meestal een hoge plaats toegekend aan Thomas Scott,[16] en ik zal hem dat recht niet betwisten. Hij is de uitlegger van de evangelische episcopalen, zoals Adam Clarke de profeet is van de wesleyanen. Maar mij heeft hij zelden een gedachte aangereikt, en ik heb bijna opgehouden hem te raadplegen. Het allereerste geld dat ik ooit in Londen voor kanseldiensten ontving, is in Thomas Scott geïnvesteerd. Ik heb die investering niet betreurd, maar ik ben er ook niet opgewekt van geworden. Zijn werk is altijd populair geweest, is heel

verstandig, door en door gezond en vol genade, maar in rijkdom aan ideeën en pit is het niet te vergelijken met Matthew Henry. Ik weet dat ik ketterij spreek, maar ik kan niet nalaten te zeggen dat Scott voor het gebruik van een predikant slechts melk en water is: goed en betrouwbaar, maar niet stevig genoeg van inhoud voor volwassen mannen. In het gezin zal Scott zijn plaats behouden, maar in de studeerkamer hebt u geconcentreerde gedachten nodig, en die moet u elders zoeken.

Aan alle jonge mannen met een dunne beurs wil ik *The Tract Society's Commentary*[17] aanbevelen. Het telt zes delen en bevat het merg van Henry en Scott, met aantekeningen van honderd andere schrijvers. Het is goed uitgevoerd en voor arme mannen een grote uitkomst. Ik geloof dat het Genootschap een speciale regeling heeft voor arme studenten, zodat zij deze delen tegen de laagste prijs kunnen krijgen.

Heren, als u een commentaar wilt dat vol is van smeer en vettigheid, dat uw eigen hart verkwikt en u waarschijnlijk zal helpen uw hoorders rijke uitleggingen te geven, koop dan dr. Hawkers *Poor Man's Commentary*.[18] Dr. Hawker was wat kritiek betreft de allergeringste van de commentatoren. Hij had geen kritisch vermogen en helemaal geen bekwaamheid als uitlegger van de letter. Maar hij ziet Jezus, en dat is een heilige gave die allerkostbaarst is, of de bezitter nu criticus is of niet. Men moet toegeven dat hij Jezus af en toe ziet waar Hij eigenlijk niet te zien is. Hij laat zijn verstand overmeesteren door zijn genegenheden. Dat is weliswaar een gebrek, maar niet het ergste gebrek ter wereld. Er is bij dr. Hawker altijd zo'n geur van de Heere Jezus Christus dat u hem niet kunt lezen zonder winst. Hij heeft het eigenaardige idee dat Christus in elke Psalm is, en dat leidt hem vaak volkomen op een dwaalspoor. Hij schrijft de Heiland namelijk uitdrukkingen toe die het heilige gemoed werkelijk schokken als men zich voorstelt dat onze Heere ze gebruikte. Zet het werk van de vicaris van Plymouth echter op tafel, niet als stevig gerecht maar als

smaakmaker. Zijn schrijven is louter suiker, en u zult wel weten hoe u het moet gebruiken: niet met klonten tegelijk verslinden, maar gebruiken om andere dingen op smaak te brengen. “Albert Barnes,” zegt u, “wat denkt u van Albert Barnes?” Albert Barnes is een geleerd en bekwaam godgeleerde, maar zijn voortbrengselen zijn ongelijk van waarde. Zijn delen over de evangeliën zijn betrekkelijk weinig waard, maar zijn andere commentaren zijn buitengewoon nuttig voor zondagsschoolleraren en mensen met een beperkte leeskring, die genoeg gezond verstand hebben om goed van kwaad te onderscheiden. Als jaren geleden een kritisch oog op Barnes’ *Notes* was gericht en een meedogenloze hand zijn onnauwkeurigheden had blootgelegd, zou hij nooit de populariteit hebben gehad waardoor concurrerende uitgevers hem destijds in alle richtingen adverteerden. Zijn delen over het Oude Testament zijn alle lof waard als geleerd en arbeidzaam, en de delen over de brieven zijn nuttig als een waardevolle verzameling van de uiteenlopende meningen van geleerde mannen. Naast de grote meesters geplaatst is Barnes een kleiner licht. Maar als men zijn werk neemt voor wat het is en beweert te zijn, kan geen predikant het zich veroorloven het te missen. En dat is geen geringe lof voor werken die alleen bedoeld waren voor zondagsschoolleraren. [19]

Voor het Nieuwe Testament verdient Doddridges *Expositor*[20] veel meer lezers dan het tegenwoordig heeft. Het is helemaal in de vorm van een parafrase, met de tekst in cursief. Zo’n behandelwijze is doorgaans verre van bevredigend, maar hier is ze buitengewoon goed uitgevoerd. De aantekeningen zijn heel goed en laten de grondige geleerde zien. Onze geautoriseerde vertaling staat in de kantlijn en een nieuwe vertaling in de parafrase. De vier evangelisten zijn tot een harmonie samengevoegd, een opzet die voordelen heeft maar niet zonder bezwaren is. De praktische toepassingen aan het einde van elk hoofdstuk bestaan meestal uit indringende vermaningen en vrome overdenkingen, ingegeven door de behandelde stof. Het is treurig

tekenend voor het socinianisme van de tijd waarin deze goede man leefde, dat hij zich geroepen voelt zich te verontschuldigen voor de evangelische toon waarin hij heeft geschreven. Hij schijnt dit werk bij zijn dood nauwelijks in steno te hebben voltooid, en de latere boeken werden onder toezicht van Job Orton uitgewerkt. Geen levensverzekeringsmaatschappij zou de aanvraag moeten aannemen van iemand die een commentaar schrijft op een heel Testament, want het schijnt de regel te zijn dat zulke studenten van het Woord naar hun loon worden opgenomen voordat hun taak helemaal klaar is.

Dan zult u natuurlijk, heren, streng bezuinigen totdat u genoeg geld hebt verzameld om Kitto's *Pictorial Bible* te kopen. U bent toch van plan die mooie lading aan boord te nemen voordat u op de zee van het huwelijksleven vertrekt. Omdat u het Heilige Land niet kunt bezoeken, is het maar goed dat er een werk bestaat als de *Pictorial Bible*, waarin de aantekeningen van de meest oplettende reizigers geordend zijn onder de teksten die ze verduidelijken. Voor de geografie, dierkunde, plantkunde en zeden en gewoonten van Palestina zal dit uw raadsman en gids zijn. Voeg bij dit edele commentaar, dat tegen een verrassend lage prijs wordt verkocht, de acht delen van Kitto's *Daily Readings*.[21]

Ze zijn niet precies een commentaar, maar wat een verbazingwekkende uitleggingen hebt u daar! U hebt lectuur die boeiender is dan welke roman ooit geschreven is, en even leerzaam als de zwaarste theologie. De stof is aantrekkelijk en fascinerend, en toch zo gewichtig dat wie die acht delen grondig bestudeert, zijn Bijbel zeker verstandig en met toenemende belangstelling zal lezen.

The Gnomon of the New Testament van Johann Albrecht Bengel[22] is de vreugde van de geleerde. Hij koos de titel omdat die bescheiden en passend was, in de betekenis van een wijzer of aanwijzer, zoals bij een zonnewijzer. Zijn doel was de volle kracht en betekenis van de woorden en zinnen van het Nieuwe Testament aan te wijzen of aan te duiden. Hij streeft ernaar de tekst zelf zijn schaduw op zijn bladzijde

te laten werpen, en gelooft met Luther dat "de wetenschap van de theologie niets anders is dan grammatica, toegepast op de woorden van de Heilige Geest". De bezorger van de vertaling die de heren Clarke hebben uitgegeven, zegt in zijn voorwoord: "Het is overbodig lof te schrijven op de Gnomon van Bengel. Sinds het jaar waarin hij voor het eerst werd gepubliceerd, 1742 n.Chr., tot nu toe is hij steeds hoger gewaardeerd en steeds wijder verspreid onder geleerden van alle landen. Hoewel de moderne kritiek veel waardevolle aanvullingen heeft geleverd aan ons materiaal voor de exegese van het Nieuwe Testament, steekt Bengel in sommige opzichten nog altijd uit als '*facile princeps*' onder allen die op dat belangrijke terrein hebben gearbeid of nog arbeiden. Hij is ongeëvenaard in gelukkige beknoptheid, gecombineerd met wat die verdienste zelden vergezelt, namelijk helderheid. Kernachtig, gewichtig en stimulerend, 'perst hij,' zoals een moderne schrijver opmerkt, 'meer stof samen in één regel dan uit bladzijden van andere schrijvers te halen is.'" ..... "In de passages die het onderwerp zijn van de controverse tussen calvinisten en arminianen, neemt Bengel het standpunt van de laatsten in, en in dit opzicht volg ik hem niet. Hij geeft daarmee, naar het mij toeschijnt, een onevenredig gewicht aan de verantwoordelijkheid en vrijheid van de mens in deze passages. Maar in de algemene strekking van zijn werk ademt zo'n heilig ontzag voor Gods soevereiniteit en zo'n geestelijke zalving dat de meest extreme calvinist voor het grootste deel niet zou kunnen ontdekken tot welke stroming hij behoorde. En bij de omstreden passages zou hij geneigd zijn te zeggen: '*Quum talis sis, utinam noster esses.*'"

Mannen die niet graag nadenken, kunnen de vijf kostbare delen beter niet kopen, want ze zullen er weinig aan hebben. Maar mannen die van denkwerk houden, vinden er mooie oefening in om de diepe betekenis van Bengels uiterst beknopte zinnen te ontcijferen. Zijn uitlegbeginselen, uiteengezet in zijn *Essay on the Right Way of Handling Divine Subjects*, zijn zodanig dat de liefhebber van Gods Woord

zich bij hem veilig zal voelen. “Leg niets in de Schrift, maar haal alles eruit, en laat niets verborgen blijven wat er werkelijk in zit.” “Hoewel elke geïnspireerde schrijver zijn eigen manier en stijl heeft, ademt één en dezelfde Geest door allen, doordringt één grote gedachte alles.” “Elke goddelijke mededeling draagt (als de diamant) haar eigen licht bij zich en toont zo waar ze vandaan komt; er is geen toetssteen nodig om haar te onderscheiden.” “De ware commentator zal zijn eerste aandacht richten op de letter (de letterlijke betekenis), maar nooit vergeten dat de Geest hem evenzeer moet vergezellen. Tegelijk mogen we nooit een geestelijker betekenis voor Schriftplaatsen verzinnen dan de Heilige Geest bedoelde.” “De historische zaken van de Schrift, zowel verhaal als profetie, vormen als het ware de beenderen van haar stelsel, terwijl de geestelijke zaken als haar spieren, bloedvaten en zenuwen zijn. Zoals beenderen nodig zijn voor het menselijk lichaam, zo moet de Schrift haar historische zaken hebben. De uitlegger die de historische grondslag van de Schrift tenietdoet om overal alleen geestelijke waarheden te vinden, brengt de dood over alle juiste uitleg. De veiligste uitleggingen zijn die welke het dichtst bij de tekst blijven.”

Zijn opvatting over de ware manier van sterven trof me diep toen ik haar voor het eerst zag. Hij verklaarde dat hij van zijn laatste uren geen geestelijk vertoon zou maken, maar zo mogelijk zijn gewone werk zou voortzetten. Hij wilde dit leven verlaten zoals iemand midden in zijn bezigheden de kamer verlaat om een klop op de deur te beantwoorden. Zo was hij dan ook als altijd bezig met het corrigeren van zijn drukproeven, en de laatste bode riep hem tot zijn rust terwijl zijn handen vol waren. Dit toont een kalme, evenwichtige geest en onthult veel van de bijzondere eigenschappen die hem in staat stelden de arbeidzame bezorger van de verschillende handschriften en de baanbreker van de ware bijbelkritiek te worden. *The Critical English Testament*.[23] “Een kritisch Nieuw Testament, zo samengesteld dat een lezer die geen Grieks kent, de exacte Engelse kracht en bete-

kenis van de taal van het Nieuwe Testament kan vaststellen en de nieuwste resultaten van de moderne kritiek kan waarderen." Dat is het verklaarde doel van dit commentaar, en de samenstellers hebben hun bedoelingen heel behoorlijk uitgevoerd. De hele Gnomon van Bengel is er lijfelijk in overgenomen. Omdat er honderdtwintig jaar zijn verstreken sinds de eerste uitgave van dat boek, mag men veronderstellen dat er sindsdien veel is toegevoegd aan de rijkdom van de Schriftuitleg. De kern daarvan is tussen haakjes opgenomen, om het boek bij te brengen op de huidige gevorderde stand van kennis. Wij raden de aanschaf van dit boek sterk aan, want het is *multum in parvo* en zal een aandachtige lezing ruimschoots lonen. Tischendorf en Alford hebben, samen met andere Duitse en Engelse critici, in belangrijke mate bijgedragen aan een van de helderste en beknoptste commentaren op de tekst en de leer van het Nieuwe Testament. Alfords *Greek Testament*,[24] "*for the use of Theological Students and Ministers*", is een onmisbare hulp bij de kritische studie van de tekst van het Nieuwe Testament. U vindt er de rijpe resultaten in van een gerijpte geleerdheid, de oogst van een oordeel dat doorgaans uiterst onpartijdig is en altijd respect verdient. Het heeft nalezing gehouden op de belangrijkste akkers van het bijbelonderzoek, zowel modern als oud, in binnen- en buitenland. Geestelijke gedachten of tederheid van gevoel moet u hier niet zoeken. U zult merken dat de geleerde deken niet nalaat zijn eigen opvattingen volledig recht te doen en zich krachtig tegen zijn tegenstanders kan uitdrukken. Maar als wat het zegt te zijn, is het een buitengewoon bekwaam en geslaagd werk. De latere uitgaven zijn verreweg het meest wenselijk, want de schrijver heeft het werk in de vierde druk aanzienlijk herzien.

Wat ik over zijn *Greek Testament* heb gezegd, geldt evenzeer voor Alfords *New Testament for English Readers*,[25] dat ook een standaardwerk is. Ik moet ook bekennen dat ik een zwak heb voor Bloomfields *Greek Testament*,[26] en ik ben zo eigenaardig dat ik het in sommige opzichten boven Alford verkies. Ik heb er althans bij sommige passa-

ges meer uit gehaald, en ik vind niet dat het verdient als achterhaald te worden beschouwd.

Het commentaar van Patrick, Lowth, Arnald, Whitby en Lowman[27] is volgens Darling een standaardautoriteit, maar u kunt het met minder verlies missen dan verscheidene andere die ik heb genoemd. De schrijvers waren mannen van grote geleerdheid, hun samenwerking in één commentaar is opmerkelijk, en hun gezamenlijke werk heeft een plaats in alle volledige bibliotheken. Dr. Wordsworths *Holy Bible, with Notes and Introductions*[28] is een waardevolle aanvulling op onze voorraad, maar het is veel omvangrijker en duurder gemaakt dan nodig was doordat de tekst volledig is afgedrukt. Het geeft veel kostbare wenken en veel van de uitgelezen gedachten van middeleeuwse schrijvers. Bovendien suggereert het steekwoorden en laat het verbanden zien tussen verschillende passages. Hoewel het af en toe wordt ontsierd door de kenmerkende zwakheden van de bisschop en hier en daar dwaasheden bevat waarover men niet anders kan dan glimlachen, is het een groot werk, zoals alleen een eminent geleerde het kon voortbrengen.

Ik ben niet zo verliefd op de Duitse schrijvers als sommige van mijn broeders schijnen te zijn, want ze zijn doorgaans koud, hard en ongeestelijk. Zoals dr. Graham zegt: "er zijn zo'n twintig of dertig namen in de literaire wereld die in theologische kringen een opvallende plaats hebben verworven, en in Duitse commentaren worden deze voortdurend opgevoerd. In sommige ervan bestaat het grootste deel van het werk uit deze gezaghebbende namen en citaten uit hun werken. Dat geeft hun geschriften de schijn van enorme geleerdheid en onderzoek. Elke bladzijde staat vol harde woorden en vreemde talen. Het oog van de gewone lezer schrikt van het uiterlijk ervan, zoals de vreedzame burger schrikt van de gerichte kanonnen van een vesting." Toch waardeer ik de reeks die onlangs onder leiding van dr. Lange is verschenen, heel hoog.[29] Deze delen zijn niet allemaal even waardevol, maar als geheel zijn ze een prachtige aanwinst voor onze voor-

raad. De Amerikaanse vertalers hebben aanzienlijk aan het Duitse werk toegevoegd, en in sommige gevallen zijn die toevoegingen waardevoller dan de oorspronkelijke stof. Voor homiletische doeleinden zijn deze delen zo veel heuvels van goud, maar helaas zitten er ook slakken tussen, want wedergeboorte door de doop en andere ernstige dwalingen komen erin voor. *The Speaker's Commentary*[30] is uitgegeven (augustus 1875) tot en met Klaagliederen. Het is duur, te duur voor uw beurs, en het spijt me daarom iets minder dat ik erbij moet zeggen dat het niet is wat ik ervan had gehoopt. Natuurlijk is het een groot werk en bevat het veel wat de tekst toelicht. Maar als u het had, zou u er niet naar grijpen voor geestelijk voedsel of vruchtbare suggestie. En als u dat wel deed, zou u teleurgesteld zijn. Het doel van het werk is de gewone lezer te helpen te weten wat de Schrift werkelijk zegt en betekent, en een deel van de moeilijkheden weg te nemen. Het blijft binnen zijn opzet en bereikt die tot op zekere hoogte.

Ik moet ook A *Commentary, Critical, Experimental, and Practical, on the Old and New Testaments* aan de lijst toevoegen.[31] Daar heb ik een hoge dunk van. Het is het gezamenlijke werk van dr. Jamieson, A. R. Fausset en dr. David Brown. Tot op zekere hoogte is het een compilatie en samenvatting van de gedachten van andere mannen, maar het is oorspronkelijk genoeg om aanspraak te maken op een plaats in elke predikantenbibliotheek. Het bevat zelfs zo'n grote verscheidenheid aan informatie dat iemand die geen andere uitleg had, weinig verlies zou lijden als hij dit bezat en ijverig gebruikte.

Verscheidene andere werken laat ik weg, niet omdat ze waardeloos zijn of mij onbekend, maar omdat voor krappe beurzen het beste het beste zal zijn. Op het Nieuwe Testament mag ik het fraaie boekdeel van Burkitt niet overslaan.[32] Als u hem goedkoop kunt krijgen, koop hem. Hij is de beroemde "Rector" die Keach "rectificeerde" in de kwestie van de kinderdoop. Burkitt is tamelijk kernachtig en voor een moderne schrijver vrij rijk en pittig, maar hij is lang niet diep en vaak

alledaags. Ik vond hem goed genoeg tot ik bekwamer werken had gelezen en ouder was geworden. Sommige boeken winnen aan waarde naarmate we ze lezen en herlezen, maar Burkitt niet. Toch, verre van de goede man te kleineren, zou ik het jammer vinden als ik nooit met hem had kennisgemaakt, en ik beveel hem graag aan voor uw aandachtige lezing. De beste commentatoren zijn tenslotte degenen die slechts over één boek hebben geschreven. Weinig mannen kunnen over de hele Bijbel uitmuntend commentaar geven. Kolossale werken hebben onvermijdelijk zwakke punten; breedsprakigheid is in zo'n enorme onderneming natuurlijk, en saaiheid volgt haar op de hielen. Maar een leven gewijd aan één van de geïnspireerde boeken van onze onschatbare Bijbel moet zeker een edel resultaat opleveren. Als ik ertoe in staat blijk, zal ik u later eens voorstellen aan een keuze uit de grote schrijvers over één boek. Voor het ogenblik moet dit volstaan.

---

1. *An Exposition of all the Books of the Old and New Testaments.* Door Matthew Henry, voormalig predikant van het evangelie te Chester. (Vele uitgaven; tegen heel lage prijzen te krijgen.)

2. *The Works of John Calvin*, in 51 delen. De heren Clark te Edinburgh melden dat zij het auteursrecht bezitten op de werken van Calvijn die oorspronkelijk door de Calvin Translation Society zijn uitgegeven, en brengen ze uit op de volgende voorwaarden: — Complete sets in 51 delen, 9 pond, 9 shilling. De *Letters*, bezorgd door dr. Bonnet, 2 delen, 10 shilling 6d. extra. Complete sets van de *Commentaries*, 45 delen, 7 pond 17s. 6d. De *Institutes*, 3 delen, 24 shilling.

3. Werner Helmich, een Nederlandse protestantse godgeleerde, 1551-1608 n.Chr.

4. *Synopsis Criticorum aliorumque S. Scripturae Interpretum. Opera Matthaei Poli. Londinensis, MDCLXIX.*

5. *Annotations upon the Holy Bible. Wherein the sacred text is inserted, and various readings annexed, together with the parallel Scriptures. The more difficult terms in each verse explained; seeming contradictions reconciled; questions and doubts resolved; and the whole text opened.* Door wijlen de eerwaarde en geleerde godgeleerde, de heer Matthew Poole. 1700.

6. *Annotations upon the Old and New Testament, in five distinct volumes. Whereof the first is upon the five Books of Moses, and upon the following books, of Joshua, Judges, Ruth, Samuel, Kings, and Chronicles. The second is upon Ezra, Nehemiah, Esther,*

Job, and Psalms. The third is upon Proverbs, Ecclesiastes, Solomon's Song, and the four major prophets, with a treatise called, "The righteous Man's Recompense". The fourth is upon the twelve minor prophets, the fifth and last is upon the whole New Testament, with a Decade of Divine Discourses, or Common-places, thereunto annexed. Door John Trapp, M.A., herder en prediker van het Woord van God te Weston-upon-Avon, in Gloucestershire. 1662.

7. De herdruk van de heer R. D. Dickinson is bezorgd door ds. W. Webster en ds. Hugh Martin, met een levensbeschrijving van de schrijver door ds. A. B. Grosart, 5 delen, super royal 8vo., linnen band; 3 pond 2s. 6d. voor 371 intekenaars.

8. *An Exposition of the Old Testament, in which are recorded the origin of mankind, of the several nations of the world, and of the Jewish nation in particular; the, lives of the patriarchs of Israel; the journey of that people from Egypt to the land of Canaan, and their settlement in that land: their laws, moral, ceremonial, and judicial; their government and state under judges and kings; their several captivities, and, their sacred books of devotion: in the exposition of which, it is attempted to give an account of their several books and the writers of them; a summary of each chapter, and the genuine sense of each verse, and, throughout the whole, the original text and the versions of it, are inspected and compared; interpretation of the best note, both Jewish and Christian, consulted; difficult places at large explained, seeming contradictions reconciled, and various passages illustrated and confirmed by testimonies of writers as well Gentile as Jewish.* Door John Gill, D.D. *An Exposition of the New Testament, in which the sense of the sacred text is taken; doctrinal and practical truths are set in a plain and easy light, difficult passages explained; seeming contradictions reconciled; and whatever is material in the various readings and several Oriental versions is observed. The whole illustrated with notes taken from the most ancient Jewish writings.* Door John Gill, D.D.

9. *The Holy Bible, containing the Old and New Testaments. The text carefully printed from the most correct copies of the present Authorised Translation, including the Marginal Readings and Parallel Texts. With a Commentary and Critical Notes; designed as a help to a better understanding of the Sacred Writings.* Door Adam Clarke, LL.D., F.S.A., enz. Een nieuwe uitgave met de laatste correcties van de schrijver. Londen: gedrukt voor Thomas Tegg, enz. (7 delen.)

10. *A Commentary upon the whole "Old Testament", added to that of the same author upon the whole "New Testament", published many years before, to make a complete work upon the whole Bible. Wherein the divers Translations and Expositions, Literall and Mysticall, of all the most famous Commentators, both Ancient and Modern, are propounded, examined, and judged of, for the more full satisfaction of the studious reader in all things, and many most genuine notions inserted for edification in the*

grace of our Lord Jesus Christ. A work, the like unto which hath never yet been published by any man, yet very necessary, not only for students in divinity, but also for every Christian that loveth the knowledge of divine things, or humane, whereof this comment is also full, etc. Door John Mayer, doctor in de godgeleerdheid. Londen. MDCLIII.

11. *A help for the understanding of the Holy Scripture. Intended chiefly for the assistance and information of those that use constantly every day to read some part of the Bible, and would gladly always understand what they read if they had some man to help them. The first part. Containing certain short notes of exposition upon the five books of Moses, etc.* Door Arthur Jackson, prediker van Gods Woord in Wood Street, Londen. Anno Dom. MDCLIII.

12. *A Complete History and Mystery of the Old and New Testament, logically discussed, and theologically improved. In three distinct volumes. The first beginning at the Creation of the World, and ending at Moses. The second continuing the History from Joshua till the Birth of Christ. The third from the Birth of Christ, to the Death of the last and longest living Apostle, John the Divine. The like undertaking (in such a manner and method) being never attempted before.* Door de heer Christopher Ness, predikant van het evangelie te Londen. 1690. 3 delen, dun folio.

13. *Contemplations on the historical passages of the Old and New Testament.* Door de hoogeerwaarde Joseph Hall, D.D., bisschop van Norwich. Talrijke uitgaven; de uitgave die voor ons ligt bevat "een levensbeschrijving van de schrijver, door James Hamilton, M.B.S." en werd uitgegeven door de heer Nelson te Edinburgh.

14. *The Dutch Annotations upon the whole Bible; or, all the Holy Canonical Scriptures of the Old and New Testament, together with, and according to, their own, translation of all the text: as both the one and the other were ordered and appointed by the Synod of Dort, 1618, and published by authority, 1637. Now faithfully communicated to the use of Great Britain, in English, etc.* Door Theodore Haak, Esq. Londen, 1657. 2 delen folio.

15. *Annotations upon all the Books of the Old and New Testaments. This third, above the first and second, edition so enlarged, as they make an entire commentary on the sacred Scriptures, the like never before published in English. Wherein the text is explained, doubts resolved, Scriptures paralleled, and various readings observed. By the labor of certain learned divines, thereunto appointed, and therein employed, as is expressed in the preface.* Londen, 1657.

16. *The Holy Bible, containing the Old and New Testaments, according to the, authorised version, with explanatory notes, practical observations, and copious marginal references.* Door Thomas Scott, rector van Ashton Sandford, Bucks. Een nieuwe uitga-

ve, met de laatste correcties en verbeteringen van de schrijver, met tien kaarten. Londen: L. B. Seeley and Son. 1827.

17. *The Holy Bible; the text according to the authorised version; and a Commentary from Henry and Scott, with numerous Observations and Notes from other Authors; also, the Marginal References, Maps of the Countries mentioned in Scripture, and various useful Tables.* Londen: The Religious Tract Society. (6 delen.)

18. *The Poor Man's Commentary on the Bible.* Door Robert Hawker, D.D., vicaris van Charles, Plymouth, 1822. (3 delen folio, of 10 delen 8vo.)

19. Er zijn verscheidene Engelse uitgaven van Barnes' *Notes*; de uitgave die voor ons ligt wordt zo geadverteerd: "*The Rev. Albert Barnes's Notes (Explanatory and Practical), designed for the Heads of Families, Students, Bible Classes, and Sunday Schools. Edited, and carefully revised, by the Rev. John Cumming, D.D., Minister of the Scotch Church, Crown Court.*" De *Notes* op het hele Nieuwe Testament, in 11 delen, op het boek Jesaja, in 3 delen, op het boek Job, in 2 delen, op het boek Daniël, in 2 delen, of in 11 dubbele delen. De *Notes on the Book of Psalms* worden nu in 3 delen uitgegeven door de heren Gall and Inglis.

20. *The Family Expositor; or a Paraphrase and Version of the New Testament; with Critical Notes, and a Practical Improvement of each Section.* Door P. Doddridge, D.D. Met een voorafgaande levensbeschrijving van de schrijver, door Andrew Kippis, D.D., F.R.S., en S.A. Londen: Longman, Orme, and Co., 1840. (4 delen 8vo.)

21. *Daily Bible Illustrations, being Original Readings for a Year, on subjects from Sacred History, Biography, Antiquities, and Theology. Especially designed for the family circle.* Door John Kitto, D.D., F.S.A. 8 delen, klein 8vo. (Een nieuwe geannoteerde uitgave is zojuist uitgebracht door de heren Oliphant te Edinburgh.)

22. *Gnomon of the New Testament*, door John Albert Bengel. Voor het eerst vertaald in het Engels, met oorspronkelijke verklarende en toelichtende aantekeningen. Herzien en bezorgd door ds. Andrew R. Fausset, M.A., van Trinity College, Dublin. Edinburgh: T. & T. Clarke, 38, George-street, 1863. (Vijf delen demy 8vo.; intekening 31s. 6d.)

23. *The Critical English Testament. — Being an adaption of Bengel's Gnomon, with numerous Notes, showing Precise Results of Modern Criticism and Exegesis.* Bezorgd door ds. W. L. Blackley, M.A., en ds. James Hawes, M.A. Uitgegeven door de heren Isbister and Co, Ludgate Hill, Londen. (Drie delen 18s.)

24. *The Greek Testament: with a Critically Revised Text; a Digest of various Readings; Marginal References to Verbal and Idiomatic Usage; Prolegomena; and a Critical and Exegetical Commentary. For the use of Theological Students and Ministers.* Door Henry Alford, D.D., deken van Canterbury. In vier delen. Londen: Rivingtons, Waterloo Place; en Deighton, Bell, and Co., Cambridge. 1861.

25. *The New Testament for English Readers; containing the Authorized Version, with a revised English Text; Marginal References; and a Critical and Explanatory Commentary*; Door Henry Alford, D.D., wijlen deken van Canterbury. Nieuwe uitgave. 4 delen 8vo. 54/6. Londen, Oxford en Cambridge. Rivingtons, en G. Bell and Sons, 1872.

26. *The Greek Testament, with English Notes, Critical, Philological, and Explanatory; partly selected and arranged from the best Commentators, ancient and modern, but chiefly original.* Vierde uitgave, herzien. 2 delen 8vo. Londen. 1841.

27. A *Critical Commentary and Paraphrase on the Old and New Testament, and the Apocrypha.* Door Patrick, Lowth, Arnald, Whitby en Lowman. Een nieuwe uitgave, enz., in 4 delen. William Tegg and Co.

28. *The Holy Bible; with Notes and Introductions* [alleen het Oude Testament]. 6 delen imp. 8vo. 6 pond. — *The New Testament in the original Greek; with Notes, Introductions, and Indexes.* Door Chr. Wordsworth, D.D., bisschop van Lincoln. 2 delen imp. 8vo. 3 pond. Londen, Oxford en Cambridge. Rivingtons. 1872, enz.

29. A *Commentary on the Holy Scriptures, Critical, Doctrinal, and Homiletical, with special reference to Ministers and Students*, door John Peter Lange, D.D., in samenwerking met een aantal vooraanstaande Europese godgeleerden. Vertaald uit het Duits en bezorgd, met toevoegingen, door Phillip Schaff, D.D., in samenwerking met Amerikaanse geleerden van verschillende evangelische denominaties. Imperial 8vo. Edinburgh, T. & T. Clark. 1868, enz. [18 delen, prijs 21s. per stuk, of voor intekenaars 15s.]

30. *The Holy Bible, according to the Authorized Version* (A.D. 1611), *with an Explanatory and Critical Commentary, and a Revision of the Translation by Bishops and other Clergy of the Anglican Church.* Bezorgd door F. C. Cook, M.A., kanunnik van Exeter, prediker te Lincoln's Inn en kapelaan in gewone dienst van de Koningin. Medium 8vo. Londen, John Murray. 1871, enz. [5 delen verschenen, Genesis tot en met Klaagliederen. Deel I in 2 stukken, 30s. Delen II en III, 36s. Deel IV, 24s. Deel V, 20s.]

31. A *Commentary, Critical, Experimental, and Practical, on the Old and New Testaments.* Door ds. Robert Jamieson, D.D., St. Paul's, Glasgow; ds. A. R. Fausset, A.M., St. Cuthbert's, York; en ds. David Brown, D.D., hoogleraar theologie, Aberdeen. 6 delen medium 8vo. 3 pond 12s.; of afzonderlijk à 14s. per deel. Londen, Glasgow en Edinburgh. W. Collins, Sons, & Co. 1871.

32. *Expository Notes, with Practical Observations, on the New Testament of our Lord and Savior Jesus Christ, wherein, etc.* Opgesteld door William Burkitt, M.A., wijlen vicaris en lector van Dedham, in Essex. (Talrijke uitgaven, folio en kwarto.)

Lezing 2

Over het uitleggen van de Schrift

Nu ik u de uitleggers van de Bijbel heb voorgesteld, moet ik u nadrukkelijk wijzen op een van de meest praktische toepassingen ervan: uw eigen openbare uitleg van de Schriftgedeelten die in de eredienst worden gelezen. In vroeger tijden bestond de prediking veel meer uit uitleg dan nu. Ik neem aan dat de preken van de eerste christenen voor het grootste deel uitleg waren van lange gedeelten uit het Oude Testament. Toen afschriften van de evangeliën en van de brieven van Paulus voor de gemeenten bereikbaar waren geworden, bestond het voornaamste werk van de prediker er waarschijnlijk in de apostolische leer bij zijn hoorders in te scherpen. Dat deed hij met een toespraak waarvan een volledig Schriftgedeelte de ruggengraat vormde. Waarschijnlijk waren er nauwelijks sporen van indelingen, hoofden en punten, zoals wij die in onze eigen prediking gebruiken. De leraar volgde de gang van het gedeelte dat voor hem lag en gaf zijn opmerkingen tijdens het lezen. Ik neem dit aan, omdat sommige vormen van de vroegchristelijke eredienst sterk op die van de synagoge waren gebaseerd. Ik zeg: sommige vormen. De Heere Jezus liet Zijn discipelen immers vrij van voorschriften en liturgieën, en daarom neem ik aan dat elke gemeente aanbad naar de werking van de vrije Geest in haar midden. De ene deed dat met de open samenkomst van de Korinthiërs, een andere met een voorgaande dienaar en een derde met een mengvorm van beide. In de synagoge gold de regel van de rabbijnen dat er nooit minder dan tweeëntwintig verzen uit de wet tegelijk gelezen mochten worden. De prediking bestond uit aanteke-

ningen bij een gedeelte van die lengte. Zo'n regel zou louter bijgeloof zijn als wij er slaafs aan gebonden waren. Toch zou ik bijna wensen dat die gewoonte werd hersteld. De huidige manier van preken over korte teksten, samen met de grote verwaarlozing van de openbare uitleg van het Woord, is namelijk hoogst onbevredigend. Wij kunnen niet verwachten veel van het onderwijs van de Heilige Schrift over te brengen door vers na vers uit te kiezen en die willekeurig omhoog te houden. Het lijkt op iemand die een huis laat zien door losse bakstenen te tonen. Het zou een verbazingwekkende dwaasheid zijn als onze vrienden onze persoonlijke brieven op die manier gebruikten en ze verklaarden aan de hand van korte zinnen, losgemaakt uit hun verband. Zulke uitleggers zouden ons in elke brief alles laten zeggen wat wij ooit gedacht hebben, en nog heel veel dingen die ons in de verste verte niet te binnen waren geschoten. Intussen zou de werkelijke bedoeling van onze brieven waarschijnlijk aan de aandacht ontsnappen. Nu de uitleggende prediking niet zo gewoon is als zij zou moeten zijn, is het des te nodiger dat wij tijdens de Schriftlezing uitleg geven. Themaprediking, vermanende prediking, bevindelijke prediking en dergelijke zijn allemaal in hun soort buitengewoon nuttig. Maar zij hebben de eigenlijke uitleggende prediking bijna verdrongen. Daarom is het des te nodiger dat wij bij het lezen van Gods Woord er doorgaans doorlopend uitleg bij geven.

Voor mijn mening heb ik deze reden: het openbaar lezen van de moeilijkere gedeelten van de Schrift heeft voor de meeste luisteraars heel weinig nut. Ik herinner me dat ik in mijn jonge jaren lange gedeelten uit Daniël hoorde lezen. Die hadden me buitengewoon kunnen onderwijzen, als ik ook maar het geringste begrip had gehad van wat ze betekenden. Neem ook bepaalde delen van de profetie van Ezechiël en vraag uzelf af welk nut het lezen ervan kan hebben voor ongeletterden, als niet iemand hen onderricht. Welke stichting kan een hoofdstuk in onze eigen taal geven dat niet wordt begrepen, meer dan hetzelfde gedeelte in het Hebreeuws of Grieks? Dezelfde

reden die de vertaling eist, vraagt ook om uitleg. Gooit een verstandige lezer er slechts enkele verklarende woorden tussendoor, dan is het verbazingwekkend hoe helder duistere gedeelten kunnen worden. Twee of drie zinnen laten vaak de strekking van een heel hoofdstuk zien. De sleutel tot een grote moeilijkheid kan de hoorder met een tiental woorden in handen worden gegeven. Zo kan de openbare lezing overvloedig vrucht dragen. Eens zag ik tussen de bekoorlijke ruïnes van York Abbey een school van blinde kinderen. Ik kon niet nalaten medelijden te hebben met hun onvermogen om van zoveel schoonheid te genieten. Wat zou ik hun ogen graag geopend hebben! Zijn onwetende mensen die door de heerlijkheden van de Schrift dwalen veel minder te beklagen? Wie zal hun het licht weigeren?

Ik heb overvloedig bewijs gekregen dat korte opmerkingen bij de Schrift in onze gewone diensten onze mensen bijzonder welkom zijn en hun veel leren. Vaak heb ik van werkende mannen en hun vrouwen, en van kooplieden en hun gezinnen gehoord dat mijn eigen uitleg hun grote hulp was. Zij getuigen dat de uitleg de Bijbel dubbel kostbaar voor hen maakt, wanneer zij thuis met het gezin lezen. Het hoofdstuk dat zij bij de huisgodsdienst in de gewone volgorde zonder winst hadden gelezen, wordt hun een echte vreugde wanneer zij het de volgende keer weer doornemen en zich herinneren wat hun predikant erover heeft gezegd. De grote massa van onze hoorders leest, althans in Londen, niet in noemenswaardige mate verklaringen of andere boeken die licht op de Schrift werpen. Zij hebben daar het geld noch de tijd voor. Moeten zij in het Woord van God worden onderwezen in zaken die zij niet door gewone ervaring kunnen ontdekken en die hun omgeving hun waarschijnlijk niet zal uitleggen, dan moeten zij dat onderwijs van ons krijgen of nergens. Ik zie ook niet hoe wij hun die geestelijke hulp zouden kunnen geven anders dan door regelmatig uit te leggen. Bovendien geeft het u, als u gewend bent om uitleg te geven, de gelegenheid om veel dingen te zeggen die niet belangrijk genoeg zijn voor een hele preek. Die zouden daardoor waar-

schijnlijk onopgemerkt blijven, tot groot nadeel van het volk van de Heere en van anderen. Het is verbazingwekkend hoeveel waarheid de Heilige Schrift ons voorhoudt: leerstellige, praktische en bevindelijke waarheid. Even bewonderenswaardig is de krachtige manier waarop die waarheid wordt voorgedragen. Wenken die worden gegeven zoals het Woord van God ze aanreikt, zijn altijd wijs en op hun plaats. Zo zouden de bestraffingen van het Woord te hard hebben geleken wanneer de herder ze had uitgesproken zonder steun en ingeving van het Woord. Komen ze voort uit het hoofdstuk, dan kan niemand ze kwalijk nemen. U kunt zonden berispen en deugden aanmoedigen door uit te weiden over de geschiedenissen die u in de geïnspireerde verslagen leest. Anders zou u er misschien nooit over hebben gesproken, als het gelezen hoofdstuk de zaak niet voor u had gebracht. Wilt u uw bediening ten volle bewijzen en geen enkel punt van de openbaring onaangeroerd laten, dan is de gemakkelijkste weg dat u gewoonlijk de Schrift uitlegt. Zonder dat blijft veel van het Woord voor velen van uw mensen volkomen onbekend. Het is een heel droevig feit dat zij thuis niet zoveel lezen als zij zouden moeten. De goddelozen in Engeland lezen de Bijbel nauwelijks. Wordt hun alleen het gedeelte uitgelegd waarover wij prediken, hoe weinig van de Bijbel kunnen zij dan ooit leren kennen! Zet in uw Bijbel een streep onder de teksten waarover u hebt gesproken. Ik heb dat altijd gedaan in een oud exemplaar dat ik in mijn studeerkamer bewaar. U zult dan ontdekken dat er na twaalf of veertien jaar maar weinig van het boek is doorgenomen. Een heel groot deel blijft zonder streep, als een onbeploegd veld. Probeer uw mensen dan door uitleg een goed overzicht te geven van het hele gebied van de openbaring. Breng hen als het ware op de top van de Nebo, laat hun het hele land zien van Dan tot Berseba en toon hun dat het overal van melk en honing vloeit.

Ernstig pleit ik voor het uitleggen. In Engeland is het niet in de mode, hoewel het aan gene zijde van de Tweed iets gebruikelijker is. Enkele jaren geleden werd het in Engeland vrijwel nergens beoefend

en het is nog steeds heel ongebruikelijk. Er is nog een reden om het u op het hart te binden. Wie het goed wil doen, moet als uitleggende predikant in het begin tweemaal zoveel studeren als de predikant die alleen preekt. Hij moet zowel zijn preken als zijn uitleg voorbereiden. In de regel besteed ik veel meer tijd aan de uitleg dan aan de preek. Heeft een preek eenmaal een grote gedachte als uitgangspunt, dan vormt zich vanaf dat moment de toespraak zonder veel moeite voor de prediker. De waarheid verdicht en kristalliseert zich namelijk vanzelf rond het hoofdonderwerp, zoals zoete kristallen rond een touwtje dat in siroop hangt. Maar bij de uitleg moet u bij de tekst blijven. U moet de moeilijke punten onder ogen zien en de gedachte van de Geest onderzoeken, niet uw eigen gedachte. Als u niet studeert, verraadt u al snel uw onwetendheid als uitlegger. Daarom zal ijverig lezen u worden opgedrongen. Alles wat de prediker dwingt het grote oude Boek te doorzoeken, is voor hem van onschatbare waarde. Is iemand bang dat de arbeid zijn gestel zal schaden, laat hij dan bedenken dat geestelijke arbeid tot op zekere hoogte bijzonder verfrissend is. Waar de Bijbel het onderwerp is, is zwoegen een genot. Pas wanneer geestelijke arbeid de grenzen van het gezonde verstand overschrijdt, raakt de geest erdoor verzwakt. Dat gebeurt meestal alleen bij onverstandige mensen, of bij mannen die zich bezighouden met onderwerpen die niet verfrissend en onaangenaam zijn. Ons onderwerp daarentegen geeft nieuwe kracht, en voor jonge mannen zoals wij is het krachtig gebruiken van onze vermogens een bijzonder gezonde oefening. De klassieke talen en de wiskunde kunnen ons uitputten, maar niet het boek van de genade van onze Vader, het handvest van onze vreugden, de schat van onze rijkdom. Wie goed wil uitleggen, moet de Bijbel in de grondtekst kunnen lezen. Iedere predikant moet streven naar redelijke vaardigheid in zowel het Hebreeuws als het Grieks. Deze twee talen geven hem tegen geringe kosten een bibliotheek, een onuitputtelijke schatkamer, een mijn van geestelijke rijkdom. Werkelijk, de moeite om een taal te leren is niet zo geweldig

dat broeders met middelmatige gaven er zo vaak voor moeten terugdeinzen. Een predikant moet genoeg van deze talen leren om met behulp van een woordenboek op zijn minst een tekst te kunnen ontcijferen. Dan weet hij zeker dat hij de Geest van God in zijn toespraken niet verkeerd weergeeft. Voor zover hij kan oordelen, geeft hij dan door wat de Heere met de gebruikte taal heeft willen openbaren. Zo'n kennis zou hem ervan weerhouden leerstukken te grondvesten op uitdrukkingen in onze vertaling, terwijl er in de geïnspireerde grondtekst niets te vinden is dat daarmee overeenkomt. Prediker na prediker heeft dit sinds mensenheugenis gedaan. Zij hebben gejuicht over een gevolgtrekking uit een "zal" of een "als" in de vertaling, met evenveel vertrouwen op onfeilbaarheid en gevoel van gewicht als hadden die woorden in de taal van de Heilige Geest zelf gestaan. Bij zulke gelegenheden moesten wij denken aan het verhaal dat wijlen de geliefde Henry Craik vertelt in zijn boek over de Hebreeuwse taal. Eens werd de Latijnse Vulgaat zo voortdurend als het eigenlijke Woord van God aangeduid, dat een rooms-katholieke godgeleerde Genesis 1:10 als volgt uitlegde: "*De vergadering der wateren noemde Hij zeeën.*" Het Latijnse woord voor zeeën is *Maria*. Op grond daarvan vraagt de schrijver: "Wat is de vergadering der wateren anders dan de samenvloeiing van alle genaden op één plaats, dat wil zeggen in de Maagd Maria (*Maria*)? Maar er is dit verschil: *Maria* (de zeeën) heeft de (i) kort, omdat wat de zeeën bevatten slechts van voorbijgaande aard is, terwijl de gaven en genaden van de gezegende Maagd (*Maria*) eeuwig zullen duren." Zulke bovenmatige onzin kan men uitkramen als men vergeet dat vertalingen niet woordelijk ingegeven kunnen zijn en dat men uiteindelijk bij de grondtekst terecht moet. Zorg dat u bedreven bent in het gebruik van uw Concordantie. Elke dag dat ik leef, dank ik God meer en meer voor die arme, half gekke Alexander Cruden. U hebt natuurlijk zijn levensbeschrijving gelezen, die vooraan in de concordantie staat. Zij toont hem als een man met een zieke geest, die een- of tweemaal in een krankzinnigengesticht verbleef. Toch

wijdde hij zijn krachten met succes aan een werk van onschatbare waarde, dat nooit is overtroffen en waarschijnlijk ook nooit zal worden overtroffen. Dit boek moet een christelijke predikant altijd de grootst mogelijke hulp bieden en is voor hem even onmisbaar als de schaaf voor de timmerman of de ploeg voor de landman. Zorg dat u een echte, onverkorte Cruden koopt en geen van de moderne vervangers. Hoe goed die voor de prijs ook mogen zijn, voor predikanten zijn ze een waan en een valstrik en ze horen in de bibliotheek van de pastorie nooit te worden geduld. Bij de aanschaf van een concordantie op de prijs te letten, is dwaasheid. U hebt er maar één nodig: neem alleen de beste. Boven elk belangrijk woord geeft Cruden de betekenis, heel vaak met al haar bijzondere schakeringen. Zo helpt hij u zelfs bij het opstellen van preken. Hebt u zijn koppen gelezen, dan ziet u door de concordantie verder te volgen de verbanden waarin het woord voorkomt. Die leggen de betekenis het best en het nauwkeurigst vast. Zo wordt het Woord van God zijn eigen sleutel. Een goed tekstkenner is een goed godgeleerde. Zorg dus dat u goed met Cruden overweg kunt. Aan de meeste Bijbels met kantverwijzingen hecht ik weinig waarde. Ze zouden heel nuttig zijn als ze ergens goed voor waren. Maar het is uiterst gemakkelijk om een Bijbel met verwijzingen uit te brengen die alleen op woorden en schijn berusten en verder niets. U zult vaak een verwijzing opslaan en moeten zeggen: "Nu ja, het is een verwijzing, in zekere zin, want het bevat hetzelfde woord, maar het is geen verwijzing in de zin dat de ene tekst de andere verklaart." De nuttige verwijzing slijpt diamant met diamant, "*geestelijke dingen met geestelijke samenvoegende*". Het is een verwijzing van gedachte en niet van woorden. Komt u een werkelijk waardevolle Bijbel met verwijzingen tegen, dan is hij voor u wat een landman eens "een eerbiedbijbel" noemde. Hij zal u immers steeds meer leren om het heilige boek te waarderen. De beste Bijbel met verwijzingen is een heel goede concordantie. Zorg voor de beste, houd haar

altijd op tafel, gebruik haar elk uur, en u hebt uw beste metgezel gevonden.

Moet ik u na mijn vorige lezingen nog het verstandig lezen van uitleggingen op het hart drukken? Sommige wijsneuzen noemen die "hersens van dode mensen". Zij beweren in hun preken niets anders te geven dan wat de Heere volgens hun voorgeven rechtstreeks aan henzelf openbaart. Toch zijn deze mannen allerminst oorspronkelijk en hun vermeende ingeving is vaak niet meer dan geleende geestigheid. Ze werpen stiekem een blik in Gill. De opmerkingen die zij als de gedachte van de Geest uitdelen, zijn in alle opzichten veel minder waard dan datgene waar zij zich minachtend over uitlaten, namelijk de gedachte van goede en geleerde mannen. Enige tijd geleden werd mij voor *The Sword and the Trowel* een stapel gedichten gestuurd. Die waren geschreven door iemand die beweerde onder de rechtstreekse invloed van de Heilige Geest te staan. Hij liet mij weten dat hij passief was en dat wat hij had ingesloten was geschreven onder de rechtstreekse lichamelijke en geestelijke invloed van de Geest op zijn verstand en zijn hand. Mijn boekenplanken kunnen veel gedichten tonen die even ver boven deze gewaande ingevingen uitsteken als engelen boven bromvliegen. Die ellendige rijmelarij droeg het bewijs van bedrog op het gezicht. Zo gaat het mij ook wanneer ik luister naar het onzinnige gebabbel van bepaalde wijze heren die voortdurend opscheppen dat alleen zij dienaren van de Geest zijn: ik schaam mij voor hun aanmatiging en voor henzelf. Nee, mijn beste vrienden, u mag als regel aannemen dat de Geest van God gewoonlijk niet voor ons doet wat wij zelf kunnen doen. Staat godsdienstige kennis in een boek gedrukt en kunnen wij het lezen, dan hoeft de Heilige Geest ons die niet opnieuw te openbaren om onze luiheid te verbergen. Lees dus de voortreffelijke uitleggingen die ik u al heb voorgesteld. Gebruik echter ook zeker uw eigen verstand, anders wordt de uitleg saai. Hier denk ik aan twee putten op de binnenplaats van het Dogenpaleis in Venetië, waar ik met grote belangstelling naar keek. De ene

wordt kunstmatig gevuld met water dat in schuiten van ver wordt aangevoerd. Weinig mensen zijn gesteld op de smakeloze inhoud ervan. De andere is een verfrissende natuurlijke put, koel en heerlijk, en de mensen strijden om elke druppel ervan. Frisheid, natuurlijkheid en leven zullen altijd aantrekken, terwijl louter geleende geleerdheid flauw en smakeloos is. De heer Cecil zegt dat zijn werkwijze was om, wanneer hij een Schriftwoord had vastgepakt, daarover te bidden en zijn eigen gedachten erover te vormen. Daarna nam hij de bekwaamste godgeleerden die over het onderwerp hadden geschreven erbij en zag wat hun gedachten waren. Als u niet denkt, en veel denkt, wordt u slaaf en loutere navolger. De oefening van uw eigen verstand is bijzonder gezond voor u. Met volharding en met goddelijke hulp mag u verwachten de betekenis van elk te begrijpen gedeelte te vinden. Zo op uw eigen vermogens te vertrouwen dat u niet van anderen wilt leren, is duidelijk dwaasheid. Zo anderen te bestuderen dat u zelf niet meer oordeelt, is zwakzinnigheid.

Hoe moet uw openbare uitleg zijn? Eén regel is dat u altijd heel zorgvuldig aanwijst waar een woord een bijzondere betekenis heeft. Want u kunt ervan op aan dat in de Heilige Schrift hetzelfde woord niet altijd hetzelfde betekent. De Bijbel is een Boek dat voor mensen bestemd is en daarom in mensentaal geschreven. In de mensentaal kan hetzelfde woord twee of drie dingen betekenen. Neem bijvoorbeeld: “een peer viel van de boom” en “een man viel in dronkemansgewoonten”. Daar is de betekenis van het tweede woord “viel” duidelijk anders dan van het eerste, want het is niet letterlijk maar figuurlijk. Nog een voorbeeld: “de koetsier besteeg de bok”, “het kind was blij met zijn kerstdoos” en “de lord verblijft in zijn jachthut”. In het Engels staat er telkens hetzelfde woord (*box*), maar wie ziet niet dat de betekenis sterk verschilt? Zo is het ook in het Woord van God. U moet het verschil uitleggen tussen een woord dat in bijzondere zin wordt gebruikt en de gewone betekenis van het woord. Zo behoedt u uw mensen voor vergissingen. Zeggen mensen dat hetzelfde woord

in de Schrift altijd hetzelfde betekent, zoals ik sommigen openlijk heb horen beweren, dan maken zij van het Woord van God onzin en vervallen zij tot dwaling door hun eigen redeloze stellingen. Regels van uitleg op te stellen voor het Boek van God die ongerijmd zouden zijn als ze op andere geschriften werden toegepast, is flagrante dwaasheid. Het heeft de schijn van nauwkeurigheid, maar leidt onvermijdelijk tot verwarring. De duidelijke letterlijke betekenis van een Schriftplaats is niet altijd de ware. Onwetende mensen komen maar al te gemakkelijk tot de eigenaardigste misverstanden. Een verstandige opmerking vanaf de kansel kan dan van groot nut zijn. Veel mensen hebben zich aangewend bepaalde teksten verkeerd te begrijpen. Zij hoorden in hun jeugd verkeerde uitleggingen en zullen het nooit beter weten, tenzij de juiste betekenis hun wordt aangewezen. Wij moeten er bij onze openbare uitleg zeker van zijn dat duistere en ingewikkelde zinnen worden toegelicht. Moeilijkheden overslaan en alleen uitleggen wat al duidelijk is, maakt het uitleggen belachelijk. Als wij het over duistere zinnen hebben, bedoelen wij zinnen zoals die vooral bij de profeten voorkomen. Zij zijn donker geworden door de vertaling, door het oosterse karakter van hun opbouw, of door het eigen gewicht van hun betekenis. Ingewikkelde zinnen komen het meest voor in de geschriften van Paulus. Zijn weelderige geest liet zich niet beperken tot één lijn van betoog. Hij begint een zin en maakt die misschien pas acht verzen verder af. Alle tussenruimten tussen het begin en het einde van de zin zitten vol samengebalde waarheid, die niet altijd gemakkelijk van het algemene betoog te scheiden is. Wenken van slechts twee of drie woorden laten uw hoorders weten waar de redenering afbreekt en waar zij weer wordt opgenomen. In veel dichterlijke gedeelten van het Oude Testament wisselen de sprekers, zoals in het Hooglied, dat grotendeels een gesprek is. Hier ontstaat vaak volslagen onzin doordat men het gedeelte leest alsof alles door dezelfde persoon werd gesproken. Bij Jesaja verandert de toon vaak heel plotseling. Terwijl het ene vers tot de Joden is

gericht, kan het volgende tot de Messias of tot de heidenen zijn gesproken. Is het niet altijd goed dit aan de gemeente te melden? Waren de hoofdstukken en verzen met wat gezond verstand ingedeeld, dan zou dit minder belangrijk zijn. Maar onze vertaling is zo onhandig in stukken gehakt dat de prediker bij het hardop lezen de juiste alinea's en indelingen moet aanbrengen. Kortom, uw taak is het Woord duidelijk te maken. In Lombardije zag ik in de velden grote hopen enorme stenen. IJverige handen hadden ze uit de grond gehaald om ruimte te maken voor het gewas. Uw plicht is: "*ruimt de stenen weg*", en laat het vruchtbare veld van de Schrift aan uw mensen over om het te bebouwen. Er zijn oosterse uitdrukkingen, beeldspraken, bijzondere zegswijzen, idiomen en andere taalkundige merkwaardigheden. Die komen voort uit het feit dat de Bijbel in het Oosten is geschreven. Het is goed ze allemaal uit te leggen. Wees daarom ijverige bestudeerders van het oosterse leven. Laat de aardrijkskunde van Palestina, de dierkunde en de plantkunde ervan u even vertrouwd zijn als die van uw eigen geboortedorp. Dan zult u bij het lezen het Woord uitleggen en wordt uw kudde daardoor gevoed. [33]

Het voornaamste deel van uw uitleg moet echter bestaan in het toepassen van de waarheid op de harten van uw hoorders. Wie alleen de betekenis van de letter begrijpt zonder te verstaan hoe die de harten en de gewetens van mensen raakt, is als iemand die de blaasbalg van een orgel laat bedienen maar zijn vingers niet op de toetsen legt. Het helpt weinig om mensen van kennis te voorzien, als wij hun niet de praktische gevolgtrekkingen daaruit op het hart drukken. Kijk, mijn broeders, recht naar beneden in de geheime kamers van de menselijke ziel en laat het goddelijke onderwijs door het venster naar binnen vallen. Zo wordt het licht naar hart en geweten gebracht. Maak opmerkingen die bij de gelegenheid passen en van toepassing zijn op de gevallen van de aanwezigen. Laat zien hoe een waarheid die voor het eerst in de dagen van David werd gehoord, ook in onze

moderne tijd nog kracht en gewicht heeft. Zo maakt u de Schrift dierbaar voor uw mensen, die uw opmerkingen veel meer waarderen dan u denkt. Maak de grote oude schilderijen van de goddelijke meesters schoon, hang ze op in nieuwe lijsten en bevestig ze aan de wanden van het geheugen van uw mensen. Dan zullen hun goed onderwezen harten u zegenen. Is een waarschuwing nodig bij verstandige mannen? Ja, die moet gegeven worden. Vermijd beslist langdradigheid. Vermijd die overal, maar vooral hier. Maak uw opmerkingen niet lang. Bent u buitengewoon begaafd, wees dan niet lang. Mensen waarderen te veel van het goede niet. Zijn uw opmerkingen maar van de tweede rang, wel, wees dan nog korter, want mensen raken snel vermoeid van minderwaardig spreken. In de dienst kan heel weinig tijd worden gemist voor het lezen van de Schriftgedeelten. Beroof het gebed en de preek niet ten behoeve van de uitleg. Petrus beroven om Paulus te betalen is onzinnig. Herhaal geen alledaagse dingen die zelfs een kind van de zondagsschool zou kunnen hebben bedacht. Herinner uw hoorders niet aan wat zij onmogelijk kunnen hebben vergeten. Geef hun iets van gewicht, ook al is het niet nieuw. Zo kan een verstandige luisteraar aan het eind van de dienst voelen dat hij althans iets heeft geleerd. Vermijd ook alle schoolmeesterachtigheid. Als algemene regel kan men zeggen dat de heren die het minste Grieks kennen, het zekerst hun flarden geleerdheid op de kansel luchten. Zij laten geen gelegenheid voorbijgaan om te zeggen: “Het Grieks is zus of zo.” Het maakt een man op de dwaasheidsmeter anderhalve duim langer als hij onophoudelijk stukjes Grieks en Hebreeuws laat vallen. Soms vertelt hij de mensen zelfs de tijd van het werkwoord en de naamval van het zelfstandig naamwoord, zoals ik sommigen heb zien doen. Wie geen geleerdheid heeft, maakt er gewoonlijk een punt van de haken te laten zien waaraan de geleerdheid behoort te hangen. Broeders, het hele proces van uitleggen hoort in uw studeerkamer plaats te vinden. U moet uw gemeente niet het proces tonen, maar het resultaat geven. U moet zijn als een goede

kok die er nooit aan zou denken schotels, pannen, deegrol en kruidendoos in de eetzaal binnen te brengen, maar zonder vertoon het feestmaal opdient. Forceer nooit teksten als u uitlegt. Wees volkomen eerlijk met het Woord. Zelfs als de Schriften het werk van louter mensen waren, zou het geweten billijkheid van u eisen. Maar nu het de eigen woorden van de Heere zijn, moet u oppassen ze ook maar in het geringste te verdraaien. Laat van u gezegd worden wat ik een eerbiedwaardige hoorder van de heer Simeon van hem hoorde zeggen: "Mijnheer, hij was heel calvinistisch als de tekst dat was, en de mensen dachten dat hij een arminiaan was als de tekst die kant op ging, want hij hield zich altijd aan de duidelijke betekenis." Een uiterst rechtzinnige buurman van ons zei eens, om de grote oude hervormer te kleineren: "Johannes Calvijn was niet half een calvinist." De opmerking was juist wat zijn uitleggingen betreft, want zoals wij hebben gezien gaf hij daarin altijd de gedachte van zijn Heere en niet zijn eigen gedachte. In de kerk van Sint-Zeno in Verona zag ik oude fresco's die overgepleisterd waren en daarna bedekt met andere voorstellingen. Ik vrees dat velen dit met de Schrift doen. Zij besmeren de tekst met hun eigen verklaringen en leggen hun eigen vondsten eroverheen. Er zijn genoeg van deze pleisteraars in omloop. Laten wij dat kwalijke bedrijf aan hen overlaten en een eerlijk beroep uitoefenen. Denk aan de regels van Cowper:

> *"Een beoordelaar van de heilige tekst moet zijn*
> *oprecht en geleerd, onbevangen en vrij,*
> *vrij van de eigenzinnige vooringenomenheid van dwepers,*
> *van de invloed van fantasie en onbesuisde ijver.*
> *Want van alle kunsten die slimme dwazen verzinnen*
> *om zichzelf te bedriegen en de instemming van de wereld te winnen,*
> *is de slechtste: de Schrift buigen weg van haar bedoeling."*

Gebruik uw oordeel meer dan uw fantasie. Bloemen zijn mooi, maar hongerige zielen hebben liever brood. Met Origenes te allegoriseren

kan mensen naar u doen staren. Maar uw werk is om de monden van mensen met waarheid te vullen en ze niet van verbazing te openen.

Laat u niet meeslepen door nieuwe betekenissen. De Plymouth Brethren vinden er plezier in om een tot nu toe onontdekt kikkervisje van uitleg op te vissen en het als een zeldzame lekkernij door de stad rond te venten. Laten wij tevreden zijn met een gewonere en gezondere visserij. Geen enkele tekst mag worden verheven boven de duidelijke analogie van het geloof, en geen enkele op zichzelf staande uitdrukking mag onze theologie voor ons vormen. Andere en wijzere mannen hebben vóór ons uitgelegd. Wat zij niet hebben ontdekt, kunnen wij maar beter beproeven en toetsen voordat wij te luid roemen op de gevonden schat.

Breng zonder noodzaak geen verbeteringen aan in onze Authorized Version. Zij is op veel plaatsen gebrekkig, maar toch is zij alles bij elkaar genomen een groots werk. Het is onverstandig om elke oude vrouw wantrouwen in te boezemen tegenover de enige Bijbel die zij kan krijgen. Of, wat waarschijnlijker is, zij gaat u wantrouwen omdat u ruzie zoekt met haar gekoesterde schat. Verbeter waar verbetering nodig is om de waarheid, maar nooit om uw kritische bekwaamheid ijdel ten toon te spreiden. Als u korte psalmen of samenhangende gedeelten uit de andere boeken leest, verdeel dan de uitspraken van de schrijver niet door uw aantekeningen erdoor te schuiven. Lees de alinea helemaal door en ga haar dan nog eens door met uw verklaringen. Onderbreek haar bij die tweede lezing zoals u goeddunkt. Niemand zou er ooit aan denken een strofe van een dichter te verdelen met een verklarende opmerking. Het zou verraad aan het gezond verstand zijn. Gezond oordeel zal u verbieden het Woord van God zo te ontsieren. Het is veel beter nooit uit te leggen dan de uitspraken van de inspiratie in stukken te snijden en hun betekenis te verduisteren door er onbeschaamd ontijdige opmerkingen van uzelf tussen te dringen. Bij veel gedeelten zou uitleg grove dwaasheid zijn. Denk er nooit aan de lelie te beschilderen of fijn goud te vergulden. Laat de

verheven zinnen in hun heerlijkheid met rust. "*Als tot verstandigen spreek ik*"; bewijs ook hierin uw wijsheid.

Moest ik over het onderwerp dat ons bezighoudt een preek houden, dan zou ik geen betere tekst kunnen wensen dan Nehemia 8:9: "*En zij lazen in het boek, in de wet Gods, duidelijk; en den zin verklarende, zo maakten zij, dat men het verstond in het lezen.*" Hier staat een wenk voor de lezer over zijn lezen. Laat het altijd duidelijk zijn. Streef ernaar goede lezers te zijn en wees daar des te meer op gebrand, omdat weinig mannen het zijn en alle predikers het moeten zijn. Het is even goed als een preek om onze beste mannen de Schrift te horen lezen. Door hun juiste nadruk en toon brengen zij de betekenis naar voren. Val nooit in de gedachte dat u bij het lezen alleen maar de woorden voor u hoeft uit te spreken. Goed lezen is een hoge maar zeldzame prestatie. Ook als u geen uitleg geeft, lees het hoofdstuk dan van tevoren en maak u ermee vertrouwd. Het is onvergeeflijk dat een man verraadt dat hij bij het lezen niet thuis is in de stof. Hij trekt over onbetreden grond, ploetert voort en zoekt zijn weg dwars door het land, als een jager die zijn richting kwijt is. Sla de Bijbel op de kansel nooit open om het hoofdstuk voor het eerst te lezen. Sla pas de vertrouwde bladzijde op nadat u haar vele malen hebt doorgelezen. U zult dubbel nuttig zijn als u daarnaast ook "*den zin*" verklaart. U zult dan, met Gods zegen, de herder zijn van een verstandige gemeente die de Bijbel liefheeft. In uw kerkgebouw zult u dat heerlijke geritsel van bijbelbladen horen dat de liefhebber van het Woord zo dierbaar is. Uw mensen zullen hun Bijbel openslaan en een feestmaal zoeken. Het Woord zal uzelf steeds kostbaarder worden. Uw kennis zal groter worden en uw bekwaamheid om te onderwijzen zal met de dag duidelijker blijken. Probeer het, mijn broeders. Zelfs als u reden zou zien om ermee op te houden, zal er althans geen kwaad uit de poging voortkomen.

Met alles wat ik heb gezegd, heb ik u nog een reden gegeven om de hulp van de Heilige Geest te zoeken. Begrijpt u het boek van een

overleden schrijver niet, dan kunt u hem niet naar zijn bedoeling vragen. Maar de Geest, die de Heilige Schrift heeft ingegeven, leeft voor eeuwig en Hij vindt er vreugde in het Woord te openen voor wie Zijn onderwijs zoeken. Hij is altijd toegankelijk: "*Hij blijft bij ulieden, en zal in u zijn.*" Ga voor uzelf tot Hem en roep: "*Ontdek mijn ogen, dat ik aanschouwe de wonderen van Uw wet*". Is dit u geschonken, smeek Hem dan Zijn licht en kracht met het Woord uit te zenden wanneer u het uitlegt, opdat ook uw hoorders in al de waarheid worden geleid. Commentaren, uitleggingen en verklaringen zijn allemaal slechts een steiger. De Heilige Geest Zelf moet u stichten en u helpen de gemeente van de levende God op te bouwen.

---

33. Voor aanwijzingen over de uitleg wordt de student verwezen naar het *Bible Handbook* van dr. Joseph Angus. Vanaf bladzijde 150 van dat werk vindt men de waardevolste wenken. Veel van wat wij anders in dit boekdeel zouden hebben opgenomen, wordt door onze geleerde vriend op voortreffelijke wijze uiteengezet.

Catalogus van bijbelcommentaren

Commentaren op de hele Bijbel

1. ALLEN (JOHN). A *Spiritual Exposition of the Old and New Testaments; or, The Christian's Gospel Treasure.* Drie dln. 8vo. 1816. 4/6. Geestelijke overdenkingen in de trant van de hoogcalvinistische school. Sommige predikers kunnen Christus niet zien waar Hij is, maar Allen vindt Hem waar Hij niet is. In deze overdenkingen proeft men veel godsvrucht, maar er staat heel weinig uitleg in.

2. ASSEMBLY OF DIVINES, Westminster. *Annotations.* Twee dln. Folio. Londen, 1657. 10/- tot 16/- Bevat waardevolle opmerkingen, maar is enigszins verouderd. Het werk wordt waarschijnlijk minder gewaardeerd dan het verdient.

3. BARTH (Dr. C. G., uit Calw, Württemberg). *Practical Commentary on the Books of Holy Scripture, arranged in Chronological Order; being a Bible Manual for the use of Students of the Word of God.* Uit het Duits vertaald. Imp. 8vo., 12/-. Londen, Nisbet & Co. S. 7/- Behulpzaam om de historische plaats van de boeken aan te wijzen en ze toe te lichten uit de omstandigheden waaronder ze geschreven zijn. Wij hebben het met vrucht geraadpleegd.

4. BENSON (JOSEPH, 1748-1821. Een vooraanstaand methodistisch prediker). *Notes, Critical, Explanatory, and Practical.* Zes dln. Imp. 8vo. 10/6 per deel. Londen, Wesleyan Conference Office. S. 37/6. Door de Wesleyan Conference aangenomen als standaardwerk en door dat lichaam gekenmerkt als blijk van "degelijke geleerdheid, gezonde theologische opvattingen en stichtelijke aandacht voor de er-

varingsgodsdienst en de praktijk ervan". Onmisbaar voor methodistische studenten.

5. BIBLICAL MUSEUM. (JAMES COMPER GRAY). Het deel over het Oude Testament verschijnt in 8 dln. à 4/6. Het Nieuwe Testament is al uit, 5 dln. à 4/6. Londen, Elliot Stock. Wij kunnen alleen over het Nieuwe Testament spreken; het is buitengewoon nuttig, kernachtig en verstandig. Koop het werk meteen.

6. BONAR (HORATIUS, D.D.). *Light and Truth: or, Bible Thoughts and Themes.* Deel I, Oude Testament. Deel II, Evangeliën. Deel III, Handelingen en de grotere brieven. Deel IV, De kleinere brieven. Deel V, Openbaring van Johannes. Crown 8vo. 5s. per deel. Londen, Nisbet. Eén deel is nogal weinig ruimte om het "licht en de waarheid" van het Oude Testament naar voren te brengen. Als dr. Bonar vier delen nodig had voor het Nieuwe, hadden wij gewild dat hij dezelfde behoefte voor het Oude had gevoeld. De gekozen gedeelten worden op populaire wijze uitgelegd, maar de gedachten zijn niet diep. De gewone lezer zal de delen hoger waarderen dan de predikant.

7. BOOTHROYD (BENJAMIN, D.D., 1768-1836. Een geleerd onafhankelijk predikant en vooraanstaand Hebreeuwskenner). *Family Bible. Improved Version.* Aantekeningen en overdenkingen bij elk hoofdstuk; inleiding over de echtheid en inspiratie van de heilige boeken en een volledig overzicht van de wetten van Mozes enz. Drie dln. Royal 4to, 1824, 16/-, of één dik deel, 8vo., 1853, 7/- Goed, maar te missen nu het Oosten beter is onderzocht.

8. BROWN (John, 1722-1787). *Self-Interpreting Bible.* 6/- tot 15/- Nuttig in zijn tijd en nog altijd populair. De aantekeningen bij het Nieuwe Testament zijn een onverholen plagiaat van Guyse. Geen boek voor een student.

9. BURDER (SAMUEL, A.M.). *The Scripture Expositor; a New Commentary, Critical and Practical.* Vier dln., 4to. 1811. 20/- Goed gekozen aantekeningen. Die over oosterse gebruiken, aardrijkskunde enz. zijn heel oordeelkundig verzameld.

10. CALVIJN (JOHN, 1519-1564). In de werken van Calvijn, uitgegeven door de Calvin Translation Society, staan de commentaren in 45 delen. De heren T. & T. Clark uit Edinburgh geven nu stellen van 45 delen uit voor £7 17s. 6d.; of zes delen voor één guinea, met uitzondering van Psalmen, deel 5, en Habakuk. Losse delen 6s. per stuk. Oude exemplaren van Calvijns uitleg zijn te vinden in antiquariaten. Wij hebben de meeste ervan op de juiste plaats opgenomen, maar hebben geen ruimte om de delen van de C. T. Society afzonderlijk te vermelden. Van onschatbare waarde. (Zie bladzijde 4 en 5 van dit werk.)

11. CHALMERS (THOMAS, D.D., LL.D., 1780-1847). *Daily Scripture Readings* (3 dln.) en *Sabbath Scripture Readings* (2 dln.), de delen I tot en met V van de "Posthumous Works" van dr. Chalmers, uitgegeven door ds. W. Hanna, D.D. Londen, Hamilton, Adams & Co.; Edinb., Edmonston & Douglas, in wier catalogus ze als volgt geprijsd staan: D. S. Readings, 3 dln., crown 8vo., £1 11s. 6d.; goedkope uitgave, 2 dln., 10s. S. S. Readings, 2 dln., £1 1s.; goedkope uitgave, 2 dln., 10s. Wie de geschriften van Chalmers kent, weet wat hij van zijn pen mag verwachten wanneer ze door vurige godsvrucht wordt geleid.

12. CLARKE (ADAM, LL.D., 1760-1832). Een nieuwe uitgave, met de laatste verbeteringen van de schrijver. Zes dln., Imp. 8vo. Londen, 1844. Uitgave van W. Tegg, nieuw, £3 3s. S. 38/- Ook gedrukt op groot papier, 6 dln., 4to. Ondanks enkele eigenaardigheden is dit een van de geleerdste Engelse uitleggingen. (Zie bladzijde 9.)

13. CLARKE (SAMUEL. Overleden 1701). *The Old and New Testament, with Annotations and Parallel Scriptures.* Folio. Londen, 1690. 7/- De aantekeningen zijn heel kort, maar verstandig. De schrijver was een van de uitgezette predikanten en een buitengewoon geleerd man. Dit werk werd sterk aanbevolen door Owen, Baxter, Howe en anderen, maar is nu achterhaald.

14. CLASS AND THE DESK, The. Door J. COMPER GRAY uit Halifax en C. STOKES CAREY uit Londen. Vier dln. Crown 8vo, 12s. Londen, J.

Sangster & Co. Beknopte gedachten. Geschikt voor leraren en lekenpredikers.

15. COBBIN (INGRAM). *Evangelical Synopsis. The Holy Bible, with Notes Explanatory and Practical, selected from the writings of the most esteemed divines and Biblical critics.* Drie dln. Imp. 4to. Londen, George Berger. S. 24/- of minder. Een voortreffelijke verzameling aantekeningen. Mannen met weinig middelen zullen er een miniatuurbibliotheek in vinden. Wij hebben broeders die geen ander commentaar hadden dan dat van Cobbin met grote geestdrift over het werk horen spreken.

16. COBBIN (INGRAM). A *condensed Commentary on the Bible.* Tweede uitgave. Imp. 8vo. Londen, 1839. 12/- Een uitstekende noodoplossing voor een arm man.

17. COKE (THOMAS, LL.D. Wesleyaans methodistisch predikant. Overleden 1814). A *Commentary on the Old and New Testament.* 6 dln. 4to. Londen, 1803. 17/6. Een wesleyaans commentaar. Te groot: het had in de helft van de ruimte gekund. Bovendien grenst het aan bedrog, want het is "in hoofdzaak een herdruk van het werk van dr. Dodd", zonder de naam van die schrijver. Ach, dr. Coke, dit is een brandende schande!

18. COMMENTARY, WHOLLY BIBLICAL, The: *An Exposition in the very words of Scripture.* 3 dln., 4to., £2 16s. 0d. Londen, S. Bagster and Sons. S. 26/- Het is erg handig om verklarende gedeelten zo voor ogen te hebben. Over het algemeen is het werk uitstekend uitgevoerd; maar predikanten met een schrale beurs kunnen zelf een bijbelse uitleg samenstellen.

19. COMPREHENSIVE BIBLE, The. (Uitgegeven door W. Greenfield, M.R.A.S.). *The Old and New Testaments, with the various readings and marginal notes, parallel passages systematically arranged, numerous philological and explanatory notes, etc., etc.* Medium 4to., pica-letter, £1 15s. gebonden in linnen; crown 4to., small pica-letter, £1 1s., linnen. Londen, S. Bagster & Sons. Wordt meestal als kanselbijbel gebruikt.

Naar men zegt bevat het 4000 aantekeningen en 500.000 parallelplaatsen, namelijk alle van Blayney, Scott, Clarke en anderen. De tabellen, aantekeningen, inleidingen enz. zijn van standaardwaarde.

20. DIODATI (JOHN, 1576-1649). *Annotations plainly expounding the most difficult places.* Derde uitgave. Folio. Londen, 1651. [Er bestaan quarto-uitgaven, maar de folio is de beste. 4/6.] Bickersteth zegt: "De geestelijke en evangelische opmerkingen zijn van grote waarde." Diodati's aantekeningen zijn kort en de moeite waard om te raadplegen.

21. DODD (WILLIAM, D.D.). A *Commentary on the Books of the Old and New Testament; in which are inserted the notes and collections of John Locke, Esq.; Daniel Waterland, D.D.; the Earl of Clarendon, and other learned persons; with practical improvements, etc.* 3 dln. Folio. Londen, 1770. 18/- Een bijna vergeten voortbrengsel van de ongelukkige Dodd. Het is gebaseerd op de handschriftelijke verzamelingen van Cudworth, Waterland, Clarendon en anderen. Het is weinig geschikt om de vroomheid te verlevendigen of geestelijke gedachten op te wekken; maar aangezien Adam Clarke er heel hoog van dacht en dr. Coke het zich toeëigende, moet het toch enige waarde hebben.

22. D'OYLY AND MANT. *Notes, taken principally from the Church of England writers.* Uitgegeven door de S.P.C.K. Bereid door ds. Geo. D'Oyly, D.D., en ds. R. Mant, D.D. 3 dln. Royal 8vo., met de tekst, S. 15/-; of in 1 deel, zonder de tekst, 6/- 1845 enz. Van matige waarde. Meer geschikt voor het gezin dan voor de studeerkamer. Een compilatie die vooral onder episcopalen gewaardeerd wordt.

23. DUTCH ANNOTATIONS *upon the whole Bible, as ordered by the Synod of Dort, 1618, and published in English, by Theodore Haak, Esq.* 2 dln. Folio. Londen, 1657. 12/- Gelijkt op de Annotations van de Westminster Assembly. (Zie bladzijde 12.)

24. FAUSSET (A. R., A.M. — Zie JAMIESON, en bladzijde 20.)

25. FOURFOLD UNION COMMENTARY, The. *Containing, I. Parallel Texts, in full. II. Commentary of Matthew Henry, etc. III. Scott's Commentary condensed. IV. Commentary by Jamieson, Fausset, and Brown.*

To which is added the Biblical Cyclopaedia, by Dr. John Eadie, a Biblical Atlas, &c. Twee fraaie delen. Royal 4to. £3 3s. netto. Londen, Wesley. 1872. Een christen die de room van de uitleggers wil hebben, kan geen betere aankoop doen. Predikanten moeten in de regel geen samenvattingen kopen, maar de werken zelf aanschaffen.

26. FRASER (DONALD, D.D.). *Synoptical Lectures on the Books of Holy Scripture.* Eerste reeks — Genesis tot Hooglied. Tweede reeks — Jesaja tot Handelingen. Post 8vo. 6/- per deel. Londen, Nisbet and Co. Dr. Fraser heeft, zoals velen van ons, het kwaad opgemerkt dat voortkomt uit het in stukken snijden van de Bijbel en het stuksgewijs gebruiken ervan. In deze delen spreekt hij over de Bijbel als geheel, geeft hij het doel van elk boek aan en levert hij een beknopt overzicht van de inhoud. Hij heeft streng samengevat. Het opzet was op zichzelf hoogst lofwaardig, en het is goed uitgevoerd.

27. GILL (JOHN, D.D. 1697-1771). *An Exposition of the Old and New Testament.* 9 dln. Folio. Londen, 1763. S. £5. 9 dln., 4to., 1810. S. £4 15s. 6 dln., Royal 8vo., 1852. £3 3s. Onwaardeerbaar op zijn eigen terrein. (Voor de volledige titel en uitvoeriger opmerkingen zie bladzijde 8 en 9.)

28. HAAK (THEODORE). Zie onder "Dutch Annotations".

29. HALL (JOSEPH, D.D. Bisschop van Norwich. 1574-1656). *Contemplations.* Verscheidene uitgaven; die van T. Nelson, Edinb., 1844, bevat een levensbeschrijving van de goede bisschop door wijlen dr. James Hamilton. S. 4/- Het werk is gemakkelijk te krijgen; maar als de prijs werd verhoogd naar zijn werkelijke waarde, zou het een van de kostbaarste boeken worden die er bestaan. (Zie bladzijde 11.)

30. HALL (JOSEPH). *A Plain and Familiar Explication, by way of Paraphrase, of all the Hard Texts of the whole Divine Scriptures.* Klein folio, 1633. S. 5/- Ook opgenomen als deel III en IV van de 8vo-uitgave van Halls werken in 12 dln. Oxford, 1837. Niet zo kernachtig als de *Contemplations*; dat kon ook niet anders verwacht worden. Voor de student is het niet nodig, maar het kan nuttig zijn.

31. HAWEIS (THOMAS. 1734-1820). *The Evangelical Expositor.* 2 dln. Folio. 1765-6, 12/- Het draagt het karakter van de schrijver, van wie gezegd is dat hij "eerder nuttig dan uitblinkend" was. Het werk is hoofdzakelijk een verkorting van Henry.

32. HAWKER (ROBERT, D.D. 1753-1827). *The Poor Man's Commentary.* 9 dln. 8vo., en 3 dln. 4to. 1843. S. 30/- Vol toewijding en zoetheid. (Zie bladzijde 13.)

33. HENRY (MATTHEW. 1662-1714). *Exposition.* De volgende zijn recente uitgaven. De prijzen gelden voor nieuwe exemplaren. Blackie, 3 dln., Royal 4to., £3 10s.; Cassell, 3 dln., demy 4to., £2 12s. 6d.; Griffin, 3 dln., Super-royal 8vo., £2 10s.; Nisbet, 9 dln., Imp. 8vo., £3 3s. S. van 20/- tot 30/- naar gelang de staat. (Voor de titel en opmerkingen zie bladzijde 3, 4, 5.)

34. HOLDEN (GEORGE, M.A.). *Christian Expositor.* 2 dln., 8vo. 1837. 4/- De aantekeningen worden sterk geprezen; wij beschouwen ze als de meest gewone platitudes.

35. JAMIESON (ds. dr., Glasgow), FAUSSET (ds. A. R., York) en BROWN (ds. dr. D., Aberdeen). THE LIBRARY COMMENTARY, *Critical, Experimental, and Practical.* 6 dln. Medium 8vo., £3 12s.; of 14/- per deel. Collins & Co., Edinb. Een werkelijk standaardwerk. Wij raadplegen het voortdurend en met groeiende belangstelling. Het deel van Fausset lijkt ons van de hoogste orde. (Zie bladzijde 20.) De volgende zijn verschillende vormen of verkortingen van hetzelfde werk, die wij allemaal van harte kunnen aanbevelen:

36. JAMIESON. *The Complete Commentary.* 2 dln., Royal 4to., met kaarten, £2 10s. Ongeveer hetzelfde als het Fourfold Commentary. Edinb., W. Collins. (Zie nr. 25.)

37. JAMIESON. *The Student's Commentary.* 4 dln., foolscap 8vo. 3/6 per deel. W. Collins.

38. JAMIESON. *The Portable Commentary.* 2 dln., post 8vo. 7/6 per deel. W. Collins, Sons, & Co.

39. KITTO (JOHN, D.D., F.S.A., 1804-1850). *The Pictorial Bible.* 4 dln., Imp. 8vo., £1 10s. 1855. Londen en Edinb., Chambers. S. 20/- Een kunstwerk en tegelijk een geleerd werk. (Zie bladzijde 15.)

40. KITTO. *The Illustrated Commentary of the Old and New Testaments.* Een herdruk van de aantekeningen enz. van de Pictorial Bible. 5 dln., 8vo. 1840. S. 10/6 Doordat de tekst is weggelaten, is het werk goedkoper.

41. KITTO'S *Daily Bible Illustrations: being Original Readings: for a Year, on subjects relating to Sacred History, Biography, Geography, Antiquities, and Theology.* Nieuwe uitgave, bewerkt en herzien door J. L. Porter, D.D. 8 dln., £2 8s. Edinb., Oliphant & Co. S. 20/- Altijd te krijgen, zowel nieuw als tweedehands. (Zie bladzijde 15.)

42. LANGE (J. P., D.D.). *Translations of the Commentaries of Dr. Lange, and his Collaborateurs.* Uitgegeven door dr. Schaff. T. & T. Clark. Er zijn nu acht delen over het OUDE TESTAMENT gereed, namelijk Genesis, 1 deel; Jozua, Richteren en Ruth, 1 deel; Koningen, 1 deel; Job, 1 deel; Psalmen, 1 deel; Spreuken, Prediker en het Hooglied van Salomo, 1 deel; Jeremia en Klaagliederen, 1 deel; Kleine Profeten, 1 deel. De andere boeken van het Oude Testament zijn in actieve voorbereiding. NIEUWE TESTAMENT, compleet in 10 dln. De delen verschillen sterk in kwaliteit, maar geen ervan kan gemist worden. Als reeks hebben wij niets dat hiermee gelijkstaat. (Zie bladzijde 19.)

43. LEES (FRED. R., Ph.D.) en BURNS (DAWSON, M.A.). *The Temperance Bible Commentary.* Demy 8vo., 6/- Londen, S. W. Partridge & Co. 1872. Lezers zullen de waarde van dit werk waarschijnlijk beoordelen naar hun opvattingen over algehele onthouding. Die kwestie schijnt zowel voor- als tegenstanders te verhitten, zodat ze een koel, onpartijdig oordeel niet kunnen geven of aanvaarden; wij zullen er daarom geen geven.

44. LEIGH (Sir EDWARD. 1602-3-1671). *Annotations from Job to Canticles.* Folio. Londen, 1657. 3/6. *Annotations upon all the New Testament. Philological and Theological.* Folio. Londen, 1650. 3/6. Vaak

samengebonden met Richardson over het Oude Testament. (Zie nr. 71.) Goede, korte aantekeningen. Ouderwets, maar nog steeds gewaardeerd. *Critica Sacra.* In twee delen: I. Opmerkingen over alle oorspronkelijke Hebreeuwse woorden van het Oude Testament. II. Taalkundige en theologische opmerkingen over alle Griekse woorden van het Nieuwe Testament. Folio. Londen, 1662. 3/6. Horne zegt dat dit "een heel waardevol hulpmiddel is voor het begrip van de oorspronkelijke talen". Parkhurst waardeerde het.

45. MANT. (Zie D'Oyly).

46. MAYER (JOHN, D.D.). *Commentary.* 6 dln. folio, en 1 deel 4to. Londen, 1653. [Het zevende deel, met de katholieke brieven en Openbaring, werd alleen in 4to uitgegeven.] £6 6s. (Voor de volledige titel en opmerkingen zie bladzijde 10 en 11.) Zwaar schrijfwerk en moeilijk te lezen.

47. MILLINGTON (THOMAS S.). *The Testimony of the Heathen to the Truths of Holy Writ. Compiled almost exclusively from Greek and Latin Authors of the Classical Ages of Antiquity.* 4to. Londen, Seeley, Jackson, & Halliday. 1863. S. 8/- Het was een prachtig idee om de heidenen te laten bijdragen. De schrijver is thuis in de klassieken en heeft zijn werk goed gedaan.

48. NESS (CHRISTOPHER. 1621-1705). *History and Mystery.* 4 dln., Folio. Londen, 1690-96. S. £4 tot £5. Eigenaardig, kernachtig, prikkelend. Vol opmerkingen zoals die te vinden zijn bij Thomas Fuller en bisschop Hall. (Zie bladzijde 11.)

49. NEW BIBLE COMMENTARY, The. [Soms "The Speaker's Commentary" genoemd.] In uitvoering. Londen, Murray. 1871 enz. (Voor de volledige titel zie bladzijde 19.) Het spreekwoord over te veel koks geldt ook voor commentatoren. Het werk is goed, maar het had beter kunnen zijn.

50. PATRICK & LOWTH. A *Critical Commentary.* Verbeterd door ds. F. R. Pitman. 6 dln., Royal 4to. 1822. [Er zijn andere uitgaven, maar sommige bevatten niet het hele commentaar; de bovengenoemde is

een van de beste. Goede uitgave in kleinere letter, 4 dln., Imp. 8vo., £3 3s. Londen, W. Tegg.] S. 24/- (Zie bladzijde 18.)

51. POOLE (MATTHEW. 1624-1679). *Annotations.* Ons exemplaar is van 1853. Londen, Nisbet & Co. S. 21/- Oude folio's, 14/- Zie titel en opmerkingen op bladzijde 6 en 7.

52. PURVER (ANTHONY. 1702-1777). *A New and Literal Translation, with Notes.* 2 dln., Folio. Londen, 1764. 10/- Een quakervertaling. Vaak ongrammaticaal en onbegrijpelijk. Niet zonder goede kanten, maar veel merkwaardiger dan nuttig.

53. RELIGIOUS TRACT SOCIETY'S COMMENTARY. *From Henry and Scott, with numerous observations from other writers.* Met de tekst en kaarten, 6 dln., Super-royal 8vo., £2 6s. Zonder de tekst, 6 dln., 12mo., £1 4s. S. 9/- Het Genootschap staat studenten vriendelijk toe dit werk tegen een verlaagde prijs te kopen. De verkortingen zijn zorgvuldig uitgevoerd.

54. SCOTT (THOMAS. 1747-1821). *The Holy Bible.* Een nieuwe uitgave. 6 dln., 4to. £2 10s. Londen, Nisbet & Co. S. 20/- (Voor titel en opmerkingen zie bladzijde 12.) De heer Neale zegt van Scotts praktische opmerkingen: "Het zijn opmerkingen die sommigen zich niet eens de moeite zouden getroosten te bedenken, die velen niet zouden willen uitspreken, en waarvan men, als de feiten het niet anders uitwezen, zou hebben gedacht dat geen mens zich zou verwaardigen ze op te schrijven." Dit oordeel is veel te streng en verraadt de hoogkerkelijke man; het doet Scott in onze achting stijgen.

55. SIMEON (CHARLES, M.A. 1759-1836). *Horae Homileticae; or, Discourses digested into one continued series, and forming a Comment upon every book of the Old and New Testament.* 21 dln. 8vo. Zevende uitgave. Londen, H. G. Bohn. 1845. S. £2 10s. [Dit zijn de volledige werken van Charles Simeon, met uitgebreide registers, bereid door T. Hartwell Horne.] Geen commentaren, maar wij konden ze niet uitsluiten. Ze zijn "een vallei vol dorre beenderen" genoemd: wees een profeet en ze zullen leven.

56. SPEAKER'S COMMENTARY, The. (Zie New Bible Commentary).

57. SUTCLIFFE (JOSEPH, M.A. Wesleyaans predikant). A *Commentary; containing Copious Notes.* Imp. 8vo., 12/6. Londen, 66, Paternoster Row, E.C. S. 7/- Om de hele Bijbel in één deel te vatten waren weinige en korte aantekeningen nodig. Sutcliffe is, hoewel arminiaan, over het algemeen zo goed dat wij wel meer van hem zouden willen hebben; zijn stijl is levendig en krachtig.

58. TEMPERANCE BIBLE COMMENTARY, (The). (Zie Lees R.)

59. TRAPP (JOHN. 1611-1669). *Commentary.* 5 dln., Folio. 1654 enz. Er zijn ook 4to-uitgaven van delen van het commentaar. Herdrukt door de heer R. D. Dickinson, Farringdon Street, E.C., in 5 dln., Superroyal 8vo., prijs £2 18s. 6d. (uitgegeven voor £3 15s.); of 12/6 per deel netto. O, zeldzame John Trapp! (Zie bladzijde 7 en 8.)

60. WALL (WILLIAM, D.D. 1646-1720). *Critical Notes on the Old and New Testament.* 3 dln., 8vo. Londen, 1730-34. S. 3/6. Dr. Wall was de grote voorvechter van de kinderdoop tegen de geleerde Gale. Zijn aantekeningen zijn goed, maar verouderd.

61. WELLS (EDWARD, D.D., overleden 1724). *Help for the more easy and clear understanding of the Holy Scriptures.* 6 dln., 4to. Oxford, 1724 enz. 18/- Zelden compleet te vinden, maar dat hoeft niet betreurd te worden, want hoewel het enigszins nuttig is, is het niet van eerste belang.

62. WESLEY (JOHN, A.M. 1703-1791). *Notes on Old and New Testament.* 4 dln., 4to. Londen, 1764. S. 20/- [Uitgaven van het Nieuwe Testament, met Wesleys aantekeningen, worden uitgegeven door het Wesleyan Conference Office. 18mo., 2/-; 8vo., 4/-] De aantekeningen bij het Nieuwe Testament worden gewaardeerd, maar dr. Clarke zegt dat die bij het Oude mager en onbevredigend zijn. Daarin heeft hij helemaal gelijk.

63. WILSON (THOMAS, D.D. 1663-1755. Bisschop van Sodor en Man). *The Holy Bible, with Notes and various renderings.* Door ds. C. Crutwell. 3 dln., 4to. Londen, 1785. De aantekeningen van de goede

bisschop zijn korte wenken, alleen bedoeld om bepaalde gedeelten toe te lichten of er praktisch nut uit te trekken; hun waarde voor bijbelstudenten is gering. Crutwells verschillende lezingen zijn talrijk. Wij gaven niet minder dan £3 3s. voor het exemplaar waarmee wij dit oordeel hebben kunnen vormen; maar voor eigen gebruik zouden wij er niet graag een halve guinea voor geven.

64. WORDSWORTH (CHRISTOPHER, D.D. Bisschop van Lincoln). Zie bladzijde 18.

65. YOUNG (ROBERT, LL.D.). *Commentary on the Bible, as Literally and Idiomatically Translated.* Crown 8vo. Londen, Fullerton & Co. S. 3/6. Te klein om enig nut te hebben. De zee past niet in een theekopje.

Het Oude Testament of aanzienlijke delen ervan

66. AINSWORTH (HENRY, overleden 1622). *Annotations upon the Five Bookes of Moses, the Booke of Psalmes, and the Song of Songs: wherein the Hebrew words and sentences are compared with the Greeke and Chaldee versions.* Folio. Londen, 1627 en 1639. 7/- "Ainsworth was een beroemd geleerde en een voortreffelijk godgeleerde. Zijn buitengewone kennis van het Hebreeuws en zijn uitstekende commentaren op de Schrift staan tot op de huidige dag in hoog aanzien." — Brook's *Lives of the Puritans.*

67. HENGSTENBERG (E. W., D.D.). *Christology of the Old Testament: a Commentary on the Messianic Predictions.* 4 dln., £2 2s. Edinb., T. & T. Clark. 1858. S. 20/- Dit grote werk behandelt een uiterst belangrijk thema op meesterlijke wijze; het is altijd hoog gewaardeerd. Wij bekennen echter dat wij het alleen als een karwei kunnen lezen, want de droge, schoolse stijl stoot ons af, en het komt ons voor dat de schrijver, door een aantal sceptische geleerden te beantwoorden wier opvattingen belachelijk zijn, veel drukte om niets heeft gemaakt.

68. HORSLEY (SAMUEL, LL.D., F.R.S., en F.A.S. Bisschop van St. Asaph. 1733-1806). *Biblical Criticism on the first fourteen Historical*

Books of the Old Testament; *also on the first nine Prophetical Books.* Tweede uitgave. 2 dln., 8vo. Londen, 1844. S. 7/6. Deze kritieken zullen de geleerde meer interesseren dan dat ze de predikant van waarde zijn. Horsley was veel te snel bereid nieuwe lezingen te verzinnen; toch was hij een meester op zijn eigen gebied. Hij schrijft erg dogmatisch en met een hevige vooringenomenheid voor een uitleggingstheorie die, bij al haar voortreffelijkheden, niet overal te handhaven is. Tal van andere schrijvers zijn in zijn voetspoor getreden, maar niemand met gelijke tred.

69. JACKSON (ARTHUR, M.A. 1593-1666). A *Help for the Understanding of the Holy Scriptures* (Genesis tot Jesaja). 4 dln. 4to. 1643 enz. 10/- tot 20/- Nogal mat, maar het loont de moeite het rustig te lezen. Zijn werken zijn nu enigszins zeldzaam. (Zie bladzijde 11.)

70. ORTON (JOB, D.D. 1717-1783). *Exposition of the Old Testament, with Devotional and Practical Reflections, Published from the Author's Manuscripts, by Robert Gentleman.* 6 dln. 8vo. Shrewsbury, 1788. Herdrukt 1822. S. 6/- Een soort parafrase, naar de wijze van Doddridge's *Family Expositor*, waarbij het bedoeld was te passen. Geen heel bekwaam voortbrengsel.

71. RICHARDSON (John, bisschop van Ardagh. Overleden 1654). *Choice Observations and Explanations upon the Old Testament, containing in them many remarkable matters, additional to the large Annotations made by some of the Assembly of Divines.* Folio, 1655. S. 2/6. Van secundair belang en erg kort; toch goed. Vaak samengebonden met Leigh (nr. 44).

De Pentateuch en andere geschiedkundige boeken van het Oude Testament

72. AINSWORTH (HENRY). *Annotations on the Pentateuch* (zie ook nr. 66). 4to. 1616. 2/6. Heel geleerd. Hoewel oud, niet verouderd.

73. ALEXANDER (WILLIAM). *The Pentateuch, with Notes.* S. 1/6. Een boek van geen belang.

74. BABINGTON (GERVASE, bisschop van Worcester. Overleden 1610). In Babington's *Works*, folio, 1622, staan "Certaine plain, brief, and comfortable notes" over de vijf boeken van Mozes. Alle werken 20/- Ons exemplaar is in de oude gotische letter. Er staat weinig in dat de student beloont voor de moeite om zich door de ouderwetse uitdrukkingen heen te werken.

75. BARRETT (R. A. F., M.A.). A *Synopsis of Criticisms upon those passages of the Old Testament in which modern commentators have differed from the Authorized Version.* 2 dln. in elk 2 delen, en deel III, deel 1, groot 8vo., 1847. [Loopt alleen van Genesis tot Esther.] S. 10/6. Het doel van dit werk is de lezer de voornaamste wijzigingen voor te leggen die moderne critici in de Authorized Version hebben voorgesteld, samen met de redenen vóór of tegen zulke verbeteringen. Veel van de aantekeningen zijn in het Latijn. Van weinig nut voor de gemiddelde predikant.

76. BATE (JULIUS, M.A. 1711-1771). *New Literal Translation of the Pentateuch and Historical Books to end of 2 Kings. With Notes.* 4to. Londen, 1773. 4/- Verspild papier. Het spijt ons nog altijd van de vier shilling die wij ervoor betaalden.

77. BIBLE TEACHINGS; *or, Remarks on Genesis, Exodus, and Leviticus.* Met een aanbevelend voorwoord van ds. W. B. Mackenzie. 8vo. Londen, 1855. S. 2/6. Dit boek is geschreven door de drie juffrouwen Bird uit Taplow. De opmerkingen zijn heel eenvoudig en praktisch, en een geest van ernstige vroomheid en vurig gebed doortrekt ze van het begin tot het eind.

78. BLUNT (HENRY, A.M. Overleden 1843). *Family Exposition of Pentateuch.* 1844. 5 dln., 12mo. 6/- per deel. Hatchards. S. 3 dln. 5/- Zie de opmerkingen onder elk afzonderlijk deel.

79. BRIGHTWELL (T.). *Notes selected from the exegetical parts of Rosenmüller's Scholia, and of Dathe's Notes to his Latin version; also from Schrank, Michaelis, Le Clerc, Ainsworth, Poole, and other authors.* 8vo. Londen, 1840. S. 1/6. Deze schrijver heeft heel ijverig gewerkt

aan de nagenoeg onmogelijke taak om de achtentwintig delen van Rosenmüllers aantekeningen samen te vatten. Behalve de opmerkingen van de in de titel genoemde schrijvers zijn er waarnemingen uit de handschriften van Joseph Kinghorn uit Norwich. Het is geen leerstellig of geestelijk werk, maar bijna geheel verklarend en toelichtend.

80. CHRIST IN THE LAW; *or the Gospel foreshadowed in the Pentateuch.* Samengesteld door een priester van de Church of England. CHRIST IN THE PROPHETS. — Jozua tot Koningen. 2 dln., Foolscap 8vo. 3/6 per deel. Londen, Masters, 1872 en 1873. Van de hoogkerkelijke richting, en geprezen door de *Saturday Review*. Wat valt er ergers te zeggen? Toch voegen wij eraan toe dat de goede reuk van Christus in deze boeken ze behoedt van onvoorwaardelijke veroordeling.

81. DELGADO (ISAAC. Joods leraar). *New Translation.* 4to. Londen, 1789. 2/- De schrijver zegt bescheiden dat zijn werk heel nuttig is. Dit is weer een voorbeeld van vaderlijke partijdigheid en van "veel geschreeuw en weinig wol".

82. ETHERIDGE (J. W., M.A.). *The Targums of Onkelos and Jonathan Ben Uzziel on the Pentateuch, with the Fragments of the Jerusalem Targum, Leviticus, Numbers, and Deuteronomy.* 8vo. Londen, Longmans, 1865. S. 7/6. Betrekkelijk weinig van onze lezers zullen veel waarde hechten aan de Targums van Onkelos en Jonathan Ben Uzziel; maar wie ze willen lezen, vinden hier een goede letterlijke vertaling.

83. GEDDES (ALEXANDER, LL.D. — Een rooms-katholiek godgeleerde. — 1737-1802). *Translation from corrected texts with various Readings and Notes.* [Alleen Genesis tot Ruth uitgegeven.] 3 dln, 4to., 1792-1800, 12/- De schrijver was een Hebraïcus van aanzienlijke naam, maar behandelde het geïnspireerde Woord veel te lichtvaardig. Zijn wijze van kritiek is wezenlijk sceptisch.

84. GERLACH (OTTO VON. 1801-1849). *Pentateuch.* Vertaald door ds. Henry Downing. Demy 8vo., 10/6. Edinb., T. & T. Clark. Heel anders dan andere Duitse schrijvers. Eenvoudig, helder en leerzaam.

Niet verstopt met metafysische verwarringen en lange lijsten van sceptische schrijvers wier namen de bladzijden bezoedelen die ze dragen.

85. HÄVERNICK (Dr. H. A. Ch.). *Historico-Critical Introduction to the Pentateuch.* Vertaald door A. Thomson, A.M. Edinb., Clark. 1850. S. 10/6. Bijna geheel gewijd aan een bespreking van de echtheid van de Pentateuch. Een rem op de rationalistische en ongelovige geest. Wie nooit het gif hebben ingenomen, hebben het tegengif niet nodig.

86. HENGSTENBERG (E. W., D.D.). *Genuineness of the Pentateuch.* Vertaald door J. E. Ryland. 2 dln., 8vo. Edinb., 1847. S. 8/- Deze grote schrijver verdedigt de Pentateuch bekwaam, maar het lezen van zijn boek doet ons denken aan de koning die

"al zijn veldslagen nog eens uitvocht,
driemaal al zijn vijanden versloeg, en driemaal de verslagenen doodde."

87. HENGSTENBERG. *Egypt and the Books of Moses*; *or, the Books of Moses Illustrated by the Monuments of Egypt.* 8vo. 7/6. Edinb., 1845. T. & T. Clark. Dr. Hengstenberg had als hoogleraar te Berlijn toegang tot de rijke verzameling Egyptische oudheden in het museum, en hij heeft zijn voordelen op voortreffelijke wijze benut.

88. HOWARD (The Hon. E. J., D.D., deken van Lichfield). 1. *Genesis according to the LXX. Translated into English, with Notes on the Passages in which it differs from our Authorized Version.* Cr. 8vo. 8/6. 2. *Exodus and Leviticus*, 10/6. 3. *Numbers and Deuteronomy*, 10/6. Camb.; Macmillan, 1857 enz. S. 3/6 per deel. Van geen bijzonder nut voor predikers; maar de *Guardian* zegt: "Het is een uitstekende inleiding tot de vergelijkende studie van Gods Woord in die drie talen waarmee een gewone Engelse student vooral te maken heeft."

89. JAMIESON (J., LL.D.). *The Pentateuch, with Notes, etc.* [Anoniem.] Folio, Londen, 1748. S. 6/- Anoniem uitgegeven. Hoofdzakelijk een compilatie, waarin meer ijver aan de dag is gelegd bij het verzamelen dan oordeel bij het kiezen.

90. KALISCH (M. M., Ph.D.). *Historical and Critical Commentary on the Old Testament; with a New Translation.* 8vo. Deel I. Genesis, 18/-; of, bewerkt voor de gewone lezer, 12/- Deel II. Exodus, 15/-, 12/- Deel III. Leviticus, deel 1, 15/-, 8/- Deel IV. Leviticus, deel 2, 15/-, 8/- Londen, Longmans. 1858. Bevat een grote hoeveelheid historische toelichting, die nieuw licht werpt op de letter van het Woord. De schrijver heeft de nieuwe gegevens gebruikt die ons van de Eufraat en de Nijl zijn toegekomen. Tegelijk zaait hij overal scepticisme, en wij kunnen hem niet aanbevelen.

91. KEIL (CARL FRIEDRICH, D.D., Ph.D.). *Pentateuch.* 3 dln., 8vo. 31/6. Edinb., T. & T. Clark. 1864. Een werk voor de geleerden. Het heeft de hoogste lof gekregen van deskundige geleerden. Maar het is enigszins saai en stijf.

92. KELLY (WILLIAM). *Introductory Lectures.* Cr. 8vo., 4/6. Londen, W. H. Broom. Van een vooraanstaand schrijver van de exclusieve Plymouth-school. Niet naar onze smaak.

93. KIDDER (RICHARD, D.D., bisschop van Bath en Wells. — Overleden 1703). *Five Books of Moses.* 2 dln., 8vo. Londen, 1694. 4/- Van geen belang: een snipper in de pap, zo mild als een hedendaagse bisschop.

94. KINGSLEY (CHARLES, M.A., kanunnik van Westminster. Overleden 1875). *The Gospel of the Pentateuch.* [18 preken]. Foolscap 8vo. 3/6. Londen, Macmillan. Een klein boekdeel van Kingsleys gebruikelijke soort. Niet overladen met wat gewoonlijk het evangelie heet; maar eenvoudig en praktisch, met nuchtere opmerkingen voor gewone mensen.

95. LAW (HENRY, M.A., deken van Gloucester). "*Christ is All.*" *The Gospel of the Old Testament.* Verscheidene uitgaven; een recente wordt uitgegeven door de Religious Tract Society, in 4 dln., Cr. 8vo. 2/- per deel. Terecht populair. Eenvoudig, leerzaam, vol van Christus. Law is rijk aan evangelie.

96. MACDONALD (DONALD, M.A.). *Introduction, and an enquiry into the genuineness, authority and design of the Mosaic writings.* 2

dln., demy 8vo. 21/- Edinb., Clark. 1861. "Een volledig overzicht van het bewijsmateriaal, uitwendig en inwendig, voor de echtheid, de betrouwbaarheid en het goddelijke karakter van de Pentateuch. De bijzondere aandacht gaat uit naar het verband tussen de Pentateuch en het grote plan van de openbaring, waarvan zij de grondslag vormt." — *Guardian.*

97. MORISON (JAMES, 1762-1809). *Introductory Key to the first four Books of Moses; being an attempt to show that the great design of the things recorded therein was the sufferings of Christ and the following glory.* 8vo. Perth, 1810. S. 3/- Eenvoudige, krachtige en leerzame opmerkingen, die de titel waarmaken: een inleidende sleutel.

98. PARKER (SAMUEL, zoon van bisschop Samuel Parker). *Bibliotheca Biblica; a Commentary gathered out of the writings of fathers and ecclesiastical historians, etc.* [Anoniem.] 5 dln., 4to. Oxf., 1720 enz. [Alleen Genesis tot Deuteronomium voltooid.] 35/- Darling zegt dat dit "een commentaar van diepe geleerdheid en onderzoek" is; maar ons lijkt het vooral gevuld met die oudheidkundige geleerdheid die nu uit de tijd is.

99. PIERCE (SAMUEL EYLES). *Discourses on the several Revelations of the Lord Jesus, from the Fall, to Moses, etc.* 8vo. Londen, 1815. S. 3/- Dr. Hawker zegt dat "deze Discourses de bewijzen met zich dragen dat zij onder goddelijk onderricht geschreven zijn". Zoet, maar niet erg uitleggend.

100. PYLE (THOMAS, M.A. 1674-1756). *Paraphrase, with Notes.* 4 dln., 8vo. 1717-28. S. 3/- [Alleen Genesis tot Esther.] Een stapel papier, waardevol voor dienstmeisjes om de kachel mee aan te steken.

101. ROBERTSON (JAMES, A.M.). *Clavis Pentateuchi. Analysis of the Hebrew words in the Pentateuch, with Notes.* Herdrukt, bewerkt door Kinghorn, te Norwich, 1824. 8vo. S. 9/- Bijna geheel in het Latijn, en daarom alleen nuttig voor wie die taal vlot kunnen lezen. Het werk stond in zijn tijd in goede naam.

102. SAURIN (JAMES. 1677-1730). *Dissertations on the most memorable events of the Bible.* [Deel I, De boeken van Mozes, is het enige dat ooit in het Engels verscheen. Folio. Londen, 1723]. S. 5/- Welsprekender dan nauwkeurig. Bloemrijk eerder dan degelijk.

103. SHEPHEARD (H., M.A.). *Traditions of Eden; or, Proofs of the Historical Truth of the Pentateuch, from existing facts, and from the Customs and Monuments of all Nations.* Demy 8vo. 10/- Londen, Nisbet & Co. Een boeiend en merkwaardig werk. Er zijn goede lezingen uit te halen voor het onderricht op doordeweekse avonden. Geen commentaar.

104. STANLEY (ARTHUR PENRHYN, D.D., deken van Westminster). *Lectures on the History of the Jewish Church.* Deel I. Abraham tot Samuël. Deel II. Samuël tot de ballingschap. 2 dln., 8vo. 32/- Londen, 1870. S. 18/- Een boeiend boek, dat niemand kan lezen zonder de taferelen uit de bijbelse geschiedenis beter voor zich te zien. De ruime opvattingen van de schrijver zijn bekend en worden betreurd; dat hij evenveel breedte van kennis heeft, geven wij graag toe.

105. THISTLEWAITE (W., M.A.). *Expository Sermons.* 4 dln., 12mo. Londen, 1837-8. S. 2/6. Preken zo goed als deze zijn er zo veel als bramen. Waarom zijn ze gedrukt?

106. TOWNSEND (GEORGE, D.D., kanunnik van Durham). *The Pentateuch and the Book of Job, arranged in Chronological Order, with Prayers and Notes.* 2 dln., 8vo. Londen, 1849. 10/- Een eigenaardige combinatie van huisgebeden, opstellen en aantekeningen, door een bekwaam maar eigenaardig schrijver.

107. WRIGHT (ABRAHAM). *A Practical Commentary, wherein the Text of every Chapter is Practically expounded, in a way not usually trod by Commentators.* Folio. 1662. 10/6 tot 20/- Een uiterst zeldzaam boek. Stijl en inhoud zijn naar de trant van Christopher Ness. Wright geeft geen commentaar op elk vers, maar geeft, na de loop van het hoofdstuk te hebben aangeduid, kleine preken over de meest in het oog springende punten. Hij is heel eigenaardig en kernachtig.

Genesis

108. ALFORD (HENRY, deken van Canterbury. 1810-1871). *The Book of Genesis and part of the Book of Exodus* [hoofdstuk I-XXV]: *a revised version, with Commentary.* Demy 8vo. 12/- Londen, W. Isbister & Co. 1872. De werken van deze vooraanstaande geleerde zijn te goed bekend en te hoog gewaardeerd om ook maar een woord van ons nodig te hebben.

109. BLUNT (HENRY, M.A.). *Genesis* [deel I van *a Family Exposition of the Pentateuch.* 12mo. Londen, Hatchards. 1841]. S. 1/6. Eenvoudige uitleggingen voor lezing in het gezin. Goed, maar niet briljant.

110. BURROUGHS (W. K., M.A.). *Lectures on Genesis.* 8vo. Dublin, 1848. Nuttig voor kruideniers en boterhandelaren. Voor studenten niets waard.

111. BUSH (GEORGE. Hoogleraar Hebreeuws en oosterse letterkunde, New York). *Notes on Genesis.* 2 dln., klein 8vo. New York, 1852. Herdrukt te Londen in 1 deel, 8vo. S. 5/- Bush heeft op de meest schaamteloze wijze overvloedige letterlijke uittreksels uit Andrew Fuller genomen, zonder dat te erkennen, en hij heeft ook Lawson over Jozef grotendeels geplagieerd, zonder zelfs zijn naam te noemen. Dat zo'n geleerde zich aan grootschalige plundering schuldig maakt, is onvergeeflijk. Het is een van de ergste gevallen van roof die wij ooit zijn tegengekomen, en het verdient een veel strengere veroordeling dan onze zachte pen en onze beperkte ruimte toelaten.

112. CALVIJN (JOHN). *Genesis*, vertaald door Tho. Tymme. Gotische letter. 4to. Londen, 1578. 9/- Heeft deel aan de algemene voortreffelijkheden van Calvijns werken.

113. CANDLISH (ROBERT S., D.D.). *Lectures.* Nieuwe uitgave. 2 dln., 8vo. 10/6. Edinb., Adam Black. 1842. Wij durven dit te kenschetsen als HET werk over Genesis, voor zover lezingen een uitleg kunnen vervangen; wij hebben er veel baat bij gehad. Het hoort thuis in elke bijbelse bibliotheek.

114. CLOSE (FRANCIS, D.D., A.M., deken van Carlisle). *Historical Discourses.* 12mo. Londen, 1828. S. 2/6. Een reeks soepel verlopende, achtenswaardige, rustige, evangelische preken. Niemand zou zo slecht zijn ze sensationeel te noemen.

115. COGHLAN (C. L.). *Genesis and St. Matthew.* 2 dln., 8vo. 1832. 3/6. Bestaat geheel uit parallelle en toelichtende bijbelgedeelten die volledig zijn afgedrukt; het is achterhaald door het Commentary Wholly Biblical.

116. CUMMING (JOHN, D.D., F.R.S.E.). *Scripture Readings on Genesis.* Klein 8vo. Londen, J. F. Shaw. 1853. S. 2/- De werken van dr. Cumming zijn niet erg oorspronkelijk, maar zijn stijl is vloeiend, zijn onderwijs is altijd evangelisch, en hij brengt de gedachten van anderen in aangename taal.

117. DAWSON (ABRAHAM). *New Translation of Genesis* [I-XVII], *with Notes.* 4to. Londen, 1763. 2/6. Aangetast door ongeloof. Een schrijver van de school van Geddes.

118. DIMOCK (HENRY). *Notes.* 4to. Gloucester, 1804. 2/- tot 4/- Grotendeels in beslag genomen door de verschillende lezingen van Hebreeuwse handschriften. De jonge student zal het niet waarderen. Dezelfde schrijver heeft ook over Exodus en de Profeten geschreven.

119. FRANKS (JAMES, A.M.). *Sacred Literature*; *or*, *Remarks on Genesis.* 8vo. Halifax, 1802. S. 2/- tot 4/- Deze schrijver verzamelde aantekeningen uit verschillende auteurs. Omdat de bronnen waaruit hij zijn uittreksels putte binnen ons bereik liggen, kunnen wij zelf kiezen.

120. FULLER (ANDREW, 1754-1815). *Expository Discourses on Genesis.* Eén klein deel, 1/6. (Ook in Fuller's *Works.*) Zwaarwegend, verstandig en vol evangeliewaarheid. Een van de allerbeste reeksen toespraken over Genesis die er bestaan, zoals ook Bush vond.

121. GIBBENS (NICHOLAS). *Questions and Disputations concerning Holy Scripture. Genesis.* 4to. 1602. 3/- Op zijn eigen manier probeert

deze antieke schrijver merkwaardige vragen te beantwoorden die door Genesis worden opgeroepen. Zijn tijd is voorbij.

122. GREENFIELD (WILLIAM, M.R.A.S. Uitgever van de Comprehensive Bible). *Genesis in English and Hebrew, with an Inter-linear Translation, Notes, and Grammatical Introduction.* 8vo. Londen, 1862. S. 3/- Dit werk stelt de student niet alleen in staat de letterlijke betekenis van de tekst te bereiken, maar kan ook als inleiding in de Hebreeuwse taal dienen. Het plan is bewonderenswaardig, en wij bevelen het van harte aan bij wie niet onderricht zijn in de heilige taal.

123. GROVES (HENRY CHARLES, M.A.). *Commentary on Genesis, for readers of the English version.* Klein 8vo. Londen en Camb., Macmillan & Co. 1861. S. 2/- tot 6/- Natuurwetenschap, de ontdekkingen van reizigers en de uitkomsten van kritisch onderzoek, voor zover ze Genesis raken, worden hier binnen bereik van de gewone lezer gebracht.

124. HARWOOD (T.). *Annotations.* 8vo. Londen, 1789. 1/6. De schrijver zei dat hij zijn werk met grote schroom aanbood, en daar had hij alle reden toe: hij had zijn manuscript beter kunnen verbranden.

125. HAWKER (JOHN, M.A.). *Bible Thoughts in Quiet Hours. Genesis.* Klein Cr. 8vo. 3/- Londen, Yapp. 1873. Diep geestelijke overdenkingen, niet zonder geleerdheid en kritisch vermogen. De prediker zal hier veel wenken voor preken vinden.

126. HEAD (F. A.). *The World and its Creator.* Cr. 8vo. Londen, 1847. 2/- Een van de vele goede boeken die uit gebrek aan kracht alleen "geboren zijn om te sterven".

127. HUGHES (GEORGE, B.D., puritein, 1603-1667). *Analytical Exposition of Genesis, and of XXIII. chapters of Exodus.* Folio. 1672. 10/6 tot 15/- De gevolgtrekkingen die Hughes uit de tekst maakt, zijn van de aard van homiletische wenken, en daarom zal hij een schat zijn voor de predikant. Hij behoort tot het edele leger van de puriteinen.

128. JACOBUS (MELANCTHON W., hoogleraar bijbelse letterkunde, Alleghany, V.S.). *Notes.* 2 dln. kl. 8vo. New York, 1866. S. 8/- Een heel

waardevol werk, waarin Colenso stoutmoedig tegemoet getreden en beantwoord wordt. Het bevat veel evangelieonderwijs en helpt de prediker sterk. Niet gemakkelijk te krijgen. Het zou herdrukt moeten worden.

129. JERVIS-WHITE-JERVIS (JOHN). *Genesis: a New Translation collated with the Samaritan, Septuagint, and Syriac, with Notes.* 8vo. 12/- Londen, Bagster, 1852. S. 5/- Brengt het oosterse karakter van Genesis heel levendig naar voren, en hoewel wij ons niet kunnen verzoenen met Abh-rauhaum, Is'hauk en Y'aakobh, en het moeilijk vinden te geloven in Saurauh en Haughaur, zijn wij blij geweest met het licht dat het Oosten en zijn talen hier hebben geschonken.

130. JUKES (ANDREW). *Types of Genesis.* 8vo. 7/6. Londen, Longmans, 1858. S. 3/6. Op veel plaatsen veel te geforceerd, en daarom met voorzichtigheid te lezen; maar op zijn eigen vergeestelijkende wijze erg meesterlijk. Jukes duikt diep.

131. LANGE'S COMMENTARY, uitgegeven door dr. Schaff. Deel 1. *Commentary on Genesis.* Imp. 8vo., 21/-; of voor intekenaars, 15/- Edinb., T. & T. Clark. 1868. Het beste van de reeks, en in alle opzichten van onschatbare waarde.

132. M[ACKINTOSH] (C. H.). *Notes on Genesis.* Door C. H. M. 12mo. Tweede uitgave. 2/6. Londen, G. Morrish. 1858. Kostbare en stichtelijke overdenkingen, ontsierd door eigenaardigheden.

133. MACGREGOR (Sir C., BART., M.A.). *Notes for Students in Divinity.* Deel 1. [Hoofdstuk i-xi.] 8vo. Londen, Parker. 1853. S. 3/- Bevat veel geleerdheid, van weinig nut voor de prediker. Veel merkwaardige en netelige punten die zich in de eerste elf hoofdstukken van Genesis voordoen, worden met aanzienlijke bekwaamheid besproken.

134. MURPHY (JAMES G., LL.D., hoogleraar Hebreeuws, Belfast). *Commentary on Genesis, with a New Translation.* 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1863. S. 5/6. "Een werk van massieve geleerdheid, rijk aan edele en verrijkende gedachten, en opmerkelijk fris en stof tot nadenken gevend." — *Evangelical Mag.*

135. OSBURN (WILLIAM). *Israel in Egypt; or, the Books of Genesis and Exodus illustrated by existing Monuments.* Klein 8vo. 5/- Londen, Seeleys. 1856. S. 2/- Geen commentaar; maar een boek vol belangwekkende stof, dat bestudeerd moet worden door allen die dit gedeelte van de geschiedenis willen begrijpen.

136. PAUL (WILLIAM, A.M.). *Analysis and Critical Interpretation of the Hebrew Text, preceded by a Hebrew Grammar.* 8vo. Edinb. en Londen, W. Blackwood & Sons. 1852. S. 8/- Bedoeld om de studie van het Hebreeuws te bevorderen. Geen commentaar, maar eerder een grammaticale oefening. Nuttig voor studenten van de heilige taal.

137. PRESTON (THEODORE, M.A.). *Phraseological Notes on the Hebrew Text.* 8vo. Londen, 1853. S. 4/- Bedoeld om de meest opmerkelijke bijzonderheden en afwijkingen van inhoud, stijl en uitdrukking in het boek Genesis te verklaren en toe te lichten. Het kan hebraïsten boeien, maar de prediker nauwelijks helpen.

138. SIBTHORPE (RICHARD WALDO, B.D.). *Genesis, with Brief Observations.* Imp. 8vo. Londen, 1835. S. 2/6. Louter platitudes. Het papier is bedorven.

139. TURNER (SAMUEL H., D.D., hoogleraar Columbia College, New York). *A companion to Genesis.* 8vo. New York, 1851. S. 4/6. In Hornes *Introduction* lezen wij: "Hoewel het niet bedoeld is als commentaar, biedt dit waardevolle werk de bijbelstudent overvloedige hulp voor de nauwkeurige en letterlijke uitleg van het boek Genesis."

140. WARNER (RICHARD). *Exposition.* 12mo. Londen, Longmans. 1840. S. 2/- Alledaagse opmerkingen, bedoeld voor gebruik bij de huisgodsdienstoefening. Waarschijnlijk geschikt om de dienstboden in slaap te sussen.

141. WHATELEY (WILLIAM). *Prototypes; or, the Primarie Precedent Presidents out of the Booke of Genesis. Shewing the Good and Bad Things they Did and Had. Practically adapted to our Information and Reformation.* Folio. Londen, 1640. 5/6. Een zonderling oud boek. De vreemdheid van de titel wordt bevestigd door de eigenaardigheid van

de inhoud. Het behandelt niet elk vers, maar blijft stilstaan bij bepaalde gebeurtenissen.

142. WILLET (ANDREW. 1562-1621). *Hexapla. A sixfold Exposition of Genesis.* Folio. 1605. 5/- tot 8/- Dit werk wordt door de schrijver een Hexapla genoemd omdat hij zijn onderwerp onder zes hoofden behandelt en "een zesvoudig gebruik van elk hoofdstuk" geeft, waarbij hij aanwijst: 1. De opzet, of het onderwerp. 2. De verschillende lezingen. 3. De verklaring van moeilijke vragen en twijfelachtige plaatsen. 4. De leerstellige plaatsen. 5. De plaatsen van weerlegging. 6. Zedelijke opmerkingen. Willet is vermoeiend om te lezen; zijn methode belemmert hem. In al zijn commentaren sjouwt hij voort in zijn zeswielige wagen.

143. WRIGHT (C. H. H.). *Book of Genesis in Hebrew, with various Readings, Notes, etc.* 8vo. 5/- Londen, Williams & Norgate. S. 3/6. Bedoeld om de student die de grondbeginselen van de Hebreeuwse grammatica onder de knie heeft te helpen die taal beter te leren kennen. Eerder een schoolboek dan een commentaar.

Genesis: de eerste hoofdstukken en de aartsvaders

144. BONAR (HORATIUS, D.D.). *Earth's Morning; or, Thoughts on Genesis.* 12mo. 5/- Londen, Nisbet & Co. 1875. Een uitleg van alleen de eerste zes hoofdstukken. De schrijver streeft ernaar "de betekenis van elk vers en elk woord te onderzoeken, opdat, als dat gedaan is, de juiste openbaring van God daarin naar voren gebracht en de geestelijke waarheid ontvouwd kan worden". Hij is daar grotendeels in geslaagd. Wat valt er meer tot zijn eer te zeggen?

145. BUNYAN (JOHN). *Ten first chapters of Genesis, and part of the eleventh.* [In Bunyan's *Works.*] Volledige werken, S. 30/- Allegorisch en geestelijk. Bunyans eigenaardigheden komen heel nadrukkelijk naar voren.

146. EDERSHEIM (ALFRED, D.D.). *World before the Flood, and History of the Patriarchs.* Klein vierkant 8vo. 2/6. Londen, Religious Tract

Society. 1875. De schrijver heeft er vooral naar gestreefd onderricht te geven aan de zondagsschoolleraar en de bijbelklasstudent. Hij kan met vrucht gelezen worden door studenten van hoger niveau. Het werk is geen commentaar, maar vol onderricht.

147. HENRY (PHILIP, M.A. 1631-1696). *Exposition of the first eleven chapters of Genesis.* 18mo. Londen, 1839. S. 1/- Belangwekkend als de uitleg van de vader van Matthew Henry, door zijn zoon Matthew opgetekend uit zijn mond bij de huisgodsdienstoefening. Dit heeft waarschijnlijk de aanleiding gegeven tot het beroemde commentaar.

148. HURDIS (JAMES). *Select Critical Remarks upon the English version of the first ten chapters of Genesis.* 8vo. Londen, 1793. 2/- "Oordeelkundige opmerkingen"; maar het is zo gemakkelijk om oordeelkundig te zijn. Onbelangrijk.

149. LUTHER (MARTIN). *On the first five chapters of Genesis*, vertaald door dr. Henry Cole. 8vo. Edinb., 1858. S. 5/6. Cole heeft een keurige keuze gemaakt. Luther liet vier delen over Genesis na in het Latijn. Wat hebben die Hervormers gewerkt!

150. MACDONALD (D.). *Creation and the Fall. The first three chapters of Genesis.* 8vo. Edinb., T. & T. Clark. 12/- "Wij aarzelen niet dit boekdeel aan te duiden als het volledigste onderzoek van de literatuur en de exegese van de Schepping en de Val dat in Engeland is verschenen." — *Journal of Sacred Literature.*

151. NEEDLER (BENJAMIN). *Expository Notes, with Observations, towards the opening of the five first chapters of Genesis.* Klein 8vo. Londen, 1655. 3/- Needler was een van de vooraanstaande godgeleerden die deelnamen aan de beroemde Morning Exercises. Het werkje is een curiositeit, maar niets meer.

152. ROSSE (ALEXANDER). *Exposition of the fourteen first chapters of Genesis.* 8vo. Londen, 1626. 4/6. Een heel zeldzame catechismus van die Schotse godgeleerde die in *Hudibras* wordt genoemd in de regels —

"Er was een oud en degelijk filosoof
die Alexander Ross had uitgelezen."

153. WHITE (JOHN, M.A. Een puriteins godgeleerde, "de aartsvader van Dorchester" genoemd. Overleden 1648). *The Three First Chapters of Genesis.* Folio. 1656. 7/- tot 10/6. Een folio over drie hoofdstukken! "*In die dagen waren er reuzen.*" Manton zegt: "Over de waarde van de schrijver te spreken is overbodig, want hij heeft al lof door al de gemeenten", en hij voegt eraan toe dat hij door het lezen van dit boek heel verkwikt was.

154. WILLIAMS (ISAAC, B.D.). *Beginning of Genesis, with Notes.* Kl. 8vo. 7/6. Londen, Rivingtons. 1861. Een heel opmerkelijk werk van een hoogkerkelijke, dat op meesterlijke wijze de mystieke leringen van de eerste hoofdstukken van Genesis ontsluit. Te lezen *cum grano salis.*

[De volgende werken staan in chronologische volgorde.]

155. BONNET (L.). *The Exile from Eden; Meditations on the Third Chapter of Genesis*, uit het Frans vertaald door ds. W. Hare. Klein 8vo. Londen, 1839. S. 5/- Op zijn Frans. In negen meditaties worden de belangrijkste punten van het uiterst gewichtige verhaal van de Val aangeroerd. Een van de beste afzonderlijke verhandelingen over dit onderwerp.

156. OLMSTEAD (J., Amerikaan). *Noah and his Times.* 2/- Edinb., Collins. Een van de saaiste werken ooit geschreven. Wij hebben ons vaak afgevraagd waarom het werd herdrukt, of zelfs maar gedrukt. Het is zo droog als Noach in de ark.

157. BLUNT (HENRY, A.M.). *Twelve Lectures on the History of Abraham.* 12mo. 5/6. *Eight Lectures on the History of Jacob.* 4/6. Londen, Hatchards. 1842. S. 1/6 per deel. Zoals de overige lezingen van deze schrijver. Goede, eenvoudige toespraken.

158. SHUTE (JOSIAS, B.D. "Meer dan drieëndertig jaar predikant van St. Mary, Woolnoth."). *Sarah and Hagar; or, Genesis xvi. opened in Twenty Sermons.* Folio. 1649. 5/- De uitgever vertelt ons dat "dit boek wat de vorm betreft nogal tenger is, zoals de aanmoedigingen voor

de wetenschap". Hij deelt ons mee dat de schrijver "een van de vijf beroemde predikende broeders was, een beetje zoals de vijf vingers aan de rechterhand der gemeenschap"; en dat Chrysostomus zozeer aan zijn borst lag dat hij op hem ging lijken in zijn vloeiende stijl en gouden welsprekendheid. Hij schrijft als een geleerd man en behandelt de Schrift alsof "elk boek een gang van een maaltijd was, elk hoofdstuk een Benjamins gerecht, en elk vers een brokje engelenspijs".

159. BOUCHIER (BARTON, M.A.). *History of Isaac.* 12mo. Londen, Houlston. S. 2/- Een bekoorlijk boek, in Bouchiers beminnelijke stijl.

160. ROLLINSON (FRANCIS, B.D.). *Twelve Prophetical Legacies*; *or*, *Twelve Sermons upon Jacob's Last Will, recorded in the 45th chapt. of Genesis.* 4to., Londen, 1612. Zeldzaam. Nauwelijks te prijzen. Zeg 5/- Ouderwetse geleerdheid en eigenaardige opmerkingen; de zeldzaamheid ervan is geen grote ramp.

161. CUMMING (JOHN, D.D., F.R.S.E.). *The Last of the Patriarchs*; *or*, *Lessons from Life of Joseph.* Kl. 8vo. 1856. S. 2/- Geschikt voor populaire lectuur: predikanten hebben meer gedachtenstof nodig.

162. GIBSON (T.). *Lectures on Joseph.* 8vo. Londen, 1848. 1/- Heel achtenswaardige preken, die het evangelie in de geschiedenis van Jozef naar voren brengen.

163. LAWSON (GEORGE, D.D., 1749-1820). *Lectures on Joseph.* 2 dln., 12mo. Edinb., 1807 en 1812. 4/- Dr. Lawson had een vruchtbare geest en een hart dat levendig was voor zowel de menselijke als de goddelijke kant van de waarheid. Hij schrijft met een aangename eenvoud van stijl. Een van de hoogste complimenten voor dit boek is dat een vooraanstaand Amerikaans geleerde er veel van als zijn eigen werk uitgaf.

164. SMITH (THORNLEY). *History of Joseph viewed in connection with the Antiquities of Egypt, and the times in which he lived.* Cr. 8vo. 4/- Edinb., W. Oliphant. 1875. "Geschreven in het volle licht van de meest recente archeologische ontdekkingen, moderne geleerdheid

en theologische wetenschap, is het HET boek over dit onderwerp. Nu wij het hebben, kunnen wij het niet meer missen." — *Homilist.*

165. WARDLAW (RALPH, D.D.). *Life of Joseph and the Last Years of Jacob.* 12mo. 1845. S. 2/3. Wardlaw is, hoewel nogal wijdlopig, altijd leerzaam.

Exodus

166. BIRKS (T. R., M.A.). *The Exodus of Israel; its Difficulties explained and its Truth confirmed.* 8vo. 1863. S. 3/6. Een antwoord op de beroemde aanval van dr. Colenso op de Pentateuch. De grote gaven van de schrijver zijn algemeen bekend.

167. BLUNT (HENRY, M.A.). *Exodus and Leviticus.* Deel 2 van A *Family Exposition of the Pentateuch.* 12mo. 6/- Londen, Hatchards. 1842. S. 1/- Nuttig voor lezing in het gezin en voor persoonlijke lezing: niet erg opvallend.

168. BUSH (GEORGE). *Notes on Exodus.* 2 dln., kl. 8vo. New York, 1856 enz. S. 5/6. Van aanzienlijke waarde. Voor zover wij weten is het geen plagiaat.

169. COTTAGE READINGS *on the Book of Exodus.* [Anoniem.] Kl. cr. 8vo. 5/- Londen, Nisbet & Co. S. 2/- Helemaal geen boek voor studenten; toch zouden veel predikers eruit kunnen leren hoe ze dingen eenvoudig moeten zeggen. Er is een soortgelijk deel over Genesis.

170. CUMMING (JOHN, D.D.). *Sabbath Morning Readings on Exodus.* Kl. 8vo. Londen, J. F. Shaw. 1853. S. 2/- De stijl van dr. Cumming is een voorbeeld, maar zijn stof grenst zelden aan oorspronkelijkheid. Hij geeft u altijd het evangelie, als hij niet aan het profeteren is.

171. EXELL (JOSEPH S.). *Homiletic Commentary on Exodus.* [Deel 1 van THE PREACHER'S COMMENTARY, door Dickinson uitgegeven in maandelijkse afleveringen, 1875. 1/- per stuk.] Het munt uit, voor zover wij hebben gezien.

172. HUGHES (GEORGE). Zie nr. 127.

173. JACKSON (THOMAS, D.D., deken van Peterborough. — 1579-1640). *Paraphrase on the eleven first chapters of Exodus, with Annotations, etc.* Works, 8vo., IX., 384. Folio, III., 191. 3 dln. folio 35/-; 12 dln. 8vo. 50/- George Herbert hechtte grote waarde aan de geschriften van dr. Jackson, want hij zei: "Ik dank God voor de bevestiging die dr. Jackson mij heeft gegeven in de christelijke godsdienst, tegen de atheïst, de Jood en de sociniaan, en in de protestantse godsdienst tegen Rome." Het zou een student nauwelijks lonen drie folio-delen te kopen om het kleine gedeelte te krijgen dat aan zijn Paraphrase is toebedeeld. Voor zover het om commentaar gaat, is het niet belangrijk.

174. M[ACKINTOSH] (C. H.). *Notes.* Door C. H. M. 12mo. 2/6. Londen, G. Morrish. 1858. Niet vrij van Plymouth-dwalingen, maar toch opmerkelijk stof tot nadenken gevend.

175. MILLINGTON (THOMAS S.). *Signs and Wonders in the Land of Ham. A Description of the Ten Plagues of Egypt.* Post 8vo. 7/6. Londen, Murray. 1873. Het was een verstandelijk genot dit boeiende werk te lezen. Over hetzelfde onderwerp bestaat een oud werk van James Bryant, 1794; maar Millington is genoeg.

176. MURPHY (JAMES G., LL.D.). *Commentary on Exodus. New Translation.* 8vo. Edinb., Clark. 1866. 9/- De uitkomst van nauwgezette studie door een geleerde van rijpe kennis.

177. WILLET (ANDREW). *Hexapla; or, Sixfold Commentarie upon Exodus.* Folio. Londen, 1608. 6/- tot 10/- Zie nr. 142. Volledig, uitputtend en uitputtend om te lezen.

Levensbeschrijvingen van Mozes

178. HAMILTON (JAMES, D.D., F.L.S. 1814-1867). *Moses, the Man of God.* Kl. cr. 8vo. 5/- Londen, Nisbet. Mooi als een gedicht, zoals alles wat uit de pen van dr. Hamilton vloeide. Het zou onmogelijk zijn het te bestuderen zonder er voordeel van te hebben.

179. OOSTERZEE (J. J. VAN, D.D.). *The Life of Moses.* Edinb., T. & T. Clark. [In voorbereiding].

180. SMITH (THORNLEY). *History of Moses; viewed in connection with Egyptian Antiquities, and the times in which he lived.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Hamilton. 1862. Van dezelfde soort als Kitto's *Daily Readings*: goed uitgevoerd.

181. SPONG (JAMES). *Moses.—The Hero of the Desert.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Partridge & Co. Een boek voor het grote publiek. Niet voor studenten.

De tocht van de kinderen van Israël

182. BUDDICOM (R. P., M.A., F.A.S.) *The Christian Exodus, in a Series of Discourses.* 2 dln., 8vo. Londen, 1826. S. 3/- Bekwame toespraken, die de uittocht op geestelijke en verstandige wijze gebruiken.

183. CARDALL (WILLIAM, M.A.) *Israel's Journeys, illustrative of the Divine Pilgrimage.* 8vo. Londen, Hatchards. 1848. S. 2/6. Twintig evangelische lezingen die een achtenswaardige bekwaamheid tonen.

184. FORSTER (CHARLES, B.D.) "*Israel in the Wilderness*"; *or, Gleanings from the Scenes of the Wanderings.* 8vo. Londen, Richard Bentley. 1865. S. 2/- Als de weergave van de woestijninscripties door de schrijver inderdaad juist is, dan is dit een wonderbaarlijk boek. Dat is echter een vraag voor de geleerden, en die hebben zich tegen hem uitgesproken.

185. JOURNEYINGS OF THE CHILDREN OF ISRAEL, *and their Settlement in the Promised Land.* (ANONIEM.) 18mo. 1/6. Londen, Religious Tract Society. 1832. Nuttig voor de jeugd, maar de gravures zijn van bijna voor-Adamitische ouderdom en bijna even lelijk als de diepzinnigste meester van het belachelijke ze maar had kunnen maken.

186. KRUMMACHER (GOTTFRIED DANIEL. 1774 — 1837). *Israel's Wanderings.* 2 dln., Sm. 8vo. Londen, Nisbet. 1837. S. 7/6. Geschreven door de oom van de schrijver van *Elijah the Tishbite*. Een goed werk dat gedachten doet ontstaan.

187. OSBURN (W.) Zie onder Genesis, nr. 135.

188. SEATON (W.) *Church in the Wilderness.* 2 dln., 12mo. S. 2/- 2e druk, Londen, 1821. Vergroot. 2 dln., 8vo. S. 4/- Van de volledig evangelische richting, vol bevindelijke waarheid en gezonde leer, bezonnen besproken.

189. WAGNER (GEORGE). *The Wanderings of the Children of Israel.* Cr. 8vo. 6/- Londen, Nisbet & Co. 1862. Een boek dat wij met veel genoegen en voordeel hebben gelezen en van harte aanbevelen.

De Tien Geboden

[Deze lijst bevat niet de opmerkingen in dogmatische handboeken (*Bodies of Divinity*) enz., maar alleen die in afzonderlijke boekdelen. In veel theologische werken zijn lange gedeelten aan de geboden gewijd.]

190. ANDREWES (LANCELOT, bisschop van Worcester. 1555 — 1626). *The Patterne of Catechisticall Doctrine at large; or a Learned and Pious Exposition of the* X *Commandments.* Folio. 1675. 7/6 tot 10/- Dit is werkelijk een boek; het is een feest om het te lezen, want het schittert van gedachten en voorbeelden en sprankelt van vernuftige opmerkingen. Diepe geleerdheid voerde de bisschop niet naar de diepten van de saaiheid, zoals zij zo menig andere godgeleerde wel heeft gedaan; hij paart de gelukkige snaaksheid van Latimer aan grote geleerdheid. Zijn tijdgenoten hielden hem hoog in aanzien; maar wij kunnen nauwelijks geloven dat zijn dood

"Liet het schemerige gelaat van ons doffe halfrond
geheel één groot oog, verdronken in één grote traan."

Toch wordt ons dat verzekerd aan de voet van zijn grafbeeld.

191. BARKER (PETER). A *Learned and Familiar Exposition.* 4to. 1624. 5/- Ouderwets, opmerkelijk eigenaardig en op sommige plaatsen zelfs grof. Barkers werk wemelt van bijbelse voorbeelden, maar is bijna vergeten.

192. DALE (R. W., M.A., te Birmingham.) *The Ten Commandments.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Hodder and Stoughton. 1873. Geschreven in een heldere, stoutmoedige en scherpe stijl. Wij zouden niet met alle opvattingen van de schrijver kunnen instemmen, maar wij bewonderen zijn praktische opmerkingen en de onomwonden manier waarop hij ze uitspreekt.

193. DOD (JOHN) & CLEAVER (ROBERT). *Familiar Exposition.* Achttiende druk. 4to. Londen, 1632. S. 2/6. Dit werk is uitgegeven door John Dod en Robert Cleaver, met de mededeling dat de naam van de schrijver opzettelijk was weggelaten. Onze uitgave, uit 1632, is de achttiende, zodat het werk in zijn eigen tijd een zeldzame populariteit genoot. Sindsdien is het veelvuldig herdrukt. Het boek wordt al lang hoog geacht.

194. DOWNAME, OF DOWNHAM (GEORGE, D.D., bisschop van Derry. Overleden 1634). *Abstract of the Duties Commanded and Sinnes Forbidden in the Law of God.* 8vo. Londen, 1635. 1/6. Een soort lijst van zonden, in tabelvorm gerangschikt onder de Tien Geboden. Dit zijn de hoofdpunten en onderverdelingen van een groter traktaat, dat naar het schijnt nooit is uitgegeven. Deze machtige mannen konden het zich veroorloven werken in de vergetelheid van het handschrift te laten waaraan moderne zwakkelingen een halve mensenleeftijd kwijt zouden zijn om ze te schrijven.

195. DURHAM (JAMES. 1622 — 1658.) *Exposition, with a resolution of several momentous questions, and cases of conscience.* 4to. Londen, 1675. 8vo., 1735, 2/6 tot 4/- Alles wat Durham heeft geschreven is uiterst kostbaar. Hij heeft de pen van een vaardig schrijver, en zijn hart geeft een goede rede op.

196. ELTON (EDWARD, B.D.) *God's Holy Minde, Touching Matters Morall; which himself uttered in Ten Commandments.* 4to. Londen, 1648. 3/6. Dit werk behandelt de Decaloog in vraag en antwoord, op een enigszins saaie manier; maar het raakt veel gewetenszaken aan

en behandelt ze verstandig. Het geloof in hekserij komt in sommige gedeelten heel sterk naar voren.

197. FISHER (EDWARD, A.M. Geboren omstreeks 1600.) *A plain, pithy, and spiritual Exposition of the Ten Commandments.* [*Marrow of Modern Divinity*. Talrijke uitgaven.] 12mo. 2/- Deze uitleg maakt deel uit van het werk dat de beroemde *Marrow*-twist veroorzaakte. Men ziet er niets in wat zo'n strijd zou kunnen doen oplaaien. Fisher had kunnen zeggen dat de snoeren hem in troebele wateren waren gevallen.

198. HOOPER (JOHN. Bisschop en martelaar. 1495 — 1554). *A Declaration of the Ten Holy Commandments of Almighty God.* 1548, 1550, enz. [Herdrukt in Hoopers *Works*.] In de trant van de Engelse Reformatoren. De stijl klinkt hard in moderne oren, en de inhoud is te veel in beslag genomen door de twisten die in de tijd van de schrijver woedden om nu nog boeiend te zijn.

199. HOPKINS (EZEKIEL, D.D., bisschop van Londonderry, 1633 — 1690). *An Exposition of the Ten Commandments.* 4to. 1692. [Herdrukt in Hopkins' *Works*.] Hopkins doorzoekt in deze uitleg het hart grondig en past de geboden heel praktisch toe op de toestanden en omstandigheden van het dagelijks leven. Zijn eenvoudige welsprekendheid zal zijn werken altijd waardevol maken.

200. KNEWSTUB (JOHN). *Lectures on Exodus* XX. 4to. 1584. 7/6. Waardevoller om zijn ouderdom dan om iets anders.

201. McCAUL (JOSEPH B., kapelaan van de bisschop van Rochester). *The Ten Commandments; the Christian's Rule of Daily Life.* 8vo. Londen, Saunders, Otley & Co. 1862. S. 3/- De schrijver zegt: "Er is niets diepzinnigs in de volgende bladzijden, behalve hun onderwerp": een bescheiden oordeel.

202. NEWTON (RICHARD, D.D.) *The King's Highway.* Post 8vo. 2/6. Londen, Nelson. Ook 16mo. 1/6. Nisbet. Hoewel bedoeld voor kinderen, zullen predikanten het nuttig vinden, want het wemelt van de voorbeelden en het brengt kleine punten van gedrag ter sprake die

het waard zijn aan te roeren. Dr. Newton is de vorst van de kinderpredikers.

203. TUDOR (RICHARD, B.A.) *Decalogue viewed as the Christian's Law.* Cr. 8vo. 10/6. Londen, Macmillan. 1860. S. 6/- De schrijver probeert de christelijke zin van de Decaloog te geven in toepassing op de behoeften en vragen van deze tijd. Met veel gematigdheid bespreekt hij tal van omstreden punten van de dag, zoals de wettelijke afdwinging van de sabbat, het huwelijk met de zuster van een overleden echtgenote enz. Meestal neemt hij het standpunt in dat voor een geestelijke vanzelfsprekend is; maar hij zegt enkele voortreffelijke dingen.

204. WEEMSE (JOHN. Overleden omstreeks 1636). *The Morall Laws.* [In dl. I van Weemse's *Works*; 2 dln., 4to. Londen, 1632, enz.] 3/- Degelijk, bezonnen, gewichtig. Orme zegt van Weemse: "Hij was goed thuis in de oorspronkelijke Schriften, met Joodse gebruiken en oudheden en met de beste manier om de Bijbel uit te leggen. De stijl is eigenaardig, maar altijd begrijpelijk." (Zie nr. 225.)

205. WHATELEY (WILLIAM, puritein. 1583 — 1639). *A Pithie, Short, and Methodicall Opening of the Ten Commandments.* 12mo. Londen, 1622. (Komt niet vaak op de markt.) Buitengewoon zeldzaam, maar even rijk als zeldzaam.

De tabernakel

[Van werken over dit onderwerp is het niet mogelijk meer dan een keuze te geven.]

206. BROWN (W.) *The Tabernacle and its Services in relation to Christ and the Church.* 8vo. 3/6. Edinb., Oliphant & Co. 1874. Een leerzame uitleg van de typen van de tabernakel.

207. GARRATT (S.) *Scripture Symbolism.* Sm. 8vo. 1848. S. 1/6. In leer en stijl volkomen onberispelijk. Het handelt hoofdzakelijk over de heilige vaten.

208. KITTO (JOHN, D.D.) *Tabernacle and its Furniture.* 4to. 1849. Kunstzinnige illustraties met een beetje tekst. Soltau neemt de plaats van dit zeldzame werk goed in.

209. MUDGE (WILLIAM). *The Tabernacle in the Wilderness.* 12mo. Londen, Simpkin & Marshall. 1861. S. 2/6. De schrijver, een door en door evangelisch geestelijke die de wederkomst verwacht, maakt in deze lezingen, die in zijn parochiekerk zijn gehouden, enkele bewonderenswaardige opmerkingen. Ons exemplaar is de derde druk. Het verbaast ons niet dat het werk zo populair is.

210. SOLTAU (H. W.) *The Holy Vessels and Furniture of the Tabernacle of Israel.* [*With Ten Chromo-Lithographic Illustrations.*] Imp. oblong 8vo. 16/- Londen, Yapp & Hawkins, en S. W. Partridge & Co. Een reeks weelderige afbeeldingen, in de beste kunststijl uitgevoerd, die de geest veel levendiger treffen dan welke tekst ook zou kunnen doen.

211. SOLTAU (H. W.) *The Tabernacle, the Priestly Garments, and the Priesthood.* 8vo. 4/6. Londen, Morgan & Scott. Rijk aan aanzetten tot nadenken. Uitstekend in de details uitgewerkt, maar niet zo fijn uitgesponnen dat de lezer niet meer zelf hoeft te denken.

212. WHITE (FRANK H.) *Christ in the Tabernacle, with some Remarks on the Offerings. Illustrated by Twelve Chromo-Lithographs.* Cr. 8vo., 5/- Londen, S. W. Partridge. 1873. Geschreven voor de eenvoudige christen. Vol onderricht en toewijding.

Leviticus

213. BONAR (ANDREW A.) *Leviticus. With Notes.* 8vo. 8/6. Londen, Nisbet & Co. 1861. Uiterst kostbaar. De heer Andrew Bonar heeft een scherp oog voor typologische overeenkomsten, maar houdt zijn verbeelding altijd in de teugel, en daarom is hij veilig te volgen. Hij is een leraar van Israël.

214. BUSH (GEORGE). *Notes on Leviticus.* Sm. 8vo. New York, 1857. 3/- De schrijver heeft veel gelezen om dit boek te kunnen maken. In

zijn latere jaren werd hij swedenborgiaan, maar van die neiging is in dit werk of in zijn andere uitleggingen geen spoor te vinden. Hij neemt de aantekeningen van de *Pictorial Bible* over, maar erkent dat royaal.

215. CUMMING (JOHN, D.D.) *Sabbath Morning Readings on Leviticus.* Sm. 8vo. Londen, J. F. Shaw. 1854. 2/- Voor populaire lectuur. De schrijver schreef te veel om diepgaand te zijn.

216. CUMMING (JOHN, D.D.) *The Great Sacrifice; or, the Gospel according to Leviticus.* 2/- Een tegenhanger van het zojuist genoemde boekdeel.

217. JAMES (HORATIO, M.A.) *Sermons on the Levitical Types.* Sm. 8vo. Londen, 1847. 1/6. Heel mager. Deze preken hebben, net als de magere koeien, de vette koeien van de typen opgegeten en zijn er niet vetter van geworden.

218. JUKES (ANDREW). *The Law of the Offerings* [Leviticus, hoofdstuk 1-7]. Cr. 8vo. 3/- Londen, Nisbet & Co. 1854. Een bijzonder beknopt, leerzaam, verfrissend boek. Het zal nieuwe gedachtegangen openen voor wie niet thuis is in het onderwijs van de typen.

219. M[ACKINTOSH] (C. H.) *Notes on Leviticus.* Door C. H. M. 12mo. 2/6. Londen, G. Morrish. 1860. Wij onderschrijven het plymouthisme niet dat deze aantekeningen doortrekt, maar ze geven vaak stof tot nadenken. Moeten voorzichtig worden gelezen.

220. MATHER (SAMUEL. 1626 — 1671). *The Figures or Types of the Old Testament.* Tweede druk. 4to. 7/6. Londen, 1705. Hoewel dit een werk is over alle typen, bevat het zoveel leerzame stof over de levitische offers dat wij niet kunnen nalaten het hier te vermelden. Het is een van de oude standaardwerken van onze vaderen.

221. KEACH (BENJAMIN, baptistenpredikant. 1640 — 1704). *Tropologia.* Folio en Roy. 8vo. 8/- tot 18/- Dit is een reusachtige encyclopedie van typen en beeldspraak van allerlei soort en was eens heel populair. Het is een voortreffelijk boek, al lopen de beelden al te vaak niet alleen op alle vier de poten, maar op net zoveel poten als een

duizendpoot. Het gaat niet strikt over Leviticus, maar wij voelden ons verplicht het op deze plaats op te nemen.

222. MICHAELIS (SIR JOHN DAVID. 1717 — 1791). *The Laws of Moses.* Vertaald door Alexander Smith, D.D. 4 dln., 8vo. 20/- Londen, 1814. Hoeveel geleerdheid er hier ook in zit, wij zijn niet bereid een werk aan te bevelen dat zo'n heilig onderwerp met lichtzinnigheid en grofheid behandelt.

223. NEWTON (BENJAMIN WILLS). *Thoughts on Parts of Leviticus.* 12mo. Londen, Houlston. 1857. S. 2/- Dit behandelt alleen de eerste zes hoofdstukken, maar het spreekt over de offers op een diep geestelijke en behulpzame manier. Deze schrijver heeft enkele eigenaardigheden in stijl en denken; maar in inhoud en geest staat hij ver af van de school van Darby.

224. SEISS (JOSEPH A., D.D.) *The Gospel in Leviticus.* 8vo. 6/- Edinb., Thomas C. Jack. 1860. Eenentwintig bijzonder verdienstelijke lezingen, gegrond op Bush en Bonar, maar met veel oorspronkelijks. Het werk verdient aandacht.

225. WEEMSE (JOHN). *Exposition of the Laws of Moses, Moral, Ceremonial, Judicial, etc.* 2 dln., 4to. Londen, 1632. 2/6 of 3/- Dit bevat veel nuttige en merkwaardige dingen, naast hersenschimmen en rabbijnse prullen. Weemse is meestal heel goedkoop te koop, en wij denken dat zijn werk nauwelijks wordt gelezen of op prijs gesteld. (Zie het oordeel van Orme, nr. 204.)

226. WILLET (ANDREW). *Hexapla; Leviticus.* Folio. 1631. 5/6. Sjokkend onder zijn zesvoudige last geeft Willet ons een vergelijking van tien vertalingen, "behandelt bijna tweeduizend theologische vragen" en haalt "meer dan veertig schrijvers, oude en nieuwe" aan. Hij vat alle voorafgaande commentaren samen, zowel protestantse als roomse.

Numeri

[Seaton, Wagner en andere schrijvers die wij onder Exodus hebben geplaatst, behandelen evengoed Numeri en dienen te worden geraadpleegd.]

227. ATTERSOLL (WILLIAM). A *Commentarie upon Numbers.* Folio. Londen, 1618. 10/- tot 14/- Een kolossaal werk, geknipt om als grafsteen op het graf van de schrijver te dienen. Het is zo enorm dat het het werk van een mensenleven kan zijn geweest, en toch heeft dezelfde schrijver ons ook Filemon gegeven. Denk eens aan 1271 foliobladzijden over Numeri!

228. BLUNT (HENRY, M.A.) *Numbers and Deuteronomy.* [Dl. 3 van *Pentateuch.*] 12mo., 6/- Londen, Hatchards. 1843. S. 1/6. Bedoeld voor gezinnen, maar niet zonder waarde voor de prediker.

229. BUSH (GEORGE). *Notes on Numbers.* Thick small 8vo. New York, 1858. 4/- Hoewel Bush veel schrijvers iets verschuldigd is, is hij allerminst een loutere verzamelaar; zijn opmerkingen lonen het raadplegen, en wij hopen dat ze in dit geval van hemzelf zijn.

230. CUMMING (JOHN, D.D.) *Readings on Numbers.* 8vo. Londen, J. F. Shaw. 1855. S. 1/9. Goed, zoals gewoonlijk.

231. M[ACKINTOSH] (C. H.) *Notes on Numbers.* Door C. H. M. Londen, G. Morrish. 1862. 2/- Net als de andere aantekeningen van C. H. M. moeten ze worden gefilterd. Hoe goed ze ook zijn, hun darbyisme geeft ze een onaangename en ongezonde smaak.

Deuteronomium

[Omdat er zo weinig uitleggingen over Deuteronomium alleen zijn geschreven, doet de lezer er goed aan de commentaren op de Pentateuch en op het hele Oude Testament te gebruiken.]

232. CALVIJN (JOHANNES). *Sermons upon Deuteronomie.* Vertaald uit het Frans door A. Golding. Folio. 1583. 15/- Dit is niet hetzelfde als wat in de “Calvin Translation Society’s Commentaries” staat. Alles wat

Calvijn als uitleg heeft geschreven is onbetaalbaar; zelfs wie theologisch van hem verschilt, erkent dat.

233. CUMMING (JOHN, D.D.) *Readings in Deuteronomy.* Sm. 8vo. Londen, J. F. Shaw. 1856. S. 2/3. Plezierig, populair, profijtelijk.

Jozua

234. BLACKWOOD (STEVENSON A.) *Heavenly Places. Addresses.* Sm. cr. 8vo. 2/- en 2/6. Londen, Nisbet & Co. 1873. De heer Blackwood heeft alleen uit de eerste vijf hoofdstukken gedeelten toegelicht. Hij heeft een heerlijk rustige manier om heel lieflijke dingen te zeggen. Dit boekje zal nuttig zijn als het de jonge prediker laat zien hoe men de Schrift met zalving en kracht uitlegt.

235. BUSH (GEORGE). *Notes.* Sm. 8vo. New York. 1852. 3/- Bush is een zorgvuldig toelichter van het Woord en weet de praktische les goed te geven. Zijn werken zijn goed samengesteld.

236. CALVIJN (JOHANNES). *Commentarie upon Joshue.* Vertaald door W. F. 4to. Londen, 1578. 9/- Over Calvijn in het algemeen hebben wij genoeg gezegd. Zijn uitleggingen zijn gelijkmatiger van voortreffelijkheid dan die van andere mannen; anderen stijgen en dalen, maar hij is bijna steeds goed.

237. CHRIST IN THE PROPHETS. — *Joshua, Judges, Samuel, Kings.* [Anoniem.] Foolscap 8vo. 3/6. Londen, Masters. 1873. Zie *Christ in the Law*, nr. 80. Moet goed worden gezeefd. Er zit veel rommel in.

238. CUMMING (JOHN, D.D.) *Readings on Joshua and Judges.* Sm. 8vo. Londen, J. F. Shaw. 1857. 2/- Dr. Cumming haalt zijn gewone peil.

239. GROSER (W. H.) *Joshua and his Successors: an Introduction to Joshua, Judges, Ruth, and Samuel I., with Notes.* Deel I en II. 8vo. 2/- elk. Londen, S.S. Union. 1874. Een bijzonder nuttig, beknopt boek voor onderwijzers.

240. KEIL (KARL FRIEDRICH, D.D., Ph.D.) *Joshua, Judges, and Ruth.* 1 dl. 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1865. S. 5/- "Laten onze bijbelstudenten niet alleen de feiten en de logica meester worden, maar ook

de geest van deze commentaren in zich opnemen, dan hoeven wij niet te vrezen voor de uitkomst van die strijd met het rationalisme en het papisme in verbond, waarmee het protestantisme in dit land lijkt te worden bedreigd." — *Wesleyan Methodist Magazine*.

241. KELLY (WILLIAM). *Lectures Introductory to the Study of the earlier Historical Books* [Jozua tot 2 Samuël]. 8vo. 3/6. Londen, Broom. 1874. In de trant van de plymouthistische uitleg in het algemeen; ruimschoots bezig met vergeestelijken en spitsvondigheden; maar toch, met een half ton zout gelezen, een boek dat waarschijnlijk tot nadenken zal aanzetten en onderwerpen aan de hand doet.

242. LANGE'S COMMENTARY. — *Joshua* (door F. R. Fay); *Judges, Ruth* (door P. Cassel, D.D.) Bezorgd door dr. Schaff. Eén dl. Imp. 8vo. 21/- Edinb., T. & T. Clark. 1872. Dit is een standaardwerk. Geen predikantenbibliotheek is compleet zonder de hele reeks. Jozua doet echter onder voor Richteren.

243. MARCHANT (F. G.) *Commentary on Joshua.* [Deel III van *Preacher's Commentary*. 1/-] Londen, Dickinson. 1875. Terwijl wij dit schrijven, hebben wij maar één aflevering voor ons, maar die belooft veel, en wij zijn er zeker van dat de kwaliteit blijft behouden, want wij kennen de ijverige gewoonten van de schrijver.

244. THE GOSPEL IN THE BOOK OF JOSHUA. [Anoniem.] Cr. 8vo. 1/6. Londen, Partridge & Co. 1867. Vrome opmerkingen, zoals iedereen ze zou maken.

245. SEATON (W.) *The Church in Canaan; or, heirs in possession receiving the promises.* Dl. I. 12mo. Londen, 1823. 2/- Een vervolg op nr. 188.

246. SMITH (THORNLEY). *The History of Joshua, viewed in connection with the Topography of Canaan, and the Customs of the Times in which he lived.* Cr. 8vo. 4/6. Edinb., W. Oliphant & Co. 1870. Hoewel het geen commentaar is, voldoet het voor hetzelfde doel; want vrijwel elke gebeurtenis wordt er volledig toegelicht. Een uitstekend werk.

Richteren

[Zie ook onder Jozua.]

247. BUSH (GEORGE). *Notes on Judges.* Sm. 8vo. New York, 1852. S. 3/6. Net als andere werken van deze schrijver: van aanzienlijke waarde.

248. DODS (MARCUS, M.A., D.D.) *Israel's Iron Age: Sketches from the Period of the Judges.* Crown 8vo. 5/- Londen, Hodder & Stoughton. 1874. Dr. Dods meent dat het zoeken naar typen van onze Heere Jezus in Simson en andere richteren louter inbeelding is, en hij legt uit volgens "een rationeel beginsel", waardoor zijn boek droog en ongeestelijk wordt; tegelijk zijn zijn schetsen niet zonder waarde.

249. HENGSTENBERG (E. W.) *Time of the Judges.* (Zie nr. 86.)

250. KITTO (JOHN, D.D.) "The Judges," in *Daily Bible Illustrations.* (Zie nr. 41.) Buitengewoon verdienstelijk. Raadpleeg het vaak.

251. MARTYR (PETRUS. 1500 — 1562). *Most Fruitful and Learned Commentarie upon the Book of Judges.* Gotische letter. Folio. 1560. Zeldzaam. 15/- Dit lijkt een diepgravend werk te zijn. Rogers zegt van Petrus Martyr: "Weinig leken kunnen zijn werken begrijpen, en weinig predikers die ze begrijpen kunnen ze krijgen; en als ze die wel kunnen krijgen, zullen ze er niet veel in vinden wat hun eenvoudige toehoorders ten goede komt." Dat is niet onze ervaring met de werken van Petrus Martyr; integendeel, wij hebben ze met belangstelling gelezen.

252. NOBLE (SAMUEL). *Sermons on the singular histories recorded in the first eleven chapters.* 8vo. 3/6. Londen, J. S. Hodson. 1856. S. 1/6. Swedenborgiaanse mystiek. Uitleg in trance.

253. ROGERS (RICHARD. Puritein.) *The whole Book of Judges.* [103 preken.] Folio. Londen, 1615. 12/- tot 15/- Voor de puriteinse tijd is dit HET werk over Richteren. Het is volkomen duidelijk en bijzonder praktisch.

254. WISEMAN (LUKE H., M.A. Overleden 1875). *Men of Faith; or, Sketches from the Book of Judges.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Hodder &

Stoughton. 1874. De heer Wiseman verhaalt in dit werk "*van Gideon, en Barak, en Samson, en Jeftha*", en hij doet dat in krachtige stijl. Hij was een van de beste predikers van de wesleyaanse kerkgemeenschap. Een man van volheid en oordeelkundigheid; kortom, een wijs man.

255. BRUCE (JOHN, D.D.) *The Life of Gideon.* Fcap. 8vo. 5/- Edinb., Edmonston & Douglas. 1870. De schrijver verdient aandacht, zowel om de inhoud als om de stijl. Let op het hoge oordeel van Hugh Miller over zijn *Biography of Samson* (nr. 259). Gideon is een beter werk, maar beide worden overschat.

256. ELWIN (FOUNTAIN). *Sermons on the character of Gideon.* 12mo. Londen, Hatchards. 1844. S. 2/- Zeven preken, waarin niets bijzonders staat.

257. HOWARD (LADY). *Gideon the Mighty Man of Valour.* [Anoniem.] Londen, Hatchards. 1841. S. 1/6. Van weinig nut voor de prediker.

258. ROGERS (GEORGE ALBERT, M.A.) *The Valour of Faith; or, the Gospel in the Life of Gideon.* 12mo. 2/6. Londen, Wertheim, Macintosh & Hunt. 1859. Een door en door levendig boekje. Elk van de acht hoofdstukken zit vol gedachten.

259. BRUCE (JOHN, D.D.) *The Biography of Samson.* 18mo. 2/- Edinb., Edmonston & Douglas. 1870. Hugh Miller zei: "Er is een dichterlijke rijkdom in de stijl, die ons nu eens aan Chalmers doet denken en dan weer aan Jeremy Taylor, maar die in werkelijkheid geheel van dr. Bruce zelf is, en die niet arm of kaal lijkt naast zelfs het blanke vers van de grote meester van het Engelse lied." Wij denken dat deze lofrede sterk is overdreven.

260. QUARLES (FRANCIS 1592 — 1644). *The Historie of Samson.* 4to. Londen, 1631. 5/- Dit zonderlinge, eigenaardige, wonderlijke rijmenboek is verre van verachtelijk. Kitto citeert Quarles vaak over Simson en zegt van hem dat hij een dichter van geen geringe orde was. Wij zijn blij met zijn getuigenis ter bevestiging van ons eigen oordeel. Verfijnde smaken zullen eraan aanstoot nemen, maar wie eigenaardi-

ge gedachten zoekt, zal er voldoening in vinden. Het boek is heel zeldzaam.

Ruth

[Zie ook onder Jozua.]

261. BERNARD (RICHARD. Puritein. Overleden 1641). *Ruth's Recompense.* 4to. 1628. 3/6. De heer Grosart is enthousiast in zijn lof voor dit werk en zegt "dat het wemelt van puntige uitspraken en samengebalde gedachten." Wij buigen voor zo'n hoog gezag, maar het boek boeit ons niet bijster.

262. FULLER (THOMAS, D.D. 1608 — 1661). A *Comment on Ruth, with two Sermons.* 8vo. 1650. Niet een van Fullers beste; maar toch eigenaardig en kernachtig, en verlicht door flitsen van zijn onbedwingbare geestigheid. De bovengenoemde werken van Bernard en Fuller zijn in één deel herdrukt in Nichol's *Series of Commentaries.* Cr. 4to. 7/6. Londen, Nisbet & Co. 1865. De heer Tegg, Pancras Lane, Londen, heeft ook een herdruk van Fullers *Comment on Ruth*, en *Notes upon Jonah* uitgegeven. Cr. 8vo. 4/6.

263. BRADEN (WILLIAM). *The Beautiful Gleaner.* Cr. 8vo. 2/6. Londen, James Clark & Co. 1874. De heer Braden is een bekwaam prediker. Zijn preken over Ruth zijn populair en praktisch, maar niet erg opmerkelijk.

264. LAVATER (LEWIS. Een Zwitsers protestants godgeleerde. 1527 — 1586.) *Ruth expounded, in 28 Sermons.* Vertaald uit het Latijn door E. Pagett. 8vo. Londen, 1586. Lavater was een hervormer van hoog aanzien, schoonzoon van Bullinger. Hij schreef een merkwaardig werk over spoken en maakte een catalogus van kometen, waaruit blijkt dat hij zowel wijsgeer als godgeleerde was. Zijn boek komt zelden voor.

265. LAWSON (GEORGE, D.D.) *Lectures on the Book of Ruth.* 12mo. Edinb., 1805. 3/- Van een man van groot genie. Eenvoudig, fris en vol

genade. Niets kritisch of diepzinnigs mag men verwachten, maar wijs en gezond onderwijs is in deze bladzijden op te lezen.

266. MACARTNEY (H. B.) *Observations on Ruth.* 12mo. Londen, 1845. 9d. Een aardig boekje, in alle opzichten klein.

267. MACGOWAN (JOHN. 1726 — 1780.) *Discourses on Ruth, and other important subjects.* 8vo. Londen, 1781. 2/6. Macgowan, de schrijver van *Dialogue of Devils*, is bekend om zijn oorspronkelijkheid en kracht. In dit geval zijn zijn preken vol evangeliewaarheid, maar de teksten worden te veel toegepast en vergeestelijkt. De toespraken lezen goed.

268. OXENDEN (A., bisschop van Montreal). *Story of Ruth.* 18mo. 1/- Hatchards. Een piepklein werkje, van weinig belang voor de uitlegger.

269. PHILPOT (B., A.M.) *Six Lectures.* Square Fcap. 2/6. Londen, Nisbet & Co. Een heel klein boek met goede, eenvoudige lezingen — geen uitleg.

270. PRICE (AUBREY C., B.A.) *Six Lectures on the Book of Ruth.* 12mo. 2/6. Londen, Hatchards. 1869. Preken van opmerkelijke kracht, zowel in leer als in taal. Niet zozeer uitleggend als praktisch. De heer Price is een ernstig en ruimhartig geestelijke van de volledig evangelische richting.

271. TOPSELL (EDWARD). *The Reward of Religion. Lectures upon Ruth.* 8vo. Londen, 1613. 7/6 tot 10/- Een uitgelezen oud werk. Attersol zegt ervan in zijn rijmende voorrede —

"Ga, klein boek, toon je gouden titel,
(en toch niet klein, al ben je klein);
Klein van prijs en toch in waarde niet klein,
De moeite was de jouwe, de winst, zie ik, de onze:
(al acht je onze winst voor jou geen moeite).
Als u dan, o lezer, weinig moeite neemt,
zult u de grootste winst met de kleinste moeite maken."

272. TYNG (STEPHEN, D.D., te New York). *The Rich Kinsman; or, the History of Ruth.* Small 8vo. Londen, 1856. S. 1/6. Geschreven voor jonge mensen en geschikt voor hun lectuur, hoewel niet bijster levendig.

273. WRIGHT (C. H. H., M.A.) *Ruth, in Hebrew; with grammatical and critical Commentary.* 8vo. 7/6. Londen, Williams & Norgate. 1864. Alleen voor hebraïsten. De schrijver heeft het boek Ruth gekozen als studiestof voor beginners in het Hebreeuws, vanwege de eenvoud van de taal.

1 en 2 Samuël

[Omdat er over deze boeken weinig uitleggingen zijn, moet de student werken over bijbelse personen raadplegen, en ook commentaren op het Oude Testament als geheel.]

274. KEIL (C. F., D.D.) en DELITZSCH (F., D.D.) *The Books of Samuel.* Vertaald uit het Duits door de eerwaarde James Martin, B.A. 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1872. Zoals de meeste uitgaven van Clark zijn Keils werken waardevolle hulpmiddelen om de betekenis van de tekst te verkrijgen; maar voor geestelijke overdenkingen en vruchtbare wenken moeten wij elders zoeken.

275. LINDSAY (HENRY, M.A.) *Lectures on the Historical Books* [alleen 1 en 2 Samuël]. 2 dln. 12mo. Londen, 1828. 2/6. Praktische preken over enkele van de meer opvallende gebeurtenissen.

276. WILLET (ANDREW). *An Harmonie upon the First Booke of Samuel, and an Harmonie upon the Seconde Booke of Samuel.* Folio. 1614. 10/6 tot 12/- [Er is ook een 4to.-uitgave over 1 Samuël. 1607.] Het werk zet de *Hexapla* voort waarnaar wij in nr. 142 en 177 hebben verwezen. Het is voor de tijd waarin het is geschreven ongewoon beknopt en vol afwisseling. Onder elk vers, en vaak onder elke zinsnede van een vers, stelt de geleerde schrijver een vraag en gaat die vervolgens beantwoorden. Het zijn vragen als deze: “Wat een dochter Belials is?” “Of men kan zeggen dat iemand zondigt met de wil van God?”

"Welke deuren van het huis van Jehova Samuël opende?" "Wat moet men denken van de staat van Eli voor God?"

277. GUILD (WILLIAM, D.D. 1586 — 1657). *The Throne of David. An Exposition of the 2nd Samuel, wherein is set down the Pattern of a Pious and Prudent Prince.* Oxf., 1659. 11/- Het handschrift van dit zeldzame boek werd door de weduwe van de schrijver aan dr. John Owen gestuurd, met een eigen brief waarin zij hem meedeelde dat haar stervende man had gewenst dat het zo zou gebeuren. Dr. Owen zegt dat hij het traktaat vond "geschreven met doorzichtigheid en duidelijkheid, behandelend een onderwerp van grote en verrukkelijke verscheidenheid, met een uitgelezen mengeling van geestelijke, zedelijke en staatkundige opmerkingen, getemperd door een goed en gezond oordeel, voor het gewone bevattingsvermogen". Wij durven niet te bekritiseren waar Owen prijst, maar wij zouden zo'n lof niet hebben bedacht.

Samuël, Saul, David

278. KITTO. *Daily Bible Illustrations*, "Samuel, Saul, and David." (Zie nr. 41.) Dient altijd te worden geraadpleegd.

279. PLUMPTRE (HELEN). *The History of Samuel.* 18mo. 1/6. Londen, Nisbet and Co. 1842. Een kinderboek, en kinderlijke mannen zullen dankbaar zijn voor de vele heel nuttige wenken die het geeft. Wij hebben er meer uit gehaald dan wij in omvangrijke en geleerde boekdelen hebben gevonden.

280. STEEL (ROBERT). *Samuel the Prophet.* 8vo. 4/6. Londen, Nelson & Sons. 1861. S. 2/- De schrijver heeft zijn werk goed gedaan en laat een duidelijk verlangen zien anderen op te wekken tot een grotere kennis van het onderwerp dan hij zelf kon bijbrengen. Daarom geeft hij een lijst van de schrijvers over Samuël en berichten over hen voor zover die binnen zijn bereik lagen. Jonge lezers zullen dit boek een grote hulp vinden.

281. MILLER (J. A.) *Saul, The First King of Israel.* Fcap. 8vo. 1/6. Londen, Snow & Co. 1866. Bijzonder doordachte, nuttige, praktische preken. Wij zien niet in hoe Sauls levensmislukking nuttiger kon worden uiteengezet.

282. BLAIKIE (WILLIAM G., A.M.) *David, King of Israel: the Divine Plan and Lessons of his Life.* 8vo. 5/- Londen, Nisbet & Co. 1861. Dr. Blaikie is een goed schrijver. Dit *Life of David* heeft in een grote behoefte voorzien.

283. CHANDLER (SAMUEL, D.D., F.R.S., and F.A.S. 1693 — 1766). *A Critical History of the Life of David.* 2 dln., 8vo. Londen, 1766. S. 5/- 1 dl., 8vo. J. H. & J. Parker. 1853. S. 5/- Dit is een meesterwerk als kritische geschiedenis, en het beste van Chandlers voortbrengselen. Veel psalmen worden met lofwaardige geleerdheid verklaard, maar het geestelijke element ontbreekt.

284. DELANY (PATRICK, D.D., deken van Down, 1686 — 1768). *An Historical Account of the Life and Reign of David.* [Anoniem.] 2 dln., 8vo. Londen, 1745. 4/- Delany was een vriend van Swift, geen grote aanbeveling voor een commentator. Hij verdedigt David op een manier die David streng zou hebben afgewezen. Chandler verdient verre de voorkeur boven Delany, maar beiden missen de evangelische geest.

285. KINGSLEY (CHARLES, M.A.) *David. Four Sermons.* Fcap. 8vo. 2/6. Londen, Macmillan & Co. Op zijn gebruikelijke vrije en gemakkelijke manier spreekt Kingsley over Davids kracht en zijn zwakheid, zijn toorn en zijn verdiensten. Men meent het karakter van deze schrijver goed te kennen, maar wij betwijfelen of velen zich een juist beeld van hem hebben gevormd. Als hulp bij het uitleggen zijn deze preken van weinig waarde; het zijn eenvoudige, praktische toespraken.

286. KRUMMACHER (F. W., D.D.) *David, the King of Israel.* Cr. 8vo., 7/6. Edinb., T. & T. Clark. Alles van Krummacher is het waard geduldig te worden gelezen.

287. LAWSON (GEORGE, D.D. 1749 — 1820.) *Discourses on the History of David.* 12mo. Berwick, 1833. S. 3/6. Hier wordt Davids leven op vrome wijze tot praktisch nut gemaakt. Delany en Chandler zijn slechts beenderen, en Lawson het merg.

288. MARBECK (JOHN). *The whole History of King David.* 4to. 1579. Dit is in Engelse versmaat, en werd geschreven door de beroemde organist van de Koninklijke Kapel in Windsor, in de tijd van Hendrik VIII. Hij ontsnapte ternauwernood aan de marteldood. Zijn werk getiteld *Booke of Common Praier noted* is de grondslag van het eenstemmige gezang dat sinds de Reformatie tot op de huidige dag in onze kathedralen wordt gebruikt. Marbecks *History of David* is heel zeldzaam. Wij kunnen er daarom geen prijs voor noemen.

289. [ROGERS (Mrs.)] *The Shepherd King.* Door de schrijfster van *The Folded Lamb*. 12mo. 3/6. Londen, Nisbet. 1856. S. 1/6. Deze schrijfster schrijft goed voor de jeugd, en haar boek zal nuttig zijn voor wie hen onderwijzen.

290. SMITH (GEORGE, LL.D. and F.A.S.) *The Life and Reign of David.* Cr. 8vo., 7/6. Londen, Longmans. 1867. S. 3/6. Davids leven is hier beknopt beschreven, met die psalmen erdoorheen verweven die aan bepaalde tijdperken kunnen worden toegeschreven. Men kan het niet lezen zonder onderricht te ontvangen.

291. TAYLOR (WILLIAM M., D.D., van de Broadway Tabernacle, New York). *David: his Life, and its Lessons.* Cr. 8vo. 8/6. Londen, Sampson Low, Marston & Co. 1875. Een groots werk dat in elke bibliotheek behoort te staan.

292. THOMPSON (HENRY, M.A.) *Davidica. Twelve Sermons on the Life and Character of David.* 8vo. Londen, 1827. 1/6. Toespraken van het soort dat gewoonlijk bij intekening wordt uitgegeven; nogal pretentieus, maar er zit niets in. Het intekenen op het drukken van preken is een gebruik dat door vriendelijkheid wordt ingegeven, maar zelden door verstand wordt geleid.

293. VINCE (CHARLES, baptistenpredikant te Birmingham. Overleden 1875). *Lights and Shadows in the Life of King David.* Cr. 8vo. 5/- Londen, Elliot Stock. 1871. Preken van de hoogste orde over een paar gebeurtenissen uit Davids leven. Het zijn modellen van zuivere, ingetogen maar krachtige prediking.

1 en 2 Koningen

294. GENESTE (MAXIMILIAN, M.A.) *The Parallel Histories of Judah and Israel.* 2 dln., Roy. 8vo. £1 11s. 6d. Londen, S. Bagster & Sons. 1843. S. 6/- tot 8/- De verklarende aantekeningen zijn voor het grootste deel van andere schrijvers. Het werk heeft een heel edel voorkomen en kan nuttig zijn om de gang van de bijbelse geschiedenis te laten zien; maar Barths *Bible Manual* (nr. 3) zou aan elk doel voldoen.

295. JUKES (ANDREW). *The Mystery of the Kingdom, traced through the Books of Kings.* Deel I. 1/6. Londen, Longmans. 1858. Deze schrijver is mystieker dan wij zouden wensen, maar schrijft nooit zonder leerzaam te zijn.

296. KEIL (K. F.) en BERTHEAU (E.) *Commentary on the Books of Kings.* Door K. F. Keil. Vertaald door James Murphy, LL.D. Aangevuld met *a Commentary on the Books of Chronicles.* Door Ernst Bertheau, hoogleraar te Göttingen. Vertaald door James Martin, B.A. 2 dln. 10/6 elk. Edinb., T. & T. Clark. 1857. S. 10/- Gekenmerkt door zorgvuldig onderzoek naar de betekenis van de tekst. Dit is een uiterst belangrijke hulp voor de uitlegger. De student zal er echter niet veel aan overdenkingen en leerstellingen in vinden.

297. KEIL en DELITZSCH. *The Books of the Kings.* Door C. F. Keil. Vertaald door James Martin, B.A. 1 dl. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1865. Dit schijnt een andere vorm te zijn van het hierboven genoemde werk. In elk geval is het niet nodig beide aan te schaffen. Dit is het betere.

298. KITTO. *Daily Bible Illustrations*, "Solomon and the Kings." (Zie nr. 41.) Boordevol diep boeiende stof.

299. LANGE'S COMMENTARIES. Bezorgd door dr. Schaff. *Kings.* Door dr. Bähr. 1 dl., Imp. 8vo. 21/-, of voor intekenaren 15/- Edinb., T. & T. Clark. 1872. Het moet veel moeite hebben gekost het homiletische deel van dit boekdeel zo goed te maken als het is. Het is een schatkamer voor de prediker, en des te kostbaarder omdat wij over de boeken Koningen vrijwel niets hebben. (Zie nr. 42.)

De tempel van Salomo

300. BUNYAN (JOHN). *Solomon's Temple Spiritualized.* Londen, 1688. [In Bunyans *Works*, uitgave van Offor, III, 460.] Een wonderbaarlijke vertoning van allegoriserend genie: vol evangeliewaarheid. Bunyan hamert op elk type door, maar niemand mag het ketellapperij noemen.

301. EDERSHEIM (A., D.D.) *The Temple: its Ministry and Services.* Imp. 16mo. 5/- Relig. Tract. Soc. 1874. Dit zal de student alles geven wat hij over dit onderwerp nodig heeft.

302. LEE (SAMUEL, M.A. 1625 — 1691.) *Orbis miraculum; or, the Temple of Solomon pourtrayed by Scripture light.* [Anoniem.] Folio. 1659. 12/- tot 14/- Zoals uit de datum valt af te leiden, is dit werk uiteraard van de oude soort, maar het is diepgeleerd en gaat in op bouwkundige en rituele bijzonderheden, die het geestelijk uitlegt met veel zoetheid en suggestieve kracht.

Elia, Elisa enz.

303. ANDERSON (JAMES, S. M., M.A.) *Discourses on Elijah, etc.* 8vo. Londen, 1835. 2/- Gewone preken van een "hofkapelaan in gewone dienst van de Koningin". Retorisch en hoogdravend, maar niet uitleggend.

304. BAYNE (PETER). *The Days of Jezebel. An Historical Drama.* 12mo. 6/- Londen, Strachan & Co. 1872. Een fraai dichterlijk drama, het waard door predikers te worden aangehaald; maar nauwelijks in de lijn van de werken die deze Catalogus op het oog heeft.

305. EDERSHEIM (ALFRED, D.D.) *Elisha the Prophet, a Type of Christ.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, W. Hunt & Co. 1873. Deze schrijver is altijd boeiend; hij toont een grondige bekendheid met Joodse gebruiken en weet zijn kennis te benutten.

306. HOWAT (H. T.) *Elijah, the Desert Prophet.* Cr. 8vo. 5/- Edinb., Johnstone & Hunter. 1868. Bijzonder schilderachtig en dichterlijk. Een werk om met genoegen te lezen.

307. KRUMMACHER (F. W., D.D.) *Elijah the Tishbite.* Vertaald uit het Duits. [Talrijke uitgaven; onlangs is er een verschenen bij de Religious Tract Society. Cr. 8vo. 3/-] S. 1/6. Te bekend en te goed aangeschreven om enige aanbeveling van ons nodig te hebben.

308. MACDUFF (J. R., D.D.) *The Prophet of Fire.* Post 8vo. 6/6. Londen, James Nisbet & Co. 1863. Dr. Macduff schrijft populair, maar is allerminst zwak of oppervlakkig. Voor de jonge predikant is hij des te nuttiger, omdat hij het vraagstuk heeft opgelost hoe men gezonde gedachten begrijpelijk maakt voor de menigte.

309. M[ACINTOSH] (C. H.) *Reflections on the Life and Times of Elijah.* Door C. H. M. 1/- Londen, G. Morrish. Sterk plymouthistisch. Een klein werkje.

310. BLUNT (HENRY, M.A.) *Lectures upon the History of Elisha.* 12mo. 5/6. Londen, Hatchards. 1839. S. 2/- Wij vinden Blunt over Elisa beter dan over enig ander deel van de Schrift. Hij zegt dat hij het niet zou hebben aangedurfd als hij had geweten dat Krummacher erover had geschreven. Een wijze opmerking. Wat zal hij doen die na een koning komt, of na een Krummacher?

311. DOTHIE (W. P., M.A.) *The History of the Prophet Elisha.* Cr. 8vo. 2/6. Londen, Hodder & Stoughton. 1872. Schetsmatig. Niet erg diep, maar boeiend.

312. GLYN (GEORGE L., Bart.) *Life of Elisha, in eleven plain discourses.* 8vo. Londen, Wertheim & Macintosh. 1857. S. 1/- Evangelisch en eenvoudig. Predikers hebben het niet nodig.

313. KRUMMACHER (F. W., D.D.) *Elisha.* Vertaald uit het Duits. Londen, Nisbet & Co. 1838. S. 1/6. Hiervan kunnen wij zeggen wat wij hebben gezegd over de *Elijah* van dezelfde schrijver: het heeft onze aanbeveling niet nodig.

314. BULLOCK (CHARLES). *The Syrian Leper.* Fcap. 8vo. 2/6. Londen, Wertheim & Macintosh. 1862. S. 1/3. Doeltreffend van stijl en vurig evangelisch. Deze hoofdstukken zijn goede voorbeelden van populaire uitleg.

315. MACDUFF (J. R., D.D.) *The Healing Waters*; *or, The Story of Naaman. An Old Testament Chapter on Providence and Grace.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Nisbet. 1873. In Dr. Macduffs beste trant: het verhaal van Naäman wordt bewonderenswaardig behandeld en laat met veel frisheid het evangelie zien.

316. ROGERS (DANIEL, B.D. Puritein. 1573 — 1652). *Naaman the Syrian, his disease and cure; discovering lively to the reader the spiritual leprosie of sinne and selfe-love; together with the remedies, viz., selfe-denial and faith.* Folio. Londen, 1642. 7/- tot 10/- Een enorm boekdeel van 898 folio-bladzijden, bijna groot genoeg om een van Naämans muildieren te beladen. Het is een werk dat het onderwerp uitput en het aanwendt tot ernstig evangelisch gebruik.

317. WOODWARD (HENRY, A.M.) *The Shunamite.* 8vo. 10/6. Londen en Cambr., Macmillan & Co. 1863. S. 3/- Wij herinneren ons nauwelijks een flagranter geval van hoogdravende woordenpraal. Zo beschrijft de schrijver een kip die eendenkuikens heeft uitgebroed: “Die zwaar beproefde hen, wier harde lot het is geweest een broed van vreemdelingen uit te broeden en groot te brengen, en die eruitziet alsof de zwaarmoedigheid haar voor zich had opgeëist, wanneer haar kroost, met eenparige instemming, zich naar een verlokkende waterplas haast en haar gevoelens schendt en haar instincten schokt door zich op dat vijandige element te werpen.”

1 en 2 Kronieken

318. BERTHEAU (E.) Zie Keil en Bertheau, nr. 296.

319. KEIL (K. F.) *The Book of the Chronicles.* Vertaald uit het Duits door Andrew Harper, B.D. 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1872. Zonder de geestelijke les of de zedenles van de geschiedenis aan te wijzen legt Keil eenvoudig de feiten uit, en daarmee helpt hij de lezer ze zich levendig voor te stellen. Wij bekennen dat wij graag iets meer zouden willen.

Ezra, Nehemia en Esther

320. KEIL (K. F.) *Commentary on Ezra, Nehemiah, and Esther.* Vertaald door Sophia Taylor. 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1873. Juist het soort boek waarin Keils wijze van uitleggen het best tot haar recht komt. Hij geeft veel noodzakelijke informatie en vult zo meer leerstellige werken aan. Wij kunnen Keil niet met genoegen lezen, want wij verlangen geestelijk voedsel, en toch is het hoogst wenselijk te weten wat de tekst werkelijk betekent.

321. PILKINGTON (JAMES, B.D., bisschop van Durham. 1520 — 1575). A *Godlie Exposition upon certeine chapters of Nehemiah.* 1585. Herdrukt in de uitgave van de Parker Society van Pilkingtons *Works.* 8vo. Cambr., 1842. Heel ouderwets en eigenaardig, enigszins in de trant van Latimer en misschien een tikje grover. Pilkingtons rechttoe rechtaan aanvallen op de ondeugden en dwaasheden van zijn tijd zijn mooie voorbeelden van persoonlijke, getrouwe prediking; ze beschrijven de toen heersende zeden echter zo nauwkeurig dat ze nu minder bruikbaar zijn. De stijl is gedrongen en op sommige plaatsen zelfs potsierlijk, maar Pilkington is een groot oud schrijver. Hij heeft maar over vijf hoofdstukken geschreven.

322. RANDALL (J. MONTAGUE, A.K.C.) *Nehemiah, the Tirshatha: his Life and Lessons.* Post 8vo. 3/6. Londen, Nisbet. 1874. De kern van dertien zondagavondtoespraken voor een dorpsgemeente, "de volgende maandag gedicteerd door de schrijver, die bijna blind is." Deze

vertrouwelijke en bijna keuvelende toespraken zijn vol evangelisch onderricht, en terwijl ze een redelijk beeld geven van Nehemia en zijn tijd, zijn ze ook opgefleurd met anekdoten en buitengewoon boeiend gemaakt. Studenten zullen uit deze preken niet veel leren, maar ze kunnen zien hoe eenvoudige dorpsprediking moet gebeuren.

323. SCENES FROM THE LIFE OF NEHEMIAH; *or, Chapters for Christian Workers.* [Anoniem.] Fcap. 8vo. 1/- Londen, 66, Paternoster Row, E.C. De hoofdpunten van deze hoofdstukken zouden uitstekend kunnen dienen als grondtonen voor een reeks preken.

324. STOWELL (HUGH, M.A.) *A Model for Men of Business; or, Lectures on the Character of Nehemiah.* 8vo. Londen, Hatchards. 1855. S. 3/- De schrijver probeert geen volledige uitleg te geven, maar wil een eenvoudig, praktisch handboek bieden voor zakenlieden en anderen met weinig tijd. Hij geeft veertien goede, verstandige lezingen over het boek.

325. WOODWARD (HENRY, M.A.) *Thoughts on the Character and History of Nehemiah.* 12mo. Londen, 1849. Woorden, en niets dan woorden.

Esther

326. COOPER (THOMAS). *The Churches Deliverance; containing Meditations and short Notes upon the Booke of Hester.* 4to. Londen, 1609. 5/- tot 7/- Wij hebben dit werk niet kunnen vinden.

327. DAVIDSON (ALEXANDER D., D.D.) *Lectures on Esther.* Cr. 8vo. 5/6. Edinb., T. & T. Clark. 1859. Behulpzame lezingen. Het boek Esther wordt hier gebruikt voor onderricht in leer en praktijk. Het werk is niet zozeer voor de studeerkamer als voor het gezin.

328. HUGHES (JOHN). *Esther and her People. Ten Sermons.* 18mo. 1842. S. 1/3. Goede evangelische toespraken, maar niets bijzonders.

329. LAWSON (GEORGE, D.D.) *Discourses on Esther.* 12mo. Edinb., 1804. S. 3/6. Bedoeld voor de gewone lezer. De toespraken zijn even geestelijk en ongekunsteld als hun uitstekende schrijver. Dr. John

Brown zegt, bij het aanbevelen van alle boeken van Lawson, dat "hij onderwerpen die schijnbaar onvruchtbaar waren vol onderricht heeft gemaakt."

330. McCRIE (THOMAS). *Lectures on Esther.* 12mo. 1838. S. 1/6. Dr. Davidson zegt van dr. McCrie: "Er is een oude fabel over een koning die de gave had alles wat hij aanraakte in goud te veranderen; en deze vooraanstaande godgeleerde en geschiedschrijver bezat in opmerkelijke mate de gave om elk onderwerp dat hij behandelde zo kostbaar te maken dat hij er minstens iedereen van afhield te proberen hem op zijn spoor te volgen. In zijn lezingen over het boek Esther heeft hij zeker weinig te zeggen overgelaten aan wie na hem mogen komen."

331. MORGAN (R. C.) *The Book of Esther typical of the Kingdom.* Sm. 8vo. 1855. S. 1/6. Een allegorische uitleg, die begint met deze woorden: "Het ware toneel van dit prachtige boek opent zich in de hemel." Staat de hemel dan onder het gezag van Ahasveros? Wie is dan Vasthi?

De dichterlijke boeken

332. DURELL (D., D.D.) *Critical Remarks on the Books of Job, Prov., Psalms, Eccles., and Canticles.* 4to. Oxf., 1772. 4/- tot 6/- Een criticus die voortdurend de tekst verbetert, die volhoudt dat Job van recente oorsprong is, het Hooglied voor een liefdeslied houdt en de vloekpsalmen beschouwt als uitbarstingen van hartstocht, is niet iemand die onze lezers hoeven te raadplegen.

333. HOLDEN (LAWRENCE). *Paraphrase on the Books of Job, Psalms, Proverbs, and Ecclesiastes, with Notes.* 4 dln., 8vo. 1763. 5/- Een gruwelijk voorbeeld van bombastische breedsprakigheid. Job 2:2 wordt als volgt uitgebreid: "De grote Heere en Hoeder van hemel en aarde merkte op het moment dat Satan verscheen hem op en vroeg hem aldus: 'uit welke hoek komt u, of in welk district en met welk doel hebt u onlangs uw verdraaide, sluwe, boosaardige vermogens en listen besteed?' Waarop de verwoester antwoordt: 'mijn laatste standplaats, of

liever, mijn onvaste, zwervende beweging, is op aarde geweest; verscheidene streken daarvan heb ik een kort bezoek gebracht, nu eens bij de bewoners van een gewest of luchtstreek, dan weer bij die van een andere.'" Parafrasen betekenen over het algemeen de tekst opgevuld met overbodige woorden, en dit is daar een nadrukkelijk voorbeeld van.

334. KITTO. *Daily Bible Illustrations*, "Job and the Poetical Books." (Zie nr. 41.) Het waard aandachtig te worden gelezen.

335. LEIGH (EDWARD). Zie onder "De hele Bijbel", nr. 44.

336. WILCOCKS (THOMAS, A.M. Puritein. 1549 — 1608). *The Works of that Reverend and Learned Divine, Mr. Thomas Wilcocks, Minister of God's Word: containing an Exposition upon the whole booke of David's Psalmes, Solomon's Proverbs, the Canticles, and part of the eighth chapter of St. Paul's Epistle to the Romans.* Folio. Londen, 1589, 1620 en 1624. 9/- tot 12/- Heel oud. De aantekeningen zijn kort, maar geven veel wenken voor preken.

Job

337. ABBOT (GEORGE. Overleden 1648). *The whole Book of Job Paraphrased, or made Easie for any to Understand.* 4to. Londen, 1640. 3/6. Dit is niet van aartsbisschop Abbot, en het werk is ook niets waard. Deze Abbot was lid van het Parlement, en zijn parafrase is beter dan wij van een parlementslid hadden verwacht; maar toch is het een zwaar op de hand liggend werk.

338. AMERICAN BIBLE UNION. *The Book of Job. A Translation from the Original Hebrew; on the Basis of the Common and Earlier English Versions.* Door Thomas J. Conant, D.D., hoogleraar in de heilige letterkunde aan het Rochester Theological Seminary. 4to. New York, 1867. Londen, Trubner. S. 3/6. Een uitstekende vertaling. Het ontwerp liet niet meer dan magere aantekeningen toe, maar die aantekeningen zijn goed.

339. BARNES (ALBERT. 1798 — 1870). *Notes on Job.* Uitgave van Routledge, bezorgd door dr. Cumming. 2 dln., 8vo. 5/- Uitgave van Blackie. 2 dln., post 8vo. 7/- Buitengewoon goed. Een van de beste van de over het algemeen waardevolle voortbrengselen van deze schrijver. De student moet dit werk meteen aanschaffen, want het is absoluut noodzakelijk voor zijn bibliotheek.

340. BELLAMY (D.) *Paraphrase, with observations.* 4to. Londen, 1748. 4/- Een verzameling aantekeningen van andere schrijvers. Oorspronkelijke werken zijn veel beter.

341. BEZA (THEODORUS. 1519 — 1605.) *Job expounded.* 8vo. 1590. 7/- Beza was de grote vriend en medehelper van Calvijn. Als commentator miste hij Calvijns diepe inzicht en omvattende greep, maar als kritisch geleerde zou hij, naar men zegt, zijn gelijke zijn geweest, zo niet zijn meerdere. Dit werk over Job is zeldzaam.

342. BLACKMORE (SIR R.) *Paraphrase on the Book of Job, the Songs of Moses, Deborah, and David, four select Psalms, some Chapters of Isaiah, and the 3rd Chapter of Habakkuk.* Folio. 1700. 3/- Hoogdravende poëzie. Pope spreekt over de kracht van Blackmores versmaat "om de ziel in slaap te sussen". De waardige ridder is niet de slechtste van de dichterlijke uitleggers, maar slecht genoeg is hij. Ellendige parafraseerders bent u allen, broeders in rinkelend rijm en twijfelachtige maat.

343. CALVIJN (JOHANNES). *Sermons on the Booke of Job.* Vertaald uit het Frans door A. Golding. Folio. Londen, 1584. Niet hetzelfde als het commentaar, maar even rijk.

344. CAREY (CATERET PRIAULX, M.A.) *Book of Job translated, explained by Notes, and illustrated by extracts from works on Antiquities, Science, etc.* Roy. 8vo. 1858. 5/- tot 7/6. Zuiver kritisch en exegetisch. De schrijver heeft alle moeilijkheden manmoedig aangepakt en een massa kostbaar materiaal opgeslagen om een boek te verlichten dat door zijn ouderdom donker is.

345. CARYL (JOSEPH. 1602 — 1673). *Exposition, with Practical Observations.* 12 dln., 4to. 1648 — 1666. 55/- Ook in 2 dln., folio, 1676. 50/- Caryl moet de verdraagzaamheid van Job hebben geërfd om zijn geweldige taak te voltooien. Het zou een vergissing zijn te denken dat hij ook maar enigszins wijdlopig of omslachtig is; hij is alleen vol. In de loop van zijn uitleg heeft hij een groot deel van de hele Bijbel met grote helderheid en kracht toegelicht. Hij is diep devotioneel en geestelijk. Hij geeft ons veel, maar niets te veel. Zijn werk kan nauwelijks worden vervangen of overtroffen.

346. Idem. *An Abridgment of Caryl's Exposition.* 8vo. Edinb., 1836. 1/6. Wij geloven niet in verkortingen van een boek dat van begin tot eind goed is. Denk eens aan twaalf grote delen samengeperst tot één klein deel! Een os in een zalfpotje is er niets bij.

347. CHAPPELOW (LEONARD, B.D.) *A Commentary, in which is inserted the Hebrew Text and English Translation.* 2 dln., 4to. 6/- Camb., 1752. Chappelow is groot in Arabische etymologieën, maar hij is verschrikkelijk breedsprakig en zegt in feite niets van enig belang. Chappelow en verscheidene andere schrijvers volgen Schultens in de overtuiging dat het Hebreeuws alleen kan worden gelezen in het licht van het Arabisch. Zij stellen zich zelfs voor dat het boek Job oorspronkelijk door Job zelf in het Arabisch werd samengesteld en daarna door iemand anders in het Hebreeuws vertaald. Dit opende een prachtig veld om hun geleerdheid ten toon te spreiden.

348. COLEMAN (J. NOBLE). *The Book of Job; from the Hebrew. With Notes.* 4to. 7/6. Londen, Nisbet & Co. 1869. S. 4/- Wij waarderen dit niet zo hoog als de *Psalms* van dezelfde schrijver, maar op zijn eigen manier is het bruikbaar.

349. CONANT (T. J.) Zie American Bible Union. (Nr. 338.)

350. DAVIDSON (A. B., M.A., docent Hebreeuws, New College, Edinburgh). *A Commentary Grammatical and Exegetical; with a Translation.* Dl. I. 8vo. 7/6. Londen, Williams & Norgate. 1862. Streng grammaticale behandeling van de Schrift is altijd lofwaardig, en in dit

geval worden de resultaten door gevorderde geleerden hoog gewaardeerd.

351. DELITZSCH (FRANZ). *Biblical Commentary on Job.* 2 dln., 8vo. 21/- Edinb., T. & T. Clark. 1866. S. 12/- "Zonder twijfel het waardevolste werk over dit onuitputtelijk boeiende Schriftgedeelte dat ons uit Duitsland heeft bereikt." — *Nonconformist.*

352. DURHAM (JAMES. 1622 — 1658). *Exposition of Job*, 12mo. 1659. Ook Glasgow, 1759. Zeg 4/- Dit is een klein boek, en wij hebben het niet kunnen bemachtigen. Orme vermeldt het alleen op gezag van Watts' *Bibliotheca.* Het is zeker goed, want Durham is altijd bewonderenswaardig.

353. EVANS (ALFRED BOWEN). *Lectures on the Book of Job.* 8vo. Londen, Bosworth & Harrison. 1856. S. 2/- Toespraken over veertien afzonderlijke verzen uit verschillende delen van de geschiedenis van de geduldige aartsvader. Ze wijken sterk af van de gebruikelijke prediking in de Kerk van Engeland en zijn vol gedachten en oorspronkelijkheid. Ze zouden beter zijn geweest met een beetje evangelie, want ook al wijst zijn tekst die kant niet op, wij verwachten van een christelijk predikant dat hij iets over zijn Meester te zeggen heeft.

354. FENTON (THOMAS, M.A.) *Annotations on Job and the Psalms, collected from several Commentators, and methodized and improved.* 8vo. Londen, 1732. 3/- Alles wat hier te vinden is, is aan anderen ontleend, maar goed gekozen.

355. FRY (JOHN). *New Translation and Exposition, with Notes.* 8vo. Londen, 1827. 4/6. Geschreven in een vrome, onderzoekende geest, met passend ontzag voor geleerde schrijvers, maar zonder hun fantasieën slaafs te volgen. Frys werk heeft enigszins hetzelfde karakter als dat van Good (nr. 358). Wij waarderen deze uitleg hoog om haarzelf, en ook om de evangelische toon die er doorheen loopt.

356. GARDEN (CHARLES, D.D.) *An Improved Metrical Version, with preliminary dissertation and notes.* 8vo. Oxf., 1796. 3/- Deze schrijver heeft geen commentaar geprobeerd, maar hij heeft een groot aantal

schrijvers geraadpleegd en daaruit een groot aantal aantekeningen verzameld. Zijn werk is van heel bescheiden waarde.

357. GARNETT (JOHN, bisschop van Clogher). A *Dissertation on the Book of Job, etc.* 4to. Londen, 1749. 2/6. Rommel. Deze bisschop schrijft het auteurschap van Job toe aan Ezechiël!

358. GOOD (JOHN MASON, M.D., F.R.S. 1764 — 1827). *The Book of Job literally translated. With Notes, etc.* 8vo. Londen, 1812. 5/- Een bijzonder waardevolle bijdrage aan de heilige letterkunde. Dr. Goods geleerdheid was echter uitgebreider dan nauwkeurig, en het zou gevaarlijk zijn zijn vertalingen zonder toetsing over te nemen.

359. GREGORIUS DE GROTE. *On the Book of Job.* [De *Magna Moralia.*] Vertaald, met aantekeningen en registers. *Library of the Fathers.* 4 dln. £2 15s., of voor intekenaren £2 2s. Londen, James Parker & Co. De Vaders staan uiteraard boven kritiek en bevatten hier en daar onschatbare parels; maar ze vergeestelijken in zo'n tempo, en uiten ook zoveel onbenulligheden en gemeenplaatsen, dat ze, als ze moderne schrijvers waren, niet zo hoog zouden worden geacht als nu. Ouderdom verleent betovering.

360. HEATH (THOMAS). *Essay toward a New English Version of the Book of Job. With a Commentary.* 4to. Londen, 1756. 2/6.

Al wat goed is in dit boek wordt ontsierd door zijn volstrekt onhoudbare gissingen. Het behandelt Job met weinig eerbied. Belast uw boekenplanken er niet mee.

361. HODGES (WALTER, D.D.) *Elihu: an Enquiry into the Scope and Design of the Book of Job.* 4to. Londen, 1750. 12mo., derde druk, 1756. 2/- Gebaseerd op de ongerijmde veronderstelling dat Elihu de Zoon van God Zelf was en Job een type van de Heiland. Het boek van de arme Job is onderwerp geweest van even zoveel beproevingen als zijn held, en Hodges heeft het de genadeslag gegeven. Verder kan het dromen niet gaan. Hodge, de methodist van het dorp, zou nooit zo hebben kunnen razen als dr. Hodge, proost van Oriel College te Oxford.

362. HENGSTENBERG (E. W.) Zie onder Prediker.

363. HULBERT (CHARLES AUGUSTUS, M.A., vast hulpprediker te Harthwaite, Yorks.) *The Gospel Revealed to Job. Thirty Lectures, with Notes.* 8vo. Londen, Longmans. 1853. S. 3/6. Een ongewoon goed boek; buitengewoon uitgebreid en op vele manieren behulpzaam. De schrijver beoogde nuttig te zijn en is daar wonderlijk in geslaagd. Wij verbazen ons erover dat zijn werk niet beter bekend is.

364. HUTCHESON (GEORGE). *An Exposition upon Job, being the sum of 316 Lectures.* Folio. 12/- tot 14/- Londen, 1669. Wanneer de student een commentaar van Hutcheson ziet, moet hij het kopen. Wij kennen namelijk geen schrijver die de dienaar van het Woord grondiger helpt. Hij distilleert de tekst en geeft zijn lezers de kwintessens, kant-en-klaar voor gebruik.

365. HUTCHINSON (R. E., M.D., M.R.C.S.E., chirurg, majoor in het Bengaalse leger). *Thoughts on the Book of Job.* Londen, S. Bagster & Sons. [In druk. 1875.]

366. KITTO (JOHN, D.D.) "Job and the Poetical Books." In *Daily Bible Illustrations.* (Zie nr. 41.) Buitengewoon leerzaam. Allerbekoorlijkste lectuur.

367. LANGE'S COMMENTARY. *The Book of Job.* A Commentary by Otto Zöckler, D.D., hoogleraar theologie te Greifswald. Vertaald uit het Duits, met aanvullingen van prof. L. J. Evans, D.D., Lane Theological Seminary, Cincinnati, Ohio. Imp. 8vo. 21/-, of voor intekenaars 15/- Edinb., T. & T. Clark. 1874. Bevat een grote verzameling bruikbaar materiaal en moet, als het binnen het bereik van een predikant ligt, een basisboek in zijn bibliotheek zijn. Wij onderschrijven lang niet alles wat Zöckler zegt, maar het boekdeel is belangrijk.

368. LEE (SAMUEL, D.D. 1783 — 1852). *The Book of Job translated; with Introduction and Commentary.* 8vo. Londen, 1837. 7/6. Barnes zegt: "Dit werk is niet wat men op grond van de geleerdheid en faam van prof. Lee had kunnen verwachten. Het wemelt van Arabische geleerdheid, die met pronkerige overdaad door het hele boek is uitge-

strooid, maar die vaak weinig bijdraagt tot opheldering van de tekst. Het is bestemd voor de kritische geleerde eerder dan voor de gewone lezer."

369. NOYES (G. R., D.D.) A *New Translation, with Notes.* 12mo. Boston, U.S. [z.j.] S. 3/- Men heeft ons meegedeeld dat dr. Noyes tot de Unitariërs behoort, maar wij ontdekken in dit boek geen spoor van arianistische of sociniaanse opvattingen. Wij zijn het niet met alles eens wat hij zegt, maar hij komt ons voor als een eerlijk, bekwaam en nauwkeurig vertaler en uitlegger, die het verdient in de voorste rij te staan.

370. PETERS (CHARLES, A.M. Overleden 1777). A *Critical Dissertation on the Book of Job. Wherein the Account given in that book by the author of The Divine Legation Of Moses Demonstrated, &c., is particularly considered; and a Future State shewn to have been the Popular Belief of the Ancient Hebrews.* 4to. Londen, 1751. 2/6. Van polemische aard; vooral geschreven tegen Warburton en Le Clerc. Omdat die schrijvers nu bijna vergeten zijn, hebben de antwoorden aan hen hun belangstelling verloren. Peters was een uitermate geleerd man en bedreven in het redetwisten, maar zijn werk is voor homiletisch gebruik van heel geringe waarde.

371. QUARLES (FRANCIS). *Job Militant, with Meditations, Divine and Moral.* 4to. 1624. 5/- Een gedicht in Quarles' gebruikelijke gezwollen, maar toch leerzame trant.

372. ROBINSON (T., D.D.) A *Homiletic Commentary on Job.* [In bewerking, 1875. Deel IV van het *Preacher's Commentary*, 1/-] Londen, Dickinson. Wij hopen dat dit predikers van dienst zal zijn, maar wij hebben er nog te weinig van voor ons om het te beoordelen.

373. SCOTT (THOMAS). *The Book of Job in English Verse, with Remarks.* 4to. Londen, 1771. Herdrukt, 8vo., 1733. S. 2/3. Hier hebben wij Job op rijm —

> *Er woonde een Arabier van grote faam*
> *in Idumeaas Uz; en Job was zijn naam.*

> *Onberispelijk van zeden, oprecht van ziel,*
> *het kwaad zijn haat, en God alleen zijn vrees.*

Dit kan er nauwelijks mee door. Om Job in dichtmaat te vertalen had men een Pope of een Dryden nodig, en Thomas Scott was geen van beiden. Hij heeft echter zijn best gedaan, en de besten hadden niet meer kunnen doen. Dit is niet Thomas Scott, de grote uitlegger, maar een predikant van de dissenters te Ipswich.

374. SENAULT (J. F.) A *Paraphrase.* 4to. Londen, 1648. 3/6. Senault was een beroemd prediker van het Oratorium te Parijs, die naar de aard van zijn werken bijna een protestant lijkt te zijn geweest. Zijn geschriften werden in hun tijd hoog geschat en in het Engels vertaald.

375. SMITH (ELIZABETH). *The Book of Job translated from the Hebrew, with Annotations.* 8vo. Londen, 1810. 1/6. "Een goede Engelse vertaling van Job, voortgebracht voornamelijk met behulp van Parkhursts Lexicon." — Orme.

376. STATHER (LUITENANT-KOLONEL W. C.) *The Book of Job, in English Verse; with Notes.* 12mo. Londen, E. Marlborough & Co. 1859. S. 1/- Wij houden niet van Job op rijm. Wij kennen geen berijmde vertaling van enig deel van de Schrift, behalve de Psalmen, die een succes genoemd kan worden. Deze is dat zeker niet. De aantekeningen van de schrijver verdienen overweging.

377. STOCK (JOSEPH, D.D. bisschop van Killala). *The Book of Job, Metrically arranged, and newly translated, with Notes.* 4to. 1805. 4/- Het werk van zes weken! Magee zegt terecht dat het vol staat van "overhaastingen, vergissingen en verminkingen." En dit was een bisschop en een doctor in de godgeleerdheid! Er is een groot man voor nodig om een zo grote dwaasheid te begaan. Een metrische vertaling van Job met aantekeningen in zes weken! In die tijd komen sleedoorns tot volle bloei. Misschien heeft dat feit op onze schrijver ingewerkt. Laat deze blunderende haast een waarschuwing zijn voor jonge godgeleerden.

378. UMBREIT (FRIEDRICH W. K., hoogleraar theologie te Heidelberg. 1795 — 1860). *A New Version of the Book of Job; with Notes.* Vertaald door de eerwaarde John Hamilton Gray, M.A. 2 dln., 12mo. 8/- Edinb., T. & T. Clark. Filologisch nuttig; maar Barnes levert in die richting veel meer, en bovendien geestelijke uitleg.

379. VAN HAGEN (MRS. HENRY). *Evenings in the Land of Uz; a Comment on Job.* Tweede druk. 12mo. 1843. 1/6. Isaac Taylor beveelt dit boek aan als een boek dat "elk voornemen tot kritische uitleg afwijst en er slechts naar streeft, onder leiding van christelijk gevoel en christelijke ervaring, de geestelijke bedoeling van dit rijke gedeelte van de Heilige Schrift te volgen en te ontvouwen." Zo'n inleiding moet de verkoop hebben bevorderd en het werk snel tot de tweede druk hebben gebracht.

380. WAGNER (GEORGE). *Sermons on the Book of Job.* Cr. 8vo. Londen, Nisbet & Co. 1863. S. 3/- Wagners preken zijn eenvoudig en duidelijk, vroom en leerzaam. Wij vinden hier niets bijzonder nieuws, maar alles is gezond en goed.

381. WEMYSS (THOMAS). *Job and his Times. New Version, with Notes.* 8vo. Londen, 1839. 2/6. Barnes zegt: "Dit is bedoeld als een populair werk. Het is niet zozeer een commentaar als wel een verzameling fragmenten en korte opstellen over uiteenlopende onderwerpen waarnaar het boek Job verwijst. Het is vooral waardevol vanwege zijn toelichting op de godsdienst uit de tijd van Job, de kunsten en wetenschappen, de zeden en gebruiken, enzovoort." Het mist een heldere indeling en geeft betrekkelijk weinig opheldering over de moeilijkheden van de tekst.

Psalmen

382. ABBOT (GEORGE). *Brief Notes. Being a pithie and clear opening of the Scope and Meaning of the Text, to the capacitie of the Weakest.* 4to. Londen, 1651. 5/- Een ervaringsgerichte uitleg door een lid van het Parlement onder het Gemenebest. Hoewel niet van de eerste rang,

zijn veel van zijn opmerkingen goed. Abbot was een neef van de aartsbisschop met dezelfde naam.

383. ALEXANDER (JOSEPH ADDISON, D.D., hoogleraar theologie te Princeton, U.S.) *The Psalms Translated and Explained.* 8vo. 8/6. Edinb., Andrew Elliot. 1864. S. 5/6. Neemt een eerste plaats in onder de uitleggingen. Het is een heldere en oordeelkundige verklaring van de tekst en kan niet gemist worden.

384. ALEXANDER (WILLIAM HENRY). *The Book of Praises. The Psalms, with Notes.* Sm. 8vo. Londen, Jackson, Walford & Hodder. 1867. S. 2/6. De aantekeningen zijn meestal van andere schrijvers en met oordeel gekozen. Hun verzamelaar heeft ze blijkbaar niet bestemd voor gebruik buiten zijn eigen familiekring, en zijn vrienden hebben ze na zijn dood uitgegeven. Wij betwijfelen de wijsheid van die uitgave.

385. AUGUSTINUS. *Expositions.* Vertaald, met aantekeningen. 6 dln., 8vo. Oxf., 1847. [In *The Library of the Fathers*, uitgegeven door de heren J. Parker & Co., Oxf. en Londen.] £3 15s., of voor intekenaars £2 16s. 6d. Als kerkvader staat hij boven de gewone kritiek, anders zouden wij durven zeggen dat hij te vaak mystiek is en duidelijke teksten verwart. Geen theologische bibliotheek is compleet zonder dit werk, want er staan grootse gedachten in als reusachtige klompen Australisch goud.

386. BAKER (RICHARD, D.D.) *The Psalms Evangelized.* 8vo. 1811. 2/6. Heel vroom; maar mocht het werk ooit uit de literatuur verdwijnen, dan zal zijn afwezigheid geen grote leemte achterlaten. Bisschop Horne en dr. Hawker samen dekken de ruimte ruimschoots.

387. BARNES (ALBERT). *Notes.* 3 dln., post 8vo. 13/6. Londen, Edinb. en Glasgow, Blackie & Sons. 1868. Door en door goed. Wij gebruiken deze aantekeningen voortdurend en worden telkens meer getroffen door hun waarde. Voor de gemiddelde prediker is dit waarschijnlijk het beste commentaar dat er bestaat.

388. BELLARMINUS (ROBERT, kardinaal. 1542 — 1621). A *Commentary*. Vertaald uit het Latijn door de eerwaarde John O'Sullivan, D.D. Sm. 4to. Londen, James Duffy. 1866. S. 4/- Paaps, maar verbazend goed voor een kardinaal. Hij is vaak even evangelisch als een hervormer. In dit commentaar volgt hij de tekst van de Vulgaat.

389. BELLET (J. G.) *Short Meditations on the Psalms, chiefly in their Prophetic character.* 2/- Londen, W. H. Broom. 1871. Louter fragmenten, in een stijl die ons niet bevalt en die eigen schijnt te zijn aan bepaalde broeders. Alleen de ingewijden kunnen begrijpen wat zulke schrijvers bedoelen.

390. BINNIE (WILLIAM, D.D.) *The Psalms: Their History, Teachings, and Use.* 8vo. 7/6. Londen, T. Nelson. 1870. Een hoogst waardevol werk. Het is geen uitleg, maar het kan er gemakkelijk als zodanig voor gebruikt worden, want het heeft een goede index op de behandelde teksten. Dr. Binnie bespreekt met grote vaardigheid en intense toewijding de verschillende heilige gedichten in het boek Psalmen en geeft de algemene gang en aard van elk ervan. Zijn werk is anders dan enig ander en voorziet in een grote behoefte.

391. BONAR (ANDREW A.) *Christ and his Church in the Book of Psalms.* Demy 8vo. 10/6. Londen, Nisbet. 1859. Van de hoogste verdienste. De schrijver forceert de tekst niet, maar geeft de ware betekenis ervan. Zijn opmerkingen zijn altijd gewichtig, geestelijk en suggestief; wij wensen alleen dat er meer van waren. Hij heeft de beknoptheid beoefend.

392. BOUCHIER (BARTON, A.M.) *Manna in the Heart; or, Daily Comments on the Psalms, for the Use of Families.* 2 dln., sm. 8vo. Londen, J. F. Shaw. 1856. S. 5/- Onder de beste boeken die ooit voor gezinslezing zijn geschreven. Evangelisch, stichtelijk en uitleggend. Predikers zullen hier goede gedachten vinden.

393. BURTON (JOHN). *The Book of Psalms in English Verse.* Cr. 8vo. 6/- Londen, John Shaw & Co. 1871. De Psalmen berijmd in nieuwtestamentische geest: in proza zijn ze beter.

394. BUSH (G.) A *Commentary on the Book of Psalms. With a new literal version.* 8vo. New York, 1838. Lijkt in Engeland niet herdrukt te zijn.

395. BYTHNER (VICTOR. Overleden 1670). *The Lyre of David; or, an Analysis of the Psalms, Critical and Practical; to which is added a Hebrew and Chaldee Grammar. To which are added by the Translator a Praxis of the first eight Psalms.* Vertaald door de eerwaarde Thomas Dee, A.B. 8vo. 1836. S. 7/6. Wij stemmen in met wat in het voorwoord van dit werk staat: "Bijna twee eeuwen zijn voorbijgegaan sinds Bythner, onzeker over de ontvangst ervan, zijn *Lyra* voor het eerst aan het openbare licht toevertrouwde. In die tijd is het niet gezonken, maar in waardering gestegen, want alle geleerden erkennen dat het het beste werk over de Psalmen in het Hebreeuws is. Het aantal Hebreeuwse stamwoorden is 1867; hiervan komen er 1184 in de Psalmen voor. Hieruit volgt dat een grondige kennis van de Psalmen bijna neerkomt op een grondige kennis van de taal, en dat Bythners *Lyra*, als het beste werk over de Psalmen, het beste werk over het Hebreeuws in het algemeen moet zijn." Onze lezers hebben nauwelijks nodig dat wij eraan toevoegen dat Bythners werk alleen nuttig is voor wie het Hebreeuws bestudeert.

396. CALVIJN (JOHANNES). *The Psalms of David and others, with Commentaries.* Vertaald door Arthur Golding. 2 dln., 4to. Londen, 1571.

397. Idem. A *Commentary on the Psalms.* Vertaald. 5 dln., 8vo. Oxf., 1840. S. 7/- Calvijn is een boom "*welks blad niet afvalt*"; alles wat hij geschreven heeft leeft voort en is nooit verouderd, omdat hij het Woord uitlegde zonder vooringenomenheid of partijdigheid.

398. CARTER (CHARLES. Zendeling op Ceylon). *The Psalms, newly translated from the Hebrew.* 12mo. 2/6. Londen, J. Snow. 1869. De verbeteringen zijn zorgvuldig aangebracht door de vertaler, die vele jaren bezig is geweest met de Singalese vertaling. Een behulpzaam boek.

399. CAYLEY (C. B., B.A.) *The Psalms in Metre.* [Met aantekeningen.] 12mo. 6/- Londen, Longmans. 1860. Wij hebben niet veel op met de berijming, die vaak wrang in het oor klinkt. Achterin staan enkele goede aantekeningen.

400. CHAMPNEY (H. N., ESQ.) *A Textual Commentary on the Psalms.* Sq. 16mo. 3/- Londen, S. Bagster & Sons. 1852. S. 1/- Louter een verzameling paralleltekste. Maak er zelf een.

401. CHANDLER (SAMUEL, D.D.) Zie nr. 283.

402. CLAY (WILLIAM KEATINGE, B.D.) *Expository Notes on the Prayer Book Version of the Psalms.* Sm. 8vo. Londen, John W. Parker. 1839. S. 2/6. In zijn soort aanbevelenswaardig, maar niet belangrijk. De meeste stof is elders te vinden.

403. COLEMAN (JOHN NOBLE, M.A.) *Psalterium Messianicum Davidis Regis et Prophetae. A Revision of the Authorized Version, with Notes, original and selected; vindicating the prophetic manifestations of Messiah in the Psalms, etc.* Imp. 8vo. 12/- Londen, Nisbet & Co. 1865. S. 5/- Nuttig vanwege zijn aanhalingen uit de kerkvaders en oude schrijvers. Het grote lettertype zwelt een kleine hoeveelheid stof op tot een onnodige omvang en brengt kopers zo in onnodige kosten.

404. CONANT (THOMAS J.) *The Psalms. The Common Version, revised for the American Bible Union.* 4to. 1871. Londen, Trübner & Co. S. 4/- Een betrouwbare vertaling met enkele aantekeningen.

405. CONGLETON (LORD). *The Psalms. A New Version, with Notes.* Dik 12mo. Londen, James E. Hawkins. 1875. De vertaling is voornamelijk die van Rogers (nr. 464), en de aantekeningen betrekken de Psalmen op historische en profetische onderwerpen. Wij zien in dit voortbrengsel helemaal geen nut.

406. COWLES (HENRY, D.D.) *The Psalms; with Notes.* 8vo. New York, 1872. Ongeveer 5/- waard. Het loont altijd de moeite om het te raadplegen, hoewel het niet veel nieuws, oorspronkelijks of diepzin-

nigs bevat. Het zou in Engeland herdrukt kunnen worden, met kans op een grote verkoop.

407. CRESSWELL (DANIEL, D.D., F.R.S.) *Psalms of David, according to the Book of Common Prayer; with Notes.* Sm. 8vo. Londen, Rivingtons. 1843. S. 2/- De verklarende aantekeningen zijn noch breedsprakig noch alledaags, maar tonen veel helder inzicht. Ze staan terecht in aanzien.

408. CRITICAL TRANSLATION (A) *of the Psalms, in Metre.* Cr. 8vo. 5/6. Londen, S. Bagster & Sons. De schrijver heeft hard gewerkt om de juiste betekenis van het Hebreeuws te vinden en die te berijmen. Het werk is heel zorgvuldig gedaan, maar weinig predikers kunnen hun geld aan een boek van dit soort besteden.

409. DALLAS (A. R. C., M.A.) *The Book of Psalms arranged in Daily Portions for Devotional Reading.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Nisbet & Co. 1860. S. 1/6. Een nieuwe indeling: de oude is ons goed genoeg.

410. DARBY (J. N.) *Practical Reflections.* Cr. 8vo. Londen, R. A. Allen. 1870. Te mystiek voor gewone geesten. Als de schrijver in gewoon Engels wilde schrijven, zouden zijn lezers waarschijnlijk ontdekken dat er niets bijzonder waardevols in zijn opmerkingen staat.

411. DE BURGH (WILLIAM, A.M.) *Commentary; Critical, Devotional, and Prophetical.* 2 dln., 8vo. 28/- Dublin, Hodges, Smith & Co. 1860. S. 12/6. Een uitlegger van de tweede komst, en een van de beste van zijn soort. Hoog geacht door wie enthousiast zijn over profetische onderwerpen.

412. DELITZSCH (FRANZ). *Commentary on the Psalms.* 3 dln. 10/6 per deel. Edinb., T. & T. Clark. 1871. S. 5/- per deel. Door en door geleerd, maar het mist zalving. Niet geschikt voor gewone lezers, maar geleerden zullen het hoog waarderen. De *Princeton Review* zegt ervan: "Wij bevelen dit commentaar aan als een waardevol hulpmiddel voor predikers en exegeten bij de opheldering van de Psalmen."

413. DICKSON (DAVID. Hoogleraar godgeleerdheid aan de universiteit van Edinburgh, 1583 — 1662). A *brief explanation of the Psalms.* 3

dln., 8vo. Londen, 1655. Herdrukt in 2 dln., 12mo. Glasg., 1834. 3/- tot 6/- Een rijk boek, druipend van vettigheid. Onmisbaar voor de prediker. Wij hebben het gelezen en herlezen en kunnen spreken van zijn heilige geur en zijn rijkdom aan gedachten. Wij bevelen het met veel vuur aan.

414. DIMOCK (H.) *Notes, Critical and Explanatory, on the Book of Psalms, etc.* 4to. 1791. 3/- De aantekeningen gaan vooral over de verschillende lezingen en tonen aanzienlijke geleerdheid; maar wij denken niet dat er veel van homiletische aard uit te halen valt.

415. DUNWELL (F. H., B.A.) *Parochial Lectures on the Psalms, from the Fathers of the Primitive Church.* 8vo. Londen, J. H. Parker. 1855. 3/6. Deze schrijver vergeestelijkt veel te veel. Zijn beeldspraak is overdreven.

416. EDWARDS (JOSEPH, M.A.) *Devotional Exposition.* 8vo. Londen, 1850. 1/6. Een parafrase van geen grote waarde. Zelfs Masters of Arts kunnen falen.

417. EDWARDS (T.) *New Translation, with Notes, etc.* 8vo. Londen, 1755. De schrijver was een bekwaam man, maar zijn boek is van weinig waarde.

418. EWART (J., A.M.) *Lectures on the Psalms.* 3 dln., 8vo. Londen, 1826. 5/- De schrijver was een presbyteriaans predikant uit de tijd van de Pretendent, en wij vermoeden dat hij een hoge en dorre Gematigde was. Zijn opmerkingen werden gegeven bij de openbare lezing van de Schrift, en hoewel ze verstoken zijn van geestelijkheid en evangelische helderheid, ontberen ze een zekere oorspronkelijkheid niet.

419. EXTON (RICHARD BRUDENELL). *Sixty Lectures on the Psalms, as appointed to be read in the Services of the Church of England.* 8vo. Londen, 1847. 3/- Heel armzalig en langdradig. Wij hebben medelijden met de hoorder die deze zestig lezingen heeft uitgezeten.

420. FENTON (THOMAS, M.A.) *Annotations on Job and Psalms, from several Commentators.* 8vo. Londen, 1732. 3/- De aantekeningen zijn uitgelezen, maar zijn te vinden in gemakkelijk toegankelijke werken.

421. FENWICK (GEORGE, B.D.) *Thoughts on the Hebrew Titles of the Psalms, etc.* 8vo. Londen, 1749. 6/-

422. Idem. *The Psalter in its original form . . . with Arguments and Notes.* [Anoniem.] 8vo. Londen, 1789. 3/- Deze twee werken zijn lofwaardig van opzet, maar te fantasierijk.

423. FORBES (GRANVILLE). *The Voice of God in the Psalms.* Cr. 8vo. 6/6. Londen, Macmillan. S. 3/6. Preken van een rector uit Northamptonshire, van de Broad School. Ze komen ons niet bijzonder wonderbaarlijk voor; "De stem van God" is er zeker niet opvallend in te horen.

424. "FOUR FRIENDS." *The Psalms of David Chronologically arranged, with Notes. By Four Friends.* Cr. 8vo. 8/6. Londen, Macmillan. 1867. Hier worden de Psalmen uit hun gebruikelijke volgorde gerukt en behandeld naar de wijze van de Broad School. Wij hechten geen grote waarde aan dit voortbrengsel. Bij sommige mensen gaat dwarsheid voor diepzinnigheid door, en als iemand anders denkt dan alle anderen, zijn ze ervan overtuigd dat hij een oorspronkelijk genie moet zijn: de "vier vrienden" zullen bij zulke critici hoog in aanzien staan. Wij geloven niet in hun chronologie, niet in hun theologie en niet in hun filologie.

425. FRENCH (WILLIAM, D.D.) en SKINNER (GEORGE, M.A.) *Translation, with Notes.* 8vo. Londen, Parker. 1842. 2/6. Een vertaling die in hoog aanzien staat. Aantekeningen heel kort.

426. FRY (JOHN, B.A.) A *Translation and Exposition of the Psalms, on the principles adopted in the posthumous work of Bishop Horsley; viz., that those sacred oracles have for the most part an immediate reference to Christ and to his first and second advents.* 8vo. Londen, Hamilton, Adams & Co. 1842. 5/- Fry volgt bisschop Horsley en kijkt veel naar de tweede komst. Het werk is niet eerlijk, noch als vertaling

noch als uitleg. Het is nuttig op zijn eigen terrein, als voorbeeld van hoe een bijzondere theorie door een bekwaam man is verdedigd; maar men mag er niet blindelings op vertrouwen.

427. FYSH (FREDERIC, M.A.) *A Lyrical, Literal Version* [met aantekeningen]. 2 dln., 12mo. Londen, Seeleys. 1851. -/6. Een waardevolle letterlijke vertaling. Aantekeningen schaars, maar geleerd.

428. GEDDES (ALEXANDER, LL.D. Rooms-katholiek godgeleerde. 1737 — 1802). *New Translation, with Various Readings and Notes.* 4to. Londen, 1807. 3/- Er wordt gezegd dat het "een zorgvuldige weergave is, gericht op de oorspronkelijke betekenis van de psalmdichters." Dr. Henderson zegt dat Geddes zijn bijbelse arbeid schaamteloos ontsiert met oneerbiedigheid. Hij was een eigenaardige mengeling van roomsgezinde en vrijdenker.

429. GOOD (JOHN MASON, M.D., F.R.S.) *Historical Outline of the Book of Psalms.* Bezorgd door de eerwaarde John Mason Neale, B.A. Londen, W. H. Dalton. 1842. 5/- Dit is geen commentaar, maar kan worden beschouwd als een inleiding op het hierna genoemde werk van dezelfde schrijver. Historisch licht is vaak het allerbeste dat op een tekst geworpen kan worden, en dr. Good heeft het te gebruiken geweten. Men kan hem soms fantasierijk vinden, maar hij is nooit werkelijk speculatief, en hij zegt bijna altijd iets wat het noteren waard is.

430. GOOD (J. M.) *The Book of Psalms; a New Translation, with Notes.* Bezorgd door de eerwaarde E. Henderson, D.D. 8vo. Londen, Seeleys. 1854. 4/- Dr. Good was een medicus met een grote praktijk, en toch slaagde hij erin dit geleerde boekdeel voort te brengen. "Ik spaar er elk kwartier voor uit," zei hij, "want mijn hart is erin." Hij was een man van grote bekwaamheden en echte vroomheid. De vooruitgang van de Hebreeuwse filologie en exegese sinds zijn tijd is groot geweest, maar zijn werk is niet helemaal achterhaald. Het is van hoog niveau vanuit literair oogpunt, maar mag niet blindelings gevolgd worden.

431. GREEN (WILLIAM, M.A.) A *Translation, with Notes.* 8vo. 1762. 3/- Een vertaling met magere aantekeningen.

432. HAMMOND (HENRY, D.D. 1605 — 1660). *Paraphrase and Annotations.* Folio. 1659. 7/6. 2 dln., 8vo. Oxf., 1850. S. 6/- Hoog geacht, en terecht. Hammonds gewichtige boekdeel is wat droog, en veel van zijn opmerkingen zijn eerder die van een taalkundige dan van een godgeleerde, maar hij behandelt veel zaken die anderen overslaan en is over het geheel genomen een uitlegger van bijzondere verdienste.

433. HAPSTONE (DALMAN, M.A.) *The Psalms in appropriate Metres; a strictly literal Translation, with Notes.* 8vo. 7/6. Edinb., Oliphant. 1867. Wij geven de voorkeur aan onze eigen vertaling en vinden niet veel van de strofen van de heer Hapstone geslaagd als pogingen tot poëzie.

434. HENGSTENBERG (E. W., D.D.) *Commentary.* 3 dln., 8vo. £1 13s. Edinb., T. & T. Clark. 1845-8. S. 15/- Een meesterlijk werk; maar ongeveer zo droog als Gideons onbevochtigde vlies.

435. HILLER (O. PRESCOTT. Predikant van de Kerk van het Nieuwe Jeruzalem, Cross Street, Londen.) *Notes on the Psalms* [1 — 77] *Explanatory of their Spiritual Sense.* 8vo. Londen, James Spiers. 1869. S. 4/- Swedenborgiaans, en vaak ongerijmd. De schrijver verwart meer dan hij uitlegt.

436. HORNE (GEORGE, D.D. bisschop van Norwich. 1730 — 1792). *Commentary.* [Talrijke uitgaven: onder andere een Glasgowse uitgave, 3 dln., 12mo., met een inleidend opstel van Edward Irving, M.A., dat een van Irvings beste pogingen is. Teggs uitgave, 1 dl., 8vo. 6/-] S. 3/- Er is gezegd dat deze schrijver voor het schrijven van een commentaar geen enkele bekwaamheid bezat behalve vroomheid. Dat is niet waar, want hij had natuurlijke poëzie in zijn ziel; en zelfs als het waar was, zou zijn werk wel laten zien hoe rijk vroomheid andere tekortkomingen vergoedt. Hij is een van de beste Engelse schrijvers over dit deel van de Schrift en zeker een van de meest gelezen.

437. HORSLEY (SAMUEL, bisschop van Norwich). *The Book of Psalms. With Notes Explanatory and Critical.* 8vo. Londen, 1833. 4/- Krachtig geschreven, met een neiging tot nieuwe lezingen en een hardnekkige scheefgroei in één richting. De aantekeningen verraden de hand van een meester en hebben veel invloed gehad bij het richten van denkende geesten op de tweede komst, zoals die in het Oude Testament wordt voorafgeschaduwd, maar ze moeten met uiterste voorzichtigheid worden gebruikt.

438. JEBB (JOHN). *Literal Translation; with Dissertations on the word Selah, and on the Authorship, Order, Titles, and Poetry of the Psalms.* 2 dln., 8vo. Londen, Longmans. 1846. 4/- Jebb neemt als motto bij zijn vertaling die uitspraak van Hooker: "Ik houd het voor een onfeilbare regel bij de uitleg van de Heilige Schrift, dat waar een letterlijke opvatting stand kan houden, het verst van de letter af meestal het slechtst is." Zijn aantekeningen zijn schaars, maar zijn verhandelingen in het tweede deel zijn bewonderenswaardig.

439. JENNINGS (A. C., B.A.) en LOWE (W. H., M.A.) *The Psalms, with Introductions and Critical Notes. Books III. and IV.* [Psalm 73 — 106.] Cr. 8vo. 6/- Londen, Macmillan & Co. 1874. Geleerd, maar meer bezig met loutere woordkritiek dan met bruikbare suggesties waar een prediker zijn voordeel mee kan doen.

440. JONES (JOSEPH, M.A.) *The Psalms; with Reflections.* 12mo. Londen, 1846. 1/- tot 2/- Vroom, maar povere kost.

441. KAY (WILLIAM, D.D.) *The Psalms translated from the Hebrew. With Notes, chiefly Exegetical.* 8vo. 12/6. Londen, Rivingtons. 1871. Een verfrissend boek; de aantekeningen wijken af van het gewone en werpen veel licht op vele plaatsen. Om deze schrijver ten volle te waarderen moet men een kenner van het Hebreeuws zijn.

442. KEBLE (JOHN, M.A. Schrijver van "The Christian Year." 1792 — 1869). *The Psalter, in English Verse.* Fcap. 8vo. 6/- Londen, Parker & Co. 1869. De vertaling van een dichter van een grootse reeks gedichten.

443. LANGE'S COMMENTARY. Bezorgd door dr. P. Schaff. Imp. 8vo. 21/- Intekenaars 15/- Edinb., T. & T. Clark. 1872. Betrekkelijk zwak. Niet op het gebruikelijke niveau van deze bewonderenswaardige reeks. Toch behoort het tot de beste moderne commentaren.

444. LINTON (HENRY, M.A.) *The Psalms of David and Solomon explained.* Fcap. 8vo. 3/- Londen, Bagsters. 1871. Een klein geval, in alle opzichten.

445. LUTHER (MARTIN). *A Manual of the Book of Psalms; or the subject-contents of all the Psalms.* Vertaald door de eerwaarde Henry Cole. 8vo. Londen, 1823. [Ook een deel van *The Christian's Family Library.* 12mo. Londen, Seeleys.] 2/- Fragmentarisch, louter een inhoudsopgave, maar echt luthers.

446. MANT (RICHARD, D.D. bisschop van Down. 1776 — 1849). *The Book of Psalms in an English Metrical Version, with Notes.* 8vo. Oxf., 1824. 3/- Een gedurfde vertaling, met belangrijke aantekeningen. In dit geval kunnen wij niet anders dan erkennen dat er in een berijmde vertaling echte poëzie kan zijn, en hoewel de vlam niet in elk gedicht even helder brandt, is het in sommige verzen het ware dichterlijke vuur. Mant is geen geringe schrijver.

447. MARSH (EDWARD GARRARD, M.A.) *The Book of Psalms translated into English verse, with Notes.* 8vo. Londen, 1832. 2/6. Bevat niets van betekenis voor een uitlegger, hoewel de verzen aanzienlijk boven het gemiddelde van zulke voortbrengselen uitgaan.

448. MERRICK (JAMES, M.A. 1720 — 1769). *The Psalms Paraphrased in English verse.* 12mo. Reading, 1766. 1/6. Idem. *Annotations on the Psalms.* 4to. Reading, 1778. 3/- Deze twee werken zijn schaars. Ze zijn meer geschikt voor liefhebbers van poëzie dan voor dienaren van het Woord. Men zegt dat enkele aantekeningen van aartsbisschop Secker zijn en dat ook Lowth meehielp aan de uitleg; maar het gecombineerde resultaat is van geen grote waarde voor de prediker.

449. MORISON (JOHN, D.D.) *Exposition of the Book of Psalms, explanatory, critical, and devotional.* 2 dln., 8vo. 1829. 3 dln., 8vo. 1832.

8/- tot 10/- Het eerste deel is het beste. Er is niets bijzonder oorspronkelijks, maar het is een leerzame uitleg die beter bekend zou moeten zijn.

450. MUDGE (ZACHARY. Prebendaris van Exeter. Overleden 1760). *An Essay towards a New English Version.* 4to. Londen, 1744. 3/- Elegant van smaak eerder dan degelijk van geleerdheid. Mudge werd hoog geschat door dr. Johnson en was ongetwijfeld een heel waardig man; maar zijn uitleg kan worden gemist.

451. MURPHY (JAMES G., LL.D.) A *Critical and Exegetical Comment.* 8vo. 15/- Edinb., T. & T. Clark. 1875. Dit mag een boekdeel van samengebalde gedachten heten. De schrijver heeft er niet naar gestreefd te lang of te kort te zijn en is erin geslaagd een heel nuttig en bruikbaar werk te maken, met vele punten van ongewone waarde. Dr. Murphy is bekend als een bekwaam hebraïcus en een helder uitlegger. Zijn werken over Genesis (nr. 134) en Exodus (nr. 176) hebben wij al besproken.

452. NEALE (JOHN MASON, D.D.) en LITTLEDALE (R. F., LL.D.) A *Commentary, from Primitive and Mediaeval Writers.* 4 dln., post 8vo. 10/6 per deel. Londen, Masters & Co. 1860-74. Uniek, en voor uitgesproken hoogkerkelijken uiterst kostbaar. Wij bewonderen de geleerdheid en het speurwerk; maar de vernuftigheden, de verdraaiingen en de allegorische uitleggingen gaan elke voorstelling te boven. Als verzameling van middeleeuwse mystiek is het ongeëvenaard.

453. NICHOLSON (WILLIAM. Bisschop van Gloucester. Overleden 1671). *David's Harp Strung and Tuned; or, An Easie Analysis of the Whole Book of Psalms.* Folio. Londen, 1662. 21/- "Geheel praktisch en verklarend. In zijn verklaringen houdt de schrijver het midden tussen de twee uitersten van letterlijke en geestelijke uitleg. Dr. Adam Clark heeft de *Analysis* van bisschop Nicholson in zijn commentaar op de Psalmen opgenomen, met weglating van zijn gebeden." — Horne. Dit boek brengt een hoge prijs op wanneer het compleet is, en wij kunnen een arm man niet aanraden er zoveel geld aan uit te geven, hoe goed het ook is.

454. NOYES (G. R., D.D.) *A New Translation, with Notes.* 12mo. Boston, U. S., 1831 en 1846. 2/6 tot 4/- Dr. Noyes was hoogleraar Hebreeuws aan de Harvard-universiteit. Zijn inleiding staat vol informatie; de nieuwe vertaling is nuttig en de aantekeningen zijn kort en treffend.

455. OXENDEN (ASHTON, D.D. bisschop van Montreal). *A Simple Exposition.* 2 dln., cr. 8vo. 3/6 per deel. Londen, Hatchards. Om te lezen bij het gezinsgebed. Helaas, arme gezinnen! "*Gij hebt lijdzaamheid van node.*"

456. PEROWNE (J. J. STEWART, B.D., kanunnik in vaste dienst te Llandaff). *The Book of Psalms; a New Translation, with Introductions and Notes.* 8vo. Dl. I. 18/- Dl. II. 16/- [Verkorte uitgave voor scholen en particuliere studenten. Cr. 8vo. 10/6.] Londen, George Bell & Sons. 1864-68. Een meesterwerk van buitengewone geleerdheid en kritische vaardigheid, hoewel niet helemaal wat wij zouden wensen. De *Saturday Review* zei: "De heer Perowne is waarschijnlijk even bekwaam als wie ook in Engeland om te doen wat Hebreeuwse geleerdheid kan doen tot een betere kennis van de Psalmen. De geleerdheid die hij bijeen heeft gebracht geeft zijn boek een eigen waarde en maakt het tot een belangrijke bijdrage op een terrein van bijbelse wetenschap waarin wij op dit moment nogal armoedig bedeeld zijn."

457. PIERCE (SAMUEL EYLES). *The Book of Psalms.* 2 dln., 8vo. 1817. Heel schaars. 24/- Deze schrijver staat in hoog aanzien om het "gezonde en smakelijke" karakter van zijn werken. Over de Psalmen schrijft hij tot troost en opbouw. Het werk wordt door onze extra-calvinistische vrienden als superuitstekend beschouwd, maar wij vinden het niet helemaal de fantasieprijs waard die er nu voor gevraagd wordt.

458. PHILLIPS (GEORGE, B.D.) *The Psalms in Hebrew; with Commentary.* 2 dln., 8vo. 21/- Londen, J. W. Parker, en Williams & Norgate. 1846. S. 7/- Dit commentaar zal door Hebreeuwse geleerden gewaar-

deerd worden; maar het gaat het algemene vermogen te boven van hen voor wie deze Index is samengesteld.

459. PLAIN COMMENTARY (A) *on the Book of Psalms (P. B. Version), chiefly grounded on the Fathers.* 2 dln., fcap. 8vo. 10/6. Oxf. & Londen, Parker. 1859. S. 4/6. Van de hoogkerkelijke richting en op sommige plaatsen gekunsteld, maar rijk aan zoete geestelijke gedachten. Wij hebben het met genoegen en nut gelezen, hoewel met enige voorzichtigheid.

460. PLUMER (WILLIAM S., D.D., LL.D.) *Studies in the Book of Psalms.* Imp. 8vo. 28/- Edinb., A. & C. Black. 1867. S. 18/- Een enorm boekdeel, samengesteld uit werken die voor de schrijver in de Verenigde Staten bereikbaar waren. Vol leerzame opmerkingen, maar niet erg oorspronkelijk of opvallend geleerd.

461. PRACTICAL ILLUSTRATION (A) *of the Book of Psalms; by the Author of the Family Commentary on the New Testament.* [? Mrs. Thomson.] 2 dln., 8vo. York, 1826. 2/- tot 3/- Voor gezinnen. Bestaat uit opmerkingen die bij elk moederlijk mens zouden opkomen.

462. PRIDHAM (ARTHUR). *Notes and Reflections on the Book of Psalms.* Cr. 8vo. 8/6. Londen, James Nisbet & Co. 1869. S. 4/- Geestelijke overdenkingen van uitstekende aard, maar niet erg opvallend.

463. REMARKS *upon the Psalms as Prophetic of the Messiah.* 8vo. Londen, 1843. 5/- Louter schetsen: van geen betekenis.

464. ROGERS (J., M.A.) *The Book of Psalms in Hebrew, metrically arranged; with Selections from the various Readings of Kennicott and De Rossi, and from the Ancient Versions.* 2 dln., 12mo. Oxf., 1833. 2/6 tot 4/- Alleen voor de Hebreeuwse geleerde.

465. ROSENMÜLLER (ERNST F. C. 1768 — 1835). *Annotations on the Messianic Psalms.* Vertaald. 12mo. 7/6. Edinb., T. & T. Clark. 1841. Het kan helemaal onze eigen schuld zijn, maar wij kunnen van dit boekdeel geen enkel gebruik maken. Ongetwijfeld hebben deze schoolse aantekeningen waarde; maar commentaren op de geïnspireerde Schrift, geschreven in dezelfde trant als men over Ovidius of Horatius

zou schrijven, zijn niet naar onze smaak. Gesenius prijst dit werk om zijn kritiek. Wij wensten dat er een beetje godsdienst in zat, maar als die erin had gezeten, zou het misschien de godsdienst van de neologie zijn geweest.

466. RYLAND (R. H., M.A.) *The Psalms restored to Messiah.* Sm. 8vo. 6/- Londen, Nisbet. 1853. S. 2/6. Geschreven met een bewonderenswaardig doel. Goed, maar niet erg bekwaam. Het onderwerp vraagt nog altijd de pen van een meester.

467. SHERIFFE (MRS.) *Practical Reflections.* 2 dln., 12mo. Londen, 1820. 2/- Wij hopen dat ze de drukker ten goede kwamen; de lezer zullen ze weinig helpen.

468. SPURGEON (CHARLES HADDON). *The Treasury of David: containing an Original Exposition of the Book of Psalms; a Collection of Illustrative Extracts from the whole range of literature; a Series of Homiletical Hints upon almost every verse; and Lists of Writers upon each Psalm.* [In bewerking.] Dl. I bevat Psalm 1 — 26; Dl. II Psalm 27 — 52; Dl. III Psalm 53 — 78; Dl. IV Psalm 79 — 103. 8/- per deel. Londen, Passmore & Alabaster. 1870, enz. De uitgave van P & A is verkrijgbaar bij Pilgrim Publications. Wordt in zes delen voltooid, zo God het wil. Recensenten hebben dit boek met opmerkelijke vriendelijkheid behandeld, en het publiek heeft hun oordeel onderschreven door de reeds verschenen delen in groten getale te kopen. Het zou ons niet betamen meer te zeggen.

469. STREET (STEPHEN, M.A.) *A New Literal Version; with a Preface and Notes.* 2 dln., 8vo. Londen, 1790. 3/- Men verlangt nauwelijks een strikt letterlijke vertaling van een poëtisch boek, want de schoonheid en de geest gaan verloren. De aantekeningen zijn louter kritisch en zijn door latere werken achterhaald.

470. THOLUCK (AUGUSTUS F., D.D., Ph.D.) *A Translation and Commentary.* Vertaald uit het Duits door J. Isidor Mombert. 8vo. Londen, Nisbet & Co. 1856. S. 5/6. Tholuck is een van de meest geestelijke Duitse uitleggers. Hoewel wij niet kunnen zeggen dat dit gelijkwaar-

dig is aan sommige van zijn andere werken, is hij een groot schrijver, die altijd aandacht verdient.

471. THRUPP (JOSEPH FRANCIS, M.A.) *An Introduction to the Study and Use of the Psalms.* 2 dln., 8vo. 21/- Londen en Camb., Macmillan & Co. 1860. S. 12/- Hoewel niet het beste, toch een geleerd en behulpzaam werk van zijn soort.

472. TUCKER (WILLIAM HILL, M.A.) *The Psalms [P. B. Version], with Notes, showing their Prophetic and Christian Character.* Post 8vo. 6/- Londen, 1840. S. 2/6. De schrijver betrekt alle Psalmen op Christus en schrijft veel gewichtigs, maar wij kunnen hem onder de uitleggers niet in de eerste rang plaatsen.

473. WAKE (W. R.) *A Literal Version of the Psalms into Modern Language, according to the Liturgy translation.* 2 dln., cr. 8vo. Bath, 1793. 3/- Denk eens aan een vertaling van een vertaling. De schrijver was Wake, maar niet "awake" (wakker), anders had hij nooit zoveel goed papier verspild.

474. WALFORD (WILLIAM. Voormalig leraar klassieke talen en Hebreeuws te Homerton). *A New Translation, with Notes, Explanatory and Critical.* 8vo. Londen, 1837. 2/3 tot 3/- Bevat enkele nuttige aantekeningen, goed, maar niet bijzonder opmerkelijk.

475. WEISS (BENJ. Zendeling onder de Joden, Algiers). *A New Translation, Exposition, and Chronological Arrangement of the Book of Psalms, with Critical Notes.* 8vo. Edinb., W. Oliphant & Co. 1852. S. 2/6. De Psalmen zijn in een nieuwe volgorde geplaatst en zijn heel moeilijk te vinden. De schrijver is dogmatisch tot het uiterste. Onze schatting van zijn werk is niet zo hoog als de zijne.

476. WILCOCKS (THOMAS, A.M. Puritein. 1549 — 1608). *A very godly and learned exposition upon the whole Book of Psalms.* [Works. Folio.] Zie nr. 336. Korte geestelijke opmerkingen, gevolgd door vele leerstellige gevolgtrekkingen, bedoeld om predikers onderwerpen aan de hand te doen.

477. WILSON (W., D.D.) *The Psalms; with an Exposition, Typical and Prophetical, of the Christian Dispensation.* 2 dln., 8vo. 16/- Londen, Nisbet. 1860. S. 5/- Wij hebben Wilson met voordeel geraadpleegd en vaak aangehaald in de *Treasury of David.* Hij is een heldere, evangelische uitlegger en heeft veel gewichtigs en kostbaars geschreven.

478. WOODFORD (SAMUEL). *A Paraphrase.* 4to. Londen, 1667. 3/- Armzalige rijmen; hoewel het voorwoord van de schrijver zegt —

> *Eindelijk vond u de kunstige weg,*
> *met een waar oor oordeelde u over de welluidende klank,*
> *en met een rappe hand speelde u de discant op de Hebreeuwse grond.*

Hieruit zou men opmaken dat het gedicht op handen en voeten voortsukkelt, en wij denken dat het dat ook doet.

479. WRIGHT (ABRAHAM). *A Practical Commentary, wherein the Text of every Psalme is Practically expounded, according to the Doctrine of the Catholick Church, in a way not usually trod by Commentators; and wholly applyed to the Life and Salvation of Christians.* Heel dun folio, 1661. Wright kiest de opmerkelijker verzen uit en geeft daarop commentaar in een diep geestelijke, eigenaardige en suggestieve trant. Zijn werk is buitengewoon zeldzaam.

480. ZILLWOOD (J. O.) *The Psalms, arranged in Parallelisms, with Notes, chiefly from Bishops Horne and Horsley.* 2 dln., 8vo. Londen, 1855. 3/- De student kan beter Horne en Horsley zelf aanschaffen, dan heeft hij dit niet nodig.

Aanzienlijke gedeelten van de Psalmen

481. BAKER (SIR RICHARD. 1568 — 1645). *Meditations and Disquisitions on the First, and Seven Penitential Psalms, viz., the 6, 32, 38, 51, 102, 130, & 143.* 4to. Londen, 1640. 5/- *Meditations and Disquisitions on the Seven Consolitarie Psalms, viz., the 23, 27, 30, 34, 84, 103, and 116.* 4to. Londen, 1640. 5/- O zeldzame Sir Richard Baker! Ridder van de vloeiende pen. Zijn *Meditations and Disquisitions* zijn en al merg en vettig-

heid. Wij hebben vaak geprobeerd uit hem te citeren en voelden ons zo in verlegenheid gebracht door de rijkdom dat wij geneigd waren het hele boek over te schrijven. Waarom het niet herdrukt is en geen vijftig drukken heeft beleefd, weten wij niet. Arme man, hij stond borg en moest daarvoor boeten, en hij stierf in armoede in de Fleet. Waren er in die dagen wel christenen in leven?

482. BARKER (FREDERICK, M.A.) *Thirty-six Psalms; with Commentary and Prayer, for use in families.* Cr. 8vo. Jackson, 1854. 1/6. Wat een platitudes schrijven mensen toch voor gebruik in gezinnen. Gezinnen kunnen deze commentaren en gebeden het best gebruiken door er hun cakeblikken mee te bekleden.

483. BERTRAM (R. A.) *The Imprecatory Psalms. Six Lectures.* 12mo. Londen, Elliot Stock. 1867. S. 1/6. Bevat enkele heel verstandige opmerkingen over een onderwerp dat ongetwijfeld bepaalde zwakkere zielen in verwarring brengt.

484. BOWMAN (HETTY). *Studies in the Psalms.* 12mo. Londen, The Book Society, en John Snow & Co. 1869. Schetsen van onderwijs over enkele Psalmen. De schrijfster vraagt dat deze "Studies" in geen enkel opzicht als een commentaar worden beschouwd: dat doen wij ook niet.

485. BOYS (JOHN, D.D. deken van Canterbury. 1571 — 1625). *Workes.* Folio, 1629. *An Exposition of the Proper Psalms used in our English Liturgy.* (Zie onder Nieuwe Testament.) 12/- Een van de rijkste schrijvers. Uit zijn gouden pen vloeit samengebalde wijsheid. Veel van zijn zinnen zijn het waard te worden aangehaald als juwelen van de christelijke klassieken.

486. COPE (SIR ANTHONY. Kamerheer van koningin Catherine Parr). *Meditations on Twenty Select Psalms.* Herdrukt naar de uitgave van 1547. Klein vierkant 8vo. Londen, John Ollivier. 1848. 2/6. Meer merkwaardig dan waardevol. De stijl is scholastiek en nietszeggend.

487. DIDHAM (R. CUNNINGHAM, M.A.) 1 — 36. *New Translation: made by means of Arabic Lexicons, Syriac New Testament Words, the*

Ancient Versions, Bishop Lowth's Parallelisms, and Parallel Places, whereby the Scriptural Messianic Canon that our Lord Christ is the Key to the Psalm is upheld, etc. 8vo. 15/- Londen, Williams & Norgate. 1870. S. 1/9. Bestaat hoofdzakelijk uit veroordelingen van andere schrijvers. Nu de prijs voor nieuwe exemplaren is gedaald van 15/- tot 1/9, is het oordeel van het publiek vrij duidelijk.

488. LUTHER (MARTIN). Een commentaar op Psalm 1 — 11 en op Psalm 51, in dl. 3; op Psalm 12 — 22 en op Psalm 2, in dl. 4 van *Select Works of Luther.* Vertaald door de eerwaarde H. Cole. [4 dln., 8vo. Londen, 1824. 18/-] Een commentaar op de Psalmen, gewoonlijk de Psalmen van de Trappen genoemd [120 — 134]. 8vo. Lewes, 1823. Ook een 4to. in gotische letter, 1577, en andere uitgaven van dit werk. Luther heeft geen trompetter nodig.

489. PITMAN (J. R., M.A.) A *Course of Sermons on some of the Chief Subjects in the Book of Psalms; abridged from eminent divines of the Established Church.* 8vo. Londen, Longmans. 1846. 3/- Wij hebben zelden veel uit deze preken gehaald. Er had een veel betere keuze gemaakt kunnen worden; tegelijk zijn sommige leerredenen bewonderenswaardig.

490. ROLLOCK (ROBERT. 1555 — 1598). *An Exposition upon some select Psalms.* 12mo. 1600. Rollocks werken zijn zeldzaam. Hij schreef in het Latijn, en zijn taal wordt door de vertaler saaier gemaakt dan nodig is. Al zijn geschriften zijn meesterlijk.

491. STRIGELLIUS (VICTORINUS. 1524 — 1569). *Part of the Harmony of King David's Harp.* Vertaald door R. Robinson. [In vier delen.] 4to. 1582 tot 1596. Dit boekdeel zal de uitlegger waarschijnlijk helemaal niet onder ogen krijgen, en daarom is er des te minder reden dat wij erover spreken. Strigellius was de vriend van Luther en Melanchthon en een man van gezond verstand en grote geleerdheid.

492. WILLIAMS (ISAAC, B.D.) *The Psalms interpreted of Christ.* [Dl. I., Psalm 1 — 26.] Dik 12mo. Londen, Rivingtons. 1864. S. 3/- Deze

schrijver behoort tot de hoogkerkelijke richting, maar is bijzonder geestelijk en diepgaand, en wij slaan hem zelden op zonder voordeel.

De boetepsalmen

[De boetepsalmen zijn er zeven: Psalm 6, 32, 38, 51, 102, 130 en 143. Voor 102 stellen sommigen 25 in de plaats.]

493. BAKER (SIR R.) Zie nr. 481.

494. DONNE (JOHN. 1573 — 1631). *Sermons on the Penitential Psalms.* In dl. II en III van zijn *Works.* [6 dln., 8vo., £2. 1839.] Een waarlijk koninklijk schrijver, van wie elke regel een parel is.

495. FISHER (JOHN. 1459 — 1535). *Fruytful saynges of Dauid.* Gotische letter. 4to., 1509; 8vo., 1555. Herdrukt in 12mo., 1714. 5/- Droog en vervelend: in de stijve oude stijl.

496. HAYWARD (SIR JOHN, LL.D. Overleden 1627). *David's Tears.* [Alleen over 6, 32 en 130.] 4to., 1623; 12mo., 1649. 3/- tot 5/- Naar de puriteinse methode: vol punt en pit.

497. OXENDEN (CHARLES). *Sermons on the Seven Penitential Psalms, preached during Lent.* 12mo. 1838. 1/6. Het aanhoren van deze preken moet een passende vastenboete zijn geweest voor wie naar de kerk gingen om ze te horen. Daar begon en eindigde hun nut.

498. SYMSON (ARCHIBALD). *A Sacred Septenarie; or, a Godly and Fruitfull Exposition on the Seven Psalmes of Repentance.* 4to. 1638. 5/- tot 7/- Een schrijver vol merg, vol onderwijs.

Afzonderlijke psalmen

[De volgende werken zijn gerangschikt naar de volgorde van de Psalmen, ter vergemakkelijking van het opzoeken. Wij hebben niet geprobeerd alle schrijvers in deze lijst op te nemen.]

499. Psalm 1 — SMITH (SAMUEL. 1583 — 1665). *David's Blessed Man.* Negende druk, 18mo. 1635. 1/6 tot 3/- Herdrukt in *Nichol's Commentaries*, met Pierson (nr. 527) en Gouge (nr. 560). Heel populair in zijn tijd, en terecht.

500. Psalm 1 — STONHAM (MATTHEW). A *Treatise on the First Psaime.* 4to. 1610. Enigszins droog, scholastiek en verouderd; maar toch een boeiend en leerzaam stuk oude godgeleerdheid.

501. Psalm 2, 45, 110 — HARPUR (GEORGE, B.A.) *Christ in the Psalms. A Series of Discourses.* Cr. 8vo. 6/- Londen, Wertheim & Co. 1862. S. 2/- Leerredenen van hoge bekwaamheid, maar de historisch-profetische uitleggingen die hier worden gegeven, kunnen ons niet bekoren.

502. Psalm 2 — PITCAIRN (DAVID). *Zion's King.* Cr. 8vo. 7/6. Londen, J. H. Jackson. 1851. S. 2/6. Deze schrijver zondigt niet door beknoptheid. Zijn boek is een verdienstelijke poging, maar wij vonden het nogal zware lectuur.

503. Psalm 4, 42, 51, 63 — HORTON (THOMAS, D.D. Overleden 1673). *Choice and Practical Expositions.* Folio. 1675. 5/- tot 7/- Een wonderbaarlijke homiletische uitleg. Hortons leerredenen staan vol indelingen, maar hij heeft altijd genoeg degelijke stof om in te delen. Dienaren van het Woord zullen hier een overvloed aan suggesties vinden.

504. Psalm 15 — CARTWRIGHT (CHRISTOPHER). *Commentary.* 4to. 1658. 7/6. Een geleerd en gewichtig werk; niet gemakkelijk te vinden.

505. Psalm 15 — DOWNAME (GEORGE, D.D.) *Lectures.* 4to. 1604. 6/6. Lezingen van een uit het geslacht van de reuzen onder de godgeleerden.

506. Psalm 15 — TURNBULL (RICHARD). *Four Sermons on Psalm* XV. 4to. 1606. Vormt het laatste deel van een boekdeel over Jakobus en Judas. 9/- tot 14/- Van een populaire en stichtelijke prediker van weleer.

507. Psalm 16 — DALE (THOMAS, M.A. kanunnik van St. Paul's.) *The Golden Psalm.* 12mo. 1847. S. 2/- tot 3/- Goede, eenvoudige leerredenen; de kopjes zouden een reeks preken kunnen aanreiken.

508. Psalm 16 — FRAME (JAMES). *Christ in Gethsemane.* Cr. 8vo. 1858. S. 2/- Een degelijke, goedbedoelde en goed uitgevoerde verkla-

ring. De tekst moet enigszins verdraaid worden om bij de theorie van de uitlegger te passen, maar wij nemen niet aan dat de heer Frame zich daarvan bewust is. Hij is een van de beste moderne sprekers over de Psalmen.

509. Psalm 18 — BROWN (JOHN, D.D.) *The Sufferings and Glories of the Messiah.* 8vo. Edinb., 1853. Zoals alle voortbrengselen van dr. Brown is dit een werk van de hoogste orde. Helder, volledig en, in de beste zin, exegetisch.

510. Psalm 19 — REEVE (J. W.) *Lectures on the Nineteenth Psalm.* Cr. 8vo. 5/- 1863. S. 2/3. Van een van de bekwaamste predikers onder de evangelische episcopalen. Schriftuurlijk, doordacht en oorspronkelijk.

511. Psalm 19 — RICHARDSON (J. WILBERFORCE). *Illustrations of the Nineteenth Psalm.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, John Snow & Co. 1870. S. 2/- Gezond in leer, maar breedsprakig en alledaags.

512. Psalm 20, vers 1 — 6 — BOWND (NICHOLAS, D.D.) *Medicines for the Plague* [eenentwintig preken]. 4to. 1604. 5/6. Pittig, eigenaardig, buitengewoon zeldzaam.

513. Psalm 22 — FRAME (JAMES). *The Song of the Cross.* Cr. 8vo. 5/- Londen, S. W. Partridge & Co. 1872. S. 2/6. Dit is waardevol, zoals de boeken van de heer Frame over het algemeen zijn.

514. Psalm 22 — STEVENSON (JOHN, D.D., eerekanunnik van Canterbury). *Christ on the Cross: an Exposition of the Twenty-second Psalm.* Post 8vo. 5/- Londen, Bagsters. S. 1/6. Het beste van de boeken van dr. Stevenson. Buitengewoon kostbaar in zijn onthulling van de smarten van de Verlosser. Wij hebben persoonlijk geestelijk voordeel gehad van het lezen van deze genadevolle uitleg en kunnen er niet kritisch over oordelen.

515. Psalm 23 — STEVENSON (JOHN, D.D., eerekanunnik van Canterbury). *The Lord our Shepherd: An Exposition of the Twenty-third Psalm.* Post 8vo. 3/6. Londen, Bagsters. Te veel tot draad uitgetrokken, maar het is gouddraad.

516. Psalm 23 — BAKER (SIR R.) Zie nr. 481.

517. Psalm 23 — DALE (THOMAS, M.A.) *The Good Shepherd and the Chosen Flock.* 12mo. 1847. S. 2/6. Enigszins gewone evangelische leerredenen.

518. Psalm 23, 62, 73 — 77 — HOOPER (JOHN, bisschop en martelaar). *Certain Comfortable Expositions.* [In de uitgave van de Parker Society van Hoopers *Works.*] De benepen stijl en de verouderde stof stoten de lezer af.

519. Psalm 23 — MILLER (ANDREW). *Meditations on Twenty-third and Eighty-fourth Psalms.* 12mo. Londen, G. Morrish. Wijdlopig, maar vroom; nuttiger voor het hart dan voor het hoofd.

520. Psalm 23 — PATON (JAMES, B.A.) *The Children's Psalm: Twelve Meditations and Twelve Spiritual Songs.* 12mo. Londen, Passmore & Alabaster. 1870. S. 1/6. Alle aanbeveling waard. Het is jammer dat de titel de lezer een kinderboek doet verwachten, terwijl de schrijver de kinderen van God van oudere groei wilde stichten.

521. Psalm 23 — SEDGWICK (OBADIAH, B.D.) *The Shepherd of Israel.* 4to. 1658. 7/6 tot 10/6. Sedgwick was een van de vooraanstaande predikers uit de tijd van het Gemenebest. Zijn commentaar is degelijk en levendig.

522. Psalm 23 — SMITH (SAMUEL). *The Chiefe Shepheard; or An Exposition on ye XXIII Psalme.* 18mo. 1625. Alle geschriften van Samuel Smith zijn goed, maar niet zo vol gedenkwaardige zinnen en pittige uitspraken als enkele andere uit dezelfde tijd.

523. Psalm 23 — STOUGHTON (JOHN, D.D.) *The Song of Christ's Flock.* 12mo. 5/- Londen, 1860. S. 3/- Vrome praktische overdenkingen, maar wij zien niet in hoe een kudde kan zingen.

524. Psalm 23 — THORNTON (J., van Billericay). *The Shepherd of Israel.* 12mo. 1826. Wij hoeven ons niet langer te verbazen hoe spinnen zulke lange draden maken met zo weinig materiaal, want hier is een even verbazingwekkend voorbeeld van spinnen. Overvloedige Schriftaanhalingen en eerbiedwaardige anekdoten worden hier gebruikt als vervangers van gedachten, niet als hulpmiddelen ervoor.

525. Psalm 25 — HALKET (LADY ANNE. 1622 — 1699.) *Meditations.* 8vo. Edinb., 1778. 1/6. Deze dame blonk uit in geneeskunde en in godgeleerdheid; zij liet eenentwintig delen na; dit en een ander boek met overdenkingen schijnen de enige te zijn die herdrukt zijn.

526. Psalm 25 — MOSSOM (ROBERT, bisschop van Londonderry. Overleden 1679). *The Preacher's Tripartite, contains Divine Meditations upon Psalm* XXV. Folio. 1657. 3/6 tot 5/- Door en door stichtelijk, buitengewoon troostrijk en diep ervaringsgericht. Mossom is een vruchtbaar schrijver.

527. Psalm 27, 84, 85, 87 — PIERSON (THOMAS, M.A. 1570 — 1633). *Excellent Encouragements against Afflictions.* 4to. 1647. 5/- [Herdrukt in *Nichol's Commentaries*, met Smith, nr. 499, en Gouge, nr. 560.] Pierson was niet de rijkste of meest overvloeiende van de oude godgeleerden, maar wel een die in de voorste rij stond.

528. Psalm 32 — BINGHAM (CHARLES H., B.A.) *Lectures.* Post 8vo. 1836. 2/- Tamme preken. Onberispelijk zwak. Goed, maar tot niets goed.

529. Psalm 32 — LEIGHTON (ROBERT, aartsbisschop van Glasgow. 1611 — 1684). In sommige uitgaven van zijn verzamelde werken vindt men uitgelezen overdenkingen over deze psalm, en ook over Psalm 4 en 130. Alles wat uit zijn pen kwam is zijn gewicht in diamanten waard.

530. Psalm 32 — TAYLOR (THOMAS, D.D.) *David's Learning, or Way to True Happiness.* 4to. 1617. 7/- Ook in zijn *Works.* Folio. 1660. Vanwege Taylors grote kennis van de Schrift werd hij algemeen "de verlichte Doctor" genoemd. Fuller noemt hem "een ernstig godgeleerde, een noeste prediker en een nuttig schrijver." Hij is een van de rijksten in stof van alle puriteinen.

531. Psalm 32 — REEVE (J. W., M.A.) *Lectures.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Nisbet. 1859. S. 2/- Orthodoxe, geestelijke en suggestieve lezingen van een evangelische geestelijke.

532. Psalm 32 — WILLARD (SAMUEL). *The Truly Blessed Man.* 8vo. Boston, N.E. 31/6. Zeldzaam. Een van de eerste boeken die in de Verenigde Staten gedrukt zijn. Een ouderwetse uitleg. De prijs wordt veroorzaakt door de zeldzaamheid eerder dan door de waarde.

533. Psalm 40 — FRAME (JAMES). *Christ and his Work.* Cr. 8vo. 6/- Londen, Snow & Co. 1869. S. 2/6. Goed gedaan. Hoewel wij het soms met de schrijver oneens zijn, zijn wij dankbaar voor zulke echte hulp.

534. Psalm 42 — MACDUFF (J. R., D.D.) *The Hart and the Waterbrooks.* Sm. cr. 8vo. Londen, Nisbet. 1860. S. 2/- Zie de opmerkingen over andere boeken van deze vruchtbare schrijver. (Nrs. 308, 315, enz.)

535. Psalm 42, 43 — MARCH (H.) *Sabbaths at Home.* 8vo. 1823. 1/6. Nuttige lectuur, nog aangenamer gemaakt door de invoeging van heel uitgelezen poëzie. Niet belangrijk voor de uitlegger.

536. Psalm 42 — SIBBES (RICHARD, D.D.) *The Soul's Conflict and Victory over itself by Faith.* 12mo. 1635, enz. 1/6 tot 3/- *Works*, dl. I., uitgave van Nichol. Hoofdzakelijk over vers 5 en 11. Sibbes verspilt nooit de tijd van de student; hij strooit parels en diamanten met beide handen.

537. Psalm 45 — BENNETT (THOMAS). *Sermons on the Forty-fifth Psalm.* Sm. 8vo. Edinb., 1781. Vierentwintig preken in de trant van Ralph Erskine, waarin Jezus alles in alles is. Wat is er meer nodig te zeggen tot hun lof?

538. Psalm 45 — PENNEFATHER (WILLIAM, M.A.) *The Bridegroom King. A Meditation on the Forty-fifth Psalm.* 18mo. 1/6. Londen, J. F. Shaw & Co. Eerder een overdenking dan een uitleg. Een passend boek voor het ziekbed. De kleine hoofdstukjes zouden als honigkoeken kunnen liggen op de lofprijzende tong van de lijdende gelovige. De geliefde schrijver is nu heengegaan om de Koning in Zijn schoonheid te zien, van Wie hij hier die glimpen had die hem in staat stelden dit kleine boekdeel te schrijven.

539. Psalm 45 — TROUGHTON (W.) *The Mystery of the Marriage Song.* 12mo. 1656. Een oud werk met niets nieuws of opvallends erin. Opmerkelijk tam en schraal voor een werk uit die uitbundige periode. Laat het met rust.

540. Psalm 45 — PITCAIRN (DAVID). *The Anointed Savior.* 12mo. 1846.

Bevat een uitleg van een deel van Psalm 45, toegepast op de eerste en de tweede komst van de Messias. Goed, maar voor ons leest het nogal vermoeiend.

541. LI. — ALEXANDER (THOMAS, M.A.) *The Penitent's Prayer.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Nisbet. 1861. S. 1/9. Onze vriend, wijlen dr. Alexander van Chelsea, heeft deze psalm goed behandeld.

542. LI. — DE COETLOGON (CHARLES EDWARD, A.M. Overleden 1820). *The Portraiture of the Christian Penitent.* 2 dln., 12mo. 1775. S. 2/6 tot 4/-. Heel correct. Wij zien in het boek niets dan gemeenplaatsen, fatsoenlijk onder woorden gebracht.

543. LI. — BIDDULPH (THOMAS T., A.M., 1763 — 1838). *Lectures on Psalm LI.* 8vo., 1830; 12mo., 1835. S. 1/6 tot 2/6. Lezingen die ver boven het gemiddelde van dergelijke nachtelijke studievruchten uitgaan en samen een heel behoorlijke uitleg vormen.

544. LI. — BULL (JOHN, M.A.) *Sermons on the Fifty-first Psalm.* 8vo. 1824. 1/6. Nog een voorbeeld van preken die op inschrijving zijn uitgegeven. De arme hulppredikant is ongetwijfeld beter geworden van de opbrengst, en niemand is er slechter van geworden. De kerk van Clipston is niet in brand gezet door de vlammende welsprekendheid van de prediker, en het land is evenmin in rep en roer gebracht door fanatieke opwinding, gewekt door zijn overdreven ijver.

545. LI. — HIERON (SAMUEL. 1572 — 1617). *David's Penitentiall Psalme opened.* 4to. 1617. 5/6. Hieron was een conformistische puritein. Zijn werken waren eens buitengewoon populair en worden nog steeds gewaardeerd.

546. LI. — HILDERSHAM (ARTHUR. Puritein. 1563 — 1631). *One Hundred and Fifty-two Lectures upon Psalm LI.* Folio. 1635 en 1642. 6/- tot 10/-. Hildersham was een van de zwaarst beproefde nonconformistische predikanten en tegelijk een van de bekwaamste. Hij is breedvoerig en uitwijdend, wij hadden bijna gezegd langdradig. Zowel Willet als Preston spreken in de hoogste bewoordingen over hem.

547. LI. — MORGAN (JAMES, D.D.) *The Penitent.* 12mo. Belfast, M'Comb; Londen, Hamilton. 1855. De voortreffelijke doctor schreef deze uitleg eerst voor zijn eigen geestelijk voordeel, preekte haar daarna tot stichting van zijn kudde en gaf haar ten slotte uit tot heil van ons allen. Dat is een eervolle stamboom voor een boek, en het boek zelf is die stamboom waardig.

548. LI. — PAGE (SAMUEL, D.D. Overleden 1630). *David's Broken Heart.* 4to. 1637 en 1646. 5/-. Elke bladzijde is zoveel waard als een bankbiljet. Hier is stof voor preken in overvloed.

549. LI. — SMITH (SAMUEL). *David's Repentance.* 18mo. Zestiende druk. 1655. (Zie nr. 499 en 522.) Uit de vele drukken blijkt dat dit werk tijdens het leven van de schrijver goed werd ontvangen. Hij vertelt ons dat hij de vrije uren van een langdurige ziekte besteedde aan het uitgeven van deze korte uitleg, en zo is de wereld door zijn ziekte des te gezonder geworden.

550. LXVIII., CX. — DIXON (RICHARD, A.M., F.R.S.) *A New Interpretation of the Sixty-eighth Psalm: with an Exposition of the Hundred and Tenth Psalm.* 4to. Oxf., 1811. 2/-. Op een bijzonder boeiende manier spoort deze schrijver de overeenkomst op tussen deze psalm en het lied van Debora. Wie houdt van keurig geschreven stukken over de letterkunde van de Schrift, zal deze uitleg met genoegen lezen.

551. LXXIII. — PARRY (EDWARD. Bisschop van Killaloe). *David Restored; or an Antidote against the Prosperity of the Wicked and the Afflictions of the Just.* 8vo. 1660. 4/6 tot 8/-. Niet bijzonder voortreffelijk en niet vrij van gebreken, maar met veel van blijvende waarde.

552. LXXXII. — HALL (THOMAS, B.D. 1610 — 1665). *The Beauty of Magistracy. An Exposition of Psalm LXXXII.* 4to. 1660. [In dl. IV van Swinnocks *Works*, uitgave-Nichol.] Deze uitleg heeft altijd genesteld in de schoot van Swinnocks werken. Wij zijn het eens met het oordeel van dr. Jenkyn: "De stijl is bondig en helder, hoewel ernstig en theologisch, en de inhoud is degelijk en verstandig."

553. LXXXIV. — HEMINGE (NICHOLAS. 1513 — 1600). *The Faith of the Church Militant.* 8vo. 1581. Een Deense godgeleerde die in zijn eigen tijd hoog aangeschreven stond. Enkele van zijn werken zijn in het Engels vertaald, maar de vertalingen zijn, evenals de originelen, nu ten onrechte in vergetelheid geraakt.

554. XC. — SMITH (SAMUEL). *Moses, his Prayer.* 18mo. 1656. Zie onze aantekeningen bij nr. 499, 522 en 549.

555. XCIX., CI., CII. — EDERSHEIM (ALFRED, D.D.) *The Golden Diary of Heart Converse with Jesus.* 1873. Bevat uitleg van de Psalmen 99, 101 en 102. Lieflijk en geestelijk; het is de aanschaf waard.

556. CIII. — STEVENSON (JOHN, D.D. erekanunnik van Canterbury). *Gratitude. An Exposition of the Hundred and Third Psalm.* Post 8vo. 3/6. Londen, S. Bagster & Sons. Enigszins breedsprakig, maar tegelijk te goed om te bekritiseren.

557. CVII. — HYPERIUS (ANDREW GERARD. 1511 — 1564). *A Special Treatise of God's Providence and Comfort against all kinds of Crosses and Calamities, to be drawn from the same; with an Exposition of the One Hundred and Seventh Psalme.* Uit het Latijn. Gotische letter. 8vo. 1602. 15/-. Zeldzaam. Deze schrijver heeft in het Latijn over vele onderwerpen geschreven, maar zijn werken zijn nu weinig bekend. Hij was een geleerd lutheraan.

558. CVII. — ROMAINE (WILLIAM, M.A. 1714 — 1795). *A Practical Comment on Psalm CVII.* 8vo. Vijfde druk, 1767. 1/6 tot 4/-. Ook in *Works*, IV. Romaines leer en schrijfstijl zijn algemeen bekend. Men kon hem er niet van beschuldigen dat hij de waarheid onder veel ge-

leerdheid bedolf. De inhoud is rijk aan genade, gezond en praktisch, maar de stijl is een tikje saai.

559. CX. — REYNOLDS (EDWARD, D.D. Bisschop van Norwich. 1599 — 1676). *Explication of the One Hundred and Tenth Psalm.* 4to., 1632 en 1635; 12mo., 1837. 2/- tot 3/6. Ook in *Works*. Buitengewoon helder en uitvoerig. Reynolds was een man van enorme geleerdheid en van een door en door evangelische geest.

560. CXVI. — GOUGE (WILLIAM, D.D. Puritein. 1575 — 1653). *The Saints' Sacrifice.* 4to. 1632. Zeldzaam. 3/6. Herdrukt in Nichols *Commentaries*, samen met Smith, nr. 499, en Pierson, nr. 527. Gouge deelt zijn uitleg op in afdelingen en bespreekt alles in stellingen. Voor de lezer is die methode erg vermoeiend, maar voor de prediker achten wij haar voordelig. In elk geval heeft Gouge ons vaak op een gedachte gebracht. Hij was een man van grote geleerdheid.

561. CXIX. — BRIDGES (CHARLES, M.A.) *Exposition.* Tweeëntwintigste druk. Cr. 8vo. Londen, 1857. Zijn gewicht in goud waard. Hoewel het werk noch geleerd noch erg oorspronkelijk is, waarderen wij het om zijn buitengewone genade en zalving.

562. CXIX. — COWPER (WILLIAM. Bisschop van Galloway. 1566 — 1619). *A Holy Alphabet for Sion's Scholars. A Commentary upon CXIX Psalm.* Folio. Londen, 1613; en in *Works*. Folio. 1629. Dr. M'Crie kent aan alle werken van Cowper een hoge waarde toe en zegt dat er een ader van praktische vroomheid doorheen loopt, terwijl de stijl opvalt door gemak en vloeiendheid. Die opmerking geldt nadrukkelijk voor het "Holy Alphabet". Wij hebben het met veel genoegen gelezen.

563. CXIX. — GREENHAM (RICHARD. Puritein. 1531 — 1591). *An Exposition of the 119 Psalme. Works.* Folio. Londen, 1612. Wij betreuren dat deze uitleg niet afzonderlijk is uitgegeven en alleen te verkrijgen is door de rest van Greenhams werken mee te kopen. De stijl is echter ouderwets en gewrongen, en Manton en Bridges zijn ruim voldoende.

564. CXIX. — MANTON (THOMAS, D.D. 1620 — 1677). *One hundred and ninety Sermons on the One Hundred and Nineteenth Psalm.* Folio, Londen, 1725; 3 dln., 8vo., Londen, 1842; 3 dln. (met levensbeschrijving), 1845. 7/-. Geheel op Mantons hoogste peil, en het is bekend dat hij een van de voornaamsten van de puriteinse broederschap was. Het werk is lang, maar dat komt alleen door de overvloed aan stof.

565. CXIX. — SANDERSON (R. B., ESQ., B.A.) *Lord's Day Literature: or, Illustrations of the Book of Psalms from the Hundred and Nineteenth Psalm consecutively.* 12mo. Londen, 1842. Wij kunnen dit geen uitleg noemen; de titel beschrijft het veel nauwkeuriger. De schrijver neemt de tekst als aanleiding om te pleiten voor die punten van leer en leven waartoe de Geest van God hem had geleid. Hij was een uitermate gewetensvol man, een stoutmoedig gelovige en een baptist.

566. CXX. — CXXXIV. — ARMFIELD (H. T., M.A. onderrector van het Theol. College, vicaris van de Close en minor canon van Sarum). *The Gradual Psalms: a Treatise on the Fifteen Songs of Degrees, with Commentary, based on Ancient Hebrew, Chaldee, and Christian Authorities.* 8vo. Londen, J. T. Hayes. 1874. Een buitengewoon boeiend boek vanuit literair oogpunt; misschien eerder bijzonder dan nuttig; maar in veel opzichten een uitgave die wij node hadden gemist. De student die preken wil maken, zal er weinig gebruik van kunnen maken.

567. CXX. — CXXXIV. — COX (SAMUEL). *The Pilgrim Psalms; an Exposition of the Songs of Degrees.* 8vo. Londen, Daldy, Isbister & Co. 1874. Verstandige lezers zullen dit hoog waarderen. Uit aandachtige lezing ervan zal vrijwel zeker een prachtige reeks preken voortkomen. De heer S. Cox is een groot uitlegger.

568. CXX. — CXXXIV. — LUTHER (MARTIN). Zie nr. 488.

569. CXX. — CXXXIV. — M'MICHAEL (N., D.D.) *The Pilgrim Psalms.* Cr. 8vo. Edinb., Oliphant. 1860. S. 3/-. Een voortreffelijk werk, vol gezonde leer, doortrokken van de geur van godsvrucht.

570. CXX. — CXXXIV. — NISBET (ROBERT, D.D.) *The Songs of the Temple Pilgrims.* Londen, Nisbet. 1863. Dr. Nisbet beschouwt de "Liederen van de opgangen" als "een zo volledige weergave van de verschillende vormen van godsdienstig gevoel, dat deze korte gedichten een afschrift zijn van de gevoelens van de hele Kerk; een Bijbel in het klein voor het gebruik van allen." In die geest heeft hij ze uitgelegd, in goedgekozen taal, en hij heeft een bijzonder waardevol en leerzaam boek geleverd.

571. CXXII. — WILLET (ANDREW). In Willets *Harmonie and Exposition of the Books of Samuel* staat "een korte uitleg van Psalm 122". Willet had beter moeten weten en geen psalm moeten verdraaien tot eer en glorie van Jakobus I. Als geleerd man zegt hij goede dingen, als hoveling dwaze.

572. CXXX. — HUTCHESON (GEORGE). *Forty-five Sermons Psalm* CXXX. 8vo. Edinb., 1691. Zeldzaam. 5/-. Wij hebben al eerder aangeraden om alles van Hutcheson aan te schaffen wat maar te krijgen is. Let erop dat u dit niet verwart met Hutchinson.

573. CXXX. — LEIGHTON (ROBERT). Zie nr. 529.

574. CXXX. — OWEN (JOHN, D.D.) *A Practical Exposition on the One Hundred and Thirtieth Psalm.* Londen. 4to. 1669 en 1680. Uitgave van de R. Tract Society. 18mo. 2/-. Een van de bekendste en meest gewaardeerde werken van John Owen. Het is overbodig te zeggen dat hij de vorst van de godgeleerden is. Wie zijn werken beheerst, is een diepgaand theoloog. Er wordt gezegd dat Owen langdradig is, maar het zou juister zijn te zeggen dat hij geconcentreerd is. Zijn stijl is zwaar omdat hij aantekeningen geeft van wat hij had kunnen zeggen en verdergaat zonder de grote gedachten van zijn ruime geest volledig uit te werken. Hij vraagt hard studeren, en niemand van ons mag dat te veel vinden.

575. CXXX. — SIBBES (RICHARD, D.D.) *The Saints' Comforts.* 18mo. 1638. *Works*, dl. VI. Uitgave-Nichol. 3/6 per dl. Aantekeningen bij slechts vijf verzen. Zonder toestemming van de schrijver uitgegeven

en daardoor onvolledig, maar heel rijk voor zover het gaat, zeker gezien de beknoptheid ervan.

576. CXXX. — WINSLOW (OCTAVIUS, D.D.) *Soul-Depths and Soul-Heights; an Exposition of Psalm* CXXX. Cr. 8vo. Londen, J. F. Shaw. 1874. Niet erg diep en niet erg hoog, maar prettige geestelijke lectuur.

Boeken van Salomo

577. KEIL en DELITZSCH. *Commentaries. Salomonic Writings.* 3 dln. [In voorbereiding], 10/6 per deel. Edinb., T. & T. Clark.

578. LANGE. *Commentaries. Proverbs, Ecclesiastes, and Song of Solomon.* Door dr. Otto Zöckler. Imp. 8vo. 21/-, of voor intekenaars 15/-. Edinb., T. & T. Clark. 1870. Wij kunnen niet zeggen dat wij Zöcklers uitleg van het Hooglied bewonderen. Het deel bevat veel dat ons niet bevalt, maar de waarde ervan is aanzienlijk. Het is jammer dat de waarde van de delen in deze reeks zo sterk uiteenloopt.

579. NOYES (G. R., D.D.) A *Translation of Proverbs, Ecclesiastes, and Canticles, with Notes, etc.* 12mo. Boston, V.S. 1846. Over Noyes' bewerking van Prediker zegt dr. Hamilton: "Deze uitleg is helder en rechtlijnig, maar de Amerikaanse hoogleraar geeft het boek een aanzien van theologische schraalheid en louter wereldse wijsheid, dat noch onze overtuiging noch onze sympathie wint." Noyes is een goed letterkundig uitlegger, maar zijn theologische opvattingen maken hem vanuit geestelijk oogpunt tot een uiterst armzalig commentator.

Spreuken

580. ALLEN (ROBERT. Puritein). *Concordances of the Proverbs and Ecclesiastes.* 4to. 1612. 2/6. Een gewone concordantie zal het doel veel beter dienen; maar de wonderlijk wijze, half gekke Cruden had zijn onschatbare werk in de dagen van Allen nog niet samengesteld.

581. ARNOT (WILLIAM, D.D. Overleden 1875). *Laws from Heaven for Life on Earth.* 2 dln., cr. 8vo. S. 7/6. 1858. Ook 1 dl., cr. 8vo. 7/6. Edinb., Nelson. 1869. S. 5/-. Wij hadden gewild dat dr. Arnot het hele boek

stap voor stap had doorgewerkt, want zijn geest was bijzonder geschikt voor zo'n taak. De gedeelten waarop hij uitweidt, zet hij in een helder en prachtig licht. Voor een gelukkige vermenging van illustratief vermogen, praktisch gezond verstand en geestelijkheid was dr. Arnot vrijwel ongeëvenaard.

582. BRIDGES (CHARLES, M.A.) *An Exposition.* 2 dln., 12mo. Londen, Seeleys. 1850. S. 6/-. Het beste werk over de Spreuken. De Schriftuurlijke uitlegmethode, door Bridges zo goed toegepast, maakt al zijn geschriften voor predikanten bijzonder vruchtbaar. Terwijl hij het gedeelte dat voorligt uitlegt, plaatst hij andere delen van het Woord in een nieuw licht.

583. BROOKS (J. W., M.A.) A *New Arrangement of the Proverbs of Solomon.* 12mo. Londen, Seeleys. 1860. 1/-. Wij zien het nut van de indeling niet in; maar wie de Spreuken naar onderwerp geordend wil hebben, vindt het werk hier voor zich gedaan.

584. CASE (R. J.) A *Commentary.* 12mo. Londen, 1822. S. 6d. De Spreuken zelf zijn duidelijker dan de uitleg die deze schrijver ervan geeft.

585. DAY (WILLIAM. Voorheen zendeling in de Zuidzee). A *Poetical Commentary.* 8vo. 14/-. Londen, Simpkin, Marshall & Co. 1862. S. 3/-. De schrijver zegt dat hij "een smaak heeft voor het bouwen van rijmen", en die heeft hij hier bevredigd. Meer kunnen wij van zijn boek niet zeggen.

586. DELITZSCH (FRANZ, D.D.) *Biblical Commentary.* Vertaald uit het Duits door M. G. Easton, D.D. Dl. I. [In bewerking.] Edinb., T. & T. Clark. 1875.

587. DOD (JOHN. Puritein. Overleden 1645). A *Plaine and Familiar Exposition of Proverbs, Chapters* IX. *to* XVII. 4to. Londen, 1608-9. [De uitleg bij hoofdstuk 13 en 14 blijkt het werk van Robert Cleaver te zijn geweest. In ons exemplaar, dat hoofdstuk 28-30 bevat, staan de namen van zowel Dod als Cleaver, en het laatste hoofdstuk is "geschreven door een godvruchtig en geleerd man, nu bij God".] Zowel Dod als

Cleaver waren populair als predikers, en hun gezamenlijke werken kregen een brede verspreiding. Dit boek is zelden volledig te vinden.

588. FRENCH (W., D.D.) en SKINNER (G., M.A.) *A New Translation, with Explanatory Notes.* 8vo. Londen, 1831. S. 1/3. Deze vertalers trachten getrouwe weergaven van de tekst te geven, waarbij zij aan elk woord overal dezelfde betekenis toekennen. Zij zijn kalm, onbevooroordeeld, verstandig en bekwaam.

589. HODGSON (BERNARD, LL.D.) *The Proverbs of Solomon, with Notes.* 4to. Oxf., 1788. 2/6. Darling zegt: "Een goede vertaling; de aantekeningen zijn voornamelijk taalkundig." Wij hechten geen waarde aan deze massa drukwerk, en wij betwijfelen of iemand anders dat doet.

590. HOLDEN (GEORGE, M.A.) *An attempt towards an improved Translation, with Notes, etc.* 8vo. Liverpool, 1819. 4/6. Horne zegt van dit werk: "Het is een van de waardevolste hulpmiddelen voor het kritisch verstaan van dit boek." Het is zeker een van de beste voortbrengselen van Holden. Misschien vergissen wij ons, maar wij konden Hornes mening niet met een goed geweten onderschrijven.

591. JACOX (FRANCIS). *Scripture Proverbs, illustrated, annotated, and applied.* Dik cr. 8vo. 10/6. Londen, Hodder & Stoughton. 1874. S. 6/-. Dit werk illustreert veel van de spreuken die verspreid in de Schrift staan, en enkele van de door Salomo verzamelde. De heer Jacox schijnt alles te hebben gelezen, goed en slecht, en giet daarom een mengelmoes van feit en verdichtsel uit die onderhoudender is dan stichtelijk. Hij doet ons denken aan de oudere Disraeli met zijn *Curiosities of Literature*.

592. JERMIN (MICHAEL, D.D. Overleden 1659). *Paraphrastical Meditations upon the Book of Proverbs.* Folio. 1638. 9/6. Hoogst ouderwets, en vol Latijnse citaten. Jermin dwaalt niet door overdreven geestelijkheid, maar juist door het tegendeel. Wie zijn stijl kan verdragen, wordt beloond met zijn zonderlinge geleerdheid.

593. LANGE. (Zie nr. 578.)

594. LAWSON (GEORGE, D.D. 1749 — 1820). *Exposition of the Book of Proverbs.* 2 dln., 12mo. Edinb. 1821. 6/- tot 7/-. Een door en door gezond en nuttig commentaar. Lawson schreef populair en krachtig.

595. MILLER (JOHN. Princeton, N.J.) A *Commentary, with a New Translation, and with some of the Original Expositions Re-examined.* Demy 8vo. 7/-. Dickinson & Higham. 1875. De uitleggingen van deze schrijver zijn nieuw en liggen naar ons oordeel heel ver van de nauwkeurigheid af. De oude uitleggingen zijn in veel opzichten zeker beter. Zijn theorie dat de Spreuken geestelijk zijn en niet wereldlijk, houdt geen stand. Hij moet met groot onderscheidingsvermogen worden gelezen, als men hem al leest. "Te grote nieuwlichterij" is de eigen vrees van de schrijver over zijn werk, en daarin zijn wij het volkomen met hem eens, alleen gaan wij verder dan louter vrees.

596. MUFFET (PETER). A *Commentary on the whole Book of Proverbs.* 8vo. 1596. [Herdrukt, samen met Cottons commentaren op Prediker en het Hooglied, in een van de delen van Nichols reeks. Cr. 4to. 7/6. Londen, Nisbet. 1868.] Eenvoudig, maar niet erg opvallend. De heer Nichol heeft de commentatoren voor zijn herdrukken niet wijs gekozen.

597. NEWMAN (WILLIAM, D.D. Voorheen president van het Stepney Theol. Institution). *An improved version.* 18mo. Londen, 1839. 1/-. Slechts de verbeterde tekst. Een heel klein werkje.

598. NICHOLLS (BENJAMIN ELLIOTT, M.A.) *The Book of Proverbs, explained and illustrated from Holy Scripture.* 12mo. Londen, Rivingtons. 1858. 1/3. Bevat heel verstandige wenken voor de uitleg van spreuken en geeft voorbeelden van verklaringen uit de aardrijkskunde, de natuurlijke historie enzovoort. Het werk is tot op zekere hoogte behulpzaam.

599. NOYES. (Zie nr. 579.)

600. STUART (MOSES). A *Commentary on the Book of Proverbs.* 8vo. New York, 1852. 4/- tot 5/-. Wij zijn geen Engelse herdruk van dit nuttige boek tegengekomen. Dr. Stuart heeft zijn werk bewust afge-

stemd op beginners in de studie van het Hebreeuws. Hij heeft zich voorgenomen een commentaar te maken dat alleen uitlegt, in de overtuiging dat elke predikant in staat moet zijn zelf een vermanende en praktische toelichting te geven. Stuarts inleidende stof is hoogst leerzaam, hoewel geen lezer ze blindelings moet aanvaarden.

601. TAYLOR (FRANCIS, B.D.) *Observations upon the three first chapters of Proverbs.* 4to. Londen, 1645. *An Exposition [zoals boven] upon The* 4, 5, 6, 7, 8, 9 *Chapters, etc.* 4to. 1657. 18/- tot 25/-. Twee delen (in één) rijke, ouderwetse puriteinse godgeleerdheid.

602. THOMAS (DAVID, D.D.) *The Practical Philosopher.* Dik 8vo. 12/6 netto (uitgegeven voor 17/6). Londen, Dickinson. 1873. Dr. Thomas van de *Homilist* is een bekend schrijver en een man die tot grote dingen in staat is. Dit werk evenaart zijn *Genius of the Gospel* niet. Het bevat een grote hoeveelheid praktische toelichting, geschreven in een nogal hoogdravende stijl. Wij kunnen ons nauwelijks voorstellen dat zakenmensen dit boek dag aan dag lezen, zoals de schrijver voorstelt.

603. WARDLAW (RALPH, D.D.) *Lectures.* 3 dln., cr. 8vo. 3/6 per deel. Edinb., Fullarton. 1861. S. 6/6. Wardlaw is wijdlopig, en zijn opvattingen over "wijsheid" zijn eigenaardig; maar hij beloont de lezer altijd, en noch Bridges noch Arnot heeft hem overbodig gemaakt, want hij werkt in een andere ader en legt uit op een wijze die hem eigen is.

604. WILCOCKS (THOMAS, Puritein. 1549 — 1608). *A Short yet Sound Commentarie.* [*Works.* Zie nr. 336.] Wilcocks vat de leer van de verzen kort samen en reikt zo onderwerpen aan; in andere opzichten is hij nogal vermoeiend.

Prediker

605. ANNOTATIONS *on the Book of Ecclesiastes.* [12mo.] Londen. Gedrukt door J. Streater. 1669. In niets opmerkelijk, behalve in zijn uiterste zeldzaamheid.

606. BEZA (THEODORE). *Ecclesiastes. Solomon's Sermon to the People, with an Exposition.* Small 8vo. Camb., [1594]. 7/6. Dat moet wel gewichtig en leerzaam zijn. Het is buitengewoon zeldzaam.

607. BRIDGES (CHARLES, M.A.) *Exposition of Ecclesiastes.* Sq. 8vo. 6/-. Londen, Seeley & Co. 1860. S. 3/-. In de trant van andere werken van deze godvruchtige schrijver, die altijd het raadplegen waard is, hoewel hij ons niets bijzonder nieuws geeft.

608. BROUGHTON (HUGH. 1549 — 1612). A *Comment upon Ecclesiastes, framed for the Instruction of Prince Henry.* 4to. 1605. Broughton was een alom bekend en nogal aanmatigend hebraïst, die door dr. Gill als gezaghebbende werd aangehaald. Zijn werk is vrijwel in onbruik geraakt, maar dat is geen groot verlies.

609. BUCHANAN (ROBERT, D.D.) *Ecclesiastes; its Meaning and its Lessons, explained and illustrated.* Sq. 8vo. 7/6. Londen, Glasg., & Edinb., Blackie & Sons. 1859. S. 3/6. Dr. Buchanan heeft er steeds naar gestreefd de ware betekenis van de tekst te geven. Zijn verklaringen zijn voor de kansel opgesteld en daar uitgesproken. Het werk is van groot belang, maar mist naar onze indruk levendigheid van stijl.

610. CHOHELETH, *or "The Royal Preacher, a Poem."* Voor het eerst uitgegeven in het jaar 1768. 4to. 3/-. Herdrukt, 8vo., 1830. 1/6. Dit is het werk waarover de heer Wesley schreef: "Maandag 8 februari 1768. Ik kwam een verrassend gedicht tegen, getiteld Choheleth, of de Prediker: het is een parafrase in redelijke verzen op het boek Prediker. Ik denk werkelijk dat de schrijver ervan (een Turkije-koopman) zowel de moeilijke uitdrukkingen als het verband van het geheel beter begrijpt dan enige andere schrijver, oud of modern, die ik heb gezien." Wij schikken ons naar het oordeel van de heer Wesley, maar het zou niet bij ons zijn opgekomen het zo warm aan te bevelen.

611. COLEMAN (JOHN NOBLE, M.A.) *Ecclesiastes. A New Translation, with Notes.* Imp. 8vo. 5/-. Londen, Nisbet. 1867. S. 2/6. Een geleerde vertaling met belangrijke opmerkingen.

612. COTTON (JOHN. 1585 — 1652). A *briefe exposition, with practical observations.* Small 8vo. Londen, 1654. [Herdrukt in Nichols reeks commentaren. Zie Muffet, nr. 596.] Van een groot taalkundige en gezond godgeleerde. Prediker is geen boek om vers voor vers uit te leggen; maar Cotton doet het even goed als wie ook.

613. COX (SAMUEL). *The Quest of the Chief Good: Expository Lectures.* Sq. 8vo. 7/6. Londen, Isbister. 1868. S. 3/6. Wij zouden het moeilijk vinden de opvattingen van de heer Cox over Prediker te onderschrijven, want om te beginnen kunnen wij niet aannemen dat de schrijver niet Salomo was, maar een naamloze rabbijn: toch is *The Quest of the Chief Good* vol waardevolle stof en loont de lezing ruimschoots.

614. DALE (THOMAS PELHAM, M.A.) *Ecclesiastes. With a running Commentary and Paraphrase.* 8vo. 7/6. Londen, Rivingtons. 1873. Deze schrijver haalt alles wat hij kan uit de fouten van de Septuaginta, die hij bijna even hoog lijkt te schatten als de juiste tekst zelf. De nieuwe vertaling is een soort gekunstelde parafrase, die op opmerkelijke wijze de betekenis van de woorden van de wijze man verduistert. De heer Dale zegt dat hij een man van één boek is, en dat horen wij graag: want het zou ons spijten als een ander boek onder zijn handen te lijden had.

615. DESVOEUX (A. V.) A *Philosophical and Critical Essay on Ecclesiastes.* 4to. Londen, 1760. 2/6. Een merkwaardig en uitvoerig voortbrengsel. Noch in kritiek noch in theologie is de schrijver altijd gezond, en zijn aantekeningen zijn een uiterst slecht geordende massa zonderlinge geleerdheid.

616. GINSBURG (CHRISTIAN D.) *Coheleth, or Ecclesiastes; translated, with a Commentary.* 8vo. Londen, Longmans. 1857. S. 12/-. De schrijver gelooft niet dat Salomo het boek schreef, en zijn opvatting van het doel ervan is niet de gebruikelijke, en naar wij menen ook niet de juiste. Zijn overzicht van de literatuur over het boek is heel volledig.

617. GRANGER (THOMAS). *A Familiar Exposition, wherein the World's Vanity and the true Felicitie are plainly deciphered.* 4to. Londen, 1621. 5/- tot 7/6. Hoogst ouderwets, met veel verouderde en grove uitdrukkingen; maar pittig en eigenaardig.

618. GREENAWAY (STEPHEN). *New Translation.* 8vo. Leicester, 1781. 3/6. Verward, excentriek en gelukkig uiterst zeldzaam.

619. HAMILTON (JAMES, D.D. 1814-1867). *Royal Preacher: Lectures on Ecclesiastes.* Cr. 8vo. 3/6. Ook 12mo., 1851; 16mo., 1854. Londen, Nisbet. S. 1/6 tot 2/6. Wij hebben enorm genoten van het lezen van dit prozagedicht. Het is een bekoorlijk voortbrengsel.

620. HENGSTENBERG (E. W., D.D.) *Commentary on Ecclesiastes. To which are appended: Treatises on the Song of Solomon; on the Book of Job; on the Prophet Isaiah, etc.* 8vo. 9/-. Edinb., T. & T. Clark. 1860. S. 4/6. Natuurlijk geleerd, en ook levendiger dan bij Hengstenberg gebruikelijk is.

621. HODGSON (BERNARD, LL.D.) *New Translation.* 4to. Oxf., 1791. 4/-. De aantekeningen zijn niet lang, niet talrijk en niet waardevol.

622. HOLDEN (GEORGE, M.A.) *An Attempt to illustrate the Book of Ecclesiastes.* 8vo. Londen, 1822. 3/6. Bridges zegt dat Holden "vooraan staat in nauwkeurigheid van kritische uitleg", en Ginsburg acht zijn commentaar het beste in onze taal. Wij hebben dus misschien ongelijk dat wij er zo weinig waarde aan hechten, maar wij zijn niet overtuigd.

623. JERMIN (MICHAEL, D.D.) *Ecclesiastes.* Folio. 1639. 6/6. De school waartoe Jermin behoorde, schepte er behagen in haar geleerdheid ten toon te spreiden, en daarvan bezat zij niet weinig; deze mannen blonken uit in wijze zinspreuken, maar niet in zalving. De vrucht is rijp, maar mist smaak.

624. KEIL & DELITZSCH. (Zie Boeken van Salomo, nr. 577.)

625. LANGE. (Zie Boeken van Salomo, nr. 578.)

626. LLOYD (J., M.A.) *An Analysis of Ecclesiastes: with reference to the Hebrew Grammar of Gesenius, and with Notes; to which is added*

the Book of Ecclesiastes, in Hebrew and English, in parallel columns. 4to. 7/6. Londen, Bagsters. 1874. Dit zal worden gewaardeerd door mannen die enige kennis van het Hebreeuws hebben. De herhaalde verwijzingen naar Gesenius zouden het boek voor de gewone lezer vermoeiend maken, maar ze maken het des te waardevoller voor wie ernaar streeft hebraïst te worden.

627. [LUTHER]. *An Exposition of Salomon's Booke, called Ecclesiastes, or the Preacher.* 8vo. Gedrukt door J. Day. Londen, 1573. Zelfs de beheerders van het British Museum hebben dit octavo voor ons niet kunnen vinden, hoewel het in hun catalogus wordt vermeld.

628. MACDONALD (JAMES M., D.D. Princeton, N.J.) *Ecclesiastes.* Dik 12mo. New York. 1856. S. 4/6. Door en door exegetisch, met voortreffelijke "strekkingen van het betoog" na elke afdeling: aan te schaffen als het te vinden is.

629. MORGAN (A. A.) *Ecclesiastes metrically Paraphrased, with Illustrations.* 4to. 21/-. Londen, Bosworth. 1856. Dit is een *article de luxe* en is eerder voor de salon dan voor de studeerkamer. Een levendige tekenstift, typografie van de eerste rang en een zorgvuldig geschreven metrische vertaling vormen samen een sierlijk kunstwerk.

630. MYLNE (G. W.) *Ecclesiastes; or, Lessons for the Christian's Daily Walk.* 16mo. Londen, 1859. 1/6. De schrijver commentarieert in dit boekje niet het hele boek; maar de gedeelten die hij aanraakt, worden bekwaam uitgelegd.

631. NISBET (ALEXANDER. Overleden omstreeks 1658). *An Exposition, with Practical Observations.* 4to. Edinb., 1694. 4/6 tot 10/6. Een van die degelijke werken die de geleerde Schotse godgeleerden van de zeventiende eeuw ons in aanzienlijke aantallen hebben nagelaten. Naar ons oordeel is het even zwaar als gewichtig.

632. NOYES. (Zie nr. 579.)

633. PEMBLE (WILLIAM, M.A. 1591 — 1623). *Salomon's Recantation and Repentance; or, the Book of Ecclesiastes briefly and fully explained.* Dun 4to. Londen, 1628. 3/6. Anthony à Wood noemt Pemble "een be-

roemd prediker, een bekwaam taalkundige, een goed redenaar en een sieraad van de maatschappij". Bovendien was hij een geleerd calvinistisch godgeleerde. Deze *Recantation* is een minder belangrijk voortbrengsel. De stijl is scholastisch, met zo'n indeling van de onderwerpen dat het moeilijk leesbaar is. Wij bekennen dat het ons teleurstelt.

634. PRESTON (THEODORE, M.A.) *A translation of the Commentary of Mendelssohn from the Rabbinic Hebrew; also a newly-arranged English Version.* 8vo. Londen, 1845. 5/-. Een boek dat meer wordt gewaardeerd door taalkundigen dan door predikers. Wij hadden het met recht *Mendelssohns Commentaar* kunnen noemen, want dat is het.

635. PROBY (W. H. B., M.A.) *Ecclesiastes for English Readers.* Dun 8vo. 4/6. Londen, Rivingtons. 1874. S. 2/3. Ongeveer 45 bladzijden, en die zijn meer dan genoeg. Wat is er in iemands hersenen gevaren als hij profeteert dat de antichrist het gedurig offer zal wegnemen, dat wil zeggen "het eucharistisch brood en de wijn zal verbieden", en dan toevoegt: "Naar deze vreselijke tijd is er waarschijnlijk een mystieke verwijzing in de woorden van ons huidige boek (12:6): '*Eer dat het zilveren koord ontketend wordt, en de gulden schaal in stukken gestoten wordt, en de kruik aan de springader gebroken wordt, en het rad aan den bornput in stukken gestoten wordt.*' Want zilver en goud betekenen in de symbolische taal van de Schrift respectievelijk liefde en waarheid: het ontketenen van het zilveren koord zal dus betekenen dat de liefde van velen verkoelt, en het stukstoten van de gulden schaal zal betekenen dat de waarheid van de aarde verdwijnt; en wij begrijpen dan dat er in de laatste vreselijke tijd niet langer sprake zal zijn van '*de waarheid betrachtende in liefde*'. En zoals de '*fonteinen des heils*' in Jesaja 12:3 de sacramenten en de andere genademiddelen zijn, zo kan het breken van de kruik en van het rad het ophouden betekenen van de bedieningen waardoor de sacramenten en de andere genademiddelen worden uitgedeeld."

636. REYNOLDS (EDWARD, D.D. Bisschop van Norwich, 1599 — 1676). *Annotations. Works.* Dl. IV. 8vo. Londen, 1826. Herdrukt, door dr. Washburn. 8vo. Londen, 1811. 2/6. Zie de *Annotations* van de Westminster Assembly (nr. 2), waarvoor Reynolds dit schreef: hij is altijd goed.

637. SERRANUS, of DE SERRES (JOHN. 1540 — 1598). *A Godlie and Learned Commentary upon Ecclesiastes, newly turned into English, by John Stockwood, Schoolmaster of Tunbridge.* 8vo. Londen, 1585. 7/6. Serranus was een protestants predikant te Nîmes, met opvattingen die zo gematigd waren en een manier van verwoorden die zo aanstootgevend was, dat hij ongeveer evenveel door roomsen als door protestanten werd verafschuwd. Er wordt gezegd dat hij bijzonder onnauwkeurig was in zijn geleerdheid.

638. STUART (MOSES). *A Commentary on Ecclesiastes.* 12mo. 6/-. New York, 1851. S. 3/-. Uitvoerig en minutieus, met uiterst leerzame inleidingen. Het is overbodig te zeggen dat Moses Stuart een groot gezag is, hoewel niet alles wat wij zouden wensen als het om geestelijkheid gaat.

639. TYLER (THOMAS, M.A.) *Ecclesiastes; a Contribution to its Interpretation.* 8vo. 7/6. Londen, Williams & Norgate. 1875. Deze schrijver is ongetwijfeld een diepzinnig denker, maar wij hechten niet veel waarde aan het resultaat van zijn denken. Hij houdt vol dat de schrijver van Prediker een Jood was die in het buitenland had gereisd en de stoïsche wijsgeren en hun tegenstanders in Athene had gehoord. Hij lijkt te menen dat zijn punt bewezen is, maar het is de allerblootste gissing. Het werk is helemaal niet naar onze smaak.

640. WARDLAW (RALPH, D.D.) *Lectures on Ecclesiastes.* 2 dln., 8vo. 1821. 2 dln., 12mo. 1838. Uitgave van Oliphant & Co., in 1 dl., 8/6. 1871. S. 4/6. Wardlaw is altijd goed, hoewel niet erg briljant. Men kan op hem vertrouwen, zolang hij niet kritisch is, en hij zet doorgaans tot nadenken aan.

641. WEISS (BENJAMIN). *New Translation and Exposition, with Critical Notes.* 12mo. 4/-. Londen, Nisbet & Co. 1856. S. 1/6. Het is verheugend dat een bekeerde Jood zich met dit boek bezighoudt. De heer Weiss zegt veel goeds, maar zijn uitleggingen en opmerkingen zijn vaak zonderlinger dan wijs.

642. YCARD (FR. Deken van Achonry). *Paraphrase.* 8vo. Londen, 1701. 1/6. De deken veronderstelt dat de Koninklijke Prediker door een onbeschaamde wellusteling werd onderbroken, en zo ontdoet hij zich van de moeilijkheid van bepaalde gedeelten door ze in de mond van de spotter te leggen. Die theorie is geen ogenblik te dulden.

643. YOUNG (LOYAL, D.D.) *Commentary, with introductory Notices by McGill and Jacobus.* 8vo. Philadelphia, 1865. Dit Amerikaanse commentaar wordt door eminente beoordelaars hoog geprezen en lijkt zorgvuldig te zijn vervaardigd. Het is bekwaam en degelijk, en tegelijk verlevendigd met oorspronkelijkheid van gedachte, levendigheid van uitdrukking en praktische scherpte.

644. SMITH (JOHN, M.D., M.R.C.P.L.) *King Solomon's Portraiture of Old Age, wherein is contained A Sacred Anatomy both of Soul and Body, with an account of all these Mystical and Enigmatical Symptomes, expressed in the six former verses of the 12th Chap. of Ecclesiastes, made plain and easie to a mean Capacitie.* 8vo. Londen, 1666. 2/6 tot 5/-. Een merkwaardig boek van een arts, die zijn anatomische kennis toepast op het twaalfde hoofdstuk van Prediker en probeert aan te tonen dat Salomo de bloedsomloop kende, enzovoort. Matthew Poole nam de kern van deze verhandeling op in zijn *Synopsis*, en in dat enorme compilatiewerk spreekt hij lovend over de schrijver, bij wie hij inwoonde. Wij vermelden het om zijn zonderlinge karakter.

Hooglied

645. AINSWORTH. (Zie onder Pentateuch, nr. 72.)

646. AVRILLON (JOHN BAPTIST ELIAS. 1652 — 1729). *The Year of Affections; or, Sentiments on the love of God, drawn from the Canticles,*

for every day of the year. Fcap. 8vo. 6/6. Londen en Oxf., Parker & Co. 1847. S. 4/-. Een van de reeks roomse schrijvers die dr. Pusey uitgaf. Het is een diep geestelijk werk, in de trant van de mystici. Het had geschreven kunnen zijn door Madame Guyon. Ondanks het hier en daar voorkomende papisme en sacramentalisme bevat het veel uitgelezen stichtelijke stof.

647. BEZA (THEODORE). *Sermons upon the three first chapters of Canticles, translated out of the French, by John Harmar.* 4to. Oxf., 1587. Deze eenendertig preken zijn een bron van onderwijs, bijzonder kostbaar en verfrissend. De onverkorte titel wijst op een polemisch gebruik van het Lied. Wij waren er daarom op voorbereid te moeten betreuren dat de arend van de twist het duivennest van het Hooglied zou binnendringen; maar wij werden aangenaam teleurgesteld, want wij vonden veel minder betoog en veel meer van de Welbeminde dan wij verwachtten.

648. BEVERLEY (T.) *An Exposition of the Divinely prophetick Song of Songs, which is Solomon's; beginning with the reign of David, and ending in the glorious Kingdom of our Lord Jesus Christ.* 4to. 1687. 5/-. Deze warrige schrijver vindt in het Hooglied de geschiedenis van de kerk van David tot onze Heere, en rijmt daarover eindeloos veel onzin. Werkelijk, aan de dwaasheid van uitleggers komt geen einde. Wij nemen aan dat er een publiek moet zijn waarvoor zij schrijven, en een heel dwaas publiek moet dat zijn.

649. BRIGHTMAN (THOMAS). *A Commentary on the Canticles, wherein the Text is Analised, the Native Signification of the Words Declared, the Allegories Explained, and the Order of Times whereunto they relate Observed.* 4to. Londen, 1644. [Zie onder Daniël en Openbaring.] Brightman was een schrijver van hoge faam onder de studenten van de profetie in de zeventiende eeuw. Met een zonderlinge kracht van visionaire vermogens ziet hij in het Hooglied "de gehele toestand van de kerk vanaf de tijd van David, totdat de tijd niet meer zijn zal".

Wie op grond van deze theorie wil uitleggen, heeft een acrobatische verbeelding nodig.

650. BURROWES (GEORGE. Hoogleraar aan Lafayette College, V.S.) *Commentary.* Cr. 8vo. Philadelphia, 1853. 3/6. De heer Moody Stuart zegt: "Het voortreffelijke werk van dr. Burrowes is bijzonder geschikt om de vooroordelen weg te nemen van mannen van smaak tegen het Hooglied als middel van geestelijke gemeenschap tussen de ziel en Christus. Wij verwelkomen het als een waardevolle bijdrage van onze broeders aan gene zijde van de oceaan."

651. BUSH (JOSEPH, M.A.) *The Canticles of the Song of Solomon. A Metrical Paraphrase, with Explanatory Notes and Practical Comments.* Post 8vo. Londen, Hatchards. 1867. S. 1/6. Een goede compilatie, met een behulpzame vertaling. Voor populair gebruik.

652. CLAPHAM (ENOCH). *Salomon; his Songs expounded.* 4to. Londen, 1603. Clapham was een veelschrijvend auteur met opmerkelijke gaven. Hij schreef ook over de eerste veertien hoofdstukken van Genesis. Dit werk is zo zeldzaam als engelenbezoeken.

653. COLLINGES (JOHN, D.D. 1623 — 1690). *The Intercourses of Divine Love betwixt Christ and his Church, metaphorically expressed by Solomon in Canticles I. and II.* 2 dln., 4to. Londen, 1676. 10/- tot 14/-. Negenhonderdnegen kwartobladzijden over één hoofdstuk is meer dan genoeg. De stof is uit vele bronnen bijeengebracht en vormt een rijke schat. Over het tweede hoofdstuk gaan vijfhonderddertig bladzijden. Het zou het gestel van veel moderne godgeleerden op de proef stellen om te lezen wat deze puriteinen met genoegen schreven. Wanneer zullen wij hun gelijken zien?

654. COTTON (JOHN, B.D. 1585 — 1652). *A Brief Exposition, describing the estate of the Church in all ages thereof, both Jewish and Christian, and modestly pointing at the gloriousness of the restored estate thereof.* 8vo. Londen, 1642. [Herdrukt in Nichols reeks. Zie Muffet, nr. 596.] Cotton legt het heilige liefdeslied historisch uit, en mist daar-

door veel van zijn zoetheid. Wij zouden zijn uitleg nooit willen lezen zolang Durham, Gill en Moody Stuart te krijgen zijn.

655. DAVIDSON (WILLIAM, ESQ.) A *Brief outline of an Examination of the Song of Solomon.* 8vo. Londen, 1817. 2/- tot 3/6. Een kostbaar werk van iemand wiens hart warm is voor de goede stof. Hij ziet in het Lied de geschiedenis van de kerk van Christus.

656. DOVE (JOHN, D.D.) *The Conversion of Solomon, a Direction to holiness of Life; handled by way of Commentarie upon the whole Booke of Canticles. Profitable for young men which are not yet mortified, for old men which are decrepit and have one foote in the grave, and for all sorts of men which have an intent to renounce the vanities of this world, and to follow Jesus Christ.* 4to. Londen, 1613. 6/- tot 8/-. Een eigenaardig oud werk. De student doet beter met de modernen. Bovendien is deze Duif (Dove) zeldzaam en strijkt zelden neer op de planken van arme lieden.

657. DURHAM (JAMES. 1622 — 1658). *Clavis Cantici; or, an Exposition of the Song of Solomon.* 4to. Londen, 1668 en 1723. Ook 12mo., Aberdeen. 1840. 2/6 tot 6/-. Durham is altijd goed, en bij het Hooglied is hij op zijn best. Hij geeft ons de kern van de goede stof. Voor praktisch gebruik is dit werk misschien waardevoller dan enige andere Sleutel tot het Lied.

658. FENNER (DUDLEY). *The Song of Solomon, in Verse, with an Exposition.* Middleburgh. 8vo. 1587. 4to. Moody Stuart zegt: "Dit is een getrouwe en uitstekende vertaling, vergezeld van een bewonderenswaardige uitleg. Er is geen poëzie in, maar de weergaven zijn vaak goed en de toelichting waardevol." Wij zijn het niet tegengekomen.

659. FLEMING (ROBERT. Overleden 1716). *The Mirror of Divine Love unvail'd, in a Poetical Paraphrase of the Song of Solomon.* Sm. 8vo. 1691. 3/6. De poëzie is van dezelfde aard als die van Quarles, en hoewel niet zonder verdienste, is ze te verouderd om in onze tijd bewonderd te worden. Dit is de Fleming die de apocalyptische schalen uitlegde en het geluk had de datum van de Franse revolutie en van an-

dere gebeurtenissen die met het verval van de pauselijke macht verband houden, te raden. Zijn profetische werk is herdrukt, maar niet deze mankende poëzie.

660. FRANCIS (ANN. Overleden 1800). A *Poetical Translation*; *with Notes, Historical, Critical, and Explanatory.* 4to. Londen, 1781. 1/5 tot 2/6. Gebouwd op een fantasievolle theorie. Vloeiende, maar zwakke verzen. Onbeduidend.

661. FRY (JOHN, A.B.) *New Translation, with Notes, and an attempt to interpret the sacred allegories.* 8vo. Londen, 1811. 2/- tot 3/-. Frys werk kan de aanvulling en voltooiing van dat van dr. Good heten. Hij verdeelt het Lied in idyllen en geeft aantekeningen op dezelfde manier als Good; maar hij duikt ook in de geestelijke betekenis van het gezegende Lied, en is in zoverre te verkiezen.

662. GIFFORD (MR.) A *Dissertation on the Song of Solomon.* 8vo. Londen, 1751. Waardeloze rijmen. Deze man durft te zeggen dat het Lied een herdersgedicht is, door Salomo gemaakt voor het vermaak van zijn lichtere uren, voordat God hem de goddelijke wijsheid had gegeven waarmee hij daarna zo uitblonk.

663. GILL (JOHN, D.D.) *An Exposition of the Book of Solomon's Song.* Folio. Londen, 1728. 5/-. Niet opgenomen in de *Exposition of the Old and New Testament* van de schrijver. Een 8vo.-uitgave werd uitgegeven door Collingridge, Londen, 1854. S. 3/6. Het beste wat Gill ooit heeft gedaan. Hij kon zijn thema niet uitputten, maar hij ging zo ver als hij kon om dat te doen. Hij is nu en dan fantasierijk, maar zijn werk is kostbaar. Wie het verachten, hebben het nooit gelezen, of zijn niet in staat tot verheven geestelijke gevoelens.

664. GINSBURG (CHRISTIAN D.) A *Translation, with a Commentary, Historical and Critical.* 8vo. 10/-. Londen, Longmans. 1857. 5/- tot 6/-. Geschreven op grond van een onhoudbare theorie, namelijk dat het Lied bedoeld is "om een voorbeeld van deugd te boek te stellen in een jonge vrouw, die de grootste verleidingen tegemoet trad en overwon, en uiteindelijk werd beloond". Deze platvloerse uitleg had grote

vrijheden met de tekst en enkele invoegingen nodig, en de schrijver heeft er niet voor teruggedeinsd die te gebruiken. Hoe geleerd het boek ook is, deze verderfelijke theorie maakt alles teniet.

665. GOOD (JOHN MASON, M.D., F.R.S.) *Song of Songs; or, Sacred Idyls translated; with Notes, Critical and Explanatory.* 8vo. Londen, 1803. 4/-. Van een man van grote geleerdheid. Het is helemaal niet geestelijk, en zelfs niet uitleggend in de theologische zin, maar behandelt het Hooglied als een oosters drama en verklaart het decor en de beeldspraak vanuit letterkundig oogpunt.

666. GREEN (WILLIAM, M.A.) *Song of Solomon.* In *The Poetical Parts of the Old Testament translated, with Notes.* 4to. 1781. Alleen kritisch. Orme zegt: "de vertalingen zijn over het algemeen uiterst nauwkeurige en sierlijke staaltjes van bijbelse uitleg."

667. GUILD (WILLIAM, D.D. 1586 — 1657). *Love's Intercourse between the Lamb and his Bride.* 8vo. Londen, 1658. 5/- tot 7/-. Een zeldzaam oud werk: maar wij verkiezen Durham. De schrijver was een van de betere soort van de Schotse episcopalen.

668. GYFFARD (GEORGE). *Fifteen Sermons upon the Song of Solomon.* 8vo. 1598 tot 1612. Wij zijn de naam van deze schrijver herhaaldelijk tegengekomen naast die van Brightman; in zijn dagen gold hij als een bijzonder geleerd schrijver. Zijn werk kunnen wij echter niet bemachtigen. Misschien schenkt een lezer van deze Catalogus het ons nog eens. Wij verzekeren hem graag van de dankbaarheid die wij nu al voelen, in de vorm van "een levendig besef van gunsten die nog komen".

669. HARMER (THOMAS. 1715 — 1785). *Outlines of a New Commentary on Solomon's Song, drawn by the help of instructions from the East.* 8vo. Londen, 1768. 2/6 tot 2/6. "Dit boek is niet goed geordend, maar is voor het overige een van de vernuftigste, bescheidenste en boeiendste van alle verhandelingen over de uiterlijke zin van het Lied." — Moody Stuart.

670. HENGSTENBERG. (Zie onder Prediker, nr. 620.)

671. HODGSON (BERNARD, LL.D.) *Solomon's Song translated from the Hebrew.* 4to. Oxf., 1786. 2/6. Moody Stuart zegt dat dit "een goede vertaling" is, en daarom nemen wij aan dat het zo is, maar wij bewonderen haar niet. Zij verwijst zelfs niet naar de mystieke zin, en ze bederft de poëzie van het Lied. Dr. Hodgson vertaalt hoofdstuk 6 vers 9: "Mijn tamme duif (Engels: *pigeon*), mijn onbevlekte, is er maar één." Dit is een wijziging, maar zeker geen verbetering. Hij ontdekt dat de moeder van de bruid Talmadni heette. Wonderlijk!

672. HOMES (NATHANIEL. Overleden 1678). A *Commentary on the Canticles. Works.* Folio. 1652. 6/- tot 10/-. Dit gaat tot het merg van het geestelijk onderwijs en gebruikt elk woord en elke lettergreep op een diep ervaringsgerichte manier, met veel zalving en kracht. Homes vergeestelijkt echter te veel, en is zowel te overdadig in zijn uitdrukking als te langdradig voor deze ontaarde dagen.

673. HOUGHTON (WM.) *Translation.* 8vo. 2/6. Londen, Trubner. 1865. Nutteloos. Het Lied wordt beschouwd als een wereldlijk gedicht over kuise liefde.

674. IBN EZRA (ABRAHAM). *Commentary on the Canticles, after the first recension.* Uitgegeven naar twee handschriften, met een vertaling, door H. J. Matthews, B.A. 12mo. Londen, Trubner & Co. 1874. De oorspronkelijke Hebreeuwse tekst van het Lied, met een Joodse toelichting, die weinig onderricht biedt. In dit kleine boek heeft de student een staaltje van Joodse uitleg.

675. IRONS (JOSEPH, van Camberwell. 1786 — 1852). *Nymphas. A Paraphrastic Exposition.* 16mo. Londen, 1844. S. 1/6. Buiten zijn eigen kring is dit werk van wijlen Joseph Irons, vrezen wij, weinig bekend. Het is een parafrase in onberijmde verzen, op een bijzonder geestelijke wijze weergegeven. Wij bekennen dat wij het boekje met bewonderende ogen bezien, hoewel wij weten dat de critici zowel ons als het boekje zullen bespotten.

676. KEIL & DELITZSCH. (Zie Boeken van Salomo, nr. 577.)

677. KRUMMACHER (F. W., D.D.) *Solomon and the Shulamite. Sermons on the Book of Canticles.* 16mo. Londen, 1838. S. 1/-. Raakt slechts enkele gedeelten aan. Kort en lieflijk.

678. LANGE. (Zie Boeken van Salomo, nr. 578.)

679. LITTLEDALE (R. F.) A *Commentary. From Ancient and Mediaeval Sources.* 12mo. 7/-. Londen, J. Masters. 1869. S. 4/6. Littledale is een nauwgezet volgeling van John Mason Neale en geeft hier de schoonheden en de misvormingen van het middeleeuwse vergeestelijken weer. Er is veel oordeelkundigheid nodig om het goede en ware te halen uit de massa halfpaaps commentaar die hier is samengehoopt. Wie met beleid te werk gaat, kan er zilveren vaten en gouden vaten uit halen.

680. MACPHERSON (PETER, A.M.) *The Song of Songs shown to be constructed on Architectural Principles.* Post 8vo. Edinb., 1856. 4/-. "Zijn veronderstelling dat dit lied bestaat uit verzen die rond een poort zijn geschreven, is zo volkomen willekeurig dat zij slechts misleidend en bedrieglijk is." — A. Moody Stuart.

681. *METRICAL MEDITATIONS on the Canticles.* [Anoniem.] 16mo. Londen, Wertheim. 1856. S. 1/-. Uitstekend weergegeven: opmerkelijk zowel uit letterkundig als uit godsdienstig oogpunt. De schrijver vat de betekenis van het Lied en herhaalt die in goedgekozen woorden.

682. MILLER (ANDREW). *Meditations.* 12mo. 1/6. Londen, Morrish. Voor het eerst gepubliceerd in het tijdschrift van de Plymouth Brethren, *Things New and Old.* Stichtelijk, en stralend van het licht van de gemeenschap met Jezus.

683. MOORE (DANIEL, M.A.) *Christ and his Church.* A *Course of Lent Lectures on the Song of Solomon.* Sm. cr. 8vo. 3/6. Londen, H. S. King & Co. 1875. Deze lezingen gaan alleen over het eerste hoofdstuk, maar doen dat op bewonderenswaardige wijze. Moore heeft Littledale evangelisch gemaakt.

684. [NEALE (JOHN MASON, D.D.)] *Sermons on the Canticles, preached in a Religious House. By a Priest of the Church of England.* 12mo. Londen, Masters. 1857. S. 2/6. Van die allerhoogste onder de hoogkerkelijken, dr. Neale. Deze preken ruiken naar het papisme, en toch kan de geur van de goede zalf van onze Heere niet verborgen blijven. Ons protestantisme is niet van zo twijfelachtige aard dat wij bang zijn recht te doen aan papisten en anglicanen, en daarom aarzelen wij niet te zeggen dat menige godvruchtige gedachte tot ons is gekomen bij het lezen van deze "preken van een priester van de Kerk van Engeland".

685. NEWTON (ADELAIDE L.) *The Song of Solomon compared with other parts of Scripture.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Nisbet. 1871. [De eerdere drukken verschenen anoniem.] Mejuffrouw Newtons boek is bijzonder dierbaar voor geestelijk gezinde mensen; het is vol van die stille kracht die van de Geest van God komt door diepe ervaring en kostbare gemeenschap met de Welbeminde.

686. NOYES. (Zie nr. 579.) Deze schrijver ziet in het Hooglied niets dan een verzameling liefdesliederen, geschreven zonder uitdrukkelijk zedelijk of godsdienstig doel. Blind!

687. PERCY (THOMAS, D.D. Bisschop van Dromore. 1729 — 1811). *New Translation: with a Commentary and Annotations.* [Anoniem.] 8vo. Londen, 1764. 6/-. Zijn theorie over het heilige Lied is dood en geen gedenkteken in onze bladzijden waard. Wij hopen dat er geen relikwie van achterblijft. Percy deed het heel goed met zijn balladen, maar hij had het Hooglied beter met rust kunnen laten.

688. POWER (PHILIP BENNET, M.A.) *Failure and Discipline: Thoughts on Canticles* V. 16mo. 1/6. Londen, Wertheim. Alleen over het vijfde hoofdstuk. De heer Power schrijft altijd aantrekkelijk. Zijn boek is "aaneengeschakelde zoetheid", maar niet "lang uitgesponnen".

689. *REFLECTIONS ON CANTICLES; or, the Song of Solomon, with Illustrations from Modern Travellers and Naturalists.* [Anoniem.]

12mo. Londen, S. W. Partridge & Co. 1870. S. 1/3. Heeft veel zoetheid en een redelijke mate van frisheid.

690. ROBOTHAM (JOHN). *Exposition.* 4to. Londen, 1652. 6/- tot 8/-. Heel degelijk; maar niet te vergelijken met Durham, nr. 657. Het is een tikje saai en alledaags.

691. ROMAINE (WILLIAM, M.A.) *Discourses upon Solomon's Song.* 8vo. Londen, 1789. 2/6. Twaalf voortreffelijke preken over verzen uit het Lied. Ze vatten het boek niet samen en vormen geen commentaar, maar zijn eenvoudig een keuze van geestelijke toespraken van een van de meest vooraanstaande calvinistische godgeleerden van de vorige eeuw.

692. SIBBES (RICHARD, D.D. 1577 — 1635). *Bowels Opened; or, a Discovery of the Neere and Deere Love, Union and Communion betwixt Christ and the Church. Sermons on Canticles* IV., V., *and* VI. 4to. 1639, enz. 6/- tot 9/-. [*Works* II. Uitgave-Nichol.] Sibbes schrijft nooit slecht. Zijn faam is zodanig dat wij hem slechts hoeven te noemen. Zijn titel is hoogst ongelukkig, maar in al het overige is zijn "ontdekking" onze aanbeveling waardig.

693. SKINNER (JOHN. Bisschop van Aberdeen. 1721 — 1806). *Essay towards a literal or true radical Exposition. Works* II. 2 dln., 8vo. Aberdeen, 1809. 4/-. Niet erg belangrijk. De bisschop besluit zijn uitleg met het volgende gebed voor wie niet in de mystieke zin geloven: "God vergeve de dwazen en open hun ogen." Nogal sterk voor een bisschop!

694. STUART (A. MOODY, M.A.) *Exposition, with Critical Notes.* 8vo. 12/-. Londen, Nisbet. 1860. S. 6/-. Hoewel deze bewonderenswaardige schrijver het Lied uitlegt volgens een theorie die wij niet geheel onderschrijven, weten wij niet waar een boek van gelijke waarde in alle opzichten te vinden is. Hij heeft poëzie in zijn ziel en bovendien een hart als dat van Rutherford, in vuur en vlam gezet door liefde tot Hem Die gans begeerlijk is. Wij danken hem voor dit edele boek.

695. *THE BRIDE OF CHRIST; or, Explanatory Notes on the Song of Solomon.* [Anoniem.] 18mo. Londen, Seeleys. 1861. S. 6d. Een boekje voor algemeen gebruik; niet voor studenten.

696. *THE THREEFOLD MYSTERY: Hints on the Song of Songs, viewed as a Prophecy of the Double United Church of Jew and Gentile.* Door de schrijver van *The Gathered Lily*. 12mo. 3/6. Londen, Partridge & Co. 1869. Het komt ons voor als een wilde fantasie dat de hele kerkgeschiedenis in het Hooglied is samengeperst; daarom waarderen wij dit boek niet.

697. THRUPP (JOHN FRANCIS). *New Translation, with Commentary.* Cr. 8vo. 7/6. Londen, Macmillan. 1862. Dit werk bevalt ons buitengewoon. Het verdedigt de gebruikelijke christelijke uitleg met de uitkomsten van nuchtere kritiek en toont aan dat de geestelijke zin wordt bevestigd door de onderzoekingen van de moderne wetenschap. In de inleiding deelt de schrijver zware slagen uit aan de sceptische school, en aan hen die, zoals Ginsburg, zich tevredenstellen met het toekennen van een louter zedelijke betekenis aan het gezegende liefdeslied.

698. WEISS (BENJAMIN). *The Song of Songs unveiled: a New Translation and Exposition.* Cr. 8vo. W. Oliphant & Co. 1859. S. 1/6 tot 2/6. Deze schrijver gelooft dat het Lied de geschiedenis van Israël en haar verhouding tot de Engel van het Verbond voorstelt, van Horeb tot Golgotha. Afgezien van enkele oosterse illustraties voegt het niets van waarde toe aan wat er al bestaat. Het werk is door en door evangelisch.

699. WILCOCKS (THOMAS). *Exposition. Works.* Folio. 1624. 12/-. Kort, en enigszins in de trant van een parafrase. Deze eerbiedwaardige schrijver geeft van elk vers een leerstellige samenvatting, en daardoor zijn wij vaak op een onderwerp voor een toespraak gewezen.

700. WILLIAMS (THOMAS). *A New Translation, with a Commentary and Notes.* 8vo. Londen, 1801. Tweede druk, 1828. S. 2/-. Dit boek is weinig bekend, maar zijn waarde ligt boven het gemiddelde van de li-

teratuur over het Hooglied. Wij hebben vele van de opmerkingen met genoegen gelezen, maar de meeste ervan zijn te vinden in de standaardcommentaren.

701. WOODFORD (SAMUEL, D.D.) *Paraphrase in Verse.* 8vo. 1679. 1/6 tot 3/-. Beter dan vele poëtische parafrasen, maar nog steeds beneden het peil van ware poëzie.

702. WRIGHT (M.) *The Beauty of the Word in the Song of Solomon.* Cr. 8vo. 6/-. Londen, Nisbet & Co. 1872. Een zuiver geestelijk commentaar, dat geen licht op de tekst werpt maar er veel aan ontleent. Meer stichtelijk dan uitleggend. De beelden van de allegorie worden zo ver doorgevoerd als verantwoord is, misschien nog verder.

Werken over de profetie

[Boeken over dit onderwerp zijn zo buitengewoon talrijk en lopen in hun opvattingen zo uiteen dat wij ons beperken tot de weinige die volgen. De lezer wordt ook verwezen naar werken over Openbaring.]

703. DAVISON (JOHN, B.D. 1777 — 1834). *Discourses on Prophecy; its Structure, Use, and Inspiration.* [Warburtonian Lectures.] 8vo. Oxf., 1845. S. 5/6. Elliott noemt dit "Davisons edele werk over de profetie". Dit is een van de Warburtonian Lectures, en wij merken hier op dat die lezingen allemaal over profetie gaan en vele ervan van eersteklas mannen zijn, en daarom studie waard. Natuurlijk lopen ze sterk uiteen in waarde, naargelang van het vermogen van de sprekers.

704. FABER (GEORGE STANLEY, B.D. 1773 — 1854). *Calendar of Prophecy, or a Dissertation on the Prophecies which treat of the Seven Times, and especially of the latter Three Times and a Half.* 3 dln., 8vo. Londen, 1828. 7/6. 12mo.-uitgaven, 3/6. Faber is een van de grote rabbi's van de profetie. Hij was een man van bijna grenzeloze geleerdheid en vlijt. Zijn kenmerken zouden zijn geweest "sterk mannelijk verstand, uitgebreide klassieke eruditie en een hartelijke liefde voor de hypothese". Deze laatste eigenschap heeft hem ongetwijfeld ertoe

gebracht de profetie uit te leggen, en maakte hem tegelijk ongeschikt om dat goed te doen.

705. FAIRBAIRN (PATRICK, D.D.) *Prophecy: its Distinctive Nature, Special Functions, and Proper Interpretation.* 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1856. S. 5/6. Een standaardwerk van een schrijver die in zijn element is bij zijn onderwerp.

706. FLEMING (ROBERT. 1630 — 1694). *The Fulfilling of the Scripture.* Vijfde druk. Folio. Londen, 1726, 5/6; 2 dln., 8vo., 1801, 3/6; 2 dln., 12mo., 1845, 3/-. Dit vermelden wij omdat het gewoonlijk onder dit hoofd wordt geplaatst, maar het is helemaal geen uitleg van de profetie. Het is een uitvoerige verhandeling over het feit dat de Schriften worden vervuld en dat het woord van de Heere waar is. Als zodanig verdient het de hoge lofprijzingen die de eminente godgeleerden van Flemings eigen tijd er zo royaal over uitstortten, en het rechtvaardigt ruimschoots het verschijnen van zoveel drukken.

707. HENGSTENBERG (E. W.) *The Messianic Prophecies of Isaiah and the other Prophets.*

Deze opmerkingen staan in Hengstenbergs *Christology*, een standaardwerk over dit onderwerp. (Zie nr. 67.)

708. KEITH (ALEXANDER, D.D.). *Evidence of the Truth of the Christian Religion, derived from the literal Fulfilment of Prophecy; as illustrated by the History of the Jews, and by the Discoveries of recent Travellers.* Thirty-sixth edition. Thick 8vo. 1848. S. 4/- tot 6/-

Horne zegt: "De vele drukken die er in heel korte tijd nodig waren, getuigen genoegzaam van de hoge waardering die het werk van de heer Keith terecht geniet." Wij voegen eraan toe dat de verbeteringen en aanvullingen de waarde ervan hebben vergroot, en dat de nieuwe drukken laten zien dat het nog steeds gewaardeerd wordt.

709. NEWTON (THOMAS, D.D., bisschop van Bristol. 1704 — 1782). *Dissertations on the Prophecies which have been fulfilled, and are fulfilling.* Numerous editions. 2 and 3 vols., 8vo. Also, 1 vol., 8vo., 7/6. Londen, W. Tegg.

Een standaardwerk van een noeste en geleerde schrijver, maar nogal zwaar om te lezen. Op het gebied van de profetie in het Nieuwe Testament mag de bisschop niet vertrouwd worden. Theologisch is zijn positie hoogst twijfelachtig.

De profeten

710. KITTO (JOHN, D.D.). "Isaiah and the Prophets." In *Daily Bible Illustrations.* (Zie nr. 41.)

Moet worden geraadpleegd wanneer de lezingen een bepaalde passage raken.

711. LOWTH (bisschop) en anderen. *A Literal Translation of the Prophets from Isaiah to Malachi, with Notes by Lowth, Blayney, Newcome, etc.* 5 vols. 8vo. Londen, 1836. 10/- tot 15/-

Wat elk van de vijf delen betreft, verwijzen wij de lezer naar onze beschouwingen bij de afzonderlijke boeken.

712. LOWTH (WILLIAM, B.D., 1661 — 1732, vader van bisschop Lowth). *Commentary on the Prophets.* 4 vols. 4to. Londen, 1714.

Dit is Lowths deel van Patrick (zie nr. 50). Hij was geestelijker dan de mannen met wie hij zich verbond, maar dat wil niet veel zeggen.

713. NOYES (GEORGE R., D.D.). *A New Translation of the Hebrew Prophets.* 3 vols., 12mo. New York, 1849.

Wij moeten de geleerdheid, de smaak en de openhartigheid van deze schrijver prijzen, ook al verschillen wij sterk van hem van mening. De lezer moet geen stichtelijke smaak of geestelijke verlevendiging verwachten, maar het werk alleen als literair hulpmiddel gebruiken.

714. WILLIAMS (ROWLAND, D.D.). *The Hebrew Prophets during the Assyrian and Babylonian Empires. Translated afresh from the Original, with Illustrations.* 2 vols., 8vo. 22/6. Londen, Williams & Norgate. 1866 — 71.

De schrijver erkent niet dat er in de profeten verwijzingen naar de Messias staan. Wat hij ook geschreven mag hebben, deze noodlottige

dwaling ontneemt het zijn waarde. Een man die zo schrijft, had rabbijn in de synagoge moeten zijn en geen predikant onder belijdende christenen.

Jesaja

715. ALEXANDER (JOSEPH ADDISON). *Prophecies of Isaiah, earlier and later.* T. Clark. 2 vols. 17/- 1874. S. 12/-

Dr. Hodge zegt over de schrijver: "Ik beschouw dr. Joseph Addison Alexander als verreweg de grootste man die ik ooit heb gekend, als verreweg de grootste man die onze kerk ooit heeft voortgebracht." Hij verspilt geen ruimte, maar geeft de kern van de uitleg.

716. ALEXANDER (JOSEPH ADDISON). *Isaiah Translated and Explained.* An Abridgment of the preceding. 2 vols. 12mo. New York, 1858. S. 6/-

Deze verkorte uitgave van het grotere werk is allerminst klein. Voor alle gewone doeleinden is ze omvangrijk genoeg. Wij kunnen haar niet sterk genoeg aanbevelen.

717. BARNES (ALBERT). *Notes on Isaiah.* Edited by Dr. Cumming. 3 vols. Sm. 8vo. 7/6. Routledge, 1850. Cobbin's Edition, 2 vols., 1852. S. 4/6.

Een goede, populaire uitleg, al is hij niet de geleerdste.

718. BIRKS (T. R., M.A.). *Commentary on Isaiah, and a revised Translation.* 8vo. 12/- Londen, Rivingtons. 1871. S. 6/-

Geschreven voor de *Speaker's Commentary*, maar daarin niet opgenomen. Het lijkt ons verreweg beter dan dat werk. Voor de student is het een grote schat bij deze zo verwaarloosde profeet.

719. CALVIN (JOHN). *Commentarie on Isaiah.* Translated by C. Cotton. Folio. Londen, 1609. 9/-

De vertaling van de Calvin Translation Society is beter.

720. CHEYNE (T. K., M.A.). *The Book of Isaiah chronologically arranged. An Amended Version.* Cr. 8vo. 7/6. Londen, Macmillan & Co. 1870.

In het algemeen geloven wij niet in dergelijke herschikkingen; het boek Jesaja is het best zoals wij het hebben. De toon van de uitleg is in dit geval niet een waar wij ons in kunnen verheugen. Wat de evangelische leraar mag verwachten, ontbreekt volkomen. Het werk behoort tot de Broad School; de aantekeningen zijn echter geleerd en geven hier en daar stof tot nadenken.

721. IDEM. *Notes and Criticisms on the Hebrew Text of Isaiah.* Cr. 8vo. 2/6. Londen, Macmillan & Co.

De *Westminster Review* noemt het "een stuk geleerd werk, heel zorgvuldig en bedachtzaam uitgevoerd". Dat kan zo zijn.

722. COWLES (HENRY, D.D.). *Isaiah, with Notes.* 12mo. New York, D. Appleton & Co. 1869. S. 6/6.

Cowles schrijft populairder dan Alexander. Hij is weliswaar niet zo diepgaand als autoriteit, maar wij hebben hem met plezier gelezen.

723. DAY (WILLIAM). *An Exposition of the Book of Isaiah.* Folio. 1654. 12/6 tot 14/-

Day werpt niet veel licht op de tekst. Hij zegt dat hij voor zijn kinderen schreef, en kinderachtig genoeg is hij zeker.

724. DELITZSCH (FRANZ). *Biblical Commentary on Isaiah.* 2 vols. 8vo. 21/- Edinb., T. & T. Clark. 1862.

"De schrijver onderscheidt zich al lang op eervolle wijze onder de geleerden van Duitsland. Hij neemt inderdaad altijd een geheel eigen plaats in; want hoewel zijn kennis van de Hebreeuwse taalkunde en de talmoedische geleerdheid van het hoogste niveau is, verbindt hij daarmee een oprechte waardering voor evangelische waarheid en godsvrucht." Zo zegt de *Literary Churchman*. Wijzelf zijn niet in vervoering over Delitzsch.

725. EWALD (H.). *The Prophet Isaiah. Chapters I. — XXXIII. From the German.* By Octavius Glover. Cr. 8vo. 6/- Londen, Bell & Sons. 1869.

Beslist sceptisch, maar toch kan het nuttig zijn om de lezer de dichterlijke schoonheid van het boek te leren waarderen. De vraag is

of het goede dat ermee te winnen valt, opweegt tegen het gevaar dat men loopt. Ons oordeel luidt ontkennend.

726. FRASER (ALEXANDER). *Paraphrase with Notes.* 8vo. Edinb., 1800. 2/-

Van heel geringe waarde.

727. GALLOWAY (WILLIAM BROWN, M.A.). *Isaiah's Testimony for Jesus. A Series of Discourses.* 8vo. 14/- Londen, G. Bell & Sons. 1864. S. 2/- tot 4/-

Een gemeente die naar zulke lezingen zou luisteren, moet werkelijk een heel uitgelezen gemeente zijn. De schrijver gaat uiterst grondig en geleerd op zijn onderwerp in.

728. HENDERSON (EBENEZER, D.D.). *Isaiah, translated from the Hebrew; with a Commentary.* 8vo. 1840. Second and best edition. 1857. S. 8/6. Scarce (pub. at 16/-).

De schrijver heeft geen leerstellige of praktische beschouwingen gegeven, omdat hij meende dat anderen die in overvloed hadden geleverd. Hij heeft zich beperkt tot het naar voren brengen van de eigenlijke betekenis van de woorden, en heeft daarmee grote dienst bewezen aan alle uitleggers die verstand genoeg hebben om van zijn kritische hulp gebruik te maken. Voor de minder onderlegde lezer zal dr. Hendersons werk saai en smakeloos lijken. Maar wie alleen de taal vertaald nodig heeft en zelf in staat is de overdenkingen aan te vullen, zal er veel aan hebben.

729. GOVETT (R., JUNIOR, M.A.). *Isaiah Unfulfilled. Exposition, with new Version and Critical Notes.* 8vo. Londen, 1841. S. 5/-

Geleerd en gewetensvol. De profetie wordt letterlijk uitgelegd.

730. JENOUR (ALFRED, M.A.). *The Book of Isaiah, translated, with Notes and Practical Remarks.* 2 vols., 8vo. Londen, 1830. 3/-

Dit lijkt ons een getrouwe vertaling. De uitleg en de praktische overdenkingen zijn leerzaam en vol genade.

731. KEITH (ALEXANDER, A.M.). *Isaiah as it is; or, Judah and Jerusalem the subjects of Isaiah's prophesying.* Cr. 8vo. Edinb., 1850. 3/-

De student zal deze waardevolle bijdrage tot de uitleg van een uiterst belangrijk, maar verwaarloosd boek met vrucht raadplegen.

732. KELLY (WILLIAM). *Lectures on Isaiah.* 2/6. Londen, G. Morrish. 1871.

Deze vooraanstaande godgeleerde van de richting van de Broeders legt soms bekwaam uit, maar met een draai naar de eigenaardige leerstellingen van zijn partij.

733. LOWTH (ROBERT, D.D., F.R.S., bisschop van Londen. 1710 — 1787). *Isaiah, Translation with Notes.* 8vo. Numerous editions, S. 2/-; a modern one, 8vo., 4/6. Londen, W. Tegg. Zie nr. 711.

Smith's Dictionary merkt op dat bisschop Lowths voortdurende verbetering van de Hebreeuwse tekst steeds met wantrouwen bezien moet worden. Dit vermindert Lowths waarde ernstig, maar het blijft desondanks een groots werk.

734. LYTH (JOHN, D.D.). *Homiletical Treasury.* 12mo. Londen, Elliot Stock. 1868.

Dit had voor de prediker een boek van het hoogste belang moeten zijn, want het bestaat geheel uit schetsen en wenken voor preken. Maar die zijn vaak armzalig en alledaags. De opzet is uitermate praktisch, en als de uitvoering beter was geweest, hadden wij ons erover verheugd.

735. MACCULLOCH (ROBERT, D.D.). *Lectures on Isaiah.* 4 vols. 8vo. Londen, 1791 — 1805. 12/- tot 18/-

In deze tijd hebben wij behoefte aan beknoptheid. Deze schrijver zou veel meer gewaardeerd zijn als hij zijn stof in één deel had samengebracht. Hij is goed, maar woordenrijk. Sommige schrijvers arbeiden niet, maar spinnen wel; Macculloch arbeidt én spint.

736. MACLACHLAN (MRS., of Maclachlan). *Notes on the unfulfilled Prophecies of Isaiah.* [Anon.] 8vo. 8/6. Londen, Nisbet. 1868.

Deze schrijfster behandelt Jesaja uitsluitend als een Joods boek en betrekt alle profetieën op dat volk. Wij zijn het niet eens met haar uitgangspunt.

737. MANCHESTER (GEORGE MONTAGUE, hertog van). *Short Notes on Isaiah, chap.* V. — XII. 8vo. 1852. 2/-

Wij bekennen dat wij van de hoogst eigenaardige stijl van de lezingen van de hertog niet kunnen genieten, maar er zijn mensen die er hoge waarde aan hechten. Wij vragen ons af waarom.

738. NOYES (G. R.). Zie nr. 713.

739. STOCK (JOSEPH, M.A., bisschop van Killala). *Isaiah in Hebrew and English with Notes.* 4to. 1803. 4/-

De aantekeningen zijn weinig in aantal, maar worden door de *British Critic* "buitengewoon waardevol om hun diepgang en scherpzinnigheid" genoemd. Dat hadden wij niet gedacht. Stock wijzigt de weergaven van Lowth, maar verbetert ze zelden. Wij oordelen dat hij overschat wordt.

740. SMITH (R. PAYNE, D.D., deken van Canterbury). *The Authenticity and Messianic Interpretation of the Prophecies of Isaiah Vindicated, in Sermons before the University of Oxford.* 8vo. 10/6. Oxf. en Londen, J. H. & J. Parker. 1862. S. 5/6.

Een werk dat onschatbaar zou zijn in een gesprek met Joden. Het beantwoordt hun bezwaren, en ook die welke door neologen en door de schrijvers van *Essays and Reviews* worden aangevoerd.

741. VERNEY (LADY). *Practical Thoughts on the First Forty Chapters of Isaiah.* 8vo. Londen, Nisbet. 1858. S. 2/6.

In deze opmerkingen zijn enkele verstandige geestelijke wenken te vinden. Als uitleg behoort het tot de geringste.

742. WHISH (J. C., M.A.). *A Paraphrase of the Book of Isaiah, with Notes.* 12mo. 3/6. Londen, Seeley & Co. 1862. S. 1/3.

Enigszins behulpzaam. De omschrijving is niet langdradig en helpt de lezer in de regel om tot de letterlijke zin te komen. Met de geestelijke leer heeft de heer Whish zich niet ingelaten.

743. WHITE (SAMUEL, M.A.). *Commentary on Isaiah, wherein the literal sense is briefly explained.* 4to. Londen, 1709. 2/6.

Deze schrijver houdt zich aan de letterlijke zin en is bijzonder streng voor de vergeestelijkers, van wier dwalingen hij voorbeelden geeft. Doordat hij naar één voortreffelijkheid streeft, mist hij andere, en ziet hij Christus niet waar Hij zeker te vinden is. Daardoor zijn zijn opmerkingen minder waardevol voor de christelijke geest.

Delen van Jesaja

[Er zijn veel werken over afzonderlijke hoofdstukken van dit boek, maar het past niet in ons plan om zo ver in bijzonderheden te treden dat wij ze allemaal opsommen. Wij dachten dat het onze lezers van nut zou zijn als wij er enkele noemden.]

744. MACDUFF (J. R., D.D.). "*Comfort ye, Comfort ye:*" *God's words of comfort addressed to his Church in the last twenty-seven chapters of Isaiah.* Cr. 8vo. 5/- Londen, Nisbet. 1872.

Dr. Macduff zet de leringen van grote uitleggers om in begrijpelijke taal en doet dat voortreffelijk. Voor een uur aangename en heilige lectuur: geef ons dan maar dr. Macduff.

745. CALVERT (THOMAS). *Mel Coeli, Medulla Evangelii; or, The Prophet Isaiah's Crucifix. An Exposition of the Fifty-third Chapter of Isaiah.* 4to. 1867. 5/- tot 7/6.

Kostbaar en praktisch. Precies wat de titel doet verwachten: merg en vettigheid; honing uit de Rots, Christus Jezus.

746. DURHAM (JAMES). *Christ Crucified; or, the Marrow of the Gospel, holden forth in Seventy-two Sermons on Isaiah liii.* Editions, folio, 4to., and 8vo. 3/- tot 5/-

Dit is werkelijk merg. Wij hoeven niets meer te zeggen: Durham is een vorst onder de geestelijke uitleggers.

747. MACDONOGH (T. M.). *Messiah as revealed in Is. liii. Founded upon Manton* (748). 12mo. Londen, 1858. 1/6.

Dit is een opdiening van het volgende werk in de vorm van lezingen. Wij zijn geen liefhebbers van verkortingen, en zeker niet van die waarin veranderingen en toevoegingen zijn aangebracht. Toch is het

waarschijnlijk dat velen Macdonogh's Manton hebben gelezen die nooit Manton's Manton zouden hebben aangetroffen.

748. MANTON (THOMAS, D.D.). A *Practical Exposition on the whole Fifty-third Chapter of Isaiah.* 8vo. Londen, 1703. Also in *Works*, Vol. III. Nichol's Puritan Series.

Manton heeft geen lof van ons nodig. Alles wat hij doet, is gedaan in een stijl die een leider onder de theologen waardig is. Hij is echter zelden te beknopt, en zijn eigen omvang belet dat hij gelezen wordt. Predikers van lange preken zouden hier een wenk uit kunnen halen.

749. MARGOLIOUTH (MOSES, B.A.). *Six Lectures on Isaiah liii, etc.* 8vo. Londen, Hatchards. 1846. 2/-

Een zorgvuldige lezing meer dan waard.

750. STEWART (JAMES HALDANE, M.A.). *Lectures upon Isaiah LV.* 12mo. Londen, Hatchards. 1846. 1/6.

Negen lieflijke evangelische toespraken in een levendige, indrukwekkende stijl.

Jeremia en Klaagliederen

[Wij vestigen bijzonder de aandacht op het deel van de *Speaker's Commentary* over dit boek. Het is van dr. Payne Smith, deken van Canterbury, en verdient veel lof.]

751. BLAYNEY (BENJAMIN, D.D. Overleden 1801). *Jeremiah and Lamentations. New Translation, with Notes.* 8vo. Londen, 1836. 2/6. (Zie nr. 711.)

Blayney behoorde tot een voorbije school van knappe mannen, die al te graag nieuwe lezingen voorstelden en meer oog hadden voor literaire schoonheid dan voor geestelijke onderwijzing. Hij was een ijverig volgeling van Lowth, maar miste de fijne smaak en het dichterlijk genie van zijn meester.

752. HENDERSON (E., D.D.). *Jeremiah and Lamentations.* 8vo. Londen, 1851. 8/6.

Een werk van dezelfde aard als nr. 728.

753. HULL (JOHN, D.D.). *Exposition upon part of Lamentations.* 4to. Londen, 1618. 7/6.

Vol merkwaardigheden. Van begin tot eind vol merg.

754. KEIL (K. F., 1754 — 1818). *Commentary on Jeremiah and Lamentations.* 2 vols., 8vo. 21/- Edinb., T. & T. Clark. 1874.

Wij hebben al aangegeven op welk gebied Keil dienstig is. Voor nauwkeurige uitleg wordt hij hooggeacht, maar hij is te koel en te stijf om ooit een lievelingsschrijver te worden.

755. LANGE'S COMMENTARY. *Jeremiah and Lamentations.* By Dr. C. W. Nagelsbach. 1 vol., Imp. 8vo. 21/- Edinb., T. Clark. 1871.

"Wie dit grote werk bezit, heeft in bondige vorm de uitkomsten van alle oude en nieuwe uitleg, met een *apparatus criticus* van verrassende rijkdom." — *British Quarterly Review.*

756. LOWTH (WILLIAM, M.A.). A *Commentary on Jeremiah and Lamentations.* 4to. Londen, 1718. 1/6. (Zie nrs. 50 en 712.)

Dit vormt een deel van wat bekendstaat als de commentaar van bisschop Patrick. Orme zegt dat Lowth "een van de oordeelkundigste uitleggers van de profeten is, en dat hij zelf nooit profeteert". Wij wilden dat wij dit van alle schrijvers over profetische onderwerpen konden zeggen.

757. SMITH (THORNLEY). *The Prophet of Sorrow; or, Life and Times of Jeremiah.* Cr. 8vo. 4/6. Edinb., Oliphant. 1875.

Geen commentaar; maar omdat het licht werpt op het karakter en de tijd van de profeet, verdient het hier een plaats.

758. SWIFT (DANIEL). *Zion's sufferings: an Exposition of Lamentations* V. 12mo. Londen, 1654. 4/-

Sterk, ruw, grof. Buitengewoon zeldzaam.

759. UDALL (JOHN). A *Commentarie upon the Lamentations of Jeremy.* [Anon.] 4to. Londen, 1599. 4/- of 5/-

In dit uiterst zeldzame werk heeft de schrijver naar beknoptheid gestreefd en de samenvatting van vele toespraken gegeven. Daarom is het des te nuttiger voor wie het kunnen bemachtigen.

760. ALLEINE (WILLIAM). *The nine last chapters of Ezekiel unfolded.* 8vo. 1679. 5/6.

Heel zeldzaam; zal de uitleggers van de profetie interesseren.

761. COWLES (HENRY, D.D.). *Ezekiel and Daniel; with Notes, Critical, Explanatory, and Practical.* Thick cr. 8vo. New York, D. Appleton & Co. 1867. S. 6/6.

Op zijn eigen manier is deze schrijver een van de leerzaamste Amerikaanse auteurs; hij is helder en duidelijk en prent zijn bedoeling de lezer in. Zijn geleerdheid is achtenswaardig.

762. FAIRBAIRN (PATRICK, D.D.). *Ezekiel. Exposition; with New Translation.* 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1851.

Deze uitleg heeft drie drukken beleefd en heeft de schrijver een hoge plaats bezorgd onder de verklaarders van moeilijke Schriftgedeelten. Dr. Fairbairn heeft een koel oordeel en een warm hart. Hij heeft veel licht geworpen op Ezechiëls raderen, en heeft kennelijk de aanraking van de gloeiende kool gevoeld, wat nog beter is.

763. GREENHILL (WILLIAM, M.A. 1591 — 1677). *Exposition of Ezekiel.* 5 vols. 4to. 1645 — 1667. Reprinted in a thick imp. 8vo. volume, 1827, and now issued in Nichol's Commentaries. 10/6. Londen, Nisbet. 1863.

Wij halen altijd iets uit Greenhill als wij hem raadplegen. Hij had natuurlijk niet de kritische vaardigheid van onze tijd, maar zijn geestelijk inzicht was scherp. Hij gaf eerder aantekeningen bij een gedeelte dan dat hij het uitlegde.

764. GUTHRIE (THOMAS, D.D.). *The Gospel in Ezekiel.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Daldy & Isbister. 1864.

Heel weinig van Ezechiël, en een groot aantal van die bloemen van welsprekendheid die dr. Guthrie zo beroemd hebben gemaakt. Wij kunnen het nauwelijks een uitleg noemen. Het behandelt alleen het laatste deel van het 36e hoofdstuk.

765. HENDERSON (EBENEZER, D.D.). *Ezekiel. With Commentary.* 8vo. Londen, Hamilton. 1855. 5/-

Waardevolle, bondige aantekeningen.

766. HENGSTENBERG (E. W., D.D.). *The Prophecies of Ezekiel elucidated.* Demy 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1869.

Wij hebben de geschriften van deze schrijver vaak getypeerd. Ze zijn helder, koud en droog, als een mooie maannacht midden in de winter. Een man heeft een bijzondere geest nodig om van Hengstenberg te genieten, maar alle ontwikkelde studenten kunnen er voordeel van hebben.

767. KEIL (K. F.). *Ezekiel* [2 vols., in preparation]. Edinb., T. Clark.

768. LANGE. *Commentaries on Ezekiel and other Books of Old Testament.* [In preparation.] Edinb., T. & T. Clark.

769. NEWCOME (WILLIAM, D.D., aartsbisschop van Armagh. 1729 — 1800). *Improved version, metrical arrangement, and explanation.* 4to. Dublin, 1728. 8vo. Londen, 1836, etc. (Zie Lowth en anderen, nr. 711.)

Dr. Fairbairn zegt: "De aantekeningen zijn heel kort en verklaren vooral de betekenissen die in de vertaling worden gegeven; en zowel de vertaling als de aantekeningen berusten grotendeels op het verderfelijke beginsel, dat in die tijd erg verbreid was, om moeilijkheden in de zin weg te nemen door voorgestelde verbeteringen van de tekst." Toch heeft Newcome in deze verbeterde vertaling zowel geleerdheid als ijver getoond.

Daniël

770. AMNER (R.). *Essay towards interpretation.* 8vo. Londen, 1776.

Geschreven op de ongerijmde veronderstelling dat de profetieën alle vervuld waren vóór de dood van Antiochus Epifanes.

771. AUBERLEN (CARL AUGUST, Ph.D.). *The Prophecies of Daniel and the Revelation, by C. A. A.* Translated by Adolphe Saphir. 8vo. Edinb., T. & T. Clark. 1856. 5/-

Geen tekstuele uitleg, maar een verhandeling over de geheimzinnige profetieën. Auberlens geest is eerbiedig en zijn opvattingen zijn evangelisch, anders had de heer Saphir het niet vertaald. Hij erkent dat hij veel aan Roos te danken heeft, nr. 799. De uitleg laten wij over aan het oordeel van wie in zulke zaken geleerd zijn.

772. BARNES (ALBERT). *Notes.* Blackie's edition. 2 vols., post 8vo. 7/- S. 3/6.

Dr. Wardlaw zei over dit werk: "Ik heb de 'Notes' van ds. Albert Barnes onderzocht aan de hand van een flink aantal moeilijke teksten; en voor zover mijn onderzoek reikt, ben ik er zeker van te kunnen verklaren dat ze in bijzondere mate worden gekenmerkt door onderscheidend oordeel, gezonde theologie, bescheiden geleerdheid, praktische wijsheid en evangelische vroomheid."

773. BIRKS (T. R., M.A.). *Exposition of the first two Visions of Daniel.* Fcap. 8vo. 6/- Londen, Seeleys. 1845. S. 1/6.

774. BIRKS (T. R., M.A.). *The Two Later Visions of Daniel historically explained.* Fcap. 8vo. 6/- Londen, Seeley. 1846.

Het oordeel over dit werk en het voorgaande laten wij over aan wie geschoold zijn in de uitleg van de profetie.

775. BRIGHTMAN (THOMAS. Puritein. 1557 — 1607). A *most comfortable Exposition of the last and most difficult part of the Prophecie of Daniel, from the 26th verse of the 11th Chapter to the end of the 12th Chapter, wherein the restoring of the Jewes and their calling to the faith of Christ after the utter overthrow of their three last enemies is set forth in lively colors.* 4to. Londen, 1644.

Deze uitleg en de commentaar van de schrijver op het Hooglied zijn toegevoegd aan zijn werk over Openbaring en lijken niet afzonderlijk te zijn uitgegeven. Op de titelpagina wordt Brightman een heldere en waardige man genoemd, en in het voorwoord lezen wij dat "hij naar alle kanten scheen en inderdaad een Brightman was". Zijn werk is eerder een merkwaardigheid dan een schat.

776. BROUGHTON (HUGH. 1549 — 1612). *Daniel's Chaldee Visions. Workes.* Folio. Londen, 1662.

Deze schrijver was schoolmeesterachtig en zonderling, maar toch een man van werkelijke geleerdheid. Zijn werken zijn bijna verdwenen. In zijn eigen tijd hielden sommigen hem voor een wijze, anderen voor een kwakzalver. Hij was een beetje van beide.

777. CALVIN (JOHN). *Commentaries upon Daniel.* 4to. Londen, John Day. 1570. 10/-

Ook in Calvijns volledige werken.

778. COLEMAN (THOMAS). *Decision, exemplified in Daniel.* 8vo. Londen, 1858.

Dit is van de schrijver van *Memorials of Independent Churches.* Het is bedoeld voor kinderen en daarvoor geschikt.

779. COWLES (HENRY, D.D.). Zie onder Ezechiël, nr. 761.

780. *DANIEL: Statesman and Prophet.* [Anon.] 8vo. 3/6. Londen, Religious Tract Society. [N.D.]

Een waardevolle, populaire aanwinst voor de literatuur over het boek Daniël. De bezwaren tegen de echtheid en de inspiratie ervan worden beantwoord, en de aanvallen van ongelovigen dwingen het bewijs voor het goddelijk gezag des te helderder naar voren te komen. Wij zijn verrukt over dit boek, dat prachtig is uitgevoerd. Iedere student en iedere predikant zou een exemplaar moeten hebben.

781. DARBY (JOHN NELSON). *Studies.* 1/- Londen, W. H. Broom.

De naam van de schrijver geeft al genoeg aan hoe het boek is.

782. DESPREZ (PHILIP S., B.D.). *Daniel; or, the Apocalypse of the Old Testament.* 8vo. 5/- Londen, Williams & Norgate. 1865.

Dit werk behoort tot de school van *Essays and Reviews.* De schrijver kan de Messias in Daniël niet zien. Het is erger dan nutteloos.

783. ELLIOTT (E. B.). Zie onder Openbaring.

784. FRERE (JAMES HATLEY, Esq.). *A Combined View of the Prophecies of Daniel, Ezra, and St. John.* 8vo. Londen, 1826. S. 2/6.

Dit werd in zijn tijd door velen hooggeacht, maar wij raden de aanschaf niet aan.

785. GAUSSEN (S. R. LOUIS). *Daniel, explained for Young Persons.* 2 vols. 8vo. 9/- Londen, J. & C. Mozley. 1874.

Dit is een werk uitsluitend voor kinderen. Wij hopen dat het onze zondagsschoolleraren er niet toe brengt hun kleintjes het beeld en zijn tenen, de geitenbok en al die andere wonderen uit te leggen. Als zij het toch proberen, wensen wij hun dat het hun even goed afgaat als professor Gaussen.

786. HARRISON (BENJAMIN, M.A., aartsdiaken van Maidstone). *Prophetic Outlines of the Christian Church and the Antichristian Power, as traced in the Visions of Daniel and St. John.* [Warburtonian Lectures.] 8vo. 1849. 3/-

Wij houden van de wijze waarop dit boek is geschreven. De schrijver heeft zich er voortdurend toe bepaald de ware hoofdlijn van de uitleg te schetsen, zonder in te gaan op een gedetailleerd onderzoek van tegengestelde theorieën. Hij doet dit in de geest van bisschop Ridley, die over een verwant onderwerp zei: "Meneer, in deze zaken ben ik zo bevreesd dat ik niet verder durf te spreken dan de tekst zelf mij als het ware bij de hand leidt."

787. HENGSTENBERG (E. W.). *Dissertations on the Genuineness of Daniel and the Integrity of Zachariah.* 8vo. 12/- Edinb., T. & T. Clark. 1848. S. 5/6.

De discussie brengt veel waardevols aan het licht, maar weinigen van ons hebben tijd om er diep op in te gaan, en ook is het niet nodig; want wij zijn volkomen overtuigd van de integriteit van alle profeten, en ook van hun boeken.

788. HUIT (EPHRAIM. Puritein). *The whole Prophecie of Daniel Explained.* 4to. Londen, 1643. 5/6.

Huits korte leerstellige samenvattingen van de verzen zullen de prediker nuttige onderwerpen voor ogen brengen; voor het overige is Huit niet bijzonder opmerkelijk.

789. IRVING (EDWARD, M.A. 1792 — 1834). *Babylon and Infidelity foredoomed of God; A Discourse on Daniel and the Apocalypse.* 2 vols., 12mo. Glasg., 1826; also one vol. 8vo. 3/6.

Meer klinkend geluid dan iets anders.

790. KEIL (K. F.). *Commentary on the Book of Daniel.* 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1872.

"Wij hebben zojuist kennis moeten maken met Keils boek over Daniël, en wij kunnen er in bijzonder hoge bewoordingen over spreken. Het wordt gekenmerkt door grote geleerdheid, zeldzame nauwkeurigheid en veel geestelijke bezonnenheid." — *Evangelical Magazine.*

791. KELLY (WILLIAM). *Notes.* 12mo. 1/6. Londen, Morrish. 1870.

Er zijn geesten van een bijzondere aard voor nodig om van de geschriften van de Plymouth-broeders te genieten. Ze zitten vol eigenaardige uitdrukkingen die alleen de ingewijden begrijpen. Het spijt ons dat een geest als die van de heer Kelly zo is ingeperkt binnen de grenzen van zijn partij.

792. KNOX (J.). *Reflections on Daniel.* Small 8vo. 1849.

Dit boek is ons onbekend.

793. MANCHESTER (GEORGE MONTAGUE, hertog van). *The Times of Daniel, Chronological and Prophetical.* 8vo. Londen, 1845. 3/-

Dit werk heeft de meest enthousiaste lof van Duitse schrijvers ontvangen, die er met genoegen bij stilstaan dat hij "erudiet en doorluchtig" is. De stijl van de hertog is beslist *sui generis*. Voor ons is hij allerminst een lievelingsschrijver.

794. MILES (CHARLES POPHAM, B.A.). *Lectures, with Notes.* [Chap. I — VII]. 2 vols. 12mo. Londen, Nisbet. 1840 — 41. 3/6.

Aanbevelenswaardige preken en goede aantekeningen.

795. MORE (HENRY, D.D., F.R.S. 1614 — 1687). A *Plain and Continued Exposition of the several Prophecies of Daniel.* 4to. Londen, 1681. 2/6.

Wie niet meer had dan More over Daniël, zou zeker naar meer verlangen, en een werk nodig hebben dat geestelijker en inspirerender is.

796. NEWTON (Sir ISAAC, F.R.S. 1642 — 1727). *Observations on Daniel and the Apocalypse.* 4to. Londen, 1733; 8vo., 1831. 2/- of 3/-

De naam van de schrijver zal dit boek altijd in aanzien houden. De geestelijke student zal er niet veel uit oogsten. Sir Isaacs roem berust niet op zijn uitleg. Het volgende uittreksel kunnen wij niet nalaten hier op te nemen: — "De dwaasheid van de uitleggers is geweest dat zij door deze profetie [de Apocalyps] tijden en dingen wilden voorspellen, alsof God van plan was hen tot profeten te maken. Door deze roekeloosheid hebben zij niet alleen zichzelf blootgesteld, maar ook de profetie in minachting gebracht. Het plan van God was heel anders. Hij gaf deze en de profetieën van het Oude Testament niet om de nieuwsgierigheid van mensen te bevredigen door hen dingen vooraf te laten weten. Hij gaf ze opdat zij, nadat ze vervuld waren, door de gebeurtenis zouden kunnen worden uitgelegd, en opdat zo Zijn eigen voorzienigheid, niet de wijsheid van de uitlegger, daardoor aan de wereld zou worden getoond."

797. PARKER (THOMAS. Puritein. Overleden 1677). *Daniel expounded.* 4to. Londen, 1646.

Dit geleerde boek is genoeg om elk gewoon sterveling te verbijsteren en in verwarring te brengen, maar dr. Cumming en zijn broeders van dezelfde school zouden er waarschijnlijk in zwelgen. Wij lezen liever een tabel van logaritmen.

798. PUSEY (EDWARD BOUVERIE, D.D., Regius Professor of Hebrew). *Daniel the Prophet. Nine Lectures.* 8vo. 10/6. Londen, J. Parker & Co. 1869.

Alle latere schrijvers zijn dr. Puseys werk over Daniël veel verschuldigd, hoezeer zij ook op andere terreinen van de godgeleerdheid van hem mogen verschillen.

799. ROOS (MAGNUS FREDERICK. 1727 — 1803). *Exposition of such of the Prophecies of Daniel as receive their accomplishment under the New Testament.* Translated by E. Henderson. 8vo. Edinb., 1811. 1/6 en 2/-

Dr. Henderson bestraft op vriendelijke toon wie niet genoeg gericht zijn op de uitleg van de profetie. Er zouden minder van zulke nalatigen zijn als de uitleggers redelijker waren. Roos is echter vreselijk saai; wij durven te zeggen dat niemand hem ooit helemaal heeft gelezen, behalve zijn vertaler. Hij is erg vroom, en dat redt zijn boek. Wij kunnen niet zeggen of de opvattingen van Roos juist zijn, want wij kunnen bij het lezen van hem niet wakker blijven. Voor zover wij gekomen zijn, hebben wij enige reden gezien om eraan te twijfelen.

800. RULE (WILLIAM HARRIS, D.D.). *Historical Exposition of Daniel.* Cr. 8vo. Londen, Seeley & Co. 1869. 3/-

Een bijzonder boeiende uitleg, die historische feiten en gedenktekenen op de profetie betrekt. Het is niet alleen leesbaar, maar aantrekkelijk.

801. STRONG (LEONARD). *Lectures.* 12mo. 2/- Londen, Yapp. 1871.

Aantekeningen bij leerzame lezingen.

802. STUART (MOSES). A *Commentary on the Book of Daniel.* 8vo. Boston, U.S. 1850. S. 9/6.

Stuart geeft een geheel zelfstandige uitleg en ziet de paus en zijn kardinalen niet in Daniël, waarom wij hem des te liever mogen. Wij aanvaarden zijn conclusies niet, maar hij is altijd achtenswaardig.

803. TREGELLES (S. PRIDEAUX, LL.D.). *Remarks on the Prophetic Visions of Daniel.* Cr. 8vo. 5/- Londen, Bagsters. 1852.

Tregelles wordt terecht beschouwd als een groot gezaghebber op profetisch gebied.

804. WELLS (EDWARD, D.D.). *Daniel explained.* 4to. Londen, 1716. 1/6.

Dit is een ander werk dan het werk genoemd in nr. 61. Het is van weinig waarde.

805. WILLET (ANDREW). *Hexapla in Danielem.* Folio. 1610. 8/6.

Dr. Williams zegt dat dit een werk is met veel kennis, omdat het “de meningen van vele schrijvers over elk moeilijk punt” bevat. Hij

voegt eraan toe dat Willet in geen van zijn uitleggingen "meer bekwaamheid en oordeel toont dan in dit werk".

806. WILSON (JOSEPH, A.M.). *Horae Propheticae; or Dissertation on the Book of Daniel.* 8vo. Oundle, 1824. 2/-

Wij achten dit van meer dan gemiddelde waarde.

807. WINTLE (THOMAS, B.D. 1737 — 1814). *Daniel, an Improved Version, with Notes.* 4to. Oxf., 1792; 8vo., Londen, 1836. 2/- (Zie nr. 711.)

Geleerde aantekeningen, hoofdzakelijk taalkundig, met een vertaling naar het plan van Lowth.

808. WODROW (ROBERT). *Destiny of Israel, as unfolded in the Eighth and succeeding Chapters of Daniel.* 12mo. Blackie & Son. 1844. 1/6.

Deze vrome schrijver volgt het stelsel van Sir Isaac Newton en bisschop Newton. Zijn berekeningen voor het jaar 1843 zijn door de geschiedenis weerlegd.

809. WOOD (WILLIAM, A.M.). *Lectures on the first Seven Chapters of Daniel.* 12mo. Londen, Cleaver. 1847. 1/6.

Eenvoudige preken zonder grote waarde als uitleg.

De kleine profeten

810. BARLEE (EDWARD). *Explanatory Version of the Minor Prophets.* 12mo. Londen, Pickering. 1839. 1/6.

Een van de beste omschrijvingen die wij ooit zijn tegengekomen.

811. COWLES (HENRY, D.D.). *The Minor Prophets, with Notes.* Cr. 8vo. New York, D. Appleton & Co. 1867. S. 7/-

"Dit werk is bestemd voor zowel herder als gemeente. Het bevat de uitkomsten van veel onderzoek en verheldert de tekst van de heilige Schrift met bewonderenswaardige kracht en eenvoud." — *New York Christian Intelligence.*

812. DANAEUS, of DANEAU (LAMBERT. Vooraanstaand Frans protestants godgeleerde. 1530 — 1596). *A fruitfull Commentarie upon the*

Twelve Small Prophets. Translated by John Stockwood, Minister at Tunbridge. 4to. Londen, 1594.

De vertaling van een werk dat in zijn tijd beroemd was, maar nu van weinig dienst is.

813. HENDERSON (EBENEZER, D.D.). *The Twelve Minor Prophets.* Large 8vo. Londen, Hamilton & Co. 1845. Scarce. S. 10/-

Een geleerd kritisch werk, geestelijk noch leerstellig inspirerend, maar alleen een verklaring van de tekst. Deze schrijver verwerpt de theorie van een dubbele zin in de profetie; wij geloven niettemin dat die een feit is.

814. HUTCHESON (GEORGE). *Briefe Exposition of the 12 Small Prophets.* 3 vols., sm. 8vo. Londen, 1655; 1 vol., folio, 1657. 7/6 tot 10/-

Schaf het aan. Hutcheson is altijd rijk. Hij lijkt op Dickson.

815. KEIL (K. F.). *Commentary on the Minor Prophets.* 2 vols., 8vo. 21/- Edinb., T. & T. Clark. 1871.

"Dr. Keil is in deze commentaar op zijn best; en aan allen die zich in dit duistere gebied hebben gewaagd, kunnen wij in dit werk een verstandige gids en een bruikbaar licht beloven. Wijzelf hebben onder zijn leiding de studie van deze schone en leerzame Schriftgedeelten hervat met nieuwe kracht en groeiend genoegen." — *Nonconformist.*

816. KELLY (WILLIAM). *Lectures.* Cr. 8vo. 4/6. Londen, Broom. 1871.

De heer Kelly vindt in de kleine profeten een groot aantal dingen waarvan wij geen spoor kunnen ontdekken. Zo ontdekt hij hier bijvoorbeeld dat wij India zullen verliezen. Het is jammer dat een man van zulke voortreffelijkheid een zo hoog begaafd verstand zo laat verdraaien.

817. LANGE. *Commentary on the Minor Prophets.* Edited by Dr. Schaff. Imp. 8vo. 21/- Edinb., T. & T. Clark. 1874.

De commentaren op de verschillende profeten zijn van uiteenlopende schrijvers; daarom verschilt hun waarde. Als geheel is het deel uitstekend, maar niet zo goed als Keil.

818. NEWCOME (WILLIAM, D.D., aartsbisschop van Armagh. 1729 — 1800). *Improved Version, Metrical Arrangement, and Explanation. With all the Principal Notes of Horsley on Hosea, and Blayney on Zechariah.* 8vo. Londen, 1836. 2/6. (Zie nr. 711.)

Een beroemd kritisch werk uit een voorbije tijd, maar geen uitleg. Newcome hield te veel van nieuwe lezingen om veilig gevolgd te kunnen worden.

819. PUSEY (E. B., D.D.). *The Minor Prophets. With a Commentary.* 4to., sewed, 5/- each part. Part I., Hosea to Joel; II., Joel to Amos, vi. 6; III., Amos, vi. 6 to Micah, i. 12; IV., Micah, i. 13 to Nahum; V. [in the press], Habakkuk to Haggai. Londen, J. Parker. 1860 — 1871.

Alle gezaghebbenden spreken met grote eerbied over dit werk, en wij evenzo; maar het is duidelijk dat dr. Pusey veel te veel wordt beïnvloed door de kerkvaders en de middeleeuwse uitleggers.

820. RANDALL (JAMES, M.A.). *Sermons on the Books of Joel, Jonah, Nahum, Micah, and Habakkuk.* 8vo. Londen, 1843. 2/6.

Voortreffelijke preken; maar wat zijn ze onder zoveel profeten?

821. STOKES (DAVID, D.D.). *Paraphrase.* 8vo. Londen, 1659. 4/-

Van geen belang.

Hosea

822. BURROUGHES (JEREMIAH. Puritein. 1599 — 1646). *Exposition of the Prophesie of Hosea.* 4 vols. 4to. Londen, 1643 — 1651. [Het oorspronkelijke werk bevat hoofdstuk XIV niet; daarover bestaat een uitleg van Sibbes en een andere van bisschop Reynolds. De herdruk, door James Sherman, bevat de uitleg aangevuld door Hall en Reynolds. Nichol's Series of Commentaries. 1 vol., imp. 8vo. 10/6. Nisbet, 1863.]

Meesterlijk. Een enorme schatkamer van bevindelijke uitleg. Met uitzondering van Adams verkiezen wij het boven elke andere uitleg die onder redactie van de heer Sherman is herdrukt.

823. HORSLEY (SAMUEL, bisschop van St. Asaph). *Hosea. Translated from the Hebrew; with Notes.* 4to. Londen, 1804. S. 3/- En in Vol. 2 van *Biblical Criticism.*

Horsley slaagt er soms in duistere plaatsen te verhelderen, maar zijn behandeling van de tekst doet vaak denken aan die oude legerchirurgen die hun patiënten zonder genade sneden en hakten. Deze vertaling wordt nog steeds gewaardeerd, maar moet met omzichtigheid worden gevolgd.

824. DOWNAME (JOHN, B.D. Overleden 1644). *Lectures upon the Four First Chapters of Hosea.* 4to. Londen, 1608. 3/6.

Een uitleg van de rijkste soort. Schaf hem beslist aan, als u kunt.

825. DRAKE (WILLIAM, M.A.). *Notes, critical and explanatory, on the Prophecies of Jonah and Hosea.* 8vo. Cambr., Macmillan & Co. 1853.

Alleen voor kenners van het Hebreeuws.

826. NEALE (JAMES, M.A.). *Hosea. Translation, Commentary, and Notes.* Royal 8vo. Londen, 1850. S. 1/6 tot 2/6.

Wij denken niet dat veel predikanten het zullen waarderen voor homiletisch gebruik.

827. POCOCK (EDWARD, D.D. 1604 — 1691). *Commentary on Hosea.* In Vol. 2 of his *Works*; 2 vols. folio. Londen, 1740. 12/6.

Orme zegt dat Pocock "een van de beste kenners van het Oosten was, en zeker de eerste kenner van het Arabisch van zijn tijd". Zijn boek is een schatkamer vol vruchten van noeste arbeid.

828. WOLFENDALE (J.). *Homiletical Commentary on Hosea.* [In progress: being Part 5 of the Preacher's Commentary.] 1/- Londen, R. D. Dickinson. [1875.]

Volgens een uitstekend plan en redelijk goed uitgevoerd. Met Burroughes en anderen om uit te putten en zo'n goede werkwijze om mee te werken, had de heer Wolfendale een beter boek moeten leveren; maar ook zoals het nu is, verdient hij enige lof.

829. SMITH (SAMUEL). *An Exposition upon the Sixth Chapter of the Prophesie of Hosea.* 4to. Londen, 1616. 5/-

In Smiths gebruikelijke rustige, rijke uitleggende trant.

830. MARGOLIOUTH (MOSES, B.A.). *Genuine Repentance, and its Effects. Exposition of Hosea* XIV. 8vo. Londen, 1854. 3/-

Achtenswaardige toespraken.

831. REYNOLDS (EDWARD, D.D., bisschop van Norwich. 1599 — 1676). *An Explication of the Fourteenth Chapter of Hosea, in Seven Sermons.* 4to. 1649. 2/- Reprinted by the Religious Tract Society. 18mo. 1/6. Zie ook onder Burroughes, nr. 822.

Reynolds was een van de grootste theologische schrijvers in een tijd van grote godgeleerden. Hij neemt terecht een plaats naast Burroughes in.

832. SIBBES (RICHARD, D.D.). *The Returning Backslider, or a Commentary upon Hosea* XIV. 4to. 1639, etc. 2/- Ook in Vol. II van zijn *Works*, Nichol's edition.

Manton zegt van Sibbes dat hij een bijzondere gave had om de grote geheimen van het evangelie op een lieflijke en honingzoete wijze uit te leggen, en dat hij daarom door zijn hoorders gewoonlijk de Zoete Druppelaar werd genoemd, "omdat er zoete en hemelse druppels uit hem plachten te vallen met een natuurlijke bevalligheid die niet gemakkelijk is na te bootsen". Deze commentaar op Hosea is een goed voorbeeld van zijn stijl.

Joël

833. CHANDLER (SAMUEL, D.D.). A *Paraphrase and Critical Commentary on Joel.* 4to. Londen, 1735. 2/6.

Chandler maakt heel weinig opmerkingen van geestelijke aard, maar verklaart de letter van het woord met aanzienlijke vaardigheid. Bij het schrijven over Joël komt hij niet zo goed tot zijn recht als in zijn *Life of David.* Hij weet weinig te bereiken in het ophelderen van de dingen in de profeet die "*zwaar zijn om te verstaan*", en hij behoort tot de oude Broad School.

834. HUGHES (JOSEPH, B.A.). *The Prophecy of Joel. The Hebrew Text metrically arranged, with a New Translation and Critical Notes.* Fcap. 8vo. 2/6. Londen, Bagsters.

Een zuiver literaire verhandeling, alleen nuttig voor kenners van het Hebreeuws.

835. POCOCK (EDWARD, D.D.). A *Commentary on Joel. Workes, vol. I.* Folio. Oxf., 1691. [Hetzelfde deel bevat zijn commentaren op Micha en Maleachi.]

Vol antieke geleerdheid. Neemt een hoge plaats in onder de oudere commentaren, maar zal nooit meer populair worden.

836. ROWLEY (ADAM CLARKE, M.A.). *Joel. Metrical Translation.* Sq. 8vo. Londen, Hamilton. 1867. S. 1/6.

De vertaling is zorgvuldig uitgevoerd. De aantekeningen zijn alleen toelichtend en literair; ze maken geen aanspraak op het ontsluiten van het zedelijke en geestelijke onderwijs van de profeet. Kon Adam Clarke uit de dood opstaan, dan zou hij zich verheugen te zien dat zijn kleinzoon in zijn voetsporen treedt.

837. TOPSELL (EDWARD). *Times Lamentation; or, An Exposition on the Prophet Joel.* 4to. Londen, 1599. 9/-

Onder de oude Engelse commentaren is Topsell dé schrijver over Joël. Hij heeft de gebruikelijke kracht, huiselijkheid, vroomheid en volheid van de puriteinse tijd.

838. UDALL (JOHN). *The true remedie against Famine and Warres. Five Sermons upon the first Chapter of the prophesie of Joel.* Londen. 12mo. 1586. 15/-

Wij hebben zo'n hoge prijs gegeven voor dit kleine boekje in zwarte letter dat wij het graag winstgevend zouden maken voor onze broeders. Daarom bevelen wij de meer gesteven onder hen het volgende uittreksel aan, dat ook zal laten zien hoe de oude predikers de mode van hun tijd met kracht geselden. Udall zegt: "Om onze monsterlijke luim van ijdelheid te voeden, hoeveel duizenden quarters van de fijnste tarwe, die God voor het voedsel van de mens heeft be-

stemd, worden er jaarlijks omgezet in dat allerduivelsste vernuft van stijfsel. Een zonde zo gruwelijk dat ze zo luid om wraak roept in de oren van de Heere, dat Zijn gerechtigheid wel tegen ons moet optreden, zonder spoedige bekering."

Amos

839. BENEFIELD (SEBASTIAN, D.D. 1559 — 1630). A *Commentary upon the first Chapter of the Prophecie of Amos. Delivered in twenty-one Sermons.* 4to. Londen, 1629. Upon the second chapter, in twenty-one Sermons, 1620. Upon the third chapter, in seventeen Sermons, 1629. [Soms in één deel te vinden.] 9/-, of met Hall (nr. 840), 2 vols., 18/- tot 20/-

Dr. Benefield was Lady Margaret Professor in Oxford, een puritein en volbloed calvinist. Zijn werk was in zijn tijd de standaardcommentaar op Amos. Het is nogal wijdlopig en rijkelijk met Latijn bestrooid; in 953 bladzijden bespreekt het maar drie hoofdstukken.

840. HALL (THOMAS, B.D., puritein, geboren 1610). *An Exposition; by way of Supplement, on the fourth, fifth, sixth, seventh, eighth, and ninth Chapters of Amos.* 4to. Londen, 1661.

Hall nam Amos op waar Benefield was opgehouden. Hij zegt dat hij beknoptheid heeft nagestreefd, en misschien is hem dat gelukt, want hij vult met zes hoofdstukken net geen 600 bladzijden. De twee kwarto's vormen samen een volledig werk van oud type, niet passend bij de moderne smaak en niet op het peil van de huidige kritiek, maar toch leerzaam. Welke puritein is dat niet?

841. RYAN (VINCENT WILLIAM, M.A.). *Lectures on Amos.* 12mo. Londen, Seeleys. 1850. 2/-

Een aanbevelenswaardige reeks lezingen, des te waardevoller omdat zo weinig moderne schrijvers zich aan dit onderwerp hebben gewaagd.

Obadja

842. MARBURY (EDWARD, A.M. Overleden omstreeks 1655). *Obadiah.* 4to. Londen, 1649. 4/6. Herdrukt, met zijn commentaar op Habakuk, in Nichol's Series. Cr. 4to. 7/6. Londen, Nisbet. 1865.

Veel levendiger dan Rainolds. Zijn geestelijke gezindheid zorgt ervoor dat zijn geleerdheid niet saai wordt. Hij zegt in het voorwoord: "al mijn verlangen is alle goed te doen dat ik kan", en in die geest schrijft hij.

843. PILKINGTON (JAMES, B.D., bisschop van Durham. 1520 — 1575). In de *Works of Bishop Pilkington*, herdrukt door de Parker Society, staan commentaren op Haggaï, Obadja en Nehemia. S. 3/-

Vol met de kleine en grote twistpunten uit de tijd van de Reformatie, en daarom voor ons minder interessant. In zijn eigen tijd was het het meesterwerk over de twee profeten, Haggaï en Obadja.

844. RAINOLDS (JOHN, D.D. 1549 — 1607). *The Prophecie of Obadiah opened and applyed.* 4to. 1613. 3/- tot 4/6. Herdrukt, met zijn werk over Haggaï en King over Jona, in één deel van Nichol's Series. Cr. 4to. 7/6. Londen, Nisbet. 1864.

Vol klassieke verhalen en geleerde toespelingen; maar nuttiger toen het werd geschreven dan nu. De schrijver was een van de geleerdste mannen die de wereld ooit heeft voortgebracht, maar hij zal geen lieveling worden van moderne lezers.

Jona

[Deze onbeminnelijke profeet heeft meer uitleggers gevonden dan enige andere, deels omdat de hoeken van zijn karakter meer belangstelling wekken, naar wij veronderstellen, maar vooral omdat wij iets van zijn leven weten en ons daarom zijn persoon kunnen voorstellen. Hij heeft in verhouding tot de andere profeten minstens zoveel aandacht gekregen als hij verdient.]

845. ABBOTT (GEORGE, aartsbisschop van Canterbury. 1562 — 1633). *An Exposition upon the Prophet Jonah.* 4to. 1613. 5/- Nieuwe

uitgave, gepubliceerd voor 12/-, aangeboden voor 3/-, door Ogle & Murray, Edinb.

Abbott was een vermaard calvinistisch godgeleerde en een van de vertalers van de huidige Bijbelvertaling. Geen verzameling werken over Jona zou compleet zijn zonder deze geleerde, noeste en omvattende uitleg. Hij is natuurlijk van een erg ouderwetse stijl, maar zoals "oude wijn" is hij niet slechter door zijn ouderdom.

846. BENJOIN (GEORGE). *Jonah. Translation, with Notes.* 4to. Cambr., 1796.

Veel papier. Horne zegt dat dit werk "letterlijk nergens goed voor is".

847. CALVIN (JOHN). *Lectures upon the Prophet Jonas.* Translated by N. Baxter. 4to. Londen, 1578. 9/-

Dit is natuurlijk uitvoeriger dan de commentaar, en als werk van een vereerd meester ligt het buiten onze kritiek.

848. CUNNINGHAM (J. W., A.M.). *Six Lectures on the Book of Jonah.* Fcap. boards. 3/- Londen, Hatchards. 1833.

Goede, eenvoudige lezingen.

849. DESPREZ (P. S., D.D.). *The Book of Jonah. Illustrated by Discoveries at Nineveh.* 12mo. 1857. 1/6.

Layard Jona laten verduidelijken was een goed idee, en het is door deze schrijver goed uitgevoerd.

850. DRAKE (WILLIAM, M.A.). *Notes on Jonah and Hosea.* 8vo. 9/- Cambr., Macmillan & Co. 1853. S. 1/6.

Geheel kritisch. Alleen nuttig voor Hebreeuwse geleerden.

851. EDWARDS (HENRY). *Exposition of the Book of Jonah.* 12mo. Long Sutton, Swain. 1837. 2/-

Veertien eenvoudige, ernstige, praktische preken.

852. EPHRAEM SYRUS. (Overleden omstreeks 379). A *Metrical Homily on the Mission of Jonah.* Translated from the original Syriac, by Henry Burgess, LL.D. Cr. 8vo. 10/6. Londen, Sampson Low & Co. 1853. 1/6 new.

Een literaire merkwaardigheid, niets meer.

853. EXELL (JOSEPH S.). *Practical Readings on the Book of Jonah.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Elliot Stock. 1874.

De heer Exell brengt op een heel bescheiden maar bekwame wijze de praktische lessen van Jona aan het licht. Paxton Hood noemt deze lezingen "bewonderenswaardig", en wij sluiten ons bij dat oordeel aan.

854. FAIRBAIRN (PATRICK, D.D.). *Jonah: Life, Character, and Mission.* 12mo. Edinb., Johnstone. 1849. S. 2/-

Het leven en de tijd van de profeet worden in een helder licht gesteld, en de aard en het doel van zijn zending worden volledig uitgelegd. Het werk is goed gedaan en is verreweg de bekwaamste Engelse verhandeling over deze profeet.

855. FULLER (THOMAS, D.D.). *Notes upon Jonah.* [In A *Collection of Sermons.* Sm. 8vo. Londen, 1656.] De heer Tegg heeft Fullers commentaar op Ruth en zijn *Notes upon Jonah* herdrukt in één klein deel, 8vo. 4/6. 1868. S. 2/6.

Vol wijsheid en nog voller vernuft; in feite te vol van de ziel van het laatste, want ze zijn veel te kort.

856. GAUSSEN (S. R. LOUIS, hoogleraar theologie, Genève). *Jonah, the Prophet. Lessons on his Life.* 18mo. 1/6 en 2/- Londen, Religious Tract Society. [N. D.]

Toespraken voor een zondagsschool in Genève.

857. HARDING (THOMAS). *Expository Lectures.* 12mo. Londen, 1856. S. 1/-

Welke verstandige man in dit koninkrijk zou iets van deze lezingen kunnen leren? De brave man schrijft alleen van die vanzelfsprekende waarheden die bij iedereen moeten zijn opgekomen die zijn Bijbel heeft gelezen.

858. HOOPER (JOHN. Bisschop en martelaar). *An oversyghte and deliberation uppon the holy prophet Jonas: made and uttered before the Kinges Majesty and his most honorable Councell, by Jhon Hoper, in*

Lent last past. Comprehended in seuen Sermons. 16mo. Londen, 1550. Herdrukt door de Parker Society. 8vo. Cambr., 1843. S. 3/-

Het zou de student niet lonen om Hoopers werken te kopen voor dit korte stuk. De taal is ouderwets en de gedachten zijn niet de nieuwste.

859. JONES (THOMAS, of Creaton). *Jonah's Portrait.* 12mo. 1827. 2/-

"Jonah's Portrait" was vijftig jaar geleden erg populair, en terecht, want de heer Jones schetst het met aanzienlijke kracht. Wij denken dat het portret van Jona, zoals hij onder zijn verdorde wonderboom zat, geen ding van schoonheid was, en evenmin een vreugde voor altijd.

860. KING (JOHN, bisschop van Londen. 1559 — 1621). *Lectures upon Jonas.* 4to. Oxf., 1600, etc. S. 3/- tot 5/- Herdrukt in Nichol's Series of Commentaries. (Zie Rainolds, nr. 844.)

Eigenaardig en rijk, met af en toe een beetje stille vrolijkheid. Het was het boek van zijn tijd. Sommigen zullen het verouderd vinden, anderen zullen, zoals Grosart, het werk waarderen van "de bisschop met de koninklijke naam".

861. MACPHERSON (A.). *Lectures.* 18mo. Edinb., 1849. 1/-

Ver boven het gemiddelde van lezingen.

862. MARTIN (HUGH). *The Prophet Jonah.* Cr. 8vo. 6/- Londen, W. Isbister & Co. 1866.

Een eersteklas uitleg van Jona. Wie dit heeft, zal geen ander nodig hebben. Het is geen kleine verhandeling, zoals de meeste Jonaboeken, maar telt 460 bladzijden, alle rijk aan goede stof. Het is uitverkocht en zou herdrukt moeten worden. Waar zijn de uitgevers mee bezig, dat zij zo'n boek uit de handel laten verdwijnen?

863. MUIR (A. S.). *Lessons from Jonah.* Cr. 8vo. Londen, 1857. 1/6.

Een levendig, populair en ernstig boek, in een bijzonder bloemrijke stijl. De schrijver spreekt veel over "de zoon van Amitthai"; waarom niet gewoon Jona zeggen? Wij worden verleid om de opschik uit el-

kaar te trekken, maar wij houden onze hand in, want er zit werkelijk iets goeds in deze "lessen".

864. PEDDIE (JAMES, D.D. 1759 — 1845). A *Practical Exposition of the Book of Jonah.* 12mo. Edinb., 1842. 2/-

"De scherpe opmerkingen, eigen aan de school van Ralph Erskine, maken dr. Peddie's Jona overal waar hij bekend is tot een lieveling."

865. PRESTON (MATTHEW MORRIS, M.A.). *Lectures.* 8vo. Londen, 1840. 1/-

Gewone preken. Betere zijn te koop voor een penny.

866. QUARLES (FRANCIS). A *Feast for Wormes.* A *Poem on the History of Jonah.* 4to. Londen, 1620.

Eigenaardige en nogal hoogdravende verzen, maar vol betekenis.

867. RALEIGH (ALEXANDER, D.D.). *The Story of Jonah.* Cr. 8vo. 6/- Edinb., A. & C. Black. 1875.

Dr. Raleigh vestigt uw aandacht op elke trek van het vreemde schilderij dat in het leven van Jona voor ons hangt. Hoewel wij het niet altijd eens zijn met de opmerkingen van de doctor, kunnen wij niet anders dan ons verbazen over de schoonheid en kracht van zijn beschrijvingen en overdenkingen.

868. TWEEDIE (W. K.). *Man by Nature and Grace*; *or*, *Lessons from Jonah.* 12mo. Edinb., Johnstone & Hunter. 1850. S. 1/6.

Een goed praktisch werk, dat het boek Jona uitlegt tot stichting van christenen.

869. SIMPSON (JAMES). *Discourses from Jonah I.* 8vo. Edinb., 1816. 2/6.

Heel weinig in de preken, maar de titels ervan zijn bijzonder gelukkig en op zichzelf genoeg om predikers stof voor een toespraak te geven.

Micha

[Omdat er zo bijzonder weinig over dit boek bestaat, moet de student de werken over de kleine profeten als geheel raadplegen. Er zijn bui-

tengewoon zeldzame schrijvers en ook werken in het Latijn; maar die vallen buiten ons bestek.]

870. POCOCK (EDWARD, D.D.). Zie nr. 835.

Habakuk

871. MARBURY (EDWARD, A.M.). *Commentarie.* 4to. Londen, 1650. 3/6 tot 5/- Voor de herdruk, zie nr. 842.

Hier houdt Marbury het veld alleen onder de oude Engelse schrijvers, en hij doet dat op waardige wijze. Er is in hem een krachtige, ernstige frisheid die zijn bladzijden doet gloeien.

Haggaï

872. GRYNAEUS (JOHN JAMES, D.D. 1540 — 1617). *Haggeus, the Prophet; a most plentiful Commentary, gathered out of the Publique Lectures of Dr. J. J. Grynaeus.* 12mo. Londen, 1586.

Grynaeus was een veelschrijver en schreef commentaar op de meeste boeken van de Schrift, maar alleen dit werk is in het Engels vertaald, en het is nu zelden te vinden.

873. MOORE (T. V., D.D., of Richmond, Va., U.S.). *Haggai, Zechariah, and Malachi. A New Translation, with Notes.* 8vo. New York, 1856; Londen, 1858. 5/- tot 6/6.

Een uitstekend boek. Bijzonder nuttig voor predikanten.

874. PILKINGTON (bisschop). Zie onder Obadja, nr. 843.

875. RAINOLDS (JOHN, D.D.). *Haggai; Interpreted and Applyed.* 4to. 1613 en 1649. Voor de herdruk, zie nr. 844.

Rainolds was de leermeester van Hooker en had een voornaam aandeel in onze goedgekeurde Bijbelvertaling. Bisschop Hall zegt: "het geheugen en de belezenheid van die man waren bijna een wonder". Wij zouden verrukt moeten zijn over een commentaar van zo'n godgeleerde, maar wij bekennen dat wij het niet zijn.

Zacharia

876. BLAYNEY (BENJAMIN, D.D.). *Zechariah. A New Translation, with Notes.* 4to. Oxf., 1797. 3/6.

Deze geleerde schrijver schrijft in de trant van Lowth, maar heeft noch Lowths smaak noch zijn dichterlijke ader. Zijn aantekeningen zullen geen preken ingeven, maar zijn taalkundig nuttig als ze voorzichtig worden gelezen.

877. HENGSTENBERG (E. W.).

In zijn *Christology* (zie nr. 67) heeft Hengstenberg een grondige en uitvoerige uitleg gegeven van het grootste deel van Zacharia en Maleachi. Hij is te grammaticaal en te droog om over het algemeen boeiend te zijn.

878. KIMCHI (DAVID. Een beroemd Spaans rabbijn. Overleden omstreeks 1240). *Commentary on Zechariah.* Translated from the Hebrew by Rev. A. M'Caul, A.M. 8vo. Londen, 1837. 1/6.

Dit stelt de Engelse lezer in staat te zien hoe de Joden zelf de profeten begrepen, en dat is de moeite waard om te weten.

879. MOORE (T. V.). Zie onder Haggaï, nr. 873.

880. PARK (J. R., M.D.). *An Amicable Controversy with a Jewish Rabbi on the Messiah's coming; with an entirely new Exposition of Zechariah.* 8vo. Londen, 1832. 2/-

De woorden "geheel nieuwe uitleg" zetten ons op onze hoede en lokten ons niet tot lezen. Die voorzichtigheid was nodig. Deze schrijver verklaart de profetie geestelijk en beweert dat "de geestelijke de meest letterlijke uitleg is". Wij doen meer dan het betwijfelen.

881. PEMBLE (WILLIAM, M.A. Puritein. 1591 — 1623). *A Short and Sweet Exposition upon the First Nine Chapters of Zechariah.* In his *Works.* Folio. Oxf., 1659, en Londen, 1635. 3/6 tot 5/-

Richard Capel zegt: "Onder de moeilijkste boeken van de Schrift mogen de profeten een plaats hebben, en onder de profeten is Zacharia een diepte waarin een olifant kan zwemmen. Daarom kan ik niet anders dan de wijsheid prijzen van die man Gods (de schrijver

van dit boek), die zijn geleerdheid en moeite heeft besteed om de geheimen van deze profetie te openen. De dood maakte een einde aan zijn dagen voordat hij zijn werk geheel kon voltooien, en grote zwakheid verhinderde een bedoelde aanvulling." Pemble was een geleerd calvinistisch godgeleerde, en zijn geschriften worden hooggeacht, maar zijn niet erg boeiend.

882. STONARD (JOHN, D.D. 1769 — 1849). *Commentary on Zechariah, with a Corrected Translation, and Critical Notes.* 8vo. Londen, 1824. 4/-

Een ernstige poging om deze profetie uit te leggen; wij denken niet dat de schrijver geslaagd is, maar hij heeft enkele goede dingen geschreven.

883. WARDLAW (RALPH, D.D.). *Lectures on Zechariah.* [Posthumous Works, Vol. III.] Cr. 8vo. 3/6. Edinb., A. Fullerton & Co. 1862. S. 2/6.

Geschreven op de oude dag van de doctor; maar wij verkiezen het in sommige opzichten boven andere delen van zijn lezingen. Wij raadplegen het altijd.

Maleachi

884. MOORE (T. V., D.D.). Zie onder Haggaï, nr. 873.

885. POCOCK (EDWARD, D.D.). Zie onder Joël, nr. 835.

886. SCLATER (WILLIAM, D.D.). *Brief and Plain Commentary upon Malachy.* 4to. Londen, 1650. 5/- of 6/-

Niet op het gemiddelde peil van de puriteinse commentaren. De uitgever van het werk zegt terecht: "de methode is, voor de hoofdstukken zelf, analytisch; voor de praktische opmerkingen, synthetisch." Op eigenaardige wijze wordt ons verteld dat hij het wild zou opjagen met wie dan ook; dat wil zeggen, hij zou een gedachte aanreiken en het aan anderen overlaten het spoor ervan te volgen.

887. STOCK (RICHARD, M.A. 1568 — 1626). *A Commentary upon Malachy. Whereunto is added an Exercitation upon the same Prophecy by Samuel Torshell.* Folio. Londen, 1641. [Herdrukt, samen met Ber-

nard en Fuller over Ruth. Cr. 4to. 7/6. Londen, Nisbet. 1865.] Zie nr. 262.

Bevat een voorraad kennis en meer dan genoeg aanhalingen uit de kerkvaders. Torshell liet het boek vijftien jaar na Stocks dood drukken, en omdat hij zag dat het alleen voor een populair publiek was geschreven, voegde hij een onderzoek van de grondtekst en enkele aantekeningen in een geleerdere stijl toe, om een volledig commentaar te maken. De twee schrijvers hebben zo samen het werk over Maleachi samengesteld.

888. WATSON (THOMAS, puritein). *Notes on Malachy III.* 8vo. 1682.

Dit zou een grote vondst zijn als we er maar aan konden komen, want Watson is een van de helderste en levendigste puriteinse schrijvers. We vrezen dat we dit commentaar nooit onder ogen zullen krijgen, want we hebben geprobeerd het te bemachtigen, maar tevergeefs. Moge God deze poging zegenen om Zijn dienaren te helpen bij de studie van het Oude Testament.

Commentaren op het Nieuwe Testament

[Zie ook onder de hele Bijbel, nr. 1–65. In veel gevallen is het Nieuwe Testament ook los verkrijgbaar.]

889. ALFORD (HENRY, D.D., deken van Canterbury). *The Greek Testament; with a Critically Revised Text, etc.* 4 dln., 8vo. £5 2s. Lond., 1856–61. (Zie bladzijde 17 van dit werk.) Rivingtons, en G. Bell & Sons.

890. ,, ,, *The New Testament for English Readers.* 4 delen. 8vo. £2 14s. 6d. Rivingtons, en G. Bell and Sons. 1872. (Zie bladzijde 18.)

891. ,, ,, *The New Testament Authorized Version Revised.* Long Primer, Cr. 8vo., 6/-; Brevier, Fcap. 8vo., 3/6; Nonp. Sm. 8vo., 1/6. Rivingtons, en Isbister & Co.

892. ,, ,, *How to Study the New Testament.* Deel 1, Evangeliën en Handelingen; deel 2, Brieven (eerste gedeelte); deel 3, Brieven (tweede gedeelte) en Openbaring. Sm. 8vo. 3/6 per deel. Lond., W. Isbister & Co. 1868.

Alle critici spreken met respect over Alford, hoewel ze menen dat er nog iets beters nodig is dan zijn Grieks Testament. Voorlopig althans is hij onmisbaar voor wie de grondtekst bestudeert. Hij heeft enkele gebreken, maar ook uitzonderlijke verdiensten. Nr. 892 bevelen we jonge predikanten in het bijzonder aan om zorgvuldig te lezen.

893. ASH (EDWARD, M.D.). *Notes and Comments on the New Testament.* 3 dln. Sm. 8vo. Lond., 1849–50.

Opmerkingen zoals elke eenvoudige, nadenkende lezer ze zo uit de losse pols zou maken.

894. BARNES (ALBERT). *Notes on the New Testament.* Blackie's uitgave, 11 dln., Post 8vo. £1 14s. 6d. Routledge's uitgave, 10 dln., £1. Iedereen heeft dit werk en kan er dus zelf over oordelen; anders zouden we het zowel aanbevelen als bekritiseren. (Zie bladzijde 13.)

895. BAXTER (RICHARD, 1615–1691). *Paraphrase on the New Testament, with Notes.* 4to., 1685. 8vo., 1810. 4/- of 5/-

De aantekeningen zijn in Baxters uiterst praktische en persoonlijke stijl en laten het vermanende gebruik van de Schrift zien, maar ze zijn niet erg verklarend.

896. BENGEL (JOHN ALBERT, 1687–1752). *Gnomon of the New Testament, translated into English. With Original Notes.* 5 dln., Demy 8vo. Intekenprijs 31/6. Goedkope uitgave, de 5 delen gebonden in 3, 24/-, voor intekenaars. Edinb., T. & T. Clark. (Zie ook nr. 909.)

Zie onze opmerkingen op bladzijde 15 en 16.

897. BEZA (THEODORE). *Newe Testament, Translated out of Greeke, by Theod. Beza.* Sm. fol. Lond., 1596. 25/-

De beknopte kanttekeningen zijn nog altijd bijzonder nuttig. Wie dit oude Testament in gotisch letterschrift bezit, mag zich gelukkig prijzen.

898. BIBLICAL MUSEUM (The). A *complete Commentary on an Original Plan.* Door James Camper Gray. 5 dln., Cr. 8vo. 4/6 per deel. Lond., Elliot Stock. 1871–3.

Heel behulpzaam bij het aanreiken van indelingen en het leveren van anekdoten. *Multum in parvo.* We hebben er een heel hoge dunk van. Het is niet kritisch-wetenschappelijk, maar populair. De schrijver heeft afkortingen gebruikt om zoveel mogelijk stof erin te persen. (Zie nr. 5.)

899. BLOOMFIELD (S. T., D.D.). *The Greek Testament, with English Notes; chiefly original.* 2 dln., 8vo. Lond., 1841. 8/6 tot 14/-

900. ,, ,, *Additional Annotations on the New Testament.* 8vo. Lond., 1850. 2/6.

We krijgen vaak meer van Bloomfield dan van Alford, al is hij niet zo in de mode. Zijn aantekeningen staan vol onderwijs.

901. ,, ,, *Recensio Synoptica Annotationis Sacrae; being a Critical Digest of the most important Annotations on the New Testament.* 8 dln., 8vo. Lond., 1826. 15/- tot 21/- [Een flink deel van dit werk is opgenomen in recente edities van het Griekse Nieuwe Testament van de samensteller.]

"Het zou onmogelijk zijn om onze lezers een voldoende denkbeeld te geven van de massa informatie die de geleerde schrijver heeft aangedragen bij de talrijke plaatsen die hij heeft willen toelichten, en we kunnen met zekerheid zeggen dat de onderzoeker er maar heel weinige zal vinden waarvan de heer Bloomfield geen volledige en bevredigende uitleg heeft gegeven." — *Quarterly Theological Review.*

902. BOWYER (WILLIAM, F.S.A., 1699–1777). *Critical Conjectures and Observations on the New Testament.* Uit verschillende auteurs. 4to. Lond., 1812. 2/6.

Volgens Orme is het beste wat over deze gissingen te zeggen valt dat ze vernuftig zijn; maar wie zit er nu op gissingen te wachten?

903. BOYS (JOHN, D.D., deken van Canterbury, 1571–1625). *Exposition of the Dominicall Epistles and Gospels used in our English Liturgie throughout the whole yeere.* Folio. Lond., 1638. 14/-

Pittig, rijk en overvloeiend. Het verbaast ons dat het niet herdrukt is. Engelse kerkmensen zouden zo'n boek niet in zijn huidige schaars-

te moeten laten, want het is bij uitstek geschikt voor hun gebruik. Boys is één en al kern. Wat een verschil tussen de John Boys van 1638 en de Thomas Boys van 1827! Let goed op de naam.

904. BOYS (THOMAS, M.A.). *The New Testament, with a plain exposition for the use of families.* 4to. Lond., 1827. 5/-

Gewone lezers kunnen baat hebben bij de praktische opmerkingen en de evangelische toepassingen en vermaningen; maar studenten hebben deze uitleg van Boys niet nodig.

905. BURKITT (WILLIAM, 1650–1703). *Expository Notes.* Talrijke edities, folio, 4to. en 8vo. De heer Tegg geeft het uit in 2 dln., 8vo. 15/- S. 5/- tot 8/- (Zie bladzijde 20.)

We vonden Burkitt beter toen we jonger waren. Hij is echter een eenvoudig en geestelijk schrijver, en zijn werk is goede lectuur voor het grote publiek.

906. CHALMERS (THOMAS, D.D., LL.D.). *Sabbath Scripture Readings.* Posthumous Works, deel IV. (Zie nr. 11.)

De lezingen gaan niet over elk gedeelte van de Schrift, en ze kunnen evenmin gelden als een volledige uitleg van enig gedeelte ervan. Het zijn kostbare brokstukken van onsterfelijk denken.

907. CHRYSOSTOMUS. *Homilies* op Mattheüs, 3 dln., 36/-; Johannes, 2 dln., 24/6; Handelingen, 2 dln., 21/-; Romeinen, 1 deel; 1 en 2 Korinthe, 3 dln., 28/6; *Commentaries* op Galaten en *Homilies* op Efeze, 1 deel; Filippenzen, Kolossenzen en Thessalonicenzen, 1 deel; Timotheüs, Titus en Filemon, 1 deel, 12/- 8vo. *Library of the Fathers.* Lond., J. Parker & Co. De prijs van de delen is voor intekenaars aanzienlijk lager. Tweedehands delen ongeveer 5/- per stuk.

Er is hier genoeg degelijke waarheid en schitterende taal te vinden om de titel "Gouden Mond" van deze kerkvader te rechtvaardigen. Toch is niet alles goud wat van zijn lippen viel, en voor moderne lezers is Chrysostomus niet zo leerzaam als hij voor zijn eigen tijd was.

908. CHURTON (EDWARD, M.A.), en JONES (WILLIAM BASIL, M.A.). *The New Testament. With a Plain Explanatory Comment.* 2 dln., Cr. 8vo. 21/- Lond., Murray. 1869. S. 13/6.

Bedoeld voor persoonlijke of huiselijke lezing; met korte aantekeningen en fraai uitgevoerde gravures. Een sierlijk werk.

909. CRITICAL ENGLISH TESTAMENT (The). *An Adaptation of Bengel's Gnomon, with Notes, showing the Results of Modern Criticism and Exegesis.* 3 dln., Cr. 8vo. 6/- per deel. Lond., Isbister. 1869. S. 9/- tot 11/- "De bezorgers van dit waardevolle werk hebben de Engelse lezer de resultaten voorgelegd van de arbeid van meer dan twintig vooraanstaande commentatoren. Wie het boek gebruikt, zal merken dat hij Bengels gedachterijke *Gnomon* leest, aangepast door het kritische onderzoek van Tischendorf en Alford, en vergeleken met de exegetische werken van De Wette, Meyer, Olshausen en anderen, en daarbij verrijkt met diepzinnige opmerkingen en gloeiende uitspraken van Trench en Steer." — *Evangelical Magazine.*

We hebben gehoord dat dit oordeel betwist wordt; maar zelfs als je er het nodige van aftrekt, is het een goed boek.

910. CUMMING (JOHN, D.D.). *Sabbath Evening Readings.* Verschenen als volgt: de vier evangeliën, in 4 dln., 20/-; Handelingen, 7/-; Romeinen, 4/6; Korinthe, 5/-; Galaten, Efeze en Filippenzen, 6/-; Jakobus, Petrus en Judas, 6/-; Openbaring, 7/6. Lond., Arthur Hall, Virtue & Co. 1853, enz. S. 2/- per deel.

Dr. Cumming is altijd evangelisch en zijn stijl is heel aantrekkelijk. Deze werken zijn meer bedoeld voor populaire lezing dan voor studenten; maar als geheel zijn ze goed en hun geest is uitstekend. De doctor heeft te snel geschreven en te veel geleend; maar hij boeit en sticht.

911. DALLAS (ALEXANDER, A.M.). *The Cottager's Guide to the New Testament.* 6 dln. 12mo. Lond., Nisbet. 1839–45. 7/6.

Zes delen voor landarbeiders! Hoe zouden die ze ooit kunnen kopen? En als ze ze kochten, hoe zouden ze dan wakker kunnen blijven

bij het lezen? Voor een verstandig mens kan de "Gids" van geen enkel nut zijn, behalve als slaapmiddel.

912. DALTON (W., A.M.). *Commentary.* Bezorgd door ds. W. Dalton, A.M. 2 dln. 8vo. Lond., Seeleys. 1848. 5/6.

Niet bruikbaar voor predikers. Opgesteld voor huiselijke lezing en hoofdzakelijk ontleend aan Henry en Scott. Er zijn al meer dan genoeg van dit soort compilaties.

913. DAVIDSON (DAVID). *Critical Notes.* 2 dln., 18mo. Edinb., 1834. 3/-

Twee kleine dikke delen: in feite een zakcommentaar. Hoewel de aantekeningen goed zijn, kan de student zijn geld beter besteden aan grotere en betere boeken.

914. DODDRIDGE (PHILIP, D.D., 1702–1751). *Family Expositor*; *With Critical Notes.* Vele edities. 6 dln., 4to.; 5 dln. 8vo.; 4 dln. 8vo.; en 1 deel, imp. 8vo., 10/6. Lond., Tegg.

"Wijlen dr. Barrington, bisschop van Durham, kenschetste dit meesterlijke werk in een toespraak tot zijn geestelijken over de keuze van boeken met deze woorden: 'Ik ken geen uitlegger die zoveel voordelen verenigt als Doddridge; of u nu let op de getrouwheid van zijn vertaling, de volheid en helderheid van zijn betoog, het nut van zijn algemene en historische informatie, de onpartijdigheid van zijn leerstellige opmerkingen, of ten slotte op de vroomheid en herderlijke ernst van zijn zedelijke en godsdienstige toepassingen.'" Latere uitleggers hebben de waarde van dit werk enigszins verminderd.

915. ERASMUS (DESIDERIUS, 1467–1536). *Paraphrase.* Gotisch letterschrift. 2 dln. Folio. Lond., 1548 en 1551.

Deze paraphrase werd bij openbaar gezag voorgeschreven om in alle kerken van Engeland te worden geplaatst, en de geestelijken kregen ook opdracht haar voor te lezen. De delen zijn heel zeldzaam en vanwege die zeldzaamheid duur.

916. GELL (ROBERT, D.D., overleden 1665). *Gell's Remains; or, Select Scriptures explained.* 1 of 2 dln. Folio. Lond., 1676. 7/6 tot 10/-

Een wonderlijke verzameling opmerkingen, kritieken en fantasieën, in een enorm deel. Baxter noemde Gell "een van de sectemakers". Hij was ongetwijfeld een zonderling, een arminiaan en iemand die grote achting had voor "het Geleerde Genootschap van Astrologen".

917. GILPIN (WILLIAM, A.M., 1724–1804). *Exposition of the New Testament.* 4to. 1790. Vierde druk. 2 dln. 8vo. 1811. 3/6.

Half paraphrase, half heel vrije vertaling. Magere aantekeningen. Nuttig voor boterhandelaren.

918. GIRDLESTONE (CHARLES, M.A.). *New Testament. Lectures for Families.* 2 dln. 8vo. Lond., 1835. 5/-

Nuttige lectuur voor het gezin.

919. GUYSE (JOHN, D.D., 1680–1761). *The Practical Expositor.* 3 dln., 4to., 1739–52; 6 dln., 8vo., 1775, enz. 8/6 tot 15/-

De tijd van de paraphrasen is voorbij. Dr. Guyse had een zwaarwichtige stijl, en we betwijfelen of hij tegenwoordig nog gelezen wordt. Doddridges *Expositor* is veel beter.

920. HAMMOND (HENRY, D.D.). *Paraphrase and Annotations.* Folio. Lond., 1675. Works, deel III. Ook in 4 dln., 8vo. Oxf., 1845. 9/- tot 12/-

Hoewel Hammond veel droge kritiek geeft en arminiaans, hoogkerkelijk en eigenaardig is, hechten we grote waarde aan zijn bijdrage aan onze voorraad bijbelse kennis. Gebruik de zeef en gooi het kaf weg.

921. HEYLYN (JOHN, D.D.). *Theological Lectures at Wesminster Abbey; with an Interpretation of the New Testament.* 2 dln., 4to. Lond., 1749–61. 4/-

Vijf delen waarin helemaal niets staat behalve het uitspinnen van de tekst.

922. KNATCHBULL (SIR NORTON, Bart., overleden 1684). *Annotations upon some Difficult Texts.* 8vo. Camb., 1693. 2/-

In zijn tijd hoog gewaardeerd, maar ver overtroffen door recentere critici.

923. LANGE (J. P., D.D.). *Translations of the Commentaries of Dr. Lange and his Collaborateurs.* 10 dln., imp. 8vo. 21/-, of voor intekenaars 15/- per deel. Edinb., T. & T. Clark. Zie onder de afzonderlijke boeken.

924. LEIGH (SIR EDWARD). Zie nr. 44.

925. LINDSAY (JOHN). *New Testament; with Notes.* [Geselecteerd uit Grotius, Hammond, enz.] 2 dln. folio. Lond., 1736. 4/6.

Een samenvatting van andere schrijvers — heel goed gedaan.

926. McCLELLAN (JOHN BROWN, M.A.). *New Testament. A New Translation, Analyses, Copious References, and Illustrations from Original Authorities, Harmony of the Gospels, Notes, and Dissertations.* In 2 dln., 8vo. Deel I. De evangeliën, met de harmonie. 30/- Lond., Macmillan & Co. 1875. S. 12/-

Dit werk is wat het zegt te zijn, en meer hoeven we er niet over te zeggen. Tegen de uitgeversprijs is het echter een erg duur genoegen.

927. MAYER (JOHN, D.D.). *New Testament.* 2 dln., Folio. 1631. 16/-
(Zie bladzijde 10 en 11.)

928. MEYER (Dr. H. A. W., Oberconsistorialrath, Hannover). *Commentary on the New Testament.* De heren T. & T. Clark geven een vertaling van Meyers commentaar uit. Ze hebben Romeinen, 2 dln.; Galaten, 1 deel; het evangelie van Johannes, 1 deel, uitgegeven. Gemiddelde prijs voor niet-intekenaars 10/6 per deel; intekenprijs 21/- voor 4 delen. S. 5/- per stuk.

Een heel geleerd commentaar, waarover bisschop Ellicott in de hoogste bewoordingen spreekt. Meyer moet tot de eerste klasse van geleerden gerekend worden, hoewel iets lager in die klasse dan zijn bewonderaars hebben gemeend. Afgezien van zijn geleerdheid bevelen we hem niet aan. Alford was zeker geen heel strenge aanhanger van de rechtzinnigheid, en toch zegt hij van Meyer dat hij niet te vertrouwen is waar ook maar enige ruimte is om rationalistische opvattingen in te voeren. Hoeveel lof hem ook toekomt voor nauwkeurige

uitleg, dit is een vreselijk ernstig bezwaar. Het is goed gewaarschuwd te zijn.

929. NEWCOME (WILLIAM, D.D., aartsbisschop van Armagh, 1729–1800). *Attempt towards revising our English Translation and Illustrating the Sense by Notes.* 2 dln., royal 8vo. Dubl., 1796. 10/- tot 13/-

Newcome was een kritisch geleerde wiens werken in hoog aanzien stonden. Helaas brachten de unitariërs een "Improved Version" uit, naar eigen zeggen gebaseerd op Newcome; dit bracht het publiek ertoe de rechtzinnigheid van Newcome in twijfel te trekken, maar daar was weinig reden toe. Weinig van onze lezers zullen waardering hebben voor deze koele, letterlijke uitleg.

930. PENN (GRANVILLE, F.S.A.). *The Book of the New Covenant; being a Critical Revision of the English Version.* 8vo. Lond., 1836. 3/6.

931. ,, ,, *Annotations on the Book of the New Covenant.* 8vo. 1837.

932. ,, ,, *Supplemental Annotations.* Lond., 1838.

Deze boeken zijn te geleerd om er veel uit te leren; misschien zouden ze nuttig zijn geweest als ze nog geleerder waren geweest.

933. PLATTS (JOHN). *Self-Interpreting Testament.* 4 dln., 8vo. Lond., 1827. 7/6.

Een soort bijbelcommentaar. Een concordantie volstaat ook.

934. QUESNELL (PASQUIER, 1634–1719). *New Testament.* 4 dln., 8vo. Lond., 1719–1725. [De evangeliën zijn herdrukt. 3 dln., 12mo. Glasg., 1830. S. 7/6.]

Een lieflijk en eenvoudig Frans schrijver die veel goede dingen van heel onschuldige aard zegt.

935. SUMNER (JOHN BIRD, aartsbisschop van Canterbury). *Practical Exposition of the Gospels, Acts, Epistles of Paul, James, Peter, John, and Jude.* 9 dln., 8vo. 1833 tot 1851. 1/6 tot 2/6 per deel.

Sumners uitleggingen zijn heel tam en doorgaans heel goedkoop te krijgen. Het publiek is een tamelijk goede rechter, en de prijs wijst de waarde aan. De eigenschappen die iemand een aartsbisdom opleveren, maken iemand nog niet tot een vooraanstaand uitlegger.

936. TOWNSEND (GEORGE, M.A.). *New Testament. Arranged in Chronological Order. Notes.* 2 dln., 8vo. Lond., 1838. S. 5/6.

Deze harmonie heeft altijd een goede naam gehad; maar we bekennen dat we het Nieuwe Testament het liefst hebben zoals we het aantreffen.

937. TROLLOPE (WILLIAM, M.A.). *Analecta Theologica.* 2 dln., 8vo. Lond., 1830–35. 5/-

Een samenvatting van de opvattingen van vooraanstaande uitleggers, heel goed uitgevoerd, en nuttig voor zover ze niet door modernere werken is achterhaald.

938. WALL (WILLIAM, D.D., 1645–1727/8). *Brief Notes.* 8vo. Lond., 1730. 1/6.

Verklaart enkele moeilijkheden, maar wordt ver overtroffen door andere annotatoren.

939. WESLEY (JOHN). Zie nr. 62.

940. WHEDON (D. D., D.D., Meth. Epis. Ch., Amerika). *Popular Commentary.* Te voltooien in 5 dln., cr. 8vo. 5/- per deel. Hodder & Stoughton.

Dr. Whedon mist gezond verstand en is geen uitlegger. Hij is woedend anticalvinistisch, en even zwak als woedend.

941. WHITBY (DANIEL, D.D., 1638–1726). Zie nr. 50.

Dit is een onderdeel van Patrick, Lowth, enz.

942. WILSON (WILLIAM, B.D., 1762–1800). *Explanation of the New Testament by the early opinions of Jews and Christians concerning Christ.* 8vo. Camb., 1838. 3/-

Volgt een diep boeiende lijn van onderzoek. Het is geen commentaar, maar te goed om weggelaten te worden.

943. WORSLEY (JOHN). *Translation, with Notes.* 8vo. Lond., 1770. 2/- Vertaling van tweede rang, kritiek geen, aantekeningen heel kort.

De vier evangeliën

944. ADAM (THOMAS, 1701–1784, van Wintringham). *Exposition of the Gospels.* 2 dln., 8vo. Lond., 1837. 4/6.

Kort en goed; maar als uitlegger is Adam niet de eerste mens.

945. AQUINAS (THOMAS, 1224–1274). *Catena Aurea. Commentary, collected out of the Fathers.* 6 dln., 8vo. £2 2s. Lond. en Oxf., Parker. 1870.

De kerkvaders worden overschat op grond van een soort overgeleverde faam, want we betwijfelen of ze veel gelezen worden. Deze verzameling uittreksels slaan we altijd nieuwsgierig open, en soms vinden we een parel.

946. BONAR (HORATIUS, D.D.). *Light and Truth.* (Zie nr. 6.)

947. BOUCHIER (BARTON, A.M.). *Manna in the House.* Deel I, Mattheüs en Markus; deel II, Lukas; deel III, Johannes. Dik 12mo. Lond., J. F. Shaw. 1853–4. 5/-

De heer Bouchier schrijft lieflijk, en zijn boeken zijn voor veel gezinnen een hulp bij de huisgodsdienst. Predikanten kunnen ze met nut lezen; maar ze zijn niet precies voor hen bedoeld.

948. BROWN (JOHN, D.D., van Edinburgh). *Discourses and Sayings of our Lord.* Drie grote 8vo. dln. 31/6. Edinb., Oliphant & Co. 1852. S. 18/-

Uitleg van de edelste soort. Schaf het aan.

949. BURGON (J. W., D.D.). *Plain Commentary for devotional reading.* 5 dln., fcap. 8vo. 21/- Lond., Parker. 1870. S. 12/-

Ryle zegt: "Dit is een uitstekend, gedachterijk en godvruchtig werk; maar ik kan het niet met de schrijver eens zijn wanneer hij onderwerpen aanroert als de Kerk, de sacramenten en het ambt."

950. CAMPBELL (GEORGE, D.D., F.R.S. Edinb., 1719–1796). *The Gospels translated, with Notes.* 4 dln., 8vo. Aberd., 1814. 4/-

Helder en koel. Orme zegt dat het "een van de beste voorbeelden is van een vertaling van de Schriften in welke taal dan ook". De inlei-

dende verhandelingen zijn waardevol; de aantekeningen zijn louter kritisch.

951. CHOICE NOTES op Mattheüs, *drawn from Old and New Sources.* [Ook op Markus, Lukas en Johannes.] Cr. 8vo. 4/6 per deel. Lond., Macmillan & Co. 1868–69.

Deze zijn ontleend aan de grotere schatkamers van prebendaris Ford (nr. 955). We noemen ze omdat wie Fords boeken niet kan betalen, deze misschien wel kan aanschaffen.

952. CLARKE (SAMUEL, D.D., 1673–1729). *Paraphrase, with Notes.* 2 dln., 8vo. Lond., 1741; Oxf., 1816. 2/-

We houden niet van paraphrasen. Clarke was een geleerd man, maar een onveilige gids.

953. DENTON (W., M.A.). *The Gospels for the Sundays and other Holy Days of the Christian year.* 3 dln., 8vo. 15/-, 14/- en 13/- respectievelijk per deel. Lond., G. Bell & Co. 1860–63.

Hulppredikers zullen hier precies vinden wat ze nodig hebben om preken te maken.

954. [ELSLEY.] *Annotations on the Gospels and Acts.* 3 dln., 8vo. Lond., 1827. S. 2/6 tot 4/-

Volledig kritisch en filologisch.

955. FORD (JAMES, M.A.). *The Gospels, illustrated from Ancient and Modern Authors.* 4 dln., 8vo. Mattheüs, 11/-; Markus, 10/-; Lukas, 12/-; Johannes, 12/- Lond., Masters. 1856–72. S. 7/- per deel.

Wie wil zien wat de kerkvaders over de evangeliën hebben gezegd, en de uitgelezen uitspraken van de vroege anglicaanse bisschoppen wil lezen, kan niets beters doen dan Ford raadplegen, die een heel rijke verzameling heeft aangelegd. Sommige van de uittreksels verduidelijken de tekst niet wezenlijk, maar ze zijn allemaal het lezen waard.

956. FORSTER (JOHN, M.A.). *The Gospel Narrative, with a Continuous Exposition.* Imp. 8vo. Lond., J. W. Parker. 1845. S. 3/-

Een paraphrase volgens een goed stelsel, zorgvuldig uitgevoerd en leerzaam. Door en door anglicaans.

957. GILBY (WILLIAM S., M.A.). *Spirit of the Gospel.* 8vo. Lond., 1818. 2/-

Boeiende opmerkingen over bepaalde teksten. Alles is ook bij andere schrijvers te vinden.

958. HALL (CHARLES H.). *Notes, for the use of Bible Classes.* 2 dln., 8vo. New York en Lond., 1857. S. 8/-

Dit boek is zo vol eerbied voor bisschoppen en andere episcopale regelingen alsof het "bestemd was om in de kerken voorgelezen te worden". Amerikaanse episcopalen kunnen blijkbaar heel grondig zijn. Aantekeningen armzalig.

959. JACOBUS (MELANCTHON W., Pennsylvania). *Notes.* 3 dln., cr. 8vo. 2/6 per deel. Edinb., W. Oliphant. 1868–69.

Jacobus is gezond en eenvoudig, en daarom een veilige gids voor zondagsschoolleraren en anderen die de uitkomsten van geleerdheid willen zien zonder de vertoning ervan.

960. JUKES (ANDREW). *Characteristic Differences of the Gospels considered, as revealing various relations of the Lord Jesus.* Cr. 8vo. 2/6. Lond., Nisbet. 1853. S. 1/6.

Opmerkingen die tot nadenken aanzetten; op klein bestek bevatten ze een massa onderwijs.

961. LANGE (J. P.). Zie nr. 923.

De evangeliën behoren tot de beste van de reeks.

962. LYTTLETON (LORD GEORGE). *Gospels and Acts, with Notes.* Sm. 8vo. Lond., Rivingtons. 1856. S. 3/-

Opmerkingen zoals de meeste leraren ze zelf wel kunnen maken.

963. NORRIS (JOHN, kanunnik van Bristol). *Key to the Gospel Narrative.* Sm. 8vo. 2/6. Lond., Rivingtons. 1871. S. 1/6.

"Kanunnik Norris schrijft in de eerste plaats om 'jongere studenten' te helpen bij de bestudering van de evangeliën. Maar dit bescheiden deeltje is er een dat alle studenten met nut kunnen doorlezen.

Het is een bewonderenswaardig handboek voor wie bijbelklassen door de evangeliën heen leiden." — Dat zegt de *London Quarterly.*

964. OLSHAUSEN (HERMANN, D.D.). *Commentary on the Gospels and Acts.* 4 dln., demy 8vo. £2 2s. Goedkope uitgave, 4 dln., cr. 8vo. 24/- Edinb., T. & T. Clark. 1848–1860.

Alford noemt Olshausen zo rijk aan oorspronkelijk materiaal dat hij hem in zijn *New Testament for English Readers* vaak heeft aangehaald. Hij is een van de godvruchtigste Duitsers en een groot geleerde; maar we zijn niet weg van hem.

965. OXENDEN (ASHTON, bisschop). *Short Lectures on the Sunday Gospels.* 2 dln., 12mo. 2/6 per deel. Lond., Hatchards. 1869, enz. S. 3/-

Waarom Oxendens boeken verkopen weten we niet. We zouden ze nog niet cadeau willen hebben. "Melk voor jonge kinderen", tot ver voorbij alle maat aangelengd.

966. PEARCE (ZACHARY, D.D., bisschop van Rochester, 1690–1774). *Commentary.* Evangeliën, Handelingen en 1 Korinthe. 2 dln., royal 4to. Lond., 1777. 5/6.

Een enorme massa geleerdheid, die volgens grote godgeleerden onschatbaar is. Voor de meeste mensen zullen deze delen gewoon een hoop rommel zijn.

967. RIDDLE (J. E., M.A.). *Commentary.* Royal 8vo. 1843. S. 3/-

Uitgelezen uittreksels, bijeengebracht door de schrijver van het bekende Latijnse woordenboek. Predikanten zouden zulke verzamelingen zelf moeten aanleggen in plaats van ze te kopen.

968. RIPLEY (HENRY J., prof. aan het Newton Theol. Instit., V.S.). *The Gospels, with Notes.* 2 dln., post 8vo. Boston, V.S., 1837. S. 2/-

Geschikt voor gebruik op de zondagsschool. Eenvoudig, kort en praktisch.

969. RYLE (J. C., B.A.). *Expository Thoughts. For Family and Private Use.* Mattheüs, 6/-; Markus, 5/-; Lukas (2 dln.), 12/6; Johannes (3 dln.), 20/- 8vo. Lond., W. Hunt & Co. [Z.j.]

We stellen deze delen op prijs. Ze zijn wijdlopig, maar niet meer dan huiselijke lezing vereist. De heer Ryle heeft duidelijk alle eerdere schrijvers over de evangeliën bestudeerd en een eigen stem laten horen die aanzienlijke waarde heeft.

970. STABBACK (THOMAS, A.B.). *Gospels and Acts, with Annotations.* 2 dln., 8vo. Falmouth, 1809. 3/6.

In zijn tijd heel nuttig, maar volkomen verouderd.

971. STIER (RUDOLPH, D.D.). *The Words of the Lord Jesus.* 8 dln. in 4, 8vo. 42/- T. & T. Clark. 1869.

972. ,, ,, *The Words of the Risen Savior, and Commentary on the Epistle of St. James.* 8vo. 10/6. Edinb., Clark. 1859.

Niemand kan verwachten dat hij alles aanvaardt wat Stier te zeggen heeft, maar hij moet wel heel traag van begrip zijn die niet veel van hem kan leren. Met zorg gelezen is hij een groot onderwijzer.

973. STOCK (EUGENE). *Lessons on the Life of our Lord. For the Use of Sunday School Teachers.* 8vo. 4/6. Lond., Ch. of England S.S. Institute. 1875.

Voor werkelijk gebruik een volkomen aanbevelenswaardig boek. Leraren en predikers krijgen hier meer stof over de les aangereikt dan ze waarschijnlijk zullen gebruiken. Bewonderenswaardig!

974. TOWNSON (THOMAS, aartsdiaken van Richmond, 1715–1792). *Discourses on the Gospels.* 2 dln., 8vo. 1810. 1/6 tot 5/-

Bisschop Lowth begroette dit als "een uitstekende prestatie". Dat is het alleen vanuit Lowths gezichtspunt.

975. TRAPP (JOSEPH, D.D., 1679–1747). *Notes.* 8vo. 1748. 1/6.

Deze Trapp, kleinzoon van de beroemde commentator, is de schrijver van een ellendig pamflet over "de aard, de dwaasheid, de zonde en het gevaar van al te rechtvaardig te zijn". Hij bestreed Whitfield en Wesley met meer geweld dan verstand. Zijn werk is volkomen waardeloos, en we noemen het alleen om de lezer ervoor te waarschuwen het niet te verwarren met de voortbrengselen van de echte oude Trapp.

976. TRENCH (R. CHENEVIX, D.D., aartsbisschop van Dublin). *Studies on the Gospels.* 8vo. 8/6. Lond., Macmillan & Co. 1874.

Meesterlijke studies over belangrijke onderwerpen. Studenten doen er goed aan ook Trenchs *Sermon on the Mount* te lezen. We zijn het niet altijd met deze schrijver eens, maar we leren altijd van hem.

977. WARREN (ISRAEL, D.D.). *Sunday-School Commentary.* 8vo. 7/6. 1872.

Een Amerikaans werk, ingevoerd door Hodder en Stoughton. Aantekeningen mager.

978. WATSON (RICHARD). *Exposition of Matthew and Mark.* Demy 8vo., 6/-; 12mo., 3/6. Lond., 66, Paternoster Row.

Arminiaanse opvattingen steken bij elke gelegenheid de kop op. De aantekeningen zijn bedoeld om moeilijkheden in de tekst op te helderen, en doen dat vaak ook.

979. WESTCOTT (BROOKE FOSS, M.A.). *Introduction to the Study of the Gospels.* Cr. 8vo. 10/6. Lond., Macmillan & Co. 1860. S. 6/-

Alle lof waard. De schrijver kent de Duitse schrijvers, maar is niet door hun scepticisme besmet. Hij is een diep denker, maar vertoont geen verstandelijke hoogmoed. Iemand moet wel een grondig student zijn om deze inleiding op waarde te schatten: het is geen inleiding op de evangeliën, of op het lezen ervan, maar op de bestudering ervan.

980. WIESELER (KARL). *Chronological Synopsis of the Gospels.* 8vo. 13/- Lond., Bell & Daldy. 1864. S. 4/-

Dit belangrijke werk vormde de grondslag voor zowel de *Synopsis Evangelica* van Tischendorf als de *Historical Lectures on the Life of our Lord* van bisschop Ellicott. Het is bijzonder jammer dat zoveel nieuwigheden in de uitleg en ongegronde hypothesen het boek hebben ontsierd; maar ondanks alle nadelen moet het een meesterlijk werk zijn, want het kreeg de hartelijkste aanbeveling van de grootste geleerden van deze tijd. Alleen de gevorderde student zal belangstelling hebben voor deze *Synopsis.*

981. WILLIAMS (ISAAC, B.D.). *Devotional Commentary*. 8 dln., cr. 8vo. 5/- per deel, te weten: *Thoughts on the Study of the Gospels. Harmony of the Evangelists. The Nativity. Second Year of the Ministry. Third Year of the Ministry. The Holy Week. The Passion. The Resurrection.* Lond., Rivingtons. 1873.

Anglicaans pausdom als kwarts, met glinsterende korrels kostbaar evangelie rijkelijk ertussen verspreid als goud. We kunnen ons niet voorstellen dat een geestelijk mens deze werken zonder zegen leest, als hij tenminste weet te onderscheiden.

Harmonieën van de evangeliën

[Omdat deze enigszins buiten ons plan vallen, noemen we er maar enkele. Dat ze heel talrijk zijn, blijkt uit de volgende lijst in *Smith's Dictionary*. — Osiander, 1537; Jansen, 1549; Stephanus, 1553; Calvijn, 1553; Cluver, 1628; Calov, 1680; Chemnitz, 1593 (voortgezet door Leyser en Gerhard, 1704); Calixt, 1624; Cartwright, 1627; Lightfoot, 1654; Cradock, 1668; Lancy, 1689; Le Clerc, 1699; Tomard, 1707; Burmann, 1712; Whiston, 1702; Rus, 1727–8–30; Bengel, 1736; Hauber, 1737; Busching, 1766; Doddridge, 1739–40; Pilkington, 1747; Macknight, 1756; Berthing, 1767; Griesbach, 1776, 97, 1809, 22; Newcome, 1778; Priestly, 1777, in het Grieks, en 1780, in het Engels; Michaelis, 1788, in zijn *Introduction*; White, 1799; Planck, 1809; Keller, 1802; Mutschelle, 1806; De Wette en Lücke, 1818; Hess, 1822; Sebastiani, 1806; Matthaei, 1826; Kaiser, 1828; Roediger, 1829; Clausen, 1829; Greswell, 1830; Chapman, 1836; Carpenter, 1838; Reichel, 1840; Gehringer, 1842; Robinson, 1845, in het Grieks, 1846, in het Engels; Stroud, 1853; Anger, 1851; Tischendorf, 1851.]

982. CALVIJN (JOHANNES). *A Harmony of Matthew, Mark, and Luke*. Vertaald door ds. W. Pringle. 3 dln., 8vo. [Calvin Trans. Soc.] Edinb., T. & T. Clark. 1845. S. 10/6.

Er zijn oudere vertalingen van dit edele werk, maar die passen minder bij de moderne smaak dan die van de heer Pringle. Calvijn

heeft slechts drie van de evangelisten geharmoniseerd, maar hij deed zijn werk op zijn gebruikelijke voortreffelijke wijze.

983. CLARKE (GEORGE W.). *Harmony, with Notes, etc.* Cr. 8vo. New York, 1870. Waard 3/-

Deze Amerikaanse schrijver is veel verschuldigd aan andere werken. Hij heeft een heel handig boek voor leraren van de jeugd gemaakt.

984. DODDRIDGE (PHILIP, D.D.). Zie nr. 914.

985. DUNN (SAMUEL). *Gospels Harmonized, with Notes: forming a complete Commentary on the Evangelists. Chiefly by Adam Clarke.* Dik 8vo. Lond., 1838. 3/6.

Samuel Dunn heeft Adam Clarke als grondslag genomen en daarop voortgebouwd met stenen van Lightfoot, Macknight, Doddridge, Greswell en anderen. Het is natuurlijk een wesleyaanse harmonie, en de lezer merkt dat al snel; maar de namen van de betrokkenen zijn voldoende waarborg dat het in geen geval een verwerpelijk voortbrengsel is.

986. GREENLEAF (SIMON, LL.D., Dane Professor of Law aan de Harvard-universiteit). *Examination of the Testimony of the Evangelists by the Rules of Evidence administered in Courts of Justice. With an account of the Trial of Jesus.* Dik 8vo. Lond., 1847. 5/-

De schrijver is een Amerikaanse jurist, heel geleerd in zijn vak. Hij heeft een verhandeling over het bewijsrecht uitgegeven die onder zijn vakgenoten een standaardwerk is. Het was een gelukkige gedachte van hem om de regels van het bewijsrecht toe te passen op de verhalen van de evangelisten. Aan nadenkende mensen van allerlei slag, maar vooral aan juristen, wordt dit boek aanbevolen.

987. GRESSWELL (EDWARD, B.D.). *Dissertations upon the Principles and Arrangement of an Harmony of the Gospels.* 4 dln., 8vo. Oxf., 1837. 6/- tot 15/-

"De geleerde schrijver heeft zich heel onderscheiden als de arbeidzaamste van de moderne harmonisten. Zijn werk is het uitvoerig-

ste dat verschenen is, althans sinds de dagen van Chemnitz' folianten." Zo zegt dr. S. Davidson. Ons komt het wijdlopig en vermoeiend voor.

988. LIGHTFOOT (JOHN, D.D., 1602–1675). *Harmony, Chronicle, and Order of the New Testament.* Folio. 1654. 2/6.

Lightfoot was lid van de Assembly of Divines, diep ervaren in de kennis van de Schrift en de Talmoed. Hij heeft deze harmonie nooit voltooid, want zijn plan was te omvattend om in één mensenleven af te maken.

989. MACKNIGHT (JAMES, D.D., 1721–1800). *Harmony of the Gospels, with Paraphrase and Notes.* Vijfde druk. 2 dln., 8vo. Lond., 1819. 3/6.

Deze schrijver heeft aanzienlijke faam genoten en wordt door velen nog gewaardeerd, maar we kunnen het nooit over ons hart verkrijgen hem aardig te vinden; hij komt ons altijd zo onaantrekkelijk voor.

990. MIMPRISS (ROBERT). *The Treasury Harmony of the Four Evangelists.* Dik demy 4to., 16/- Ook cr. 8vo., twee dln. in één, 6/- S. 3/6. Lond., Partridge & Co.

Beknopt en samengedrukt. Verbazingwekkend nuttig.

991. NEWCOME (WILLIAM, aartsbisschop van Armagh). *English Harmony, with Notes.* 8vo. Lond., S. Bagster. 1827. 4/-

Alleen de tekst geordend en een paar tamelijk gewone aantekeningen. We zien niet in wat iemand eruit kan halen. Maar sst! Het is van een aartsbisschop!

992. ROBINSON (EDWARD, D.D., prof. Bib. Lit., New York). *Harmony on the Authorized Version. Following the Harmony in Greek, by Dr. E. Robinson. With Notes.* 8vo. Lond., Religious Tract Society. S. 1/6.

Robinsons *Harmony* is een werk dat grote instemming heeft gevonden, en de Tract Society deed er goed aan dit werk uit te brengen voor wie het Grieks niet kennen. De aantekeningen zijn hoofdzakelijk

die van Robinson, maar de bezorger, die zijn werk goed heeft gedaan, heeft ook Wieseler, Greswell en anderen als bron gebruikt.

993. STROUD (WILLIAM, M.D.). *Greek Harmony, with Synopsis and Diatessaron.* 4to. 15/- Lond., Bagsters. 1853. S. 5/6.

Een van de beste harmonieën.

994. WILLIAMS (ISAAC). Zie nr. 981.

Alleen de tekst geordend, zonder aantekening of commentaar.

Levens van onze Heere Jezus Christus

[Ook hier kunnen we maar enkele toonaangevende werken noemen.]

Zie onder de evangeliën, vooral nr. 971, 972, 973 en 981.

995. ANDREW'S (SAMUEL). *The Life of our Lord upon the Earth, in its Historical, Chronological, and Geographical Relations.* Cr. 8vo. 3/6. Lond., Strahan & Co. 1863.

Een goed boek voor een student om door te lezen voordat hij grotere werken ter hand neemt. Het is een standaardwerk.

996. BEECHER (HENRY WARD). *Life of Jesus, the Christ. Earlier scenes.* Dik 8vo. 7/6. Lond., Nelson. 1872.

Hier gloeit en brandt Beechers grote genie; maar als levensbeschrijving van onze Heere stelt zijn boek ons teleur.

997. BENNETT (JAMES, D.D.). *Lectures on the History of Jesus Christ.* Tweede druk. 2 dln., 8vo. Lond., 1828. 6/6.

Levendige populaire lezingen, vol stof, goed geformuleerd en van degelijke voortreffelijkheid.

998. ELLICOTT (C. J., D.D., bisschop van Gloucester en Bristol). *Historical Lectures.* 8vo. 12/- Lond., Longmans. 1869.

Deze grote schrijver neemt de hoogste plaats van eer in; maar omdat hij geen sympathie heeft voor wat hij "de populaire theologie" noemt, moet hij met aanzienlijke voorzichtigheid gelezen worden.

999. FARRAR (F. W., D.D., F.R.S.). *Life of Christ.* 2 dln., demy 8vo. 24/- Lond., Cassell, Petter & Galpin. 1874.

HET werk over dit onderwerp. Fris en volledig. De prijs is heel hoog, en toch is de verkoop enorm geweest.

1000. FLEETWOOD (JOHN, D.D.). *Life of our Lord Jesus Christ.* Ook de levens van de apostelen en evangelisten. Imp. 8vo. Lond., Mackenzie. S. 6/-

Dit heeft een grote opgang gemaakt en is te vinden op boerderijen en in arbeiderswoningen. Waarom, weten we niet, behalve dat de verkopers van afleveringen en nummers uitstekend zijn in het opdrijven van de handel, en dat platen en prenten de eenvoudige kopers hebben ingepalmd.

1001. KITTO (JOHN, D.D.). "*Life and Death of our Lord.*" *Daily Bible Illustrations.* (Zie nr. 41.)

Rijk aan leerzame stof.

1002. LANGE (J. P., D.D.). *Life of our Lord Jesus Christ.* Met aanvullende aantekeningen van ds. Marcus Dods, D.D. 4 dln., demy 8vo. 28/- Edinb., T. & T. Clark. 1864.

We lezen Lange voortdurend, en hoewel we vaak van hem verschillen, zijn we steeds dankbaarder voor zoveel doordachte onderwijzing.

1003. NEANDER (J. A. W.). *The Life of Jesus Christ in its Historical Development.* Vertaald door de professoren McClintock en Blumenthal. Sm. 8vo. 3/6. Lond., Bohn. 1853.

Goed als antwoord aan Strauss, maar onbevredigend vanuit het standpunt van de evangelische theologie.

1004. PRESSENSÉ (EDMOND DE, D.D.). *Jesus Christ: his Times, Life, and Work.* Cr. 8vo. 9/- Lond., Hodder & Stoughton. 1875. Het bovenstaande werk "door de schrijver ingekort en aangepast voor het algemene publiek". Cr. 8vo. 5/-

Er zijn veel discussies geweest over de rechtzinnigheid van dit werk, maar het is een edel voortbrengsel en is geschreven in een geest van aanbidding. De begaafde schrijver heeft een waardevolle bijdrage geleverd aan de zaak van de waarheid. Toch neigen we ertoe

in te stemmen met de schrijver die zei: "Een leven van Christus schrijven is de zon schilderen met houtskool." Het leven van een christen is het beste portret van het leven van Christus.

1005. YOUNG (JOHN, LL.D.). *The Christ of History.* Uitgebreide druk. Cr. 8vo. 6/- Lond., Daldy, Isbister & Co. 1869.

"Een werk van grote voortreffelijkheid, welsprekendheid en logische hechtheid." *British Quarterly Review.*

Wonderen van onze Heere

[Ook hier kunnen we geen volledige lijst proberen te geven.]

1006. COLLYER (WILLIAM BENGO, D.D., F.A.S.). *Lectures on Scripture Miracles.* 8vo. Lond., 1812. 2/6.

Tijdens het lezen menen we het ritselen van een zijden toga te horen. De lezingen zijn helemaal niet te verachten, maar ze zijn ons veel te deftig.

1007. CUMMING (JOHN, D.D.). *Lectures on our Lord's Miracles, as earnests of the age to come.* 12mo. Lond., 1851. S. 2/-

Onder het gebruikelijke peil van de doctor, dat toch al niet hoog ligt.

1008. HOWSON (J. S., D.D., deken van Chester). *Meditations on the Miracles.* Fcap. 8vo. 3/- Lond., R. Tract Society. [1872.]

Kort en eenvoudig, maar diep geestelijk en rijk aan gedachten.

1009. KNIGHT (JAMES, A.M.). *Discourses on the principal Miracles.* 8vo. Lond., 1831. 4/6.

Middelmatige preken die erg gewaardeerd worden door de geestelijken die hun preken lenen.

1010. MACDONALD (GEORGE, LL.D.). *The Miracles of our Lord.* Cr. 8vo. 5/- Lond., W. Isbister & Co. 1870.

Bevat veel frisse, kinderlijke en, we hadden bijna gezegd, dromerige gedachten. Het wijst zijpaden van overdenking aan.

1011. MAGUIRE (ROBERT, M.A.). *The Miracles of Christ.* Sq. 12mo. Lond., Weeks & Co. 1863. S. 1/6.

We zijn aangenaam teleurgesteld in dit boek. Het slechte papier doet de ogen pijn, maar de bladzijden bevatten veel levende, aangrijpende gedachten. Als de schrijver op deze manier preekt, verbaast het ons niet dat hij populair is.

1012. STEINMEYER (F. L., D.D., prof. theol., Berlijn). *The Miracles of our Lord in relation to Modern Criticism.* Vertaald uit het Duits door L. A. Wheatley. 8vo. 7/6. Edinb., T. & T. Clark. 1875.

Ongetwijfeld een heel wetenschappelijk boek, en nuttig voor hen wier hoofd door andere Duitsers in de war is gebracht, maar we zijn het beu antwoorden van Teutonen op Teutoons scepticisme te lezen. We nemen aan dat het nodig was de rationalisten op te jagen, zoals boeren ratten opjagen, maar het wild is de moeite niet waard.

1013. TRENCH (R. C., D.D., aartsbisschop van Dublin). *Notes on the Miracles of our Lord.* 8vo. 12/- Lond., Macmillan. 1870.

Boordevol onderwijzing. Niet altijd naar onze smaak in de leer; maar al met al een werk van de hoogste verdienste.

Gelijkenissen van onze Heere

[Een keuze uit een lange lijst, waarvoor zie nr. 1024.]

1014. ANDERSON (CHARLES, M.A.). *New Readings of Old Parables.* Cr. 8vo. 4/6. Lond., 1876.

We hebben vier kostbare shillings voor dit boek betaald en vonden er zeventig bladzijden rommel in, plus vijftig bladzijden advertenties. Onze lezers zullen, hopen we, profiteren van onze ervaring.

1015. ARNOT (WILLIAM, D.D., overleden 1875). *The Parables of our Lord.* Cr. 8vo. 7/6. Lond., T. Nelson. 1865.

Naar ons oordeel haalt dit niet het gebruikelijke hoge peil van onze betreurde vriend, maar het is van grote waarde.

1016. BOURDILLON (FRANCIS, M.A.). *The Parables explained and applied.* Cr. 8vo. 3/6. Lond., Religious Tract Society. [Z.j.]

Gewoon en alledaags genoeg. Gemeenplaatsen in slaperige bewoordingen.

1017. COLLYER (WILLIAM BENGO, D.D.). *Lectures on Scripture Parables.* 8vo. Lond., 1815. 2/- (Zie nr. 1006.)

1018. CUMMING (JOHN, D.D.). *Foreshadows; or, Lectures on our Lord's Parables.* Cr. 8vo. Lond., 1852. 2/- (Zie nr. 1007.)

De doctor drukt zijn preken klaarblijkelijk af zonder veel herziening. Ze zijn aangenaam, populair en (natuurlijk) tamelijk profetisch.

1019. GRESWELL (E., B.D.). *Exposition of the Parables, &c.* 5 dln. in 6, 8vo. Oxf., 1834. 27/-

Een enorme hoop geleerdheid en taal. Het werk is opgevuld, gewrongen van stijl en vaak fantasievol, maar het is een mijn voor andere schrijvers.

1020. GUTHRIE (THOMAS, D.D.). *The Parables read in the Light of the Present Day.* Cr. 8vo. 3/6. Lond., Strahan. 1874.

Twaalf gelijkenissen behandeld in dr. Guthries levendige, sprankelende trant. Bloemen in overvloed.

1021. KEACH (BENJ.). *Exposition.* Folio. Lond., 1701. S. 10/-, ook 4 dln., 8vo. S. 10/-; en 1 deel, imp. 8vo. 1856. 10/-. Hoewel onze geëerde voorganger zijn beeldspraak op zoveel benen laat lopen als een duizendpoot, is hij voor duizenden nuttig geweest. Zijn werk is ouderwets, maar er valt niet over te smalen.

1022. KNIGHT (JAMES, A.M.). *Discourses on the Principal Parables.* 8vo. Lond., 1829. 4/6. (Zie nr. 1009.)

1023. LISCO (FREDERICK GUSTAV). *Parables Explained.* Fcap. 8vo. 5/- Edinb., T. & T. Clark. 1840. S. 2/6.

Grotendeels samengesteld uit aanhalingen van Luther en Calvijn. De opmerkingen helpen om de bedoeling van de gelijkenissen te verhelderen.

1024. TRENCH (R. C., D.D.). *Notes on the Parables.* Elfde druk. 8vo. 12/- Lond., Macmillan & Co. 1870.

We houden op veel plaatsen niet van Trenchs theologie, maar hij is een voortreffelijk schrijver. De student zal in de bijlage aan het slot

van Trenchs werk een heel volledige lijst van uitleggingen van de gelijkenissen vinden.

1025. UPJOHN (W.). *Discourses on the Parables.* 3 dln., sm. 8vo. 1824.

Ernstig calvinistische preken, vol ouderwets evangelie. Niet erg oorspronkelijk.

Mattheüs

[Zie ook de werken over de vier evangeliën.]

1026. ABBOTT (LYMAN, V.S.A.). *New Testament.* Deel I. Mattheüs en Markus. Sq. 8vo., 9/- Lond., Hodder. 1875.

Bedoeld voor werkers, en voor hen waarschijnlijk nuttig.

1027. ADAMSON (H. T., B.D.). *Matthew expounded.* Dik 8vo. 12/- Lond., Sampson Low. 1871.

Dit boek leest voor ons als pure onzin. We betwijfelen of iemand behalve de schrijver er ooit kop of staart aan zal kunnen vinden, en hij moet zich haasten, anders vergeet hij wat hij bedoelde.

1028. ALEXANDER (JOSEPH ADDISON, D.D.). *Matthew Explained.* Post 8vo. 5/- Lond., Nisbet. 1870. S. 3/6.

Dr. Alexanders laatste werk. Hij overleed voordat het helemaal af was. Het is voltooid tot en met hoofdstuk XVI. De waarde ervan is groot.

1029. BEAUSOBRE (ISAAC DE, 1659–1738), en L'ENFANT (JACQUES, 1661–1728). *A New Version, with a Commentary.* 8vo. Cambr., 1790; Lond., 1823, enz. 1/6 tot 3/-

De korte aantekeningen zijn zuiver letterlijk of verhelderend, en opmerkelijk raak. Het grootste deel van het boek wordt in beslag genomen door een inleiding op het Nieuwe Testament.

1030. BENHAM (W.). *Matthew, with Notes.* Cr. 8vo. Lond., National Society. [1861]. S. 1/-

Met dit in de hand zou een leraar veel hulp hebben bij het leiden van zijn klas. Het is geschreven door een leraar voor leraren. De op-

merkingen zijn niet erg diepgaand, en niet altijd zoals wij ze zouden onderschrijven, maar ze zijn goed geschikt voor hun doel.

1031. BLACKWOOD (CHRISTOPHER). *An Exposition upon the Ten First Chapters of Matthew.* 4to. 1649. 9/-

Deze geleerde godgeleerde werd baptist door de bestudering van de argumenten tegen de gelovigendoop. Dat bewijst zijn oprechtheid. Zijn commentaar is enigszins verouderd, maar nog steeds goed.

1032. CLARKE (GEORGE W.). *Notes.* Cr. 8vo. New York, 1870.

Goede aantekeningen voor leraren. Goed samengesteld. Een passende metgezel van nr. 983.

1033. DICKSON (DAVID). *A Brief Exposition of Matthew.* 8vo. 1651. 7/6.

Een volmaakt juweel. Voor mannen van onze richting doet dit werk meer aan preken denken dan bijna elk ander dat we zijn tegengekomen.

1034. GODWIN (JOHN H.). *New Translation, with Brief Notes.* Cr. 8vo. 5/- Lond., Bagsters. 1863.

Dr. Godwin is een nauwgezet verhelderaar van het Woord, en zijn plan is uitstekend. Studenten aan de hogeschool zullen hem waarderen.

1035. GOODWIN (HARVEY, D.D., bisschop van Carlisle). *Commentary.* Cr. 8vo. 12/- Lond., G. Bell & Sons. 1857. S. 4/- tot 5/6.

Een belangrijk werk, dat met nut geraadpleegd kan worden.

1036. KELLY (WILLIAM). *Lectures on the Gospel of Matthew.* 6/- Lond., G. Morrish. 1868.

We kunnen de geforceerde en fantasierijke uitleggingen die hier worden gegeven, niet aanvaarden.

1037. MARLORATUS [MARLORAT] (AUGUSTINE, 1506–1562). *Exposition.* Vertaald door Thomas Tymme. Folio. Lond., 1570.

Marlorate was een vooraanstaand Frans hervormer, prediker en martelaar. Zijn commentaren bevatten de room van de oudere schrijvers en zijn erg gewaardeerd, maar zijn heel zeldzaam. Hij schreef

over het hele Nieuwe Testament, maar in het Engels hebben we alleen de evangeliën en Judas.

1038. MORISON (JAMES, D.D.). *Matthew's Memoirs of Jesus Christ.* 8vo. 14/- Lond., Hamilton. 1870.

We verschillen sterk van mening met dr. Morison in leerstellige opvattingen, maar we stellen zijn Mattheüs en Markus heel hoog, en die verdienen de grootste lof.

1039. OVERTON (CHARLES). *Expository Preacher. Course of Lectures on Matthew.* 2 dln., 8vo. Lond., Nisbet. 1850. S. 6/6.

Schaars. Degelijke, gezonde, slaapverwekkende preken; bedoeld om door lekenhelpers voorgelezen te worden, met de gebeden erbij. Ze zullen de hoorders niet 's nachts wakker doen liggen, en hun geen hartkloppingen bezorgen door een teveel aan oorspronkelijke en treffende gedachten.

1040. PARKER (JOSEPH, D.D.). *Homiletic Analysis. Matthew.* 8vo. 7/6. Lond., 1870. 3/6.

Dr. Parker is een bekwaam, hoewel enigszins ... Maar stop, hij is een naaste buurman van ons.

1041. PENROSE (JOHN). *Lectures on Matthew.* 12mo. Lond., 1832. 1/6.

De schrijver zegt van zijn werk: "Geen enkele nieuwigheid, geen oorspronkelijkheid van gedachte of onderzoek zal erin worden gevonden." Waarom heeft hij het dan gedrukt?

1042. THOMAS (DAVID, D.D.). *Genius of the Gospel. Homiletical Commentary.* 8vo. Lond., Dickinson. 1873. 8/6.

We kennen nauwelijks een boek dat meer aanzet tot nadenken.

1043. WARD (RICHARD). *Theoloicall Questions, Dogmaticall Observations, and Evangelicall Essays vpon the Gospel according to Matthew. Wherein about two thousand six hundred and fifty profitable Questions are discussed; and five hundred and eighty points of Doctrine noted, etc., etc.* Folio. Lond., 1640. 12/- Een enorme massa commentaar, waarin duizenden goede dingen staan, meest naar voren

gebracht in de vorm van vraag en antwoord. Weinigen zouden het ooit helemaal kunnen doorlezen; maar voor een wijze predikant zou het een goudmijn zijn. Spurgeons eigen commentaar op Mattheüs, *The Gospel of the Kingdom*, is verkrijgbaar bij Pilgrim Publications.

Markus

1044. ALEXANDER (JOSEPH ADDISON, D.D.). *Mark Explained.* Post 8vo. 5/- Lond., Nisbet. 1866. S. 3/6.

Alexander legt Markus uit als een zelfstandig verslag, en zegt ons niet voortdurend dat we "Mattheüs en Lukas moeten zien". Daardoor is het boek op zichzelf volledig, en maken de geleerdheid en zorg van de schrijver het onschatbaar.

1045. B. (G.). *Practical Commentary on Mark, in Simple and Familiar Language.* 12mo. 3/- Lond., Nisbet. 1863.

De verschillende gedeelten worden behandeld onder heel gedachterijke kopjes, die het nuttigste deel van het boek zijn. De kinderdoop komt veel te sterk naar voren, maar het werkje zal waarschijnlijk heel behulpzaam zijn.

1046. GODWIN (JOHN H.). *Mark. A New Translation, with Notes and Doctrinal Lessons.* Cr. 8vo. 4/6. Lond., Hodder & Stoughton. 1869. S. 2/-

We houden van de korte leerstellige lessen, die een tamelijk nieuw kenmerk zijn. Ze zullen uitstekend dienen als wenken voor preken. De aantekeningen en de vertaling zijn werkelijk goed.

1047. GOODWIN (HARVEY, D.D., bisschop van Carlisle). *Commentary.* Cr. 8vo. 7/6. Lond., G. Bell & Sons. 1860.

Bevat veel heel behulpzaam commentaar. Tot stand gekomen in verband met het Cambridge Working Men's College.

1048. MORISON (JAMES, D.D.). *A Commentary.* Large 8vo. 14/- Lond., Hamilton, Adams & Co. 1873.

Een diepgeleerd werk; we kennen er geen dat grondiger is. Hoewel we verschillen van de theologie van deze schrijver, stellen we dit voortbrengsel niettemin hoog.

1049. PETTER (GEORGE). *Commentary on Mark.* 2 dln., folio. Lond., 1661. £1 12s. 6d.

De heer J. C. Ryle zegt van dit werk: "Voor de arbeidzame navorsing van de betekenis van elk woord, voor het geduldig bespreken van elke vraag die de tekst raakt, voor volheid van stof, voor echt nadenken en voor voortdurende praktische toepassing is er geen werk over St. Markus dat naar mijn mening de vergelijking met dat van Petter kan doorstaan. Het is als met het zwaard van Goliath: '*Er is zijns gelijke niet*.'" Wij hebben er veel minder verse gedachten in gevonden dan we verwachtten, en vinden het tamelijk vervelende lectuur.

Lukas

[Zie ook onder de evangeliën. Oosterzee in Lange is uitstekend.]

1050. FOOTE (JAMES, M.A.). *Lectures on Luke.* 2 dln. 8vo. Derde druk. Edinb., Ogle & Murray, en Oliver & Boyd; Lond., Hamilton, Adams & Co. 1858. S. 9/-

We raadplegen dit werk vaak, en nooit zonder er "*nieuwe en oude dingen*" in te vinden. Voor predikers die de lezingen niet stelen maar als aanzet voor eigen gedachten gebruiken, zullen ze buitengewoon dienstig zijn.

1051. GODET (F., hoogleraar theologie, Neuchâtel). *Commentary on Luke.* Vertaald door E. W. Shelders, B.A., en M. D. Cusin. 2 dln., 8vo. 21/- Edinb., Clark. 1875.

Dr. Meyer zegt: "Aan een enorme eruditie, aan een levende vroomheid, paart Godet een diep gevoel voor de werkelijkheid; er is hier een levendmakende adem, een vurige liefde voor de Zaligmaker, die de leerling helpt het werk, de daden en de woorden van zijn goddelijke Meester te begrijpen."

1052. GOODWIN (HARVEY, D.D.). *Commentary on Luke.* Cr. 8vo. 9/- Lond., G. Bell & Sons. 1865.

Deze schrijver probeert de uitkomsten van geleerdheid zo weer te geven dat arbeiders ze kunnen begrijpen. Hij zegt veel goeds.

1053. MAJOR (J. R., M.A.). *Luke, with English Notes.* 8vo. Lond., 1826. 3/-

Aantekeningen, samengesteld met het oog op de godgeleerde examens te Cambridge, met een aanzienlijke hoeveelheid informatie.

1054. THOMSON (JAMES, D.D.). *Exposition of Luke, in a Series of Lectures.* 3 dln., 8vo. Edinb., A. & C. Black; Lond., Longmans. 1849. 6/- tot 8/-

Bijzonder leerzaam. Helder gezond verstand, frisheid en ernst gaan hier goed samen. We hebben veel genoegen beleefd aan het bekijken van deze lezingen.

1055. VAN DOREN (W. H., van Chicago). *Suggestive Commentary on the New Testament, on an original plan* [Lukas, 2 dln., cr. 8vo., 8/- netto.] Lond., Dickinson. 1871.

Terecht "suggestief" genoemd, het is louter suggesties. Het wemelt en krioelt van homiletische wenken.

Johannes

1056. ANDERSON (ROBERT, 1792–1843). *Practical Exposition of John.* 2 dln., 12mo. Lond., 1841. 4/-

Van een evangelische geestelijke: gezond, maar niet erg oorspronkelijk.

1057. AUGUSTINUS. *Commentary on John.* 2 delen van de *Works of Augustine*, die nu door T. & T. Clark worden uitgegeven. Edinb.

1058. ,, *Homilies on the Gospel and First Epistle of John.* 2 delen van de *Library of the Fathers*, 30/-; of voor intekenaars 22/6. Lond. en Oxf., Jas. Parker & Co.

Voor de wijze een schatmijn. Augustinus is vaak fantasievol; maar zelfs zijn fantasieën tonen een meesterlijke geest. Veel van wat voor nieuw doorgaat, is gestolen van deze vorst onder de godgeleerden.

1059. BEITH (ALEXANDER, D.D.). *Expository Discourses.* Cr. 8vo. Lond., Nisbet. 1857. 3/6.

Preken die voor de hoorders heel nuttig moeten zijn geweest. Studenten zijn beter af met werken die beknopter zijn.

1060. BESSER (RUDOLPH, D.D.). *Biblical Studies on John.* Vertaald uit het Duits door M. G. Huxtable. 2 dln. cr. 8vo. 15/- Edinb., T. & T. Clark. 1861–62.

"Het karakter van dit commentaar is praktisch en stichtelijk. Er zijn vaak heel voortreffelijke stichtelijke gedeelten, en een ader van oprechte vroomheid loopt door het hele werk." — *Literary Churchman.*

1061. BROWN (GEORGE J., M.A.). *Lectures, forming a Continuous Commentary.* 5 dln., 8vo. Lond., Rivingtons. 1863. S. 5/6.

De opzet van dit werk zal verhinderen dat het veel gebruikt wordt; maar de uitvoering ervan komt ons buitengewoon bekwaam voor. Het brengt het materiaal van anderen bijeen en smelt het samen. Het is door en door episcopaals, tot en met de wedergeboorte door de doop, en toch werpt het veel licht op het evangelie van Johannes, en als het voor een heel lage prijs te krijgen is, moet het niet worden voorbijgegaan.

1062. DRUMMOND (D. T. K., B.A.). *Exposition of the Last Nine Chapters of John.* 12mo. Seeleys. 1850. 2/-

Goed, maar niet erg opvallend.

1063. DUNWELL (FRANCIS HENRY, B.A.). *Commentary on the Authorised Version of John, compared with the Sinaitic, Vatican, and Alexandrian Manuscripts, and also with Dean Alford's revised translation.* 8vo. 15/- Lond., J. T. Hayes. 1872. S. 10/-

De aantekeningen van verschillende auteurs zijn goed, en de verschillende lezingen zijn nuttig; maar we zien geen bijzondere waarde

in het deel. De uitleg van Johannes 3 is bijzonder onbevredigend; de heer Dunwell leert de wedergeboorte door de doop.

1064. FAWCETT (JOHN, A.M., 1769–1851). *Exposition of John.* 3 dln., 8vo., 21/- Lond., Hatchards. 1860. S. 8/-

Goede, evangelische preken.

1065. HENGSTENBERG (E. W., D.D.). *Commentary on John.* 2 dln., 8vo. 21/- Edinb., Clark. 1868. S. 8/6.

Zoals andere werken van deze schrijver: degelijk, maar droog.

1066. HUTCHESON (GEORGE). *Exposition of John.* Folio. Lond., 1657. Herdrukt, roy. 8vo. Lond., Ward. 1841. 4/- tot 6/-

Uitstekend; boven alle lof verheven. Het is een rijk gevulde schatkamer van gezonde theologie, heilige gedachten en mergrijke leer.

1067. MEYER (H. A. W., D.D.). Zie nr. 928.

1068. O'CONOR (W. A.). *Commentary.* Cr. 8vo. 10/6. Lond., Longmans. 1872.

In deze vertaling luidt het eerste vers als volgt: "In oorsprong was het Woord, en het Woord was de Godheid, en het Woord was Godheid." Wie vindt dit mooi, of begrijpt het? De aantekeningen bekoren ons niet.

1069. SHEPHERD (R., D.D.). *Notes on the Gospel and Epistles of John.* 4to. Lond., 1796. Imp. 8vo. Lond., Murray. 1841. S. 3/6.

Hoewel de schrijver het socinianisme bestreed, kunnen we niet anders dan zijn opvattingen beschouwen als een inleiding tot die ketterij. De geest van het boek is verderfelijk.

1070. THOLUCK (AUGUSTUS F., D.D., Ph.D.). *Commentary.* 8vo. 9/- Edinb., T. & T. Clark. 1860. S. 4/6.

Geestelijker dan gebruikelijk is bij Duitse theologen, en net zo wetenschappelijk als de besten van hen.

1071. TITTMANN (K. C., prof. theol., 1744–1820). *Commentary.* 2 dln., cr. 8vo. 8/- Bib. Cab. Edinb., T. Clark. 1844. S. 4/6.

Horne zegt over dit werk in het Duits, zonder alle opvattingen van Tittmann te onderschrijven, dat het in zo kleine vorm het waardevol-

ste commentaar op Johannes is dat bestaat. Ons oordeel is minder lovend.

1072. TRAHERON (BARTHOLOMEW, overleden 1716). *An Exposition of a Parte of S. Johannes Gospel made in sondrie readinges in the English Congregation.* 12mo. 1558. Heel zeldzaam, 30/-

Een curieus oud boekje. Op zichzelf de prijs niet waard, zelfs niet een tiende ervan.

1073. VAN DOREN (W. H., D.D.). *Suggestive Commentary on John*, deel I, bevattende hoofdstuk I–IX. Cr. 8vo. 5/- netto. Deel II ligt onder de pers. Lond., Dickinson. 1872.

Als mannen die dit deel lezen er niet beter door gaan preken, ligt dat niet aan de heer Van Doren; dan moeten ze van nature Van Dolts zijn, al willen ze van die familienaam niet weten.

Gedeelten van Johannes

[We kunnen slechts een keuze van auteurs geven.]

1074. HILDERSHAM (ARTHUR). *Lectures on John* IV. Folio. Lond., 1628 en 1656. 4/- tot 6/-

Een massa godvruchtig onderwijs; maar tamelijk zware lectuur.

1075. TURNER (SAMUEL H., D.D.). *Essay on our Lord's Discourse at Capernaum, recorded in John* VI. Cr. 8vo. New York, 1851. S. 2/-

Geschreven met het directe oogmerk de dwalingen te bestrijden van dr., later kardinaal, Wiseman, die zich op dit hoofdstuk beroept voor bewijzen van "de werkelijke tegenwoordigheid".

1076. PATTERSON (JOHN B., van Falkirk). *Lectures on John* XIV, XV, *and* XVI. Cr. 8vo. Edinb., T. Clark. 1859. S. 2/-

Degelijke preken, met veel gedachten die gelukkig onder woorden zijn gebracht. Toch al met al enigszins vermoeiende lectuur.

1077. ALEXANDER (THOMAS, D.D.). *Great High Priest within the Vail. John* XVII. 18mo. Lond., 1857. 1/3.

Gezonde theologie en eerlijke uitleg. *Multum in parvo.*

1078. BROWN (JOHN, D.D.). *Exposition of John* XVII. 8vo. Lond., Hamilton, 1850. S. 5/-

Dr. Brown is altijd diep, vol en overvloeiend.

1079. BURGESS (ANTHONY). *One Hundred and Forty-five Sermons on John* XVII. Folio. Lond., 1656. 7/6.

Een standaardwerk van een groot puritein. Enigszins wijdlopig.

1080. LANDELS (WILLIAM, D.D.) *The Savior's Parting Prayer for his Disciples.* 12mo. 3/6. Londen, Elliot Stock. 1872. Preken van hoog niveau: de stijl is bewonderenswaardig, maar nogal wijdlopig. Ze moeten eerder vanuit homiletisch dan vanuit uitleggend oogpunt worden beoordeeld.

1081. NEWTON (GEORGE. 1602 — 1680). *John* XVII. *Unfolded.* Folio. Londen, 1660. Herdrukt in Nichol's Commentaries. Cr. 4to. 7/6. Londen, Nisbet. 1867. S. 4/-. Al behoorde Newton niet tot de voornaamsten onder de puriteinen, hij stond in begaafdheid weinig achter bij de voorste rij. Joseph Alleine was zijn hulpprediker in Taunton. Zijn geschriften zijn eenvoudig en nuttig.

1082. PIERCE (SAMUEL EYLES). *Exposition of the Lord's Prayer, in John* XVII. 8vo. 1812. 4/6. Altijd zoet als honing voor wie een sterk calvinistische overtuiging heeft.

Handelingen van de apostelen

[Zie ook onder de Evangeliën.]

1083. ALEXANDER (JOSEPH ADDISON, D.D.) *The Acts Explained.* 2 dln., 8vo. 15/- Londen, Nisbet. 1869. In alle opzichten een werk van de allerhoogste waarde.

1084. ALFORD (HENRY, D.D.) *Homilies on the former part of the Acts of the Apostles. Ch. I. — X.* 8vo. 8/- Londen, Rivingtons. 1858. S. 2/6. Niet zo goed als zijn kritische aantekeningen; maar zo'n schrijver verdient altijd aandacht.

1085. ARNOT (WILLIAM, D.D.) *The Church in the House.* Post 8vo. 7/6. Londen, Nisbet. 1873. Bedoeld om op sabbatmiddagen in gezin-

nen te worden voorgelezen; maar iedereen die dr. Arnot kent, weet dat zelfs zijn eenvoudigste uitleggingen rijk en vol zijn. Hij heeft stofjes van goud.

1086. BAUMGARTEN (M., Ph.D.) *Apostolic History.* 3 dln., 8vo. 27/- Edinb., T. & T. Clark. 1854. S. 10/6. "Een uitleg die tegelijk diep wetenschappelijk en verheven christelijk is, een van de dringendste behoeften van onze tijd." — *Eclectic Review.* Alford noemt het uitstekend, hoewel enigszins fantasierijk.

1087. BENNETT (JAMES, D.D.) *Lectures on the Acts.* 8vo. Londen, 1847. 5/6 tot 4/- Een goed voorbeeld van eenvoudige en populaire uitleg vanaf de kansel. Dr. Bennett strijdt met grote ernst voor de congregationalistische opvatting van de doop, en dat nemen wij hem niet kwalijk; want gewone menselijkheid brengt ons ertoe een man te bewonderen die strijdt voor een zwakke zaak.

1088. BENSON (GEORGE, D.D. 1699 — 1763). *History of the first planting of the Christian Religion.* 3 dln., 4to. Londen, 1756. 4/- tot 6/6. Saai, maar met blijk van aanzienlijk speurwerk. Benson was een ariaan.

1089. BONAR (H., D.D.) *Light and Truth.* Dl. III. (Zie nr. 6.)

1090. BOUCHIER (BARTON, A.M.) *Manna in the House; or, Daily Expositions of the Acts.* 12mo. Londen, 1858. S. 1/6 tot 2/6. Voortreffelijke lectuur voor het gezin. Bouchier schreef niet voor studenten maar voor huisgezinnen, en toch kunnen ook de meer gevorderden van hem leren.

1091. BREWSTER (JOHN, M.A.) *Lectures on the Acts.* 8vo. 1830. 3/6. Een slokje van Howson of Hackett is meer waard dan een vat van deze zwakke en waterige voordrachten.

1092. CALVIN (JOHN). *Commentaries upon the Acts.* Vertaald door C. Featherstone. 4to. Londen, 1585. 6/- Dit vormt de basis van de uitgave van de Calvin Translation Society.

1093. COOK (F. C., M.A., kanunnik van Chester). *The Acts, with a Commentary.* 8vo. 12/6. Londen, Longmans. 1866. S. 2/6. Bevat veel nuttige aantekeningen, leerzaam voor redelijk ontwikkelde lezers.

1094. CRADOCK (Samuel, B.D.) *The Apostolical History, containing the Acts, Labors, Travels, Sermons, etc., of the Apostles.* Folio. Londen, 1762. 5/- Tillotson, Reynolds, Doddridge en anderen prijzen de werken van deze puriteinse schrijver hoog. De vorm waarin de *Apostolical History* is uitgegeven, is bijzonder weinig aantrekkelijk; het boek staat bijna helemaal in cursief. Veel moderne werken overtreffen het verreweg.

1095. DENTON (W., M.A.) *Commentary on the Acts.* 2 dln., 8vo. [Alleen Dl. I is verschenen. 18/-] Londen, G. Bell. 1874. Een volledige lijst van alle schrijvers over Handelingen vindt u in dit uiterst geleerde en uitputtende werk. Wij zijn het niet altijd met de schrijver eens, maar hij heeft zijn werk grondig gedaan.

1096. DICK (JOHN, D.D. 1764 — 1833). *Lectures on the Acts.* Sm. 8vo. Glasg., 1848. 4/- Boeiende lezingen over geselecteerde gedeelten van Handelingen. Dit werk is in Amerika herdrukt, vanwaar wij een exemplaar van de tweede druk hebben verkregen; dit toont aan dat het hoog is gewaardeerd.

1097. DU VEIL (C. M., D.D. Een geleerde bekeerde Jood. Overleden omstreeks 1700). *Explanation of the Acts.* 8vo. Londen, 1685. Herdrukt door de Hansard Knollys Society. 8vo. 1851. 4/- tot 6/- De inleidende brief van Claude beveelt dit werk hartelijk aan. De schrijver verdedigt met ernst de onderdompeling van gelovigen.

1098. FAWCETT (JOHN, M.A.) *Exposition of the Acts.* 3 dln., 8vo. 21/- Londen, Hatchards. 1860. S. 5/- Een mooie reeks uitleggende toespraken. Soms verschillen wij van mening.

1099. FORD (J., M.A.) *The Acts, illustrated from Ancient and Modern Authors.* 8vo. 12/- Londen, Masters. 1856. (Zie nr. 955.)

1100. GLOAG (PATON J., D.D.) *Commentary on the Acts.* 2 dln., demy 8vo, 21/- Edinb., T. & T. Clark. 1870. Dr. Hackett zegt over het werk

van dr. Gloag: "Ik heb het met bijzondere zorg onderzocht. Voor mijn doeleinden bleek het ongeëvenaard door enig vergelijkbaar werk in de Engelse taal. Het toont een grondige beheersing van het materiaal, de taalkunde, de geschiedenis en de literatuur die bij dit studiegebied horen, en een vaardigheid in het gebruik van die kennis die het tot de eerste klasse van de moderne uitleggingen rekent."

1101. GUALTHERUS (RODULPHUS. 1529 — 1586). A *Hundred Threescore and Fifteen Homelyes or Sermons vppon the Actes of the Apostles, made by Radulphe Gualthere, of Tigurine, and Translated out of Latine [by John Bridges, Vicare of Herne].* Folio. Gotische letter. Londen, 1572. 30/- Vol protestantisme. De schrijver oordeelde dat, omdat Lukas, die Handelingen schreef, arts was, zijn boek bedoeld was als medicijn voor de Kerk.

1102. HACKETT (HORATIO B., D.D.) *Commentary on the Original Text of the Acts.* [Verscheidene Amerikaanse uitgaven. Herdrukt in 2 dln. in The Bunyan Library.] 7/- tot 10/- Hackett neemt onder de uitleggers van Handelingen de eerste plaats in. De uitgave van The Bunyan Library laat enkele van zijn waardevolste kritische opmerkingen weg.

1103. HODGSON (ROBERT, D.D., deken van Carlisle). *Lectures upon the first Seventeen Chapters of the Acts.* 8vo. Londen, 1845. 1/6. Gebrekkig in evangelische helderheid, en in elk ander opzicht, behalve in vurige kerkelijkheid.

1104. HUMPHRY (WILLIAM GILSON, B.D.) *Commentary on the Acts.* Tweede druk. 8vo. Londen, J. W. Parker & Son. 1854. 3/- Uitleggende opmerkingen bij de Griekse tekst. Heel goed vanuit taalkundig oogpunt, maar uitdrukkelijk van elementair karakter.

1105. KELLY (W.) *Lectures Introductory to the Study of the Acts, Catholic Epistles, and Revelation.* Cr. 8vo. 5/- Londen, Broom. 1870. S. 3/- Van een man die, "geboren voor het heelal, zijn geest vernauwde" door het darbyisme.

1106. LANGE (J. P.) *Commentary: from the German of Lechler and Gerock.* 2 dln., 8vo. 21/- Edinb., Clark. 1864. S. 10/6. Ook 1 dl., imp. 8vo. 21/- (Zie bladzijde 19.) Voegt niets toe aan onze kennis van Handelingen; maar de homiletische wenken zijn nuttig.

1107. LIGHTFOOT (JOHN, D.D. 1602 — 1675). *Commentary.* Bezorgd door J. R. Pitman, A.M. 8vo. 1823. [Dl. VIII van Lightfoots Works.] Weinigen zullen tegenwoordig nog belangstelling hebben voor deze schrijver, wiens geleerdheid zich vooral in talmoedische kanalen bewoog. Hij was diepzinnig, maar niet altijd voorzichtig.

1108. MACBRIDE (JOHN DAVID, D.D.) *Lectures on the Acts and Epistles.* 8vo. Oxf., 1858. 2/6. Deze schrijver geeft eenvoudig een doorlopend verhaal. Hij heeft ook over de Evangeliën geschreven. Wij vermelden hem opdat de student zijn werk niet als commentaar zal aanschaffen.

1109. MASKEW (T. R., B.A.) *Annotations on the Acts. With College and Senate-House Examination Papers.* 12mo. Camb., 1847. 1/6. Een handboek bij Handelingen, waarin het eenvoudig als Grieks boek wordt beschouwd; opgesteld voor het gebruik van studenten die de universiteit doorlopen.

1110. MIMPRISS (R.) *The Acts and Epistles, according to Greswell's Arrangement.* 8vo. 1837. 2/- Een handig boek voor leraren.

1111. NEANDER (J. A. W.) *History of the Planting and Training of the Christian Church by the Apostles.* Vertaald door J. E. Ryland. 2 dln., cr. 8vo. 3/6 per deel. Londen, Bohn's Library, Bell & Sons. 1851. S. 4/6. Ook in Cabinet Library. Het werk van een geschiedschrijver eerder dan van een uitlegger. Stoutmoedig, vroom, geleerd en over het geheel gezond. De vrucht van breed onderzoek en diepe geleerdheid.

1112. NORRIS (J. P., M.A.) *Key to the Acts.* Sm. 8vo. 2/6. Londen, Rivingtons. 1871. Een goed uitgewerkte schets van Handelingen, die de student een duidelijk beeld geeft van de gang van het boek. Net als de *Key to the Gospels* van dezelfde schrijver (nr. 963) zou het uiterst nuttig zijn voor bijbelklassen.

1113. OLSHAUSEN (H., D.D.) Zie nr. 964. Denton zegt dat "dit een beknopte, haastige en niet goed doordachte aanvulling is op Olshausens delen over de Evangeliën." Hij vindt dat alle Duitse schrijvers sterk worden overschat, en wij zijn grotendeels van zijn mening.

1114. PYLE (T., M.A. 1674 — 1756). *Paraphrase.* 2 dln., 8vo. 1795. 2/- Deze stapel bedrukt papier kan gerust op de planken van de boekhandelaar blijven staan.

1115. STIER (RUDOLPH, D.D.) *The Words of the Apostles.* 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1869. Vroom, geleerd, vol gedachten. Met onderscheid te gebruiken.

1116. STOCK (EUGENE). *Lessons on the Acts. For Sunday School Teachers and other Religious Instructors.* 8vo. 2/6. Londen, Ch. of England S. School Institute. 1874. Voor een halve kroon kan de leraar hier een van de nuttigste boeken verkrijgen die wij kennen. Hoewel het voor leden van de Kerk van Engeland is geschreven, bevelen wij het van harte aan bij predikanten en anderen die toespraken voor de jeugd voorbereiden.

1117. THOMAS (DAVID, D.D.) *Homiletic Commentary on the Acts.* 8vo. Londen, Dickinson. 1870. 6/6. Veel van de homiletische schema's komen ons voor als "veel drukte om niets"; toch, als iemand dit werk leest en er geen hulp van ondervindt, is dat zijn eigen schuld.

1118. THOMSON (JAMES, D.D.) *Exposition of the Acts.* 8vo. Londen, A. Hall, Virtue, & Co. 1854. S. 2/6. Wij zien niet in dat hier veel te vinden is wat een prediker van dienst kan zijn.

1119. TROLLOPE (W., M.A.) *Commentary on the Acts, with Examination Questions, for the B.A. Degree.* 12mo. Camb., 1854. 2/6. Goed geschikt om het doel te bereiken dat de titel aangeeft.

1120. VAUGHAN (CHARLES J., D.D.) *Lectures.* 3 dln. Fcap. 8vo. 4/6 per deel. Londen, Macmillan. 1864, enz. Dr. Vaughan legt zijn teksten niet alleen op de bekwaamste wijze uit, maar hij voegt ook zo treffend Schriftplaatsen in dat hij ideeën voor preken aanreikt. Afgezien van zijn kerkisme kunnen wij hem niet genoeg aanbevelen.

1121. KITTO (JOHN, D.D.) "*The Apostles and the Early Church.*" *Daily Bible Illustrations.* (Zie nr. 41.)

1122. BAUR (FERDINAND CHRISTIAN, D.D.) *Paul, his Life and Works.* Uit het Duits. 2 dln., 8vo. 21/- Londen, Williams & Norgate. 1873 — 75. Van de uiterst vrijzinnige Broad Church-richting. Helemaal niet naar onze zin.

1123. BEVAN (JOSEPH GURNEY). *Life of Paul.* 8vo. Londen, 1807. 2/- Voor het Genootschap van Vrienden. Bevat niets wat onze kennis over het leven van Paulus vermeerdert. Het kan in zijn tijd nuttig zijn geweest, maar het is achterhaald.

1124. BINNEY (THOMAS, D.D.) *Paul: his Life and Ministry.* Cr. 8vo. 5/- Londen, Nisbet. 1870. De heer Binney zegt: "Dit werk is strikt een schets van het leven van Paulus, en niets meer." Het is een uitstekende voorbereiding om Lewin en Conybeare en Howson te lezen.

1125. BLUNT (HENRY, A.M.) *Lectures upon the History of St. Paul.* 2 dln., 12mo. Zesde druk. Londen, 1835. 2/6. Gedrukt in zo groot en ruim doorschoten letterwerk dat een heel klein beetje inhoud een heel eind komt. Heel goed, maar niet opvallend.

1126. CONYBEARE (W. J., M.A.) en HOWSON (J. S., D.D., deken van Chester). *Life and Epistles of St. Paul.* Bibliotheekuitgave. 2 dln., 4to. 48/- Tussenuitgave, 2 dln., sq. cr. 8vo. 21/- Studentenuitgave, verkort, 1 dl., cr. 8vo. 9/- Londen, Macmillan & Co. Veruit beter dan enig ander werk over dit onderwerp. Het staat als een overtoppende Alp, een wonder onder de bijbelse biografieën. Wij hebben geen ruimte om Howsons kleinere werken over Paulus te noemen, maar ze zijn allemaal goed.

1127. EADIE (JOHN, D.D., LL.D.) *Paul, the Preacher. An Exposition of his Discourses and Speeches, as recorded in the Acts.* Cr. 8vo. Londen, Griffin. 1859. S. 3/6. Bedoeld om gewone lezers een juister en volledig beeld te geven van de leer en het levenswerk van de apostel. Een bekwaam werk.

1128. LEWIN (THOMAS, M.A., F.S.A., Barrister-at-Law). *Life and Epistles of St. Paul.* Tweede druk, sterk uitgebreid. 2 dln., demy 4to. 42/- Londen, G. Bell & Sons. 1875. [Tweedehands exemplaren van de eerste druk, 1851. 6/- tot 9/-] Dr. Gloag zegt in zijn *Commentary on the Acts*: "Twee werken zijn bijzonder leerzaam en verdienen aandachtige lezing. *The Life and Epistles of St. Paul* van Lewin en het klassieke werk over hetzelfde onderwerp van Conybeare en Howson. In het eerste worden vooral de historische verbanden van Handelingen weergegeven, en in het laatste de geografische betrekkingen."

1129. LYTTLETON (GEORGE, LORD). *Observations on the Conversion and Apostleship of St. Paul. In a letter to Gilbert West, Esq.* 8vo. Londen, 1747. [Talrijke uitgaven. De uitgave van de Tract Society. Fcap. 8vo. 3/-] Gilbert West en zijn vriend Lord Lyttleton, beiden mannen van erkend talent, hadden de beginselen van het ongeloof opgedaan uit een oppervlakkige kennismaking met de Schrift. Volledig overtuigd dat de Bijbel een bedrog was, waren zij vastbesloten de zwendel te ontmaskeren. De heer West koos de opstanding van Christus, en Lord Lyttleton de bekering van Paulus, als onderwerp van vijandige kritiek. Beiden gingen aan hun taak zitten, vol vooroordeel en minachting voor het christendom. Het resultaat van hun afzonderlijke pogingen was dat zij allebei werden bekeerd door hun pogingen om de waarheid van het christendom omver te werpen! Zij kwamen bijeen, niet zoals zij hadden verwacht om te jubelen over een bedrog dat aan de spot was prijsgegeven, maar om hun dwaasheid te betreuren en elkaar geluk te wensen met hun gezamenlijke overtuiging dat de Bijbel het Woord van God was. Hun bekwame onderzoekingen hebben twee uiterst waardevolle verhandelingen ten gunste van de openbaring opgeleverd; de ene getiteld *Observations on the Conversion of St. Paul*, en de andere *Observations on the Resurrection of Christ*.

1130. MACDUFF (J. R., D.D.) *St. Paul in Rome.* Cr. 8vo. 4/6. Londen, Nisbet. 1871. S. 2/6. Preken uitgesproken in Rome, waarin op bekwa-

me wijze welsprekend melding wordt gemaakt van de bestaande overleveringen en overblijfselen die de apostel met die grote stad verbinden.

1131. BISCOE (RICHARD, M.A., prebendaris van St. Paul's. Overleden 1748). *History of the Acts of the Apostles. Confirmed from other Authors, and considered as full evidence of the Truth of Christianity.* 8vo. Oxf., 1840. 4/-

1132. PALEY (WILLIAM, D.D. 1743 — 1805). *Horae Paulinae.* Talrijke uitgaven. De Religious Tract Society geeft de *Horae Paulinae* uit, met aantekeningen, en *Horae Apostolicae*, door ds. T. Birks. 12mo. 3/-

1133. TATE (JAMES, kanunnik van St. Paul's). *The Horae Paulinae carried out and illustrated.* 8vo. Londen, 1840. Hoewel het geen commentaren zijn, zijn de drie zojuist genoemde werken bronnen van informatie die door de student van Handelingen niet verwaarloosd mogen worden.

1134. RIVINGTON (FRANCIS). *Life and Writings of St. Paul.* Cr. 8vo. 5/- Londen, Sampson Low & Co. 1874. S. 2/- Wie Conybeare en Howson bezit, heeft dit werk niet nodig, hoewel het bij gebrek aan beters bruikbaar zou zijn geweest.

1135. SMITH (THORNLEY). *Saul of Tarsus.* 2/- en 2/6. Londen, J. Blackwood & Co. S. 1/3. Thornley Smith verdient altijd aandachtige lezing.

1136. BLUNT (HENRY, A.M.) *Lectures upon the History of St. Peter.* 12mo. Londen, 1830. 1/- (Opmerkingen: zie nr. 1125.)

1137. GREEN (SAMUEL G., D.D., president van Rawdon College). *The Apostle Peter: his Life and Lessons.* 12mo. 3/- Londen, S. School Union. 1873. Bevat een grote hoeveelheid noodzakelijke informatie, beknopt en goed geordend. Dr. Green is dé schrijver over de levensbeschrijving van Petrus.

1138. KRUMMACHER (F. W., D.D.) *St. John the Evangelist.* 12mo. Bib. Cabinet. Edinb., T. & T. Clark. S. 3/- De naam van de schrijver is vol-

doende waarborg. Hij heeft ook over Cornelius en Stefanus geschreven.

1139. GOULBURN (EDWARD MEYRICK, D.D., deken van Norwich). *Acts of the Deacons: Lectures on Acts* VI. — IX. Sm. 8vo. 6/- Londen, Rivingtons. 1869. S. 2/9. Een boeiend onderwerp, goed behandeld.

De apostolische brieven

1140. BENSON (GEORGE, D.D. 1699 — 1763). *Paraphrase and Notes on 1 & 2 Thessalonians, 1 & 2 Timothy, Philemon, Titus, and the Seven Catholic Epistles.* 2 dln., 4to. 1734. 6/- tot 8/- Benson heeft Lockes methode nauwgezet gevolgd, zij het nauwelijks met even grote schreden, en heeft die brieven omschreven die Locke niet meer heeft kunnen voltooien. Bij het achtereenvolgens lezen van een brief zijn Locke en Benson grote hulpen, maar omdat Benson een ariaan was, moet hij met grote voorzichtigheid worden gelezen. (Zie nr. 1148.)

1141. DENTON (W.) *Commentaries on the Epistles for Sundays and Holy Days.* 2 dln., 8vo. 36/- Londen, G. Bell & Co. 1869 — 71. S. 21/- Zal een schat zijn voor kerkmensen. Denton is een goed schrijver.

1142. DICKSON (DAVID). *Exposition of all the Epistles.* Folio. Londen, 1659. 12/- tot 15/- Dickson is een schrijver naar ons hart. Voor predikers is hij een grote bondgenoot. Er is niets briljants of diepzinnigs; maar alles is helder en goed geordend, en de zalving daalt neer als de kostelijke olie op het hoofd van Aäron. In dit boek zijn de opmerkingen kort.

1143. ELLICOTT (CHARLES J., D.D., bisschop van Gloucester en Bristol). *Commentary on St. Paul's Epistles.* 5 dln., 8vo. Galaten, 8/6; Efeze, 8/6; Pastorale brieven, 10/6; Filippenzen, Kolossenzen en Filemon, 10/6; Thessalonicenzen, 7/6. Londen, Longmans. 1861 — 64. S. 31/6. Dr. Eadie zegt: "Ellicott onderscheidt zich door nauwgezette en onwrikbare navolging van de grammaticale regels, zonder veel uitweiding in de uitleg." Dr. Riddle meent dat Ellicott in veel opzichten geen Engelse mededinger heeft. Alleen voor geleerden.

1144. FERGUSON (JAMES). *Exposition of the Epistles to the Galatians, Ephesians, Philippians, Colossians, and Thessalonians.* 8vo. Edinb., 1659 — 74. 8/- tot 10/6. Herdrukt, 1 dl., groot 8vo. Londen, 1841. 3/- tot 5/6. Wie dit werk bezit, is rijk. De schrijver behandelt zijn stof op dezelfde manier als Hutcheson en Dickson, en hij is van hun soort: een groot, begenadigd en smakelijk godgeleerde.

1145. GLOAG (PATON J., D.D.) *Introduction to the Pauline Epistles.* 8vo. 12/- Edinb., T. & T. Clark. 1874. Geen uitleg, maar een buitengewoon waardevolle inleiding, die het doel, de datering en de omstandigheden van de geïnspireerde brieven toelicht.

1146. JOWETT (BENJAMIN, M.A., Regius Professor te Oxford). *Epistles to the Thessalonians, Galatians, and Romans [Greek and English]; with Critical Notes.* 2 dln., 8vo. Londen, Murray. 1859. S. £2 2s. tot £2 10s. Professor Jowetts hoogst onbetamelijke aanval op Paulus, als apostel, als denker, als schrijver en als mens, bewijst slechts zijn eigen onvermogen om een rechtvaardig oordeel te vellen over de apostel of over zichzelf.

1147. KELLY (WILLIAM). *Lectures Introductory to the Study of Paul's Epistles.* Demy 8vo. 5/- Londen, G. Morrish. 1869. S. 3/- Van dezelfde aard als de andere werken van de heer Kelly. (Zie nr. 1220.)

1148. LOCKE (JOHN, M.A. 1632 — 1704). *Paraphrase and Notes on the Epistles to the Galatians, Corinthians, Romans, and Ephesians.* 4to. Londen, 1733. Ook 8vo-uitgaven. 2/6. Alles van zo'n man verdient aandacht, en dit werk, als protest tegen het losrukken van teksten uit hun verband, is hoogst verstandig. De parafrase, hoewel voor kritiek vatbaar, is met grote eerlijkheid uitgevoerd en werpt werkelijk licht op de tekst. (Zie Benson, nr. 1140.)

1149. LYTH (JOHN, D.D.) *The Homiletical Treasury. Romans to Philippians.* Cr. 8vo. 5/- Londen, Elliot Stock. 1869. Het plan van dit boek is verbazend nuttig, maar dr. Lyth voert het niet naar onze tevredenheid uit. Het is gemakkelijk een ei te verdelen door het op de grond te laten vallen, en op die manier verdeelt deze schrijver teksten.

1150. MACKNIGHT (J., D.D. 1721 — 1800). *Translation with Commentary and Notes.* 6 dln., 8vo, 1816; ook 4 dln., 8vo., en 1 dl., royal 8vo. 10/- Met grote voorzichtigheid te lezen. Wij bewonderen deze schrijver niet.

1151. MARSTON (CHARLES DALLAS, M.A.) *Expositions on the Epistles.* 12mo. 3/6. Londen, J. F. Shaw & Co. 1868. S. 1/9. Uitleggingen van elke brief als geheel. Een bewonderenswaardige onderwijsmethode. Dit op populaire wijze te doen is even prijzenswaardig als moeilijk. De heer Marston is erin geslaagd.

1152. PAGET (ALFRED T., M.A.) *On the Unity and Order of the Epistles of St. Paul.* 8vo. Londen, Rivingtons. 1851. 1/- Wijst een rijke ader aan voor het eigen werk van de student. Weinigen, vrezen wij, zullen die ontginnen, maar zij zullen de brieven meer waarderen dan anderen.

1153. PEILE (T. W., D.D.) *Annotations on the Apostolical Epistles, for the use of Students of the Greek Text.* 4 dln., 8vo. Londen, 1848 — 52. Anticalvinistisch van leer, en in stijl ingewikkeld, duister en vreselijk vol tussenzinnen. De aanschaf van deze delen zou een zware investering zijn.

1154. PRICHARD (C. E., M.A.) *Commentary. Ephesians, Philippians, and Colossians.* Londen, Rivingtons. 1865. S. 1/6. Niet te wijdlopig: tussen de aantekeningen staan enkele bewonderenswaardige wenken die kunnen worden uitgewerkt. Het boek is klein voor zo'n groot onderwerp.

1155. SLADE (JAMES, M.A.) *Annotations on the Epistles. For the use of Candidates for Holy Orders.* 2 dln., 8vo. Londen, 1836. 5/- Dit is in feite een voortzetting van het werk van Elsley (nr. 954), dat met Handelingen eindigde. De aantekeningen zijn dor en saploos, maar vanuit literair oogpunt achtenswaardig.

[Onze ruimte staat niet toe de namen te herhalen van de schrijvers die onder Handelingen en de apostolische brieven zijn genoemd, maar wij dringen er bij de student op aan daar zorgvuldig te rade te gaan.]

1156. ADAM (THOMAS). *Paraphrase on Romans I. to XI.* 8vo. 1774; 12mo. 1805. 1/6 tot 2/- Een povere parafrase; heel correct en evangelisch, maar zo dun als Adams bier. Wij zijn teleurgesteld, want de *Private Thoughts* van dezelfde schrijver worden hoog gewaardeerd.

1157. ANDERSON (ROBERT, uit Brighton, 1792 — 1843). *Exposition of Romans.* 12mo. Londen, 1837. 2/6. Naar de manier van Charles Bridges. Vol heilige zalving en vrome overpeinzing.

1158. BROWN (JOHN, uit Wamphray). *Exposition of Romans.* 4to. Edinb., 1766. 10/- tot 12/- Van een calvinist van de oude stempel. Zwaar, misschien; maar kostbaar.

1159. BROWN (JOHN, D.D., Edinb.) *Analytical Expositions of Romans.* Large 8vo. 14/- Edinb., W. Oliphant & Co. 1857. S. 7/- tot 9/- Het werk van dr. Brown moet worden gerekend tot de eersten van de eerste klasse. Hij is een groot uitlegger.

1160. CALVIN (JOHN). *Commentary on Romans.* Vertaald door Christopher Roodell. 4to., Gotische letter, 1583. 9/- Ook sm. 8vo., met een levensbeschrijving door Beza. 1834. 2/9.

1161. CHALLIS (JAMES, M.A., F.R.S., F.R.A.S.) *Translation of Romans, with Notes.* 8vo. 4/- Londen, G. Bell & Sons. 1871. De vertaling is gemaakt in de gangbare taal van de dag. De aantekeningen zijn voornamelijk kritisch.

1162. CHALMERS (T., D.D.) *Lectures on Romans.* 4 dln., 8vo. 1827. 4 dln., 12mo. Edinb., Edmonston & Co. 1854. S. 8/6. Onze voorkeur voor uitleggingen gaat een andere kant uit; maar wij kunnen niet ongevoelig zijn voor de grootsheid en kinderlijke eenvoud die in Chalmers verenigd waren.

1163. EDWARDS (TIMOTHY, A.M.) *Paraphrase, with Annotations, on Romans and Galatians.* 4to. Londen, 1752. 2/6. Watt noemt dit een oordeelkundig samengesteld werk uit de beste commentaren. Wij oordelen het zo arm als de armoede zelf.

1164. EWBANK (W. W.) *Commentary, with Translation and Notes.* 2 dln., post 8vo. Londen, J. W. Parker. 1850. S. 3/- Een gezonde evangelische uitleg, heel goed en vol genade. Aan geconcentreerde gedachten is dit werk niet rijk: het is geschikt voor algemene lectuur.

1165. FORD (J., M.A.) *Romans. Illustrated from Ch. of England Divines.* 8vo. 12/- Masters, 1862. S. 7/- (Zie nr. 955.)

1166. FORBES (JOHN, LL.D.) *Analytical Commentary, tracing the Train of Thought by the Aid of Parallelism, with Notes, etc.* 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1868. Wij vinden dat dr. Forbes het idee van het parallellisme verder voert dan het kan gaan. Het kan alleen strikt worden toegepast op dichterlijke boeken, en Romeinen is dat niet. Hij probeert de andere kant naar voren te brengen van de waarheden die bij Hodge, Edwards en Calvijn worden geleerd; maar wij bekennen dat wij die schrijvers boven hemzelf verkiezen. Wie er niet door in verwarring raakt, zal er veel stichting uit putten.

1167. FRY (JOHN, B.A.) *Lectures.* 8vo. Londen, 1816. 2/- Omdat hij in dit geval geen theorie te dienen heeft, schrijft Fry tot stichting.

1168. GODWIN (JOHN H., eresprofessor, New Coll., Londen). *New Translation, with Notes.* 8vo. 6/6. Londen, Hodder & Stoughton. 1873. Precies het boek dat studenten nodig hebben bij de studie van de Griekse tekst op de hogeschool.

1169. HALDANE (R. 1764 — 1842). *Exposition: with Remarks on the Commentaries of Macknight and others.* 8vo. 12/6. Edinb., W. Oliphant & Co. 1874. S. 9/- Dr. Chalmers noemde dit "een goed gebouwd commentaar" en beval het sterk aan bij studenten in de godgeleerdheid. In zijn *Sabbath Readings* schrijft hij: "Ik lees Haldanes *Exposition of the Epistle to the Romans* en vind het degelijke en aansprekende spijs."

1170. HINTON (J. HOWARD.) *Exposition.* 8vo. 6/- Londen, 1863. S. 1/6. Omdat wij niet geloven in het voortdurende parallellisme van de brieven, geven wij weinig om deze verhandeling, hoezeer wij de schrijver ook achten.

1171. HODGE (CHARLES). *Commentary.* 8vo. Philadelphia, 1835, enz. Herdrukt door de Rel. Tract Society, 12mo. 3/- Hodges methode en inhoud maken hem dubbel nuttig bij het verklaren. Hij is bijzonder helder en een groot bevorderaar van het denken.

1172. KELLY (WILLIAM). *Notes.* 12mo. 2/6. Londen, G. Morrish. 1873. Veel van de opmerkingen zijn bewonderenswaardig, maar de theorieën die worden verdedigd zijn onhoudbaar.

1173. KNIGHT (ROBERT). *Commentary.* 8vo. Londen, 1854. 2/6. Helemaal niet naar onze zin. De schrijver lijkt ons de tekst vaak eerder te benevelen dan uit te leggen.

1174. LANGE (J. P., D.D.) en FAY (F. R.) *Commentary on Romans.* (Zie bladzijde 19, en nr. 923.)

1175. MARTYR (PETER. 1500 — 1562). A *most learned and fruitful Commentary on Romans.* Folio. 1568. 32/- Omdat het in gotische letter is gedrukt en erg lang is, zullen weinigen het ooit lezen; maar het bevat veel dat de arbeidzame boekenwurm zal lonen.

1176. OLSHAUSEN (H., D.D.) *Commentary on Romans.* 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1850. Niemand schijnt erg enthousiast te zijn over Olshausen, maar sommige schrijvers hebben meer uit zijn bladzijden geleend dan zij hebben toegegeven. Persoonlijk geven wij niet om hem, maar velen waarderen hem en allen respecteren hem.

1177. PARR (ELNATHAN, B.D.) A *Short View of the Epistle to the Romans.* [Hoofdstuk I; II:1, 2; en VIII tot XVI.] Deze uitleg vormt bijna het hele werk *The Workes* van Parr. Vierde druk. Small folio. 1651. 10/- De kwarto-uitgaven bevatten de uitleg van hoofdstuk I en II niet. De stijl is gebrekkig, maar de inhoud is rijk en vol suggesties. Wij betreuren dat het werk niet compleet is en zelden anders dan in fragmenten te vinden is.

1178. PLUMER (WILLIAM S., D.D., LL.D.) *Commentary, with Introduction on the Life, Times, Writings, and Character of Paul.* Imp. 8vo. 14/- Edinb., W. Oliphant. [z.j.] Plumer is een arbeidzaam samensteller, en voor de meeste mensen zullen zijn werken nuttiger zijn dan die van een geleerdere schrijver.

1179. PRIDHAM (ARTHUR). *Notes.* Cr. 8vo. 5/- Londen, Yapp. 1862. Gezond en vol genade, maar enigszins saai.

1180. PURDUE (E., A.M.) *Commentary on Romans.* 8vo. Dub., 1855. 1/6. Niet belangrijk.

1181. ROBINSON (T., D.D.) *Suggestive Commentary on Romans.* [Van Doren Series of Commentaries.] 2 dln., cr. 8vo. 8/- netto. Londen, Dickinson & Higham. 1871. Een goed boek in een goede stijl. Elk bedrag waard voor predikers.

1182. STEPHEN (JOHN, A.M.) *Expositions on Romans. A Series of Lectures.* 12mo. Aberd., 1857. 2/6. Gezond in leer, praktisch van toon; boven de middelmaat.

1183. STUART (MOSES.) *Commentary on Romans.* 8vo. 6/- Londen, W. Tegg & Co. S. 3/6. Van Moses Stuart wordt gezegd dat hij in Romeinen en Hebreeën op zijn best was. Het onderhavige werk is op sommige punten onbevredigend, wegens bepaalde filosofisch-theologische opvattingen die hij probeert te handhaven. De heer Haldane hekelde hem, omdat hij door valse kritiek "het goddelijke getuigenis verkeerd voorstelde op enkele van de gewichtigste punten van het christelijke stelsel." De beschuldiging was maar al te waar.

1184. TERROT (C. H., A.M., bisschop van Edinburgh). *Romans [in het Grieks], with Introduction, Paraphrase, and Notes.* 8vo. Londen, 1828. 1/6. Anticalvinistisch. Waarom laten zulke schrijvers Romeinen niet met rust?

1185. THOLUCK (A. F.) *Exposition of Romans.* 2 dln., fcap. 8vo. 8/- Bib. Cabinet Series. Edinb., T. Clark. 1842. S. 4/- Moses Stuart bekent zijn grote verplichtingen aan deze vooraanstaande godgeleerde, die de meeste van zijn Duitse broeders verre overtreft in geestelijkheid

en niet voor hen onderdoet in geleerdheid. Toch is zelfs hij niet bijzonder rechtgelovig, en ook niet al te eerbiedig in zijn behandeling van de Heilige Schrift.

1186. VAUGHAN (CHARLES JOHN, D.D.) *Romans. The Greek Text, with English Notes.* Cr. 8vo. 7/6. Londen, Macmillan & Co. 1874. S. 4/- Bijzonder waardevol voor studenten van het Grieks. De vrucht van zelfstandige studie en eerlijke arbeid.

1187. WALFORD (W.) *Curae Romanae.* 12mo. Londen, 1846. 1/6. Walford maakt opmerkingen van aanzienlijke waarde; hij staat niet in de voorste rij, maar zijn middelmatigheid is respectabel.

1188. WARDLAW (RALPH, D.D.) *Lectures on Romans.* 3 dln., cr. 8vo. 3/6 per deel. Londen, Fullarton & Co. 1861. Wardlaw legt uit met grote bezonnenheid en geestelijkheid, en wij raadplegen hem nooit tevergeefs, hoewel wij het niet altijd met hem eens zijn.

1189. WILLET (ANDREW). *Hexapla: that is, a Sixfold Commentary upon Romans.* Folio. 1611. 6/- tot 7/6. (Zie nr. 142.)

1190. WILLIAMS (H. W., wesleyaans predikant). *Exposition.* Cr. 8vo. 6/- Londen, 66, Paternoster Row. 1869. S. 2/6. Deze brief oefent een bekoring uit op arminiaanse schrijvers; hij biedt hun de gelegenheid hun moed en vernuft te tonen. Het boek van de heer Williams is leerzaam.

1191. WILSON (THOMAS. Puritein. Overleden 1621). *Commentary on Romans.* 4to. Londen, 1614. Folio, 1627 en 1653. 3/6 tot 5/6. Bedoeld voor de minder onderrichten onder de hoorders van de prediker en in de vorm van een dialoog gegoten. Het is heel degelijk, maar bevat niet veel dat bijzonder opvallend of oorspronkelijk is.

1192. SCLATER (W., D.D. Overleden 1626). *A Key to the Key of Scripture; or an Exposition, with Notes, upon the Romans, Chap. I., II., III.* 4to. 1611 en 1629. 4/- Een antiek, maar kostbaar boek.

1193. MORISON (JAMES, D.D.) *Exposition of the Third Chapter of Romans.* 8vo. 12/6. Londen, Hamilton. 1866. S. 7/6. Een geleerde en

uitputtende uitleg. Waar wij het niet met dr. Morison eens zijn, brengen wij hulde aan zijn grote geleerdheid en kritische vaardigheid.

1194. FRASER (JAMES. 1700 — 1796). *The Doctrine of Sanctification. Explication of Romans* VI. *to* VIII. 1 — 4. 8vo. Edinb., 1830. Nieuw aangeboden door Ogle & Murray, 2/6. Dr. John Brown zegt: "Frasers *Scripture Doctrine of Sanctification* is de moeite van het bestuderen ruimschoots waard. De oude Schotse godgeleerde is ruw in zijn spraak, maar niet in zijn kennis."

1195. ELTON (EDWARD, B.D.) *Sundry Sermons upon Romans* VII., VIII., *and* IX. Folio. Londen, 1653. 8/- tot 12/- De stijl is eenvoudig en huiselijk, maar de inhoud is altijd van de uitgelezenste soort. Deze oude folio is als een oude leren wijnzak, ruw van buiten, maar van binnen gevuld met het product van de zeldzaamste oogst. Zulke boeken worden wij nooit moe te lezen.

1196. KOHLBRUGGE (H. F., D.D., uit Elberfeld). *Romans* VII., *paraphrased.* 12mo. Londen, 1854. S. 1/6. Een leerzame weergave van dit diep ervaringsgerichte hoofdstuk.

1197. BINNING (HUGH. 1627 — 1653). *The Sinner's Sanctuary. Forty-eight Sermons on Romans* VIII. 4to. 1670. Ook Dl. I en II van zijn Works. 3 dln., 12mo. Edinb., 1839. 3/- tot 4/6. De schrijver van Binnings levensbericht zegt: "Er stroomt een zuivere stroom van vroomheid en geleerdheid door het geheel, en een heel eigen gedachtegang, die het gewone peil van schrijvers over dit uitgelezen deel van de Heilige Schrift te boven gaat."

1198. HORTON (THOMAS, D.D.) *Forty-six Sermons on Romans* VIII. Londen. Folio. 1674. 3/- Vol stof, goed maar nogal te formeel geordend. De preken zijn heel stijfjes en ordelijk.

1199. WINSLOW (OCTAVIUS, D.D.) *No Condemnation in Christ.* [Over Romans VIII.] Cr. 8vo. 7/- Londen, Shaw. 1860. Dr. Winslow is altijd gezond en zoet; maar zijn werken zijn beter geschikt voor algemene lezers dan voor studenten. Hij is bijzonder wijdlopig.

1 en 2 Korinthe

[Zie ook onder de apostolische brieven.]

1200. BILLROTH (DR. GUSTAV. 1808 — 1836). *Commentary on the Epistles to the Corinthians.* 2 dln., 12mo. 8/- Bib Cabinet Series. Edinb., T. & T. Clark. S. 2/9. Te waarderen om zijn kritiek. De schrijver probeert uit elke passage de zin te halen die de apostel erin wilde leggen. Opmerkingen en overpeinzingen zijn er niet; maar wij horen niet bij hen die "de dorre beenderen van de kritiek" weggooien — beenderen zijn even nodig als vlees, hoewel zij minder voedzaam zijn.

1201. CALVIN (JOHN). *Commentarie upon Corinthians.* Vertaald door Thomas Tymme. 4to. 1577. 15/- Tymme schijnt voortdurend bezig te zijn geweest met het vertalen van de Reformatoren, en hij heeft zijn werk goed gedaan.

1202. HODGE (CHARLES, D.D.) *Exposition of I. Corinthians.* Post 8vo. 5/- 1868. *Exposition of II. Corinthians.* Post 8vo. 5/- 1869. Londen, Nisbet. Hoe meer wij Hodge gebruiken, hoe meer wij hem waarderen. Dit geldt voor al zijn commentaren.

1203. LANGE (J. P.) *Commentary on I. and II. Corinthians*, door C. F. Kling, D.D. (Zie bladzijde 19.)

1204. LOTHIAN (W.) *Lectures on I. & II. Corinthians.* 8vo. Edinb., 1828. Dit werk moet in zijn tijd goede diensten hebben bewezen, tot op zekere hoogte als tegengif tegen Macknight; het is goed en gezond; maar de student hoeft zich geen zorgen te maken als hij het niet kan krijgen, want het is niet onmisbaar.

1205. OLSHAUSEN (H., D.D.) *Commentary on I. and II. Corinthians.* 8vo. 9/- Edinb., T. & T. Clark. 1851. Dr. Lindsay Alexander zegt dat dit commentaar hoog wordt geacht om zijn gelukkige combinatie van grammaticaal-historische uitleg met geestelijk inzicht in de betekenis van de heilige schrijvers.

1206. PRIDHAM (ARTHUR). *Notes and Reflections on I. and II. Corinthians.* 2 dln., cr. 8vo. 5/- per deel. Londen, Nisbet. 1866. Wij zijn

het niet altijd eens met de heer Pridham, maar wij bewonderen altijd de rustige, openhartige en ongekunstelde manier waarop hij schrijft.

1207. ROBERTSON (FREDERICK W., M.A. 1816 — 1853). *Expository Lectures.* 12mo. 5/- Londen, King. 1872. Robertsons leerstellige dwalingen zijn bekend; toch is hij een groot denker en iemand die anderen tot denken aanzet. Met onderscheid te lezen.

1208. STANLEY (ARTHUR PENRHYN, D.D., F.R.S., deken van Westminster.) *Corinthians.* 8vo. 18/- Londen, Murray. 1876. Wij raden de aanschaf van deze delen niet aan; want hoewel deken Stanley een leerzaam schrijver is, wekt onze lezing van zijn aantekeningen bij ons geen enkel besef van hun waarde of degelijkheid.

1209. COLET (JOHN, D.D., deken van St. Paul's. 1466 — 1519). *Treatise on I. Corinthians. With Translation.* Demy 8vo. 10/6. Londen, G. Bell & Sons. 1874. Een curiositeit en niets meer. Deze zelfde oude deken Colet, de vriend van Erasmus, schreef ook over Romeinen.

1210. PEARCE (ZACHARY, D.D.) *Translation of I. Corinthians, with Paraphrase and Notes.* In Dl. II van *Commentary.* (Nr. 966.) Wij zouden dit werk hoog moeten waarderen, want de schrijver was een vermaard geleerde; maar wij bekennen dat wij niet veel van zijn voortbrengselen denken. [De schrijvers over kleine gedeelten van deze brieven zijn te talrijk om in onze korte Catalogus te noemen. Burgess, Branston, Thomas Fuller, Sibbes, Manton, Watson en andere meesterlijke schrijvers hebben allen een bijdrage nagelaten aan de uitlegkundige voorraad van de Kerk van Christus.]

Galaten

[Vergeet niet de werken van nr. 1140 tot 1155 te raadplegen.]

1211. BAGGE (HENRY T. J., B.A.) *Galatians.* 8vo. Londen, 1856. S. 3/- Eenvoudig een herziene tekst en kritische aantekeningen.

1212. BAYLEY (SIR E.) *Commentary on Galatians.* Thick post 8vo. 7/6. Londen, Nisbet. 1869. S. 3/- Bij elk gedeelte staat een commentaar, een parafrase en een preek, en zo brengt de schrijver een aan-

zienlijke hoeveelheid onderricht over. Hij is door en door evangelisch en zijn stijl is helder.

1213. BROWN (JOHN, D.D. Edinburgh). *Exposition of Galatians.* 8vo. Edinb., 1853. S. 6/- Brown is een moderne puritein. Al zijn uitleggingen zijn van het grootste belang. Het deel over Galaten is een van de schaarste boeken op de markt.

1214. CALVIN (JOHN). *Forty-two Sermons on Galatians.* 4to. Londen, 1574. [Een ander werk dan zijn *Commentary.*]

1215. EADIE (JOHN, D.D.) *Commentary on the Greek Text of Galatians.* 8vo. 10/6. Edinb., Clark. 1869. S. 7/6. Dit is een uiterst zorgvuldige poging om de betekenis van de apostel vast te stellen door een nauwgezette analyse van zijn woorden. De schrijver wordt niet scheefgetrokken door enig theologisch stelsel, maar wijkt toch niet af van de erkende evangelische waarheid. Als stuk eerlijke grammaticale uitleg is de waarde van dit commentaar bijzonder groot, hoewel hier en daar reden is om van mening te verschillen.

1216. EDMUNDS (JOHN, M.A.) *Galatians. With Explanatory Notes.* Crown 8vo. Edinb., Oliver & Boyd. 1874. Door en door ritualistisch. Zie de opmerkingen over het werk van deze schrijver over Thessalonicenzen.

1217. GODWIN (JOHN H.) *Galatians. Translation, with Notes and Doctrinal Lessons.* Cr. 8vo. 3/- Londen, Hodder. 1871. Een behulpzame vertaling, met goede tekstkritische aantekeningen.

1218. HALDANE (JAMES ALEXANDER. 1768 — 1851). *Exposition of Galatians.* 12mo. 1848. 2/6. Dit werk is nooit populair geweest, omdat de schrijver in het derde hoofdstuk de kwestie van de doop bespreekt. Dit is een fout waarvan wij kunnen zeggen wat de papist van de vergeeflijke zonde zei: "Ze verdiende vergeven te worden."

1219. HAWKER (JOHN, M.A.) *Bible Thoughts in Quiet Hours. Commentary on Galatians.* 2/- Londen, Yapp & Hawkins. 1874. Deze "gedachten" zijn gezond en stichtelijk. Het boek pretendeert geen grondige uitleg te zijn.

1220. KELLY (WILLIAM). *Lectures on Galatians.* 12mo. 1/6 en 2/- Londen, G. Morrish. [z.j.] De gezaghebbende stijl van de heer Kelly heeft voor ons geen gewicht. Wij noemen deze lezingen geen verklaren, maar verwarren.

1221. LANGE (J. P.) *Commentary on Galatians*, door Otto Schmoller, Ph.D. *Ephesians*, *Philippians*, *and Colossians*, door Karl Braune, D.D. (Zie bladzijde 19.)

1222. LIGHTFOOT (J. B., D.D., kanunnik van St. Paul's). *Galatians. Revised Text, with Introductions, Notes, and Dissertations.* 8vo. 12/- Londen, Macmillan. 1874. De *Spectator* zegt: "Er is geen uitlegger die tegelijk een gezonder oordeel heeft en liberaler is dan dr. Lightfoot."

1223. LUSHINGTON (THOMAS. Overleden 1661). *The Justification of a Sinner: the Main Argument of the Epistle to the Galatians.* Folio. 1650. 5/6. Een vertaling van Crellius, een sociniaanse godgeleerde, gemaakt door Lushington, die zelf ver op weg was naar dezelfde dwaling. Wij vermelden het boek om onze lezers te waarschuwen voor zijn karakter; want slechte werken uit de puriteinse tijd zijn er weinig.

1224. LUTHER (MARTIN). *Commentary on Galatians.* [Talrijke uitgaven — folio, kwarto en octavo.] "Dit boek van Maarten Luther verkies ik (behalve de Bijbel) boven alle boeken die ik ooit heb gezien, als het meest geschikt voor een gewond geweten." — Bunyan. Dit is een groot historisch werk, en staat boven kritiek vanwege zijn grote bruikbaarheid. Als commentaar zou zijn nauwkeurigheid in twijfel kunnen worden getrokken; maar voor krachtige uitspraken en heldere uiteenzettingen van de grote leer van de brief staat het geheel op zichzelf, en moet het *per se* worden beoordeeld.

1225. OLSHAUSEN (H., D.D.) *Commentary on Galatians, Ephesians, Colossians, and Thessalonians.* 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1851. (Opmerkingen: zie nr. 964.)

1226. PEARSON (SAMUEL, predikant van de Gt. George St. Chapel, Liverpool). *Sermons on Galatians.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Clarke. 1874. Toespraken die de opvolger van Spencer en Raffles waardig zijn.

1227. PERKINS (WILLIAM. 1558 — 1602.) *Commentarie on the First Five Chapters of Galatians, with a Supplement on the Sixth Chapter, by Ralfe Cudworth.* Thick 4to. 1604. 2/6 tot 4/- Perkins werd door zijn tijdgenoten terecht geschat als een meester in de theologie. Dit commentaar is diep theologisch en leest als een handboek van de godgeleerdheid: de waarheid dwingt ons te bekennen dat wij het saai vinden.

1228. PRIDHAM (A.) *Galatians.* Cr. 8vo. 5/- Londen, Nisbet. 1872. Pridham is, vermoeden wij, van de gematigde richting van de Brethren, maar hij laat zich door geen enkele theorie meeslepen, want hij is in wezen een man met een nuchtere geest.

Efeze

[Zie ook onder de apostolische brieven.]

1229. BAYNE (PAUL, A.M. Puritein. Overleden 1617). *Commentary on Ephesians.* Folio. 1643, enz. 6/- [Herdrukt in Nichol's Commentaries. Cr. 4to. 7/6. Londen, Nisbet. 1866.] Sibbes zegt van dit werk: "De grootsten zullen er stof in vinden om zich in te oefenen; de geringeren stof voor zoete troost en heilig onderricht; en allen belijden dat hij enig licht heeft gebracht over dit Schriftgedeelte."

1230. CALVIN (JOHN). *Sermons on Ephesians.* Vertaald door A. Golding. Gotische letter. 4to. Londen, 1577. 9/- Niet hetzelfde als de uitleg. De preken zijn onbetaalbaar.

1231. EADIE (JOHN, D.D.) *Commentary on the Greek text of Ephesians.* 8vo. 14/- Londen, Griffin. 1861. S. 7/6. "Dit boek getuigt van buitengewone geleerdheid en onderzoek. De schrijver lijkt alles te hebben gelezen, in alle talen, wat over de brief is geschreven. Het is ook een werk van zelfstandige kritiek en werpt nieuw licht op veel passages."

1232. GRAHAM (WILLIAM, D.D., uit Bonn, Pruisen). *Lectures on Ephesians.* Cr. 8vo. 7/6. Londen, Partridge & Co. 1870. Dr. Graham is een ernstig tegenstander van de Duitse neologen en schrijft vaak met hun ontkenningen voor ogen. Hij is een uitlegger met aanzienlijke geleerdheid en veel geestelijkheid van gemoed.

1233. HEMMINGE (NICHOLAS, D.D.) *Commentary on Ephesians*, vertaald. 4to. Londen, 1581. (Zie nr. 553.)

1234. HODGE (CHARLES, D.D.) *Commentary on Ephesians.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Nisbet. 1870. Uiterst waardevol. Met geen schrijver stemmen wij volledig in.

1235. KELLY (W.) *Lectures.* 12mo. 2/- Londen, G. Morrish. (Zie nr. 1256.)

1236. LATHROP (JOSEPH, D.D., uit Amerika. 1731 — 1820). *Exposition of the Epistle to the Ephesians, in a Series of Discourses.* Thick 8vo. Philadelphia, 1864. Deze toespraken zijn gegarandeerd van de hoogste klasse. Wij hebben geen exemplaar kunnen bemachtigen.

1237. M'GHEE (R., A.M., M.R.I.A.) *Lectures on Ephesians.* 2 dln., 8vo. Vierde druk. Londen, Saunders & Otley. 1861. S. 10/6. Levendige, warmhartige, voor de vuist weg gehouden preken, vol goed onderwijs. De prediker beoogde de velen te stichten, in plaats van een kritisch werk te schrijven voor enkelen, en daarin is hij geslaagd.

1238. NEWLAND (HENRY, M.A.) A *New Catena of St. Paul's Epistles. Commentary on Ephesians, in which is exhibited the Results of the most learned Theological Criticisms, from the Age of the Early Fathers down to the Present Time.* 8vo. 7/6. Londen, J. Parker & Co. 1866. S. 3/- Met onderscheid gebruikt kan deze *Catena* van patristische, middeleeuwse en moderne kerkelijke uitleggers bijzonder behulpzaam zijn; zonder onderscheid leidt zij tot dwaling.

1239. PATTISON (R. E., D.D., voorheen president van Waterville College). *Commentary on Ephesians.* 8vo. Boston, U.S. 1859. Een boek om verstandige, ervaren gelovigen te onderrichten. Het is een voorbeeld voor een leerboek: eenvoudig en toch diepgaand.

1240. PERCEVAL (A. P.) *Lectures on Ephesians.* 12mo. Londen, 1846. 1/6. Goed, maar het zal waarschijnlijk geen hoofdpijn veroorzaken door de hersenen te overladen met gedachten.

1241. PRIDHAM (A.) *Ephesians.* 12mo. 4/6. Londen, Yapp. S. 2/6. Zware stijl, gewichtige inhoud.

1242. PULSFORD (JOHN). *Christ and his Seed; Central to all things: being a Series of Expository Discourses on Paul's Epistle to the Ephesians.* 4to. 8/6. Londen, Hamilton, Adams & Co. 1872. Bevat een groot aantal diepe gedachten, maar is te mystiek en vaak te vaag om van veel nut te zijn voor wie de Schrift willen uitleggen.

1243. RIDLEY (LANCELOT. Omstreeks 1540.) *Commentaries on Ephesians, Philippians, and part of Jude.* [Herdrukt in Richmond's Fathers.] John Bale schreef in 1543: "Het commentaar dat die deugdzame, geleerde man, meester Lancelot Ridley, heeft gemaakt op de brief van de heilige Paulus aan de Efeziërs, voor de ware onderwijzing van zijn christelijke broeders, heeft mijn heer Bonner hier eveneens als ketterij veroordeeld. Maar wat de reden is, kan ik niet zeggen, tenzij het is omdat het het Evangelie verheft als datgene waardoor wij rechtvaardig worden gemaakt." Onze schrijver is even fel tegen wederdopers en papisten, maar is niet veel van een uitlegger.

1244. TURNER (SAMUEL H., D.D.) *Ephesians, in Greek and English; with Analysis and Commentary.* 8vo. New York, 1856. Een geleerd Amerikaans werk; goed, maar niet bijzonder aantrekkelijk.

1245. EVANS (JAMES HARRINGTON, A.M. 1785 — 1849). *Christian Solicitude, as exemplified in Ephesians III.* 16mo. Londen, J. F. Shaw. 1856. S. 1/3. Harrington Evans was een groot leraar. Nooit heeft een gezondere, ernstiger en leerzamer godgeleerde geleefd. Dit boek bestaat uit aantekeningen van preken, bewaard door een hoorder. Het is de studie ruimschoots waard. Zijn levensbericht bevat fragmentarische opmerkingen over Efeze I.

1246. ROLLOCK (ROBERT. 1555 — 1598). *An Exposition of part of the fift and sixt chapters of S. Pavle's Epistle to the Ephesians.* 4to. Londen,

1630. [In een band met diverse fragmenten van uitleggingen.] 12/- De geschriften van deze vermaarde Schot bereiken ons gewoonlijk als vertalingen uit het Latijn, en zijn in het vertaalproces bovennatuurlijk saai gemaakt; maar dit lijkt door hemzelf in het Engels te zijn geschreven. Het is in hoge mate praktisch en gaat in op de kleinste bijzonderheden van het huwelijksleven enz. Het zal in deze tijd niet erg gewaardeerd worden, hoewel dr. McCrie Rollocks werken "beknopt en oordeelkundig" noemt.

Filippenzen

[Zie ook onder de brieven.]

1247. ACASTER (J.) *Expository Lectures on Philippians.* 8vo. Londen, 1827. 2/- Nuttig om de prediker te laten zien hoe het niet moet. Met een hevige krachtsinspanning dwongen wij onszelf één lezing te lezen; maar wij hebben niets misdaan waarmee wij zouden verdienen er nog een te lezen. De schrijver was huiskapelaan van een graaf, bedoelde het goed en deed zijn best, al was dat weinig.

1248. AIRAY (HENRY. 1559 — 1617). *Lectures on Philippians.* 4to. Londen, 1618. 5/6. [Herdrukt, met Cartwright over Kolossenzen, in Nichol's Commentaries. Cr. 4to. 7/6. Londen, Nisbet. 1864.] De heer Grosart zegt: "U zult in dit commentaar tevergeefs zoeken naar geleerde kritiek of subtiele uitleg in de moderne zin; maar naar ons gevoel is er een leerzaam getrouwe navolging van de gedachten van de apostel, en een snel inzicht in hun strekking en relatieve kracht."

1249. CALVIN (JOHN). *Commentarie on Philippians.* Vertaald door Wm. Becket. 4to. Londen, 1584. 10/6.

1250. CALVIN EN STORR. *Expositions of Philippians and Colossians.* Door J. Calvin en Gottlob Storr. Vertaald door R. Johnston. 12mo. 4/- Bib. Cabinet. Edinb., Clark. 1842. 3/- Een soort sandwich, met Calvijn als vlees en Storr als bijzonder hard zwart brood. Studenten die zowel geestelijke uitleg als strenge kritiek met evenveel smaak kunnen genieten, zullen fijne uitleggers worden.

1251. DAILLE (JEAN. 1594 — 1670). *Exposition of Philippians.* Vertaald door ds. James Sherman. Imp. 8vo. Londen, 1841. [Deze uitleg is, samen met Daillé over Kolossenzen en Jenkyn over Judas, in één dik deel uitgegeven door de heer Nichol van Edinburgh. 10/6. Londen, Nisbet. 1863.] Geschreven in een heerlijk bloemrijke stijl. Heel zoet en evangelisch: naar de Franse trant.

1252. EADIE (JOHN, D.D.) *Commentary on the Greek text of Philippians.* 8vo., 10/6. Londen, Griffin. 1859. S. 6/- Een standaardwerk. Onmisbaar voor de geleerde student.

1253. EASTBURN (M.) *Lectures.* 8vo. New York, 1853. 2/6. Bedoeld voor lezing in het gezin. Redelijk goed.

1254. HALL (ROBERT, A.M. 1764 — 1831). *Exposition of Philippians, in twelve Discourses.* 8vo. Londen, 1843. 2/6. Robert Hall schittert op de gedrukte bladzijde niet zozeer als toen hij van de kansel vlamde. Deze toespraken zijn na zijn dood uitgegeven, naar de aantekeningen van een hoorder. Ze zijn goed als preken, maar niet opmerkelijk als uitleg.

1255. JOHNSTONE (ROBERT, LL.B., uit Glasgow). *Lectures on Philippians, with revised Translation, and Notes on the Greek text.* 8vo. 7/6. Edinb., Oliphant. 1875. Een edel boek. Een echte weldaad voor wie het koopt.

1256. KELLY (W.) *Philippians and Colossians.* 12mo. 2/- Londen, Morrish. 1869. Veel uitstekends geplaatst in "zichtbare duisternis."

1257. LANGE (J. P.) Zie nr. 923, en ook bladzijde 19.

1258. LIGHTFOOT (J. B., D.D.) A *revised text, with Notes, etc.* 8vo. 12/- Londen, Macmillan & Co. 1873. Terecht beschouwd als een standaardwerk. De meer onderlegde student zal het waarderen.

1259. MEYER (DR. H. A. W.) *Critical and Exegetical Handbook to the Epistles to the Philippians and Colossians.* (Zie nr. 928.) Ongetwijfeld verbazingwekkend geleerd, maar wij komen er niet mee uit de voeten. Aanhalingen van ketters van wie wij gelukkig nooit eerder hebben gehoord, zijn van weinig nut voor eenvoudige gelovigen zoals wijzelf.

1260. NEAT (CHARLES). *Discourses from Philippians.* Sm. 8vo. Londen, 1841. 1/6. Sterk calvinistisch, en correct tot op een haar; maar volkomen verstoken van oorspronkelijkheid in gedachte of uitdrukking.

1261. NEANDER (JOHANN AUGUST WILHELM. 1789 — 1850). *Philippians and James, practically and historically explained.* Post 8vo. 3/- Edinb., T. & T. Clark. 1851. S. 1/9. Zonder stil te staan bij de bewoordingen van de brief geeft Neander de geest ervan in andere taal weer, en legt hem zo uit. Het werkje zal door een bepaalde soort geesten bijzonder worden gewaardeerd.

1262. NEWLAND (H., M.A.) *New Catena. Philippians.* 8vo, 7/6. J. Parker. 1860. S. 2/6. (Zie nr. 1238.)

1263. PEIRCE (JAMES. Overleden 1726). *Paraphrase on Philippians, Colossians, and Hebrews.* 4to. Londen, 1733. Had hij maar de Heere gekend, dan zouden zijn geschriften bewonderenswaardig zijn geweest. Hij verbergt zijn arianisme, maar het is fataal voor zijn aanvaarding bij gelovigen. Hij schreef naar de manier van de heer Locke.

1264. ROBERTSON (J. S. S., M.A.) *Lectures on Philippians.* 12mo. Londen, 1849. Lezingen die de Theems nooit in brand zullen steken.

1265. TODD (JAMES F., M.A.) *Apostle Paul and the Church at Philippi. Acts* XVI. *and Philippians.* 8vo. 9/- Londen, Bell & Daldy. 1864. Een respectabel werk. De schrijver is gezond in de leer en dapper in het bestrijden van dwaling, en hij zegt veel goeds; maar hij gebruikt de tekst eerder dan dat hij hem uitlegt. Hij verdient gelezen te worden, maar mannen voor wie geld schaars is, hoeven dit boek niet te kopen.

1266. TOLLER (THOMAS). *Discourses on Philippians.* 12mo. Londen, 1855. 2/- Een heel gunstig voorbeeld van eenvoudige, populaire uitleg. Niets diepzinnigs, noch nieuws, noch kritisch nauwkeurigs; maar verstandig en praktisch.

1267. VAUGHAN (C. J., D.D.) *Lectures on Philippians.* Extra Fcap. 8vo. 5/- Londen, Macmillan. 1864, enz. Terecht gewaardeerd. Dr. Vaughan geeft een letterlijke vertaling van zijn tekst uit het oor-

spronkelijke Grieks en legt die vervolgens uit, in de overtuiging, zoals hij zegt, "dat het de plicht is van elke christelijke leraar zijn gemeente te helpen drinken, niet alleen uit de stroom, maar bij de bron van de geopenbaarde waarheid."

1268. WIESINGER (LIC. AUGUST). *Commentary on Philippians, Titus, and 1 Timothy; in continuation of the work of Olshausen.* 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1851. S. 4/6. Velen houden dit voor het werk van Olshausen. Het behoort tot de kritisch-grammaticale school en staat vol met de namen van de Duitse bende. Wij verkiezen het puriteinse goud boven het Duitse zilver dat nu in de mode is.

Kolossenzen

1269. BAYNE (PAUL, A.M.) *Commentary on Colossians I. and II.* 4to. Londen, 1634. 6/- Alleen over de eerste twee hoofdstukken. Stichtelijk en heel zeldzaam.

1270. BYFIELD (NICHOLAS, Puritein. 1579 — 1622.) *Exposition upon Colossians; being the Substance of near seven years' week-day sermons.* Folio. 1615 en 1617. 6/6 [Herdrukt in Nichol's Commentaries. Cr. 4to., 7/6. Londen, Nisbet. 1869.] De schrijver leefde in hevige pijn en stierf op 44-jarige leeftijd, en toch bracht hij een heuse berg aan literatuur voort. Hij schrijft als een ernstig, getrouw man, vastbesloten niets achter te houden van de hele raad van God; maar hij bestudeert beknoptheid te weinig, en daarom vermoeit hij de meeste lezers. Hij is altijd de moeite waard om te raadplegen.

1271. CALVIN. (Zie nrs. 1249, 1250.)

1272. CARTWRIGHT (THOMAS, B.D. Puritein. 1535 — 1603). *Commentary on Colossians.* 4to. Londen, 1612. 7/6. [Herdrukt in Nichol's Commentaries. Zie nr. 1248.] Dit is maar een klein geval, bestaande uit schaarse en tweederangs "aantekeningen" van een hoorder. Toch heeft wat er is de ware klank en is het rijk aan geestelijkheid.

1273. DAILLE (J.) (Zie nr. 1251.)

1274. DAVENANT (JOHN, bisschop van Salisbury. 1572 — 1641.) *Exposition of Colossians.* Vertaald uit het Latijn door Josiah Allport. 2 dln., 8vo. Londen, 1831. 4/- tot 6/6. "Ik ken geen uitleg over een afzonderlijk gedeelte van de Schrift (met de enige uitzondering van Owen over Hebreeën) die in alle opzichten ermee kan wedijveren. Leighton is hem de baas in zoetheid, maar verre de mindere in diepte, nauwkeurigheid en uitvoerigheid." — C. Bridges.

1275. EADIE (JOHN, D.D.) *Commentary on the Greek text of Colossians.* 8vo., 10/6. Londen, Griffin. 1856. S. 6/- Heel volledig en betrouwbaar. Een werk van het hoogste belang.

1276. ELTON (EDWARD, B.D.) *Exposition of Colossians.* Derde druk. Folio. Londen, 1637. 7/- tot 9/- Een puriteins werk; sterk calvinistisch, populair en heel volledig.

1277. GISBORNE (THOMAS, prebendaris van Durham. 1758 — 1846). *Exposition of Colossians.* 12mo. Londen, 1816. 1/- Preken die ons sterk doen denken aan die van Henry Melvill, maar met minder Evangelie erin. Gisborne was een predikant van aanzienlijke naam, maar hij voelde zich meer thuis bij zedelijke dan bij geestelijke onderwerpen.

1278. GUTHRIE (THOMAS, D.D.) *Christ the Inheritance of the Saints. Discourses from Colossians.* Cr. 8vo. 7/6. Edinb., A. & C. Black. 1859. S. 4/- Niet zozeer een uitleg als een reeks briljante toespraken, of prozagedichten. Dr. Guthrie heeft slechts het eerste hoofdstuk aangeraakt.

1279. LIGHTFOOT (J. B., D.D.) *Colossians and Philemon. A revised Text, with Introductions, Notes, etc.* 8vo., 12/- Macmillan & Co. 1875. Opmerkingen: zie nr. 1258. Lightfoot schrijft voor geleerden.

1280. MILNER (JOSEPH, M.A.) *Sermons on Colossians, 1 Thessalonians V., and James I.* 8vo. Londen, 1841. 3/- Respectabele preken van de kerkhistoricus.

1281. ROLLOCK (R.) *Lectures on Colossians.* 4to. Londen, 1603. 10/- Er wordt gezegd dat bij het overlijden van deze grote godgeleerde de hele bevolking van Edinburgh zijn begrafenis bijwoonde. Zijn *Lectures*

on Colossians waren eens bijzonder populair, maar zijn nu uiterst schaars. De stijl is heel eenvoudig en spreektaalachtig, en de inhoud verre van diepzinnig.

1282. SPENCE (JAMES, D.D.) *Discourses on Colossians.* Cr. 8vo. 7/6. Londen, Hodder. 1875. Een goed voorbeeld van eerlijke, populaire uitleg. Bedoeld voor een gemeente, maar nuttig voor de student.

1283. WATSON (THOMAS, B.A.) *Discourses on Colossians.* 8vo. Londen, 1838. 2/6. Door en door evangelisch en opmerkelijk alledaags.

1284. WILSON (DANIEL, D.D., bisschop van Calcutta). *Explanatory Lectures on Colossians.* 8vo. Londen, 1845. 2/6. Van een beroemd modern evangelisch man, die veel bekwaamheid toont in het hanteren van dit Schriftgedeelte tegen tractariërs en anderen. Het werk bevat weinig oorspronkelijke uitleg.

1285. LOCKYER (NICH., Puritein. 1612 — 1684-5). *England Faithfully Watcht with in her Wounds.* [Lectures on Colossians I.] 4to. Londen, 1646. 5/- Rijk, vol, eenvoudig. Een goed voorbeeld van eenvoudige puriteinse prediking.

1 en 2 Thessalonicenzen

1286. EDMUNDS (J., M.A.) *Commentary on I and 2 Thessalonians.* Cr. 8vo. Londen, Bell & Daldy. 1858. S. 2/- Voor schoolleraren. De opvatting die de schrijver van een commentaar heeft en die hij volledig uitvoert, staat in zijn voorwoord: "Mijn idee van het Middle-class Commentary is dat het strikt in overeenstemming moet zijn met de leer en het ritueel van de Kerk, haar ritueel moet toelichten, en haar moet aanbevelen bij de achting en liefde van haar kinderen, door aan te tonen dat zij vasthoudt aan het Woord van God."

1287. JEWEL (JOHN, bisschop van Salisbury. 1522 — 1571). *Expositions upon I. & II. Thessalonians.* Sm. 8vo. Gotische letter. Londen, 1583. Herdrukt 1811 en 1841. 1/6. Ook in zijn Works.

Hooker noemt Jewel "het juweel onder de bisschoppen". Dit werk is geschreven in de gebruikelijke stijl van de eerste hervormers, maar

wel levendiger dan de meeste van hen. Veel van de onderwerpen die ter sprake komen, golden alleen voor de tijd waarin de uitleg werd geschreven. Het is een goed voorbeeld van de prediking van de vaders van de Engelse kerk.

1288. LANGE (J.P.) *Commentary on Thessalonians, by Drs. Auberlen and Riggenbach. Translated by Dr. Lillie. Timothy, Titus and Philemon, by Prof. Von Oosterzee. Hebrews, by Dr. C. B. Moll. Edited by Dr. Schaff.* Imp. 8vo. 21/- Edinb., T. & T. Clark. 1869.

"Lillies Thessalonicenzen is een van de best uitgevoerde delen van de Amerikaanse uitgave van Lange. De vertaling is opmerkelijk nauwkeurig en fraai, en de toevoegingen uit zijn eigen onderzoek en uit de beste Engelse commentaren zijn zorgvuldig gekozen en waardevol." — Dr. P. Schaff

1289. LILLIE (JOHN, D.D., Kingston, New York. 1812 — 1867). *Lectures on Thessalonians.* Large 8vo. 9/- Edinb., W. Oliphant & Co. 1863.

Wat over het voorgaande werk is gezegd, geldt ook hier.

1290. ROLLOCK (ROBERT). *Lectures on the Epistles to the Thessalonians, preached by* R.R. 4to. Edinb., 1606.

Zie wat is opgemerkt bij nr. 1246.

1291. SCLATER (WILLIAM, D.D.). *Exposition upon 1 and 2 Thessalonians.* 4to. Londen, 1627. 3/6 tot 7/-

Sclater is ouderwets, maar in de gebruikelijke puriteinse trant geeft hij heel leerzame uiteenzettingen over een grote verscheidenheid aan onderwerpen die de tekst hem aanreikt.

1292. PATTERSON (ALEXANDER SIMPSON, D.D., Glasgow). *Commentaries on 1 Thessalonians, James, and 1 John.* 12mo. Edinb., 1857. 2/6 tot 4/6.

Aantekeningen bij preken, met veel inhoud. Studenten die hun ogen openhouden, kunnen hier volop wenken uit opdoen.

1293. PHILLIPS (J.). *The Greek of Thessalonians explained.* 4to. Londen, 1751. Kort, maar niet bepaald zoet. Heel zeldzaam.

1294. BRADSHAW (W., Puritein. 1571 — 1618). *A Plaine and Pithy Exposition of 2 Thessalonians; published since his decease by T. Gataker.* 4to. 1620. 3/6. Omdat wij er geen exemplaar van te zien kunnen krijgen, wil misschien een lezer ons er een schenken.

1295. MANTON (THOMAS, D.D.). *Eighteen Sermons on 2 Thessalonians II., concerning Antichrist.* 8vo. 1679. 4/-

Hier slaat Manton hard op het pausdom. Richard Baxter schreef een aanbevelend voorwoord bij deze waardevolle uitleg.

1296. SQUIRE (JOHN, M.A.). *A Plaine Exposition on 2 Thessalonians II., 1 — 13, proving the Pope to be Antichrist.* 4to. Londen, 1630. 5/- tot 8/-

Squire werkt met buitengewoon sterke bewijsvoering uit dat de paus de antichrist is. De uitleg van de brief gaat verloren in het punt waar het hem om te doen is, maar dat punt is van het uiterste belang.

De pastorale brieven

Oftewel de brieven aan Timotheüs, Titus en Filemon.

1297. CALVIJN (JOHN). *Sermons on the Epistles of S. Paule to Timothie and Titus, translated out of the French, by L.T.* 4to. Londen, 1579. 15/-

Een heel ander werk dan Calvijns commentaren.

1298. FAIRBAIRN (PATRICK, D.D.). *The Pastoral Epistles, Greek Text, Translation, Introductions, Expository Notes, etc.* Cr. 8vo. 7/6. Edinb., T. & T. Clark. 1874.

Met een goede vertaling, een volledige verdediging van het apostolische auteurschap van de brieven, vruchtbare opmerkingen en nuttige beschouwingen is dit deel zo ongeveer de volledigste gids voor de kleinere brieven die men zich kan wensen.

1 en 2 Timotheüs

[Zie ook onder Pastorale brieven.]

1299. BICKERSTETH (E.). (Zie nr. 1386.)

1300. PATTERSON (ALEX. S., D.D.). *Commentary on Timothy and Titus.* 18mo. 1848. (Zie onze opmerkingen bij nr. 1292.)

1301. SLADE (HENRY RAPER, LL.B.). *Pulpit Lectures on the Epistles to Timothy.* Cr. 8vo. 1837. 1/-

Pure rommel. Zelfs als gift is het te duur.

1302. WIESINGER (L. A.). (Zie nr. 1268.)

1303. PINDER (JOHN H., M.A.). *The Candidate for the Ministry. Lectures on 1 Timothy.* 12mo. Londen, 1837. 1/-

Van geen enkel belang.

1304. BARLOW (JOHN. Puritein). *Exposition of 2 Timothy, I. and II.* Folio. Londen, 1632. 4/- tot 7/6.

Van de hand van een leraar in Israël. Door en door praktisch, diep ervaringsgericht en gezond in de leer.

1305. HALL (THOMAS). *Commentary on 2 Timothy III. and IV.* Folio. Londen, 1632 — 1658. 8/-

Hall wordt vaak samen met Barlow aangetroffen, omdat hij het commentaar op 2 Timotheüs voltooide, zoals hij ook Amos voltooide (nr. 840). Hij is een meesterlijk uitlegger van de ouderwetse school.

Titus

[Zie ook onder Pastorale brieven.]

1306. GRAHAM (W., D.D.). *Titus.* 12mo. 2/6. Londen, Nisbet. 1860.

Dr. Graham poogt de kritiek begrijpelijk te maken en de uitkomsten van de geleerdheid werkelijk stichtelijk. Wij twijfelen aan een deel van zijn kritische opmerkingen en dogmatisch is hij meer dan genoeg, maar al met al is het goed.

1307. TAYLOR (THOMAS, D.D. Puritein. 1579 — 1632). *Commentarie upon Titus.* 4to. Camb., 1619. 4/- tot 6/-. Folio. 1668. 10/-. Ook in zijn Works.

De titelpagina noemt Thomas Taylor "een vermaard en uiterst nauwgezet godgeleerde". Hij was prediker bij Paul's Cross onder de

regering van Elizabeth en Jacobus I, en een productief schrijver. Dit commentaar loont de moeite van de lezer ruimschoots.

Filemon

1308. ATTERSOLL (WILLIAM. Puritein). *Commentary upon Philemon.* Second Edition. Folio. Londen, 1633. 4/6.

Een lang commentaar op een korte brief. De vrome schrijver doet zijn best bij de tekst te blijven en weet er een massa eigenaardige praktische onderwijzing uit te halen.

1309. COX (SAMUEL). *Philemon.* In "The Private Letters of St. Paul and St. John." 12mo. 3/- Londen, Miall. 1867.

Zo'n uitleg maakt de brieven boeiender en laat hun schrijvers voor onze ogen opnieuw leven. De heer Cox hield dit werk in het openbaar op bepaalde doordeweekse avonden. Welgelukzalig is het volk dat zo onderwezen wordt.

1310. DYKE (DANIEL, B.D. Puritein. Overleden omstreeks 1614). A *most fruitful Exposition upon Philemon.* Londen, 4to. 1618. 4/- tot 7/-

Dykes opmerkingen zijn onvergetelijk praktisch en vol gezond verstand. Hij is rijk aan spreuken. Als uitleg van de woorden is het werk niet erg waardevol, maar het blinkt uit in het toepassen ervan.

1311. JONES (WILLIAM, D.D., of East Bergholt). *Commentary upon Philemon, Hebrews, and 1 and 2 John.* Folio. Londen, 1636. 9/- tot 12/-

Heel levendige, kwieke, spreektalige lezingen van een predikant uit Suffolk, die meent dat de brownisten en andersdenkenden niet werden vervolgd. "Christus werd gegeseld, dat was vervolging; Christus geselde sommigen uit de tempel, dat was geen vervolging." Ondanks zijn onverdraagzaamheid zegt hij een paar buitengewoon pittige dingen.

1312. LIGHTFOOT (J. B., D.D.). Zie nr. 1279.

1313. BROWN (JOHN, D.D.). *Exposition of Hebrews.* 2 vols., 8vo. 18/- Edinb., 1862. S. 9/6.

Dr. David Smith zegt over dit werk: "Er is geen enkel geval van nalatigheid bij het onderzoeken van de ware betekenis van een tekst, of van schroom bij het formuleren van de conclusie waartoe de schrijver gekomen was." Wat valt er meer ter lofprijzing van een uitleg te zeggen?

1314. CALVIJN (JOHN). *Commentary on Hebrews, translated by Clement Cotton.* 4to. Londen, 1605. 10/- tot 13/-. Another edition, 12mo. Londen, 1841. 1/6.

1315. DALE (R. W., M.A.). *The Jewish Temple and the Christian Church. Discourses on Hebrews.* Cr. 8vo. 6/- Londen, Hodder & Stoughton. 1871. S. 3/6.

Onder de hedendaagse godgeleerden staan er weinig zo hoog als de heer Dale. Hij is stoutmoedig en vrijmoedig in zijn denken en staat toch grotendeels warm aan de kant van de rechtzinnigheid. Zijn werken vinden waardering bij ontwikkelde geesten.

1316. DELITZSCH (F., D.D.). *Commentary on Hebrews.* 2 vols., 8vo. 21/- Edinb., T. & T. Clark. 1868. S. 12/-

Wat eerder over Delitzsch is opgemerkt, geldt ook hier. (Nrs. 412 en 724.)

1317. DICKSON (DAVID). *Short Explanation of Hebrews.* 8vo. Aberd., 1635; Camb., 1649; en Londen, 1839.

Dit vindt men gewoonlijk samen met de "Brief Exposition on Matthew" van de schrijver. (Nr. 1033.) Wij hoeven niet meer te zeggen dan: schaf het aan, en u zult een overvloed aan wenken vinden voor nuttige gedachtegangen.

1318. DUNCAN (ROBERT, of Tillicultry. 1699 — 1729). *Exposition of Hebrews.* 8vo. 1731. 3/6. New edition, cr. 8vo. 2/- (published at 5/-). Edinb., Ogle & Murray.

"Een uitstekende samenvatting van het waardevolle werk van dr. Owen, die het merg en het pit van de grote uitlegger geeft."

1319. EBRARD (JOHN H. A., Prof. Theol. Erlangen). *Commentary on Hebrews.* 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1853. S. 5/-

Dit is bedoeld als een vervolg op Olshausen, maar het is er een verbetering van. Ebrard is tegelijk geleerd en geestelijk, en wij verkiezen hem boven bijna elke andere schrijver wiens werken de heren Clark hebben uitgegeven.

1320. GOUGE (WILLIAM, D.D. Puritein). *Commentary on Hebrews.* 2 vols. Folio. Londen, 1655. [Herdrukt in Nichol's Commentaries. 3 vols., Cr. 4to. 7/6 each. Londen, Nisbet. 1866-7.]

Wij stellen Gouge bijzonder op prijs. Velen zullen zijn stelsel van opmerkingen omslachtig vinden, en misschien is het dat ook, maar over elk onderwerp dat hij aanroert geeft hij schetsen waarmee men maandenlang preken kan maken.

1321. HALDANE (JAMES ALEX. 1768 — 1851). *Notes on Exposition of Hebrews.* 12mo. 4/6. Londen, Nisbet. 1860.

Een postuum werk, dat niet als voltooide uitleg is uitgegeven maar als "Aantekeningen voor een voorgenomen uitleg". Toch is het bijzonder waardevol.

1322. HOWARD (J. E.). *Hebrews. A Revised Translation, with Notes.* Demy 12mo. 1/6. Londen, S. W. Partridge & Co. 1872.

Bevat enkele opmerkingen die aan het denken zetten, maar is in alle opzichten een klein geval.

1323. JONES (W., D.D.). Zie nr. 1311.

1324. JONES (W., M.A. 1726 — 1800). *Four Lectures on the Relation between the Old and New Testaments as set forth in Hebrews.* 8vo. 1811. 1/6.

Het is maar heel weinig, en het is meegebonden met een werk van vernuftige maar fantasierijke aard.

1325. KNOX (J. SPENCER, A.M.). *The Mediator of the New Covenant. Sermons on Hebrews.* 8vo. Dublin, 1834. 2/-

Dertien preken over uitgekozen gedeelten. Middelmatigheid, hoogglanzend gepolijst.

1326. LANGE (J.P.). Zie nr. 1288.

1327. LAWSON (G.). *Exposition of Hebrews. Wherein the Socinian Comment is examined.* Folio. Londen, 1662. Zeldzaam. 7/- tot 10/-

Richard Baxter zegt: "Ik moet dankbaar erkennen dat ik meer van de heer Lawson heb geleerd dan van enig godgeleerde met wie ik ooit omging."

1328. LINDSAY (W., D.D., Prof. Theol. Glasgow). *Lectures on Hebrews.* 2 vols. Demy 8vo. 21/- Edinb., Oliphant. 1867. 10/-

Een van die grote uitleggende werken waarmee de Schotse predikanten de kerk zo vaak hebben verrijkt. Wij vragen ons af of iemand deze uitstekende uitleg ooit helemaal heeft doorgelezen; wij zouden er niet toe veroordeeld willen worden.

1329. [LUSHINGTON (THOMAS, M.A.)]. *The Expiation of a Sinner. Commentary upon Hebrews.* Folio. 1646. 5/-

Dit werk is anoniem uitgegeven en wordt van sociniaanse opvattingen beschuldigd.

1330. M'CAUL (JOSEPH B., Hon. Canon of Rochester). *Hebrews. A Paraphrastic Commentary, with Illustrations from Philo, the Targums, etc.* 8vo. 12/6. Londen, Longmans. 1871. S. 6/-

De heer M'Caul valt de heren van de hogere kritiek met grote openhartigheid en enige bitterheid aan. Wij denken nauwelijks dat zijn werk een grote oplage zal bereiken, want er staat zoveel Hebreeuws, Grieks, Latijn en Duits in dat alleen mensen met geleerdheid en vrije tijd het kunnen gebruiken.

1331. MACLEAN (A. 1732 — 1812). *Paraphrase and Commentary on Hebrews.* 2 vols., 12mo. Londen, 1847. 2/-

Een van de verstandigste en degelijkste uitleggingen die ooit geschreven zijn.

1332. NELSON (ROBERT). *Comments on Hebrews.* Cr. 8vo. 6/- Londen, Morgan & Scott. 1868. S. 3/6.

Van een bedachtzaam en godvrezend man, maar wij kunnen een aantal van zijn verklaringen niet onderschrijven. De smet van een zekere moderne richting blijkt uit passages als deze: "Als Paulus heiligheid van leven als noodzakelijk om de Heere te zien had gepredikt, zou hij dan niet precies het beginsel hebben verdedigd waarop de wet was gegrond?" Wij vrezen dit verkapte antinomianisme; waar het aanwezig is, vreet het voort als de kanker.

1333. [NEWTON (ADELAIDE L.)]. *Hebrews compared with the Old Testament.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Nisbet. 1872. S. 1/6.

Godvruchtig, eenvoudig en leerzaam. De schrijfster was ziekelijk en stierf voordat zij haar werk had voltooid. Zij werkte een goed idee uit met veel meer uitleggende stof dan men van haar had kunnen verwachten.

1334. OWEN (JOHN, D.D.). *Exposition of Hebrews.* 4 vols. Folio. Londen, 1668-74. 14/- Also 7 vols. 8vo. Edited by Dr. Goold. £2 2s. Edinb., T. & T. Clark. S. 25/-

Er bestaat een verkorte uitgave van Owens werk, bezorgd door dr. Williams. 4 vols., 8vo. 1790, enz. 4/6 tot 7/6.

Uit tientallen lofuitingen over dit kolossale werk kiezen wij er maar één. Dr. Chalmers noemde het "een werk van reuzenkracht en van reuzenomvang; en wie het onder de knie heeft, is, wat de leer en de praktijk van het christendom betreft, haast een geleerd en volleerd godgeleerde."

1335. PARRY (THOMAS, M.A., bisschop van Barbadoes). *Hebrews, in a Series of Lectures.* 12mo. Londen, 1834. 1/6.

Zo zwak dat wij ons afvragen hoe het door de drukpers is gekomen. Een in preken omgezette parafrase.

1336. PATTERSON (ALEXANDER SIMPSON, D.D.). *Commentary on Hebrews.* 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1856. 6/-

Lezingen die de schrijver tijdens zijn ambtsbediening heeft gehouden. Uitstekend voor het publiek; de student moet voor de geleerd-

heid andere schrijvers raadplegen, maar Patterson heeft pit en geestelijkheid.

1337. PRIDHAM (A.). *Hebrews.* Cr. 8vo. 5/- Londen, Nisbet. 1862.

Nogal vertroebeld door uitdrukkingen die eigen zijn aan de "dispensationele waarheid", wat dat ook mag betekenen; maar godvruchtig, openhartig, nuchter en gezond.

1338. SAMPSON (FRANCIS S., D.D., Prof. Orient. Lit., Prince Edward Va.). *Commentary on Hebrews.* 8vo. New York, 1856. S. 5/6.

Een verdienstelijk werk, maar wij kennen er veel die wij hoger waarderen. Als een reeks lezingen voor een collegeklas zouden deze opmerkingen van grote waarde zijn, maar de schrijver deed er goed aan ze niet te laten drukken, hoewel het natuurlijk en passend was dat zijn overlevende collega dat wel deed.

1339. SAMPSON (G. V.). *Translation, with Notes.* 8vo. Londen, 1828. 1/6.

Dr. Kendrick zegt dat Sampson openhartig en verstandig is, maar de moeilijke punten van de brief nauwelijks aanpakt. Misschien was hij daar niet sterk genoeg voor.

1340. SAPHIR (ADOLPH). *Lectures on Hebrews. First Series. Chapters I — VII. [Second and concluding volume in preparation].* Cr. 8vo. 6/6. Londen, J. F. Shaw & Co. 1874.

De heer Saphir heeft altijd iets te zeggen dat de aandacht van geestelijke gemoederen waard is. Zijn geest zoekt zijn eigen pad, maar is nooit speculatief. Wij genieten altijd van zijn opmerkingen, hoewel hij niet bijzonder kernachtig of schitterend is.

1341. STEWARD (GEORGE). *Argument of the Epistle to the Hebrews.* 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1872.

Helaas overleed de schrijver voordat hij dit "betoog" helemaal had voltooid. Het werk is bijzonder nuttig.

1342. STUART (MOSES, M.A.). *Commentary on Hebrews.* 8vo. Londen, 1837. Also 1853. 7/6. Tegg & Co. S. 3/6.

Wij zijn het voortdurend oneens met Moses Stuart, maar zijn verplicht hem te raadplegen. Hij is een van de grootste Amerikaanse geleerden, en dit is een van zijn beste commentaren.

1343. TAIT (WILLIAM, M.A.). *Meditationes Hebraicae.* 2 vols. Cr. 8vo. Londen, Hamilton, Adams & Co. 1855. S. 6/-

Een opmerkelijke reeks lezingen. Als Gouge, Owen en anderen niet al alles voor Hebreeën hadden gedaan wat men zich maar kan wensen, zou dit van de eerste rang zijn geweest; en hoewel wij veel beters hebben, is het nog altijd een waardige metgezel van hen.

1344. THOLUCK (A. F.). *Commentary on Hebrews.* 2 vols., 12mo. 12/- Biblical Cabinet. Edinb., Clark. 1842. S. 4/- tot 5/6.

Delitzsch spreekt heel lovend over dit werk; maar wij zelf begrijpen de brief beter zonder Tholuck dan met hem. Wolken rook en salvo's van harde woorden vernietigen onze gemoedsrust.

1345. TURNER (SAMUEL H., D.D.). *Hebrews, in Greek and English; with Commentary.* 8vo. New York, 1852. S. 4/6.

Zorgvuldig gedaan. Geschreven voor wie de brief werkelijk willen begrijpen.

1346. WILLIAMS (H. W.). *Exposition of Hebrews.* Cr. 8vo. 6/- Londen, 66, Paternoster Row. 1872.

De schrijver is duidelijk een ijverig lezer en student geweest. Afgezien van zijn wesleyaanse eigenaardigheden kunnen wij dit boek aanbevelen als stichtelijk en leerzaam, al plaatsen wij het niet in de eerste klasse.

Gedeelten van Hebreeën

1347. DEERING (EDWARD, B.D. Puritein. Overleden 1576). *Twenty-seven Lectures upon Hebrews [chap I. — VI.]* 4to. 1590. 5/6.

Vooral gericht tegen de dwalingen van de Roomse kerk en op de praktische vragen uit de tijd van de Reformatie. Een geleerde maar verouderde reeks lezingen.

1348. MANCHESTER (GEORGE MONTAGUE, hertog van). *Horae Hebraicae. An Attempt to discover how the Argument of the Epistle to the Hebrews [I — IV. 11] must have been understood by those therein addressed.* Royal 8vo. Londen, 1835. 3/-

Een eigenaardig boek, geheel *sui generis*, geschreven door een man die zelf dacht. De hertog zou een onbetrouwbare gids zijn, maar hij slaat vaak nieuwe wegen in en geeft aanleiding tot nieuwe gedachtegangen.

1349. ANDERSON (JAMES S. M., M.A.). *Discourses on the 11th and part of the 12th chapters of Hebrews.* 2 vols., 8vo. Londen, 1839-43. 8/6. Goede kerkpreken. Van heel geringe waarde voor wie commentaar wil leveren.

1350. MANTON (T., D.D.). *Sixty-six Sermons on Hebrews* XI, in vol. III of Manton's Works. Folio edition.

Uitputtend. Manton stapelt zijn stof op in hopen op hopen.

1351. PERKINS (WILLIAM). A *Cloud of Faithful Witnesses. Commentary on Hebrewes* XI. 4to. 1622. 2/6; en Works, vol. III. Goed in zijn tijd, maar nu achterhaald. Heel veel punten worden besproken die men nu belachelijk zou vinden, zoals bijvoorbeeld of iemand in een vreemd land mag reizen. Het is vreselijk langdradig.

1352. ANDREWS (G.). *Sermons upon Hebrews* XII. 4to. 1711. 9/-

Door en door Schots. Gezond, maar nogal breedsprakig en alledaags.

1353. PHILLIPS (W. SPENCER, B.D.). *The Triumphs of a Practical Faith.* [On Hebrews XI.] 12mo. Londen, 1840. 1/-

Wolkerige preken over de wolk der getuigen. Zij zullen niemands pas versnellen.

1354. SYLVESTER (MATTHEW). *The Christian's Race and Patience. Sermons on Hebrews* XII. 2 vols., 8vo. 1702 — 1708. 3/6.

Niet van de eerste rang, maar toch fatsoenlijke preken.

De algemene brieven

1355. EBRARD (J.H.A.). Zie nr. 1387.

1356. LANGE (J.P.). *Commentary on James, by Prof. Van Oosterzee. Epistles of Peter, by Dr. C. F. Fronmüller. Epistles of John by Dr. K. Braune. Epistle of Jude, by Dr. C. F. Fronmüller.* Edited by Dr. Schaff. Imp. 8vo. 21/- Edinb., T. & T. Clark.

In zijn uitleg van de Eerste brief van Johannes leert dr. Braune de wedergeboorte door de doop op een heel stellige wijze. Deze pestvlek van het sacramentalisme moet de lezer op zijn hoede doen zijn.

Jakobus

1357. ADAM (JOHN, D.D., Aberdeen). *Exposition of James.* 8vo. 9/- Edinb., T. & T. Clark. 1867.

Goede, eenvoudige preken, waarvoor de schrijver zijn schuld erkent aan diverse vooraanstaande schrijvers die de brief hebben besproken. Onze lezers kunnen beter zelf soortgelijke preken maken — als zij dat kunnen.

1358. HEMMINGE (NICHOLAS, D.D.). A *Learned and Fruitful Commentarie upon James, translated by* W.G. Black Letter. 4to. 1577. 21/-

De prijs die dit boek opbrengt, is buitensporig. Het is moeilijke, ouderwetse lectuur.

1359. JACOBI (BERNARD, of Petershagen, Prussia). *Lectures on James.* 12mo. Religious Tract Society. 1838. S. 1/6.

Een goede, eenvoudige, praktische reeks uitleggende lezingen. Gezond in de leer, anders had de Religious Tract Society het niet uitgegeven.

1360. JOHNSTONE (ROBERT, LL.B. Glasgow). *Lectures on James.* Extra cr. 8vo. 7/6. Edinb., Oliphant. 1871.

Een bijzonder nuttig, geleerd en goed leesbaar boek.

1361. MANTON (THOMAS, D.D.). *Commentary on James.* 4to. Londen, 1651. 3/-. 8vo., 1842; ook in vol. IV. van Manton's Works, Nichol's edition.

Manton op zijn best. Een uitputtend werk, voor zover de kennis van die tijd dat toeliet. Zulke boeken worden nu nauwelijks meer geschreven.

1362. MAYER (JOHN, D.D.). *Praxis Theologica: or the Epistle of James Resolved, Expounded, and Preached upon.* 4to. 1629. 7/6. (Zie bladzijde 10 en 11.)

1363. NEANDER (J. A. W.). *James, practically explained. Translated by Mrs. Conant.* 12mo. New York, 1852. 2/6.

Zie ook nr. 1261.

1364. NELSON (ROBERT). *James.* Thin cr. 8vo. 2/6. Londen, Bagsters. 1872.

Deze schrijver gaat uit van de gedachte dat de brief alleen aan de Joden is geschreven, en zijn opmerkingen zijn daardoor en door andere theorieën zo scheefgetrokken dat ze voor studenten geen enkele waarde hebben.

1365. STIER (R., D.D.). Zie nr. 972.

1366. PATTERSON (A. S., D.D.). *Commentary on James.* 18mo. Paisley, 1851. 1/- (Zie de opmerkingen bij nr. 1292.)

1367. TURNBULL (RICHARD, M.A.). *Expositions of James and Jude.* Thick 12mo., 1592; and 4to., 1605. 6/- tot 14/-

Oud en in beslag genomen door de twisten met de pausgezinden. Goed, degelijk en vervelend.

1368. WARDLAW (RALPH, D.D.). *Lectures on James.* Cr. 8vo. 3/6. Fullerton & Co. 1862.

De lezingen zijn opmerkelijke voorbeelden van uitleggende prediking. Het was Wardlaws laatste werk, en het is volledig op peil.

1 en 2 Petrus

1369. AMES (WILLIAM, D.D. 1576 — 1633). *Exposition of the Epistles of Peter.* 4to. Londen, 1641. 5/-

Te veel verdeeld en onderverdeeld, in blokjes gehakt en netjes op een rij gelegd; want er zit tenslotte erg weinig vlees aan. Het is een analyse en weinig meer.

1370. BENSON (GEORGE). *Epistles of Peter.* 4to. 1742. 2/6.

De schrijver was een ariaan. "Benson bezat aanzienlijke geleerdheid, maar geen groot deel aan genialiteit." Dit is een parafrase met aantekeningen.

1371. LILLIE (JOHN, D.D. Kingston, N.Y.). *Lectures on 1 and 2 Peter.* 8vo. 8/6. New York, 1869. Londen, Hodder and Stoughton. S. 5/6.

Dr. Schaff zegt: "Hoewel heel verschillend van het onsterfelijke werk van aartsbisschop Leighton over de Eerste brief van Petrus, ademen deze lezingen dezelfde eerbiedige geest en godsdienstige gloed, terwijl zij als uitleg veel volledíger en grondiger zijn."

1372. LUTHER (MARTIN). *Commentarie upon the Two Epistles of St. Peter and that of St. Jude, gathered out of the lectures of Martin Luther. Translated by Thomas Newton.* 4to. Londen, 1581. Black letter. 15/-

In Luthers pittige stijl. Een van zijn beste voortbrengsels. Exemplaren zijn zo zeldzaam als witte olifanten en dus duur.

1373. NISBET (ALEXANDER). *Exposition of 1 and 2 Peter.* 8vo. Edinb., 1658. 5/- tot 7/6.

Een verstandig en genadig Schots commentaar, in de trant van Dickson en Hutcheson.

1 Petrus

1374. ALLEY (WILLIAM, bisschop van Exeter. Overleden 1571). *Exposition of 1 Peter.* [In "Poore Man's Librarie." Folio. Londen, 1560]. 18/- Heel zeldzaam.

Een merkwaardige oude folio in gotisch letterschrift. De uitleg van Petrus houdt zich hoofdzakelijk bezig met de vragen en twisten uit de tijd van de Hervorming. Koop het niet.

1375. BROWN (JOHN, D.D. Edinburgh). *Expository Discourses on 1 Peter.* 3 vols. Cr. 8vo. 18/- Edinb., W. Oliphant & Co. 1866. S. 10/6 tot 12/6.

De brief is in paragrafen verdeeld, en die zijn de thema's van de preken geworden. Zo heeft dr. Brown wat in wezen een commentaar is voortgebracht, en een van de beste. Het biedt ons een grammaticale verklaring, samen met een uitleg die tegelijk exegetisch, leerstellig en praktisch is. Het is een standaardwerk, en de registers verhogen de waarde ervan.

1376. BYFIELD (NICHOLAS). *Commentary upon 1 Peter I. II. III.* Folio. 1637. 9/- tot 15/-

Byfield is een bekwaam en vroom godgeleerde, maar hij is niet erg levendig en noch naar vorm noch naar inhoud ook maar enigszins oorspronkelijk.

1377. KOHLBRUGGE (H. F., D.D., of Elberfeld). *Sermons on 1 Peter.* 12mo. Londen, 1853. 2/-

Streng rechtzinnig en diep geestelijk. Van deze schrijver hoeft men geen Duitse neologie te verwachten. Hij heeft een gelukkige hand in zijn praktische opmerkingen.

1378. LEIGHTON (ROBERT, D.D., aartsbisschop van Glasgow. 1613 — 1684). *Commentary upon 1 Peter.* 2 vols. 18mo. 3/6. Royal edition, with Portrait, 5/-. Rel. Tract Soc.

Dr. Henry Mills schreef over Leightons werken: "Er is een geest in die ik in geen enkel ander menselijk geschrift ooit ben tegengekomen, en ik kan er geen paar regels in lezen zonder ontroerd te worden." Wij hoeven dit waarlijk hemelse werk nauwelijks aan te bevelen. Het is een lieveling van alle geestelijke mensen.

1379. ROGERS (JOHN, A.M. Puritein. Overleden 1636). *Fruitful Exposition upon all the First Epistle of Peter.* Folio. Londen, 1650. 14/- tot 16/-. Heel zeldzaam.

Rogers was een echte Boanerges. Zijn stijl is ernstig praktisch en wijs ervaringsgericht. Dit is een van de zeldzaamste en levendigste puriteinse uitleggingen.

1380. STEIGER (WILHELM, Prof. Theol. Geneva. 1809 — 1836). *Exposition of 1 Peter.* Translated by Dr. Fairbairn. 2 vols., 12mo. 8/- Biblical Cabinet. Edinb., T. & T. Clark. 1836. 3/-

Steiger was een gezond Duits godgeleerde. Zijn kritiek is goed, maar zoals alle Duitsers haalt hij veel te graag geleerde namen erbij.

1381. GOMERSALL (R.). *Sermons on St. Peter* [chap. II. 13 — 16]. 4to. 1634. 5/-

Leert absolute onderwerping aan de overheid. Alleen vanwege zijn ouderdom de moeite van het vermelden waard.

2 Petrus

1382. ADAMS (THOMAS). *Commentary upon the 2nd Epistle of Peter.* Folio. Londen, 1633. New Edition, revised by Rev. James Sherman, in imp. 8vo., 1839; now included in Nichol's Commentaries; 10/6. Londen, Nisbet. 1862.

Vol eigenaardigheden, heilig vernuft, heldere gedachten en diepe onderwijzing. Wij hebben Adams liever als uitlegger dan als prediker. Zijn grote werk staat geheel op zichzelf en blijft op zijn eigen wijze ongeëvenaard. Wij kennen geen rijkere en pittigere lectuur.

1383. SYMSON (ARCHIBALD). *Exposition upon the Second Epistle Generall of St. Peter.* 4to. Londen, 1632. 6/-

Een overvloed aan stof, kernachtig uitgedrukt. Symson behoort tot de oudste en zeldzaamste van de Engelse godgeleerden.

1384. BROWN (JOHN, D.D.). *Parting Counsels; an Exposition of 2 Peter I.* 8vo. 8/- Edinb., Oliphant. 1856. S. 4/-

Wij denken bij Brown altijd aan een puritein die te laat geboren is. Alles wat hij ons heeft nagelaten, is massief goud. Hij is rijk en helder, diepzinnig en doorzichtig.

1385. WILSON (WILLIAM, of Musselburgh). *Second Epistle of Peter.* 12mo. 5/-; aangeboden voor 2/6 door Ogle & Murray, Edinb.

"Bezonnen en fris van inhoud, fijn en verzorgd van stijl; het grijpt ons meteen vast en houdt ons hoe langer hoe steviger in zijn greep naarmate wij verder lezen." — *B. and For. Evan. Review.* [Te lovend.]

1386. BICKERSTETH (EDWARD. 1786 — 1850). *Exposition on the Epistles of John and Jude, and of Paul to Timothy.* 12mo. Londen, 1853. 1/6.

Aantekeningen die zijn kinderen maakten bij de uitleggingen van de heer Bickersteth tijdens het huisgebed. Eenvoudig, godvruchtig, gezond evangelisch en, wij moeten het toevoegen, oppervlakkig en alledaags.

1387. EBRARD (J. H. A.). *Commentary on the Epistles of St. John. With an Appendix on the Catholic Epistles.* 8vo. 10/6. Edinb., T. & T. Clark. 1860. S. 5/-

Dr. Candlish zegt in zijn uitleg van 1 Johannes: "Ik moet mijn verplichting aan dr. Lücke erkennen. Maar het is dr. Ebrard die mij het meest heeft geholpen. Ebrard is bijzonder waardevol en voor een Engelse lezer die met de godgeleerdheid vertrouwd is, heel gemakkelijk te begrijpen."

1388. HAWKINS (THOMAS). *Commentary on John's Epistles.* 8vo. Halifax, 1808. 2/-

Voortreffelijk. De schrijver heeft bij elk vers iets te zeggen dat de moeite van het zeggen waard is.

1389. LÜCKE (G. C. F., Bonn). *Epistles of John.* 12mo. Biblical Cabinet. Edinb., T. & T. Clark. 1837. S. 2/6.

Dr. Graham, van Bonn, zegt dat "Lücke onpartijdig, geleerd en kritisch ernstig is; toch ontdekt de oplettende lezer al snel een heel uitgesproken antievangelische neiging. Ik zeg antievangelisch in onze zin van het woord, want in Duitsland heeft hij veel gedaan om het koude rijk van het rationalisme en het ongeloof omver te werpen."

Graham is streng, en op dit oordeel mag wel wat worden afgedongen. Laat het als waarschuwing dienen.

1390. SHEPHERD (R.). Zie nr. 1069.

1 Johannes

1391. APOSTOLIC INSTRUCTION, *exemplified in the First Epistle of John.* [Anon.] 12mo. Londen, 1840. 2/-

Slechts over twee hoofdstukken, maar door en door goed en vol van zoetheid en licht.

1392. BINNING (HUGH. 1627 — 1653). *Fellowship with God, or Twenty-eight Sermons on 1 John I and II, 1 — 3.* In his Works, vol. II (Zie nr. 1197). Herdrukt in 18mo. door de Religious Tract Society. 1833.

Melk voor kinderen en vaste spijs voor mannen; oproepen tot afgedwaalden en vertroosting voor treurenden. "Na de heer Binning valt er niets meer te zeggen," zegt Durham; "waarlijk, hij had de tong der geleerden en wist een woord ter rechter tijd te spreken."

1393. CALVIJN (JOHN). *Commentaries upon the First Epistle of John, and upon the Epistle of Jude. Translated by* W.H. 8vo. [1560.]

1394. CANDLISH (ROBERT, D.D.). *First Epistle of John, expounded.* 2 vols. Sm. cr. 8vo. 10/6. Edinb., A. & C. Black. 1870. S. 5/- tot 7/6.

Wij hechten grote waarde aan deze lezingen. Een mens heeft naast Candlish bijna niets nodig. Hij is godvruchtig, openhartig, verstandig en krachtig.

1395. COTTON (JOHN, B.D., predikant te Boston, N.E. 1585 — 1652). *Commentary upon the First Epistle of John.* Folio. Londen, 1656. 6/- tot 9/-

Calamy geeft dit boek zijn goedkeuring en spreekt over de naam van de schrijver als "terecht kostbaar onder de heiligen van God". In leer en ervaring is hij een edel leraar.

1396. GRAHAM (W.). *The Spirit of Love. Commentary on 1 John.* Sm. 8vo. Londen, 1857. S. 2/-

Graham is gezond en krachtig en neemt geen blad voor de mond tegenover halve twijfelaars; daardoor haalt hij zich heftige recensies van tegenstanders op de hals. De *Literary Churchman* hekelt zijn boek als een verzameling van "twistschrift zonder betoog, kritiek zonder bewijs, aanhaling zonder bronvermelding, een schijn van geleerdheid zonder de vruchten ervan, en veroordeling zonder fatsoen". Om het zacht uit te drukken: deze recensie is veel te streng.

1397. HANDCOCK (W. J.). *Exposition of 1 John.* Cr. 8vo. 3/6. Londen, Hamilton, Adams & Co. 1861.

De schrijver heeft de grondtekst zorgvuldig bestudeerd en heeft zijn eigen ideeën over de betekenis ervan; maar of hij mist de gave om ze over te brengen, of wij zijn traag van begrip. Heel vaak weten wij niet wat hij bedoelt.

1398. HARDY (NATHANIEL, D.D. 1618 — 1670). *First Epistle of John unfolded and applied.* 2 vols. 4to. 1656-59. 7/6 tot 10/-. Herdrukt in Nichol's Commentaries. Cr. 4to. 7/6. Londen, Nisbet. 1865.

De uitgever van Nichol's editie zegt: "Deze uitleg is slechts een fragment. Hij was bedoeld uit vijf delen te bestaan, die over het algemeen overeenkomen met de vijf hoofdstukken van de brief; maar slechts twee ervan werden voltooid. Naar inhoud zijn de preken zuiver evangelisch; naar geest zijn zij ernstig en liefdevol; naar vorm zijn zij welsprekend en indrukwekkend." Deze aanbeveling is wel wat al te vurig.

1399. MORGAN (JAMES, D.D., Belfast). *Exposition of 1 John.* 8vo. 9/- Edinb., T. & T. Clark. 1866. S. 4/6.

Dr. Candlish zegt dat dit een werk is "van groot praktisch belang en waarde", en dat hij, als het eerder was verschenen, "misschien had afgezien van de uitgave" van zijn eigen lezingen over deze brief.

Wij zijn blij met het bezit van beide werken.

1400. NEANDER (J. A. W.). *First Epistle of John explained.* Translated by Mrs. Conant. Sm. 8vo. New York, 1852. 5/-

Mevrouw Conant zegt in haar voorwoord: "De schatten van genialiteit en geleerdheid die zijn meer wetenschappelijke werken verrijken, worden hier verlevendigd door een nieuw element en smelten onder de gloed van zijn innerlijke geestelijke leven samen tot een gloeiende stroom van welsprekend praktisch onderwijs."

1401. PATTERSON (A. S., D.D.). *Commentary on 1 John.* 18mo. 1842. Zie nr. 1292.

1402. PIERCE (SAMUEL EYLES). *Exposition of 1 John, in Ninety-three Sermons.* 2 vols., 8vo. Londen, 1835. 7/-

Deze godvruchtige schrijver was sterk calvinistisch, maar daarbij vol geestelijke kracht en zalving. Hij hield van de diepten Gods en schreef daarover op een genadevolle wijze.

1403. STOCK (JOHN, M.A., of Finchingfield). *Exposition of 1 John.* 8vo. 10/- Londen, Rivingtons. 1865. S. 5/-

Geschreven door een goed onderwezen man van God. Als geestelijke onderwijzing doet het werk voor geen ander onder. Dr. Candlish waardeerde het hoog.

1404. COX (SAMUEL). *St. John's Letter to Kyria, and St. John's Letter to Caius.* Zie nr. 1309.

1405. JONES (W., D.D.). Zie nr. 1311.

Judas

1406. BICKERSTETH (E.). Zie nr. 1386.

1407. GARDINER (F., M.A.). *The Last of the Epistles. Commentary on Jude.* Cr. 8vo. Boston, U.S. 1856. 2/6.

Een boeiend, rechtlijnig, leerzaam commentaar.

1408. JENKYN (WILLIAM. 1612 — 1685). *Exposition of Jude.* 2 vols., 4to., 1652, 4/-; folio, 1656, 3/6. Rev. J. Sherman's reprint, imp. 8vo. 1839. Zie nr. 1251.

Ernstig en populair, maar heel uitvoerig en buitengewoon geleerd. Een schatkamer van goede dingen.

1409. LUTHER. Zie nr. 1372.

1410. McGILVRAY (WALTER). *Lectures on Jude.* 8vo. Glasg., 1855. 3/- Zeldzaam.

Krachtige, populaire toespraken van een predikant van de Free Church.

1411. MANTON (THOMAS, D.D.). *Commentary on Jude.* 4to. Londen, 1658. 4/-

Manton gaf aanvankelijk elk idee op om dit boek over Judas te laten drukken, toen hij ontdekte dat Jenkyn het onderwerp al had opgepakt; maar later veranderde hij van gedachten. Hij vertelt ons: "Ik raadpleegde het boek van mijn eerwaarde broeder, en wanneer ik merkte dat hij een punt uitvoerig had besproken, liet ik het weg of vermeldde ik het heel kort, zodat zijn arbeid nodig zal zijn om de zwakheden van de mijne aan te vullen." Mantons werk is alle aanbeveling waard.

1412. MUIR (WILLIAM, D.D.). *Discourses on Jude.* 8vo. Glasg., 1822. 2/6.

Preken die niet boven de middelmaat uitkomen.

1413. OATES (SAMUEL, the elder). *Explanation of Jude in forty-one Sermons.* Folio. Londen, 1633. 5/- tot 8/-

In de stijl van de conformistische puriteinen, vol eigenaardigheden en bijzonderheden van geleerdheid. Een boek dat allerminst te verachten is.

1414. PERKINS (WILLIAM, D.D.). *Exposition of Jude.* 4to. 1606. 5/6.

Perkins werd door zijn tijdgenoten beschouwd als een toonbeeld van geleerdheid, maar zijn geschriften slagen er niet in de grote meerderheid van de lezers te boeien.

1415. TURNBULL (RICHARD, M.A.). *Exposition of Jude.* Zie nr. 1367.

1416. WILLET (ANDREW). A *Catholicon; gathered out of the Catholike Epistle of Jude.* Folio. Londen, 1614.

Dit boek bevindt zich in het Museum, maar wij kunnen er geen exemplaar van krijgen.

Openbaring

De werken over OPENBARING zijn zo ontzettend talrijk (Darlings lijst beslaat 52 kolommen). De opvattingen ertoe zijn bovendien zo talrijk, zo uiteenlopend en zo speculatief dat wij na het voltooien van onze lijst besloten onze ruimte daar niet aan te besteden, maar slechts enkele gezaghebbende werken te vermelden. Wat de bespiegelingen over delen van het boek betreft: die liggen bij de boekhandelaars "dik als bladeren in Vallombrosa". Tal van deze profetieën zijn door het verloop van de tijd weerlegd, en andere zullen op zijn tijd hetzelfde lot delen. De volgende opmerkingen kunnen de student helpen en tegelijk aantonen hoe moeilijk het is een keuze te maken.

Davidson onderscheidt vier manieren om de apocalyptische profetie te begrijpen.

1. Preteristen. De profetieën in de Apocalyps zijn vervuld met de verwoesting van Jeruzalem en de val van het heidense Rome. Dit is de opvatting van Bossuet, Grotius, Hammond, Wetstein, Eichhorn, Ewald, De Wette, Lücke en anderen, onder wie de Amerikaanse uitlegger Moses Stuart.

2. Continuïsten. De apocalyptische profetieën voorspellen een voortgaande geschiedenis, die gedeeltelijk vervuld en gedeeltelijk nog onvervuld is. Zo Mede, Brightman, Isaac Newton, Woodhouse, Cunningham, Birks, Elliott (en veel Duitsers).

3. Eenvoudige futuristen. Volgens hen hebben alleen de eerste drie hoofdstukken betrekking op het historische heden van de ziener, terwijl al het andere verwijst naar de absolute toekomst van de verschijning van de Heere. Zo Burgh, Maitland, Benjamin Newton, Todd en anderen.

4. Extreme futuristen. Zelfs de eerste drie hoofdstukken van Openbaring zijn een profetie over de absolute toekomst van de komst van Christus — een voorspelling van de toestand van de Joden na de eerste opstanding. Kelly en enkele Ierse schrijvers.

1417. BENGEL (JOHN ALBERT). *Introduction to his Exposition of the Apocalypse, with his preface to that work, and the greatest part of the conclusion of it, and also his marginal notes on the text, which are a summary of the whole Exposition. Translated from the High Dutch, by John Robertson, M.D.* 8vo. Londen, 1757.

Deze grote schrijver was wat al te nauwkeurig met zijn data. Het einde van de tweeënveertig maanden werd vastgesteld op 21 mei 1810 en de vernietiging van het beest op 18 juni 1836. Als zo'n vorstelijk uitlegger op deze manier loopt te bazelen, moet dat minder begaafde mensen tot voorzichtigheid manen.

1418. BONAR (H., D.D.). *Light and Truth, vol.* V. (Zie nr. 6.)

1419. BRIGHTMAN (THOMAS). *The Revelation of St. John.* Thick 8vo. Leyden, 1644. 4to. Amsterdam, 1611. [Zie nrs. 649 en 775.]

Brightmans bewonderaars noemden hem "de Engelse profeet" en dit werk betitelden zij als de "Apocalyps van de Apocalyps"; maar het leeft alleen nog voort als een opmerkelijk gedenkteken van het falen van de geleerdsten bij de uitleg van de geheimen van dit boek. Elliott zegt: "zijn commentaar is er een van grote kracht in gedachte en taal, en terecht een van de populairste bij de protestantse kerken van die tijd."

1420. BURGH [of DE BURGH] (WILLIAM, M.A.). *An Exposition of the Revelation.* 12mo. Dublin, 1857. 2/-

Goed in zijn soort.

1421. COWPER (WILLIAM, of Galloway. 1566 — 1619). *Pathmos; or, a Commentary on the Revelation.* 4to. Londen, 1619; en in Works, folio, 1629.

Cowpers eenvoudige vroomheid en krachtige stijl hebben zijn ouderwetse werk bewaard en zullen het blijven bewaren.

1422. CRADOCK (SAMUEL, B.D. 1620 — 1760). *Exposition.* 8vo. 1696.

Dr. Doddridge en John Orton waren erg gesteld op deze oude schrijver. Wij niet.

1423. CUMMING (J.). *Apocalyptic Sketches.* 2 vols., 12mo. S. 5/-

Hier worden de opvattingen van Elliott op bewonderenswaardige wijze populair gemaakt.

1424. DAUBUZ (CHARLES. 1670 — 1740). A *Perpetual Commentary on the Revelation. Abridged by Peter Lancaster*, A.M. 4to. Londen, 1730. 3/6.

Latere schrijvers hebben veel aan dit werk ontleend; wij hebben het door bevoegde beoordelaars hoog horen prijzen. Er is ook een grotere, onverkorte uitgave, die wij niet hebben gezien. Daarvan wordt gezegd dat zij nog waardevoller is.

1425. DURHAM (JAMES. 1622 — 1658). A *Learned and Complete Commentary.* 4to. Glasg., 1788. Original edition, folio, 1658.

Na alles wat er geschreven is, zou het niet gemakkelijk zijn een verstandiger en leerzamer werk te vinden dan deze ouderwetse uitleg. Wij kunnen zijn verklaringen van de verborgenheden niet aanvaarden, maar de verborgenheid van het evangelie vervult het met een liefelijke geur.

1426. ELLIOTT (C. B., A.M. Overleden 1875). *Horae Apocalypticae*; *or, a Commentary on the Apocalypse, critical and historical.* 4 vols. 8vo., Londen, Seeleys. 1862. S. 15/-

Het standaardwerk over dit onderwerp.

1427. GARRATT (SAMUEL, M.A.). *Commentary.* 8vo. 7/6. Londen, Seeleys. 1866. S. 2/- tot 3/6.

Deze schrijver volgt voornamelijk Elliott, maar wijkt in de loop van zijn betoog van hem af. Hij is een gewaardeerd schrijver.

1428. FULLER (ANDREW. 1754 — 1815). *Expository Discourses.* 2 vols., 8vo. 1815. Ook in Works.

Fuller is te verstandig om in speculaties te vervallen. Het werk is zowel beknopt als helder. Fuller noemde Faber "de waarzegger van de kerk", en er zijn er meer die die naam verdienen.

1429. GLASGOW (JAMES, D.D.). *Apocalypse Translated and Expounded.* 8vo. 2/6. Edinb., T. & T. Clark. 1862.

Wij hechten niet veel waarde aan de vertaling en vinden sommige verklaringen speculatief en geforceerd; toch is het werk belangrijk.

1430. HENGSTENBERG (E. W., D.D.). *The Revelation expounded for those who search the Scriptures.* Translated by Patrick Fairbairn, D.D. 2 vols., 8vo. Edinb., 1851-52. S. 14/6. Zeldzaam.

Hoog geacht door de beste beoordelaars.

1431. MEDE (JOSEPH, B.D., 1586 — 1638). *A Key to the Apocalypse; [a Translation of Mede's Clavis Apocalyptica. By R. Bransby Cooper, Esq.]* 8vo. Londen, 1833. 3/6.

Er zijn verscheidene andere werken over de Apocalyps van deze schrijver, van wie Elliott zegt dat hij "werd beschouwd en beschreven als een man die bijna geïnspireerd was voor de oplossing van de apocalyptische geheimen. Toch denk ik dat zijn succes als apocalyptisch uitlegger aanvankelijk werd overschat."

1432. NEWTON (BENJAMIN WILLS). *Thoughts on the Apocalypse.* 8vo. Londen, 1853. S. 3/-

Van de futuristische school. Beknopt en leerzaam.

1433. ROGERS (GEORGE, Principal of the "Pastors' College"). *Lectures on the Book of Revelation.* 4 vols., 12mo. 1844-51. 6/-

Lang niet zo bekend als het zou moeten zijn: een massa verstandige opmerkingen. Wij onderschrijven het uitleggingsstelsel van de schrijver niet, maar zijn uiteenzettingen dwingen altijd onze achting af.

1434. STUART (MOSES). *A Commentary on the Apocalypse.* 2 vols., royal 8vo. Londen, 1845; 1 vol. 8vo. Edinb., 1847; 1 vol. 8vo., 8/- Londen, W. Tegg and Co. 1850. S. 3/6.

Stuart verwerpt de historische verklaringen die gewoonlijk worden gegeven, maar zijn tekstkritiek en zijn inleidende beschouwingen zijn bijzonder behulpzaam. Aan dit werk hebben wij veel te danken.

1435. VAUGHAN (C. J., D.D.). *Lectures on the Revelation.* 2 vols. Fcap. 8vo. 9/- Londen, Macmillan & Co. 1875.

Gaat de moeilijkheden niet aan, maar prent de lessen van het boek in. Een verstandige koers.

1436. WILLIAMS (ISAAC). *The Apocalypse, with Notes and Reflections.* Cr. 8vo. 5/- Londen, Rivingtons. 1873. S. 3/-

Gezien de hoogkerkelijke richting waartoe hij behoort, is deze schrijver verbazingwekkend rijk in uitleg. Het geheel is doortrokken van de geest van de middeleeuwen.

1437. WOODHOUSE (JOHN CHAPPEL, D.D., deken van Lichfield. 1751 — 1834). *Translation, with Notes.* Roy. 8vo. 1805. 2/6.

Bisschop Hurd zegt: "Dit is het beste boek in zijn soort dat ik heb gezien." Wij geven geen oordeel, want wij raken te veel in de war van deze apocalyptische boeken en zijn blij te kunnen schrijven:

FINIS.

Alabaster, Passmore, & Sons, Fann Street, Aldersgate Street, E.C.

Opmerkingen bij de catalogus

Deze catalogus is samengesteld voor predikanten van gemiddelde bekwaamheid, en de korte beoordelingen zijn vanuit dat gezichtspunt geschreven. Er zijn andere nuttige lijsten verschenen, vooral die van Darling, Orme en Hartwell Horne, maar die zijn niet gemakkelijk te krijgen en zijn ook niet helemaal wat nodig is. Toen de inrichting van de bibliotheek van het Pastors' College om een catalogus vroeg en tegelijk de gelegenheid bood om boeken aan te schaffen, is daarom dit werk tot stand gekomen. Weinigen kunnen zich voorstellen hoeveel moeite deze samenstelling heeft gekost, zowel mijzelf als mijn ijverige secretaris, de heer J. L. Keys. Vrijwel alle boeken heb ik zelf werkelijk ingezien, en mijn oordeel, wat het ook waard mag zijn, is een eigen oordeel. Naar een volledige lijst van alle commentaren is niet gestreefd. Tal van delen zijn weggelaten, omdat ze niet gemakkelijk te verkrijgen waren of waardeloos werden geacht. Toch zijn er van beide soorten enkele opgenomen, als voorbeeld of als waarschuwing. De titels zijn ingekort om ruimte te winnen, maar wij menen dat ze in elk geval volledig genoeg zijn om herkend te worden. De prijzen hebben betrekking op tweedehands boeken en zijn bedoeld als globale schattingen. Ze zijn ontleend aan werkelijke facturen en catalogi, of welwillend ingevuld met hulp van verschillende boekhandelaren. Wij danken hen voor de vriendelijke belangstelling die zij voor dit werk hebben getoond. De prijzen wisselen naargelang de staat van het boek, de band, de steeds veranderende vraag en de handelwijze van de boekhandelaar. De afkorting S betekent tweedehands. Dat teken ontbreekt waar het jaartal ver terugligt en de prijs

alleen op tweedehands exemplaren kan slaan, omdat er geen andere zijn. De lezer gelieve op te merken dat de boeken die het hartelijkst worden aanbevolen, in de grootste letter zijn gedrukt, met de opmerkingen cursief. Goede, maar gewonere werken staan in middelgrote letter, en de minst aanbevelenswaardige in de kleinste. Zo hopen wij dat het oog meteen valt op de boeken die de meeste aandacht verdienen.

Latijnse schrijvers zijn niet opgenomen, omdat weinigen ze kunnen bemachtigen en nog minder mensen ze vlot kunnen lezen. Toch zijn wij ons wel bewust van hun waarde. Talloze huisbijbels, verhandelingen en parafrasen zijn weggelaten, omdat ze onze beperkte ruimte zouden hebben verspild. We hadden ze alleen kunnen opnemen door de prijs van ons boek te verhogen, en dat hebben wij besloten niet te doen, opdat het binnen het bereik zou blijven van mannen met een klein inkomen. Het eerste deel van deze reeks[35] heeft zo'n uitstekende verspreiding gevonden dat wij dit tweede deel kunnen uitgeven, al weten wij uit de aard van het werk dat de verkoop ervan hoogstwaarschijnlijk nooit de productiekosten zal dekken. Onze arbeid schenken wij belangeloos aan onze broeders. Wij wensen alleen dat wij daarmee onze armere vrienden ook de middelen konden geven om de beste van de hier genoemde commentaren aan te schaffen.

Wij wijzen er met nadruk op dat wij in geen enkel geval alles onderschrijven wat een schrijver in zijn commentaar heeft geschreven. We konden de werken niet helemaal doorlezen; daarvoor zou een Methusalach nodig zijn geweest. Ook hebben wij het niet nodig gevonden een boek weg te laten omdat het enige dwaling bevat, als het op zijn eigen manier maar nuttig is. Deze catalogus is immers bestemd voor nadenkende mannen met onderscheidingsvermogen, en niet voor kinderen. Wij hebben echter niet willens en wetens werken genoemd waarvan de hoofdstrekking sceptisch of sociniaans is, tenzij met een bepaald doel. Waar wij commentaren hebben opgenomen

van schrijvers met een twijfelachtige leer, vanwege hun uitnemende geleerdheid en de juistheid van hun kritische opmerkingen, hebben wij wenken gegeven die voor de wijze genoeg zullen zijn. Soms is het heel nuttig te weten wat onze tegenstanders te zeggen hebben. De schrijvers over de profetische boeken zijn ons volkomen boven het hoofd gegroeid. Toen wij een volledige lijst bijna klaar hadden, konden wij met een goed geweten niet geloven dat ook maar een tiende van hen de student iets anders zou opleveren dan verwarring. Daarom hebben wij hun aantal sterk beperkt. Wij hebben eerbied voor het onderwijs van de profeten en van de Apocalyps, maar voor veel van de zogenaamde uitleggers van die geïnspireerde boeken koesteren wij een ander gevoel. Moge God deze moeizame poging zegenen om Zijn dienaren te helpen bij het onderzoeken van de Schriften. Als de bestudering van de Bijbel daardoor in enige mate wordt bevorderd, zijn wij meer dan beloond.

---

35. *Lectures to my Students: a Selection from Addresses delivered to the Students of the Pastors' College, Metropolitan Tabernacle.* Door C. H. Spurgeon, President. Londen: Passmore and Alabaster, 4, Paternoster Buildings. Prijs 2s 6d.

© 2026 Teun van der Plas
Alle rechten voorbehouden.

De Nederlandse vertaling van ‘Lectures to My Students’ van Charles H. Spurgeon is een uitgave van Teun van der Plas. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de vertaler.